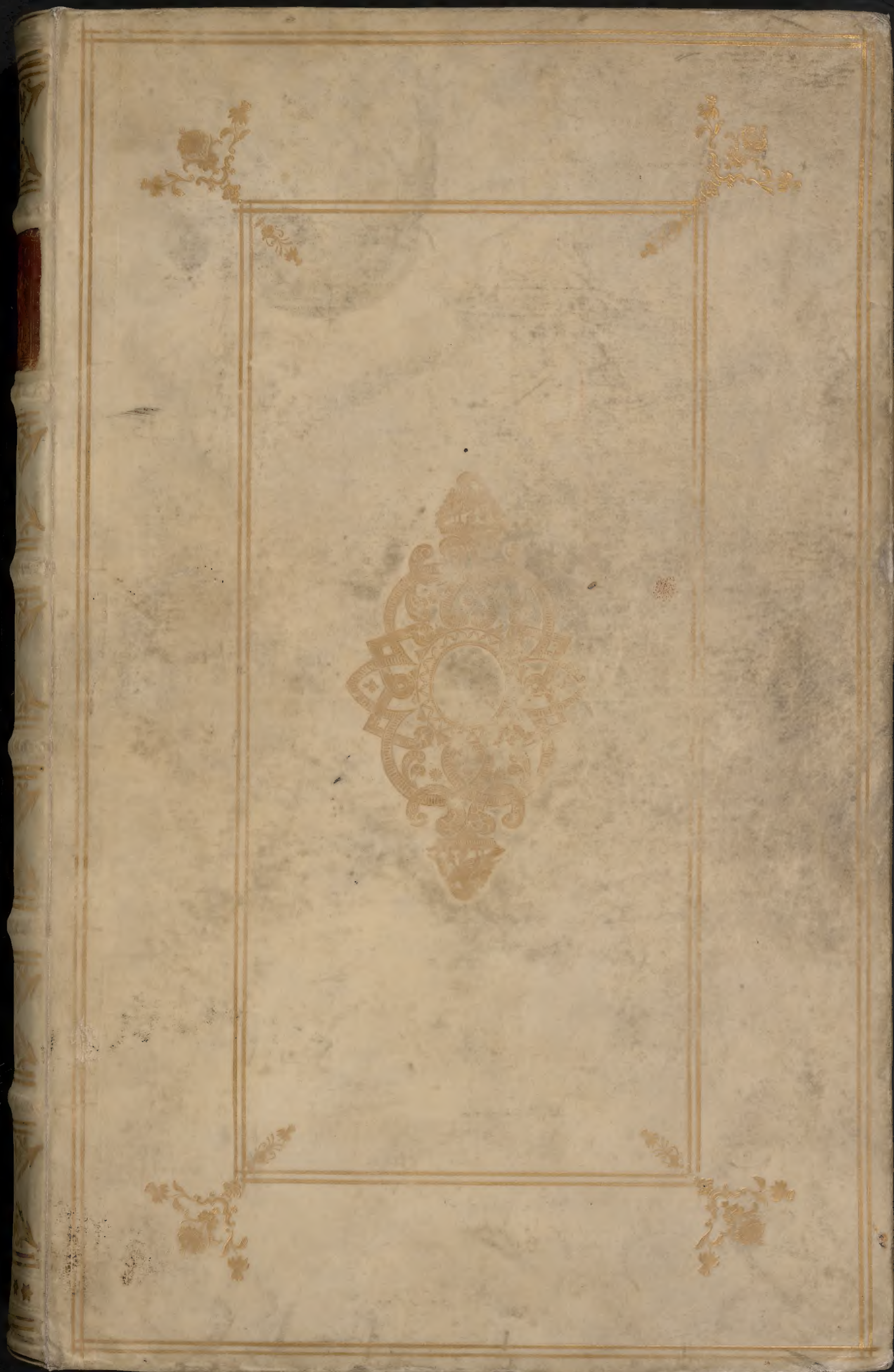
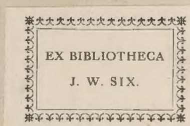

EX BIBLIOTHECA
J. W. SIX.

HANDVESTEN,

PRIVILEGIEN,

OCTROYEN,

RECHTEN, EN VRYHEDEN

DER STAD

LEYDEN.

HANDVESTEN, PRIVILEGIEN, OCTROYEN, RECHTEN, EN VRYHEDEN, MIDSGADERS ORDONNANTIEN, RESOLUTIEN, PLAKKAATEN, VERBINTENISSEN, COSTUMEN, INSTRUCTIEN, EN HANDELINGEN DER STAD LEYDEN.

Verzameld en in orde geschikt

DOOR

FRANS VAN MIERIS.

TE LEYDEN,

By { ABRAHAM KALLEWIER, ABRAHAM HONKOOP, ABRAHAM KALLEWIER, L. Z.

MDCCLIX.

AAN DE

WEL EDELE

GROOT ACHTBAARE

HEEREN,

De Heeren die van den Gerechte,

MR. HENDRIK VAN BUREN,

SCHOUT:

MR. SIMON VAN GERWEN,
MR. NICOLAAS DE BYE,
MR. NICOLAAS VAN DE VELDE, D. Z.
MR. THIMON VAN SCHOONHOVEN,

BURGERMEESTEREN:

MR. JACOB PLA,
MR. CORNELIS CHASTELEIN,
MR. JACOB HEYNS,
MR. ADRIAEN VAN DER GOES, W. Z.
MR. ADRIAEN CRUCIUS,
PIETER CAAUW,
MR. NICOLAAS VAN ALPHEN,
MR. CORNELIS SPEELMAN, Ridder Baronnet, Heere van Heeswyk en Dinter,

SCHEPENEN:

MR. JAN VAN ROYEN, D. Z. Raad en Penſionaris,
MR. YSBRAND VAN DAM, Secretaris,
MR. DANIEL VAN ALPHEN, D. Z. Heere van Achtienhoven en den Bosch, Griffier,
MR. ANDREAS CUNÆUS, Mede-Secretaris,

DER STAD

LEYDEN.

Wordt dees Bondel van

HANDVESTEN, PRIVILEGIEN,

EN

VOORRECHTEN

DER

STAD LEYDEN

Ter bescherminge,

ALS AAN

GETROUWE VOORSTANDERS

DER DIER VERKREGENE VRYHEID,

VOEDSTERHEEREN, EN BEGUNSTIGERS

VAN GELEERDHEID EN WEETENSCHAPPEN,

Met schuldige erkentenisse van dankbaarheid, en de uiterste eerbied aangebooden, opgedraagen, en toegeëigend

DOOR

HAAR WEL EDELE

GROOT ACHTBAARHEDEN

Geheel ootmoedigen en verplichten dienaar.

FRANS VAN MIERIS.

VOORBERICHT.

Socrates, een der beroemſte verſtanden door Griekenland ooit voortgebragt, op zekeren tyd gevraagd zynde, welk onderſcheid 'er mogt zyn tuſſchen eenen Koning en eenen Tiran? gaf ten antwoord: „ Dat een Koning is een Regent, die over „ gewillige onderzaaten, volgens de wetten regeert, een Tiran „ zulk een, die over onderzaaten tegen hunnen wil, niet volgens de „ wetten, maar naar zyn eige welgevallen en goeddunken heerſcht". Uit deeze verklaaringe blykt duidelyk, dat de ſchranderſte verſtanden oordeelen, dat zelfs de Koningen en Vorſten aan de wetten van die volkeren, welken zy regeeren, gebonden zyn. En of wel alle Landen hunne byzondere wetten hebben, die naar de eigenſchap, en tot nut der inwoonderen vaſtgeſteld zyn, zoo is nochtans dit zeggen van Socrates toepaſſelyk op alle geregelde Ryken, Staaten, en Maatſchappyen, wandt iedere ſaamenwooning van menſchen heeft, tot beveiliging van 't leeven, vryheid, en goederen, zich aan zekere regels, en inſtellingen, die ten algemeenen oorbaar ſtrekken, verbonden, en de onderzaaten zyn niet alleen verplicht naar hun vermogen, de zelven tot heil en voordeel van ieders Staat, Stad, of plaatze te onderhouden en te beſchermen; maar ook te zorgen, dat die door anderen nevens hen waargenomen en gevolgd worden, zoo men het oogmerk der vreedzaame byeenwooninge zal bereiken, en de verſtoorders der ruſte, en ſchenders der wetten niet voor eigenzinnigen, wederſtreevers, of dwinglanden, naar 't gevoelen van Socrates willen bekend ſtaan.

Het waare oogmerk van zoodanige regels, die door de openbaare Macht vaſtgeſteld, en wetten geheeten zyn, ſtrekt tot welwezen der gemeente, 't zy ingezetenen, 't zy burgers, om in de gemeenſchap gevolgd te worden; en ieder, welke aan zich zelven, of zyne ſtedegenoot geen merklyk naadeel tragt te geeven, is verplicht al zyn vermoogen in te ſpannen, om zulke inſtellingen te handhaven, en daar door de vryheid te bewaaren, die hen door de gunſt des Hemels toegekoomen is: Ja ik durve wel vaſtſtellen, dat zonder het waarneemen van zoodanige wetten, alles zoude overhellen tot een gemeen verderf, en volkoomene verwoeſting; en dierhalven mag men wel beſluiten, dat het geene vryheid is, niet gebonden te zyn aan 't gezag van de Staaten, Magiſtraaten, of Wetten, noch aan de goede voorbeelden, en heilzaame inſtellingen der Voorvaderen, noch beproefde gewoonten des Lands, maar eene verkeerde drift, of razernye, door welke ieder volk zyn eigen ondergang zoude werken, en verhaasten.

Deeze zaak dan van zoo groot een belang zynde, heeft de achting tot, en de noodzaaklykheid van de kenniſſe onzer wetten in my nog vermeerderd, door de overweeging van de zorg en moeite, welke onze vryheidminnende voorvaders altyd in 't bewaaren, en beſchermen hunner handveſten, privilegien, en voorrechten, zoo van den Staat, als van de

Ste-

Steden, betoond hebben, door honderdderlye gevallen uit de Historien te bewyzen; als mede, dat het tegenstreeven der zelven, de eerste en eenige oorzaak geweest is tot het verlaaten van eenen tirannischen Graaf, of Overheer; ondersteund door drieste en onweetende Raaden, die zich niet ontzagen den Nederlanderen stoutlyk in 't aanzigt te zeggen, dat zy zich niet bekommerden met hunne privilegien. Eene zoo onbezonne drift trof alle eerlyke en deugdzaame gemoederen tot in 't harte, en inzonderheid die, welken bewust waren, dat de Landen en Steden, door de rechten, wetten, en gebruiken, die hen groot gemaakt hadden, ook best in welstand gehouden, en voor den ondergang bewaard worden. Uit eene zoo groote onbedachtzaamheid, sproot wel haast tegenstreeving, verbintenis, en verachting, van den genen, die tegens eer, eed, en plicht zyne bezwoorene beloften, door 't breeken der wetten, geschonden hadt, en is uit die oorzaake het juk der slaavernye, 't gene men den Nederlanderen poogden op den hals te leggen, afgeworpen, den dwingland verlaaten, en door duizende gevaaren en rampen, ten kosten van goed en bloed, de Handvesten en Voorrechten beschermd, en door gunst van den grooten God, de Vryheid behouden, mitsgaders een gezegend gemeenebest gebooren geworden. Op gelyke wyze is sedert ook, om het schenden der dierverkreegene voorrechten, de Graaf van Lycester met schande te rugge gezonden; dus hebben meer anderen uit dien hoofde hunne achting verlooren, en zyn hunne naadeelige aanslagen, door de wakkerheid en roemwaardige zorg der wettige Overheden, vernietigd geworden.

Eene verplichting die nog op ons ligt, om onze kloekmoedige voorvaders, niet alleen voor zoo groote weldaad te looven; maar ook in hunne voetstappen op dien gebaanden weg naar te treden, op dat wy de met eere verkreegene vryheid niet met schande weder verliezen. Om zulks voor te koomen heb ik getragt myn gering vermoogen te werk te stellen, en die middelen aan de hand te geeven, welken my het bekwaamste daar toe dochten te zyn, op dat het te gelyk mag blyken, dat ik niet ontaarde van myne voorvaders, van welke ik my tot eer rekene gesprooten te zyn, onder welken ook mannen geweest zyn, die in deeze Stad Leyden, den voorspoed der Spaansche wapenen, in den bittersten nood, ellenden, en gevaar van 't leeven, hebben helpen stuiten, zoo vertrouwe ik, dat het my tot geene schande zal strekken, dat ik door de schryfpenne pooge te doen, 't gene zy door de wapenen verrigt hebben, naamelyk het bewaaren en beschermen der handvesten, privilegien, en vryheden deezer Stad: en dewyl ik niet twyfele, of daar zullen wyshoofden gevonden worden, welken voorwenden, dat zulks de tyd niet vereischt, noch myn beroep niet mede brengt, even of het weldoen niet ten allen dagen, en aan eenen ieder geoorloft was: zoo dient hier op, dat of schoon dezelven in zoo groot een gevaar niet zyn, zulke tyden echter konnen koomen, en zoude te myner verantwoordinge hier omtrent konnen strekken, zoo het niet voor ons is, ten minste dan voor onze naakomelingen: en wat myn beroep aangaat, myne voorvaders waren ook niet tot de wapenen opgekweekt, en hebben echter in dien dringenden nood, zoo roemwaardige zaaken helpen verrichten. Ik roeme in hunne loflyke bedryven, en tragte die, naar myn gering vermoogen, te volgen, met een oogmerk, om door het open leggen, en verkondigen der handvesten, privilegien, en voorrechten, voor welken zy gestreeden hebben, myne vermaarde geboortestad ten nutte te zyn. En waarlyk, zoo ik my zelven ergens in vleijen mag, zoo is het alleenlyk hier mede, dat niemand, myns oordeels, gevoeglyker tot het in 't licht geeven van de zaaken des Vaderlands, of der Steden gebruikt kan worden, dan die geene, welke geen ander belang,

lang, dan 't gemeen welzyn beoogt, en aan geene partyſchap, byzondere haat, of verplichting, of door eenige bedieninge verbonden is, de waarheid niet naar behooren voor te dragen: nochtans was het eertyds niet zeldzaam, dat men lieden, de waarheid en rechten des Lands voorſtaande, voor partydig uitkreet, om dat het eige belang van zulke oordeelaars, zich ſomwylen aan 't algemeen niet veel liet gelegen zyn, als zy ſlegts hun doelwit beſchooten, en hunne grootheid op de ruïnen van anderen mogten bouwen; doch het gedrag van de zulken is best aan de billyke wetten, die zy altemets zelfs bezwooren hadden, te toetſen, of het niet rechtdraads tegen de zelven, en tegen eerlykheid en deugd aanloopt.

De kennis nu van der Steden handvesten, wetten, of rechten, acht ik niet alleen nut te zyn aan de Overigheden, aan de Burgers, of Ingezetenen hunner woonſtad; maar, de ondervinding heeft ons, door verſcheidene gevallen geleerd, dat die ook dienſtig en oorbaar is aan die van andere Steden, om de verſchillen, welken ſomwylen door onervaarenheid ontſtaan, voor te koomen, en dierhalven dunkt my, dat zoodaanige weetenſchap zich niet alleen behoort uit te ſtrekken over de eigene rechten en vryheden, maar zelfs ook over die der gebuurſteden, 't gene de noodzaaklykheid van 't gemeen maaken der zelven bewyst. 't Is waar, dat de moeijelykheid van de algemeene kenniſſe der handvesten en voorrechten, die aan de Steden verleend zyn, groot is, en meest ontſtaat, door dien Holland in oude tyden, in verſcheidene Heerſchappyen is verdeeld geweest, van welken als nog de Steden, in die afzonderlyke Landſtreeken, of Bailiuſchappen gelegen, de voornaamſte deelen, of hoofden der ſaamenwooningen zyn; en dewyl ieder deel, of heerſchappy, naar de eigenſchap des Lands, of zinlykheid der Oppermacht, behalven de algemeene Landwetten, ook hunne byzondere rechten en vryheden verkreegen, en behouden hebben, welken ook allengs aangewaſſen en beſchaafd zyn, zoo volgt daar uit de verſchillendheid der zelven, en de moeijelykheid der algemeene kenniſſe, die men best kan beſpeuren door 't vergelyken der rechten van de eene Landſtreeke met de andere. Hier uit is dan, zoo ik meene, de verſcheidenheid der Hollandſche Steden oude wetten en inſtellingen lichtelyk op te maaken, welken meest allen met zoo groote billykheid, en redelykheid zyn ſaamengeſteld, datze meer gelyken naar verbonden door de inwooners onderling aangegaan, dan naar de bevelen van Oppergebieders. Aan zoodaanige inſtellingen zyn alle ingezetenen van de grootſten tot de kleinſte van oudsher, door dierbaare beloften verbonden geweest die te handhaaven, en te beſchermen, en dierhalven ook noodig geweeten, en bekend te zyn; 't gene onzen arbeid, en de onderneeming in deezen ook billykt, en verdedigt.

Vermits uit alle in 't licht gegeevene handvesten en privilegien der Hollandſche Steden, die ons bekend zyn, blykt, dat de Heeren Regeerders aan zekere regels, of inzettingen verbonden zyn, zoo heeft my zeer vreemd geſcheenen, dat in geene der zelven eenige inſtructien, of onderrichtingen, voor hunne Ministers, en de Beampten gevonden worden, 't gene my in zekeren opzichte niet redelyk heeft gedacht, dat de minderen, niet zoo wel als de meerderen, binnen zekere bepaalingen, of berichten zouden begreepen zyn, en 't is hierom, dat ik de zelven, zoo verre ik die heb konnen machtig worden, hier by gevoegd hebbe; als mede eenige reſolutien, uitſpraaken, keuren, en andere ſtukken, die of ſchoon niet regelrecht tot de handvesten en privilegien ſchynen te behooren, echter tot opheldering, beter begrip, en verſterking der verhandelde zaaken konnen dienen; dien zelven trant hebben wy omtrent

 de

de Heerlykheden, die onder de Stad behooren, gehouden: ook heb ik inzonderheid vermaak gehad, en gepoogd, om de eerste instelling, en 't oude gebruik van sommige zaaken aan te wyzen, op dat men daar uit bespeuren mogte, hoe dezelve door de groote oplettenheid en yver der Overigheden, als van trap tot trap netter beschaaft, en verbeterd zyn, al eerze tot dien stand, in welken die heden beschouwd worden, geraakt zyn; want de Overigheden of Regeerders hebben en behouden dezelve macht in 't besluiten, die hunne Voorzaaten hadden, en zyn zelfs in zekere deelen verplicht, de dingen tot het beste einde voor hunne onderzaaten te bestieren, wyl het heil van 't Volk de hoogste wet is.

Om alle wantrouwen, of achter denken van de echtheid, en deugd der brieven, en stukken, welken wy hier in 't licht geeven, weg te neemen, zoo dient, dat wy die letterlyk, gelyk ze ons toe gekoomen zyn, mede deelen, en alom aantoonen van waar, en uit welke handen die gekoomen zyn, zonder iet in 't minste veranderd te hebben. Wy verzoeken alleenlyk, dat die met behoorlyke bescheidenheid, moogen beschouwd worden, met naauwkeurige overweeging in welken tyd die gegeeven, of in de waereld gekoomen zyn, om dat zulks dikwylen groot verschil aan de zaaken geeft.

Verder hebben wy ons van onzen plicht zoeken te kwyten, in niets achter te houden 't gene tot voltooijing van dit werk kan strekken, en de goede trouwe in alles behartigd, met een oogmerk om niemand in 't byzonder te beledigen: maar het algemeen belang te bevorderen, door het doen drukken en gemeen maaken van billyke wetten, instellingen, en gebruiken, zoo dierbaar voor de zekerheid der Ingezeetenen, en zoo uitmuntend boven die van hunne gebuiren, door welken te volgen ons eigen heil kan bevorderd worden, zoo men recht en reden wil plaatsgunnen, wandt de onreden, overheersching, en toomloos geweld erkennen geene bepaaling.

Wegens de verdere schikking, zoo der zaaken, als den rang der Collegien, of vergaderingen, en Beampten, die ons, als zynde onervaaren in die gewoonte of order, zeer veel moeite veroorzaakt heeft, hebben wy, zoo verre ons de beschryving der Stad Leyden door den Burgermeester Orlers te staade konde koomen, gevolgd, en in 't overige den raad van ervaaren Heeren, en onze beste meening, moeten gebruiken, met verzekeringe, zoo wy ergens in mogten gedoold hebben, zulks niet met opzet, maar door onkunde zal geschied zyn, en voor welken wy hier om by voorraad verschooning verzoeken. Wat de zaaken der Collegien betreft, die afzonderlyk rechtsgebied oeffenen, of bezitten, die zyn in dit Werk, zoo verre de Stad aangaat, en niet verder aangetoogen en gebruikt.

Omtrent de overige schikking, en verdeeling der stoffen onder hoofden, of titels, ben ik te raade geworden om 't gemak des leezers dus te neemen, op dat de Keuren, die wy hoopen haast op dit Werk te zullen volgen, en naar welken hartlyk verlangd wordt, des te gevoegelyker, of bekwaamer zich achter deeze handvesten, privilegien, en rechten, naar de verscheidenheid der verhandelde stoffen, zouden konnen gevoegd worden. Voor het overige meenen wy verscheidene deezer zaaken, zoo God ons 't leeven belieft te verleenen, in een ander deel zoo verre ons vermoogen zal toe reiken, nader te verklaaren en op te helderen, door de historische gevallen, die veel licht aan sommige deezer stukken zullen toe brengen. Ook hebben wy onnoodig gedacht, dit werk met de brieven of stukken de Stad Leyden aangaande, die in 't Groot Charterboek der Graaven van Holland reeds gemeen gemaakt zyn, te verzwaaren, om dat het zelve in ieders handen, en ligt te bekoomen is; maar de zelven zyn,

ter plaatze daar ze dienſtig zouden wezen, aangetoond waar die te vinden zyn: en de brieven, welken ons onder het drukken nog ter hande gekoomen zyn, en dierhalven niet op hunne behoorlyke plaatze konde geſchikt worden, hebben wy, als een aanhangſel achter dit Werk gevoegd.

Al dit heeft my de genegenheid voor de rechten, en gebruiken myner geboorte Stad, des te eerder doen onderneemen, eensdeels, om dat niemand door achtloosheid meer zou konnen voorwenden, die niet te kennen, of kennende, de zelven te verzwygen: anders deels aangeſpoord door Heeren, die de zelven noodig oordeelden, en tot wel wezen van 't gemeen in tyd en wylen zouden konnen gebruiken, en ten nutte maaken: en hoe oorbaar en dienſtig deeze myne onderneeming by Mannen van verſtand en oordeel gekeurd wierdt, blykt uit de aanmerklyke ſtukken, 't zy in waarde, 't zy in getal, my door hunne goede gunſte, als zoo veel bewyzen van hunne genegenheid voor de achtbaaren inhoud van deeze bladeren toegevoegd en verleend; my ook door dien yver opwekkende, om mynen tyd en arbeid ten dienſte van myne mede burgers te beſteeden, en my in 't byzonder verplichtende tot eene ſchuldige erkentenis van dankbaarheid, die ik openlyk belyde nooit naar verdienſte te konnen looven, en waarom ik my dierhalven verſchuldigd rekene, hunne naamen hier met eerbied te moeten melden, niet volgens den rang hunner waardigheden, welken zy bekleeden; maar naar de jaaren, of den tyd, in welken deezen zoo aanzienlyker onderſtand aan my verleend is.

Toen ik eene geringe vergadering uit de her- en derwaard vlottende ſtukken tot deeze myne onderneeming by een geraapt, en die, naa 't af drukken van 't Groot Charterboek, uit de Regiſters van Holland, in eenige deelen wat vermeerderd hadde, heeft de ſchrandere Heer, Mr. Daniel van Alphen, Heer van Achtienhoven en den Boſch, Griffier, enz. der Stad Leyden, my aangemoedigd om dit aangevangene Werk voort te zetten, niet, als ſommigen, alleen door beloften of woorden; maar zelf door eene ſchat van handſchriften voor my te openen, en ten dienſte te geeven, zoo van zich zelven, als van zyne Voorvaders, Regeerders deezer Stad, en wel inzonderheid eene verzameling van Handveſten, en Privilegien hem door zyn Ed. Grootvader, den Vryheid minnende, en uitmuntenden geleerden Heere Mr. Daniel van Alphen, een beroemd Burgermeeſter der Stad Leyden, met de uitterſte netheid ſaamen gevoegd, achter gelaaten, hier in dit Werk te onderkennen door dit by ſchrift: *Van den Heere N. N.* Onlangs hier naa hebben de Wel Edele Heeren de la Court, Vader en Zoon, hunne handſchriften, welken zy in hunne aanzienlyke boekkamer bezaten, my mede gedeeld. Van den Heere Mr. Leonard van Heemskerk zyn my zeer aanmerklyke papieren van zyne Voorouders toegekoomen. Als mede van den Heere Mr. G. Huysſen, Secretaris der Weeskamer deezer Stad, aan welken ik inzonderheid dankbaarheid verſchuldigd ben voor de naa gelaatene ſchriften en papieren van dien kloekmoedigen Burgermeeſter Pieter Adriaansz. van de Werf, aan wiens verdienſten deeze Stad niet alleen, maar het ganſche Land zoo veel verſchuldigd is. De Heer Mr. Gerard Meerman, Penſionaris van Rotterdam, heeft ons, volgens zyne gewoone beleefdheid, en neiging voor de geleerdheid en weteņſchappen, ook zyne Vorstlyke boekzaal geopend, en de ſchriften, die wy daar uit noodig hadden, medegedeeld. De ſtukken, brieven, of bewyzen tot het Burggraafſchap van Leyden, zyn my door gunſt van den hooggebooren Heere Unico Willem, Graaf van Waſſenaar enz., uit de Archiven van dat oude en machtige Huis, ten gebruiken vergund geworden. Dus allengs myne yver aanwasſende, is 'er niet wynig ernſt by

den arbeid gekoomen, door de zonderlinge gunst van haar Ed. Gr. Achtb. de Heeren Burgermeesteren my, in 't jaar 1756. Uit groote goedheid het gebruik der handvesten, privilegien enz. deezer Stad Leyden verleenende, welke edelmoedigheid, ten nutte der onderhanden zynde beschryving deezer Stad, tot heeden loflyk vervolgd wordt, onder toezicht en zorg van den Heere Mr. Joan van Royen, Pensionaris, en wel inzonderheid van den Heere Mr. Ysbrand van Dam, Secretaris. Het naar zien van de oude schriften van het Weeshuis ben ik meest verschuldigd aan de voorspraak van den Heere Mr. Niclaas van Alphen, Schepen deezer Stad; en die van St. Elizabethe Gasthuis, aan de voorzorg van den Heere Mr. Simon Drolenvaux, Veertig in Raade, en den Heere Jan Bonenfant. Eenige stukken van 't Hoogheemraadschap van Rynland zyn ons geworden door den Heere Pieter Cornelis van Leyden, Secretaris van dat aanzienlyk Collegie. Eindelyk zyn my door 't beleid van den Wel Ed. Gr. Achtb. Heere Mr. Thimon van Schoonhoven, Burgermeester, als Deken van de Ed. Manhafte Schutterye, met bewilliging van die eerwaarde Vergaderinge, ten mynen dienste vergund, de notulen van Deken en Hoofdmannen der Schutterye deezer Stad, onder toezigt van hunnen Ed. Secretaris, den Heer Jan Bonenfant. Meer andere handschriften en papieren zyn my aan de hand gegeeven, van eenige Heeren, aan welken niet behaagd heeft, dat wy hunne naamen hier zouden melden.

Uit dit alles, is ligtlyk te bespeuren, dat dit werk niet zonder yver, zorg, en moeite saamen gesteld is: en zal ik hier tot besluit nog byvoegen, dat ik niets beters hebbe konnen uit denken, om myne Vaderlyke Stad dienst te doen, de vryheid te verdeedigen, de wettige Regeering voor te staan, en elk by zyn recht te handhaaven, op dat de onderlinge eendragt en vrede der Ingezetenen, door de kennis van yders plicht, zoude toe neemen, wyl de handvesten en privilegien aan elk lid der Burgerlyke maatschappye van nut konnen zyn, en de weetenschap van de zelven noodig en voordeelig is, 't gene myns oordeels, door deeze dichtregels, met welke ik eindige, bevestigd wordt.

Waar toe [het heilig] recht in perkement geschreeven,
Met letters, rood van goud, gesterkt met heerlyk wasch:
Indien geen burger ooit des zelfs vrugten las,
Noch deel hadt aan 't genot?

J. v. VONDEL.

LYST

L Y S T
D E R
HOOFDSTOFFEN
VAN DIT WERK.

VAN DE
UNIVERSITEIT
OF
'S LANDS HOOGESCHOOLE
TE
LEYDEN. 511

VAN DE
RECHTEN, VRYHEDEN, EIGENDOMMEN,
EN
BESTIERINGEN
Buiten de Stad
LEYDEN. 615

HAND-

HANDVESTEN, PRIVILEGIEN, OCTROYEN, RECHTEN, EN VRYHEDEN DER STAD LEYDEN.

OCTROYEN TER VERGROOTINGE DER STAD LEYDEN.

Keizerin Margareta vergroot de vryheid der Stad Leyden twee honderd roeden: den 31en. Augusti 1347.

Groot Charterboek II. Deel pag. 741.

Hertog Albert geeft, als Ruwaard, aan die van Leyden vryheid om haare Stad te vergrooten, te versterken, en het land, daar toe dienstig, by schatting aan te neemen; den 15en. Juny 1386.

Groot Charterboek III. Deel pag. 444.

Hertog Albert bevestigt het verdrag, door die van Leyden ter vergrootinge der Stad, met Heer Bartholomeus van Raaphorst gemaakt: den 21en. April 1389.

Groot Charterboek III. Deel pag. 520.

Vermeerdering of uitbreiding van de vryheid der Stad Leyden door Hertog Albert verleend onder Oestgeest, door den Burggraaf van Leyden, als Ambachtsheer van Oestgeest, afgestaan; den 31en. Augusti, en 15en. September 1403.

Groot Charterboek III. Deel pag. 783. en 784.

Octroy van de Staaten van Holland om de Stad van Leyden te mogen vergrooten.

Den 6. May 1611.

De Ridderschap, Edelen, ende Steden van Hollandt ende Westvrieslandt, representerende de Staten van de selve Landen: Doen te weten, Also Burgemeesters ende Regierders der Stadt Leyden ons verthoont hebben, hoe dat sy luyden Supplianten bemerkten, dat de selve Stadt, ende bysonder de wateren van dien van tyde tot tyde meer ende meer worden geinfecteert met vele stanck ende vuylicheyt, veroorsaeckt door verscheiden vuyle neeringen, die aldaer binnen, ende in 't midden van deselve Stadt

moeften werden gedaen, fonder dat fy Suppliantén middel wiften om fulcx te beteren, ten ware fy defelve dede brengen buiten de Stede, ende ter plaetfe daer de voorfz. vuyle neeringen, of door middel van moolens, of anderfints door het af ofte op-jagen vande Meeren, wat beter mochten werden ghefuyvert, dan alfoo fy luyden de voorfz. neeringen niet en mochten doen brengen buyten haar Veften, als zynde teghens haer luyder Privilegien eertyts van ons geobtineert, ende de voorfz. vuyle neeringhen ook moeften by de handt zyn, om dat defelve zyn annex de principale draperien der voorfz. Stede, Soo waren fy Supplianten te Rade, ende genootdruckt geworden met Veften ende Graften te doen omcingelen feecker partyen van Landen aldaer naeft de voorfz. Stadt gelegen, ende de felve daer aen te appliceren, ende daer mede de voorfz. Stadt te vergrooten; Daer toe fy Supplianten nodich fouden hebben de voorfz. Landen te nemen in eyghendom, om daer van een gedeelte te nemen tot Wallen, Cingelen, Wateren, ende Straten, andere gedeelten te doen appliceren tot foodanighe huyfen die bequaem fouden wefen tot fulcke vuyle neeringen, ende de refte tot andere bequame Woonhuyfen: ende hoe wel het fulcx ware, dat de Heer en Grave van Hollandt, in der tydt, Burgemeefters ende Regierders der felver Stede gheconfenteert ende gheoctroyeert hadden, om de voorfz. Stadt te moghen vergrooten, fulcx als fy luyden tot meeften oorbaer ende verfekerheyt van de felve dienftelyk fouden achten, met authorifatie om de Landen daer toe nodich aen hen te mogen nemen, tot Schepenen fchattinge, ende voldoende den Ambachts-Heeren van haer recht over 't geen aen de voorfchreven Stadt, Vryheidt, ende Jurisdictie van dien fouden werden getrokken, Ende dat fy luyden Supplianten van 't geen voorfchreeven is, tot defen dage toe hadden ghecontinueert de poffeffie, So waren fy Supplianten, nochtans beduchtende, dat eenige eygenaers de voorfz. Landen 't felve Privilegie allen fouden willen reftringeren, even of de felve Stadt alleen aen hem fouden moghen nemen, 't geen tot eenige publycke plaetfen foude mogen werden ge-eyghent, waer over foo lichtelyck eenich misverftant, ofte moeyte fouden moghen komen te ontftaen; So hadden de Supplianten liever gehadt hen aen ons te addrefferen, ghelyck fy doen by defe heure Supplicatie, Verfoekende, voor fo veel des noot foude mogen wefen, onfe Octroy in de befte forme, om de voorfchreven Stadt fulcx te mogen vergrooten, als fy tot meefte verfekertheyt van de Stadt ende dienfte van 't Landt fouden bevinden te behoren, met extenfie van de Jurisdictie naer advenant van de vergrootinghe, Ende dat de Stadt de Landen die by de vergrootinghe daer binnen fouden komen, in eyghendom fouden moghen aen-nemen, midts den Eygenaers van dien, ende oock den voorfchreven Ambachts-Heeren van hare Ambachts-Heerlyckheydt daer over competerende, voldoende tot tauxatie van de Gerechte der voorfz. Stadt. Soo ift, Dat wy de fake, ende verfoeck voorfz. overgemerckt, ende genegen wefende, om de Supplianten alhier in hunne verfouck te accommoderen, de felve uyt onfe rechte wetenfchap, volkomen macht ende authoriteyt, gheconfenteert, geaccordeert ende geoctroyeert hebben, Confenteren, accorderen ende octroyeren by defen de voorfz. Stadt Leyden fulcx te mogen vergrooten, als fy luyden tot meeften dienfte, ende gherief van hunne Stede neeringhe, mitsgaders verfeeckerheyt van de felve ten dienfte van de Landen bevinden fullen te behooren, Waer toe wy der felver Stede Jurisdictie naer advenant van de voorfz. vergrootinge geextendeert hebben, ende extenderen by defen voor fo veele de Jurisdictie van de Graeflickheydt van Hollandt aengaet; Maar wat fal mogen aengaen de Jurisdictie van andere particuliere Heeren, of Ambachts-Heeren, fullen de Supplianten dien aengaende gehouden wefen mette felve over te komen; ende dat de Supplianten voorts van weghen de voorfz. Stadt, de Landen, Erven, ende Thuynen, diefe totte voorfz. vergrootinge nodich fullen hebben, fullen mogen in eygendomme aennemen, midts de Eygenaers van de felve daer over betalende tot tauxatie van den Gerechte der voorfz. Stede, Behoudelyck nochtans dat de Landen, Erven, ofte Thuynen binnen ghetrocken zynde, ende van de Stede weghen wederom verkocht ofte uytgegeven werdende, voor eens, ende d'eerfte verkoopinghe, of uytgifte, de preferentie van de felve fullen moeten laten aen die oude Eygenaers, in gevalle de felve fulcx begeeren, Ende ten eynde de fupplianten defe onfe confente, accoorde ende octroye mogen genieten als naer behooren, Laften ende ordonneren wy onfen lieven ende ghetrouwen luyden van onfe Camere van de Reeckeninghe in Hollandt, defen te vifiteren, interineren, ende regiftreren, ende 't felve gedaen, fy luyden, ende allen anderen onfen Rechteren, Jufticieren, Officieren, ende Onderfaten die defen roeren,

ren, of aengaen sal mogen, die voorsz. Supplianten van desen onsen Octroye doen, laten, ende gedogen, rustelyk, vredelyck, ende volkomelyck ghenieten ende gebruycken, cesserende alle hinder, beledt, of empeschement ter contrarie. Gheghe- ven in den Haghe onder onsen grooten Zegele hier aengehangen, opten sesten dach van Mey in 't jaer ons Heeren duysent seshondert ende elf.

Ende was geparagrapheert,

J. van Oldenbarnevelt.

Opte plycke stont, Ter Ordonnantie van de Staten. Onderteykent.

A. Duyck.

Ende besegelt met een groot Zegel in rooden wassche, hangende aen dobbelen staerte.

MS. Privilegien van Leyden, en Hollands Plakkaat boek, gedrukt 1645. by Jan Jansz. pag. 371.

Verdrach tusschen Dykgraaf en de Hooge Heemraaden van Rynland, en de Burgermeesters der Stad Leyden, over de Landen getrokken in de vergrootinge der zelve Stad.

Den 29. May 1612.

Alsoo de Heeren Burgemeesteren, ende Regeerders der Stadt Leyden uyt crachte van 't Octroy van de E. M. Heeren Staten van Hollant, ende Westvrieslant, in date den sesten Mey XVI^C. elff, begost hebben te doen vergrooten de Stadt Leyden, ende dat binnen deselve vergrotinghe getrocken zyn zeeckere landen over de welcke Dycgrave ende Hoge Heemraiden, scou, ende jurisdictie heeft gecompeteert, in vougen dat by de voorsz. Dycgrave en Hoge Heemraden ter dier saecke jegen de voorsz. Burgemeesteren ende Regierders swaricheit is gemoveert geweest. Soo is 't, dat Dycgrave ende Hoge Heemraden van Rynlant, mit advys ende goetduncken van de Hooftingelanden des selffs lants, ter eenre, ende die Burgermeesteren ende Regierders der Stadt Leyden, ter andere zyde, eyntelick mitten anderen zyn geaccordeert: Eerst nopende de Jurisdictie by Dycgrave ende Hoge Heemraiden binnen de vergrotinge gepretendeert in saecken 't Heemraetscap, ende den gevolge aengaende in conformite van de arbitrale sententie van de Heeren van den hogen ende Provintialen Raiden gegeven, naer submissie tusschen Dycgrave ende Hoge Heemraiden van Rynlant, en de Burgermeesteren ende Regierders der voorsz. Stadt Leyden in der tyt wesende, in date den naestlesten Decembris XV^C. negenentachtich &c. dat dien aengaenden binnen de voorsz. vergrotinghe der Stadt, gelyck binnen de vorder Stadt en de vryheyt van dien voor den tyt van eenenendertich jaren, ingegaen zynde den XXVIII^en. Novembris XV^C. vyffentnegentich, achtervolcht sal werden 't gene by den Hooft Ingelanden besloten, ende by de E. M. Heeren Staten geapprobeert es op het XXe. poinct der swaricheyden by de voorsz. van Leyden in den jare XV . eenentnegentich overgelevert, wesende de voorsz. approbatie van de Heeren Staten, in date den XXII^en. Juny XV^C. eenentnegentich, mede in conformite van het eerste articule van den accorde den voorsz. XXVIII^en. Novembris vyffentnegentich tusschen Dycgrave, Hoge Heemraiden, ende hooft Ingelanden ter eenre, ende de Burgemeesteren, ende Regierders voorsz. ter andere zyden gemaect. Ende alsoo in de voorsz. vergrotinge uyt 't ambocht van Leyderdorp getrocken zyn twee en twintich morgen twee hont LXXV. roeden lants, volgende de metinghe van Mr. Jan Pieterszoon Dou, gesworen Lantmeter van Rynlant, in date den VI^en. Octobris XVI^C. elff. Ende noch uyten Ambachte van Oestgeest drie morgen hondert LIX. roeden lants volgende de metinge van den voorsz. Mr. Jan Pieterszoon Dou, in date den VII^en. Octobris anno voorsz. boven de landen voortyts onder de vrydomme van Leyden behoort hebbende, ende daer off ten behouve van 't lant van Rynlant recognitie betaelt wert. Welcke voorsz. ingetrocken landen voorgaende mit 't lant van Rynlant in allen ongelden hebben gecontribueert. Soo is mede geaccordeert, dat die voorsz. respective Ambochten van Leyderdorp ende Oestgeest aen heur lieder masse, daer mede zy mit 't lant van Rynlant contribueren, sullen

worden affgeslagen de voorsz. ingetrocken mergentalen, mits dat die Burgemeesteren ende Regierders der Stadt Leyden ten regard van dien, ten behouve van 't lant van Rynlant sullen constitueren een onlosbare rente van twintich Carolus guldens te XL. grooten 't stuck t'sjaers, vry gelts van als niet uytgesondert, te betalen jaerlix den sestienden January, ingegaen zynde den sestienden January anno XVI^c. twaelff voorleden, daer off by de voorsz. Burgermeesteren ende Regierders behoorlicke rente brieve gepasseert, ende aen Dycgrave ende Hoge Heemraiden van Rynlant overgelevert worden sal, begrypende verbant van de goeden ende innecomen van de Stadt Leyden, ter executie van allen Rechteren. Dat voorts die Burgemeesteren ende Regierders der Stadt Leyden buyten costen van die van Leyderdorp ende Oestgeest, aen E. Mogende Heeren Staten vervolgen off doen vervolgen sullen affslach naer advenant van de voorsz. ingetrocken Landen, in regard van de verpondingen, dat die voorsz. van Oegstgeest niet en sullen vercort worden in heurlieder waterlosinghe deur de Poelwateringhe, ende dat de brugge daer toe van node zynde by de Stadt Leyden, sal gemaect ende onderhouden worden buyten costen van die van Oestgeest, gelyck de brugge buyten de Reynsburgerpoort dicht aen Stadt, daer deurt 't water uytte Poelwateringhe tot in de Stadts graften gelooft heeft, van outs altyt tot laste van de selve Stad gestaen heeft, wesende de brugge versien van goede wachtdeuren om te scusten 't Rynwater. Aldus eyntelyck besloten hage by den Dycgrave, Hoge Heemraiden, ende Hooftingelanden van Ryntlant, ende de Gecommitteerden van de Burgermeesteren, ende Regierders der Stadt Leyden, aldaer vergadert zynde desen XXIX^en. Mey, anno XVI^c. ende twaelf.

Onderstont:

Ter ordonnantie van Dycgrave, Hoge Heemraiden, ende Hooft-Ingelanden van Rhynlant, ende getekent

D. Egmond.

Noch stont:

Ter ordonnantie van Burgemeesteren der Stadt Leyden: ende was getekent:

J. van Swanenburch.

Privilegie boek der Stad Leyden. D. pag. 312. versa &c. 313.

Betuiging van den gezwooren Landmeeter Dou, wegens het afpaalen van de Cingel rondom de Stad Leyden, en strekt den eigendom van den gront, buiten de zelve nog twee roeden verder.

Den 5. October 1615.

Ick Jan Pieterszoon Dou, gesworen Lantmeter getuge midts desen; dat ick ten versoucke van de E. Heeren Borgermeesteren ende Regierders der Stadt Leyden, gront scheydinge, ende afpalinge gedaen hebbe aen der selver Stede Singel tusschen de tuynen, ofte landen aen dezer Stede Chingelsloot comende, ende de zelve Chingelsloot, te weten van de Witte aff Haechpoort off [metten jaerlicxschen sonne keer om] totten Exsluys, ofte Vliet toe, van de Coepoort totte Luycevaers laen, te weten, so verde van outs de buyten ramen geweest zyn, van de Hogewoertsche poort ofte Broerspadt aff totte Voorstadt by Stadts herberge toe, ende van daer de buyten Chingel om de Voorstadt om totten Rhyn toe, voorts van de Zylpoort ofte den lagen Ryndyck off langs de Chingel om de nieuwe Stadt voor by de Marenpoort, Haerlemerpoort ende Rhynsborgerpoort totten Rhyn by de Pellicaen, ende allomme lancx de voorsz. Chingel op te cromten, ende alle andere plaetsen palen op te Cingel gestelt doorgaens twee Rynlantsche roeden van uyterste canten van Landen, ofte thuynen aen deser Stede Cingelsloot comende, welcke Cingelsloot anderhalve roeden wyt geweest is, ende ter plaetsen daer ick die enger ofte nauwer bevonden hebbe, hebbe ic consideratie genomen soo wel op 't uyt sygen van de Cingel, als op 't uytdegen ende uytplatinge van de aengelanders, omme alsoo deser Stede, ende de aengelanders elcx by zyn gront, ende gerech-

rechticheyt te laten blyven, invougen dat dese Stede haer gront eygendomme heeft tot alle de voorsz. plaetsen noch twee roeden buyten den uyt cant van de voorsz. palen te meten, ende de gelanders aen de zelve Chingesloot begint doorgaens haer gront eygendomme twee roeden van den uytcant van de voorsz. palen. Ende wert verstaen dat alomme de roijinge tusschen de voorsz. gestelde palen, van pael tot pael lynrecht sal moeten gaen. Des thoirconden es desen als gesworen Lantmeter opten vyffden October anno XVI^c. vyftien, mits dese myne onderteyckening bevestlicht, by my, ende was onderteyckent.

J. Pietersz. Dou.

Alhoewel hier boven geseyt is, dat de roijinge van pael tot pael lynrecht sal moeten gaen, soo is nochtans te aenmercken, dat beneffens de pointen van de bolwercken, tusschen de afpalinge enige cleyne boochgens moeten verstaan werden, gelyc zulcx het beloop van 't werck tot die plaetsen mede brengt. Actum ten den dage als boven.

Ende was geteyckent:

J. Pietersz. Dou.

Privilegie boek der Stad Leyden E. pag. 9.

NB. Dit wordt nader verklaart en bevestigd door de Keuren der Stad Leyden van den jaare 1658. N°. XLII. pag. 43. Alsoo de slooten, buyten om alle de Cingelen loopende, dese Stadt gheheel ende al in vryen eygen domme zyn toekomende, ende dat over sulcx niemant daer toe of aen eenigh recht, of aenseggen en heeft, dat ook het rechtsghebiedt of de jurisdictie deser Stede, ter plaetse daer dese Stadt geen buyten vrydomme heeft, met de buytenste kant van de voorsz. Cingel slooten is eyndende. enz.

De Staaten van Holland geeven aan de Regeerders van Leyden Octroy om de zelve Stad te mogen vergrooten.

Den 17. *Maart* 1644.

De Ridderschap, Edelen ende Steden van Hollant ende West-Vrieslant, Representerende den Staten van den selven lande &c. Alsoo ons verthoont is, by Burgemeesters ende Regheerders der Stadt Leyden, dat sy luyden bemerckten hoe de selve Stadt, ende besonder de wateren van dien, van tydt tot tydt meer ende meer werden besmet ende vervult met vuyligheydt ende stanck, veroorsaeckt door verscheyden vuyle neeringhen, die aldaer binnen werden gedaen, sonder dat sy Vertoonders eenigh middel wisten om sulcks wat te beteren, ten ware eenighe der voorsz. vuyle neeringen buyten de jegenwoordige Stadt wierden gebracht ende geordonneert, ter plaetse daer deselve neeringhen, oft door behulp van Molens oft andersints, door het af ende opjaghen van de Meeren, wat beter mochten werden gesuyvert ende gedient, maar gemerckt de Privilegien van de voorschreven Stadt niet toe en lieten dat de voorschreven neeringen buyten de vesten der selver Stede soude worden gebracht ende geoeffent, dat oock de vuyle neeringhe als aenhangingh, de principale Drapperye van de Stadt Leyden, moesten by der hant blyven, soo waren de Verthoonders te raden ende genootdruckt geworden, sekere parthyen van Landen ende Hoven, oft Tuynen, naest ende onder hare Stadt geleeghen, eerst met graften, ende naderhandt oock met wallen ofte vesten, mitsgaders Cingelen te omvanghen ende aen de Stadt te voeghen, ende alsoo daer meede de selve Stadt te vergrooten, daer toe de Verthoonders van noode souden hebben, de voorschreven Landen ende Tuynen, in eyghendom aen te nemen, om een gedeelte van de selve, tot de voorschreven graften ende andere wateren, mitsgaders wallen, Cinghelen ende straten gemaeckt ende gebruyckt te worden, ende ander gedeelte tot soodanighe huysen, die bequaem souden wesen tot alsulcke vuyle neeringhen als voorsz. is, ende voorts tot andere woon-huysen. Of nu wel eerst by den Graven van Hollandt, ende naderhandt, by ons aen Burgemeesteren ende Regeerders van de Stadt Leyden in der tyt was geconsenteert ende geoctroyeert, de

ſelve Stadt te moghen vergrooten, ſulcks als ſy luyden tot meeſten oirbaar ende verſekertheydt, mitsgaders geryf van de neeringhe van dien, noodigh ſouden achten, met authoriſatie omme de Landen daer toe vereyſcht, aen hen te mogen nemen, tot ſchattinghe van Schepenen oft van de Gerechte, mits den particulieren Heeren of Ambachts-heeren hen gemoede hebbende of voldoende, volgens onderlinge overkomſte van haer Recht, over 't gheen aen de voorſz. Stadt, Vryheydt ende Jurisdictie van dien ſoude worde getrocken, ende dat dien volghens de Stadt Leyden, oock eenighe malen was vergroot geworden, ſulcks dat de Verthoonders ende hare Voorſaten, in bedieninghe de poſſeſſie van 't gheene voorſchreven is, tot deſen daghen toe hadden gecontinueert, nochtans om alle ſeeckerheydts wille, ende voor ſoo veel des noodt mochte weſen, keerden den Vertoonders ſich nochmael aen ons, eerbiedighlyck verſoeckende, dat het ons beliefde hen Verthoonderen te conſenteren, accorderen ende octroyeren, de voorſz. Stadt van Leyden, aen ſoodanighen quartier ofte zyde van de ſelve, ende ſulcks te moghen vergrooten, als ſy luyden tot meeſten dienſte ende gerief van de neeringhe, mitsgaders verſeeckertheyt van dien, ten beſte van de Republycque bevinden ſouden te behooren, ende daer toe de Jurisdictie van de Stadt Leyden, naer advenant van de voorſz. voorgenomen vergrootinghe van dien t'extenderen, ende voorts van weegen de ſelve Stadt, de Landen, Erven, Tuynen ende diergelycke, of andere geleeghentheden, die ſy tot de voorſchreven vergrootinghe noodigh ſouden moghen hebben, te moghen in eyghendomme aen nemen, mits den eyghenaer van de ſelve daer over betalende, tot taxatie van den Gerechte der voorſchreven Stadt, ende daer van hen Verthoonderen te verleenen Brieven in behoorlycke forme. Soo iſt, dat wy de ſake ende 't verſoeck voorſchreven overgemerckt hebbende, ende geneeghen weſende ten verſoecke van de Verthoonders, uyt onſe rechte wetenſchap, ſouveraine macht ende authoriteyt, geconſenteert, geaccordeert ende geoctroyeert hebben, conſenteren, accorderen ende Octroyeren by deſen, dat de Verthoonders de Stadt van Leyden, aen ſoodanighen quartier van de ſelve, ende ſulcks ſullen moghen uytlegghen ende vergrooten, als ſy luyden tot meeſten dienſte ende gerief van neeringhen der ſelver Stadt, mitsgaders verſeeckertheyt van dien, ende ten beſten van de Republycque bevinden ſullen te behooren, extenderende tot dien eynde de jurisdictie van de meer-gemelde Stadt naer advenant, ende over ſoodanighen vergrootinghe, als by de Verthoonders van de ſelve Stadt, uyt krachte van deſen ſal worden gedaen, ende authoriſerende de Verthoonders, omme tot de voorſchreven vergrootinge, de Landen, Erven, Tuynen ende diergelycke, ofte andere geleeghentheden, de welcke ſy luyden daer toe noodigh ſullen hebben, in eyghendom te moghen aen nemen, midts den eyghenaers van de ſelve daer overbetalende tot taxatie van den Gerechte der voorſz. Stede, ende ten aenſien van 't verminderen der contribuerende morgen talen van Rhynlant, door meer-geroerde vergrootinghe, ende de exoneratie van den voorſz. Stadts ſtinckende of vuyle wateren, aldaer met de Heeren Dyckgraef ende hooghe Heemraden van Rhynlandt voorſz. in redelyckheyt over komende; Ende ten eynde de Verthoonders deſen onſen conſente, accoorde ende Octroye moghen ghenieten als naer behooren, laſten ende ordonneren wy onſe lieve ende getrouwe die van de Camere onſer Reeckeninghe in Hollandt deſen te viſiteren, interineren ende regiſtreren, ende 't ſelve gedaen, ſy-luyden ende allen anderen onſen Rechteren, Juſticieren, Officieren ende Onderſaten de voorſz. Verthoonders van deſen onſen Octroye doen, laten ende gedogen, ruſtelyck, vredelyck, ende volkomentlyck, ghenieten ende ghebruycken, Ceſſerende alle hinder, belet of empeſchement ter contrarie. Gegeven in den Hage onder onſen grooten Zegele hier aengehangen opten ſeventhien Martii anno ſeſthien-hondert vier-en veertich.

MS. Privilegien van de Stad Leyden, en Hollands plakkaatboek gedrukt 1645. by Jan Janſſen II. deel pag. 335. & ſeq.

VAN

VAN DE VRYHEID DER STAD LEYDEN, EN HET RECHT DAAR BINNEN.

Handveſt, en privilegie van Graaf Florents den V. van verſcheidene Rechten en Vryheden aan de Stad Leyden gegeeven den 19^en^. December 1266.

Groot Charterboed I. Deel pag. 344, 345. *& ſeq.*

Verſcheidene Rechten en Vryheden aan de Stad Leyden gegeeven, en de oude Handveſten beveſtigd door Graaf Willem, den I^en^. May 1306.

Groot Charterboek II. deel pag. 55.

Graaf Willem vernieuwt en beveſtigt die van Leyden alle Vryheden, Voorrechten, enz. ten overſtaan van verſcheidene Edellieden, den 5^en^. January 1315.

Groot Charterboek II. deel pag. 148. *& ſeq.*

VAN BUITEN GETIMMERTEN RONDOM DE STAD LEYDEN, EN BUITEN NERINGEN.

En zal niemand burgen, noch veſte maaken derdalf myle na onſer Stede van Leyden, dan een ſlegte wooning, daar de muur af zal zyn anderhalvenſteen.

Ende niemand en ſal in drie mylen na der Stede van Leyden Laken reden, dan in onſe Vrye Steden: den 25^en^. December 1351.

Groot Charterboek II. deel pag. 807.

Uitſpraak van den Stadhouder en de Raaden van Holland ten voordeele van de Stad Leyden tegen Florens van Boſchuyſen, welke een huis te naa aan de Veſten ſtaande hadt, tegen de privilegien, die melden dat men binnen vyftig roeden naa aan de Stad, geen huizen timmeren mogt.

Den 14. *Auguſti* 1450. *en den* 24. *Maart* 1451.

Ghehesien met deliberacien van Rade 't proces dat een wyl tyts voir mynen Heere van Lannoy, Stedehouder generaal, ende den anderen Raede myns genadichs Heeren van Hollandt, hangende geweeſt es, tuſſchen Jan van Poelgeeſt, als Schoudt van Leyden, eyſcher, op een zyde, ende Florys van Boſchuyſen verweerer op d'ander zyde. In den eyſch van welcken proceſſe, die voorſcreven Schoudt te kennen gegeven heeft, hoe dat deſe Stede van Leyden, ſekere previlegien, handtveſten, ende keuren hebben, te weten, die previlegien, ende handveſten van den hoochgeboiren Vorſte, Hertoge Aelbrecht van Beyeren, ſaliger gedachten, oudevader van mynen voorſz. genadigen Heere, die die na gecon-

confirmeert heeft, in eenen inhoudende als hier nae volcht: Voirt soo en selmen geen huysen tymmeren buyten onser Stede voorscreven, binnen vyftich roeden na den wtkant van hoire graften; Ende die voorsz. keuren van der Stede verclaerende by eenen punte aldus: Item, 't Gerecht van Leyden is overdragen eendrachtelyken, by goetduncken van der Vroetschip, dat men voort aen geen huysen tymmeren en sal binnen vyftich roeden den wtkant van der vesten, soo die handtvesten hout, die onse lieve geduchte Heere van Hollandt besegelt heeft. Ende wair yemandt, die dat dede oft dede doen verbeurde tien pondt, dair off die Heer die derde deel (1), ende die Stede 't vierendeel, ende dair en tenden soude die Poirtmeysters dat huys doen affbreken tot der Stede behouff. Ende alle de huysen die binnen vyftich roeden voorsz. getimmert syn, selmen offbreken. Ende dat niet tegenstaende die previlegien, handtvesten, ende keuren voorsz. ende oock boven, ende contrarie van dien, die voirgenoemde Florys noghtans die voorscreven Stede van Leyden buyten die wtcante van hoire vestten een huysinge te nae getimmert heeft, die hy aldair noch houdt staende, dair hy aen verbeurt heeft tien pont, ende oick daer en boven de huysinge affgebroken te werden, nae wtwysinge der previlegien, handtvesten, ende keuren voorschreven, die voorscreven Scout in zynen eysche voorsz. voirt seggende, dat Florys voornoemt mit den brieven van vryheyt die hy secht van mynen genadigen Heere te hebben him niet verweeren en mach, want die brieve dat nergent en begrypen, dat hy aldaer enige huysinge moge maecken off houden staen sal, mer slechts inhouden, dat hy ende zyn naecomelingen aldair woonende genieten ende gebruycken sullen alle de vryheden, ende rechten der Stede van Leyden in alre manieren als zy doen souden, off zy binnen der Stede voorscreven woonden, ende alsoo men alle previlegien op 't alrenauste schuldich es te . . . . . . datmen mits dien die voorscreven brieve niet breder verstaen en mach dan die woirden dair off luyden, ende van te behouden die vryheden, ende dat poortrecht dair zy off spreken, ende mede al wairt dat die voorscreven brieve by expres inhielden als zy niet en doen, dat Florys voorscreven aldair soude mogen tymmeren, dat dies noch niet genoech en wair, want mits datse jonger zyn dan der Stede previlegien, wail van noode wair dat sy dair off mencie maecten, ende inhielden, dat niet tegenstaende der Stede previlegien voorscreven, hy nochtans dat alsoo soude mogen doen, ende oock alsmen van een Prince eenige rescripten off previlegien verwerven wil, dat men dan schuldich es him te narren (2) alle dat him moveren mach die rescripten off previlegien te weygeren, 't welke by den voorscreven brieve blyckt, dat Florys voorsz. van desen alsoo niet gedaen en heeft, alsoo dat dairomme die zelve brieve als in den saken van des Schouten aensprake van geenre waerden wesen en mogen, mair bet wairdich zyn te heeten Littere surrepticie dair van ende van alle 't andere dat voorscreven is, him de voorscreven Scout gedraicht aen den rechte, ende oock ander bescheydenheyt van den Stedehouder, ende Raide voorscreven. Concluderende die selve Scoudt by alle redenen boven verhaelt, dat Florys voorsz. schuldig is gecondempneert te werden in de voorschreven boeten, ende dat hy mits sulcke brieve, als hy him vermeet, die voorscreven huysinge aldair niet houden en mach, contrarie ende tiegens die privilegien, hantvesten, ende keuren der Stede van Leyden voorscreven. Wair op die voorsz. Floris verandtwoort heeft, wel vermoedende die hantvesten van der voorscreven Stede, in te mogen houden in eenen punte, dat nyement binnen vyftich roeden huysen timmeren en sal, noch en moet, mer seggende eyscende alsoo de voorscreven Scout alleen mit eenen punte van der hantveste spreect, dairomme van rechts wegen him uyt dier handtveste van beginsel ten eynde copie autentyck gelevert te wesen, om als vooren 't inhouden dair van by him gevisiteert te werden, ende him mit den anderen punten tot zyn voirdeel ende rechte te mogen behelpen.

Seggende voort ten principaele, ende van dat de voorscreven Scout scryft dat Florys brieve niet en begrypen, dat hy enige huysinge sal mogen houden staende, indien die Scout zyn brieve gevisiteert heeft, wair off die mensie maken, hy die mit allen qualycken verstaet, off verstaen wille, ende en stelt in geenen twyffel men en sal claerlycken sien, ende bevinden ygelyck behouden zynre eeren, die contrarie waerachtich wesende, him die gedragende die zelve zyne brieve, by den Stedehouder ende Rade voorsz. gelesen, ende gevisiteert te worden; want ymmer niet mogelycken en wair yemande ter plaetse te woonen sonder huyse of hove

(1) *Moogel.* drie vierendeelen. (2) narreren.

hove dair te hebben, die voorscreven Florys oock seggende van dat die voorscreven Scout . . . zyn brieven van geenre wairden, mair schuldich Lettre surrepticie geheten te wesen, ende andtwoirt dair op als vooren, him dies gedragende aen den anderen alingen Gerechte van Leyden, die al wail wisten hair previlegien, ende als doe van sulckdaniger wairden ende autoriteyt waren, in horen vermogen wail wesende, die ende sulcdanige hantvesten by mynen genadigen Heeren, ende zynen vorders den Steden voorscreven gegeven eendrachtelycken te gebruycken ende te oirbairen, nae horen besten wetentheyt, ende profyt van der Stede, ende ymmer alsoo wel als die nu present regeeren, van welcken Gerechte Florys brieve van confirmacie mit der Stede segel besegelt, ende mit den selven brieff hy oock van deser saecken in hoire beschryvenisse (3) genomen is. Oock mede dat veel persoonen voir, ende nae him des gelycken getymmert hebben sonder van mynen genadigen Heere, off der Stede eenige gracie te hebben. Seggende ende concludeerende die selve Florys by alle die voorsz. redenen, ende alsoo des Schouten aensprake taliter qualiter onwairachtich, boven der Stede segel brieve, ende de bescermenisse gesciet is, dat mitsdien hy niet schuldich en sal zyn in des Schouten eyssche voorsz. off deels van dien gecondampneert te worden, maer dair van geabsolveert ende . . . . . te blyven, tot eeuwigen dagen, mit veel meer andere woorden ende redenen by der eenre partyen, ende der ander in hoire replycke, ende duplyke, alsoo wail als in den voorscreven eysche, ende antwoorde voorder geproponeert ende voortgestelt. Eyscende oock partyen voorscreven costen van beyden zyde. Des gelyck mede gheslen, ende wail overgewegen die informacie hier opgedaen, alle die brieven ende bethoonen by beyden partyen voorscreven in deser saecken geproduceert ende overgeleyt mit anders alle dat vorder daer toe dienende was, ende sonderlinge gemerct dat den brieff, die Florys van zynre vryheyt voorscreven van mynen genadigen Heere heeft, niet in en houdt; noch en begrypt, dat hy op der plaetse in dien brieven genoemt eenige huysinge, off wooninge mogen maken, off houdende staen sal, noch dat dat oock in den selven brieff van den inhoude van Hertoge Aelbrechts hantvesten voorscreven niet genarreert noch geroert en staet, mer die geheel ende al dair inne verswegen is.

't Hoff wyst over recht, als dat mit rechte ende goeder redenen de voorscreven Scout van Leyden him becroont, ende beclaecht heeft van den voorscreven Floris van Boschuysen, ende dat de selve Scout dair om schuldig is, na inhouden der handtvesten Hertoge Aelbrechts, ende den keuren der voorscreven Stede van Leyden voort te vaaren, ende mit rechte voirtvaren sal opter voorscreven huysinge hier boven verclaert, ende ooc opten persoon van den voorsz. Floris, als om der boeten van thien ponden, die hy him eyscende is. Comdampneeren voort den selven in de costen by den voorscreven Scout van Leyden gehadt ende geleden, tot hoirer taixacien. Aldus getermineert ende gewyst in den Hage by den Heere van Lannoy Stedehouder generael, ende den anderen van den Rade van Hollandt; alse Heere Lodewyk van Montfoirde, Heeren Arent van Gent, Heeren Gerryt van Zyl, Jacob van Cats, Meyster Lodewyck vander Eyck, Dirck van Zweten, ende Gerryt Potter vander Loo, opten XIIII[den]. dach van Augusto, ende uytgesproken opten XXIIII[en]. dach van Mairte beyde in 't jaer ons Heeren duysent vierhondert ende vyftich, na den loope des hoifs van Hollandt dair ick mede by was.

(3) *Of* bescermenisse.

Privilegie boek van de Stad Leyden B. pag. 125. *tot* 127.

De Hertog van Bourgonje geeft op verzoek van de Regeerderen van Leyden, dat men binnen twee honderd roeden rondom de Stad geen drank, dan met accys der Stad verkoopen zoude: om dat veele ambochtsgezellen omtrent de Minnerbroeders, naauwlyks honderd roeden van de Vesten gingen drinken, en woonen tot naadeel van de Stad.

Den 28. *September* 1451.

Philippe, par la grace de Dieu Duc de Bourgoigne, de Lothier, de Brabant, & de Lembourg, Conte de Flandres, d'Artois, de Bourgoigne Palatin, de Haynnau, de Hollande, de Zellande, & de Namur, Marquis du Saint Empire,

Seigneur de Frise, de Salins & de Malines: a tous ceulx qui ces presentes lettres verront, salut. De la partie de noz bien amez les Bourgmaistres, Eschevins, & Conseil de notre Ville de Leyde, en notre pays de Hollande, nous a este exposé, que a cent vergues de terre, ou environ, pres d'icelle notre Ville est fonde & ediffie ung Cloistre & eglise de religieux freres Mineurs de l'ordre de l'Observante de Monsieur Saint Francois, a l'entour du quel Cloistre & eglise plusieurs bourgois de notre dite Ville, & autres ont ediffie, & ediffient de jour en jour maisons & demourances, esquelles ilz vont demourer & en aucuns tiennent tavernes & cabarets, ou plusieurs jeunes hommes & compaignons, comme tisserans, foulons, & autres d'autres mestiers d'icelle notre Ville s'assemblent, & y vont boire. Et pour ce que a cause de ce que en la place alentour des dites religieux on ne paye aucuns assis, ou maletotes, les buvrages y sont a meilleur merchie que en notre dite Ville. Et qui plus est, cens qui y demeurent & vont demourer sont, & excercent tous mestiers tant de drapperie comme autrement, ainsi qu'il en a accoustume faire en icelle notre Ville, qui est principalement fondee sur les dites mestiers, sans ce y ceux demourans en la dite place paient aucun droit d'assis ou maletote ne que en les puist à constraindre, pour ce qu'ils demourent hors la franchise de notre dite Ville, qui pourroit tourner se la chose estoit ainsi soufferte a grant amenuissement & diminucion d'icelle, attendu mesmement, qu'elle est grandement chargee de rentes viagieres, & tenue de contribuer quant le cas y eschiet a noz aydes & subsides, se sur ce ne leur estoit par nous pourveu de notre grace si comme ilz dient, requerrans humblement, que comme ainsi soit que par le moien des dits assis & maletotes & autres drois que len paye des vins, cervoises, drapperies, & autres mestiers, dont on use journelment en notre dite Ville les charges tant des dites rentes viagieres & pajements de noz subsides & aides comme pour l'entretenement d'icelle notre Ville soyent soustenuez & supportees, nous vuellions estandre & eslargier la franchisse de notre dite Ville tout alentour d'icelle oultre & par dessus la franchisse, que comprannent les fossez d'icelle deux cens verguez de terre a celle fin, que ceulx qui demeurent alentour du Cloistre & eglise des dites frerez Mineurs soient tenus & constrains contribuer en toutes manieres de charges comme ceulx de notre dite Ville; & que, s'il advenoit ou temps avenir, que aucuns autres Cloistres ou eglisez feussent fondez alentour d'icelle notre Ville, & dedens les mettes & pour poins de des dites II^{c}. vergues de terre, & que alentour d'iceulx Cloistres & eglises, qui seroient ediffiez ou feist aucunes maisons ou edifices comme de present fait a este alentour des dites freres Mineurs, que ceulx qui y pranderoient leur demourance & habitacion soient constrains a contribuer aux chargez & pajer telz droits d'assise & autrement, comme ont accoustume pajer les habitans de notre dite Ville de Leyde, ou que autrement leur vueillions pourveor pour le bien & entretenement d'icelle notre Ville. Savoir faisons, que nous oye la supplication & requeste sur ce que dit est, des dites exposans, & sur icelle eu l'aviz de noz amez & feaulx les Lieutenent & gens de Conseil, par nous ordonnez en nos ditz pais de Hollande, Zellande & Frise, avons pour les causes & consideracions dessus dites par la deliberacion de notre Conseil estant lez nous, consenti, voulu, & ordone, consentons, voulons, & ordenons par ces presentes, que doresenavant perpetuelment & a tousiours tant qu'il nous plaira & jusques a notre rappel, ceulx qui tiennent & tendront tavernes & cabaretz alentour de notre dite Ville de Leide a deux cens vergues oultre & par dessus la franchise que comprannent les fossez d'icelle notre Ville, soient tenuz paier & paieront dores enavant des cervoises & autres buvrages, que len y vendra & buvra tel droit d'assis, comme on a accoustume pajer dedens notre dite Ville, & que a pajer icellui droit d'assis les dessus diz qui tendront tavernes & cabaretz alentour d'icelle notre Ville, & comme dit est soient constrains & executez par notre Escouttette de notre dite Ville ainsi & par la forme & maniere que on a accoustume de constraindre & executer ceulx d'icelle notre Ville en cas semblable. Si donnons en mandement a nos dit Lieutenant, & gens de Conseil, a notre Escotette du dit lieu de Leide & a tous autres nos Officiers de noz diz pais de Hollande, ou a leurs Lieuxtenans, & a cehacun deulx, si comme a lui appartendra, que ceste notre presente voulente & ordenance ils facent tenir & garder, & observer perpetuelment & a tousiours chacun en son endroit. En contraignant & faisant constraindre tout ceulx qui tiennent ou tendront tavernes & cabaretz a II^{c}. vergues alentour de notre dite Ville par dessus la dite franchise, que comprannent les fossez d'icelle a pajer comme dit est, le droit d'assis des cervoisez & autres

tres buvrages que on y buvra & vendra, tout ainsi que accoustume est, de le pajer en icelle notre ville, en mettant & faisant mettre ces presentes a execution selon leur forme & teneur durant notre plaisir & jusques a notre rappel comme dit est. En testmoing de ce nous avons fait mettre notre seel a ces presentes. Donne en notre ville de Brouxelles le XXVIIIme. jour de Septembre l'an de grace mil quatre cens cinquante & ung.

Aldus geteykent:

Par Monseigneur le Duc

P. Milet.

NB. Gecollationeerd met een ander affchrift in 't zelve Privilegieboek pag. 120. versa & 121. gedachtekend op den laatsten November 1451.

Privilegieboek der Stad Leyden A. *pag.* 119. *en* 120.

De Hertog van Bourgonje beveelt, dat men binnen twee honderd roeden na aan de Stad Leyden accys van bier en drank betaalen zal.

Den 30. *November* 1451.

Philips, by der gratien Goidts, Hertoge van Bourgoinge, van Lottering, van Brabandt, ende van Limbourg, Grave van Vlaenderen, van Artois, van Bourgoinge Palatyn, van Henegouwen, van Hollandt, van Zeelandt, van Namen; Marcgrave des heyligen Rycx, Heere van Vrieslandt, van Salins, ende van Mechelen; allen den ghenen die dese jegenwoordige letteren sullen sien, Saluit. Van wegen onser wel bemindere der Burgemeesteren, Schepenen ende Raide onser Stede van Leyden, in onsen Lande van Hollandt, is ons te kennen gegeven, dat binnen hondert roeden Lants of daeromtrent by der voorsz. onse Stede is gefondeert ende getimmert een Clooster ende Kerke van der Religien der Mynderbroederen der oorden ende observantie van Ste. Franciscus, by welcke Clooster ende Kercke vele burgeren van onser voorsz. Stede ende andere hebben getimmert, ende noch van dage te dage timmeren huysen ende woningen in den welcken sy gaen woonen, daer eenige houden tavernen ende cabratten, daer vele jonge mannen ende gesellen, als wevers, volders, ende van anderen ambachten van der selver Stede vergaren ende daer gaen drincken, ende om dat ter cause van desen, in die voorsz. plaetse omtrent den voirsz. Religieusen men geen acxyse en geeft ofte ongelde, die drancken dair syn beter coop, dan in onse Stede voirsz. ende dat meer is, die gene die daer wonen ofte gaen wonen, doen ende hanteren alle ambochten soo wel draperye als andersints, alsoomen gecostumeert is te doen in de selve onse Stede, die principalick op die selve ambochten gefundeert is, sonder dat die in die plaatsen wonende, eenich recht van exchys ofte ongelde betalen, noch dat mense hier toe bedwingen mach, mits dat sy wonen buiten de vryheyt van onser Stede; 't welcke indient soo toegelaten ende gedoocht ware, soude wesen tot grooten achterdele ende verminderinge van den selven, gemerckt desselfs dat sy is seer belast mit lyffrenten, ende gehouden te contribueren alst gebeurt in onsen beden ende subventien, indien haer hier op niet voorsien en ware, van onse sonderlinge gratie, soo sy seggen, ons versouckende oitmoedeliken, wantet alsoo is, dat by middel van den selven exchyse ende ongelden ende andere rechten diemen betaelt van wyn, bier, draperye ende andere ambachten, daermen dagelicx aff gebruyct in onse voorsz. Stede, die lasten soo wel van den Lyfrenten ende betalingen van onsen beden ende subventien, als oick de onderhoudenisse van onse Stede voirsz. gedragen ende voldaen werden. Wy willende uitstrecken ende verbreiden die vryheit van onser voorsz. Stede al rontsomme van dien, boven die vryheyden van den vesten der selver twiehondert roeden Lants, op dat die gene die wonen omtrent den Cloister, ende der Kercken voirsz. van der Minderbroederen, gehouden mogen syn ende bedwongen te betalen in allen manieren van lasten als die van onser voirsz. Steden, ende oft gebeurde in toecomende tyden, dat eenige andere Cloesteren ofte Kercken gefundeert werden omtrent de selve

onse Stede, ende binnen den gemete ende begrype van den selven tweehondert roeden lants, ende dat omtrent den selven Cloistre ende Kerken, die daer getimmert souden syn, men maeckte noch eenige huysen off timmeringen, als jegenwoordelick gedaen is geweest, omtrent den selven Minnerbroeders, dat die gene die daer heur woonstede soude nemen, gehouden mogen syn te contribueeren ende bedwongen in die lasten, ende te betalen alsulcken recht van exchysen ende anderfints, soo gewoonlyk syn de inwoonderen van onser Stede van Leyden te betalen, off dat wy hem andersints willen voirsien om 't welvaren ende onderhoudenisse der selver onser Stede, doen wy te weten, dat wy gehoort hebben die supplicatie ende 't versouck van dien, op 't gene dat voirsz. is van den voorsz. thoonderen, ende daerop gehadt 't advys van onsen beminden ende getrouwen den Stadthouder, ende luyde van onsen Raide, by ons geordonneert in den voirsz. Landen van Hollandt, Zeelandt ende Vrieslandt, hebben ter cause ende consideratie van 't voorsz. by deliberatie van onsen Raide by ons wesende, geconsenteert, gewilt, ende geordonneert, consenteren, willen, ende ordonneren by desen jegenwoordigen, dat van nu voort an ewelyc ende t' allen dagen, die gene die tavernen ende Cabretten houden, off houden sullen omtrent onser voirsz. Stede van Leyden, binnen de twie hondert roeden voirder ende boven die vryheyden, die begrypen die graften ofte vesten van onse Stede, sullen schuldich zyn ende betalen van nu voirtaen van den bieren ende andere drancken, diemen daer vercopen ende drincken sal, sulken recht van Exchyse, alsmen gewoonlick is te betalen binnen onse voirsz. Stede. Ende omme te betalen 't selve recht van Exchyse die voorsz. die de taverne ende Cabretten houden sullen, als voirsz. is, sullen daer toe bedwongen ende geëxecuteert worden, by onsen Schout onser voorsz. Stede van Leyden, alsoo by der vormen ende maniere alsmen gewoonlick is te bedwingen ende executeren den selven van binnen der selver Stede in gelycken saken. Soo is 't dat wy bevelen onsen Stedehoudere, ende Luyden van den Raide, onsen Schout van Leyden, ende allen anderen onsen Officieren van onsen Lande van Hollant, ofte heuren Stedehouderen, tegenwoordich ende toecomende, hoedanich die syn, ende elcken van hemluyden soo hem toebehoren sal; dat sy desen jegenwoordige onse wille ende ordonnantie doen houden, onderhouden ende bewaren ende achtervolgen, ewelick ende t'allen tyden, elck in syn recht, bedwingende ende doen bedwingen, allen den genen die houden of houden sullen tavernen off cabretten op tweehondert roeden na ende omtrent onse voirsz. Stede, boven die vryheyden begrepen by de veste derselver, te betalen als voirsz. is 't recht van den exchysen van bier ende andere drancken, die men daer drincken ende vercopen zal, alsoomen gecostumeert is te betalen in die selve onse Stede, stellen ende doen stellen ter executie dese jegenwoordige naer forme ende inhouden sonder eenich affkeren off wederseggen, behouden nochtans in andre dingen ons recht, ende elckanderen in al. In getuygenisse van desen, hebben hier doen stellen onsen Zegel secreet, in absentie van den grooten, hier aen. Gegeven in onse Stede van Brussel, ten lesten dage der maendt Novembris, in den jare ons Heeren duysent vierhondert vyftich ende een.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere NN.

De Burchgraaf van Leyden vergunt aan die van Leyden, dat al die binnen vierhonderd roeden van der Stede Vestgraften in eenige zyner Heerlykheden woondt, van alle bier Accys zullen betaalen, zoo als men in de Stad geeft.

Den 10. *Augusti* 1463.

Wy Johan Heere tot Wassenaer, tot Voirschoten, tot Catwyck, tot Valckenburch &c. Burchgrave tot Leyden, doen condt allen luyden, dat wy uyt rechter liefden, gunste, minne, ende vriendtschap, die wy hebben, ende dragen tot die guede Stede van Leyden, ende om sonderlinge bede van vrienden, die daer voir gebeden hebben, der selver Stede gegunt ende verleent hebben, gonnen, geven, ende verlenen mit desen onsen brieve, voir ons ende onsen nacomelingen, alsoo verre als in ons is, dat alle die gene die geseten ende woonach-

achtich ſyn in eenige van onſen Heerlicheeden ende bedryven, binnen vierhondert roeden na de voorſz. Stede van Leyden, te rekene van de wtcant van der ſelver Stede Veſtgrafte, van allen den biere dat ſy aldair drincken, tappen, off inleggen om te drincken, geven ſullen ſulcken Exchys alsmen geeft binnen der voorſz. Stede van Leyden. Ende of die ſelve perſone geſeten binnen den vierhondert roeden na den wtcant van der voirſz. graften van Leyden als voirſz. is, onwillich waren om den ſelven exchys te betalen, ſoo ſal die ſelve Stede metten Schout ende Schepenen van Leyden, of mit horen bode ende dienaren den exchys mogen panden, inhalen, ende inwinnen, gelyck ſy haar excyſen panden, inhalen ende inwinnen binnen der voirſz. Stede, ende ſullen die executie van rechte opte onwilligen betaeldre, geſeten binnen de voirſz. vierhondert roeden na Leyden, vorderen ende hantieren, in allen ſchyn off die ſelve perſonen binnen der voirſz. Stede muyren geſeten ende woonachtig waren. Ende geloeven voor ons ende onſe Nacomelingen der voirſz. Stede van Leyden ende hoiren nacomelingen tot eeuwigen dagen hierinne te houden, te ſtyven ende te ſtercken tegens eenen yegelicken die de ſelve Stede hierinne hinderen off letten ſouden willen off mogen. Ende hebben des t' oirconde deſe brief bezegelt mit onſen Zegel hier an gehangen. Gegeven opden X^en. dach in Auguſto, in 't jaar ons Heeren duyſent vierhondert dry ende tſeſtich.

MS. Privilegien van Leyden, en Archiven van den Huizen van Waſſenaer N. 16. pag. 6. verſa.

Dat al die genen, welken binnen de marcken van Rodenburger-wateringe wonen, ommegaende tot in de Vliedt, ende van Waddincxvliet tot in den Ryn, Exchys ſullen geven als binnen Leyden, ende geen Poortersneringen en ſullen mogen doen.

Den 28. *Maart* 1476.

WY Hughe van Swieten, ende Willem van Swieten gebroederen, als Ambachtsheeren van Soeterwoude, doen condt allen luyden, dat wy uyt rechter liefde ende gunſte die wy hebben totter Stede van Leyden, ende nae wy aenſien die onbehoorlicheden ende hantieringe, die dagelicx geſchien van den genen die buyten der poorten van Leyden wonen, ende noch dagelicx metter wone comen, ende geſchepen ſyn van dage te dage ende van tyt tot tyt te vermeerderen, ende oock ſonderlinge van der onbehoirlicke hantieringe ende misbruyckinge, die mit bedeckten heymelicken wegen daer gedaen ende gehantiert worden, tot groter quetſe ende verminderinge van der principale neringe van der draperye der Stede van Leyden, ende mede van der ſoortſen, gevechten, ende rebellicheden die daer geſchien, ende oock overgemerckt die grote ſchaden ende afterdelen die de ſelve Stede gebeurt ende geſchiet in haer exchyſen, ende anders van den genen die buyten omme Leyden ſitten mitter wone, ende van den Poorteren ende ingeſetenen van Leyden, die buyten den voirſz. poorten dagelicx gaen drincken, ende van dat oick ſommige perſonen, ſoo wel die poorteren ende inwoonders van Leyden ſyn, als die buyten Leyden ſitten mitter woone, heymelicken ende by ſulke tyden ende ſtonden als hemluyden dat dient, bier ende anderen goeden, daermen binnen der voorſz. Stede van Leyden exchyſe afgeeft, ſubtiliken ende bedekteliken in der voirſz. Stede brengen, ſonder exchyſe daer aff te geven. Ende want wy deſe onbehoorlicheden ander fortſen ende quade hantieringen, die daer geſchien, ende ſonderling aengaende die principael neringe van der draperyen van der voirſz. Stede gaerne verhoedt ſagen, ende die benemen ende beletten ſouden, ende in alle dat voirſz. is der Stede van Leyden te vorderen daer wy connen ende mogen. Soo is 't, dat wy die genegen ſyn tot die welvaert van der Stede van Leyden voir ons, onſen erven ende naecomelingen, als Ambachtsheeren van Soeterwoude, alſoo verre als in ons is, der ſelver Stede van Leyden gegunt, gegeven ende verleent hebben, gunnen, geven ende verlenen mit deſen brieve, dat alle die gene die geſeten ende woonachtich ſyn, tuſſchen die Stede van Leyden ende Rodenburgerwateringe, omme gaende tot in die Vliedt toe; ende alle die

gene die geseten ende woonachtich syn tusschen die voorsz. Stede van Leyden ende Waddingsvliet ommegaende, die streckende is uyt die Vliedt tot in den Rhyn, dat die selve die binnen die voorsz. merken geseten ende woonachtich syn, tot an die Stede van Leyden toe, van allen den goeden, daermen binnen Leyden exchys af geeft, sy binnen die voorsz. merken mede sullen Exchys geven der voorsz. Stede, gelyck als of sy binnen der voirsz. Stede muyren ende vesten van Leyden mit heure woonsteden woonachtig waren ende saten. Noch, dat alle die gene die binnen der voirsz. mercken geseten ende woonachtig syn, aldaer geen poorters neringe, ambocht noch hanteringe doen, noch doen doen en sullen, in gener manieren op die boete ende pene van thien ponden, alsoo dicke ende menichwerff als sy daerin breuckich bevonden werden, Ende van die pene ende boete sal hebben die Heere d'een helft, ende die Stede d'ander helft. Ende waert dat die persone, die binnen den voirsz. mercken geseten ende woonachtich syn, of namaels wesen ende wonen sullen, onwillich waren van den exchys te betalen, soo sal die Stede van Leyden mitten Schout ende Schepenen van Leyden, of mit horen boden ende dienaren dien exchys mogen panden, inhalen ende inwinnen binnen der voirsz. Stede; ende sullen die executie van rechte doen opten onwilligen betaelder, geseten binnen der voirsz. mercken na Leyden voirderen ende hantieren, in allen schyn off die selve personen binnen der Stede van Leyden muyre woenden, ende mit heure woonstede woonachtich waren, sonder eenich wedersеggen ofte wederspreken van ons of van yemant anders, ende wy gelooven voir ons ende voir onsen erven ende nacomelingen, als Ambachtsheeren van Soeterwoude [alsoo verre als in ons is] den voirsz. Stede van Leyden ende hoire nacomelingen tot eeuwigen dagen rustelick ende vredelic hierinne te houden, te styven ende te stercken tegens eenen yegelicken, die de voorsz. Stede hierinne hinderen, deren of letten souden willen, off letteniſſe, off meerniſſe (1) souden mogen doen, in eeniger manieren. Ende wy Hughe van Swieten, ende Willem van Swieten gebroederen voirsz. bidden, versoucken ende begeren den Hoghe geboren vermogende Vorst Caerle Hertoge van Bourgondien, van Lottringe van Brabant, Grave van Hollandt, als onse Souvereyn Heere, als wy alderonderdanichste connen ende mogen, dit te willen believen, consenteren, ende vestigen. Ende des t' oirconde ende om dat wy als Ambochsheeren willen dat dit tot eeuwigen dagen vast ende gestade gehouden werde, Soo hebben wy desen brieff bezegelt mit onsen Zegele hier angehangen in 't jaer ons Heeren duysent vierhondert ses ende tseventich, opten XXVIIIen. dach in Maert.

MS. Privilegien. van Leyden van den Heere N. N. pag. 103.

(1) *Mogel.* Moeyenissen.

Octroy van den Roomschkoning Maximiliaan aan die van Leyden, verleend, dat binnen vyfhondert roeden van hunne Vesten, niemand kooren, brood, wyn, bier of anderen voorraad verkoopen zoude, dan met zulk recht, en accysen als men in de Stad betaalde.

Den 19. *December* 1494.

Maximiliaen by der gracie Goids Roomschen Coninck altyts Vermeerder 's Rycx, van Hongrien, van Dalmacien, van Croacien &c. Ende Philips by der selver gracyen Ertshertogen van Oistenryck, Hertogen van Bourgongnen, van Lothryck, van Brabant, van Lymborch, van Lucemborch, ende van Ghelre, Graven van Vlaenderen, van Tyrol, van Artoys, van Bourgongnen Palatinen, van Henegouwen, van Hollandt, van Zeelandt, van Naemen, ende van Zuytphen, Marcgraven des Heylichs Rycx, Heeren van Vrieslandt, van Salins, ende van Mechelen, allen den ghenen die dese onse jegenwoordige letteren sullen zien, saluyt. Alsoo van wegen onsen wel geminden, die Burgermeesteren, Scepenen, ende Raide onser Stede van Leyden, heeft ons verthoont geweest, hoe dat zeker tyt geleden is, mits dat die poorteren, ende inwoonende der selver onser Stede henluyden vervorderen mit groote menichte, dagelycx te gaen drincken buyten

ten den poorten, ende vryheyt van dien, ende van daer te haelen, ende doen haelen heur bier, ende ander dranck, priverende, ende verſtekende mits dien onſe voorſchreven Stede van Leyden van heuren rechten van excys ende maletoten, tot welcker cauſe de voorſchreven rechten zeer vermindert waren, het beliefde alsdoen wylen Zaliger gedachten onſen zeer lieven Heere ende groote Vader, die Hertoge Philips, by zynen openen brieven heurluyden te gonnen, conſenteren, octroyeren ende accorderen, dat alle die ghene die woonachtich, ende reſiderende waeren, off weſen ſouden bynnen twee hondert roeden rondſomme der voorſchreven Stede, ende buyten der veſten ende graften van dien, gehouden ſouden weſen te betaelen ter cauſe van de bieren, die zy vercoopen ſouden mit tappen, drincken offt verſliten bynnen den voorſchreven twee hondert roeden, ende bedryff al alſulcke recht van excys tot proffyte van der voorſz. Stede als die poirtere ende inwoonende der ſelver Stede deden, ende dat op zekere manieren ende condicien van bedwange breeder verclaert ende geſpecificeert in den voorſz. brieven, nu es waer, dat zedert dien tyd, nairvolgende 't voorſz. Octroy ende conſent die Heeren van Waſſenaire, ende anderen onſen Vaſſaelen, ende Ambochtsheeren, hebbende Heerlyckheden buyten der voorſchreven Stede, wetende, ende bekennende die ſchaden ende intereſten, die de voorſz Stede gehadt, ende geleden hadde ter cauſe voorſchreven, amplierende, ende vermeerderende dat ſelve octroy, hebben geconſenteert, ende geaccordeert in alzo verre als 't in hen was, dat alle heuren onderſaeten die woonachtich, ende reſiderende waeren, off weſen ſouden onder hen, off in heuren Heerlyckheden, te wetene, de Heeren van Waſſenaer bynnen de vyerhondert roeden buyten den vuytcant van den veſten van der voorſchreven Stede; ende Huege, ende Willem van Zwieten, gebroeders, als Ambachtsheeren van Zoeterwouden buyten der mueren, ende tusſchen der voorſchreven Stede van Leyden, ende Roodenbrugger (1) wateringen, omme gaende tot in de Vliet toe, ende oock alle de ghene die geſeten ende woonachtich ſyn, off weſen ſouden tuſſchen de voorſchreven Stede van Leyden, ende Wadincxvliet ommegaenden, die ſtreckende is vuyter Vliet tot in den Ryn toe gelyck dat breeder geſpecificeert ende verclaert is in heuren brieven, oock gehouden ſouden weſen ter cauſe van huere bier drancken ende anderen coopmanſcepen, ende negociacien te betaelen ter proffyte van onſer voorſchreven Stede, zulck recht van excys ende maletote als die poirteren van dien deden, gelyck dit al breeder blycken mach by den voorſchreven brieven, ende al eyſt zoe, dat onſe voorſchreven Stede ter cauſe, ende by middele van der diviſien ende oirlogen die geregneert hebben in onſen lande van Hollandt, zeer belaſt heeft geweeſt, ende dat om die ſelve te onderhoudene in onſer onderdanicheyt ende wederſtaen totten opſtellen van onſen vianden, ende wederſpennige onderſaeten mitten Raede, rychſten, ende notabelſten van dien, heeft by middele van zechere ſtaete hemluyden by ons gemaeckt ende gegeven, gedaen zechere ſettinghe ende verhooghinghe van ende op allen, ende eenen yegelycken heuren excyſen, als op ten bier, wynen, coren, broot, ende andere dinghen, om mits dien te verheffen onſe voorſchreven Stede, ende dien ſelve te helpen betaelen de laſten ende ſchulden van dien. Nyettemyn mits dat menigen van de inwoonende, ende reſiderende in de ſelve plecken, ende Heerlyckheden henluyden vervorderen aldair te maecken, ende ediffieren huyſen, backhoven, ende andere neringen, diemen gewoonlyck is in de ſelve Stede te hantieren, vele van den inwoonende der ſelver Stede henluyden vervorderen dagelycx te coopen, ende haelen heuren wyn, bier, coren, broot, ende andere proviſien, hen behoevelycken niet geſpecificeert, begrepen, noch verclaert in de voorſchreven andere brieven van Octroy buyten onſer voorſchreven plecken, ende bedryff . . . . . . Oock mits dien onſen voorſchreven Stede van den voorſchreven rechten van excys heffinghen, ende maletoten, dat der voorſchreven Stede, ende ſupplianten comt ende valt tot groote ſchade, ende achterdeele, ende noch meer doen zoude, ten waer dat den voorſchreven ſupplianten by ons hyer inne voorſien en waere, Ons verſouckende, dat om de welvaert van onſe voorſchreven Stede, gemerkt dat de voorſchreven Heere alſoo verre als 't in hen is breeder conſent daer inne gegeven hebben ons believe hen [te] conſenteren, te mogen heffen 't voorſchreven recht op die bier, broot, wyn, coiren, ende anderen dingen binnen de zeſſe honderde roeden buyten de voorſz. Stede, ende henlieden daer op te verleenen onſe gracie. Soo is 't, dat wy de ſaicken voorſchreven overmerckende, willende ende begerende die verheffinge

(1) Roodenburger *of* Roomburger.

finge ende welvaert onſer voorſchren Stede, den ſelven Supplianten, in den naemen als boven, genegen weſende t'henlieden bede ende ſupplicacye, hier op gehadt 't advys van onſen Stadthouder, ende Raidtsluyden onſer camere van den Raide in Hollandt, Zeelandt, ende Vrieslandt, hebben in den geval als boven geoctroyert, geconſenteert, ende geaccordeert, octroyeren, conſenteren, ende accorderen vuyt onſer ſonderlinge gracie mits deſen, dat zy van nu voirtaen ſullen mogen altyt ſetten, heffen, gaderen, ende ontfangen, op alle de genen die buyten onſer voorſchreven Stede van Leyden graeften ende veſten bynnen de vyfhondert roeden, ende openbairlycken aldair coren, broot, wyn, bier, ende alle andere proviſien vercoopen ſullen, zulch recht van excyſe, ende maletote, ende mit ſulcker execucie als men dagelycx van gelycken doet opten voorſchreven Supplianten, ende andere poorteren, ende inwonende der ſelver Stede van Leyden, ſonder eenichſins daer inne te begrypen den ghenen, die voor hen ſelven ende hoir geſinne eenich bier inneleggen, oft broot backen, ende behouden, ende onvermindert oock 't recht van der Heerlycheyt van den Ambachtsheeren voorſchreven, die omtrent buyten onſer voorſchreven Stede van Leyden liggen, in dien zy eenich hebben. Ontbieden daeromme, ende bevelen onſen voorſchreven Stadthouder, ende Raidsluyden van Hollant, Zeelandt, ende Vrielandt, onſen Schout van Leyden, ende allen anderen onſen Juſticieren, Officieren, ende onderſaten, ende elcken van henlieden, zoo hem dat toe behoort, ende aengaen mach, dat van deſe onſe jegenwoirdige gracie, octroy, accord, ende conſente, ende van al den inhouden van deſen jegenwoordigen, zoo ende in der manieren voorſchreven, zy doen, laeten, ende gedoigen den ſelven Supplianten in der voorſchreven namen, vredelyck, ende volcommelyck genieten ende gebruycken, ceſſerende alle beletten ter contrarien; want het ons alzoo belieft. In oirconden van deſen zoo hebben wy onſen zegele hier aen doen hangen. Gegeven in onſer Stede van Mechelen den XIX^en^ dach van Decembry, in 't jaer ons Heeren duyſent CCCC. vier ende tnegentich, ende van den Rycke van ons Coninck, te wetene van den Romſchen Rycke 't negenſte, ende van dien van Hongrien &c. 't vierde.

Opteplycke ſtont geſcreven:

By den Coninck, ende mynen Heere den Ertshertoge, ter relacie van den Raide,

B. le Fevre.

Privilegie boek der Stad Leyden B. pag. 384. *verſa tot* 387.

Octroy van Keizer Karel den V. aan die van Leyden verleend, van geene bierwinkels, of biertappen in Zoeterwoude, dan op zekere voorwaarden te dulden.

Den 4. *October* 1524.

Kaerle, by der gracie Goids gecoren Roomſchen Keyſer, enz. Allen den genen die deſer onſen brieff ſullen zien, ſaluyt. Wy hebben ontfangen die oitmoedige ſupplicacie van onſen wel beminden, die Burgermeeſteren, Scepenen, ende Raide onſer Stede van Leyden, in den name der ſelver Stede, in houdende, hoe dat binnen (1) de poorten daermen nae Uytrecht vaert, binnen 't quartier van eenre mylen ofte weynich meer, lanx den dyck, onder 't getal van tſeſtich huyſen, oft daer omtrent, onlancx bevonden zyn geweeſt zeventien biertappen, ofte meer, tot ongeloofelycker ſchade van den bier excys der ſelver Stede; want in de ſelve tavernen, die inwonderen van Leyden dagelycks zonder getale drincken gaen, ende als zy heymelycken mogen van daer haer bier mit cruyken, fleſſen, oft vaetkens met ſchuyten, oft onder heur ſlippen in haelen, zoo datter claerlyck bevonden is, den ſelven dyck der Stede geſchaet te hebben, dat vierde, ofte vyfſte deel van den bier excys, oft daeromtrent. Ende hoewel de ſupplianten tot ver-

(1) *Beter* Buyten.

verscheyden tyden ende stonden hertelyck gearbeyt hebben 't selve te beletten, ende weder te staan mit strange executie, ende de bieren inne te haelen voor de boeten, en hebben nochtans gheen maniere connen vinden, om 't selve geheel aff te doen, nyet jegenstaende diversche octroyen van onsen Ouderen, ende voorsaten, als Graven van Hollandt, ende van den Ambochtsheeren, omtrent onse voorschreven Stede Jurisdictie hebbende, verleent ter contrarie; is oock deur zulcke tavernen die wech opten dyck zeer peryculoes te gaen, ende gebeuren daer vele inconvenienten, gelyck by Meester Aelbrecht van Loo, Raedt ordinaris in onser Camere van Hollandt, onlancxleden, omme daeraff in formacie te nemen by ons committeert is geweest, zoo hy gedaen heeft, volcomelyck gebleken is, die Baillu van Rynlandt heeft opten selven dyck eenen ruyter gecregen, ende gevangen gebracht, die dair hem onderhielt, conspirerende mit eenige andere, zoo die fame gaet, om een goet poorter, ofte lantman heymelyck te gecrygen, ende in Gelrelandt te vueren, ofte bringen: maer alsoo Ghysbrecht van Zweeten, Ambochtsheere van den selven dyck, by sommigen wel gesien is, zoo en connen zy Supplianten wat zy daeromme doen tot geen remedie geraken, ende werden dicwils processen gemoveert ter cause voorschreven tegens onser voorscreven Stede, 't welck al compt tot groote preiudicie ende achterdeele van onsen beden ende subventien, ende tot grooter schaden ende ongenouchten der inwoonders der voorschreven Stede, ende noch meer zyn zoude, ne worde hier inne voorsien van behoorlycke provisie, zulcx als ter conservacie der voorschreven Stede van noode is, ons daeromme zeer ootmoedelyck biddende, dat ons believen wille derselver Stede van Leyden te verleenen, ottroyeren, ende consenteren zulcx als in Vlaenderen, ende in anderen verscheyden plaetsen by onsen Voorvaderen geottroyeert ende verleent is; immers ten eersten, dat binnen zes hondert roeden ront somme omtrent der voorschreven Stede van Leyden te reckene van den wtkant van der Stede vesten, 't welck gheen halve myle maaken en mach, nyemandt wie hy zy hem en vervordere eenige bieren, oft drancken te tappen, ofte vercoopen hy en hebbe die eerste, ende al vooren verexcyst binnen der selver Stede van Leyden, in alder manieren als die poorteren ende inwoonderen van dien schuldich zyn te doen, op die verbeurte van den selven bieren ende drancke, ende voort arbitrale correctie nae gelegentheyt van den zaken, den Supplianten in den naeme als boven te autoriseren, alsulcx te executeren, ofte doen executeren als zy van ouden tyden gewoenelyck zyn, ende noch dagelycx useren, van die bieren, ende drancken in te haelen, nyet jegenstaende eenighe processen by den voorgenoemden Ambochtsheere mit zynen onderfaten gevoirdert, oft die hy noch zouden willen voorderen tot prejudicie onser voorsz. Stede, hem luyden daer off imponerende een eeuwich silencie, ende daer van doen expedieren onse behoorlycke brieven. Soo eyst, dat wy die zaecken voorschreven overgemerckt, ende hier op gehadt 't advys, eerst van onsen lieven ende getrouwen Ridder, ende Raedt, de Heere van Assendelft, ende van Meester Vincent Cornelis zoon, Meester van onse reeckeninge in Hollandt, die welcke by onser ordonnantie die tavernen boven geroert gevisiteert hebben, ende mit den Supplianten, ende heuren partyen gecommuniceert, ende voorts van den anderen luyden van onser voorschreven reekeninghen, wy by deliberacie van onse zeer lieve ende zeer beminde Vrouwe, ende Moeye, die Eertshertoghinne van Oistenrycke, Hertoghinne, ende Gravinne van Bourgongnen, Douagiere van Savoyen van onser wege Regente, ende Gouvernante in onsen landen van herwaerts over, ten advyse van den luyden van onsen secreten Rade neffens haer wesende, genegen wesende ter bede van den voornoemden van Leyden Supplianten, gheottroyeert, ende geconsenteert hebben, ottroyeren ende consenteren mits desen onsen brieven, datmen voortaen binnen vyffhondert roeden van den hooghewoersche poorte der voorschreven Stede van Leyden, treckende na de wateringe van Roodembourg binnen ende buyten ommegaende in 't Ambocht van Soetetwoude, niet meer en sal mogen houden dan twee taverne, oft biertappen, alleenelyck daer de voorschreven Supplianten toe laten zullen, ende dit op de verbeurte van den bieren oft andere dranck, die de tappers om te tappen, ofte vercoopen; innegeleyt souden hebben, ende daerenboven opte boete van vyffentwintich gouden Carolus guldens telcke reyse, ende soo dick als 't selve gebeuren soude, die peynen, ende amenden t'appliceren, d'een derdendeel t'onsen proffyte, 't ander derdendeel tot behoeff onser voorsz. Stede van Leyden, ende 't derde derdendeel tot proffyte van den aenbringer, ende dit op condicie nochtans, datmen in deselve tavernen, oft bierhuysen by den Supplianten toe gelaten, exchys geven ende be-

talen sal van den drancke, diemen aldaer sal tappen, gelyck men doet ende doen soude binnen onser voorschreven Stede van Leyden; wel verstaende, dat de inwoonende binnen den voorschreven vyffhondert roeden voor haer selfs dranck, bier sullen mogen inleggen met geheele, oft mit halve vaten, oft met quartereelen, oft kynnekins, mit cruycken, oft anderen maten buyten halen, mits daer vore den excys betalende, als boven, ende indien bovonden ware, dat de selve fraulde, off bedroch daer inne committeerden, dat sal wesen op te verbeurte van twaelff Carolus gulden t'elcken als 't gebeuren sal, gedeelt te worden, als boven. Alle de welcke boeten realycken innegewonnen ende geëxecuteert sullen worden by den Bailliu van Rynlandt, de welcke wy daer toe committeren, ende auctoriseren: niet jegenstaende oppositie, oft appellacie gedaen, off te doene. Ende des sal d'Ambochtsheere van Zoeterwoude behouden in zyne Ambochtsheerlyckheyt, ende hebben anders die hy van ons te leen houdt, te weten, van boeten, broecken, ende berechtingen die aldaer meer, mits de tappers vielen, ende hier toe sullen de voorschreven Suppliantem, den selven Ambochtsheere in der tyt wesende, voor zyn interest jaerlicx betalen de somme van thien ponden van veertich grooten onser Vlaemscher munte 't pondt, die hy mede te leene houden sal als annex, ende dependerende van der voorschreven Heerlyckheyt, dit geduerende tot onsen wederseggen: ende des sullen de Supplianten ghehouden wesen aleer zy sullen mogen gebruycken het effect ende inhouden van desen, die te doen presenteren in onse voorschreven reeckencamer in den Hage, om aldaer geregistreert te worden, alst behooren zal. Ontbieden daer omme ende bevelen onsen lieven ende getrouwen die Stadthoudere, President, ende luyden van onsen Raede in Hollandt, Zeelant, ende Vrieslandt, den Bailliu van Rynlandt, den Ambochtsheere van Zoeterwoude, Schout van Leyde, ende allen anderen onsen Rechteren, Justicieren, Officieren, ende onderdaten, ende elcken van hemluyden zoo 't hem toebehooren sal, dat zy van dese onse jegenwoordige Octroy, ende consent ende van al den in houden van desen, duerende den tyt in der vougen ende manieren vooren verhaelt, doen, laten, ende gedoogen, die voorsz. Supplianten rustelyck, vredelyck, ende volcommelyck ghenyeten ende gebruycken, cesserende alle beletten, ende wederseggen ter contrarien; want ons alsoo belieft. Des t'orconden, soo hebben wy onsen zegel hier aen doen hangen. Gegeven in onser Stadt van Mechelen den IIII[en]. dach van Octobry, in 't jaer ons Heeren duysent vyfhondert vier ende twintich, ende van onsen Rycken, te wetene van den Roomsschen, van Hongeryen, &c. 't zeste, ende van Spaingnen, ende den anderen 't negenste.

Opteplycke stont:

By den Keyser in synen Rade.

Du Blioul.

Privilegie boek der Stad Leyden C. pag. 75. versa tot 78.

Gebod van den Stadhouder, en de Raaden van Holland, enz. aan den Eersten Exploitier het voorgaande Octroy alom te verkondigen en bekend te maaken daer 't behoort.

Den 28. October 1524.

De Grave van Hoochstraten, ende van Montingny, van Culenburch, van Borssele enz. Stadthouder Generael, die President, ende Raden des Keysers Gecommitteert ten saecken zynre Majesteits landen van Hollandt, Zeelandt, ende Vrieslandt, den eersten Gesworen Exploitier van der Camere van den Raide in Hollandt hier op versocht, saluyt, Alsoo ons van wegen die Burgemeesters, Scepenen, ende Raiden der Stede van Leyden, in den naeme der selver Stede gepresenteert es geweest, zeeckere brieven van Ottroye ende consente hem luyden by der Keizerlycke Majesteit verleent, versouckende de selve der Stede van Leyden van ons te hebben behoorlycke brieven van attacie (1), ende achter volgende dien,

(1) *Moogel.* attache, *of* atteftatie.

dien, so is 't dat wy u ontbieden ende bevelen, daer toe committerende mits desen, dat ghy trecht tot versuecke van de voorsz. Supplianten ter plecke daer behoort, mits by u roepende d'Officier van der plecke, ende in presentie van hem openbaerlycken voor den volcke publiceert van wegen der voorschreven Keyserlycke Majesteit, de selve brieve van Ottroye ende consente gebiedt, ende beveelt elcx zoo hem toebehoort den inhouden van dien te onderhouden ende doen onderhouden optie corrextien ende peynen daer inne begrepen, van 't welck te doene wy u gheven volcommen macht ende speciael bevel. Ontbieden ende bevelen allen Officieren, ende ondersaten des Keysers, dat zy u in dit doende ernstelyck verstaen, ende obedieren op alle 't gundt dat zy der selver Keyserlycke Majesteit t'horen duchtende zyn, ende daer jegens verbeuren mogen. Gegeven in den Hage, onder 't segel van Justicie hier aen gehangen, opten XXVIII[en]. dach van October, anno M. V[C]. vier ende twintich.

Onderstont geschreven:

By mynen Heere de Stadthouder. Generael, President, ende Raiden van Hollandt, Zeelant, ende Vrieslandt.

Ende was onderteyckent:

J. de Jonge.

Ende was bezegelt mit een root wasse segel uythangende aen eenen enckelen uytgesneden franchynen staert.

Privilegie boek der Stad Leyden C. pag. 78. versa & 79.

Geene Neringen of Ambachten te mogen doen; of te hanteeren op de Dorpen buiten de beslootene Steden, en de reden waarom.

Den 11. October 1531.

Kaerle, by der gratien Godts Roomsche Keyser enz. Grave van Hollandt enz. Allen den geenen die desen onsen brief sullen sien; saluyt. Van wegen ons beminden de Burgemeesteren ende Regeerders van onsen bemuyrden ende beslooten Steden in onsen lande van Hollandt, wesende omtrent twintich in getale, is ons vertoont ende te kennen gegeven geweest, hoe dat ons voorsz. landt van Hollandt seer kleyn is, ende niet ofte luttel meer dan 't vierendeel van onsen Landen van Branbant of Vlaenderen, ende welck lant naer zyn staet ende conditie gedragen heeft diversche lasten ter cause van der beden; ende subventien ons geconsenteert by den Staten ons voorsz. lants, ende omme de penningen van dien te vinden ende vervallen, de voornoemde Thoonderen uyt krachte van onsen brieven van Octroy by hen van ons verworven, opgestelt diversche excysen ende ongelden op den wynen, bieren, granen, turven, ende andere waren; ende dragen ontrent een derdendeel van der schiltale van Hollant, daer by onse beden ende andere omme slagen gegadert werden. Ende al ist soo dat niemant geoorloft en ware den voorsz. Steden eenich hinder ofte letsel te doen in 't opbeuren van den selven, of die inwoonders directelyck, of indirectelyck uyten voorsz. Steden te trecken, desen niet tegenstaende, vele ende diversche persoonen hebben hen vervordert op te stellen op 't platte landt Brouweryen, Weveryen, Loyeryen een groot werck van Timmeryen, als Sluysen ende anders, mitsgaders diversche andere Neeringen ende Ambachten, die men in beslooten Steden ghewoonlick is ende behoort te doen, tot onderhoudenisse der voorsz. Steden, ende dat noch arger is, pogen omtrent der selver Steden Vryheden, op te stellen Tapperyen, Backeryen, ende diergelycke, daer door veele onrusten van vechten ende dootslagen gebeuren, ende andere bedroch geschiet in de waren ende neeringe, sonderlinge alsoo op 't selve platte landt geen behoolycke Ordonnantie ende toesicht en is, soo dat op hoope van goede koop, ende t'ontgaen d'excysen ende andere ongelden, die inwoonders der voorsz. Steden, dagelycx poogen in 't heymelyck ende openbaer de selve waren op 't voorsz. plattelant te koopen, ende dat meer is vertrecken uyten voorsz. Steden

den, ende gaen woonen op 't voorschreve platte landt, doende aldaer hunne neeringen: al 't welck de voorsz. Thoonders tot diversche stonden te kennen gegeven hebben den Commissarisen van onsen wegen geordonneert, sonder dat sy tot andere provisie hebben konnen geraecken, dan dat wy hen luyden verleent hebben brieven van advise, addresserende aen onsen lieven ende ghetrouwen den Eersten, ende andere luyden van onsen Rade, ende Rekeninge in Hollant, daer of geen effect na gevolght is, mits dat den meesten deel Ambachts Heeren zyn, hebbende landen, Heerlyckheden, in de voorsz. platte landen, ons versoeckende, dat ons believen souden te interdiceren, op seeckere peynen, geen Brouweryen, Weveryen, Loyeryen, Timmeryen, Backeryen, Tapperyen, ende andere Neeringen of Ambachten, die men doet in Steden, meer te onderhouden op 't platte lant van Hollandt, Stryen, Putte, ende al dat onder het lant van Hollant gereeckent wort, sonderlinge beroerende de Backerye ende Tapperye, tot tien hondert roeden omtrent der vryheyt van den voorsz. beslooten Steden, bevelende den geenen die des contrarie geattempteert hebben, daer van te desisteren ende ophouden, authoriserende de Officiers van de voorsz. Steden den overtreders te mogen apprehenderen, ende doen corrigeren, niet tegenstaende dat hare Jurisdictie so verre niet en streckt, ende op al doen expedieren onse opene brieven in behoorlycke forme.

Op welcke vertooch wy den voornoemden Thoonderen hebben verleent opene brieven van Commissie op onsen lieven ende getrouwen Raedt ordinaris in onsen Rade van Hollandt Mr. Jooft Sasbout, by den welcken hy geordonneert ende gecommitteert was, met hem genomen een Adjunct, niet suspect, hem te transporteren over al in den Steden ende andere plaetsen in onsen lande van Hollant, daer 't van noode wesen soude, ende aldaer hem informeren op de saecken voorsz. met heuren dependentien, daer op hoorende ende communiquerende metten Ambachts-Heeren, ende anderen, die daer by interest souden mogen hebben, ende 't selve Communicerende den voornoemden van onsen Rade ende Rekeninge in Hollandt, geen Ambachts-Heeren wesende, ende al t' samen oversenden met zyn advis. De welcke Commissaris volgende syne Commissie, ende met hem genomen een Adjunct, hem geinformeert heeft van wegen van der voorsz. Steden, wat Neeringen ende Ambachten men dede op 't voorsz. platte Landt, ende wat Brouweryen, Tapperyen, ende Backeryen gehouden werden ontrent den voorsz. Steden, ende daer op heeft doen dagen den Ambachts-Heeren, ende anderen, die daer by mochten interest pretenderen, hebbende Landen ende Heerlyckheden in 't voorsz. platte lant, de welcke gecompareert zyn in den ghetale van tsestich persoonen, of daer ontrent, ende nae dat de voorsz. Commissaris heeft met henluyden gecommuniceert op die saecken voorsz. hebben hen geopposeert jegens de begeerte van de voorsz. Steden, ende overgegeven heure redenen van oppositie by geschrifte, inne houdende vele ende diversche articulen, versoeckende gehoort te zyne in justitie op 't voorstel van de voorsz. Steden, voor den President ende luyden van onsen grooten Rade, of sommierlicken voor den voorsz. Commissaris, presenterende te verifieren, binnen seeckeren korten tydt ende dilay, de feyten in heuren voorsz. articulen ende oppositien begrepen, op welcke articulen de voorsz. Thoonderen niet en hebben willen antwoorden; want sy niet en hebben willen komen in proces, seggende dat notoir was, dat uyt saecke van de Ambachten ende Neeringen, die men dede op 't platte landt, ende ontrent den voorsz. Steden, de selve depopuleerden ende gingen te niete, ende die Dorpen van dage te dage verbeterden. De welcke partyen ghehoort, de voorsz. Commissaris heeft syn ghebesoigneerde ghecommuniqueert den voorsz. van onsen Rade ende Reeckeninge, geenen Ambachts-Heerlyckheyt hebbende in 't voorsz. platte lant, die daer op heurluyder advis gegeven hebben, so oock gedaen heeft de voorsz. Commissaris, ende heeft al t' samen ons overghesonden, ende sichtent den voorsz. Thoonderen hebben ons ernstelick versocht, ende gebeden henluyden te voorsien op heurluyder begeerte, ende doen expedieren onse opene brieven in sulcke saecken dienende.

Doen te weten, dat gesien in onsen secreten Rade, 't gunt wes by den voorsz. Commissaris hier inne gedaen ende gebesoigneert is geweest, mitsgaders zyn advis, ende 't advis van den voorsz. van onsen Rade, ende Reeckeninge in Hollant, genegen wesende ter bede ende begeerte van den voorsz. Thoonderen, ende willende voorsien totter depopulatie, desolatie ende destructie van onsen voorsz. Steden, hebben by goeden advise ende rype deliberatie van Rade, gheordonneert ende gestatueert, Ordonneren ende Statueren by forme van Edict by desen onsen brie-

brieven, dat voort aen niemant binnen onſen Landen van Hollandt, ende andere die daer onder gehouden worden, buyten beſlooten Steden [den Hage ende Alckmaer daer onder gereeckent] en ſal van nieuws mogen opſtellen ende erigeren eenige Weveryen, Loyeryen, Metſelryen, Timmeryen, of andere gelycke Ambachten, Negociatie, of Neeringen, die men binnen beſlooten Steden behoort te doen, noch de ſelve Neeringen doen ende exerceren: Insgelycx dat niemant van nieuws en ſal mogen opſtellen eenige Backeryen, of Tapperyen, binnen ſes hondert roeden naer de vryheden van den voorſz. beſlooten Steden, noch oock opſtellen op 't platte lant eenige nieuwe Brouweryen, op pene dat ſy ghehouden ſullen zyn ſulcke Brouwerye, of andere Neeringe, Backerye, ofte Tapperye van ſtonden aen op te breecken, en af te doen, en boven dien tot boete te betalen tot onſen profyte de ſomme van vyftich Carolus guldens, ſoo dickwils dat yemant bevonden ſal weſen contrarie van eenige van de voorſz. poicten gedaen te hebben, waer af wy de kenniſſe van deſen, indien contrarie ghedaen worde, ende klachte daer over quame, gecommitteert hebben, ende committeren den voorſz. van onſen Raden in Hollant, ende dit al ter tyt toe, dat de geene, die eenich recht pretenderen ſullen, omme Brouweryen, of andere Neeringen, Backeryen, of Tapperyen, binnen de voorſz. limiten van nieuws te mogen opſtellen, ſullen doen blycken van heure privilegien of ander deugdelyck beſcheyt, ende de voorſz. Steden van Hollant daer op gehoort, anders geordonneert ſal werden. Ontbieden daeromme ende bevelen onſen lieven ende ghetrouwen Stedehouder, Eerſten ende anderen luyden van onſen Rade, ende Reeckeninge in Hollandt voorſz. Schouten van Dordrecht, Delft, Leyden, Haerlem, van der Goude, van Amſterdam, van den Brielle, van Putte, van den Hage, ende Alckmaer, ende allen anderen onſen Juſticieren, ende Officieren wier dit aengaen ſal mogen, heuren Stedehouderen, ende eenen yegelyck van hemluyden ſoo hen toebehooren ſal, dat ſy ons jegenwoordich Edict, ſtatuyt ende ordonnantie terſtondt uytroepen ende kondigen, of doen uytroepen ende kondigen elck in den bedryve van ſyn Officie, aldaer men ghewoonlick is uytroepinge ende publicatie te doen, ten eynde dat niemant des cauſe van ignorantie pretenderen en mach, ende 't ſelve Statuyt, Edict, ende Ordonnantie, ende al d'inhouden van deſen, inder voegen ende manieren vooren verhaelt, obſerveren ende onderhouden onverbreeckelick, ſonder yet te doen, noch gedoogen gedaen te zyn ter contrarie, procederende, ende doende procederen tegens den Overtreders van onſe voorſz. Ordonnantie, by executie van den peynen ende boeten voorſz. realyck ende by feyten, ſonder verdrach of diſſimulatie, want ons alſoo belieft. Ende want men van deſen onſen brief te doene ſal mogen hebben in veel ende diverſche plaetſen, wy willen dat tot Vidimus van dien gemaeckt onder 't zegel authentycq, of Copie gecollationeert ende geteyckent by een van onſen Secretariſen, volkomen gheloove gegeven zy, gelyck tot deſen originalen brief. Des t'oirconde ſoo hebben wy onſen zegel hier onder aan doen hangen. Gegeven in onſen Stede van Brueſſel, den elfden dach October, in 't jaer ons Heeren duyſent vyfhondert ende een endertich. Van onſen Rycke 't twee, ende van onſen Coninckrycken van Caſtillie, &c. 't ſeſtiende.

Op te ploye ſtont geſchreven:

By den Keyſer in ſynen Rade.

Ondergeteeckent,

L. de Zoete.

Grootplakkaatb. I. deel pag. 1268. & ſeq.

De Keizer bepaalt en regelt, by wyze van Octroy, de buiten neringen omtrent Leyden, inzonderheid onder de Heerlykheeden van den Burggraaf Heere van Ligny, als Leyderdorp, Oeſtgeeſt, en Waſſenaar.

Den 11. October 1540.

Kaerle by der gratien Goods, Keyſer van Romen altyt vermeerder 's Ryck, Konink van Germanien, van Caſtilien, van Leon, van Grenade, van Arragon, van Navarre, van Naples, van beyden Cecillien, van Maillorque, van Sar-

Sardaine, van den Eylanden van Indien, ende vafter eerde der Zee Oceane; Eertzhertoge van Oiftenryck, Hertoge van Bourgoingien, van Lotheringe, van Brabandt, van Limburch, van Luxemburch, ende van Gelre; Grave van Vlaenderen, van Arthois, van Bourgoingen Palsgrave, ende van Henegouwe, van Hollandt, van Zeelandt, van Ferette, van Haguenau, van Namen, ende van Zuytphen, Prince van Swaven, Marcgrave des heyligen Rycx, Heere van Vrieslandt, van Salins, van Mechelen, der Stadt Steden ende Landen van Utrecht, van Overyffel, van Groeningen, ende Dominateur in Afie ende Afrique: Alle den genen die defen onfen brieff fullen fien, Saluyt. Alfoo die Burgermeefters, ende Regeerders onfer Stadt Leyden in onfen Lande van Hollandt, ons tot meer tyden clagelyke ende oick by fupplicatie te kennen gegeven hebben, als dat die draperye ende redinge van den Lakenen, die principale neringe is onfer voirfz. Stede, daer 't meeftendeel van den incomften der felver Stede by accynfen ende anders uyt gecolligeert, ende der Stadt renten ende laften desgelycx onfe beden ende fubventien mede vervallen ende betaalt werden, tot confervatie van welcke neeringe wylen Hertoge Willem van Beyeren, als Grave van Hollandt, ende onfe Voirfate, de voirfz. Stadt mit fpeciael privilegie verfien foude hebben, dat niemant wonende binnen de drie mylen buyten ende rontsom derfelver Stadt, eenige Lakene foude mogen reden dan binnen onfe vrye Steden onfes Landts van Hollandt, dat nochtans dien niet jegenftaende diverfche perfonen hen vervoirderden, Lakenen, Lappen, ende voeder Lakenen, vaft aen der felver onfer Stede veften ende poorten te maken, meeft van hierlandtfche wolle binnen defen onfen Lande gevallen, onder 't dexel van der welcker fy oick die felve hierlantfche wolle mit groote menichte uitheymelicke confumeerden, ende vercochten den Drapenierders binnen onfer voorfz. Stede wonende, om gedrapeniert te werden, in fraude van den keuren ende Statuten derfelver, daer onder anderen by gecaveert wert, dat men binnen onfer voirfz. Stadt van Leyden geen hierlandtfche ofte andere wolle drapenieren en mach: dat boven dien, niet jegenftaende 't fcharpe toefien inder Stadt, vele wollen daer uyt geftolen ende by ontyde gebracht, ende gedrapeniert werden binnen den huyfen ftaende vaft aender Stadt veften en poorten voorfz. dat noch meer onze voirfz. Stadt van Leyden groot intereft lyden moet overmits diverfe andere neringen, die men binnen derfelver te doen pleech, daer buyten gedaen ende gepleecht werden, daer deur fy by fucceffie van tyden gefchapen waren te vergaen, te meer, dat men over korte jaren herwaerts, binnen de vyff hondert roeden buyten onfe voorfz. Stadt fekere tavernen opgeftelt heeft, daer heure poorters om den beften koop ende geen accys te betalen dagelicx gaen drincken, hoewel defelve onfe Stadt, by wylen onfe over oude Vader Hertoge Philips van Bourgoingen, dien Godt genadich fy, geprivilegieert ware, dat men binnen de tweehondert roeden geen tapperye fonder accys te betalen en foude mogen houden. Welcke privilegie by Keyfer Maximilaen onfen Heer ende Grootvader, tot vyffhondert roeden geëxtendeert werde, ende foude daer toe geintervenieert fyn 't confent van fekere Ambochtsheeren, der welcker Jurisdictie neffens onfer voirfz. Stadt ftreckende waren, naer uytwyfen der brieven daer aff fynde, al welcke niet tegenftaende de voirnoemde Supplianten niet beletten en konden daer en worden buyten der Stadt ende infonderheyt onder die Ambochtsheerlicheyden van den Heere van Ligne, als onder Waffenaer, Oiftgeeft, ende Leyderdorp, foo langer foo meer tavernen ende diverfche neringen opgefet, ende foude onfe Stadt daer door gefchapen fyn by fucceffie van tyde verlaten te werden, ende defolaet ende onbewoont te blyven, oick mede van poorten mueren ende graften te vergaen, foo verre by ons daer op niet voirfien en werde, emploierende daer toe fekre onfe opene brieven van Edicte ende ftatutie, ten vervolge van den Burgemeefteren ende Regeerders van onfen bemuerden ende befloten Steden, in onfen Lande van Hollandt tot twintich in getale wefende, wefende in die maendt van Octobri A°. XV^{c}. XXXI. belieft ende geëxpedieert, daer by wy ordonneerden, dat van doe voirtan nyemants binnen onfen Lande van Hollandt ende andere die daer onder gehouden werden, eenige weverye, loyerye, metfelerye, timmerye, ofte ander gelycke negociatie ofte neringe, die men binnen befloten Steden behoirt te doen, buyten defelve Steden foude mogen doen, onfe vlecke van den Hage ende onfe Stadt van Alckmaer daer mede ingerekent, dat oick niemand eenige backerye of tapperye binnen de feshondert roeden naeft de vryheyden van onfen voirfz. befloten Steden van nieuws en foude mogen opftellen, noch oick op 't plat-

platte landt eenige nieuwe Brouwerye, op peyne van die te moeten affbreken ende ons noch te vervallen in een boete van vyftich Carolus gulden; op welcke klachten onse vruntlicke lieve Suster, die Coninginne Douagiere van Hongeren ende Bohemen, Eertzhertoginne van Oistenryck, van onser wegen regnerende (1) in desen onsen Nederlanden wesende, in den jare voorleden in onse voirsz. vlecke van den Hage, sekere Commissarisen geordonneert soude hebben; om partyen ten beyden syden te verhooren, inspectie oculair te doen, ende informatie op alles te nemen, als sy gedaen hebben, ende alles by geschrifte gestelt, oick mede ontfangen alsulcke titelen ende munimenten, als elcx van den selven partyen heeft willen overleggen, versouckende die voirnomde Suppleanten hierop onse declaratie ende verclaringe. Soo is 't, dat wy hebbende doen visiteren in onse secreten Raide, die Supplicatie van den voorn. van Leyden Suppleanten, mitsgaders die antwoorde van den Heere van Ligny ende van Wassenaar, ende van den ingesetenen synre Dorpen ende Ambochtsheerlickheden voirsz. daer toe die replique ende duplique van den voorn. partyen, die informatien ten beyden syden gehouden, ende 't gene deselve partyen hinc inde hebben willen produceren ende overleggen denselven Suppliänten op dat onse voirsz. Stadt te bet onderhouden mach werden, hebben by advyse ende deliberatie van onsen seer lieven ende getrouwen Hoofde ende luyden van onsen voorn. Secreten Raïde geoctroyeert, belieft ende geconsenteert, octroyeren, believen ende consenteren, by forme van ordonnantie ende statuyt, uyt onser sunderlinge gratie by desen; datmen van nu voirtan binnen de vyffhondert roeden, te rekenen van der Stadt valbruggen aff, buyten ende rontsomme onser Stadt van Leyden egeen ambochten ofte neringen meer opstellen en sal mogen, 't sy van draperye, tymeragie, cuperye, metselrye, brouwerye, ofte andere die men in besloten Steden gewoonlick is te doen; op die peyne telcker reysen, datter yemant bevonden sal werden daer tegens gedaen te hebben, te verbeuren thien Carolus gulden, de twee delen daer aff te appliceren tot onse prouffyte, ende 't anderdendeel tot proufyte van den officier, die 't aenbrengen ofte vervolgen sal, ende als van den ambochten ende neringen dier tegenwoordelic syn, ende opgestelt syn geweest sint die date van onse voirsz. andere opene brieven van Octroye, van der maendt van Octobri A°. XV^c. XXXI. binnen onser Stadt van Leyden gepubliceert den XXIIII^en. Novembr. daer naestvolgende, die willen wy affgedaen ende verboden werden, affdoen ende verbieden by desen, sonder dat die voorn. Suppleanten gehouden werden den genen diese daerop gestelt hebben eenige recompense daer aff te doen. Willen insgelycx afgedaen ende verboden te werden, als doen ende verbieden by desen, die ambochten ende neringen die daer opgeset syn geweest, sint die verpondinge van den jare XV^c. XIIII. totter voorsz. maent van Octobri van den jare XV^c. XXXI. dat wy onse andere brieven van Octroye expedieren lieten, behoudelicken dat deselve Suppleanten gehouden werden, den genen diese daer op gestelt hebben te betaalen haer luder redelick interest, sulcke als by den genen wy daer toe deputeren sullen, getaxeert sal worden; ende als van den genen die eenige van den voorsz. neringen geëxerceert hebben voir de voirsz. verpondinge van den jare XV^c. XIIII. oft heure weduwen ende kinderen, hebbende in die selve neringen gecontinueert totten dage van huyden toe, willen wy ende is onse meninge, dat deselve insulcke heure neringen blyven heur leven lanck gedurende, ende van dan voirtan cesseren ende voir geëxtingueert gehouden werden ten eeuwigen dage, sonder datse heure voirsz. weduwen ende kinderen naer hun luyden meer exerceren sullen mogen. Noch meer willen wy affgedaen te werden, die tavernen ende backeryen aldaer opgerecht, behalven die gene die toegelaten ende geadmitteert sullen werden by onsen voirgenoemden Gedeputeerden, tot subventie ende commoditeyt van den ingesetenen binnen de voirsz. vyffhondert roeden. Ende ingevalle hier eenege voirder differentie uyt rese, daer aff reserveren wy aen ons d'interpretatie ende verclaringe. Ontbieden daerom ende bevelen den voirgenomden Hoofde ende Luyden van onsen Secreten Raide; President ende luyden van onsen grooten Raide te Mechelen, Stadthouder eerste Raedt ende Luyden van onser Camere van den Raide in Hollandt, Bailliu van Rhynlandt, ende Schoudt onser voirsz. Stadt van Leyden; ende voirts allen anderen onsen Rechteren, Justicieren ende Officieren, dien dit aengaen sal mogen; dat sy dese onse voirsz. Ordonnantie ende Statuyt observeren ende

(1) Regente.

ende doen onderhouden, obſerveren ende doen onderhouden onverbrekelick, ſonder daer tegens te doen of te laten geſchien, in ceniger manieren. Bevelende voirts onſen Bailliu van Rhynlandt, ende Schout van Leyden, mit oick den eerſten Deurwaerder of Sergeant van wapenen, ende elcke van hen die hierop verſocht ſal werden, dat ſy deſelve onſe Ordonnantie publiceeren ende verkundigen in allen Kercken ende plaetſen, daer des van node ſyn ſal, ende men publicatien te doen gewoonlick is, op dat nyemant daer aff ignorantie en pretendere, ende wie ſy bevinden ſullen ter contrarie te attenteren, dat ſy die compelleren ende bedwingen, ſulcx te repareren ende te ſtellen in ſynen eerſten ende behoirlicken ſtaet, by executie van den voirſz. peyne ende by aentaſtingen van heuren gueden realick ende by faulte, niettegenſtaende oppoſicie of appellatie gedaen ofte doen, ende ſonder prejudicie derſelver tot elcker tyt als ſulcx gevallen ſal; Want ons alſoo gelieſt, ende des te doen geven wy hun volcomen macht, authoriteyt ende ſonderling bevell. Des t'oirconden hebben wy onſen zegel hier aen doen hangen. Gegeven in onſer Stadt van Bruſſel, den XI^en^. dach Octobri in den jaer ons Heeren duyſent vyfthondert en veertich. Van onſen Keyſerrycke 't XXIIe. ende van onſen Rycke van Germaninien, beyde de Cicillien ende andere 't XXVe.

By den Keyſer in ſynen Raide.

Getek.

D. Herdinc.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere NN. pag. 114. *& ſeq.*

Publicatie van 't voorgaande Octroy gedaen van 't Raadhuis der Stadt Leyden, als mede te Leyderdorp, Zoeterwoude, en Oeſtgeeſt.

Op huyden den dertigſten Octobris, anno XV^C^. ende veertich, ſoo hebbe ick Claes van Nes, Deurwaarder, ten verſoucke van der Burgermeeſteren, Regeerders, ende wy Schout van Leyden, in de plaetſe van den ſelven Schoudt, van der poeyne van der voorſchreven Stede huys, naer 't luyden derſelver Stede clocke, voor eenen yegelycken, die 't hebben willen aanhooren, naer ouden haircommen gepubliceert 't Octroye by der voorſz. Burgermeeſteren ende Regeerders van de Keyſerlycke Majeſteit geimpetreert van date den XI^en^. dach van Octobry, in den jare duyſent vyffhondert ende veertich, hier aen gehecht, hebben my voorts tot verſoucke voorſz. ende den Bailliu van Rhynlandt voor hem, ende in zynen plaetſe gevonden die prochie kerken van Leyderdorp ende Zoeterwoude den leſten derſelver maent, heylige dach zynde, ende van doen den I^en^. Novembris, daer aen volgende binnen den prochie kercke van Oiſtgeeſt, ende hebbe binnen den voorſchreven Vlecke kercke onder de hoochmiſſe, ter preſentie als vooren, de voorſchreven brieven van Octroye mede gepubliceert &c. Des t'oorconden myn gewoonlyck hantteyken hier onder geſtelt.

Ende was onderteyckent:

C. van Nes.

Privilegie boek der Stad Leyden C. pag. 162.

Verklaaring op het Octroy of Brieve van de Buitenneringen van den Elfden October 1540.

Den 28. *Mey* 1541.

Alſoo de Burgermeeſters ende Regeerders der Stede van Leyden verſocht hadden aen M^rs^. Cornelis Suys, ende Willem Willemſz. Raiden 's Keyſers in den Hove van Hollandt, als Commiſſariſſen gecommitteert om ter executie te leggen

gen ſekere brieven van Octroye den voirn. Burgermeeſters ende Regierderen verleent by der Keyſerlycke Majeſteyt opten XI^en^. dach van October leſtleden, nopende 't doen ende exerceren van ambochten ende neringen, ende 't houden van tavernen ende backeryen binnen de vyffhondert roeden, neffens ende rontsomme buyten der voirſz. Stadt van Leyden, dat deſelve Commiſſariſſen de voirſz. letteren van Octroye ter executie leggen ſouden, alſoo wel op den genen die ſy bevonden hebben wonende binnen de voorſz. vyffhondert roeden naer de leſte metinge gedaen t'heurlieder verſoucke linie gewys, als ſy gedaen hebben opten genen die ſy bevonden hebben wonende binnen de voorn. vyffhondert roeden, naer de eerſte metinge gedaen langs den dyck ende gemenen wech. Ende ten anderen dat de voirſz. Commiſſariſen ordonneren ende verclaren ſouden, dat die gene die ſy gecontinueert hebben om haer neringe te doen binnen den voorn. vyffhondert roeden heurluyder leven lang, aldaer geen ander noch breder nering ſullen mogen doen, dan ſy gewoonlick ende gecoſtumeert waren van doen, voor 't jaer XV^C^. XIIII. ende ſunderlinge der draperyen aengaende. Ende ten derden, dat ſy ordonneren ſouden den tappers, die ſy tot commoditeyt van den ingeſetenen van den voirn. vyffhondert roeden aldaer gelaten ende geadmitteert hebben, om te blyven tappende, mede exchys te betalen, als of ſy binnen de voirſz. Stede woonachtich waren, ende dat die voorſz Commiſſariſen, mits diſwaricheyt by hemluyden daerinne bevonden, ende vreſende te excederen heurluyder commiſſie, daer toe niet en hebben willen verſtaen, nemare 't ſelve gereſerveert ter verclaringe ende interpretatie van ſynder Majeſteyt, overſeyndende te dien eynde heure gebeſoig^e^ . . . mitsgaders ſeker avertiſſement, ende andere munimenten haerluyden overgegeven by den voorn. van Leyden, aen die Coninginne Douagiere van Hongarie, als Regente ende Gouvernante van der Nederlanden van ſynder Majeſteyt, omme daerop verclaert, geinterpreteerd ende geordonneert te werden ſoo heure Majeſteyt believen ende guedtduncken ſal, ende dat dienvolgende de voirſz. Regeerders naerſtelick verſocht hebben, op als verclaringe ende interpretatie te hebben, die Majeſteyt van der Coninginne, by advys ende deliberatie van den Hoefde, Preſident, ende luyden van den Secreten Raide neffens haer weſende, heeft geſeyt, geordonneert, ende ordonneert by deſen dat 't effect van den voirn. Octroye hem beſtrecken ſal binnen den vyffhondert roeden, achtervolgende d'eerſte metinge gedaen lanx den dyck ende gemeen wech, ende niet voirder, ende aengaende den tweeden puncte, dat die gene die by den voorn. Commiſſariſen gepermitteert is geweeſt heurluyder ambochten ende neringen te blyven doende heurluyder leven lang, aldaer geen andere noch breder neringe ſullen mogen doen, alſoo wel die voorſz. draperye aengaende, als anderſints, dan ſy gewoonlick waren aldaer openbaerlick te doen, voir 't voorn. jaer XV^C^. XIIII. Ende nopende 't derde poinct dat daer op geen interpretatie en dient, als in 't voorn. Octroy niet begrepen. Aldus gedaen ende geordonneert, by der Coninginne in den voirſz. Rade te Bruſſel, den XXVIII^en^. dach van Meye XV^C^. XLI.

Onderſtondt

De Zuete.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere NN. pag. 119.

De Burchgraaf van Leyden en zyne Echtgenoote regelen de neringen hoe verre die onder Leyderdorp en Oeſtgeeſt gedaan mogen werden.

Den 8. *September* 1541.

WY Jacob Grave van Fauconberge, Heere van Ligny, Waſſenaer &c. ende Vrouwe Marie van Waſſenaer zyner gezellinne, doen condt allen luyden, dat wy uyt regter liefden ende gunſte die wy hebben totter Stede van Leyden, ende aengeſien ende overgemerckt die onbehoirlicke hanteringe ende misbruyckinge, die daer gedaen werdt in onſe Ambochtsheerlickheyt van Leyderdorp omtrent die Stede van Leyden, van eenige hem mit die wolle generende, tot grooten quetſinge ende verminderinge van die principael neringe van der draperye der Stede

van

van Leyden, ende mede die foortfen ende gevechten die daer gefchien in den tavernen omtrent die voorfz. Stede, ende oick overgemerckt die groote fchade ende achterdeel die de voorfz. Stede gebeurt in haren exchyfen ende anders, overmits die verfcheyden neringen die vaft aen de voorfz. Stede in onfe Heerlicheyt van Leyderdorp gepleecht worden, ende gefchapen waren van dage tot dage te vermeerderen, ende dat de ingefetenen van der voorfz. Stede van den genen buyten der poorten wonende heymelic ende by ontyden broot ende bier kochten ende inder Stede brochten fonder eenigen exchys te betaalen. Soo is 't dat wy die genegen fyn tot welvaert van der voorfz. Stede van Leyden, voir ons ende onfen erven, nacomelingen ende Leenvolgers, als Ambochtsheere ende Ambochtsvrouwe van Leyderdorp, geconfenteert hebben ende confenteren mitsdefen, dat d'Octroy by die van Leyden van der Keyferlicke Majefteyt verkregen in den jare XV^{C}. veertich, den XI^{en}. dach van October, fyn volcomen effect forteren fal, in den voirfz. onfen Ambochtsheerlykheyd van Leyderdorp, tot die brugge toe van Leyderdorp, gelegen over den Rhyn neffens die kercke van den Dorpe voorfz. wel verftaende dat Meyns Jacob Reufon, Corn. Garbrantfz. ende Luyt Roelofz. in den huyzen aldaer, ende fulcx als fy haer neringe gedaen hebben, haer leven lanck defelfde fullen mogen blyven doen, ende niet langer, ende naer haer overlyden en fal men geen poorters neeringe met allen mogen doen tuffchen de voorfz. brugge ende Stede van Leyden. Ende hier mede en fal 't voorfz. Octroy in fyn andere poincten, articlen ende difpofitien in geen manieren geënerveert, gealtereert ofte gekrenckt worden, maer fyn volcomen kracht blyven houdende. Ende hebben hierenboven der voorfz. Stede om redenen voorfz. gegunt, gegeven ende verleent, gunnen, geven ende verlenen by defen onfen brieve, dat men aen geen fyde van der Brugge foo verde die felve onfe Ambochtsheerlicheyt ftreckt, geen draperye ofte hanteringe met wolle, in wat manieren 't felfde foude mogen gefchien, mit datter aancleeft, doen en fal; ende indien daer eenige jegenwoordelic fyn, dat die felve terftont daer van cefferen ende ophouden fullen, ende dat men in die felve onfe voorfeyde Heerlicheyt, van nu voirtsaen in toecomende tyden geen poorters neringe van nieuws opftellen en fal, noch en fal men daer geen broot mogen verkopen dat binnen den Dorpe niet gebacken en is, ende alleen in den huyfe daer 't felve broot gebacken is, dan die neringen die men nu daer doet aen geenfyde van der brugge als Ewout Pieterfz. biertapper, Geertruit Floris Janfz. Weduwe biertapfter, Dirck Gerritfz. backer ende biertapper, Huyg Heyndricxz. backer, Corn. Allersfz. fnyder, Pieter Janfz. timmerman, Jan Claefz. fnyder, Mouring Ewoutfz. gorter, Claes Heyndericxfz. backer, Wouter Bruynenfes Wed^{e}. backfter, Claes Adriaenfz. kuyper, Pieter Willemfz. ballemaker, Cornelis Ponfe biertapper, ende Alewyn Claefz. backer, die felve fullen haer neringe ende ambochten voorfz. fonder meer mogen blyven doen, foo lange hem belieft, in fulcken fchyne als fy nu doen, ende anders niet, ende by verftervinge fullen tot allen tyden de voorfz. neringen in gelycken getale fonder meer aldaer aen geenfyde de brugge gedaen ende gepleecht mogen werden. Welverftaende dat die backers geen meer ovens en fullen mogen doen ftellen dan elcx eenen oven, gelyck fy luyden nu ter tyt doen.

Hebben voirts geconfenteert ende belieft, dat men in onfe Ambochtsheerlicheyt van Oeftgeeft van nu voirtsaen meer geen draperye ofte hanteringe van wolle, in wat manieren het fy, mit dat daer aencleeft, doen noch exerceren en fal.

Voirts meer en fullen daer geen Soudtfchepen in den Ryn, noch in die Zyl in onfe Ambochtsheerlicheyt mogen leggen, om aldaer Soudt uyt verkoft te werden, ende dit al op die peine na befchreven, ende alfoo by den Commiffarifen gecommitteert om het voorfz. Octroy te executeren, by de Keyferlicke Maj^{t}. onfen gen. Heere, geordonneert is, een tapper tuffchen die brugge en die Stadt, in die huyfinge daer men op defe tydt onfe tollen wacht, ende die van Leyden te vreden fyn, dat de felfde voor de vremde man mede tappen fal, Soo is 't dat wy mede geconfenteert hebben ende confenteren mits defen, dat die felve tapper die nu is, ofte in toecomende tyden wefen fal, mits dat hy voor die vreemde man mede tappen fal, ende niet alleen tot geryf van den buyren daeromtrent gefeten, van allen die bieren oft den wynen die hy tappen fal, tot profyte van de Stede van Leyden, exchys betalen fal, gelyck ende in alderfchyne als men binnen Leyden doet, des fal die voorfz. tapper hebben twalifve vaten biers jaerlicx fonder exchys daer van te betalen, ofte fooveel min als ons believen fal.

Ende

Ende indien yemant bevonde werde te doen of gedaen te hebben in toecomende tyden contrarie van 't geen voorfz. ftaet, die felfde fal verbeuren thien ponden, foo dicke ende menichmael hy bevonden fal werden contrarie gedaen te hebben, d'een helft tot prouffyt van de Keyferlicke Majt. ende d'ander helfte tot prouffyte van den Schout van Leyden, in der tyt, die wy confenteren dat de voorfz. peynen jegens den overtreders fal mogen executeren, realycken by hantvollinge ende mitter daet, niettegenftaende dattet buyten fyn jurisdictie is, ende in onfe Ambochtsheerlicheyt, ende oick eenige appellatie oft oppofitie ter contrarie, ende fonder prejudicie van den felven. Ende op dat dit vaft ende feker mach fyn, der voorfz. Stede van Leyden, ende ten eeuwigen dagen onverbrekelicken onderhouden werden, hebben wy gebeden ende verfocht, bidden ende verfoucken aen de Keyferlicke Majt. onfe aldergenadigfte Heere, die te willen beliefven, confenteren ende bevestigen. Ende want wy begeren dat dit vaft ende van waerden gehouden worde, hebben wy defen brieff elcx in zyn reguarde bezegelt mit onfen zegele, ende mit onfen naeme onderteyckent, in 't jaer ons Heeren duyfent vyffhondert een ende veertich, opten VIIIen. dach van September.

Was onderteykend

Jaqs. de Ligny. Marie van Waffenaer.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 120.

Confirmatie van den voorfz. brief door Keizer Karel den Vyfden.

Den 19. *September.* 1541.

Kaerle, by der gratien Goodts, Roomfch Keyfer &c. allen den genen die defen onfen brieff fullen fien, Saluyt, van wegen ons liefs ende getrouwen Ridder, ende Camerlinck, Heere Jacob Grave van Fauconberge, van Ligny, etc. mitsgaders de Burgemeefteren, Schepenen ende Raedt onfer Stede van Leyden, is ons vertoont geweeft, hoedat die voorfz. van Leyden thoonderen, aenmerckende dat aen beyden fyden van den Rhyn, ftreckende na Leyderdorp omtrent der voorfz. Stede, allerhande neringen geërigeert ende gedaen werden, ende van dage tot dage vermeerderden, overmits dat veele Dorpen van Rhynlandt, die tot Leyden ter marct comende voor heuren deuren pafferen moeten, ende koften ende lieten maken alle 't gene dat fy behoufden, beter koop dan binnen die voorfz. Stede, foo fy daer geen exchys of andere laften dragen, die de burgeren binnen der felver Stede betalen moeten. Oock mede dat overmits fekere hanteringe van hierlandtfche wolle die daer geëxerceert werde, die principal neringe van der voorfz. Stede gefchapen was te vergaen, die felve van Leyden, omme daerinne te voorfien ende eviteren de deftructie derfelver Stede, hebben van ons vercregen onfe opene brieven van Octroye van geen poorters neringe te doen binnen die vyffhondert roeden rontsomme der voorfz. Stede, en is 't zoo dat die voorfz. van Leyden 't voorfz. Octroy hebben doen executeuren, nochtans bevinden, dat verfcheyden drapenierders ende andere ambachtsluyden, die binnen de vyffhondert roeden plagen te wonen, hen vertrecken vaft buyten die vyffhondert roeden opten Rhyn, daer fy foo bequamelick fitten, als fy van te vooren deden, fulcx dat by middele van dien die voorfz. Stadt by 't felve Octroy niet feer geproffiteert en foude fyn, daeromme die voorfz. van Leyden den voorfz. Heere van Ligny vertoont hebben, die groote prejudicie die de voorfz. Stadt daer by lyden zoude, fonder dat hy feere daerby geprofiteert foude mogen fyn, ende foo veele gedaen, dat omme daerinne te mogen remedieren, fy feker concept van accorde mit malcanderen gemaeckt hebben onder onfe goede geliefte, daer aff d'inhouden hier na volcht (1).

(1) Zie den brief hier boven.

Wy Jacob Grave van Fauconberge, Heere van Ligny, Wassenaer &c.

Ende alsoo de voorsz. Heere van Ligny de Ambachtsheerlykheyt van Leyderdorp ende Oestgeest van ons te leene houdende is, ende dat meer is een quaet leen is, dat op geen dochter versterven en soude mogen, soo en soude 't voorsz. accordt, dat die thoonderen tsamen maken souden, geen vast ende volcomen effect sorteren mogen. Ons daeromme oitmoedelick biddende, dat ons believe te consenteren, confirmeren ende ratificeren 't voorsz. accoorde ende overkomste, sulcx als sy Supplianten dat geconcipieert hebben, ende daer op doen expedieren onse opene brieven daer toe dienende. Soo is 't, dat wy de saken voorsz. overgemerckt, begerende die welvaert, vorderinge, ende onderhoudenisse onser voorsz. Stadt van Leyden, genegen wesende ter bede ende begeerte van de voorsz. thoonderen, hebben 't voorsz. appointement ende accordt van den voorsz. partyen hier boven geinsereert, sulcx als sy 't selve geconcipieert ende gemaeckt hebben, belieft, geconfirmeert, geratificeert, gevesticht ende geapprobeert, believen, confirmeren, ratificeren, vestigen ende approberen uyt sonderlinge gratie by desen onsen brieve, willende ende ordonnerende dat 't selve sortere effect ende achtervolget werde na syn vorme ende innehouden. Ontbieden daeromme ende bevelen onsen lieven ende getrouwen den Stadthouder, d' eersten ende d' andere luyden van onsen Raide in Hollandt, Schoudt van Leyden ende allen anderen onsen Justicieren ende Officieren, wien dit aengaen sal mogen, heuren Stedehouderen, ende een yegelicken van hem, soo hem toebehoren sal, dat sy den voorsz. thoonderen, en elck een van hem, van dese onse gratie ende confirmatie, inder vougen ende manieren vooren verhaelt doen, laten, ende gedogen rustelic ende vredelick genieten ende gebruycken sonder henluyden daerinne te doen of te laten geschieden eenigen hinder, stoot, of letsel ter contrarien, want ons alsoo gelieft. Ende des t' oirconde soo hebben wy onsen zegel hier an doen hangen. Gegeven in onse Stadt van Brussele, den XIX^en. dach van Septembri, in 't jaer ons Heeren duysent vyffhondert een ende veertich. Van onsen Keyserrycke 't XXIIe. ende van onsen Rycken van Spaignen ende andere 't XXVI.

By den Keyser in synen Raide.

De Swete.

MS. Privilegien van Leyden, van de Heere N. N. pag. 121.

De Regeerders van Leyden verzoeken de Heeren van den Raad in Holland, om het verkreegen Octroy van de buiten neringen opentlyk in Oestgeest en Leyderdorp, van 's Keizers wegen, te doen afkondigen.

U mogende Heeren van den Rade in Hollandt

Thoonen ende geven te kennen uwe goetwillige Burgemeesters ende Regeerders der Stede van Leyden, over ende in den naeme der poorters ende inwoonders der selver Stede, hoe dat zy luyden van den Keyserlyke Majesteyt geimpetreert hebben zekere opene brieven van Octroy, ende confirmatie van dien, van date den XIX^en. Septembris, anno XVc. eenende veertich, beroerende geen poorters neringe te doene binnen die vyffhondert roeden rontsomme de voorschreven Stede van Leyden. Ende ten eynde dat nyemant ignorantie en soude mogen pretenderen van den zelven Octroye, ende de inhouden van de confirmatie van dien, nyet geweten t' hebben, ende bysondere d' Inwoonders van den Dorpen van Oestgeest ende Leyderdorp; Soo versuecken zy supplianten, dat U mogende Heeren gelieve hem luyden te willen accorderen . . . . . . by de welcke een van de Exploytiers van der Camere van den Rade voorschreven geordonneert ende bevolen zy, openbaerlycken voor den volcken tot Oestgeest, ende Leyderdorp, ter plaetse daer 't behoort vuytroepinge ende publicatie te doene, ende van 's Keysers wegen, die voorsz. brieven van Octroy, ende Confirmatie voorschreven, hier aen gehecht, te vercondighen, ten eynde eenen ygelycken hem daer nae soude mogen reguleren, hem daertoe volcommen macht ende auctoriteyt gevende in forma, dit doende &c.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 176. versa & 177.

Aen

Aan den brief des Keizers van den 19. September 1541. was gehegt het volgende Mandement.

Die Prince van Orangien, Grave van Naſſau, van Dietz, van Vianden, van Catſenellebooge, Heere van Breeda &c. &c. Stadthouder generaal, d'eerſte, ende andere Raiden des Keiſers in Hollant, Zeelandt ende Vrieslandt, den eerſten geſwooren Exploytier van der Camere van den Raide in Hollant hier op verſocht, Saluyt. Wy ontbieden, ende bevelen U daer toe committerende mitsdeſen, dat ghy ten verzoucke van de Burgermeeſters ende regierders der Stede van Leyden over, ende in der name der poorters, ende inwoonders der zelver Stede trecter plaetſen daer van noode weſen zal, ende ghy des verzoucht zult worden, ende aldaer ter plaetſen, daermen gewoenlyk es publicatie te doen, in preſentie van den Volcke, publiceert ende vercondicht van wegen der K. Mt. zeeckere brieven van Octroy ende Confirmatie van dien der K. Mt. in date den XIX. Septembris, anno XV^c. een ende XL. hier aen gehecht: Bevelende eenen yegelyck hem naeden inhouden van dien te reguleren, opte peyne daer inne verclaert, 't welck te doen wy u geeven volhcomen macht, auctoriteyt, ende ſonderling bevel. Ombieden, ende bevelen daeromme allen Officieren, Juſticieren, ende onderſaten der K. Mt. dat zy u in dit doende ernſtich verſtaen, ende obedieren op alle 't gundt, dat zy der zelver K. Mt. thornen duchtende zyn, ende daer jegens verbeuren mogen. Gegeven in den Haige, onder 't zegel van Juſtitien hier angehangen, opten XXIII^c. Novembris, anno XV^c. een ende veertich.

Onderſtont geſchreven:

By myn Heeren de Stadthouder generail, de Eerſte, ende anderden Raiden van Hollant, Zeelant, ende Vrieslant,

Ende getekent

J. de Jonge.

Hier op was gehecht het relaes.

Achtervolgende uwer myn Heeren opene brieven van mandamente ende merge van de welcke deſe myne relatie angehecht is:

Ende tot verzoucke van den Burgermeeſters, ende Regierders der Stede van Leyden, over ende inden name van den poorters ende inwoonders der voorſz. Stede, heb ick Cornelis van Burch Cornelisz. geſworen exploictier inder Camere van den Rade in Hollant, my getransporteert opten XVIII^en. dach Decembris anno XV^c. XLI. tot binnen den Dorpen van Leyderdorp, ende aldaer van wegen der Key. Mat. by openbare edicte ende uyt roupinge vercondicht, ende gepubliceert voor den volcke zekere opene brieven van Octroye, ende confirmatie van dien hem luyden verleendt van der Key. Mt. in date den XIX. Septembris anno XV^c. XLI. hier an gehecht, beroerende geen poirters neeringe te doene binnen de vyffhondert roeden rontſomme der voorſz. Stede van Leyden. Ende opten XXI^en. dach daer an volgende, ende hebbe ick my insgelycx getransporteert tot binnen den dorpe van Oeſtgeeſt, ende aldaer oock openbaerlick voorden volcke de voorſz. briefven van Octroye gepubliceert, ende vercondicht als vooren verhaelt ſtaet hemlieden, ende eenen yegelyck van wegen alsboven bevelende opte peynen in de voerſz. brieven van Octroye begrepen, en verclaert hemluyden daer nae te reguleren. Hooge edele, ende vermogende Heeren 't gunt voorſz. ſtaet certificere ick aldus geſchiet te weſen, onder myn gewoonlyck hanteycken, ten dage ende jare als boven,

Ende getekent

Corn. van Burch.

Ende hier noch op was gehecht de requeſt U mogende Heeren van den Raede in Hollant &c. Verthoonen ende geven te kennen uwe goetwillige Burgemeeſters ende Regierders der Stede van Leyden, omme, ende in de name der poorters, ende inwoonders der zelver Stede, hoe dat zy luyden van den K. Mat. geimpetreert hebben zeeckere opene brieven van Octroey, ende confirmatie van dien van date den XIX^en. Septembris, anno XV^c. een ende veertich, beroerende geen

 poor-

poorters neeringe te doene binnen die vyf hondert roede rontſomme de voorſz. Stede van Leyden, ende ten eynde dat nyemant ignorantie en zoude mogen pretenderen van de zelve Octroeye, ende 't inhouden van de confirmatie van dien nyet geweeten te hebben, ende byſondere inwoonders van den Dorpen van Oeſtgeeſt, ende Leyderdorp, ſoe verſoucken zy ſupplianten, dat U mogende Heeren gelieve hem Luyden te willen accorderen, een atteſtatie, by de welcke een van den exploictiers vander Camere van de Rade voorſz. geordonneert, ende bevolen zy openbaerlyck voor den volcke tot Oeſtgeeſt, ende Leyderdorp, ter plaetze daer 't behoort vuytroupinge ende publicatie te doene, ende van Keyſers wegen die voorſz. breve van Octroy, ende Confirmatie voorſz. hier aen gehecht te vercondigen, ten eynde eenen yegelyck hem daer nae zoude mogen reguleren, hem daer toe volcome macht ende auctoryteyt gevende in Competente forma. Dit doende &c.

Ende was geteykent :

Boot.

Privilegieboek der Stad Leyden N°. 50. pag. 167. verſa, & 168.

Quitantie van den Burggraaf van Leyden van vierhonderd goude ſchilden, genooten voor de vergelyking gemaakt met Burgermeeſteren en Regeerders van Leyden wegens de neringen onder Leyderdorp.

Den 8. *October* 1541.

Jacques de Ligne, Conte de Fauquenberge, Baron du dit Ligne, Belloel, Waſſenaer &c. Seigneur de Monſtruelle, Thulim &c. congnois avoir receupt des Burghemeeſters, & Gouverneurs de la ville de la Leyd, pouret ou nom de la dite ville, la ſomme de quatre cent escus d'or au ſolleille, & che a cauſe de certain appointement faict entre nous & la dite ville, touchant certeyn Octroye a eulx donnez de par nous, pour la negotiation quy ſe doibt faire en notre Seigneurie de Leyderdorp, comme plus applain appert par noz lettres patent de la datte du huitieme jours de Septembre, & icelle confirmee de l'Empereur, par aultre lettre patent de ſa Majeſtè, de la datte du XIXe. du dit Septembre, l'an XV^c^. quarante & ung. Tiesmoing notre nom chy mis, le VIIIe. jour d'Octobre, an ſusdite.

Ende was onderteyckent :

De Ligne.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 178.

Quitantie van Maria van Waſſenaar, Burggraavinne van Leyden, van hondert goude Schilden uit gelyke oorzaake genooten van de Regeerders van Leyden.

Den 8. *October* 1541.

Marie de Waſſenair, Conteſſe de Fauckenberghe, Dame de Ligne &c. Cognois avoir receupt de Burghemeeſters & Gouverneurs de la ville de la Leyd, pour & ou nom de la dite ville, la ſomme de cent escus d'or ſolleyle, & che a cauſe de certain appointement faict entre Monſeigneur le Conte mon Mary, & moy, avecq ladite ville, touchant certain Octroye a eulx donnez de par nous, pour la negotiation quy ſe doibt faire en notre Seignourie de Leyderdorp, comme plus apleyn appert par noz lettre patent de la datte du huytiemme jours de Septembre, & icelle confirmee de l'Empereur, par aultre lettere patent de Sa Ma-

Majeſtê, de la datte du XIXᵉ. du dit Septembre, l'an XVᶜ. quarante & ung. Tiesmoing notre nom chy mis, le VIIIᵉ. jours d'Octobre, en ſusdite.

Ende was onderteyckent:

Marie de Waſſenaer.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 178.

Nadere belofte van den Burggraaf van Leyden om de neringen, inzonderheid van de Bakkers en Tappers, onder Leyderdorp te zullen doen verminderen.

Den 3. *July* 1542.

Ick Jacop Grave van Faucquenberge, Heere van Ligne, ende van Waſſenaer &c. Burghgrave van Leyden, ende Ambochtsheere tot Leyderdorp, belove mitter tyt, 't ſy een jaar vyff ofte zeſſe, ſoo veel te doen, dat dye van Leyderdorp conſenteren ſullen in 't hinhouden van 't appointement, gemaeckt tuſſchen my, ende die Regeerders der Stede van Leyden, ende by der Keyſerlycke Majeſteit geconfirmeert, beroerende dye poorters neringe, die aldaer gehanteert worden. Ende indien ick die ſelfde daer toe niet induceren en can, dat ick lyden ſal mogen, dat die van Leyden ſullen mogen ſolliciteren ampliatie van hoer Octroye, offte van 't voorſz. ampointement., ſonder dat ick daer eenichſins jegens weſen ſal, maar is 't noot de ſelfde daer inne aſſiſteren ſal, byſonder omme te verminderen 't getal van de Backers ende Tappers. In kenniſſe van deſen hebbe ick dit onderteyckent op den derden dach July, anno XVᶜ. twee ende veertich.

Ende was onderteyckent:

Jacque de Ligne.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 180. *verſo.*

De Schout van Leyden belooft den Burgermeeſteren en Regeerders alle maanden eens in Leyderdorp, Zoeterwoude, en Oeſtgeeſt te onderzoeken, of iemand eenige neeringe, tapperye enz. tegen het Octroy ſtrydende zoude doen.

Den 6. *November* 1544.

Ic Claes van Berendrecht, Schoudt der Stede van Leyden, doe condt eenen yegelycken, als dat ick mitten Burgermeeſteren, ende Regenten der voorſchre. Stede minlyck ende vriendelyck geaccordeert ende overgecomen zy, zulck dat ick overgegeven, ende hemluyden gelooft hebbe, geve over ende belove by deſen myne hantſchrifte, als dat ick mit myne dienaeren ende andere daer toe geordonneert, ten minſten alle maents, nae eyſche van den tyt, naerſtelycken onderſoucken zal in den Ambochten van Leyderdorp, Zoeterwoude, ende Oeſtgeeſt, binnen den vyffhondert roeden omtrent deſer Stede, off yemandt aldaer eenige neringen tapperye, ende anders doende zyn, directelycken jegens den Octroye onlancx by de Keyſerlyke Majeſteyt deſer ſtede verleent, ende dat ick den overtreders van dien ſcherpelycken ſal executeren, ende boeten off nemen, gelyck dat behooren zal. Daar vooren die voorſz. Burgermeeſteren van der zelver Stede wegen my in danckbaarheyt toegevoecht hebben de ſomme van vyff ende twintich Karolus guldens, van veertich grooten 't ſtuck, die ick wel ende deuchdelyck by deſen van der voorſz. Stede bekenne ontfangen te hebben. Ende omme te vol-

volcommen 't geen dus voorsz. staet, soo hebbe ick t' oorconden van dien myn naem hier ondergestelt opten zesten dach in Novembri, anno XV^c. vierende veertich.

Ende was onderteyckent :

N. de Berendrecht.

Prievilegieboek der Stad Leyden C. pag. 189.

Belofte van den Ambochtsheer van Zoeterwoude aan die van Leyden, gedaan, wegens de buiten neringen, 't zy van bereiderye van wollestoffen, of van andere neringen en hanteringen.

Den 26. July 1547.

Willem van Alckemade, Ambochtsheere van Zoeterwoude ende Stompick, Ridder, duen condt allen luyden, dat ick uyt rechter liefden ende gunste, die ick hebbe tot der Stede van Leyden, ende aengesien, ende overgemerckt die onbehoorlycke hanteringhe, die daer gedaen wert in myne voorsz. Ambochtsheerlycheyt van eenige hem mit die wolle ghenerende tot groote quetsinghe, ende verminderinghe van de hooftneringhe draperye, van de voorsz. Stede van Leyden: ende oock overgemerckt die groote schade ende achterdeele, die de voorsz. Stede gebeurt in heure exchyse, ende anders overmits verscheyden neringen, die ontrent der voorsz. Stede in myne voorsz. Ambochtsheerlyckheyt gepleecht werden, ende geschapen waeren van dage te dage te meerderen: Soo is 't, dat ick genegen wesende tot welvaert van de voorsz. Stede voor my, ende mynen erfven, naecomelinghen ende Leenvolgers, Ambochtsheeren van Zoeterwoude ende Stompick, geconsenteert hebbe, ende consenteere mitsdesen, dat d'Octroy by de Regeerders van Leyden van de Keyserlycke Majesteyt verkregen, in den jaere XV^c. ende veertich, den elfden dach van October, beroerende van geen poorters neringe te mogen duen, nochte exerceren binnen de vyff hondert rueden rontsomme de voorschreven Stede, zyn volcomen effect sorteren sal, approberende, ende ratifficerende 't zelve in alle zyne pointen, ende articulen. Ende hebbe hier en boven, die voorsz. Stede, op 't believen van de Keyserlycke Majesteyt, als Grave van Hollandt, mynen alder genadichsten Heere, ende Leenheere van de voorschreven Ambochtsheerlyckheyt, gegundt, gegeven, ende verleent, ghunne, geve, ende verleene mitsdesen, datmen voorts t'eynden den voorsz. V^c. roeden overal in myne voorschreven Ambochtsheerlyckheyt van Zoeterwoude ende Stompick gheen draperye, noch handteringhe, noch reedinghe van wolle, in wat maniere 't selve soude mogen geschien mit alle 't gundt dat daer aen cleeft, 't zy weven, vollen, oft anders en sal mogen duen, noch exerceren, mer indien daer eenighe zyn, hen daermede generende, dat de selve terstont daer van cesseren ende ophouden zullen moeten, dat van gelycke nyemant, in myne voorsz. Ambochtsheerlyckheyt, zal mogen exerceren eenige sceepmakerye, ende indien daer eenige zyn, dat de selve insgelycx terstont daer van cesseren, ende ophouden zullen moeten. Item datmen voorts binnen de voorsz. myne Ambochtsheerlyckheyt geen broot vercoopen en sal mogen, dan dat aldaer gebacken is, oft binnen der Stede van Leyden.

Ende mede datmen inde voorsz. Ambochtsheerlyckheyt gheen soudt en sal mogen vercoopen vuyt eenighe schepen ofte schuyten. Hebben voorts qualycken geconsenteert, dat men van nu voortaen in toecomende tyde, gheen poorters neringhe meer op setten, noch opstellen en sal moghen van nieuws binnen myne voorsz. Ambochtsheerlyckheyt van Zoeterwoude ende Stompick, hoe die genoemt soude mogen wesen, noch mede eenige tavernen, oft tapperyen; mer sullen alleen daer blyfven moghen, ende geëxerceert werden, die daer nu zyn, ende inden huysen, daer de zelve nu gedaen werden, als eerst in Zoeterwoude aen den Ryndyck, Geryt Claeszoon Verbat, wantsnyder, Goelte Claes Reyerszoon Weduwe, tapster; noch in Zoeterwoude vanden Ryndyck, Jan Dirixzoon Baender, tapper, Jonghe Jan Euwoutszoon, tapper, Willem Adriaenszoon, tapper, Jan Bruynezoon Coster, tapper, Heynrick Symonszoon by de Noort A, tapper,

Claes

Claes Heynrixzoon, backer, Cornelis Willemszoon, backer, ende tapper, Willem Willem Aelwynszoon, tymerman, Willem Meeszoon, alias Vos, timmerman, Thyman Adriaenszoon, tymmerman, ende decker, Jan Claeszoon Bon, tymmerman, ende decker, Peeter Willemzoon, decker, Jan Bruynenzoon, snyder, Claes Symonszoon, snyder, Jan Heynricxzoon, snyder, Heynrick Dirixzoon, snyder, Heynryck Janszoon, snyder: noch in Zoeterwoude, in de Weypoort, Cornelis Wouterszoon, tapper; noch in Stompick, Louwerıs Willemzoon, tapper, Cornelis Corneliszoon, tapper, Jan Jochimszoon, tymmerman; noch in Wilsveen in den Ban van Stompick, Jan Cornelis Boyenszoon, tapper, Gheryt Louryszoon, tymmerman, Heyndrick Heyndrickzoon, snyder; noch in Teylingerbrouck, inden Ban van Stompick Boen Aertszoon, tapper, ende Cornelis Symonszoon, tapper; ende soo verre yemant van de voorschreven persoonen storven, zullen een van heur erffgenamen de selve neringhen mogen continueeren, oft by eenen anderen gedaen ende geëxcerceert mogen werden in de zelve huysen, zulcx, dat die voorschreven neringhe in getale als vooren, ende sonder nochtans vermeerdert te mogen werden tot allen tyden in myne voorsz. Ambochtsheerlyckheit gedaen, ende geëxerceert sullen mogen werden: nyet te min omme zekerlycker de vermeerderinghe van de voorsz. neringhen te beletten, zoo sullen die geenen, die by versterfvinge van yemandt eenighe van de voorsz. neeringhe by continuatie oft anders sullen willen aenvaerden, gehouden zyn, eer zy de selve aenvaerden, oft beginnen te doen, oft te exerceren, te commen by den Burgermeesteren van Leyden, omme totter selve geadmitteert te werden, ende betalen voor 't opteyckenen een stuver, op die peyne nae geschreven, ende indien bevonden worde yemandt te doen, ofte gedaen te hebben, in toecommende tyde, contrarie van 't gundt dat voorschreven staet, de selve sal verbeuren thien Carolus guldens, zoo dick ende menich mael hy bevonden sal werden contrarie te doen, ofte gedaen te hebbene, d'een helft tot proffyte van de Keyserlycke Majesteyt, ende d'ander helft tot proffyte van den Schout van Leyden, in der tyt, dien ick consentere, dat die voorsz. peyne jegens den overtreders by provisie zal mogen executeren by handtvollinghe, indien hem daer van sommierlycken blycke, realycken ende mitter daet, nyet jegenstaende dattet es buyten zyn Jurisdictie, ende in myne Ambochtsheerlyckheyt, ende eenighe appellatie, ofte oppositie ter contrarie, ende sonder prejudicie van de selve, dan indien yemant jegens sulcke executie begeert in Justicie gehoort te werdene, sullen daer van ter eerster instancie die kennisse hebben Scepenen van Leyden, ende even verre de Schoudt van Leyden inder tyt onwillich bevonden werde, die voorsz. executie tegens den overtreders te doen, ofte merckelyck negligent, des vermaent zynde, ofte mede absent, ofte cranck wesende, dat zy zulcken gevalle, die voorschreven executie, in maniere voorsz. by den Bailliu van Rynlandt, ofte by den Burgermeesteren der Stede van Leyden, ofte een deurwairder van den Hove van Hollandt gedaen zal mogen werden, de welcke ick mede consenterene by de Keyserlycke Majesteyt, daer toe geauctoriseert te werden. Ende op dat dit vast ende zeker mach zyn der voorschreven Stede van Leyden, ende ten eeuwigen dagen onverbrekelycken onderhouden werden, hebbe ick gebeden, ende versocht, bidde, ende versoucke aen de Keyserlycke Majesteyt, mynen alder genadichsten Heeren dit te willen believen, consenteren, vestigen, confirmeren, ende approberen. Ende want ick begere, dat dit vast ende van wairden gehouden werde, soo hebbe ick desen brieff mit mynen zegele besegelt, ende mit mynen naeme ondergeteyckent, in 't jaer ons Heeren duysent vyffhondert zeven ende veertich, opten zes ende twintichsten dach in Julio.

Geteeckent onder de ploye

W. de Alckemade.

Ende besegelt met een rooden segele vuythangende in dobbelen steerte.

Privilegieboek der Stad Leyden. C. pag. 216. tot 218.

Keizer Karel bevestigt de overkoomst wegens de buiten neeringen, door den Ambochtsheer van Zoeterwoude met die van Leyden gemaakt.

Den 3. Augusti 1547.

Kaerle, by der gracie Gods Roomsch Keyser, enz. Allen den genen die desen onsen brieff zullen sien, saluyt. Van wegen ons lieffs ende getrouwen, Ridder, Heere Willen van Alckemade, mitsgaders de Burgermeesteren onser Stede van Leyden, is ons verthoont geweest, hoe dat de voorsz. Regeerders, zekeren tyt geleden, aenmerckende, dat vast buyten de voorschreven Stede veel, ende verscheyden poorters neringhen aengeheven, ende begonst worden, soo men de selffde soo bequaemelycken aldaer doen mochte, als binnen der voorsz. Stede, ende mit meerder proffyte, soo de selfde geen excysen en betaelden als die inwoonders der voorsz. Stede doen moesten, ende dat naementlycken aldaer zekere draperye, oft reinge (1) van wolle lappen, ende tiereteren metten aencleven van dien van hierlantsche wollen gepleecht, ende geëxerceert worde, daer door de principaele neringe der draperye gescapen was te vergaen, ende om daer inne te versienne, ende te eviteren der destructie der voorsz. Stede, de voorsz. Regeerders hebben van ons in den jaere veertich lest leden vercregen gehadt zekere opene breven van Octroye, van geen poorters neringhe te mogen doen binnen de vyffhondert roeden rontsomme onse voorsz. Stede van Leyden. Ende al est, dat de voornoemde Regeerders der voorsz. Stede 't selffde Octroy hadden doen executeren, bevonden nochtans, dat zy daer nyet zeer by beholpen en waren, deur dien dat de ghene die binnen de vyffhondert roeden geinterdiceert was, haer neringhe te doen, die weder omme bestonden te exerceren vast buyten de voorsz. vyffhondert roeden, daer zy zoo bequaemelycken saeten, als zy van te vooren deden, ende die voorschreven Stede genouch even veel schade by leede. Waeromme de voorsz. Regeerders zoo gesproken hebben mit den Heere van Ligni, ende zyne gesellinne, den welcken toebehoorden de Ambochtsheerlyckheyt van Leyderdorp, ende Oestgeest, naest die voorsz. Stede aen d'een zyde gelegen, dat zy op onser believen geconsenteert hebben, dat men in haere voorschreven Ambochtsheerlyckheyt t'eynden de voorsz. vyffhondert roeden, gheen draperye, noch anteringe van wolle, in wat maniere 't selffde soude mogen gescien mit datter aen cleeft en soude mogen doen, ende indien daer eenighe waeren, dat de selfde daer van terstont cesseren, ende op houden zouden moeten, ende datmen voorts aen in haer voorsz. Ambochtsheerlyckheyt geen poorters neringe van nieus en soude mogen opstellen, maer dat alleen daer blyven souden mogen, die ter selfder tyt daer waeren, welck accoordt mede wy geconfirmeert, geratificeert, ende geapprobeert hebben, gelyck breeder blycken mach by onse brieven van Octroye, accorde, ende confirmatie daer van wesende. Ende hoewel de voorschreven Regeerders ter self der tyt gaeren mede gesien hadden, dat de Ambochtsheeren van Zoeterwoude, ende Stomppick, in der tyt Cornelis van Zwieten, leggende aen d'ander zyde naest de voorsz. Stede, van gelycke hadden willen consenteren, ende mitten voorsz. Regeerders accorderen, ten eynde haer voorschreven Octroy wat hadde mogen opereren, soo anders geschapen was, dat alle die neringhen bestaen souden hebben geëxerceert te worden in de voorschreven Ambochtsheerlyckheyt van Zoeterwoude ende Stomppick, hy en heeft nochtans nergens toe willen verstaen, immers heeft hem jegens 't voorsz. Octroy gepoocht te opposeren, ende nae 't overlyden van den selven Cornelis van Zwieten de voornoemde Regeerders onser voorsz. Stede van Leyden hebben gesproken metten voorschreven Heere Willen van Alckemade, als gecocht hebbende de voorsz. Ambochtsheerlyckheyt, dat hy op onsen believen den voornoemden Regeerders der voorschreven Stede geaccordeert, gegundt, ende geconsenteert heeft, dat onsen voorsz. Octroy van den jare van veertich zyn volcommen effect sorteren soude in zyne voorsz. Ambochtsheerlyckheyt van Zoeterwoude ende Stomppick; ende daer en boven, datmen t'eynden die voorsz. vyffhondert roeden over al in zyne voorsz. Ambochtsheerlyckheyt gheen Draperye, noch hanteringe, noch reinghe van wolle met alle 't gundt datter aencleeft, noch mede eenighe Schipmakerye en soude mogen doen, noch exerceren; maer indien daer eenige waeren, dat die selfde daer van terstont cesseren, ende ophouden souden moeten,

(1) Reininge.

ren, ende datmen aldaer geen broot vercoopen en soude moeten, dan dat aldaer gebacken was, ofte binnen de voorsz. Stede van Leyden, ende mede datmen in de voorsz. Ambochtsheerlyckheyt geen soudt en soude mogen vercoopen vuyt eenige schepen ofte schuyten, ende datmen voorts generalycken in zyne voorsz. Ambochtsheerlyckheyt voertaen geen poorters neringen meer van nyeufs opsetten, noch opstellen en soude mogen, noch mede eenige tavernen oft tapperyen, maer dat alleen daer blyven soude mogen, ende geëxerceert worden die daer jegenwoordichlycken waeren, ende in de huysen, daer die zelfde nu gedaen worden, ende dat al op zekere peynen, ende condicien, ende manieren breeder begrepen ende verhaelt in de brieven daer van zynde, by den voorschreven Heere Willem van Alckemade bezegelt, ende onderteyckent, waer off d'inhouden hiernae volght van woorde te woorde.

Willem van Alckemade, Ambochtsheere van Zoeterwoude ende Stompick, Ridder, duen condt, enz.

Zie op den zes en twintichsten July 1547.

Maer overmits de selfde Ambochts Heerlycheyt van Zoeterwoude ende Stompick van ons te leene gehouden wordt, en zoude 't voorschreven accoord, dat de voornoemde thoonders t'zaemen geconcipieert hebben mit het gunt datter nae gevolcht is, gheen vast ende volcommen effect sorteren, sonder onsen believen, ende consente; waeromme de voornoemde thoonders ons ootmoedelyck gebeden hebben, dat wy 't voorschreven accoort souden willen consenteren, confirmeren, ratifiëren, ende approberen, ende daer op doen expedieren, onse behoorlycke openen brieven. Soo eeyst, dat wy die saecken voorschreven overgemerckt, begerende die welvaert, voorderinghe, ende onderhoudenisse onser voorsz. Stede van Leyden, ende genegen wesende ter bede, ende begeerte van den thoonderen, hebben 't voorsz. appointement, ende accoordt van de voorschreven partyen, hier boven geinserreert, zulcx als zy 't zelve geconcipieert, oft gemaeckt hebben, belieft, geconfirmeert, geratifficeert, gevestigt, ende geapprobeert, believen, confirmeren, ratificeren, vestigen, ende approberen vuyt zonderlinghe gracie by desen, willende ende ordonnerende, dat 't selfde sortere effect volcommen, ende onderhouden worde naer zyn vorme, ende inhouden. Ontbieden daeromme, ende bevelen onsen lieven ende getrouwen den Stadthoudere, d'eerste ende andere luyden van onsen Rade, ende rekeninge in Hollandt; Schout van Leyden, ende allen anderen onsen Justicieren, ende Officieren wyen dit aengaen zal mogen, heuren Stedehouderen, ende eenen yegelycken van hen toebehooren zal, dat zy den voornoemden thoonders, ende elcken van hen van dese onse gracie, confirmacie, ende ratificatie, in der vuegen ende manieren vooren verhaelt, doen, laten, ende gedoogen rustelyck, ende vredelyck genyeten ende gebruyken, sonder hen daer inne te doene, noch te laten geschien eenich hinder, letsel, ofte moeyenesse ter contrarien; want ons alsoo gelieft. Des t'oorconden, soo hebben wy onsen segel hier aen doen hangen. Gegeven in onser Stadt van Binth den derden dach van Augusto, in 't jaer ons Heeren duysent vyff hondert zeven ende veertich, van onsen Keyserrycke 't XXVIIIen. ende van Spaingnen, ende van anderen 't XXXII.

Op te plycke stont:

By den Keyser in zynen Rade. . . . . . .

Ende was besegelt met een root wassen zegelt uythangende aen eenen dobbelen franchynen staert.

Hier waeren aangehecht:

Die Heere van Beveren, van der Vere, van Vlissingen, Brouwershaven, Duvelandt, &c. Stadthouder Generael, d'eerste ende andere Raiden des Keysers in zynre landen van Hollandt, Zeelandt, ende Vrieslandt, den eersten gelworen Exploitier van der camere van den Rade in Hollandt hier op versocht, saluyt. Wy committeren ende auctoriseren u mits desen, dat ghy ten versoucken van den

 Bur-

Burgermeesteren, ende Regeerders der Stede van Leyden, vercundicht, ende openbaerlycken publiceren [doet] ter plaetsen daermen gewoonlycken es publicatie te doene, ende ghy versocht sult worden zeecker Octroy by den voorsz. Burgermeesters, ende Regeerders vercregen van der Keyserlycke Majesteyt, in date den III^en^. Augusty lest leden, hier aen gehecht; bevelende eenen yegelycken van wegen der voorsz. Keyserlycke Majesteyt hen nae den inhoude van dien te reguleren op te peynen, ende broecken daer inne begrepen. Ontbieden daeromme ende bevelen allen Officieren; dienaeren, ende ondersaten der Keyserlycke Majesteyt, dat zy u, dit doende, ernstich verstaen, ende obedieren op all 't gundt zy der voorsz. Keyserlycke Majesteyt 't hooren duchtende zyn, ende daer jegens verbeuren mogen. Gegeven in den Hage onder 't zegel van Justicie hier aen gehangen, den XXVI^en^. Augusty, anno XV^C^. seven ende veertich.

Onder stont:

By mynen Heere de Stadthouder Generael, d'eerste, ende anderen Raden van Hollandt, Zeelandt ende Vrieslandt.

J. Dam.

Ende besegelt mit een root wassen zegel hangende aen eenen uytgesneden franchynen staert.

Ick Claes Claes Zoon Exploitier van den Hove van Hollandt, doe te weten eenen yegelycken dien 't behoort, ende bysonder de Burgermeesteren, ende Regeerders der Stede van Leyden, hoe dat ick zeker Octroy van date den derden Augusty, anno XLVII. gepubliceert hebbe over al, ende eerst opten XXVII^en^. Augusty, anno voorschreven binnen der voorsz. Stede van Leyden, den XXVIII^en^. der selver maent binnen den Dorpe van Zoeterwoude ende Leyderdorp, en opten IIII^en^. Septembrys, daer aen volgende, binnen den Ambocht van Stompick, als in de Cappelle van Wilsveen, openbaerlyck voor den volcke, alst volck meest vergadert waren, ende bevolen van wegen der Keyserlycke Majesteyt vuyt cracht van de . . . daer aengehecht van date den XXVI^en^. Augusty, anno voorschreven, dat eenen ygelyck soude obserferen 't inhouden van den voornoemden Octroy, op peyne, ende broecken daer inne verclaert.

Ende was onderteyckent:

C. Claeszoon.

Privilegie boek der Stad Leyden C. pag. 214. tot 219.

Octroy van binnen duizend roeden na aan de Stad Leyden geen Steenovens, of Kalkovens voortaan, linie regt van den uitkant van der Stede Vesten, te mogen maaken.

Den 14. November 1547.

Kaerle, by der gratien Goods, Roomsch Keyser &c. Allen den genen die desen onsen brieff sullen sien, saluyt. Wy hebben ontfangen die oitmoedige supplicatie van wegen die Burgemeesters ende Regeerders onser Stede van Leyden, inhoudende hoe dat voortyts by onwetenheyt ofte simulatie sekere Kalckovens gestelt syn Oostwaerts, niet verre buyten onser voorsz. Stede, de welcke twintich voeten ofte hoger boven der aerden staen, ende wert de Kalck verbrant van Schulpen, comende uytter Zee, ende ontsteken ende gebrandt met den turf, soo dat als die wint respondeert van de Kalckovens, een seer groote ende excessive onnatuerlicke lucht, ende stanck comt in de voorsz. Stadt, de welcke de inwoonders node riecken, ofte verdragen konnen, de welcke lichtelick sieckten causeren soude, ende bysonder seer bange valt voor krancke personen, uyt welcke oorsake sy Supplianten, by ordonnantie ende statuten, soo veel in hen was gekeert heb-

hebben, dat by de inwoonders aen d'ander ſyde van onſe voorſz. Stede gelegen, geen Kalckovens geſtelt en ſouden mogen werden, maer alſoo eenen Dirck Coebel, wonende in den Hage, niet weſende ſubject der voorſz. Supplianten Ordonnantie poochde weſtwaers van onſe voorſz. Stede een Kalckoven te ſtellen, ende verduchtende ſy Supplianten, dat andere van gelycke ſoude mogen doen, hebben 't ſelfde ons te kennen gegeven, verſouckende 't ſelfde geinterdiceert te weſen, ende hem verleent onſen brieven van Octroye van geen Kalckovens meer te mogen ſtellen omtrent onſer voorſz. Stede. Waerop wy begeert hebben 't advys van die van onſen Rade in Hollandt, ende die ſelve bevolen hun te informeren op 't ongeryff, dat zy Supplianten hadden by der voorſz. Kalcovens. De welcke informatie, ende advys by ons geſien, ſouden wy den voorſz. Supplianten verleent hebben ſekere mandament pænael tegens den voorſz. Coebel, van niet te barnen hangende 't principal proces, waer off die voorſz. Coebel appellerende, ende ſonder eenige proviſie te verkrygen van ſurcheantie ofte anders is hy blyven brandende, tot dat naer lange vervolch die van onſen groten Raide verclaert hebben, die impetratie ende bevelen penal wel verkregen, ende dat die ſorteren ſouden heur volcomen effect, alle 't welck niettegenſtaende de voorſz. Coebel, doet noch het proces ten principalen avanceren. Waeromme ſy Supplianten verduchten dat in dien anderen van gelycke Kalckovens ſtelden, dat ſy met groote koſten 't ſelve ſouden moeten beletten, ende niet jegenſtaende 't voorſz. mandament penal by hem luyden verkregen, dat ſy, hangende 't proces, de ſtanck ſoude moeten lyden ende verdragen, ſonder eenige recompenſie te hebben, ſoo 't intreſt niet wel te eſtimeren en is. Oock werden dagelicx meer ende Steenovens geſtelt omtrent onſer voorſz. Stede, de welcke mede groten quaden ſtanck ende lucht brengen in onſer voorſz. Stede, als de wint op onſer voorſz. Stede reſpondeert, ende niet veel min in convenienten uyt en comen, dan wt de Kalckovens, ende wert het beſte landt daer omtrent leggende, daeromme verdolven, ſoo dat daer veel quaets lants gemaeckt wert, tot intereſt eensdeels van ons, ende mede gemene welvaert, ende want wy geconſenteert hebben anderen onſen Steden van Hollandt, geen Kalckovens noch Steenovens te ſtellen, omtrent heure voorſz. Steden, als die van Amſterdamme, ende ſeer onlancx die van Delff, hebben ſy Supplianten ons oitmoedelick gebeden, hem luyden oick te verlenen gelycke opene brieven van Octroy, by den welcken een yegelicken geinterdiceert zy geen Kalckovens noch Steenovens meer te ſtellen, ofte doen metſelen op twee duyſent roeden naer onſer voorſz. Stede van Leyden, op ſekere groote peynen jegens ons te verbeuren, ende dat evenwel die ſulcx ſouden mogen attenteren te doen, gehouden ſullen werden, ſonder eenige recompenſie, de ſelfde af te breken, off by gebreke van dien ſy Supplianten de ſelfde metter daet te ſullen mogen doen affbreken tot haer lieder koſte, ende dat voor ſoo verde daer eenige van de Steenovens ofte Kalckovens, die daer nu ſyn, den tyt van twee jaren achtereenvolgende ſtil ſtonden, ſonder dat men daer ſteen ofte kalck inne brande, dat men inde ſelfde naer dien tydt geen ſteen noch kalck inne branden en ſal mogen. Soo is 't, dat wy de ſake voorſz. overgemerckt, ende hierop gehadt 't advys van onſen lieven ende getrouwen d'eerſten ende d'anderen van onſen voorſz. Rade in Hollandt, den voorſz. Supplianten genegen weſende tot heure bede ende begeerte, ende willende verhoeden, ende preſerveren onſen Onderſaten van quade lucht, ſtanck, infectie ende corruptie, die ſy ſouden moeten lyden in horen perſonen ende victualien by de voorſz. ovens, hebben om deſe ende andere redenen, ons daer toe porrende, gewillecoert, geoctroyeert ende geconſenteert, willencoren, Octroyeren, ende conſenteren wt ſonderlinge gratie by deſen onſen briefve, dat van nu voortaen niemant en ſal mogen eenige Kalckovens of Steenovens ſetten, opmaken ende gebruycken op uyſent roeden linys recht, te meten van den uytcandt van onſer voorſz. Stede veſte, 't welck wy een yegelyck verbieden alſoo te doen op de peyne, dat men de ſelve Ovens affbreken ſal, ſonder hemlieden daer aff te recompenſeren ende op arbitrale correctie: Ontbieden daeromme ende bevelen den voorſz. van onſen Raide in Hollandt, Schoudt van Leyden, ende allen anderen, dat ſy de voorn. Supplianten van deſe onſe gratie, octroy, accord, ende interdictie, ende van al den inhouden van dien in der vougen ende manieren vooren verhaelt, doen laten ende gedogen ruſtelick, vredelick ende volcomelick genieten ende gebruycken, ſonder hen te doene eenich letſel ofte moeyeniſſe ter contrarie, want ons alſoo gelieft. Des t'oirconden hebben wy onſen zegel hier an doen hangen. Gegeven in onſer Stadt van Bruyſſele den XIIII^en. dach van Novembr. int 't jaer ons Heeren

ren duyſent vyffhondert ſeven ende veertich. Van onſen Keyſerrycke 't XXVIIIe. ende onſen Rycken van Spaignen, beyde Cecilien, ende andere &ca. 't XXXII.

Op de plycque ſtondt,

By den Keyſer in ſynen Raide, getek.

J. de la Torre.

Ende was bezegelt met een groot zegel gedruckt in roden waſſche, uythangende an dobbele franchynen ſtaerte.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere NN. pag. 124. & 125.

De Heer van Zoeterwoude, en Stompwyk belooft den Regeerderen van Leyden alle hulp, om het verdrag met hen wegens de neringen in zyne ambochten te volbrengen.

Den 9. *Auguſti* 1548.

Willem van Alckemade, Ridder, Ambochtsheere van Soeterwoude ende Stompick, duen condt allen luyden, dat ick voor my, ende myne erfgenaemen, ende naecommelinghen, belooft hebbe, ende belove mits deſen den Regeerders der Stede van Leyden, die nu zyn, ofte naemaels weſen zullen, alle aſſiſtencie, hulpe, ende byſtant te duen my mogelycken zynde, om mit alle weghen ende manieren die ſaicke die zy beginnen, ende voorderen zullen willen tegens die van Zoeterwoude ende Stompick, 't zy in rechten, ofte daer buyten voor Commiſſariſſen, ofte hue 't ſelve gheſchien zal, te helpen beleyden ende dirigeeren, ende mynen naem daer toe verleenen tot allen tyden, ende dat ten eynde het accoordt tuſſchen ons luyden gemaict in den jare XVc. ende zeven ende veertich leſt leden den XXVIen. dach van Julius, ende dair ick hen luyden myn zegel ende briefve van gegeven hebbe, in date voorſchreven, beroerende die neringen, die daer van gedaen ſouden moghen werden in myn voorſchreven Ambochtsheerlyckheyden mitten aencleven van dien zyn voortganck ſoude moghen hebben, ende zyn volcommen effect ſorteren, ende mede 't ſelve accordt tot allen tyden hemluyden te vernyeuwen van woorde te woorde, als zy 't ſelve my, ofte mynen erffgenaemen, ofte naecommelinghen vermaenen, ofte duen vermaenen ſullen, ende hemluyden gelycke beſegelde brieven daer van geven, als die voorſchreven oude briefven vermelden, ende zoo verde mit Juſticie, ofte accordt 't inhoudt van den voorſchreven briefven gealtereert, gelimitteert, ofte wat ghereſtringeert worde, ende dat die voorſchreven van Leyden daer mede te vreden waeren: ſoo belove ick mede voor my, ende mynen erffgenaemen, ende naecommelinghen alle 't ſelve zoo vele in my ſal weſen te approberen, ratificeren, ende comproberen; ende zoo verde mede myne erfgenaemen, ofte naecommelingen eenichſins in weygeringhe waeren te volbringen, ende te achter volgen alle 't gundt daer toe ick myn hier vooren toe verbonden hebbe, 't zy in den naeme te verleenen omme die proceſſen te vervolgen, ofte anders daer behoorlyck toe geinterpelleert zynde, zoo zullen zyluyden, [verbonden] zyn den Regeerders voorſchreven daer vooren op te leggen, ende te betaelen die ſomme van duyſent goude ghulden, daer inne ende voere ick my ſelven ende myne gueden, indien gevalle, verbonden hebben, ende verbinde midts deſen, omme de ſelve by den Regeerders van Leyden, in der tyt, aen myne naegelaten ghuederen verhaelt te werden by executie van alle Rechteren, zoo ick de ſelve ſomme hemluyden in ſulcken gevalle gelooft hebbe, ende beloven van nu, alsdan, ende dan als nu te betalen, om reedene my kennelycke zynde: behoudelycken nochtans, dat ick noch myne erfgenamen, noch nacommelinghen geen coſten hebben en ſullen van eenighe proceſſen mit dat daer aen cleven mach, mer dat die voorſz. Regeerders alle die coſten, die daeromme ghedaen ſullen werden in rechte, ofte daer buyten, alleen dragen ſullen, ende my, ende myne erffgenamen, ende naecommelingen van alles coſteloos, ende ſchadeloos houden ſullen, waer van zy my mede hoere beſte gelde brieven gehouden zullen zyn te geven. In kenniſſe van

van desen, desen brieve besegelt mit mynen zegele hier aen gehangen, in 't jaer ons Heeren duysent vyfhondert acht ende veertich, opten negenden dach in Augusto.

Ende was besegelt mit een root wassen zegel uythangende aen eenen dobbelen franchynen staert.

Privilegie boek der Stad Leyden C. pag. 227. versa & 228.

Nader Orde van den Heere van Zoeterwoude, en Stompwyk op de buiten neringen in zyne ambochten gesteld, ten voordeele van de Stad Leyden.

Den 1. September 1548.

Willem van Alckemade Ambochtsheer van Zoeterwoude, ende Stompick, duen condt allen luyden, dat ick vuyt rechter liefden, ende ghunste die ick hebbe tot der Stede van Leyden, ende aengesien, ende overgemerckt die onbehoorlycke hainteringe, die daer gedaen wert in myne voorschreven Ambochtsheerlyckheyt van eenighe hem mit die wolle gheneerende, tot groote quetsinghe, ende verminderinghe van de hooft neeringhe der draperie van der voorschreven stede van Leyden: Ende oock overgemerckt die groote schade, ende achterdeele, die de voorsz. Stede gebeurt in heure excyse ende anders, overmits verscheyden neringen, die omtrent der voorsz. Stede in myne voorsz. Ambochtsheerlyckheyt gepleecht werden, ende gescapen waren van dage te dage te vermeerderen. Soo eis't, dat ick genegen wesende tot welvaert van der voorsz. Stede voor my, ende myne erven, naecommelingen, ende Leenvolgers, Ambochtsheeren van Zouterwoude ende Stompick, geconsenteert hebbe, ende consentere midts desen, dat 't Octroy by de Regeerders van Leyden van der Keyserlycke Majesteit vercregen in den Jare XV^C. ende veertich, den elfden dach van Octobry, beroerende van geen poorters neeringhe te mogen duen, noch te exerceren binnen de vyffhundert rueden rontsomme de voorsz. Stede, zyn volcommen effect sorteren zal, approberende ende ratifficerende 't selve in alle zyne poincten, ende articulen. Ende hebbe hier en boven die voorschreven Stede, op 't believen van de Keyserlyke Majesteyt als Grave van Hollandt myn alder Genadichste Heer, ende Leenheer van de voorsz. Ambochtsheerlyckheyt gegundt, gegeven, ende verleent, ghunnen, geve, ende verleene mits desen, dat men voorts t'eynden de voorsz. vyfhondert roeden, over all in myne voorschreven Ambochtsheerlyckheyt van Zoeterwoude, ende Stompick, geen draperye, noch hanteringe, noch reedinge van Wolle, in wat maniere 't selve soude mogen geschien mit alle 't gundt dat daer aen cleeft, 't zy weven, vollen, oft anders, en sal mogen duen noch exerceren; mer indien dair eenige zyn hem daer mede generende, dat de selve terstont daer van cesseren, ende ophouden zullen moeten. Dat van gelycke nyemant in myne voorschreven Ambochtsheerlyckheyt zal mogen exerceren eenighe Scheepmakerye, ende indien daer eenige zyn, dat deselve insgelycx terstont daer van cesseren, ende ophouden zullen moeten.

Item, dat men voorts binnen de voorschreven myne Ambochtsheerlycheyt geen broot en sal mogen vercoopen, dan dat aldaer gebacken is, oft binnen der Stede van Leyden, ende mede dat men in de voorschreven myne Ambochtsheerlyckheyt geen zoudt en sal mogen vercoopen uyt eenighe scepen ofte schuyten. Hebbe voorts generalycken geconsenteert, dat men van nu voort aen in toecomende tyde geen poorters neeringhen meer opsetten, noch opstellen en sal mogen van nyeuws binnen myne voorsz. Ambochtsheerlyckheit van Zoeterwoude, ende Stompick, hue die genoemt souden moghen wesen, noch mede eenighe tavernen, oft tapperyen, mer sullen alleen daer blyven mogen, ende geëxerceert worden, die daer nu zyn, en den huysen daer de selve nu gedaen werden, als eerst in Zoeterwoude aen den Ryndyck, Gerryt Claes Zoon Verbat, wantsnyder, Goelte Claes Reyers Zoons Weduwe, tapster: Noch in Zoeterwoude van den Ryndyck Jan Diricx Zoon Vaender, tapper, Jonghe Jan Ewouts Zoon, tapper, Willem Adrieans Zoon, tapper, Jan Bruyne Zoon Coster, tapper, Heyndrick Symons Zoon by de Noort A, tapper, Claes Heynrix Zoon backer, Cornelis Willems Zoon

Zoon Backer, ende tapper, Willem Willem Aaelwyns Zoon, tymmerman, Willem Mees Zoon, alias Vos, tymmerman, Thyman Adriaens Zoon, tymmerman, ende decker, Jan Claes Zoon Bon, tymmerman, ende decker, Pieter Willems Zoon, decker, Jan Bruynen Zoon, ſnyder, Claes Symons Zoon, ſnyder, Jan Heynricx Zoon, ſnyder, Dirick Dirlcx Zoon, ſnyder, Heynrick Jans Zoon, ſnyder; Noch in Zouterwoude in de Weypoort, Cornelis Wouters Zoon, tapper; noch in Stompick Louwerys Willems Zoon, tapper, Cornelis Cornelis Zoon, tapper, Jan Jochims Zoon, tymmerman; noch in Wisveen in den Ban van Stompick, Jan Cornelis Boyens Zoon, tapper, Geryt Louweris Zoon, tymmerman, Heynrick Heynricks Zoon, ſnyder; noch in Teylingerbrouck, in den Ban van Stompick, Boen Aerts Zoon, tapper, ende Cornelis Symons Zoon, tapper, ende zoo verre yemandt van den voorſchreven perſoonen ſtorven, zullen een van heure erfgenamen de zelve neeringe moghen continueeren, ofte by eenen anderen gedaen, ende geëxerceert mogen werden in de ſelve huyſen, zulcx dat die voorſz. neeringen in getaelen als vooren, ende ſonder nochtans vermeerdert te mogen werden tot allen tyden in myne voorſz. Ambochtsheerlycheyt gedaen, ende geëxerceert ſullen mogen werden: nyettemin omme zekerlycker de vermeerderinge van de voorſchreven neringen te beletten, zoo ſullen die geenen, die by verſterfninghe van yemandt eenighe van de voorſz. neringhe by continuacie, oft anders ſullen willen aenvaerden, gehouden zyn, eer zy de ſelve aenvaerden, ofte beginnen te duen, ofte exercerceren, te commen by den Burgermeeſteren van Leyden, omme tottet ſelve geadmitteert te werden, ende betaelen voor 't upteyckenen, een ſtuver, op die peyne naegeſcreven, ende indien bevonden worde yemandt te duen ofte gedaen te hebben in toecommende tyde, contrarie van 't gundt dat voorſz. ſtaet, de ſelve ſal verbeuren thien Karolus guldens, zoo dick ende menich mael hy bevonden ſal werden contrarie te duen, ofte gedaen te hebben, d'een helft tot profſyte van der Kerſerlyke Majeſteyt, ende d'ander helft tot prouffyte van den Schout van Leyden in der tyt, dien ick conſentere, dat die voorſchreven peyne jegens den overtreders by proviſie zal mogen executeren by hant vollinghe, indien hem daer van ſommierlycken blycke realycken ende mitter daet, nyet jegen ſtaende dattet es buyten zyn Jurisdictie, ende in myne Ambochtsheerlyckheyt, ende eenighe appellatie, ofte oppoſitie ter contrarie, ende ſonder prejudicie van de zelve, dan indien yemandt tegens ſulcke executie begeert in juſticie gehoort te werden, ſullen daer van ter eerſter inſtancie die kenniſſe hebben Schepenen van Leyden, ende even verre die Schout van Leyden, in der tyt, onwillich bevonden werde, die voorſchreven executie tegens den overtreders te duen, ofte merckelycken negligent, des vermaent zynde, ofte mede abſent ofte cranck wezende, dat in ſulcken gevalle, die voorſchreven executie in maniere voorſz. by den Bailliu van Rynlandt, ofte Burgermeeſteren der Stede van Leyden, ofte een deurwairder van den Hove van Hollandt, gedaen ſal mogen werden, de welcke ick mede conſenteren by de Keyſerlycke Majeſteyt daer toe geauctteriſeert te werden. Ende op dat dit vaſt ende zeker mach zyn der voorſcreven Stede van Leyden, ende ten eeuwigen dagen overbrekelycker onderhouden werden, hebbe ick gebeden ende verſocht, bidde ende verſoucke an de Keyſerlycke Majeſteyt mynen alder Genadichſten Heere dit te willen beliefven, conſenteren, veſtigen, confirmeren, ende approberen. Ende want ick begere dat dit vaſt, ende van waerden gehouden werde, ſoo hebbe ick deſen brieff mit mynen zegele beſegelt, ende mit myne naeme ondergeteyckent, in 't jaer ons Heeren duyſent vyffhondert acht ende veertich, opten eerſten dach in Septembry.

Onder de plycke ſtont:

W. de Alkemade.

Ende was beſegelt mit een root waſſen zegel uythangende aen eenen dobbelen francynen ſtaert.

Privilegie boek der Stad Leyden C. pag. 229. *tot* 231.

Oetroy

Octroy om op zekere voorwaarde een Steenoven, buiten de vier honderd roede na aan de Stad Leyden, te zetten, mits te niet doende twee Kalkovens binnen de tachtig roeden na staande, en onverminderd het voor verleende Octroy.

Den 4. February 1552.

Kaerle, by der gracie Gods Roomsch Keyser, altyt Vermeerder 'sRycx, Coninck van Germanien, van Castillien, van Leon, van Grenade, van Arragon, van Navarre, van Naples, van Sicillien, van Maillorque, van Sardaine, van den eylanden Indien, ende vaste lande der Zee Occeane, Eertshertoge van Oistenryck, Hertoge van Bourgoingnen, van Lothryck, van Brabant, van Lemborch, van Lutzenborch, ende van Gelre, Grave van Vlaenderen, van Arthoys, van Bourgoingen Palsgrave, ende van Henegouwe, van Hollandt, van Zeelandt, van Ferette, van Hageneault, van Namen, ende van Zuytphen, Prince van Zwave, Marcgrave des heylichs Rycx, Heere van Vrieslandt, van Salins, van Mechelen, van der Stadt, Steden, ende Landen van Uytrecht, Overeysel, ende van Groeningen, ende Dominateur in Asie ende in Affrycken: Allen den genen die dese jegenwoordighe zyen zullen, Saluyt. Wy hebben ontfangen die Ootmoedighe Supplicatie van Dirck Jacobs Zoon van Montfoort, woonende binnen onser Stede van Leyden in onsen landen ende Graeflyckheyt van Hollandt, inhoudende, hoe dat zekeren tydt geleden, by de Regeerders onser voorschreven Stede geordonneert is, dat geen poorters, ofte inwoonders binnen zekere limiten der selver Stede souden van nyeus mogen doen maecken eenigen Steenovens, ofte Calckhovens, omme te schuwen den stanck die daer van commen mochte binnen der voorschreven Stede; maer alsoo de zelffde van onser Stede wel conden bemercken, datter ongelyck meer stancx quam van den Calckhovens, hebben sy daer nae gemaeckt zekere keuren, dat zoo wie potten van Calckhovens, staende omtrent der voorschreven Stede, wiste te demolieren, dat de zelfde in de plaetse van dyen t'eynden de drye, ofte vierhondert roeden van der zelver Stede, een Steenhoven souden mogen stellen, om alsoo den meesten stanck metten minsten quydt te worden. Ende eenige van buyten hem vervorderen eenige Calchovens te stellen binnen de voorsz. limiten, pretenderende nyet begrepen te zyne onder d'ordinantien, ofte edicten der voorschreven Stede, als disponerende over plaetsen niet subjeckt hairluyder Jurisdictie, hebben de voorschreven Regeerders onser voorschreven Stede van ons vercregen zeckere Octroye (1) van gheen Steenhovens, ofte Calckhovens gestelt te mogen worden op duysent roeden rontsomme der voorschreven Stede van Leyden. Ende hoewel hy Suppliant wel raedt zoude weten twee potten van Calckhovens te demolieren, staende vast omtrent der voorscreven Stede, behoudens, dat hy in de plaetse van dyen, t'eynden de vierhondert roeden soude mogen stellen een Steenhoven, soo bevindt hy nochtans, dat de regeerders onser Stede van Leyden voorschreven, daer toe niet gheerne verstaen en zouden, beduchtende, dat het zelfde soude mogen wesen in prejudicie van onse voorscreven brieven van Octroye, hoe wel hy bevroeden can, datse liever hadden datter twee potten van Calckhovens ghedemolieert waren, ende sy ongelyck veel min roocx ende stancx daer by hebben souden, dan of daer een Steenhoven gestelt ware: biddende daer omme zeer ootmoedelyck, dat, aengesien 't gene des voorschreven is, ende daer op gehoort de Regeerders onser voorschreven Stede van Leyden, ons gelieven wille hem te consenteren, dat hy mits demolierende twee potten van Calchovens, staende vast omtrent der voorschreven Stede binnen de seftich, oft tachtentich roeden, eenen Steenhoven sal mogen stellen buyten de vierhondert roeden der voorsz. Stede, volgende de keure t'anderen tyden by den Regeerders der voorschreven Stede gemaeckt, ende zonder prejudicie, oft verminderinghe van den voorschreven Octroye, ende hem hierop verleenen onse behoorlycke opene brieven daer toe dienende. Doen te wetene, dat wy de zaecken voorschreven overgemerckt, ende hier op gehandt 't advys, eerst van onsen lieven ende wel beminden die Burgermeesteren, Schepenen, ende Raedt onser voorschreven Stede van Leyden, ende daer nae van onsen lyeven, ende getrouwen die hooft President, ende Luyden van onsen secretem

(1) Zie op den 14en. Novembr. 1547.

ten Rade, den voornoemden Dirick Jacobzoon van Montfoort, suppliant, ghenegen wesende t' zynder voorschreven bede, begeert, hebben gegundt, geottroyeert, ende geaccordeert, gunnen, ottroyeren, ende accorderen hem, gevende oorloff ende consent vuyt zunderlinger gracien by desen, dat hy sal mogen stellen eenen steenhoven buyten de vierhondert roeden van der vesten onser voorschreven Stede van Leyden: behoudelyck, dat hy in de plaetse van dien gehouden zal wesen aff te breken de voorschreven twee potten Calchovens, staende binnen die zestich, off tachentich roeden omtrent der zelver Stede, al eer hy den voorschreven steenhoven sal mogen doen stellen. Ende dat den voorsz. steenhoven op vierhondert roeden nae der voorschreven Stede vesten nyet gestelt en zal worden, soo voorscreven is, alles nietjegenstaende, ende sonder liste ende prejudicie van onse voorschreven brieve van Ottroye by den voorsz. Regeerders van Leyden hier voortyts vercregen, den welcken wy deshalven ghederogueert hebben, ende derogueren by desen: blyvende de zelve evenwel ongekrenckt, ende in heuren volcommen cracht ende vigeur: behoudelyck oock, dat de voornoemde suppliant 't lant dat hy uytdelven zal, gehouden zal wesen binnen behoorlycken tyde, als twee oft drye jaeren, nae dien dattet uytgedolven zal zyn wederomme toe te maecken tot goeden weylanden. Ontbieden daeromme ende bevelen onsen lieven ende getrouwen die hooft Presidenten, ende Luyden van onsen secreten, ende grooten Raden, Stadthouder, die eerste ende anderen van onsen Rade, ende Reeckeninge in Hollandt, den voornoemden van Leyden, ende allen anderen onsen Rechteren, Justicieren, Officieren, ende ondersaeten, dien dit aengaen zal, dat zy den voornoemden suppliànten van dese onse gracie, Ottroy, ende accord, opte conditien indervuegen, ende manieren voorscreven, doen, laten ende gedoogen rustelyck, ende vredelyck genyeten ende gebruycken, cesserende alle beletten, ende wederseggen ter contrarien, want ons alsoo gelieft. Des t'oorconden soo hebben wy onsen zegel hier aen doen hangen. Gegeven in onser Stadt van Brussel den vierden dach van Februaryo, in 't jaer ons Heeren duysent vyffhondert tweënvyftich. Van onsen Keyserrycke 't XXXII[ten]. ende van onsen Rycken van Castillien, ende andere 't XXXVII[ten].

Onder beneden opte ploye stont geschreven:

By den Keyser, ende synen Rade.

Ende geteyckent:

d'Overloepe.

Onderstont:

Gecollacioneert jegens zyn originaele, is daer mede bevonden accorderende by my

J. dye Milde.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 260. versa tot 262.

Nader Orde van geen Neringen of Ambachten in Soeterwoude of Stompwyk te mogen doen.

Den 7. Mey 1554.

Gesien in den Secreten Raide, die supplicatie de Keyserlicke Majesteit gepresenteert by den Burgemeesters ende Regierders der Stede van Leyden, mitsgaders Heer Willem van Alckemade, in syn tyt Ridder, Ambachtsheere van Soeterwoude ende Stompwyck, mit hemluyden gevoucht, versouckende te hebben confirmatie ende Octroy op seker accordt tusschen hem beyden gemaeckt, roerende die neringen ende ambachten, die men in de voorsz. twee Dorpen zoude mogen doen off niet, in date den eersten dach Septembris A°. XV^C. acht ende veertich, ter eenre zyde; ende die Ambachtsbewaerders van Soeterwoude ende Stompwyck voorsz. in den name van den gemenen buyren ende inwonende aldaer, hem tegens die conces-

ceffien van den felven Octroy oppoferende ter andere. Gefien oock 't gebefoigneerde van den Commiffarifen by de voorfz. Majefteyt gedeputeert om partyen op 't different voorfz. te verftaen ende verlycken, ende by gebreken van dien hem op 't geallegeerde ten beyden zyden te informeren, ende hem 't gebefoigneerde over te feynden, mitsgaders hoirlieder advys, ende op als rypelicken gelet, de Keyfer rejecterende d'exceptien van de gepretendeerde litispendentien ende rei judicatæ, by den oppofanten geproponeert, uyt fekere goede confideratien ende tot vorderinge der gemeynder welvaert, verclaert dat de voorfz. van Leyden Suppli-anten behoorlycke brieven van Octroy gedepefcheert fullen worden, by den welcken verboden fal wefen dat men voirtan in de voorfz. Heerlicheyt van Soeterwoude ende Stompwyck, zoe verre fy heur beftreckende es, geen draperye noch hanteringe of redinge van wolle, in wat manieren dattet zy, noch yet datter neringe aankleeft, als wolle weven, ende anders en fal mogen doen oft exerceren, behoudelick nochtans dat die geen die de voorfz. neringen of hantteringe als nu daer doende fyn, ende aldaer gedaen en geëxerceert hebben voor date van der leften verpondinge, gefchiet in 't jaer XV^c. XIIII. daerinne niet begrepen en fullen zyn, mer aldaer fullen mogen blyven doende hoir coftumelicke neringen ende hanteringen voirfz. hoir leven lanck gedurende, fonder dat naer haer overlyden heure erfgenamen daerinne fullen mogen continueren in eeniger manieren, behoudelick, dat die gene die daer naer die voorfz. verpondingen aldaer die voorfz. neringe begonft ende geexerceert hebben, ende uyt krachte van defen Octroy daer of cefferen fullen moeten, van hoiren redelicken intereften, dat fy daer deur lyden fullen totter tyde van heur vertrec toe, by de voorfz. Stede van Leyden gerecompenfeert fullen worden, tot tauxatie ende moderatie van commiffarifen by fynder Majefteyt daertoe gedeputeert; welverftaende oock dat die felfde van Leyden gehouden fullen fyn tot tauxatie ende moderatie alsvoren te recompenferen de gemeynte van den Dorpen ende Heerlicheden voirfz. van heur intereften dat fy hebben ende lyden fullen, mits dat fy door 't cefferen van den voirfz. neringen, ende 't vertreck van eenigen van den ingefetenen, ['t welck uyt oirfake van defen Octroy gebeuren fal mogen:] in hoir contributien van den beden meer befwaert fullen worden, dan fy te voren waren, ende dat van jare te jare, durende defe tegenwoordige verpondinge, ende niet langer. Ende aengaende die neringe van Schiptimmeringen, daer aff tuffchen partyen voorfz. oock queftie geweeft is, verclaert zyne Majefteit, dat by den felven Octroye oock verboden worden fal de felve neringe in de felve Heerlicheden voirtan meer te doene: behoudelick dat die twee Schiptimmerluyden, die ten tyde van 't gebefoigneerde van de Commiffarifen in den jare XV^c. vyftich, in de voorfz. Heerlicheyt woonden, de felve hore neringe aldaer fullen mogen blyven doende, makende kleyne fchuyten ende fcheepkens, dienende tot gebruyck van den Landtluy alleenlic, ende dat hoir leven lanck geduyrende fonder meer. Sal oock by den felven Octroy verboden worden binnen der felver Heerlicheyt geen broot te mogen verkopen, dan dat binnen derfelver Heerlicheyt of binnen der Stede van Leyden gebacken fal fyn; dat men oock aldaer geen foudt en fal mogen vercopen uyt den Schepen: Ende dit al op de peyne van thien ponden van XL. grooten Vlaems 't pondt, de helft t'appliceren tot prouffyte van fynder Majefteyt, ende d'ander helfte tot proufyt van den Schout van Leyden, de welcke by den felven Octroye geauthorifeert fal worden, de executien van den voorfz. peynen aldaer te doene, ende by gebreke van hem den Burgemeefters, off die Bailliu van Rhynlandt, oft den Deurwaerder van den Hove van Hollandt, die daer toe by dien van Leyden verfocht fal worden, by der welcken die voorfz. peynen realyck ende mitter daet geëxecuteert fullen worden, ten minften tot handtvollinge of namptiffement, niet jegenftaende de oppofitie of appellatie, ende fonder prejudicie van dien. Ende aengaende 't poinct oock indifferent zynde, roerende dat men in de felfde Heerlicheyt geen ander ambachten of neringen off oock tavernen meer en foude mogen opfetten of exerceren, dan daer nu en fyn, zyne Majefteyt om fekerlyck daer op te mogen difponeren, fonder den Ingefetenen der felver Heerlicheyt hoir behoirlicke commoditeyt daer in te benemen, ordineert, dat Commiffarifen, die daer gedeputeert fullen worden, die d'oppofanten breder hier op verftaen fullen, om te weten wat ambachten off neringen, boven die draperye mit fynen aencleven ende Schipmakerye, daerof hier vooren gedifponeert is, of oock wat tavernen fy meer behouwen tot hoir commoditeyt ende geryff, dan daer nu en fyn, daer op fy den Supplianten fommierlicken verhoren, ende indient noot, fy hem op 't geallegeerde van parthyen in-

informeren fullen, ende hoir gebefoigneerde fynder Majefteyt overfeynden mit hoirluyder advys, om al gefien eygentlicken daer op gedifponeert te werden als behoren fal, compenferende die coften tuffchen partyen gedaen, om redenen fynre Majefteyt daer toe porrende. Aldus gedaen ende geordonneert by fynre Majefteyt tot Brueffele den VII^en^. dach van Meye XV^C^. LIIII.

MS. Privilegien van Leyden.

Nader Octroy van Keyfer Karel den V. aan die van Leyden verleend, dat in Zoeterwoude ende Stompwyk geene Lakenberydery, noch hanteering, of reeding van wolle, noch iet dat tot die neringe behoort, zal gedaan worden.

Den 31. Mey 1554.

Kaerle, by der gracie Gods Roomfch Keyfer, altyt vermeerder 's Rycx, Coninck van Germanie, van Caftille, van Leon, van Grenade, van Arragon, van Navarre, van Naples, van Cecille, van Majorque, van den Eylanden van Indien, ende vaften Lande van der Zee Occeane; Eertshertoge van Ooftenryck, Hertoge van Bourgoinge, van Lothryck, van Brabant, van Lemburch, van Luxemborch, ende van Gelre, Graeve van Vlaenderen, van Arthoys, van Bourgoingne Palsgrave, ende van Henegouwe, van Hollandt, van Zeelandt, van Ferette, van Hagneault, van Naemen, ende van Zuytphen, Prinche van Zwave, Marcgrave des heylichs Rycx, Heere van Vrieslandt, van Salins, van Mechelen, van den Stadt, Steden ende Landen van Utrecht, Overyffel, ende Groeningen, ende Dominateur in Afie ende in Affrycken; allen den genen die defen onfen brieff zullen zien, Saluyt. Alfoo in de maent van September XV^C^. achtenveertich, die Burgermeefters, ende Regeerders onfer Stede van Leyden, mitsgaders wylen Heere Willem van Alkemade, als Ambochtsheere van Zoeterwoude ende Stompyck met hemluyden gevoecht, ons te kennen gegeeven hadden, hoe dat omme te verhoeden die depopulatie onfer voorfchreven Stede van Leyden, die genoech maer een Landtftadt is, zy onderlinge feker accordt gemaeckt hadden op ons believen, in date XXVI^en^. July XV^C^. zevenenveertich, by den welcken de voorfz. Heere Willem geapprobeert hadde feker Ottroy by den fupplianten van ons vercregen, in 't jaer XV^C^. veertich, wefende te vreden, dat men van doen voortaen t'eynden die vyffhondert roeden over al in zyn Ambochtsheerlyckheyt voorfz. geen draperye hantheringhe, noch reedinghe van wolle mit deffer aencleeft doen zoude mogen, het waere weven, vollen, ofte anders, ende indien daer eenighe waeren, dat de zelve terftont daer van cefferen fouden, insgelycx dat men geen neringhe van fchipmakerye exerceren en foude mogen in de voorfz. Ambochtsheerlicheyt, ende dat oock cefferen foude de genedie daer waeren; ende voorts dat men aldaer geen broot vercoopen en zoude, dan dat aldaer, off binnen Leyden gebacken en ware; oock dat men aldaer geen fout vercoopen en zoude mogen vuyt eenige fcepen off fchuyten, ende generalyck dat men aldaer van nyeux geen poorters neeringen en foude mogen opftellen, maer dat die daer waeren blyven fouden mogen in fulcken getale als die daer waren. Welck accord wy believeft ende geconfenteert hadden, blyckende by onfen openen brieven daer van zynde, in date den III^en^. Augufti XV^C^. zevenenveertich. Defen niet jegenftaende, die Ambochtsbewaerders van Zoeterwoude ende Stompwyck voor, ende in den naeme van den gemeyn buyren ende inwooneren aldaer, pretenderende by den voorfz. accord, ende octroy geintereffeert te zyn, hemluyden ongehoort hadden, daer van geappelleert aen ons, en de onfen lieven ende getrouwen den Prefident ende Luyden van onfen grooten Rade, naderhant vercregen hebbende die claufule van inhibitie. 't Welck die Supplianten bemerckende en hadden 't voorfchreven proces niet langer begeert te fuftineren, doende verclaeren by heuren Procureur in den voorfchreven grooten Rade, dat zy te vreden waeren, dat die voorfchreven Ambochtsbewaerders verclaert zouden werden goeden appellanten, ten effecte dat die Supplianten hemluyden nyet en fouden mogen behelpen jegens den voornoemden appelanten met contracte, in date XXVI^en^. July XV^C^. zevenenveertich, noch

metten

metten brieven van Ottroy van den derden Augusti in 't selve jaer met condempnatie van costen, ende gepretendeerde schaden ende interessen, sustinerende met sulcke presentatie te behooren gestaen. Welcke presentatie geaccepteert was van wegen van den voorschreven Ambochtsbewaerders, versouckende decret van den voorschreven grooten Rade; d' welck mede geinterponeert hadde geweest, blyckende by acte daer van zynde. Zoo dat 't voorscreven proces van appel of, ende te nyente was. Ende alsoo die supplianten begeerden te tenderen ten fyne, zoo zy by den voorgaenden accorde tendeerden hadden zy daer naer wederomme onderlinge 't voorschreven accoord vernieuwt, Ons ootmoedelyck biddende, dat wy den voorsz. Ambochtsbewaerders daerop gehoort, hemlieden op 't voorschreven nieuw accoord, in date den eersten dach Septembris, anno XV^{C}. acht en veertich, wilden verleenen onsen openen brieven van Ottroy, approbatie, ende consent; gelyck de voorgaende brieven waren, ten eynde dat zy zouden mogen genieten 't inhouden van den voorschreven accoorde: Soo hadden wy gecommitteert onsen lieven ende getrouwen Raden ordinaris in onsen Rade van Hollandt, Meesters Cornelis van Weldam, ende Willem Snouckaert, omme voor hem luyden te ontbieden de voorsz. partyen ende anderen, die uyt 't gene des voorschreven is, interest zouden mogen lyden, ende hemluyden aen beyden zyden hooren, ende vereenigen van heuren geschillen, waer 't doenlyck; ende indien nyet, dat zy zouden stellen die difficulteyten, redenen, ende middelen van partien in geschrifte, ende indient noot waere, hem luyden daerop informeren, ende hemluyder besoingne, informatie met heurluyder advys, op 't versouck van den supplianten, overseynden getrouwelyck gesloten, onsen zeere lieven ende getrouwen den President, ende luyden van onsen secreten Rade, omme voorts gedaen te werden alsoo 't behooren soude. De welcke onse Commissarysen volgende heuren last ende commissie, hebben in 't lange gehoort de voorschreven partyen aen beyden zyden de zelve gepoocht te vereenigen, ende by gebreken van dien ontfangen in geschrifte de conclysie van den supplianten, tenderende om Octroy op 't accoord voorschreven te obtineren, ende d'antwoorde van den gedaechde daer by zy gebruyckende van exceptie rei judicate ende litispendente, oock ten principaele de versochte concessie van Octroy, by diversche middelen gedebateert ende gecontradiceert, hebben oock gesien de replycke, duplycke, ende anders wes partien aen beyden zyden voor hemluyden hebben willen overgeven, ende tot heure begeerte informatie genomen, employeerende die Supplianten reprochen van rechte, ende die gedaichden overgevende reprochen, ende employeerende hinc inde saluatie van rechte, ende versouckende recht. Al 't welck de voorschreven Commissarisen ons overgesonden hebben met heurluyder advys, waer naer die selve supplianten, ende oock d'Abochsbewaerders voorschreven, ons tot diverschen tyden gesoliciteert ende gebeden hebben om vuytinghe ende decisie van den voorschreven differente te hebben. Doen te weten, dat gesien in onsen secreten Rade, al 't gene dat by, ende voor den voorschreven Commissarysen gehandelt ende beleyt is geweest, mitsgaders heurluyder advys, ende op als rypelyck gelet, om zeeckere goede redenen en consideratien, ende tot vorderinghe der gemeynder welvaert, by deliberatie van onse lieve ende beminde zuster, die Coninginne douaigiere van Hongeryen &c. voor ons Regente in desen onse Nederlanden, rejecterende d'exceptien, ende niet jegenstaende die contradictien van den voorschreven gedaichden, den voorschreven supplianten geoctroyeert, geaccordeert, ende gewillecoort hebben, octroyeren, accorderen, ende willecoren by desen onsen brieve, de puncten ende articulen hier naer volgende.

In den eersten, dat men voortaen in de voorschreven Heerlyckheyt van Zoeterwoude ende Stompwyck, zoo verre zy heur bestreckende is, geene draperye, noch hanteringe, oft reedinghe van wolle, in wat manieren datter zy, noch yet dat dier neringhen aencleeft, als vollen, weven, ende anders, en sal mogen doen oft exerceren: behoudelyck nochtans, dat die gene, die de voorschreven neringen, oft hanteringen alsnu daer doende zyn, ende aldaer gedaen, ende geëxerceert hebben, voor date van der leste verpondinge, geschiet in 't jaer XV^{C}. veerthiene, daer inne niet begrepen en zullen zyn; maer aldaer zullen mogen blyven doende heure costumelycke neeringe ende hanteringen voorschreven heur leven lanck geduerende, sonder dat naer heur overlyden heure erffgenamen daer inne zullen mogen continueren in eeniger manieren: behoudelyck oock, dat die gene, die naer de voorschreven verpondinge aldaer die voorschreven neringen begonst ende geëxerceert hebben, ende vuyt crachte van desen onsen brieve van Octroy, daer

aff cesseren zullen moeten van heuren redelycken intereste, dat zy daer deur lyden zullen totten tyde van heure vertreck toe, byder voorschreven Stede van Leyden gerecompenseert zullen worden, tot taxatie ende moderatie van Commyssarysen, die wy daer toe deputeren zullen; welverstaende oock dat die zelve van Leyden gehouden zullen zyn tot taxacie ende moderatie, als vooren, te recompenseren die gemeynte van den Dorpen ende Heerlyckheden voorschreven van heur interest dat zy hebben ende lyden zullen, mits dat zy deur 't cesseren van den voorschreven neringen, ende 't vertreck van eenige van den ingeseten, 't welk vuyt oorsaecke van desen onsen Octroy gebeuren sal mogen, in heure contributie van onsen beden, meer beswaert zullen worden, dan zy te vooren waaren, ende dat van jaere te jaere duerende dese jegenwoordighe verpondinghe, ende nyet langer. Ende aengaende die neringhe van schiptimmeringhe, daeraff tusschen partyen questie oock geweest is, hebben wy verboden, ende verbieden by desen de zelve neringe in den voorschreven Heerlyckheden voortaen meer te doene: behoudelyck nochtans, dat die twee schiptimmerluyden, die ten tyde van 't gebesoingneerde van den Commissarysen, in den jaere XV^C. vyftich, in de voorschreven Heerlyckheyt woonden, de zelve heure neringe aldaer zullen mogen blyven doende, maeckende cleyne schuyten ende scheepkins, dienende tot gebruyck van den Landtluyden alleenlyck, ende dat heure leven lanck geduerende, sonder meer. Wy verbieden insgelycx, datmen binnen de zelve Heerlycheyt geen broot en sal mogen vercoopen, dan dat binnen de selve Heerlyckheyt, off binnen de voorschreven Stede van Leyden gebacken zal zyn: dat men oock aldaer geen soudt en zal mogen vercoopen vuyt den scepen, ende dit al opte peyne van thien ponden, ten pryse van XL. grooten Vlaems 't pont, te verbeuren by den genen die contrarie van desen bevonden zullen worden te doene, de helft t' appliceren tot onsen proffyte, ende d' andere hlft tot prouffyte van onsen Schout van Leyden, den welcken wy autoriseren ende committeren by desen, omme d'executien van den voorsz. peynen aldaer te doene, ende by gebreke van hem, den Burchmeesters, oft onsen Bailliu van Rynlandt, of een van onsen Deurwaerders in onsen Rade van Hollant, die daer toe by den voorsz. van Leyden versocht zal worden, by den welcken de voorsz. peynen realyck ende metter daet geexecuteert zullen worden, ten minsten tot handtvullinghe, oft namptissement; nyet jegenstaande opposicie, off appellacie, ende zonder prejudicie van diere. Ontbieden, daeromme ende bevelen onsen zeere lieven ende getrouwen den hooft president, ende de luyden van onsen secreten Rade, president ende luyden van onsen grooten Rade, Stadthouder, Eersten, ende anderen luyden van onsen Rade in Hollandt, Schoudt van Leyden, ende allen anderen onsen Rechteren, Justicieren, Officieren ende ondersaten, wien dit aengaen zal mogen heuren Stedehouderen, ende een ygelycken van hen zoo hen toebehooren zal, dat zy dese onse ordonnantie ende interdictie onderhouden, ende observeren, ende doen strictelyck observeren ende onderhouden, procederende, ende doende procederen jegens den overtreders by den peynen ende boeten vooren verhaelt. Bevelen voorts onsen voorschreven Schout van Leyden, dat hy van stonden aen desen onsen brieff publicere, endeuytroupe in onse voorschreven Stede van Leyden ter plaetsen daermen gewoonlyck is uytroepinge ende publicatie te doene, ten eynde dat nyemant des cause van ignorancie en pretenderen en mach, want ons alsoo belieft. Des t' oorconden zoo hebben wy onsen zegel hieraen doen hangen. Gegeven in onse Stede van Brussel den lesten dach van Meye, in 't jaer ons Heeren duysent vyffhondert ende vier en vyftich, van onsen Keyserrycke 't XXXV^ste. ende van onsen Rycke van Castille ende anderen 't XXXIX^ste.

Opte plycke stont:

By den Keyser in zynen Rade,

Ende was onderteyckent:

De Zoete.

Ende was besegelt mit een groot root wassen zegel uythangende aen eenen dubbelen franchynen staert.

Privilegieboek der Stad Leyden G. pag. 277. versa tot 281.

Alle

Alle Getimmerten binnen de vyffhondert Roeden van den uitkant van der Stede van Leyden veſten ende graften verboden: Oock binnen achthonderd roeden van den voorſz. uitkant niet te mogen maaken dan Bouwhuyſen, en geene tapperye, tavernen, ofte ambachten, en neeringen te moogen doen of te oefenen in de zelven.

Den 10. January 1575.

Philips, by der gratien Goodts, Koninck &c, allen den geenen die deſe onſe jegenwoordige letteren ſullen ſien ofte hooren leſen, Saluyt. Alſoo by de Burgemeeſteren ende Regierders onſer Stadt Leyden, ons vertoont, ende voor de jegenwoordige Krychsberoerten binnen den Lande van Hollandt, ende in beyde de belegeringen der ſelver Stede, genouchſaem gebleken is, dat hem luyden ſeer ſchadelick ende hinderlic is geweeſt 't getimmer buyten ende rontſomme de voorſz. Stede, ſoo wel van Kercken, Kloosteren, Steenovens, Kalckovens mit heuren toebehoorten, daerinne ſich de vianden hebben onthouden, bevryen ende beſchanſen, als van vele bequame woonhuyſen ende woonplaetſen, niet alleen totter bouwerye ofte landtneringe gemaeckt, maer eenige van dien beſloten ende begraven weſende, andere tot tavernen ende allerhande neringen ende ambachten dienende, alles tot groot voordeel ende geryff van de voorſz. vianden, in der vougen datmen genootſaekt es geweeſt de ſelve, ende veel niet ſonder groote moeyten, ende periculen te demolieren ende afftewerpen, behalven dat de Steenhovens ende Kalckhovens, wanneer in vreedſamige tyden daerinne werde gebacken off gebrant, veroorſaken eenen ſeer quaden roock ende twaren lucht, buyten ende binnen der voorſz. Stede, den menſchen ende veel andere dingen laſtich ende ſeer ſchadelick ſynde, ſoo mede deur de voorſz. tavernen in vele huyſen opgehouden, mitsgaders de andere neringen ende ambachte aldaer gedaen ende gehanteert, de ſelve Stede mette poorters ende inwoonders van Leyden ſeer waren geintereſſeert ende vercort, oock contrarie de privilegien ende Octroyen hem luyden t' anderen tyden daer op gegeven, d'infractie ende contraventie van de welcke de voorn. Burgemeeſteren, ende Regierders dickmaels met groote koſten hebben moeten affweren, al tot beſwaerniſſe der voorſz. Stede. Alle welcke inconvenienten ende ſwaricheden wederomme ſouden ſtaen te verwachten tot pericule ende intereſt derſelver onſe Stede, indien by ons daerinne, ende jegens het optimmeren vant voorſz. gedemolieerde, in tyts niet en werde voorſien, 't welck aengemerkt, ende dat ten aenſien van den dienſt, vromicheyt ende ſonderlinge getrouwicheyt tot conſervatie ende bewaringe van de ſelve onſe Stede, mitsgaders van onſe Eere, Heerlicheyt ende Hoocheyt ons gedaen ende beweſen by den voorn. Regierders, Poorters ende inwoonders inde voorſz. belegeringen ende andere tyden, wy geneicht ſyn te vorderen, alles wes eenichſints tot verſekertheyt, voordeel, ende welvaren der voorſz. Stadt Leyden, ende den innewoonderen van dien eenichſints ſoude mogen dienen. Soo is 't dat wy by adviſe van onſen ſeer lieven Neve, Ridder van onſer Ordene, den Prince van Oraignen, Grave van Naſſau &c. voor ons Stadthouder ende Capiteyne generael over Hollant, Zeelandt, Vrieslandt ende Utrecht, mitsgaders van den Staten van den ſelven Lande van Hollandt, verboden hebben, ende verbieden by deſen binnen de vyffhondert roeden van den uytcant van de Stede veſten ende graften, ſoo die nu ſyn offte namaels ſouden weſen, eenigerhande getimmer van Kercken, Clooſteren, huyſingen, ſchuyren, loodtſen, van Steenovens ofte Kalckovens van Coornmolens ofte windtmolens, anders dan die tot waterloſinge ſouden mogen dienen, 't ſy ter plaetſen, off daer alſulcken getimmer geſtaen mach hebben, ofte elders wederomme op te rechten, te repareren ofte van nieuws op te timmeren, op peyne van hondert gouden realen, te verbeuren by den genen die jegens onſe verbodt gevonden ſal werden yet aengericht ofte gedaen te hebben, ende boven dien van 't gemaeckte werck ofte getimmer, 't welk wy willen voor al mitter daet affgebroken te worden, by den Officier off Magiſtraet van den voorſz. Stede, mit aſſiſtentie van die van de Schutterye off Burgerye aldaer, eſt noot, of andere, diemen daer toe ſal willen gebruycken, alle de welcke wy daer toe by deſen geven volcomen macht, authoriteit ende bevel d' voorſz. peynen pecunieel t' appliceren d' een helft t' onſen profyte, ende

ende d'ander helfte mitten materialen van den affgebroken getimmerten ten behouve van de Officier ofte Magistraet voorsz. d'executie van desen gedaen hebbende, willende ende bevelende voorts, dat oock alle de ruinen ende staende muyrwerck, 't welck van de affgebroken ofte gebrande huysen ende getimmer binnen de voorsz. limiten eenichsints noch overgebleven mach syn , mitten alder eersten binnen een bequamen tydt, by den Officier, Burgemeesteren , ende Regierders der voorsz. Stede, na gelegentheyt van saken den eygenaers van dien te præfigeren , voorts ten gronde toe geslecht ende affgeworpen sullen worden , ofte dat by gebreke ende onwillicheyt van de eygenaers, gedaen sal mogen werden by den Officier ende Regierders boven genomt , houdende den affval ende materialen van dien ten gemenen profyte van der Stede. Ende hebben boven dien geordonneert ende verclaert, ordonneren ende verclaeren mitsdesen, dat niemant, wye hy sy, t'eynden, ende buyten de voorsz. vyff hondert roeden te rekenen als boven, binnen anderen vordere drie hondert roeden , eenige huysen ofte getimmer alsvooren vermelt van nieuws en sal mogen oprechten ofte maken, doen oprechten ofte maken, dan alleenlic huysingen ende woningen dienende tot de bouwerye ende landtneringe, ende dat met consent ende oirloff van ons ofte onse Stadthouder, daer op gehoort, ende alvoren gehadt 't advys van den Officier, Burgemeesters ende Regierders van Leyden voorsz. sonder in de selfde huysinge ende woninge binnen de limiten voorsz. eenige tapperyen, tavernen, ambachten ofte andere neringen te mogen doen exerceren ofte ophouden, directelick ofte indirectelick, ende dit al op peyne te appliceren ende t' executeren als vooren, 't sy oock of de contraventie van desen soude mogen gebeuren binnen de jurisdictie van eenigen onsen Vasallen, de welcke wy verstaen dese onse ordonnantie sonder eenige distinctie mede subject te syn; behoudenden selven ende sonder prejuditie van heur recht van Jurisdictie, ende oock preventie in 't straffen der selver contraventie, ende reale executie der peinen in manieren boven verhaelt, sonder mede by desen eenichsints te verminderen de privilegien ende Octroyen by den voorsz. Burgemeesteren ende Regierders der voorsz. Stede van Leyden van ons, ofte onsen prædecesseurs, aengaende eenic getimmer ofte affdoeninge der tavernen, tapperyen, ambachten, off neringen buyten de selve Stede eertyts verkregen, de welcke wy houden in haren geheele, ende als by desen vermeerdert ende bevesticht, voor soo vele des noot, ende in alles wes tot oirbaar ende voordeel der voorsz. Stede dienende es , annullerende ende te niet doende met goede kennisse, ende onse volcomen wetenschap, alle ongedecideerde questien, processen ende rechtvorderingen, die by appellatie, provocatie ofte eenige andere wegen van proceduren, daerjegens voor die van onsen Raide van Hollandt aengegeven ofte by yemant voor datum van desen, die van de voorsz. Stede gemoveert syn geweest, uyt sake van eenich getimmer, tavernen, ofte neringen in den selven Octroye ende in seden hier vooren gementioneert, als wy insgelycx by desen derogeren ende afdoen allen Octroyen ter contrarie tot oprechtinge van eenich getimmer binnen der voorsz. limiten, by eenige in 't particulier alrede verkregen , ofte die alsnoch in prejuditie der voorsz. Octroye , ende dese onse ordonnantie verkregen souden mogen werden , 't welc wy niet en willen, als van eenige effecte ofte waerde gehouden te worden, mit reservatie aen ons van de interpretatie ende verclaringe van geschillen die uytten innehouden van desen souden mogen spruyten. Ontbieden daeromme den Stadthouder, ende die van onse Camere van Raide in Hollandt voornt. onsen Procureur aldaer , den Schout van Leyden, ende Bailliu van Rhynlandt, mitsgaders allen anderen onsen Officieren ende Justicieren, die dit aengaen mach, ofte des by den Burgemeesteren ende Regierders der voorsz. Stede van Leyden versocht sullen mogen worden , dat sy dese onse ordonnantie achtervolgen ende volcomen , ende doen achtervolgen , ende volcomen by eenen yegelicken, omme den effecte van dien by de voorn. van Leyden , sonder eenich letsel contrarie, volcomelick ende vredelick genoten te werden , procederende ende doende procederen jegens den contraventeurs ende overtreders van dien by executie van de peynen ende inder formen boven verhaelt , realicken ende mitterdaet, niet jegenstaende eenige oppositie , ofte appellatie, mits dat van dese jegenwoordige, ende ten eynde niemant daer aff ignorantie en pretendere , openbare publicatie gedaen sy binnen der voorsz. Stede van Leyden, by den Officier , Burgemeesters ende Wethouders aldaer , die wy daer toe specialick belasten mitsdesen, ende omme eenen yegelicken van onsen wegen te bevelen hem daer naer te reguleren, opte peynen daer inne begrepen ; ende 't selve gedaen wesende dat by een gesworen Deurwaerder van den Raide van Hollandt voorsz. gedaen by behoorlicke insinuatie van den

den innehouden van desen ende gelycke bevel als boven aen den Schouten ende Ambachtsbewaerders van Leyderdorp, Soeterwoude, Voorschoten, Oestgeest, ende anderen, die eenige Jurisdictie binnen de voorsz. limiten souden mogen pretenderen, van 't welck te doen wy den selven Deurwaerder geven volcomen last ende auctoriteit; want onse wille ende meninge sulcx es. t' Oirconden onsen Zegel aen desen gedaen hangen. Gegeven binnen onser Stadt van Delft, den Xen. January XVC. LXXVtich. naer gemeen schryven. Van onsen Rycken te weten van Sp ignen, van beyden Sicilien 't XXe. ende van Napels 't XXIIe.

Op de plycque stont,

By den Koninck, ter relatie van den Stadthouder ende Capitein Generael.

Ende was onderteyckent,

A. Genitt.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 137.

Te Leyden afgeleezen den 16. December 1576.
Geregistreerd ter Rekenkamer den 8. November 1577.

Acte van non prejuditie aengaende de Thuynen huysgens binnen de 500. roeden, eenige bouhuysen ende het optimmeren van 't huys van Daniel van Wyngaerden, by de Magistraet van Leyden geconsenteert

Den 4. October 1582.

Alsoo die Burgemeesteren ende Regierders der Stadt Leyden syne Excellentie hadden laten verthonen, hoe dat sy verscheyden haren Burgeren by gedoge hadden moeten toelaten tot geryff van hare thuynen, dicht om de selve Stadt ende binnen de vyffhondert roeden gelegen eenige thuynhuyskens te bouwen, geensints dienende noch bequaem synde tot bewoninge, mar alleenlic omme daerinne voor den regen ende 't onweder te mogen schuylen, ende sulcx ter noot, dat sy noch daerenboven buyten de vyffhondert roeden totte achthondert roeden toe, oock om deselve Stadt geleden, omme die goede luyden te verlichten, van groote kosten ende moeyten, die sy ten fine van consent, daer toe van syne Excellentie te verkrygen, souden hebben moeten dragen ende doen, eenige personen geconsenteert hadden aldaer bouhuysen te timmeren, onder sekere stipulatien by hemlieden syne Excellentie vertoont, ende dat sy oock seker particulier accordt gemaeckt hadden met eenen Jonchr. Daniel van Wyngaerden, nopende het reficieren van syne huysinge op Cronesteyn, ende op 't scheyt van de vyffhondert roeden gelegen, uyt welcker oorsaken de bovengenomde Wethouderen beducht synde, dat hemlieden al 't selve in tyden ende wylen voor infractie van sulcken Octroy als hen opten Xen. dach January des jaers XVC. vyentseventich, aangaende eenicherhande getimmert, op nieuw binnen de vyff of achthondert roeden om de Stadt te mogen maken ofte repareren, vergunt ende geaccordeerdt les geweest, mocht werden tegens geworpen, aen syne Excellentie versochten ende oitmoedelick waren biddende, om approbatie van al 't selve gehandelde. So est dat syne Excellentie ernstelick daer op gelet ende de gelegentheyt der saken overgemerct hebbende, willende om sekere merckelicke consideratien den remonstranten hierinne gratificeren, heeft geapprobeert ende geratificeert, opprobeert ende ratificeert mitsdesen, alle 't gene by de Magistraet van Leyden voornt. hier inne gedaen, gehandelt, geaccordeert ende gedoocht is geweest, sonder dat 't selve de Stadt in hagerechticheyt eenichsints sal prejudicieren, hebbende voorts syne Excellentie geauthoriseert, ende authoriseert den voorgenomden Magistraet hiermede, omme voorts aen gelycke getimmerten, buyten de vyffhondert roeden tot bouneringen, ende binnen de vyffhondert roeden tot thuynhuyskens [onvermindert 't voorsz. Privilegie] te mogen toe laten; welverstaende, dat de thuynhuyskens alleenlick van hout ende met riet gedekt, ende ten hoochsten van sesse off seven voeten breedt,

twaelff voeten lanck en seven hoge sullen mogen zyn, versouckende syne Excellentie, den Staten 's lants ende Graeflicheyts van Hollandt, Ordonnerende ende bevelende allen ende eenen yegelicken anderen dien 't eenichsins aengaen mach, dat sy dien van Leyden van dese approbatie, ratificatie, ende authorisatie, rustelic, vredelic ende volcomelic laten genieten ende gebruycken, sonder contradictie, alles by provisie ende soo lange 't selve syne Excellentie sal gelieven. Des t'oirconden heeft syne Excellentie dese met synen naem geteyckent, ende synen zegel daer onder doen opdrucken. Gedaen binnen der Stadt van Antwerpen, opten IIII^en. dach Octobris anno XV^c. LXXXII.

Onderstont geteyckent

Guiliaume de Nassau.

Wat lager.

By bevele synder Excellentie, ende geteyckent

N. Bruninck.

Ende was bezegelt met een groot opgedruckt zegel van roden wasse.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere NN. pag. 141.

Octroy van de Heeren Staaten van Hollant en Westvrieslant, by het welke de Magistraat van Leyden gemagtigd wert, om de misstaalen binnen de drie honderd roeden van de uitterstten kant der vesten, te doen verleggen.

Den 10. *July* 1628.

De Ridderschap, Edelen, ende Steden van Hollandt ende Westvrieslant, representerende de Staten van den selven lande, doen te weten, hoe dat ons verthoont is by Burgemeesters der Stadt Leyden, dat zy door den stanck ende onaengenaemheyt van de Mistalen ende Mishopen, leggende ontrent de publycque wegen ende vaerten buyten de voorsz. Stede, mitsgaders door de clachten, die daer over eenigen tyt lang syn, ende noch dagelycx werden gedaen, hadden goet gevonden de mistalen ende mishopen, omtrent de voorsz. Stadt gelegen, met gevoechlickste middelen aff te schaffen, ende voort aen te weeren. Ende hoewel de Stadt Leyden, was gepriviligeert omme te verbieden, ende door den Officier der selver Stede te beletten, dat nyemant binnen de vyffhondert roeden te reeckenen van den uytkant der Stadts graften aff, eenige getimmerten van huysen, schuyren, ende lootsen mogen maecken off hebben, dat oock nyemant t'eynden de voorsz. vyffhondert roeden, binnen andere dryehondert roeden, eenige huysen, ofte getimmerten souden mogen stellen, dan alleenlick huysen ofte woningen dienende tot bouwneringe, ofte lantneringe, sonder in de selve huysen eenige neringen, 't sy van tavernen, tappen, ofte andersints te mogen doen, alhoewel mede de hooge ende Ambachtsheerlicheyt van Oestgeest, item de Ambachtsheerlicheden van Leyderdorp, Stoeterwoude, Wilsveen, ende Stompwyck [synde alle plaetsen rontsom de Stadt Leyden gelegen] deselve Stadt waren toebehoorende, ende dat mitsdien de verthoonderen by sich selfs wel souden vermogen over de voorsz. hare Heerlickheyden eenige keuren te maecken, beduchtende nochtans in 't eerste, dat het verboth van de voorsz. misstaelen ende mishopen, omtrent de publycque weegen ende vaertten, eenichsints soude mogen wesen van de Jurisdictie, ofte van 't gesach der Heeren Dyckgraeff ende Hoogeheemraiden van Rhynlant, beduchtende mede, dat andere in tyden ende wylen, sich tegen de affschaffinge, ende weeringe der misstalen, ende mishopen souden willen formaliseren, off opposeren. Soo hadden de verthoonders daer toe mede versocht, voor soo veel het noot ware, consent van Dyckgraeff, ende Hoogeheemraiden voornoemt, dewelcke nae deliberatie by heure Ed. daer op gehouden, eyntelick door den Secretaris van 't Heemraetschap van Rynlant, den verthoonderen hadden gedaen aenseggen, dat heure Ed. meynende dese saecke 't voorsz. Heemraetschap nyet te concerneren, derhalven wel mochten lyden, dat de verthoonders hier in deeden, soo der selver goeden

raedt

raedt gedragen soude. als het maer geschiede sonder prejuditie ofte nadeel van seeckere keuren des voorsz. Heemraetschaps, daer by geordonneert wert, de voorsz. misstalen op te cant van den Rhyn, drye voeten innewaerts op te ruymen, item geen aerde mishopen ofte andere vuylnisse op te cant van eenige wegen, langer dan veerthien daegen, ende diergelycke mits welcken ende gemerckt het voorsz. goet voornemen van de verthoonderen, geensints strydich wesende tegen de intentie, die de voorsz. Dyckgraeff, ende Hoogeheemraiden in 't maecken der voorsz. keuren hadden gehadt, maer veel eer deselve waren seconderende. Soo waren de verthoonders veroorsaeckt sich, om alle sekerheyts wille te keeren tot ons, reverentelicken versouckende, dat het ons belieffden den verthoonderen, voor soo veel des nodich ware, t'octroyeren omme te mogen afkeuren ende weeren, daer, ende sulcx het selve dienstich souden oordeelen, alle de misstalen gelegen in de voorsz. Heerlickheden van de Stadt Leyden, binnen de drye hondert roeden, te weten, van de Veftgraften der voorsz. Stede te reeckenen buytenwaerts, op peyne van thyen gulden, ende dat met authorisatie op den voorsz. Officier, ofte Schout der Stadt Leyden, om de voorsz. boeten van de contraventeurs, ofte gebrekigen met parate executie te mogen invorderen, ende daer beneffens, om de misstallen tegens de voorsz. keuren ende ordonnantie gemaeckt te mogen weeren: dat wyders ons beliefte ware, den Schepenen der Stadt Leyden specialick te delegueren ofte Committeren totte Judicature van saecken ende questien, die in cas van oppositie tegen de voorsz. bekeuringen ende opventien metten gevolge van dien souden mogen ontstaen: Soo is 't, dat wy de saecke ende versoucken voorsz. overgemerct, ende hier op alvorens gehadt het advys van die van onse Camere van de Reeckeningen van de voorsz. landen, uyt onser rechter wetenschap, volcommen macht, ende souveraine aucthoriteyt, de verthoonders geaccordeert, toegestaen, ende geoctroyeert hebben, accorderen, staen toe, ende Octroyeren d'selve mits desen, voor soo veel des noot sy, dat zy sullen mogen offkeuren, ende weeren, daer ende sulcx sy 't selve dienstelick sullen oordeelen, alle misstalen gelegen in de Heerlicheyden van de Stadt Leyden binnen de dryehondert roeden, te reeckenen van de Vestgraften der voorsz. Stede buytenwaerts, op peyne van tyen guldens met authorisatie op den Schout, ofte Officier der voorsz. Stadt, omme de boeten van de contraventeurs, ofte gebreeckigen met parate executie te mogen innevorderen, ende daer en boven omme de misstalen, tegen de voorsz. keuren ende ordonnantien gemaeckt, te mogen weeren: ende hebben wy Schepenen der voorsz. Stadt gedelegeert, ende gecommitteert, gelyck wy d'selve delegeren ende committeren mits desen tot de judicatuyre van de saecken ende questien, die in cas van oppositie tegen de voorsz. bekeuringen, ende executien van dien met den gevolge souden mogen ontstaen. Ende ten eynde dese onsen accorde, consent, ende Octroye mogen genyeten de Verthoonders, als naer behooren, ende bevelen wy allen ende eenen yegelyck dien desen raecken ofte aengaen sal moge, hen hier naer te reguleren, sonder de verthoonderen te doen, ofte gehengen gedaen te werden eenich hinder letsel, ofte moeyenisse ter contrarien. Geduyrende dese tot onsen kennelicken wederseggen toe. Gegeven in den Hage onder onsen grooten zegelen hier aen gehangen, opten thyenden July, anno sestien hondert acht ende twintich.

Ende is onder geteyckent:

D. Wassenaer.

Op de plycque stont:

Ter ordonnantie van de Staten &c. geteyckent

C. van der Wolff.

Wesende besegelt met een root wasschen zegel aen een dubbelde franchynen staert, hebbende op te cant een cleyn zegel bedeckt met een papiere ruyt, daer onder geteyckent stont:

J. van Abbesteech.

Privilegie boek der Stad Leyden E. pag. 99.

BEVESTIGING DER HANDVESTEN EN PRIVILEGIEN VAN DE STAD LEYDEN, EN HULDE DER GRAAVEN.

Jan, Graaf van Henegouwen, door die van Leyden gehuldigd tot Graaf van Holland, den 23. December 1299.
Groot Charterboek II. deel pag. 3.

Graaf Willem bevestigt de handvesten en Vryheden aan die van Leyden gegeeven, den 31. May 1338.
Groot Charterboek II. deel pag. 609.

Keizerin Magarita bevestigt de Voorrechten en handvesten aan die van Leyden gegeeven, den 30. May 1346.
Groot Charterboek II. deel pag. 716.

Hertog Willem bevestigt de handtvesten en vryheden van die van Leyden, den 29. December 1351.
Groot Charterboek II. deel pag. 808.

Hertog Willem belooft de Stad Leyden, noch in 't geheel, noch ten deele niet te vervreemden, noch in de zelve eenig gezag aan anderen toe te laaten, den 7. Juny 1357.
Groot Charterboek III. deel pag. 23.

Hertog Albert door die van Leyden tot Ruwaard des Lands aangenoomen. En belofte van den Hertog aldaar gedaan, den 7. Maart 1357. en 1358.
Groot Charterboek III. deel pag. 42.

Hertog Albert bevestigt, als Graaf van Holland, de Handvesten en Privilegien der Stad Leyden den 1en. July 1390.
Groot Charterboek III. deel pag. 567.

Hertog Willem bevestigt de handvesten en privilegien van die van Leyden, den 13. January 1404. en 1405.
Groot Charterboek IV. deel pag. 2.

Vrouw Jacoba, door die van Leyden gehuldigd den 15. Augusti 1416.
Groot Charterboek IV. deel pag. 384.

Jan Hertog van Brabant, bevestigt de handvesten, en rechten der Stad Leyden, en wordt aldaar gehuldigd, den 20. April 1418.
Groot Charterboek IV. deel pag. 481.

Beloften van Hertog Jan van Beyere aan de vier Hoofdsteden van Holland, als Dordrecht, Haarlem, Delft, en Leyden, en Vryheid aan de Steden van Holland en Zeeland om, zonder misdoen, te moogen vergaderen, den 20. Juny 1418.
Groot Charterboek IV. deel pag. 488.

Belofte

Belofte van den Hertog van Bourgonje aan die van Holland, Zeeland, en Vriesland, de Handveften, Privilegien en rechten, te onderhouden, als hy als Ruwaard zoude erkend zyn, den 13. Augufti 1425.

Groot Charterboek IV. deel pag. 790.

De Hertog van Bourgonje beveftigt, als Ruwaard en Oir van Holland, de Handveften en Privilegien der Stad Leyden, den 21. December en 31. December 1425.

Groot Charterboek IV. deel pag. 811. *en* 813.

De Hertog van Bourgonje beveftigt, als Graaf van Holland, de privilegien, handveften, rechten en couftumen van de Stad Leyden, den 27. July 1434.

Groot Charterboek IV. deel pag. 1048.

Karel, Hertog van Bourgonje, door die van Leyden tot Landsheer gehuldigd zynde, beveftigt de Handveften, Privilegien, Rechten, en Vryheden aan de zelve Stad gegeeven.

Den 21 July. 1468.

Karel, by der gracien Goids Hertoge van Bourgoengen, van Lothryc van Brabant, van Limburch, ende van Lutfemburch, Grave van Vlaendren, van Arthoys, van Bourgoengen Palatin, van Henegouwe, van Hollant, van Zeelant, ende van Namen, Mercgrave des Heylicxs Rycx, Heere van Vrieslant, van Salins, ende van Mechelen, allen den genen die defen brief fullen zien, of hoeren lefen, faluyt. Alzoe by den overlyden van wyleneere onfen zeer lieven Heere ende Vader, faliger gedachten, alle die landen, fteden, floten, ende Heerlicheden, die him toe te behoeren plagen, ons aen beftorven zyn: ende onder ander die landen, ende Heerlicheden van Hollant, Zeelant, ende Vrieslant: ende het zy alfoe, dat die van onfer goeder Stede van Leyden ons nu onlancx zeere minlic gehult ende ontfangen hebben tot hueren gerechten geboeren Landsheere, ende Grave der voirfz. Landen van Hollant, Zeelant, ende Heerlicheyt van Vrieslandt mit hueren toe behoeren, ons dair op doende den eedt in fulken faiken behoirlic, ende gebruycken, als wael reden is, goede trouwe tot onfer voirfz. Stede van Leyden, bekennende die goede ende volmaićte minne ende gunft, die de felve onfe Stede altyts tot ons gedregen heeft, ende noch draicht, der voirfz. onfer goeder Stede van Leyden, om die goede gunft ende liefte, die wy oic tot hair dragen, ende totten gemeynen Poirteren, ende inwonende der felver, geconfermeert, geratiffieert, ende gevefticht hebben, confermeeren, ratiffieren ende veftigen mit defen tegenwoirdegen brieve, voir ons, onfen erven, ende nacommelingen, Graven, ende Gravinnen der voirfz. landen van Hollant, Zeelant, ende Heeren van Vrieslant, alle alfulke hantveften, previlegien, rechten, ende vryheden, als zy hebben, ende him voir tyts verleent, ende gegeven zyn by ons, en wyleneer onfen voirvaderen, Graven, ende Gravinnen van Hollant, Zeelant, ende Heeren van Vrieslant voirfcreven, Gelovende voir ons, onfen voirfz. erven, ende nacommelingen, die eer te vermeerderen dan te verminderen. Ende des gelycx onfe voirfz. Stede van Leyden, mitgaders oic mede onfe voirfz. landen in rechte ende Jufticie te houden, ende te doen onderhouden, ende oic hoire oude goede coftumen, gewoenten, ende haircommen te obferveeren, ende te bewaeren. Ontbieden dair omme, ende bevelen onfen lieven, ende getruwen Stedehoudere, ende Raide, ende voirt alle onfe officieren, dieneren, ende onderfaten onfer voirfz. landen van Hollant, Zeelant, ende Vrieslant, ende allen anderen, wient aencleven mach, dat zy onfer voirfz. Stede van Leyden, ende alle die poorteren, ende inwonende der felver, van den inhouden van defen ruftelic, ende vredelic doen ende laten genyeten, ende gebruycken, fonder himluyden te doen, noch te doen doene of te laten gefchien enigerhande hinder, letfel, of moeyeniffe ter contrarie, want wyt alfoe gedaen willen hebben. In oirkonden van defen hebben wy onfen zegel hier aen

 doen

doen hangen. Gegeven in onsen huuse in den Hage den XXIsten. dach in Julio in 't jair ons Heeren duysent vierhondert acht ende tseftich.

Aldus geteykent:

By mynen Heere den Hertoge.

Gros.

Privilegieboek der Stad Leyden A. pag. 139. *versa* & 140.

Maximiliaan, Hertog van Oostenryk, bevestigt, als Voogd zyner Gemaalinne, de privilegien, en handvesten der Stad Leyden, daar by op dien zelven dag gehuldigd was.

Den 28. *Maart* 1478.

Maximiliaen, by der gracie Gods Hertoge van Oistryc, van Bourgoignen, van Lothryc, van Brabant, van Limborch, van Lucemborch, ende van Gelre; Grave van Vlaenderen, van Artoys, van Bourgoingnen Palatyn, van Henegouwe, van Hollant, van Zeelant, van Namen, ende van Zutphen, Marcgrave des Heylichs Rycx, Heere van Vrieslant, van Salins, ende van Mechlen; allen den ghuenen die desen onsen jegewoerdigen brief zullen zien, of horen lesen, saluut. Alsoe by dode, ende overlydene van wylen saleger gedachten onse lieve Heere, ende Scoonvader, Hertoge Karel van Bourgoingnen, wiens ziele God genedich zy, alle die Landen, Steden, Slooten, ende Heerelicheden, die hem toe te behoiren plagen, gecommen, verschenen, ende bestorven zyn aen, ende op onse lieve, ende zeere geminde gesellinne Hertoghinne, zyne eenige dochter, als gerechte hoir ende erfgenaem ons voirsz. wylen Heere ende Scoonvadere, ende onder anderen die landen, ende Heerlicheden van Hollant, Zeelandt, ende Vrieslant, ende dat achtervolgende dien, die van onser gueder Stadt van Leyden, op den dach van hedene ons, als kerckelic voogd, ende monboir van onser voirnoemder gesellinnen, zeere deugdelic ende minlic gehult ende ontfangen hebben tot hueren gerechten Lantsheere, ende Grave der voirsz. landen van Hollant, Zeelant, ende Vrieslant, met heuren toebehoeren, ons daer up doende den eedt gewoenlic ende behoerlic. Soe eest, dat wy willende altyt hantieren ende gebruycken, al zoo 't wel redelic es, guede trouwe tot onser voorsz. Stede van Leyden, bekennende die goede ende vulmaecte minne ende gunst, die de selve onse Stede altyt tot ons, ende tot onser voirnoemder gesellinnen gedragen heeft, ende noch dragende es, der voornoemder onser Stede, omme die guede gunst ende wille, die wy oec tot haer dragen, ende totten burgeren, gemeenen poorteren, ende inwoonende van dien, geconfermeert, geratiffieert, ende gevesticht hebben, confermeren, ratiffieren, ende vestigen mits desen onsen jegewoerdegen brieve, als kerckelic voogd, ende momboir der voirnoemder onser gesellinnen, voer ons, onsen erven, ende nacommelingen, Graven ende Gravinnen van Hollant, Zeelant, ende Vrieslant, alle alsulke hantvesten, previlegien, rechten, kueren, ende vryheden, als zy hebben, ende hemlieden voer desen tyt gegeven, ende verleent zyn geweest by onse voervaderen, Graven, ende Gravinnen van Hollant, Zeelant, ende Vrieslant, metgaders oeck de ghuene (1) die onse voirnoemde gesellinne hemlueden gegeven ende verleent heeft, gelovende, als kerckelic voogd, ende momboer der zelver onser gesellinne, voor ons, onsen voorsz. erven ende naecommelingen, die eer te meerderen dan te verminderen, ende desgelicx onse voornoemde Stede van Leyden, met allen onsen anderen landen in rechte ende Justicie te houdene, ende te doen onderhoudene, ende oic alle huere guede ende costuymen, gewoenten, ende haer commen te observeren, ende te bewaren sonder argelist. Ontbieden daer omme ende bevelen onsen lieven ende getrouwen Stedehoudere, ende lieden van onsen Rade, ende voort allen andere onsen Rechteren, Amptlieden, Officieren, ende onderfaten van Hollant, Zeelant, ende Vrieslant, ende allen anderen dien 't angaen, of aenopen mach, dat zy der voorsz. onser Stede van Leyden, ende allen den voorsz.

(1) Gene.

voorsz. poorteren, ende inwonende van diere, van den inhouden van desen rustelic, vredelic, ende volcommelic doen, ende laeten gebruycken, sonder hem daer inne te doene, of te laten geschiene enigen hinder, letsel, of moeynisse ter contrarien, want het ons alzo belieft, ende gedaen willen hebben. Des t'oirconden soe hebben wy onsen zeghel hier an doen hanghen: behouden in anderen dingen ons, ende enen ygelycken zyns rechts in allen. Gegeven in onsen huyse in den Hage den achtendetwintichsten dach in Maerte in 't jaer ons Heeren duusent vierhondert acht ende t'seventig naer Paesschen.

Aldus onder gescreven:

By mynen Heere den Hertoge.

N. Ruter.

Sigillata de expresso mandato Domini.

De Longueville.

Privilegieboek der Stad Leyden A. pag. 144. *versa*, & 145.

NB. Dees staat ook in 't Privilegie boek der Stad Leyden B. pag. 239. en 240. doch zonder dagteken.

Verscheidene Vorrechten en Vryheden aan die van Holland, en Vriesland by het huldigen, van den Aardshertoge Philips van Oostenryk vergund.

Den 22. *December* 1494.

Alsoo nu onlancx, zedert dat myn alre genadichste Heere, myn Heere de Ertshertoghe van Oostenryck, Hertoghe van Bourgognen, van Brabant &c. Grave van Hollandt, Zeelandt, ende Heere van Vrieslandt, ontfangen, ende gehuld es geweest binnen der Stadt van Sente Geertruydenberge Grave van Hollandt, ende Heere van Vrieslandt by den Staten der selver Landen, als doen daeromme vergadert, de voorschreven van den Staten hebben in alder oitmoedichede den Roomschen Coninck, ende mynen voorschreven genadigen Heere gepresenteert, ende in gescrifte overgegeven eenige pointen, ende articlen heure genaden biddende ende versouckende, dat heur geliefte waere hem luyden de zelve pointen, ende articlen te willen accorderen, ende willigen. Waer op de Coninck, ende myn voorschreven genadigen Heere, hebben by eenige heuren Gecommitteerden, ende Gedeputeerden mit hem luyden doen communiqueren, ende eyndelyck op al, heur rappoert gehoort, de Coninck ende myn voorschreven genadige Heere, ende elck van hem, in consideracien van dien, ende grooten diensten, die de voorschreven van Hollandt, ende Vrieslandt hen voortyts gedaen hebben, ende sonderlinge, dat zy gewillichlyck blydelyck, ende gunstelyck, ende sonder eenige zwaericheyt mynen voorschreven genadigen Heeren ontfangen, ende gehult hebben in der manieren, alsmen aen him versocht heeft, als 't by der acte van den voorschreven ontfanghe, ende huldinghe dat breder blyct, hebben den voorschreven van den Staten van Hollandt, ende Vrieslandt, op huyden datum des briefs, geaccordeert, ende geconsenteert, boven 't gene dat zy geaccordeert hebben, by der acte van der voorschreven huldinghe, ende ontfange, de pointen ende articlen hier naer volgende.

Eerst, dat niemande eenighe diensten, noch officien binnen den landen van Hollandt, ende Vrieslandt hebben, noch gebruycken en sal mogen, dan de ghene die van den landen van Hollandt, Zeelandt, oft Vrieslandt gheboren syn, oft Banerie in den landen hebbende, ende dit totter tyt toe, dat myn voorschreven genadige Heere, de Ertshertoge gecommen sal zyn ter oudde van XXV. jaeren inclusive.

Item, dat ter zelver tyt geduerende, van dat myn voorschreven genadige Heere t'zynen XXV. jaeren gecommen sal wesen, men eegeen brieven van Marcke, oft represalien, diemen eenige insetenen van den landen, ofte vreemden, zoude mogen geven, ofte verleenen, ter execucien en sal mogen leggen binnen den landen

den van Hollandt, ende Vrieslandt, dan by advys van den Stedehoudere, ende luyden van den Raide aldair, ende myn voorschreven genadige Heere totter selvér oudde van XXV. jaeren gecommen zynde, sal angaende dese twee articlen voorschreven doen, ende disponeren tot zynre geliefte, naer volgende d'acte van zynre voorscreven huldinge, ende ontfange.

Item, es den selven van den Staten geconsenteert geaccordeert by previlegie, dat van nu voortaen de Edelen, ende Mannen van Leene der voorschreven landen, niet gehouden sullen wesen, te dienen ter Cause van heuren Leen goeden buyten den paelen van den Landen myns voorschreven genadichs Heeren, dan ten costen van den zelven mynen genadigen Heere.

Item, datmen eegeen Leen, noch eygen goet tot 's Heeren tafel leggen, en sal, als verbeurt, ten zy dat de zelve goeden eerst mit den rechte verwonnen zyn, noch oock eegeen Leengoeden ontgront en zullen mogen wesen, oft worden, om Princelycke schulden, die de Leenmannen schuldich zouden moghen zyn.

Item, datmen eegeen nyeuwe tollen, noch vuytgewacht van nyeuwen tollen, binnen den Landen van Hollandt, ende Vrieslandt, opstellen en sal, anders dan der tegenwoordelyc zyn, ten zy, by consente van den Staten der voorschreven Landen.

Item, datmen binnen den selven landen eegeen munte slaen, hoigen, lagen, oft nederen en sal mogen, dan by advys van den Stedehouder, luyden van den Raide, ende by goetduncken der Staten der voorsz. landen.

Item, dat de bewaernisse van den Vriesschen dyck, staen, ende wesen sal ter disposicien van den Stedehouder, ende luyden van den Raide, ende ten goetduncken van den Steden van Hairlem, Leyden, Aemsterdam, ende den Steden gelegen in 't Westvrieslandt, diere meest by geinteresseert zouden mogen zyn, ende dat die Dyckgrave, die nu is, oft naemaels wesen zal, gehouden zyn te woonen in de beynaemste plaetsen daer toe dienende, ter disposicien, ende by advyse van den Stedehouder, ende Raiden voorschreven.

Item, dat op die ongewoonelycke, ende onredelycke proceduеren, die dagelycks tegens die hoicheyt van mynen genadigen Heere, ende tot achter deele van synen ondersaten van Hollandt, ende Vrieslandt geschien met onbehoorlycker vexacie by den Universiteyt van Loevene, Colene, ende andere, men voorsien sal nader ordonnancie diemen dair toe concipieren, ende adviseeren sal.

Item, men sal bevelen, ende ordonneeren allen Justicieren, ende Officieren dien 't aen gaen sal mogen, alle saicken te renvoyeren dair die behoeren, naevolgende 't privilegie dair van zynde, terstont nae dat hem van 't selve previlege gebleken, sal hebben.

Item, ende om dat de Landen van Hollandt ende Vrieslandt jegenwoirdelyck groote schulden, ende penningen t'achter zyn, die hen niet mogelyck en zyn te vervallen, noch verhaelen, dan by ommeslage, ende octroy van den Prince, men sal de Staten der voorschreven Landen zoo dickent zyt begeeren sullen, ende dattet van noode wesen sal, 't selve octroy by besondere brieven consenteren, ende metten Stadthoudere, ende Raide Commissarissen dair toe ordieneren.

Ende op 't gene dat de voorsz. van den Staten den Coninck, ende mynen voorsz. genadigen Heere gebeden hebben, dat huere genaden geliefte waer, aengaende de Viertige, dair off in de acte van den voorsz. ontfange, ende huldinge mencie gemaict es, ende oock van des hier vooren geconsenteert, ende geoctroyeert es, dat eegeene vuytlantsche, noch vreemde, eenige officien, noch oock eenige brieve van marcke oft represalie geëxcuteert worden sullen binnen den voorschreven landen, tot dat myn voorsz. genadige Heere sal wesen ter oudde van XXV. jaren, hen de voorschreven dingen, ende elck van dien, te willen consenteeren, ende accorderen, tot dat myn voorschreven genadige Heeren gecommen sal wesen ter oude van XXXII. jaeren, ende oock dat geduerende dien tyt, ende camer van rekeninghe niet en zoude mogen veranderen, noch verleggen buyten der plecke van der Hage: heeft hem van wegen des Conyncx, ende myns voorsz. genadichs Heeren geandtwoort, ende gedeclareert geweest, dat zy hopen, dat aengaende de bede, ende subvencie, die zy mynen voorschreven genadigen Heere schuldich zyn by zynen voorschreven ontfange, ende huldinge, zy den Conynck, ende den selven mynen voorschreven genadigen Heeren; gelieven zullen, nae heurer macht, ende van zoo vele als 't landt sal mogen dragen, als 't by hem luyden geseyt, ende gepresenteert es geweest: om welcken stucken zy corts heure gedeputierden zenden zullen binnen den Lande, ende in dit doende, de Conynck, ende myn voor-

voorschreven Heere, zullen hen by effecten zulcken antwoorden doen, ende geven op 't gene des zy by des voorschreven es, begeert, ende versocht hebben, in allen anderen redelycken poincten, ende articlen, zoo gelieven, als dat zy redene zullen hebben te vreden te zyne.

Van welcken dingen, ende van elcx bysondere de Conynck, ende myn voorsz. genadige Heere, hebben tot heurer, ende der voorschreven Staten versekerthede, my Jan de la Candrelier, Secretaris ordinaris der zelver myner genadige Heeren, gelast, ende bevolen, desen jegenwoordige acte te maicken, ende expedierne. Actum te Thurnhout den XXII[en]. dach in Decembry, in 't jaer duyst vierhondert vier ende tnegentich. Daer eerwaerdige Vader in Goede, de Biscop van Cameryck, de Heeren van Bergen, van Molenbais, ende van Berssele, Ridders van der ordre, Meester Thomas de Plaine, President van den grooten Raede, de Proest van Ludic, de Proest van Tricht, ende andere by, ende tegenwoordich waren.

Aldus ondergeteykent :

L. Candrelier.

Onderstont geschreven:

Duplicatu.

Privilegieboek der Stad Leyden B. pag. 387. *versa tot* 390.

Karel, Prins van Spanje, als Graaf van Holland, te Leyden gehuldigd, bezweerd aldaar de privilegien, handvesten, en oude gewoonten te onderhouden; ook die van Oudewater, en van Woerden.

Den 14. *Juny* 1515.

Alsoo die borgeren, ende ingeseten der Steden van Leyden, Oudewater, ende Woerden, mynen genadigen Heere, Heeren Kaerle, by der gracien Gods Prince van Spaengien, Eertshertoge van Oistenryck, Hertoge van Bourgoingnen, ende van Brabant, Grave van Vlaendren, van Henegouwen, Hollandt, Zeelandt, ende Heere van Vrieslant, opten dach van huyden, voor hoiren gerechten, ende erfachtigen Landtheere ontfangen, ende gehult hebben, zoo zy van rechts wegen schuldich zyn te doen: Soo heeft die zelve myn genadichste Heere, der voorsz. Steden den gewoonelycken eedt gedaen, in der manieren als hier nae volcht:

„ Dat zweeren wy, als Graven van Hollandt, ende Heere van Vrieslandt, die „ heylige Kercke, weduwen ende weesen voor te staene, te beschermen in heu- „ ren vryheden, ende rechten te onderhouden, ende doen onderhouden die Ste- „ den van Leyden, Oudewater, ende Woerden, ende elcken van dien in heuren „ rechten, previlege, handtvesten, octroyen, deuchdelycke costumen, ende ou- „ den heircommen, zoo verre zy die deuchdelyck hebben, te onderhouden, en- „ de doen onderhouden, die zelve mits desen voor ons, onsen erven, ende naco- „ melingen, bevestigende, ende confirmeerende, belovende in Princelycke woor- „ den, ende goeder trouwen, die nyet te verminderen in eeniger manieren, de „ selve onse Stede van Leyden, Oudewater, ende Woerden, alle haire poorte- „ ren, ende inwooneren, in rechte, ende Justicie te houden, ende doen onderhou- „ den, ende voort al te doen, dat een guet, ende gerechte Landtsheere, als „ Grave van Hollandt, ende Heere van Vrieslant behoort, ende schuldich es te „ doene, zoo moet ons Godt helpen, ende alle zyne Heyligen ".

Welcken eedt alzoo by mynen voorschreven genadichsten Heere gedaen zynde, hebben die voorschreven borgeren, ende ingeseten der voorsz. Steden van Leyden, Oudewater, ende Woerden, mynen voorschreven genadichste Heere eedt gedaen in der manieren hier naer volgende:

„ Dat zweeren wy, onsen genadichsten Heere Kaerle, Prince van Spaingnen, „ Ertshertoge van Oostenryck &c. hier jegenwoordich, [te] hulden ende ontfangen tot onsen gerechten erffachtigen geboren Prinche, ende Landtsheere, als „ Grave der Landen, ende Heerlyckheden van Hollandt, ende Vrieslandt, met „ heuren toe behooren, zyne hoocheyt, Heerlickheyt, ende Graefflyckheyt rech- „ ten getrouwelyck te bewaren, ende onderhouden, zyne genaden, ende zyne

„ Stedehoudere, President, ende Raiden van Hollandt, ende voort allen zynen „ dienaeren, ende officieren, ende elken mit zynen toebehooren, heure dienften „ doende, ende exerceren, obedieren, ende voort goet, getrouwe, ende dienft- „ achtich te wefen, tot befchermeniffe van zynen edelen perfoon, zynre gena- „ den hoocheyt, ende heerlyckheyt jegen enen ygelycken, als wy van redene, „ ende rechtswegen fchuldich zyn van doene, ende voort al te doen dat guede „ getrouwe onderfaten heuren gerechten Landtsheere behooren, ende fchuldich „ zyn van doene, alfoo moet ons Godt helpen, ende alle zyne heyligen.

Van alle 't welcke die voorfchreven Steden van Leyden, Oudewater, ende Woerden, begeert hebben gehadt acte te hebben, d'welcke hen gegonnen, ende geconfenteert is geweeft in defer vormen.

Actum te Leyden voorfcreven opten XIIII[en]. dach van Junio, anno vyftien hondert ende vyftiene.

Onder ftont geteyckent:

Charles. *ende* Haneton.

Privilegieboek der Stad Leyden. C. pag. 1.

Die van Leyden ontfangen en hulden Philips, Prins van Spanje, voor hunnen toekoomenden Landsheer, naa het overlyden van zynen Vader, den Keyser Karel den V. te erkennen.

Den 29. September 1549.

Op huyden naeftleften dach van Septembry XV[c]. negenenveertich. Naedien de Edelen, ende Gedeputeerden van de feffe groote Steden 's Lants van Hollandt, ende Weftvrieslant, reprefenterende de Staten van den felven Lande, achtervolgende den wille, ende goede beliefte des Keyfers, ons alder genadichfte Heere, ontfangen, gehult, ende gefwooren hadden, den Deurluchtichften Prinche van Spaingnen, van beyden Sicilien, van Jerufalem, &c. Eertshertoge van Ooftenryck, Hertoge van Bourgoingnen &c. Grave van Habsburch, van Vlaenderen &c. voor heuren toecommenden overften Heere, ende natuerlycken Prince, nae d'overlyden van zynder Majefteyt. Soo compareerde voor zyne Princhelycke Hoochheyt, die Burgermeefteren, Scepenen, Raede, ende gemeene burgeren, ende ingefetene der Stede van Leyden, om zyne Princelycke Hoocheyt insgelycx te ontfangen, hulden, ende Zweeren, den welcken zyne Princelycke Hoocheyt dede voorlefen in Duytfcher tale, den eedt die zyne Princelycke Hoocheyt hen doen foude, luydende aldus van woorde te woorde:

„ Ick Philips, by der graeien Goids Prinche van Spaingnen, van beyden Si- „ cilien, van Jerufalem, &c. Eertshertoge van Ooftenryck, Hertoge van Bour- „ goingnen &c. Grave van Hapsburch, van Vlaenderen &c. gelove, ende fwe- „ re, dat ick tot mynder aencoemfte ende fucceffie totten Graeffchap van Hol- „ landt, ende Weftvrieslandt, der Stede van Leyden, ende den burgeren, en- „ de ingefetene van diere, goet, ende rechtveerdich Heere ende Prince zyn „ fal, dat ick alle de rechten, previlegien, handtveften, ende vryheyden, him „ voortyts by mynen voorvaderen, Graven, ende Gravinnen van Hollant ver- „ leent, ende gegeven, mitsgaders huere oude lofflycke coftuemen, gewoonten, „ ende haercomen, fal onderhouden, ende doen onderhouden, ende voorts al doen „ dat een goet ende rechtveerdich Heere ende Prince voor zynen getrouwen on- „ derfaeten behoort te doene, alfoo moet my Godt helpen, ende alle zyne Hey- „ ligen.

Ende daer nae foo dede zyne Princelycke Hoocheyt den felven eedt in Latyn op 't heylich Euangelium, foo hier nae volcht:

„ Ego Philipus, Dei gratia Princeps Hifpaniarum, utriusque Sicilie, Hieru- „ falem &c. Archidux Auftrie, Dux Burgundie &c. Comes Hapsburghi, Flandrie,

„ drie, Hollandie &c. promitto ac juro, quod in adventu meo, & successione
„ Commitatus & terre Hollandie & Westvrisie oppido Leidensi ac incolis ejusdem, ero bonus & justus Dominus & Princeps, quodque omnia Jura, privilegia, & munimenta per predecessores meos, Comites & Comitissas Hollandie, ipsis concessa ac data, nec non omnia erundem laudabilia statuta, usus, & consuetudines, observabo ac observari curabo, ac preterea omnia alia faciam, que bonus & fidelis Dominus & Princeps fidelibus suis subditis, facere tenetur, ita me Deus adjuvet, & omnes Sancti ejus.

Ende dat gedaen zynde, werdt den voornoemden van Leyden voorgelesen heuren eedt, die zy deden, soo hier naevolcht:

„ Wy Burgermeesteren, Schepenen, ende Raedt, ende gemeene burgeren, ende ingesetene der Stede van Leyden, geloven, ende Zweren, dat wy, naer der aflyvicheyt der Keyserlycke Majesteyt, onsen alder genadichsten Heere [dien Godt een lanck salich leven verleenen wille] u Deurluchtichste Prince, onse genadichste Heere Philips, Prince van Spaingnen, van beyden Sicilien, van Jerusalem &c. Eertshertoge van Oostenryck, Hertoge van Bourgongnen &c. Grave van Hapsburch, van Vlaenderen &c. die als toecommende Grave van Hollandt, ontfanghen, ende gehult zyt, goet, ende getrouwe wesen zullen, uwe genade Hoocheyt, Heerlyckheyt, ende Graefflyke rechten getrouwelyck bewaeren, ende onderhouden, dat wy den Stadthouder, President, ende Raivan Hollant, ende voorts alle uwe dienaeren, ende Officieren, ende elcken mit zynen toebehooren, heuren dienst doende, ende exercerende, obediëren, ende voorts goet, getrouwe, ende dienstachtich wesen zullen, tot beschermenisse van uwen edelen persoon, uwe Genade Hoocheyt, jegens eenen yegelycken, als wy van redene, ende rechts wegen schuldich zyn van doene, ende voorts als (1) doen zullen, dat goede getrouwe ondersaten heuren gerechten Lantsheere behooren, ende schuldich zyn van doene, Soo moet ons Godt helpen, ende alle zyne Heyligen.

Van alle 't welke de voornoemde van Leyden begeert hebben hen gelevert te wordene acte, die zyne Princelycke Hoocheyt hen geerne verleent heeft, te wetene, dese jegenwoordige. Aldus gedaen binnen der voorschreven Stede van Leyden, ten dage ende jaere voorschreven. Daer by zynde den Prince van Piemont, ende den Hertoge van Alve, Groothoofmeester der Keyzerlycke Majesteyt, den Heere van Beveren, Admirael van der Zee, Stadthouder generael van Hollandt, ende Utrecht, ende den Heere van Molembais, Ridders van der Ordene, de Marcgraven van Asturge, ende van Piscayre, den Grave van Hoorne, ende van Meghen, Heere Anthonio van Toledo, Opperstalmeester van zynder Princelycke Hoocheyt, ende Heeren Viglio van Zwychem, Ridder, Doctoor in den rechten, Hooft ende President van 's Keysers secreten Rade, ende meer andere.

Geteyckent,

Philipe.

Ende ondergeschreven, *my jegenwoordich*;

Verreycken.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 239. *versa*, *tot* 241.

(1) alles.

De Regeerders van de Stad Leyden benoemen Gemachtigden, om met de andere vyf groote Steden van Holland tegenwoordig te zyn by den afstand, dien Keizer Karel de V. van deeze Landen aan zynen Zoon Philips doen zoude.

Den 10. *October* 1555.

Wy Schout, Burgermeesteren, Schepenen, ende Rade, der Stede van Leyden, doen te weten eenen ygelyck, dat wy gemachticht hebben, ende maeken machtich midtsdesen, Gerryt Boeckelszoon, Buytewech, Claes Claeszoon

zoon Burgermeesteren, ende Meester Jacob dye Milde, Secretarys der voorschreven Stede, omme mitten Edelen, ende Gedeputeerde van de andere vyff groote Steden van Hollandt, als t' samen representerende de Staten 's Lants van Hollandt, te passeren voor den Hove van Hollandt, speciael procuratie, ende onwederroupelyck bevel, vuyt den naem der voorschreven Stede, op eenighe dye hem goet duncken zal, omme van wegen 's Lants van Hollandt te zyn by de renunciatie, dye de Keyzerlyke Majesteyt, ons alder genadichste Heere, doen zal zynen Zoon den Coninck van Engelant, onsen Heere, ende Prinche van zyne Lande van Herwaerts over, by zonder zyne Majesteyts Graeffchappe van Hollandt, ende Westvrieslandt, ende voorts den voornoemden Coninck van Engelandt voor haeren Erffheer, ende Prinche te ontfanghen, ende voorts daer inne te doen allet 't gene des daer toe dienen zal, volgende genouch de straffelycke begeerte van de Keyserlyke Majesteit, ende dat zoo verde dye van Brabant, Vlaenderen, Henegouwen, ende Arthoys van gelycke doen. Des t' oorconde, soo hebben wy dezen gemacht bezegelt mit den zegel ten Zaicken der voorschreven Stede, hier aen doen hangen, in 't jaer ons Heeren duysent vyff hondert ende vyff en vyftich, opten thienden dach van October.

Ende was besegel' mit een groen wasse Zegel, uythangende aen eenen dobbelen franzynen staert.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 286.

Overdracht van 't gebied der Nederlanden door Keizer Karel aan zynen Zoon Philips, den 25^en^. October 1555.

Groot Plakkaatboek III. Deel pag. 27.

Eed van Koning Philips, als Graaf van Holland, en van de Edelen, en zes groote Steden, weder aan den Graaf, den 26^en^. October 1555.

Groot Plakkaatboek IV. Deel pag. 38.

VLYT, OMZICHTIGHEID, MOEITE, EN ZORG TOT HET VERKRYGEN, BEHOUDEN, EN BESCHERMEN DER HANDVESTEN, PRIVILEGIEN EN VOORRECHTEN BY DIE VAN LEYDEN AANGEWEND.

De Hertog van Bourgonje belooft aan die van Holland, en Vriesland, dat 'er geene brieven of mandementen gegeven zullen worden, tegen de rechten, privilegien, en vryheden der gemelde Landen, of Steden.

Den 11. Juny 1452.

Philips, by der gracie Gods Hertoge van Bourgondien, &c. Grave van Hollandt &c. Doen kondt allen luyden; also die Ridderschap, Edelen, ende goeden Steden van onsen Landen van Hollandt, ende Vrieslandt, ons hebben doen thoonen, hoe wy by inadvertentie, of anders tot begeren, ende vervolgen van partyen, hier voortydts gegeven, ende verleent hebben Brieven ende Mandamenten

ten contrarie, ende tegen den Rechten, Privilegien, ende Vryheden van onſen voorſeyde Landen, ende goede Steden, tot haren grooten hinder ende achterdeel, ende verkortinghe: Ons ootmoedelyck biddende, daer op te willen voorſien. Soo is 't, dat wy willende onſe voorſeyde Landen, ende goede Steden blyven ende onderhouden te werden in hare voorſeyde Rechten, Privilegien, ende Vryheden, geordonneert hebben, ende ordonneren mit deſen onſen Brieve, dat, oft gebeurde, dat hier namaels by ons eenighe Brieven of Mandamenten ghegeven worden contrarie, of teghen de voorſeyde Rechten, Privilegien, ende Vryheden, die gene van onſen voorſeyde Landen, of Steden, die ſy aengaen ſouden, ſullen dat te kennen gheven onſen ghetrouwen Stedehouder, ende Raede der ſelver onſe Landen, omme daer inne te voorſien, alſo van reden behoren ſal. Ende by alſo dat onſe voorſeyde Stedehouder, ende Raede, daer inne niet en verſagen, ſo geloven wy dan denſelven onſen Landen, ende Steden, is 't dat ſy komen by ons, oft onſen grooten Raedt, daer op alſoo te voorſien, dat onſe voornoemde Landen ende Steden in haeren voorſeyde Rechten, Privilegien, ende Vryheden niet verkort en ſullen worden. Des te ghetuyghe hebben wy onſen Zeghel hier aen doen hanghen. Ghegeven in onſer Stede van Denremonde, op den elfſten dagh in Junio, in 't jaer ons Heeren duyſent vier hondert tweeënde vyftigh.

Aldus gheteyckent:

By myn Heere den Hertoge.

A. de la Porte.

Sigillata de expreſſo mandato. Domini

J. de Molesmes.

Uit een oud MS. onder F. v. Mieris, & Privilegia diverſa Cas N. pag. 4. verſa van de Regiſterkamer van Holland.

De Regeerders van Leyden belooven nevens andere Steden, den Graaf van Charlois, als zyn Vader de Hertog van Bourgonje aflyvig wierdt, tot rechte erfgenaam en Landsheer te zullen ontfangen en hulden; mits onderhoudende hunne rechten, privilegien, handveſten, vryheden, en gewoonten.

Den 4. September 1462.

Wy Burchmeiſters, Scepenen, Raden, Vroetſcepen, Rycdommen, ende alle die gemeyne poorters, ende inwonende van den Steden van Hairlem, Delft, Leyden, Amſtelredam, Goude, Alcmair, Rotterdam, Schiedam, Schoenhoven, Oudewater, Huesden, Monekedam, Edam, Hoorne, Enchuyſen, ende van Medembliec, doen cond allen den genen die deſen brief zullen zien of hoiren leſen. Alſoe in den jaire duyſent vierhondert vyf ende vyftich, myn genadige Heer, die Hertoge van Bourgoengen, van Brabant, ende van Limborch, Grave van Vlaenderen, van Artois, van Bourgoengen, van Henegouwe, van Hollant, van Zeelant, ende van Namen, Heere van Vrieslant, van Salins, ende van Mechelen &c. doe weſende in den Hage, hadde doen by him comen ende vergaderen in eene gemeyne dachvairt, die Baenraedſſen, Riddersſcippen, Steden, ende Doirpen van zynen Landen van Hollant, ende Vrieslant: ende na dat hy himluyden hadde doen te kennen geven, dat hy ter eere, ende wairdicheyt des heyligen Kerſten gelove, in meynynge, ende wille was te reyſen mit heercrachte, ende gewapender handt op, ende tegen den ongelovigen Turck, om him te wederſtaen die crachten ende ongenaden, die hy dede der heyliger Kerſtenheyt, die ſelve myn genadige Heer verſochte ende begeerde zeere ernſtelic aen den voirſz. Baenraedſſen, Ridderſcippen, Steden, ende Doirpen, oft gebuerde, dat onſe Heere God mit mynen voirnoemden genadigen Heere zynen wille dede, ende hy oflivich worde

in die voirsz. reyse, oft anders, dat zy him aldoe beloven, ende versekeren wouden mit hoeren openen brieven, na zynre voirsz. doot ende overlyden, aen te nemen, ontfangen, hulden, ende houden tot hueren rechten Lantsheere, ende Prince, mynen genadigen Heere, den Grave van Chaerloes zynen eenigen sone, erfname, ende navolger van allen zynen Landen, Heerlicheden, ende anders, dat him God in deser werelt verleent hadde, him doende alle 't gene dat goede, ende getrouwe ondersaten, hueren rechten Lantsheere schuldich zyn van doene. Welck versouck, ende begeeren die voirsz. Baenraedssen, Ridderscepen, Steden, ende Doirpen, wy den voirsz. mynen genadigen Heere van Bourgoengen consenteerden, also verre, alst yegelic aenghync: behoudelic, ende mit condicy, dat myn voirsz. genadige Heere van Charloes oic alsdoe beloven soude mit zynen openen brieven, den selven Baenraedssen, Ridderscippen, Steden, ende gemeynen Landen, zoo wanneer zy him na den overlyden myns voirsz. genadichs Heeren van Bourgoengen, zyns Vaders, oft anders, aennemen, ontfangen, ende hulden souden tot hueren rechten Lantsheere, als voirsz. is, dat hy, als dan, den voirsz. Baenraedssen, Ridderscippen, Steden, ende Landen zweeren, ende beloven soude himluyden te houden, ende onderhouden hoire rechten, wetten, previlegen, hantvesten, vryheden; oude gewoenten, ende haircommen, gelyc zyne voirvaderen, Graven, ende Gravinnen, die voirsz. Landen in hueren blyden, ende eersten incomste der selver Landen gedaen hadden, ende voirt himluyden doen als een goed Lantsheere zynen ondersaten schuldich is te doen. Mair ten tyde der consenteringe voirsz. en worden die brieven, doe dair opgeraemt overdragen, ende den Secretaris bevolen te maken, niet gemaict, noch geexpedieert van geen van beyden zyden, by vertentheyden, oft anders: Ende het zy alsoe, dat in 't consenteren van der nyeuwer lester bede, versocht by mynen voirsz. genadigen Heere van Chaerloes, in die name myns genadichs Heeren van Bourgoengen, wy om die goede minne, ende gonst die wy hadden, ende drougen tot mynen voirsz. genadigen Heere van Chaerloes, vernyeuden dese materie, ende versochten aen mynen voirsz. genadigen Heere van Bourgoengen mitten eersten punte van onsen articlen, dat hy op die selve materie versien woude in sulker wys, dat die selve myn genadige Heere van Charloes, na zynre doot ende overlyden, van den voirsz. Landen versekert mochte wesen. Wair op gesloten ende geappointteert was by mynen voersz. genadige Heere van Bourgoengen, in zynen groten Raid, datmen die voirsz. brieven expedieren soude aen d'een zyde, ende aen d'andere inder voirme, ende manieren bovengeroert. Soe ist, dat wy die mynen voirsz. genadigen Heere den Grave van Chaerloes weten, ende kennen warachtich ende gerechtich hoir, erfgename, ende toecommende Lantsheere wesende van den voirsz. Landen van Hollant, Zeelant, ende Vrieslant, ende geen andere, na doode ende overlyden, ende als een eenich sone, ende nacommer van mynen genadigen Heere van Bourgoengen zynen Vader, dien God verleene goed, salich, ende lange leven, den selven mynen genadigen Heere, den Grave van Chaerloes zynen eenigen zone, wt rechter, volmaecter, ende natuerliker minne, die wy tot him mit al onser herten hebben ende dragen, als recht is, belooft hebben, ende beloven mit desen tegenwoerdigen brieven voer ons, ende onsen nacomelingen, dat zoo wanneer onse Heere God zynen wille gedaen sal hebben mit mynen voirsz. genadigen Heere van Bourgoengen, ende hy overleden werdt deser werelt, ende niet eer, ten waere by wille ende consente van mynen voirsz. genadigen Heere, den Hertoge van Bourgoengen, Grave van Hollant &c. wy den voirsz. mynen genadigen Heere van Chaerloes, tot wat tyden hy 't alsdan aen ons begeren sal, aen nemen, ontfangen, hulden, ende houden sullen tot onsen gerechtigen Prince ende Lantsheere, ende nyement anders, ende him doen alle 't gene dat goede ende getrouwe ondersaten hoiren gerechtigen Prince ende Lantsheere behoeren, ende schuldich zyn van doen, alle dync sonder argelist. Des te getuyge hebben wy desen brief doen zegelen mit onser Stede Zegelen hier aen hangende. Gegeven opten IIII[den]. dach van Septembri, in 't jaer ons Heeren duysent vierhondert twee ende tsestich.

Privilegieboek der Stad Leyden A. pag. 126. versa & 127.

Bes

Belofte van die van Haarlem aan die van Leyden gedaan, by het overgeeven van den oorspronglyken brief van 't Grootprivilegie van Vrouwe Maria van Bourgonje, van welken maar vier stuks onder de Steden van Holland verdeeld waren.

Den 25. Mey 1478.

Allen den ghenen die desen brieve sullen zien, of hooren lesen, onsen lieven ende geminden vrienden, Saluyt. Wy Schout, Burgermeesteren, Schepenen, ende Raide der Stede van Hairlem, doen te weten, alsoo byden Edelen, Ridderscippe, ende Steden van Hollandt, Zeelandt, ende Vrieslandt, van onser genadiger Vrouwen der Hertoghinne van Bourgondien, als Gravinne der Landen van Hollandt &c. in den jaer voirleden, van des gemeen Landts wegen verworven ende vercregen is, een previlegie tot desselfs Lants behoiff, van vele ende alrehande diversche punten ende articulen, soo dat selve previlegie wel breder ende voorder verclairt, dair off dat tot des gemeen Lants behoiff gemaict zyn vier brieven, wair off dat leyt den eenen brieff onder der Stede van Dordrecht, den anderen onder der Stede van Delff, den derden onder der Stede van Leyden, ende den vierden onder der Stede van Aemsterdamme; ende alsoo immer onder die Stede van Hairlem, als een hooft-Stede, eenen brieff van den previlegie behoirde te leggen, voir den anderen drie Steden, als Delff, Leyden, ende Aemsterdam; Soo is tot diverschen tyden dair omme in den Hage, op sekere dachvairden, gesproken by den Edelen, Ridderschip, ende Steden, dat den enen principael brieff van den vier brieven voorschreven leggen sal onder der Stede van Dordrecht, tot des gemeen Lands behoif, ende dat men om die ander drie brieve van der selver previlegie, die op des gemeen Lants coste verworven, ende leggende zyn onder der Stede van Delff, Leyden, ende van Amsterdam loten sal, dat soo wie van den voorsz. drien Steden horen brieve sal overgeven, ende leggen onder der Stede van Hairlem, ende soo wie by den lote dat gebuert sel zyner brieve overgeven der Stede van Hairlem, in sucker manieren, dat die Stede van Hairlem geven sal copie autentyck onder haren segele van den selven brieve, bekennende, dat zy den brieff van previlegie ontfaen heeft, ende inhouden van woorde te woorde, soo dien brieff inhoudt, ende daer toe loven, wairt dat die Stede, die den brieff mitter lote ontghinghe, ende die overgave, als voorschreven is, dien brieve van previlegie tot eeniger tyt behoifde, ende te doen hadde, dat die Stede van Hairlem, die tot alre tyt overgeven, ende in dier Stede handen leveren sal, behoudelyck, dat die selve Stede der Stede van Hairlem, redelycke zeeckerhede, ende cautie sel doen, dien brieff van der privilegie weder te leveren, als zy des gebesicht sel hebben. Ende want mitter lote gevallen es, dat dien voorsz. brieff, die leyt onder der Stede van Leyden, voort aen leggen, ende rusten sal in der manieren voorsz. onder der Stede van Hairlem: Soo is 't, dat wy Schout, Burgermeesteren, Scepenen, ende Raide der Stede van Hairlem, bekennen mit desen brieve, dat die Stede van Leyden ons dien brieff van den previlegie deuchdelyck over gegeven, ende overgelevert heeft, die welcke was gans, gave, ende wel besegelt mitten zegele der hoicgeboirne Vorstinnen zegele onser genadiger Vrouwen, der Hertoginne van Bourgondien, ende Gravinne der Landen van Hollandt voorschreven, ende mit den Zegele des hoochgeboren Vorsten 's Hertohe van Cleve, ende van der Marke, ende des geboirtigen, ende mogenden Vorsten zegele, Heere Adolfs van Cleve, ende van der Marke, Heere van Ravesteyn, inhoudende van woorde te woorde als hier nae beschreven staet:

Marie by der gracie Gods Hertoginne van Bourgondien enz.

Zie het Grootprivilegie van deeze Vorstinne op den veertienden Maart 1476. *en* 1477. *Grootplakkaatboek II. Deel. pag.* 658.

Voort soo hebben wy Schout, Burgermeesteren, Schepenen, ende Raide der Stede

Stede van Hairlem voorſchreven, van der voorſchreven Stede wegen voor ons, ende onſe nacomelingen gelooft, ende geloven mit deſen brieve der Stede van Leyden; want dat zy deſen voorſchreven brieve van der previlege tot eeniger tyt behoifde, om hair daer mede te behelpen in rechte, ſoo waer dat des te doen ſel weſen, dat wy dan tot alre tyt deſen voorſchreven principaelen brieff der Stede van Leyden voirnoemt, terſtondt dien minlyck ende vrendelyck doen ſellen ſonder wederſeggen, off eenich vertreck daer in te maecken, off enich ontſcoude daer in te doen, off te ſoecken, om hoer daer mede te behelpen in der zaicke, daer zy des te doen ſel hebben, ende der ſelver Stede altyt behulpen, ende voirderlyck dair in te weſen daer wy ſullen connen ende mogen: behoudelyck dat die Stede van Leyden voorſchreven, als zy den voirnoemden principaelen brieff van der previlegie in der manieren voorſchreven ontfangen, dat zy dan eerſt der Stede van Hairlem goede, redelycke, ende betaemelycke borchtochte ſetten ende doen ſal den voorſchreven brieff van der previlegie, als zy die gebeſicht ſullen hebben, dat ſe dan ter ſtont der Stede van Hairlem de voirnoemde previlegie weder geven, ende leveren ſel, ſonder wederſeggen, ontſcoude, off vertreck daer in te maecken. Ende om dat wy den voorſz. principaelen brieff van der Stede van Leyden ontfangen hebben in der manieren, voorwairden, ende condicien voorſchreven, ende deſen jegenwoordigen brieff, tiegen den voorſz. originalen brieff gecollationeert, ende geviſiteert hebben, die daer mede concordiert van woorde te woorde, gelyck voorſchreven ſtaet, 't gene dat wy vorder dair op der voorſchreven Stede van Leyden geloiſt hebben vaſt, ende geſtade onderhouden ende volcommen willen in alre manieren, alſe voorſchreven is: Soo hebben wy des te oirconde deſen brieve beſegelt mit der Stede Zegele van Haerlem, die wy dagelycks gebruycken, by gebreke van onſen grooten zegele hier aen gehangen, ende om der meere zeeckerheyt, ſoo hebben wy gebeden den eerweerdigen ende religioſen Heere, Heeren Claes van Scooten, Commenduyr des Godshuys van Sinte Jans Clooſter der Stede van Hairlem, deſen brieve mit ons te willen bezegelen. Ende wes ick broeder Clais van Scoten, Commenduyer des Goidshuys van Sinte Jans Clooſter binnen Haerlem, by den Scout, Burgermeeſteren, Scepenen, ende Raiden der Stede van Hairlem, den voorſcreven principalen brieff van der previlegie gehandelt, geſien, ende tiegen deſen brieve hebben hooren leſen, ende concordiert van woirde te woirde mitten voorſchreven originalen brieff, ende dat die Scout, Burgermeeſteren, Scepenen, ende Raide der Stede van Hairlem, van der ſelver Stede wegen, dair op geloiſt hebben te doen, ende te doen onderhouden 't gene dat voorſcreven is: Soo hebbe ick des te oirkonde, ende om der meere zeekerhede willen, ende ter bede ende begeerte des Scouts, Burgermeeſteren, Scepenen, ende Raide der Stede van Hairlem, in den name van der voorſz. Stede van Hairlem, deſen brieve mede bezegelt mit mynen zegele hier an gehangen, in 't jaer ons Heeren duyſent vierhondert acht ende 't ſeventich, opten vyffentwintichſten dach in Meye.

Privilegieboek der Stad Leyden B. pag. 241. & ſeq.

Hertog Maximiliaan verklaart het privilegie der Stad Leyden van de Veertigen verbeurt en vernietigt, en wil dat men voortaan rekening zal doen aan den Stadhouder, enz.

Den 19. *April* 1480. *en* 1481.

Opten dach van huyden, ſoo waer by mynen genadigen Heere, den Hertoge van Ooſtenryck, ende van Bourgongen geordineert, ende verclaert, dat overmits die meſuſen, exceſſen, ende gebreken geſciet by die van der Stede van Leyden, dat previlegien, tot anderen tyden by der voorſcreven Stede vercregen van den Veertigen der ſelver Stede, geconfiſquieert, ende verbeurt te weſen, zonder dat zy van dien meer ſullen moogen uſeren, ende daer van dat de brieven gelevert ſullen weſen in zynre genaden handen, ofte in handen van den Heere van Montingny, Stedehouder Generail van Hollandt, ende myn voorſcreven genadigen Heere

Heere ordonneert, ende verclaert, dat alle jaeren zynre Genaden sal doen hooren die reeckeninghe van der voorscreven Stede, ende zyn Wet, ende Gerecht aldaer sal doen vernyeuwen by zynen Stedehouder, ende Raide van Hollandt, ofte by zyne genade Gecommitteerde. Ende verclairde voort deselve myn genadigen Heer, dat alle die reeckeningen van der voorscreven Stede van Leyden, die sint den overheden (1) van wegen Hertoge Karel van Bourgongen, saliger gedachten, van den goeden van der selver Stede gedaen zyn geweest, by den voorscreven Stedehouder ende Rait van Hollandt, off hore Gecommitteerde, verhoirt (2) sullen wesen omme voort daermede gedaen te zyne, als dair toe behooren sal. Aldus gedaen tot Leyden den XIX[en]. dach in Aprill, in 't jaer XIIII[C]. ende tachtich voor Paesschen. Daer by waeren die Heer van Montingny ende van Hantes, Stedehouder Generail, Phillips Ruychrock van der Werve, Metsers (3) Jacob van Almonde, Cornelis de Jonge, Willem van Berendrecht, Anthonis van den Abele, ende Jan van Schoonhoven, Raidsluyden van Hollandt.

My tegenwoordich,

Ende was onderteyckent.

Zwieten.

Privilegieboek der Stad Leyden B. pag. 291. *versa &* 292.

(1) *Moogel.* Overlyden. (2) Verbeurt. (3) *Of* Meesters.

Brief van Willem van Boschuysen, Burgermeester, en van Jan Konings Zoon, aan de Regeerders van de Stad Leyden, over de middelen, en gelden noodig tot het weder krygen van het privilegie van de Veertigen, enz.

Den 6. *May* 1481.

Eerbaer wyse ende voersienige vrienden, u eerbaerheden belieft te weten, dat wy alle dage aftervolgen, als wy best connen, ende moghen an den Canselier, ende aen myn Heere den Stadhouder, om te mogen behouden previlegy van den Veertigen, ende hebben hem geseyt veel redenen, die te lanc te schryven waren, die daer toe dienen, dattet ons van noode is te behouden, selmen die Stede in rusten ende vreden regieren tot behoeff van myn genadige Heer, ende aldus soo en rusten wy dair niet op, wy en mogen u niet sekers dair of schryven, dan wy hebben appelleert van der sentency, ende dat binnen onsen tyt, voirt soo hopen wy, maer wy en connens niet seker setten, dat wy wel comen sullen tot een goeden eynde; maer het sel moeten costen, want die gene die ons strengste geweest syn in dit werc, ende noch waeren, als wy ten Bosch quaemen, want sy seyden, dat wy daert niet meer off sprekenen souden; want het was gea . . . (1) ende te niet gedaen, men wouder niet meer off hooren. Die selfde hebben wy noch soo mede gesproken, ende . . . . gevonden dat sy ons helpen weech vinden, om te comen tot onser meyninge. Ende op huden vroech, als wy stonden en hadden spraeck van saken met myn Heer die Stadthouder in syn logys, soo quam by myn Heer die Stadthouder, ende by ons, die Clerc van den ontfanger, die van Leyden quam, ende seyde, dat hy te Leyden ontfangen hadden van uluyden II[M]. gulden, ende wy hadden ontfangen IIII[M]. gulden, hadden wy IIII[M]. gulden niet gehadt, of wouden wyse wtrechten, soo hadden se geweest tot haerluder meynynghe, 't welck ons seer . . . . ende vervreemt, ende ghy bescaemt ons, ende is selven ende als onse vrunden die ons geholpen hebben, ende noch helpen, dat gheen dat den Burgermeester Willem van Boschuysen ontfangen heeft, dat heeft hy wederom wtgegeven dese persoonen, die gescreven syn in een zedel in desen brieff besloten, dair in moch dy vinden, wair die penningen gebleven syn. Wy affter volgen om te niet te doen, selfde dat gescreven, ende geappointeert is van der reeckenyngh te doen voor den Stadthouder, ende Commissayen (2), ende

(1) *Moogel.* geannulleert. (2) Commissarissen.

de ghy geeft te kennen, is saken die knechten van den Rentemeester, wat reckening heeft hy te hebben van den IIII^M. myn Heer die Stedenhouder lietet onghemerckt, als 't quam voor myn genadighe Heer, hy soude van ons willen weten, wair die penningen gebleven souden wesen, ende dair mede mochten wy wel maecken, dat al onse vrienden souden worden onse vyanden; want elck soude wel dencken, syn dese luden aldus open van monde, soo is dair quaet mede te doen te hebben: dairom hebben wy geseyt tot desen Knecht, dat wy geen penningen gehadt en hebben dan die myn genadige Heere selve gehadt heeft, daer wy goede . . . . (3) van hebben, ende seiden hem mede in presency van myn Heer den Stadhouder, dat die Stede geen peningen hier off sculdich en waer, 't welck myn Heer die Stedehouder mede bekende, ende selver seyde, dattet verstant wair, dat van dese vyftich duysent gheven souden die twiedeel die hoefden, ende buken van der Stede, ende dair en souden niet begrepen in syn alle die gevanghen geweest waren, noch oock die ghene, die buten der Stat geweest zyn, noch oock die XX. persoonen die myn genadige Heer wt besondeit, ende geëxcipieert heeft, ende indien dat hy die XX. persoonen sivilyck doet beteren, soo sal dat te baten comen den buken van der Stede, ende dat derden deel sellen gelden die XVIII. ende andere, die myn genadigen Heer wel bevinden sal; maer seide, dat die meyninghe ware van dese ses duysent, dat die Stede van Leyden dese verleggen, ende lienen soude myn genadige Heer ter tyt toe dat myn Heer die Stedehouder mit Commissarysen te Leyden comt, als hy nu in Hollandt commen sel om die taxacy, ende exsecucy te doen op den ghenen, als voorscreven is, ende heeft ons geseyt, dat men een Octroy nemen soude van den ses duysent, te weten, van de II^M. die ghy gedaen hebt, ende IIII^M. die ghy noch doen sult in lieninghe. Ende als wy weten van u luyden, hoe groot dat ghy hebben wilt u Octroy van als, so sullen wy dit te niet doen, ende nemen een ander, ende dat met condicien, dat wy niet meer dan een betaelen sullen, aldus, indien dat ghy dese ses duysent verlegt, soo neemt dair besceit ende brieff off, dat ghyse lient, ende weder ontfangen sult, myn genadige Heere is van noode beholpen: ende oock soo moet ghy wederom versekert wesen. Voort van der wapenygh te spreken, ende van onse saecken, verwachten wy die andere Steden, die van Hairlem, ende Dordrecht syn by ons, maer wy verwachten noch Delft, ende Aemsterdam, wy sellen met henluyden dat beste doen dat wy connen van als. Meester Jacop Hoec, ende Floris van Zyl, die zyn op huden gecomen, wat sy aftervolgen, en weten wy noch niet. Voort soo wilt weten, dat in dese sedel noch staen sulcken penningen, als noch resten te betaelen, die moeten wy dat meeste deel al hebben terstont, off wy en sellen niet wel staen, alst geloeft is, het moet betaelt wesen, off men is ons altyt in 't oech, ende jeghen Meester Jan . . . . . . is gecomen op ghister, ende op huyden wir wy by hem, om him welcoem te hieten uyt Vranckeryck, want hy onse scpeciael vrient geweest is, ende noch is, soo gaff hy ons te kennen, dat hy gairn wesen woude, ende dat beste voir ons doen, maer . . . . . hadde syn gelt ontfangen had hy wel vernomen, aldus soo begeerde hy mede syn gelt te hebben, want hy 't al verteyrt had, ende hy 't nu van noode hadde, wy seyden hem, dat hy te vreden waer, wy souden binnen drie dagen gelt hebben, ende souden hem vernugen. Aldus synder oock ander, hy, ende andere mogen ons veel reescap doen in ons previlegy, ende ander dingen, off veel hinders. Aldus soo en laet niet ghy an sent ons terstont dat gelt, off die Stede, ende wy selen bescaemt wesen, ende het sel wesen tot grooten last ende afterdeel van der Stede, het was doch die principael boetscap ende last, die onser Burgermeester Brunync van Boschuysen had, van Dordrecht thuus te reysen, ghy belaet ons qualyck dattet dus lange vertouft, dair by willet op een cort ende sonder vertreck ons senden, dat bidden wy als wy alder vriendelyckste mogen. Voort soo spraken wy . . . . . . off wy yet mochten weten dat segbaer waer, om thuus te schryven wt Vranckeryck, alsoo sy nu terstont eerst comen waeren, soo seide hy ons, dat wy wel te vreden waren, myn genadige Heer hadde wel tyt syn landen in Hollandt, ende in Gelrelandt, ende anders in subjectye te brengen, die Coninc twifelt my, als hy ons seyt, is soo seer ghenegen tot pays, als myn genadige Heer wesen mach, aldus hopen wy dat best, ende dat alle dinck teffens goet wesen wil, hy seide ons mede, datter soo groote armoede is onder den volck, dat die luden van armoede, ende grooten last, dat lant moeten ruimen, alsoo groot jammer is aldaer in lant, niet

(3) Brieve, *of* bewysen.

niet anders dan wilt dit aldus bewaren als voorfz. is, off wy zyn verloren, ende wy comen mede thuus, ende laten alle dinck ftaen, ende verloren blyven. Onfe Heere Godt wil u fparen, ende bewaeren in gefonde, ende bewaert immer u Stede wel. Gefcreven in t'Sertogenbofch op Sonnendach den VI[en]. dach in Meye, anno LXXXI.

Ende was onderfchreven:

Willem van Bofchuyfen, Burgermeefter, ende Jan Conynck Zoon.

't Opfcrift was:

Eerbaeren ende wyfen Scout, Borgermeefteren der Stede van Leyden, onfen lieven ende geminde neven ende vrunden.

Ende hier was by gevocht zeeckere fpecificaci gefcreven by de felve hant:

Hier nae volgen die Heeren die ontfangen hebben:

Item, myn Heer de Cancellier gegeven vyffhondert Rynsguldens.
Item, myn Heer die Stedehouder vyfhondert Rynsguldens.
Item, myn Heer van Polein ende Wolkeftein gegeven een duyfent Rynsguldens.
Item, myn Heer van Egmont geleent driehondert Rynsguldens.
Item, Heynrick van Stralen gegeven XXX Rynsguldens.
Item, myn Jonckheer die Maerfcalc gegeven XV[C]. Rynsguldens. Somma XXXVIII[C]. en XXX. Rynsguldens.

Hier nae volgen die gheen die noch reftên, ende hoir penningen gereede hebben moeten.

Item, myn Joncheer die Maerfcalck van Ooftenryck vyffhondert Rynsguldens.
Item, myn Heer die Stadthouder V[C]. Rynfchguldens.
Item, Doctoor Johan . . . . . . III[C]. Rynsguldens.
Item, Meefter Guy de Rochefoort III[C]. Rynsguldens.
Item, myn Heer van Wyer III[C]. Rynsguldens.
Item, Meefter Thomas de Plame III[C]. Rynsguldens.
Item, Meefter Claes Ruyter II[C]. Rynsguldens.
Item, myn Heer den Hofmeefter Pieter Langhals III[C]. Rynsguldens.
Item, myn Heer van Walem III[C]. Rynsguldens.
Somma III[M]. Rynsguldens.

Item, myn genadigen Heere is gefcenct VI. duyfent croonen, XLVIII. groot voor elcke croon.

Item, van defe fes duyfent voorfcreven, is men fchuldich tot Brugge IIII[M]. daer men uluyden genoch off gefeyt heeft, datmenfe nu betalen moet, off dair foude groote fcade oploopen &c.

Item, foo is men noch fchuldich een duyfent croonen tot Brugge in die Pinxter mart naeftcomende.

Item, foo haeft Jan Conincx Zoon dat fefte duyfent verleyt, dat hy oock terftont weder hebben moet.

Item, foo is men noch fchuldich XVI[C]. Rynsguldens, alfoo Adriaen van Zweeten, ende Bruninck van Bufchuyfen wel weeten, wie dat menfe gelooft heeft, ende waer voor.

Item, foo moechdy wel mercken, fullen daer onfe ftucken comen van onfe Previlege, het fal oock coften moeten.

Prievilegieboek der Stad Leyden B. pag. 292. verfa tot 294.

De Staaten weigeren den Roomschkoning de geëischte betaaling der Krygslieden, die in 't beleg voor Sluis gedient hadden, als strydende tegen de voorrechten en oude gewoonten; doch staan eindelyk zulks toe, onder beloften, dat het tot geen nadeelig gevolg zal strekken.

Den 7. Juny 1493.

Maximiliaen, by der gracien Goids Roomsschen Coninck altyt vermeerder 's Rycx, van Hongherien, van Dalmatien, van Croacien &c. Ende Philips, by der selver gracien Eertshertoge van Oostenryck, Hertogen van Bourgondien, van Lothryck, van Brabant, van Lembourg, van Lucembourg, ende van Gelre, Graven van Vlaenderen, van Thirol, van Arthoys, van Bourgondien Palatynen, van Henegouwe, van Hollandt, van Zeelandt, van Naemen, ende van Zuytphen, Marcgraven des heylichs Rycks, Heeren van Vrieslandt, van Salins, ende van Mechelen; allen den ghenen die dese onse jegenwoordige letteren sullen zien, Saluyt. Alsoo overmidts de groote costen van den laetsten belegge van der Sluys, ende datmen de zelve costen niet vervallen en mochte mitten penningen van der bede, ende anders, ons daeromme geconsenteert, ende daeromme by onse harde lieve neve, den Hertoge van Sassen, Stadhouder Generael van allen onsen landen van herwaerts over, zeeckere somme van penninghen omme geslagen zyn over onse lande, ende daer van onsen lande van Hollandt, ende Vrieslandt gestelt waeren, ende getaxeert ter somme van XII^{M}. gulden, omme daermede betaelt te worden die luyden van wapenen, ende andere, die in onsen dienst waeren in den voorschreven belegge van der Sluys; ende omme dieswille dat de Staten van onsen Lande van Hollandt, in de voorschreven somme van XII^{M}. niet geconsenteert en hadden, hebben de selve gedifferereert de voorschreven penningen te betaelen, sustineerende, dat wy, noch onse salige voorsaten, niet geplogen en hadden eenige penningen te executeren, noch te hebben op onsen ondersaten, dan die byden Staten van onsen landen geconsenteert worden, ende dat zy daer off hadden goede previlegen by ons, ende onsen voorsaeten belooft, ende deuchdelyck onderhouden, soo langhe dat geen memorie en is ter contrarien, ende dat nyet myn omme de laste, ende noot van onser zyden, zynde omme de betalinge van den luyden van oirloge, ter cause van den belegge voorschreven, veel ende diversche manieren van execucien gedaen zyn geweest op onsen ondersaten van Hollandt voorschreven, ende die voorschreven van den Staten ons Lants van Hollandt eyntlyck, ter contemplacie van ons, van der voorschreven somme van XII^{M}. overgecomende ende geaccordeert zyn mit onsen lieven, ende wel beminden den Heere van Beveren, die de execucie daar van bevolen was, by onsen voorschreven neve ende Stadhoudere Generael, den Hertoge van Saxen, omme de zelve te betaelen in zulcker manieren, als dat breeder in den overdracht verclaert is, op condicie, ende behoudelyck, dat wy de voorsz. [XII^{M}.] van den voorschreven Staten van Hollandt, hier van geven, ende doen expedieren zouden goeden brieven van *non prejudicie* in behoorlycker vormen. Doen te wetene, dat wy dese saecken voorschreven overgemerct, ende sunderlinge den goetwilligen dienst, die de selve onse ondersaten van Hollandt altyt ons gedaen hebben, te dancke nemende, de voorschreven overdrachte hem luyden tot behoeff ons lants van Hollandt, ende ondersaten van dien belooft hebben, ende beloven mits desen, dat het voorscreven accoordt, ende overdracht by him luyden van den voorschreven XII^{M}. gulden gemaeckt, zal zyn sonder prejudicie, ende achterdeele van de ouden costumen, privilegien, ende usancien voorschreven, ende sonder achterdeel van heuren rechten, ende dat wy 't selve niet trecken en zullen tot consequentie; maer zullen in zulcken stucken procederen, ende doen procederen, alsoo onse voirders, ende wy hier voortyts geplogen hebben te doene. Des t'oirconden hebben wy onsen zegel hier aen doen hangen; want het ons aldus belieft. Gegeven in onse Stede van Mechelen, den VII^{en}. dach in Junio, in 't jaer ons Heeren duust CCCC. drieëntnegentich, ende der Rycken van ons Conynck, te wetene, van den Roomsschen 't achtste, ende van dien van Hongerie &c. 't derde. *Aldus geteyckent:*

By den Conync, ter relacie van den Raide. La Fevre.

Privilegieboek der Stad Leyden B. pag. 368. & 369.

Die

Die van Haarlem, Delft, Leyden, Amsterdam, en andere Steden, van den ommeslach van veertig duizend gulden, buiten hunne kennisse geheven, en gevorderd, als strydende tegen hunne privilegien en vryheden, door de Aardhertoginne Margarete ontslagen, en vrygekeurd.

Den 3. *April* 1511. *en* 1512.

Op 't vertooch, ende versouck gedaen myn der genadichste Vrouwe der Ertshertoghinne van Oostenryck, Hertoghinne ende Gravinne van Bourgondien, Douagiere van Savoyen, Regente, ende Gouvernante &c. by den Gedeputieerden van den Steden van Haerlem, Delft, Leyden, ende Amsterdam, ende eenige van den cleynen steden, hoe onlancx geleden een zekere ommeslach gedaen es over 't gemeyn Landt van Hollandt, dragende ter somme van veertich duysent gulden, van XL. grooten 't stuc, om daer mede te vervallen die betalinge van zekere knechten van oirlogen, die in Hollandt, ende Vrieslant gelegen hebben, omme de bewaernisse van den Steden, ende frontieren der selver Landen van Hollandt, ende Vrieslandt, zonder dat die voorschreven Steden daer inne geconsenteert hebben gehadt, ende om die penningen van den selven ommeslaghe te innen, ende gecrigen, zoo heeft men geprocedeert, ende noch procederen wille by ghyselinge, arreste, ende andere rigoreuse execucien op die persoonen, ende goeden van den borgeren, ende ingeseten der voorschreven Steden; tegen, ende contrarie heur previlegien, ende vryheden, inhoudende onder anderen, datmen egeen penningen van hen nemen, noch heffen en mach, zonder ende alvoren heur consent daer inne gedregen te hebben, als zy seggen, begeerende daromme 't selve te willen repareren, ende te nyenten te doen. Myn voorschreven genadichste Vrouwe, 't voorschreven versouck gehoort, overmerckende die goetwillicheyt, die de voorschreven Steden totter Keyserlycker Majesteit, onsen genadichsten Heeren te gelieven, in 't consenteren van der bede, nu geheyscht van heuren wege den Staten van allen den landen van herwaerts over, om 't stuck van der oirloghe van Gelre, heeft by advyse, ende deliberacie van den luyden van den heymelycken Raide, neffens heur wesende, die arresten, ghyselinghen, execucien begonnen op hen, ende heuren voorsz. borgheren, ende ingeseten, ende heure goeden, vuyt zaecke van den voorschreven ommeslaghe van XL^{M}. gulden aff, ende te nyenten gedaen, af ende te nyente doet midts deesen, mits hem luyden belovende in toecommende tyden, niet te doen oft laten geschien tegen de previlegien, rechten, ende oude costuymen van den voorschreven landen, in gelycke oft andere contribucien. Actum te Mechelen den derden dach van April, anno XV^{C}. elfve voor Paesschen.

Ende was onderteeckent :

Marguerete, ende N. Haneton.

Privilegieboek der Stad Leyden B. pag. 543.

Acte van non prejuditie van den Hove van Holland aan de Regeerders van Leyden verleend, wegens het dagvaarden van Adriaan van den Borre, Predikant aldaar geweest zynde.

Den 3. *Juny*. 1619.

Alsoo 't Hoff van Hollandt beschreven heeft den persoon van Adriaen van den Borre, gewesen Predicant van Leyden, omme gehoort te werden op eenige poincten, daer aen de Justitie is gelegen, ende de Magistraten, ende Vroetschappen aldaer swaricheyt maecken den selven Borre voor 't Hoff te laten commen, ten fyne voorsz. door apprehensie, dat uyt syne hoiringe souden mogen volgen eenige proceduyren tegen syn persoone, die sy meynen dat soude mogen strecken tegen 't privilegie van heure Stadt, inhoudende, dat alle de borgers van Leyden

ter eerster instantie alleenlick justicabel (1) souden wesen voor den Schepenbanck van Leyden, ende daeromme door de Heere Jacob van Brouchooven, Gecommitteerde Raedt, hadden doen presenteren, wel te vreden te weesen den voornoemden van Borre voor 't Hoff te laten coomen, mits hebbende Acte van non prejuditie, dat 't selve niet strecken en soude tot eenige infractie van heure voorsz. privilegie. Soo is 't, dat 't voorsz. Hoff mits desen verclaert, dat 't beschryven van den voornoemden Adriaen van den Borre, ende 't geene daer uyt voorders volgen soude mogen, niet en sal strecken tot verminderinge, ofte infractie van 't voorsz. privilegie, ende dat desen daer toe dienen sal voor volcomen acte van Non prejuditie. Gedaen in den Rade den III^en. Juny, anno XVI^C. ende negentien.

Onder stont geteyckent:

A. Duyck.

Privilegieboek der Stad Leyden E. pag. 77. versa & 78.

(1) Justiciabel.

Acte van non prejuditie van den Hove van Holland aan de Regeerders van Leyden verleend, wegens het dagvaarden van Pieter Dirksz. van Egmond, timmerman, en Walich Maartensz. Ziekentrooster.

Den 25. Juny 1619.

Alsoo 't Hoff van Hollandt doen beschryven heeft de persoonen van Pieter Dircxz. van Egmondt, timmerman, ende Walich Maertensz. Sieckentrooster tot Leyden, omme gehoirt te worden op eenige pointen daer aen de Justitie is gelegen, ende de Magistraten ende Vroetschappen aldaer swaricheyt maecken de selve persoonen voor 't Hoff te laten coomen ten fyne voorsz. door apprehensie dat uyt heurluyden hooringe zoude mogen volgen, eenige proceduren tegens heur luyder persoonen, die de selve Magistraten meynen, dat souden mogen strecken tegens 't privilegie van heure Stadt, inhoudende, dat alle de burgers van Leyden, ter eerster instantie alleenlyck Justiciabel souden wesen voor den Schepenbanck aldaer. Ende want by schryven van de voorsz. Magistraet aen haere Gedeputeerden alhier genouchsaem wert toegestaen d'voorsz. persoonen voor 't Hoff te laten commen, mits hebbende acte van Non prejuditie, dat 't selve nyet strecken en soude tot eenige infractie van heur voorsz. privilegie. Soo is 't, dat 't voorsz. Hoff, mits desen verclaert, dat 't beschryven van de voornoemde Pieter Dircxz. van Egmondt, ende Walich Maertensz. ende 't gene voorders daer uyt volgen soude mogen, nyet en sal strecken tot verminderinge, ofte infractie van 't voorsz. privilegie, ende dat desen daer toe dienen sal voor volcommen acte van non prejuditie. Gedaen in den Rade den XXV. Juny, anno XVI^C. negentien.

Onderstont geteyckent:

J. Heerman.

Privilegie boek der Stad Leyden E. pag. 78.

't Hof van Holland doende dagvaarden by mandement Crimineel Abraham en Jan Blansaerts, en Willem Perty, poorteren der Stad Leyden, is de Deurwaarder ontzeid het zelve aldaar te exploicteren.

Den 28. January 1623.

Opten laesten February, anno XVI^C. drye ende twintich, is ter vergaderinge van Burgemeesteren ende Regierders deser Stede verschenen, Adriaen Niclaesz. van den Leeuw, Exploicteur van den Hove van Hollant, versouckende wt den

den name ende van wegen het ſelve Hoff, alhier by publicatie metter clocke, wt crachte van ſeeckere mandement criminael, by den ſelven Hove verleent, te mogen verdagen, inneroupen, ende citeren, Abraham ende Jan Blanſarts, ende Willem Perty, voorvluchtige, of latiterende, die mede culpabel wierden gehouden aen de grouwelycke conſpiratie, onlangs tegen den perſoon van ſyne Princelyke Excellentie voorgenomen, ende ontdekt. Hebben Burgemeeſteren, ende Regierders voornoemt, den voornoemden exploicteur ſyn voorſz. verſouck ontſeyt, alſoo de voorſz. Blanchers, ende Perty, deſer Stede poorters waren, ende noch binnen jaer ende dach alhier hadden gewoont, dat overſulcx het ſelve nyet en conde werden toegeſtaen, als ſtrydende tegen deſer Stede privilegien, innehoudende, dat een poorter van Leyden, in geenrehande ſaecken anders hebben mach dan Schepenen vonniſſe, ende dat conſequenter de citatie ende inneroupinge van de ſelve perſonen, by den Officier deſer Stede, die hem daer jegens alreede begonſt hadde te informeren, alhier behoorde gedaen te werden. Ende alhoewel opten voorſz. Blancharts, opten XVIen. February daer te vooren, by biljet van den voorſz. Hove ſeeckere præmie was geſtelt voor den genen, die den ſelven in handen van de Juſtitie ſoude connen leveren, ende 't ſelve alhier mede was gepubliceert, ſoo was echter het ſelve in ſoo enorme ende execrable ſaecke geſchiet ſonder prejudicie ende quetſinge van deſer Stede privilegien, op welcke voorſz. verſouck by den voorſz. Hove geen naerder inſtantie weſende gedaen, is goetgevonden hier van deſe aenteyckeninge te doen, ten eynde men mach in toecomende tyden weten, wat in der voorſz. ſaecke es gepaſſeert, omme deſer Stede privilegien ende gerechticheit te conſerveren, tot het welcke de voorſaten in dyenſte alhier alle devoir hebben aengewent, ende alle beletſelen ter contrarie wechgenomen.

In Margine ſtondt.

Syn naderhant de gemelde Blancherts, ende Perty in Embderlant gevangen, ende in den Hage gebracht, ende aldaer met den ſweerde geëxecuteert.

Privilegieboek der Stad Leyden E. pag. 78.

Drie gevangenen van de Stad Leyden, op verzoek, in den Haage gebracht, om by het Hof verhoord te worden, mits in 't byzyn van twee Schepenen deezer Stad.

Den 2. April. 1623.

Alſoo by den Hove van Hollant, by hare bryeven van dato den IIen. Aprilis des jaers XVIc. drye ende twintich aen de Schout, ende Schepenen deſer Stede was verſocht, dat Samuel de Plocker, Cornelis Gerrytsz. ende Claes de Steen, gevangens van den voornoemden Officier, die mede culpapel wierden gehouden van den grouwelycke conſpiratie, onlangs jegens den perſoon van ſyne Princelycke Excellentie, mitsgaders den ſtaet ende regieringe van 't Lant, voorgenomen ende ontdect, in den Hage op de voorpoorte ſouden werden gebracht, omme by den ſelven Hove gehoort te werden, op de gelegentheyt van 't gene ſyluyden alhier, jegens 't gunt eenige andere gevangenen van den voorſz. Hove, de voorſz. conſpiratie concernerende, hadden geconfeſſeert, met beloſte van de ſelve gevangenen, daer naer, weder alhier te rugge te ſeynden. Welcken voorſz. ſaecke by den voorſz. Schout, ende Schepenen, den Burgemeeſteren ende Regierders deſer Stede ſynde gecommuniceert, is by den ſelven, naer goede deliberatie, goet gevonden, datmen in het voorſz. verſouck, voor deſe reyſe, 't voorſz. Hof ſoude gelyeven, mits dat twee uyt den voorſz. Schepenen naer den Hage ſouden reyſen, omme jegenwoordich te ſyn op d'examinatie, die 't voorſz. Hoff aen voorſz. gevangenen deſer Stede ſal willen doen, ende dat de ſelve gevangenen, daer naer, alhier weder gebracht ſullen werden: ende hoewel met goede redenen de Schout, Burgemeeſteren, ende Schepenen voornoemt, de voorſz. ſaecke wel hadden connen excuſeren, ende afſlaen, ende den voorſz. Hove verſoucken,

ken, hare Gecommitteerden alhier te willen schicken, omme de voorsz. gevangenen alhier, als voor desen in andere gelycke saecken is geschyet, te hooren, ende te examineren. Soo hebben nochtans de voorsz. Schout, Burgemeesteren, ende Schepenen het voorsz. Hoff, jegenwoordich met haere eygen gevangens seer geoccupeert synde, voor dese reyse in het voorsz. versouck wel willen accommoderen, mits dat het geschiede sonder quetsinge, ende prejuditie van deser Stede privilegien, ende sonder de voorsz. saecke te trecken in eenige consequentie, het welke oock by 't voorsz. Hoff wel synde geconsidereert, hebben die voorsz. Magistraten bedanckt, dat d' selve voor dese reyse, haer de voorsz. gevangenen hadden toegesonden, presenterende daeromme dese Stadt te verlenen behoorlycke acte van non prejuditie, gelyck 't selve by den Raet, ende Pensionaris deser Stede, aen den voornoemden Burgemeesteren, is gerefereert. Ende naer dat de voorsz. gevangenen by den voorsz. Hove, ten bywesen van de voorsz. Gecommitteerde Schepenen, waren gehoort, syn deselve alhier weder op 's Gravesteyn gebracht, ende oock de voorsz. Schepenen weder t' huys gekeert. Ende is gelast hier van desen notitie te houden, om redenen in de voorgaende acte (1) breeder geroert.

(1) Die van den 28. January 1623. hier voor.

Privilegieboek der Stad Leyden E. pag. 78. versa.

Verklaaring van de Commissarissen van den Hove van Holland, van binnen de Stad Leyden geen enqueste te zullen doen, zonder voorgaande communicatie van de Magistraat.

Den 29. April 1623.

Burgemeesteren, ende Regierders deser Stede, wesende bericht, dat alhier waren geconnen de E. M^rs^. Willem van Baersdorp, ende Reynier van Persyn, Raden van den Hove Provintiael in 's Gravenhage, geassisteert met den Substituit Greffier van den selven Hove, ende dat d' selve Heeren in eenige huysen van de ingesetenen deser Stede waren geweest, nyet wetende tot wat eynde, cunnende nochtans wel bemercken, dat het nyet en was om eenige saecken spruytende wt processen voor den voorsz. Hove hangende, dewyle gene partyen, hen met henluyden vervouchden: hebben daeromme Burgemeesteren ende Regierders deser Stede beducht geweest, of wel yets by de voorsz. Raden, mochte werden gedaen tot naerdeel, ende prejuditie van deser Stede privilegien ende gerechticheyt, over sulx goet gevonden twee uyt den haren, te weten; Willem Claesz. Warmont, ende Jan Jacobsz. de Bont, Burgemeesteren, beneffens den Schout deser Stede te committeren, omme met de voorsz. Raden, nopende de voorsz. saecke te spreecken: dewelcke gehoort de propositie van de voornoemde Burgemeesteren, hebben verclaert, dat sy alhier nyet en waren gecomen, om informatie te nemen, ofte yets te doen dat [naer] informatie smaecte, maer ingevalle sy daer toe souden mogen comen te procederen, in last hadden het selve met voorgaande communicatie van de Magistraten van de plaetsen, daer sy souden mogen gaen, te effectueren. Verclarende vorders de voorsz. Raden, hare meyninge nyet te syn omme yets alhier te doen, dat tot naerdeel, quetsinge, ofte crenckinge van deser Stede privilegien, ende gerechticheyt eenichsints soude comen te strecken. Het welcke by den voornoemden Schout, ende Gedeputeerden, den Burgemeesteren wesende gerefereert, is geordonneert daer van dese aenteyckeninge, om redenen in de voorgaende acten (1) verhaelt, gedaen te werden. Actum den XXIX^en^. Aprilis, anno XVI^C^. drye ende twintich.

(1) Zie op den 2. April 1623.

Privilegieboek der Stad Leyden E. pag. 79.

VER-

VERPANDING VAN DE GRAAFLYKE DOMEINEN, RENTEN, EN INKOMSTEN AAN DE STAD LEYDEN.

Hertog Albert verpandt, voor drie duizend oude schilden, van zyne renten aan de Stad Leyden, bekrachtigd door zynen Zoon, den Graaf van Oostervant, den 4en. Juny 1402.

Groot Charterboek III. Deel pag. 761. & 762.

De Hertog van Bourgonje verpant eenige zyner domynen, of inkoomsten, aan de Stad Leyden, en de Rentmeester Generaal, die van Noordholland, en van der Goude, beelooven de verbintenis van den Landsheer, te volbrengen.

Den 15. July 1449.

Philips, by der gracien Goids Hertoge van Bourgondien, van Lothryck, van Brabandt, ende van Limborch, Grave van Vlaenderen, van Artois, van Bourgondien Palatyn, van Henegouwe, van Hollandt, van Zeelandt, ende van naemen, Marcgrave des heyligen Rycx, Heere van Vrieslandt, van Salyns, ende van Mechelen, doen cond allen luyden; want onse Stede van Leyden tot onser sonderlinge bede ende begeerte ons, op dese tyt, geleent, ende verleyt hebben in gereeden penningen, die onse Rentemeester generael van Hollandt, Meester Anthonys Michiels, tot onsen behoeff ontfangen, ende in onsen nootlycken saecken wtgegeven heeft, die somme van vyffduysent Wilhelmus schilde, off payement hoire wairde, Soo hebben wy onse Stede voorsz. dair van weder bewyst, ende in handen geset, bewysen, ende in handen setten mit desen brieve, sulcke renten ende goeden, als hier nae bescreven volgen, die te hebben, te gebruycken, te verhueren, ende die rente dair off comende t' ontfaene tot hooren besten oirbair ende profyte, zeventien jaer lang aen een geduyrende, zoo dat zy die renten van zeventien jaeren van den voorscreven goeden opbeuren, ende ontfangen sullen, ende niet langer, ende dair en tende zullen zy vry weder commen aen onse erven, dat 's te weten, zulcke vive ende tseventich pondt, 't stuck van veertich grooten, als onse Stede van Leyden ons jaerlycks schuldich syn van onse Vroon, dat sy in erffpachte hebben. Item, onse Landen geheeten Rynsoever, die helfte van den hopgelde binnen Leyden, die maeckelaerdie, ende wage bynnen onser Stede van der Goude, als zy vuyter huyr zyn, met onse Rentmeester van Noortholllant, ende van der Goude, alle jaer, opten dage als gewoenlyck is, verpachten, ende verhuyren sal tot onsen meesten oirbair, ende onsen voorscreven Stede van Leyden sall die dage van der verpachtinge onse Rentemeester van Noorthollandt, ende van der Goude, twee oft drie dagen te vooren betyckenen tot hoeren huyse, op dat zy dair by comen, off yemende senden mogen, ende weder zy dan dair by quamen, off senden, off niet en quamen, noch en senden, nochtan soo sal onse Stede Rynsoever, die helft van den hopgelde tot Leyden, die mackelairdie, ende wage bynnen onse Stede van der Goude verhuyren, van onsen wege ter meester oirbare, ende om den meesten penninck, die zy zal connen, ende mogen. Ende onse voorscreven Stede van Leyden sal alle die penningen, van allen onsen Domeynen, ende goeden voorscreven comende, ontfangen, off by eenen persoon, die zy dair toe setten sal, doen ontfangen, van welcker ontfange zy ons, off den genen die wy dair toe committeren sullen, alle jair goede reeckeninge doen sullen, des sal onse Stede voornoemt

alle jaer, zeventien jaer lang naiftcomende, dair off inhouden, tot horen proffyte, vyffhondert Wilhelmus fcilden, off payement hoire wairde, ende wes hair ontfang van onfen voorfz. goeden jaerlycks meer dragen fal, dan die vyffhondert fchilden voorfcreven, dat fullen zy, hair reeckeninge gedaen wefende, ende dat zy dair in dan fchuldich blyven fullen, wtreycken, ende betaelen onfe Rentmeesters generael van Hollandt, in der tyt wefende. Ende want dat defe goede voorfcreven, alfe dat vroon, onfe Land geheeten Rynsoever, die helfte van den hopgelde tot Leyden, die machelairdie, ende wage van der Goude, jaerlycks foo veel niet wtbrengen en mochten, als de voorfz. V c. fchilden jairlycx beloopen; Soo hebben wy onfe voorfcreven Stede van Leyden bewyft, ende in handen gefet fulck overloop van gelde, als ons comen fal van den hopcynfe, van den vremden bier excynfe, ende van den fluyfen binnen onfer voorfz. Stede van der Goude, dair wy onfe Stede van der Goude vyffhondert pond 's jaers an bewyft hebben. Welck overloop van den gelde, commende van onfen voorfz. goeden, onfe Stede van Leyden tot hoirre fomme ende gebreken toe, jaerlycks ontfangen ende opbueren fall den voorfcreven tyt duerende, ende hebben dair om bevolen, ende geconfenteert onfer voorfz. Stede van der Goude, dat zy onfe Stede van Leyden, jaerlycx fulck overloop, als van den voorfcreven hopäxcynfe, vreemde bier excynfe, ende van de fluyfe, boven horen taxe, overcomt, dat goetlycx, ende willichlick wtreycken, ende betaelen tot hoire volre fomme toe, ende hebben dair om gegeven, ende geven mit defen onfen brieve der felver onfer Stede van Leyden, ende den genen die zyt voort machtigen fall, ende elcken van dien, volcomen macht, ende bevelen, onfe voorfz. rente, ende Demeynen te innen ende te ontfangen mit fulcken rechte, ende mit fulcker execufie van rechte, als onfe Rentemeefter generael van Hollandt, van Noordthollandt, ende van der Goude, dat plegen te innen, ende te ontfangen van onfen wegen. Ende om dat onfe Stede van Leyden ons in defen faecken zeer lieve ende danckelyck gedaen heeft, dies wy wail behoren te bekennen, Soo hebben wy voir ons, ende voir onfen erven ende naecomelingen gelooft, ende geloven mit defen brieve onfe Stede van Leyden in goeder truwen, alle voorfz. punten, ende elc van dien te houden, ende te volcomen, ende te doen volcommen, fonder in eeniger wys die te verbreken, off dair tegen te doen. Ende hebben dair om by onfer rechter wetentheyt, ende wt rypen raide, defen brieff doen bezegelen mit onfen zegel hier aen gehangen. Gegeven in onfer Stat van Brugge XV. dage in Julio, in 't jaer ons Heeren duyfent vier hondert negen ende veertich.

Aldus geteyckent :

By mynen Heere den Hertoge. De la Porte.

Sigillata de expreffo mandato Domini, De Molesmes.

Den 11. *Augufti* 1449.

Die luyden van der rekeninge myns genadigen Heeren, 's Hertogen van Bourgonje, van Brabant, ende van Limborch, Grave van Vlaenderen, van Arthois, van Bourgonje [Palatyn] van Henegouwe, van Hollandt, van Zeelandt, ende van Naemen, in den Hage in Hollandt, die Rentemeefter generael der felver Landen, die Rentmeefter van Noorthollandt, ende de Rentmeefter van der Goude, gefien hebbende die brieven van onfen voorfz. genadichs Heeren, aen die welcke defe onfe cedulle gehecht is mit een van onfen fignetten, believen ende confenteeren, alfoo verre als 't in ons is, ende elcken ter caufe van zynen dienfte aengaen mach, ende behoudt, dat die Stede, ende inwoonende van Leyden gebruyken, ende doen gebruycken van den inhouden van ons voorfz. genadigen Heeren brieven, in fulcker voegen ende manieren, als 't onfe voorfcreven genadigen Heeren wille, ende beveelt by den felven. Welcke brieven geregiftreert zyn in die Camer van der reeckeningen voorfz. in den regiftre aldair fol°. XXVI. ende XXVII. In oirconde van defen, foo hebben wy luyden van den reeckeninge voornoemt, Rentemeefter generael, onfe hant teyckenen hier op gefcreven. Ende wy Rentemeefters van Noorthollandt, ende van der Goude, onfe Zegelen ge-

gedruct. Gedaen in der Camere van de reeckeninge voorsz. opten XIen. dach in Augusto, in 't jaer ons Heeren duysent vierhondert negen ende veertich.

Aldus geteyckent:

Quevin, de Cruys, Michiel.

Privilegieboek der Stad Leyden B. pag. 121. *versa &* 122.

De Hertog van Bourgonje verpandt op zekere voorwaarde aan die van Leyden eenige zyner Domeinen en inkomsten.

Den 16. *July* 1472.

Karel, by der gracien Goids Hertoge van Bourgoengen, van Lothryc, van Brabant, van Limburch, ende van Lutsemburch, Grave van Vlaenderen, van Arthois, van Bourgoengen Palatin, van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant, ende van Namen, Marcgrave des heyligen Rycx, Heere van Vrieslant, van Salins, ende van Mechelen, doen condt allen luyden, alsoe onse wel geminde ende getruwe Stede van Leyden, tot onser ernstiger begeerte ende versoicke, nu tegenwoerdeliker, opter selver onser Stede, ende tot hoeren groten laste vercoft, ende verseckert heeft alrehande personen zeker grote jaerlixe renten, in sulker voegen als onser voirsz. Stede van Leyden dat alrebest gelegen, ende doenlic is geweest, om tot hoeren minsten quetse, sonder enich vertreck, gerede pennyngen daer of gecregen te hebben, ende heeft die selve onse Stede by haeren opene brieven, in der jaerlicxe betalinge van den selven renten, alsoe by haer vercoft, verbonden haer selven, ende voert die lyven, ende goeden van allen haeren poorteren, ende inwoenres. Ende van welker vercopinge der renten voirsz. ende der pennyngen, daer of gecomen, onse voirsz. Stede van Leyden ons nu terstont goetwillichliken, ende sonder enich wederseggen gelevert, ende overgegeven heeft in gereden pennyngen, die somme van negentien duysent ende tweehondert goede Phillipus Bourgoensche scilden, geheiten clinckairts, tot vyftien witte stuvers, die voer desen tyt loop gehadt hebben, elken clinckaert gerekent, ende die welke somme van den pennyngen voirsz. wy geheeliken hebben doen opbueren, ende ontfaen by onsen getruwen Raidt ende Rentemeester generael van allen onsen financien, Pieter Lanchals, ende die onser voirsz. Stede behoerlic acquyt daer of gegeven heeft, om die selve pennyngen terstont voort bekeert ende wtgegeven te wesen in onsen trefliken nootsaken, ende nootoirbair van desen onsen tegenwoerdigen wapenynge, die wy van rechten noodswegen zeer groot ende costelic hebben moeten op stellen, ende daer wy selve in onsen persone mede zyn in den velde, om bider hulpe Goids almechtich te wederstaene, ende tot bekennisse te brengen, na onsen gansen vermogen, die ghene die onse, ende onser landen, ende ondersaten vianden, ende quaetwillende zyn, ende overmits welke grote gunste, liefte, ende onderdanige ghetruwicheit, die ons onse voirsz. Stede van Leyden hier inne goetwillichliken gedaen ende bewyst heeft mit der daet, wy wederomme geloeft ende toegesєyt hebben, geloven ende toeseggen mit desen onsen brieve, in goeder truwen ende in princeliken woerden voer ons, ende onsen oiren, ende nacomelingen, Graven ende Gravinnen van Hollant, der selver onser Stede, ende hoeren poorteren, ende inwoenres wel ende deugdeliken weder te verwisse, te verseckeren, ende vestigen in, ende an onsen properen vryen goeden, ende Domeynen tot der somme toe van twalef hondert Phillipus Bourgoenschen scilden, geheyten clinckaers, elc stuc ten pryse voirscreven, goede, vrye, erflike, ende ewige renten, die onse voirsz. Stede van Leyden jaerlicx opbueren, ende ontfaen sal van den selven onsen goeden, ende Domeynen, om haer selven, ende hoeren poorteren, ende inwoenders, in zoe verre als die selve onse renten strecken sullen, jaerlicx daermede te mogen ontlasten, vryen, ende quyten tot ewigen dagen, van den jaerlicxen renten, die zy duer onse begeerte tot hoeren last vercoft heeft, gelyc voirsz. staet: behoudeliken, ende mit sulken voerwaerden, dat wy, off onse oiren ende nacomelingen Graven of Gravinnen van Hollant, onse voirsz. goeden, ende Domeynen, ende die renten van der twailfhondert Phillipus scilden jaerlicx daer of comende, sullen mogen an ons lossenen, af copen, ende bevryen, mits daer voer

eens

eens betalende, ende wtreykende onser voirsz. Stede van Leyden, die somme van negentienduysent ende twiehondert Philipus Bourgoensche scilden, ten pryse gelyc voirscreven stait, of ander payment, dat daer voir goet ende gancbair wesen sal, in der tyt der betalinge, ende dat wy oic als dan der selver onser Steden betalen sullen alle die verschenen ombetailde renten, na den beloipe des tyts. Ende is te weten, dat die voirsz. twailfhondert Philipus scilden 'sjaers, alsoe geëxtimeert ter lossinge, elken pennync mit sestien der selver pennyngen, eens belopen juyst die principale somme van den negentien duysent ende twie hondert Philipus scilden voirsz. Ende want wy ymmer in deser sake useren, ende voertvaeren willen mit onser voirsz. Stede van Leyden ter goeder trouwen, ende ter volcominge van onsen geloften voirsz. Soe is 't, dat wy daerom wt onser rechter wetenheit, ende ende by goeder voirsienicheit, ende rype deliberacie van onsen Rade bewyst, ende in handen gestelt hebben, bewysen ende stellen in handen mit desen selven onsen brieve der selver onser Stede van Leyden, die parceelen van onsen goeden ende Demeynen hier na verclaert. Dats te weten:

Eerst wt onser hoppe exsys binnen onser Stede van der Goude, elcx jairs die somme van ses hondert vyftich ponden tot viertich groten 't pont.

Ende noch daer en boven den pacht ende incomingen van onsen Scoutambocht van Leyden voirsz. ende sal belopen elcx jairs twie hondert tsestich ponden, munte voirsz. om van den selven onsen goeden ende Demeynen, ende van den renten ende pennyngen, jaerlicx daer of comende, tot der somme toe van twalef hondert Philipus scilden voirsz. elcx jaers, ende die onse voirsz. Stede jaerlicx in hueren proffyte opbueren ende ontfangen sal, in soe verre als die strecken sullen, te mogen betalen die voirsz. renten, die by haer zoe vercoft zyn geweest, tot sulken dagen, ende termynen, als die selve onse Stede daer in verbonden is, ende die gelooft heeft te betalen. Die welke bewisinge van onsen Demeynen, ende renten voirsz. ingaen ende beginnen sal opten eersten dach van Augusto, nu naest comende in dit tegenwoerdige jair, ende daer af dat eerste jair van der betalinge verschynen sal opten eersten dach in Augusto, in den jair XIIII^{C}. drie ende tseventich naestcomende, ende alsoe voirt van jaer te jaer, ende van termyne tot termyne, gedurende den tyt, ende in der manieren gelyc hier boven, ende oic hier nae verclaert staet. Ende wy geloven in goeder trouwen, ende in Princeliken woorden onser voirnoemder Stede van onsen voirsz. goeden ende Domeynen te doen ende laten hebben, ende genieten die volcomen administracie, handelinge, ende bewint sonder yement anders van onser wegen him daer af yet te bewinden, in enigerwys; mer sel onser voirsz. Stede selve die voirgenoemde onse goeden, ende Demeynen voortan mogen verhuyren, ende verpachten tot onsen meesten oirbair ende proffite mit Kerck geboden ende anders, gelyck dat gewoenlic is, tot allen tyden als dat gebueren, ende behoeren sal, om van jaer te jaer, ende van termyne te termyne daer af op te bueren, ende t'ontfaen die voirsz. twailfhondert Philipus scilden payments voirsz. geduerende alsoe lange, ende ter tyt toe, dat wy, of onse nacomelingen voirsz. die selve onse Demeynen ende renten an ons gelossent, gevriet ende afgecoft sullen hebben, elken pennync sestien, belopende ter somme van den negentien duysent ende twie hondert Philipus scilden voirnoemt, ende dat wy voirt alle die afterstallighe onbetailde renten, na den lope des tyts, volcomeliken betailt, ende onse voirnoemde Stede, ende allen horen poorteren, ende inwoenres wel ende duechdelic daer af gevriet ende gequyt sullen hebben. Behoudeliken dat onse voirsz. Stede van onsen goeden ende Demeynen voirsz. jaerlicx goede rekenyn gedoen, ende dat overschot boven den twailfhondert scilden tsjaers, indien daer enige is, leveren sal in handen van onsen Rentemeester van Noorthollant, in der tyt wesende, mits van him jaerlicx nemende zyne behoerlike quitancien, ende die welke onse Rentemeester voirt gehouden wesen sal ons daer af jaerlicx goede rekenynge ende bewys te doene, als dat behoeren sal. Ende waert sake, dat onse goeden ende Demeynen voirsz. hier namails tot eniger tyt, alsoe vermindert of verarcht worden, soe dat se jairlicx niet en souden mogen strecken tot der somme toe van twailfhondert Philipus scilden voirsz. Soe hebben wy geloift ende geloven als boven onser voirsz. Stede daer af wel ende duechdeliken te verwissen, te vestigen, ende te versekeren, in anderen onsen properen vryen goeden, ende Demeynen, tot sulker somme toe als onse voirscreven goeden ende Demeynen gemindert, ende verarcht sullen wesen, of daerenboven, ende dat tot allen tyden, als dat gebueren sal. Ende waert dat by ons enich gebreck of vertreck geschiede in der bewysinge voirsz. Soe bevelen wy onsen Rentemeester van

van Noothollant, in der tyt wesende, dat hy der selver onser Stede jaerlicx van anderen onsen renten, ende innemingen binnen zynen bedrive, wtreyke ende betale alle 't geent, datter jaerlicx gebreken sal an onsen voirsz. goeden ende Domeynen, tot der volre betalinge toe van den twailfhondert Philipus scilden t'sjaers voirsz. of dat by gebreke van dien, onse voirsz. Stede die gebreken, ende vermindertheiden van Domeynen voirsz. jaerlicx sal mogen selve inhouden, ende ons afcorten van onsen anderen incomingen, die ons die selve onse Stede jaerlicx sculdich wesen sal, sonder enich verbueren, of sonder meer beveels van ons daer af te verwachten. Ombieden daer om ende bevelen onsen lieven, ende getruwen Stedehouder, ende luyden van onsen Raiden in Hollant, onsen luyden van onser financien, ende rekeningen, onsen Rentemeesteren van Hollant, onsen Schout van Leyden voirsz. ende voirt allen onsen anderen dienaeren, Officieren, ende ondersaten, in der tyt wesende, ende elken van himluyden bysonder, dien dese saken aengaen mogen, dat zy onser voirnoemde Stede van Leyden van den inhouden van desen onsen brieve rustelic, vredelic, ende volcomelic doen gedoegen, ende laten gebruyken ende genieten, sonder himluyden daer in te doen of te laten geschien, heymelic of openbaer, enigen hinder, of letsel ter contrarie, want ons belieft, ende willen, dat alsoe gedaen te wesen; niet tegenstaende enige brieven van restrinctien, of ordinancien hier voirtyts gemaict, of namaels te maken op 't stuc van onsen Demeynen ende financien, ter contrarie van des voirsz. staet, hoedanich dat se wesen mogen, die welke wy in deser sake niet en willen enige stadt te hebben, of effect te sortieren in enigerwys. Ende om dat wy in princeliken woorden, ende wt onsen vrien wille, ende rechter wetenheit, geloift hebben, ende noch geloven voir ons, ende onsen oiren, ende nacomelingen, Graven ende Gravinnen van Hollant, onser voirsz. Stede van Leyden alle punten, ende voirwaerden hier boven gescreven, te samen, ende elke van dien bysonder, wel ende volcomelic te houden, ende te doen houden onverbroken, ende sonder enich gebreck daer inne te laten geschien. Soe hebben wy, in kennesse der waerheit, onsen zegel an desen onsen brief doen hangen. Gegeven in onsen parck voir der Stede van Beauvois, opten sestienden dach van Julio, in 't jair ons Heeren dusen vierhondert twie ende tseventich.

Aldus geteykent:

By mynen Heere den Hertoge. Ghy die Proest van Sinte Donaes te Brugge, die Prothonotaris van Clugny, Meistre Thomaes Malet, ende anderen tegenwoirdich.

J. Gros.

Privilegie boek der Stad Leyden A. pag. 140. versa tot 142.

VAN DEN SCHOUT.

De Burggraaf van Leyden belooft op het Schoutambocht, oft Gerechte, geen geld te Leenen; maar lieden te zetten, daar de Stad mede bewaard is, en met welken het Volk in vrede blyven mag: ook zullen ze vier jaaren poorter, en 'er alinge woonachtich geweest zyn, enz. den 25. November 1387.

Groot Charterboek III. deel pag. 475.

Hertog Albert bewilligt in 't verdrag tusschen den Burggraaf, en die van de Stad Leyden gemaakt, wegens de beleening van de voorgemelde diensten, zynen wille te doen den 19. October 1400.

Groot Charterboek III. deel pag. 727.

Orde in 't verkiezen, enz. van den Schout te Leyden den 24. July 1434.

Groot Charterboek IV. deel pag. 1044.

Van 't beleenen van het Schoutambocht te Leyden.

Den 8. *July* 1396.

Aelbrecht &c. doen cond allen luden, want wy in tiden verleden, hande hadden doen slaen aen allen Herlicheden ende goeden, lien ende eyghen, die Her Filips van Wassenaer, Burchgrave van Leyden, onder ons hadde, gheliker wys ons die mit rechte ende mit vonnisse toegewyst waren, ende wy dat Scoutambocht van Leyden bevolen hadden Willem Heynen Zoon, die ons dair op ghelient hadde VII^c. LXXXIIII. oude scilde, ende XXX. grote, sulken als wy lest hebben doen slaen, ende wy zint Heren Filips den Burchgrave voirnoemt, syn voirsz. Heerlichede ende goede weder ghegheven hebben: behoudelic ons dez in onsen orbaer gecoomen is, zint der tyt dat die selve Heerlichede, ende goede in onsen handen gestaen hebben, ende die Burchgrave voirnoemt bi onsen wille, ende goedduncken bevolen heeft, dat voirsz. Scoutambocht Claes Bort, die Willem Heynen Zoon voirnoemt, die voirsz. somme ghelts betaelt heeft, in name des Burchgraven voirsz. overmids dat wy dat ontfaen hadden, ende in onsen orbaer gecomen is, soe bekennen wy, dat die voirsz. Burchgrave, jegen sulken geloeften ende voirwarden, als hi onser Stede van Leyden gedaen heeft, dat is te weten, dat hi die Ambochten, binnen der selver onser Stede, niet belienen, noch belasten en sal, niet gedaen en heeft, ende dat wy die sculde selve gemaect hebben, ende hi niet, ende geloven den Burchgrave voirnoemt van sulken penen, als onse Stede voirsz. op him dairom brengen mochte, scadelois te ontheffen, ende te quiten mit desen brieve besegelt mit onsen segele. Gegeven in den Hage VIII. dagen in Julio, anno XCVI.

Memoriale B. D. 1351-1396. *Cas R. pag.* 155.

Hertog Albert belooft Claes Bort, die het Schoutambocht beleend hadt, te handhaven tegen de begeerte van den Burggraaf.

Den 8. *July* 1396.

Aelbrecht enz. doen cond allen luden, want Her Filips van Wassener, Burchgrave van Leyden, bi onsen wille ende consente bevolen heeft Claes Bort, dat Scoutambocht van Leyden te bedriven, ende te bewaren van onse, ende synre wegen, ende die selve Claes betaelt heeft Willem Heynen Zoon, sulke scult als wy op dat voirsz. Scoutambocht gemaect hadden, voir die tyt, dat die Burchgrave voirsz. mit ons zoende, dat is te weten VII^c. LXXXIIII. scilde, ende dertich grote, sulker als wy laetste hebben doen slaen, welke scult die Burchgrave voirsz. sculdich is Claes Bort voirsz. te betalen, na ynhouden der voirsz. zoenen, ende heeft den selven Claes geloeft mit sinen brieven, uten voirsz. Scoutambocht niet te setten, noch te laten setten, voir die tyt dat hi him betaelt heeft die somme ghelts voirscreven: Soe hebben wy geloeft, ende geloven mit desen brieve Claes Bort, onsen Scout voirsz. te houden, ende te starken in den voirsz. Scoutambocht, ende niet te gedoghen, dat hi dair wt gheset worde, voir die tyt dat hem die Burchgrave voirsz. betaelt heeft die voirsz. somme ghelts, als voirscreven is. In oirconde &c. Gegeven in den Hage VIII. dagen in Julio, anno XCVI.

Memoriale B. D. 1351-1396. *Cas R. pag.* 155.

De Hertog van Bourgonje beveelt zynen aangestelden Schout, en de Schepenen van Leyden, geen recht te doen, op het dagen van Florents van Bosschusen, die van het Schoutambocht verlaaten was.

Den 13. *May* 1445.

Phillips &c. laten u weten onsen Scout van Leyden, Symon Vrederic, ende onsen Scepenen van Leyden, dat tot onser kennisse gecomen is, dat Florys van Bosschusen, wylen onsen Scout van Leyden, ende die wy mit onsen brieve zynen dienste van onsen voirsz. Scoutambocht wederseit, ende dair aff verlaten hebben, enige poorteren van Leyden van den hoichsten rechte heeft doen dagen van onser wegen, op morgen voir middage, roerende van valscheit van brieven. Ende want wy van diersake, also zy roert van valscheit, van u geen kennisse gedragen en willen hebben, tot der tyt toe, dat wy vorder dair af geinformeert sullen wesen. Soe is 't, dat wy ombieden ende bevelen u Scout op uwen dienste, dat ghy geen vonnisse en maent van der voirsz. sake, ende u Scepenen bevelen op als, dat ghy tegen ons verbueren moicht, dat ghy geen vonnisse dair aff en wyst, mer den recht dach wtsettet, by consente van partien XII. weken lang, of by gebreke van partien, die laet vervallen, op dat wy ons hier en binnen opter voirsz. sake mogen doen informeren. In oirconde &c. Datum XIII^en^. dach in Meye, anno XLV.

Memoriale T. 1445 — 1453. *Cas N. pag.* 4. *Versa* & 5.

Uitspraak over het verschil van Florents van Bosschusen met Simon Frederik, Willemsz. wegens het beleende Schoutambocht.

Den 14. *May* 1445.

Die President &c. laten u weten Willem Warmboutz Zoon, dat voir ons geweest zyn Florys van Bosschusen, ende Symon Vrederic, Willems Zoon, die alrehande woirde voir ons gehadt hebben, roerende den Scoutambocht van Leyden, ende in 't eynde heeft ons Florys geseyt, dat hy te vreden is, zyn gelt van Symon voirnoemt t'ontfangen, dat hy op dat voirsz. Scoutambocht staende heeft, te weten XIX^C^. ende LXVIII½ Wilhelmus Hollantsche scilde, ende VIII. Dordrechtsche thuynen, off die wairde dair aff in anderen paymente, gelyck hy Ghysbrecht van Zwieten dair aff betailde, doe hy 't Scoutambocht an nam, ende dair toe alsoe veel als II^C^. zwair noblen, van vyff Engels wegende, beter zyn, dan dat vierendeel van den gelde voirsz. ende dair op dat Scoutambocht te ruymen, off als Symon alsoe veel geltz onder Scepene tot Leyden geleyt sall hebben. Soe heeft Florys geloift voir ons, dat ghy uwe hande van den voirsz. Scoutambocht trecken sult. Ende want onse genadige Heer, Symon voirsz. zyn Scoutambocht van Leyden mit zynen brieven bevolen heefft, soe is 't dat wy u bevelen, van wegen ons genadichs Heeren, dat ghy u des dienstes van den Scoutambocht in geenrewys en bewindet, ende des niet en laet, op all dat ghy tegen onsen genadigen Heer verbueren moicht. In oirconde &c. Gegeven opten XIIII. dach in Meye, anno XLV.

Memoriale T. 1445 — 1453. *Cas N. pag.* 5.

Uit-

Uitspraak ten voordeele van Jan Standvast, welke door den Schout van Leyden, die zyne roeden overgegeeven hadde, als tegen zynen ban gedaan hebbende, gevangen was.

Den 23. *Maart* 1450. *en* 1451.

Philips, by der gracien Goids Hertoge van Bourgoingnen, van Lothryc, van Brabant, ende van Limborch, Grave van Vlaenderen, van Artois, van Bourgoingnen Palatyn, van Henegouwen, van Hollandt, van Zeelandt, ende van Naemen, Marcgrave des heyligen Rycks, Heere van Vrieslandt, van Salins, ende van Mechelen, doen cond allen luyden, hoe dat zeeckere questien, ende gescillen geresen, ende vuyt staende waeren, voir onsen lieven ende getrouwen den Heere van Lannoy, onse Stedehouder Generael, ende anders onse Rade van Hollandt, tusschen eenen onsen onderfaeten poorter onser Stede van Leyden, geheeten Jan Stantvast, aen die een zyde; ende Jan van Poelgeest, onse Scout van Leyden voirnoemt, ende oock der selver onser Stede, zoo veer dattet hoiren ban ofte correctien opten voorscreven Jan gedaen, ende heuren previlegien ende hantvesten, dat aentreffen mach, aen die ander zyde; sprutende ende toecommende om zaken wille, dat de voorsz. onse Schout van Leyden den voorscreven Jan Stantvast, binnen onsen lande van Rynlant, aengetast, ende binnen der selver onser Stede van Leyden gevangen gebracht, ende gehouden hadde een wyle tyts, om van den selven rechte ende Justicy te gescien, ende dat overmits, dat die selve Jan Stantvast by maniere van banne, off correctien, vuyt onse voorsz. Stede van Leyden, ende onsen voorsz. lande van Rynlandt, Hage ende Hageambocht vuyt gezeyt was, opte verbuernisse van zynen lyve, in der manieren als die vuyt roepinge ende vercondinge openbairlycken by den voirsz. van Leyden gedaen, dat vuytwysde, seggende, ende sustienerende de voorsz. onse Scout, de selve aentastinge te recht gedaen te hebben, him des gedragende aen die rechten ende handtvesten onser voorscreven Stede van Leyden, concludeerende dair om, dat van zynen persoon justicie gedaen soude worden nae der voorscreven Stede rechten ende previlegien. Dair en tiegens de voorscreven Jan Stantvast, zynen gemachtich de Procureur in zynen naem dede zeggen, ende allegieren, in manieren van andtwoorden, onder andere punten ende redenen, dienende tot zynre meyninge, dat hy den voorscreven onse Scout zyn vermeten, ende voortstellen ontkende, ende dat hy t'onrechte aengetast ende gevangen was, ende dat alsoo waerachtich wair, mocht blycken, zonderlinge by zekeren handtvesten, ende previlegien by ons verleent ende gegonnen onser voorscreven Stede van Leyden, inhoudende in substantien, oft gebeurde dat onse Scout voorscreven ergent te doene hadde buyten onser Stede, soo sal hy eenen anderen eerbaeren man zyn roede overgeven, voir twee van onse Scepenen van Leyden, off meer, ende zoo wye hy die overgeeft, sal recht doen mogen, ende Scout wezen: Ende want dan dit aldus gesciet wair by den voorscreven Jan van Poelgeest, als men in der waerheit bevinden soude, ende hy dair en boven den voirscreven Jan Stantvast aengetast ende gevangen hadde, zeyde ende concludeerde zyn voorsz. Procureur, dat hy by den ghenen, die des niet machtich en was gevangen wair, ende dat dair, en dat selve vangen van geenre wairden; mair dat de selve Jan Stantvast dair van vry ende quyt ontslagen wesen soude, eyschende him dat te gescien, ende toe gewyst te worden. Wair op onse voorscreven Stedehouder, ende Raide mit deliberatie van rade, ende, ende nae dat zy him luyden van der waerheyt deser saecken duechdelyck hebben doen informeeren, ende bysondere gemerct, die kennisse van den voorscreven onsen Schoudt voir himluyden gedaen, als dat hy ten tyden, ende opten dach dat hy den voorsz. Jan Stantvast aentast, ende ving, eenen anderen persoon oick poorter, ende woonachtich binnen onse Stede van Leyden voorscreven, by naemen Joost Heinrick Zoon, die roede overgegeven hadde voir Scepenen der selver Stede van Leyden: oick mede by himluyden, die voirsz. handtvesten, ende previlegien by ons gegeven overgezien, ende gehoort van den date van desen vierentwintichsten dach van Julio, anno veerthienhondert vier ende dertich, die welcke in eenen puncte inhouden ende begrypen gelyc hier naer van woorde te woorden gescreven staet:

„ Eerst, zoo sal onse Scout van Leyden, die in der tyt wesen sal, voirtan dragen

„ gen een roede in zynne handt, in een teycken van kennisse, gelyck onse Scout „ van Delff doet, ende oft gebeurde, dat onse Scout voirsz. ergent te doen had- „ de buyten onser Stede, off dat hy zoo sieck wair, dat hy onse Scoutambocht „ van crancheyt niet bewaeren en mochte, soo sal hy eenen anderen eerbaeren „ man zyn roede overgeven mogen, voor twee van onse Schepenen van Leyden, „ off meer. Ende zoo wien onse Schout voirscreven alsoo zyn roede overgege- „ ven hadde, die sal recht mogen doen van onsen wegen, gelyck off onse Scout „ selve wair, den tyt dat onse Scout buyten onser Stede gebeurde te wesen, off „ dat hy zoo zieck wair, als voorsz. is.

Geordineert ende vuyt gesproken hebben, als dat de voorsz. Jan Stantvast onrechtelycken by den voorsz. Jan van Poelgeest, onse voirscreven Schout van Leyden, aengetast, ende gevangen geweest is, ende dat hy dair om van dier aentastyngen, ende vangnisse vry, ende quyt wezen sall, mits betaelende die mondcosten in zynre vangnisse gedaen, sonder meer; ende dat hier mede alle eysschen, calaengen, ende gescillen, die van deser materyen roeren mogen, doot, ende te niete wezen zullen: behoudelycken dattet te verstaen is, als de voorscreven Jan Stantvast wezen zal in alsulcken scyn, ende staete, als hy was voir, ende ten dage dat hy by den voirscreven Jan van Poelgeest aangetast wort, ende dat hy obedyeren, ende volcommen sal die correctie onser Stede van Leyden voirnoemt, in alre vormen ende manieren, als him die overgezeyt geweest is. Aldus gedaen in den Hage by den voorscreven Heere van Lannoy, onse Stedehouder generael, Heer Lodewyck van Montfoorde, Heer Arent van Gend, Heer Gerryt Zyl, Jacop van Catz, Meyster Gillis van Wissekerck, ende Gerryt Poorter (1) van der Loo, onse Raedsluyden van Hollandt. In oirconden desen brieve, ende onsen zegel hier aen gehangen. Gegeven opten XXIII^sten^. dach van Maerte, in 't jaer ons Heeren duysent vierhondert ende vyftich, nae den loope van onsen hove.

Opte plycke stont gescreven:

By mynen Heere den Hertoge, ter relacie van den Stedehouder, ende Rade van Hollandt, boven gescreven.

Ende was onderteyckent:

Bossaert.

Privilegieboek der Stad Leyden B. pag. 131. & 132.

(1) Potter.

Uitspraak van den Hertog van Bourgonje, over het verschil, of de Schout van Leyden, zyne roede overgegeven hebbende, een gebannen man, tegen het vonnis in koomende, mag vangen.

In de maand Juny 1451.

Philips, by der gratien Goodts &c. doen condt allen luyden, die nu syn, ende namaels wesen sullen, ons ontfangen hebbende de oitmoedige supplicatie onser geminder Burgemeesteren, Schepenen, Raidt, ende alle 't gemeyne onser Stede van Leyden, daerinne sy ons te kennen gegeven hebben, hoe dat wy in den jare ons Heeren duysent vierhondert vier ende dertich, een privilegie ende Handtveste gegeven hebben, bezegelt mit onsen zegele, dat in eenen punte inhoudt, dat onse Schout van Leyden voirt an dragen sal in synre handt, in teycken van kennissen, een roede, gelyck onse Schoudt van Delff: Ende noch in eenen anderen punte inhoudt, waerdt dat onse Schout van Leyden buyten onser Stede van Leyden te doen hadde, off dat hy soo sieck ware, dat hy onse Schoudt ambacht selve niet bedienen en mochte, hy sal zyn roede mogen overgeven eenen anderen notablen persoon, voor twee onsen Schepenen van Leyden, ofte meer, de welcke persoon macht hebben sal recht ende wet te doen, durende die absentie ofte sieckte van onsen voorn. Schout, gelyc als de voorsz. onse Schoudt sel-

ve ſoude mogen doen, off dat hiere preſent ende voor oogen ware: Ende noch vorders, in eenen punte die ſelve Handtveſte inhoudt, dat onſe Schoudt ende Gerechte van Leyden bannen mogen, die quaet doenders wt Rynlandt, ende wt den Hage, ende uytten ambachten van dien, ende off die gene, die by hem alſoo gebannen waren, komen boven den ſelven banne in den Ambochten ende Landen, daer ſy uyt gebannen ſyn geweeſt, onſe voorſz. Schout van Leyden ſalſe mogen vangen ende rechten van onſen wege, alſoo ende in ſulcker vougen, als off ſy gevangen hadden geweeſt in onſer voorſz. Stede van Leyden. Ende want het ſoo ſy, dat onlangs gebuert is, dat eenen genaemt Jan Stantvaſt Dobbens, die by onſen Schout, ende Gerechte van Leyden, uyt onſen Baeljouſchappe van Rhynlandt, ende van den Hage gebannen was, boven dien gecomen was in een van onſen Landtſchippe van Rhynlant, in een Dorp genoemt Oeſtgeeſt, vaſt an onſer Stede van Leyden gelegen, daer hem Jan van Poelgeeſt onſe Schout van Leyden, comende van Rhynsburch te Leyden waert, opten wech gemoeten heeft, die welcke den voorſz. Jan Standtvaſt bekennende, ende wetende dat hy gebannen was, is getreden van eener wagen, daer hy opſatt, ende vinck den ſelven Jan Standtvaſt, ende brocht hem gevangen binnen onſer Stede van Leyden, om juſticy daer over te doen, myenende, by crafte van der voorſz. Handtveſte, des macht te hebben, des die magen van den voornoemden Jan Standtvaſt togen in den Hage voir onſen Stedehouder ende Raide van Hollandt, hem oppoſerende tegens dat exploict, alſoo gedaen by onſen Schout voorſz. an hoiren maech, ſeggende dat de voorſz. Schout, ten tyde als hy Jan Standtvaſt vinck; des geen macht en hadde te doen, overmits dat hy ſyn roede voor Schepenen tot Leyden overgegeven hadde, ende daerom een ander perſoon doe Schout was tot Leyden, ende ſyn roede van Juſtitie niet en hadde in ſynre handt, ende daerom geen exploict van rechte doen en mochte, ende dat op een tyt geen twie Schouten tot Leyden ſchuldich en waren bekent te weſen, ſoo verre, dat queſtie ende proces daer uyt gereſen was tuſſchen onſe Stede van Leyden, ende den voorn. Jan Standtvaſt voor onſen voorſz. Stedehouder ende Raide, daerinne ſoo verre voortgegaen is, dat die voorn. Jan gedelivreert geweeſt is, overmits dat hy gebannen bleve, alſoo hy was voir 't voorſz. vangen, ende by deſer maniere van doene ſouden die quaetdoenders ongepunieert blyven, ende him daerinne verſtoutigen, en waer by ons daerin niet voorſien, alſoo die ſelve van Leyden ſeggen, ons ſeer oitmoedelick biddende, ende begerende, himluyden hierinne te willen voirſien, om 't onderhouden van goede juſtitien by behoorlicker ende gevouchlicker remedien; Ende ſonderlinge dat ons gelieven wille 't punt ende artyckel van den voorſz. Handtveſte, daer voor mentie afgemaeckt is. te verclaeren, op dat by ſulcken ſubtylheden, die quade niet en blyven ongepunieert. Waeromme wy, die onſe Stede van Leyden hoir voorſz. privilegien ende handtveſten, alſoo by ons gegeven, in allen hoiren punten ende articklen volcomentlick ende onverbroken houden willen, die boven geſchr. ſaken angeſien ende overdocht, ende daerop gehadt 't goedt duncken ende advys van onſen lieven ende getrouwen, die Here van Lannoy, onſe Stedehouder, ende den anderen van onſen Raide by ons geſtelt, ende geordineert in onſen voorſz. Landen van Hollandt, van Zeelandt ende van Vrieslandt: Ende daer naer van den luyden van onſen grooten Raide by ons weſende, ende ſonderlinge willende ende begerende t' onderhouden, ende die vorderinge van goeder juſtien in onſer Landen ende Heerlicheyden, onſen Schout van der ſelver onſer Stede van Leyden, die nu is ende namaels weſen ſal, hebben wy gegeven, ende by den inhouden van deſen onſen brieve gunnen wy him ende geven authoriteyt ende macht, verclarende onſen ſin, wille ende meyninge geweeſt hebben, ende al noch ſynde, dat die quaetdoenders gebannen weſende by den Gerechte der ſelver onſer Stede van Leyden wtten Hage, ende Rhynlandt, ende uytten ambochten van dien, als voorſz. is, onſe Schout van Leyden, die inder tyt weſen ſal, die ſelve ballingen antaſten, ende vangen mach over al, daer hyſe zal mogen vinden, in den bedryve van de voorſz. Baillioufchepen van Rhynlandt, ende van den Hage, buyten gewyden plecken, ende die brengen, ofte doen brengen in onſe voornoemde Stede van Leyden, om recht daer over te doen, naer inhouden ende uytwyſen van de voorſz. brieven; niet wederſtaende dat onſe voorn. Schout ſyn roede eenen anderen overgegeven heeft, off overgegeven hadde, als boven geſeyt is, ende alwaert dat hy alsdan geen roede mit hem en hadde, noch en droge, ende en is onſe meyninge niet, dat mits overgevende ſyne voorſz. roede, om der ſaken wille ende in der manieren dat boven verclaert is, onſe voorſz.

Schout

Schout ontstelt, off affgesett zy van synder officien, mar willen ende ons belieft, dat desen niet jegenstaende hy hebbe, ende behouden syn macht, om die voorn: ballingen te vangen, alsoo ende in der vougen, als voorsz. is. Ontbieden daerom, ende bevelen onsen voorsz. Stedehouder, ende Raide van Hollant, Bailious van Rhynlandt, ende van den Hage, ende allen anderen onsen Amptluyden, Dienaren, ende ondersaten der selver onser Landen van Hollandt, Zeelandt ende Vrieslandt, die nu syn, ende namaels wesen sullen, hoiren Stedehouderen, ende eenen yegelicken van him bysonder, ende evenverre dat him aengaen mach, dat hy ende elck heurer van desen onser verclaerse, wille, meyninge ende beliefte op die punten ende articule, ende alsoo als wy die verclaert hebben, onsen Schout ende Gerechte van onser Stede van Leyden, die inder tyt wesen sullen, doen ende laeten gebruycken rustelic, vredelic, ende tot eeuwigen dagen, sonder him daerjegen te doen off te laten geschien, nu noch in tyden toecomende, hinder, letsel off ongebruyck in eeniger manieren, want ons dat alsoo belieft gedaen te wesen. Ende ten hende dat dit vaste ende gestadige sake sy tot eeuwigen dagen, Soo hebben wy an desen brieff doen hangen onsen zegel, behouden in anderen zaken ons rechts, ende elcx anders in allen: Gegeven in onser Stede van Bruissel, in de maendt Junio, in 't jaer ons Heeren M. CCCC. een ende vyftich.

By myn Heere den Hertoge.

J. de Brul.

MS. Privilegien van Leyden, & Perkament Regifter, Privilegia ende handvesten Philippus B. 1432 —— 1466. Cas K. pag. 146. versa & 147.

De Aartshertog Philips bevestigt de overdracht van het Schoutambocht van Leyden, door Heer Adriaan van Poelgeest, op zeekere voorwaarden gedaan, aan Jacob van Boschuysen.

Den 28. May 1499.

Philips, van Gods genaden Ertshertoge van Oostentyck, van Bourgondien, van Lothryc, van Brabandt, van Styer, van Karinte, van Crain, van Limburg, van Lucemburch, ende van Gelre, Grave van Vlaenderen, van Habsburg, van Tyrol, van Bourgondien Palsgrave, van Henegouwe, Landgrave van Elsas, Marcgrave van Burgauw, ende des heylichs Rycx, van Hollandt, van Zeelandt, van Phirt, van Kyburg, van Namen, ende van Zuytphen, Grave, Heere van Vrieslandt, opter Windismarck, van Portenauw, van Salins, ende van Mechelen: Allen den genen die desen onsen brieff zullen zien, Saluyt. Alsoo onse lieve ende getrouwe Ridder, ende Schout van onser Stadt van Leyden, in onsen Lande van Hollandt, Heer Adriaen van Poelgeest, die 't voorschreven officie, ende Schoutambocht, vuyt cracht van anderen, onsen brieven tot noch toe in pachte gehadt, ende gehouden heeft, heeft 't voorschreven officie van Schoutambocht op huyden datum van desen overgedragen, ende geresigneert in handen van onsen zeer lieven, ende getrouwen Ridder, ende Cancellier, die Heere van Maigny, met allen den rechten, recessen, ende somme van penningen, die hy daer op staende heeft, tot proffyte van onsen lieven ende getrouwen sciltcnape Jacop van Boschuysen, indien dat ons geliefden, ons verzouckende by den voorschreven Jacop, die voorsceven resignacie te willen admitteeren, ende believen; ende voorts gemerct dan den voorschreven pacht corts vuytgaen, ende expireren sal, hem den voorschreven pacht van den voorschreven Schoutambochte te willen verlanghen eenen tyt van zes, oft acht jaeren, tot zulcken pryse, ende op condicye hem te moghen rembourseren van den voorsceven penningen, als de voorschreven Heer Adriaen van Poelgeest daerup staende hadde, ende hem op al verleenen openen brieven. Doen te weten, dat wy die saecken voorsz. overgemerct de voorschrevene resignacie, ende overdracht voor danckelyck hebbende, ende om 't goedt ende deuchdelyck rappoort ende anbringhen ons gedaen van den persoon van den voorschreven Jacop van Boschuysen, ende van zynder wysheyt, ende recht-

rechtveerdicheyt; den zelven Jacop vulcomelyck betrouwende zynder nutheyt, ende getrouwicheyt, hebben geſtelt, ende gecommitteert, ſtellen, ende committeeren by deſen onſen brieve, in 't voorſcreven officie van Scoutſcip van onſer voorſchreven Stadt van Leyden, in de ſtede van den voorſchreven Heere Adriaen van Poelgeeſt, den welcken overmits den voorſchreven overdracht, ende reſignacye, wy van den voorſchreven officie verdregen hebben, ende verdragen by deſen, gevende den zelven Jacop by dien vulcommen macht, auctoriteyt, ende zonderlinge bevel 't voorſchreven officie van Scoutambocht voortaen te houden, bewaeren, ende bedienen, oft by zynen gecommitteerden daertoe wt (1) ende bequame tot zyn ampt ende vreeſe (2) te doen houden, bewaeren, ende bedienen den tyt dat den pacht van den voorſchreven Heeren Adriaen heeft, ende daer naer vier jaren lanck geduerende, ende achter een volgende onſe Scepenen, ende andere Rechten (3) die 't behooren ſal te maenen recht, wet, ende juſticye te doene, allen den genen die 't aen hem begeren zullen in de zaicken, ende ſtucken die 't behooren ſal, ende qualyc (4) al te doene, dat een goet ende getrouwe Schout voorſchreven behoort, ende ſchuldich es van doene, ende dat totten voorſchreven officie diene, ende behoort ten rechten eeren, nutſcepen, vryheden, proffiten, ende vervallen, daer toe ſtaende, ende behoorende, den voorſcreven vier jaeren lanck geduerende: Ende mits by hem betalende elck van den voorſcreven vier jaeren tot onſen proffyte, in handen van den genen van onſen Rentmeeſters, die 't behooren ſal, in de Stede van den drie hondert pieters van zes ende dertich grooten onſer Vlaemſcher munten 't ſtuck, 's jaers, die de voorſz. Heer Adriaen van Poelgeeſt daer vooren te betaelen plach, die ſomme van drie hondert ponden van veertich grooten onſer voorſchreven Vlaemſcher munten 't pont. Voorts ſal ons die voorſz. Jacop leenen in gereede penningen, die ſomme van zes hondert ponden van den pryſe, ende munte voorſchreven, eens, ende die leveren in handen van onſen lieven ende getrouwen Raedt, ende Ontfanger generael van allen onſen financien, Symon Longin, die hem zyn brieven van ontfange geven ſal, ende die voorts daerof rekeninge gehouden werdt te doene, tot onſen proffyte metten anderen penninghen van zynen ontfange; om van welcker leeninge van zes hondert ponden, ende oock van den anderen receſſen ſtaende op 't voorſchreven officie, ende hem by den voorſchreven Heer Adriaen van Poelgeeſt overdragen, als voorſchreven es, off een deel van dien gerembourſeert te worden, wy den voorſchreven Jacop van Boschuyſen geconſenteert hebben, ende conſenteeren by deſen onſen brieve, dat hy in minderinge van dien, alle jaere ſal mogen inhouden van den penningen van zynen voorſchreven pachte, tweehondert thien ponden van den voorſchreven pryſe van XL. grooten Vlaems, den voorſchreven pacht geduerende. Ende voorts op die ander voirwairden, ende condicien als in de brieven van den voorſchreven Heere Adriaen van Poelgeeſt begrepen, ende verclaert ſtaen, ende in alder manieren, of dit hier noch verhaelt ende verclaert waeren, Waerop de voorſchreven Jacop van Boschuyſen gehouden werdt den behoorlycken eedt te doene, mitsgaders zekerheit, ende borchtocht te ſtellen in handen van onſen lieven ende getrouwen die Luyden van onſer reeckeninge in Hollandt, die wy daer toe committeren. Ontbieden ende bevelen daeromme den voorſchreven Luyden van onſer rekencamer in Hollandt, dat den voorſchreven eedt gedaen, zeker, ende borchtocht geſtelt by den voorſchreven Jacop van Boschuyſen, als voorſchreven is, by (5) hem ſtellen, oft doen ſtellen in de poſſeſſie, ende gebruyckeneſſe van den voorſchreven officie, ende dat gedaen zy, onſe Burgemeeſteren, Scepenen, ende Raiden van onſer voorſchreven Stat van Leyden, ende alle andere onſe Rechteren, Juſticieren, Officieren, ende onderſaten, dien dit aengaen, of roeren ſal moghen, ende een ygelyck van hem zoo hem toebehooren ſal, doen, laten, ende gedooghen van den voorſchreven Schoutambochte mitgaders van den rechten, eeren, nutſcepen, vryheden, proffiten, vervallen, ende totten laſten, ende op die condicien voorſchreven, ruſtelyck, vredelyck, ende volcomelyck genyeten ende gebruyken, ſonder hem te doen, off te laten geſcien eenich hinder, letſel, off moyenneſſe ter contrarie. Bevelen voorts den voorſchreven luyden van onſer rekeninge in Hollandt, dat zy den voorſchreven Jacop van Boſchuyſen, elck van den voorſchreven vier jaeren afflach, ende coſten van zynen voorſchreven pachte van drie hondert ponden,

(1) nut. (2) in vreede. (3) Rechters. (4) waerlyk. (5) *Of ſy.*

den, in minderinge van der voorschreven leeninghe, ende recesse, de voorschreven twee hondert tien ponden munte voorschreven, mits by hem overbringende desen onsen jegenwoordigen brieff, off copie auctentyckque van dien, ende vanden brieven van den voorschreven Heer Adriaen van Poelgeest, boven geroert alleenelyck, want ons alsoo gelieft. Des t' oirconden hebben wy onsen zegel hier aen doen hangen. Gegeven in onse Stadt van Brussel den XXVIII^en. dach van Meye, in 't jaer ons Heeren duysent vierhondert negen ende tnegentich.

Opte plycke stont geschreven:

By mynen Heere den Ertshertoghe, myn Heere van Besancon, de Proost van Sinte Pieters Kercke te Lueven, ende andere jegenwoordich.

Numan.

Opten rugge stont geschreven:

Opten XIII^en. dach van Junio, anno XIIII^C. negen ende tnegentich, Soo dede Jacop van Bosschuysen, genoemt in 't witte van desen brieve, den behoorlycken eedt van den Schoutambochte der Stede van Leyden, daer off in 't zelve witte mencie gemaect es, in handen van den Luyden van der reeckeninge in den Hage. My present.

De Teylingen.

In die breede van den rugge stont:

Op 't leeninghe ende recessen begrepen in 't witte van desen, Soo is de voornoemde Scout gerembourseert, ende die gelden zyn in 't vuyt geven zyne eerste reeckeninge van den voorschreven Schoutambocht, in twee partyen, f°. III. van twee jaeren, eyndende XIX. dage in Junio anno XV^C. ende een, de somme van vierhondert veertich pont van XL. grooten 't pont. Item, noch die gelden zyn in 't vuytgeven van zyne IIe. ende leste reeckeninge des voorschreven Schoutambochts van twee jaeren, eyndende XIX. in Junio anno XV^C. ende drie, in twee partyen f°. IIII. de somme van vierhondert twintich pont van XL. grooten Vlaems 't pont.

Privilegiebock der Stad Leyden B. pag. 450. tot 452.

Verdrag van de Burgermeesteren van Leyden over het bedienen van het Schoutambocht met Heere Gerard van Lokhorst, voor Schepenen, gemaakt.

Den 30. Juny 1535.

Wy Willem van Lodensteyn, ende Geryt Jan Gerrytzoonszoon, Scepenen in Leyden, oirconden, dat op huyden, datum van desen, voor ons gecomen zyn die Burgermeesteren der voorschreven Stede, als Dirick Ottenzoon, Meester Willem van Oy, Doctor in beyden rechten, Dirick Aelbrechtszoon, ende Jacop Claeszoon Houtcooper, in den naeme ende van wegen der voorsz. Stede, ter eenre zyde; ende Heeren Gerryt van Lochorst, Ridder, Schout der voorschreven Stede, ter andere zyden; ende bekenden hoe dat zyluyden door tusschenspreken van eenige by consent, ende goetduncken van den gemeenen Scepenen ende Vroescepe deser Stede geconsenteert, den drieëntwintichsten dach in Junio, anno XV^C. drie ende dertich, t' samen geaccordeert ende vereenicht zyn, aengaende 't officie, ende dienste van den Schoutambochte deser Stede, zoo wel roerende de twee laetste voorgaende jaeren als oock toecomende jaeren naevolgende, des voorschreven Heeren Geryt van Lochorst commissie van den selven Schoutambochte, ende dat in manieren hier nae volgende.

Ten eersten, als dat naevolgende de begeerte van den voorschreven Heeren

Geryt van Lochorst, zoo salmen ordonneren een bequaem persoon tot administratie van allen ontfang, ende uytgeven 't voorschreven officie aengaende, 't zelve beschryven, ende daer off rekeninge ende reliqua te doen.

Ten tweeden, zoo en sal die voorschreven Heeren Gerryt van Lochorst, lopende zyn voorsz. commissie, gheen Substituyt setten, dan by consent ende advyse van den Burgermeesteren der voorschreven Stede, ende 't meerendeel van dien.

Ten derden, zoo en sal die voorschreven Heeren Gerryt van Lochorst, binnen den tyt van zyne voornoemde Commissie, noch oock zynen Substituyt, geen compositie, noch overcomste van boeten mit nyemant mogen maecken, dan in 't by wesen, advys, ende consent van den Burgermeesteren, ende 't meerendeel van dien, off van den genen die zy daer toe bevelen zullen.

Ten vierden, oft gebeurde, dat die Burgermeesteren der voorschreven Stede, ende 't merendeel van dien, den voornoemden Heeren Gerryt van Lochorst versochten tot eenigen reysen by zyn persoon te gebeuren, Soo zal hy tot wedden hebben, binnen 's lants, van elcken dach vieretwintich stuyvers, ende buyten 's lants, voor elcken dach twee en dertich stuvers.

Ten vyften, oft gebeurde, dat des voorsz. Heeren Gerryt van Lochorsts, vuyt geeven aangaande 't voorsz. Schoutambochte, meerder beviel dan zynen ontfanck, als 't van den voorgaende jaeren berekent is geweest, soo zal hy van der Stede wegen weder gerembourseert worden van sulcken surplus, als dat bedraecht, ende indien zynen ontfang meerder bevalt dan zyn vuytgeven, soo zal van 't selfde surplus die voorschreven Heeren Geryt van Lochorst hebben een recht derdendeel, ende die voorschreven Stede die twee derdendeelen.

Ten zesten, alle cleyne boeten, renchoenen, pandingen, procuracien, overgiften, ende zoenen, zullen wesen tot zyne proffyte; des zoo zal hy weder gehouden wesen, den dienaers tot zyne coste, nae ouder gewoonten, te verclee-den, buyten deser Stede coste.

Ten zevenden, zoo zal die voorschreven Stede noch gehouden wesen den voornoemden Heeren Gerryt van Lochorst, zoo wel van den voorschreven twie laetste voorgaende jaeren, als oock van toecommende jaer, elex jaers toe te geven vyftich Carolus guldens, van veertich grooten 't stuck.

Ten achten, ende ten laetsten, zoo wes die voorschreven Heeren Geryt van Lochorst, lopende zyn voorschreven commissie, besoingneren zal, aengaende 't voorschreven Schoutambocht, door advyse ende goet duncken van den Burgermeesteren der voorschreven Stede, ende den meerendeel van dien, daer of sal dese voorsz. Stede hem, ende zynen erven, altyts ontlasten.

Voort zoo zal die voorsz. Heeren Gerryt van Lochorst, ende zyn huysvrouwe, noch genieten ende hebben alsulcke vrydomme, als hemluyden by den Gerechte, ende gemeen Vroescepe geconsenteert is den vyften dach in Aprille, anno vyftienhondert zeven ende twintich.

Ende die voorsz. partyen geloven, te weeten: die voorsz. Burgermeesteren voor hen, ende hoore naecommelingen van der voorschreven Stede wegen, in den naeme zoo zy procederen, ende die voorschreven Heere Gerryt van Lochorst voor hem, ende zynen erven, dese voorsz. puncten ende articulen ende elcx van dien byzonder, wel ende doechdeycken te onderhouden, ende doen onderhouden, zonder daer jegens te doen in eeniger manieren, noch mit geenen rechten geestelyck noch waerlyck. Ende hier off zyn twee brieven, daer aff dat hebben die voorschreven Burgermeesteren tot der voorschreven Stede behoeff, den eenen, ende Heeren Geryt van Lochorst voornoemt, den anderen. In oorconden desen brief besegelt mit onsen zegelen, in 't jaer ons Heeren duysent vyffhondert vyff ende dertich, opten lesten dach in Junio.

Ende was opte plycke geteyckent:

J. Deyman.

Ende besegelt mit twee groen wasse zegelen uythangende aen dobbele franchyne staerten.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 122. *versa* 123. & 124.

N. B. Uit de voorgaande, en de volgende persoonen van aanzien, welken het Schouts ampt van de Stad Leyden bekleed hebben, blykt, dat *Mr. Simon van Leeuwen* geweldig doolt in zyne *beschryving van Leyden pag.* 467. meldende, *dat het Schoutsampt eene verachtelyke dienst, en van niemand begeerd was.*

Re-

Redenen, waarom de Regeerders der Stad Leyden zyne Vorstelyke Genade voorstelden, om het Schoutampt van de Stad met het Bailiuwschap van Rynland weder te vereenigen, en bericht, hoe te bedienen voor Foy van Brouchoven.

Den 27. October 1582.

Alsoo Burgemeesteren deser Stede, by tyen van de voorgaende reeckeninghe, naer verscheyden communicatien desen aengaende, mit die van den Gerechten oock groote Vroetschappe, tot verscheyden reysen hier op gehouden, te raede gevonden waeren, de Offitien van 't Schout Ampt deser Stede, weder te doen vereenigen aen het Baillyuwschap van Rynlant, ende zulx beyde deselve Officien by een persoon te doen bedienen: Soo hadden sy om daer toe te geraecken syn F. G. (1) doen verthoonen, hoe dat het sulx was, dat onlanghs naer 't gedenckwaerdige ontset der selver Stede, by syn F. G. by advyse der Heeren Staten, de Offitien 't Bailjuwschap van Rynlandt, ende 't Schout Ambacht van Leyden, geunieert, ende voor zeeckere jaere by Foy van Brouckhoven, jegenwoordigh Bailliuw, gesamentlyck bedient waere, dan waren in 't jaer van achtentseventigh, om eenige redenen, den voornoemden Borgemeesteren onbekent, weder gesepareert, ende 't offitie van Schout aldaer doen bedienen by Willem van Loo, als dan noch in bedieninge van dien wesende: Ende alsoo die voornoemde Borgemeesteren him lieten beduncken, de voornaemste oorsaecken van 't voorsz. unieren geweest te syn, de questien, die, in tyden ende wylen, tusschen d'Officiers zouden hebben mogen rysen, soo ter oorzaecke van de limiten van eens yegelycks Jurisdictie, dicht buyten der voorsz. Stede eyndende, als andersfints, ende dat deselve zaecke, als noch niet en cesseerde, maer ter contrarie, die voornoemde Burgemeesteren genoech om gelyke oorsaecke, geduyrende 't Schout Ambacht van den voorsz. Loo, metten voornoemden Bailliuw van Rynlant, proces hadden moeten sustineren, en in tyden ende wylen, meerder oneenigheden waren beduchtende, ende dat alle gelycke questien en geschillen, mits het unieren van beyde d'Offitien, zouden werden verhoet; om 't welck in eenige andere Hollantse Steden, namelick Dordrecht, ende Delff, te voorcomen, d'Officier van 't Bailliuwschap van Suythollandt mit 't Schoutampt van Dordrecht; ende van Delfflandt met 't Schoutampt van Delf, zyn geunieert: Soo verzochten die voornoemde Burgemeesteren, mit ootmoet, dat synder F. G. geliefde 't Bailjuwschap, en 't Schoutambocht van Leyden weder te uniëren, ende sulx te doen depescheren commissie opten voornoemden Foy van Brouchoven, om 't Schout Ambacht der voorsz. Stede, tot wederzeggen van syne F. G. beneffens 't voorsz. Bailliuwschap te werden bedient, onder zodanige instructie, als generalicken op alle Hooftofficieren laetst gemaeckt wesende, en in tyden ende wylen, noch gemaect sal mogen werden; ende dat met laste, om behalven de dienaren van Justitie, die hy, als Bailluy van Rynlant, gehouden was te onderhouden, noch in synen dienst mocht aennemen zes-dienaren, tot sodanigen jaerlyckse gagien, als de voorsz. Bailluy met die van de reeckeningen in Hollandt, souden mogen overcomen, om de zelve dienaren, de noot vereysschende, tot vordernisse van de Justitie, straffe van de boossen, ende voorstant van de vromen, gesamentlyck, ende mit gemeender handt te mogen werden gebruyckt, zoo wel ten platten lande, als zonderlinge binnen der voorsz. Stede, alwaer den Officier mede deur den aenwas van de Universiteyt, merckelyck getal van dienaren, in tyde en wyle van noode souden hebben, om dat hy by hulp van de selve te beter de wulpsheyt, ende alle ontucht, zoo van de Studenten, als andere, mocht onderdrucken en beletten: Welck versouck by syn F. G. beneffens de beslotene brieven van den date den V[en]. Octobris tweeëntachtigh, gezonden is geweest aen die van de Reeckeninge in Hollandt, innehoudende onder andere, dat by syn F. G. het te kennen geven geconsidereert, ende van den innehouden van dien volcomelyck rapport ontfangen hebbende, hadde de redenen der genomden Borgemeesteren totter voorgenomder reünie bewegende, gefondeert gevonden, ende sulx begeert tot beter ende meerder vorderinge van de Justitie, in 't versouck van de Supplianten te bewilligen, die van de Reecke-

(1) *Of* Furstelycke Genade.

Reeckeninge verzouckende, ende niettemin amptshalven belaftende, ter expiratie van den pacht lopende, den genomden van Loo, van 't zelve Offitie geheelicken te verdraegen; ende 't Schoutampt wederom mit 't Bailliuwfchap van Rynlandt vereenigen, en behoorlycke commiffie op te genomden Foy Brouckhoven, te doen depefcheren, om 't felve beneffens 't voorfz. Bailliuwfchap te bedienen onder zulcke inftructie, als generalyck op alle Hooftofficieren van Hollant laetft gemaeckt was, ende in tyden ende wylen als noch gemaeckt zouden mogen werden, voorder onder alfulcken andere conditien ende reftrinctien, zoo van den onderhout van Dienaren van de Juftitie, als andersfints, als de voorfz. van Brouckhoven mitte voornoemde van Reeckeninge zoude accorderen, omme waertoe te comen, alfoo de voornoemde Officier verclaerde, van geene meninge te wefen 't voorfz. Officie aen te vaerden, ten waer mit feeckere befpreecken, zoo daer van eerft geraempt, en naerderhandt bewilligt, de alhier geinfereerden,

Poincten geraemt van wegen Burgemeefteren ende Schepenen der Stadt Leyden, daer naer 't Offitie van 't Schoutampt der voorfz. Stede by fyn F. G. mittet Baillyfchap van Rynlandt gereunieert, by Foy van Brouchove, Bailly, zal mogen werden bedient.

Eerft, dat de voorfz. Bailly, 't voorgaende offitie in perfoon fal bedienen, ende fulx tot alle ordinarife en extraordinarife comparitien van Burgemeefteren, ende Gerechte, in perfoone zal compareren, ten waer hy daer toe, mits fieckte, of notigh afwefen waer verhindert (*a*); in welcken gevalle, hy de roede een ander bequaem perfoon zal mogen overgeven, achtervolgende 't privilegie, by Hertoge Philips van Bourgongen defe Stede verleent, van date den XXIIII[en]. July XIIII[c]. XXXIIII.

(*a*) Welck nodigh afwefen men oock verftaet, als de voorfz. Officier, tot vorderinge van faecken van 't Dyckgraeffchap, of Bailjuwfchap, tot de ordinariffe vierfcharen, 't fy van myn Heeren de H. Heemraden, of van Rynlandt, ende extraordinarife vergaderingen van de voorfz. H. Heemraden, zal moeten vaeheren.

Dat hy hem van alle vergaderingen van die van de Vroetfchappen zal afhouwen, zonder aldaer te comen, ten waer hy aldaer, om eenige verkiefinge te helpen doen, nootelyck moft wefen, of aldaer ontboden werden, in welcken gevalle hy, 't gunt daeromme hy gecomen, of daer toe hy geroepen, zal zyn voldaen wezende, terftont zal hebben te vertrecken.

Dat hy, omme hem voor foo vele mogelyck is, *van de moeyten van 't Schoutamptbacht, daer die de jegenwoordigheyt van fyn perfoon nyet en is vereyfchende* (*b*), eenighfints te verlichten, mit goetduncken en believen van Burgemeefteren, ende Gerechte, in dier tyt, zeeckere getrou ende gequalificeert perfoon, fal mogen ftellen tot zynen Stadthouder, off Onderfchout, onder zodanigen eedt, ende inftructie, als hy mitten zelven, by advyfe, als voren, zal connen verdragen.

(*b*) De Bailluy, naerder verclaringe gedaen zynde van de faecke, waer de jegenwoordigheyt van fyn perfoon wert gerequireert, te weeten, in alle folemnele ende publicque acten, es te vreden; dat 't gefubregulеerde zal blyven ftaen.

Welcke Stadhouder, of Onderfchout, indien hy capabel is (*c*), de voorfz. Officier by fyn fiecten, of noodigen af fyn, de roede, als vooren, fal mogen overleveren, dewelcke, indien gevalle, en anders niet, in de voorgeruerde vergaderinghen van Burgemeefteren, ende Gerechte, niet alleen vrye toegangh hebben, mer des Schouts plaetfen occuperen, ftemme geven, ende als Officier gerefpecteert werden zal, alles inconformite van 't geroerde privilegie (*d*).

(*c*) Volgende 't privilegie, te weten, langer dan feven jaeren poorter es geweeft.

(*d*) 't Woort *Capabel* naerder als voren verclaert zynde, es de Bailluyw oock

oock te vreden. Zekere voorgaende additie esmet believen van den Bailliuw uyt gelaeten, ende geroyeert, des hem toe geseyt es, dat men hem boven 't vermogen, niet en sal belasten, ende soo wanneer hy eenige swarigheyt, of indispositie zal maecken in 't publiceren ter veynster te gaen, dat men hem, als dan, toelaeten zal, de roede, eenen anderen te geven, volgende 't privilegie.

Dat de voorsz. Officier, ende synen Stadthouder, gehouden sullen zyn, behalven den eedt, daer mede hy de hooge overheyt verpligt zal wesen in openbare vierschare eedt (e) te doen, van 't recht der hooge Overheyt, beyde in 't hooge, ende in 't laege, getrouwelyck te bewaren, eenen yegelyck recht ende justitie te doen, den armen als den rycken, alle hantvesten, privilegien, octroyen, keuren, statuyten, ordonnantien, ende alle oude loffelycke haercomen, ende gewoonten, ende voornemelyck de Octroyen deser Stede verleent, nopende de buyten neeringen ende getimmerten, naer haer uyterste vermoghen te onderhouden, en een yegelyck te doen onderhouden, ende jegens den overtreders van dien voorts te vaeren tot innewinninge van boeten, breucken, ende straffen daer toe gestelt, zonder oochluyckinge of verdragh, des sullen sy, nopende de exploicten, ten regard van buyten neeringen te doen, assistentie mogen nemen van Bierdragers, ende Weetwerckers, volgende de ordonnantie daer van synde, ende, so 't noot waer, van zodanige meer andere persoonen, als Burgemeesteren, ende Gerechte, tot handthoudinge van de authoriteyt, ende volvoeringe van 't exploict, sullen goetvinden. . . . .

(e) Op 't gunt de Bailluy verclaert heeft, dat hy te vreden es desen eedt te doen, ende naer te comen; beroerende de neeringen ende getimmerten van nieuw voortaen op te rechten, ende te maecken; mer dat beroerende 't geen dies aengaende tot noch toe geinfringeert is, hem in 't selve, als voor syn tyt gebuert, persoonlycke assistentie behoort te gewerden van Burgemeesteren ende Regeerders. Es hem van wegen Burgemeesteren, ende Gerechte, geantwoort, dat zy niet en connen verstaen yet in desen eedt te veranderen; mer dat hy deselve behoort te doen, zoo die leyt, gelyck hy in desen voorgaende geen zwarigheyt en heeft gemaeckt; mer om hem, beroerende de voorgaende infractie, te gemoet te gaen, sal hem acte apart werden verleent, dat den eedt hem niet en sal binden, dan beroerende, het toecomende, en dat hy nopende het voorgaende, niet dadelyck, of andersints en sal executeren, dan ten advyse, ende mit beveele van Burgemeesteren, ende Gerechte, in der tyt, daer naer hy hem, als dan, gehouden sal syn te gedragen, 't welck de Bailliuw sulx oock heeft aengenomen. Verder, dat de Stadt Leyden den voorsz. Stedehouder soude willen vereeren, met een cleyne jaerlyckse gaigie, ofte in plaetse van dien hem te vergunnen jaerlylycx tabbaertlaken, zonder de letteren, 't welck de Stadt door de reunie van 't Bailliuwschap, en Schoutampt, zal profiteren en behouden.

Nopende 't voorsz. punt sullen Burgemeesteren ende Gerechte bespreken met die van de groote Vroetschappen, wiens werc 't selve es, niet twyffelende, of gelyck sy in dese meyningh swarigheyt vinden, die van de groote Vroetschappenen en sullen van gelycken doen, en hen mette opinie van Burgemeesteren, en Gerechte verlycken.

Dat hy tot vordernisse en ontsigh van de Justitie, soo wel binnen der Stadt Leyden, als Rynlandt, ende restitutie van de behoorlyke authoriteyt van den Officier, mitsgaders van Burgemeesteren ende Gerechte, buyten synen costen (f), gestade-

(f) Opten woorden *buyten syn costen*, gedragen hem Burgemeesteren, ende Gerechte, ter dispositie van Myn Heeren van de reeckeningen, of den Officier yet, ende hoe vele, hydragen sal in de costen van 't onderhout van de dienaren, ende waer de voor der costen, boven

ſtadelyck in dienſt houden ſal tien dienaren van Juſtitie, ende behalvende ſelve, drie clauditen, of dieſleyers, alle gelyck haer continuele reſidentie houdende binnen der Stadt Leyden, onder ſodanige regel, inſtructie, eedt, ende jaerlyckſe wedden, als hy metten ſelve, ten advyſe als voren, zal connen verdraegen; in welcken eedt, ſoo wel de dienaers, als dieſleyders, meede ſweeren, zullen, alle overtredingen van Keuren, en ordonnantien deſer Stede, tot haren kenniſſe comende, te bekeuren, ende de ſtraffe van dien te doen benaarſtigen.

't gunt van wegen de Stadt, ende die van de Univerſiteyt, daer toe uyt een liberaelheyt, en ſonder in 't minſte daer toe gehouden te ſyn, went gepreſenteert ſal worden, gevenden, in den welcken communicatie voorgeſlaegen es, dat men 't reſt ſoude mogen vinden aen tween, te weten, d'een helft tot laſt van de hooge Overigheyt, 't welc den Officier uyte civile boeten zoude mogen verleggen, en d'andere helft tot laſt van 't gemeen landt van Rynlandt, zoo verre hem 't Bailliuwſchap extendeert, te weten, over de gene die hier mede ſullen zyn gedient, ende ſoude men 't ſelve mogen vinden opten voet van ſchiltaelen; niet te min werdt ſulx gehelicken gelaeten ter dispoſitien van myne Heeren van de Reeckeningen, alles in dien met myn Heere den Bailliuw te accorderen.

Tot voldoeninghe van welcke der Dienaren wedden, den voorſz. Officier voor een tyt van ſeven jaeren uyter Stadt beurſe jaerlycx te bate gecomen ſal werden, een ſomme van vyff en tachtigh guldens; ende boven dien uytte beurſe van der Univerſiteyt, onder 't behagen van Curateurs gelycke LXXXV. guldens.

Ten laetſten, dat de voorſz. Officier de Stadt van drie maenden, te drie maenden, behoorlycke reeckeningen zal doen, van des Stadts gedeelte in de civile boeten, ende breucken, die hy ſoo by wegen van Juſtitie, als andersſints ſal hebben bekomen (g).

(g) Ende dat naer advenandt van 't gene by compoſitie, afgetrocken die coſten, daer omme gedaen, daer van ſuyvers gecomen ſal ſyn, ende dat die voorſz. Officier deſelve compoſitien ſal mogen doen, ſonder gehouden te weſen yemandt van deſer Stede weeghen daer over te roupen.

Dat de voorſz. Officier met geene commiſſie, ofte Stads dienſten, zoo binnen, als buyten deſer Stede, zal mogen beſwaeren, anders dan in 't geene eygenlyck 't Schoutampt, en Juſtitie es aentreffende.

Burgemeeſteren ende Gerechte hebben in ampliatie van 't voorſz. naeſtelycxteartykel, 't welc by hem voor 't laatſte was geſtelt, mitsgaders in de additie van II. volgende articulen bewilligt.

Aldus by Burgemeeſteren ende Gerechte voorſz. geraempt, ende beſloten de voornoemde Officier voorgehouden te werden, opten XVIen. Octobris, anno XVC. twee en tachtigh.

Aldus onderlinghe bewillight, afgedaen, ende gehouden voor gearreſteert opten XXVIIen. Octobris 1582. by Jan Jansſoon van Baersdorp, Geryt Wiggers van Duvelandt, Pieters Adryaensz. van der Werf, ende Jan Lucasſoon van Waſſenaer [die ten halve ſynde, wegh gegaen is] Burgemeeſteren; Dirck Gerytsſoon Smalingh, Willem Jansz. Soon van Eemskerck, Pieter Oom Pietersz. Jan Brouwer Jansſoon, Claes Gysbertsſoon van Dorp, ende Jacob Allertsſoon de Haes, Schepenen; ter eenre, end Foy van Brouckhoven, Bailly, ter andere

My jegenwoordigh,

En is geteeckent:

Joan v. Hout. Brouckhoven.

Ach-

Achtervolgende welcke accord, ende overcomfte, is de voorfz. Officier by de voornoemde van de Reeckeninge verleent de volgende Commiffie.

Uit de MS. papieren van den Heere NN.

Het Bailiufchap van Rynland met het Schoutampt van Leyden weder vereenigd in den perfoon van Foy van Broukhoven, en Inftructie van den zelven, met de beveftiginge van zyne Excellentie Prins Willem den Eerften.

Den 29. October 1582.

Alzoe de tyt van de commiffie van Willem van Loo, het Schoutambacht der Stad Leyden, eyndigen, ende uytgaen fal opten XII^en^. dach van de maend van Novembr. naeftcomende, ende de commiffie van Foy van Brouchoven van 't Baillioufchap van Rhynlant opten VI^en^. dach van der zelver maent, ende d'Excellentie van de Prince van Oraignen, ende hoge Overigheyt van Holland, Zeland, ende Weftvriesland, door 't aengeven ende verfouck van Burgemeefteren, ende Regeerders defer Stede voorfz. Leyden voor goet bevindende, ende verftaende omme merckelicke reden fyne Excellentie daer toe bewegende, ende infonderheyt omme voortaen voor te comen, ende te verhoeden de queftien, gefchillen, ende proceffen dagelicx vallende tuffchen den Officiers opte uytftreckinge, ende diftinctie van de limiten der voorfz. Jurisdictien, dat de voorfz. twee Offitien wederom by een gevoucht, ende by enen perfoon gelyckelick fouden werden bedient, overfulx de felve fyne Excellentie tot het voorfz. Schoutambacht der Stadt Leyden geftelt, ende gecommitteert heeft Foy van Brouchoven, omme na date van den uytgang van de commiffie des voornoemden Willems van Loo, 't felve Schoutambacht te oeffenen, ende bedienen, beneffens het Baillioufchap van Rhynland, belaftende ende ordonnerende die van de Rekeninge in Holland, den zelven Foy van Brouchoven daer van te expedieren behoorlicke brieven van commiffie, onder alfulcke inftructie ende ordonnantie, als generalyck op alle Hooftofficiers in Hollant gemaect, ende noch in tyden ende wylen gemaect fal mogen werden, ende voorts onder alfulcke andere conditien ende reftrinctien, zoe van onderhout van dienaren van Juftitie, als anderfins, alsmen met hem foude mogen overcomen, alles na breder vermelden der brieven van fyn Excellencie, gefcreven aen de voorgenoemde van de Reeckeninge, in date den vierden dach defer maend October. Soo eft, dat de voornoemde luyden van de Rekeninge, achtervolgende, ende uyt crachte van de felve laft ende bevel in den name, ende van wegen fyne voorfz. Excellentie Pr. als hoge Overheyt van Hollant, Zeeland, en Vriesland, den voornoemden Foy van Brouchoven hebben onthouden, geftelt, ende gecommitteert, onthouden, ftellen, ende committeren by defen, niet alleen van nieuws totten voorfz. ftaet en Offitie van 't Baillioufchap, ende Dycgraeffchap van 't land van Rynland, maer oock tot het Schoutambacht der Stad Leyden, daer van men den voornoemden Willem van Loo, t'eynde de lopende tyt fynder commiffie, nu, voor alsdan, by defen verdraecht, en ontflaet, omme defelve offitien wel ende getrouwelicken te houden, oeffenen, ende bedienen, des Graeffelicheyts recht, hoocheyt, en heerlicheyt daer inne te bewaren, ende voor te ftaen, allen misdadigen, ende quaetdoenders met alder naerfticheyt, ende fonder oochluykinge te apprehenderen, te recht te ftellen, ende te doen ftraffen naer behoren, den breuckigen, en boetfchuldigen te mulcteren, naer exigentie van de faecke: Oick partyen, die 't aen hem verfoecken fullen, in zaecken t'fynder kenniffe behorende, goet, cort, en onvertogen recht ende Juftitie te doen, Schepenen, ofte Mannen daer toe vonniffe te manen, item goede zorge [en] opzicht te hebben, ende te dragen opten dycken, wegen, caden, dammen, fluyfen, wateringen, ende waterlofingen met des daer aen cleeft, de keuren, ende ordonnantien, daer op gemaect, ende die daer nogh op gemaect fullen mogen werden, te onderhouden, ende doen

onderhouden, ende voorts alles te doene wes een goet ende getrouw Bailliouw, Dycgraeff, ende Schout voornoemt, schuldigh is, ende behoort te doen, totten drien præeminentien, rechten, profyten, ende salarisen, van outs daer toe staende, ende behorende, geduyrende tot kennelicke wederseggen: Des zoe sal de voornoemde Foy van Brouchoven gehouden wesen, alle jaers, immers tot allen tyden, des vermaent synde, te doen goede, oprechte, pertinente reeckeninge, zoe wel van de civile breucken, ende amenden, onder zynen bedryve vallende, als van alle crimineele saecken; wel verstaende, dat hy van 't civil genieten sal de drie vierde parten, doende reeckening tot proffit van de Graefflicheyt van 't vierde paert van dien, ende van alle criminele saecken, die by hem berecht sullen werden, een derdepart, ende van de saecken, die t'synen aengeven berecht sullen werden, by den Procureur Generael, ofte by 't Hoff van Hollandt, een gerecht zestepaert van 't suyver van dien. Ende voorts achtervolgende d'ordonnantie ende instructien, die hem, beneffens dese, gelevert sullen werden, ofte men nogh namaels zoe wel het civyl, als crym aengaende, sal maecken ende hem leveren. Ende ten eynde de justitie voortaen te meer mach werden gevreest ende ontsien, ende de platte landen van Rynlandt gevryt, ende gesuivert van alle geboefte, lantlopers, ende vagebonden, oock tot bedwang van der Joncheyt des Universiteyts onbedachte moedwillicheyt, es geordonnert; dat de voornoemde Foy van Brouchoven aennemen, ende gestadelick onderhouden sal t'synder assistentie, ende tot dienste van de voorsz. twee offitien, twaelf dienaren van de justitie, luyden van ere, die geen oneerlycke herberge, ofte taverne sullen mogen ophouden, gelyc in voortyden wel geschiet es. Ende dat elcx tot de jaerlicxse gagien van veertich, ofte opt alderhoochsten vyftich ponden van XL. grooten Vlaems 't pondt, daer toe de Graeffelicheyt van Holland gelden sal de somme van hondert ponden, ten selven pryse jaerlicxs, uytten incompsten ende proffyten van de voorsz. Offitien, by zoe verre deselve [boven d'andere misen ende oncosten van de justitie, ordinarie tot laste van de voorsz. Graefflelicheyt staende] 't selve sullen mogen strecken ende uytbrengen, en anders niet. Welcke hondert ponden jaerlicx, men den voornoemden Foy van Brouchoven by desen ordonneert, ingevalle als voren ten fyne voorsz. uyt te reycken, ende te bekeren, ende sal hem 't selve in den uytgeven syner rekeninge geleden werden daer, ende alsoo 't behoren sal, op behoorlicke quytantien, met certificatie van de voornoemde de twaelf dienaers continuelicken totten voorsz. dienst onderhouden syn geweest: Ende noch zo sullen twehondert gelycke ponden jaerlicx geformeert ende opgebracht werden. Zoo by de Stadt van Leyden, als by de Universiteyt aldaer, volgende de belofte, by de gedeputeerden der voorsz. Stadt, daer van gedaen, ende de penningen daer toe vorder behouvende, sullen gevonden werden by ommeslach over de contribuerende morgentalen, onder den bedryve van 't voorsz. Baillioufschap van Rynland resorterende, tot laste van de bruyckers, daer toe de voornoemde Gedeputeerden der Stad Leyden, in den name der selver Stad, aengenomen hebben te vercrygen behorelicke last en auctorisatie. Ende omme hem wel, ende betrouwelicken in den dienst van de voorsz. Officien te quyten, heeft de voornoemde Foy van Brouchoven op huyden den behorelicken eed gedaen aen handen van den voornoemden van de Reeckeninge: des niet te min hy noch gehouden is voor syn handelinge te stellen souffisante cautie. Gedaen ten Burele van der Camere van de Reeckeninge in den Hage, opten negen ende twintichsten Octobris, anno XV. tweëntachtigh. t'Oorconden 't zegel der voorsz. camere hier onder op 't spatium van delen gedruct.

Onder de ploye staet geschreven,

In kennisse van my

J. de Bie.

Ende was besegelt met een opgedruckt zegel in roden wasse.

Ordon-

Ordonnantie, ende Instructie, waer naer de Officiers van de Justitie, binnen den Lande van Hollandt, hen sullen hebben te reguleren op 't stuck van de criminele zaecken, aan Foy van Brouchoven, Baillieu van Rynland, ende Schout der Stad Leyden overgeleverd.

1. In den eersten, sullen de Officiers van Justitie alle vlyt, ende neerstic- heyt doen, omme binnen hare Jurisdictie den delinquanten, ende misdadigen te vervolgen, apprehenderen, te rechte te stellen, ende te straffen naer behoren.

2. Sonder dat sy vermogen sullen van enige criminele saecken compositien te doen, geleyde, ofte Lantwinninge te geven, het sy van delinquanten goederen, heure persónen, often misdaet, ten ware by advys, ofte doer laste van die van den Rade, ende Reeckeninge in Hollandt.

3. Ende zoe wanneer daer enich feyt, ofte misdaet gebeurt, sullen de voornoemde Officiers terstont procederen tot inventarisatie, ende annotatie van des misdaders goeden, houdende die in bewaerderhant, totter tyt ende wylen toe deselve saecke by compositie, als voren, of anders rechtelicken, geëynt sal syn.

4. Mits dat sy gehouden sullen wesen van 't gene des daer aff comen sal, alle jaare te doen goede rekeninge, bewys, ende reliqua, genietende tot wedden den derden penning van 't suyver, boven alle costen, daer af comende; te weten, by soe verre de saicke by hem verrecht, of gecomposeert sal worden; ende van saecken die by hem niet en sullen berecht worden, maer by den Hove, t'haren toe doen ende aengeven, daer af sullen sy hebben den sesten penning.

5. Daer op de voorsz. Officiers gehouden sullen syn te dragen t'haeren laste, de costen van der recht dagen, en van huyer luyder vierschare te spannen.

6. Gelyck mede t'haren laste sullen staen, alle andere gewonelicke oncosten in 't stuck van 't cryem vallende, als van apprehensien, item van maeltyen, die de Officiers gewonelick plagen te geven, alsser gehele executie geschiet, ende diergelycke andere, welverstaende, dat wanneer sy enige gevangens in brengen, dewelcke van lyf, of lit gecondemneert sullen werden, zy daer van sullen hebben, ende betaelt werden voor elcken dienaer van Justitie, daer toe gebruyckt synde, 's daechs tot tien stuyvers, tot zynen mont costen, ende daerenboven, van de uyt geleyde wagen-schip- ende schuyt vrachten.

7. Sullen mede de voorsz., Officiers t'haren costen doen, ende nemen alle informatien, die onder haer resort, ende jurisdictie sullen vallen, ende van informatien, die sy sullen moeten recouvreren aen andere Officieren, buyten haren bedryve, daer van sullen sy betaelt werden tot redelicheyt; te weten; zoe wel van bodeloon, daeromme uytgegeven, als van 't recouvreren, ende schryven van de informatien, mits overbrengende behorelicke blycken van de Officiers, Wethouders, of Secretarys van de plaetse, daer deselve informatien genomen syn.

8. Des soe salmen hemluyden in reeckeninge passeren voor de executie mitten brant, achtentwintigh ponden, voor de executie mitte coorde, of swaert, sestien ponden, voor geesselinge, oor, ofte oren af snyden, ofte anders, daer 't bloet naer volget, sonder de doot, acht ponden, van yemant ballincx lands te leggen, by condempnatie van Mannen, ses ponden, ende van Schepenen drie ponden, al tot XL. grooten Vlaems 't pond: item, van elcke torture, 't oude recht van twe ponden twe schellingen, ten selven pryse, van dreygementen ter torture, half recht.

9. Ende boven desen sullen de voornoemde Officiers, by der Graefflicheyt, betaelt wesen van de oncosten van den Scherprechter, die men hem in reeckeninge sal passeren, navolgende de taxatie van de ordonnantie, daer van by den Hove gemaect, ofte nogh te maecken.

10. Insgelyx van de montcosten van de gevangens, te weten; van elcken persoon tot vier stuyvers 's daechs, ende dit niet langer, als voor den tyt van een maent, aff te reeckenen van den dach van de apprehentie, daer van sy gehouden sullen wesen te doen blycken op hare reeckeninge, by attestatien ten minsten van twe Schepenen, onder de vonnissen geteyckent, welverstaende nochtans, dat ingevalle sy merckelicke ende genouchsame redenen hadden van langer gevanckenisse, doende

doende daer van blycken by atteſtatien, als vooren, dat daer op alſulcke regard genomen ſal werden, als de redelicheyt ſal vereyſchen.

11. Sullen mede de voornoemde Officiers gehouden weſen te reeckenen op den derden penning, als voren, van allen confiscatien, peynen, ende verbeurten, procederende uyt ſaicke van verboden, ofte placcaten, de gemene breucken, ende jurisdictien niet aengaende, gelyck van geen victualien uyten lande te voeren, of diergelycke.

12. Ende ſulcx, de voornoemde Officiers hem niet mogen onderwinden van Sevonden, Baſtaerden, ende diergelycke goederen, reſorterende onder den ontfang van Espargne, maer indien daer enige binnen hare jurisdictie verſchynen, daer van ſullen ſy den Ontfanger van Espargne, terſtont adverteren, omme by hem 't recht van den Heere daer inne bewaert te werden, maeckende niette min daer van mentie in haerlieder reeckeningen by memorie.

Aldus gedaen ende geſloten [naer dat daer van in de Staten raport gedaen es geweeſt] in der Camere van der Reeckeninge in den Hage, den XX^en. Aprilis, anno XV^C. tweëntachtigh, ende gelevert Foy van Brouchoven, Bailliou van Rynland, ende Schout der Stede van Leyden, omme hem daer naer te reguleren, totter tyt ende wylen toe anders daer inne geordonneert ſal weſen, opten naeſtleſten Octobris anno voornoemt.

Onderſlont geteyckent:

J. de Bie.

Eed van Foy van Brouchoven als Schout van Leyden.

Op huyden den twaelfden Novembris XV^C. tweëntachtich, heeft Foy van Brouchoven, in 't blancq van deſen genomt, als Schout deſer Stad Leyden, aen handen van Pieter Adriaensz. van der Werff eed gedaen, ende ſulcx verclaert, dat hy 't recht der hoge Overheyt, beyde in 't hoge ende in 't lage, getrouwelicken bewaren, ende een ygelyck recht ende Juſtitie doen ſal, den armen als den rycken, dat hy alle hantveſten, previlegien, octroyen, keuren, ſtatuten, ordonnantien, ende alle oude loffelycke harcomen, ende gewoonten, ende voornemelicken de octroyen deſe Stede verleent, nopende de buytenneringen, ende getimmerten, naer ſyn uyterſte vermogen onderhouden, eenen ygelycken doen onderhouden, ende jegens den overtreders van dien voortsvaren ſal tot innewinninge van de boeten, breucken, ende ſtraffen, daer toe geſtelt, ſonder oochluyckinghe, off verdrach, zoe waerlicken moſt hem God helpen.

Aldus gedaen in jegenwoordicheyt van Jan van Brensdorp, Claes Willemsz. van Warmont, Claes Adriaensz. Burgermeeſteren, Dirc Gerytsz. Smaling, Willem Jansz. van Heemskerc, Pieter Oom Pietersz. Jan Brouwer Jansz. Claes Gyſebrechtsz. van Dorp, Jacob Allertsz. de Haes, Jan Ghysbrachtsz. ende Jacop Willemsz. van der Burch, Schepenen, de ganſche gemeente, ende my,

Ende was geteyckent,

Jan van Hout.

Uit de MS. Papieren van den Heere NN.
Regiſter Diverſorum AB. fol. 215. verſo.

Zyn Excellentie bevestigt, als hooge Overicheid des Lands, de voorgemelde Commissie en Instructie.

Den 15. Maart 1583.

Alzoe zyne Excellentie, op 't ernstich aenhouden van den Burgermeesteren, en Regierders der Stad Leyden, deur seeckere heure Gecommitteerden gedaen, om zeeckere merckelicke redenen, de Offitien van het Schoutambacht der voorsz. Stadt, ende 't Bailliuschap van Rhynlandt, hadde doen verenigen, om by Foy van Brouchoven, jegenwoordich Baillu van Rhynlandt voornoemt, voortaene te same bedient te werden: Ende dat dienvolgens by de luyden van de reeckeninghe in Hollandt, naercommende de bevelen by zyne Excellentie henluyden daer op gedaen, opene brieven van commissie in formâ, inhoudende instructie van 't Baillu-schap, ende Schoudtampt voorsz. opten bovengenoemden Foy van Brouchoven, syn gedepescheert, in date den XXIX^{en}. dach van Octobris des voor leden jaers XV^{c}. tweëntachtigh, zoe als zyne Excellencie, by copie autenticq derselver commissie, volcomentlicken is gebleecken: Ende syne Excellencie willende, dat al 't selve naer behoiren effect sortere, ende achtervolgt wordde: Soe es 't, dat zyne Excellencie, als hoge Overicheyt van den lande ende Graefschepen van Hollandt, ende Zeelandt, geapprobeert, geratificeert, ende geconfirmeert heeft, approbeert, ratificeert, ende confirmeert mitsdesen de bovengenoempde commissie, ende instructie, met al 't gene by den luyden van reeckeninge voorsz. daer inne gedaen, ende geordonneert is, gevende dienvolgens den bovengenoemden Foy van Brouchoven volcommen macht, aucthoriteyt, ende speciael bevel, om beyde deselve offitien, ende ampten, voortane t' samen te houden, te exerceren, ende te bedienen, ende voorts daerinne te doen, al 't gheene een goedt en oprecht Bailliou van Rhynlandt, ende Schout van Leyden, schuldigh is te doene, ende behoort, alles op den conditien, ende volgens den inhoudt van de voorsz. commissie, ende instructie, tot ten wedden, eren, rechten, baten, ende prouffyten, daer toe staende, ende behoirende, ende op den eedt, dien hy diesaengaende alrede aen handen van de luyden van de reeckeninge voornoemt, heeft gedaen, versouckende daeromme den Staten van Hollandt, ende allen Magistraten, ordonnerende, ende bevelende allen anderen, dien 't eenichsints aengaen sal, dat zy den bovengenoemden Foy van Brouchoven, de voorsz. Officien van 't Baillusschap van Rhynlandt, ende Schoutampt van Leyden, in der voegen voorsz. rustelic, ende vredelic laten exerceren, genieten, ende gebruycken, sonder wederseggen; waer ane zyne Excellentie een zunderlinghe welgevallen zal geschieden. Aldus gedaen onder zynes Excellenties naem ende zegel, binnen de Stadt van Antwerpen, opten XV^{en}. Marty des jaers XV^{c}. drieëntachtigh.

Onder was geteyckent,

Guille. de Nassau.

Ende besegelt met een opgedruct zegel in rooden wassche.

Ende wat laeger stondt gescreven,

By bevele van syne Excellentie,

Ende geteyckent,

N. Bruyninck.

De

De Hoofdofficier te Leyden stervende, bekleedt de Oudste Burgemeester deszelfs plaets, by provisie.

Den 11. *December* 1646.

Resolutie van Holland van den 30en. October 1646.

Op de propositie en 't versoek van de Heren van Leiden, is, na deliberatie goedgevonden, dat de plaetse van het Schoutschap der voorschreve Stad, vacerende door het overlyden van den Heer Bontius, sal mogen werden bekleet, ende waergenomen door den Oudsten Burgermeester der voorschreve Stad, tot de aenstaende Ordinaris Vergadering van Haer Ed. Gr. Mog. sonder sulks te trekken in consequentie; Doch hebben eenige Leden versoek gedaen, dat andere Steden, in gelike gelegenheid mede sodanige auctorisatie mogte werden toegestaen.

Hooftofficier tot Leiden hoe aen te stellen.

11. *December* 1646.

Is by Adriaen Janz. van Staveren, Burgemeester van de Stad Leiden, de Grote Vroedschap van de selve Stad voorgedragen: Nademael door 't overlyden van den Heer en Mr. Willem de Bont het Schoutampt van de gemelde Stad was komen te vaceren, ende dat het den Heren Staten van Hollandt ende Westvriesland belieft heeft, de provisionele bedieninge van 't selve ampt, aen den eersten regerenden Burgemeester deser stede, niet langer als tot den tegenwoordigen dagvaert toe, te defereren; dat derhalve nodich sal wesen, dat het voorschreve vacerende ampt, wederom met den eersten, worde bekleet door een ander bequaem persoon, ende gequalificeert, volgens de privilegien deser Stede; die geëligeert, ofte gekosen sal werden uit de drie personen, daer toe te nomineren: dan, alvorens tot deselve nominatie te treden, dat 't dienstich sal wesen, dat de voorschreve Vroedschap eerst resolvere op de navolgende pointen.

Als eerstelyk, of de toekomende Schout, naer d'expiratie van de eerste jaren syner commissie, de continuatie van dien sal moeten versoeken, op 't voorschryven deser Stede, aen de Hooggemelde Heren Staten, die hem syne commissie sullen verlenen.

Ten anderen, of de voorschreve toekomende Schout, synde Burgemeester, Schepen, Vroedschap, of Veertich deser Stede, daer van datelyk sal moeten affstand doen, al vorens het voorschreve Schoutampt te mogen aen vaerden, ende, dat hy, beneffens 't selve Officie, geen ander ampten, en sal mogen bedienen.

Ten derden, of hy Schout syne Substituten sal gehouden wesen aan te nemen, of te stellen met advis, en consent van Burgemeesteren deser Stede, ende dat op sodanige instructie, als by den Schout, en Burgemeesteren, sal werden goed gevonden.

Welke drie pointen, synde geëxamineert by de voorschreve Vroedschappe, heeft deselve d'affirmative van dien geheel dienstich ende nodig geächt.

Ende, om van wegen de Stad Leiden, aen de Vergaderinge der meer hooggemelde Staten, ende de Leden van dien, voor te dragen, ende te recommenderen sekere drie personen, om tot het voorschreve Schoutampt, voor genomineert gehouden te werden, hebben die van de grote Vroedschappe voornoemt daer toe, by desen genomineert, Mr. Gerard van Hogeveen, Schepen, Mr. Clement van Baersdorp, Vroedschap, ende Adriaen Jansz. van Staveren, Burgemeester deser Stede.

Gedaen, ende geresolveert den XII. Decembris, van den jare 1646.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 320.

Reso-

Resolutie omtrent het Schoutampt binnen Leyden.

Den 10. *November* 1669.

De Heer Burgemeester van der Meer, en de andere Heren, by die van de Grote Vroedschap, by resolutie van den 4de. deses gecommitteert, omme na te sien de retroacta tot het Schoutampt deser Stede applicabel, mitsgaders, om in een aendagtige resumtie, en ryp overleg te brengen, alle de ingredienten van de resolutie, by dese vergadering genomen, op het voorschreve subject van het Schoutampt, op den XXIIIen. September laetstleden, hebbende, in gevolge, ende tot voldoeninge van de selve resolutie commissoriael, nagesien, ende overwogen al, 't gene deselve Heeren geoordeeld hebben, ter voorschreve materie te wesen enigsins applicabel, hebben van haer gebesogneerde aen dese vergadering gedaen punctueel en omstandich rapport.

Waer op, by die van de voorschreven Grote Vroedschap, gedelibereert synde, hebben deselve de voornoemde Heren Gecommitteerde voor de genomene moeite bedankt, gelyk deselve bedankt werden mitsdesen, ende is voorts goedgevonden en verstaen, dat in plaatse van het geresolveerde van den XXIII. September, de saeke van het voornoemde Schout ampt sal werden ter nedergestelt, ende geärresteert, gelyk deselve geärresteert, ende ter nedergesteld werdt by desen, in voegen, als volgt:

Namentlyk, dat die gene, die by de Ed. Gr. Mog. Heren Staten van Hollant, ende Westvriesland, uit de nominatie van het tripel getal, by dese Vergaderinge aen Haer Ed. Gr. Mog. over te geven, tot Schout deser Stede sal worden gekoren, niet langer die functie sal mogen bekleden, als den tyd van drie achter een volgende jaren, ende sal ter expiratie van de drie jaren, die de Schout sal hebben gediend, deselve, op den Xen. November, als dan eerst volgende, niet verkiesbaer syn tot Burgemeester deser Stede.

Ende, op dat, nog nu, nog namaels, in het formeren van het voorschreve tripel getal, mitsgaders tot bevordering van de verkiesinge selve, anders geprocedeert werde, als conform de ordre, die in de verkiesinge van Burgemeesteren, ende Heren van andere collegien, tot noch toe, in dese Stad loffelyk is gebruikt geweest, so sal de voornoemde Schout, in het aengaen van syne bedieninge, in dese Vergadering, in handen van den eersten aenwesenden Burgemeester, corporeelyk afleggen den eed van suiveringe, in dese Vergadering gebruikelyk, ende in de resolutie van den XXVen. Augusti 1638. gementioneert.

Ende sal de Schout, na de expiratie van tydt syner voorschreve bedieninge, in ses daer aen volgende jaren, tot het voorschreve Schoutampt niet weder nominabel wesen, maar sal tot nominatie van een ander tripel getal nieuwlyks geprocedeert werden, ende dat op den eersten (1) September van het laetst te vervallen jaer, ende deselve dag op een Sondag komende, des daegs daer aen, met dien verstande, dat de dienst van den verkoren Schout, niet eer sal ingaen, als met den X. November daer aen volgende.

Sal wyders de voornoemde Schout, geduirende synen dienst, buiten het voorschreve Schoutampt, geen andere ampten, of bedieningen mogen bekleden, die by dese vergaderinge, de Heren van den Geregte, ofte de Heren Burgemeesteren deser Stede vergeven werden, ende over sulks mede moeten afstaen syn Veertichs, ofte Vroedschaps plaetse, des hy, na het afleggen van syn Schoutampt, weder sal gekoren worden in de Vroedschap, in de eerste Veertichs, of Vroedschaps plaetse, die hy heeft gehad onder de Vroedschap, of Veertigen, ten tyde hy tot Schout verkoren is geweest, ende en sal, geduerende de bedieninge van het Schoutampt, niemand tot Veertig werden gekoren, die den Schout buiten de Vroedschap sluit.

Edoch, voor so veel, tot noch toe gebruikelyk is geweest, dat de Schout in de verkiesinge van Burgemeesters, Thesauriers, Ordinaris, en Extraordinaris, de eerste, en voorsittende stemme gehad heeft, so is daer omtrent goedgevonden, ende verstaen, dat, ter allereerste, en bequaemste gelegenheid, aen de Ed. Gr. Mog. Heren Staten van Holland ende Westvrieslandt, door de Burgemeesteren

(1) Is in 't jaer 1705. geschied op den VIIIen. September. Als ook in 't jaer 1701.

fteren defer Stede [die daer toe by defe werden verfocht, ende geauctoriseert] alle serieuse, ende krachtige officien sullen werden geädhibeert, ende aengewend, ten einde der selver Heren Staten goede geliefte mogten syn, goed te vinden, en te resolveren, dat de voornoemde Schout geen ftemme, als hier voren is gebruikelyk geweeft, in de voornoemde verkiesinge van Burgemeefteren, Thesauriers Ordinaris, en Extraordinaris, sal vermogen meer te hebben. Dan, so lange als by Haer Ed. Gr. Mog. in de voorschreve sake niet finalyk sal wesen geresolveerd, sal deselve sake so lang gelaten werden by het oude gebruik.

Wyders is goed gevonden, dat de Schout niet sal vermogen te composeren over enige excessen, begaen tegens de keure der neringe defer Stede, als met voorgaende consent van de Heren, die van den Geregte deser Stede.

Eindelyk sal de voornoemde Schout geöbligeert, ende gehouden syn, syne Substituten niet anders aen te nemen, als met communicatie, en goedvinden van de Burgermeefters deser Stede, ende dat op sodanige instructie, als by de voornoemde Schout, en Burgemeefteren, by onderling concert, sal werden beraemd, en geärrefteert.

Aldus geresolveert den X[en]. November 1669.

MS. Privilegien van Leyden, van den Heere N. N. pag. 334. *Gecollationeerd met een ander MS.*

Requeste van Mr. Henrik Brouwer, Veertig en Vroedschap der Stad Leyden, en geëligeerd tot Schout aldaar, om Veertig en Vroedschap te moogen blyven: Gepresenteerd aan de Ed. Gr. Mog. Heeren Staaten van Holland en Westvriesland, in den aanvang van het jaar 1676.

In den jaare 1675. (1) is tussen de leden van de Vroedschap, en tussen de Heer Mr. Henrik Brouwer, geschil ontftaan over dese te zamen gevoegde bedieninge, hebbende de Heeren van de Regeringe hem, die tot Schout van Leyden door haar Ed. Gr. Mog. was verkoren, geweygert dese post waar te nemen, als na dat hy zyne Raad- en Vroedschaps (2) plaats zoude hebben afgeftaan: waar over hy aan de Heeren Staten heeft overgegeven de volgende requeste.

Aan de Ed. Gr. Mog. Heeren Staten van Holland en Weftvriesland,

Geeft met schuldige eerbiedinge te kennen Hendrik Brouwer, Veertig en Vroedschap der Stad Leyden, hoe hy vertoonder, onlangs geleden, op de voorslag van der Vroedschap der voorsz. Stede, door U. Ed. Gr. Mog. op een tripel getal gebragt zynde, zyne Hoogheid den Heer Prince van Oranje heeft gelieven hem vertoonder te eligeren, omme het Schoutampt binnen de voorsz. Stede te bekleden [voor welke zonderlinge gunst hy vertoonder hem ten hoogften tot dankbaarheid vind verpligt]. Het is nu zulks, dat hy vertoonder op den 19[en]. December laatftleden (3) in de vergaderinge der Vroedschap van Leyden verschenen zynde, zyne commissie overgelevert en verzogt heeft gehad, in de Vierschaer beëdigt, en tot de actuele bedieninge van het Schoutampt geadmittert te mogen werden: en alhoewel hy vertoonder vertrouwt had, dat hem zyn verzoek niet zoude geweygerd zyn geweeft, zoo is het nogtans zulks, dat de voorsz. Vroedschap heeft gewild, dat hy vertoonder alvorens zoude hebben afftand te doen van zyne Veertig en Vroedschapsplaats, ingevolge van zekere resolutie by de voorsz. Vroedschap op den 11. December 1646. en 11. Novemb. 1669. genomen, inhoudende, onder anderen dese clausule:

Zal wyders de voorsz. Schout geduerende zyn dienst, buyten het voorsz. Schoutampt, geen

(1) In het laatste van 't jaar 1675. (2) *Of* Veertigs. (3) Anno 1675.

geen andere amptem, ofte bedieningen mogen bekleden, die by dese vergaderinge de Heeren van de Geregte, of de Heeren Burgermeesteren deser Stede vergeven werden, ende overzulks mede moeten afstaan (1) *zyn Veertig, of Vroedschaps-plaats te doen.*

Den vertoonder by 't nemen van de voorsz. resolutie van den jaare 1689. niet zynde geweest, heeft niet konnen resolveren afstand van zyne Veertigs-plaats te doen, maar verzogt gehad, dat men hem zoude willen beëdigen, en tot de bedieninge van het voorsz. Schoutampt admitteren, met presentatie, dat hy bereyd was over zyne Veertig-of Vroedschaps plaats, met de voorsz. Vroedschap in conferentie te komen, omme te zien hoe men deeze sake sonder quetsinge van de privilegien, of keuren van Leyden, op het gevoechlyxste soude connen inschikken: maar het heeft de voorsz. Vroedschap gelieft gehad, dese vertoonders presentatie af te slaan, en hem tot de bedieninge van het voorsz. Schout-ampt niet te admitteren. De redenen nu die hem vertoonder hebben bewogen om sich na de voorsz. Resolutie van de voorsz. Vroedschap niet te connen gedragen, syn dese:

Eerstelyk, om dat U. Ed. Gr. Mog. by placcate, op den 16. October 1587. geëmaneert, verklaren, „ dat de persoonen tot Raaden, Veertigen, of Vroed„ schappen (2), in de Steden eens verkoren zynde, dienen haar leven, of poor„ terschap lang geduerende ". Het welke mede uitdrukkelyk was gestatueert, by de eerste burgerlyke keure der Stad Leyden, met dese woorden: „ Het lig„ haam van de Stad Leyden werd, als van ouds, gerepresenteert by de geene, „ die men noemt Vroedschappen, en Veertigen, welker dienst geduerende is, „ zoo lange zy leven, en niet vertrekken (3) ". Waaromme dan ook in den jare 1598. op de requeste van Cornelis Jansz. Houtkoper, verzoekende om zyn hardhorigheids wille, van zyn Veertigsplaats ontslagen te zyn, geapostilleert is geweest, dat de voorzeyde Vroedschappen Corn. Jansz. Houtkoper, haren Medebroeder in de Vroedschappen van zynen dienst, eed, en pligt niet konden ontslaan, als volgende de Keure, als Veertig gekoren zynde, tot zyn leven, of vertrekken. En in den jare 1582. 't zelve verzoek gedaan zynde, by Cornelis Huygensz. van Torenvliet, is hem 't zelve, volgens consultatie van de Zestienen, in desen gehouden, by de Vroedschap, afgeslagen, ende verstaan, dat hy patientie hebben, en voortaan compareren zal.

Ten anderen [het welke mede zyn fondament heeft in de voorverhaalde Keure, om dat by de privilegien wt de welke de tweede burgerlyke Keure is genomen] by Vrouwe Maria, Hertoginne van Borgondie, en Karel de V^de^. Roomskeyzer, als Grave en Gravinne van Holland, op den 23. Maart 1476. en 21. Juny 1519. aan de Stad Leyden gegeven, de Veertigen der zelver Stede, alleen werden geoctrojeert, omme te treden tot verkiezinge van Veertigen, zoo wanneer, en in alle gevallen het gebeurt, dat ymand van de Veertig aflyvig, of van zyn poorterschap ontvryd werd, of buyten de Stede van Leyden ter woninge trekt, of anderzins hem van de zelve absenteert; waar uit dan evidentelyk volgt, dat niemand van zyn Veertigsplaats ontzet kan werden, als om de voorverhaalde redenen.

Ten 3[de]. om dat UEd. Gr. Mog. by resolutie van den 20[en]. July, en 9. Augusti 1658. hebben vastgestelt, dat de respective Vroedschappen in de Stede dezer Provincie, geenzins competeert het regt, of de dispositie tot uitzettinge (4), of suspensie van hare Medeleden, uit de zelve Vroedschappen, daar van de voorsz. Vroedschappen haar dienvolgende zullen hebben te abstineren en te onthouden.

Ten 4[de]. om dat het Schoutampt met de bedieninge van Veertig, of Vroedschap niet incompatibel is, nog incompatibel geoordeelt kan werden, dewyl, in voortyden, verscheyde Schouten binnen Leyden, dese twee digniteyten te gelyk hebben bekleed gehad, en nog hedendaags in veele Steden deser Provincie bekleden, gelyk ook, binnen weynig dagen, een Veertig tot Delft tot Schout verkoren zynde, verstaan is, dat Veertig zal blyven, niettegenstaande aldaar ook by resolutie van de Vroedschap, in den jare 1584. de Schouten van Delft uit de Vroedschap waren gesloten: ja wanneer in den jaare 1578. Willem van Loo tot Schout

(1) afstand.
(2) Grootplakkaatboek I. Deel pag. 43.
(3) De vernieuwde en vermeerderde Keuren der Stad van den jaare 1658. behelsen de zelve woorden.
(4) *Of* uitsluiting.

N 2

Schout der voorsz. Stadt Leyden verkoren was, en eenige wilden tegenspreken; zyn verblyf in de Vroedschap, na dat dese zake in deliberatie gebragt was, is byde groote Vroedschap verstaan, „ dat nademaal Willem van Loo, eer hy „ Schout wierde, Vroedschap was, hy Vroedschap zal blyven, gevende voor „ redenen, nadien by 't Octroy, of privilegie by hoogloff. mem. Karel de Ve. „ Roomskeyzer, op den 21. July 1519. verleent, bevonden wierd, dat Henrik „ van der Does, toen wesende Schout, de tweede in 't vervolg van de Veer- „ tigen was genoemt; en verkoren, en dat ook zulks Nicolaas van Berendregt, „ zynde Schout, tot Veertig verkoren was geweest, en den zelven dienst, tot „ zyn overlyden toe (1) ook bediend hadde", gelyk ook de voorsz. Willem van Loo Schout en Veertig is gebleven tot den jaare 1588. toe.

Na de voorsz. Willem van Loo, syn Schouten binnen Leyden geweest tot den jare 1619. toe. Foy van Broeckhoven, Jonkheer Pieter van der Does, en Loth Huygensz. Gael: Maer den Vertoonder heeft niet conden vinden, dat dese drie Heeren Vroetschappen, of Veertigen waren, eer datse Schouten wierden, ende dienvolgende, datse hare Veertichsplaatse souden hebben connen verlaten: Oock dewyle Jan van Broeckhoven, vader van Foy, ende Louris Huygensz. Gael, broeder van Loth, Veertigen waren, dienvolgende conden dese twee Heeren, wt crachte van de Keuren van Leyden, geen Veertigen zyn.

d'Eerste die van syn Veertichsplaetse afstant heeft gedaen, bevint den Vertoonder geweest te syn Mr. Willem de Bont, Schout geworden synde in den jare 1619. Ende na hem Mr. Gerrit van Hogheveen, in den jare 1646. maer dese Heeren hebben sulcx vrywillich gedaen: syn oock Schouten gebleven haer leven langh gedurende.

Daer na in den jare 1669. heeft het de Vroetschap van Leyden gelieft, die veranderinge over het Schoutampt te maken, en [voor soo veel in haar is] by resolutie vast te stellen, dat de toecomende Schouten, alleen voor drie jaren souden mogen het Schoutampt bekleden, ende dan moeten van 't selve afstaen.

Ten 5de. heeft de Vertoonder niet connen van ander verstant werden, door dien dat in de eerste Burgerlycke Keure der voorsz. Stadt, staet, „ dat onder „ de Veertigen en Vroetschappen, de Schout, die van wegen de Graeflyckheit „ wert gestelt, niet begrepen, noch getelt wert "; dewyle deselve woorden moeten verstaen werden, dat den Schout, als Schout, ende geen Veertich of Vroetschap synde, onder de voorsz. Vroetschappen niet en wert gerekent, nochte getelt.

Eyndelyck heeft het den vertoonder zeer bedenkelyk geschenen; of een Gravelyks Officier, gelyk het voorsz. Schoutampt van Leyden is, met eenige lasten, of conditien wel mag worden bezwaart, als door U Ed. Gr. Mog. zelfs, en of ymand by de Gravelykheyd zynde gequalificeert, om te mogen zyn te gelyck Schout, en Veertich, hem die qualificatie wel kan werden ontnomen, als by Uw. Ed. Gr. Mog. en ten 3en. of de Vroedschap wel vermag ymand by resolutie uit de Vroedschap te sluyten, de welke het privilegie [uit kragte van de welke de voorsz. Vroedschap werd geoctrojeert Veertigen te kiesen] qualificeert om te gelyk Schout en Veertig te mogen wesen, ja verkoren en aen gestelt wert.

Waaromme hy Vertoonder geconsidereert en overwogen hebbende, de kragt van de voorverhaalde redenen, heeft niet geraden gevonden, its toe te staan, of in zyn persoon te laten geschieden, dat of tegens de Keure, en privilegien der voorsz. Stad Leyden aanlopen, of niet over een komen zoude, met de verklaringe en resolutie van U Ed. Gr. Mog. hier vooren aangetogen: maar liever goetgedacht dese zaak over te brengen, en te leggen in de schoot van U Ed. Gr. Mog. ootmoedelyk verzoekende, dat U Ed. Gr. Mog. goede geliefte zy, te verklaren, of hy vertoonder gehouden zal zyn, het Schout ampt aanvaardende, in conformite van de voorsz. resolutien in den jaare 1646. en 1669. by de Vroedschap van Leyden genomen, van zyn Veertig- en Vroedschapplaats afstand te doen, dan wel of hy Vertoonder ingevolge van de Keure en privilegien der voorsz. Stede, mitsgaders de resolutien, en verklaringen van U Ed. Gr. Mog. te gelyck Veertig en Vroedschap zal hebben te blyven. Dit doende, enz.

In

(1) N. Brunsdorp is Veertig gebleven, alhoewel hy tot Delft over zyn krankzinnigheid in de A. wierdt gezet.

In de volgende Steden van Holland en Westvriesland syn de Schouten te gelyk Vroedschappen, of admissibel tot dese twee bedieningen te gelyk.

Dordrecht.	De Schout van Dordregt is hedensdaags nog Vroedschap.
Haarlem.	De Schout van Haarlem is Vroedschap.
Delft.	De Schout van Delft is jegenwoordig Vroedschap, alhoewel by resolutie in 't jaar 1584. genomen, vastgestelt is geweest, dat de Schout zoude moeten afstaan van zyne Vroedschaps plaats.
Leyden.	De Schout van Leyden. Zie boven.
Amsterdam.	De Schout van Amsterdam Vroedschap zynde, blyft Vroedschap.
Rotterdam.	De Stad Rotterdam heeft haar eige Schouts aanstellinge, egter werd aldaar het Schoutsampt, en Vroedschaps bedieninge met den anderen niet incompatibel gehouden.
Gouda.	De Stad Gouda heeft Octroy gekregen, dat de Schouten uit de Vroedschap moeten gehouden werden; maar egter werd de Schout aldaar in de Vroedschap geadmitteert, ende jegenwoordige Schout is, en blyft Vroedschap.
Gorinchem.	De Drossard van Gorinchem is, en blyft Vroedschap.
Schoonhoven.	De jegenwoordige Schout van Schoonhoven is Vroedschap.
Schiedam.	De Schout van Schiedam is Vroedschap.
Briel.	In den Briel. . . . . . .
Alkmaar.	Te Alkmaar. . . . . . .
Hoorn.	De Schout te Hoorn is en blyft Vroedschap.
Enkhuyzen.	Te Enkhuyzen is de Schout geen Vroedschap, mer des Schoutsbroeder.
Edam.	Te Edam is de Schout nog geen Vroedschap, ten tyde zyner verkiezinge, geweest.
Monikendam.	Te Monikendam den Schout verkoozen, eer.
Medenblik.	. . . .
Purmereinde.	. . . .

MS. Beschryving der Stad Leyden door C. v. Alckemade II. deel pag. 59. tot 62. Gecollation. met en verbeterd uit de MS. papieren van den Heere N. N.

Overweeging van Haar Ed. Gr. Mog. op het Verzoek van Mr. Hendrik Brouwer, Veertig en Vroedschap der Stad Leyden, en geëligeert tot Schout aldaar, om Veertig en Vroedschap te moogen blyven.

Den 23. January 1676.

Is ter Vergaderinge geleezen de Requeste van Mr. Hendrik Brouwer, Veertig ende Vroedschap der Steede Leiden, houdende, dat hy onlangs geleeden, op de voorslag van de Vroedschap der voorsz. Steede, door haar Edele Groot Mog. op een tripel getal gebragt zynde, zyne Hoogheid den Heere Prince van Oranje gelieft hadde hem suppliant te eligeeren, om het Schoutampt binnen de voorsz. Steede te bekleeden: dat daer op gevolgt was, dat hy suppliant op den 19en. December laast leeden, in de vergaderinge van de Vroedschap der voorsz. Steede, zyne commissie overgeleevert, ende verzogt hadde in de Vierschaar beëedigt, ende tot de actueele bedieninge van 't voorsz. Schoutampt geadmitteert te moogen werden: ende alhoewel hy suppliant vertrouwt hadde, dat hem zyn verzoek niet zoude hebben zyn geweigert geweest, zoo was het nogtans zulx, dat de voorsz. Vroedschap hadde gewilt, dat hy suppliant, alvoorens zoude hebben afstand te doen van zyn Veertig en Vroedschapsplaetze, voorwendende twee Resolutien by de voorsz. Vroedschap genoomen op den 11. Decembr. 1646. en 11. Novembr. 1669. inhoudende, onder anderen, deeze clausule: zal wyders den voorsz. Schout, geduurende zynen dienst, buiten het voorsz. Schoutampt geene andere ampten, ofte

ofte bedieningen moogen bekleeden, die by deeze vergaderinge, de Heeren van den Geregte, ofte de Heeren Burgemeesteren deezer Steede vergeeven werden; ende overzulx meede moeten afstaan van zyn Veertig, ofte Vroedschaps plaetze, &c. dat hy Suppliant by 't neemen van de voorsz. Resolutien, in den voorsz. jare 1669. niet present geweest zynde, niet hadde konnen resolveeren van zyn Veertig en Vroedschaps plaetze afstand te doen, maer verzogt hadde, dat men hem zoude willen beëedigen, met presentatie, dat hy bereid was over zyn Veertig, en Vroedschaps plaetse met de voorsz. Vroedschap in Conferentie te koomen, om te zien hoe men de voorsz. zaaken, zonder quetsinge der Privilegien, ende Keuren der Steede Leiden voornoemt, op het gevoegelykste zoude konnen inschikken; maer dat het de voorsz. Vroedschap gelieft hadde, des Suppliants verzoek ende presentatie afte slaen.

Dat de redenen, die hem Suppliant hadden bewoogen, om zig na de voorsz. Resolutie van de Vroedschap niet te konnen gedraagen, waren deeze navolgende:

Eerstelyk, om dat haer Ed. Groot Mog. by placaate van den 16en. Octobr. 1587. hadden verklaart, dat de persoonen tot Raaden, Veertigen, en Vroedschappen in de Steeden eens verkooren zynde, dienen haer leeven, of poorterschap lang geduurende; het welke meede uitdrukkelyk wierde gestatuëert by de eerste Burgerlyke keure der voorsz. Steede Leiden met deeze woorden: Het Lichaam van de Stad werd [als van ouds] gerepresenteert by den geene, die men noem Vroedschappen ende Veertigen, welkers dienst geduurende is, zoo lange zy leeven, ende niet en vertrekken; ende dat daaromme ook in den jare 1598. op de requeste van Cornelis Jansz. Houtkooper, verzoekende, om zyn harthoorigheids wille, van zyn Veertigsplaetze ontslagen te zyn, de Vroedschap in der tyd geapostilleert hadde, dat de voorsz. Vroedschap Cornelis Jansz. Houtkooper, haer Meede-broeder in Vroedschappe, van zynen dienst, eed, en pligt niet en konde ontslaan, als volgende de keuren tot Veertig verkooren zynde, tot zyn leeven, ofte vertrekken: ende dat in den jare 1582. het zelve verzoek gedaan zynde by Cornelis Huygensz. van Thoornvliet, 't zelve hem, volgens consultatie van de Sestienen, daer op gehouden, afgeslaagen en verstaan was, dat hy patientie hebben ende voortaan Compareeren zoude.

Ten anderen, om dat by de Privilegien [uit de welke de tweede Burgerlyke keure is genoomen] by Vrouwe Maria, Hertoginne van Bourgondien, ende Karel de Vyfde, Rooms Keizer, hoogloffelyker Memorien, als Grave ende Gravinne van Holland, op den 23. Maart 1476. ende den 21. Juny 1519. aan de Stad Leiden gegeeven, de Veertigen der zelver Steede alleen werden geoctroyeert, omme te treeden tot de verkiezinge van Veertigen, zoo wanneer, ende in gevalle het gebeurt, dat iemand van de Veertigen aflyvig, ofte van zyn poortregt ontvryd werd, ofte buiten de Steede van Leiden ter wooninge trekt, ofte anderzints hem van dezelve absenteert; waer uit dan evidenter volgde, dat niemand van zyn Veertigs plaetze ontzet konde werden, als om voorverhaalde reedenen, dewyle in 't kiezen, nog in 't verlaaten van Veertigen, de Heeren Vroedschappen van Leiden meerder regt konden pretendeeren, als haer by Privilegien van de Graven gegeeven was.

Ten derden, om dat haer Ed. Gr. Mog. by Resolutie van 20en. July, en 9en. Augusty 1658. hadden vastgestelt (1), dat de respective Vroedschappen, in de Steeden deezer Provincie, geenzints Competeert het regt, ofte de dispositie, tot uitsluitinge ofte suspensie van hare Meede-Leeden uit dezelve Vroedschappen; daer van de voorsz. Vroedschappen haer dienvolgende zouden hebben te abstineeren, ende te onthouden.

Ten vierden, om dat het Schoutampt met de bedieninge van Veertig ende Vroedschap niet incompatibel is, nog incompatibel geoordeelt kan worden, dewyl in voortyden verscheide Schouten binnen Leiden deeze twee digniteiten te gelyk bekleed hebben gehad, en nog heeden daags in veele Steeden deezer Provincie bekleeden, ende onlangs verkooren Schout van Delft staat te bekleeden, niet tegenstaende by de voorsz. Steede Delft gelyke Resolutie, tot uitsluitinge van de Schout uit des Veertigs ofte Vroedschaps ampt, voor deezen was genoomen geweest, ja, wanneer in den jare 1578. Willem van Loo, Schout der voorsz. Steede Leiden verkooren was, en eenige wilden tegenspreeken zyn verblyf in de Vroedschap, dat de voorschreeve zake in deliberatie geleid zynde, by de Vroedschap verstaan was, dat nademaal Wil-

(1) Resolutien van Consideratie pag. 439. en 451.

Willem van Loo voornoemt, eer hy Schout wierd, Vroedſchap was, by Vroedſchap zoude blyven, ende dat om reedenen, nadien by 't Octroy van Karel de Vyfde, Roomſch Keizer, op den 21en. Juny 1519. verleent, bevonden wierde, dat Hendrick van der Does, doen weezende Schout, de tweede in 't vervolg van de Veertigen was genoemt, ende verkooren; ende dat zulx ook Nicolaes van Beerendregt, zynde Schout, tot Veertig verkooren was geweeſt, ende den zelven tyd, tot zyn overlyden toe, ook had bedient gehad; dat na den voorſz. Willem van Loo, Schout geweeſt waren Foy van Brouckhoven, Pieter van der Does, ende Loth Huygensz. Gaal, dan dat geen van die drien Veertig ende Vroedſchappen waren geweeſt, wanneer zy tot Schouten gekooren wierden; dat de eerſte, die van zyn Veertigsplaetze afſtand gedaen hadde, was geweeſt Mr. Willem de Bont, in den jare 1619. ende na hem Mr. Gerrit van Hoogeveen, in den jare 1646. maer de voorſz. twee perſoonen zulx vrywillig, en zonder teegenſpreeken hadden gedaan, ende Schouten geweeſt waaren haer leeven lang geduurende; dat het daer na in den jare 1669. de Vroedſchap van Leiden gelieft hadde, die veranderinge over het Schoutampt te maaken, ende, voor zoo veel in haer was, te reſolveeren, dat de toekoomende Schouten, alleen voor drie jaren zouden moogen het Schoutampt bekleeden, ende dan moeten van het zelve afſtaen.

Ten vyfden, dat hy Suppliant niet hadde konnen van ander verſtand worden, om dat in de eerſte Burgerlyke keure der voorſz. Steede ſtonde, dat onder de Veertigen ende Vroedſchappen, de Schout, die van wegens de Graaflykheid werd geſteld, niet begreepen, nog geteld wierd, dewyle de voorſchreeve woorden, niet anders verſtaan konden worden, als dat de Schout als Schout, geen Veertig of Vroedſchap zynde, onder de Veertigen niet werd gereekent, nog getelt.

Dat het ten laaſten, den Suppliant zeer bedenkelyk geſcheenen hadde, of een Graaflykheids bedieninge, gelyk het Schoutampt van Leiden is, met eenige laſt, ofte conditie, niet konde, ofte mogte werden beſwaert, als door haer Ed. Gr. Mog. zelve, en of iemand, by den Grave zynde gequalificeert, om te gelyk te moogen zyn Schout en Veertig, hem die qualificatie door iemand anders wel konde, ofte mogte werden benoomen, als door haer Ed. Gr. Mog. zelve; ende ten derden, of een Vroedſchap wel gequalificeert was by Reſolutie vaſt te ſtellen, dat een Veertig, Schout werdende, zyn Veertigsplaetze zoude moeten verlaaten, daar het Privilegie van den jare 1519. by 't welke dezelve Vroedſchap gelaſt werd om Veertigen te moogen kieſen, een Schout tot Veertig nomineert, aanſtelt, ende dien volgende qualificeert, om te gelyk Veertig te konnen ende te moogen zyn.

Dat hy Suppliant daeromme geconſidereert, ende overwoogen hebbende, de kragt van de voorverhaalde reedenen, niet geraaden gevonden had iet toe te ſtaan, of in zyn perſoon te laaten geſchieden, dat of tegens de Keuren, ende Privilegien der voorſz. Stad Leiden aanloopen, of niet overeenkoomen zoude met de verklaringen ende Reſolutien van haar Ed. Gr. Mog. hier boven aangetoogen, maar goedgedagt hadde, deeze zaak over te brengen, ende te leggen in de ſchoot van haar Ed. Gr. Mog. ootmoediglyk verzoekende, dat haar Ed. Gr. Mog. goede geliefte mogte zyn, te verklaaren, of hy Suppliant gehouden was, het voorſz. Schoutampt aanvaardende, in conformité van de voorſz. Reſolutien in den jare 1646. en 1669. by de Vroedſchap der voorſz. Stad Leiden genoomen, van zyn Veertigs en Vroedſchaps plaetze afſtand te doen, dan wel, of hy Suppliant, ingevolge van de Keuren en Privilegien, mitsgaders Reſolutien van haer Ed. Gr. Mog. Schout zynde, niet met een Veertig ende Vroedſchap zal hebben te blyven.

Waer op gedelibereert, en by de Heeren Gedeputeerdens der Stad Leiden Copye van de voorſchreeve Requeſte verzogt zynde, omme de intentie van de Heeren hare Principaalen des aangaande te moogen verſtaan, is de finaale reſolutie daer op te neemen uitgeſtelt tot nadere deliberatie.

Extract uit de Reſolutien van de Heeren Staaten van Holland en Weſtvriesland genomen in haar Ed. Gr. Mog. vergaderinge den 23. January Anno 1676.

Berigt

Berigt van de Heeren Gedeputeerden der Stad Leyden, op het verzoek van Mr. Hendrik Brouwer, geëligeert tot Schout der zelver Stad, om continuatie van Sessie in het Collegie van de Veertigen.

Den 21. *Maart* 1676.

De Heeren Gedeputeerden der Stad Leiden hebben uit den naam, en van wegen de Heeren hare Principalen eerst mondeling, ende vervolgens schriftelyk, aen het einde deezes geinsereert, gedaen ende gerepresenteert der zelver berigt ende considerarien, op de Requeste, den 23. der voorleede maand January aan haar Ed. Gr. Mog. overgeleevert, by Mr. Hendrik Brouwer, geëligeert tot Schout der Stad Leiden voornoemt, rakende de continuatie van deszelfs sessie in het Collegie van de Veertigen der gemelde Stad Leiden: Waer op gedelibereert zynde, is goedgevonden ende verstaan, dat de voorsz. Requeste, mitsgaders het voorsz. Berigt, ende consideratien, gestelt zullen werden in handen van de Heeren van de Ridderschap, mitsgaders van Dordrecht, van Haarlem, van Delft, van Amsterdam, van Gouda, van Rotterdam, van Alkmaar, van Hoorn, ende van Enkhuisen, met ende neevens eenige Heeren Gecommitteerden uit den Hove, ende Kamer van de Reekeninge der Domainen van haer Ed. Gr. Mog. omme na rype overweeginge van den inhoude van dien, ook gehoort de Heeren Gedeputeerdens der Stad Leiden, mitsgaders den voornoemden Mr. Hendrik Brouwer, de Vergaderinge te dienen van hare Consideratien ende advis.

De Gedeputeerden der Stad Leiden, uittende de speciale last en ordre van de Heeren hare Principaalen, hebben ter Vergaderinge van haer Ed. Gr. Mog. gerepresenteert, dat dezelve Heeren geëxamineert en rypelyk overwoogen hadden, den inhoud van zeeker Requeste, aan dezelve haer Ed. Gr. Mog. gepresenteert by den Heer en Mr. Hendrik Brouwer, Vroedschap der voorsz. Stad, mitsgaders van de Privilegien, Keuren, en verdere bescheiden daar inne aangetoogen, edog, dat zy daar door geenzints hadden konnen werden gepermoveert, omme aan het verzoek, by de voorschreeve Requeste gedaan, te acquiësceeren; in tegendeel, dat den opgemelden Heer Brouwer, van de actueele bedieninge van de Veertigsplaetze der voorschreeve Stad, behoorde te disisteeren, alvoorens dezelve, tot de exercitie van het Schoutampt, *Observatis solemnibus*, zoude kunnen werden geadmitteert; meinende gemelde Heeren [onder het welneemen van haer Ed. Gr. Mog.] de voorschreeve hare sustenue te rusten op zeer goede en solide gronden; ende, namentlyk:

Dat wel, ten tyden van de Graeflyke Regeeringe, somwyle eenige Schouten aangestelt zyn geweest, die te gelyk waren Veertigen der voorschreeve Stad; maar dat ook byna altyd het zelve by de Regeeringe is tegengesprooken, ende by de Graven, niet anders als met zeer veel moeyte, ongenoegen, en disgunste, der zelver Regeeringe, overgedrongen; gelyk gezien kan worden uit het exempel van eenen Willem van Loo, die in den jare 1578. tot Schout verkooren weezende, in weer wille, en tegens de borst van verscheidene Leeden van de Vroedschap, in zyn Veertigsplaetze is gecontinueërt; edog, na dat deeze Republick in den jare 1581. het Jok van de Graaflyke Regeeringe hadde afgeschooven, ende onder eene volkoomene Liberteit begonde te respireeren, ende dat wel het voornaamste deel van de Vryheid van de Steeden was, hare Keuren en Wetten te maaken, ende dezelve te accommodeeren na de natuur van hare Regeeringe, ende Ingezeetenen, zoo hebben Schout, ende Geregte der voorsz. Stad, op den laatsten December 1582. gemaakt, ende op den 18. April 1583. gedaan publiceeren deeze volgende Keure; te weeten:

Eerst, alzoo 't lichaam deezer Stad Leiden [als van ouds] bestaat by die van de Vroedschappe [te weeten, die in der tyd Burgemeesteren, ofte Scheepenen zyn, ofte voorgaende geweest hebben] en by de Veertigen, zynde veertig persoonen in getale, dewelke men tot nog toe met eenen naam, die van de groote Vroedschap heeft genoemt, ende men voortaan noemen zal, den Breeden Raad [daar onder de Schout, die van wegens de Graaflykheid werd gestelt, niet begreepen nog getelt en werd] &c.

Dat by de vierde Keure, spreekende van de verkiezinge van de festienen, is gestatueërt, dat den Schout aan de Veertigen de vermaaninge, aldaer breeder geroert, gedaen hebbende, terstond na de zelve vermaaninge uit de vergaderinge moet ver-

vertrekken; waar by dan nog klaerder de voorschreeve eerste Keure geëlucideert, ende uitdrukkelyk verstaen werd, dat de Schout geen Lid der voorschreeve vergaderinge kan weezen, nogte de zelve in eenig voorval bywoonen, dan alleen om te celebreeren die eenige actie, die den Schout, als zynde Schout, in de voorsz. Vergaderinge heeft te verrigten.

Dat na dato van deeze Keure, tot dezen huidigen dage toe, zynde byna een geheele eeuw, nooyt het Schout, ende Veertigsampt, in een ende zelve persoon heeft geconcurreert, maar daer toe altoos verkooren zyn geweest persoonen, die, of aan de Regeeringe niet hebben geparticipeert, of, zoo wanneer de Keure van het Schoutampt is koomen te vallen op persoonen, die onder het getal van de Veertigen waren begreepen, dat dan ingevolge van de voorsz. Keure, ende het constante gebruik, telkens zodanig een geëligeerde Schout van zyn Veertigsplaatze is afgetreeden.

Van de eerste zoorte zyn geweest Foy van Brouckhoven, Pieter van der Does, Loth Huygensz. Gaal, die successivelyk van den jare 1582. tot December 1619. het Schoutsampt bekleedt hebben, en tot dato van hunne electie, geen Meedeleeden van de Regeeringe geweest zyn, ende in dewelke mitsdien niet kan weezen voorgevallen, dat Casus, 't geen tegenwoordig werd gecontroverteert.

Van de tweede zoorte zyn geweest Mr. Willem de Bont, Mr. Gerard van Hogeveen, Mr. Wouter van Landschot, en Mr. Theodorus Gool, die alle de voorschreeve Keure gerespecteert, en vervolgens henluiden geobligeert gevonden hebben, alvoorens het voorsz. Schoutampt te aanvaarden, haer van haer Veertigsplaetse respectivelyk te ontlasten; zulx dat tegenwoordig de Regeeringe der Stad Leiden werd gevergt een zake, die door de voorsz. Keure heel anders gereguleert, en tegens een by na hondert jarig gebruik strydig is.

Dat de voorsz. Keure, als een fondament van de Regeeringe, voornamentlyk by den Heer Brouwer, aangenoomen ende geconsidereert behoorde te werden, niet alleen, om dat dezelve Keure in den jare 1658. door een nieuwe publicatie is gecorroboreert, maar inzonderheid, om dat dezelve Heer Brouwer, die doenmaal het Schepenampt der voorsz. Stad bekleedende, de voorgaande Keure van den jare 1583. zelfs heeft helpen revideeren, vernieuwen, en arresteeren, invoegen dat de voorschreeve vernieuwde Keure, articulo primo, gerepeteert wordende, de zelve woorden, die in de Keure van den jare 1583. hadden gestaan [namentlyk, dat onder die van de Groote Vroedschap, gecomposeert zynde uit Vroedschappen ende Veertigen der voorsz. Stad, den Schout niet begreepen nogte getelt en werd] onder reverentie voor zeer incongru moet werden gehouden; dat den voornoemden Heer Brouwer, die neevens den Schout; ende Mede-Scheepenen, in der tydt, de voorsz. Wet zelfs heeft helpen maaken, ende die het voorsz. eerste articul van de oude Keur, als een regtmaatige, ende equitable overslag, wie voor Veertigen der voorsz. Stad gehouden, en wie wederom onder dezelve niet gereekent, nogte gereçenseert zouden moogen werden, *proprio suo suffragio* heeft geapprobeert, als nu dezelve Keure in zyn reguard zoude willen impugneeren, ende verstaan, dat de Schouten onder de Veertigen zouden moeten werden begreepen.

De voorschreeve gronden, alzoo gepremitteert zynde, heeft het de voorschreeve Groote Vroedschap, niet anders, als zeer vreemd, moeten voorkoomen, dat het gebruik van de voorsz. Keure, ende de possessie, daer inne dezelve Vroedschap nu byna hondert agtereenvolgende jaren is geweest, by den Heer Brouwer zoodanig werd misduidt, als of de respective Schouten Bontius, Hoogeveen, Landtschot, ende Gool, buiten eenige necessiteit, ende *nulla lege id dictante*, haar van de Veertigsplaetze zouden hebben ontslaagen, ten ware dan dat zy haer regt zouden moogen hebben geignoreert, ofte wel, dat zy sponte van de voorschreeve ampten waren afgetreeden: ende meint de voorschreeve Vroedschap U Edele Groot Mogende wel te kunnen verzeekeren, dat den voorschreeven afstand, by gemelde Heeren niet is gedaan, om dat haer het voorsz. ampt van Veertig deezer Steede te lastig was gevallen, ofte dat zy haer met der Steede regeeringe, geduurende het voorsz. Schoutampt, niet gaerne zouden hebben willen bemoeyen, ofte dat zy zouden hebben geapprehendeert de invidie, die de concurrentie van de voorschreeve twee Ampten, in een persoon, zoude hebben konnen na zig sleepen; maar alleen, om dat zy als goede Regenten de Wetten, Keuren, ende gebruiken der voorsz. Stad religieuselyk hebben willen agtervolgen.

Men zoude mogelyk, om de voorsz. langduurige possessie te enerveeren, eeni-

ge speculatie hebben op het onderscheid, dat daar is tusschen het Schout-ampt, dat de Heeren Bontius ende Hogeveen, als een permanent beneficie, hebben bekleedt, ende de triënnaale commissien, daer meede de Heeren Landschot, en Gool voorzien zyn geweest, om dan te sustineeren, dat in terminis geen andere possessie in consideratie zoude konnen koomen, dan alleen die geene die zyn aanvang genoomen heeft zeedert het Schout-ampt van den Heere Landschot, en zulx van 6 à 7 jaren herwaarts; maar wat onderscheid zoude de permanentie van het voorsz. ampt, op het point in questie, konnen occasionneeren, als voor een onbeweeglyke grondtslag zoude vaststaan, dat het Veertigs-ampt, om geen reedenen, dan alleen die geene, die in de Requeste van den Heer Brouwer werden genumereert, zoude konnen werden verlaaten; want, indien het zelve argument zoude moogen procedeeren, zoo zoude immers zoo weinig een permanente Schout gehouden zyn, zyn Veertigs plaets af te staen, ende zig zelven voor altyds te Ontveertigen, als een driejaarig Schout, volgens de voorschreeve Keure, geobligeert is geweest, zig *durante ille triennio* te ontleedigen; ja, is veel bezwaarlyker te houden, dat iemand voor al zyn leeven werd geseclудeert, dan dat men, na drie jaren, zyn oude verlatene post wederom kan hervatten; immers ende in allen gevalle kan dit onderscheid de possessie in zyn natuur en eigenschap niet veranderen.

Ende gelykerwys de voorsz. solutie van den Heer Brouwer haer, op het voorsz. geallegeerde gebruik, niet en heeft konnen voldoen, zoo hebben die van de Groote Vroedschap nog al veel minder contentement konnen neemen, in het geen tegens de voorsz. Burgerlyke Keure by de voorsz. Requeste is geposeert, te weeten: dat wel de Schout, als Schout, onder getal der Veertigen niet hadde konnen werden gereputeert, maer dat daer uit niet te besluiten zoude zyn, dat het Schout, en Veertigs-ampt, in een en dezelve persoon, niet zoude hebben moogen concurreeren, geconsidereert nooyt by iemand gedisputeert was geweest, ofte gedisputeert hadde konnen werden, of in het Schout-ampt *ex sua natura* ook het Veertigs-ampt zoude residеeren, dewyl ten minsten inconteſtabel was geweest, dat een Schout buiten de Regeeringe gekooren werdende, zig door die verkiezinge de Veertigsplaetze in de Regeeringe niet konde aanmaatigen, maer dat hy daer toe, in allen gevalle, door een separate commissie moest werden gequalificeert, maer, heeft de voorsz. Keure, *ex professo* gedeçideert die questie, die voormaals niet zonder groot ongenoegen van de Regeeringe, nu en dan, was geventileert geweest, namentlyk, of een Schout konde weezen Veertig.

Hier komt nog by, dat by twee distincte Resolutien van de Groote Vroedschap van den 11en. December 1646. en den 10en. November 1669. de voorschreeve Keure, ende de daer op gevolgde possessie, klaerlyk is geconfirmeert ende verstaen, dat een Veertig tot Schout gecreëert werdende, als dan zyn Veertigsplaetze zoude moeten verlaaten.

Ende, hoewel den Heere Brouwer, by het neemen van die Resolutie, niet zoude moogen hebben present geweest, zoo is daerom dezelve Resolutie niet van minder effect ende valeur, ende, in reguarde van gemelten Heere Brouwer, van geen minder efficacie, als of hy by het neemen van dien jegenwoordig geweest, ende dienvolgende in de voorschreeve deliberatie meede geparticipeert hadde.

Nademaal, eerstelyk, alle de Resolutien van de Vroedschappen, schoon in iemands weerwille, ofte by iemands absentie genoomen, by ieder Lit moeten werden naergekoomen, ende punctuëelyk agtervolgt; ten anderen, om dat by de voorschreeve Resolutien, niet ietwes was gedetermineert, 't geen te vooren niet was ter needer gestelt, neemaar alleen by dezelve zyn bekragtigt geworden de Keuren, ende ongeinterrumpeerde gebruiken, daer van hier vooren breeder is gementioneert, ende of wel de voorsz. Vroedschap ongehouden was, ten reguarde van de voorsz. Keure, ende possessien, ietwes te luxeeren, nogtans voorgevallen zynde, dat den Heer Brouwer in de vergaderinge van de voorsz. Vroedschap hadde gepresenteert, het voorsz. Schout-ampt simpelyk te aanvaarden, en zig gecontenteert te houden met de eerste Vroedschaps plaetze, die na dato zoude moogen koomen te vaçeeren; zoo heeft dezelve Vroedschap, om de ruste van de Regeeringe wille, den Heer Brouwer zeedert te verstaan gegeeven, dat als de drie jaaren van zyn Schout-ampt geëxpireert zouden zyn, hy als dan, na zyn tegenwoordige rang en ordre wederom invallen, ende *jure post liminii* zyne oude plaetze hervatten zoude, ende dienthalven zodanige securiteit gepresenteert, dat aan den zelven Heer geen reeden van eenige de minste diffidentie overgelaaten is.

De

De Vroedschap der Stadt Leiden zal haer niet in laaten in een dispuit, of en de hoe verre het ampt van Veertig is permanent, ende door welke weegen, ende middelen het zelve afgestaan, ofte verlaaten zoude konnen worden, en willen wel vertrouwen; dat den Heer Brouwer, dien aangaande; zyne positiven, naar de waarheid opgestelt zal hebben, maar die permanentie van de Veertigsplaetze kan, onder verbeeteringe, in deezen zoo veel niet opereeren, dat daerom een Schout te gelyk dezelve Veertigsplaetze actueelyk zoude moeten blyven bedienen: eerstelyk, om dat by de voorsz. Keuren, Resolutien, ende gebruiken, klaerlyk is ter needer gestelt, dat die geene, die het Schout-ampt zal willen aanvaarden, van het Veertigschap zal moeten desisteeren; ende vervolgens is deezen afstand niet te imputeeren aan de Wet, ofte aan het factum van de Meede-Regenten, maar aan de vrye verkiezinge der geene, die het zelve Schout-ampt voor het Veertigsampt believen te prefereeren; ten anderen, om dat den afstand, die in deezen werd geëischt, niet en is van dat effect, dat daer door den Heer Brouwer voor altyd zoude zyn ende blyven ontveertigt, [van hoedanig een geval de Privilegien, Resolutien, ende Keuren gewaagen,] maar alleen van die operatie, dat de Veertigsplaetze zoude werden gehouden, als in suspenso.

Het kan U Edele Groot Mogende niet geheel buiten memorie zyn, dat den Heer Johan Meerman het Thesaurierschap Generael, alleen daeromme heeft believen te declineeren, om dat de Groote Vroedschap hem, geduurende den tyd van het voorsz. ampt, heeft willen Ontveertigen, evenwel met die toezegginge, dat hy ten allen tyde, als hy het voorsz. ampt zoude believen te verlaaten, wederom in zyn oude rang ende plaats zoude invallen; ende dat de voornoemde Heer Meerman, hoewel van het regt der Veertigen, ende magt van de Regeeringe zeer wel geinformeert zynde, aan de voorsz. sustenue heeft moeten defereeren: Ende, hoewel het voorsz. exempel van het tegenwoordig geval daerinne schynt te discrepeeren, dat het eene ampt binnen, en het andere buiten deeze Stad moet werden geadministreert, zoo weet de Heer Brouwer, en veele van de tegenwoordige Regenten, zeer wel, dat de difficulteit van de Heeren van de Vroedschap daer op niet heeft gezien, dewyl den Heer van Beverningh, geduurende den tyd van zyne bedieninge als Thesaurier Generaal, Veertig was gebleeven, ende ook verscheide andere ampten by Veertigen en Vroedschappen, buiten deeze Stad, bedient worden; maar dat zy hebben gesustineert, dat het Veertigs-ampt [hoewel anderzints permanent] voor andere bedieningen moeste wyken: gelyk ook den Heere Goes, Raad Ordinaris in den Hove, ende den gemelden Heer Meerman, Raad ende Meester van des Graaflykheids Domainen, respectivelyk geworden zynde, hare Veertigsplaetze hebben moeten afstaen, niet om dat zy daer toe immediatelyk wierden gedwongen, maer om dat zy de voorschreeve officien sponte aangenoomen hebbende, als nu in dien stand waren gebragt, dat zy geen Veertigen deezer Stad konden zyn: Boven alle welke reedenen, ende argumenten, in deezen considerabel is, dat doorgaans, als men de jongste Schouten heeft gecreëert, ende in specie meede, als men geprocedeert heeft tot de even voorgaande, ende ook tot de tegenwoordige nominatie, ofte presentatie van een tripel getal, de Regeeringe geen andere intentie heeft gehad, als om een Schout te maaken op den ouden voet, ende volgens de voorschreeve Keuren, Resolutien, en Gebruiken, ende dat in deezen alle nogtans den Heer Brouwer nooyt heeft laaten blyken, dat de Schouten zouden moeten continuëeren in haer Veertigsampt, gelyk zyn Ed: ook nooyt heeft gedaen blyken van zyne ongeneegentheid tot het voorschreeve ampt, indien het zelve van de Veertigsplaetze zoude moeten werden gesepareert, maar aangesien ende gedoogt, dat men hier inne zodanig heeft geproçedeert, als men na het prescript van de voorsz. Keure, Resolutien, en Gebruiken gewoon was te doen: Ja, in deezen notabel; dat den gemelden Heer Brouwer is geweest Burgemeester der voorschreeve Stad, ten tyde, als de Heer Theodorus Gool tot Schout is aangestelt, en dat hy Heer Brouwer doenmaals de voorsz. Keure zelfs heeft doen practiseeren, ende den voorsz. Heer Gool t' zyner intentie naer vermoogen gesecondeert, zonder dat hy doenmaals de voorschreeve Keure, Resolutien, ende possessien tegengesprooken ofte de Privilegien van de Graven, tot vernietiging van des Stadts regten geallegeert heeft; daar hy nogtans doenmaals, onder reverentie, die plaetze bekleedde, van de welken het maintien van het regt van de Graaven moeste afvloeijen.

U Edele Groot Mogende zullen wel konnen begrypen, van welk een harde digestie het moet zyn, dat men tegenwoordig geobligeert werd te disputeeren

 over

over een zaak, die met zoo veel keuren is gedetermineert, met zulk een lang en standvastig gebruik is bevestigt, en zelfs by den Heer Brouwer, in zoo veele en verscheide occasien, is geacquiësçeert; gelyk de zelve meede na hare hooge wysheid wel zullen kunnen considereeren, dat het den Steeden niet te vergen, ende ook voor de Republiek niet dienstig zoude zyn, dat alle de Gebruiken, over hare Domestike bestellinge, in controversie getrokken, ende dezelve met een naauwkeurig oog tot haare oude titulen ende privilegien herbragt zouden moeten worden; dienvolgende, indien al in deezen niet punctuëelyk mogte weezen nagekoomen, het geen geduurende de Graaflyke Regeeringe met moeyte nu en dan was gepractiseert, en dat door de voorschreeve Keure, Resolutien, ende immemoriaale possessien, daarvan al eenigzints mogte weezen geweeken: Zoo heeft de voorschreeve Vroedschap, die hoop, en dat vertrouwen op U Edele Groot Mogende bescheidenheid, dat dezelve de voorsz. hare proceduren ende conduite, die zy omtrent den Heer Brouwer hebben gehouden, niet zullen improbeeren.

Extract uit de Resolutien van de Heeren Staaten van Holland en Westvriesland, in haar Ed. Gr. Mog. Vergaderinge genoomen den 21. Maart 1676.

Resolutie van haar Ed. Gr. Mog. omtrent de provisioneele functie van Mr. Hendrik Brouwer, als Schout der Stadt Leyden.

Den 26. *Maart* 1676.

De Raadpensionaris heeft ter Vergaderinge voorgedraagen, dat, nademaal haer Edele Groot Mogende van intentie scheenen te weezen, haer van den anderen te separeeren, en dat der zelver Ordinaris Vergaderinge niet eerder dan in de aanstaande maand van July zoude kunnen werden gehouden, het different tusschen de Heeren Burgemeesteren ende Regeerders der Stad Leiden, ter eenre; ende Mr. Hendrick Brouwer, Schout der voorschreeve Stad, ter andere zyde; ontstaen over de continuatie van de functie van den voornoemden Mr. Hendrick Brouwer, als Veertig van dezelve Stad, ook niet bequaamlyk voor de voorschreeve maand van July zoude kunnen werden gedetermineert, ende dat het niet al te gevoegelyk zoude weezen, dat de voornoemde Mr. Hendrick Brouwer, by haer Edele Groot Mog. tot Schout der voorsz. Stad gekooren, middelerwyl buiten de functie van het voorschreeve Schout-ampt zoude blyven: Waar op gedelibereert zynde, is goedgevonden en verstaan, dat, onvermindert ende zonder eenig het alderminste prejudicie van het gesustineerde ten weederzyde, de voornoemde Mr. Hendrick Brouwer, by provisie, in de voorsz. functie van Schout der voorsz. Steede, met alles wat daar aan dependeert, zal werden geinstalleert, ende tot actuëele bedieninge van dien treeden; dat deszelfs plaetze van Veertig by provisie zal blyven onbegeeven, ende ongesuppleert; ende dat hy Mr. Hendrick Brouwer, meede by provisie, niet zal exerçeeren de voorschreeve functie van Veertig der voorsz. Stad; ende dat voorsz., by de allereerste geleegenheid, zal worden geproçedeert tot examinatie, ende afhandelinge van het voorsz. different ten principale.

Extract uit de Resolutien van de Heeren Staaten van Holland en Westvriesland, van den 26. *Maart* 1676.

De Resolutie van den 10. *November* 1669. *op voorstelling van zyne Hoogheid Willem den III. in zoo verre veranderd, dat de Schout geduurende zynen dienst, weder zitting zal hebben in de Vergaderingen van de Vroedschap, blyvende 't overige in 't geheel.*

Den 23. *October* 1687.

Mr. Johan van Groenendyck, Secretaris der Stad Leyden, heeft ter Vergaderinge van die van de groote Vroedschap der selver Steede gerefereerd, dat de Heer

Heer Mr. Casper Fagel, Raad-Pensionaris van Holland en Westvriesland, op gisteren ter Vergaderinge van Burgemeesteren deeser Steede verscheenen zynde, uit den naame ende van weegen zyne Hoogheid den Heere Prinçe van Oragne, als Stadhouder van deselve Provinçie, na veele vooorgaande seer civile expressien, en gantsch beleefde betuigingen ten welweezen deezer Steede, heeft voorgedragen, dat hoogstgemelde zyne Hoogheid, by occasie van de jongst gedaane nominatie tot het Schout-Ampt deezer Steede, zyne gedagten hebbende laaten gaan, over seekere Resolutie by de Vroedschap deezer Steede, raakende het selve Schout-Ampt, genomen op den 10en. November 1669. en wel specialyk ten opsigte by deselve Resolutie is ter needer gesteld, dat het voorseyde Schout-Ampt van drie tot drie jaaren ambulatoir zoude zyn, en dat, iemand van de Veertigen tot Schout verkooren zynde, geduurende de voorsz. drie jaaren van zyne Bedieninge, geen sessie, als Veertigh, of Vroedschap, zoude hebben; vermeinde het eerste te zyn in præjudicie van den Stadhouder van deeze Provinçie, voor zoo verre deselve competeerd de electie van de Schouten deezer Steede, die voorheenen by continuatie van drie tot drie jaaren, geduurende haar leeven, het voorzeyde Schout-Ampt hebben bekleed gehad: En dat het tweede poinct niet alleen teegen den dienst en luister van den Prince van den Lande aanliep, maar ook, vermits de Veertigs-plaatsen van die geene, die tot Schout gekoren werd, geduurende die Bedieninge vacant blyft, strydig is met het Privilegie aan de Veertigen deeser Steede, raakende de bestellinge van Regieringe, gegeeven.

Weshalven gaarne zoude zien, dat de Schouten, die van nu af aan geëligeerd zullen werden, haar plaatsen in deeze Vroedschappen zouden moogen behouden, soo wanneer sy te vooren Veertigen zyn geweest, te vreeden zynde het eerste poinct, by het welke vastgestelt is, dat het Schout-Ampt in eenen en de zelfde Persoon, niet langer als voor den tyd van drie jaaren, met het gunt daaromtrent verder in de gemelde Resolutie is begreepen, zal vermogen gecontinueerd te werden, te laaten stant grypen; dat Burgemeesteren, na reçiprocatie van voorverhaalde beleeftheeden, geantwoord hadden, de voorsz. saake te specteeren tot de groote Vroedschap deezer Steede, welkers goedvinden sy daar op zouden tragten te verstaan, waar toe dan deeze Vergaderinge gelegd zynde, is na voorgaande serieuse en aandagtige deliberatie goedgevonden, en verstaan, dat de voorverhaalde propositie, en praesentatie zal werden geamplecteerd, gelyk dezelve geamplecteerd werd by deezen.

Aldus geresolveerd by die van de groote Vroedschap der Stad Leyden den 23en. October 1687.

Extract uit het Vroedschapsboek der Stad Leyden Littera Z. 4°. folio 296.

NB. Deeze Resolutie, tot voorkooming van verdere moeyelykheid, met voorkennisse van den Heere Prins Stadhouder genomen, is ook, geduurende het leeven van Prins Willem den III. achtervolgt omtrent dit point. Tot naa zynen dood weder heeft stant gegreepen de Vroedschaps Resolutie van den 11en. December 1646. als meede van den 10en. November 1669. tot in de maand May 1747. Wanneeer, Prins Willem Carel Hendrik Friso, tot Stadhouder verkooren zynde, de Vroedschap der Stad Leiden met zyne voorkennis zich ook wederom, naar den inhoud van hunne opgemelde Resolutie van den 23en. October 1687. heeft geschikt.

Uit de aanteekeningen van den Wel Ed. Gestr. Heere Mr. D. v. Alphen, Griffier der Stad Leyden, enz.

VAN DES SCHOUTEN STEDEHOUDER, OF ONDERSCHOUTEN.

Verdrach, gemaakt tusschen Burgermeesteren, en Regeerders der Stadt Leyden, ter eenre, en Gysbrecht Tryssens, ter andere zyde, over de bedieninge van 't Schout-ampt, in qualité als Stadhouder van Joncheer Pieter vander Does.

Den 19. October 1592.

Eerst, zal de voorschreven Tryssens, tot wederzeggen toe, van Burgermeesteren, in der tydt, hebben de bewooninghe van 't quartier in 's Princen Logement zulcx, ende 't geen Jan van Loendersloot nu ter tydt heeft, beginnende achter Meye vyfthien hondert drie ende tnegentich, tot welcker tydt toe Loenersloot 't zelve vergont ende ghedoocht werdt; off eer, indien de voorschreven Loenersloot middeler tydt ghewillichlicken quam te vertrecken, in zulcken verstande, dat tot welcker tydt eenighe Princen, ende Heeren ten bevele van Burgermeesteren aldaer zullen werden gelogeert, ende ontfanghen, dat Tryssens ghehouden zal zyn 't voorschreven quartier naer behoren inne te ruymen, ende ten dienste van dezelve te ontledighen.

Dat de voornomde Tryssens, zoo langhe hy in de bedieninghe van 't voorsz. ampt blyven, ende hem daerinne wel ende behoorlycken quyten, ende gedragen zal, ten verghenougen, ende met een welgevallen van Burghemeesteren en Regeerders, in der tydt, jaerlicx, St. Martyns daghe in de winter, zal werden vereert mit een Tabbaertlaecken, in vergelyckinghe van de Burgermeesteren, ende van ghelycken zal ghenieten vrydomme van dezer Stede Bierexchys voor hem, ende zyn familie.

Dat de voorschreeve Tryssens egeene zaecken van ghewichte, off importantie, en zal anvangen, dan naer voorghaende beraedinghe ende goetduncken van Burghermeesteren, ende Schepenen, ten minsten van Burgermeesteren collegialiter vergadert, des hy wederom in zaecken by hem zulcx, ende mit haer voorgaende advis ende goetduncken beghonst, by Burgermeesteren zal werden geassisteert mit raet, daet, ende oock middelen, alles tot handthoudinghe van de Auctoriteyt van de Justitie, ende de zyne.

Dat de voorschreven Tryssens onghehouden zal zyn dezer Stede eenighe reeckeninghe te doen, anghaende het portie dezer Stede in de civile boeten, 't zy een derdepaert minder, off meerder gedeelte, mer de zelve vry ende geheel t' zynen behouve zal moghen behouden, als hem nu, voor dan, ende dan, voor nu, quytgeschouden, ende vry gelaten.

Aldus gedaen op 't Raedthuys, in vergaderinghe van die van den Gerechte, dezen neghentienden October vyfthien hondert twee ende tnegentich. Des ten oirconden zyn twee dezer ghelyck, daer van aen wederzyden een es, by de Secretarys van dezer Stede wegen, ende by de voornoemde Tryssens voor hem zelven ondergheteyckent.

Onder stondt geteyckent:

J. Van Hout. G. Tryssens.

Privilegieboek der Stad Leyden. D. pag. 21.

Instructie, conditien, en voorwaerden, naer de welcke Loth Huygenz. Gael (1), als Schout der Stadt Leyden, mit believen van Burgermeesteren, en de Gerechten aldaer, tot zyne Stedehouders ende Onderschouten aengenomen ende gesubstitueert heeft Ambrozius Pietersz. Brunsdorff, ende Jan Pieterszoon Codyck, omme by hun, van nu voortaen d'selve Stadthouderschappen respectivelicken bedient, ende geëxerceert te werden.

In den eersten, zullen de voorsz. Stedehouders te samen, ende elcx van hun bysonder, tot allen tyden, zo wel by dage, als by nachte, by onweder, als goet weder, ter ordonnantie, believen, ofte vermaninge van den voorsz. Schout, bereyt, ende gehouden syn, binnen die Jurisdictie der voorsz. Stede, te vervolgen, apprehenderen, ende in den gevangenhuyse te brengen, alle gewelders, quaetdoenders, vagabunden, ende delinquanten, omme over de zelve straffe, ende correctie gedaen te werden naer behoren, sonder dat zy nochtans in absentie, ende speciael bevel van den voorsz. Schout, eenige apprehentien, ofte aentastingen van personen zullen mogen doen, off ten waer zaecke, hun eerst ende alvoren by goede precedente informatien van hare delicten, ende misbruycken [apprehentien waerdich zynde] genoechsaem gebleecken ware, ofte dat zy alsulcke personen, op seeckere enorme delicten, gelycke apprehentien meriterende, metter daet mochten bevinden, ofte by andere bevonden te zyn, ende vervolcht te werden, ofte dat hun zulcx by Burgermeesteren, ende Gerechte der voorsz. Stede specialyck zoude mogen werden belast; in welcke gevallen, ende anders nyet, de voorsz. Stedehouders alsulcke personen, ende delinquanten vry zullen mogen aentasten, ende in den gevangenhuyse brengen, zonder eenich verbeuren, omme alsvoren daer over straffe, ende correctie gedaen te werden.

Item; dat de voorsz. Brunsdorff, in persone, hem mede zal laten vinden op alle ordinarise ende extraordinarise civile rechtdagen, ende voorts, beyde d'voorschreven Stedehouders, op alle criminele rechtdagen, ooc elc van hum ten minsten eens, oft tweemael 's daegs ten huyse van den voorsz. Schout, sulcx zyluyden insgelycx te samen ende elcx van hun gehouden werden, t'allen tyden hun jegenwoordich, ooc selfs bereyt te vougen tottet nemen van alle informatien, examinatien van gevangens, exploicten van alle criminele ende civile executien, appoinctementen, ende resolutien, ende bysonder, dat zy hun uyterste vlyt ende naerstigheyt zullen doen, hun te inquireren op alle delicten, misbruycken, ende transgressien der placcaten, privilegien, octroyen, keuren, ordonnantien ende statuten deser Stede, ende metter daet, zo wel in 't bywesen, als afwesen van den voorsz. Schout, daer van nemen behoorlicke informatien, ende d'selve informatien terstont daer aen overleveren den voorsz. Schout, omme correctie van dien gedaen te werden, ende dat boven dien de voorsz. Stedehouders gelyckelick, of elcx bysonder, ten goetduncken van den voornoemden Schout, ten minsten tweemael inder weecke, nae het ondergaen der sonne, met den boden ende dienaren der Justitie, zullen doen visitatien der herbergen, straten, ende afterkotten binnen deser Stede, ende met alle behoorlycke middelen beletten alle straetschenderien, ende overlasten hun bejegenende, ende alle straetschenders, gewelders, ende oproermaeckers, zonder onderscheyt der personen, op 't feyt te apprehenderen, ende in goede verseeckertheyt te detineren: oock bysonder acht nemende, op alle vagabunden, vreemde bedelaers, ende ledichgangers, de welcke zy gehouden werden metter daet ter poorten uyt te setten, ofte [merckelicke suspitie bevindende] te apprehenderen, omme, volgens de placcaten daer op gemaect, ende uytgegeven, te werden gestraft.

Dat de voornoemden Brunsdorff alle civile vierscharen, ende dat die voorsz. Stedehouders beyde, alle criminele vierscharen, comparitien, ende andere saecken tottet voorsz. Schout-ampt specterende, gehouden zullen zyn getrouwelyc waer te nemen, op dat zy hun in alle 't selve zulcx zullen gedragen ende quyten,

(1) Loth Huygensz. Gael was Schout te Leyden van 't jaer 1595. tot in December 1619.

ten, als goede Stedehouders van den Schout, tot eere van den hooge Overigheyt, conservatie van de auctoriteyt der selve, ende der Magistraet deser Stede, voorstant der goeder burgerye, ende straffe der bosen, schuldich zyn ende behoren te doen.

Item, dat so wanneer binnen deser Stede [dat Godt verhoeden wil] eenige alarm, ofte andere rumoer, ende commotie onder den burgeren, inwoonderen, ofte andere alhier garnisoen houdende, by dage ofte nachte mochte gebeuren, ofte hem met clockegeslach, ofte andere gelycke teyckenen, yet diergelycx mochte openbaren, so sullen de voorsz. Stedehouders hun, in sulcken gevalle, terstont daer aen moeten laten vinden ten huyse van den voorsz. Schout, omme te samen met den boden, ende dienaren van der Justitie, hun op der straten te presenteren, ende alle ongemack, ende onbehoorlycke feyten, zo veel doenlyck zy, te beletten.

Item, dat om alle 't geen voorsz. es, wel ende getrouwelyck te volcomen, zullen die Boden, ende Dienaers van der Justitie, in alle zaecken heuren dienst aengaende, de voorsz. Stedehouders te samen, ende elcx van hun moeten obedieren ende getrouwelic bystaen, in allen schyn of die voorsz. Schout dat selfs ware, daer toe syluyden de selve oock eedt sullen doen, ende dat of 't gebeurde, dat in 't afwezen van den voorsz. Schout, yemant van de Boden, ofte Dienaers, hun als Stedehouders eenige ongehoorsaemheyt betoonden, ofte hun in 't apprehenderen, ende andere exploicten, ende commissien respectivelyc, geen getrouwe hulpe ende assistentie en deden, ofte dat zyluyden hen anders reguleerden ende drougen, dan 't wel betaemde, zo zullen de voorsz. Stedehouders, in zulcken gevalle, de macht hebben, alsulke ongehoorsame, ongetrouwe, ofte rebelle Boden, ofte dienaers te mogen licentieren, ende haren oorloff geven, 't welck by den Schout geapprobeert zal werden.

Item, dat de voorsz. Stedehouders, geene compositien van boeten, breucken, ofte amenden criminele, nochte civile, in 't voorsz. Schout-ampte vallende, met eenige persoonen zullen mogen doen, ofte maecken, ofte doen doen directelyk, nochte indirectelyk; maer daer mede alleen laten bewerden den voorsz. Schout, ofte ten waer dat de selve Schout, om zaecken, ofte occupatien hem bejegenende, ofte overcomende, de voorsz. Stedehouders, of een van hun, somwylen daer toe speciale ende gelimiteerde last en bevel gave, uytgesteyt alleen van de cleyne boeten van zes guldens, ende daer beneden, daer van de voorsz. Stedehouders, elcx in den heure mit advise van den voorsz. Schout, zullen mogen composeren, ende de penningen daer van comende ontfangen, mits gehouden blyvende deselve in een regitter te stellen mit de nominatie van de persoon, ende expressie van 't delict, daer uyt de boeten gesproten zullen zyn, oock onderscheydende de boeten, daer inne de Stadt eenich gedeelte competeert, ende daeren boven, elcx in den heuren, gehouden blyvende alle veertien dagen den voorsz. Schout over te leveren, de penningen by hun als vooren respectivelyck ontfangen, mitsgaders een schriftelicke cedulle, begrypende de denominatie, expressie, ende distinctie voornoemt.

Item, alfo die voorsz. Schout, achtervolgende zyne brieven van commissie, de Graeffelicheyt moet responderen van twee derdendeelen, suyver comende van alle criminele saecken, behoudende alleenlyc tot synen profyte 't derdepaert van 't crym, ende dat hy in plaetse van de civile boeten gehouden es op te brengen, ende te betalen seeckere pachte; So es de zelve Schout met zyne voorsz. Stedehouders geaccordeert, dat hy Schout voornoemt, de voorsz. pachte alleen zal moeten betalen, ende dat de voorzeyde Stedehouders voor heuren voorsz. dienst, moeyten ende vacatien, zullen genyeten van 't suyver in 't civyl, de gehele boeten van twintich stuvers, ende daer beneden, de helft van de boeten beneden de ses guldens tot twintich stuvers toe, een derdepaert van de boeten van zes gulden tot twaelff guldens toe incluys, ende een vyfdepaert in de boeten boven twaelff guldens; wel verstaende dat de selve Stedehouders van de civile boeten, excederende de vyftich guldens, nyet meer en zullen genyeten dan een vyfdendeel van 't gene den voorsz Schout suyver tot de selven vyftich gulden, en zonder hoger, of meerder trecken sal; 't welck hem verstaet, dat de zelve gedeelten in de boeten genoten zal werden, by de gene van de voorsz. Stadthouders, die de zelve boeten achterhaelt, geopenbaert, ende vervolcht zal hebben, ende anders nyet.

Voorts, zo wanneer de voorsz. Ambrosius Brunsdorff, in absentie van den Schout,

Schout, vaceren zal op de civile rechtdagen in der vierſcharen, ende in 't horen van eenige getugeniſſe, zo zal hy 't recht van de deffaulten, ende 't ſtaven van de eeden der getugen, alleen genyeten; ſulcx ooc die voorſz. Schout, daer ſelfs preſent zynde, 't ſelve mede alleen zal genieten: Des zal de voornoemde Brunsdorff alleen waernemen, ende genieten de profiten comende van ſyne comparitien op 't Vredemaecken, ſonder dat de voorſz. Stedehouders yet ſullen genieten in 't ctym, noch ooc in alle correctien van der Stede, ten ware in tyden ende wylen verſtaen werde, dat de voorſz. Schout in de zelve correctie achterhaelt, geopenbaert, ende bevordert hebbende, daer inne zal genyeten zodanige gedeelten, als hier voren, nopende de civile boeten, geſeyt es, ende ſonder dat de voorſz. Stedehouders, voor hare voorſz. dienſten yet meer, dan voorſz. es, ſullen mogen eyſſchen.

Ende dit alles tot kennelyc wederſeggen toe; Ende op dat de voorſz. Stedehouders hun in den voorſz. dienſt wel ende behoorlick quyten, werden zy luyden reſpectivelycken gehouden te doen, den naervolgende eedt, boven den eedt die zy de Stadt zullen doen.

Wy geloven ende ſweeren, dat wy ons in onſe reſpective ampten als Stedehouders van den Schout der Stede van Leyden, getrouwelyc, ende in goeder conſcientie zullen dragen achtervolgende de ſcriftelycke overcomſte, ende de voorwaerden tuſſchen ons, ende den voorſz. Schout, daer overgemaect, dat wy dienvolgende 't recht van de hoge Overheyt ende de Graeffelicheyt van Hollant, naer alle onſe vermogen zullen gade ſlaen, ende bewaren; die voorſz. Schout, Burgermeeſteren, ende Schepenen der voorſz. Stede behoorlic zullen eeren, ende reſpecteren, alle ſaecken in der vierſchare, ende in andere vergaderingen van den Gerechte vallende, ende ooc d'informatien van den Schout, ofte, van ſyn twegen te nemen, ſecreet zullen houden; dat wy de voorſz. Schout, noch de voorſz. Stede, in hare boeten ende gerechtigheyden nyet en zullen vercorten, noch in 't minſte gedogen by andere zulcx gedaen te werden; ende dat wy vorder alles zullen doen dat goede ende oprechte Stedehouders, ende Subſtituyt Schouten ſchuldich zyn, ende behoren te doen, Zo helpe ons Godt.

Uit de MS. Papieren van den Heere N. N.

VAN BURGERMEESTEREN.

Voort ſo ſellen die poorte hebben Vier Raetsmannen, in elcke vierendeel eenen, enz. den 24en. Juny 1351.

Groot Charterboek II. Deel pag. 796.

In den eerſten, ſoo ſelmen Vier Raetsluyden Kiezen, alle jaer op St. Martyns avont in de Winter, by goet dencken des Gerechts ende der mynre (1) Vroetſchap, enz. den 15en. Juny 1386.

Groot Charterboek III. Deel pag. 444.

(1) *Of* Gemeinte.

Item, ſalmen alle jair. op Sinte Martyns avondt, by onſen Scout, Gerechte, ende Vroetſcip onſer Stede van Leyden, in der tyt weſende, aldaer Kieſen Vier Burgermeyſters, na wtwyſinge onſer Stede ouder hantveſte, ende keure, die zy dair af hebben, enz. den 24en. July 1434.

Groot Charterboek IV. deel pag. 1044.

Ende hier toe ordonneren wy, dat de voorſz. Veertich jaerlicx, op St. Martens avondt, met die van der Vroetſchap onſer Stede van Leyden, de Burgemeeſters, en Threſoriers der zelver Stede kieſen ſullen, enz. den 21en. Juny 1519.

Zie hier achter onder den titel van Magiſtraats beſtelling.

Een Burgemeester te Leyden overleden zynde, eenen anderen te verkiezen uit de laatst afgegane.

Den 27. December 1606.

Also het God Almachtich belieft hadde, uit desen leven te halen Aernout Duick de Jode, Oud ende Eerste Burgemeester deser Stede, ende mitsdien in deliberatie van de Grote Vroedschap gelegd was, in wat voegen verstaen soude werden, so die privilegien, als Keuren deser Stede, nopende de electie van een ander Burgermeester te doen, in plaetse van den voorschreven Burgemeester Duick, overleden. Te weten, of men soude moeten kiesen een van de Oude laetst afgegane Burgemeesteren, dan of het de voorschreve Vroedschap soude vry staen, sodanigen anderen persoon te eligeren tot het voorschreve Burgermeesterschap, als waer mede die selve meinen, dat die Stede sal konnen werden gedient. So is, na rype examinatie van de voorschreve privilegien, en keuren, by de Grote Vroedschap verstaen, dat, volgende de voorschreve privilegien, en keuren, tot Oud-Burgemeester in des voorschreven Heer Burgermeester Duick zal^r. plaetse, moet werden gekoren, eene van de laetst afgegane Burgemeesteren: ende hebben, dien volgende, daer toe verkoren Isaac Nicolai.

Staet in 't Vroedschaps Boek O.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 317.

De Burgemeesters ter dagvaerd, vermag een Veertig, benevens de twee Ordinaris Adjuncten, mede te neemen.

Den 14. November 1703.

Burgermeesteren der Stad Leyden geven aen die van de Grote Vroedschap der selver Stede in bedenken, of men niet voor de vereyschte mesnage van deselve Stad, by resolutie van dese Vroedschap behoorde te arresteren, ende vast te stellen, dat men van nu af aen, boven een van de Regeerende Burgermeesteren, de twee Ordinaris Gedeputeerden, ende den Pensionaris, of Minister van deselve Stad, niemand verder ter dachvaerd, tot laste deser Stede soude committeren: So nogtans, dat de Burgemeester ter selve dagvaerd, buiten laste van deselve Stad, yemand, na den rang, in welken de Heren in de Vroedschap syn geplaetst, sal mogen assumeren dien, die voor henen noit ter vergadering van Haer Ed. Gr. Mog. is gecommitteerd geweest, die dan in de resolutie, en commissie van de gemelde Grote Vroedschap, op syn rang ingevolt, ende also geconsidereerd soude werden.

Waer op gedelibereerd synde, is de voorschreve voorslach, by die van de Grote Vroedschap, in alle delen, so als deselve hier voren is verhaald, geamplecteert, ende vastgesteld.

Aldus gedaen en geresolveerd by die van de Grote Vroedschap der Stad Leiden, den 14^en. November 1703.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 368.

NB. Dese vorenstaende resolutie, en assumtie, is van korten duer geweest, maer syn die leden van de Groote Vroedschap, die noit ter dagvaert geweest waren, by die van de Vroedschap selven successivelyk, na hunnen rang, na yder nieuwe vergadering, gecommitteerd geworden, doch op eige kosten.

De

De Stem van een Burgermeester ter dagvaerd gaat boven die van eenen Adjunct.

Den 22. July 1710.

Die van de Groote Vroedschap der Stad Leiden, gehoort hebbende, uit het rapport van de Heren Hare Gedeputeerden ter dagvaerd, dat 'er, ter occasie, dat het twede point van beschryvinge, houdende het verkiesen van een Substituit Griffier van den Hoogen Rade, ter vergaderinge van Haer Ed. Gr. Mog. in deliberatie was gebracht, different was ontstaen tusschen den Heer Pieter van Leiden, Gedeputeerde ter Hooggemelde Vergadering, ende den Heer Pensionaris Marcus, sig seggende gelast te syn van den Heer Daniel van Alphen Danielsz. als Burgemeester ter dagvaerd Gecommitteerd, verklaren, na rype deliberatie, dat de last, door den gemelden Heer Burgemeester van Alphen, aen den gemelden Heer Pensionaris gegeven, wel, ende volgens de ordre van deser Stede Regeringe gegeven is, ende dat vervolgens de Stem, door den gemelden Heer Pensionaris gegeven, ter hooggesegder Vergadering, van Stads wegen is gegeven, en stant moet gripen.

Aldus gedaen by die van de Groote Vroedschap op den 22en. July XVIIC. tien.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 372. & 373.

VAN SCHEPENEN.

Al wat door de acht Gezwoorenen, en den Schout, tot nut en voordeel van de Stad zal ingestelt worden, zal een iegelyk verplicht zyn goedt te Keuren, en op te volgen, den 19en. December 1266.

Groot Charterboek I. deel pag. 346.

Soe wat bi achte Scepenen, ende bi den Rechter ghecoert, ende ghemaect word, ter oerbaer ende ter vorderinghe der poerte voerseyt, dat sal gheloeft wezen, ende vaste gehouden van ons, ende van elken man, den 1. May 1306.

Groot Charterboek II. deel pag. 56. en 149.

Item, sullen wy, of onse Gouverneur van onsen Lande van Hollant, in der tyt wesende, alle jair, op Sinte Jacobs dach, setten binnen onser Stede van Leyden, achte goede rycke eerbair mannen, oudt wesende acht ende twintich jair, off dair boven, onse Scepene te wesen aldair, nae inhout onser Stede Kueren voirsz. welke personen nutte dair toe wesen sullen, ende dair onse voirsz. Stede mede bewairt sal wesen, enz. den 24. July 1434.

Groot Charterboek IV. deel pag. 1044.

Hertog Albert belooft aan Klaas van Zwieten, en Herman Willems Zoon, volgens hunnen raad, acht Schepenen te zetten, zoo lang de door hen geleende somme niet betaald zoude zyn.

Den 20. July 1395.

Aelbrecht &c. doen cond allen luden, dat ons gelient hebben Claes van Zwieten, ende Herman Willems Soen, hondert oudescilde, alsulke als wy left hebben doen slaen, in sulker maniere, dat wy setten sullen, achte Scepenen binnen onser Stede van Leyden nu t' Sinte Jacops dage naistcomen-

comende, dat is te weten: Gillies van Zwieten, Symon Bort, Huge van Zwieten, Willem Hermans Zoon, Baernt Jans Zoon, Dirc van der Spec, Vrancke Poes Soen, ende Ysbrant Strevelant, ende geloven him, dat wy dese achte Scepen niet of setten en sullen, voer Sinte Jacobs dach dair naist volgende, ende t'enden den jaer voirscreven, so sullen wy bi rade ende goetdencken Claes ende Herman voirsz. ende voertaen achte Scepenen setten van jaer te jaer, die sy ons noemen sullen, ende daer onse Stede voersz. bi bewaert sal wesen, ter tyt toe, dat wy Claes ende Herman voersz. die voirsz. hondert oudscilde betaelt hebben; ende so wes Scepen wy bi horen wille setten sullen, die sullen dat jaer wt Scepen bliven, toten naisten Sinte Jacops dage toe, als 't gewoenlic is onse gerecht te versetten. In oirconde desen brieve, gegeven in den Hage XX. dage in Julio, anno XCV.

Memoriale B. D. 1351 —— 1396. Cas R. pag. 132. versa.

De Hertog van Bourgonje verlengt voor tien jaaren het verkiezen van Zestien persoonen, om de Schepenen van Leyden uit de zelven te verkiezen, naa 't uitloopen der acht jaaren, die hen voorheen vergund waren.

Den 6. Maart 1451.

Phillips, by der gratien Goods Hertoghe van Bourgongen &c. doen condt allen luyden, dat onse Stede van Leyden ons oetmoedelick te kennen ghegeven heeft, hoe dat wy by anderen onsen openen brieven, ghegeven in onse Stadt van Bruesselle XXII. daghen in Aprille, in 't jaer ons Heeren duysent vierhondert neghen ende veertich, nae Paesschen, om die selve onse Stede voirtan in justicie, ende gueder policie gheregiert te wesen hem, wt gratien, gunden, gaven ende consenteerden acht jair lanck gheduerende, dat Gherecht, ende die Vroescap van der selver onser Stede by hooren eede, die zy dair toe openbairlicken doen souden, tot vermaninghe ons Schouten aldair, die hem den selven eedt aldair toe staven sal, kiesen souden by hooren eede XL. personen, die welcke personen alle jare by horen eede kiesen souden XVI. personen, die zy ons, ende onse naecomelinghen, Graven, of Gravinnen van Hollant, off onsen Committeerden ten saicken onser selver landen van Hollant, presenteren souden, om wt den selven XVI. personen by ons, off onsen Ghecommitteerden, gheset te wesen acht Scepenen, die jaer scair wt, ghelyck die brief voirsz. die onse voirgenoemde Stede van ons dair of heeft, claerlick wtwyst, ende begrypt. Welcke ordinantie zy alsoe zeedert ghebruyckt, ende gheuseert hebben, dair by die selve onse Stede in gueden rusten, ende duechdelick gheregiert gheweest heeft tot onsen, ende onser Stede eer, ende ghemeen oirbair, versouckende ende biddende ons oetmoedelick, dat wy om onse Stede van Leyden te onderhouden in gueder justicie ende policie, der selver gratie doen wouden, eenen langhen tyt van jaren die voirsz. ordonantie van te kiesen, alsoe voirsz. staet, ende onse brieve, die zy van ons dair off hebben, inhouden, te achtervolghen, ende te houden: Soe is 't, dat wy wael ende wairachtelick gheinformeert wesende, van der duechdelicker policie ende regemente van onser Stede van Leyden, binnen der tyt dat die ordinantie van den vertighen voirsz. geplogen heeft geweest, willende dair om onse voirsz. Stede dair in houden, ende oick om dat zy ons nu willichlick in onser absentie een bede gheconsenteert hebben, tien jair lanck ghedurende, 't welcke wy teghen hem bekennen willen, hebben gheratifiert die kueren van den Veertighen personen, die by den Gherechte ende Vroescap van onser Stede van Leyden ghecoren ende gheset zyn, om jairlicx te kiesen die sestien personen, dair wy jairlicx onse Scepene van Leyden wt kiesen, ende setten sullen, off doen kiesen ende setten. Ende willen ende gonnen mit desen selven brieve onser Stede van Leyden voirgenoemt, dat zy na den wtganghe van den achte jaren, die wy hem eerst ghegunt hebben van der voirsz. ordinantie, die selve ordinantie in allen punten, ende conditien in den brief, die zy van ons dair af hebben vercreghen, ghebruycken ende usieren sullen, noch thien jaer lanck, dair en tende achter een volghende, sonder dat wy nog onse naecomelinghen, dair yet teghen doen sullen in enigherwys. Ende hebben vor-

vorder onser Stede van Leyden ghegunt, ende gonnen mits desen brieve, wairt dat tot enigher tyt; binnen den jaren voirsz. yemant, die by ons, of onsen Committeerden tot Scepenen gheset waren, wt den XVI. personen gecoren by den Veertighen, storve, of oflivich worde, of hem onvriede van synre poirterie, dat wy, of onse Committeerde in dies, of in dier oflivigher, of ontvriede Stede, andere wt den selven XVI. personen ons, of onse Committeerden, in dat selve ghepresenteert, setten sullen Scepenen te wesen, die jair scair wt. Ende om dat wy dese ordinantie in allen punten, ende manieren, als voirsz. staet, onser Stede van Leyden gheloofr hebben, ende gheloven mit desen brieve voir ons, ende onse nacomelinghen vast, ghestadich, ende onverbroken te houden, soe ist, dat wy ontbieden, ende bevelen onsen lieven ende ghetruwen Stedehouder, ende Rade van Hollant, die nu zyn, of naemaels wesen sullen, onsen Schout van Leyden, ende allen onsen anderen Rechteren, Dienaren, ende ondersaten, wient aencleven mach, in den tyt wesende, ende elcken bysonder, alsoe verre als 't hem betaemt, dat zy 't inhouden van desen onsen brieve van punte te punte onderhouden, ende doen onderhouden, sonder yet ter contrarie te doen, of te laten doen in enigher wys, want wyt alsoe ghedaen willen hebben; ende des te oirconde, zoe hebben wy onsen zeghel van secrete, in absentie van onsen grooten zeghel, hier an doen hanghen. Ghegeven in onser Stadt van Bruesel, ses daghen in Maerte, in 't jair ons Heeren duysent vierhondert een ende vyftich.

Aldus gheteykent:

By mynen Heer den Hertoghe.

M. Steenberghe.

Privilegieboek der Stad Leyden N°. 50. pag. 82.

Van der Schepenen Vonnis, volgens uitspraak van den Hove van Holland.

Den 8. *May* 1448. *en* 2. *October* 1453.

Twee sententien van den Hove van Holland, de eene van den 8en. May 1448. de andere van den 2en. October 1453. Daer by d'eerste verklaard, en bevestigd wordt, als dat nae de privilegien, ende Oude Costumen der Stad Leyden, geen vonnissen by Schepenen van Leyden geweezen, ofte andere zaeken, noch by den Hove, noch by yemant anders, mogen werden geretracteert, ofte tot yemants kennisse comen, dan alleen splitsvonnissen, dat is, daer in de opinien van Scheepenen steeken; ofte zoo wanneer Schepenen openbaarlyk tegen de Stede rechten, handvesten, off keuren, geweezen hebben; maar dat de geene, die hem by eenich ander vonnis bezwaard vindt, de zaaken andermaal, zoo verre hy hem ergent in zoude mogen versuimd hebben, off beter bescheyd wiste by te brengen, op zyn ban, ende boeten, voor Schepenen zal mogen anleggen.

Uit de Aantekeningen van den Secretaris Zwaanenburch.

De Graaf van Charolois bevestigt, en verlangt den voorrechts brief, door zynen Vader aan die van Leyden gegeeven, nog tien jaaren.

Den 15. *September* 1462.

Charles de Bourgoingne, Conte de Charolois, Seigneur de Chasteaubelin, & de Bethune, a tous ceulx, qui ces presentes lettres verront, Salut. Comme en besoingnant avec noz bien amez, les deputez des bonnes villes du pays d'Hollande, sur le fait & renouvellement de l'ayde de mon tres redoubte Seigneur & pere, les deputez de la bonne ville de Leyde nous ayent remonstre, que puis certein temps, mondit Seigneur & pere a accorde, est Octroje a la dite ville, pour

le bien, entre tennement & avancement d'icelles en bonne transquilite, pollicie, & Justice ses lettres patentes, des quelles la teneur sensuit:

Phillips, by der gratien Goods Hertoghe van Bourgongen &c.

Zie op den 6. Maart 1451. (1).

En nous Suppliant, par les dis Deputez de la dite Ville de Leyden, que a icelle Ville, ils nous plaise, ou nom de mon dit Seigneur & Pere, & par vertu du povoir qu'il nous a donne, de pourveoir & ordonner comme il appartiendra, sur les points & articules a nous baillier, par les dis deputez des bonnes Villes, continuer & ralongier lesdites lettres patentes dessus transcriptes, & le contenu en Villes, appres le terme quelles expireront, jusques a dix ans en suivans, & sur ce leur Ottroyer nôz lettres en forme deue. Scavoir faisons, que nous, ces choses considerees, & sur icelles en bon advis & melieure deliberation de conseil, desirans singulierement la dite Ville de Leyden estre tousjours de bien en mieulx entretenue, Gouverneè, & maintenue, en bonne justice & concorde, a icelle Ville avons, en usant de notre dit povoir, & par vertu d'icelluy, accorde, Ottroye, & consenti, & de grace especial accordons, Ottroyons, & consentons, par le teneur de cesses, pour & ou nom de mon dis Seigneur & Pere, & de ses successeurs, que durant le terme, & espace de dix ans, commencans au jour de la date de cestes; & continuels, & ensuians, elle puist joyr, & user, joysse, & use plainement & entierement de la grace, Ottroye, & consentement, que mon avant dit, Seigneur & Pere lui a faicte par ses lettres patentes, dessus inserees, & de tous les points, & conditions contenuz & declairez en icelles. Si donnons en mandement a noz trescheers & bien amez les Lieuxtenant, & gens de la Chambre du Conseil de mon dit Seigneur & Pere, ordonnez en ses pais de Hollande, Zeelande, & Frise, residens en la Haye, a l'Escoutete de la dite Ville de Leyden, & a tous les autres Justiciers, & Officiers de mon dit Seigneur & Pere, presens & avenir, & ce peut & pourra toucher, & regarder leurs Lieuxtenans, & chacun d'eulx en droit soy, que le contenu en ces presentes, & esdites lettres patentes de mon dit Seigneur & Pere, cydessus incorporees, ilz entretiengnent, & facent entretenir, garder, & observer a icelle Ville de Leyden, durant le temps, & ainsi, que dit est, sans faire ou aler, ne souffrir estre fait ou a le a lencontre, en aucune maniere, car ainsi nous plaist is. En tesmoing de ce, nous avons fait mettre notre seel a ces presentes. Donne a la Haye en Hollande, le XVe. jour de Septembre, l'an de grace mil quatre cens soixante & deux.

Op te plycke stont gescreven.

Par mon Seigneur le Conte.

J. Gros.

Privilegieboek der Stad Leyden B. pag. 191. *tot* 193.

(1) Zie hier voor onder den titel van Schepenen. pag. 116.

Eenigen poorteren van Leyden door den Stadhouder, enz. gemachtigd om voor deeze reis zestiên persoonen te benoemen, om acht Schepenen uit te kiezen, die een jaar dienen zouden. [Want de meeste Regeerders wierden door Broekhuizen, Nyveld enz. noch gevangen, of in verzekering gehouden.]

Den 22. *July* 1481.

Op huyden den XXII^en^. dach in Julio, anno XIIII^C^. een ende tachtich, soe zyn by ons Josse van Lalaing, Ridder, Stedehouder Generael van Hollant, Zeelant, ende Vrieslant, Pieter Lanchals, Hofmeester, ende Willem Moreel, Ghecommitteert op 't stuck van den finantien, ende Demeynen myns genadichs Hee-

Heeren t's Hertoghen van Oifteryck, ende van Bourgongen, Grave van Hollant, in den name ende van weghen desfelfs myns ghenadichs Heeren, als des van him laft, ende macht hebbende, gheordineert ende gheftelt Ghysbrecht van Raephorft, Adriaen van Poelgheeft, Florys van Alcmade, Jan van Zwieten, Hughe van Zwieten, Adriaen van Bouckhorft, Kerftant Nannen Zoon, Willem van Busfchuyfen, Florys Heerman, Jan Aernt Pouwels Zoon, Gheryt van Zonnevelt, Claes van Leyden, Symon Paeds, Willem van Buffchuyfen, Florys Zoon, Dirck van Bufch, Florys Pieters Zoon, Jan Conincx Zoon, Jacop van Buffchuyfen, Cornelis van Zonnevelt, Jan van Lochorft, Willem van der Does, Gheryt Buytewech, Heynrick van der Laen, Claes Jan Claes Zoons Zoon, Willem Heerman, Willem Claes Zoon op Gansoirde, Heinrick Paidze, Pieter Pieter Rembrants Zoons Zoon, Bruyninck Spruyt, Willem Jan Conincx Zoon, Cornelis Maft, Phillips Nachtegael, die Jonghe, Jan Stoep, Kerftants Zoon, Bruynincx van Busfchuyfen, Dirck Dircx Zoon printer, ende Jan van Tetroede, poirteren van Leyden, omme defe reyfe, als des volcomelick ghemachticht by den meeften ftemmen van hem luyden, dair over teghenwoirdich fynde, by hoirre confientie, feftien notablen perfonen te kiefen, dair wy Stadhouder vornoemt mitten Raidde van Hollant, acht perfonen voirt kiefen fullen op Sinte Jacops avont naiftcomende, die van daen of een jair duerende, Scepenen van Leyden wefen, ende bliven fullen, mits dair toe doende den behoirlicken ende ghewoenliken eedt. Aldus ghedaen onder die hanteyken van ons drien Stadhouder, ende Ghecommitteerde op 't ftuck van der finantie myns ghenadichs Heeren, boven ghenoemt, ten daghe, ende in 't jair als boven.

Aldus gheteykent:

J. de Lalaing, Lanchals. Guilh. Moreel.

Prievilegieboek der Stad Leyden N°. 50. pag. 86.

De Schepenen te Leyden volharden in hunnen dienſt om dat men, mits de belegering, geene nominatie aan den Stadhouder konde zenden.

Den 25. July 1574.

Alfoo men overmidts der oorloghen, ende het jegenwoordighe befluyt, ende belegeringhe defer Stede, niet bequaemelyck en mach reyfen, ende de wegen frequenteren, in der vougen, dat het den Schoudt, ende twee Burgermeefteren defer Stede van Leyden, niet mogelycken en es de zeftien geëligeerde in conformite van de privilegien der voorfz. Stede, zyne Furftlycke Genade te prefenteren, ende van de zelve nominatie van den achte Schepenen, voor den toe comende jaere, te vervolgen, ende dat het fulcx es, dat het officie van Scepenen niet en behoort te cefferen, mer daer inne ten avanchemente van de Jufticie dient voorfien, Soo eft, dat Mr. Dirick van Bronckhorft, Raet ordinarys in den Provinciaelen Hove van Hollandt, ende Commiffarys, gheftelt by zyne Furftlycke Genade binnen defer Stede, zoo wel ten zaecke den Cryfchandel, als der politien aengaende, by provifie, ende tot dat by zyne Excellentie anders in defen zal zyn geordonneert, ende gedisponeert, de Scepenen van den voorleden jaere gecontinueert heeft, ende continueert de zelve mits defen, omme daer en tuffchen op heuren gedaen eet ter requifitie van den Officier, der voorfchreven Stede, rechts ende jufticie [een yegelycken des begeerende] te mogen doen exerceren, ende adminiftreren. Aldus gedaen ende geteyckent opten XXV^{en}. July XV^{C}. LXXIIII.

Ende was onderteyckent.

D. Bronchorft.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 361.

Octroy

Octroy voor Burgermeesters en Regeerders der Stad Leyden, ter bestellinge van haaren eigen Magistraat, inzonderheid het benoemen van de zestienen, en 't verkiezen van Schepenen.

Den 23. Juny 1651.

De Ridderschap, Edelen, &c. Doen te weten: Alsoo ons vertoont is by de Veertigen van de Stadt Leyden, hoe dat Hertogh Philips van Bourgoigne, als Graef van Hollandt, by synen bezegelden Brief van Privilegie, gegeven den vier en twintighsten Julio, in 't jaer Ons Heeren veertien hondert vier en dertigh, hadde gestatueert onder andere saecken, dat hy, of synen Gouverneuren van synen Landen van Hollandt, in der tydt wesende, alle jaren op St. Jacobs dagh soude setten binnen synen Stede van Leyden, acht goede, rycke, eerbare Mannen, oudt wesende acht en twintigh jaer, of daer boven, syne Schepenen te wesen aldaer, na inhoudt syner Stede Keuren voorschreven, welcke Persoonen nutte daertoe wesen souden, en daer syne voorschreve Stede mede bewaerdt soude wesen; en als hy die aldus geset soude hebben, soo soude die oudste Burgermeester van synen Stede, die elck eenen Eed staven, en sy souden zweeren ten Heyligen, dat sy om dat Schependom, of Schepen te wesen, niet vervolght en hadden, noch doen vervolgen, gebeden en hadden, noch doen bidden, noch geldt, noch gunste, noch myte daer op gegeven, noch geleendt en hadden, noch doen geven, noch leenen, in eeniger manieren, sonder argelist; en dien Eed gedaen, soo soude hem synen Schout van Leyden, in der tydt wesende, eenen anderen Eed staven, en sy souden elck zweeren ten Heyligen, als gewoonlyck was, dat sy rechte doen, en Vonnisse wysen souden tusschen vier en vier Mannen tale, na heuren vyf sinnen; en waert dat eenigh van syne Schepenen voorschreven, in eenigh van de poincten voorschreven gebreeckelyck bevonden worde by synen Schout, Gerechte, en meestendeel van de Vroetschap van synen Stede, soo dat sy daar tegen gedaen hadden heymelyck, ofte openbaer, ofte dat sy eenigh argelist in den voorschreven poincten gesocht hadden, dien breukigen soude men kennen meyneedigh, en vervallen te wesen van alle syne Goed, en Rechten, en men soude die terstondt corrigeren, en die Sententie van syne Correctien openbaerlyck van syner Stede-huys roepen en lesen, en die gelesen, soo soude hy ontpoortert wesen, en sonder meer gebodts, uyt syner Stede van Leyden, uyt Rynlandt, en uyt synder Bailliuwschap van den Hage gaen, en daer uyt blyven tot eeuwigen dage, op syn Lyf; dat Keyser Kaerle de V. dier name, als Graef van Hollandt, by synen Brief van Octroye, verleent den eenentwintighsten dagh van Junius, in 't jaer ons Heeren vyftien hondert negentien, den Veertigen der voorschreve Stede, en haren Nakomers bevel gegeven hadde, van doen voortaen, jaerlycks des daegs voor St. Jacobs Apostel avondt, in Julio, op synder Stede-huys van Leyden te vergaderen, en aldaer sestien notable, ervaren, verstandige ende rechtvaerdige Mannen, na haren besten duncken, en in haren conscientien de nutste, ende bequaemste tot den Schependom syner voorsz. Stede te kiesen, den welcken sestien Goede Mannen, aldus gekooren, by den Schout en twee Burgermeesteren van de voorschreve Stede, den welcken de voorschreve Veertigh daer toe deputeren souden, synen Stadthouder, ende, in syner absentie, synen Præsident ende Luyden van synen Raede in Hollandt, Zeelandt ende Vrieslandt, gepræsenteert souden werden, om tot den gewoonlycken dag, den acht uyt die van synen wegen gekooren, en geordonneert te wesen tot Schepenen van synen voorschreven Stede, voor den naest doen komenden jare, en daer toe jaerlycks, aleer sy tot verkiesinge van de sestien proccederen, in handen van synen Schout van Leyden, die hy daer toe Committeerde, in præsentie van de Burgermeesteren, en Schepenen van synen voorschreven Stede, of van het meestendeel van dien zweeren, sonder dat sy, en elck van hen, tot de voorschreve kiesinge en electie, na hare beste wetenschap, ende sonder tot yemandts versoeck ofte inductie, yemant wie hy zy, faveur te dragen, souden procedeeren, en alleenlyck syne Erve, en van syn Nakomelingen, en het gemeen profyt ende welvaert van syne voorschreve Stede, en van de Ingezetenen der selver, souden aensien, en voorts in allen den affairen van syne voorschreve Stede trouwelyck quyten; dat oock by de achtste van de gedruckte Burgerlycke Keuren der Stadt Leyden, gemaeckt op den laetsten Decembris van den jare vyftien hon-

hondert twee en tachtigh, en afgelesen den achttienden, negentienden en twintighsten April van den jare sestien hondert drie en tachtigh, stilo novo, werden geordonneerdt, dat die van de Veertige jaerlycks, op den drie en twintighsten July, namentlycks 's daeghs voor St. Jacobs avondt, by meerderheyt van stemmen op 't Raedthuys kiesen souden sestien Persoonen, omme daer uyt, volgende de Privilegien der voorschreve Stede, en 't gebruyck tot noch toe, de acht Schepenen te werden gesteldt, in welcke verkiesinge mede niet t'samen en souden werden genoemt Vader en Kindt, twee Broeders, noch twee Swagers, dewelcke, in dien evenwel bevonden werden gekooren, soude men een van beyden, by de meerderheydt van stemmen, aen laten, en hadden sy evenveel stemmen, by lotinge, ende plaetse van die vry soude werden, by ommestemminge vervullen, welcke sestien Persoonen by den Schout en twee Burgermeesteren, den Grave van Hollandt, of syn Stadthouder, indien eenige van hen in Hollandt was, by haerluyder absentie den Præsident en Raeden van Hollandt, conform de Privilegien der voorschreve Stede, souden werden gepræsenteert, omme by deselve daer uyt acht Schepenen verkooren, en naderhandt in der Vierschare openbaerlyck geëedt te werden: Dat dienvolgende jaerlycks, ten dage van de verkiesinge te procederen, in de Vergaderinge van de boven gemelde Veertigen, wierden voorgelesen het Privilegie, Octroy en de Keure hier vooren breeder vermeldt, en dat na de voorlesinge den Schout van Leyden, die van de voorschreve Veertigen, op haren Eed, diese de Graeflyckheydt, ende de Stede voorschreven gedaen hadden, vermaent, dat sy luyden kiesen souden sestien notabele, eerbare, verstandige en rechtvaerdige Mannen, na haer beste goedtduncken, in hare conscientie de nutste, ende bequaemste tot den Schependomme wesende; dat de voorschreve Schout, die vermaninge gedaen hebbende, vetrock uyt de voorschreve Vergaderinge, dat als dan by yder van de voorschreve Veertigen, aldaer tegenwoordigh zynde, wierden genomineert sestien Persoonen; dat Burgermeesters, de nominatie gedaen zynde, uytreeckenden, ende teeckenden, hoe veel stemmen, elck van die genomineerde Persoonen hadde; dat de namen van de sestien Persoonen, de welcke als dan bevonden werden de meeste stemmen te hebben, door den Schout en twee Burgermeesteren, aen den Stadthouder, of in desselfs absentie buyten Hollandt en West-Vrieslandt, aen den Præsident en Raeden van den Hove Provinciaal van den selven Lande wierden overgelevert, om daer uyt acht Schepenen te kiesen; dat de vier regeerende Burgermeesteren der Stadt Leyden, in der tydt, van oudts tot noch toe gewoon waren, acht Persoonen uyt de voorschreve sestien aen den Stadthouder, of in syn absentie, aen 't gemelde Hof te recommanderen, om tot Schepenen verkooren te werden, en tot dien eynde de namen van de selve gerecommandeerde Persoonen op een billiet, of memoriken gesteldt zynde, door den Secretaris der voorschreve Stede, aen den gemelden Stadthouder, ofte dien van 't gemelde Hof, over te leveren, welcke recommandatie oock genoegsaem doorgaens was gevolght geworden, overmits Burgermeesteren voornoemt, de qualiteyten van de voorschreve genomineerde best bekent waren; dan gemerckt het geene 't welcke van de Souverainiteyt, of Hoogheyt deser Provincie, aen de Graven van Hollandt, in der tydt, was gecedeert, en 't geene deselve Graven daer van haren Stadthouder hadden aenbevoolen, zedert, door de gevindiceerde, en verkregene Vryheydt van deselve Provincie, wederom was geconsolideert geworden in de Heeren Cedenten, en dat het geene, 't welck ons hadde belieft, noopende het stuck van de creatie, ofte electie der Magistraets-persoonen, te confereren op den successiven, en respectiven Heeren Gouverneuren en Stadthouderen van Hollandt en West-Vrieslant, en sulks oock jongst op den Heere Prince Willem van Orange, hooghloffelycker memorie, in deselve qualiteyt, door het droevigh en onverwacht overlyden van syne Hoogheyt, wederom was gekomen te devolveren aen ons, de welcke daer over oock op den achtsten Decembris van den voorleden jare sestien hondert vyftigh hadden geresolveert, dat de Steden, sessie hebbende in Onse Vergaderinge, hare respective Magistraten souden mogen bestellen, in soodaniger manieren, als deselve ten meesten dienste van de opgemelde Steden souden bevinden te behooren, met dien verstande, ingevalle eenige van die Steden mochten bevinden yet meer, of anders, na gelegentheyt der selver dienstigh, of van nooden te wesen, als de voorgemelde Resolutie mochte verstaen werden mede te brengen, dat deselve vry soude staen sich te mogen addresseren aen Ons, om dienthalven te versoecken soodanigen Octroy, als best na haer gelegentheyt by deselve soude geoordeelt werden te wesen; soo hadden de Vertoonders oock zedert na rype deliberatie,

beratie, met eenparigheyt van ſtemmen genomen eene Reſolutie, by dewelcke ſy luyden verſtonden, noopende de nominatie, of verkieſinge van de ſeſtiene, tot tot het Schependom der Stadt Leyden, te blyven by den voet, die van ouds, ende tot noch toe, dien aengaende, in gevolge van het voorſz. Privilegie, Octroy, en de Keure was gebruyckt geweeſt, uytgezondert, dat voortaen jaerlycks de nominatie van de ſeſtiene, niet op den drieentwintighſten, maer op den achttienden dagh van de maent Julius ſoude geſchieden, ten ware die quame te vallen op eenen Sondagh, als wanneer deſelve nominatie op Maendagh daer aen volgende ſoude werden gedaen, en dat de Perſoonen in die nominatie te brengen, boven de qualiteyten in hen tot noch toe vereyſcht, oock ſouden moeten doen profeſſie van de ware Chriſtelycke Gereformeerde Religie, gelyck die in de Nationale Synode, binnen de Stadt Dordrecht, in de jaren ſeſtien honderdt achttien, en ſeſtien hondert negentien gehouden, was verklaerdt en beveſtight, en dienvolgens in de openbare Kercken deſer Vereenighde Nederlanden werdt geleert en geoeffent; doch aengaende de electie of verkiezinge van de acht Perſoonen, uyt de voorſz. ſeſtiene, tot Schepenen der Stadt Leyden, dewelcke te vooren by de welgemelde Graven, haren Stadthouderen, of by onſe Stadthouderen, en in abſentie van de ſelve Stadthouderen, by den gemelden Hove placht te weſen: Dat de Vertoonders by de voorſchreve hare reſolutie hadden verſtaen, dat deſelve electie van acht Perſoonen tot Schepenen, voortaen jaerlycks ſoude werden gedaen ten ſelven dage van de nominatie der voorſchreve ſeſtiene, of ten langſten des anderen daegs daer aen volgende, ende dat by de vier regerende Burgermeeſteren van gemelde Stadt Leyden, in der tydt; doch in gevalle een of meer van hen Burgermeeſteren, als dan, door ſiekte ſoude of ſouden mogen tot deſe Verkiezinge onbequaam zyn, of om nootwendige oorſaecken buyten de Stadt Leyden weſen, dat als dan de plaets van ſoodanigen onbequamen, of abſenten, ſouden worden geſuppleert by de Veertigen derſelver Stede, uyt het midden van hare Vergaderinge, doch buyten 't getal der voorſz. ſeſtiene, præfererende in die ſuppletie altyds de overige Perſoonen, dewelcke Burgermeeſteren geweeſt waren voor anderen, 't ſelve Ampt mede bedient hebbende, ende dat de voorſchreve verkieſinge van acht Perſoonen ſoude geſchieden by eenparigheyt van ſtemmen, was 't doenlyck, ſoo niet, by meerderheydt van ſtemmen; ende ingevalle deſelve ſtemmen mochten komen te ſteecken ontrent een, of meer van de voorſchreve acht Perſoonen, dat als dan daerinne eene uytkomſte by lootinge ſoude werden gevonden; dat wyders geen van de Burgemeeſteren voornoemt, noch geen van die geene dewelcke in plaetſe van den voorſchreven onbequamen, of abſenten Burgermeeſter ſoude werden geſuppleert, en ſoude vermogen in de voorſchreve Verkieſinge van acht Perſoonen te ſtemmen, op ſoodanigen Perſoon, ofte Perſoonen, die hem reſpectivelyck, ende ſulcks elcks in ſyn reguart, ſouden beſtaan in ſodanigen grade, als by de voorſchreve achtſte Burgerlycke Keure, noopende de nominatie van de ſeſtiene, zyn verboden, noch oock ſyne mede-broederen in dienſte tot ſoodanigen ſtemminge, of in faveur van deſelve ſyne reſpective Verwanten, of Gemachtighden, mogen aenſpreecken, of doen aenſpreecken, directelyck, of indirectelyck, in eeniger manieren, en dat ſulcks oock by Burgermeeſteren voornoemt, in der tydt, en die in hare plaetſen, om redenen voorſchreven, ſoude werden geſurrogeert, onder ſolemneelen Eede ſoude werden belooft, als mede dat ſy in de voorſchreve verkieſinge van acht Perſoonen ſouden ſtemmen, op ſoodanigen, dieſe tothet voorſz. Schependom de bequaemſte, ende dienvolgens voor de Stadt de nuttighſte, mitsgaders voor de Juſtitie de dienſtighſte ſouden achten, ende dat het Formulier van den Eed van Burgermeeſteren voornoemt, en van die geene dewelcke om redenen voornoemt in hare plaetſen ſoude werden geſurrogeert, daer mede ſoude werden geamplieert, dat de verkieſinge van de voorſchreve acht Perſoonen, invoegen voorſchreve gedaen weſende, by Burgermeeſteren in der tyt, en de voorſchreve geſurrogeerde, ſoude werden ſecreet gehouden, tot op den gewoonlycken dagh, by de Privilegien ende Keuren der voorſz. Stede uytgedruckt, weſende den vyfentwintigſten van de maent Julius, en als dan by Burgermeeſteren voornoemt bekendt gemaeckt aen die van den Gerechte der voorſchreve Stede, ten eynde de nieuw verkooren Schepens, ten ſelven dage, openbaerlyck in de Vierſchare verkondigt, vereedplicht, en beveſtight mogen werden, naer ouder gewoonte; ende ſoo wanneer yemandt, weſende in bedieninge van het Schependom, mochte komen te overlyden, dat om de plaetſe van den ſelven te vervullen, die van de Veertigen voornoemt, by meerderheydt van ſtemmen, uyt de laetſt genomineerde ſeſtiene ſouden kieſen twee Perſoonen, uyt de

de dewelcke Burgermeesteren, in der tydt, eenen tot Schepen der Stede voorschreven, invoegen als vooren, soude verkiesen; die daer na oock soude werden bekendt gemaeckt, vereedplicht, en bevestight, in manieren als vooren was verhaeldt, blyvende het Privilegie, Octroy, en de Keure van de Stadt Leyden, noopende het stuck van de nominatie, ende electie tot het Schependom derselver Stede, en hier vooren verhaeldt, in allen anderen deelen in vigeur, en ongekrenckt; Ende gemerckt de Vertoonders gaerne souden sien, dat de voorschreve hare Resolutie, om alle seeckerheydts wille, by Ons wierde geapprobeert ende bevestight, soo waren sy te rade geworden sich by desen te keeren aen Ons, eerbiedelyck versoeckende, dat het Ons beliefde der Vertoonders voorschreve Resolutie, voor soo veel des noodt mochte wesen, gratieuselyck te approberen ende bevestigen, midtsgaders tot den inhoudt van dien als noch te octroyeren, en hen daer van te verleenen Brieven in de beste forma: SOO IS 'T, dat Wy de saecke, en 't versoeck voorschreve, overgemerckt hebbende, en de Vertoonders willende believen, uyt Onse rechte wetenschap, souveraine macht ende authoriteyt, voor soo veel des noodigh wesen mochte, derselver hier vooren genarreerde Resolutie confirmerende, dienvolgende de Vertoonders geprivilegeert, en geoctroyeert hebben, priviligeeren, en octroyeeren mits desen, dat syluyden, noopende de nominatie, of verkiesinge van de sestiene tot 't Schependom der Stadt Leyden, sullen blyven by den voet die van oudts, ende tot noch toe, dien aengaende, in gevolge van het Privilegie, Octroy, ende Keure, is gebruyckt geweest; uytgesondert, dat voortaen jaerlycks de nominatie van de sestiene; niet op den drieentwintighsten, maer op den achttienden van de maent Julius sal geschieden, ten ware, dat quame te vallen op eenen Sondagh, als wanneer deselve nominatie op Maendagh daer aen volgende sal werden gedaen; en dat de Persoonen in die nominatie te brengen, boven de qualiteyten, in hen tot noch toe vereyscht, oock sullen moeten doen professie, ofte openbare belydenisse van de ware Christelycke Gereformeerde Religie, gelyck die in de Nationale Synode, binnen de Stadt Dordrecht in de jaren sestien hondert achtien, en sestien hondert negentien gehouden, is verklaert en bevestight, ende dienvolgens in de openbare Kercken deser Vereenighde Nederlanden werdt geleert, en geoeffent; doch dat de electie, en verkiesinge van de acht Persoonen, uyt de voorsz. sestiene tot Schepenen der Stadt Leyden, [dewelcke vooren by de Grave, hare Stadthouderen, ofte by Onse Stadthouderen, en in absentie van deselve Stadthouderen, by Onsen Hove placht te wesen] achtervolgende der Vertoonders Resolutie, voortaen jaerlycks sal werden gedaen ten selven dage van de nominatie der voorschreve sestiene, ofte ten langsten des anderen daegs daer aen volgende, en dat by de vier regeerende Burgermeesteren van meergemelde Stadt Leyden, in der tydt, doch in gevalle een ofte meer van hen Burgermeesteren, als dan, door sieckte soude, of souden mogen tot de voorschreve verkiesinge onbequaem zyn, ofte om noodtwendige oorsaecke buyten de Stadt Leyden wesen, dat als dan de plaetse van soodanigen onbequamen, of absenten sal werden gesuppleert by den Veertigen derselver Stede, uyt het midden van hare Vergaderinge, doch buyten 't getal der voorsz. sestiene, præfererende in die suppletie altydts de overjarige Personen, dewelcke Burgermeesteren geweest zyn, voor andere 't selve Ampt mede bedient hebbende; ende dat de voorschreve verkiesinge van acht Persoonen sal geschieden by eenparigheyt van stemmen, is 't doenlyck, soo niet by meerderheyt van stemmen; en in gevalle deselve stemmen mochten komen te steecken omtrent een, of meer van de voorschreve Ampts-Persoonen, dat als dan daer inne eene uytkomste by lootinge sal werden gevonden; dat wyders geen van de Burgermeesteren voornoemt, noch geen van die geene dewelcke in plaets van de voorschreve onbequame, of absente Burgermeesteren, sal werden gesuppleert, en sal vermogen in de voorschreve verkiesinge van acht Persoonen te stemmen, op soodanigen Persoon, ofte Persoonen, die hem respectivelyck, en sulcks elck in syn reguard souden bestaen in soodanige graden, als by de voorschreve achtste Burgerlycke Keure, nopende de nominatie van de sestiene, zyn verboden, noch oock syn mede-broederen, in dienste, tot soodanige stemminge, ofte in faveur van deselve syne respective Verwanten, ofte Gemachtighden, mogen aenspreecken, of doen aenspreecken, directelyck, of indirectelyck, in eeniger manieren, ende dat sulcks oock by Burgermeesteren voornoemt, in de tydt, en die in haer plaetsen, om redenen voorschreven, zullen werden gesurrogeert, onder solemnelen Eede sal werden belooft, als mede dat sy in de voorschreve verkiesinge van acht Persoonen sullen stemmen

op soodanige, die sy tot het voorsz. Schependom de bequaemste, en dienvolgens voor de Stadt de nuttighste, midtsgaders voor de Justitie de dienstigste sullen achten; en dat het Formulier van den Eedt van Burgermeesteren voornoemt, en van de geene dewelcke om redenen voorschreven in hare plaetsen sullen werden gesurrogeert, daer mede sal worden geamplieert; dat de verkiesinge van de voorschreve acht Persoonen, invoegen voorsz. gedaen wesende, by Burgermeesteren in der tydt, en de voorsz. gesurrogeerde, sal werden secreet gehouden, tot op den gewoonlycken dagh, by de Privilegien en Keuren der voorsz. Stede uytgedruckt, wesende den vyfentwintigsten van de maendt Julius, en als dan by Burgermeesteren voornoemt bekendt gemaeckt aen die van den Gerechte derselver Stede, ten eynde de nieuw verkooren Schepens, ten selven dage openbaerlick in de Vierschare verkondight, vereedplicht en bevestight mogen werden, naer ouder gewoonte; ende soo wanneer yemant, wesende in bedieninge van 't Schependom, sal komen te overlyden, dat om de plaetse van deselve te vervullen, die van de Veertigh voornoemt, by meerderheyt van stemmen, uyt de laetst genomineerde sestiene, sullen kiesen twee Persoonen, uyt dewelcke Burgermeesteren, in der tydt, eenen tot Schepen der Stede voorschreven, invoegen als vooren verkiesen sullen, die daer naer oock sal werden bekendt gemaeckt, vereedplicht, ende bevestigt, in manieren als vooren is verhaeldt, blyvende het Privilegie, Octroy, ende de Keure van meergemelde Stadt Leyden, noopende het stuck van de nominatie, ende de electie tot het Schependom derselver Stede, ende hier vooren verhaelt, in allen anderen deelen in vigeur, en ongekrenckt; Ende ten eynde, &c. Gegeven onder het Groote Zegel, den drieentwintigsten Juny 1651.

Grootplakkaatboek IV. Deel fol. 402. En Privilegieboek der Stad Leyden E. pag. 263. versa, tot 267.

Nader Octroy voor de Stad Leyden ter bestellinge van haare eige Magistraat, of Schepenen.

Den 8. November 1669.

De Staten &c. Doen te weten: Alsoo ons vertoondt is by de Veertigen der Stadt Leyden, hoe dat het Octroy, by Ons aen de Supplianten goedertierentlyck verleendt, op den drie en twintighsten Juny sestien hondert een en vyftigh, by het welcke de selve Stadt wierde geoctroyeert tot de nominatie, en verdere bestellinge van de Schepenen-banck binnen der voorsz. Stede, was medebrengende, dat jaerlycks, op den achttienden July, by de Supplianten soude werden verkoosen sestien Persoonen, om daer uyt by de Burgermeesteren der voorschreve Stadt verkooren te werden acht Persoonen, tot de bedieninge van het Schependom voor het volgende jaer, en dat het selve Octroy verder was dicterende, dat soo wanneer yemant, wesende in bedieninge van het Schependom, soude komen te overlyden, dat om de plaetse van de selve te vervullen, die van de Veertigh voorsz. by meerderheydt van stemmen, uyt de laetste genomineerde sestien souden kiesen twee Persoonen, om daer uyt by Burgermeesteren, in der tyt, tot Schepen der voorschreven Stadt verkooren te werden: Ende nadien uyt de acht genomineerde Persoonen, die na de electie van acht Schepenen, in Julio laetstleden gedaen, waren overgebleven, ses deser werelt waren overleden, ende dat albereydts een van de resterende twee tot Schepen zynde gekosen, nu wederom een uyt de Banck van Schepenen was komen te sterven, waer door de Supplianten sich onbequaem gemaeckt vonden, om in conformité van het voorschreve Ons Octroy, den Burgermeesteren een dubbeld getal tot de creatie van een Scheepen voor te stellen, dewyle alleen een eenige van de overgebleven acht, uyt de genomineerde sestien Persoonen overigh was: Ende alsoo de Supplianten seer weynige redenen, en gantsch geen utiliteyt daer in en sagen, dat de selve op het afsterven, of uytvallen van yemant uyt de Schepene-banck, in haer nominatie meer souden zyn gebonden aen de acht Persoonen, die naer de jaerlyckse verkiesinge van Burgermeesteren, uyt het dubbelt getal souden overblyven, als wel wanneer zy onbepaelt, op den achttienden July, jaerlycks het voorschreve dubbelt getal souden formeren; soo was der Supplianten seer ootmoedigh versoeck,

dat

dat het onse goedertierne geliefte zyn mochte, het voorschrevene aen de Suppli-anten vergunde Octroy, voor sooverre te altereren, dat de voorschrevene Sup-plianten in 't toekomende niet gebonden mochten zyn in de nominatie tot het dubbeldt getal van eenige vacerende Schepenplaetsen, aen het overgebleven ge-tal van sestien, die op den achttienden July te vooren jaerlycks souden zyn ge-nomineert; maer dat de Supplianten een vrye ende onbepaelde nominatie souden mogen hebben, om voor te stellen soodanige, conform de Privilegien, gequali-ficeerde Persoonen, als sy in goeder conscientie voor den dienst van de Justitie, en de voorschreve Stadt Leyden, als dan, de nutste en bequaemste souden oor-deelen; derogerende alle voorgaende Privilegien, het contrarie disponerende; Soo is 't; Dat wy de saecke ende 't versoeck voorschreven overgemerckt heb-bende, ende de Vertoonders willende gelieven, uyt onse rechte wetenschap, sou-veraine macht, en autoriteyt, altererende het voorschreve Octroy by ons aen de-selve verleent, op den drie entwintighsten Juny des jaers sestien hondert een en vyftigh, verklaert, geordonneert, en gestatueert hebben, verklaren, ordonne-ren, en statueren midts desen, dat de Vertoonders, in het toekomende, niet gebonden sullen wesen in de nominatie van het dubbeldt getal, tot suppletie van eenige vacerende Schepen-plaetsen, aen het overgebleven getal van de sestien, die jaerlycks op den achttienden July te vooren sullen genomineert wesen; maer dat de Vertoonders sullen hebben een vrye en onbepaelde nominatie, omme daer-by voor te stellen soodanige, conform de Privilegien der voornoemde Stadt, ge-qualificeerde Persoonen, als syluyden in goeder conscientie voor den dienst van de Justitie, ende de voorschreve Stadt, als dan, de nutste en bequaemste sullen oordeelen; derogerende tot dien eynde alle voorgaende Privilegien, het contrarie disponerende: Ende ten eynde de vertoonders dese veranderinge van onsen voor-gaenden Octroye mogen genieten, als na behooren, lasten en ordonneren wy al-len ende eenen yegelycken, desen eenighsins aengaende, hen hier na te regule-ren, ende Vertoonders het effect van desen te laten genieten, sonder de Ver-toonders te doen of te laten geschieden eenigh hinder, letsel, moeyenisse, of em-peschement ter contrarie. Gedaen in den Hage onder onsen Grooten Zegele hier aen doen hangen, op den achtsten November, in 't jaer onses Heeren en Saligh-maeckers sestien hondert negen en sestigh.

Onderteyckent

Johan de Wit.

Op de plycke stont:

Ter ordonnantie van de Staten,

En is geteickent

Herbert van Beaumont.

Zynde voorts versegeld met een rood wassen Segel uythangende aen eene dubble francyne staerte.

Groot Plakkaatboek IV. Deel fol. 406. en Privilegieboek der Stad Leyden B. pag. 199. en 200.

Brief van zyne Hoogheid door welken den Militairen bevolen wordt, omtrent contraventien, en frauden, der gemeene middelen, en 't gene daar toe behoort, te Recht te staan voor Schepenen Commissarissen, of die, als byzondere Rechters, daar toe gesteld zyn.

Den 6. Maart 1750.

Edele Gestrenge, Vroome, onze lieve Getrouwen,

Hoe zeer het na onze aanstellingh tot Capiteyn generaal over de Militie van den Staat, zeeker is, dat alle Militairen, zoo in civile, als crimineele zaaken, moeten te recht staan voor den militairen Rechter, hebben wy nogtans geoor-

 deelt,

deelt, dat daar van moeten werden uytgezondert, alle contraventien, en fraudes, die omtrent de gemeene middelen, door Militairen, zoude mogen werden gepleegt, en al het geene verders daer toe eenigsins betrekkelyk is, om dat de rechtsoeffeningh over de gemeene middelen aan een specialen Regter is gedemandeert, en aan wien wy derhalven goet vinden, dat de Judicaturen over alle Militairen persoonen, in dat stuk, met seclusie van den Militairen Rechter, zal werden overgelaaten.

Wy hebben noodig geoordeelt UEd. hier van te verwittigen, op dat U Ed. zig in voorkoomende gevallen daar na zoude gedragen, met verdere last, om van deeze onse intentie kennisse te geven aan de Magistraat van de plaats, waar in U Ed. garnisoen is houdende, waar meede,

Edele, Gestrenge, Vrome, onze lieve Getrouwen, wy UEd. beveelen in Godts heilige protectie,

UEd. goedwillige Vriend,

Was geteekend, Prince d'Orange & Nassou.

Onderstondt,

Ter ordonnantie van Zyne Hoogheyd

J. de Back.

In 's Gravenhage den 6en. Maart 1750.

Uit de MS. papieren van den Heere N. N.

VAN DE VEERTIGEN, OF RAADEN.

De Hertog van Bourgonje stelt Ordre op het Verkiezen van de Veertigen, Zestienen, en Schepenen te Leyden, voor acht jaaren.

Den 22. April 1449.

Philips, by der gracien Goids Hertoghe van Bourgoigne, van Lothryck, van Brabant, ende van Limborgh, Grave van Vlaenderen, van Artois, van Bourgoigne Palentyn, van Henegouwe, van Holland, van Zeeland, ende van Namen, Marcgrave des Heyligen Rycx, Heere van Vriesland, van Salins, ende van Mechelen; doen cond allen luiden; want wy mit aller onser herten begeeren, ende willen, dat onse Stede van Leiden geregeert, en onderhouden sy van goeder justitie, policie, en gouvernemente, om die welvaert van ons, en van den gemeinen oirbaer der selver Stede, by goede, notable, eerbare, en reckelycke mannen; Soo is 't, dat wy willende in deeser saecke voorsien, ende onse voorschreve ondersaeten houden in goede ruste, vrede, ende eendrachticheid mit malkanderen, ten besten dat wy moogen voor ons, ende voor onse naerkoomelingen, Graven, ofte Gravinnen van Holland, overmits minne, ende sunderlinge gunst, die wy totter selver onser Stede draegen, naer goeden, rypen raid, ende deliberatie dair op gehad, geconsenteert, geoirloft, ende geconsenteerd (1) hebben, consenteeren, oirloven, ende ordonneeren mit deesen onsen brieve onser voorschreve Stede van Leyden, dat dat Gerecht, ende de Vroetschap aldair, by hoeren eede, die sy dair toe openbairlyck doen sullen, tot vermaninge ons Scouten aldair, die hem den eed aldair toestaven sal, kiesen sullen viertich (2) goede, rycke, eerbare, notable, reckelycke persoonen, in onse voorschreve Stede, van wat

(1) Geordonneert.
(2) De naamen deezer verkoozenen vindtmen by Orlers Beschryving van Leyden pag. 589.

wat conditie, of ſtaten dat ſy ſyn, ſonder ymand dair uyt te verſteecken, om haidt, nyd, of om eenige andere ſaecken: Welcke veertich perſoonen ſullen alle jair, twee daegen voir den dach, dat gewoonelycken is onſe Schepenen aldair te vernieuwen, vergaderen opter Stede huys aldair, dair de Vroedſchap gewoonelyck is te vergaderen, voir den noen, tot ſulcken uur, als hen onſe Schout, ende Gerechte aldair beteeckenen ſal, ende kieſen, ende neemen, by gelycken eede, ende by die meeſte ſtemmen; ſeſtien perſoonen, uytten veertigen perſoonen voorſchreve, of andere poorteren der ſelver onſer Stede, die aldair, nae den rechte van onſer voorſchreve Stede, Schepenen weeſen moogen, van den ſtaeten, en conditien, ende ſonder verſteecken, als voorſchreven is, die de voornoemde veertich perſoonen, nae hoere conſcienty duncken ſullen oirbaerlyck, waerdich, ende proffytelyck te weeſen ons, ende onſer voorſchreve Stede; Ende ſullen die porteren, ende overleveren ons, ende onſen Nakomelingen, Graven, of Gravinnen van Holland, of onſen Committeerden ter ſaicken onſer ſelver Lande van Holland; ende wy, onſe nakomelingen, of onſe Committeerden voorſchreven, ſullen dan alle jaer, op St. Jacobs dach, uyt dien ſeſtien perſoonen ſetten, ende ordineeren acht Schepenen, ende geen ander, die 't dat toekoomende jaer weeſen ſullen, ende by alſoo, datter eenige van de voorſchreve veertich ten voorſchreven tyde van huyſe waere, of ſoo cranck, dat ſy daer by niet en mochten weeſen, of oock aldair eenige waeren van den voorſchreeven veertich, die dair by niet en wouden koomen, ſoo ſouden die andere, die daer van henluyden quaemen, en jegenwoirdich waeren, volkoomen macht hebben, die dat voorſchreven is te doen, gelycken, en in allen ſchyn, of ſy alle veertich by malckander verſaemt waeren. Ende of geboerde, dat eenich van den voorſchreven veertich aflyvich worde, of hun ontvryede van ſynen poorterſchap van onſen voorſchreven Stede, ſoo ſullen dan die andere van de voorſchreve veertich, blyvende in weeſen, kieſen by hoeren eede ende conſcientie, andere notable, ende eerbaere perſoonen, als voorſchreven is, in die ſtede van den voorſchreve aflyvigen, of ontvryede, dewelcke doende den eed voorſchreve, hebben ſullen alſulcke macht, als die andere van de Veertich voornoemt. Ende desgelycks, oft geboerde, dat eenich van den voorſchreven Schepenen aflyvich worde, binnen ſynre tyd, dat hy Schepen wair, of him ſelven ontvryede, inder manieren voorſchreven, ſoo ſullen wy, en onſe naerkomelingen, oft onſe Committeerde voornoemt, van der zelven Seſtien perſoonen, die ons, onſe naarkoomelingen, oft onſe Committeerde voornoemt dair te vooren in dat ſelve jaer gepræſenteert waeren, andere Schepenen maecken, in die ſtede van den aflyvingen, of ontvryede voorſchreve, die welcke Schepenen weeſen ſullen, ende blyven tot inder tyd datmen die Schepenen weder vernieuwen ſal. Welcker gratie, punten, ende rechten voorſchreven, dueren ſullen van datum des briefs, acht jaer lanck, ende daeren 't enden, van geenen weerden blyven. Die wy voor ons, en voor onſe Naerkoomelingen, Graven of Gravinnen van Holland, gelooft hebben, ende gelooven mits deeſen brieven, waer, ende volkoomentlyck vaſt, en ſtade te houden, ſonder die in eeniger wys te verbreecken, of te mencken, of by ymand anders te laeten breecken, of mencken, duerende den tyd voorſchreven, ende niettemin alle andere privilegien, ende handſchriften, die wy, of onſe Voorvaderen, Graven, of Gravinnen van Holland, onſe voorſchreve Stede van Leiden gegeven hebben, roerende van onſen Gerechte aldaer, in hoeren volkoomen vigoir, ende macht te blyven. Ontbieden dairomme, ende beveelen onſen lieven, getrouwen, Ridder, Raid, Kamerlingh, ende Stedehouder in onſer Landen van Holland, Zeeland, ende Vriesland, den Heere van Lannoy, ende onſer Raide in onſer Raidcaemer in den Hage, onſen Scout van Leiden, en allen onſen anderen Richteren, Dieneren en onderſaeten, dien 't raecken mach, nu ſynde, of namaels weeſende, heuren Stedehouderen, ende elcken van hen byſonder, alſoo verre als 't hem betaemt, dat ſy 't inhouden van deeſen onſen brieve, van punte te punte onderhouden, en doen onderhouden, ſonder den voorſchreven van onſer Stede van Leiden, den voorſchreven tyd van acht jaeren lanck dienende, eenigen hinder, letſel, ſtoot, of ongebruyck daer in te doen, ofte laeten geſchien in eeniger wys ter contrarie; want ons dat alſoo gelieft, ende willen, dat dat gedaen ſy. In oirconden deeſen onſen brief, ende onſen Segel dair aen gehangen. Gegeven in onſer Stad van Bruſſel, XXII. daegen in April, in 't jaer ons Heeren, duyſend vierhonderd negenen veertich, nae Paeſſchen.

Op de plycke ſtond geſchreven:

By mynen Heere den Hertoge, enz.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N.

Pri-

Privilegie van Vrouwe Maria van Bourgonje aan die van Leyden gegeeven, wegens de verkiezing der Veertigen en Zestienen.

Den 23. Maart 1476. en 1477.

Marie, by der gratie Gods Hertoginne van Borgogne, van Lothryck, van Brabant, van Limburch, van Lucemburgh, van Gelre, Gravinne van Vlaenderen, van Artois, van Borgogne Palatine, van Henegouwen, van Holland, van Seeland, van Namen, en van Zutphen, Marckgravinne des Heiligen Rycks, Vrouwe van Vriesland, van Salins, en van Mechelen, doe cond allen luyden, die nu syn, of namaels weesen sullen; want wy met alle onse herte begeeren, en willen, dat van nu voortaen onse Stede van Leiden geregeert, en onderhouden sy in goeder justitie, politie, en gouvernemente, om die welvaert van ons, en den gemeinen oorbaer derselver onser Stede van Leiden, by goede, notabile, eerbaere, en redelycke mannen, en oock om te schuwen, en neder te leggen alle tweedrachten, en murmuratien, die uyt de cause van de voorschreven regemente, spruyten mochte tusschen onse onderzaten van onse voorschreven Stede, welcke om de voornoemde regiments wille, uyt nyde, of haete, die een van den anderen, souden moogen vervolgen, en voorstellen saecken, daer quade beroerte, en geschil uyt rysen mochte [dat God verhoede] tot grooten hinder, quetse, en achterdeel van onser voorschreve Stede, en des gemeenen oorbaers: Soo is 't, dat wy willende in deeser saecke voorsien, ende onse voorschreve ondersaeten houden in goede ruste, vrede en eendrachticheid met malckanderen, ten besten dat wy moogen, voor ons, onse erven en nakomelingen, geconsenteert, geoorloft, en geordineert hebben, consenteeren, oorloven, en ordonneeren, mit deesen onsen brieve, onse voorschreve Stede van Leiden mit eenre gifte, dat de Vroedschap van onse voorschreve Stede sullen moogen kiesen by haere conscientien, en sielen, van nu voortaen tot eeuwigen dage, Veertich persoonen, die ryckste, eerbaerste, notabelste, reckelyckste, en vreedelyckste van onser voorschreve Stede, sonder ymant daer uyt te versteecken, om haet, nyt, of om eenigerhande saecken: Welcke veertich persoonen alle jaers, des daeges voor St. Jacobs avond, by ontbieden van onse Schout van Leiden, koomen en vergaderen sullen op der Stede huys, goets tyds voor middage, daer hun onse Schout voorschreve dan vermanen sal, dat sy by haere conscientien, kiesen en noemen sullen sestien eerbaere, goede, rycke, vreedsaemige poorteren, die sy daer den Schout in schrift geven sullen, daer hy mede in den Hage trecken sal, by onsen Stadhouder en Rade van Holland, die daer uyt kiesen, en neemen sullen achte persoonen, die het jaer Schepenen van onse voorschreve Stede van Leiden weesen sullen, die alsoo gekooren, onse Schout daer nae, op St. Jacobsdage, binnen onser Stede van Leiden eenen eed staven sal, Schepen van Leiden te weesen, recht en vonnisse te wysen tusschen twee mannen tael, by haere sielen en conscientien, en beste wetenschap, en dat om niemands wil te laeten; Ende waert, dat eenich van onsen Schepen storve binnen 't jaer, soo sal onsen Stadhouder een van den achten van den laetsten Sestienen stellen in des dooden stede, om onse recht te bewaeren, na oude haerkoomen. Ende oft gebeurde, dat eenich van de voorschreve Veertich oflyvich worde, of ontvrydt van synen poortrecht van onser voorschreve Stede van Leiden, daer sullen dan onse Vroedschap van Leiden eenen anderen kiesen in der stede van den voornoemden oflyvigen, of ontvrydden: Ende waert, dat eenige van de Veertigen des daeghs voor St. Jacobs avond voorschreve, na hy ontboden waere, niet en quame, die en soude op die tyd geen stem hebben. Ontbieden daerom, en beveelen onsen lieven en getrouwen Stadhouder, ende andere onse Raeden in onse Raedkaemer inden Hage, onsen Schoute van Leiden, en allen onsen anderen Richteren, dienende (1), en ondersaeten, wien 't aankleven mach, nu synde, en namaels wesende tot eeuwigen dage, en elck haerer bysonder, alsoo verre, als hem aenkleeft, dat sy 't inhout van desen onsen brieve, van punte te punte onderhouden, en doen onderhouden, sonder iet ter contrarie te doen, of te laeten doen, in eeniger wys: want wy 't alsoo gedaen willen hebben. In oorkonde van deesen brieve, en tot eeuwiger vasticheid, hebben wy onsen segel hier andoen hangen. Gegeven in onse

(1) Dieneren.

onse Stede van Gendt opten drieentwintichsten dach van Maert, in 't jaer ons Heeren duysend vierhonderd ses en 't seventich.

Aldus geteickent,

By mynre Joncvrouwe der Hertoginne in haeren Raed, aldaer myn Heere den Hertoge van Cleve, die Bisschop van Ludick, Hertoge van Bouljon, Heer Adolf van Cleve; en van der Marcke, Heere tot Raveftein; die Grave van Wincestre, Heere van der Gruythuyse, die Præsident van de Reeckenkaemer; en andere tegenwoordich waeren.

De le Berge.

MS. Privilegien van Leyden.

Het privilegie van de Veertigen der Stad Leyden, door Hertog Maximiliaan verbeurd verklaard den 19. April 1480. en 1481.
En koste en moeite aangewend om het zelve privilegie weder te verkrygen, den 6. May 1481.

Zie hier voor pag. 64. en 65.

De Aardhertogen Maximiliaan, en Marie, vernieuwen, naa het overweldigen van de Stad Leyden, en den opstand van eenige ingezeetenen, aldaar de Veertigen, en de verkiezing van de Sestienen.

Den 20. *July* 1481.

Maximiliaen, ende Marie by der gratie Goods Hertogen van Oostenryck, van Bourgongnen, van Lotharingen, van Brabant, van Limburch, van Lucemburch, ende van Gelre, Graven van Vlaenderen, van Artoys, ende van Bourgoignen Palatynen, ende van Henegouwen, van Holland, van Zeeland, van Naemen, ende van Zutphen, Marcgraven des Heiligen Rycx, Heere, ende Vrouwe van Vriesland, van Salins ende van Mechelen, allen den geenen, die deesen onsen jegenwoordigen letteren sien sullen, Saluit. Alsoo Heere Reinault van Broeckhuysen, Ridder, Henrick van Nievelt, en ander hore adhærenten, ende consoorten, gebannen uyt onser Stede van Leiden, mit hulpe, ende bystand van eenige van onse Landen van Gelre, Sticht van Uytrecht, ende andere onse quaedwillende, op den twintichsten dach van Januario lestleden, op eenen morgenstont, jegens, en in versmadenisse, ende vermindertheden van onser Hoogheid, Heerlyckheid, ende Justitie, gekoomen syn tot, ende aen die muyren onser voorschreve Stede van Leiden, ende hebben die selve dieflyck, ende verraderlyck, by crachte ende gewelde gestoolen, ende ingenoomen, ten welcken steelen, ende inneemen veele ende diversche onse quaedwillende inwoonderen onser voorschreve Stede, hemlieden bewysende, ende beteickenende, onser overhoorige, ende rebelle ondersaeten aengevallen, en toekoomen syn, ende hebben terstont aengetast, ende gevangen genoomen, onse welwillende, den Schout, Burgemeesters, Schepenen, ende eenige van de Raeden, ende Poorterye onser voorschreve Stede, tot tusschen vyftich en sestich persoonen toe, ende tot dien eenige van heurlieden wyven gepynt, ende noch genoomen, geroeft, ende weghgedraegen haerlieden cleinodien, geld, silver, en andere goeden, dat gepart, gebutineert, ende gedeilt, ende oock hoerluyder huysen, ende voorsteden in stucken gesmeeten, ende in die selve rebellicheid, die voornoemde onse Stede mit forse, ende gewelde gehouden, die voornoemde persoonen van den Gerechte, ende poorterye, onse welwillende, altyds gevangen houdende, den termyn van twaelf

twaelf of dertien weecken langh, ende henluyden duckent, en meenige reyse van heuren lyve gevreest; ende dat meer is, uyt hoir selfs wille, ende auctoriteyt, tegens onsen dancke, ende consente, hebben geweldelyck geordonneert achtien persoonen, ende Tresoriers, ten regimente onser voorschreve Stede, gedissipeert, ende verdorven 't gerede ende andere goeden der selver onser Stede, draegende tot groote somme van penningen, tot derselver Stede verderffelycke schade: Ende syn daerenboven uyt onse voorschreve Stede gekoomen gewapender hand, ende hebben onsen Luyden van wapenen, die wy, om hoer fortse en geweld te resisteeren, in onsen Lande van Holland gesonden hadden, bevochten, ende dair toe eenige van den huysen, buyten onse Stede staende, ende onse welwillende toebehoorende, heymelyck, by nachte, mit moorbrand doen aensteecken, ende verbranden; ende nogh daerenboven hebben meer andere, en diversche fortsen, en gewelden bedreven, gelyck dat al clair, wair, ende elcken kennelyck is, ende soo ons dat oock by goeder informatien daer op gedaen, als ten vollen gebleecken es, in sulcken schyne, dat wy bedwongen hebben geweest mit grooter macht van volcke, ende anders, laetende alswaerd alle andere onse groote ende swaere lasten, in onsen properen persoon te trecken, omme onse voorschreve Stede wederomme in onse onderdanicheid te stellen: Ende, naer dat wy dat alsoo gedaen hebben, soo hebben wy deselve onse rebellen, inwoonders onser voorschreve Stede, tot hoore ernstige, ende ootmoedige vervolge, bede, ende begeerte, in gracien ontfangen, mits dat sy onder andere punten by hun luyden gelooft, hen geheelycken, ende al submitteerden, ende stelden daer of in ons, ende tot onser believten, ende wille, alsoo dat wy mitsdien, ende omme der excessen, mesusen boven geroert, onder andere condempnacien by ons dair van uytgesproocken, geordonneert, ende verklaert hebben geconfisqueert, ende verbeurt dat privilege, dat tot anderen tyden by die van onser voorschreven Stede verkregen is geweest, ende dat sy te useeren plagen van den Veertigen; sonder dat sy van dien meer souden moogen useeren. Des soo hebben wy oock mede, onder andere punten, die selve van den Gerechte van onser voorschreve Stede mit hoore medegesellen, die gevangen waeren, daer van hier boven mencie gemaeckt es, van hore vangenisse ontslaegen, als die geene, die qualycken, ende ondeughdelycke gevangen waeren by den geenen, die des geen macht en hadden, ende hebben daer toe hemlieden wedergestelt, elck in synder staet van der wette onser voorschreve Stede, als hy was, voor het inneemen derselver onser Stede. Ende wy bekennende, dat deselve onse wel willende, ende van der wette, ende Rade onser voorschreve Stede, en haer vrunden, ende anders, nae hooren vermoogen, ons, en onse Voorvaders, altyds ten dienste, ende te wille geweest syn in al 't gunt, dat men op henlieden goedelyk opgedaen, ende begeert heeft, ende al gedaen hebben, dat goede ende getrouwe ondersaeten hoor Prince, ende Princesse schuldich syn van doen, ende sonderlinge sichtent, dat wy an onse Landen en Heerlyckheden voorschreven gekoomen syn, altyd die eerste, bereidste ende goedwillichste geweest syn, om ons te wille te syn, na hoore vermoogen van des wy hebben willen tot nochtoe, van onser weegen, voor die van den Staeten onser voorschreve Landen van Holland, Zeeland, ende Vriesland doen proponeeren, eysschen, ende begeeren; ende op dat sy des te gewilliger, ende getrouwelycker daer inne continueeren, ende persevereren moogen, soo is 't, dat wy daeromme, ende sonderlinge andere redenen, ons daertoe porrende, op dat onse voorschreve Stede van Leiden, en onse Poorteren van dien wederomme te bet in goeder justicie, policie, welvaren, ruste, vrede, ende eendrachticheid geregeerd, en onderhouden mogen werden, uyt onser rechte wetentheid, en speciaele gracie, willende die deugd, ende goede minne, gunste, ende dienstegedincken, ende wederomme die voorsien, hebben by advyse van onsen Grooten Rade, ende den Luyden gecommitteert op 't stuck van onser financien, ende Domeinen gestelt, ende geordineert, ende van nieuws stellen, ende ordineeren mits deesen onsen brieve, Veertich Notable persoonen, poorteren onser voorschreve Stede van Leiden, te weten:

Gysbrecht van Raephorst,
Adriaen van Poelgeest,
Floris van Alckemade,
Jan van Swieten,
Huege van Swieten,
Adriaen vander Bouchorst,
Kerstant Nannensoon,
Willem van Boshuysen,

Floris

Floris Heerman,
Arent Pouwelsfoon (1),
Gerrid van Sonnevelt,
Clais van Leiden,
Simon Paidze,
Willem van Boshuyfen Florisfoon,
Dirck van Bosch,
Floris Pietersfoon,
Jan Koonincxfoon,
Jacob van Boshuyfen,
Cornelis van Sonnevelt,
Jan van Lochorft,
Willem van der Does,
Gerrid Buytewech,
Hendrick van der Laen,
Claes Jan Claesfoon,
Willem Heerman,
Willem Claesfoon op Gansoorde,
Heindrick Paidze,
Pieter Pieter Reimbrandszoon,
Jacob Heerman Gerridsfoon,
Claes Huegenfoon,
Gerrid die Vroede,
Pieter Hein Reinersfoon,
Bruyninck Spruyt,
Willem Jan Koninckssoon,
Cornelis Maft,
Philip Nachtegael, de jonge,
Jan Stoop Kerftantsfoon,
Bruyninck van Boshuyfen,
Dirck Dirckfoon Printer, en
Jan van Tetrode.

Dewelcke veertich perfoonen wy, mits deefe onfe gifte, ende brieven, geven volkoomen macht ende auctoriteit, ende fpeciael bevel, dat fy van nu voortaen jaerlycks des daechs voor St. Jacobs avond, by ontbieden van onfe Schout van Leiden, in der tyd weefende, koomen en vergaderen fullen op onfer Stedehuys tot Leyden, dair hun dan onfe Scout voorfchreven vermaenen fal, dat fy by hoore confciencie, by die meefte ftemmen van hunluyden kiefen ende noemen fullen feftien Goede, Eerbare, Rycke, ende Notable perfoonen, poorteren van onfe voorfchreve Stede van Leiden, die fy onfen Schout voorfchreve in gefchrifte ftellen fullen, daer hy mede in den Hage reyfen fal op St. Jacobs avond, by onfen Stedehouder, ende Raden van Holland, in der tyd weefende, die opten felven dach, daer uyt kiefen, ende neemen fullen acht perfoonen, die welcke, ende geen andere dat jaer Schepenen in onfer voorfchreve Stede van Leiden weefen, en blyven fullen; Ende by alfoo, dat ymand van de voorfchreve veertich perfoonen van huys waeren, of foo kranck, dat fy daer by niet koomen en mochten, of oock aldaer eenich waeren van den voorfchreven veertich perfoonen, die daer by niet en wouden koomen, foo fouden die andere, die aldaer van hen luyden quaemen, ende daer jegenwoordich waeren, volkoomen macht hebben, die voorfchreve kiefinge, ende dat voorfchreve es, te mogen doen, in allen fchyn, of fy alle veertich by malkanderen verfaemt waeren.

Ende of 't gebeurde, dat eenich van den veertich perfoonen voornoemt, aflyvich worde, of hun ontvryden van hooren Poorterfchappe van onfer voorfchreve Stede, foo fullen dan die andere van de voorfchreve Veertigen, blyvende in weefen, kiefen by hoore confciencie, andere rycke, notable, en eerbaere perfoonen, als voorfchreven es, in die Stede vanden voorfchreven aflyvigen, ofte ontvryden, welcke hebben fullen fulcke macht, als die andere van de Veertich voornoemt: Ende desgelycks, oft gebeurde, dat ymand van den Schepenen aflyvich wierde binnen hooren tyt, dat fy Schepenen waeren, of hun felven ontvryden, inder maniere voorfchreve, foo fullen wy, of onfe Stedehouder, en Raden van Holland, in der tyd weefende, van den felven Seftien perfoonen, die Ons, of onfen Stedehouder, ende Rade van Holland, dair te vooren, in 't felve jaer, overgeleverd ende gepræfenteert waeren, andere Schepenen maecken in die Stede van den ontvryden, oft aflyvigen voorfchreven, ende geen andere, die welcke Schepenen weefen ende blyven fullen, tot dat eynde van dat felve jaer, datmen die Schepenen weder vernieuwen fal. Welcke nieuwe gracie, punten, en rechten dueren fullen niet langer, dan tot onfe, ofte onfer Nakomelingen wederfeggen, ten waere, dat breeder gracie noch namaels hier van verleenden.

Ontbieden dairomme, ende beveelen onfen lieven, ende getrouwen Ridder, Raide, Kamerlingh, ende Stedehouder in onfen Lande van Holland, Zeeland, ende Vriesland, den Heere van Montigny, ende van Hantes, ende onfen Rade in onfer Kamere in den Hage, onfen Scout van Leiden, ende allen anderen onfe Rechteren ende Dienaren, ende onderfaeten, wien 't aenkleven mach, nu fynde, ende namaels weefende, hooren Stedehouderen, ende elcken van hun byfonder,

(1) By Orlers. Jan Gerrid Pouwelszoon.

der, alsoo verre, als 't hun betaemt, dat sy 't inhouden van deesen onsen brieve, in der manieren voorschreven, en soo langh duerende, als voorschreven is, van pointe te pointe onderhouden, en doen onderhouden, sonder de voorschreve van onser Stede van Leiden eenigen hinder, letsel, stoot, of ongebruyck ter contrarie daer inne te doen, ofte laeten geschien in eeniger wys. Want ons dat alsoo gelieft, ende gedaen willen hebben. In oirkonden van deesen soo hebben wy onsen segel hier aen doen hangen. Gegeven opten twintichsten dach in Julio, in 't jaer ons Heeren duysend vierhonderd eenentachtich.

Op de plycke stond geschreeven:

By mynen Heere den Hertoge, ende mynre Vrouwe die Hertoginne, ter relacie van den Stedehouder Generael van Holland, Zeeland &c.

Ende was onderteickent.

De Swieten.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N.

Zeker beding van Hertog Maximiliaan met die van Leyden, tot het bevestigen van 't vermoogen der Veertigen in 't verkiezen der Zestienen, om acht Schepenen uit verkoozen te worden, enz.

Den 3. *Augusti* 1481.

Maximiliaen, ende Marie, by der gratie Goods Harthoghen van Oistenryck, van Bourgongen, van Lothryc, van Brabant, van Limburch, van Lucemburch, ende van Ghelre, Graven van Vlaenderen, van Artoys, van Bourgongen Palentinen, van Henegouwe, van Hollant, van Zeelant, van Namen, ende van Zutphen, Marckgraven des heylichs Rycs, Heere ende Vrouwe van Vrieslant, van Salyns, ende van Mechelen: Allen den gheenen die dese onse teghenwoirdige letteren sullen zien, of hooren leesen, Saluyt. Alsoe wy by andere onse opene wthanghende bezeghelde brieven, ende, om der redenen wille dair in begrepen, van nieus ghestelt hebben veertich personen, poirteren onser Stede van Leyden, die jairlicx sullen moghen kiesen sestien personen, poirteren der selver onser Stede, wt welcke sestien personen wy, ofte onsen Stedehouder, ende Raidde van Hollant, in der tyt wesende, zullen voirt kiesen jairlicx, op Sinte Jacops avont, acht personen, die dat jair Scepenen onser voirsz. Stede wesen, ende bliven sullen, ende voirt, of dair yemant van den Veertighen storve, off van zyn poirterscap ontvriet worde, dat dan die andere zyn mede ghesellen, by die meeste stemmen, een andere in zyn Stede sullen moghen kiesen, ende oft een van den Scepenen binnen t'sjaers storve, oft ontvriet worde van zynen poirterscap, dat wy, oft onse Stedehouder, ende Raidde van Hollant voirnoemt, in der tyt wesende, wt die sestien voirnoemt eenen anderen Scepen kiesen sullen, die dat jair wt Scepen wesen ende bliven sal, mit meer andre punten, breeder in onse voirsz. brieven begrepen, ende verclaert, ende hoe wel die selve onse brieven inhouden, dat die macht van den voirsz. Veertich niet langher ghedueren en sal, dan tot wedersegghen van ons, ende onse nacomelinghen, ten wair dat wy naemaels breeder gratii dair van verleenden, niet min onse ghemiinde Schout, Burghermeesteren, Scepenen, ende Raidde onser voirsz. Stede van Leyden, nu ter tyt aldair van onse weghen dienende, ende regierende, bewysende te willen continueeren, ende preferen (1), in die guede gunste, ende guetwillighe diensten, die zy, en hoir voirsaten ons, ende onse Voirvaderen, altyts mit gueder harten, gheploghen zyn gheweest te bewysen, hebben onlancx, ende nae dat van onsen brieven tot onser eerstigher begheerte, om ons in onse nootsaken, ende teghenwoirdighen groote ende zware lasten, die ons daghelicx soe lanck soe meer opcomen, dair mede te moghen behelpen, guet willichlick, ende liberalicken gheconsenteert, ende ghegeven, al 't gheent dat coomen

(1) Persevereren.

men sal van den twintich personen van onse voirsz. Stede van Leyden, die gheresserveert zyn in der abolutie van der laetster commotie, by Heer Reyner van Broechuysen, ende andere zyn adherenten, ende consorteren, onse quaet willende, aldair gesciet, ende gheperpetreert, ende welcke personen wy tot onsen ghelieste van den misdadighen van dien wt kiesen moghen, ende even verre wy die civiliken punierden, 't gunt dat dair of comen soude, dat selve comen, ende zyn zoude ten profyte ende ontlastinghe van onsen voirsz. Stede in minderinghe van hair portie ende aendeel van den vyftich duysent ponden van XL. grooten Vlaems 't pont, dair inne wy die rebelle van Leyden, ter cause van der rebellicheyt van der commotie voirsz. onder andre punten ghecondempneert hebben, ende boven desen bekennen wy noch, dat onse voirsz. Schout, Burghermeesters, Scepenen, ende Rade onser Steden van Leyden voirsz. ons tot onser bagheerten, ende om onse lasten voirsz. guet willichlick hebben gheleent die somma van drie duysent ses hondert ponden, van XL. grooten onser Vlaemser munten 't pont, die zy tot horen lasten betalen sullen, binnen drie jaren naist comende, den coopers van zekere losrenten, die wy, om ghereet ghelt te ghecrighen, hebben doen vercopen, ende dair onse voirsz. Stede den coopers van dien alrede enighe hair brieven van verbande ghegeven hebben, ende noch gheven sullen, soe dat wy dair van ontlast zyn. Ende want wy useren willen ter gueder trouwen te geven onse voirsz. ghetrouwe ondersaten, in recompensatie van die guede, duecht, ende getrouwe diensten, die zy ons mit gueder harten guetwillichlick, ende liberalick bewesen, ende hier voren verhaelt ende verclaert is: Soe is 't dat wy wt onser rechter wetenheyt, ende by guede deliberatie van Raidde, ende by advyse van den Ghecommitteerden op 't stuck van onsen Demeynen en desynantien, gheloost hebben, ende gheloven mits desen in gueder trouwen, ende in Princeliker woirden voir ons, ende onser erven, ende naecomelingen, Graven ende Gravinnen van Hollant, die veertich personen, in onse voirsz. andere brieven by namen, ende toenamen ghenoemt, niet te verlaten, noch te ontsetten, noch hoere macht van den sestien personen jairlicx op Sinte Jacops avont te kiesen, ende dair wt wy, ofte onse Stedehouder, ende Raidde van Hollant, voirt jairlicx, acht Schepenen kiesen sullen, als voirsz. is, in alder manieren te vollen verclaert in de selve onse andre brieven, niet te benemen, mar sal die selve macht, ende kiesinghe voirtganck hebben, ende stat houden soe langhe, dat wy, oft onse voirsz. naecomelinghen, onse voirsz. Schout, Burghermeesters, Scepenen, ende Raidde onser voirsz. Stede van Leyden, in der tyt wesende, tot onser voirsz. Stede behouf eerst, ende alvoren in gueden ghereden ghelde, ende in hoir vry behout, gheheel ende al den lesten pennick mitten eersten weder omme wtghereyct, ende betailt sullen hebben, die voirsz. drie duyst seshondert ponden munten voirsz. ende dair toe noch die rechte helft van al 't gheent, dat van der civile pugnice comen sal van den twintich persoonen, dair van hier voren breeder mentie ghemaict is, niet teghen staende dat die selve onse andre brieven niet langher en begripen, dan tot onsen, ofte [onsen] naecomelingher wedersegghen. Welck drie duysent seshondert pont voirsz. mit die rechte helft van der civile punitie van den XX. personen, boven geroert, wy bekennen voir ons, ende onsen naecomelinghen voirsz. wittelick, wel, ende doechtelick sculdich te zyn den voirsz. Schout, Burgermeesters, Scepenen, ende Raidt onser voirsz. Stede van Leyden, totter Stede behouf, ende gheloven in gueder trouwen voir ons, ende onse naecomelinghen, wel ende doechdelick gheheel ende al hem luyden dair of te betalen, ende te remburserene, in der manieren hier boven te vollen verclaert, even verre, dat wy die voirnoemde veertich personen verlieten, of ontlasteden als voirsz. is. Ontbieden dairomme ende bevelen onsen lieven ende ghetrouwen Ridder, Raet, Camerlinck, Stadhouder in onsen landen van Hollant, Zeelant, ende Vrieslant, den Heere van Montenguy, ende van Hantes, ende onsen Rade in onse Camer in den Haghe, onsen Schout van Leyden, ende allen onsen anderen Rechteren, dienaeren, ende ondersaten, wien 't aencleeven mach, nu zynde, ende naemaels wesende, hoeren Stedehouderen, ende elcken van hem bysonder, alsoe verre als 't hem betaemt, dat zy van 't inhouden van desen onsen brieve, in den manieren voirsz. ende soe lanck duerende, als voirsz. is, van punte te punte onderhouden, ende doen onderhouden, sonder den voirsz. van onser Stede van Leyden enighe hinder, letsel, stoet, of onghebruyck ter contrarie dair in te doen, of te late gheschien, in enigher wyse, want ons dat alsoe ghelieft, ende ghedaen willen hebben. In oircondc van desen, hebben

ben wy onse zeghel hier an doen hanghen. Ghedaen opten derden dach in Augusto, in 't jair ons Heeren duysent vier hondert een ende tachtich.

Privilegieboek der Stad Leyden N°. 50. pag. 86. versa & 87.

Vernieuwing van de Veertigen te Leyden, door Maximiliaan, als voogd van den Aardhertog Karel, voor den tyd van drie jaaren.
Den 19. October 1510.

Maximiliaen, by der Gracie Gods gekooren Keyser, altyd vermeerder 's Rycks, Koningh van Germanien, van Hongarien, van Dalmatien, van Croatien &c. Ende Karel, by der selver gracie Eertshertoge van Oistenryck, Prince van Spangne, van beide de Sicilien, van Jerusalem &c. Hertoge van Bourgogne, van Lothryck, van Brabant, van Steir, van Karinthen, van Krain, van Limborgh, van Lutsenburgh, ende van Gelre; Grave van Vlaendren, van Habsburgh, van Tirol, van Artois. van Bourgogne Palsgrave, ende van Henegouwe, Landgraven van Elsaeten, Prince van Swaben, Marcgraven van Bourgouw, ende des Heilighs Rycks; van Holland, van Seeland, van Phirt, van Kieburgh, van Naemen, van Zutphen Graven, Heeren van Vriesland, van der Windischmarck, van Portenauw, van Salins, ende van Mechelen, allen den geenen, die deesen onsen brief sien sullen, Saluit. Alsoo tot onser kennisse gekoomen is, dat die van onser Stede van Leyden, van onsen Voorvaderen, en ons, seeckere Octroyen, en privilegien hebben, aengaende der verkiesinge van den Schepenen der selver Stede, by Veertich persoonen, ryck, verstandich, en anders, als dat in 't lange uyt wysen die brieven daer af synde: Ende want daer veele, en diversche lasten van oorlooge, ende anders, ende bysonder, want die selfde Stede seeckeren tyd zeer sooberlyck geregiert es geweest, soo is die selve gekoomen tot de uyterlycke armoede, en desolatie, soo seer, dattet niet doenelyck en was, die eenichsins in weesen t' onderhouden, dan door provisie van seeckere staeten, en respyten, die tot verscheide tyden verleent syn, mit surceantie van de voorschreve privilegien van den Veertigh, als oock van eenige andere, en sonder præjudicie van dien, voor seeckere jaeren, die nu sullen expireeren, Martini naastkomende: Ende want 't selve al gebeurt is, niet alleen tot groote præjuditie, en achterdeele van ons, en onse behoorlycke subventien, en beeden, maer oock tot geheele verderffenisse van veele goede poorteren, en inwoonderen der selver Stede, ende tot groote schade van alle der Stede pensionarissen, ende crediteuren, soo waer 't geschapen wederom tot noch grooter inconvenienten te koomen, worde by ons daer inne niet voorsien, als wy verstaen. Soo es 't, dat deese saecke by ons overmerct, ende daer op gehad 't advys van onsen lieven en getrouwen Raden, Heer Glaude Carondelet, Ridder, onse Camerlinck, ende Baljouw van Amont, ende Mr. Nicolaes Everhardi, Præsident van onsen Raide in Holland, die, deur bevel en ordonnantie van ons, hen deugdelyck, ende volmaecktelyck geinformeert hebben, op 't geene des voorschreven es; wy hebben den voorschreven Borgeren, en Ingesetenen onser voorschreve Stede van Leyden, by advyse, ende deliberatie van onse lieve Dochter van ons Keyser, Vrouwe ende Moeye van ons Karel, die Eertshertoginne van Oistenryck, Hertoginne, ende Gravinne van Bourgogne, Douägere van Savoyen, Regente, en Gouvernante &c. ende van den luyden van onsen heymelycken Rade, neffens hen wesende, gegont, geoctroyeert, geordonneert, ende gewillekeurt, gonnen, octroyeeren, accordeeren, willekeuren by deesen onsen brieven, dat sy van nu voortaen sullen moogen useeren, ende gebruycken van den voorschreven Octroye, ende privilegien van den Veertigen, ende, achtervolgende dien kiesen, ende neemen sestien rycke, notable, ende verstandige mannen uyt den geheelen lichaem van der Stede, den welcken sy ons, oft onsen voorschreven Stadhouder, en Præsident, en luyden van onsen Raide in Holland nu synde, ofte namaels sullende weesen, præsenteeren sullen in geschrifte, om uit dien te kiesen, ende te neemen, by maniere van lootinge, acht persoonen, die dat toekoomende jaer Schepenen der selver Stede sullen weesen: Ende als van den Burgemeesteren en Thesorier, wy hebben hen oock geordineert, gegeven, en geconsenteert, ordineeren, geeven, en consenteeren mits deesen, dat die Gerechte

rechte met der Vroedſchap derſelver Stede, onder dewelcke van de Vroedſchap wy voortaen willen die Veertich geroepen, ende begreepen te weeſen, gelyckelycken, hooft voor hooft, evenveel ſtems hebbende, ten tyde gecouſtumeert, kieſen ſullen drie Burgermeeſteren, en twee Treſoriers, dien ſy op haeren eed, ende conſcience tot dien dienſt de bequaemſte ſullen vinden, oock niet wederſtaende of eenige van dien dan Schepenen waeren, in welcken gevalle wy willen, dat die Veertigen ſullen weder andere Schepen, of Schepenen in haere plaetſe dan kieſen, en præſenteeren, op manieren, ende na advenantie van de ſeſtienen voorſchreeven: Ende dit al, niet jegenſtaende 't voorſchreve privilege, by den welcken in deſelve Stede vier Burgemeeſteren behoeren te zyne, ofte andere previlegien weſende ter contrarien, ende ſonder achterdele van dien, ende want ſoe 't voirſz. is, 't voirnoemde previlegie van de Veertigen, by den Staet dien van Leyden verleent, ſeeckere jaeren geſuſpendeert is geweeſt: Ende want die in de andere voorgaende jaeren niet en is nae behoorlyckheid gebruyckt geweeſt, ſoo ſyn, in middelen tyden, die meeſtendeel van den Veertigen, die laeſt wettelyck gemaeckt, ende gekooren waeren, verſtorven, vertoogen, ofte verduyſtert, waeromme wy nu van nieuws ordonneeren, ende inſtellen de nabeſchreven perſoonen, om den toekomenden tyd Veertich te weeſen, ende 't volle recht van de oude privilegien, ende oock van deeſe jegenwoordigen Octroye te gebruycken. Te weten; Hr. Floris van Alckmade, Heer Willem van Boshuyſen, Ridderen. Claes Jan Claeſz. Jacob Heerman, Pieter Hendrick Reyerſz. Bruyninck Spruyt, Cornelis Maſt, Jan Stoop Kerſtenſz. Gysbrecht van der Bouchorſt, Jan van der Bouchorſt, Hendrick van Alckmade, Jan Karſtanſz. Jan van Leiden, Coen van Boshuyſen, Hendrick Floriſz. Willem van Colſter, Philip Nachtegael, Mr. Jan van Zeyſt Dr. in Medicyne, Mr. Willem Simonſz. (1) van Oy Dr. in de Rechten, Cornelis Janſz. van Noorden, Iſaack Alewynſz. Jan van Berendrecht, Hendrick van der Does, Pieter van Zyl, Cornelis Heerman, Willem Willemſz. Jan Hendrixz van Warmonde, Dirck Ottenſoon, Jan Arentſz. van Beringen, Frans Gerrid Doez (2), Claes Dirck. Houtkooper, Pieter Jan Pieterſz., Gerrid Heye, Arend Janſz. (3), Martyn Roeloffz., Pieter de Grebbere (4), Floris van Boſſche, Adriaen Dirxz., Jan Veen Claeſz. (5), en Dirck Pieterſz. opten ouden Rhyn.

Welcken Veertich perſoonen Wy laſten, en beveelen, dat ſy in 't ſelve bevel rechtvaerdelyck procedeeren, en voortgaen, tot welvaeren van onſe voorſchreve Stede, ſonder eenigh inbreeck van misbruyck, als in voorleden tyden gebeurt is. Ende als ymand van henluyden aflyvich ſal worden, dat ſy dan in ſyn plaets neemen, en ſtellen eenen anderen eerſaemen, rycken, notabelen man, oud weſende XXVIII. jaeren, en daer boven, als die Schepenen derſelver Stede, als wy verſtaen, weeſen moeten: ende dit al duyrende den tyd, en termyn van drie jaeren, naeſtkoomende en achter een volgende, beginnende, ende innegaende Martini naeſtkomende.

Ontbieden daerom, en beveelen onſen lieven en getrouwen, die Præſident, ende Luyden van onſen Grooten Raide, Stedehouder, Præſident, en Luyden van onſen Raid in Holland, onſen Baljuw van Rhynland, Schout van Leyden, ende allen anderen onſen Juſticieren, Officieren, en onderſaeten, ende een yegelycken van hem byſonder, ſoo hem toebehooren ſal, dat ſy die voornoemde van Leyden doen, laten, en gedoogen, van deſe onſe gracie, octroy, en conſente, en van allen den inhouden van deeſen, duyrende den tyd, in der voegen, en manieren vooren verhaelt, ruſtelyk, vredentlyck, en volkoomentlyck genieten, en gebruycken, ſonder hen te doen, ofte laeten geſchieden, eenich hinder, letſel, of moeyeniſſe ter contrarie; want ons alſoo gelieſt. Des t'oorkonden hebben wy onſen ſegel hier an doen hangen. Gegeven in onſe Stad van Antwerpen, den XIX^en^. dach October, in 't jaer ons Heeren duyſend, vyfhonderd, en thiene. Ende van onſen Rycke 't XXI.

Opte pleycke ſtond,

By den Keyſer, en mynen Heere den Eertshertoge in heuren Raide.

En was onderteyckent,

Hanneton.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N.

(1) Mr. Willem Simonſz. Dr. in R. *Orlers pag.* 593. (2) Frans Gerrid Doenſz. *Orlers.* (3) Gerrid Janſzoen. (4) Pieter Dirkz. Grebber. (5) Jan Oom Claeſzoon.

Order

Order op het Verkiezen en Aanstellen der Veertigen te Leyden.

Den 1. July 1515.

Alsoo in de maend van Decembri (1) A°. 1514. leftleden feeckere Ordinantie, van wegen myns Genadichften Heere des Princen van Spagnen, ende by advys van de Commiffariffen, daer toe verordineert, gemaeckt is geweeft, op 't ftuck van 't vernieuwen van den Veertigen van der Stede van Leiden, naer uytwyfen van welcker Ordonnancie, die voorfchreve Veertigen verkooren, ende vernieuwt fyn geweeft, van welcken Veertigen, de fesendertich defelve ftaet ende dienft geaccepteert, geaenvaert, ende den eed gedaen hebben, daer toe dienende ende behorende, ende als van den anderen viere, te weten Hr. Willem van Alckemade, Ridder, Jan van Berendrecht, Coen van Bofchuyfen, ende Cornelis Heerman, die hebben geweigerd den eed te doen; overmits welcke weigeringe myn voorfchreve Genadichfte Heere geordonneert heeft gehad, den voorfchreven fesendertich, dat fy Hem overfeinden fouden in gefchrifte twaelf notabele perfoonen, borgeren van der voorfchreve Stede, om vier van dien daer uyttekiefen, ende te ordonneeren, in de ftede van de viere, die weigerende waeren denfelven dienft te accepteeren, achtervolgende welcke Ordinantie, die felve fesendertich, mynen voorfchreven genadichften Heer alsnu genoemt, ende overgegeven hebben de twaelf nabefchreve perfoonen, te wetene Rycke Dirck Pieterfz., Pieter van Syl, Jan Reyerfz., Reyer Claefz. Verwer, Jan van Souten, Jan Claes Alewynfz., Jan Gerridfz. Smalinck, Quiringh Direxz., Willem van Leeuwen, Hendrick Gysbertfz., Wormbout Pieterfz., ende Gerrid Florifz., van welcken twaelf perfoonen, myn voorfchreve genadichfte Heer, by advys ende deliberatie van Raide, gekooren ende genoomen heeft, kieft ende neemt Reyer Claefz. Verwer, Jan van Souten, Jan Claes Alewynfz. ende Jan Gerridfz. Smalinck, in de ftede van de vier weigerende perfoonen, om te vervollen 't voorfchreve getal van den Veertigen binnen der voorfchreve Stede Leiden, ende te doen alle 't geene, des daer toe dient ende behoort. Waer op die felve viere perfoonen gehouden fullen weefen heuren eed te doen, als die ander fesendertich gedaen hebben, in handen van mynen Heer den Præfident van Holland, Meefter Claes Everhardi, die myn Genadichften Heer daer toe gecommitteert heeft, en committeert mitsdeefen. Actum in den Hage in Holland, den eerften dagh van Julio An°. vyftienhonderd ende vyftiene.

Onderftont geteickent:

Charles, *ende* Hanneton.

Op den Rugge ftont gefchreven:

Op huyden den twaelfden in Septembri A°. vyftienhonderd vyftien, foo hebben Reyer Claafz. Verwer, Jan van Souten, Jan Claes Alewynfz. ende Jan Gerridfz. Smalinck, Poorteren der Stede van Leiden, den behoorlycken eed gedaen van Veertich, daer af in 't witten van deefen breder is verklaert, in handen van mynen Heere den Præfident van Holland, Nicolaes Everardi.

Ende was onderteickent,

My jegenwoordich

J. Van . . . Prz.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 109.

(1) *Alii* Novembri.

De

De Raaden, of Vroedschappen der Steden, eens verkooren zynde, dienen hun leeven, of poorterschap geduurende. Den 16. October 1587.

Grootplakkaatboek I. Deel pag. 43.

Resolutie der H. H. Staaten van Holland, dat door de Steden, de Vroedschappen, en niet de Gedeputeerden uit de zelve verstaan moeten worden. Den 16. September 1656.

Grootplakkaatboek III. Deel pag. 41. En Resolutien van Consideratie pag. 271.

Vroedschappen moogen geene uitzetting doen, of suspensie van haare medeleden. Den 20. July. 1658.

Resolutien van Consideratie pag. 439.

De Thesaurier Generael van de Unie geen Vroedschap te zyn binnen Leyden.

Vroedschap den 27. December 1665.

Op den XXVII. December, hebben de Burgermeesteren verhaelt aen de Grote Vroedschap der Stad Leiden, dat haer Ed. Medebroeder, de Burgermeester Meerman, op den XXIII. van de lopende maend, aen den Heer Raedpensionaris hebbende verklaert, syne ongenegentheid om te bekleden het Thesaurierschap Generael der verenigde Nederlanden, daer toe S. E. by resolutie van Haer Ed. Gr. Mog. was gedesigneert, met versoeck, dat mochte werden gesien na een persoon van meer bequaemheid, immers genegenheid hebbende tot het bekleden van 't selve ampt. De Gecommitteerde Raden daer op hadden nodig gevonden te versoeken, ende te besenden den Here van Wimmenum ende Eleman, ende dat vervolgens die Heren, op den XXIV. deses op 't Raedhuis gekomen synde, uit den name, so van de Ed. Mog. Heren Gecommitteerde Raden, als mede wel besonderlyk, van de Ed. Gr. Mog. Heren Staten van Holland, ende Westvriesland, met veele, ende verscheide redenen hadden geïnsisteert, ten einde, dat de Burgemeesteren mochten goedvinden, andermael in de Vergadering van de Grote Vroedschap in bedenken te brengen, of de Heer Meerman, gevorderd synde tot het Thesaurierschap Generael, niet en behoorde te behouden syn plaetse in de voornoemde Vroedschap; dat haer Achtb. 't selve weigerende, de Heeren Commissarissen, met betoninge van ongenoegen over de voorschreve weigeringe, als streckende [so de Heer van Wimmenum voorgaf] tot disrespect van Haer Ed. Gr. Mog. uit welker naem sy de reässumtie van de voorschreve deliberatie versochten, haer afscheid hadden genomen: Dat sedert Haer Ed. Achtb. beducht waren geworden, dat sulks wel sodanig soude konnen werden verhaelt, dat sy als disrespectueus souden connen werden aengesien, ende sy derhalven, tot hare bevryding, goedgevonden hadden, om van alles aen de voorschreve Vroedschap te doen rapport, ende in derselver Vergaderinge in deliberatie te brengen, of deselve goedtvindt, in hare resolutie van den XXII. deses, op 't voorschreve subject genomen, enige veranderinge te doen, ofte niet.

Waerop aendachtelyk gedelibereert synde, hebben die van de Grote Vroedschap niet geraden gevonden, in hare bovengemelde resolutie enige veranderinge te doen, maer, goedgevonden, dat, om in desen haren dienst te betonen, en hoe aengenaem dat het selve sal syn aen Haer Achtbaerheden, dat de Heer Meerman resolvere, op den grond, en voet van deselve resolutie, sich te laten bewegen, om aen de designatie van Haer Ed. Gr. Mog. te berusten, ende vervolgens het ampt van het Thesaurierschap Generael aentenemen, eenige Heren, uit het mid-

den van dese Vergaderinge sullen werden versocht; ende gedeputeert, gelyk daer toe versocht, ende heen gesonden werden by desen Willem Remeusz. van Sanen, Burgermeester, Mr. Gerard van Swaenswyk, Schepen, Mr. Rippert van Groenendyk, Vroedschap, ende Simon van Alphen, Veertich dezer Stede, om den voornoemden Heer Meerman, met alle mogelyke middelen te bewegen.

Is voorts by den Heer Meerman, aen de Grote Vroedschap gedaen, een volkomen, en omstandich bericht, hoe, ende in wat voegen hy hem hadde gedragen in den Hage, ende alhier in de deliberatie, op 't voorschreve ampt, gehouden, ende de reflectie daer inne op syn persoon gemaekt, met verder verhael van syn ongenegentheid tot het voorschreve ampt, en versoek, dat de Grote Vroedschap deselve, met haer stemmen beliefde te bevestigen. En dat hy sig, in syn voorschreve ongenegentheid tot het selve ampt merkelyk vonde gestyft, door seker vilain pasquil, fameus, en seditieus libel, alhier ter Stede uitgestrojd, en by geval in syn handen gekomen, de Vroedschappe voorgelesen, in het welk de goede naem, en faem van de Regering, en besonder van syn Ed. seer lelyk werdt vervoerd, met versoek, dat by die van den Gerechte, daer tegen behoorlike, ende strenge ordre mocht werden gesteld.

Waer op de Heren van den Gerechte syn vermaend, om alle doenelike moeite aen te wenden, ten einde, dat de uitgever van 't voornoemde pasquil, en faemrovend geschrift, mochte werden ontdekt, ende ontdekt synde, daer tegen te doen in 't werk stellen sodanige exemplare, en strenge straffen, als de uitnementheit van so een handeling is verdienende.

NB. De resolutie van den XXII. December [waer van in de bovenstaende gewach gemaekt werdt] hield in:

Dat de Heren van de Grote Vroedschap aen den Heer Meerman [so hy sich wilde laten verkiesen tot Thesaurier Generael van de Unie] toeseiden, dat sy hem wederom tot Vroedschap souden kiesen in den selven rang, en ordre, als hy doenmaels besat [so wanneer hy goed vond, van 't selve ampt afstand te doen] ende te dien einde syn plaets open te houden.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 330.

Resolutie van de Groote Vroedschap der Stad Leyden, den 11. Juny 1673. genoomen; gezonden aan de Heeren Gedeputeerden der Stad Leyden ter dagvaart.

Betreffende de Heeren

Mr. Jacob van Wevelichoven.
Mr. Johan Hulshout, en
Mr. Carel Crucius.

Welken tot Veertigen in Raade door zyne Hoogheid, den Prins van Oranje, verkooren zynde, met de Privilegien der Stad niet gevoegelyk over een te brengen of te ontfangen waren.

Den 11. Juny. 1673.

Is, naer voorgaende aendagtige deliberatie, goedgevonden, en verstaen, de Gedeputeerden deser Stede ter aenstaende dagvaert, te versoucken, gelyk deselve versogt werden midts desen, omme haer ten allereersten te addresseren aen syne Hoocheid, den Heere Prince van Oranie, ende aen de selve, onder behoorlyck respect met de redenen daer toe dienende, op de gevougelyckste ende bequaemste maniere te remonstreren:

Dat Mr. Jacob van Welichoven, by syne Hoocheyd geëligeerd synde tot Veertig in Rade deser Stede, sich tot noch toe hier met syne vaste woninge niet heeft begeven, ende dat het selve gedaen synde, by die van de Groote Vroedschap

schap deser Stede, in de voorsz. qualiteyt soude werden gerecipieert, met vertoninge, dat sich met syne woonplaetse op een andere plaetse begevende, ofte onthoudende, selfs al synde gerecipieert, soude komen te vervallen van syn Veertigsplaetse, in conformite van de privilegien deser Stede.

Wyders dat de persoon van Mr. Johan Hulshout by syne hooggemelde Hoocheyd tot Veertig, als voren, gekoren synde, sich tot noch toe [omme daer inne geinstalleert te werden] waer toe ten aensien van dese vergaderinge niet anders gerequireert werd, niet gepresenteert heeft.

In 't verder, dat de verkiesinge van Mr. Carel Crucius, insgelycks tot Veertig deser Stede, niet ingeschickt kan werden met de privilegien deser Stede;

Soo ten opsigte, dat deselve geen geboren poorter alhier is, ende dat off schoon dessels moeder, gedurende syne minderjaricheyd, hier ter Stede haer metter woon heeft nedergestelt, naderhandt syn poorterschap tot Utregt bekomen heeft.

Als mede dat den voornoemden Crucius geen agtentwintig jaren out geworden is:

Ende dat soo by aldien syne hooggemelde Hoocheyd, aen alle 't gunt voorsz. is, met de redenen daer toe verder mondeling te deduceren, niet soude believen te defereren, echter by de verkiesinge van den voornoemden Crucius te persisteren, tot decherge van dese Vroedschap, ten desen de nodige aenteyckeninge, ende enregistrature van 't gepasseerde in desen in de boucken deser Stede sal worden gedaen.

Aldus geresolveert by de Groote Vroedschap der Stadt Leyden den 11. Juny 1673.

My jegenwoordig

J. v. Groenendyck.

Het opschrift van desen was:

Om de Heeren Gedeputeerden der Stadt Leyden te dagvaert.

Uit de Archiven van den Heere Mr. L. van Heemskerk.

Een Veertig tot Leyden doet afstand van zyn Veertigs-ampt.

Den 31. October 1678.

De Heer Burgemeester Groenendyk heeft aen de Grote Vroedschap deser Stede bekent gemaekt, dat Dirk van Achthoven aen 't Collegie van de Heren Burgermeesteren had gecommuniceert, dat hy met syne woninge uit de Stad vertrocken was, ende haer Ed. Achtbaerheden hadde bedankt voor de eere van Haer Confraterschap, als Veertich, en dat de voorschreve Achthoven wel mocht lyden, dat syn Veertichsplaets met een ander wiert voorsien. Derhalven heeft de Heer Burgemeester Groenendyk gedenuncieert, dat de Vroedschappen sich geliefden te præpareren, om op de eerste aenstaende Vergadering van de Vroedschap, een ander bequaem persoon daer toe te eligeren.

NB. Dirk van Achthoven had op den 27. October 1678. aen Burgemeesteren bekent gemaekt, dat hy buiten de Stad ging wonen. Op den 28. October, maeckte hy aen Burgemeesteren bekent, dat hy syn woonplaets buiten de Stad genomen had, en bedankte de Heren voor hun Confraterschap, als Veertich. Burgemeesteren bedankten hem voor de diensten aen de Stad gedaen. Deden daer van aen de Vroedschap, op den 31 October rapport, mitsgaders de denunciatie; En op den 8. November 1678. wierd Mr. Dirk van Hoogeveen tot Veertich verkooren, in de plaets van Achthoven.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N.

Resolutie van de Groote Vroedschap, dat een Veertig van de Stad Leyden, verkooren tot Rekenmeester van de Domeinen van Holland en Westvriesland, zyne Veertigsplaats open maakt.

Den 20. July 1717.

Is aan die van de groote Vroedschap voorgedragen, ter occasie, dat de Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raaden het begeven van het ampt van Rekenmeester van de Domeynen van haar Ed. Gr. Mogende Heeren Staaten van Holland en Westvriesland opengevallen, door het overlyden van den Heer Mr. Wouter van Lanschot, in het 3e. point van de beschryvinge als hier vooren gebragt hadden; Wat 'er te doen stonde, ingevalle haar Edele Gr. Mog. tot dat ampt quamen te verkiesen eenen der Leeden van de Veertig deeser Stede, ende die verkosene dat ampt aannam.

Waar op gedelibereert synde, is goedgevonden en verstaan, dat het volgens het Octroy van Keyser Karel, als Grave van Hollandt, aan de Veertigen, op den 21en. Juny 1519. gegeeven, mitsgaders volgens de Keuren deser Stede, ende volgens voorgaande exempelen, een ontwyffelbaar recht is, dat, door het aannemen van het voorsz. Rekenmeesterschap, des sodanige Veertigsplaatse komt te vervallen aan de meergemelde Veertigen, om door deselve met een ander persoon te werden vervuld.

Actum deezen 20. July 1717. en geresumeert den 17en. Augusti 1717.

Uit de MS. papieren van den Heere N. N.

VAN DE MAGISTRAATSBESTELLINGE IN 'T ALGEMEEN.

Dat niemant Schout, noch Schepen, noch Raad der Stede, noch Kerkmeester, noch Gasthuismeester, noch H. Geestmeester wezen zal, hy en hebbe poorter geweest zeven jaar lang. Den 24. July 1351.

Groot Charterboek II. Deel, pag. 796.

Van Schout, Burgermeesteren, en Schepenen te zetten. Den 24. July 1434.

Groot Charterboek IV. Deel, pag. 1043.

Tot deezen titel zyn ook betrekkelyk, de brieven van den 20. July 1481. van den 3. Augusti 1481. en van den 19. October 1510. hier voor onder de Veertigen en Raaden geschikt, *pag.* 129. 132. & 134.

Uitspraak van Hertog Karel over zekere Officien of Diensten, van de Steden Delft, Leyden, Haarlem, Amsterdam, Rotterdam en andere, die by misslag aan anderen geraakt waren, en aan de Steden behoorden.

Den 10. *Maart* 1469.

Karel, bidet gracie Goids, Hertoge van Bourgoengen, van Lothryck, van Brabant, van Lymborch, ende van Lutsemborch; Grave van Vlaenderen, van Aertois, van Bourgoengen Palatyn, van Henegouwe, van Hollant, van Zeelant, ende van Namen, Maercgrave des heiligen Ryex, Heere van Vriesland van Salins, ende van Mechelen: Allen den genen die desen tegenwoirdigen brief zullen zien, saluyt. Alsoe onse wael gemelde, die Burgermeisteren, Scepenen, ende Raide, ende alle die lichamen, ende gemeenten van eenige van onsen goeden Steden van Hollant, te weten Delf, Leyden, Hairlem, Aemstelredam, Goude, Rotterdam, Schiedam, Hoerne, ende van der Hage, ons onlancx clagentlic by hoiren supplicacye geëxponeert hadden, dat hoe wael dat die selve onse Steden groitelic, ende notabelic geprevelegiert ende gedouweert zyn van veel schoen Handvesten, Privilegen, Rechten, Vryheden, ende van veel goeder ende ouder Costumen, Usagen ende Haercommen, himluyden hier voirtyts gegeven ende verleent, by wylen eenen van goeder memorien onse Voirvaderen, Graven ende Gravinnen van Hollant, zedert geconfirmeert by wyleneer onsen zeere lieven Heere ende Vader, zaliger gedachten, ende na by ons, ende dat wt desen tittel ende middel, himluyden aengaet ende toebehoort, onder anderen dyngen, van te ordonneeren ende disposeeren, elc in den zynen, van allen officien of diensten noidsaikelic om der welvaert, policye, regement, ende gouvernement van den gemeenen oirboir, van onsen voirsz. Steden. Desen niet tegenstaende, eenige van onsen Dienairs, Domestiken, ende andere, onder hoir sulc wat te kennen geven, ende by hoiren importunen beden, ende vervolgen, hadden, zedert zekeren tyt harwaerts, van ons verworven die voirsz. officien, of die meestendeel van dien, in meynynge die te vercoipen, ende daer mede to doene hoir meeste proffyt, ende alreede hadden wt cause van desen zekeren exploiten, ende executien gedaen geweest, daer of veel questien ende processen geresen, ende hangende waeren, ende noch gescepen te rysen voir ons, ende onse zeere lieve ende getrouwe die Cancellier, ende luyden van onsen groiten Raide by ons wesende, tusschen die voirsz. Verwervers, ende onsen Procureur Generael mit him gevoucht, voir onse intereſt, over een zyde, ende die voirsz. exposanten over andere. Welke saiken waeren, ende zyn, directelick tegens 't inhouden van den voirsz. Privilegien, ende oude costumen van onsen voirsz. Steden, ende in groiter verminderheyt van der Coipmanscepe, dair op dat zy principalicken gefondeert, ende onderhouden zyn, ende zonderlinge in prejudicye, ende schade van den voirsz. exposanten, gelyc zy zeiden: Ons versouckende, dat gemerct 't gene dat voirsz. is, onse beliefte waeren, te revoceren, weder roupen, ende te nyete te doene, die voirsz impetracyen, ende processen, ende himluyden gedoegen ende laten rustelic gebruycken hoire voirsz. Previlegien, ende oude Costumen, Usagen ende haircomen, gelyc hier voirtyts gedaen hebben. Welke supplicatye, gesien in onsen voirsz. groiten Raid, wy hadden, om zekere saiken, ons dair toe porrende, die selve questyen ende processen, alsoe geresen, als voirsz. is, ende andere te rysen, om der voirsz. saike voir ons gecontinueert, ende gestelt in state, ende surceancye, tot zekeren dage toe, doe toe te commene, ende voirt geordonneeert, dat binnen desen middelen tyde, onsen lieven ende getruwen Secretaris ende Greffier van onser Camere van den Raide in Holland, Dirck Poes, trecken zoude in elc van onsen voirsz. Steden, om aldair te zien, ende te visiteren die voirsz. Handvesten, ende Previlegien originalen, ende dair of te nemen copie by hun geteykent, ende gecollationeert. Ende als van onsen voirsz. Steden, die geen Handvesten ende Previlegen en hadden van den voirsz. Officyen, hadden wy oic geordonneert, dat onsen voirsz. Gecommitteerde him wael ende duechdelic informeren zoude, van 't proffyt of intereſt ende schade, dat zy hebben mochten in deser saike, ende sonderlynge roerende die voirsz. Officyen, te visiteren die lakenen, ende dat die selve onsen gecommitteerde, die informa-

eyen mitten voirsz. copien van previlegen, zeynden soude by onsen lieven ende getrouwen Stedehoudere, ende andere luyden van onsen Raide in onsen voirsz. Lande van Holland, den welken bevolen was, dat die voirsz. informacyen, ende copien van Previlegen, gesien, zy die wedersyenden zouden, mitgaders hoir advys getrouwelic gesloten, ende toebesegelt, alst behoirt, by ons ende onse zeer lieve ende getruwe, die Luyden van onsen voirsz. groiten Raide by ons wesende, achtervolgende welc appointtement, onsen voirsz. gecommitteerde gedaen, ende voldaen hadde, die voirsz. informatye, ende die selve mitter copie van den voirsz. Previlegen, gesynt hadde den voirsz. van onsen Raide in Hollant, die welke ons dat al-weder gesonden hebben, mitgaders hoir advys dair op, ende zedert die voirsz. Verwervers, ende onsen Procureur generael, over een zyde, ende die selve exposanten, by hoiren Gedeputeerden ende Pencionnarissen, over andere, zyn tot vele, ende diveerssche dagen gecompareert voir ons, ende oic in onsen voirsz. groiten Raid, ende hadden ons gebeden, ende versocht, wael ernstelic, dat onse beliefte waere, himluyden hier op te zeggen, ende te verclaeren onse appointement. Soe doen wy te weten, dat gesien, ende gevisiteert wael, ende int lange, die voirsz. informacyen, vryheden ende previlegen, mitgaders 't advys van den voirsz. van onsen Raide in Hollant, ons gesonden, als voirsz. is, ende overgewegen 't gene dat te ziene, ende over te wegen was in deser saike, na dat ons van als wael in 't lange rapport is gedaen; wy gezeit ende verclaert hebben, zeggen ende verclaeren mit desen brieve, dat die ghiften, ende impetracyen van ons verworven, te weten van der officien, of diensten van muddepenninck, van 't Scryfambocht, die maten van den Lakenen, die besegelinge van den lakenen, die wage, die berye, Makelaerdie mitten wtsetten van den Koern, die butter mate, die Schole, die Vischmarct, dat Bodeambocht, ende dat Scroede ambocht, in onse voirsz. Stede van Delf; Van der officien, of diensten van 't Scryfambocht, Costerye, van 't Recht vander Wage, Ellen mate, Buttermate, muddepenninck, berye, Assize, Scolasterye, Bodeambocht, ende Dobbelschole, wairdeyns van Lakenen, mitten Officien diere aencleven, Vynners van den Vleyssche, ende Vissche, ende oic 't Officie van den Roepambocht in onse voirsz. Stede van Leyden: van der Officien, of diensten van der Schole, Scryfambocht, van der Costerye, Bodeambocht, gouden water, ende die mate van te werpen, ende te zetten die Kapen indie Zoutezee, ende 't recht van te bueren eenen Vlaemsschen groite op alle coipmanscepen, gerekent of ongerekent, by last talen, in onse voirsz. Stede van Aemstelredam: Vander Officien of diensten, van Bierberye, Bodeambocht, Scryf ambocht, Scholasterye, ende Costerye, in onse voirsz. Stede van Rotterdam: Vander Officien, of diensten van 't Clerc ambocht, 't Bodeambocht, die Schole, ende die Costerye, in onse voirsz. Stede van Schiedam; Van der Officien, of diensten van 't Clercambocht, Costerye ende Scolasterye, in onse voirsz. Stede van Hoirne: Ende vander officie van Schutwyn, in onse voirsz. Stede van der Hage, zyn ende sullen gehouden ende gereputeert wesen voir niet gegeven ende niet geschiet, ende en sullen geen effect sorteeren; maer sullen onse voirsz. Steden blyven, in sulken staet ende gebruyckenisse van der voirsz. officien, als zy waeren voir die voirsz. ghiften, ende impetracyen, sonder yemant dair mede te verliesen eenich oud Recht, noch te verwerwen eenich nyeu, by ons in onse voirsz. Steden, maer een ygelyc blivende in zyn Recht. Ende als van der Costerye, ende Scholasterye, ende van der officien vandie wake te doene, ende van 't Koirn te meten in onse voirsz. Stede van Haerlem; ende oic van der Officien, of Diensten van 't Koirn te meten, die zegelynge ende besegelynge van den selven Koirn, datmen heet Zegelairs, die teykenynge van den Tonnen, die assize van den Vissche, ende 't Vynnerschip van den Vlyssche en van den Vissche in onse voirsz. Stede van der Goude, hebben wy geappointteert, ende appointtieren, dat die Impetranten, ende Verwervers van den voirsz. officien in die selve Steden, ende onsen voirsz. Procureur generael, indient him goetdunct, zullen mogen vervolgen hoire voirsz. impetracyen, ende proposeren die saiken, ende redenen, dair mede zy meynen justiffyeren, ende doen blyken van hoiren Rechte in deser saike, ende ter contrarie die voirsz. van Hairlem, ende vander Goude, zullen deffenderen, gelyc him dat goet duncken sal, om op al partyen gehoirt, dair of by ons geordonneert, ende geappoinctiert te wesen, gelyc van redene wege behoeren sal. In oirconde van desen, soo hebben wy onsen zegel hier aen doen

doen hangen. Gegeven in onse Stede van Brugge, opten Xen. dach van Mairte, in 't jair ons Heeren duysent vierhondert negen ende tseftich.

Aldus geteykent,

By mynen Heere den Hertoge,

De Longueville.

Getranslateert ende Gecollationneert tegens den Originalen brief,

By my D. Wandele.

Uit den Perkamentebrief.

Ontwerp van Keizer Maximiliaan, om de verschillen te Leyden ontstaan, tusschen eenigen van de Vroedschap, Officiers, burgers, en ingezetenen, te beslechten.

Den 28. October 1514.

Maximiliaen, by der gracie Gods gecoren Keyser, altoes vermeerder 's Rycx, Coninck van Germanien, van Hongrien, van Dalmacien, van Croacien, &c. Ende Karel by der zelver gracie Eertshertoge van Oostenryck, Prince van Spaengen, van twee Cecillien, van Jherusalem &c. Hertoge van Bourgoingen, van Lothryc, van Brabant, van Stier, van Carinte, van Crain, van Lemborch, van Luxebourch, ende van Ghelre; Graven van Vlaenderen, van Hasbourg, van Tyrol, van Artois, van Bourgoingnen Palsgrave, ende van Henegouwe, Lantgrave van Elsaten, Prince van Zwaven, Marcgrave van Burgaw, ende des heylichs Rycx, van Hollant, van Zellant, van Phiert, van Kybourg, van Namen, ende van Zutphen Graven, Heeren van Vrieslant, van den Windismarc, van Poertenaw, van Salins, ende van Mechelen. Onsen lieven getrouwen Meesteren, Nicolaes Evrardi, onse President in Hollant, Janne Carondelet, Deken van Besancon, Willem van Marcke, onse Procureur generael, Florys van Wyngaerden, Heere van Yſſelmonde, ende Vincent Corneliszoon, onse Rekenmeester in Hollant, allen onsen Raiden, Saluyt. Alzoe tot onser kennessen gecomen es, dat eenige van den Vroetschip, Officieren, borgeren, ende ingeseten onser Stede van Leyden, onderlinge in zekeren twiste, differencie, ende gescillen gecomen, ende gevallen zyn, roerende 't verkiesen, zoe van den Veertich mitten Burgemeesteren, Tresoriers, ende andere Officiers der selver Stede, als andere zaken der policie, ende regimente van diere aengaende, vuyt welcke twisten, differencien, ende geschillen, grote beroerte, ende tweedrachticheyt binnen der zelver Stede opstaen, ende geburen mochte, tot groten laste, scade, ende perryckel van diere, ende tot onsen onwille, ende verdriete, worde by ons daer inne niet voerzien mit behoirlycke, redelycke, ende tamelycke remedie, ende provisie. Soe is 't, dat wy desen aengezien begerende die voorsz. twisten, ende geschillen neder geleyt, ende onse voorsz. Stede in goede policie, regimente, ende eendrachtich tot welvaert van diere gereduceert, ende gestelt te worden, volcomelyck betrouwende uwen wysheden, rechtverdicheden, ende goede ernsticheden: Ontbieden, ende bevelen U daer toe, committerende mits desen onsen brieve, dat ghy die vyf, viere, ofte drye van U, die daer toe best, ende gevuegelixst zullen moegen vaceren, ende verstaen, treckt ende ryst van stonden aen in onser voorsz. Stede van Leyden, ende aldaer voor U geroepen die Burgemeesteren, Scepenen, ende andere Officiers, ende ingeseten der zelver Stede, die ghy vinden zult, daer over behoirende geroupen te zyn, ondersouckt, hoirt, ende verneemt van hem mit goeden middele, die redenen ende oirsaicken van hueren voorsz. geschillen, ende differencien, ende die verstaen hebbende, pynt, ende arbeyt hem van dien minlyck, ende vrundelyc te vereenigen, ende accorderen, ende alle twisten, onwille, ende tweedrachticheyt, die tusschen hem zyn, ofte noch commen, ende rysen mochten, afte stellen, hemluyden, ende elcken van hem bysonder, daer toe inducerende, ende onderwysende inder bester vuegen,

ende manieren, die ghy zult connen ende mogen bedencken. Ende oft gebeurde, dat ghyse daer toe niet onderwysen, ofte verwilligen en conft, ende datter eenige weygeringe, duysterheden, oft zwaricheden vielen, die by u gestelt, ende geredigeert zynde, by goeden verclaerse in gescrift, communiceert de zelve met onsen lieven, ende getrouwen Gouverneur, ende andere luyden van onsen Raide in den Hage, ende dat gedaen over zeyndt van stonden aen die voorsz. zwaricheden met uwen, ende ons Gouverneurs, ende Raiden voorsz. advys, daer op toegesloten, ende bezegelt, onser lieven Dochter ende Moye, Vrouwe Margriete, Eertshertoginne, ende Gravinne van Bourgoingen, Douagiere van Savoyen, Regente, ende Gouvernante, om alby huer gezien, ende gehoirt in onsen secreten Raedt neffens haer wesende, voorts daer inne gedaen, ende geordonneert te worden tot welvaert van onser voorsz. Steden, ruste, ende vrede van onser ondersaten van diere, zoe zy vinden sal best daer toe dienende, ende behoirende, continuerende voirts van onser wege, in gevalle van weygeringe, ende zwaricheden voorsz. die Borgermeesteren, Tresoriers, ende andere Officiers, ende dienaeren der voorsz. Stede die, diemen geplogen heeft alle jaere te vernyeuwen op Sinte Maertins avont, yegelycken in zynen staet, officie, ende dienst, zulcx als zy nu ter tyt bedienen, hemluyden ende allen anderen des noot zynde verbiedende, oick van onser wege, op groote peyne tegens ons te verbueren, te procederen tot vernyeuwinge van den zelven Borgemeesteren, Tresoriers, ende ande Officieren, ende dienaeren, ofte tot eenigen anderen acte, diemen in der zelver Stede, op Sinte Maertins avont, geplogen heeft te doen, ter tyt toe, dat die zwaricheden metten advyse voorsz. gezien by onser voorsz. Dochter, ende Moye, anders daer op geordonneert sal worden, alles zonder prejudicie van den rechten, previlegien, kueren, ende coustumen onser voorsz. Stede van Leyden, ende die blyvende in huere cracht, ende weerden, want ons alzoe gelieft gedaen te zyne, niet jegenstaende opposicie, oft appellacie gedaen, ofte te doen ter contrarien, ende des te doen geven wy u volcommen macht, auctoriteyt, ende zonderlinge bevel. Ontbieden, ende bevelen onsen voorsz. Gouverneur, ende Raedt, ende allen anderen onsen Rechteren, Justicieren, Officieren, dienaren, ende ondersaten, dat zy u, in dit doende, ernstelic verstaen, ende obedieren. Gegeven in onser Stede van Bruessel den XVIII^en^. dach van Octobry in 't jaer ons Heeren duysent vyffhondert ende XIIII. Ende van den Rycken van ons Keyser, te weten; van Germanien 't XXIXe. ende van Hongrien &c. 't XXVe.

Aldus ondergeteyckent :

Pro Imperatore, Margarete. Ende den Keyser, ende mynen Heere den Eertshertoge in hueren Raede.

Haneton.

Aldus ondergeschreven :

Dese copie es gecollationeert tegen den originalen brief,

By my Haneton.

Privilegieboek der Stad Leyden No. 50. pag. 90. en 91.

Verkiesing van de Veertigen, Sestienen, Burgermeesteren, Thesauriers, enz. te Leyden, en van ieders bedieninge.

Den 3. December 1514.

Maximiliaen, by der gracie Goide, gekooren Keiser, altyd vermeerder 's Rycks, Kooningh van Germanien, van Hongarien, van Dalmatien, van Croatien; Ende Karel, by der selver gracie Ertshertoge van Oistenryck, Prince van Spagnen, van beide de Secilien, van Jerusalem, Hartogen van Bourgogne, van Lothryck, van Stiere, van Carinthe, van Crain, van Limburgh, van Luxemburch, ende van Gelder; Graven van Vlaenderen, van Habsburch, van Tirol, van Artois,

tois, van Bourgogne Palsgraven; ende van Henegouwen, Landgraven van Elsaten, Prince van Swaven, Marcgraven van Burgouw, ende des Heilich Ryck; van Holland; van Seeland, van Phirt, van Kieburgh, van Namen, ende van Sutphen; Graven, Heeren van Vriesland; van den Windischmarck, van Portenau; van Salins, ende van Mechelen: allen den geenen, die deesen onsen brief sullen sien; Saluyt. Alsoo wy mit anderen onsen besegelden brieven, gegeven in deese onse Stad van Brussel, opten XVIII^en^. dach van Octobri lestleden, gecommitteert, ende geordineert hebben gehad, onsen lieven ende getrouwen Mr. Nicolaes Everardi, onsen Præsident van Holland, Heeren Janne Carondelet, Deecken van Besançon, Meester van den requesten van onsen Huyse, Mr. Willem van Marcken, onsen Procureur Generael, Floris van Wyngaerden, Heere van Ysselmonde, en Mr. Vincent Cornelisz. onsen Reeckenmeester in Holland, alle onse Raiden, om van stonden aen te reysen in onse Stede van Leiden, ende aldaer voor hen geroepen die Borgemeesteren, Schepenen, en andere Officiers, ende Ingesetenen der selver Stede, ernstelyck te verneemen, ende ondersoecken by goeden middel, die redenen, ende oorsaecken van seeckere twisten, ende geschillen, die tusschen hen waeren, en waer uyt die spruyten mochten, ende voort arbeiden, hen van dien minnelyck, ende vriendelyck te accordeeren, ende vereenigen.

Welcke Commissarissen, achtervolgende onse beveelen, ende commissie voorschreven, ende om die ter executie te stellen, getrocken syn in onser voorschreve Stede van Leiden, opten negensten dach van November lestleden, ende des anderen daechs, 't welck was St. Martini avonds, syn gegaen opter Stadhuys aldaer, vertoonende, ende te kennen gevende, eerst den Schout, Burgermeesteren, ende Gerechte, ende voorts den Vroedschappe, ende meestendeel van den Ryckdom, opter selver Stadthuys, doe vergaderd synde, 't inhout van heure voorschreve commissie, ende hebben bevonden, dat de voorschreve geschillen, en differenten waeren ontstaen uytter verkiesinge van Veertich persoonen, geschiet binnen der selver Stede, op St. Jacobs dage lestleden: By advyse van een van de partyen, als Schout, Schepenen, ende een deel van der Vroedschap, sustinerende, overmits die expiratie van seeckere voorgaende Octoye hen daer te vooren op verleend, dat sy, achtervolgende heure privilegien, en oude costuymen, hadden moogen procedeeren tot verkiesinge, ende volmaekingh van den ouden Veertich: Die ander partye, als drie van den Burgermeesteren, ende veele van der Vroedschap, mit alle den Ryckdom der selver Stede, sustinerende, dat sy al sulcke veertich persoonen, als wy by onse Commissarissen, na goede informatie, hadden doen stellen, ende maecken, niet en behoorde te verlaeten, maer deselve te continueeren, uyt crachte van ons voorschreve Octroy, emmers by continuatie, en verlingginge van dien, 't welck sy meynden niet geëxpireert te syn, overmits 't consent van der laetste bede noch loop hebbende, by welcken consente 't voorschreven Octroy genouch gecontinueert was, emmers tot den tyd, dat deselve bede loop hebben soude: Die selve partyen met dese, en diversche andere redenen, by hen geallegeert, persisterende, en blyvende by heure meyninge, soo dat die voorschreve Commissarissen hen niet en hebben konnen accordeeren, noch vereenigen; Maer die selve partyen siende, ende merckende, dat doe den dach was, dat men die Burgemeesteren van der voorschreve Stede gemeinlyck pleech te vernieuwen, consenteerden saementlyck, dat onse voorschreve Commissarissen, sonder præjudicie van heure privilegien, keuren, ende rechten, by maniere van expediente, en voor deese reyse, kiesen souden vier Burgermeesteren, uytten persoonen, die sy hen noemden, en overgaeven; welcker onse Commissarissen, achtervolgende dien, na goede informatie, eerst by hen genoomen van de qualiteit van de selve persoonen, henluyden alsoo genoemt, hebben gekooren tot Borgemeesteren onser voorschreve Stede van Leiden, voor dit jaer,

Gerrid van Lochorst,	Jan Stoop,
Gysbrecht van Lodestein,	Bouwen Willemsz. van Warmond,

Ende by advyse, ende consente van den voornoemden partyen, hebben voort gecontinueert die oude Tresoriers der selver Stede: Ende dat gedaen, hebben die voorschreve partyen soo onderweesen, dat die Schout, Borgemeesteren, ende Gerechte mitten meesten deel van den Vroedschap, oock geconsenteert, en te vreden hebben geweest, dat sy procedeeren souden tot verkiesinge, ende vermaec-

kinge van den Veertich; achtervolgende welck consent, die voorschreve Commissarissen, nae dat sy hen oock ernstelyck geinformeert hebben gehad van der nutheid, ende bequaemheid, staet, ende qualiteit van veele, ende diversche Borgeren der voorschreve Stede, hebben totten Veertich voorschreven gekooren dese nabeschreve persoonen; te weeten,

Heer Willem van Alckemade, Ridder, Mr. Willem Simonsz. Doctor in de Rechten. Mr. Jan van Zeyst Dr. in de Medicine, Gomair van Boshuysen, Baljuw van Rhynland, Jan Stoop Kerstensz. Gysbrecht van Lodenstein, Bouwen Willemsz. van Warmont, Cornelis Harmansz. Cornelis Mast, Jan vander Bouchorst, Willem Jan Kerstensz. Hendrick van der Does, Jan Arentsz. van Beringen, Frans Gysbrechtsz. Pieter de Grebber, Floris van Boshuysen, Jan van Berendrecht, Coen van Boshuysen, Jan Claes Jansz. Jan van Honthorst, Claes Dircksz. Houtkooper, Isaack Alewynsz. Jan Paidze, Wolpart Roelofsz. Gerrit Roeloffs. Gerrid Ewoutsz. Ambrosius Colm (1). Willem Willemsz. Brouwer, Cornelis van Decin, Willem Willemsz. Meeman, Pieter Jan Pietersfoon, Dirck Ottez. Mr. Frans Paads, Jan Veen Claesz. Jan Hendricksz. van Warmond, Frans Gerrid Doensz. Mr. Ewout Wel, Huyge Meertsz. Wouter Jacobsz. ende Dirck Florisfoon Heermale.

Doen te weeten, dat wy, die saecken voorschreven overgemerckt hebbende, alle 't geene, dat by onser Commissarissen voorschreven, in der voegen, en manieren vooren verhaelt gedaen, en gehandeld es geweest, hebben 't selve geapprobeert, gevesticht, en gelieft, approbeeren vestigen, en believen mits deesen onsen brieve, authoriserende die Veertich persoonen, boven genoemt, ende ygelyck van hem bysonder, ende die, op dat 's nood sy, van niews kiesende, eligerende, ende ordonneerende totten Veertich van onser voorschreve Stede van Leyden, henlieden gevende, octroyeerende, en accorderende, dat sy van nu voortaen, navolgende die oude privilegien der selver Stede, alle jaeren op St. Jacobs avond Apostel, kiesen, ende nomineeren sullen sestien goede, notable, verstandige Mannen, Borgeren der voorschreve Stede, nut en bequaem tot het Schependom derselver Stede, die gepresenteert, en overgegeven sullen worden in geschrifte onsen Gouverneur, Stedehouder, Præsident, ende luyden van onsen Raide in Holland, die, ten gewoonelycken dage, daer uyt kiesen, ende neemen sullen acht persoonen tot Schepenen der voorschreve Stede, voor 't navolgende jaer, welcke præsentatie geschien sal by onsen Schout, en twee van den Burgemeesteren, sulcke, als by de meeste stemmen van de Veertigen daer toe genomineert sullen worden. Ende sullen die selve Veertich persoonen, die altyd oud sullen moeten weesen achtentwintich jaeren, ende daer booven, ende geen gebroeders, of Vader en Kind synde, gehouden worden, t' allen tyden, dat die Vroedschap op eenige saecken, der Stede aengaende, vergaderen sal, mette selve Vroedschap, en op gelycke boete mede te vergaderen, ende ygelyck van den selven vertoegen syn opinie, ende stemme te geven in der saecken, die ter selver vergaderinge geopent, en gehandelt sullen weesen, welcke stemmen van de Veertich van sulcker macht, ende weerden sullen weesen, als die stemmen van de voorschreve Vroedschap, soo wel in de kiese, ende electie van Burgermeesteren, en Tresorieren, op St. Martini avond, als in andere der Stede saecken, daer men die Vroedschap roepen sal, ende sullen gauderen, ende genieten in de præsentie, als die van de Vroedschap voorschreven. Ende en sal niemand van de voorschreve Veertich hen moogen absenteeren, noch excuseren tot der voorschreve Vergaderinge te compareeren, by soo verre hy in der Stede in gesonden lyve waere, maer indien ymand eenige merckelycke redenen, ofte oorsaecken hadde, ter selver Vergaderingh niet te koomen, sal gehouden syn, die den Borgemeesteren te vertoonen, ende te kennen te geeven, omme obedientie te bewysen, en de oorsaecke van absentie te verhaelen. Ende indien eenige van den voorschreven Veertigen aflyvich worde, ofte hem metter woonstede uytter Stad absenteerde, soo sullen de andere van de voorschreve Veertigen, tot heure eerste vergaderinge, naar dat het hen tot kennisse gekoomen sal weesen, gehouden syn eenen anderen, nut ende bequaem te kiesen in de Stede van den geenen, die aflyvich geworden, ofte uytter Stad mitter woonstede geabsenteert, ofte vertrocken soude weesen. Ende om vorder peys, ende eendrachticheid te voeden in de selve Stede, ordonneeren,

(1) Colen: *by Orlers*.

neeren, ende beveelen mitsdeesen den voorschreven Schout, Burgermeesteren, Schepenen, Gerechte, Thesauriers, ende andere Officieren der voorschreve Stede van Leiden, dat sy hem voortaen, elck in 't syne, ernstelyck voegen, ende employeeren, heure officien, en dienften te bewaeren, ende bedienen. Te weeten, die Schout ende Schepenen, eenen ygelycken recht, ende justitie te administreeren, achtervolgende heuren eedt: Den Borgemeesteren totter Policie, en der Stede schulden te innen, ende in te doen koomen, ende andere tot der Stede saecken officien, en affairen toesicht te hebben: Ende den Tresauriers totten ontfanck, ende uytgeven, ende alle jaeren reeckeningh te doen van heuren bewinde: Ende den anderen Officieren, elcx te doen, dat tot synen Staet, dienst, en officie behoord, sonder hen eenichsins te mogen onderwinden van elcx anders officie, in eeniger maniere. Ende dit al sonder præjudicie van den rechten, privilegien, en herkoomen onser voorschreve Stede van Leiden, indien dat ter yet es, contrarie den selven: Ende tot onsen wederseggen. Ontbieden daeromme, ende beveelen onsen lieven ende getrouwen Gouverneur, Stedehouder; Præsident, ende Luyden van onsen Rade ende Reeckeninge in Holland, Balluw van Rynland, Schout van Leyden voorschreven, ende allen anderen onsen Justicieren, Officieren, Dienaren, ende ondersaeten, wien dat aengaen, ofte roeren mach, ende een ygelycken van hem bysonder, soo hem toebehooren sal, dat sy deese onse ordonnantie, roboratie, auctorisatie, ende believinge, ende voorts al 't inhout van deesen onsen brieven, in der voegen, ende manieren vooren verhaelt, onderhouden, ende achtervolgen, ende doen achtervolgen, en onderhouden, ende den Burgermeesteren, Schepenen, Raid, Thesoriers, ende Vroedschappe onser voorschreve Stede van Leiden doen, laeten, en gedoogen van den selven rustelyck en vredelyck, en volkoomentlyck genieten, en gebruycken, sonder hen te doen, oft te laeten geschien eenich hinder, letsel, of moeyenisse ter contrarie, want ons alsoo gelieft. Des t' oorkonden, hebben wy onsen Segel hier aen doen hangen. Gegeven in onser Stad van Brussel, den derden dach van Decembri, in 't jaer ons Heeren duysend vyfhonderd en veertien. Ende van den Rycke van ons Keyser, te weeten van Germanien XXIXen. ende van Hungarien XXVen.

Opte plycke stond:

By den Keyser, ende mynen Heere den Eertshertoge in heuren Raide.

En was onderteyckent

Hanneton.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N.

Privilegie der Stad Leyden beroerende de Veertigen, verkiesinge van de Sestien, van de Burgermeesteren, Thesauriers, &c.

Den 21. Juny 1519.

Kaerle, by der gratien Godts Coninck van Gastilien, van Leon, van Grenaden, van Arragon, van Navarre, van beyde de Cicilien, van Valencen, van Majorque, van Sardinen, van Corsica &c. Eertshartoge van Oostenryc, Hartoge van Borgondien, van Lotringen, van Brabant, van Stiers, van Carinten, van Crain, van Lembourg, van Luxembourg, ende van Gelre, Grave van Vlaenderen, van Habsburch, van Tyrol, van Artoys, van Borgondien Palsgrave, ende van Henegouwen, Lantgrave van Elsaten, Prince van Swaven, Marckgrave van Borgondien, ende des H. Rycx, van Hollandt, van Zeelandt, van Phirt, van Kieburch, van Namen, ende van Sutphen, Grave, Heere van Vrieslandt, van den Winsmarck, van Portenauw, van Salins, ende van Mechelen, allen den genen die desen onsen brieve sullen sien, Saluyt. Alzo by onsen opene brieven van den 26. in October lestleden, wy, om seeckere redenen ons daer toe porrende, weder geroupen ende gerevoceert hebben de Veertich, den welcken wy onser Stede van Leyden in Hollandt, daer te vooren in den jaere 1514. tot onsen

wederseggen verleent, ende geordonneert hadden, het sy dan d'Ingeseetenen van onse voorsz. Stede, zichtent onse voorsz. revocatie, getoont hebben, dat sy de voorsz. Veertich van ouden tyden hebben gehadt, ende dat de welvaert van der selver onser Stede daer innegelegen sy, ende daeromme, onlangs, in 't consenteeren van onse leste Bede in Hollandt, ootmoedelick gebeden hebben, hemluyden de voorsz. Veertich te willen restitueren. Des wy aensiende hore goetwillicheyt, ende tot der welvaert van de selve onser Stede, hem geconsenteert, ende toegeseyt hebben, ende van doen toegeseyt hebben, te dien eynde onsen lieven ende getrouwen Neve, ende Stadhouder Generael van Hollandt, Seelandt, ende Westvrieslandt, den Grave van Nassau, gecommitteert in onse Stede van Leyden te reysen, ende aldaer van onsen wegen alsulcke XL. Personen, daer toe nut synde, te ordonneren, ende te stellen, ende den selven Veertich alsulcke macht, ende auctoriteyt te geven, als hem, aensiende onse eere, ende 't profyt van der voorsz. Stede, goet ende redelic duncken zoude. Ende also onsen voorsz. Neve, ende Stadthouder, daer toe, overmits syn reyse, als toe van onsen wegen inder Duytscher Landen [en] aldaer noch es, niet en heeft mogen vaceren, noch verstaen, waeromme wy tot syner begeerte, onsen lieven ende getrouwen Rade, Frederic van Renesse, en Mr. Vincent Cornelisz. by onsen brieven, van den 10. in Maerte lestleden, gecommitteert hebben, in onse voorsz. Stede van Leyden te trecken, ende aldaer informatie te nemen van den state, ende conditie van den Ingesetenen der selver Stede, om uyt dien tot XL. Personen toe, de notabelste, ende rechtvaerdichste te kiesen, ende voorts aldaer te verneemen, wat authoriteyt wy den selven Veertigen in heure institutien best souden mogen geven, ende ons van als rapport te doen. Doen te weten, dat wy des voorsz. is, gemerct den gemeynen ingesetenen van onser Stede van Leyden, Supplianten, genegen wesende haere supplicatie, willende met hen luyden met goeder trouwen procederen, ende hen luyden onse voorsz. toeseggen onderhouden, gehoort hebbende het rapport van onsen voorn. gedeputeerden, ende heuren advys, wy by rypen rade, ende deliberatie van onsen seer lieve Moeye Vrouwe Margarite, Eertshertoginne van Oostenryc, Hartoginne ende Gravinne van Borgondien, Hartoginne, tohteneffe van Savoye &c. ende van den Luyden van onsen Secreten Rade, ende van onsen Finantie in desen onsen Lande geordonneert den voorsz. Supplianten die Veertich gerestitueert, ende so verre noot sy van nieus gegunt, verleent ende geconsenteert hebben, restitueren, verleenen ende consenteren, uyt onse sonderlinge gratie by desen, ende hen lieden daer toe noemende de naervolgende personen, te wetene,

Heer Gerit van Lockhorst Ridder, Heynric van der Does, Schout, Mr. Willem van Oy Symonsz. Dr. Mr. Jan van Seyst, Dr. Willem van Lodensteyn, Cornelis Mast, Ambrosius Colen, Dirc Ottensz. Jan Stoop Kerstantsz. Wermbout Pietersz. Volckert Roelofsz. Jan Reijersz. Brouwer, Dirc Florisz. Heermale, Pieter Jan Pietersz. Claes Dircsz. Houtcoper, Geryt Jan Gerytsz., Willem Jan Kerstantsz. Ysaack Aelwynsz., Bouwen Willemsz. van Warmondt, Pieter Grebber, Henric Florisz. Philips Nachtegael, Floris van Bosch, Jan Claes Jansz. Jan Paedts Claesz. Jan van Boschuysen, Florys Jacobsz. Mr. Vranc Paets, Jan Claes Alewynsz. Willem Willemsz. Brouwer, Frans Gysbertsz. Hugo Meesz. Adriaen Gerysz. Jan van Toll, Wouter Jacobsz. Jan Jansz. Blaeuwer, Mr. Ewout Wel, Frans Geryt Doensz. Isaac Claesz. ende Jan van Honthorst.

Ende de selve Veertich, ende heure nacomelingen macht, auctoriteit, ende zonderling bevel geven, van nu voort aen jaerlicx, des daechs voor St. Jacobs Apostel avendt, in Julio, op onser Stede huys van Leyden te vergaderen, ende aldaer Sestien notabelen eerbaere, verstandige, ende rechtvaerdige mannen, naer haren besten duncken, ende in heuren conscientie de nutste, ende bequaemste totten Schependom van onsen voorsz. Stede, te kiesen, den welcken Sestien goede mannen, aldus gecoren, byden Schout, ende twe van den Burgermeesteren van onser voorsz. Stede, den welcken de voorsz. XL. daer toe Committeren zullen, onsen Stadhouder, ende in syn absentie, onsen President, ende den Luyden van onsen Rade in Hollandt, Seelandt, ende Westvrieslandt gepresenteert sullen worden, om totten gewoonlicken dach die acht uyt dien, van onsen wegen gecoren, ende geordonneert te wesen tot Schepenen van onsen voorsz. Stede, voor den naest dien toecomenden jaere; Ende hier toe ordonneren wy, dat de voorsz. Veertich, jaerlicx op St. Martens avondt, met die van der Vroetschap onser Stede van Leyden, de Burgemeesters, ende Treforiers der selver Stede, kiesen sullen,

len, ende tot allen onser voorsz. Stede affairen, gelyc die van der Vroetschap, ende tot gelycke stemmen peynen ende boeten geroupen wesen, ende compareren, ende verstaan sullen, waerop de voorsz. Veertich, in heur luyden Institutie, in handen van onze voorsz. Neve ende Stadhouder, die Grave van Nassau, ende in syn absentie, in handen van der voornoemden Heere van Male, ende Mr. Vincent Cornelisz. onse Raden, ende daer toe jaerlicx, al eer sy tot verkiesinge van den voornoemden Sestien procederen, in handen van onsen Schout van Leyden, dien wy daer toe committeren, in presentie van de Burgermeesteren, ende Schepenen van onsen voorsz. Stede, of van het meestendeel van dien, Sweeren sullen, dat sy, ende elc van hem tot de voorsz. kiesinge, ende electie na heure beste wetenheyt, ende sonder iemants versouck, ofte inductie, iemant (1), wie hy sy, faveur te dragen, procederen zullen, ende alleenlic onse eere, ende onser Nacomelingen, ende 't gemeyn proufyt, ende welvaert van onser Stede voorsz. ende van den ingesetenen derselver, aensien zullen. Ende voorts in allen den affairen van onse voorsz. Stede hem trouwelic quyten. Ende ingevalle, eenige van den voorsz. Veertich aflyvigh werde. of buyten onse voorsz. Stede ter woninge treckt, ofte andersints van de selve Stede hem absenteert, indien gevalle, zullen die andere van den XL. in de stede van dien aflivigen, of geabsenteerde persone, eenen kiesen, ende ordonneren van den notabelsten, ende rechtvaerdichsten Personen, die sy in haere conscientien nutte, ende bequame daer toe kennen ende wesen zullen, out wesende ten minsten XXVIII. jaeren, ende geen gebroeders, Vaders, ofte Kinderen wesende van eenigen van den voorsz. XL. ende de welcke personen, by den Veertich aldus gecoren wesende, gepresenteert zullen werden onsen Schout van Leyden, ter tyt synde, de welcke hem Luyden, van onsen wegen institueren zal, ende alles doen, ende voorts jaerlicx gelyc van den anderen Veertich den behoorlicken, ende voor verhaelden eedt ontfangen zal. Dit al tot onsen wederseggen, ende sonder prejuditie nochtans van de Privilegien van onser Stede van Leyden, indien zy eenige hadden ter contrarie. Ontbieden daeromme ende bevelen onsen voorsz. Stedehouder, President, ende Luyden van onsen Rade, ende Reeckeninge in Hollandt, Baillou van Rynlandt, Schout van Leyden, ende allen anderen onsen Justiciers, Dienaeren, ende Ondersaeten, wien dit aengaen, of aenroeren mach, ende eenen iegelicken van hem bysonder, zoo hem toebehooren zal, dat sy dese onse Ordonnantie, ende al 't inhouden van desen onsen brieve, onderhouden ende achtervolgen, ende den Burgermeesteren, Schepenen, Raedt, ende Thresoriers, ende Vroetschap onser voorsz. Stede van Leyden, doen, laten, ende gedoogen van den selven rustelic, vredelic, ende volcomen genieten, ende gebruycken, sonder hem te doen, ofte laten geschieden enich hinder, letsel, of moeyenisse ter contrarie; want ons alzo gelieft. Des t'oorconden hebben wy onsen Segel hier aen doen hangen. Gegeven in onser Stadt van Bruyssel den XXIen. dach van Junio, in 't jaer ons Heeren MDXIX. ende van onsen Rycken 't vierde.

By den Coning in syn Raedt,

Du Blioul.

Uit het Copie van Burgermr. J. Orlers hem gegeeven door Mr. Willem Paedts.

Uit de MS. Copie van J. Orlers, ten deele by S. v. Leeuwen Bat. Illust. pag. 1412. En MS. Privilegien van Leyden.

(1) *Of* niemand.

Die te Leyden tot het Burgemeesterschap, Schependom, Thesaurierschap, en Waardynschap verkoozen zyn, moeten het zelve bedienen, of die van zyn Poorterschap afstaat, zal tot Issue den tienden penning van zyn goed betaalen, enz.

Den 24. July 1543.

Kaerle, by der gratien Goodts Roomsch Keyser &c. Allen den genen die desen onsen brieff sullen sien, saluyt: Doen te weten, dat wy ontfangen hebben de oitmoedige Supplicatie van onsen beminden Burgemeesteren, ende Regierders onser Stede van Leyden, in Hollandt, innehoudende, hoe dat heurlieder Voorsaaten, Regeerders derselver Stede, voortyts verkregen hebben van onse Voorvaderen, Graven van Hollandt, za. ged. sekere Privilegie, 't welck tot desen dage toe altyts onderhouden is geweest, inhoudende, onder andere, als dat niemant binnen onse voorsz. Stede van Leyden, soude mogen wesen Burgemeester, noch Schepen, hy en soude aldaer eerst seven jaren poorter geweest syn, ende alsoo die selve diensten, als oock te wesen Thesaurier, ofte Waerdeyn derselver Stede, seer lastich, ende onoreux vallen, ende eenige mede den poorters schadelicken syn, overmits dat deur andere Keuren, ende Ordonnantien derselver Stede, van soo lange tyden geobserveert, dat geen memorie en es ter contrarie, gecaveert es, dat indien eenige uytter nering van der draperye, met dat daer aen cleeft, totten voorsz. diensten aldaer gecoren worden, sy deselve negotiatie verlaten moeten, soo lange sy dienen, ende dit tot onderhoudenisse van de voorsz. draperye, 't welck de hooftneringe es der voorsz. Stede. Soo bevinden sy Supplianten, dat die burgeren ende poorters van Leyden, middelen, ende practiquen bestaen te soucken, om niet eligibel te wesen tot de voorsz. diensten, want sy haer poortrecht renuncieren, ende opseggen, ende blyven al evenwel in de Stadt wonende, pretenderende mitsdien, overmits het voorsz. privilegie [soo sy geen poorters syn] niet eligibel te syne. Ende verstaen mede die voorsz. Supplianten, dat daer andere practiquen gesocht sullen worden, want diversche poorters souden haer poortrecht opseggen, ende over een halffjaer daer naer, cortere, of langere, weder poorter werden, ofte sy souden heur poortrecht opseggen, ende laten heur neringe by heuren Kinderen exerceren, soo dat de Supplianten doordien eyntelicken gedrongen souden werden, heur voorsz. privilegie te moeten renuncieren, ende verlaten, tot heurlieder grooten achterdele, enne prejuditie, ten ware dat hemlieden hierop, by ons, behoorlick versien werde, 't welck sy onlangsleden ons te kennen gegeven hebben, ende van ons verworven sekere onse opene brieven van Octroye, in vorme van placcate, maer alsoo sy verduchten, dat 't effect van dien expireren zoude mogen t' eynde 's jaers, hebben ons versocht, ende oitmoedelick gebeden, dat ons gelieven soude hem te verlenen, ende te octroyeren, dat van nu voirtaen alle poorters der voorsz. Stede, die gecoren sullen syn tot eenigen van den voorsz. vier diensten, gehouden sullen syn die te bedienen, ende exerceren tot het eynde van den behoorlicken tyden, sonder heurlieder poorterye op te mogen seggen, op de verbeurte van duysent Carolus guldens, ende indien yemant daer te vooren, off naer, wilde syne voorsz. poorterye renunchieren, dat hy daer toe niet en sal toegelaten syn, dan mits alvoren betalende 't recht van der Issue, bedragende den thienden penninc van allen synen goeden, ende hun hier op te doen expedieren onse behoorlicke opene brieven. Waeromme wy de saken voorsz. overgemerckt, begerende die welvaert, ende conservatie onser voorsz. Stede van Leyden, den Supplianten genegen wesende t' heurlieder voorsz. bede, hebben geordonneert, geaccordeert, ende geoctroyeert, ordonneren, accorderen ende octroyeren, uyt onse sonderlinge gratie, mitsdesen, dat van nu voortaen alle poorteren van Leyden, van wat state, ofte conditie sy syn, of souden mogen wesen, die totten voorsz. diensten, ofte officien van Burgemeesterschap, Schependom, Thesaurierschap, oft Waerdeynschap van der voorsz. Stede, oft eenige van dien gecoren, geëligeert, ende geropen sullen werden, gehouden sullen syn deselve diensten, oft officien den gehelen behoorlicken tydt volcomentlic te bedienen, ende exerceren,

eeren, sonder daerentusschen hun poortrecht aff te mogen gaen, renunchieren, oft opseggen, op peyne van duysent onser Carolus guldens te verbeuren, ten profite van onser voorsz. Stede, by den genen die hem vervorderen sullen des contrarie te doene, ende soo verre eenige voor, of na sy tot eenige van den voorsz. diensten geropen, ende gecoren waren, wilden heur voorsz. poortrecht opseggen, of indien eenige sichtent der concessie, ende dat van onsen brieve van placcate [des boven mentie gemaeckt is] sulcx gedaen hadden, dat, indien gevalle, alsulcke persónen, eer sy ontpoortert, of daer toe geädmitteert sullen werden, sullen alvoren gehouden wesen der voorsz. Stede te betalen, ende op te leggen promptelick den thiensten penninck van allen heuren goeden; voor 't voorsz. recht van Issue, niettegenstaende, dat naerdien sy de voorsz. poorterye gerenoncheert zouden hebben, sy binnen der selver Stede souden willen blyven sitten, ende resideren metter woonstede, maar sullen haer (1) altyts voor wettelicke poorters gehoude. wesen, sonder aenschou te nemen op heurlieder voorsz. renunciatie, die hun van egene waerde en sal wesen soo lange, ende ter tyt toe, dat sy 't voorsz. recht van yssue volcomelick betaelt sullen hebben, gelyck ende in aller manieren, als die gene, die naer heure ontpoorteringe van daer vertreecken metter woonstee, dese onse gratie ende Octroy gedurende tot onsen wederroupen alleenlick, ende verder niet. Ontbieden daeromme onsen lieven ende getrouwen Hooftpresident, ende lieden van onsen secreten, ende grooten Raiden, Stadthoudere, Eerste, ende anderen onsen Raiden in Hollandt, Schoudt onser voorsz. Stede van Leyden, ende allen anderen onsen Rechteren, Justicieren, ende Officieren, heuren Stedehouderen, ende eenen yegelicken van hen, soo hem toebehooren sal, dat sy de voorsz. Supplianten doen, laten, ende gedogen van dese onse gracie, accorde, ende Octroye, ende van alle den innehouden van desen, naer hare vorme ende inhouden, bysondere tot onsen wederroepen, rustelick, vredelick, ende volcomelick genieten ende gebruycken, sonder hen daerinne te doene, oft laten geschiene eenich letsel, oft moeyenisse ter contrarien. Ontbieden, ende bevelen voitts onsen voorsz. Schoudt van Leyden, jegenwoordich, ende toecomende, dat hy procedere jegens die overtreders van onse voorsz. gratie, ende Ordonnantie, by executie van de peynen voorsz. sonder verdrach, ofte dissimulatie, des te doene geven wy hem volle macht, ende sonderling bevel, want ons alsoo gelieft. Des t' oirconden hebben wy onsen zegel hier an doen hangen. Gegeven in onse Stede van Brussele den XXIIII^en^. dach in de maendt van Julio, in 't jaer ons Heeren duysent vyffhondert ende drie enveertich, van onsen Keyserrycke 't XXIIIe. ende van onsen rycken van Castilien, ende anderen 't XXVIIIe.

Op de plycque stondt,

By de Keyser in synen Raide,

Onderteekent.

De Lange.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N.

(1) *Mogel.* daer.

Aanstelling van Regeerders der Stad Leyden, naa het ontzet van de belegeringe, ten overstaan van den Prins van Oranje gedaan.

Den 14. *October* 1574.

Alsoo, mits de belegeringe der Stadt van Leyden, zedert den vyffentwintichsten Mey, tot den derden Octobrys voorleden, de vernieuwinghe der Schepenen, ende Wethouderen aldaer verlengt, ende uytgestelt zynde, d' voorsz. Schepenen, als wesende den tyt van heuren dienst geëxpireert Jacoby lestleden, niet en verstonden, als nu langer daer inne gehouden, mer genouch daer van, ende

ende van heuren eedt, diesaengaende, ontslagen te zyn, ende daer beneffens, dat by den hooffden, ende Principalen, zoo van den Magistraten, als van de Schutterye, ende Burgerrye, den Prinche van Orangien, Grave van Nassau &c. Stadthouder, ende Capiteyn Generael voor zyne Majesteit over Hollandt, Zeelandt, Vrieslandt, ende Utrecht, verthoont was, vande aenstaende tyt der verkiesinghe, ende vernieuwinghe der Burgermeesteren, ende Thesauriers van de zelve Stadt, die naer ouder ghewoonte, ende ordonnantie zoude vallen Martini eerstcomende, ende dat overmits, ende geduyrende dese jegenwoordighe beroerte, ende oorloghe, vele persoonen van de notabelste, ende treffelyckste poorteren verloopen, verstorven, ende van conditie zeer verandert waeren, fulcxs dat van noode was tot versekertheyt, ende welvaert der voorsz. Stede, hier van een goede insichte genomen te werden, versouckende mitsdesen, dat syn Excellentie, alsnu binnen deser selver Stede jegenwoordich zynde, mede, ende neffens de vernieuwinge van de Schepenen, voor dese reyse, ende mit eene wege, zelffs zoude willen stellen oock de Burgermeesteren, ende op 't voorder gouvernement, ende regeeringhe der voorschreven Stadt, zulcxs ordonneeren, ende voorsien, als zyn Excellentie, naer voorgaende ondersouck, ende mit volcomen kennisse van allen gesteltenisse der zaecken, ende persoonen, bevinden zouden totten meesten welvaert, ende versekertheyt der zelver Stede te dienen, ende van noode te zyn, ende dit alles by provisie, zonder aenschou te nemen op eenighe costuymen, ordonnantie, oft previlegie, indien daer eenighe mochte zyn, voormaels anders geobserveert, ende blyffven alle de selve voor den toecomenden tyt onvermindert. Soo is 't, dat zyn Excellentie, op alles ten vollen hem gheinformeert hebbende, ende aenmerckende den jegenwoordigen staet der voorsz. Stede, mede regaerdt genomen op te doleantie, ende versouck van eenighe van de Overicheyt, ende Magistraten, ten fyne zy luyden van heure officie, ende dienst, daer inne zy luyden tot heuren grooten laste, beswaernisse, ende quetse, tot noch toe waeren geweest, de voorleden beroerden tyt, ende bysondere in beyde der Stede belegeringhe, alsnu mochten worden verlicht, omme alle gelyckheyt, gherusticheyt, ende goede geregeltheyt in de regeringhe der voorsz. Stede, voortsaen onderhouden te worden, by advys van de Raden, neffens hem wesende, goet ende raetsaem bevonden heeft, de voorschreven vernieuwinghe der Burgermeesteren, een Thesaurier, ende Schepenen eenpaerlycken, ende gesamentlycken voor desen tyt gedaen, ende oock 't getal der Veertich, ende Vroetschap, behalven den vier Burgermeesteren, ende acht Schepenen geredigeert, ende gebracht te werden tot zestien gequalificeerde, ende bequaeme persoonen, poorters, oft inwoonders der voorsz. Stede; ordonnerende ende stellende oversulcxs als Burgermeesters voor den toecomende jaere tot Martini anno vyff ende tzeventich toe:

Willem Janszoon van Heemskerck, Dirick Jacobszoon van Montfoort, Huych Claeszoon Gael, ende Willem van Loo;

Voor Schepenen omme te dienen tot Jacoby eerstcommende, Cornelys Adriaenszoon, Cornelys Huygenzoon, Pieter Heyndrixszoon Wassenaer, Pr. Oom Prs. zoon, Pr. Prs. Joryszoon, Gerryt Wiggerszoon, Claes Ghysbrechtszoon van Dorp, ende Claes Adriaenszoon:

Ende als Veertich, off Vroetschappe, Cornelys van Noorde, Pieter Adriaenszoon van der Werff, Dirick Gerrytszoon Smaling, Jan Janszoon Brouwer, Ghysbrecht Henrixzoon, Cornelys Gerryts de Haes, Jan Lucas, Olivier Philipszoon, Dirick Gerrytszoon, Hessel, Bouwen Paets Janszoon, Cornelys Willemszoon, in 't Jopenvat, Mr. Pouwels Vos, Jan Paets van Zandthorst, Huych van Alckemade Janszoon, Jacop Gerrytszoon, Drapenierder, ende Anderies Schot:

Ende als Thesaurier de voorgenoemde Cornelys van Noorde.

Bevelende mitsdesen den Officier, ende Schout van Leyden, den voornoemden Burgermeesteren, Schepenen, Veertich, off Vroetschappen, ende Thesaurier, elcx in heur regardt, den behoorlycken eedt aff te nemen, ende 't zelve gedaen zynde, d' zelve te houden, ende doen houden in heure voorscreven staet, ende officie, mitsgaders oock recht, ende Justicie mitten voornoemden Schepenen t' administreren naer behooren, sonder dat eenighe der voornoemde Burgermeesteren, Schepenen, Veertigen, off Vroetschappen, ofte Thesaurier, hem uyter Stede sal mogen vertrecken, ofte absenteren, zonder weet van den meerdeel der zelver Burgermeesteren, op peyne van vyftich guldens van veertich grooten, t' elcken reyse te verbeuren, d' een helft tot prouffyte van den Officier, ende d'ander helft tot prouffyte van deser Stede, de welke peyne den voornoemden Officier by desen belast wert t' executeren, ofte innen

zon-

zonder dissimulatie, ofte verdrach; ende dit alles by provisie, ende tot anders geordonneert zal zyn, zonder prejudicie, off verminderinghe van allen ordonnantien, handtvesten, ofte previlegien, indien daer eenighe zouden moghen syn desen contrariërende, d' welcke zyne Excellentie niet verstaet te derogeren, mer desen niet jegenstaende te houden in haer geheel. Gedaen tot Leyden, onder de handt ende signatuere van zyn Excellentie, den veertienden Octobrys XV^{c}. tzeventich vier.

Ende was onderteeckent :

Guille. de Nassau.

Opten rugge stont :

Op huyden, den veertienden Octobrys XV^{c}. vier entzeventich, hebben Cornelys van Noorde, Pieter Adriaenszoon van der Werff, Dieryck Gerrytszoon Smaling, Jan Janszoon Brouwer, Ghysbrecht Henricxs, Cornelis Gerrytszoon de Haes; Jan Lucaszoon, Olivier Philipszoon, Bouwen Paets Janszoon, Cornelis Willems zoon, in 't Jopen vat, Jan Paets van Zandthorst, Huych van Alckemade Janszoon, Jacob Gerrytszoon, Drapenierder, ende Andries Schot, aen handen van zyn Excellentie, als Veertigen, off Vroetschappen, den behoorlycken eedt gedaen.

Aldus gedaen op Burgermeesteren Camer.

Ten zelven daghe hebben Cornelys Adriaenszoon, Cornelys Huygenszoon, Pieter Henrix zoon Wassenaer, Pieter Oom Pieterszoon, Gerryt Wiggerszoon, ende Claes Ghysbrechtszoon van Dorp, als Schepenen: Vorder Willem Janszoon van Heemskerck, Dirick Jacobszoon van Mondtfoort, ende Huych Claeszoon Gael, als Burgermeesteren respectivelycken, den behoorlycken eed gedaen in der Vierschare, al in kennisse, ende jegenwoordicheyt van my,

Ende was onderteyckent :

J. van Hout.

Noch lager stont :

Opten XIX^{en}. October heeft Claes Adriaenszoon, opten XXIIII^{en}. Mr. Pouwels Vos, opten XXV. Pr. Pr. Joryszoon, opten III^{en}. Novembrys, Willem van Loo, ende opten XXII^{en}. Novembrys, Dirick van Hessel, al van 't voorschreven jaer XV^{c}. LXXIIII. respectivelycken haeren eet gedaen in Collegio, op 't Raedthuys, mede in kennisse, ende jegenwoordicheyt van my,

Ende was onderteyckent :

J. van Hout.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 363. tot 365.

Die van den Gerechte der Stad Leyden, verstaande, dat de Prins, als Stadhouder, de Veertigen verminderen, de Burgermeesteren, Schepenen, en anderen, buiten den gewoonen tyd, verzetten, enz. wilde, beroepen zich op de privilegien, en betuigen niet van meening te zyn tegen hunnen eed te doen.

Den 14. October 1574.

Die van den den Gerechte van Leyden, gehoort hebbende, de propositie van zyne Ex^{e}. ende verstaen, dat zyne Excellentie van meeninge was 't getal van de Veertigen deser Stede te verminderen, ende voorsz. voor de ordinaris ty-

den te procederen tot electie van de Burgermeesteren, Schepenen, ende Thezaurier, ende ooc van eenige persoenen geen poorters der voorsz. Stede wezende, adverteren by deezen zyn Exc. dat de selve Stede, by de voorzaten van de Coe. Mat. onsen alregenadichsten Heere, als Grave van Hollant, onder andere voorzien is van een privilegie, die (1) niemandt tot het Veertichdom, off Schependom, ofte andere publcyke officien gecoren, ende gestelt en mach werden, dan de ghene die zeven jaeren Poorters deser Stede geweest zyn, ende alhier, voorden selven tyt, heur continuele residentie gehouden zouden hebben, ende dat zy de selve privilegie bezwooren hebben, ende daeromme ooc protesteren ende verclaeren by deesen, dat zy in de voorsz. electie, ende 't gevolge van dien, niet en consenteren, noch van meeninge en zyn jegens heuren eet te doen. Waer op zyne Exc. verclaert heeft, als breeder blyckt by de acte van de electie van date den XIIIIen. Octobris XVC. LXXIIII. ende die van den Gerechte tot heurluyder ontlastinge van de voorsz. verclaringe, ende protestatie behoorlicke acte verleent, ende den Secretaris ondergeschreven geauthorizeert heeft, dese jegenwoirdige te onderteyckenen. Aldus gedaen opten XIIIIen. Octobris, anno XVC. tzeventich ende vier.

Lager stont:

In kennisse van my,

Ondergeteykent, J. van Hout.

Privilegieboek der Stad Leyden No. 50. pag. 180. en Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 362. versa.

(1) *Of* dat.

De Protestatie van den Burgermeester Pieter Adriaanszoon van der Werf, wegens de Verandering op den veertienden October 1574. *in de Regeering te Leyden gemaakt.*

Den veerthienden dach Octobri, anno vierende seventich, is op 't Stadthuys een acte ghemaeckt, ende gheregistreert, dat op den dach voorsz. gebuerde een groote veranderynge met veranderen van de Gherechte deeser Stad Leyden, ook Vroetschap, ende Veertich, duer voortstel van nyeuschieryghe, ende onghestadyghe geesten, die syn Excellentie, den Prince van Orange, Graef Willem van Nassouwen, dat ingaven, om sulcx te doen: in welcke veranderinge werde gestelt, ende ghemaeckt Regenten. die in de beleegheringe met de Spaenjaerden, daer voor de Stadt leggende, wilden accorderen, en in laten. In welcke veranderinge ick onderghesschreven noeyt raedt, noch daet en hebbe ghegeven, noch oock geen weetenschap aff ghehadt, dan als syn Princelicke Excellentie de saeck openbaerde, hebbe met myn Heer Smaling vertreck genomen in Scheepenen camer, 't selve ons syn Excellentie toeliet, siende dattet niet anders weesen en mocht, hebben met beleeffde woorden mondeling gheprotesteert; doch voor myn persoon versocht ondtslaechynge, soe mynen tyt van offstel naeby was, ende ick veel moeyte, peryckel, ende swaericheden duer comen was, ende den ghetrouwen die vrundtschap doen, op dat die selve synen asem wat soude moghen verhalen, 't selve my van syn Excellentie gegunt worde. In een teecken dat dit waer is, hebbe dit met mynder handt voor God, die 't al siet, onderteeckent; op den elffden Augusti, anno sesthien hundert, als ick ghecomen was tot den ouderdom van over die een ende tseventich jaeren, doen ick ghereetschap maeckte, gesont synde van harte, dan wat traech op de gange, om wt deeser werlt te scheyden, als 't God belieffde, daer om ghesschreven.

Was onderteeckend, P. van de Werff. 1600.

Eigehandige Verklaaring van den Burgermeester Pieter Adriaanszoon van de Werff, van den Heere Mr. G. Huyssen, Secretaris van de Weeskamer.

De Burgermeesters, en Schepenen, bevestigen uit den naam van de Vroedschap der Stad Leyden, de voorgaande betuiging van die van den Gerechte.

Den 10. January 1576.

De Burgermeesteren, ende Schepenen der Stadt Leyden, over ende uyten name van die van der Vroetschappe der selver Stadt; gehoort hebbende, 't inhouden van zeekere missive van zyne Ex^{e}. aen Jonckheer Jacob van der Dous, Superintendent, geschreven, ende gesien ooc zeeckere acte van zyne Ex$_{e}$. beide van date den VIII^{en}. Novembris lestgeleden: Verclaren, dat zy alsnoch persisteren by de protestatie, ende verclaringe zynre Ex^{e}. op den XIIII^{en}. Octobris anno XV^{C}. LXXIIII. gedaen, ende dat zy onder deselve, voor zoe vele in hem es, ende zy eenichsins vermogen, van meeninge zyn mitten persoonen van de Vroetschappe, ende andere van den Veertich, hier vergadert tot electie van Burgermeesteren, ende Thezauriers, naer volgens de privilegien deser Stede, te procederen zoe zy in conscientie, volgende heuren gedaen eet, bevinden zullen te behoor, daer van expresselicken alsnoch protesterende by desen. Aldus gedaen ter presentie van den voorsz. Superintendent, opten X^{en}. January, XV^{C}. LXXVI.

Lager stont:

In kennisse van my,

J. van Hout.

Privilegieboek der Stad Leyden No. 50. pag. 180. en Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 362. versa.

Afkondiging den 23. October 1618. te Leyden gedaan, en verandering van de Regeerders door zyn Excellentie Prins Maurits, aldaar gemaakt.

Alsoo zyne Excellentie, alhier binnen de Stadt Leyden, in persoon is verschenen, omme de selve Stede, ende de goede ingeseten van dien, wederomme in haer voorgaende ruste ende eenigheyt te brengen; So is 't, dat zyne Excellentie met goet vinden van de Magistraet deser Stede, allen, ende een yegelycken by dese wel expresselic doet belasten, ende bevelen; hem te onthouden van alle moetwille, ende petulatie, ofte eenighe ongheregheltheden binnen deser Stede aen te rechten, nochte yemanden te injurieren, schelden, naeroepen, ofte in 't minste te beschadighen, 't sy aen persoon, huysen, ofte goederen, om wat saecken 't selve ooc soude mogen wesen, maer hem opstrate te gedragen in alle modestie, sulcx des behoort, op pene, dat de genen, die ter contrarie bevonden sullen worden, yet tot yemants oneere, schade, ende letsel te doen, ofte attenteren met woorden, ofte wercken, dat sy daer over ten exempel van anderen, nageleghentheydt, aen den lyve, ofte andersins metter daet, sonder eenighe conniventie, sullen gestraft worden.

Actum tot Leyden den XXIII. Octobris, 1618.

De nieuw aangestelde Burghemeesteren.

Pieter Adriaensz. Deyman, Burgermeester gebleven.
Gerrit Leenaertsz. Fabrykmeester.
Amelis van Hoogheveen, Ontfanger.
Meester Clement van Baersdorp.

Schepenen.

Jasper van Banchem.
Andries Jaspersz. Vesanevelt.
Huych van Codyck.
Jacob Cornelisz. Leeusvelt, Schepen gebleven.
Jan de Bont, Jacobsz.
Jacob Willemsz. Verboom.
Gerardus Lantschot, Docter in de Medecine.
Daniel Symonsz. van Alphen.

Oude Vroetschappen.

Claes Adriaensz. van Leeuwen.
Heynderick Egbertsz. van der Hall.
Franck van Torenvliet.
Frans Adryaensz. van Leeuwen.
Huych van Nes.
Jacob Paets.
Mr. Jacob van Broechoven.
Cornelis Jansz. Valckenburch. [Houtkooper].
Harman Evertsz.
Philips Lantschot.
Willem Claesz. van Warmont.
Pieter Cornelisz. de Haes.

Nieuwe Vroedschappen.

Stoffel Dircksz. van Nieuwenhoven.
Jan Orlers, Boekverkooper.
Arent Willemsz. [van den Bosch] Huysfittenmeester.
Bastiaen Janssoon.
Capiteyn Adriaensz. van Tetroode.
Capiteyn Robrecht van Rossen.
Capiteyn Cornelis Warmont.
Adriaen Janssoon van Staveren, Seepsieder.
Cornelis Heynderycksz. van Gooten.
Dirck Schaeck.
Dr. Willem Bontius, Professer in de Rechten.
Jan Thyssen van Tol.
Gerrit Evertsz. Roos.
Symon Willemsz. van Kerchem.
Mees Jacobsz. van Sanen.
Matheus Gerritz. Tollenaer.
Docter Willem Moerbergen.
Arent Pietersz. van Polanen.

Afgezette Burgermeesteren.

Franck van Toorenvliet.
Laurens Huygensz. Gael.
Dirick Gerretsz. Hoogeveen, Brouwer in de Spa.

Afgezette Schepenen.

Heynderick Egbertsz. van der Hall.
Jacop Jansz. van Assendelft.
Frans van Duyst, Brouwer in de Croon.
Pieter Huygensz. de Bois.
Jan Pietersz. de By.
Cornelis Claesz. van Noort.
Jan Knotter.

Afgezette Vroedſchappen.

Meeſter Franck Duyck de Jode.
Jan Yſenoutſe van Nes.
D. Weſep, Gecommitteerde Raet in den Haeghe.
Cornelis Paedts, in de Admiraliteyt t' Amſterdam.
Willem Tibout.
Paulus Stochius, noch tegenwoordig Secretaris van de Weeskamer.
Jan Pietersz. Douw, Lantmeeter.
Mees Willemsz. van Aſſendelft.
Claes Adriaensz. van der Werff.
Huych Adriaensz. Naukyck.
Adriaen Maurisz.
Tymen Vergraft.
Yſebrant Dircxsz. Viſſer.
Lambert Claeſſen van Switen.

F I N I S.

MS. Beſchryving van Leyden door Alckemade III. Deel gedrukt verhaal enz. en gedrukt onder de MS. papieren van den Heere N. N.

Geen ampten, officien, of dienſten, by de Vroetſchap begeven wordende te mogen verſoecken.

Den 10. *November* 1618.

In de Vroetſchap voorgedragen ſynde, dat men van oude tyden gewoon is geweeſt, om genige ampten, officien, ende dienſten, die by de ſelve Vroedſchap begeven werden, te verſoecken, of doen verſoecken, by de gene die in deſelve vergaderinge verſchynen, ende daerom ommevrage gedaen ſynde, of men niet by 't ſelve loffelyk gebruik voortaen behoorde te bliven; is eendrachtelyk verſtaen, dat men 't ſelve als noch onderhouden ſal; ende ſulks niemand, die in den dienſt, als Vroedſchap, of Veertich is, op den eed, dien hy gedaen heeft, ſodanige ampten, officien, of dienſten, die by de Vroedſchap, als voren, werden vergeven, en ſal mogen verſoecken, of doen verſoeken, in eeniger manieren.

Eed van Suiveringe te doen by de Regeringe tot Leyden.

Den 25. *Auguſti* 1638.

By occaſie van welke ſaeke [de voorleſinge van de voorgaende reſolutie van den 10. November 1618.] hebben de Burgemeeſters ook bekent gemackt, dat de Regering van deſe Stad, tſedert enige jaren herwaerts, is bekladdet, ende gecalumnieert geworden, in allen ſchyn, als of niemant, tot ènige ampten, officien, of beneficien, die by de voorſchreve Regeringe ſtaen te begeven, en konde geraeken, als door giften, gaven, en diergelike corruptien; Alles tenderende tot krenkinge van de behoorlyke auctoriteit, die de ſiele is van de gemelde Regeringe; Ende daer over voorgeſlagen ſekere middelen, door dewelke men meint, dat deſe Regeringe van diergelike blasphemen, ende calumnien bevryd, ende den qualyk ſprekende luiden, dien aengaende, de mond ſoude konnen geſtopt worden, ten einde de grote Vroedſchap deſer Stede, hare goede conſideratien over dat ſubject ſoude believen te openen.

Waer op deſelve van de Vroedſchappe, naer gedane dankſegginge aen de voornoemde Burgemeeſters voor hare goede ſorge, ende na rype deliberatie, reſolverende by deſen by eenparicheid van ſtemmen, hebben verſtaen, ende verklaert: Dat voortaen, de gene, die by de voorſchreve Vroedſchappen, of Veertigen in

 enige

enige Collegien van de Generaliteit, of van de Provincie van Holland, of ook tot het Burgemeesterschap, of Thesaurierschap deser Stad, sullen werden gecommitteert ende gekosen, sich by formelen eede sullen suiveren, van dat sy om deselve commissien, of officien, geen versoek gedaen, noch gedaen doen, nochte ook eenige giften, of gaven, hoedanich die souden mogen wesen, gegeven hebben, noch belooft en hebben, namaels te sullen geven, nochte ook sullen geven, directelyk, noch indirectelyk, in eniger manieren.

Dat ook voortaen alle, ende ygelyk persoon, buiten de voorschreve Regering wesende, ende ook alle andere, die enige officien, ampten, of diensten, aen dewelke enige beneficien, voordelen, of winninge vast syn, sullen bekomen, so van de Veertigen, Vroedschappe, Gerechte, als van Burgemeesteren deser Stede, sich van gelyken, alvorens in de bedieninge van de selve ampten, officien, of diensten te treden, met formelen, ende solemnelen eede sullen moeten suiveren, aen handen van Burgemeesteren voornoemt, van dat sy om de voorschreve officien, ampten, of diensten, geen geld, of gelds waerde, noch enigerhande andere giften, noch gaven, aen ymand, 't sy in, of buiten de voorschreve Regeringe wesende, noch aen hare huysvrouwe, kinderen, of andere van hare familie, en hebben gegeven, noch belooft, noch gedaen geven, noch beloven, noch ook namaels sullen geven, directelyk, noch indirectelyk in eniger manieren.

Ende dat de Burgemeesters van dese Stad, in der tyd bevindende, ietwes hier tegen gedaen te syn, alsdan, op haren eed, gehouden sullen wesen, daer van kennisse te doen, of aen de Veertigen, of aen de Vroedschappen, of aen den Gerechte voornoemt, na de natuer van de voorschreve officien, ampten, of diensten, om by deselve respectivelyk daerinne verder geprocedeert te werden, na gelegenheid van saken, ende sulks, als 't behoort. Aldus gedaen, ende geresolveert, op den XXV. Augusti van den jare XVI^c. achtendertich.

MS. Privilegien van Leyden, van den Heere N. N.

Acte van indemniteyt voor de Edelen, Steden, enz. wegens voorstellen, en verhandelingen in de Vergaderinge van haar Ed. Groot Mog.

Den 19. July en 3. Augusti 1663.

Op 't derde poinct van de jegenwoordige beschryvinge, by resumptie gedelibereert zynde op de geredresseerde Acte van indemniteyt voor de Heeren Edelen ende Steden, midtsgaders de Gedeputeerden van de selve, ende allen anderen de Vergaderinge van de Heeren Staten frequenterende, hebben haer Ed. Groot Mog. haer de voorsz. geredresseerde Acte wel laten gevallen, ende is de selve midts dien, in voegen ende manieren hier naer volgende gehouden voor gearresteert.

De Staten van Hollandt ende West-vrieslandt, in achtinge genomen hebbende, dat in hare Vergaderinge, volgens hunne beroepinge, ende den Eedt, daar mede sy tot voorstant van 't Gemeene Landt, ende d' Ingesetenen van Hollandt, ende West-Vrieslandt verbonden zyn, van tydt tot tydt veele saecken van importantie den Staat van den Lande betreffende, voorgestelt, verhandelt, ende geresolveert werden, ende dat daer inne by een ygelyk van de Edelen, Steden, ende anderen de Vergaderinge frequenterende, vrymoedich ten dienste van den Lande werdt gesproocken, geadviseert, ende vervolgens daar op geresolveert, sulcks als in eene welgestelde Vergaderinge van Staten behoort te geschieden, ende dat tegens de rechten, vryheden ende 't welvaren van den Lande strecken soude, dat yemandt eenige swarigheydt soude werden aangedaan, ter oorsaacke van soodaanige propositie, advis of resolutie; hebben naer rype deliberatie, daer over in de Ordre van de Ridderschap ende Edelen, midtsgaders in de respective Vroedschappen van de Steden gehouden, geresolveert, gestatueert, ende vast gesteldt, gelyk geresolveert, gestatueert ende vast gesteldt wordt by desen, dat of het quame te gebeuren [des Godt de Heere Almachtich genadelyk verhoede] dat hier naermaels de Ridderschap, of yemandt van de Heeren Edelen, de Steden,

of

of yemandt van de Regeerders der selver; ofte van de Heeren hare Gedeputeerden, ofte ook anderen de hoog-gemelte Vergaderinge frequenterende [de Heeren Gecommitteerde Raden, ende de Ministers van haer Ed. Groot Mog. daer onder begrepen] ter oorsaecke van de Propositien, Remonstrantien, Advisen, ofte Resolutien, de welcke voor desen zyn gedaan, gegeven ende genomen; of haermaels gedaen, gegeven ende genomen sullen werden tot handthavinge van de tegenwoordige Regieringe, tot conservatie van de vryheydt; of andersints den Staat van den Lande aangaande; of wel over ende ter saacke van de executie; ende voltreckinge van de Resolutien, ende Commissien by haer Ed. Groot Mog. genomen, ofte gedefereert, met alle 't gene daer uyt gevolght is; ende naer desen tot eeniger tyde daer uyt soude konnen komen te volgen; by eeniger manieren, binnen; ofte buyten den Lande van Hollandt, ende West-Vrieslandt, by wegen van feyten; ofte rechten, tot eeniger tyde wierde gemolesteert; geinquieteert, ofte beschadicht in Lyf; ofte Goederen; eere, staat, ofte officien, het selve sal worden gehouden, ende geconsidereert, of sulcks tegens den Staat; ende 't welvaren van 't geheele Landt; ende alle d' Ingezetenen van dien geschiede, ende dien volgende tot gemeene laste van den Lande van Hollandt ende West-Vrieslandt sal werden afgeweert, midtsgaders behoorlyck gerepareert; ende vergoedt, soo ten reguarde van die geene, de welcke souden mogen werden gemolesteert, geinquieteert, ofte beschadicht, ter saecke, ende in voegen als vooren; als mede ten opsichte ende ten behoeve van der selver Weduwen; Kinderen, ende andere Erfgenamen, sonder dat aan de selve sal konnen obsteren eenighen laps van tydt, ofte præscriptie van jaren, omme hare actien, ende prætensien; de welke syluyden dienthalven souden mogen hebben te institueren, ende te vervolgen; alles onder verbandt van des gemeene Landts Goederen, middelen ende Innekomsten sonder onderscheydt, waer, ende hoedanich de selve souden mogen wesen.

Aldus gedaan ende beslooten in 's Graven Hage den 19. July des jaers 1663. ende, naer iterative resumptien, finalyck gearresteert den derden Augusti daer aan volgende: t' oirkonde dese met den Grooten Zegele van den Lande bevestícht.

Waer van, voor de respective Leden, originele Exemplaren opgemaackt, ende gedepescheert, ook daer van ter Griffie van de respective Hoven registraturen gedaen sullen worden, om t' allen tyden te mogen dienen sulcks, ende daer 't behoort; met dese expresse verklaringe nochtans; dat de bovenstaande Acte, of eenige clausule daer inne vervat, nu noch naermaels directelyck, noch indirectelyk, selfs niet by illatie, ofte consequentie geappliceert, ofte gebruyckt sal mogen worden, omme in krachte van dien haer Ed. Groot Mog. in 't generaal, of eenige Leden van de selve in 't particulier, ende veel min yemandt anders in Rechten, ofte daar buyten, te convenieren, of aen te spreecken, tot eenige vergoedinge, ofte reparatie over molesteringen, inquieteringen, of beschadigingen, die voor date deses souden mogen zyn gepasseert, ende voorgevallen.

Resolutien van Confideratie, pag. 696. en 697. en Privilegiebock der Stad Leyden. F. pag. 129.

Brief van zyne Hoogheid Willem den III. Prins van Oranje, door welke by de Regeering te Leyden veranderdt.

Den 21. September 1672.

Wilhem Hendrik, by de gratie Godes Princie van Oranje en Nassouw, Grave van Meurs, Buyren, Leerdam &c. Marquis van der Veere en Vlissingen, Heere en Baron van Breda, Diest, &c. Gouverneur en Stadthouder van Holland, Zeeland en Westvriesland, Capiteyn Generaal en Admiraal Generaal der Vereenigde Nederlanden.

Doen te weten, dat wy in dese bekommerlyke tyden niet meerder ter herten nemende, als dat de respective Steden der Provintien, onder ons Stadthouderschap resorterende, mochten werden gebracht in soodanigen ordre in de Regeeringe, waar door der selver ruste en voorspoed werde gestabilieert; En bespeurende,

dê, ſoo uyt de requeſte op den naam van de gemeene Ingeſetenen en Borgeren der Stad Leyden, als uyt de reſcriptie der Regenten, daar tegens, aan ons overgelevert, dat in de voorſz. Stadt ſoodanige verwyderinge was ontſtaan, waar door wy van onſe goede intentie werden gefruſtreert, hadden wy tot ruſte en welſtant der voorſz. Stadt, op den elfden deſer loopende Maant, by proviſie in hunne bedieningen gecontinueert vyfentwintig Perſoonen, uyt het Lichaam van de voorige Regeringe, die in een nominatie van tachtig ons by de ſelvige Ingeſetenen overgelevert waren geſpecificeert, beneffens den Penſionaris, en Secretariſſen, en dat ter tydt en wylen, dat op het rapport van onſe aldaar te ſenden Commiſſariſſen, finalyk, omtrent de Regeeringe der ſelver Stadt, ſoude weſen gedisponeert.

Vervolgens op den 19. deſer loopende Maant, door preſſante affaires ons perſoonlyk in de Stadt Leyden niet konnende laten vinden, hadden wy aldaar geſonden Aelbrecht Nierop, oudſte Raad in den Hove van Hollandt, mitsgaders Johan Wierts, onſen Raad en Reeken-meeſter, de welk hun op alles exactelyken hebbende laten informeren, en aan ons een omſtandigh rapport gedaan, hebben wy ſoo op de Requeſte aan ons gepreſenteert, als op de ſes Articulen aan die van den Gerechte van Leyden, uyt den naam van de Borgers en Ingeſetenen voorgeſtelt, doch tot onſer diſpoſitie gelaten, goet gevonden te disponeeren als volght:

Voor eerſt, inhererende, als noch, onſe proviſionele diſpoſitie van den elfden deſer, nopende de vyfentwintig Perſoonen, als doen tot Regenten aangeſtelt, en die converterende in een finale diſpoſitie, verſtaan wy dat de ſelve ſullen blyven gecontinueert, gelyk wy die continueren mits deſen, namentlyk:

Mr. Paulus van Swanenburgh.
Herman Schuyl.
Mr. Rippert van Groenendyk.
Mr. Henrik Brouwer.
Mr. Diderik van Leeuwen à Leyden.
Mr. Gerard van Grootvelt.
Floris van Sanen.
Mr. Theodorus Gool.
Daniel van Alphen Danielszoon.
Johan van Dieningen.
Mr. Johan Goes van Absmade.
Johan van den Bergh.
Mr. Daniel van Alphen Symonszoon.
Johan Cunæus.
Cornelis Paadts.
Quiryn van Crimpen.
Mr. Symon van Leeuwen.
Mr. Gerard de Munt.
Cornelis van Gooten.
Johan van Bankken.
Dr. Reynier van Buyteveſt.
Jacob Vromans.
Dr. Johan van der Mark.
Mr. Willem van Schoterbosch.
Jacobus van Sanen.

By welke bovenſtaande, noch werden bygevoegt deſe Veertien naervolgende, blyvende de reſterende Veertigſte plaats, om redenen, noch open tot onſer diſpoſitie:

Mr. Herman van der Meer.
Jacob van der Maas.
Mr. Johan Veſanevelt.
Johan van Kampen.
Pieter van Affendelft.
Magnus van Aekken.
Nicolaas van der Air.
Laurens van 's Graveſande.

Dirk

Dirk van Achthoven.
Mr. Carel Heydanus.
Isaak Geraarts.
Cornelis Godtschalk.
Mr. Johan Hulsthout.
Jacob Jansz Doe.

Sullen ook in hare respective Ampten continueren de Schout, Wouter van Lanschot, den Pensionaris, en Secretarissen.

Lastende onse gemelte Commissarissen, alle de voorgenoemde Persoonen in onsen naam den behoorlyken eedt af te nemen.

Komende wyders tot de ses boven gementioneerde Articulen, en disponerende op den eersten, accorderen wy mits desen aan die van de Schutterye, dat by de Officieren van yder Compagnie; in welke de plaatse van Hooftman of Capiteyn door sterfte, of andersints vacant sal komen te vallen, sullen werden genomineert twee Persoonen, om daar uyt by die van den Gerechte een tot Hooftman; of Capiteyn te werden geëligeert.

De plaatse van Artillery-meester komende te vaceren, sal de selve werden gesuppleert by de Heeren van de Gerechte, doch niet anders als uyt het Collegie der Capiteynen.

Het versoek by den derden Articul gedaan, alsoo het gelt van de Contribuanten, en anders, waar van de distributie tot voordeel van de Burgers werdt versocht, qualyk kan bereyken de onkosten en lasten, die daar uyt moeten werden betaalt, kan niet werden geaccordeert.

Gelyk mede niet den vierden Articul; voor soo veel den selven strydigh is met de Privilegien van den Lande, edoch sullen tot geen officien mogen werden gepromoveert; als die gene die haar Borgerschap sullen hebben verkregen, 't zy door geboorte, koop, of andersints, en de rechten tot het Poorterschap staande, sullen hebben betaalt, of sullen by foute van dien selfs oock hare Officien, die zy alrede souden mogen hebben bekomen; genootsaakt wesen aanstonts te verlaten.

Ordonnerende voorders dat aan de voorsz. Borgers sullen werden gecommuniceert, 't zy door geschrifte, 't zy door den druk, alle soodanige Privilegien, en de Stadts Gerechtigheden, als zy sullen designeren, haar lieden tot noch toe niet gemeen gemaakt te werden.

Eyndelyk, alsoo die van de Regeringe aangenomen hebben de Stadts Resolutien, nopende het weeren der Remonstrantsche Religie, punctuelyk te achtervolgen, mitsgaders aan hare Borgers, en Ingesetenen contentement te geven, rakende het beletten van den Opbouw der Kerke by die van de voorsz. Religie, alrede begost; soo werdt desen Articul gelaten ter dispositie van de opgemelte Regenten.

Ons wyders voorgedragen zynde; de inconvenienten, die uyt de als noch onnodige Dagh-wachten zyn rysende, en hoe lastigh de selve aan de Borgers en Ingesetenen vallen, verstaan wy dat die sullen, of geheel cesseren, of vermindert werden; daar en tot sulken getal, als by de Regerende Burgermeesteren, naar preallable communicatie van de respective Capiteynen, dienstigh geoordeelt sal werden.

Gedaan in 't Leger by Bodegrave, den 21. September 1672.

Was geteekent,

G. H. Prince d'Orange.

Läger stond,

Ter Ordonnantie van syn Hoogheyt,

En geteekent

C. Huygens.

MS. Beschryving van Leyden door C. v. Alkemade II. Deel pag. 82.

Verandering van de Regeeringe te Leyden door zyne Hoogheid Willem, Carel, Hendrik, Friso.

Den 18. *October* 1748.

Willem, Carel, Hendrik, Friso, by der gratie Gods Prince van Orange en Nassau, Graaf van Catzenelnbogen, Vianden, Dietz, Spiegelberg, Buuren en Leerdam, Marquis van Veere en Vlissingen, Heer en Baron van Breda, Beilstein, der Stad Grave en Lande van Cuik, Liesveld, Dieft, Grimbergen, Herstal, Cranendonk, Warneton, Arlay, Noseroy, St. Vith, Daasburg, Polanen, Willemstad, Niervaart, Ysselstein, Bredevoort, Steenbergen, St. Maartensdyk, Geertruidenberg, Turnhout, Zevenbergen, de hooge en laage Zwaluwen, Naaldwyk, Heer van Ameland, Erf-Burggraaf van Antwerpen en Besançon, Erf-Marschalk van Holland, Erf-Stadhouder, Capitein Generaal en Admiraal der Vereenigde Nederlanden, alsmede Capitein Generaal en Admiraal van de Unie, mitsgaders Ridder van de Kousseband &c. &c. &c.

Doen te weeten; dat Wy in deze bekommerlyke tyden niets meer ter harten neemende, als dat de respective Steden dezer Provintie onder Ons Stadhouderschap ressorterende, mogen worden gebragt in sodanige ordre en Regeeringe, waar door derzelver rust en voorspoed werde gestabileert, en Ons door de Regeeringe der Stad Leyden voorgedragen zynde, dat in dezelve Stad tussen de Regenten en Ingesetenen sodanige diffidentie was ontstaan, waar door Ons goed oogmerk niet kan worden bereykt, en waar door Burgermeesteren, Scheepenen en verdere Regenten der voorsz. Stad, waren bewogen geworden te declareren, geneigt te zyn om liever hunne bedieningen neder te leggen en ontslagen te werden van hunnen Eed, dan door het continueren in dezelve verdere onlust onder de Ingesetene te occasionneeren, en voorts uit het rapport van Onse Commissarissen Frederik Hendrik Baron van Wassenaar, Heer van Beide de Katwyken en 't Sand, beschreven in de Ridderschap van Holland en West-Vriesland, Heemraad van Rhynland, en tegenswoordig Minister Plenipotentiaris op het Congres te Aaken, mitsgaders Willem Pauw, Raad in den Hoogen Raade in Holland, die Wy (om pressante affaires Ons persoonlyk in de voorsz. Stad niet kunnende laaten vinden) derwaards hadden gezonden, van al het voorsz. nader zynde geinformeert, hebben goedgevonden de voorsz. meeninge en intentie der gemelde Regenten met Onse approbatie te seconderen, dienvolgende houden Wy mits dezen de voorsz. Regenten voor ontlast van hunne Functien, henlieden bedankende voor den dienst aan de Stad Leyden tot nu toe gepresteert, soo nogtans dat de voorsz. Regenten daar door geenzints zullen worden gequetst of benadeelt in haare goede naam en faam, veel min dat dezelve daar uit zullen mogen worden gesuspicieerd haar in de Regeeringe van Stad of Land niet na behooren gedragen te hebben, interdicerende wel strictelyk een iegelyk wie het zoude mogen wezen, de meergemelde Regenten daar over te argueren, veel meer hunne Persoonen of Goederen eenigsints te molesteren, beschadigen, of incommoderen dezelve Regenten, mitsgaders hunne Familien en Goederen tot dien einde neemende in Onse speciale protectie en sauvegarde, alles ingevolge van de Resolutie ter Vergaderinge van de Edele Groot Mogende Heeren Staten van Holland en West-Vriesland genomen op den 21. Sept. laastleden, dienvolgende hebben Wy goedgevonden te stellen, gelyk Wy stellen mits dezen, tot

Veertigen.

Mr. Cornelis Schrevelius.
Mr. Abraham Hogenhouck.
Mr. Pieter Gys.
Mr. Dirk de Raet.
Mr. Johan vander Marck.
Mr. Nicolaas vande Velde.
Mr. Nicolaas de Bye.
Abraham Alenfoon.
Mr. Simon van Gerwen.
Mr. Nicolaas Willem van Leeuwen.
Mr. Cornelis van Banchem.
Mr. Jacob vander Meer, Heer van Hogeveen.
Mr. Raymond Backer.

Mr. Johan vander Mark, Æ. Z.
Diderik van Leyden, Heer der Stede Vlaardingen en Vlaardinger Ambagt.
Mr. Petrus Cunæus.
Mr. Nicolaas vande Velde, D. Z.
Mr. Hendrik van Buuren.
Dionyſius van Cruiskerken.
Dr. Jan Frederik Gronovius.
Mr. Willem Paedts.
Mr. Daniel van Alphen.
Mr. Thimon van Schoonhoven.
Mr. Nicolaas van Tol.
Mr. Nicolaas Romswinkel.
Mr. Jacob Pla.
Mr. Cornelis Chaſtelein.
Mr. Willem Sautyn.
Daniel van Halteren.
Mr. Pieter van Dorp.
Mr. Salomon Lynſlager.
Mr. Coenraad Teding van Berkhout.
Jonkheer Nicolaas van Boetſelaar.
Mr. Jacob Heyns.
Mr. Michiel Pompe van Slingeland.
Mr. Adriaan vander Goes.
Mr. Jacob Coſſon.
Mr. Jan Hubregts.
Mr. Adriaan Crucius.
En vermits Mr. Johan vanden Berg, Burgemeeſter en Vroedſchap der voorſz. Stad, wegens deſſelfs hoogen ouderdom, en de ongemakken dezelve verzellende reeds te vooren van Ons heeft verſogt en bekomen deſſelfs demiſſie, ſtellen Wy in deſſelfs plaats tot Veertig
Pieter Cauw.

Tot Burgemeeſteren.

Mr. Dirk de Raet.
Mr. Nicolaas Willem van Leeuwen.
Mr. Jacob vander Meer, Heer van Hogeveen.
Diderik van Leyden, Heer der Stede Vlaardingen en Vlaardinger Ambagt.

Tot Scheepenen.

Mr. Cornelis Schrevelius.
Mr. Nicolaas van de Velde, D. Z.
Dionyſius van Cruiskerken.
Dr. Jan Frederik Gronovius.
Mr. Willem Paedts.
Mr. Daniel van Alphen.
Mr. Thimon van Schoonhoven.
Mr. Jacob Pla.

En vermits Mr. David van Royen, Secretaris der voorſz. Stad, meede reeds te vooren aan Ons heeft verſogt de dimiſſie van ſyne voorſz. bedieninge, en Wy dezelve om reedenen by hem voorgedragen aan dezelve hebben geaccordeert, wort gereſerveert om ter bequamer tyd van de voorn. Bedieninge te disponeren.

Laſtende Onſe Commiſſariſſen dezelve in Onſen naam den behoorlyken Eed af te neemen.

Verklaaren Wy verders Onſe intentie te weezen, dat het verkieſen der voorſeyde Regenten, in maniere als boven gedaan, alleen is geſchied tot meerder ruſt en dienſt der voorn. Stad Leyden, en tot wegneming van de Diffidentie en murmuratie onder de Ingeſetenen aldaar ontſtaan, en zulks zonder eenige præjudicie

 ofte

ofte consequentie voor het toekomende ten aansien van de Privilegien, Vryheeden of geregtigheden de voorzeide Stad, de goede Burgers of Ingeseetenen derzelver competerende, die Wy verstaan, dat in haar oude kragt en vigueur zullen blyven.

Gedaan in 's Gravenhage den 18. October 1748.

PRINCE D'ORANGE & NASSAU.

Ter Ordonnantie van Syne Hoogheid

J. DE BACK.

HANDEL, OVEREENKOMST, OF BESLUITEN VAN DE HEEREN REGEERDERS DER STAD LEYDEN, TOT HANDHAAVING VAN DE EENDRAGT, TEN NUTTE DER GEMEENE ZAAKE.

De Schout, en die van den Gerechte der Stad Leyden, den dood van Karel Hertog van Bourgonje, en de beginselen van den nieuwen tweedragt, tusschen de Hoeksche en Kabeljauwsche, vernomen hebbende, zyn door hun goed beleid de partyen met den anderen verdraagen, om de Stad ende Inwooners, 't zy Edelen, of anderen in rust te houden.

Den 30. January 1477.

Om neder te leggen alle onminne, twydragte, ende ongonste binnen der Stede van Leyden, die [God betert] lange tyt geregnieert heeft, hoewel dat wy mogelyk eenre Moeder kind souden wesen, ende daer om te verhoeden dat sulcken onminne, twydragt, ende ongonste niet meer op en rysen, noch voort gevoet en werde, ende dat wy de goede Stede van Leyden, voortaen in goeden ruste, vrede, minne, ende eendragtigheyt geregiert, ende gehouden mach werden; Soo is by den Schout, ende Gerechte van Leyden, seeckere Persoonen, hier naer genompt, ontboden geweest tot den huyse van Jan van Poelgeest, tot drien stonden, omme dat Volck niet over eenen hoop te hebben, ende hebben, daernae, op der Stedehuys openbaerlyck verhaelt, ende van nieuws van elcken, daer jegenwoordelyck wesende, eenen eet genomen, 't selve dat sy voor gelooft hebben volcomelyck te onderhouden, daer eensdeels verclaert, hoe alle goede Steden vergaen, daer sulcken onminne, tweedragte, ende ongeruste van parthyen regniert; Ende omme die immer te verhoeden, dat onder den Poorteryen, sy syn Edel, of anders, geen twydragten, noch onruste oprysen van vervolgh, of anderen gebuyren, soo hebben alle deese naebeschreven Persoonen aen den Schouten hant, Jans van Zwieten, getast, ende gelooft by den Eede, die sy mynen Genaedigen Heere, ende der Stede van Leyden gedaen hebben, dat sy van nu voortaen de goede Stede van Leyden samentlyck in ruste, vreden, minne, ende eendragtigheyt regieren, ende houden sullen, sonder yemand buten den anderen eenigh voordeel te hebben in allen saecken, die der Stede aenroeren mogen, sonder bedrogh.

Ende hebben vorder gelooft, waert dat yemand eenigerhande saecke vername, der Stede aengaende, het waer met brieve, of mitten monde, dat souden sy aen-

aenbrengen den acht persoonen, die daer toe geordineert syn, alse

Jan van Poelgeest, Jan van Naeldtwyck, Willem van Zyl, Kerstant Nannense, Floris Heerman, Heynrick van der Laen, Dirck Woute Danielse, ende Willem van der Graft,

Die dat voor by den Geregte brengen sullen, indient hem luyden te swaer viel te regieren.

Mede is gelooft, waert dat yemand vermaend werde, dese voorschreven lofteniffe mede te doen, ende dat niet doen en woude, soo is overdraegen, ende gelooft, datmen dat allen den anderen te kennen geven sel, op dat hem alleman van dien man wagten mach, want et wel te mercken waer, dat die selve man der Stede beste, noch vrede niet en begeerde.

Oock mede is gelooft, waert dat yemand binnen der Stede eenigerhande dingen ter hande toge, daer ongonste, ofte twydragte of comen mogte, dat men met gemeender hant die alsoo corrigeren soude, dat hy alle andere exempel wesen soude, sonder verdragh, hy waer wie hy waer.

Voort meer is oock wel versproken, ende gelooft, datmen geen vremde Luyden, die wt eenigen Steden of Landen, om eenige parthyen, of verdryfte tot Leyden comen wouden, ende daer te woonen, ontfangen en sel; maer men salse wegh wysen; noch oock geen luyden van wapenen innemen en sal.

Ende dat dit, ende alle andere voorschreven puncten gedaen syn, is om eendragte, vrede, minne, ende vrintschap binnen der Stede te houden, op dat wy samentlyck mynen Genaedigen Heere, of synen Erven, eene rustelycke ende een eendragtige Stede altyt souden mogen leveren.

Ende die naevolgende syn die persoonen die by een geroepen, ende vergaedert geweest syn; eerst van de Edelen te weeten;

1. Jacob van den Woude;
2. Gysbregt van Raephorst,
3. Jan van Naeldtwyck,
4. Gerrit van Poelgeest,
5. Willem van Zyl, ende
6. Jacob van Naeldwyck.

Ende die nae volgende syn, die vander Vroetschip, alse

1. Arent Heerman,
2. Jan van Zwieten,
3. Kerstant Nannense,
4. Pieter Dircse,
5. Floris van Zyl,
6. Jan Barthout,
7. Jan Wermboutse,
8. Coen van Oosterwyck,
9. Adriaen van der Mye Janse,
10. Floris Pieterse,
11. Gerrit Heerman,
12. Jan van Poelgeest,
13. Gerrit Ryswyck,
14. Simon Paidse,
15. Paidse Pieterse,
16. Jacob van Noorde,
17. Philips Nagtegael,
18. Floris van Alcmade Hugense,
19. Floris Heerman,
20. Hugo van Zwieten,
21. Gerrit Mourinsse,
22. Nanne Paidse,
23. Willem van Swieten,
24. Arent Arent Pouwelse,
25. Huge Spruyt,
26. Claes van Leyden,
27. Jan van den Woude,
28. Jacob Vinck,
29. Willem van der Does,
30. Jan Arent Pouwelse,
31. Pieter Henrick Reynierse,
32. Adriaen van Poelgeest,
33. Adriaen van Zwieten,
34. Claes Mast,
35. Claes Jan Claese,
36. Henrick van der Laen,
37. Jan van der Laen,
38. Gerrit Butewegh,
39. Jan van Sonnevelt,
40. Claes Jan Paedsen,
41. Willem van Boschuysen Florisz.
42. Adriaen van der Mye, Martense,
43. Vranck Willemse,
44. Pieter Bouwense,
45. Jacob Heerman,
46. Joost van der Laen,
47. Cornelis van Sonnevelt,
48. Jacob Coop,
49. Dirck van Bosch,
50. Jacob van des Does,
51. Henrick Paedse,
52. Pieter Jan Martynsse,
53. Pieter van Berendregt,
54. Willem Jacob Evertse,

55. Jan van Lockhorst,
56. Jan van Tetrode,
57. Dirck Wouter Danielse,
58. Jacob van Noorden Aelbaense,
59. Philips Nagtegael Philipse,
60. Willem van der Graft,
61. Jan van Berendregt,
62. Gerrit Laense,
63. Jan Coninckse,
64. Pieter Jan Bouwense,
65. Claes Hugense,
66. Dirck Dirckse,
67. Floris van Alcmade.

Ende deese naebeschreven persoonen syn van der Rycdom, ende Gemeente:

1. Clais van Leeuwen,
2. Geryt van Zyl,
3. Willem Foeytgense,
4. Roelof Stoop,
5. Willem Claese Brouwer,
6. Jan Willemse die Bruyn,
7. Pieter Gerritse Verwer,
8. Otto Henricse,
9. Pieter Janse van Nortigh,
10. Gerrit die Broede, [of Vroede],
11. Pieter Ryembrantse,
12. Arent Janse van Catwyck,
13. Vranck Cuyper,
14. Andries Hugense,
15. Gerrit Willemse Keyser van der Noppen,
16. Willem Henricxen,
17. Henrick Willemse syn Soon,
18. Pieter de Grebber,
19. Matheus van Berendregt,
20. Gerrit Laen,
21. Jan van Berendregt,
22. Kerstant Boeyense.
23. Floris Heermansz.,
24. Gerrit Boeyense,
25. Gerrit Cuyper,
26. Willem Gerritse,
27. Claes Noppense,
28. Willem Henricxsen,
29. Bouwen van Dorp, ende
30. Jan van Dorp.

Ende om dit, dat voorschreven staet, vast ende gestade te onderhouden in aller manieren, als voorschreven staet, soo syn hier of gemaeckt twee Cedullen alliens luydende, geteyckent met A, B, C, D, E, die een wt den anderen gesneden; daer of dat heeft Jan van Poelgeest den eenen, ende Jan van Naeldwyck den anderen. Gedaen in 't jaer ons Heeren M. CCCC. LXXVII. op den dertigsten dagh in Januario.

Ende omme der meerder seeckerhede, soo hebben wy bevolen Jan Philipse, Clerck der Stede van Leyden, dat hy deese Cedulle met synre hand onderscriven, ende met syn hantteyckene teyckene. 't Welcke dat ick Jan Philipse, ten beveele van myn Heeren, ende Meesteren van den Geregte, van de Vroetscip, ende van den anderen goeden Mannen van der Poorterien, alsoo gedaen, ende mit myne hand, ende mit myn hanteycken hier onder geschreven, ende geteyckent hebbe, in 't jaer ende opten dagh voorschreven.

Johs. Phs.

MS. Handvest Chronyk van M. van der Houve ad Anno 1477.

Herstelling van de Harmonie tusschen de Regeerders der Stad Leiden.

Den 22. *November* 1685.

De Grote Vroedschap der Stad Leiden, gehoord hebbende de lecture van het Contract, hier naa, van woorde te woorde copielyk geïnsereert:

Also sederd een tyd herwaerts, in de Regering der Stad Leiden, waren ontstaen enige differenten, en onlusten, so ontrent het beleid van verscheide saken, de administratie van de Politie, Finantie, ende Justitie derselver concernerende, als in 't regard van eenige reproches, ende oppositien geformeerd tegen sommige Leden van dien, welker Geboorten, Jaren, Poorterschap, en andere qualiteyten waren in dispute getrocken ontrent de nominatie tot den Schepenstoel, ende het bekleden van de Vroedschaps, en Veertigs-plaetsen in de selve Stad, en anders. Ende dat die onlusten so verre waren uitgeborsten, dat met publyke grieven, de-

debatten, justificatien, *hinc inde*, so aen de Ed. Gr. Mog. Heren Staten van Holland, als aen syne Hoocheid, den Here Prince van Oranje, als Erfstadhouder, waren gedaen, ende overgebragt Klachten, Vertogen, ende remonstrantien tot adstructie, ende destructie van wedersydsch gesustineerde, daer door ongetwyffelt de allergrootste animositeiten, ende verwyderingen der gemoederen onder leden van een lichaem, tot nadeel van 't gemeen welwesen van die Stad, te volgen stonden; Ende dat syn Hoogheid sich die ongemacken so verre hadde laten ter herten gaen, dat hy met een grote bekommeringe beducht synde, dat het respect van de Regeringe binnen die Stad, ende de vriendschap tusschen de Regenten, geheellyk souden komen te vervallen, hadde willen versoeken, ende committeren den Heer Hieronymus van Beverning &c. omme, in synen name, ende van synent wege, de partyen, op alle de strydicheden, die sy souden mogen hebben, te horen, ende te verenigen, so het doenlyk ware; Ende dat de Heren Burgermeesteren der voorschreve Stad ter eene, ende de Heren Schepenen, ter andere syde, voor haer selve, ende intervenierende voor die van hare partye, *hinc inde*, geïnteresseert, haer door de officien van den welgemelden Heer hadden laten disponeren tot expedienten, ende middelen van een convenabel accomodement.

So is, onder de voorschreve directie, eenhellig, ende eenparig goedgevonden ende verklaert, dat sy alle de voorschreve onlusten, ende difficulteiten, klagten, grieven, doleantien, debatten, ende justificatien &c. hoedanig die mogen syn genoemt, ofte gebruikt, noch alle personele offensien, læsien, ende reprochen, hoedanich en uit wat oorsake voortgebracht, met een oprechte vergetenheid, en eeuwig stilswigen, onder eene getrouwe, ende versekerde amnestie willen smoren, ende vernietigen, oock uitwisschen, niet alleen uit de geheugenis van menschen, maer ook uit de publike notulen, dewelke ter Vergadering van Haer Ed. Gr. Mog. ofte ter Secretarie van syne Hoocheid, ofte ontrent de Registers van de Stad, mochten gehouden syn, ende dat men ten dien eynde aan haar Ed. Gr. Mog. ende aen syn Hoogheid sal doen, ende maken de gerequireerde adresse, met een speciael versoek aen Hooggemelde syne Hoocheid, dat daer ontrent de goedheid wilde hebben, van te conserveren de goede naem, ende de qualificatie van alle die Heren respective, dewelke jegenwoordich de Vergadering van de Vroedschappen, oft Veertigen der Stad repræsenteren, sonder te gedogen, dat daer tegen, oyt hier na, ten regarde van al het gene voorschreve is, enige nieuwe oppositien, ofte debatten mogen werden voortgebragt.

Ende, om den toestand van deselve Regeringe voortaen te stabilieren, ende te houden op enen vasten, en onverbrekeliken voet, is met onderling concert, ende overgifte, geresolveert, ende verstaen, dat de bestelling van de Regering in 't generael, ende in alle syne delen, voor so veel die staet aen de vrye, ende plenaire verkiesing, ende dispositie van de Heren van de Vroedschap, ofte Veertigen, van nu voortaen sal werden gedirigeert op so goeden, ende eenparigen voet, gelyk als van alle oude, ende vorige tiden is geobserveert geweest. Namentlyk, dat sonder eensydicheid, haet, ende nyt, ende sulks sonder aensien van personen, de bestellingen van alle ordinaire, ende extraordinaire functien, ende bedieningen, so binnen, als buiten die Stad, staende tot die vrye, ende plenaire electie, ende dispositie sullen gaen, ende gedirigeerd werden, naer de ordre, ende naer den rang, gelyk behoort, ende gelyk het aen een yder competeert.

Ende dewyl, by de occasie van de voorschreve differenten, ende onlusten, de voorschreve rang, ende die ordre, een tyd herwaerts, so niet is geobserveerd geworden, dat, by resumtie van alle 't gene, op den 10en. November laetstleden is gepasseerd ende alle het zelve geconsidereerd ofte niet gepasseerd en was, op nieuws sal werden geprocedeerd tot de verkiesing van de Burgermeester ampten, ende het vergeeven van de commissien ende andere ampten, die men gewoon is te dien dage te vergeven, ende dan vervolgens, by voorvallende occasien, ende op de gesette tyden voortaen, volgens den regel by desen geärresteert.

Ende sullen daer mede, alle de voorschreve difficulteiten vereffent, ende de onlusten voor nu, en voor het toekomende, weggenomen syn, met de hoop, ende het vertrouwen, ook met belofte van een onderlinge harmonie, ende confidentie.

Ende sal syn Hoogheid, de Here Prince van Oranje, als Erfstadhouder, vorder werden versocht, dese acte van amnestie, met alle de voorschreve stipulatien, daer in vervat, ende het effect van dien, met syn Hoogaensienlike approbatie te

wil-

willen corroboreren, en de partyen respective met syn auctoriteit daer by te willen mainčteneren: Ende in cas van enige nieuwe onverhoopte disputen, ofte differenten, deselve na syne æquiteit te willen beslissen, ende sal dese in 's Stads Regifter, of Resolutieboek werden ingelyst.

Aldus gedaen in den Hage by de Heren Vromans, Vesaneveld, van Banchem, ende van de Velde, ter eene; Ende de Heren Vliethoorn, ende Raven ter andere syde, dewelke alle hebben aengenomen te versorgen, dat het bovenstaende, door de Heren Vroedschappen, ende Veertigen der voorschreve Stad Leiden, sal werden geäpprobeert.

Actum den 20en. November 1685.

Ende was onderteickend

Jacob Vroomans,
Joan van Vesaneveld,
Joan van Banchem,
N. van de Velde,

S. V. Vliedthoorn,
J. Raven.

Heeft, na voorgaende deliberatie, de Heren het voorschreve contract ondertekend hebbende, voor hare genomene moeite bedankt, ende het selve contract geäpprobeert, committerende, ende auctoriserende gemelde Heren, omme haer te vervoegen by syne Hoogheid, ende met een compliment, ter materie dienende te versoeken, ten einde deselve de voorschreve acte, ende de stipulatien daer in vervat, met syn Hoogaensienlike approbatie gelieve te corroboreren, ende partyen respective daer by te mainteneren, ende in cas van enige nieuwe onverhoopte disputen, ofte differenten, deselve, na syn æquiteit te willen beslissen.

Dat ook syne Hoogheid de goedheid gelieve te hebben, van alle grieven, doleantien, debatten, justificatien, de onlusten van dese Regeringe rakende, uit de Regifters van syn Secretarie te doen royeren, ende om voorts te helpen conserveren de goede naem ende qualificatie van alle de Heren respectivelyk, dewelke tegenwoordig de Vergadering van de Vroedschappen, en Veertigen repræsenteren. Dat ook door deser Stede Gedeputeerden ter dagvaert van Haer Ed. Gr. Mog. de saken daer henen sullen werden gedirigeerd, ten einde, uit de publike Regisiters, ende notulen van den Staet gelicht, ende getraceert mogen werden, alle de klagten, rescriptien, en addressen, die, desen aen gaende, aen deselve souden mogen syn gedaen.

Aldus geresolveert op den 22en. November 1685.

Onderstond, ende was geteikend,

J. V. Groenendyk.

Ter zelver Zaake.

Is ter vergaderinge van de groote Vroedschap der Stad Leide opgelesen, de missive van Syn Hoogheid, in dato den 21en. December 1685. geaddresseert aen de Heren Burgemeesteren, ende Vroedschappen der selver Stede, luidende van woorde te woorde als volgt:

Erentveste, Wyse, Voorsienige, seer Discrete, Bysondere goede Vrunden.

Wy hebben gesien, ende geëxamineerd het contract, by de Heren Vroman, van Vesaneveld, van Banchem, ende van den Velde, ter eene, ende de Heren van Vliethoorn, ende Raven, ter andere syde, den 20en. November laetstleden getekend, ende by de Heren van de Grote Vroedschap der Stad Leiden, den 22en. daer aen volgende, geäpprobeert, dienende tot herstelling van een goede harmonie, ende enicheid, onder de Heren van de Regering aldaer, Ons, door de Heeren UE. Gedeputeerden ter hand gesteld. Gelyk het nu Ons seer lief, ende aengenaem is geweest, te vernemen, dat de gemelde Heren van de Regeringe onder Haer de voorschreve harmonie, ende goede enicheid hebben hersteld, ende, dat Wy seer gepersuadeerd syn, dat daer uit niet anders, dan seer veel goeds can voorkomen, so wel voor de voorschreve Stad Leiden, in 't particulier, als

als voor den Staet in 't gemeen, so hebben Wy, aen Onse syde, de voorschreve conventie, ende de stipulatien, daer inne vervat, seer gaerne met Onse auctoriteit geäpprobeert, ende gecorroboreert, gelyk Wy approberen, ende corroboreren mitsdesen, ende hebben widers mede aengenomen, ende nemen aen mitsdesen, de gemelde Heren respective daer by te mainteneren, ende in cas [dat God genadelyk verhoede] dat 'er enige nieuwe onverhoopte disputen, of differenten souden mogen ontstaen, die in alle æquiteit te sullen beslissen. Wy hebben ook ordre gesteld, dat alle grieven, debatten, doleantien, ende justificatien, rakende de onlusten tusschen gemelde Heren van de Regering ontstaen, uit de Registers van Onse Secretarie syn geroyeert, ende en sullen niet nalaten, te helpen conserveren den goeden naem, ende qualificatie van alle de Heren respectivelyk, dewelke jegenwoordich de Vergaderinge van de Vroedschappen, en Veertigen der voorschreve Stad repræsenteren, ende hebben niet willen nalaten U. E. tot Haer meerder gerustheid, daer van hier mede kennisse te willen geven, ende, dese tot genen anderen einde dienende, sullen Wy U. E. bevelen,

Erentveste, Wyse, Voorsienige, seer Discrete, Besondere Goede Vrunden in de beschermige Godes.

In 's Gravenhage 21. December 1685.

U. E. Goedwillige Vrind.

Was getekend.

G. H. Prince d'Orange.

De Superscriptie was.

Den Erentvesten, Wysen, Voorsienigen, Seer Discreten, Onsen besonderen goede Vrunden, Burgemeesteren, ende Vroedschappen der Stad Leiden.

Waer op gedelibereerd synde, is goedgevonden, de Hoogaensienlike approbatie van Syne Hoogheid, op de conventie van Harmonie, van den 20. November jongstleden, in de voorschreve missive begrepen, voor ten hoogsten aengenaem te verklaren, met versoek, dat Burgermeesteren deser Stede voornoemd, syne hoogstgemelde Hoogheid daer over, in de beste forme, believen te bedanken.

Aldus, met eenparicheid van stemmen geresolveert den 24en. December 1685.

My jegenwoordig,

Geteikent.

J. V. Groenendyk.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 336. *& seq.*

Verdrach van Vriendschap, en eenigheid van de twee Colonnen onder de Regeerders te Leyden, gesloten naa den dood van den Stadhouder.

Den 5. September 1702.

Wy ondergeschreven Mr. Daniel van Alphen, Simons Zoon, Mr. Joan van den Berg, beyde regeerende Borgemeesteren, ter eenre; Mr. Gerard Meerman, en Mr. Jooft van Heemskerk, insgelyx regerende Borgemeesteren, ter andere zyde; Verklaaren by deezen in allen ernst, en ter goeder trouwe [omme

zoo veel doenlyk weg te neemen alle onrust, verschil en diffidentie in 't Stuk van de regeeringe deser Stede, en de bestellinge van dien, eenigen tyt herwaerts ontstaen ende voorgevallen, ende een beeter harmohi ten wel zyn, ende wel weezen van deeze Stad meer en meer aen te queeken] met malkanderen in waere Vrindschap, en volkoomen vertrouwentheyt verdraagen, ende overeengekoomen, te zyn, gelyk wy zyn verdragen ende overeengekoomen, als volgt:

Dat van nu aff aan, en zulx ook op den 10. November deezes loopenden jaars 1702. en zoo vervolgens in het toekomende, de verkiezinge van Borgermeesteren, in der tyt, zal werden gedaan uit de Consullaire, naar de nette ende præcysen Rang van de zelve, met deesen verstande, dat het jegenwoordigen getal van de Consullairen, by het overlyden van een, en meer Heeren, telkens zal aff, off uit Sterven tot het getal op twaalf, off dertien persoonen uitterlyk zal zyn gekoomen.

Is wyders wel expresselyk goed gevonden, en verstaan, dat van nu voortaan alle die geenen, die voor het toekomende in het Collegie van de Staaten Generaal, den Raad van Staaten, de Admiraliteyt, de Generaliteyts Rekenkaamer, de Gecommitteerde Raaden van haar Ed. Groot Mog. de Rekenkamer van Holland, off tot Bewindhebber van de Oostindische Compagnie ter Kamere tot Amsterdam, van deezer Stads weegen zullen werden gecommitteerd, niet eer tot Borgermeesteren deezer Stede verkiesbaar zullen zyn, als naar den 1ten. Mey, op welke de zelve Gecommitteerde Heeren den tyd van haare Commissien, na deese te verleenen, zullen hebben uitgedient.

Dat de Borgemeesteren in der tyd [die op den 10den. November telkens in Regeringe zullen zyn, en van het Borgermeesterschap, als dan, staan aff te gaan, behalve die geenen die tot Præsident Burgermeester staat gekooren te werden] yder na zyn rangh en verkiesinge, als Burgermeester, off met het Præsident Borgemeesterschap, off andere Commissie buyten off binnen de Stad, als na gewoonte, zullende vaceeren, geaccommodeert zal werden.

Gelyk ook de Nominatie tot het Schoutampt deezer Stede, in September te vooren [wanneer het zelve op den 10. November daer aan zal komen te vaceeren] en de recommandatie van de Borgemeesteren tot de elexi van de Schout, daar na geschikt zal werden.

Wordt insgelyx aan Borgemeesteren deeser Stede gelaaten, de directie om de ordres aan de Gedeputeerden van dezelve Stad ter dagvaart te geeven, in, en omtrent de nominatie, off voorslagh en recommandatie, volgens oudt gebruik, tot het ontfangerschap van des Gemeenlands middelen binnen deese Stad, als meede tot het Rentmeesterschap van de goederen van de Universiteit alhier, en van het Cappittel ten Hoogen Lande, in der tyt.

Is meede wel specialyk goet gevonden, dat Parthyen van de eene, ende de andere zyde, van nu voortaan egalyk zullen participeeren in de verkiesinge van den Bank van Schepenen, ende zulx yder Parthye de bestellinge van vier Personen hebben, niet tegenstaende, dat een van beyde de Parthyen, voor die tyd, maar een off zelfs geen Persoonen in de Borgermeesters kamer hadden, in welke eerste gevalle, de eene Borgemeester de Dispositie over de vier Persoonen zal hebben, ende in het laatste geval, de twee Oudste Consullairen van dezelve Parthye, zullen opgeven de namen van de Vier te verkiesene Schepenen uit de nominatie van de Zestienen, waar op agt, off ten minsten Zes voor yder Parthye zullen moeten gebragt zyn, soo nogtans, dat alle jaaren vier, en zulx twee van yder Parthye, die twee jaaren gedient hebben, zullen moeten uitvallen, doch zullen, na verloop van een jaar, wederom eligibel zyn, met dien verstande, dat de Consullairen niet genootzaakt zullen zyn twee jaaren te blyven.

Imand van Schepenen deezer Stede koomende te overlyden, zal, binnen den tyt van 14. dagen, een nominatie van twee Persoonen uit die partye, waaronder den overleden is geweest, by de Veertigen alhier moeten werden gemaakt, omme

omme daar uit een by Borgemeesteren van deeze Stad tot Schepenen verkooren te werden, in voegen als hier van is gesegt.

Wanneer een Veertig van deeze Stad komt te sterven, zal binnen 14. dagen daar na, een ander in des zelfs plaatze moeten verkooren werden, van die Parthye, waar onder den overleeden is geweest, naa voorgaande denuntiatie, soo nogtans dat by dezelve verkiezinge het ooge geslaagen werde op de beste en gequalificeerde Persoonen uit het midden van de Borgerye, voornaamentlyk die geene, welker Voorouders, Maagen en Aansienlyke Vrienden in de Regeering zyn geweest, off die aan de de zelve vermaagtschapt zyn, en volgens Privilegie voorsien zyn met de vereysche hoedaanigheden.

Eyndelyk, ende ten laatsten, hebben Parthyen ter wederzyden haar wel serieuselyk willen uiten, en verelaaren, van een yder der Contrahenten in deezen in syne bedieninge, staande ter dispositie van die by de Grooten Vroedschap, off die van de Gerechte, behoorlyk te zullen Continueeren, sonder reden van misnoegen in deesen aan malkanderen te geeven.

Alle het voorgaande beloven Parthye, over en wederover, malkanderen hyliglyk te zullen præsteeren en naakomen, verzekerende met alle trouwe en eerlykheyt, als luyden van eere toe staat en behooren te doen, den inhoudt deezes onverbreekelyk te zullen onderhouden, ende in desen niet anders voor te hebben, als een goede harmonie, en confidentie correspondentie, welke God wil laeten uitvallen ten besten van deezen Staat, ende Stad, en om eenmaal te doen herleeven, die gelukkige uure, en volmaakte vertrouwentheid, die ons met malkanderen met eenpaarige gezintheeden in allen deelen zoude mogen verheelen, ende weder tot een brengen, waartoe een ygelyk zal laboreeren, en het zyne toebrengen.

Aldus geconvenieert, ende onderteickent op den 5en. September seventien honderd en twee.

Ende was geteikend

Daniel van Alphen,
Jan van den Berg,
Jacob Vromans,
Isbrand de Bye,
Theodorus Schrevelius,
Cornelis Wittens,
Coenraed Ruisch,
Carel Crucius,
Daniel van Alphen, Danielsz.,
Pieter van Dorp,
Abraham van Alphen,
Pieter van Leiden,
Nicolaes van Banchem,
Hendrik van Willigen,
Pieter Kunæus,
G. Hogeveen,
Jacob van Zanen,
Jacob Paets,
J. Wassenaer,
G. Meerman, Jansz.,
Jooft van Heemskerk,
Lantschot,
Abraham van Gerwen,
Hendrik Pook,
Willem Paets,
Frans van Kerchem,
Johan de Bye,
Johan Eleman,
Justus Hogenhoek,
H. de Haes,
Claes van Nattenhove,
A. Elsevier,
P. van der Maes,
A. Drolenvaux,
Cingelshouk.

De bovenstaende ondertekening is meest geschied op den 5en. September 1703. Doch de Heren Joan van Assendelft, Adriaen van Kruiskerken, ende Gerard Meerman, Fransz. hebbende lang, en tot op den . . . . 1703. getardeerd, hebben eindelyk ook geteikend op de rye van G. Meerman. De Heer Albert van der Meer was buiten 's Lands, in dienst van den Staat, en stierf, eer hy t'huys quam. En de plaets van wilen den Heer Nicolaes van den Velde, was door dessels overlyden, open.

Uit een MS. Keure van Leyden en MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 340. & seq.

Ordre beraemd by de voornaamste Regeerders der Stad Leiden, tot handhaaving der gemeene zaake en eendragt.

Den 23. February 1722.

De Burgemeesteren, Schepenen, Consulairen, Vroedschappen, Veertigen der Stad Leide, by naamen aen het eynde deses uitgedrukt, ondervonden hebbende, dat de Conventie, in den jare 1702. by de Regenten derselver Stede aengegaen, was krachteloos geworden, en dat het daerom te duchten was, dat de deure, tot onlusten en verwyderingen tusschen de Regenten voorschreven, soude werden geöpent, en alsoo het Aensien, ende Achtbaerheid van de Regering, so binnen als buiten de Stad t'enenmale soude komen te vervallen, hebben tot voorkoming van sodanige ongemacken, niet noodsakeliker, nog nutter konnen uitvinden, als dat de Regering, op de volgende wyse werde bestelt.

Dat men sorchvuldicklyk sal onderhouden, ende in alle deelen waernemen de Privilegien, Octroyen, en Keuren, sprekende van de bestelling der Regeringe deser Stede.

Dat men in de bestelling van de Regering binnen, ende van de Commissien na buiten de Stad, benevens het belang van het gemeen, ook besorgen sal het belang van Ons ondergenoemden in 't besonder: Ende dat wel na dien rang, en ordre, in dewelcke Wy elck tegenwoordich syn, ofte namaels mochten koomen, so verre, als het niet strydich is met de Privilegien, Octroyen, en Keuren voornoemt.

Dat men aen niemand onder Ons, tegen syn genoegen, eenigen dienst, of Commissie sal opleggen.

Dat men ook niemand [geen Consulaer synde] in den opgelegden dienst, of Commissie sal continueren, wanneer hy daer door soude belet worden, een hoger rang te verkrygen, en dat hy alsoo door een later Lid soude werden voorgegaen.

Dat men in tegendeel, ook niemand Onser uit synen dienst, of Commissi buiten's tyds, en tegen synen wille, sal uitlichten, ofte t'huis haelen, dan als het ten uiterste onvermydelyk is, door het afsterven tusschen tyds van een Præsiderenden Burgemeester.

Dat men op die gronden, ende na dien gesegden rang, onder Ons, sal verkiesen, ende helpen verkiesen Burgemeesteren, Thesauriers, Schepenen, en Weesmeesteren, yder in syn respect.

Dat men, als het Schoutampt op den tienden November sal komen te vaceren, in de maend September te voren, de nominatie, ofte voorslag van een drytal sal helpen maken, ende dat de recommandatie tot d'electie van een Schout, als na gewoonte, gelaten sal werden aen Burgemeesteren in der tyd.

Dat, van nu voortaen, alle die gene, die in het College van de Staten Generael, den Raed van Staten, de Admiraliteit, de Generaliteits Rekenkamer, de Gecommitteerde Raden van Haer Ed. Gr. Mog. De Rekenkamer van Holland, of tot Bewindhebber van de Oost-Indische Compagny ter kamer tot Amsterdam, van wegen deser Stede Gecommitteert, ende na het voleindigen van den tyd hunner Commissie syn wedergekeert, niet eer tot Burgemeesteren sullen mogen werden verkoren, als na den eersten Mey, op welken hunne Commissie is geëindigt.

Dat, wanneer een Præsiderende Burgemeester komt, tusschen tyds, te overlyden, uit de laetst afgegaene Burgemeesteren, in desselfs plaetse sal gekoren werden, Eerst, die in de Stad, en buiten dienst is, of Commissie; Vervolgens, die in de Stad, en in dienst is; Daer na, de Oudste Consulaer, die buiten de Stad in Commissie is, so nochtans, dat Hy in syne Commissie sal mogen bliven continueren, so wanneer het sterfval, na den eersten Mey, mocht komen te gebeuren; En wyders, dat de laest afgegane Præsident niet sal werden gekoren, dan, wanneer 'er geen andere laetst afgegane Burgemeesteren syn.

Dat, wanneer een ander Burgemeester tusschen tyds komt te sterven, ofte in eene Commissie te gaen buyten de Stad, desselfs plaetse vervult sal werden door een ander Heer, volgens den boven gesegden rang.

Dat de Burgemeesteren, in der tyd, die op den tienden November, 't elkens in de Regering sullen syn, ende van het Burgemeesterschap, als dan, staen af te gaen,

gaen, yder, na fynen rang, en ordre van dienst, mitsgaders genoegen, ofte met het Præsident Burgemeesterschap of met anderen dienst, of commissie, so binnen als buiten de Stad sal geäccommodeert worden, als na gewoonte.

Dat Burgemeesteren, in der tyd, insgelyks sullen hebben de directie, om aen de Gedeputeerden ter dagvaert de ordres te geven tot de recommandatie van de nominatie, of voorslag [volgens oud gebruick] tot het Ontfangerschap van de Gemeene Middelen, binnen dese Stad; alsmede tot het Rentmeesterschap van de goederen van de Universiteit alhier, ende van het Capittel ten Hoogenlande, præfererende altyd den Voorsittenden, ofte Oudsten in rang, in der tyd.

Dat voortaen de Schepenen bank sodanig sal bestelt worden, dat die bekleed werde door personen volgens den rang en ordre, die 'er onder Ons is; Ende dat de nominatie van sestienen, ende verkiesing van Schepenen, daer na geschikt sal worden. Allenick sal die geene, die op tienden November, na St. Jacob, volgens syn rang, ende alle apparentie, tot Burgemeester soude konnen verkoren werden, niet verkoren werden tot Schepen, om [so veel doenlyk] de tusschen tydsche verandering in Schepenen banck te vermiden.

Dat het daer heen sal werden gedirigeert, dat 'er alle jaer vier Schepenen van de Acht uitvallen, namentlyk, die twee jaren sullen gedient hebben, so dat Schepenen niet langer sullen mogen dienen, als twee na een volgende jaren: Gelyk ook Schepenen [Consulairen uitgesonderd] niet minder sullen mogen dienen, als twee na een volgende jaren. Ten ware ymand van Schepenen [als voren gesegt is] daer door soude belet worden, een hoger rang te verkrygen, ende dat hy also door een later lid soude werden voorgegaen, in welk geval hy, binnen den bovengestelden tyd, met syn genoegen, uit den Schependienst sal werden ontslagen.

Dat, ymand van Schepenen, tusschen tyds, komende t'overlyden, of door een avancement, tot conservatie van syn rang, uit de bank genomen te werden, binnen veertien dagen, by de Veertigen een nominatie van twee personen gemaekt, en daer uit een by Burgemeesteren tot Schepen verkoren sal werden; welke also verkoren Schepen sal uit dienen den tyd, dien de Overledene, ofte Geavanceerde soude gedient hebben.

En, nademael het, door het afgaen van een Consulaer op het jaer, soude konnen gebeuren, dat 'er op den ordinaris tyd van de verkiesing, geen het viertal soude konnen gevonden werden, om te konnen afgaen ter sake van een twee jarigen dienst: Soo is het goedgevonden, dat de jongste der genen, die alsoo, en om die reden gekoren werden, niet langer sal konnen dienen, als de voornoemde Consulaer gedient soude hebben.

Wanneer een Veertich komt te sterven, sal 'er binnen de veertien dagen, dog na voorgaende denuntiatie, een ander in desselfs plaetse moeten gekoren werden: So nochtans, dat in deselve verkiesing, acht geslagen sal werden op de beste, en gequalificeertste personen uit de Burgery; Voornementlyk op die gene, welker Voorouders, en aensienlyke Vrinden in de Regering syn geweest, ende die aen deselve vermaechschapt, en volgens de privilegien voorsien syn met de vereïschte hoedanicheden, als mede op den voorstel van Burgemeesteren in der tyd.

Laetstelyk, dat men ontrent de bestelling van de Regering, malkander alle doenlyk genoegen geven, en alle misnoegen vermyden sal, door trouwelyk waertenemen, en na te komen alle 't gene voorschreven staet.

Aldus opgesteld, en eenparich goed gekeurt by alle de nagenoemde Heeren, binnen Leide, op den dryentwintichsten February XVII^c. tweëentwintig.

Mr. Karel Crucius, Mr. Nicolaes van Banchem, Mr. Hendrik van Willigen, Mr. Pieter Cunæus.	Burgemeesteren.
Jonkheer Jacob van Wassenaer Daniel van Alpen G. Z. Mr. Willem van Zanen.	Schepenen.
Mr. Coenraed Ruisch, Mr. Isbrand de Bie, Mr. Daniel van Alphen, D. Z. Mr. Johan van den Berg, Mr. Willem Paets, G. Z.	Consulairen.

Ægidius van der Mark,
Mr. Abraham Hogenhouk,
Mr. Dirk van Groenevelt, } Vroedschappen.
Mr. Pieter Gys,
Mr. Jacob Trigland.

Mr. Willem van Heemskerk,
Jan van der Maersche,
Mr. Gerard Amelis van Hogeveen, } Veertigen.
Mr. Jan van Teiligen,
Mr. Dirk de Raet,
Mr. Nicolaes Tedinck van Berchout.

Mr. Abraham van Gerwen, Consulair, was afweesich; doch verklaerde naderhand, sich met het bovengemelde opstel, en genoemde Heeren te conformeren.

Sedert het vaststellen van de bovengemelde ordre, en op den voet van de selve zyn tot Veertigen verkoren,

Jacob Drolenvaux, 25. 2. 1722.
Mr. Nicolaes van Tol Pietersz. 29. 4. 1724.
Mr. Johan van der Mark, 7. 12. 1724.
Mr. Nicolaes van de Velde, 18. 4. 1725.
Pieter van Hoogmade, 21. 10. 1722.
Mr. Nicolaes de Bye, 20. 6. 1725.
Dr. Pieter Vromans, 10. 11. 1725.

Op den 9. November 1723. stelde de Heer Mr. Nicolaes van Banchem, Præsiderende Burgemeester, aen 't geselschap, te synen huyse by een synde, Voor:

Aengesien het gesellchap nu bestond uit sesentwintich leden, alle genegen, om het vorenstaende plan van regering, gearresteert op den 23en. February 1622. te helpen voorstaen, of het niet dienstig ware, tot onderhouding van eensgesindheid onder de Leden, en tot voorkoming van oneenicheid, en verwydering in de Regering der Stad Leyden, dat dat getal van sesentwintich Leden wierde vastgestelt, so, dat het selve niet en wierde vergroot, en niemand van een nieuwe creatie daer in wierde toegelaten voor, en aleer, ymand van de sesentwintig Leden ware, of door den dood, of door andere toevallen, uit dat getal wechgeraect.

Waer op gedelibereert synde, is eenparich goedgevonden, en verstaen, dat het getal van sesentwintich Leden voortaen soude vastgestelt bliven, sonder vermeerdering. En, indien het mochte komen te gebeuren, dat 'er een nieuwe Veertich moste werden verkoren, dat deselve echter, alschoon hy door toe doen van de sesentwintich verkoren wierde, dat deselven genegen was met deselve in een goed, en nauw verstand te leven, onder de sesentwintig niet soude gerekent werden, noch benevens deselve rang hebben, voor dat het getal van de sesentwintich met een der Leden was verminderd; sullende hy, tot dien tyd toe hebben de verwachting, om onder de sesentwintich, door de andere Leden te werden aengenomen. Ende in gevalle, dat 'er sich meer, dan een, mochten bevinden, die sodanige verwachting hadden, dat het Geselschap dan dien, onder hun getal souden aennemen, die allereerst die verwachting gehad hadde, ten ware deselve, door syn gedrag, rechtmatige redenen hadde gegeven, van hem niet aen te nemen, of voor by te gaen, 't welk altoos staen soude aen de sesentwintich.

Verder synde voorgestelt, of men den Heer Johan van Lantschot, Veertich, die niet alleen niet was van de sesentwintich, maer ook tot noch toe geen deel hadde gehad in der selver correspondentie, soude aennemen, om sodanige verwachting te hebben, als voorgemeld is: Is goedgevonden, dat hy op syn veelvuldige versoecken, en ernstich aenhouden, wel soude werden aengenomen tot de voorgemelde verwachting; so nochtans dat hy, als hy, het geval daer synde, eene van de sesentwintigen wierde, hy evenwel den rang niet soude hebben voor ymand, die als nu een lid van de sesentwintig was, niet tegenstaende hy, uit syne verkiesing, als Veertich, boven ymant derselver den rang mochte hebben. Welke conditie de Heer Præsiderende Burgemeester seide aen 't Geselschap, dat de Heer Landtschot sich hadde onderworpen.

By

By dese deliberatie, en resolutie waren tegenwoordich de sesentwintich boven genoemden Heren, uitgenomen de Heer Schepen Mr. Abraham Hogenhoek, die tot Amsterdam was, om syn huwelyk te voltrekken; doch evenwel gerekend wierd onder de sesentwintich.

Op den achtentwintichsten April 1724. sullende by de voorgemelde sesentwintich in overlech komen, het verkiesen van een Veertich, in de plaets van den overleden Here Robbert Goes, wierd, door den Heer Mr. Willem Paets, Præsiderenden Burgemeester, het selve bovenstaende voorstel aen 't Geselschap gedaen [allenich afwesende de Heeren Burgemeester Krucius, en Schepen Trigland, die in den Hage synde, van hunne niet overkomste kennis hadden gegeven] en daer inne, by het selve geäcquiesceert, en vervolgens geresolveert, den volgenden dach tot Veertich te verkiesen, [so als geschied is.]

Mr. Nicolaes van Tol, Pietersz.

Uit de papieren van den Heere . . . En van den Heere Mr. L. van Heemskerk.

VAN DEN GERECHTE DER STAD LEYDEN.

Hertog Albert het Gerecht te Leyden, door wederspannigheid van den Burggraaf, verbeurd verklaard hebbende, geeft het den zelven weder, den 2en. April 1399.

Groot Charterboek III. deel pag. 696.

Hertog Jan van Beyere bekent, dat het den Burggraaf van Leyden tot geen naadeelig gevolg zal strekken, het halve Gerecht te Leyden naar zyn goeddunken gezet te hebben, den 14en. Maart 1418. en 1419.

Groot Charterboek IV. deel pag. 530.

Heer Henrik van Wassenaar staat het Burggraafschap van Leyden, het gerecht aldaar te zetten, en andere Heerlykheid, daar te behoorende, af. Den 10. February 1420. en 1421.

Groot Charterboek IV. deel pag. 567.

Hertog Jan van Beyere, het Burggraafschap van Leyden verkreegen hebbende, belooft het zelve met den Gerechte, en Heerlykheden, nooit van de Graaflykheid te scheiden. Den 15en. February 1420. en 1421.

Ten zelven dage verpant Hertog Jan het Gerecht te Leyden aan eenige persoonen.

Groot Charterboek IV. deel pag. 568.

De Hertog van Brabant belooft aan eenige poorteren van Leyden, die aan Hertog Jan van Beyere geld op 't gerechte van Leyden geleend hadden, hen in dien eisch te houden en te sterken.

Den 9. February 1424. *en* 1425.

Johan &c. also sommige onser poirteren, ende goede vriende van Leyden, onsen lieven Oom Hertoge Johan van Beyeren, saliger gedachten, in voirtiden geleent hebben een somme gelts opten Gerechte van Leyden, mit sulken voirwairden, als onze lieve Oom voirschreven hem luden dair voir gedaen, ende geloist heeft in sinen bezegelden brieve, dair onze tegenwoirdige brief doir gesteken is. So hebben wy die selve ons liefs Ooms brief voirscreven, ende alle voirwairden dair in geroert, geconfirmeert, ende gevesticht, confirmeren ende vestigen mit desen onzen tegenwoirdigen transfixe, so dat wy onsen goeden luden ende poirteren voirscreven, dair in houden, ende sterken willen tegen eenen ygeliken, na inhout des briefs voirschreven, alle argelist wtgesceiden. In oirconden &c. Datum Leyden den IX[sten]. dach in Februario, anno XXIIII. secundum stilum Curie.

Memoriale Ducis Johannis 1423-1424. *Cas R. pag.* 2. *versa.*

De Hertog van Bourgonje regelt, hoe zich die van Leyden zullen gedraagen omtrent de Lakenbereiders, en Verwers, als die in den Gerechte verkoozen worden, enz.

In Junio 1451.

Philips, by der gratien Godts, Hertoge van Bourgondien &c. doen condt allen luyden, die nu syn, off namaels wesen sullen, alsoo als onse Stede van Leyden van allen ouden tyden gefondeert, ende gestelt is geweest opt faict van de Draperyen, die daer in voorleden tyden grotelic gehandelt ende gehantiert is geweest, tot groter vromen, welvaren, ende prouffyte van der selver onser Stede, ende van onsen gemeynen Burgeren, ende Inwoonderen ondersaten van diene, die voirmaels hoir goedt, rycdom ende lyftocht daeran vercregen ende gewonnen hebben. Ende want het noot ende oirboir sy om der hantieringe ende Coopmanschappe van der voorsz. Draperyen in onser voorsz. Stede onderhouden te wesen, tot nutte ende vrome van den gemeynen oirboir, seker ordonnantie gemaeckt, ende geraemt hebben geweest by den Burgemeesteren, Schepenen ende Raide onser voirn. Stede van Leyden mitter Vroetschap, Rycdom, ende notabele van der Draperyen in der selver onser Stede, by weten, wille ende advise van onsen lieven ende getrouwer Stedehouder, de Heere van Lannoy, ende den anderen van onsen Raide in Hollandt, op 't faict, hanteringe, ende onderhouden van de voorsz. Draperyen binnen Leyden, ons oitmoedelick biddende, ende supplicerende die selve van Leyden, die voorn. Ordonnantie, puncten en articulen geraemt, ende gemaect in der vougen voorsz. te willen gonnen, consenteren ende confirmeren, der selver onser Stede van Leyden, om van nu voirtan daer onderhouden, ende gehantiert te wesen tot eeuwigen dagen, ende hem daer op te laten genieten onser goedtwillicheyt, ende genaden, die welcke Ordonnantie, punten, ende articlen hier na volgen.

In den eersten, dat niemant nu voortan, die in den Gerechte onser Stede van Leyden gestelt off gecoren sal werden, het sy Schout, Burgemeestere, off Schepene te wesen, hem behelpen sal mogen mitter neringe van der Draperye, off dat daer an cleeft, den tyt durende dat sy in den Gerechte wesen sullen, te wetene, dat sy noch Drapenieren, noch part noch deel daer in hebben, noch hoir gelt tot Calis, off anderswaert sonden om vellen, off om wolle, noch in den Calis reyse, noch anderswaert, noch in genen anderen reysen, off stucken den Draperye aenclevende mede mogen delen, off staen, of doen mede staen, off delen, noch geen profyt daer van nemen, onder wat saken, dexel, off verwen dat men 't soude mogen

mogen decken, cleden, off verwen; behoudelick is 't., dat yemant in den Gerechte gesett, off gecoren werdt, die hem mitter voorsz. neringe wilt behelpen, of pleget te behelpen, vellen, off wolle by hem hadde, als hy daerinne gesett off gecoren sal worden, off syn geldt tot Calis, ende anders waer gesent hadde om vellen, off om wolle, eer hy in den Gerechte gestelt, off gecoren worde, dat die selve sulc goedt sal mogen Verdrapenieren, nader Ordonnantien ende keuren van der Stede, off verkopen binnen acht weken, na dat hy in den Gerechte gecoren wordt, ende dat een yegelick, op den dach als hy in den Gerechte gesett off gecoren sal worden, t'een Heyligen sal sweren in der vierschare, op een Crucifix, gelyck die Waerdeyns op den goeden Vrydach doen, dat hy alle de voorsz. punten, ende elc van dien volcomelick ende wel houden sal, sonder eenich sorpel, list off subtiliteyt daerinne te soucken.

Item, insgelycx dat niemant die mitten genen, die in den Gerechte syn, inwonen, off daer sy mede inwonen, en sullen mogen Drapenieren, noch doen Drapenieren, noch part, noch deel daer aff, of inne hebben, noch haer gelt tot Calis, off anderswaer senden om vellen off wolle, noch eenige voorsz. punten der Draperye aengaende hen anders hebben, dan die van de Gerechte selve.

Item, by alsoo dat yemant in den Gerechte wesende, bevonden worde in eenich van de voorsz. punten contrary gedaen te hebben, dat die verbeuren sal tegens ons tsestich pondt, ende daer boven ontpoortert te wesen: behoudelick waert sake, dat yemant van de Gerechte, Knecht off Jonckwyff hadde, die buyten weten van hem, ende syn Wyff, gelt tot Calis off anderswaer om vellen off om wolle sende, dat daer aff die selve, die in den Gerechte waer, ende syn Wyff, hem souden mogen suyveren mit heuren eede, dat sy daer aff niet en wisten, ende also die voorsz. boete ende pene ontgaen, mar dat die Knecht, off Jonckwyff, verbeuren sullen X. ℔. ende daer toe gecorrigeert te wesen, by den meesten omme seggen van den Gerechte.

Item, dat die breucken van tsestich ponden, ende die andere pene daer op staende, niet en sullen verouden noch verjaren, dan t'enden 's jaers, na dat die gene, diese verbeurt sullen hebben, van den dienste gegaen waren, ende dat menſe daerenbinnen, tot aller tyt, of eer, ist dat sy bevonden werden, sal mogen berechten; behoudelick, dat niemant in desen breucken verwonnen en sal werden, het en sy dattet hem overgetuycht wordt mit twien eerbaren geloofflicken wettachtighen getuygen, off dat yemant op synen eedt angesproken worde, ende dat niet en woude sweren.

Item, dat onse Schout, die nu is, off namaels wesen zal, geen gelt, gifte noch myede van yemant, wie hy sy, en sal nemen; noch doen nemen, om yemant te helpen, dat hy in den Gerechte gestelt off gecoren sal worden, off dat hy yemant, die men in den Gerechte setten off kiesen mochte, helpen zoude, dat hy in den Gerechte niet gecoren en werde, ende ist, dat die Schout hierinne breuckich bevonden werde, dat hy tegens ons verbeuren sal dubbel boete, te wetene twye werven tsestich pondt, ende daertoe terstont ontpoortert wesen, ende synen dienst van den Schoutambacht niet weder en sal mogen bedienen voor die tyt, dat hy op een nieuwe seven jaer an een poorter geweest sal hebben.

Item, om alle dat voorsz. staet volcomelick onderhouden te wesen, dat onse Schout van Leyden, in der tyt wesende, tot allen tyden, alsmen die Gerechte vernieuwen sal, soo wel van Burgemeesteren, als van Schepenen, eenen eedt, die hem staven sal die oudtste Burgemeester, in der tydt wesende, openbaerlic in der Vierschare doen sal, ende aldaer ten heyligen sweeren dese voorsz. Ordonnantie mit allen hoiren punten, ende elck punt daer aff bysonder, volcomelick te onderhouden, ende een yegelick te doen onderhouden, ende die breuckigen die boeten affnemen, ende diese verbeuren, ende affgewonnen worden, ende ons ende onse nacomers goede rekeninge daer aff doen, sonder yemant eenige gratie te doen, ende of die Schout, in der tyt wesende, tot eeniger tyt versuymende waer, om die voorsz. boeten in te winnen, ende die den breuckigen aff te nemen, dat dan die Schepenen met hem geen recht doen en sullen, voor die tyt dat die voorsz. breucke by hem berecht, ende volcomen sal werden.

Item, dat in dese voorsz. Ordinantie niet begrepen en sullen wesen die Verwers, die welcke wel souden mogen verwen ander luyden lakenen, die hun gebrocht souden worden, om haer Loon, maer dat sy, dewyl dat sy in den Gerechte werden, ende dat sy die Verwerye hanteren, hun niet en sullen behelpen mo-

mogen, noch doen behelpen, in eenigen anderen ftucken der Draperye ancleven-de, hoe die genomt mogen wefen, ende voir verclaert ftaen, op die peyne ende verbeurniffe voirfz.

Ende want wy emmer begerende fyn die welvaert, ende 't onderhouden onfer voorn. Stede van Leyden, ende den gemeynen oirboir van onfen Burgeryen, ende Inwoonderen onderfaten van diere overdracht, ende angefien alle fake voorfz. daer op wy gehadt hebben 't goedtduncken, ende advys van den felven onfen Stede-houder, ende Raide van Hollant, ende daer naer van den luyden van onfen grooten Raide by ons wefende, die gefien, ende doorfien hebben alle die punten, ende articlen van de voorn. Ordinantie, alfoo als die voorfz. punten ende articlen, hier vooren verclaert ftaen, hebben wy uyt onfer fpeciale gratien, voor ons ende onfen nacomers, Graven ende Gravinnen van Hollandt, onfer voorn. Stede van Leyden gegonnen, geconfirmeert, ende geveftic ht, ende by den innehouden van defen onfen brieve gonnen, confirmeren, ende veftigen, om die voorfz. Ordonnantie, ende alle die punten ende articulen, daer inne begrepen, ende verclaert, alfoo fy gefchreven ftaen van nu voortaen gewacht, ende onderhouden te wefen tot eeuwigen dagen.

Ende want hier namaels, om die meefte neringe ende welvaert van onfe voorfz. Stede van Leyden, ende van de hanteringe der Draperye aldaer, het duncken mochte ende oirbaerlick te wefen, te maken vermeerderingen, verminderinge off veranderinge in eenich van de punten, ende articlen van der voorfz. Ordonnantien, foo hebben wy den voornoemden van onfer Stede van Leyden, te weten onfen Schout, die in der tyt wefen zal, ende den Burgemeefteren, Schepenen, ende Raide der felver Stede noch vorder gegonnen, ende geconfenteert, gonnen ende confenteren, dat by den goedtduncken, ende advyfe van der Vroedtfchap, ende Ryckdom van onfer voorfz. Stede, ende by der authoriteyt, ende confent, ende goeder gelieften van ons, off van den genen die van onfen wegen hebben fullen 't gouvernement van onfen voornoemden Landen van Hollandt, Zeelandt, ende Vrieslant, ende anderfints niet, fy hier namaels bevinden fullen eenige nutte, oirbaerlicke, ende prouffytelicke zaken, tot vermeerderinge, verminderinge, ofte veranderen in eenich van de punten, ende articlen van de voorfz. Ordonnantien, defelve vermeerderinge, verminderinge, of veranderinge fullen mogen doen, die welcke vermeerderinge, verminderinge ofte veranderinge wy, ende onfe nacomers, Graven off Gravinnen van Hollandt, gehouden fullen wefen te ratifieren, ende confirmeren op die conditien voorfz. op dats noot zy, ende wy's verfocht fyn.

Ontbieden daerom, ende bevelen onfen Stedehouder voornoemt, ende Raide van Hollandt, ende allen anderen onfen Bailljouws, Rechteren, Dienaren, ende Amptluyden van Hollandt, die nu fyn, ende namaels wefen fullen, haren Stedehouderen, ende eenen ygelicken van hun by fonder, dat fy onfe voorfz. Stede van Leyden van onfer gunften, confirmatie, ende vafticheyt boven gefchreven, ende van allen inhouden van defen felven onfen brieve, die wy geregiftreert willen hebben in onfe Rekencamer van Hollandt, om die jaerlicxe rekeninge van verklaringe tot onfen prouffyte van de boeten, ende breucken, diemen ter caufe van der felver Ordonnantie tegens ons boeten, ende breucken fal mogen doen, ende laten gebruycken volcomelick, ruftelick, ende vredelic tot eeuwigen dagen, fonder ons, of hun daer jegens te doen, off laten gefchien hinder, letfel, of ongebruyck in eeniger manieren, want ons dat alfoo belieft gedaen te wefen.

Ende om dat dit vaft, ende geftadige fake zy tot eeuwigen dagen, foo hebben wy an defen brieff doen hangen onfe Zegel; behouden in andere faken ons rechts, ende elcx anders in allen. Gegeven in onfe Stede van Bruffel, in dien Maendt Junio, in 't jaer ons Heeren M. CCCC. een ende vyftich.

Onderftondt,

By myn Heere den Hertoge

J. de Brull.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N.

De

De Hertog van Bourgonje stelt Orde omtrent de Verwers te Leyden, als die in den Gerechte verkoozen worden, dat die hun Werk van de Verwerye niet moogen oeffenen, noch doen oeffenen, zoo lang zy in den Gerechten zouden zyn.

Den 8. *November* 1465.

Phillips, by der gratien Goods Hertoge van Bourgondien, &c. doen condt eenen yegelicken jegenwoordich, ende toe comende, alsoo wy by onsen anderen brieven van date in Junio 's jaers ons Heeren M. CCCC. een ende vyftich, ende om saken in den selven brief langer verclaert, onser Stede van Leyden in crachte van een eeuwige privilegie, onder anderen gegunt hebben, dat die gene, ende een yegelic die in den Gerechte der voornoemde Stede gecoren, off gesett worden, 't sy dat sy syn Schout, Burgermeesters, off Schepenen, geenrehande coopmanschap, ofte hanteringe, roerende dat maken van de Lakenen, of Draperyen, alsoo lange als sy in den Gerechte wesen souden, hantieren, noch doen hantieren en souden mogen, ofte anders sy in eeniger manieren daer van bate te gecrygen, uytgenomen alleen de Verwers, die welcke wel in den Gerechte wesende, als sy daerinne gekoren syn, hoir verwerye ende coopmanschap van dien vry ende sonder misdoen hantieren mogen, nader manieren in onsen brieven claerlick geopenbaert, ende van selven tyden harwaert tot onser kennisse gecomen, dat dese oirlof van de verweryen den voornoemden Verwers, als sy in den Gerechte syn, gegunt de voorsz. neringe van dat maken van de Lakenen ofte Draperyen, te male seer tegens gaet, ende dicken der selver Draperye doet groot hinder ende schade, ende bysonder dat die voornoemde Verwers, die welcke als van de machtichsten ende ryckstén van der voorsz. Stede, altoos eenige hebben in den Gerechte wesende, dickwil hinderen te ordonneren ende te keuren, om heurs selfs profyt ende bate, 't gene dat in den gemenen oirboir der voornoemde Draperyen dienende is, welcke keuren men dickwils, na veranderinge des tyts, moet vermaken, ende veranderen, ende sonderlinge in 't gene dat den Verwers van node is, in den welcken sy voerstellen hoir eygen profyt, voirt gemene oirboir, ende omme hoir macht, die dagelicx meerder sett, soo is 't te verduchten, dat die Draperyen in corten tyden geheel ende al uyt dien die vornoemde onser Stede van Leyden, die by der Draperyen principalic onderhouden wordt, in corten dagen mochte vergaen, ten waer by ons, die schuldich syn, ende toebehoort tegens soodanige periculen te wesen, ende daerin, als 't van node is, te voorsien, datter inne voorsien werde, wy daeromme die gehouden syn te voorsien den oirbaer, ende eendrachticheyt des gemenen welvaerts van onser voorsz. Stede, ende daeromme begerende, alle letselen contrary wesende aff, ende te niete te doen, na dat wy hebben laten doen ernstige informatie, by den welcken alsoo wert by den getuychnissen van den notabelsten, ende machtichsten onser voorsz. Stede, die seer begeren de welvaert des gemeynen oirboers aldaer, als andersints, van 't gene dat voorsz. is, ons denckelick gebleken is: overmerckende oock, dat wy in onsen voorsz. privilegie an ons die macht gehouden, ende gereserveert hebben by expres 't selve te corrigeren, veranderen, ende te reformeren, alsoo dickwils als ons dat sal duncken naer der tyt, ende saiken oerberlick te syn, ende hier op gehadt ryp-heyt van raide, alsoo wel van eenige van onsen Raedtsluyden, residerende in den Hage, als van den genen die by ons syn in onsen grooten Raide, wt onser seker weten, authoriteyt, ende uyt volheyt onser macht, dat voorsz. privilegie, alsoo verre alst angaet den Verwers der voornoemde Stede, willende dat beteren, ende reformeren, hebben daeromme gestatueert, geordonneert, ende verclaert, statueren, ordonneren, ende verclaren mit desen tegenwoordigen brieve, dat van nu voirtan, in eeuwigen toecomende tyde, alle die Verwers, ende een yegelic van hen bysonder, die welcke in den Gerechte onser voirsz. Stede van Leyden gecoren, ofte gesett sullen worden, 't sy dat sy syn Schout, Burgermeesters ofte Schepenen, alsoo lange als sy in de Gerechte wesen sullen, in geenre manieren sullen mogen verwen, off 't werck van der verweryen hantieren, off by iemant anders van hoiren wegen laten hantieren op die selve penen, verbeurte, ende gebode, op die welcke die andere inwoonders derselver Stede hem niet behelpen en mogen

mitter Draperyen, alſoo lange als ſy in den Gerechte ſyn, in crachte van de voornoemde privilegie, ende gelyck by den ſelven verboden, ende geboden is, 't ſelve privilegie in allen ſynen anderen punten, ende articulen, nochtans blyvende in ſyne macht. Waeromme wy onſen geminden Schout van Leyden, of ſynen Stedehouder, geven in bevele, als dat hy deſe onſe reformatie, verclaringe, ende Ordonnantie, ende alle 't gene dat hierinne begrepen is, in der plaetſe der voornoemde Stede, in welcken men pleecht te openbaren, kundigen, ende openbare of doe cundigen, ende openbaren, ſonder vertreck, in alſulcken ſchyn, dat niemant voor hem nemen en mach rechtvaerdige redene omme dat te ignoreren. Bevelen voirt onſen voirſz. Schout, allen anderen Rechteren, Officieren, ende allen onſen Onderſaten, jegenwoordich ende toecomende, off heuren Stedehouders, dat ſy ende een yegelic van hen luyden, alſoo verre als hen dat aengaen mach, deſe onſe reformatie, ordonnantie in der maniere voirſz. houden, ende bewaren by den voornoemden Verwers ende allen anderen, die 't angaen ſal, tot eeuwigen tyden, ſonder eenich inbrec, doen onderhouden, afnemende van den overtreders, alſoo dicke als 't van node wert, alſulcke penen, als in 't voorſc. privilegie geſett ende geordonneert ſyn, alle hinder ende letſel ceſſerende. In teycken van welcke dingen, ſoo hebben wy hier onſen zegel an doen hangen. Gegeven in onſen Stat van Bruiſſel, opten achten dach in Novembri, in 't jaer ons Heeren duyſent vierhondert vyffende tſeſtich.

Onderſtondt

By myn Heere den Hertoge,

Geteyckent

S. Schoonhoven.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N.

Die van Leyden hebben den 27. February 1578. van dit en 't voorgaende Privilegie, als ennut, afſtand gedaan. Zie hier achter pag. 181.

Die van den Gerechte te Leyden door den Landsheere beveſtigd in 't vergeeven en beſtellen der Dienſten.

Den 1. July 1515.

Alſoo uyt oirſaecken van den differenten, en geſchillen, onlangs gereſen binnen der Stede van Leiden, ter cauſe van ſeeckere ordonnantien, gemaeckt by den Commiſſariſſen, die geordonneert waeren van wegen mynen Genadichſten Heere, op 't vernieuwen van den Veertigen der ſelver Stede, myn voorſchreve Genadichſte Heere gehoort hebbende, in ſynen Raed, die voorſchreve differentien, mitsgaders 't inhout van der voorſchreve Ordonnantien, opten dertichſten dach van January laeſt leden onder anderen geordonneert hadden, dat die diſpoſitie van den Officien, ende dienſten, toebehoorende van oude tyden den Burgermeeſteren, Schepenen, ende andere van den Gerechte der ſelver Stede, gecontinueert, ende in ſtate ſoude gehouden werden tot ſynder Genadichſten komſt in Holland, dat hy Hem alsdan ſoude doen, ende laten informeeren van de State der voorſchreve Stede, ende van der gelegentheid van den affairen van dien, om voorts daerinne te Ordonneeren, ende voorſien tot welvaert der ſelver Stede, ende van de ingeſetenen van dien, alſoo Hy by goeden advyſe, ende deliberatie van Raede, vinden ſoude daer toe dienende, ende behoorende: Ende want myn voorſchreve Genadichſte Heere, als nu in Holland weſende, geinformeert ſynde van der gelegentheid van allen ſaecken der voorſchreve Stede van Leiden aengaende, bevonden heeft, dat die gifte, ende diſpoſite van de voorſchreve dienſte, ende Officien, den Burgermeeſteren, Schepenen, ende Gerechte, toebehooren, ſoo heeft Hy, by goeden advyſe, ende deliberatie van Raide, geordonneert, ende verklaert, ordonneert,

heert, ende verklaert mits deesen, dat de selve Gerechte van den selven giften, ende dispositie, useeren ende gebruycken sullen, als sy, ende heure voorsaten in Wette, van oude herkoomen gedaen hebben. Actum in den Hage in Holland, den eersten dagh van Julio anno 1515.

Onderstont geteeckent

Charles, en Haneton.

MS. Privilegien van Leyden.

De Regeerders van Leyden staan af van twee hen verleende Privilegien, naamelyk dat van Junio 1451. en dat van den 8. November 1465. van dat de Lakenbereiders, en Verwers niet in den Gerechte verkoozen mogten worden.

Den 27. February 1578.

Naerdemael die van de Groote Vroedschappe der Stad Leiden, by haere resolutie ende besluyt, op den seventienden Augusti voorleden genoomen, tot laste van Burgemeesteren, ende Gerechte der selver Stede, geleidt hebben gehad die deliberatie, ende decisie van de craghte, ende waerde van twee privilegien deeser Stede verleend by Hooger Memorie Hertoghe Philips van Bourgoignen, als Grave van Holland, d'eene in de maend Junio veertienhonderd eenen vyftich, en 't ander den achtsten November veertienhonderd vyfentsestich, innehoudende onder anderen, dat niemand weesende in den Gerechte der voirschreve Stad Leyden, soude mogen Drapenieren, noch Verwen, op seeckere peine in den voirschreven privilegien, mit meer andere pointen, en articulen daerinne geruert, te weten, of die voorschreve privilegien 't gemeen profyt, ende welvaeren deeser Stad Langer vorderlyk, ende nut, ofte schadelyck, ende onnut souden zyn: Soo est, dat de Schout, Burgemeesteren, ende Gerechte, der voorschreve Stede, naer lange ondersoeck, ende beraedslaginge, aengaende 't voorschreve voor, ofte nadeel gedaen, ende deselve twee privilegien in 't lange gesien, ende deurleesen, ende daer uyt bevonden hebbende, deselve de voirschreve Stede voorts aen onnut, ende onvruchtbaer te weesen, ende mede in deesen alvoorens gehad hebbende advys, ende die schriftelycke consultatie van Rechtsgeleerden in den Hage residerende, daer by sy, onder andere, resolveeren, dat het onnodich es, aengaende de verminderinge van de voirschreven privilegien, eenich consent aen den Grave van Holland te versoecken, van deselve twee privilegien gesamentlyck, ende elck van dien gerenuntieert, ende vertegen hebben, renuntierende, ende vertyen mits deesen, verklarende in den name, ende van wegen die van de Groote Vroedschappe, representerende 't lichaem deser Stad Leyden, dat sy hen voortsmeer mette selve twee privilegien niet en begeeren te behelpen, mer de selve van nu voortsaen houden, achten, en kennen, als voor 't profyt, ende welvaeren deser Stad onnut, ende mitsdien krachteloos, ende van onwaerden. Aldus gedaen op 't Raedhuys der voorschreve Stad Leyden, in heurluider vergaderinge, op ten seven en twintighsten February, vyftienhonderd acht en tseventich.

My jegenwoordich,

En was geteickent

J. van Hout.

MS Privilegien van Leyden van den Heere N. N.

Crimineele Jurisdictie de Steden en Dorpen in Holland toegeweezen, te blyven.

Den 8. November 1544.

Onder vyf poincten by de Staten van Holland den Keiser overgegeven, met versoeck van redres, was 'er een van den volgenden inhout :

Ten derden, dat den Procureur van Holland belast sy, te gehengen, en te gedoogen, dat alle die Steden, Dorpen, en Vlecken in Holland, blyven moogen in de possessie van kennis te neemen van alle crimineele, en civile saecken, vallende binnen heuren bedryve, en bysonder van eene hunne inwoonende poirters der voorschreve Stede.

D'Apostille was :

Op 't derde; De Keiser verstaet, die t' onderhouden in haere possessie van alle crimineele, en civile saecken van outs t' heuren kennisse behoorende, sonder daer inne te begrypen saecken roerende Crimen Læsæ Majestatis Divinæ & humanæ, en sulcke en gelycke, waer van de kennisse, nae rechten, henluyden niet toebehoort.

Aldus gedaen te Bruessele, den VIIIen. van November XVc. XLIV.

Onderteickent

Verreicken.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N.

Resolutie van de Heeren Staaten van Holland, enz. tot handhaving van de Sententien by den Gerechte der Steden geweezen, en inninge, en executie der Accysen.

Den 6. September 1591.

De Ridderschap, Edelen, en de Steden van Hollandt ende Westvriesland, representerende de Staten van den selven Lande; doen te weten; Alsoo verscheyde Steden van den selven Lande hen tot meermalen beklaagt hebben, dat jegens de Privilegien ende Gebruyken derselver Steden, ende tot diminutie van de authoriteyt in deselve; die van den Hoogen ende Provincialen Raade der voorsz. Landen souden onderstaan door hare Provisien ende Ordonnantie te beletten de Executie van de criminele Sententien, by den Geregte van de Steden gewesen, midsgaders de inninge ende executie van de Accysen, in de voorsz. Steden vallende, ende dat voorts de Steden ongehoort by den voorsz. Raade, verscheyde andere Provisien jegens denselven souden worden verleent, tot nadeel van de politien der Steden, ende jegens alle oude Gebruyken ende Ordre, daar op [ook by tyden van de Princen deser Landen] gehouden; waar inne noodelyk, soo tot handhoudinge van de authoriteyt van den Geregte van de Steden in Criminele Saken, tot vorderinge van de Inkomsten van de Accysen, als condependent de gemeene Middelen, ende by de Steden in repartitie, ende anders moeten worden geconsenteert, ende tot onderhoudinge van de goede Politie in de voorsz. Steden moet worden voorsien: Soo is 't, dat na voorgaande beschryvinge ende deliberatie, verstaan ende geresolveert is, dat die van den Hoogen, ende Provincialen Raade van de voorsz. Landen, geen provisie en sullen verleenen op 't versoek van eenige Persoonen jegens den welken criminelyk, extra-

traordinarie, ende op hare confessie sal wesen geprocedeert; maar sullen de gewesen Sententie in de voorsz. saken jegens den gecondemneerden worden geëxecuteert, sonder dat eenige Appellatie, Reformatie, ofte Provocatie daar jegens sal werden toegelaten: Dat voorts de Pagters ende Collecteurs van de Accysen van de Steden in regten niet en sullen worden ontfangen omme de betalinge van de Accysen te ontfangen, ten zy zy eerst ende alvoren sullen hebben genamptiseert 't gunt zyluyden ter oorsake van de Pagten ofte Collectatie derselver Accysen schuldig zyn, 't welke gedaan zynde, sullen als hare actie mogen intenteren voor den Geregte van de Steden, dewelke gehouden sullen wesen te verstaan, tot sommiere instructie van deselve saken, ende die decideren by hare Sententien, binnen den tyd van twee Maanden, indien partye sulks versoekt, de quæstie voor den Hove van Hollandt sal worden geëvoceert: Ende soo yemand by de Sententie, gewesen by den Geregte van de voorsz. Steden, hem bevind beswaart, sal daar van mogen komen in Reformatie voor den Hove van Hollandt: Dat voorts by de Collegien van den Hoogen, ende Provincialen Raade, nog jegens de Steden geen Provisie en sal worden verleent, sonder alvoren de Requeste van Partyen aan de Steden gezonden te hebben, ten eynde zyluyden binnen sekeren korten tyd den Raaden mogen onderregten, wat van de gelegentheyd van de sake is, omme in 't verleenen van de versogte Provisie daar op gelet ende gedaen te mogen worden naar behooren: Ende dit alles op pœne, dat de Provisien, jegens dese Ordonnantie verleent, ende geëxploicteert, gehouden worden voor nul, ende dat niemand gehouden sal wesen deselve te obedieren, ofte daer op in regten te compareren. Gedaen in den Hage den 6en. September 1591.

Diffinitive Vonnisse, by den Geregte van de ses groote Steden, [als namentlyk, Dordrecht, Haarlem, Delft, Leyden, Amsterdam, en der Goude] gewesen, inhoudende, condemnatie van twintig ponden Vlaems, ende daar beneden, hebben voor desen executie gehad onder cautie, volgende haarluider Privilegien; ende nu, volgende de nader ampliatie van de Instructie, hebben deselve Vonnissen executie ter somme van driehonderd gulden. *Vide* deselve nader ampliatie *Artic.* 2.

W. van Alphens Papegay I. deel pag. 304.

Extract uit de Resolutien der H. H. Staaten van Holland, enz. van den 6. Septembr. 1591.

Resolutie van den Gerechte, dat de Præsident decideert de steekende Stemmen in alle Vergaderingen.

Den 28. *November* 1592.

Is by die van den Gerechte geresolveert: Dat op alle Vergaderingen, bestaande uit even persoonen, daer de stemmen gelyck staen, ende tegen malkanderen steken, na gedane overweeginge wederom eene omvraage sal gedaen worden, of ymand van zyn stemme begeere te wyken, ende in gevallo van neen, sal de stemme van die geen, die in 't selve College præsideert, 't sy Burgemeester, 't sy Schepen, kracht hebben van twee stemmen.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 216.

VAN

VAN DE VREDEMAAKERS.

Regels en Keuren voor die van den Gerechte der Stad Leyden wegens de gemagtigde Vredemakers aldaer, volgens Octroy van Haar Ed. Groot Mog. verleend.

Den 3. *December* 1660.

N°. 1. Yemant in civile saecken syn parthye willende in Rechten betrecken, sal door een Boode met de roede denselven doen daghvaerden, om te compareren voor de gecommitteerde Vreedemaeckers, ende sal daer door verstaen werden de saecke aenhangigh gemaeckt te zyn aen de Vierschare deser Stede; welcke daghvaerdinge oock sal moeten geschieden in materie van arresten, 't zy op persoonen, of goederen; maer en sullen in dese Keure niet zyn begrepen de civile actien en eysschen van den Officier, ende gebuyrquestien, noch oock die ontstaen tusschen Pachters van de gemeene Middelen, en die haer saecken te verhooren, met den gevolge ende aankleven van dien, midtsgaders andere daer inne by particuliere Keure, ofte Ordonnantie is voorsien, noopende welck gebruyckt en onderhouden sullen werden de Keuren en Ordonnantien daer op gemaeckt.

2. Voor welcke voorschreve Vreede-maeckers parthyen binnen dese Stadt woonende, ten wederzyden gehouden zyn te compareren, ende te verschynen in persoon alleen, sonder geassisteert te moogen zyn met Advocaet, Procureur, of yemant anders, uytgesonderdt eerst ongetrouwde Vrouws-persoonen, [werdende by desen verstaen, dat getrouwde Vrouws-persoonen, sonder haaren Man, alhier niet mogen werden gehoort] welcke ongetrouwde persoonen sullen mogen compareren met haren gekosen Voogt: Ten tweeden, den geenen die voor date dat de daghvaerdinge aen haer woonplaetse gedaen is, uyt de Stadt geweest, of sieck zyn, die geene welcke gearresteert zynde, by gebreck van borchtochte, in hechtenis gesteldt zyn sullen, in allen welcken gevalle yemandt in hare plaetse sal mogen compareren, noch sullen die die geene welcke de Nederduytsche Tale niet en verstaen, moeten compareren, geassisteert met soodanigen persoon, ofte persoonen, die haer konnen vertolcken, ende de Nederduytsche Spraecke verstaen.

3. Ende sullen de Gecommitteerde Vreede-makers parthye op hare verschillen mondelinge, het zy elck in 't bysonder, ofte in malkanders teegenwoordigheyt hooren, en is het doenlyck, met der minne, door haer tusschenspreecken verdragen en vereenigen, mitsgaders aen den schult bekennenden persoon, 't zy met consent van den eysscher, of niet, atterminatie mogen vergunnen tot een jaer ten langhsten, met verklaringe om te betalen met een gedeelte gereedt, ende voorts by weecken, maenden, vierendeeljaers, of andersins, gelyck syluyden na gelegentheyt van saecken, tyden, en persoonen, bevinden sullen te behooren, voor de voldoeninge van het welcke de beklaegde borge sal moeten stellen binnen acht dagen daer aen, welcke borge in 't geheel, en als principael en saeckweldige mitsdesen verstaen werden verbonden te zyn.

4. Sullen voorts de voorsz. Vreede-maeckers parthyen ten wederzyden condemneren in 't geene daer op sy of gewillighlyck met malkanderen, of by haerluyder tusschenspraecken sullen vereenigen of verdragen, midtsgaders om te betalen op de termynen, die sy aen de beklaeghde sullen vergunnen.

5. Met sulcken bescheyde, dat indien de beklaegde in gebreecke blyft, 't zy borge te stellen, of op de vergunde termynen te betalen; maer het eene termyn op het andere laet loopen, dat de verdere en onverschene termynen met een oock gehouden sullen zyn als vervallen, ende dat den Aenklager na acht dagen van 't versuym van borge te stellen, of terstondt na dat twee termynen onbetaelt sullen zyn, om 't geheel vermogen sal te executeren, volgens de Keuren, Ordonnantien, ende gewoonte van de Vierschare deser Stede, door de Boodens met de roede, de welcke daer toe by desen werden gecommitteert ende geauthoriseert.

6. Ende

6. Ende sullen de voorsz. Vreede-maeckers oock opnemen mogen de borghtochten, die voor de termynen by haer, als vooren te vergunnen sullen werden gesteldt.

7. Ende sullen ten eynde voorsz. en tot het geene hierna noch werdt gestatueert in het werck te stellen, vaceren een uyt Burgermeesteren, en twee uyt Schepenen, dewelcke 't selve Ampt drie maenden langh elck in persoon gehouden zyn te bedienen ende waer te nemen; te weten, den Burgermeester na de Vergaderinge van de selve, eerst den jonghsten, of vierde Burgermeester, en daer aenvolgende den oudsten, de tweede, ende derde. Ende belangende de Schepenen, naer de verkiesinge van de selve, de vierde ende vyfde, en daer aen de eerste en laetste, ende soo vervolgens de tweede en sevende, en soo voorts de derde en sesde, midts dat syluyden, en elcks van hun, by sieckte, noodigh afwesen, ofte andere wettige verhinderinge, yemandt uyt den Gerechte sullen mogen verwilligen omme haer plaetse waer te nemen, op de boete respective daer toe gesteldt.

8. De voornoemde Vreede-maeckers sullen ten voorsz. eynde t' allen tyden, selfs geduyrende de ordinarische Vacantie, gehouden zyn te verschynen in de Schepenen-kamer, alle Maendagh en Vrydagh, ten twee uyren præçiselyck te beginnen, en te besoigneren, tot alle de gedaeghde parthyen sullen zyn gehoordt, ende afgevaerdight.

9. Tegens welcke voorsz. tydt en uyre een yegelyck, de gene daer op hy eenigh recht vermeet, sal doen verwittigen en verdagen door een van de Boodens met de roede; welcke gestelde uyre yder een gehouden is, en midts desen belast wert waer te nemen, mits daer van voor de klocke elf uuren verwittight en gewaerschouwt zynde, na welke uyre de Boodens geene daghvaerdinge voor de Vreede-maeckers sullen mogen doen.

10. Den Eysscher, deser Stede Ingezeten zynde, by den Boode wesende opgeroepen, ende niet comparerende, soo sullen de voorsz. Vreede-maeckers verleenen comparuit, ende voor 't profyt van dien den gedaeghden absolveren van d'instantie, ende den Eysscher condemneren in een boete van acht stuyvers, ten behoeve van den Armen, en den Substituyt Schout, het Vreede-maecken waernemende, elck de helfte.

11. De Gedaeghde wesende ten tyde van de citatie in de Stadt, en niet comparerende, sal verbeuren ten behoeve van den Substituyt Schout drie stuyvers, en aen den Eysscher geordonneert den Gedaeghden ten tweeden male te doen daghvaerden; ende den Gedaeghden ten tweeden male gedaghvaert zynde, en wederom niet comparerende, sal als dan werden gecondemneert in drie stuyvers, ten behoeve als boven; ende den Eysscher geordonneert syne actie te vervolgen na ordre en style van den Vierschare deser Stede; indien de saecke komt te bedragen boven de hondert guldens.

12. Maer die saeck importerende hondert guldens en daer beneden, sullen de Vreede-maeckers voor 't profyt van 't tweede default, boven de voorsz. boete, gesien des Eysschers obligatie, regifter of kerfstock, en gehoort zynde gedane affirmatie, den Gedaeghden condemneren by provisie, onder cautie *de restituendo*, te namptiseren het geëysschte, en sal daer na de Gedaegde en Defaillant, by het tweede default gecondemneert zynde te namptiseren hondert guldens ende daer beneden, het namptisement voldaen hebbende, syn parthye vermogen te daghvaerden voor Vreede-maeckers, om restitutie te hebben van 't genamptiseerde; welcke Vreede-maeckers, de Gedaeghden gehoort, denselven naer gelegentheyt, synen eysch adjudicieren of ontseggen sullen, of den Gedaeghden om te restitueren niet comparerende, en tweemael gedagvaert zynde, ende by den Boode niet gerelateert werdende, dat hy om wettige redenen, ter arbitrage van den Secretaris der Vreede-maeckers niet kan compareren, alvoorens wel en rypelyck geëxamineert werdende, de Bescheyden ofte Getuygen by den Eysscher om restitutie te hebben geëxhibeert, het provisionele Vonnisse sullen vermogen te approberen, of te niet te doen, ende sulcks den Gedaeghden om restitutie condemneren, 't genamptiseerde te restitueren, ofte daer van te absolveren, sulcks als sy sullen bevinden te behooren.

13. Den Gedaeghden in saecken van hondert guldens, ende daer beneden, 't zy op de eerste ofte tweede citatie comparerende, sullen de Vree-makers vermogen parthyen eysch te injungeren, den Gedaegden condemneren, of den Eysscher in 't geheel, of deel synen eysch ontseggen, sulcks sy na rechten, redenen ende gelegentheydt van saecken en persoonen bevinden sullen te behooren, alles, ten

ware de gecommitteerde Vreede - maeckers goedtvinden parthyen te ordonneren hare ſaecke voorts te vervolgen, voor ende naar ſtyle van den Vierſchare deſer Stede; ende ſal van ſulcken Vonniſſe geen reauditie aen 't Collegie van Schepenen verleendt werden, maer parthyen gehouden zyn dezelve te acquieſceren.

14. Maer in gevalle parthyen, den Gedaeghden comparerende, in ſaecken van hondert guldens, of van injurien, niet en konnen verdragen, of vereenight werden, omme waer toe te komen, Vreede-maeckers haer uytterſte ſullen hebben te vervlytigen, en daer toe alle mogelycke middelen aen te wenden, ſullen ſy parthyen ten wederzyden ordonneren hare ſaecke na ſtyle van de Vierſchare deſer Stede te vervolgen.

15. Ende ſullen van nu voorts aen de gecommitteerden tot het Vreede-maecken, ſoo wanneer haer eenige differenten en geſchillen ſullen voorkomen, ſpruytende uyt het verhuyren van eenige huyſen, Kelders, Kameren, of Solders, en daer parthyen tegens den anderen disputeren, of daer verhuyringe is, midsgaders op den tydt en conditie van deſelve, vermogen parthyen gehoort, ofte een van derſelve niet comparerende, met het verleenen van comparuit of default ſoodanigh te disponeren, als ſyluyden in recht ende redenen ſullen bevinden te behooren, welcke diſpoſitien van de gecommitteerde Vreede-maeckers ſullen moeten nagekomen, en tegens de onwillige, in conformitè van deſer Stede Keure, geëxecuteert werden, ſonder dat daer van eenige reauditie aan 't Collegie van Schepenen verſocht ſal mogen werden, ten ware daer queſtie was over de verhuyringe van een huys, kelder, kamer, of ſolder, jaerlycks boven de twee hondert guldens verhuyrt zynde, in welcken gevalle, de geene die haer by het Vonniſſe, of de uytſpraecke van de voornoemde gecommitteerde Vreede-maeckers beſwaerdt vinden, ſullen vermogen voor den eerſten en naeſten recht-dagh, nae het voorſchreve Vonniſſe, te komen in reauditie, aen 't volle Collegie van Schepenen, mids deſelve reauditie ter Griffie doende aenteeckenen, en gehouden zynde haer parthye te doen daghvaerden, en den rechtdagh te doen dienen voor het Collegie van Schepenen, binnen acht dagen, na de pronunciatie van 't voorſz. Vonniſſe, blyvende middelertydt de executie van 't voorſz. Vonniſſe geſurcheert; doch ſullen de Verſoeckers voor d' aenteekeninge van de reauditie gehouden zyn te fourneren in handen van den Griffier, nevens het aentekenen van de reauditie, de ſomme van twee guldens, dewelcke, indien den Verſoecker van de reauditie komt te ſuccumberen, in de armenbuſſen ſullen werden geleydt, doch denſelven komende te triumpheeren, aen hem by den Griffier ſullen werden gereſtitueert, na dat den ſelven voor ſyn recht in beyde gevallen voorſchreven daer af getrocken ſal hebben den veertichſten penningh.

16. Soo wel den Eyſſcher als Verweerder zyn gehouden met alle behoorlycke reverentie voor de Vreede-maeckers te compareren; en aldaer met geſchickte woorden hare ſaecke voor te ſtellen, ſonder den anderen te injuriëren, of ſchelden, met dreygen ofte onbeleefde woorde te bejegenen, ſonder in malkanders redenen te vallen, op poene en boete, dat ſy ſulcks doende, dadelycken by Vreede-maeckers ſullen werden gecondemneert in een boete van drie guldens, ofte minder ſomme, ſulcks deſelve Vreede-maeckers, naer exigentie van ſaecken ſullen bevinden te behooren, te appliceren ten behoeve van de Subſtituyt-Schouten, een van dewelcke gehouden is op het Vreede-maecken te verſchynen, om de voorſchreve boeten te executeren.

17. De Vreede-maeckers voornoemt, ſullen uyt krachte van het eerſte default vermogen te verleenen nieuwe letteren van executie van een verjaert vonniſſe, by hen lieden geweſen, midts parthyen ten dien eynde alvoorens weſende gedaghvaert, ende daer van blyckende by behoorlycke relatie, gelyck in alle andere hier bovenſtaende condemnatien, Vreede-maeckers als vooren behoorlyck ſal moeten blycken.

18. Tot welcken alle, de voornoemde Vreede-maeckers ſal werden bygevoeght den Griffier, of Onder-Secretaris; doch by hunlieden noodigh afweſen, een bequaem Klerck, dewelcke van alles korte notulen houden, en daer van parthyen des anderen daeghs acte leveren ſullen om haer te verſtrecken, ende daer mede te behelpen daer en ſulcks ſal behooren.

19. Alle 't welcke invoegen voorſchreven ſal werden in 't werck gebracht buyten koſten van parthyen, maer ſal de belooninge komen tot laſte deſer Stede, behalven dat parthyen voor de Vreede-maeckers actens, behelſende renvoy voor goede Mannen, of meerder ſomme dan ſes guldens, en minder als vyftigh guldens

dens sullen betalen vier stuyvers, en meerder als vyftigh guldens ses stuyvers; ende aen de Boodens voor de moeyten van de daghvaerdinge, en het maecken van hare relatien; de saecke monterende tot vyftigh guldens en daer boven, drie stuyvers, en van alle andere saecken twee stuyvers; des de voornoemde Boodens gehouden zyn in hare relatien uyt te drucken, dat sy, in agtervolginge de ordre van het Vreede-maecken, hebben gedaghvaert N. N. die geseydt werdt sieck, ofte uyt de Stadt te zyn, desselfs woon-plaets, indien hy niet wel bekendt en is, ende aen wie sy de weet hebben gedaan.

Grootplakkaatboek IV. Deel pag. 477. & seq.

VAN DE PREFERENTIE VAN INTERESTEN VAN CUSTINGPENNINGEN, VAN CESSIONANTEN EN DESOLATE BOEDELS.

Keure by die van den Gerechte der Stad Leyden gemaakt, wegens preferentien van interessen der Kustingpenningen, midsgaders van de renten, pachten, erkentenissen, enz. volgens Octroy van haar Ed. Gr. Mog.

Den 26. September 1656.

De Staten van Hollant ende Westvrieslant, doen te weten, alsoo ons verthoont is by Burgemeesteren, ende Regierders der Stadt Leyden, dat die van de Gerechte derselver Stede tot meer geruftheyt haret ingesetenen, goetgevonden hadden te maecken, seeckere keure op 't Stück van preferentie, ende interesten der custingh penningen, mitsgaders van de renten, pachten, ende erkentenissen: alsmede t'amplieren de keuren tegens frauduleuse transporten, ofte andere bedriegelyke acten gemaeckt, ende daer benevens t'amplieren het XVII. artyckele van de keure opte desolate boedels, voor desen gearresteert. Ende alhoewel de voornoemde Stadt by de Graven van Hollant, in der tyt, tot het maecken van keuren was gepriviligeert, soo versochten, de verthoonders echter tot meerder seeckertheyt, dat het ons gelieffde, voor soo veel des noot syn mochte, de voorsz. keuren ende ampliatien te approberen; houdende de voorgeroerde keuren ende ampliatien, als volcht:

Dewyle men hoe langer hoe meer bevindt, dat eenige abuysen werden ingevoert, ende opgerecht in de disputen voor Schepenen deser Stadt Leyden, vallende op de preferentien van de penningen gecomen van eenige landen, huysen, erven, ende andere, off diergelycke onroerende goederen, die tot hypotheque gestelt synde, by executie ende by curateurs in desolate, off geabandonneerde boedels vercoft, ofte met Stadts willich decreet gelevert werden, overmits sommige crediteuren aldaer connen eysschen, volgende heure besegelde rentebrieven, ofte constitutie, vier, vyff, ses, seven, acht, ende somtyts meer verloopen ende onbetaelde jaeren renten, 't sy gront, ofte restant, renten, pachten, recognitien, ofte erkentenissen, oock altemets interest van custingen, die vier, vyff ende dickwils meer jaeren all verschenen, ende onbetaelt gelaeten syn, ende dat sy tot noch toe oock syn gepreferereert geworden, elck naer qualiteyt van dat heurder renten, pachten, erkentenissen, ende custinghbrieven met jaerlyckfche verloopen renten, ende interesten, al is 't dat die niet anders dan by regifter, off cedt, hebben connen geverifieert werden, daer by veel andere crediteuren grootelycx werden vercort, uyt oirsaecke in des Stadts regifteren, off prothocollen de belaftingen van soo veel jaeren onbetaelde renten, noch oock van de onbetaelde interesten van de custingen, die langh verloopen syn, niet en connen werden gevonden, als men eenige penningen opte voorsz. hypotheecquen, ofte anders will

uytſetten, ſulcx dat daer uyt merckelyck bedroch ende ſchade can werden geſpeurt, tot nadeel van een derde crediteur. Soo is 't, dat omme daerinne nae behooren te voorſien, Schout, ende Schepenen, naer voorgaende deliberatie, ende met advyſe van Burgemeeſteren deſer Stede Leyden, gekeurt, ende geſtatueert hebben, keuren ende ſtatueren by deſen, dat van nu voortsaen, alſſer eenige hypotheecquen van landen, huyſen, ſchuyten, molens, erven, ende andere, off diergelycke onroerende goederen, 't ſy by executie, off in deſolate ende verlatene boedelen vercoft, ofte met Stadts willich decreet gelevert werden, ende alsſer op de preferentie van de penningen, daer van gecomen, by Schepenen voornoemt ſall werden gedisponeert, geene crediteuren, hypothecariſſen, uyt crachte van ſpeciael off generael verbant heurder brieven ofte conſtitutien, van wat date ofte qualiteyt die oock ſoude mogen zyn, tot preferentie van meer onbetaelde jaeren en ſullen mogen contenderen, als alleenlyck van drye jaeren, ende dat oock henluyden by vonniſſe van preferentie, niet meer en ſall mogen toegeweſen werden, als deſelve drye jaeren onbetaelde renten, 't zy gront, ofte reſtantrenten, pachten, recognitien, ofte erkenteniſſen, verſchenen jongſt voor off op date van de voorſz. executie, off van de Commiſſie der voorſchreve Curateurs, maer dat deſelve crediteuren met heure oude ende onbetaelde jaeren renten ſullen concurreren met den anderen ſchulteyſſcheren, die alleenlyck perſonele actie ſyn hebbende; dat mede voortaen geene crediteuren, uyt crachte van heure cuſtinghbrieven, noch anderſints, van ſoodanige hypotheecquen ende onroerende goederen, als voorſz. is, met intereſt van cuſtinge, in cas van preferentie ſullen mogen eysſchen, als alleenlyck van drye jaeren, ende dat oock de voorſz. crediteuren by vonniſſe van Schepenen voornoemt ſullen mogen werden geprefereert, alleenlyck met die intereſten, die onbetaelt ende verſchenen ſullen ſyn, binnen off geduyrende de drye laetſte jaeren, mede te reeckenen voor date van de voorſz. executie, off van de commiſſie der voorſz. Curateurs. Dat wyders de voorſz. Crediteuren met alle vordere, off andere onbetaelde intereſten van cuſtingen, voor date van de voorſz. drye jaeren verſchenen, alleenlyck ſullen werden geadtmitteert als concurrenten, ende den peſonelen ſchulteyſſcheren, ſonder hier mede eenichſints te veranderen het recht van de voorſz. renten, ofte intereſten van cuſtingen, die tſedert commiſſie, ende geduyrende de disputen, ofte proceſſen, opte voorſz. preferentien ſoudden mogen verſchynen: ende wordt de vordere dispoſytie van de keure op dit ſubject, op den XXI. Aprill XVI^c. ſeſſentwintich affgeleſen, by deſen gederogeert.

Aldus gedaen ende gearreſteert opden 11^en. Martii van den jaere XVI^c. ſeſſenvyftich.

Nadere Keure tegens frauduleuſe Transporten, of andere bedriegelyke acten binnen de Stad Leyden, volgens Octroy van haer Ed. Groot Mog.

Alſoo men bevindt, dat veele luyden, die comen te failleren, paſſerende zyn transporten, ofte andere acten, ten behouwe van de genen, die ſy luyden ſulcx vergunnen, 't ſy tot betalinge off verſeeckeringe van voorige ſchulden, ſtreckende 't ſelve tot nadeel van andere crediteuren: Soo is 't, dat die van den Gerechte der Stadt Leyden, willende daer jegens voorſien [voor ſoo veel het mogelyck zy] gekeurt, ende geſtatueert hebben, keuren ende ſtatueren by deſen:

I. Dat geene transporten, ceſſien, verpandingen, off andere acten, gepaſſeert van eenige roerende goederen, 't ſy huysraden, coopmanſchappen, off andere, hoe ende in wat manieren die genaemt mogen werden, beruſtende niet alleen binnen deſer Stede, ende vryheyt van dien, maer oock daer buyten, op wat plaetſen het ſoude mogen weſen, 't ſy verre ofte naerby, te water ofte te lande, oock ſchepen ende parten ſcheeps, daer onder begrepen: Item, van obligatien, actien, ende uytſtaende ſchulden, die voortaen, 't ſy voor Burgemeeſteren, Schepenen, Gerechten, Notaris ende getuygen, off anderſints, 't ſy binnen ofte buyten deſer Stede ſullen werden gepaſſeert, tot voldoeninge, off verſeeckeringe van de voorige ſchulden, off laſten, en ſullen valideren, off weſen van waerde voor ende aleer deſelve transporten, ceſſien, verpondingen, off andere acten, ſullen weſen

sen geregistreert ter Secretarye alhier in seecker register daer toe by de E. Heeren van den Gerechte speciaelycken gedestineert.

II. Dat oock deselve registratie sall moeten werden gedaen op peyne van nulliteyt, als vooren binnen acht dagen naer dat deselve in manieren als vooren sullen syn gepasseert.

III. Ende dat de Secretaris, Notaris, off andere publycque persoonen, voor welcke soodanige acten werden gepasseert, in de selve acte sullen moeten expresseren een clausule van vermaninge, dat den selven brieve den tyt als vooren ter Secretarye moeten werden geregistreert, op de boete van twaelff guldens te XL. grooten 't stuck.

IV. Ende dit alles, ten waere de getransporteerde meuble goederen onder den transportant, off desselffs factoors, off gemachtichde berustende, voor den achtsten dach naer het passeren van de transporte, souden mogen syn verbracht, ofte verplaest, ende gestelt in handen, ofte possessie van den geenen, ten behouven van den welcke deselve worden getransporteert, off desselffs gemachtichden buyten volcomen possessie, off detentie van den transportant, ende desselffs factoor, in welcken gevalle de registratie niet van nooden syn sall, sonder dat de selve door ofte onder pretex van eenige precarye concessie, directelyck, off indirectelyck wederom in handen tot gebruyck ofte dienst van den transportant sullen mogen comen.

V. Ende voor soo veel aengaet de transporten, off andere diergelycke acten voor desen gepasseert by persoonen, die als noch niet en syn gefailleert, dat deselve mede in het voorsz. register sullen moeten werden geregistreert, binnen den tyt van veertien dagen, naer de publicatie van desen, off dat anders daer op geen recht gedaen sal werden, ten waere, dat de getransporteerde meuble goederen binnen veerthien dagen, naer dat de publicatie van desen, in manieren als vooren, werden gebracht ende gestelt, ofte voor desen mochten syn verbracht ofte verplaetst, ende gestelt in handen van den geenen tot wiens behouve soodanige transporten ofte diergelycke acten zyn luydende, ofte van heurlieder factoor, ofte gemachtichde, sonder dat de voornoemde meuble, getransporteerde goederen, door oft onder pretext van eenige precarye concessie, wederom in handen tot gebruyck ofte dienst van den transportant directelyck sullen mogen coomen.

VI. Dat voorts tot het voorsz. register, ten overstaen van den Secretaris, ofte desselffs beëdichde Clercq, daer toe gedeputeert, een yder die daer aen gelegen sall mogen syn, sall hebben vry acces om te mogen besien de registratie van het gene daer aen hem soude mogen gelegen zyn.

VII. Item, dat generaelycken voortaen niet en sullen valideren eenige transporten, cessien, assignatien, verpondingen, hypothecatien, off Schepenen kennissen, off ander soorten van verbanden, assignatien, soo wel van onroerende als roerende goederen. Item, van schulden, actien, crediten, sonder onderscheyt, off deselve binnen ofte buyten deser Stede gelegen zyn, gepasseert tot betaelinge off verseeckeringe van voorige schulden, 't sy off sulck te vooren soude mogen bedongen syn dan niet; als mede niet ten behouven van den geenen die hen als borgen voor soodanige voorige schulden verbinden, ofte verbonden hebben, ten zy, dat de acten daer van sullen syn publyequelycken gepasseert, ten minsten vier weecken, eer dat soodanige transportant, overgever, pantgever, off verbyder sall mogen comen om syn schulden sich t'absenteeren, laciteren, off opentlyck voor banckeroet gehouden te werden, off andersints insolvent komt te sterven, niet tegenstaende van de voorsz. transporten, off andere acten, de behoorlycke registratie soude mogen syn gedaen, ofte dat in plaetse van de registratie, voor soo veel de meuble goederen aengaet, de selve binnen de acht dagen, volgens het vierde artyckel, verbracht, ofte verplaetst mochten syn in handen off possessie van den crediteur.

VIII. In der voegen, dat oock niemant nae den faillissemente sall mogen ageeren uyt saecke van een obligatie, houdende te betaelen aen den brenger, ofte thoonder des brieffs, ten zy by publycque acte, ofte verclaringe van twee gelooffwaerdige getuygen verthoont werden, dat soodanige obligatie voor den tyt van vier weecken, als vooren, den thoonder, off brenger in zyn handen zall syn gestelt.

IX. Desgelycx een Crediteur koopende off ontfangende van synen debiteur eenige goederen, en sall 't geene hy uyt saecke van soodanigen koop sall mogen schuldich werden, niet mogen rescontreren, oft compenseren tegens 's geene hy

van den Vercooper te vooren hebben most, ten sy hy soodanige goederen coopt een maent voor den faillissemente, welverstaende sonder echter ingevalle van compensatie, verdere compensatie toe te staen, als de rechten toelaeten, ende dien volgens gefundeert zyn.

X. Item, geene transporten, off cessien van actien, off schulden by den crediteur gedaen, ten behouve van syne debiteurs debiteur, hoewel oprecht ende nyet simulaet en sullen mogen valideren tot sulcken eynde, dat de cessionaris door middel van dien, sall mogen compenseren off rescontreren 't geene hy schuldich is aen den debiteur van den transportant, ten sy, dat soodanige transporte off cessie aen hem sall syn gedaen by publycque acte den tyt van vier weecken, eer dat soodanige debiteur van den transportant off cedent komt te failleren.

XI. Wtgenomen nochtans, soo wanneer eenige wisselbrieven, door faulte van acceptatie, met protest te rugge keeren tot laste van den geenen, die de selve getrocken ofte geëndorseert heeft, dat in soodanigen cas de transporten, cessien, off andere verseekeringe, gedaen by den geenen, tot wiens laste de protesten van non acceptatie comen, sullen mogen bestaen ten besten ende verseeckeringe van de genen die het gelt hebben moeten, hoewel binnen den voorsz. gefailleerden tyt van vier weecken.

XII. Verder, dat generaelycken egeene transporten, cessien van schulden, off actien tot eenige tyden, 't sy vrouch off laet, ten behouve van yemant, 't sy uytheemsche off andere, by een crediteur van een persoon, naderhant failleerende, sullen mogen werden gepasseert, met sulcken effecte, dat de cessionaris, uyt crachte van dien op de goederen, off schulden van des transportants cedents debiteur, buyten 's lants [daer soodanich recht off costume soude mogen wesen] berustende off uytstaende, 't sy door middel van 't eerst arrest te doen, off andersints, soude mogen becomen preferentie van andere crediteuren, anders dan naer rechten, en hier ter Stede in reguard van den effecten van den debiteur alhier berustende, off uytstaende, gepractiseerdt werdt, in der vougen, dat by aldien de cessionaris ter contrarye van dien yet quame te doen off attenteren, de transportant, cedent, off cessionant 't selve aen den boedel, off gemeyne crediteuren van den debiteur promptelyck sall moeten vergoeden.

XIII. Wyders soo wert by desen verclaert, dat generaelyck alle vercoopingen, handelingen, ende andere contracten, ende acten, hoe die genaempt soude mogen zyn, geene van dien uytgesondert, met voorbedachten raet, directelyck, off indirectelyck, in prejuditie van dese keure by eenige persoonen, 't sy deselve crediteuren van den gefailleerden syn, ofte niet met den gefailleerden, ofte met yemant anders aengegaen, van nu voortaen sullen wesen van nul ende onwaerden, ende dat tot beter ondervindinge van dien, alle persoonen, ten oirdeele van Schepenen deser Stede, gehouden sullen zyn te doen soodanige beëdichde verclaringe, als Schepenen voornoemt tot ondervindinge van de waerheyt, off ondeckinge van bedroch sullen goetvinden, ofte by faulte, ofte weygeringe van de voornoemde verclaringe, den geinteresseerden te voldoen, het interest 't welck deselffde ten oirdeele van Schepenen, by de voornoemde weygeringe komen te lyden.

XIV. Eyntelyck, dat buyten ende behalven 't geene hier vooren is verhaelt, onvermindert en in syn vigeur blyven sall, all 't gene, sonder onderscheyt van tyden, jegens de transportanten, cessien, ende verpantschappen, off andere acten *ex causæ lucrativa*, gepasseert. Item, jegens participatien van fraude, hoewel *ex titulo onerofo*, gratificatien, ende andersints naer de beschreven rechten gestatueert is.

Ende alsoomen in ervaringe gecomen is, dat eenige persoonen, alvoorens haere schulteysscheren voorvluchtich werdende, willende eenige van de selffde in 't bysonder verseeckeringe doen tot schaede ende naedeel van haer andere schulteysschers gelyck recht hebbende, hebben verstaen te verlyden generael verbant voor Rechteren van plaetsen, daer sy noch woonachtich, noch goederen gelegen hebben, soo hebben Schout, ende acht Schepenen, met advys ende goet vinden van de Burgemeesteren, goet gevonden te keuren:

Dat eenige burgers, poorters, ende inwoonders der Stadt Leyden haere goederen generalyck verbindende voor een ander Rechter, ofte gerechtsbanck, als voor Schepenen deser Stede, die gene tot welckers behoeve het voornoemde verbant werdt verleeden, uyt crachte van het selffde verbant geen recht sall vercrygen, als alleenlyck op de onroerende goederen, die gelegen zyn onder de jurisdictie van den Rechter, ofte van de Gerechtsbanck voor de welcke het voornoemde

noemde verbant werdt verleden, blyvende alle de andere onroerende goederen buyten de voornoemde jurisdictie gelegen, ongeaffecteert ende onverbonden.

Aldus geamplieert ende op nieus gearresteert den 11en. Martii van den jaere XVIc. sessenvystich.

Ampliatie van 't XVIIe. Artyckel van de Keure op de desolate Boedels.

Die van den Gerechte der Stadt Leyden hebben, ten eynde deser Stede Keuren op 't stuck van de beneficie van den inventaris, in den jaere XVIc. twee ende vyftich geëmaneert, des te beter mach werden naergecomen, ende de impetranten van 't selffde beneficie beter gehouden tot het doen van pertinente reeckeninge, goet gevonden by forme van ampliatie van het XVIIe. artyckel van de voornoemde Keure, te statueeren, dat geene beneficie van den inventaris van Sterffhuysen binnen dese Stadt gevallen, sullen werden geinterineert, ten zy by de impetranten werde gecommitteert een ofte meerder persoonen, ten genoegen van Schepenen deser Stede, aen de welcke de voornoemde impetranten d'administratie van den boedel sullen toevertrouwen; welcke toevertrouwde persoon, ofte persoonen, gehouden sall, ofte sullen syn te doen behoorlyck bewys ende reliqua van zyn, ofte haere administratie aen, ofte ten overstaen van Commissarissen van de desolate boedels, ende t'allen tyden voor deselffde ontboden synde de gelegentheyt van den boedel, volgens de opgemelte Keure te openbaeren.

Ende was geteyckent:

G. van Hoogheveen.

Soo is 't, dat wy de saecke, ende 't versouck voorschreven overgemerkt hebbende, ende naer genomen berichtinge ende advys van den President ende Raeden van den Hove, de verthoonders willende gelieven, uyt onse rechte wetenschap, souveraine macht, ende auctoriteyt, de voor verhaelde respective nieuwe Keuren, ende ampliatien, invoegen vooren verhaelt, ende in allen deelen, poincten, ende articulen, hebben goet gevonden, geapprobeert, ende geratificeert, vinden goet approberen, ende ratificeeren deselve mitsdesen, ende lasten allen, ende eenen yegelycken, dien het aengaen mach, hen daer naer respectivelyck te reguleeren.

Gedaen in den Hage onder onse grooten segele hier aen doen hangen, den XXVIen. September, in 't jaer ons Heeren ende Salichmaeckers duysent ses hondert ses ende vyftich.

Is geteyckent:

J. Cats. vt.

Onder staet:

Ter ordonnantie van den Staten,

Ende is geteyckent:

Herbt. van Beaumont.

Wesende besegelt met root wasschen segel onder uythangende aen een doubbele franchyne staerte.

Prievilegieboek der Stad Leyden E. pag. 321. verso & 322. & Grootplakkaatboek IV. Deel pag. 474.

Vere

Verdrach tusschen de Steden Delft en Leyden, wegens de desolate Boedels, en vaste goederen in de zelven over en weder vallende en gelegen.

Den 11. *February* 1668.

Also tusschen den Gerechten van de respective Steden Delff ende Leyden, eenige bedenckelykheden ontstaan waren over de bestellinge, ende rechtspleeginge van onroerende goederen tot desolate boedels behoorende, onder des anders Jurisdictie geleegen, ter occasie van de aangestelde vercoopinge van seeker huys ende erve, staande ende gelegen binnen de Stad Delft, 't welk bevonden was te behooren tot den Boedel van eene Geertje Doe, Weduwe van Jacob Cornelisz. Hambrouck, die binnen de Stadt Leyden was comen desolaat te vallen, ende waar over by den Gerechte der selver Stadt, een Curateur gestelt was, so syn die van de Weth der Stad Delff ter eenre, ende die van den Gereghte der Stadt Leyden ter andere syde, tot wegneeming van de voorsz. bedenckelykheeden, mitsgaders omme so veel doenlyk is te remedieeren de ongelegentheeden ende difficulteyten, dewelke sig wedersyts daar ontrent waren opdoende, ende in gelyke voorvallen telkens ende ten wedersyden mede te onderhouden een eenparigen voet, provisioneelyk met den anderen verdragen in manieren hier naar volgende: Namentlyk, dat in het voorsz. cas, ende alle diergelyke voorvallen, die in een van beyde de opgemelde Steeden, naer desen sullen comen te gebeuren, den Curateur gestelt by den Gereghte, onder welkers jurisdictie den boedel desolaat gevallen is, te gelyk ook Curateur sal wesen over alle sodanige goederen, als onder des anders jurisdictie geleegen syn.

Ende dat by gevolgh den selven Curateur op ordere, ofte geadsisteert, ten believe van syne Committenten, publyckelyk sal vermogen op te veylen, ende te vercopen alle sodanige vaste goederen, als bevonden sullen werden tot den selven boedel behoorende, so onder des eens, als des anders jurisdictie geleegen te weesen.

Dat voorts meede ter plaatse, daar een boedel desolaat gevallen is, nevens de præferentie van den selven boedel, aldaar meede præferentie sal gehouden werden van de penningen geprocedeert van alle sodanige vaste goederen, als in des anders district ofte jurisdictie geleegen syn. Mits welken dan ook in dien gevalle, de gerealiseerde Crediteurs op de selve vaste goederen, gehouden sullen wesen haar respective gepretendeerde behoorlyk bekent te maken, ter plaats daar den boedel desolaat gevallen is, mitsgaders de præferentie gehouden werden sal.

Des sullen niettemin de decreten, die over de vercopinge van de voorsz. vaste goederen sullen moeten gaan, naar behooren opgemaakt, gepubliceert, ende geinterponeert, mitsgaders de gifte van deselve goederen aan de respective coopers van dien gegeeven moeten werden ter plaatse, ende naar style, daar de selve geleegen sullen wesen, gelyk dan ook naar de interpositie van deselve decreten, de Curateurs in gelyke boedels gestelt, gehouden sullen syn ter Secretarye van de respective opgemelde Steeden, alwaar de selve vaste goederen geleegen syn, gewoonlyk acten, ofte accignatien te ligten, om daarop van Coopers de uytgeloofde cooppenningen ontfangen te kunnen werden; edoch onder egeene andere cautie, als by de selve Curateurs voor haar bewint, ende administratie aan de repective Gerechten, sal wesen gestelt; ende wat belangt de cautie, die de voornoemde gerealiseerde Crediteurs gehouden syn te stellen voor de penningen by hen, ingevolge van de voorsz. præferentien te ontfangen, dat, des aangaande, sullen mogen volstaan met het overbrengen van een gejustificeerde cautie, gepasseert ter Secretarye van die Stadt, daar de voornoemde vaste goederen geleegen syn, mits dat de borgen by deselve cautie haar, onder anderen, mede wel specialyken sullen moeten onderwerpen de judicatuure van dien Gereghte, by de welke de præferentie sal wesen gehouden.

Ende opdat, door het geene voorsz. is, de opgemelde gerealiseerde Crediteuren allenthalven in, ende ontrent haar respective gepretendeerde souden mogen blyven ongepræjudiceert, sullen die van den Gereghte van die Stadt, al waar, in gevalle voorsz. de præferentie van gelyke boedels, ende te gelyk ook van eenige vaste

vaste goederen, onder des anders jurisdictie geleegen, sal werden gehouden in het sententieeren, in cas van præferentie, ten opsighre van het geprætendeerde van deselve gerealiseerde Crediteuren, haar des aangaande reguleeren naar de Keure ende Ordonnantien van de Stad, off plaats, alwaar deselve vaste goederen geleegen syn; behoudelyk, dat deselve Keuren by de geintereffeerdens sullen werden geallegueert, en daer van blyk overgelevert.

Aldus gedaan ende geaccordeert, ende syn ten oirconde van dien, twe al eens luydende bescheyden, by wedersyts Steede Secretarissen onderteekent huyden den 11. February 1668.

Ende was geteekent

H. Vockestaart, G. v. Hogeveen.

MS. Privilegien van Delft pag. 197. *en* 198.

Octroy van den Aardshertog aan die van Leyden vergund dat de Cessionanten drie dage voor 't Stadhuis zullen ten toon staan.

Den 30. *July* 1501.

Philips, by der gratie Gods, Eertshertoge van Oostenryck, Hertoge van Bourgongen, van Lothringen, van Brabant, van Stiere, van Carinthen, van Crain, van Limburgh, van Lutsemburgh en van Gelre, Grave van Hapspurgh, van Vlaenderen, van Tyrol, van Artois, van Borgognen Palsgrave, ende van Henegouwe, Landgrave van Elsace, ende Marckgrave van Burgauw, ende des Heiligen Rycks, van Holland, en Seeland, van Phirt, van Kyborch, van Namen, ende van Sutphen, Grave, Heere van Vriesland, opter Windischmarck, van Portenauw, van Salins, ende van Mechelen. Allen den genen, die dese letteren sullen sien, saluit: Wy hebben ontfaen de ootmoedige supplicatie van onse welgeminde die Borchemeesteren, Schepenen, ende Raid onser Stede van Leiden, inhoudende, hoe dat die selve onse Stede van oude tyden geheel ende al gefondeerd is geweest, ende in weesen moet blyven door die neeringe van der Draperie, ende Koopmanschap dien aengaende, omme dewelcke te continueren, ende onderhouden, soo es van nooden den poorteren, ende ingesetenen onser voorschreve Stad van Leiden, niet wel mogelyck te onderhouden de voornoemde neeringe, alsoo henlieden dat wel van noden es, om de selve Stad in wesen te houden ende blyven; nu is waer, dat eenige van der selver poorteren, ende ingesetenen, om haere crediteurs te bedriegen, practiseren dagelycks te verkrygen brieven van cessie, uyt krachte van die welcke sy die selve heure crediteurs doen verdachvaerden in onsen Raide van Holland, omme aldaer te sien procedeeren tot interinatie van de selve, aldaer op haere simple affirmatie, of ten minsten op hooren eed, sonder eerst en alvorens informatie te neemen van heure conditie, faculteit, ende macht, van den geenen, die horen staet, ende conditien bat kennen, die selve brieven geinterineert worden, verklarende, dat sy rustelyck, ende vredelyck gebruycken sullen van den inhouden van de voornoemde brieven, gelyck, ende in sulcken state, ende wesene, alsmen van oude tyden in gelycke saecken geplogen heeft te useeren, maer dien niet tegenstaende het gebeurt dagelycks, dat eenige sulcke brieven verkregen hebbende, ende geinterineert synde, hen niet en dragen oitmoedelyck, ende simpelyck, alsoo sy wel behoorden te doene, nae heure armoede, die sy verleden, ende beswooren hebben, maer dragen hen ryckelyck, gaende met schone bonte klederen, groote chiere maeckende, ende ryckelyck teerende, ende dat meer is, willen noch dagelycks continueren heur neringen, dewelcke niet wel mogelyck en ware, indien heure bekende armoede waerachtich waere, overmits welcken, indien sulcken bedroch syn voortganck hadde, het waere geschepen tot quader consequentie te koomen, ende keeren, want andere dit siende, souden van gelycken willen doen ende useeren, sonder eenige schande daer of te maecken, maer eene behoorlycke maniere van doene, alsoo eenige alreede doen, soo dat, mitsdien, de koopmannen dit siende, ende hier af geadverteert synde, deselve poorteren, ende ingesetenen heure debiteurs, heure gelove ende credyt op-

feggen fouden, ende egeenfints henlieden meer willen borgen, bevrefende altyd fulcke brieven van cessie, ende onder dexel van defelve vervremt, ende verachterd te fyne van heuren penningen, d'welcke by lanckhede van tyden koomen ende keeren mochte tot groter fchade, ende fonderlinge tot die geheele verderffenisse van der felver onser Stede, Ons daerom feer oodmoedelyck biddende de voorfchreve Suppliaanten, dat onse geliefte fy, hen te confenteren, wilcoren, ende accorderen, dat nu voortaen egeene brieven van cessie verkregen, of te verkrygen by eenige poorteren, ende ingefetenen onser voorfchreve Stede van Leiden, geenen loop, noch effect forteren en fullen, noch geobedieert worden in der felver Stede. Soo es 't, dat Wy, 't gunt des voorfchreven es, overgemerct, den voorfchreven Suppliaanten genegen wefende tot heure voorfchreve bede, ende fupplicatie, ende hier op gehad 't advys van onsen voorfchreven Raide in Holland, hebben geconfenteert, geoctroyeert, ende geaccordeert, ende uyt Onser fonderlinge gratie, auctoriteit, ende volle macht, confenteren, octroyeeren, ende accorderen mits deefen Onsen brieve, dat niemand van de poorteren, ende ingefetenen onser voorfchreve Stede van Leiden geadmitteert, nochte toegelaeten en fal worden, van nu voortaen eenige cessie brieven te moogen gebruycken, ende genieten, fy en fullen eerst ende alvoren gehouden wefen, corts na de interinatie van dien te koomen in Onse voorfchreve Stede van Leiden, ende voor 't Stadhuys aldaer te ftane in hoir onderfte kleed, drie daegen achter een volgende, op een plaetfe hoogh fynde drie ofte vier trappen, elcken dach een uyre, te weten van half twaefven tot half een uyre op de middach, op pæne van te vervallen 't effect van heure voorfchreve brieven van cessie. Ontbieden daerom ende beveelen Onsen feer lieven ende getrouwen Ridder, ende Cancelier, den Heere van Magny ende van Rooft, ende den anderen luiden van Onsen Grooten Raide, Stadhouder ende Luiden van Onsen voorfchreven Raide in Holland, Baljuw van Rhynland, Schout van Leiden, ende allen anderen Onsen Rechteren, Jufticieren, ende Officieren, dien dit aengaen, oft roeren mach, dat fy den voorfchreven Suppliaanten van defen Onsen jegenwoordigen Octroy, oirlof, ende confente, ende van al den geheelen inhouden van deefen, gelyck ende in der manieren voorfchreven, ende alfoo lange, als 't Ons gelieven fal, doen, laeten, ende gedoogen, ruftelyck, vredelyck, ende volkoomentlyck genieten, ende gebruycken, fonder hen te doene, laten, of gedogen gedaen te fyne eenich hinder, letfel, of moeyenisse ter contrarie in eeniger manieren; want Ons alfoo belieft gedaen te fyne. Des t'oorkonden hebben Wy onsen fegel hier aen doen hangen. Gegeven in onser Stede van Bruffel, den dertichften dach in Julio, in 't jaer Ons Heeren, duyfend vyfhonderd ende een.

Op de plycke ftond gefchreven;

By myn Heere den Eertshertoge ter relatie van den Rade.

Ende was onderteeckent:

Barradot.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 162.

Bewyzen, dat de Burgers van Leyden, en de Inwooners van Rynland hunne brieven van Cessie moeten doen interineren voor den Gerechte te Leyden.

Den 15. July 1622.

Hendrik Jansz. van der Does, Burger tot Leyden, fynde van daer vertrocken na Nieupoort, ende vier maenden aldaer, niet ten volle, hebbende gewoont, ligtende brieven van Cessie, met committimus aen den Geregte van Nieupoort, om te ontgaen de ftraffe, den Cessionanten tot Leiden opgelegt, van drie dagen, achter een, in 't openbaer ten toon te ftaen, hebben die van Leiden, door haer oppofitie verkregen, dat de voorfchreve brieven, als fubreptyf, ende obreptyf, op den 21en. October 1603. fyn ingetrocken, ende aen hem gegeven andere brieven,

ven, met Committimus aen den Geregte van Leiden; Doch Hendrik van der Does, om niet te vallen in de straffe van de infamie, van drie dagen in 't openbaer ten toon te staen, heeft die brieven niet vervolcht, noch laten interineren. Waer na hy sig tot Delft hebbende laten ontfangen, als Poorter, ende daer, ontrent een jaer, gewoont, ende op 't vervolg syner Crediteuren, aldaer in apprehensie synde gestelt, wederom van de Hoge Overicheit heeft versocht brieven van Cessie, met Committimus aen den Geregte van Delft, op 't voorgeven, dat hy nu syn Poorterschap tot Leiden reeds hadde verwoont, ende dat syne sake, door syne apprehensie, ook was vervallen aen 't Geregt tot Delft; Dog synde hem, op dat versoek, wederom toegestaen brieven, met Committimus aen den Geregte van Leyden, heeft hy sig daer opgekeert aen syn Excellentie Maurits van Nassau, ende versogt, van gedispenseert te syn van het ten toon staen tot Leiden, ende op syn requeste gekregen de volgende marginale apostille. Sy dese gestelt in handen van den Schoutet der Stede van Leyden, omme, syn advis daer op gesien hebbende, voorts op de sake gedaen te werden, als na behoren. Actum in 's Gravenhage, den 23en. Novembr. 1604.

Onder stondt.

Maurice de Nassau.

Welk request en apostille gekomen synde tot kennis van de Regering tot Leiden, heeft die daer over aen syn Excellentie geschreven den volgenden brief:

Den 24. February 1605.

Doorluchtige Hooggebore Furst, Genadige Heer.

Verstaen hebbende uit monde van den Heer Officier deser Stede, dat Hendrik Jansz. van der Does, onse poorter, Uwe Excellentie soude hebben gepræsenteert requeste, ende daer by versocht, dat hem souden mogen werden geremitteert de solemniteiten, waer aen die gene, die, binnen deser Steden soucken hare Crediteuren met brieven van Cessie te betalen, worden gehouden: Ende hoewel wy niet en twyffelen, of de voorschreve Officier, en sal Uwer Excellentie ten genoege berichten, van de seer schadelyke consequentie, die binnen deser Stede, soude spruiten, in gevalle den voorschreven Hendrik Jansz. syn versoek soude gewerden: So hebben Wy, dies niet tegenstaende geacht, onse ampt en plicht te vereischen, Uwer Excellentie mede te vertoonen: Dat, mits in voorlede tiden, het verkrygen van brieven van Cessie seer begonst aen te wasschen, tot schade niet alleen van de goede ingesetenen, maer ook tot fraude van deser Stede, onse Voorsaten in Officio, omme daer inne te voorsien, ende sodanige ongebondene liberteit, ofte vermetelheid der Cessionanten, met enige uiterlike Ceremonie te betemmen, van Hartog Philips van Oostenryk, als Grave van Hollandt, Hoger Memorie, verkregen hebben Octroy, ende Privilege, innehoudende, dat die gene, die binnen deser Stad Leyden, Cessie souden doen, gehouden souden syn, drie dagen na den anderen te staen voor 't Stadhuis, op sekere plaetse daer toe gemaekt, in haer onderste kleed, ten spectacle van anderen, sulks als Uwe Excellentie sal konnen bevinden uit de Copie van het Octroy, die Wy, tot dien einde oversenden. Welk Octroy ook so veel geöpereert heeft, dat wy niet en weten, dat sederd oit, binnen Leyden, ymand Cessie gedaen heeft, maer, so wanneer enige hen onderstonden, sulks te practiseren, syn t'elkens daer van gedeterreert, mits onse oppositie, en gedreigde executie van 't voorschreve Octroy, ende hebben hare schuldenaers te vrede gestelt, gelyk wy, verscheide exempelen daer van, des nood synde, souden konnen by brengen. In voege, dat by aldien als nu, soude werden den Suppliant toegestaen, syne brieven van Cessie, ofte het interinement van dien, sonder gehouden te syn in 't volbrengen der voorschreve solemniteiten ofte pœnen, niet alleen daer door soude werden geëludeert 't voorschreve onse privilege, maer ook weggenomen de vruchten, ende 't goed exempel, door het observeren van het voorschreve Octroy, in onse Stede te wege gebracht, 't welk te ergerlyker soude, wesen in den persoon van desen Suppliant, diens verloop,

 niet

niet uit enig misgeluk by 'coopmanschap, ofte andere ongevallen gecauseert es, maer uit syn eigen quaed, en ongebonden leven. Waeromme Wy Uwer Excellentie, in aller reverentie, souden willen versocht hebben, op 't voorschreve des Suppliants versoek sulks te willen letten, dat het privilege deser Stede mach werden gemainteneert, en anderen geen oirsaek gegeven, om te vrymoediger sig tot sulke praktyken van bedriegerye te begeven, als, sonder twyfel, soude geschieden, ingevalle den Suppliant syn versoek soude werden geäccordeert: Ende willende mitsdien Uwe Excellentie sulks van harten toevertrouwen, sullen hier mede,

Doorlugtige, Hooggebore Furst, Genadige Here,

Den Almogenden bidden, Uwe Excellentie te willen nemen in syn heilige hoede.

In Leyden den 24. February XVI^C. en vyf.

Uwer Excellentie onderdanige, dienstwillige

De Burgemeesteren der Stad Leyden.

Het opschrift was,

Mynen Heere Mauritz. Geboren Prince van Arangien, Grave van Nassau, &c. Gouverneur, en Capitein Generael over Hollandt, Zeelandt ende Westvrieslandt.

Aen myn Ed. Heren van den Hogen Rade in Hollandt,

Vertonen met behoorlike reverentie Burgemeesters, en Regeerders, der Stad Leyden, dat, alhoewel alle Impetranten van brieven van Cessie, ten platten Lande wonende, gehouden syn, in 't impetreren van deselve brieven, te narreren de naeste Stad van hare woonplaetse, ten einde de Judicature van dien aen deselve naeste Stad mach werden geäddresseert; so heeft nochtans Barthold Remmiger, Baljuw van Hasaertswoude, ende wonende in den selven Dorpe, op den 21en. July laetsleden, versoekende Uwer, Myn Ed. Heeren, brieven van Cessie, met Committimus aen den Geregte van Woerden, ende verswygende, dat de Stad van Leiden verre de naest gelege Stad is van den Dorpe van Hasaertswoude, ende sulks, op syn subreptive te kennen geven geimpetreert, de voorschreve brieven met Committimus aen den Geregte van der Goude, niettegenstaende de voorschreve Stad Leyden mede veel nader den voorschreven Dorpen is gelegen, als de Stad van der Goude den voorschreven Dorpe gelegen is. Behalven dat het voorschreve Dorp gelegen is in Rhynlandt, ende dat de Verpachtingen van des Gemenen Landsmiddelen over 't quartier van Hasaertswoude mede binnen Leyden werden gedaen. Dat mede alle quæstien, uit sake van fraude in de gemene middelen, ontstaende tusschen Pachters en Ingesetenen van den voorschreven Dorpe, voor Schepenen van de Stad Leyden, in prima instantia werden geventileert. Ende also tot kennisse van Haer Supplianten gekomen is, dat de voorschreve Remmiger, uit kragte van de voorschreve brieven, syne crediteuren heeft gedaghvaert, ende ook alrede eisch gedaen voor Schepenen van der Goude, ende dat het selve is strekkende tot præjudicie, ende verkortinge van der Supplianten gerechticheid ende Jurisdictie; So versoeken sy Supplianten, dat 't myn Ed. Heren van den Rade gelieven sal, de voorschreve brieven van Cessie, met den gevolge, ende aenkleven van dien, te revoceren, ende in te trecken, doende te niet de proceduren alrede voor den Geregte van der Goude in de voorschreve sake gehouden, ende te verlenen het voorschreve Committimus aen den voorschreven Geregte van Leyden. Dit doende &c.

Onderstond.

M. Paets.

In margine stond voor apostille.

't Hof revoceert 't Committimus van de brieven van Cessie, op den 21en. Juny

Juny leftleden, aen Baerthout Remmiger, als impetrant van defelve brieven aen den Geregte van der Goude verleent. Gedaen in den Hogen Rade, den 15en. July 1622.

Was geteickent,

W. Rofa.

MS. Privilegien van de Stad Leyden van den Heere N. N. pag. 317.

Ter felver Zaake.

Als Lenaert Cornelisz. Los, wonende tot Hafaertswoude, op den 7en. Mey XVIc. LII. van den Hogen Rade hadde geimpetreert brieven van Ceffie, met Committimus aen den Geregte van Delft, fo hebben Burgemeefteren van Leiden fich aen den Hogen Rade, by requefte *aengegeven, en verfocht, Dewyl Hafaertswoude veel uyren nader gelegen is aen Leyden, als aen Delft, ende in Rhynland, waer van Leyden de Hooftftad is, gelyk als Delft van Delfland*, dat het voorfchreve mandement foude werden ingetrocken, ofte veranderd met een Committimus aen den Geregte tot Leiden.

Waer op volgde defe apoftille.

't Hof heeft het voorfchreve mandament ingetrocken, gelyk het ingetrocken blyft by defen, houdende 't felve als niet verleent, ende de voorfchreve dagvaerdinge, als niet gefchied. Aldus gedaen in den Hogen Rade in Hollant defen 3en. Juny 1652.

Ende was geteickent.

Iman Cauw.

Privilegieboek der Stad Leyden, op 't Raedhuis, fol. 279.

Dat de Ceffionanten te Leyden niet meer ten toon zullen ftaan.

Den 30. *September* 1671.

In ferieufe achtinge genoomen fynde het geproponeerde van Burgemeefteren der Stad Leiden, daer inne beftaende, dat de felve by occafie van feecker verfoeck aen haer E. E. gedaen, ten einde defelve haer tegen het obtineren van brieven van Ceffie, by feecker perfoon te verfoecken, niet fouden willen Oppoferen, tot fulcken effecte, dat den Ceffionant, in achtervolch van het privilegie, gegeven by Hertogh Philips van Borgondien op den 30. July 1501. gehouden foude weefen, korts na de interinatie van de voorfchreeve brieven van Ceffie, te koomen in de Stad Leiden voornoemt, ende voor 't Stadhuys aldaer te ftaen, in fyn onderfte kleed, drie dagen achter een volgende, op een plaetfe hoogh fynde drie of vier trappen, elcken dagh een uyre, te weeten, van half twaelven, tot half een uyren op de middagh, na voorgaende ernftige fpeculatie, of oock eenich voordeel of nutticheid, of wel eenich nadeel en ondienft voor de gemeene ingefeten deefer Stede, ten opficht van de negotie, commercie, manufacturen, of neeringen alhier, in het practifeeren van het voorfchreve privilege, voor den jegenwoordigen tyd foude refideeren, goedgevonden hadden, daerop te verfoecken het advys van eenige van de geprac̃tifeerfte Rechtsgeleerde in 's Gravenhage, als mede van eenige van de notabelfte Coopluyden binnen deefer Stede, met intentie, omme de voorfchreve advifen innegekoomen fynde, de gedaene Vrage, als een poinct van deliberatie, in de groote Vroedfchappe, tot welckers goedvinden deefe faeck eigentlyck fpecteert, met meerder maturiteit te konnen brengen.

Hebben die van de Groote Vroedfchappe voornoemt, gehoort de lecture van de voorfchreven advyfen, als mede van de verklaringe van de Procureurs poftulerende voor de vierfchare der Stad Rotterdam, welcke Stad gelycke privilege, als boven, by de Graven in der tyd gegeven is, dat de brieven van Ceffie, die aldaer

 die-

dienen, simpelyck werden geinterineert, sonder dat de Cessionanten, volgens de voorseide woorden van het privilege, oyt getracteert worden; als mede extract uyt het missive boeck der Stad Rotterdam, synde een rescriptie van Burgermeesteren der selver Stede aen den Hoogen Raede, op het versoeck van een Suppliant, om te hebben brieven van Cessie, uyt het welck het voorschreve verklaerde nader blykt; Nae voorgaende rype deliberatie, en overweginge van de redenen ter eenre, ende ter andere syde goedgevonden, ende verstaen, te versoecken, ende te auctoriseeren de Heeren die van den Gerechte deeser Stede, omme de saeck voorvallende, haer geinformeert hebbende, of den requirant van brieven van Cessie meriteert, van de voorschreve infamie op het doen van Cessie, by het meergenoemde privilege van Hertogh Philips vereyscht, gelibereert te worden, daer van te moogen dispenseeren, ende de executie van dien surcheeren, indien die selve sulx sullen bevinden te behooren. Ende sal deese actorisatie alleenlyck geduyren ter tyd en wyle toe anders by de gemelde Vroedschap goedgevonden, en geresolveert sal werden.

Aldus geresolveert den 30en. September 1671.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N.

De Staaten van Holland en Westvriesland Keuren by wyze van Octroy goed en van Waarde, de Keuren, door die van den Gerechte der Stad Leyden gemaakt op de transporten van lieden die failleren.

Den 22. September 1656.

De Ridderschap, Edelen, ende Steden van Hollandt ende Westvrieslant, representerende de Staten van den zelven Lande, doen te weten, alsoo ons verthoont is by die van de Gerechte der Stadt Leyden, dat zy dagelycxs bevonden, dat veele luyden, die quamen te failleren, passerende waren transporten, oft andere acten, ten behouve van den genen, die zy sulxs vergunden, 't zy tot betalinge, off tot verseeckeringe van de voorige schulden, streckende 't zelfde tot naerdeel van andere crediteuren; omme waer jegens zoo veel mogelyck was te voorsien, hadden de verthoonders gemaeckt seeckere Keure, ende hoe wel de verthoonders niet nodich gedacht hadden, daer toe eenich consent, Octroy, off authorisatie te versoucken, vermits de Stadt Leyden gepriviligeert, ende in inmemoriali possessione was, om Keuren ende Ordonnantien te maecken, ende te vernieuwen, soo waren echter de verthoonders te raden geworden, haer te addresseren aen ons, reverentelyck versoeckende, dat het ons gelieffde, onvermindert haer goet recht ten overvloet, ende voor zoo veel des noot zoude mogen wesen, de bovengemelte Keure te approberen ende ratificeren; houdende de voorsz. Keure als volcht:

Alsoo men bevindt, dat veele luyden die comen te failleren, passerende zyn transporten, off andere acten, ten behouwe van de genen, die zy luyden sulcx vergunnen, 't zy tot betalinge, off verseeckeringe van de voorige schulden, streckende 't zelve tot nadeel van andere Crediteuren: Soo is 't, dat die van de Gerechte willende daer jegens voorsien [zoo veel hun mogelyck zy] gekeurt ende gestatueert hebben, Keuren ende statueren by desen:

I. Dat egene transporten, cessien, verpandingen, off andere acten gepasseert van eenige roerende goederen, 't zy huysraden, coopmanschappen, off andere, hoe ende in wat manieren die genaempt mogen werden, berustende niet alleen binnen deser Stede, ende vryheyt van dien, maer oock daer buyten, op wat plaetse het zoude mogen wesen, 't zy verre off naer by, te water ofte te lande, oock schepen, ende partenscheeps daer onder begrepen. Item, van obligatien, actien, ende uytgaende schulden, die voortaen, 't zy voor Burmeesteren, Schepenen, Gerechte, Notaris ende getuygen, off andersints, 't zy binnen off buyten dese Stadt zullen werden gepasseert tot voldoeninge, off verseeckeringe van de voorige schulden, off laften zullen valideren off wesen van waerden, voor en aleer de zelve trans-

transporten, cessien, verpandingen, off andere acten zullen wesen geregistreert ter Secretarie alhier, in seecker regilter, daer toe by de E. Heeren van de Gerechte specialyck gedestineert.

II. Dat oock de zelve registratie zal moeten werden gedaen op peyne van nulliteyt, als vooren, binnen acht dagen, naer dat dezelve in manieren als vooren sullen zyn gepasseert.

III. Ende dat de Secretaris, Notaris, off andere publycque personen, voor welke sodanige acten werden gepasseert, in de zelve acten zullen moeten expresseren een clausule van vermaninge, dat dezelve binnen den tyt als vooren ter Secretarie moeten werden geregistreert, op de boeten van twaelff guldens te XL. grooten 't stuk.

IV. Ende dit alles, ten ware de getransporteerde meublen goederen onder den transportant, off desselffs factoors, off gemachtichde berustende, voor den achtsten dach, naer het passeren van den transporte zouden mogen zyn gebracht, off verplaetst, ende gestelt in handen off possessie van den geenen ten behouve van de welcke dezelve worden getransporteert, off desselffs gemachtichde buyten volcomen possessie, off detentie van den transportant, ende desselffs factoor, in welcken gevalle de registratie niet van noden syn zal, zonder dat dezelve door, off sonder pretext van eenige precarie concessie derectelyck, off indirectelyck wederom in handen, tot gebruyck off dienst van den transportant zullen mogen comen.

V. Ende voor zoo veel aengaet de transporten, off andere diergelycke acten voor desen gepasseert by personen, die als noch niet en syn gefailleert, dat den zelven mede in het voorsz. regiſter zullen moeten werden geregistreert, binnen den tyt van veerthien dagen, naer de publicatien van desen, off dat anders daer op geen recht gedaen sal werden, ten waere dat de getransporteerde meublen goederen binnen veerthien daegen, naer de publicatie van desen, in manieren als vooren wierden gebracht ende gestelt, off voor desen mochten zyn verbracht, verplaest, ende gestelt in handen van den genen tot wiens behouve sodanige transporten, off diergelycke acten zyn luydende, off van henluyder factoor, off gemachtichde, sonder dat de voornoemde meuble getransporteerde goederen, door off onder wat pretext van eenige precarie concessie wederom in handen, tot gebruyck, off dienst van den transportant, directelyck, off in directelyck zullen mogen comen.

VI. Dat voorts het voorsz. register, ten overstaen van den Secretaris, ofte desselffs beëdichde Clercq, daer toe gedeputeert, een yder die daer aen gelegen zal mogen syn, zal hebben vry acces om te mogen besien de registratie van het gene, daer aen hen zoude mogen gelegen syn.

VII. Item, dat generalycken voortaen niet en sullen valideren eenige transporten, cessien, verpandingen, hypothecatien, off Schepen kennissen, zoo wel van roerende als onroerende goederen. Item, van schulden, actien, ende crediten, gepasseert tot betalinge, off verseeckeringe van voorige schulden, 't zy off sulcxs te vooren zoude mogen bedongen zyn dan niet, als mede niet ten behouve van de genen, die hun als borgen voor sodanige vorige schulden verbinden, off verbonden hebben, ten zy dat de acten daer van sullen zyn publyckelyck gepasseert, ten minsten vier weeken eer dat sodanige transportant, overgever, pantgever, off verlyder, zal mogen comen, om syn schulden sich te absenteren, latiteren, off opentlyck voor bancqueroet gehouden te worden, off anderſints insolvent kompt te sterven, niet tegenstaende van de transporten, off andere acten de behoorlycke registratie zouden mogen syn gedaen.

VIII. Wel verstaende voor zoo veel de meuble goederen aengaen, ten ware dat dezelve voor date, als vooren, verbracht, off verplaetst waeren geweest inhanden, off possessie van den Crediteur, sonder dat de zelffde, als voorengesecht is, door, off onder pretext van eenige precarie concessie, wederom in handen, tot gebruyck, off dienst van den transportant, directelyck, off indirectelyck zyn gecomen.

IX. In der vougen, dat oock niemant nader faillissemente zal mogen ageren uyt saecke van een Obligatie, houdende te betalen aen den aenbrenger, of thoonder des brieffs, ten zy by publycque acte, off verclaringe van twee gelooffwaerdige getuygen verthoont werde, dat sodanige obligatie voor den tyt van vier weecken, als vooren, den thoonder, off brenger in zyn handen zal zyn gestelt.

X. Desgelycks een Crediteur, koopende ende ontfangende van zynen debiteur eenige goederen, ende sal 't gene hy uyt saecke van sodanige coop zal mogen schuldich werden, niet mogen rescontreren, off compenseren jegens 't gene hy

van

van den vercooper te vooren hebben moste, ten zy hy sodanige goederen den tyt van vier weecken voor de failleſſimente van den vercooper, als vooren, zal hebben gecoft ende ontfangen; wel verſtaende, ſonder oock in ſulcken gevalle, verdere compenſatie toe te ſtaen als de rechten toelaten, ende dien volgende gefondeert zyn.

XI. Item, egene transporten off ceſſien van ſchulden, actien, ende by den Crediteur gedaen ten behouve van zyns debiteurs debiteur, hoewel oprecht, ende niet ſimulaet en ſullen mogen valideren, tot ſulcken eynde, dat de ceſſionaris door middel van dien zal mogen compenſeren, off rescontreren, 't gene hy ſchuldich is aen den debiteur van den transportant, ten zy, dat zodanigen transporte, off ceſſie aen hen zal zyn gedaen, by publycque acte den tyt van vier weecken eer dat ſodanigen debiteur van den transportant, oft cedent comt te failleren.

XII. Uyt genomen nochtans, zoo wanneer eenige wiſſelbrieven, door faulte van acceptatie, met proteſt te rugge keeren tot laſte van de geene, die dezelve getrocken off geindorſeert heeft: dat in ſodanigen eer de transporte, ceſſien, off andere verſeeckeringe, gedaen by den genen, tot wiens laſte de proteſten van non acceptatie comen ſullen, mogen beſtaen, ten beſten, ende verſeeckeringe van den geenen die het gelt hebben moeten, hoewel binnen den voorſz. tyt van vier weecken.

XIII. Verder, dat generalycken egeene transporten, ceſſien van ſchulden, off actien tot eenigen tyde, zy vrouch, off laet, ten behouve van ymant, 't zy uytheemſche, oft andere zullen mogen werden gepaſſeert, met ſulcken effecte, dat de ceſſionaris uyt crachte van dien op de goederen, off ſchulden van des transportans cedens debiteur, off buyten 's lants [daer ſodanich recht, off coſtume zoude mogen ſyn] beruſtende, off uytſtaende, 't zy door middel van 't eerſte arreſt te doen, off anderſints zoude mogen becomen preferentie voor andere Crediteuren anders, dan nae rechten, en hier ter Stede, in reguard van affecten van den debiteur alhier beruſtende, off uytſtaende gepractiſeert wert, in der vouden dat by aldien de ceſſionaris ter contrarie van dien yet quam te doen, ofte attenteren, de transportant, cedent, off ceſſionant, 't zelve aen den boedel, off gemeyne crediteuren van den debiteur promptelyck zal moeten vergoeden.

Eyndelyck, dat buyten ende behalven, 't gene hier voor is verhaelt, onvermindert, ende in zyn vigeur blyven ſal, al 't gene ſonder onderſcheyt van tyde jegens de transporten, ceſſien, verpant ſchappen, off andere acten *ex cauſa lucritiva* gepaſſeert: Item jegens participatie van fraude, hoewel *ex titulo onoroſo*, gratificien, ende anderſints, naer de beſchreven rechten geſtatueert is.

Soo is 't, dat wy de ſaecken, ende 't verſouck voorſz. overgemerckt hebbende, naer genomen advys van de Rhaden van den Hove, de voorſz. geſpecificeerde Keure, voor zoo veel des nodich weſen mochte, in allen deelen, poincten, ende articulen, hebben goetgevonden, geapprobeert, ende geratificeert, vinden goet, approberen, ende ratificeren de zelve mits deſen, laſtende allen, ende eenen yegelycken, dien het zoude mogen aengaen, hen daer naer te reguleren.

Gedaen in den Hage onder onſen grooten zegele hier aen doen hangen, opten XXII. Septembris in 't jaer ons Heeren ende Salichmaeckers, duyſent ſeshondert ende vyftich.

Was geteyckent

J. Cats. ut.

Ter ordonnantie van de Staten.

Ende was geteyckent:

Herbt. van Beaumont.

Was bezegelt met een rode waſſche zegel aen een franchyne ſtaerte uythangende.

Privilegiebock der Stad Leyden E. pag. 258. *verſa usque ad* 260.

Keure

Keure ende Ordre op het ſtuk van de Curatelen over de deſolate ende onbeheerde boedels: als mede op de boedels, die onder beneficie van inventaris aangevaard worden: Volgens Octroy van haar Ed. Gr. Mog. hier op aan die van Leyden verleend.

Den 18. *January* 1652.

De Ridderſchap, Edelen, ende Steden van Hollandt, ende Weſtvrieslandt, repreſenterende de Staten van den zelven Landen, doen te weten, alſoo ons verthoont is by die van den Gerechte der Stadt Leyden, dat zy door ervarentheyt hoe langer hoe meer bevonden dat de ſaecken van de deſolate ende inſolvente boedels; als mede van de geene, dewelcke onder beneficie van inventaris werden aengevaert, niet naer behooren, noch zoo kort, als wel doenlyck zoude zyn, ende werden geëxpedieert, daer door veele proceſſen worden gevoedet, tot grooten nadeel ende ondienſte van de Crediteuren, aen de voornoemde boedels ten achteren weſen, omme waer jegens, zoo veel mogelyck was te voorſien, hadden de verthoonders gemaeckt ſeeckere Keuren, hier naer geinſereert; ende hoewel de Stadt Leyden gepriveligeert, ende in inmemoriale poſſeſſie was, om Keuren ende Ordonnantien te maecken, ende te vernieuwen, ſoo hadden echter de verthoonders tot meerder ſeeckerheyt, geraden geworden haer te addreſſeren aen ons, reverentelyck verſouchende, dat het ons belieffde ten overvloet, ende voor zoo veel des noot zoude mogen weſen, de boven gemelte Keuren te ratificeren, ende te approberen, ende daer van te verleenen acte in behoorlycke forme: houdende de voorſz. Keure als volcht.

Alſoo menichvuldige clachten aen de E. Heeren van den Gerechte der Stadt Leyden zyn voorgecomen, van de geintereſſeerde Crediteuren van de deſolate ende inſolvente boedelen, onder curatele ſtaende, dat dezelve lange getreineert, ende niet naer behooren, ende zoo cort als wel doenlyck es geëxpedieert werden, dat mede ſonder wettelycke ordre, eenige Crediteuren, zodanige inſolvente boedelen aenſlaen, waer door veele disputen, queſtien, ende proceſſen tuſſchen dezelve Crediteuren ontſtaen, dat mede veele queſtien, ende proceſſen ontſtaen zyn door het misbruycken van het beneficie van inventaris van ſterffhuyſen binnen de voorſz. Stede gevallen, door dien veele perſonen voor de handt dicwils wel ſeeckerlyck wetende, dat de boedelen, die zy onder 't zelve beneficie aenvaerden, zyn inſolvent, met den zelven boedel naer haer appetyt zyn ſpelende, de goederen langh blyven beſitten, ende men de penningen daer van procederende, him zelven, off hunne vrunden, en favoryten, als mede pretenſe Crediteuren gratificen, ende andere deuchdelycke geintereſſeerde Crediteuren buyten om laten loopen, ende matteren, ſonder preferentie van ſodanige inſolvente boedelen voor Schepen van Leyden, daer de voorſz. ſterffhuyſen vallen laeten houden; aenmatigende d'impetranten van 't voorſz. beneficie van inventaris hun zelven, over ſodanige inſolvente boedelen, het recht van preferentie, ende diſtributien naer hun welgevallen; waer uyt alrede veele confuſien, ende verwerringe zyn ontſtaende, ende hoe langer hoe meerder geſchapen zyn voor te comen. Alle 't welcke ſtrecken zoude tot voedinge van de verſchillen onder de goede ingeſetenen deſer Stede, ten ware ſulcxs met een bequaam middel tegen gegaen, ende wech genomen worde, omme dan de voorſz. quade practycquen te remedieren, ende daer inne te voorſien, ende met eenen ordre te ſtellen, dat den eenen den anderen niet en vercorte, maer dat de Crediteuren voortaen goede, ende corte expeditie van Juſtitie mach wedervaren; Soo is 't, dat Schout, ende Schepenen der voorſz. Stede met advys van Burgemeeſteren der zelver Stede, gekeurt, geordonneert, ende geſtatueert hebben, 't gunt hier naer volcht.

Eerſtelyck, ten eynde de ſaecke van de deſolate boedelen met goede ordre ende expeditie tot meeſte ende beſte verſeeckeringe, mitsgaders contentemente van de Crediteuren, hoe eerder hoe beeter, moge werden gevordert ende gedirigeert, ſoo zullen by die van de Gerechte deſer Stede, drie Commiſſariſen uyt het Collegie van de Heeren Schepenen jaerlycxs geſtelt werden, korts naer de veranderinge van de zelffde, daer toe by die van de Gerechte te Committeren.

Aen welcke Commiſſariſen gelevert zal werden een regiſter, waerinne ordentelyck geſtelt zullen werden alle de boedels deſe ordonnantie ſubject zynde, ende

de 't gene van de gelegentheyt van dien by dezelve Commissarisen goetgevonden zal werden, waer onder mede begrepen zal werden de sterffhuysen, ende boedels voor desen onder curatele gebracht, zal werden, als noch preferentie gehouden te moeten werden.

In welcke regifters mede aengeteyckent zal werden, den dach wanneer yemant tot Curateur over een desolaten boedel is gestelt, ende wanneer denzelven zyn reeckeninge gedaen, ende het slot van dien ter Griffie deser Stede voldaen heeft, als mede den tyt, wanneer eenich beneficie van inventaris zal werden geinterineert.

Ende zal den Griffier deser Stede op de eerste afflesinge, die van 't Raethuys gedaen wert, ofte by aldien sulcxs specialycken eerder mocht goetgevonden werden, laten publiceren, dat yder die op sodanigen boedel heeft te pretenderen, binnen veertien dagen zyn actie ter Griffie komen bekent maecken, van welcke offlesinge mede notitie in 't voorsz. regifter zal werden gehouden, gelyck mede aldaer aengetekent zullen werden alle de appointementen, ofte consenten, die by Schepenen op de requesten, off mondelinge versoucken van de crediteuren, tenderende om by anticipatie tot het lichten van eenige penningen geadmitteerd te werden, zullen werden gegeven, ende den dach wanneer de preferentie by Schepenen zal wesen affgesproocken.

Sal verders het ampt van de voorsz. Gecommitteerdens wesen, omme van tyt tot tyt op 't stuck van de goede directie van de boedels, het executeren van dese ordonnantie, ende het continueel devoir van de persoonen, die daer uyt comptabel zyn, het ooge te houden, ende dezelve tot het gunt daer toe zy ten dienste ende oirbore van de crediteuren zyn verplicht, aen te porren ende te constringeren.

Aen welcke Gecommitteerdens de crediteuren, die eenige misnougen zullen hebben over de proceduyren, ende slofficheyt van de gene die comptabel zyn hare clachten zullen mogen doen.

Ende zullen dezelve Gecommitteerdens vermogen daer inne te voorsien, ende ordre te stellen, ende tot dien eynde de comptable persoonen voor haer ontbieden, dezelve te horen, ende t' haren goetvinden ende discretie, daer van rapport aen 't Collegie van Schepenen off gerechten, om daer in 't zy met verlaten van de geenen die gebreeckich bevonden zal werden, ofte met oplegginge promptelycken van de te begrooten schaden, ende interessen voor ende aleer sodanige gebreeckigen in zyne commissie vorder zal mogen voortvaren, ofte met beyde in sulcker vougen voorsien te werden, als bevonden zal werden te behooren.

Sullen oock de voorsz. comptable persoonen gehouden wesen, geduyrende hare administratie, t' allen tyden, ten believen van de voorsz. Commissarisen, redenen ende goede onderrechtingh van hare administratie, mitsgaders reeckeninge, bewys ende reliqua te doen, ende daer toe ontboden werdende, op 't doen van de eerste citatie, gehouden zyn te compareren, ende de tweedemael ontboden werdende, ende niet comparerende, zullen verbeuren een boete van vier ende twintich stuyvers voor den armen, ende zullen de Commissarisen de gebreeckige daer naer aen de Gerechte overleveren, die den ongehoorsaemen, off gebreeckigen daer over corrigeren sullen, sulcxs alsse bevinden sullen te behooren.

Sullen mede deselve comptable personen gehouden wesen hunne handelinge, bewint, ende administratie uyt te voeren, ende daer van reeckeninge, bewys, ende reliqua te doen, ten langsten binnen den tyt van een jaer, ende ten expiratie van dien, sullen hare commissie comen te cesseren, ten ware, om merckelycke redenen, op het schriftelyck vertooch van dezelve, by het Collegie van Schepenen aen de voornoemde comptable persoonen, eenige vordere continuatie wettelyck verleent mochte werden.

Ende alsoo nootsaeckelyck is te versorgen, dat de betalinge van de voorsz. desolate boedels niet en werde opgehouden, maer zoo haest eenichsints mogelyck is, werden gedaen, zoo worden by desen geordonneert, dat men niet wachten sal mit houden van de preferentie van alle desolate boedelen, tot dat dezelve boedels volcomentlyck gereddet, ende daer van reeckeninge gedaen sal wesen, gelyck tot nochtoe es geobserveert; maer dat in de disputen van de crediteuren, die sustineeren geprefereert te zyn, getreden sal werden binnen een maent, naer 't verleenen van de curatele, ende dat van de insolventie zal zyn gebleecken respective, om zoo kort als doenlyck getermineert, ende naer gedane reeckeninge van den Curateur, 't vonnisse uytgesproocken te werden.

De

De comptable persoonen zullen gehouden zyn onder den Griffier te leveren den inventaris van den boedel, om ter Griffie te werden gedoubleert, volgens welcken inventaris de onroerende, ende roerende goederen sullen werden vercoft; mits dat dezelve comptable gehouden sullen zyn daer toe alvooren tyt te versoucken aen de Heeren Commissarisen, de welcke denzelven tyt, naer gelegentheyt ordonneren sullen, ende sullen de vercoopinge van onroerende goederen gedaen werden in 't openbaer, ten overstaen van Schepenmeesteren, mitsgaders een van de voornoemde Commissarisen, ende de roerende goederen in openbare boelhuysen, off in 't reguard van goederen de neringe aengaende, volgens deser Stede Keure, ende 's daechs naer de respective vercoopingen, den prys derzelver ter Griffie moeten werden overgebracht, ende in 't voorsz. regifter aengeteyckent, hoe veel voor de respective roerende, ende onroerende goederen uytgelooft, ende op wat tyt sulcxs betaelt zal werden.

Sullen mede alle comptable persoonen, ter saecke voorsz. gehouden zyn, t' allen tyden by ofte van wegen Commissarisen, daer toe vermaent zynde, openinge ende sommiere kennisse by maniere van balance, off provisionele reeckeninge te doen van hare administratie, ten eynde de penningen onder haer niet vruchteloos zouden mogen blyven leggen, ende dat op het versouck by de best gerechtichden crediteuren, te doen by appoinctement van 't Collegie van Schepenen, naer gelegentheyt geordonneert zouden mogen werden, by anticipatie eenige penningen getelt te werden, onder souffisante cautie, dewelcke de crediteuren by haer versouck gehouden sullen zyn te nomineren.

Ende wert by desen expressèlycken geinterdiceert, ende verboden, dat zoo wanneer de ingeseetenen, die binnen deser Stede comen te failleren, ofte welckers boedels desolaet, ende insolvent werden, sulcxs dat dezelve hunne crediteuren niet erkennen doen sodanich contentement, dat dezelve crediteurs hare debiteuren, of debitricen van derzelver boedelen langer meesters, oft vrouwen willen laten, off hen daer mede laten gewerden, als dan de voorsz. crediteurs, off andere niet sullen vermogen de boedels van sodanige faillerende, off insolvente persoonen, als voorsz. es, aen te slaen, ende te administreren, 't zy uyt crachte van procuratie, off eenich contract overcomste, cessie, off overgifte directelyck off indirectelyck, hoe sulcxs zoude mogen werden gebabtiseert, off gequalificeert, verclarende alle dezelve onwettich, nul, ende van onwaerden, ende dat boven dien, den tegendoender daer over by die van de Gerechte arbitralyck zal werden gecorrigeert, ende dat niet te min by die van de Gerechte der voorsz. Stede voorts gevaren sal werden met het stellen van Curateurs over sodanige boedels, sulxs tot nut ende oirbaer van de crediteuren bevonden sal werden te behooren.

De impetranten van beneficie van inventaris, zullen gehouden syn hun wel naerstelyck te informeren op de baten ende lasten van den boedel, die zyluyden onder het voorsz. beneficie willen aenvaerden, ende in den inventaris alle de goederen verdelen, mitsgaders alle de lasten, die zy eenichsints hebben konnen ondervinden, pertinentelyck te specificeren ende uyt te drucken.

Dezelve impetranten zullen gehouden wesen by solemnele eeden te doen den naervolgende boeleedt, namentlyck: Dat de voorsz. inventaris is oprecht, ende deuchdelyck, ende dat daer inne alle des boedels baeten, voordeelen, mitsgaders lasten, die zy hebben konnen weten, ende ondervinden, zyn gestelt, ende dat zyluyden daer op gehandelt hebben ter goeder trouwen, sonder willens, off weetens daer uyt gehouden, off gelaten te hebben, 't welk tot voordeel, off nadeel van den boedel zoude mogen strecken, met belofte, indien namaels hen yet openbaerde, 't welck tot voordeel, off nadeel van den boedel zoude mogen strecken, 't zelve getrouwelyck daer op te zullen ampliëren, ende bekent te maecken, ende zoo lange den voorsz. eedt niet en is gepresteert, en sullen de brieven van beneficie van inventaris niet mogen geinterineert werden.

Item, van alle sterfhuysen binnen deser Stede gevalle, ende onder beneficie van inventaris aengevaert, die Schepenen derselver Stede uyt de gelegentheyt, ende gesteltenisse van dien bevinden ende oordelen, zullen notoirlyck te wesen insolvent, sal men preferentie moeten houden voor Schepenen voorsz. ende dien aengaende observeren alle 't gunt hier vooren tot bequame, ende corte reddinge, expeditie, mitsgaders reeckeninge, ende doen van provisionele betalinge

linge tot contentement, ende satisfactie van de geintereſſeerde crediteuren is geſtatueert.

De impetranten van beneficie van inventaris zullen geene betalinge aen eenige crediteuren, off legatariſen des voorſz. boedels vermogen te doen, dan onder behoorlycke cautie, ende borchtochte by den crediteuren, ofte legatariſſen te ſtellen, van in cas yemant beter recht hebbende, ſich in tyt ende wylen mochten komen te openbaren, ofte dat naderhandt, uyt de gelegentheyt des boedels bevonden mochte werden te veel aen haer betaelt te zyn, dat zyluyden 't zelffde zullen reſtitueren.

Ende ten eynde de crediteuren, of legatariſſen van de voornoemde boedels, door het impetreren van 't voornoemde beneficie, des te minder werde vercortet, ſullen de impetranten van 't zelffde gehouden zyn borge te ſtellen in achtervolch, ende ten fine, als in den placcate van Keyſer Karel, in date den XIX^{en}. Meye XV^{c}. vier ende veertich, welcke borgen gehouden zullen ſyn hun te verbinden, gelyck dezelve by deſen verſtaen werden verbonden te zyn, voor de vergoedinge van alle de ſchade, die yemant van de ſchult eyſſcheren, of legatariſen, door de betalinge by de impetranten, zonder voorgaende cautie, de reſtituende gedaen, zal comen te lyden.

Ende zal voor het preſteren, ende opbrengen van alle 't gunt de voorſz. inſolvente boedels aengaet, tegens de gene, die bewint daer in hebben, ende daer over by deſen comptabel werden gemaeckt, geprocedeert werden by parate executie.

Ende ten eynde eenen yegelycken kennelyck mach zyn, hoe langen tyt yder curateur met het redden van den boedel beſich is, zal in Schepenen camer gehangen werden een lyſte van alle deſolate boedels, met expreſſie van de namen van de curateurs over dezelve geſtelt, ende by vouginge van den dach, op dewelcke dezelffde tot curateurs zyn geſtelt, den tyt van hare gedane reeckeninge, ende wanneer by het ſloth van dien ter Griffie zullen hebben voldaen.

Soo is 't, dat wy de ſaecke, en 't verſouck voorſz. overgemerckt hebbende, ende de verthoonders willende gelieven, naer genomen berichtinge, ende advys van de Raden van onſen hove, uyt onſe rechte wetenſchap, ſouveraine macht, ende authoriteyt, de voor geſpecificeerden Keuren, voor zoo veel des nodich weſen mochte, in allen deelen, poincten, ende articulen, hebben goetgevonden, geapprobeert, ende geratificeert, vinden goet, approberen, ende ratificeren dezelve mits deſen, laſtende allen, ende eenen yegelycken dien het aengaen mach, hen daer naer te reguleren.

Gedaen in den Hage onder onſen grooten zegel hier aen doen hangen, op den XVIII. January des jaers ons Heeren ende Salichmaeckers duyſent ſes hondert twee en vyftich.

Onderſtont :

In abſentie van den Heere Cats.

Ende was geteyckent

Johan van Mathenes.

Lager ſtont :

Ter ordonnantie van de Staten.

Ende was geteyckent

Herbt. van Beaumont.

Ende bezegelt met een rooden waſſchen zegel, aen een franchyne ſtaerte uythangende.

Privilegieboek der Stad Leyden E. pag. 272 —— 274.

Ex-

Extract uit de Resolutien van de Heeren Staaten van Holland West-vriesland in haar Edele Groot Mog. Vergaderinge genoomen Saturdag den 10. *July* 1677.

Uitspraak over de insolvente boedels, of die onder benefitie van inventaris geaenvaert zyn, of op commissie geadministreert worden, te ventileeren ter plaatse daar de voorsz. boedels insolvent geworden, onder benefitie van inventaris geaenvaard, ofte op commissie geadministreert syn.

De Raetpensionaris heeft ter Vergaderinge gerapporteert, de Consideratien, en het advys van de Heeren haer Edele Groot Mog. Gecommitteerden, hebbende ingevolge en tot voldoeninge van derselver resolutie commissoriael van den agsten deser loopende maent, geëxamineert en overwoogen het gëen d' Heeren Gedeputeerden der Stad Leyden, ten selven dage hadden geremonstreert; namentlyck dat het Hof van Hollant wel was bevoucht omme tot verkortinge, en abbreviatie van de geregtelycke proceduren ter eerster instantie te indiceren, over saacken daar de gedaegden, ofte verweerders in verscheyde Steeden waren woonagtigh, ende daer over sulcx de eysschers, naer de ordinaris maniere van regtsplegingbe, gehouden souden weesen haer agterweesen voor verscheyde Regters te vordren, ende dat sy ooc noyt de Jurisdictie van den voorsz. Hoove [daer de voorsz. *Continentia causæ* regt, ende in syn eygen natuyr wierde aengewesen] hadden gedisputeert, maer dat sy in ervaringe waren gekoomen, dat by het voorsz. Hof eenigen tyt herwaerts, onder pretext van de voorsz. *Continentia causæ*, by nae alderhanden saacken ter judicatuyre van de Steeden, en subalterne Rechters staende, waren geavoceert, ende specialyck, dat het selve Hoff belieft hadde onder het voorsz. pretext de reeckening van de administrateurs van boedels, die in de Steeden insolvent geworden, onder benifitie van inventaris geaenvaert, off andersints by commissie, ende onder de oppertoesigt van Scheepenen, off Commissarissen van desolate boedels geadministreert waren geworden, aen haer te trecken, mandamenten te verleenen, ende vervolgens de Steeden van soo een gefondeerde judicature te ontsetten, ofte in allen gevallen te necessiteeren, om soo een indisputabel regt, by propositie van exceptie van den voorsz. Hoove te vervolgen, versouckende daer by resolutie van dese Vergaderinge, de Steeden daer ontrent gerust gestelt, derselver judicatuyre gehanthaaft, en het voorsz. Hoff in het aenneemen van soodanige saacken wederhouden mogte werden. Waer op gedelibereert synde, hebben haer Ed. Groot Mog. verstaen ende verclaert, verstaen ende verclaeren mits deese, dat alle questien en geschillen vallende in, ende over boedels die insolvent geworden, off onder benefitie van inventaris geadieert, ende aenvaert syn, of andersints by commissie, off onder de oppertoesigt van Scheepenen, of Commissarissen van desolate boedels geadministreert worden, geventileert en afgehandelt moeten worden van den Regter van de plaets, daer de voorsz. boedels insolvent, onder benefitie van inventaris geaenvaert, of onder commissie als vooren geadministreert syn, en dat oock de reeckeninge van de administrateurs van de voorsz. boedels, daer ter plaatsen moeten worden gedaen, en dat het gemelte Hoff niet vermagh de voorsz. saacken van daer ter eerster instantie te avoceren ofte af te trecken, nog ooc ter eerster instantie kennisse daer van te neemen, onder pretext dat eenige van de crediteuren, of andre geinteresseerdens van ende in de voorsz. boedels, op verscheyden plaetsen woonagtigh, ende sulcx onder diversche Jurisdictien geseeten soude syn, maer dat de voorsz. crediteuren, of andre geinteresseerdens, het generale Judicium, dat over de voorsz. boedels, ende administratie van dien, gehouden moet worden, volgen moeten, dat het voorsz. declaratoir, als synde conform de dispositie van de beschreeven regten, plaets moet hebben in alle geleegentheyden, ende voorvallen, die nog soude mogen syn ongedecideert, ende dat de Heeren Burgermeesters ende Regeerders van de respective Steeden, daer over met den gemelten Hove in disput koomende,

niet gehouden syn dienaengaende in proces te treden, off haer voor den gemelten Hove in judicio contradictorio te justificeren, maer dat de voorsz. Heeren Burgemeesteren, ende Regeerders mogen volstaen met aen den gemelten Hove te representeeren, ende by de insolvent geworden, off onder benefitie van inventaris geadiert, of andersints op commissie van Scheepenen, of Commissarissen van desolate boedels geadministreert syn: Ende dat 't gemelte Hoff op die remonstrantie ende bescheyden gehouden is, de saeck van haer af te wysen, ende partyen te renvoyeeren ter plaatse dair de voorsz. boedels insolvent gevallen, onder benefitie van inventaris geadieert, oft andersints by commissie als vooren geadministreert syn, ooc sonder onderscheyt off de voorsz. boedels by wtval van saken solvent, of insolvent bevonden soude mogen worden, soo lange als de reeckeninge van de voorsz. boedels nogh niet gedaen, ende sulcx daer wt van de voorsz. solventie of insolventie van de voorsz. boedels gebleecken is: ten waer dat gecontroverteert soude mogen worden, off de voorsz. boedels, als insolvent, of andersints op commissie, alsvooren, geadmitteert, of onder benefitie van inventaris geaenvaert waren, in welcken gevalle, en anders niet, de saeke voor de gemelten Hove parthye in *contradictorio judicio* gehoort, geventileert, geëxamineert, ende daer naer gesententieert sal moeten worden, als naer behooren.

Accordeert met de voorsz. Resolutien.

MS. In de Keuren van Leyden van den Hr. Dibbetz.

VAN DEN THESAURIER ORDINARIS, EN THESAURIER EXTRAORDINARIS.

Instructie voor den Thesaurier Ordinaris der Stad Leyden.

Onderrechtinghe, ofte onderwys geraemt, ende besllooten by Schout, Burgermeesteren, ende Schepenen der Stadt Leyden, daer naer hem den E. Harman Evertsz. Osseweyer, sal hebben te gedragen in de bedieninge van het Threforierschap Ordinaris, daer toe by voor den jaere XVI^c. negen ende twintich es geëligeert, ende gecommitteert.

In het Jaar 1629.

Den voorsz. Thresorier sal ontfang hebben van alle Stadts penningen, ende innecomen, geen uytgesondert, ende sulcxs oock van de quotisatien, ende ommeslaegen, dewelcke geduerende zynen dienst van Stadtswegen tot furnissement van haere quoote, ofte andersints, sullen werden geheven, in zulcken verstande, dat indien dezelffde met grooter moeyten van Collecteren soude moeten werden geinnet, invougen dat het zelffde strecken zoude tot merckelicke verhindernisse van den voorsz. Thresorier Ordinaris, dat daer toe van Stadtsweghen een, ofte meer Collecteurs souden werden gestelt, die de penningen van haer Collect aen handen van den voornoemden Thresorier Ordinaris sullen hebben te verstrecken, ende sal oock gehouden syn te doen alle de betaelingen van wegen dese Steede te doen staende.

Sal van alle zynen ontfang, ende vuytgeeven pertinente bouck houden met goedt onderscheyt, oock alle de penningen tot zynen ontfang staende terstondt, ende

ende nae die verscheenen zyn, versorgen te borde te gecrygen, ende naer ten langsten een, ofte twee vermaeningen, voorts te vaeren tot vuyterlicke executie 't zy by gyselinge, beslaeginge, ende vercoopinge van alle roerende, ende onroerende goederen, ende andersints, volgende de generaele, ende particuliere voorwaerden, gebruyckende daer toe binnen dese Steede de Roedraegers, ende buyten dese Stede de Bosdraegers, ofte Roedraegers (1), 't zy van den Comptoiren, ofte van den Hoove, die hy ter zaecke van soodanige diensten sal betaalen, ende te vreeden stellen, weder eyffchende voor al 't verschoth van de onwillige, ofte vertreckende betaelders, wel verstaende, dat indien hy de vuytgeleyde oncosten nyet weder en wist te gecrygen, hy de zelve tot Stadts laste in reeckeninge sal mooghen brengen, en alwaer hem de zelffde sonder swaricheyt zullen werden geleden.

Sal hem meede jegenwoordich laeten vinden, over het ontfangen van alle borehtochten by de huyrders, ofte Collecteurs van Stadts goeden te stellen, ende opte souffisantheyt van dien gevraecht zynde, te helpen raeden tot Stadts meesten oirbaer ende profyt, wel verstaende, dat gelyck het weygeren van eenige persoonen voor insouffisant, ofte onmachtich van Burgemeesteren moet werden gedaen, dat zulcks oock, indien eenige schaede viel van insouffisantheyt van eenige pachters, gaerders, ofte borghen, 't zelve zal weesen tot schaede deser Steede, ten waer zaecke, dat de schult stondt by des voornoemden Thresoriers quaede toesicht, onachtsaemheyt, ofte slofficheyt, in welcken gevalle hy gehouden sal wesen de schaede te beeteren, ende daer vooren inne te staen.

De Thresorier voornoemt zal zyn vuyterste naersticheyt doen, om sodanige penningen, als ter ordonnantie van Burgemeesteren, ofte andersints voor 't gemeene Landt werden verstreckt, tot laste ende coste deser Steede tydelicken te repeteren, ende daer van naer behooren in reeckeninge te verantwoorden.

De betaelinge sal den voornoemden Thresorier gehouden wesen te doen achtervolgende 't blaffaert, ende regifter van de los ende lyffrenten, die hem midsdesen van Stadts wegen, ofte zullen moogen werden gelevert, ende behandicht, die hem strecken voor ende in plaetse van ordonnantie, te weeten van pachten, onlosbaere, ende andere renten, dienaeren wedden, losrenten, ende lyffrenten, staende ten lyve van bekende persoonen binnen deese Steede woonende, alleenlicken onder behoorlicke quitantien, van lyffrenten, daer van de persoonen buyten dese Steede woonende zyn, alleenlicken onder behoorlicke quitantien, ende lyffbrieven gepasseert onder de zegelen van eenige Steede, ten minsten onder attestatie van bekende burgeren alhier, sonder dat hy met eenige acte, voor onbekende Notarisen verleden, sal moogen volstaen: Wel verstaende dat hy, beroerende de betaelinge van eenige lyffrenten, ofte losrenten aen persoonen buyten dese Steede woonende te doen, sal overneemen behoorlick blyck, dat de heffers woonende zyn in de vereenichde provintien, ten minsten in neutraele plaetsen, van turff, houdt, ende caersen by specificatie ende quitantie, ende van alle andere partyen by ordonnantie van Burgermeesteren, ende quitantie, in zulcken verstande, dat alle de voornoemde quitantien, die alleen met mercken zullen zyn geteyckent, ten minsten meede geschreven, ofte geteyckent moeten zyn by twee getuygen, die haer naemen connen schryven.

Wel verstaende, dat den Thresorier aen handen van den Thresorier (2) extraordinaris, ende aen Artillerye Meesteren deser Stede, soodanige penningen als zy tot vordernisse van Stadts getimmerte, ende betaelinge van de artillerie respectivelick van bederff zullen hebben, sal verstrecken onder haere recepissen, inhoudende belofte om daer van te reeckenen, ende verantwoorden, daer ende sulxs behooren sal (3).

De betaelinge van de quoote, ende ommeslaegen deser Stede, den Thresorier kennelyk, die by Vroedschappen ende Veertigen, 't lichaem deser Steede representerende, zyn bewillicht, zal den Thresorier doen opte quitantien van de Rentmeesters, ofte Ontfangers, tot wiens ontfang de zelffde zyn behoorende, sonder dat hem daer toe ordonnantie van Burgemeesteren van noode zal zyn.

Doende betaelinge van pachten, erffpachten, los- ende lyffrenten, sal opte verantwoorden-

(1) B. Deurwaarders.
(2) Is in B. uitgelaaten.
(3) B. Des den voorn. Thresorier niet zal excedeeren de somme van drye duysendt guldens, zonder voorgaande last ende ordonnantie van Burgemeesteren in der tydt, daar van hem nae behooren zal moeten blycken.

anderinge van de eygenaers, ofte heffers, naerstelicken letten, overnemende van de zelve copie van haere transporten, scheybrieven, procuratien, ofte andere blycken van gerechticheyden, ende daer van behoorlicke aenteyckeninge doende in zyn blaffaert, ende register, op dat de zelffde in den toecomende jaere daer naer mach werden gerecht.

Sullen nyet te min den Thresorier eenige cleyne loopende partyen van draeghen, en van brieven, ordinarise behouften, ende diergelycke, geen drye guldens bedragende, oock geleden werden op zyn gelooff, ende verclaeringe.

Betaelinge doende van 't laetste verloop van eenige affgestorven lyffrenten, sal beneffens de quitantie, ende 't bewys van den dach des overlydens, oock overnemen d'originele brieven, ten minsten ander deuchdelick blyck, dat dese Steede de zelve rente aengaande van dan voorts aen zal werden gevryt (1).

Ende soo veel belangt de betaelinge van eenige nyeuwe partyen buyten zyn register, ofte blaffaert gebleven, ende sulxs in geen voorgaende reeckeningen bekent, daer toe zal hy gehouden weesen over te neemen de originele acten, aenneming brieven, ende gelycke blycken, ofte bewysen, ten minsten copie authentyck van dien.

Den voorsz. Thresorier zal mede gehouden wesen den Burgemeesteren, ende Regierders deser Steede, in der tyt, t'elkens kennisse te doen, naer het verloop van de eerste maent, van elck van de termynen, aen deser Steede debiteuren verleent, off de zelve volghens het apointement, ofte Apostille haerluyden gegeven, dese Stadt hebben voldaen, ofte nyet, op dat by faulte van de gedaene betaelinge, by den Burgemeesteren voornoemt, aen den voorsz. Thresorier ordre mach werden gegeven, hoe hy hem in der voorsz. zaecke ten meesten dienste, ende voordeele van dese Stadt sal hebben te gedraegen.

Beroerende 't voldoen van eenige achterstallige renten, sal de betaelinge van dien doen opte ordonnantie van Burgemeesteren hem gelevert, ende noch te leveren.

Belangende den vuytgeeff ten opsichte van het collegie Theologie te doen, de zelve zal hy doen ter ordonnantie van den Rentmeester van de Universiteyt, ter somme toe van acht duysent guldens, die verstreckt sullen werden tot vier termynen van den jaere, als den VIII^en. February, Meye, Augusti, ende Novembris, t' elcken een gerecht vierdepaert aen den Rentmeester van de Universiteyt.

Ende indien de voornoemde Thresorier eenige betaelinge anders dede, dan als voorsz. es, 't zelve zal hy gehouden wesen goedt te doen, ende hem sulxs in zyne reeckeninge door geschrabbet werden.

Sal oock gehouden zyn alle syne renten te innen, ten langsten binnen ses maenden, naer 't jaer sal zyn verloopen, wel verstaende, dat den gemelden Thresorier, alle de renten, pachten, ende recognitien, tot zynen ontfang staende, gehouden zal zyn inne te vorderen binnen den tyt van drye jaeren; dewyle die van den Gerechte deser Stede van nyeus hebben gekeurt, dat geene Crediteuren hypothecarisen, vuyt crachte van 't speciael, ofte generael verbant tot preferentie van meer onbetaelde jaeren en sullen mooghen contenderen, als voor drye jaeren, ende dat de zelffde by vonnisse van preferentie nyet meer en sal moogen toegewesen werden, als de zelffde drye onbetaelde jaeren, ende die geene, die defectueux sullen blyven binnen de voorsz. drye jaeren, den voorsz. Thresorier te betaelen, sal hy by rechtsvorderinge, ofte executie daer toe constringeren, ende sulxs aen dese Stadt leeveren gelt, off recht, ende het voorsz. debvoir van executie den Burgemeesteren te kennen geven, dewelcke, indien zy luyden zulxs goedtvinden, daer van aen die van den Gerechte kennisse sullen doen, omme by den zelve gedisponeert te werden, off den voorsz. Thresorier mette voorsz. executie voortvaeren zal, ofte nyet, ende sal zoo wel tegens de pachters off collecteurs, als jegens haere borgen voortsvaeren tot gyselinge, ende apprehentie, oock tot vercoopinge van haere goeden, ten eynde hy op 't doen van syne reeckeninge, dewelcke hy, binnen andere ses maenden daer aen, gehouden wert over te leveren aen handen van Royeermeesteren, sal moogen verantwoorden met gelt, off met recht, op peyne van daer meede in reeckeninge te werden belast, ende indien hy versuymde de voorsz. reeckeninge over te leveren, sal hy ter discretie van

(1) B. ende ontlast.

van die van den Gerechte t'elcken daege, dat hy in gebreecken blyft, verbeuren twintich ftuyvers, wel verftaende, dat hy de reeckeninge, ende 't doubelt van dien fal mooghen doen fchryven tot Stadts coften.

Ende fullen Royeermeefteren, die ontfangen hebbende, gehouden wefen de zelfde te aenhooren, ende fluyten, ten langften binnen drye maenden, naer zy die zullen hebben ontfangen, op gelycke boeten te verbeuren, tot discretie als vooren.

Op 't doen van welcke reeckeninge de Threforier elcke parthye, foo wel van zynen ontfang, als vuytgeven, gehouden zal zyn te verifieren, ofte bewyfen, den ontfang mette rolle van de verpachtingen, collectboeken, zyn blaffaert, ende andere blycken, ten genouge van die geene die over 't hooren der zelver zullen werden geftelt, ende de vuytgeeven met foodanige blycken, off bewyfen, als voorfz. es.

Ende fal den voorfz. Threforier, tot allen tyden, een vryen in-ende-vuytgang hebben in vergaderinge van Schout, Burgemeefteren, ende Schepenen, omme zyne bejegende fwaricheyden aldaer te mooghen voorftellen, ende op 't fpoedichfte befluyt van dien te crygen.

Voor alle welcke voorfz. dienften, zoo ordinarife als extraordinarife, den voornoemden Threforier, zoo voor hem zelven, als voor den Clercq, die hy t' zynen dienfte fal moogen gebruycken, vuytgenoemen de knecht van den Threforier, de welcke geheelicken tot lafte defer Steede zal werden geloont, hebben ende genieten zal een fomme van Zevenhondert guldens van XL. grooten 't ftuck, in 't jaer, ende boven dien een tabbaert laecken, gelyck Schout, Burgemeefteren, ende Schepenen genieten, midtsgaeders een gedeelte in de rantfoenen van verpachtinge, off gecollecteerde goeden (1), behalven 't welck men hem vrydomme fal laeten genieten van andere Stadts dienften; ftaende tot verkiefinge van Burgemeefteren, ende Schepenen.

Ende omme den Threforier, zoo veel mogelick es, te verlichten, hebben die vanden Gerechte der Stadt Leyden, volgens haere refolutie van den XII^en. February anno XVI^c. negen, metten ontfang, ende innegaederinge van alle gront, ende reftantrenten, fpecialicken op eenige huyfen binnen defer Steede, ofte de vrydomme van dien gelegen, gehypothequeert, belaft den Ontfanger van de Verpondingen, dien de zelve jaerlixs op zyn regifter opte respective huyfen, die daer onder zyn verbonden, fullen werden geftelt, ende te zaemen met ende beneffens de verpondingen in reeckeninge verantwoorden zal, van de verbouckinge ter Secretarie, den Ontfanger aldaer, omme by hem, met ende beneffens het recht van de brieven van verkoopinge, ofte overgifte van foodanige huyfen verbouckinge fchuldich zynde, te worden geëyft, totten ontfang van de recognitien der raemen, foo binnen opte veften, als buyten in de droochbillicken ftaende [by naerder refolutie] van de baeyraemen, den Bailliu van de Baeyneeringe, ende van de andere, in plaetfe van den Bailliu van de hooftneeringhe, den dienaer van den Threforier, ende van de lynbaenen opter wallen, de naeft gelegen poortiers, midts dat zoo den voorfz. Ontfanger ter Secretarie, als den voorfz. Bailliu, dienaer, ende poortiers de penningen van haeren respective toe vertrouden ontfang voortscoemende, opbrengen fullen moeten aen den jegenwoordigen Threforier, die de zelffde, beneffens d'andere penningen van zynen ontfang, in reeckeninge zal moeten verantwoorden.

Ende fal den voornoemden Threforier omme hem in den voorfz. dienft te quyten gehouden fyn eedt te doen, ende borchte te ftellen, conform de keuren defer Stede.

Aldus gedaen ende gerefolveert by Burgemeefteren der Stadt Leyden in haere vergaederinge den . . (2) . . . .

Eedt van den Threforier. (3).

Dat hy alle de penningen van zynen ontfangh fal verftrecken tot oirbaer, ende

(1) B. Excyfen.
(2) B. Opten XXVI^en. Novembris, anno XVI^c. negen ende dertich.
(3) B. pag. 12. verfo.

ende proffyte deser Stede, sonder eenige der Stadts penningen te gebruycken, ofte besigen in syn zelffs proffyt, off gelycke saecken.

Zoo waerlyk enz.

Uit het I. Stuk ontfang van des Thesauriers rekeninge der Stad Leyden van 't jaar 1629. pag. 1—10. Gecollationeerd met het Thesauriers boek van Nicolaes van der Meer, eerste stuk ontfang 1641. hier onder geteekend B.

NB. Deeze instructie was gevolgt naer die in 't jaar 1591. den 16. November aan Claas Adriaanszoon [Brouwer] als Thesaurier Ordinaris gegeeven, en door den Secretaris J. van Hout eigenhandig geteekend was. *Berustende onder de MS. papieren van den Heere N. N.*

Instructie voor den Thesaurier Extraordinaris der Stad Leyden.

In het Jaar 1667.

1. Eerstelyk, sal hy besorgen, ende naerstelyk toesien, dat alle Stads huisen, poorten, ende toorens, vesten, ende bruggen, ende diergelike, getimmerten, in goede, ende behoorlike reparatie werden onderhouden, wint, glas, ende dakdicht, ten eynde deselve, by gebrek van behoorlike opsicht, ofte tydelyke handreikinge, niet en komen te vergaen, en specialiken, dat de reparatien, aen de Vestmueren nodich, werden gedaen in de maend van April, ende uyterlyk voor den laetsten Mey t' eenemael gedaen syn.

2. Sal ook dikwyls. geässisteert met Stads Mr. Metselaer en Timmerman, of Stads Ondermeester, moeten gaen over alle de bruggen deser Stad, ende de Vryheid van dien, te weten, die staende syn tot onderhoud van de Stad, ende niet tot laste van de particuliere persones; Ende mede geässisteert als voren, ten minsten, eens om de dry maenden, met de Schuyt te varen onder alle de bruggen, 't sy aen de bogen, wangen, vleugels, joucken, metten gevolge, ende aenkleven van dien, enige reparatie, ende onderhout sal vereisschen gedaen te werden, ende van syne ondervindinge, tot vier malen in 't jaer, te weten, op den 1en. February, 1en. Mey, 1en. Augusti, 1en. Novembris, by geschrifte aen den Burgemeesteren rapporteren, hoe, ende in wat voegen hy de voorschreve bruggen geconditioneert heeft gevonden, om derselver ordre op de tydelyke reparatie der voorschreve bruggen, te ontfangen.

3. Sal ook opsicht hebben, ende nemen, ende sulks doen doen op de bomen, die van Stads wege geplant syn, ofte sullen werden, niet alleen binnen de Stad, ende de Vryheid van dien, maer ook langs de Cingelen, rondom de Stad, ende de nieuwe wech buiten de Rhynsburger poort, mitsgaders ook de bomen, die gestelt syn buiten de Witte poort, op den hogen Rhyndyk, buiten de Syl- ende Morsch-poorten.

4. Sal den notabilen inkoop van de materialen, ende behoeften, die de Stad, tot vordering, ende tot noodwendige werken van doen heeft, als hout, steen, kalck, ende diergelyke, tydig, ten meesten oirboir, nut, ende voordeel deser Stede doen met ordre van Burgemeesteren, ende deselve sulks goedvindende, ten minste, ten overstaen van een van deselve, daer toe by Burgemeesteren te committeren, ende sal de voornoemde Thesaurier Extraordinaris gehouden syn, den voornoemden gecommitteerden Burgemeester te versoeken præsent te wesen, so wanneer eenige leveringe van importantie aen de Stad sal werden gedaen, om mede regard te nemen, so op de quantiteit, als qualiteit van deselve materialen, ende leveringe van dien; Gelyk hy mede nasien sal de registers, die by deser Stede Mr. Timmerman, en Metselaer gehouden werden van den ontfang, en consumtie van deser Stede materialen, ende wel letten, dat het selve boek wel, ende exactelyk werde gehouden.

5. Sal ook particuliere opsicht nemen op de nieuwe wech buiten de Rhynsburger poort, tot de Geest toe, so verre de Stad daerinne gehouden is, dat die bequa-

quamelyk werde onderhouden, omme gebruyckt te werden, ook so wel het gangpat, als de wagenwech, mitsgaders mede op de Poelbrugge in de selve weg.

6. Ende sal geen nieuwe getimmerten mogen maken, dan by verklaring ende goeddunken van die van den Gerechte, noch ook geenrehande gereetschap, of materialen, hem selven toebehorende, tot de timmerage van enige werken, ofte ook totte reparatie mogen leveren, volgens de Keure deser Stede. Ende so wanneer de voornoemde Thesaurier Extraordinaris nodich acht, dat 'er enige nieuwe werken, of notabele reparatien dienen te werden gemaeckt, sal hy 't selve eerst, en alvorens, den Burgemeesteren moeten bekent maken, omme by deselve op de noodwendicheid van dien geresolveert synde, 't selve dien van den Geregte voor te dragen, ende derselver oordeel, en resolutie daer op te verstaen.

7. Ende sal de voorschreve Thesaurier ook, na 't verloop van yder jaer, aen handen van Burgemeesteren moeten overleveren een schriftelyke memorie van de consenten, in den voorgaenden jare, gedragen tot nieuwe werken, om daer uit te sien, of alle de werken al volmaekt syn, en wat daer aen noch resteert te doen; mitsgaders ook kennisse en memorie te hebben, hoe veele, en hoedanige wercken, in denselven jare vernieuwt, ende gemaekt syn.

8. Ende sal mede behoorlyk opsicht nemen, en hebben op de arbeiders, en werkluiden aan de Stad arbeidende, 't sy aan de nieuwe werken, ofte reparatie, ende, voor so veel mogelyk is, toesien, dat deselve haren tyd wel besteden, ende op 't werk ook naerstich syn, ende geduirich bliven, ten welken einde hy de betalinge aen de werkluiden doen sal, des avonts na de werckklok, ende eerder niet, welke voorschreve betalinge geschieden sal, op de verklaringe van deser Stede Mr. Timmerman, Metselaer, Straetmaker, ende Opsiender van de peuyvoerders, mitsgaders, in 't regard van de timmerluiden mede van de Meesterknecht van deselve, dat sodanige werkluiden, dien tyd, waer van betaling werdt versocht, in Stads werk syn geweest, ende hem wel gequeten hebben; Gelyk mede de Santvoerders wekelyks sullen moeten overleveren aen den Thesaurier verklaringe van den Stads Mr. Metselaer, en Timmerman, of Straetmaker, hoe veel schepen sant sy deselve week gevoert, en waer sy die geloft hebben. Welke voorschreve verklaringe hy, nevens andere behoeften, op het doen van syne rekening, het voorschreve ampt aengaende, aen de Royeermeesteren deser Stede overleveren sal.

9. Dat ook alomme behoorlike materialen, of stoffen werden in 't werk gebragt, ende belangende de oude, en afgebroke materialen, dat die gene, die goed syn, weder werden geëmployeert, en de andere verkoft, ofte andersints bestelt na deser Stede oirbaer; Ende sal, tot dien einde, dagelyks, so nu, so dan gehouden syn, op Stads werken, hem te laten vinden.

10. Sal ook de penningen, die hy tot de betalinge der materialen, ende der voornoemde werkluiden, mitsgaders tot vordering van Stads getimmerten, en reparatien van node sal hebben, yder week, of andersints sulks, als goedgevonden sal werden, ontfangen uit handen van den Thesaurier Ordinaris deser Stede, op ordonnantie, geteikent by de Burgemeesters, en Regeerders der voorschreve Stad Leiden, in der tyd, die hy t' elkens, na de gelegentheid der gedane onkosten, gehouden sal syn tydelyk te versoeken, ende, neffens het voorschreve versoek den Burgemeesteren moeten overleveren een schriftelyke memorie, aen wien, en waer toe hy de versochte penningen sal verstrekken, met vertoninge van de specificatie, en declaratie daer toe dienende hy, in de weke daer aenvolgende, den Burgemeesteren sal hebben te vertonen, als dan mede overleverende de documenten van betalinge, aen de Stads arbeiders, in de voorgaende weke gedaen, ende daer beneffens noch eenen sommieren staet van den ontfang, ende uitgifte van deselve voorgaende weke. Doch sal de Thesaurier Extraordinaris wesen geëxcuseert van het doen der betaling van notabele leveringe van hout, steen, kalk, tras, of andere materialen, die met goedvinden van Burgemeesteren, ende ten overstaen van een van deselve sal wesen gedaen, ende sal deselve betalinge, Burgemeesteren sulks goedvindende, werden gedaen by den Thesaurier Ordinaris deser Stede, op ordonnantie van Burgemeesteren, in der tyd.

11. Sal van synen ontfang, ende uytgeven pertinent quohier en boek houden op den voet, ende volgens het formulier, 't welk hem van Stads wegen daer van werdt gelevert, aldaer aenteikenende met goed onderscheid, alle de partyen van synen ontfang, ende uitgeven, ende ook gehouden syn syne wekelyksche betalinge

ge præcifelyck aldaer in het voorfchreve regifter, felf pertinentelyk, elk onder fyn capittel, of hooft, te boek te ftellen.

12. Ende hy fal de betalinge van de getimmerten, ende reparatien doen onder behoorlyke rolle, verklaringe, ende onderfcheid van tyden, faken en perfonen, gewichte, ende mate, na ygelyks aert, ende gelegentheid dat vereyfchen fal, voornementlyk, dat hy onderfcheiden fal, fo na het mogelyk, ende doenlyk is, of de partyen fyn fpruitende ter fake van nieuwe werken, of reparatien, ende ook, tot dien einde, de fpecificatie, ende declaratie hem overgeleverd, voor en aleer hy daar op enige betalinge fal doen, wel examineren, ende doorfien, of in defelve geen exceffen en fyn in de waerde van de geleverde waren, ende de begroting van de arbeidslonen, makende ook van de uitgetrocke fomma van yder blad, een fomma lateris, ende defelve op den anderen adderen, ende fulks wel naerftig, ende nauw regard nemen, of het maken van de gehele fomme niet is gemift.

13. In fulcken verftande, dat alle quitancien, die alleenlyk met merken fullen fyn onderteikent, moeten werden bewefen met de ondertekening van twee, ten minften, van een getuige, die haren, of fynen naem konnen fchryven, ende dien daer onder gefteld hebben.

14. Des fullen den voornoemden Thefaurier alle de partyen, beneden de drie gulden, na ouder gewoonte, op fyn geloof geleden werden, fonder quitantie.

15. Sal binnen de dry maenden, naer verloop van 't jaer, fyn blaffaert ter rekenkamer moeten overbrengen, om fyne rekeninge aldaer, tot koften van de Stad, gefchreven te werden, en 't felve doende, daer op te letten, dat de koften, van elk nieuw getimmerte, fo veel doenlyk, by den anderen werden gevoegt onder een capittel apart, ende in 't verder verforgen, dat de rekeninge in fodanige ordre werde gefchreven, dat men voor den toekomenden tyd daer van kan werden gedient, ende defelve mogen ftrecken tot goede onderrechting.

16. Ende binnen een maend, daer na, fyne rekeninge gehouden fyn ter Rekenkamer defer Stede, met de verificatien en bewyfen, daer toe dienende, in behoorlyke ordre opgeregen fynde, over te leveren, op pœne van t' elken dage, dat hy daer van in gebreke ware, te verbeuren twintich ftuvers, ter discretie van die van den Gerechte.

17. Ende fullen Royeermeefteren, in der tyd, de voorfchreve rekeninge ontfangen hebbende, defelve gehouden wefen aen te horen, ende te fluiten ten langften binnen drie maenden daer na.

18. Mede fal de voornoemde Thefaurier, tot allen tyde, een vryen in, ende uitgang hebben in de Vergadering van Burgemeefteren, omme fyne bejegende fwaricheden te mogen voorftellen, ende op 't fpoedichfte derfelver refolutie, en goedvinden daer op te verftaen.

19. Dat hy, fo veel doenlyk, goed regard fal nemen, dat defer Stede materialen, met fyn kenniffe, ende ten meeften oirbaer, gebruikt, ende geëmployeert werden, ende, tot dien einde, fo wanneer enige balken werden aangelecht, ofte gebroken, fal hy daer toe mede verfoeken het bywefen, ende advis van Stads Mr. Timmerman, ende Ondermeefter. Ende, foo wanneer hy fulks goedvinden fal, fal hy den Stads Mr. Timmerman, Metfelaer, en Straetmaker ordonneren, hem aen te wyfen, waer de grootfte en principaelfte materialen verbeficht fyn, ende, fulks doende, mede te letten, of alles, volgens haer voorgaende laft is gedaen, ende in 't werk geftelt.

20. Dat hy aen, nochte ten behouve van defe Stad, niet en fal leveren enich hout, fteen, kalk, ofte enige andere materialen, nochte defelve van fyne vrinden, ofte magen, nochte van die gene, met de welke hy in Maetfchap, ofte Compagny is, te kopen, ten ware, in 't regard van fyne Vrinden, ende Magen, met expres confent van Burgemeefteren.

21. Sal mede letten, dat alle de ftraetklinckert, die ten behoeve van defe Stad gelevert werdt, in een van de Stads werkhuifen fal werden opgefloten, ende dat defelve daer uit by de ftraetmakers niet en fal mogen werden gehaelt, dan met kenniffe van den Thefaurier, ende met aenwyfinge, waer defelve gebruikt, ende verbeficht fal werden, omme daer op te konnen letten.

22. Des fal hy wefen bevryd, en ontlaft van de inmaninge, en invorderinge van 't ftraetgeld, fo wanneer eenige nieuwe ftraten gemaeckt fullen werden, maer dat daer toe, ende omme defelve inmaninge [ook met parate executie, volgens de

de 21ste. burgerlyke Keure] te doen, gecommitteert is Cornelis Hoecke, die de penningen, by hem van wegen de nieuwgemaekte ftraten, volgens de gedane ftraetverdelinge ontfangen, fal overbrengen aen handen van den Thefaurier Ordinaris defer Stede, volgens de refolutie van Burgemeefteren, van den 20en. February XVIC. vyf en vyftich, die daer gehouden is, in fyne rekeninge, ten behoeve van de Stad; ontfang te maken.

23. Dat de voorfchreve Thefaurier fal letten, dat de Mr. Timmerman; Metfelaer, Straetmaker, ende Straetftopper, hare refpective inftructien wel ende getrouwelyk nakomen, ende onderhouden.

24. De voorfchreve Thefaurier, bemerkende, dat de Knechts, en andere arbeiders haer in den dienft van defe Stad niet wel en quiten in het werken, fal defelve, na fyn discretie, mogen fuspenderen, of verlaten.

25. De voorfchreve Thefaurier werdt tot den voorfchreven dienft aengenomen by defen, voor den tyd van een jaer, ingegaen met den 10en. Novembris XVIC. feven en feftich, ende te eyndigen den 10en. Novembris XVIC. LXVIII. ende fal tot fyn wedde genieten, ende trecken, volgens refolutie van de grote Vroedfchap, in date den XIV. July XVIC. vyfenvyftich, tot lafte van defe Stad; een fomme van feshonderd gulden, te veertich groten 't ftuk, jaerlyks, boven een tabbaertlaken, in gelykheid van die van den Gerechte, ende hem daer mede te vreden moeten houden, fonder daer en boven iet te mogen genieten, als noch honderd gulden, den Thefaurier Extraordinaris, by refolutie van den Gerechte; in dato den XXIV. July XVIC. LVII. toegevoecht, over de opficht van den trekweg, van defe Stad af; tot aan de Knip toe.

26. Ende fal de voorfchreeve Thefaurier Extraordinaris vry fyn van de nachtwacht, ende verder, volgens refolutie van de Grote Vroedfchap, by defelve, noch ook by den Gerechte, of Burgemeefteren niet mogen werden verkoren; ofte gecommitteert tot enige dienften, ofte commiffien, binnen, of buiten defe Stad, uitgefonderd fodanige, die defer Stede getimmerten; ofte de bevordering van defelve concerneren.

27. Sal mede de voorfchreve Thefaurier, tot verfekertheid van defe Stad borgen ftellen, ter fomme van tien honderd gulden, te xl. groten 't ftuk.

28. Sal mede van de oncoften van fyne reyfen; die hy, op voorgaende ordre van Burgemeefteren, buiten de Stad fal doen, na verloop van acht dagen, dat hy weder fal gekomen fyn, moeten overleveren fpecificatie aen Burgemeefteren; om daer op acte van defelve te bekomen; dat hem gelike fomme in uitgeef fyner rekening fal werden geleden.

29. Sal ook, op 't doen van den koop van notabele partyen balken, of ander fwaer hout, 't felve hout met een teiken teikenen, om daer mede, op de receptie van 't felve hout, verfekert te konnen wefen, dat men 't felve hout ontfangt, dat men gekogt heeft.

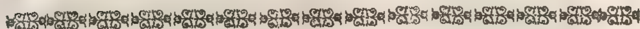
30. De voornoemde Thefaurier Extraordinaris fal mede opficht hebben van den trekweg tuffchen defe Stad, ende Knip, ende doen alle de betalingen, ter faeke van defelve te doen ftaende, fo van de verpondingen, geleverde materialen, gedane arbeidslonen, beloningen van de Commiffariffen, als anders, ende weekelyks, op fyne lyfte van betalingen, daer van een pertinente ftaet overleveren.

31. Sal van alle defelve betalinge feparate aenteikeninge houden; onder aparte hoofden in fyn blaffart geftelt, fonder defelve enigfins met de betaling van defer Stede ordinaris werkluiden te vermengen, ende fal de voorfchreve uitgift, of betalinge beginnen, ende eindigen, met den aenvang; en het eynde van het jaer, niet tegenftaende fynen dienft, met den tienden Novembris ingaet, en eyndigt.

32. Gelyk hy mede aen handen van Burgemeefteren, ende Regeerders defer Stede, folemnelen eed fal doen; dat hy Stads penningen, hem toebetrouwt; niet en fal gebruiken, ofte befigen, tot eyge faken, ende voorts hem in goede getrouwicheid gedragen, achtervolgende de voorfchreve Inftructie.

Aldus gedaen, enz.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 386. & feq.

VAN ROYEERMEESTEREN.

De Regeerders van Leyden stellen Pieter Adriaansz. van der Werf nevens vyf anderen, tot Royeermeesteren om de rekeningen der Stad van 't jaar eenenseventig tot negenenseventich toe, te hooren en te sluiten.

Den 8. *November* 1579.

Op huyden den achtsten Novembris XV c. LXXIX. hebben Burgermeesteren, Gerechte, Vruetschappen, ende Veertigen der Stadt Leyden gestelt ende gemaect, stellen ende maecken mitsdezen Cornelis Adriaensz. van Barrevelt, Willem Jansz. van Heemskerck, Dirck Jacobsz. van Montfoort, Dirc Gerrytsz. Smaling, Pieter Adriaensz. van der Werf, ende Jan Lucasz. van Wassenaer (1), tot ordinaryze Royeermeesteren, ende zulcx tot anhoringe, opneminge, ende sluytinge van alle de ongedaen Stadts reeckeningen, zoe wel van de Thezauriers, als van de Vestmeesteren, en de Vroonmeesteren van de jaren eenentzeventich, LXXII. LXXIII. LXXIIII. LXXV. LXXVI LXXVII. LXXVIII. ende negenentzeventich, zulcx wederrupende ende te niete duende alle voorgaende verkiezingen, indien daer eenige dezen ter contrarie zouden mogen wezen gedaen: Gevende de zelve, ende elc van hem mitsdezen uytgedructe macht, last, ende bevel, omme de Thezaurieren van den jare LXXI. te vermanen, ende bedwingen tot overleveringe van hare reeckeningen van den zelven jare mit de bewyzen ende behouften van dien binnen den tyt van zesse weecken eerstcomende ten langsten, ten eynde de voorsz. Royeermeesteren binnen gelycken tyt van zes weecken daer aen eyntelicken zullen mogen voorts varen, gelyc zy ooc gehouden zyn te duen tot opneminge, anhoringe, ende sluytinge der zelver reeckeningen. Vorder umme binnen den zelven tyt van drie maenden ooc de Thezauriers van den jare LXXII. te vermanen ende aen te porren haere reeckeninge ende de bewysen daar tue dienende, als vooren, over te leveren, ten eynde, gelyc boven, ende binnen drie maenden daer aen gelycke vermaninge ende aenporringe te doen den Thezauriers van den jare LXXIII. ende zoe voorts, t' elcken van van drie maenden te drie maenden, daer naer de Thezauriers daer t' elcken aenvolgende totten laetsten, te weten, van den jare LXXIX. tue. Ende indien de voorsz. Thesauriers, of eenige van hem in gebreecke waren de overleveringe, voor 't verloop van de dagen hem voorgestelt, te duen, zullen gehouden zyn de zelve over te leveren aen handen van den Officier deser Stede, umme de pene van een gulden elckes dages daer tue by die van de grote Vruetschappe op huyden gestelt, aen hem te werden verhaelt, ende innegewonnen, op peene, indien zy daer van een tyt van een maent lanc gebreeckich bevonden werden, dat zy volgende 't besluyt van die van de voorsz. grote Vruetschappe zelver een gulden 's daechs elcx uyt haer eygen goeden zullen verbeuren. Gevende zulcx ooc den voorsz. Royeermeesteren, ende elcken van hem uytgedructe last, macht, ende bevel omme ten eynde als vooren, by notich afzyn of zieċte van eenige van hemluyden, mit het meerder getal te mogen in 't werc treden, arbeyden, ende vorderen, ende alle bejegenende of voorvallende zwaricheyden gesamentlicken te mogen afduen ende beslechten. Des zy nochtans in grote zaecken, daer zy hem merckelicken bezwaert zullen mogen bevinden, haer tuevlucht tot die van de grote Vruetschappe zullen mogen nemen, omme de zelve hare zwaricheyden aldaer geopent, ende t' haren vervolge ter neder geleyt te mogen werden: welverstaende dat de voorsz. Royeermeesteren niet gemaechtaelt en zullen mogen zyn aen eenige Thezau-

(1) Deeze Persoonen verschillen veel by die door Orlers pag. 669. genoemd worden.

zaurieren, noch ooc aen de Burgermeeftren die opte zelve Thezaurieren ordonnantie zullen hebben gepaffeert ende verleden, ende indien eenige van hem zodanige waren, zullen by die van de voorfz. grote Vruetfchappe, in de plaetfe van de zelve gemaechtaelden eenige andere perfoonen werden vercoren ende geftelt.

Aldus gedaen ten dage ende jare voorfz.

My jegenwoordich

J. van Hout.

Uit de Archiven van den Burgermr. P. Adr. van de Werf, van den Heere Mr. G. Huyffen, Secretaris van de Weeskamer te Leyden.

VAN DEN PENSIONARIS, SECRETARIS, GRIFFIER, EN MEDE-SECRETARIS.

Befluit, omtrent het verkiefen van eenen Penfionaris der Stad Leiden.

Vroedfchap 18. *Mey* 1564.

Is geproponeert by monde van Mr. Paulus Buis, Penfionaris, dat mits den overlyden van wylen Mr. Jacob de Milde, in fyn leven Penfionaris en Secretaris defer Stede, verfcheide perfonen, fo gelittereerde, als ongelittereerde heuren dienft hadden gepræfenteert, doende daar op noch dagelyks ook follicitatie, ende vervolch aen de Burgemeefters, ende andere van de Wethouders, in de plaetfe van defelve Milde te mogen komen: fulks dat in faveur van eenige, als namentlyk van Mr. Johan van Banchem, by mynen Heere den Præfident van Hollandt, ende voor eenen Mr. Jan Verhaer, by den Procureur Generael van Hollandt, ende Reyer van der Does, Rekenmeefter, brieven van recommandatie gefchreven, ende alhier geaddreffeert fyn geweeft.

So dat, omme niemand met quade gratie lange te traineren, of fufpens te houden, wel van noden was, hier op, 't eenen, of 't anderen fine, iet gedisponeert te werden, fulks als ter meefter eere, profyt, ende welvaren van der Stede foude mogen bevonden werden te behoren, ende na voorgaende deliberatie gehouden op 't accepteren van een gelittereerde, of ongelittereerde perfone, confidererende die van den Geregte, ende gemene Vroedfchappe, dat, mits de menichvuldicheit van de faken van de Juftitie, en difficile materien van dien dagelyks meer opkomende, den Schepenen dikwils van noden was, immers wel behoorde te hebben geftadige adfiftentie van een gelittereerde perfoon, hem den rechten verftaende, alfo de jegenwoordige Penfionaris, mits anderen der Stede affairen, 't felve niet alleen en mogte præfteren. Soo is by den felven Gerechte, en Vroetfchappe geadvifeert, ende eendrachtelyk verftaen geweeft, dat voor al de Stad behoort, mits den overlyden van den voornoemden de Milde, voorfien te werden van een gelittereerde, of geleert man na rechten, die ook gepractifeert, en ooc verfocht waer, van goede name, fame, ende confcientie.

Ende na vorder communicatie op de nominatie van alfulke, of gequalificeerde perfoon is eyntelyk gerefolveert, dat men foude requireren, eerft, ende voor al, Mr. Geryt Melisz. van Hogeveen, Advocaat in den Hove van Hollant, omme van 't wedervaren derfelver requifitie, ende fyne antwoorde wederom in de Vroedfchap rapport gedaen fynde, op de aenneminge, 't fy van Hem, 't fy van Mr. Alewyn van Leeuwen, ofte andere, voorts geprocedeert, ende gedaen te werden na behoren ende gelegentheid van de fake.

Staet geregiftreert in 't Vroedfchaps-boek G. fol°. 157. verfo.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 315.

Dr. Rom-

Dr. Rombout Hogerbeets door de Burgermeesters enz. der Stad Leyden, uit den naame van de Groote Vroedschap tot Pensionaris dier Stad, voor negen jaaren, aangenomen.

Den 9. November 1596.

Op huyden den neghenden Novembris, anno vyfthien hondert tneghentich, zyn Burghermeesteren, ende Schepenen der Stadt Leyden, van der zelver Stede weghen, naer voorghaende authorisatie van die van de groote Vroetschappe der zelver Stede, 't lichaem van dien representerende, hemluyden daer toe verleent, by de resolutie ghenomen opten twee ende twintichsten Octobris voorleden, ter eenre zyden, ende Dr. Rembertus Hogerbeets, Doctor in den rechten voor hem zelven, ter andere zyden, mitten anderen overgheeomen ende verdraghen in der voughen hier naer volgende.

Eerst, dat hem de voorschreven D. Hogerbeets in dienst van de voorschreven Stede zal laeten ghebruycken, onder den naem van Raedt ende Pensionarys voor een tyt van neghen jaeren inneghaende op huyden date van desen, ende den zelven tydt geduyerende zy bewooninghe zal houden binnen deser voorschreven Stede.

Dat de voorschreven Dr. Hogerbeets enz.

Zie hier achter op den 19. October 1617.

Privilegieboek der Stad Leyden D. pag. 7. versa 8. en 9.

Den 9. Augusti 1596. is Dr. Nicolaas Seyst tot Pensionaris der Stad Leyden aangenomen met, en nevens Mr. Pouwels Vos, ooc Raad en Pensionaris.

Privilegieboek der Stad Leyden D. pag. 148.

Aanstelling van den Heere Mr. Rombout Hogerbeets tot Pensionaris van de Stad Leyden.

Den 19. October 1617.

Wy Schout, Burgemeesteren, ende Regierders der Stadt Leyden, doen condt eenen yegelicken, dat wy van der voorsz. Stede wegen mit goetduncken, ende believen van die van de groote Vroetschappe, het lichaem der voorsz. Stede representerende, op huyden gedragen, geaccordeert, ende overgecomen zyn mit de Heere Mr. Rombout Hogerbeets, Docter in de Rechten, nopende de bedieninge van het Pensionaryschap deser Stede, ende dat op te conditien ende in vougen hier naer volgende.

1. Eerst, dat de voornoemde D. Hogerbeets hem in dienst van der voorsz. Stede zal laeten gebruycken, onder den naem van Raedt ende Pensionarys, voor een tyt van negen jaeren, innegaende den eersten Novembris XVI^{c}. zeventien eerstcomende, ende den zelven tyt geduyrende zyn bewoninge zal houden binnen der voorsz. Stede.

2. Dat de voorsz. D. Hogerbeets den voorgaenden tyt geduerende alle de reysen in Stadts zaecken te doen staende, ende daer de Stadt aen gelegen is, tot wat plaetse de zelve oock zoude mogen voorvallen, zoe wel ter daehvaert als elders, gehouden zal zyn waer te nemen, ende hem daer toe te laten gebruycken, 't zy alleen, ofte mit een off meer Gecommitteerden neffens hem, daer ende zulcx hem des by Burgemeesteren, ende Schepenen gesamentlicken, off in 't bysonder geordonneert werden, ende de bevordernisse van des Stadts zaecken, 't zy processen, off andere des vereysschen zullen: des den voornoemden D. Hogerbeets mitsdesen belooft wert te indempneren, indien hem in Stadts reyssen enige periculen overquamen, ende zal daer toe ter eeren van der Stede gebruycken eenen dienaer,

naer, off Clercq, 't zy de geene, die hy in zynen dienst zal houden, off eenen van de Bosdragers deser Stede t' zynen believen.

3. Dat de voorsz. D. Hogerbeets van alle de besoingien, die hy van deser Stede wegen buyten reysende doen, ende benaerstige zal, getrouwe ende pertinente notulen zal houden, ende die zelve, voor zoe veele des Stadts particuliere zaecken aengaet, niet gemeens hebbende mit de dachvaerden van den Heeren Staten, terstont naer zyn t'huyscompste, naer voorgaende mondeling rapport, binnen drye dagen daer aen verbaliseren, off in geschrifte stellen, ende den Secretarys deser Stede leveren zal, omme geregistreert te werden; maer belangende 't gunt ter vergaderinge van den Heeren Staten zal werden gebesoingieert, ende geresolveert, zal daer van gehouden zyn alsvoren notelen te houden, om daer uyt 't zyner t' huyscompste die van de Gerechte van alles te mogen doen rapport: ende zal oock van elcke dachvaert op 't spoedichste versorgen te becomen de resolutien die ter vergaderinge van de Heeren Staten zullen zyn genomen, ende de zelve by den anderen vougen ende doen inbinden mit behoorlicke aenwysinge ter wedersyden.

4. Dat de voornoemde D. Hogerbeets binnen deser Stede, ende gesont zynde, mede gehouden zal wesen dagelicx te compareren op alle vergaderingen van Schoudt, Burgemeesteren, Gerechte, ende Vroetschappen, 't zy de zelve gesamentlicken vergaderen, off elck in 't bysonder, ende de zelve in alles mit goede advise, raedt, ende daet zal assisteren, 't zelve doende de eere, ende vordernisse deser Stede ten hoochsten procureren, op gelycke verbeurte, absent blyvende, als de voorsz. Schoudt, Burgemeesteren, Schepenen, ende Vroetschappen.

5. Dat mede de voornoemde D. Hogerbeets Burgermeesteren deser Stede tot allen tyden, ende plaetsen zal assisteren mit zynen goeden raedt ende daet, in alle zaecken zoo wel der Universiteyt, als 't Collegie der Theologyen aengaende, ende 't zelve doende sonderlinge het ooge zal hebben op te onderhoudinge van goede eenicheyt, ende cortespondentie mit den Heeren Curateurs van der voorsz. Universiteyt, ende mit des Universiteyts Senaet, mit behout van de Gerechticheyt deser Stede, ende van de authoriteyt van Burgemeesteren.

6. Dat oock de voornoemde D. Hogerbeets alle zaecken, ende processen voor de Vierschaer der voorsz. Stede hangende, te weten, de bescreven processen ten bevele van de presiderende Schepen, naer die volschreven ende gefurneert zyn, visiteren ende doorsien, ende de meriten van der zaecke in 't Collegie van Schepenen getrouwelicken rapporteren zal, daer by vougende, des versocht zynde, zyn advis.

7. Dat mede de voornoemde D. Hogerbeets in geene zaecken voor de Vierschaer deser Stede hangende, ofte die daer apparent zyn begonst te werden, en zal mogen consuleren tusschen partyen, oock niet jegens eenige vonnissen by Schepenen gewesen.

8. Dat mede de voornoemde D. Hogerbeets 't Collegie van Weesmeesteren deser Stede in alle zaecken, daer toe hy van dezelve zal werden versocht, oock zal assisteren mit goeden raedt ende advis.

9. Dat van gelycken de voornoemde D. Hogerbeets alle propositien, die zoe ter vergaderinge van de grote Vroetschappe, als van die van de Gerechte zullen moeten gedaen werden, ten bevele van Burgemeesteren zal doen alvorens de propositien, die ter vergaderinge van de grote Vroetschappe zullen moeten werden gedaen, by geschrifte gestelt, ende aen den Secretarys tyttelicken gelevert hebbende om geregistreert te werden.

10. Dat vorder de voornoemde D. Hogerbeets hem zal laten gebruycken in d'extensie van alle acten en bryeven, daer inne zyne scientie, ende industrie van node wesen, ende hy versocht zal werden.

11. Dat de voornoemde D. Hogerbeets hem zelven, geduyrende den tyt van zyn voorsz. aenneminge in geenen ordinaryssen, off extraordinaryssen dienst, ofte commissie, 't zy van 't gemeen landt, tot wat staet, officie, off digniteyt 't zelve oock zoude mogen wesen, ofte van yemant anders, en zal mogen begeven, nochte de zelve diensten, commissien, Staten, officien, off digniteyten, alwaert dat zy daer toe versocht, off dat hem die aengeboden zouden mogen werden, en zal mogen aen nemen, onder wat pretext 't zelve zoude mogen wesen, noch oock geen jaer gelt, off wedden van eenige [wes aensiens die oock mochten wesen] en zal mogen nemen, noch ontfangen, ende tot dien eynde, noch deur hem zel-

ven, noch deur yemant anders, enige follicitatie, off vervolch en zal doen, off doen doen.

12. Dat de voornoemde D. Hogerbeets niet van huys en zal reysen dan mit voorweten, ende believen van Burgemeesteren in der tyt.

13. Ten laetsten, dat de voornoemde D. Hogerbeets voorts al zal doen, dat een goet, ende getrouw Pensionarys eer, ende eetshalven schuldich ende gehouden is te doen.

14. Ende dat hy omme hem in 't voorsz. ampt wel ende getrouwelicken te gedragen aenhanden van Burgemeesteren, behalven den eedt, die hy als poorter deser Stede gehouden is te doen, oock presteren zal den volgenden eedt:

Het officie van 't Pensionaryschap deser Stede naer alle zyn vermogen ende weten getrouwelick te bedienen, ende bewaren, tot eere der voorsz. Stede, alle Secreten derzelver Stede, heure hantvesten, privilegien, keuren, ende lofflycke gewoonten en costuymen, daer de Stede deuchdelick gebruyck aff heeft, te helpen styven, ende starcken, de bevelen van Burgemeesteren, ende Gerechte, 't officie aengaende naer zyne vermogen te onderhouden, alle Secreten van der Camere deser Stede, ende partyen onderlinge aengaende heymelicken te houden ende niet te reveleren, ende voorts alle zaecken, die hem van der Stede wegen bevolen zullen werden 't zy van dachvaerden, processen, ende anders, vlytelicken waer te nemen, ende te benaerstigen, ende zulcx daer inne te doen, als de eere, den oorbaer, ende 't prouffyt deser Stede zullen uyt eysschen, ende gelyck een goet ende getrou Pensionarys schuldich is, ende behoort te doen.

Voor welcke voorsz. diensten de voornoemde D. Hogerbeets hebben ende genieten zal, eerst een jaerlicxe wedde, pensie, off vereringe van twe duysent guldens te XL. grooten 't stuck, innegaende Alreheyligen dage eerst comende, zyn huyshuyr ende bewoninge daer inne begrepen zynde, de welcke hem by den Thresorier Ordinaris inder tyt tot vier termynen van den jaere by gelycke portien zullen werden uytgekeert, 't welck den voornoemde Tresorier zulcx nu voor dan, ende dan voor nu, wert belast, mit belofte, dat hem de zelve betalingen in zynen uytgeven sonder swaricheyt zullen werden geleden, mits overbrengende voor d'eerste reyse copie authentycq van de jegenwoordige, ende van elcken termyne behoorlicke quitancie. Ten tweden vrydomme van wyn, ende bier exchysen voor hem, ende voor zyn huysgesinde. Ten derden jaerlicx een tabbaert laecken in vergelyckinge van die van de Gerechte; mitsgaders zyne presentien op te ordinaris comparitien van die van de Gerechte, ende Vroetscappen. Ten vierden, dat de voornoemde D. Hogerbeets buyten reysende zal genieten zoodanige dachgelden, wagen ende schuytvrachten, als Burgemeesteren, Schepenen, ende andere van Stadtswegen reysende toegeleyt is, off zulcx dezelve in tyden ende wylen zullen werden verhoocht, des zal de voornoemde Dr. Hogerbeets zyn voorsz. dienaer, off Clercq mogen gebruycken in plaetse van een Bosdrager, ende voor den zelven zoodanige dachgelden trecken als off hy een Bosdrager mit hem genomen hadde, van welcke dachgelden hem 't zynen begeren naer gewoonte ordinantien van betalinge opten Thresorier zullen werden verleent, op zyne specificatien by hem daer van over te leveren, mits dat de zelve behoorlicke aenwysinge zullen doen van de plaetsen, daer de besoingen, daer over hy uytwesende gevacheert zal hebben, zullen zyn geregistreert, ende indien hy geduyrende de tyt van zyn aenneminge compt te overlyden, zal zynen erffgenamen betaelt werden het volle halff jaer daer inne hy getreden zal wesen.

Tot voldoeninge van welcke overcompste ende contract de voornoemde Schoudt, Burgemeesteren, ende Regierders van der voorsz. Stede wegen ter eenre, ende de voornoemde Dr. Hogerbeets van zynen wegen ter andere zyde verbonden hebben ende verbinden mits desen der voorsz. Stede, ende zyne Dr. Hogerbeets goeden, ende innecomen jegenwoordige, toecoemende, roerende, ende onroerende, gerechticheyden, ende inneschulden, de zelve, ende de vruchten, ende keure van dien 't bedwang van allen rechten, ende Rechteren onderwerpende mits desen. Des ten oirconde zyn twe deser gelycke bryeven, daer van aen wedersyden, eene is besegelt mit der voorsz. Stede zegel ten contracten, ende mit de onderteyckeninge

ninge van de Secretarys van der Stede wegen, ende van de voorsz. Hogerbeets voor hem zelven, opten negentienden Octobris, anno XVIC. zeventien.

Opten XXIXen. Novembris, anno XVIC. zeventien heeft D. Rombout Hogerbeets aen handen van Franck van Thorenvliet, eerste ende presiderende Burgemeester, den voorgaenden eedt, als Pensionarys deser Stede gedaen, ende voorts vernieut den poorter eedt, by hem voor desen gedaen.

Uit de Papieren van den Heere Mr. L. van Heemskerk.

Instructie voor Mr. Pieter van Burgersdyk, als Pensionaris van Leyden.

Den 12. Mey 1663.

Wy Schout, Burgemeesteren en Regeerders der Stad Leyden, doen cond eenen ygelyk, dat wy van der voorschreve Stede wegen, met goedvinden, ende believen van die van de Grote Vroedschappe, het lichaem deser Stede representerende, gedragen den negenden van de lopende maend Mey, geäccordeerd, ende over een gekomen te syn met Mr. Pieter van Burgersdyk, nopende de bediening van het eerste Raedpensionarisschap deser Stede, ende dat op de conditien, ende in voegen hier na volgende.

1. Eerst, dat de voornoemde Burgersdyk hem in dienst deser Stede sal laten gebruiken, onder den naem van Eerste Raed en Pensionaris, voor den tyd van vier en een half jaren, innegaende den tienden Mey van den lopenden jare XVIC. drieënsestig, ende, deselve tyd geduerende, syn bewoninge sal houden binnen deser Stede.

2. Dat de voornoemde Burgersdyk, de voorgaende tyd, gedürende allen den tyd, in Stads saecke te doen staende, ende daer de Stad aengelegen is, tot wat plaetse deselve ook souden mogen voorvallen, sö wel ter dagvaert als elders, gehouden sal syn waer te nemen, en hem daer toe te laten gebruiken, 't sy alleen, of met een of meer Gecommitteerden neffens hem, daer, en sulks hem des, by Burgemeesteren, of Schepenen gesamentlyk, of yder in 't besonder geördineerd werden sal, ende bevordernisse van Stads saken, 't sy processen, of andersints des vereischen sullen; Des den voornoemden van Burgersdyk mitsdesen belooft werdt, te indemneren, indien hem in Stads reisen eenige periculen overquamen. Ende sal hy daer toe, ter eere deser Stede gebruiken eenen dienaer, ofte Clerck, 't sy de gene, dien hy in dienst sal houden, of eenen van de Bosdragers deser Stede, t' synen believen.

3. Sal alle de processen de Stad ten principalen aengaende, of daer in deselve haer sal hebben gevoegd, hebben waer te nemen, bevorderen, solliciteren, ende alle instructie, daer toe van node synde, geven, doende van den toestand derselver, ten minsten alle drie maenden rapport aen de Burgemeesters.

4. Dat de voorschreve van Burgersdyk van alle de besognes, die hy van deser Stede wegen, buten reisende, doen sal, ende benaerstigen, getrouwe ende pertinente notulen sal houden, en van deselve, voor so veel Stads particuliere saken aengaen, niet gemeens hebbende met de dachvaerden van de Heren Staten, terstont, na syn t' huis komste, mondeling rapport doen, ende van saken van gewigte, binnen drie dagen daer aen, een verbael by geschrifte stellen, ende den Secretaris deser Stede leveren, omme geregistreert te werden, na behoren: Maer, belangende 't gunt ter vergadering van de Heren Staten sal werden gebesogneert, ende geresolveert, daer van sal hy gehouden syn, als voren, notulen te houden, om daer van, t' syner t' huiskomste, aen Burgemeesteren van alles te mogen doen rapport; ende sal ook van elke dagvaert op spoedigste versorgen te bekomen de resolutien, die ter Vergaderinge van de Heren Staten sullen syn genomen, en deselve by de anderen voegen, ende doen inbinden, met behoorlyke aenwysinge ten wedersyden, en deselve op het Raedhuis overbrengen.

5. Hy sal, op den dagvaerd, of elders, in commissie synde, des gevraegd werdende, gehouden syn deser Stede Gecommitteerdens ter dagvaerd te dienen van

syn advis, het welk, als synde alleen deliberatyf, en niet decisyf, in het colligeren van de stemmen, en advisen der Gecommitteerden niet sal werden gerekend.

6. De voornoemde van Burgersdyk sal vermogen te compareren in alle de ordinarisse, en dagelyksche vergaderingen van Burgemeesteren, gehouden werdende des morgens ten elf uiren; ende ook des Donderdags, ten negen uiren, in de wekelyksche vergaderinge van die van den Geregte, ende in gene andere Vergaderinge, 't sy van Burgemeesteren, of Gerechte, als daer toe specialyk te vorens versocht, ofte bescheiden synde, Ende wat de Vergadering van de Grote Vroedschap belangt, sal hy in alle deselve compareren, gelyk voor desen by de Pensionarissen is geschied, mits hem gedragende in 't doen van de propositien, ende andersins ter ordonnantie van Burgermeesteren.

7. De voornoemde van Burgersdyk sal Burgemeesteren deser Stede tot alle tyden en plaetsen assisteren met synen goeden raed en daed in alle saken, so wel d'Universiteit, als 't College der Theologie aengaende, ende 't selve doende, sonderling 't ooge hebben op de onderhoudinge van de goede enicheit ende correspondentie met de Heren Curateuren van deselve Universiteit, en der Universiteit Senaet, met behoud van de Gerechticheid deser Stede, ende actoriteit van Burgemeesteren.

8. De voornoemde van Burgersdyk sal ook, des versogt synde, in alle saken, en processen, voor de vierschare deser Stede hangende, de Schepenen dienen van syn advis, en specialyk mede alle de beschreve processen, ten bevele van den Præsiderenden Schepen, na die volschreven, ende gefurneert syn, visiteren, ende doorsien, ende meriten der sake, in 't College van Schepenen getrouwelyk rapporteren, daer by voegende, des versocht synde, syn advys.

9. De voornoemde van Burgersdyk, en sal mede in gene saken, voor de vierschare deser Stede hangende, of die daer apparent syn begonst te werden; mogen consuleren tusschen partyen, ook niet tegens enige vonnissen by Schepenen gewesen.

10. De voornoemde van Burgersdyk sal ook 't College van Weesmeesteren deser Stede in alle saken, daer toe hy van deselve sal werden versocht, assisteren met goeden raed, en advis.

11. Van gelyken sal de voornoemde van Burgersdyk alle propositien, die so ter Generaliteit, Vergaderinge van de voornoemde Vroedschap, als die van den Geregte sullen moeten gedaen werden, ten bevele van de Burgemeesteren, doen, de te nemene resolutien in de Vergadering van de grote Vroedschap by geschrift stellen, ende aen den Secretaris overleveren, om geregistreerd te werden daer 't behoort.

12. Vorder sal de voornoemde van Burgersdyk hem laten gebruiken in de extensien van alle acten ende brieven, daer inne syne scientie ende industrie van noden wesen, ende hy versocht sal werden.

13. De voornoemde van Burgersdyk en sal hem selven, gedurende den tyd van syne voorschreve aenneminge, in genen ordinarissen, ofte extraordinarissen dienst ofte commissie, 't sy van 't Gemene land, tot wat staet, en digniteit 't selve ook soude mogen wesen, ofte van ymand anders, mogen begeven; nochte deselve diensten, Commissien, Staten, Officien, of digniteiten, al waer 't dat hy daer toe versogt, of hem die aengeboden souden mogen werden, mogen aennemen, onder wat prætext het selve soude mogen wesen; nochte ook geen jaergeld, of wedde, van eenigen, wes aensiens die ook mochten wesen, nemen, ofte ontvangen, ende te dien einde, noch door hem selven, noch ymand enige sollicitatien, off vervolg doen, of doen doen.

14. Gelyk hy mede vry syn, ende niet gevorderd en sal mogen werden tot enige smalle diensten, staende ter dispositie van die van den Geregte deser Stede.

15. De voornoemde van Burgersdyk en sal niet van huis reisen, dan met voorweten, ende believen van Burgermeesteren in der tyd.

16. Ten laetsten sal de voornoemde van Burgersdyk voorts alles doen, dat een goed en getrouw Pensionaris, eers ende eeds halve, schuldig ende gehouden is te doen.

17. Ende omme hem in 't voorschreve ampt wel ende getrouwelyk te gedragen, sal hy aen handen van Burgermeesteren, [behalven den eed, dien hy, als poorter deser Stede, gehouden is te doen] ook præsteren den volgenden eed:

Het officie van Pensionarischap deser Stede, na alle syn vermogen, ende weten,

ten, getrouwelyck te bedienen; ende te bewaren tot eere deser Stede: Alle Secreten der selver Stad, hare Handvesten, Privilegien, Keuren, loffelyke gewoonten, en costumen, daer de Stede deugdelyk gebruik af heeft, te helpen styven, ende sterken: De bevelen van Burgermeesteren, ende Geregte, 't Officie aengaende, na syn vermogen te onderhouden: Alle secreten, van de Kamer deser Stede, ende partyen onderling aengaende, heimelyk te houden, en niet te reveleren: Ende voorts alle saken, die hem van der Stede wege bevolen sullen werden, 't sy van dagvaerden, processen, en anders vlytelyk waer te nemen, ende te beneerstigen, ende sulks daer inne te doen, als de eer, oirbaer, en 't profyt deser Stede sullen uiteisschen, ende gelyk een goed, en getrouw Pensionaris schuldig is te doen.

18. Voor welke voorschreve diensten de voornoemde van Burgersdyk hebben, en genieten sal, Eerst een jaerlyksche pensie, wedde, of vereringe van twee duisend gulden (1), innegaende met den XV. Mey XVI^c. drieënsestich, syn huishuer en bewooninge daerinne begrepen synde, de welke hem by den Thesaurier ordinaris in der tyd, tot vier terminen van den jare, by gelyke portien sullen werden uitgekeert, 't welk den voornoemden Thesaurier, so nu voor dan, en dan voor nu werd belast, met belofte, dat hem deselve betalingen, in synen uitgeef sonder swarigheid sullen werden geleden, mits overbrengende, voor de eerste reise, copie authentyk van de jegenwoordige, en van elken termyn behoorlike quitance. Ten tweden, Vrydomme van Wyn- en Bier-excisen van hem, en syn huisgesinde. Ten derden, jaerlyks een Tabbert laeken, in vergelykinge van die van den Geregte, mitsgaders syne præsentie op de Comparitien. Ten vierden, dat de voornoemde van Burgersdyk, buiten reisende, sal genieten sodanige daggelden, Wagen- en Schuitvragten, als Burgermeesteren, Schepenen, en anderen van Stede wege toegelegt is, of aen de selve in tyden en wylen sullen werden toegelegt, des sal de voorschreve van Burgersdyk syn voorschreven dienaer, of clerk mogen gebruiken, in plaetse van een Buschdrager, ende voor den selven sodanige daggelden trecken, of hy een Buschdrager met hem genomen hadde, van welke daggelden hem, t' syner begeerte, na gewoonte, ordinantien van betalinge op den Thesaurier sullen werden verleent op syne specificatie, by hem daer van over te leveren, mits dat deselve behoorlyke aenwysinge sullen doen van de plaetsen, daer de besognes, daer over hy uitwesende gevaceert sal hebben, sullen syn gevallen; En indien hy, geduirende den tyd syner aennemingo, komt te sterven, sal synen erfgenamen betaeld werden het volle half jaer, daer in hy getreden sal wesen.

19. Tot voldoeninge van welke overkomste, en contract de voornoemde Schout, Burgemeesters, en Regeerders van der voorschreve Stede wege, ter eene, ende de voornoemde van Burgersdyk van synent wege, ter andere syde, verbonden hebben, en verbinden mitsdesen, der voorschreve Stede, en syns van Burgersdyks goederen, ende innekomen, tegenwoordige, en toekomende, roerende, en onroerende, gerechtigheden, ende inschulden, deselve, ende de vruchten van dien onderwerpende 't bedwang van alle rechten, en Rechteren.

Des ten oirkonde syn twee deser gelyke brieven, daer van aen wedersyde, een is besegeld met der voorschreve Stede segel, ten contracte, ende met d'onderteikeninge van den Secretaris van der Stede wege, ende de voornoemde van Burgersdyk voor hem selven bevestigt op den XII. Mey van den jare XVI^c. LXIII.

Ende is geteikent.

G. v. Hogeveen. P. v. Burgersdyk.

MS Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 326.

(1) Is op den 19en. van October 1666. verhoogd op zesentwintig hondert guldens.

De Hertog van Bourgonje geeft aan Philips Witbroot het Schryfambocht, ende Clerk [Secretaris] te wesen van de Stad Leyden.

Den 25. October 1425.

Philips &c. doen cond allen luden, dat wy om sonderlinge beden 'wille ons liefs getruwen Cancelliers Heren Nycols Rolyn, Heere van Anthune, gegeven hebben ende geven mit desen brieve Philips Witbroot, sinen dienre, in verstorynge van sulken dienste, als hi ons tot hier toe gedaen heeft ende noch, oft God wilt, doen sall, dat scryfambocht ende Clerck te wesen onser goeder Stede van Leyden, te bedriven ende te bewaren of te doen bewaren by enen anderen goeden man, ende dair of te hebben ende te gebruken sulke nutscip, profyt ende vervallen als dair toe staen, ende anderen Clercken voirtyts aldair in den selven dienste gebuert ende gehadt hebben. Ontbieden dairom ende bevelen onsen lieven ende getruwen Scout, Burgermeesters, Scepenen ende Rade onser goeder Stede voirscreven, ende voirt allen den genen dairt an comen mach, dat sy Philips, onsen diener voirnoemt houden, starcken, ende setten van onser ende onser Stede wegen in den dienste voirsz. ende hem, of den genen, die den dienst van synre wegen bewaren sall, rustelic, vredelic ende onghehindert laten hebben, ende gebruken sulke vervalle ende nutscip, als voirscreven staen sonder hem die te laten verminderen in enigerwys, duerende also lange als wy 't regiment van Hollant ende van Zeelant in onsen handen hebben. In oirconde &c.

Gegeven in onser Stede van Rotterdam, XXV. dagen in Octobri, anno XXV.

Perkament Regifter Hertog Jan van Beyeren en Vrouw Jacoba enz. pag. 99. versa. & Commissiones B.R. Bourgonje 1425—1427. Cas N. pag. 5. versa.

NB. De Hertog van Bourgonje belooft aan die van Leyden, dat het tot geen nadeelig gevolg hunner Handvesten zal strekken, dat hy Philips Witbroot het Klerkambacht voor zyn leeven gegeven heeft, verzekerende het zelve naa zynen dood geheel aan hen over te laaten, den 29. July 1428. *Groot Charterboek IV. Deel pag. 925.*

Jan Rooze, het Klerkambocht, of Secretarisschap, van de Stad Leyden, door afstand van Philips Witbrood, verkreegen hebbende, wordt door de Regeerders in het zelve bevestigd.

Den 12. December 1434.

Wy Borgermeysteren, Schepenen, ende Rade der Stede van Leyden, doen cond allen luyden, die desen brieff sullen zien, oft hooren lesen, alsoo wy voortyts, ter ernster bede ende verzoecke ons liefs genadichs Heeren des Hertogen van Bourgondien, Grave van Hollandt &c. ende by goetduncken, ende wille der alinger Vroeschap, ende ryckdom der Stede voorscreven, gegeven, ende gegundt hadden Philips Witbroot, ons voorsz. genedichs Heeren Cancelliers Clerck, ende dieneer, dat Clerckambocht binnen der voorschreven Stede van Leyden, om dat te hebben, te gebruycken, te bedienen, off doen bedienen syn leven lang gheduerende, ende onse lieve ende geminde porter Jan Roose, ons voorsz. genedichs Heeren Secretaris, soo vele mit den voorsz. Philips gedaen heeft, om voorderinge der selver Stede, dat hy dat voorsz. Clerckambocht van him vercregen ende gecoft heeft, ende ons die brieven, die die voorsz. Philips dair off hadde weder in onsen handen gelevert heeft, verzouckende, dat wy voirt him dat Clerckambocht voorsz. gunnen, ende op hem oversetten wouden syn leven lang geduerende. So is 't, dat wy wael merckende, ende voorsien-

fiende, dat die felve Jan Roofe, onfer voorfz. Stede in menigerande manieren dienft ende vorderfchap doen mach, den felven Jan Roofe by goeden voorfien, wael bedacht, ende by rade, wille, weten ende goetduncken der alinger Vroetfchap, ende ryckdom der Stede voorfchreven, gegeven hebben, ende geven mit defen brieve, dat Clerckambocht binnen der Stede van Leyden voorfz. mit allen zynen toebehooren, ende alle alfulcke nutfchippen, vervallen, profyten, ende vercoopingen als dair toe ftaen, ende ander Clercken, voor defen tyt alhier geweeft, dair off gehadt off vercregen mogen hebben, fonder eenige offbrekinge, off verminderinge, foo dat hy dat voorfcreven Clerckambocht houden, hebben, gebruycken, bewaeren, off doen bewaeren fall by den genen, die den gemeenen Gerechte genoegen, ende dair toe notabel duncken zal, als dair toe behoort, ende een goet getrou Clerck is te doen, duerende alfoo lange als Jan Roofe voornoemt in levenden lyve fyn fal: ende geloven den voorfz. Jan, van der Steden wegen voornoemt, daer in ruftelyck ende vredelyck te laten fitten, ende blyven fyn voorfz. leven lang geduerende, fonder him enich hinder, letfel, off moeyeniffe van ons, off yemenden dair in te laten gefchieden in eeniger manieren, maer fullen him dair in houden, ende ftercken tegen eenen yegelycken, die him dair in hinderen off deeren wilde, ende him dair toe behulpich, voorderlyck, geradich, ende byftandich zyn in allen faecken den voorfz. Clerckambocht aengaende, tot alre tyt. Ende des te getuge, foo hebben wy by onfer rechter wetentheyt der voorfz. Stede fegel van Leyden aen defen brieve gehangen opten XII^en^. dach van Decembry, in 't jaer ons Heeren dufent vierhondert vier ende dertich.

Privilegieboek van de Stad Leyden B. pag. 83. *verfa* & 84.

Meefter Reinier Klaaszoon van Eten, door den Hertog tot Secretaris van de Stad Leyden aangefteld, fchoon geene zeven jaaren poorter geweeft zynde, zonder eenig naadeelig gevolg.

Den 2. *Maart* 1447.

Philips, by der gracien Goids Hertoge van Borgongen, van Lothryck, van Brabandt, ende van Limburch, Grave van Vlaenderen, van Arthoys, van Bourgongen Palatyn, van Henegouwen, van Hollandt, van Zeelandt, ende van Naemen, Marcgrave des heyligen Rycks, Heer van Vrieslandt, van Salyns, ende van Mechelen; doen cond allen luyden, dat Meefter Reynier Claeszoon van Eten, ons te kennen gegeven heeft, hoe dat onfer Stede van Leyden van onfen voorvaderen, Graven van Hollandt, voortyts gegonnet ende gegeven zyn previlegien ende hantveften de welcke in eenen poincte in houden, dat niemant binnen onfer zelver Stede, Schout, Schepene, Burgermeyfter, Clerck, noch Bode wefen en fal, hy en hebbe eerft feven jaer lanc poorter van der felver Stede geweeft, ende dat hy overmits die voorfz. prievilegien ende handtveften aldair dat Clerckambacht niet hebben en mach, als hy niet feven jaer lang aldair poorter geweeft en is, ten wair, dat wy him dair toe abiliteerden ende bequaem maeckten, in alle fchyn ende naemen als off hy nae vutwyfinge der voorfchreven previlegien ende handtveften lange genoech porter geweeft hadde: biddende, ende op ons ootmoedelyck begeerende, dat wy hem abiliteren, ende bequaem maken wilden, om dat voorfcreven Clerckambocht te mogen hebben, oft alfoo gebeurde, dat onfe voorfz. Stede van Leyden hem dat gonnen ende geven wilde, fonder die voorfz. previlegien, ende hantveften in dien, noch in eenigen anderen pointen daer inne begrepen, gemenct oft gemindert te wefen, nu noch in toecomende tyden. Ende want wy verftaen ende vernomen hebben, dat die voornoemde Meefter Reynier een notabel, geleert perfoon is, gelicenceert in beyden rechten, ende van alfulcker faemen dattet onfe, ende onfe voorfz. Stede groote eer ende oirboir is, alfulcken notablen perfoon aldair Clerck ende Secretarys te wefen. Soo is 't, dat wy ter ootmoediger bede des voornoemden Meesters Reyniers, ende oock aenfiende die eer ende oirboir, die onfe voorfcreven Ste-

Stede van Leyden daer inne gelegen is, den voornoemden Meester Reynier, oock ter ernster bede ende versoucke van eenigen onsen S. . . . . dieners, geabiliteert ende bequaem gemaict hebben, abiliteeren, ende bequaem maecken mit desen onsen brieve, dat voorscreven Clerckambocht van onser voorsz. Stede van Leyden te mogen hebben off te bedienen, in alle schyn, ende manieren, als off hy seven jaer lang aldair poorter geweest hadde, sonder daer aen eenige bueten, off penen in enige previlegien, handtvesten, off keuren van onser selver Stede begrepen, te verbeuren, of yet te misdoen. Ende gegonnen, geoirlooft, ende geconsenteert hebben, gonnen, oirloven ende consenteeren onser voirsz. Stede van Leyden, dat onse Gerechte aldair by consent van der Vroescip van onser voorsz. Stede, den voirnoemden Meester Reynier aen nemen mogen tot Clerck, ende Secretarys van onse voorsz. Stede te wesen, ende hem dat voorscreven Clerckambacht aldair gonnen ende geven eenen zeeckeren tyt van jaeren, off tot synen lyve, alsoo hem luyden dat believen zal, niet jegenstaende dat hy niet lange genoech poirter aldair geweest en is, als 't behoort, nae wtwysene hoiren handtvesten, previlegien, ofte keuren, ende dat dat noehtans nu, noch in toekommende tyden, ons, noch onse naircommers, Graven, off Gravinnen van Hollandt, geen prejudicien, noch affterdeel wesen en sal, noch oock onse voorschreven stat, oft heuren previlegyen, ende handtvesten voorsz. maer die in hoir volcommen vigoir ende macht blyven zullen, gelycker wys off zy dat dat voorsz. Clercambocht van onser voorsz. Stede, enen die aldaer seven jaer lang poirter geweest hadde, gaven, ende gegonnen hadden; want ons wail genoecht alsoo gedaen te wesen. In orconden desen brieff, ende onsen segel hier an gehangen. Gegeven in onse Stad Brussel twee dagen in Meerte, int jaer ons Heeren duysent vierhondert seven ende veertich.

Op de plycke stont gescreven:
By mynen Heere den Hertoge.

Privilegieboek der Stad Leyden B. pag. 108. *&* 109.

De Regeerders van Leyden geeven het Klerkambocht, of Secretarisschap der Stad, op zekere voorwaarde, voor vyf jaaren te bedienen aan Jan Philipszoon.

Den 3. *November* 1447.

Wy Schout, Burgermeesteren, Scepenen, ende Rade der Stede van Leyden, doen condt allen luyden, alsoo dat Clerckambocht van onser Stede open geworden is, by doode Meester Jan Roose, die dat lest by onser Stede gifte ende brieve beseten heeft, soo dat ons op dese tyt dair in behoort te wesen versien van onser Stede wegen: Soo is 't, dat wy by raede ende goetdencken van onser gemeenre Vroescip van onser Stede waeren, dat selve onse Clerckambocht te geven Meester Reynier Claeszoon, onser Stede dienre; maer wairt hy dat niet wail hebben en mach, na den rechten ende statuten van onser Stede op desen tyt, mits dat hy niet lange genoech poorter van onser Stede geweest en is; soo hebben wy Scout Burgermeesteren, ende Schepenen voorscreven by consent, ende goetduncken van der gemeener Vroescip van onser Stede, onse voorscreven Clerckambocht gegeven, ende gegonnen, geven ende gonnen mit desen brieve Jan Phillipszoon, die een wyltyts dat selve Clerckambocht, onder Gerryt van Werve bedient ende bewaert heeft, die welcken Jan Phillipszoon hebben, heffen, ende opbeuren sal alle wedden, nutscip ende profyten, als totten voorscreven Clerckambocht staen, ende andere Clercken gehadt hebben, durende vyff jaer lang after een volgende, beginnende ende ingaende tot Sinte Pieters dage *ad Cathedram* naest comende, mit sulcken conditien, dat die voornoemde Jan onser Stede jaerlycks alsoo veel daer aff uytreycken ende betaelen sal, tot der betaelinge van sulcken loon ende wedden, als Meester Reynier van ons heeft, als ons Schout, Burgermeesteren, ende Schepenen mitter gemeenre Vroescip redelyck ende mogelyck sal duncken wesen, sonder argelist. Ende want wy dit vast ende

de geftade den voorfchreven tyt houden willen, foo hebben wy des ten oirconden defen brieve bezegelt mit onfer Stede grooten fegel hier aengehangen.

Gegeven opten derden dach in Novembry, in 't jaer ons Heeren duyfent vierhondert feven ende veertich.

Privilegieboek der Stad Leyden. B. pag. 106. verfo & 107.

De Regeerders van Leyden toonen, dat Jacob Caudet door den Hertog tot Secretaris van Leyden benoempt, dat ampt volgens de privilegien der Stad, niet bekleeden konde, zoo doet de zelve afftand.

Den 15. November 1447.

Opten vyfthienften dach van Novembry anno XIIII^{C}. XLVII. foo fyn geweeft voor mynen Heeren den Prefident, ende Raede van Hollandt, Meyster Jacob Caudet aen die een zyde, ende twee Burgermeyfteren der Stede van Leyden aen die andere zyde; ende nae die brieven van mynen genadigen Heere den voorfz. Meyfter Jacob, zynen Chyrurgien gegeven van den Clerckambocht van Leyden, overgezien, ende veel redenen by den voorfz. Meyfter Jacop dair op tot zynen voordeel, aen die een zyde, ende der voorfchreven Stede van Leyden, die him dair en tegen verweeren mit prievilegien, aen die ander zyde, gealligiert, ende voortgeftelt ende gehoort, ende zoo verre als dattet genouch gebleeken is, dat myn genadige Heere, ghelyck hy oock eensdeels bekent in zeeckere zynen brieven, die voorfcreven gifte van den Clerckambochte niet en vermach te geven; Soo heeft in 't uyteneynde de voorfz. Meyfter Jacop Caudet voir den voorfz. Prefident ende Raide gerenuncieert, ende is affgegaen van den ghifften, ende machte der voorfcreven brieve van mynen genedigen Heere, him van zynre genaden gegeven ende verleent van den dienfte van den voorfcreven Clerckambochte, gelovende aen handen des voorfcreven Prefidents, ende Raide, dat hy him dair mede niet helpen en fal in toecomende tyden, vervolgen noch doen vervolgen in zynen naam tot hinder ende moeyniffen der Stede van Leyden in eniger manieren, alle arch ende lift buyten gefceyden.

Ende was onderteykent,

Boffaart.

Privilegieboek der Stad Leyden B. pag. 107.

De Regeerders van Leyden geeven het Klerkambocht, dat door den dood van Mr. Jan de Roofe open gevallen was, aan Mr. Reinier Klaaszoon van Eeten, en Jan Philipszoon, op zekere voorwaarden faamen te bedienen, en de voordeelen te genieten.

Den 12. November 1449.

Wy Schout, Burgermeefteren, Schepenen, ende Raide der Stede van Leyden, doen cond allen luden, die defen brieve fullen fien off hooren lefen. Alfoo dat Clerckambocht binnen der Stede van Leyden nu ter tyt open ende ledich is, ende enen fekeren tyt voorleden, verfchenen by doode Meefter Jans de Roofe, faliger gedachten, dien wyt laetftwerven gegeven hadden: Soo is 't, dat

wy merckende ende bekennende, dat Meester Reynier Claeszoon van Eeten, ende Jan Phillipszoon der der Stede van Leyden voorscreven menigen truwen dienst gedaen, ende bewesen hebben, ende als wy hopen, off God wil, noch doen ende bewysen zullen, den selven Meester Reynier Claeszoon van Eeten, ende Jan Philipszoon voornoemt mit goede voorsien, wel bedocht, ende by rade, wille, wete, ende goetdencken der alinger Vroescip der Stede voorscreven, gegundt, ende gegeven hebben, gonnen ende geven mit desen brieve, onder hem beiden tot hoiren lyve, alsoo lange als zy leven, ende binnen der Stede van Leyden woonachtich blyven, dat voorscreven Clerkambocht binnen der Stede van Leyden mit allen zynen toebehooren, ende alle alsulcke nutscippen, vervallen, profiten, ende opcomingen als daer toe staen, ende andere Clercken voor desen tyt alhier geweest, dair off gehadt, off vercregen mogen hebben, sonder eenich offbreken, off vermynderinge; wtgeseyt alleen dat, dair die Stede voorsz. den Clerck voor zyn wedden jaerlyx pleget te geven twie ende dertich pont payements, Meester Reynier, ende Jan Philipszoon voornoemt, van die voorscreven twee ende dertich pondt, niet meer van der voirsz. Stede en sullen hebben, onder hem beyden jaerlycks te wedden, dan twintich pont payements. Des soo synt voirwaerden, dat Meester Reynier, ende Jan voorscreven, alle die voorsz. nutscippen, vervallen, ende profyten, die van den voorsz. Clercambochte comen sullen, mit malcander gelyck sullen deelen, te weten, elck halff, ende halff: mair dattet Jan Phillipszoon voirnoemt sonder Meester Reynier, alleen, ende op hem selven bedienen, ende bewaeren sal, in allen schyn ende manieren als hy eenen zeeckeren tyt hairwairt gedaen heeft, ende soo wanneer dat Jan voirscreven Meester Reynier voorsz. Jan voornoemt hulpich, radich, ende vorderlyck wesen, ende doen wesen in 't gene dat Jan voornoemt in den voorsz. dienste te doen heeft; Ende wairt saecke dat Meester Reynier, off Jan Philipszoon voirnoemt eenich van hem beyden oflivich worden, off wter Stede voorscreven mitter woon voeren, off dat eenich van hem beyden sieck worde, ende bedderedich leggende bleve, of soo oudt worde, dat hy 't van oudthede niet bewaeren en mochte, soo sel die gene die des gebeurt, syn helfte ende aendeel van den voorscreven Clercambochte wederomme aen der Stede voorsz. ende die gene, die van hem beyden in gesonden lyve blyft, woonende binnen Leyden, sel syn helfte van den voorsz. Clercambocht mit allen nutscippen, profiten, ende vervallen hebben, behouden, ende gebruycken in der manieren voorsz. syn leven lanc, ende gelyckerwys, off sy by malcander dienende gebleven waren. Ende wy geloven den voorsz. Meester Reynier, ende Jan Phillipszoon van der Stede wegen voirnoemt voor ons, ende voor onse naecomelinghen, in dit voorscreven Clercambocht rustelyc, ende vredelyck te laten sitten, te bedienen, ende blyven hoir leven lanc duerende in der manieren voorscreven, sonder hem beyden, off enich van hem beyden eenigen hinder, letsel, off moeyenisse van ons, off van yement dair inne te laten gescien in eniger manieren; mair sullen hem beiden voorsz. ende elck van hem bysonder dair in houden, stiven, ende stercken tegen een yegelycken die hem dair in hinderen of deeren wilde, ende hem dayr toe behulpich, vorderlyck, geradich, ende bystandich syn in allen saken den voorsz. Clercambochte aengaende tot alre tyt. Alle dinck sonder arch of list. Dese brieve syn twee alliens van woirde te woirde sprekende, dair den enen of heeft Meester Reynier voornoemt, ende den anderen Jan Phillipszoon, voorscreven, ende te tuge van alle dat voorsz. staet, soo hebben wy by onse rechte wetentheyt der voorscreven Stede groote zegel van Leyden aen desen brieve gehangen, in 't jaer ons Heeren duysent vierhondert negen ende veertich, opten twelffsten dach in Novembri.

Privilegieboek der Stad Leyden B. pag. 123. verso & 124.

Vry-

Vryheid aan die van Leyden gegeeven om zonder vermindering der privilegien voor dit maal, mids den ouderdom van den Secretaris, en 't gebrek van bekwaame lieden, eenen Secretaris te moogen stellen, die geen zeven jaaren poorter geweest was.

Den 28. *Januarii* 1552. *of* 1553.

Kaerle by der gracie Gods Roomschen Keyser, enz. Allen den genen die desen onsen brieff zullen zien, saluyt: Van wegen onsen welbeminden die Burgermeesteren, ende Regierders, onser Stede van Leyden, is ons verthoont geweest, hoe dat zy suppLianten van wylen onsen voorsaten, Graven van Hollandt, Zaliger gedachten, voortyts vercregen hebben, sekere previlege, by ons geconfirmeert, inhoudende, dat nyemant inde voorschreven Stede Clerck, of Secretarys wesen en mach, hy en zy zeven jaeren porter der voorsz. Stede geweest. Ende alsoo heurlieder jegenwoordich Secretarys, overmits zyn ouderdom, nyet langer en begeert 't voorschreven Officie te bedienen, ende op desen tyt zy nyemandt en weten bequaem, die zoo langen tyt poorter der zelver Stede geweest is, omme 't selve Officie te bedienen, zoo hebben zy ons ootmoedelycken gebeden, dat ons gelieven hemluyden te consenteren, om sonder prejudicie van heuren voorschreven previlegien, in toecommende tyde, ende 't selfde blyvende in zyn geheel in zyne andere poincten, te mogen ontfangen tot een Clerck ofte Secretarys, een van haren poirters, nyet jegenstaende hy geen zeven jaeren poorter geweest es, ende daer van doen expedieren onse open brieven in zulke saecke dienende: Soo eyst, dat wy de saecke voorschreven overgemerckt, den voorschreven suppLianten genegen wesende tot heure voorschreven bede, ende begeerten, ende by advyse ende deliberatie van onsen zeer lieven ende getrouwen, den President, ende luyden van onsen secreten Raede, hebben geoctroyeert, geconsenteert, ende geaccordeert, octroyeren, consenteren, ende accorderen uyt onse zonderlinghe gracie by desen, dat zy zullen mogen nemen, ende ontfangen tot heuren Clercq, oft Secretarys, een van de poorters der voorschreven Stede, nut, expert, ende bequaam daer toe zynde, om 't selve Officie te bedienen, nyet jegenstaende ende sonder regaert te nemen, dat de selve persoon, die zy tot Secretarys nemen zullen, gheen zeven jaren poorter is geweest der selve Stede, navolgende den voorsz. previlegie, welcke previlegie wy den suppLianten nyet prejudiceren ende hinderlyck willen wesen voor dese reyse, ende sonder prejudice van diere in toecomende tyde, ende 't selve blyvende in andere saecken, ende pointen, in zyn geheel cracht ende weerde. Ontbieden daeromme, ende bevelen den voorschreven van onsen secreten Rade, President, ende luyden van onsen grooten Rade, Stadthouder, Eerste, ende anderen luyden van onsen Rade in Hollandt, Schoudt van Leyden, ende allen anderen onsen Rechteren, Justicieren, Officieren, wien dit aengaen sall mogen, heuren Stedehouderen ende een yelyck van hen, zoo hem toebehooren zal, dat zy van dese onse gracie, octroy, accord, ende van al d'inhouden van deser vougen ende manieren vooren verclaert, doen, laten, ende gedoogen den voorschreven suppLianten rustelyck, vredelyck, ende volcomelyck genieten ende gebruycken, cesserende alle beletten ende wederseggen ter contrarien, want ons alsoo belieft. Des t' oirconden soo hebben wy onsen Zegel hier aen doen hangen.

Gegeven in onse Stede van Brussel den XXVIII[en]. dach van January, in 't jaer ons Heeren duysent vyffhondert tweenvyftich, van onsen Keyserycke 't XXXIII. ende van onsen Rycken van Castillie, ende andere 't XXXVII.

Opte plycke stont:

By den Keyser in zynen Rade.

De Zoete.

Ende was besegelt mit een root wassen Zegel uythangende aen eenen dobbelen franchynen stairt.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 259. *en* 260.

De Graaf van Boſſu beveelt den Burgermeeſteren en Regeerders van Leyden, als Stadhouder, en uit den naam van den Koning, hunnen Secretaris Jan van Hout, als verdacht van oproerichheid, van zyn ampt te ontzetten, en eenen ander te verkiezen.

Den 4. *February* 1569. *en* 1570.

Die Grave van Bouſſu, Heere van Benry, Stadthouder ende Capiteyn generael over Hollant, Weſtvrieslant &c.

Eerſame, lieve, beſundere, alzoo wy verſtaen hebben, dat Jan van Hout u lieder Secretaris hem zeer gemoyt heeft mette voorleden oproerten ende zeer ſuſpect is, ende zyn Excellentie ons ernſtelycken belaſt heeft, daer inne te verſiene, ende alſulcken perſoonen te verlaten van heure officie; Soe eeſt, dat wy u expreſſelicken ordonneren, ende van zynre Majeſteyt wegen oick bevelen, dat ghy luyden den voorſz. Jan van Hout verlaet, offtelt, ende deporteert van den voorſz. officie van Secretariſſchap, ende in zyn plaetſe ſoirrogueert eenen anderen nutten ende bequaemen perſoon niet ſuſpect zynde, oft beſmet van eenige hereſie, ten eynde die gemeente te beter gedient mach werden, ons adverterende 't gene by u lieden daer inne gedaen zal ſyn.

Eerſame, lieve, beſondere onſe Heere God ſy met u.

Geſcreven in den Haege den IIII[den]. Februarius 1569. *Stylo Curie.*

Onder ſtont geſcreven,

U lieden goede vrundt Maximiliaen de Bouſſu.

Het opſchrift was;

Eerſame onſe lieve beſundere die Burgermeeſteren ende Regierders der Stede van Leyden.

Met een Signet van den Grave van Boſſu.

Gecollationeert by Schepenen der Stede van Leyden hier onder geſcreven, jegens d'originale, ondergeteyckent geſuperſcribeert ende gecaſſetteert als boven, ende accordeert daer mede by ons

G. v. Noorde. Claes Jan ſ. Guede.

Uit de oude Papieren van den Heer Mr. L. van Heemskerk te Leyden.

Jan van Hout verzoekt de Magiſtraat der Stad Leyden in het Secretarisſchap, van 't welke hy, op begeerte van den Stadhouder Boſſu, ontzet was, weder herſteld te moogen worden: met het byſchrift van den Gerechte, nog wat geduld te hebben.

Den 8. *January* 1573.

Aen de Magiſtraet der Stadt Leyden.

Verthoont oetmoedelyck uwer E. Heeren onderdanige dienaer Jan van Hout, geboren poorter deſer Stede, hoe dat hy Suppliant in den jaere LXIII. voorleden by de Magiſtraet in der tyt met bewilliginghe van de Veertighen ende

Vroet-

Vroetschappen, aengenomen es tot geſworen Clercq, off Secretarys deſer Stede, omme 't ſelve officie van doen voerts te bedienen, zulcx oock hy Suppliant dienvolgende in d'executie van 't zelve officie es getreden, ende 't ſelve eerlycken ende vromelicken [zonder jactantie, ende des hy hem gedraecht tot uwer E. Heeren getuychniſſe] heeft bedient, dan 't es gebeurt, dat hy Suppliant in Februario anno LXIX. deur 't ſcryven van de Graeff van Bouſſu [gepretendeerde Stadthouder] es gedeporteert van zyn voorſz. officie, ter oorſaecke dat hy Suppliant ſuſpect was in 't poinct van de religie, ende hem met de voorleden troublen [zoe Bouſſu die nomde] zeer hadde gemoeyt, miſt welck Foy van Brouchoven jegenwoordighe Secretarys in zyn plaetſe es geſurrogueert, ende alſoe mits de alteratien in deſen Landen van Hollandt, deur 't goet beleet van de F. G. den Prinche van Orangnyen geſchiet, de zaecken in een anderen ſtaet zyn gecomen, dan die waeren ten daghe van des Suppliants deportement, ende het de expreſſe willen ende meyninghe van zyn F. G. es, dat alle de gheene die vuyt oorſaecke van de voorleden troublen [zomen die nomt] vuyt hun goeden, ſtaten, off officien zyn verdreven, daer toe weder gereſtitueert zullen werden; hier by gevoucht, dat de voorſz. Brouchoven 't voorſz. officie niet langer en begeert te bedienen, mer daer van verſouct ontſlaghen te zyn, ſoe verſouct hy Suppliant oetmoedelyck, dat hem 't voorſz. officie van Secretaryſſchap by uwer E. gereſtitueert, ende weder gegeven mach werden. 't Welc doende &c.

In margine ſtondt:

J. van Hout.

Die Suppliant hebbe als noch patientie. Actum by die van den Gerechte der Stede van Leyden opten VIII^en^. January XV^C^. drye ende tzeventich ſtilo com.

My Preſent

F. Brouchoven.

Uit de oorſpronglyke papieren van den Heere Mr. L. van Heemskerk.

Conditien ende aennemingen Jans van Hout totten Secretaryſchap der Stadt Leyden.

Den 8. en 10. Auguſti 1573.

Dat hy dagelicx ter Secretarie zal compareren ter gewoonlicker uren, ende de luyden, ende partyen hem requirerende, goede expeditie ſal doen, ende tot dien eynde oock een competent getal van Clercken zal houden, ten eynde de gemeente wel geryſt zal zyn.

Dat hy de ſecreten van de camere, noch oock van partien niemants en zal reveleren daer toe hy eedt ſal doen.

Dat hy 't ſegel, off zegelen, hem vertrout, off te betrouwen ſorchvuldelick zal bewaren, ende daer mede niet en ſal zegelen, dan 't gundt daer mede gewoonlick es geſegelt te werden, daer toe eedt doende als vooren.

Voorts dat hy 't voorſz. offitie zal bedienen zulcx, ende inder vougen Foye van Brouchoven zynen voorſaet 't zelve bedient heeft, genietende de profyten ende innecomen van den Secretarie in conformite van der ordonnantie daer van gemaect, ende voorts alle andere ordinaryſe ende extraordinaryſe vervallen, eeren, baten, nutſchappen, ende profyten zulcx, ende die de voorſz. Brouchoven tot noch toe heeft genooten, ende voornemelick, dat hy mede voor eenen jare ſal genieten tachtich gulden van veertich grooten tot betalinge van ſyn Clercken ende franchyn, papier, pennen, inct, was, ende diergelycke behouften, ter regardt van de jegenwoordige turbulenten tydt, ende de ſobere incompſten van der Secretarye, innegegaen ſynde 't ſelve jaer Jacobi voorleden, ende 't voorſz. jaer geexpireert ſynde zullen de voorſz. Secretarys mitten Burgermeeſteren ende Regierders mitten anderen nieu accordt ende verdrach mogen maecken, als naer gelegentheyt des

 tydts

tydts, ende andere confideratien bevonden fal werden te behooren, ende fal om 't voorfz. officie te bedienen gehouden wefen te doen den navolgenden eedt:

Ick zweere ende gelove dat ick 't voorfz. officie van Secretaryfchap wel getrouwelick ende eerlicken fal bedienen, partien goet geryff ende expeditie fal doen, ende doen doen, de fecreten van de camere, noch van partien niemants en fal reveleren, 't fegel, off zegelen wy vertrout naerftelick fal bewaren, ende daer mede niet en fal zegelen, dan dat gewoonlick ende behoorlick es, ende dat ick voorts al fal doen dat een goet oprecht ende getrou Secretarys eer ende eets halven fchuldich es ende behoort te doen, zo moet my God almachtich helpen.

Aldus geaccordeert, gedaen, gefloten by den Burgermeefteren ende Schepenen van Leyden, als daer toe by de refolutie van de Vroetfcappe gehouden op gifteren den VIII^en^. Augufti, fpecialick gecommitteert ter eenre, ende by de voornoemde van Hout ter andere zyde, opten IX^en^. der felver maendt, ende es by de voorfz. van Hout den voorgenoemden eedt gedaen huyden den X^en^. der voorfz. maendt al anno 1573. t'oorconde defen by twee Burgermeefteren, twee Schepenen, ende de voorfz. van Hout ondergeteykent.

J. v. Brouchoven. Jooft Willems Zoon.
D. Smaling. F. van Toll.
J. van Hout.

Uit de oorfpronglyke papieren van den Heere Mr. L. van Heemskerk te Leyden.

De Regeerders van Leyden verlangen Jan van Hout den dienft van 't Secretariffchap, ten minften tot de Stad open, of van 't beleg bevryd zoude zyn.

Den 11. *Augufti* 1574.

Alfoe den tyt van den dienft van Jan van Hout tot het Secretarifchap defer Stede van Leyden, den negenden defer lopende maent Augufti, es geëxpireert, ende dat 't zelve Officie immers in defen tyt niet en mach vaceren, foe zyn de Burgermeefters ende Gerechte der voorfz. Stede, van der Stede wegen ter eenre, ende de voorfz. Jan van Hout voor hem zelven ter andere, mitsdefen geaccordeert ende vereenicht, als dat de zelve van Hout den dienft van Secretaryfchap, zulcx ende in der vougen, die by hem 't voorleden jaer bedient es, voor noch feeckeren tyt, immers tot openinge defer Stede toe, ende opten eedt by hem voorgaende gedaen, zal blyffven bedienende omme alsdan mitten zelven by advyfe van Mr. Gerrit van Hogeveen, Penfionaris der voorfz. Stede, naerder geaccordeert te mogen werden, ende voert by die van den Gerechte voorfeyt nu voor alsdan geapprobeert, voor goet, ende van waerden gekent alle 't gunt by de voorfz. van Hout voor zulcx in den voorfz. dienfte ende Secretaryfchip gedaen, gebefongeert, ende gehandelt zal werden mit vorder belofte, dat indien mitten felven van Hout niet vorder en wert geaccordeert, dat de Burgermeefteren voorfeyt van der Stede wegen, den voornoemden van Hout van zynen gedaen dienft eerlicken, ende tot discretie van den Commiffaris Bronchorft, zullen hebben te contenteren ende genougen.

Aldus gedaen defen elffden Augufti, anno XV^c^. LXXIIII.

Pieter Adriansz. G. . . Noorde.
Jan Jansz.
Cornelis Claesz. J. van Hout.

Uit de Oorfpronglyke papieren van den Heere Mr. L. van Heemskerk.

Ver-

Verdrag van Burgermeesteren en Gerechte der Stad Leyden met Johan van Hout, om het Secretarisschap verder voor zyn leeven te bedienen.

Den 6. November 1592.

Opte naervolghende voorwaerden zyn die van de Gerechte dezer Stadt Leyden, in cracht van de aucthorisatie hem daer toe op huyden gegeven, ende verleent by die van de grote Vroetschappe dezer Stadt Leyden; 't lichaem van dien representerende, overghecomen ende verdragen mit Jan van Hout, nopende de vorder bedieninghe van het Secretaritas dezer Stadt Leyden. Eerst zal hy in de bedieninghe van 't voorsz. Secretarischap blyven onder den eedt, die hy in 't aennemen van den zelven dienst heeft ghedaen, dat hy tot zyne verlichtinghe [mit advis van die van de Gerechte in der tyt] zal moeten aennemen, ende onder hem in dienste houden twee geëede gesubstitueerden, die oock onderteeckeninghe zullen mogen ghebruycken, wezende totte navolgende diensten genouchsaem gequalificeert, bequaem, ende burghers: Daer van den eenen, onder den naem van Ondersecretaris, zal bedienen Burgermeesteren Camer: ende d'ander, onder den naem van gezworen Clercq, oft Griffier, Schepenen Camer, namentlicken de rechtvorderinghe, welcke twee, gelyck die staen zullen tot verkiesinge ten gebode ende ghehoorzaemheyt van den Secretaris, zulcx by hem ooc zullen moegen werden affgestelt, ende andere mit advis als voren in haer plaetzen aengenomen, wel verstaende oft ghebeurde, dat die van de Gerechte bevonden hen niet wel gedient te zyn van eenighe van de voorschreven gesubstitueerden, dat alsdan d'zelve mede by die van de Gerechte zullen moeghen affgezet werden. Dat de Secretarys gesont, ende binnen dezer Stede zynde ghehouden zal wezen waer te nemen, ende te compareren in alle vergaderingen van Burgermeesteren, Gerechte, ende Vroetschappen, ende d'zelven oock by zyne gesubstituerden, elck voor zoe veel hen aengaet, doen waernemen, houdende van alle voorvallende zaecken ten bevele van die van de Gerechte inder tyt behoorlycke notelen, voornementlycken dat hy gehouden zal zyn naer heurluyder vertreck, volgende de genomen resolutie te maecken ende bewerpen allerley keuren, ordonnantien ende geboden, soe wel de neeringen, als de burgerlycke regieringhe aengaende, missiven, ende gelycke handelingen, alles op zyn ordinaris wedden, ende zonder ter zake van alle dien de Stadt yet te mogen eysschen, ten waer 't besoigne zoe merckelycke groot viel, off van zodanigen ghewichte waer, dat het in weynich tyts niet en conſt werden geëyndicht, maer langher aendacht ende bedencken vereyschte, in welcken gevalle het de Secretaris vry zal staen, omme zulcx instillicheyt te vorderen ende benaerstigen, ende daer inne mits de veelheyt der daghelycxe voorvallende lopende zaecken niet verhindert te werden; doch mit goetduncken van Burgermeesteren in der tydt, yewers zoe langhe buyten dezer Stede te vertrecken, in welcken gevalle, hy tot laste van de Stadt hebben ende ghenieten sal de gewoonlicke dachgelden, zulcx die nu zyn, off in tyden ende wylen zullen werden gheſtelt ende begroottet. In 't vorder zullen de voorscreven gesubstitueerden gehouden zyn daghelycx ter ghewoonlicken uyren opte Secretarie te wezen, pertyen aldaer behoorlycken te geryven, ende zulcx by de Clercken [die tot dien eynde in ghenouchsame getale zullen werden onderhouden] te doen doen. Dat hy niet van huys en zal reyzen, dan mit voorweten ende believen van Burghermeesteren in der tyt, des hy nochtans alle jaren, in zyn eygen affairen veerthien dagen lang, 't zy aen den anderen, off aen twee, off meer partyen zal mogen uytreysen mit voorweten, als voren, zoe wanner 't zelve ten minsten quetse van Stadts, ende partyen zaecken zal mogen geschieden. Dat hy inder Secretarie zodanighe ordre zal houden ende doen houden, als de verclaringhe daer van ghemaeckt, ende in ghescrifte gestelt, dat innehout ende begrypt, ende gelyck d'zelve naer gelegentheyt van tyden mit advis van die van de Gerechte zal mogen werden verandert. Dat hy ten bevele van die van de Gerechte, 't zy alleen, ofte mit andere gedeputeerden, tot vorderniſſe van Stadts zaecken gehouden zal zyn uyt te reysen, daer ende zulcx hy zal werden geschikt, doch tot coste ende pericule deser Stede, gelyc andere gedeputeerden reyzen zullen, in zulcken verstande, dat hy alleen reyzende vermogen zal zyn Clercq mede te nemen, in plaetze van een Busbode, daer voren geniet

nietende de gewoonlicke dachgelden, ende mit eenige Gedeputeerden defer Stede reysende, dat hy alsdan zynen Clercq gehouden zal zyn t'huys te laten, ofte hem t'zynen eygen coste mede te nemen, ten waer hy zynen Clercq notelycken van *bederff* hadde, off zulcx by die van de Gerechte nodich geacht werde. Dat hy voorts in alles gehouden zal zyn te doen zodanighe diensten, die een goet oprecht ende getrou Secretaris, eer ende eedtshalven schuldich es, ende behoort te doen, ende hem zulcx te laten gebruycken, daer ende zulcx hy dese Stadt, in zaecken 't Offitie belangende, mit raet ende daet eenichsins zal moghen vorderlycken zyn. Dat alle de stoffen ter Secretarie van node, zoe van franchyn, papier, inct, was, lachen, bintgaern &c. comen zullen tot laste van den Secretaris; wtgezeyt die stoffen, die behouven ende gelevert worden sullen tot die boucken, ende regifters ter Secretarie blyvende, die welcke comen ende wezen zullen tot laste van dezer Stede. Dat hy voor alle de diensten die hy, ende zyne gesubstitueerden, 't Offitie ende ampt van 't Secretarischap aengaende, de Stadt zullen presteren daer toe by de geroerde verclaringhe geen belooninghe en es gestelt, midtsgaders voor de stoffen, die als boven tot laste van de Stadt niet en zyn gereserveert, jaerlicx zal hebben ende genieten een somme van neghen hondert guldens, van veertich grooten 't stuck, vuyt welcke somme hy gehouden zal zyn hondert ghuldens uyt te keeren aen zodanighen Clercq, als hy ter reecken Camer zal stellen, daer de Reeckenmeesteren mede gedient zullen zyn, in zulcken verstande, dat tot welcker tyt dezelve Clercq ter Reeckencamere niet nodich bevonden zal werden, ende dezelve zulcx verlaten, dat indien gevalle, ende anders niet, de Stadt hem van Hout zal betalen, in plaetse, van negen hondert, acht hondert gelycke guldens jaerlycx, dewelcke hem tot vier termynen van den jaere by den Thezaurier ordinaris inder tyt, onder zyne quitantie, zullen worden aenghetelt, ende verstreckt by gelycke ghedeelten, boven een tabbaert laecken, midtsgaders een ghedeelte in alle rantsoenen, de ordinaris presentien, ende innecompsten ter Secretarie, zulcx die by die van de Gerechte beneffens de bovengheroerde verclaringhe zyn begroottet, zonder die te moghen hoghen, off verzwaren, dan mit voorghaende consent van die van de Gerechte inder tyt, ende zal gehouden zyn 't recht van depesche, midtsgaders van Schout ende Schepenen, elck in haer regardt, daer onder op te teeckenen; maer voor zoo veel aengaet het depesche van de Clercken [die de Secretaris tot zynen laste moet aennemen ende lonen] in stadts zaecken te doen, van acten, brieven, copien, 't zy van ordonnantien, van repetitien, certificatien, quitantien, ende anders daer aenhanghende, ende dierghelycke voorvallende zaecken, dat hem daer van tot Stadts lasten betalinghe zal werden gedaen, gelyck 't zelve by de ordonnantie es, off zal werden begroot, 't welck hy tot dien eynde mit goeder onderscheyt, ende verclaringhe by gheschrifte stellen ende t'eynden elck jaer overleveren zal, omme daer van ter ordonnantie van Burgermeesteren te werden betaelt; in zulcken verstande, dat daer onder niet en werdt begrepen 't gunt ter Secretarie in alle de boucken diemen daer houden moet, wert geregistreert, noch oock de dubbelden van de resolutien der Vroetschappen, diemen de Gecommitterden ter dachvaert gaende gewoon es te leveren, gezamentlicken oock de uytgaende missiven, ordonnantien, acten, resolutien, commissien, instructien, ende andere ghelycke depeschen, billetten van forieringhe van Soldaten, ghevolge van syn Excellentie, ende anders, die van Stads weghen werden uytgegeven ende ghedaen, in sulcken verstande, dat de Secretaris niet vorder ghehouden en zal zyn, dierghelycke depeschen uyt te gheven, dan eens aen yeghelick van de Gecommitteerden. Dat hy vorder oock ghehouden zal zyn te colleceeren ter Secretarie 't recht, 't welck Schepenen es competerende, van alle dewelcken de Secretaris gheene belooninghe en zal moghen eysschen, als onder zyn wedde begrepen zynde. Dat de voorsz. Secretaris gheen zaecken, processen, ende anders pertyen aengaende, en zal moeghen aennemen, dan mit expresse, voorweten, ende believen van die van den Gerechte in der tyt. Dat vorder by des voorschreven Secretaris overlyden, alle de stucken onder hem t'zynen huyse berustende, ende de Stadt eenichsins aengaende, ghebracht ende gelevert zullen moeten werden op 't Raedthuys, ten prouffite dezer Stede, zonder dat de Stadt eenighe begrotinghe, ofte vergeldinghe zyne weduwe, off erfgenamen, ghehouden zal zyn te doen. Dat de voorschreven Secretaris ghenieten zal vrydomme van alle impositien, ende diensten, die andere poorters onderworpen zyn, midtsgaders voor hem, ende zyn famillie vrydomme van Stadts exchysen op wynen, bieren, ende ghemael, zoe langhe hy geen tafel noetenen zal houden, daer onder niet verstaen en werdt, indien

dien hy een jonghen ofte twee in zynen dienst mocht nemen, die jaerlycx acht, neghen, off thien pondt Vlaems, min off meer mochten toegheven, ende indien hy eenighe tafelnoeten t'eenigher tyt mocht houden, boven zyne Kinderen, Kindts Kinderen, ende ghelycken, die hy zonder prouffyten daer van te trecken, in zynen cost zal moghen hebben, zal de voornoemde vrydomme van de exchyssen ghebracht ende gestelt worden tot eenen redelycken taxt, ten verclaren van die van de Gerechte in der tyt: welcke vrydomme zyne huysvrouwe, indien hy voor haer quam te overlyden, mede zal volghen zoe langhe zy Weduwe blyft, ende niet weder en compt te herhylicken; ende dit alles geduyrende 't leven van de voorschreven van Hout, ten ware de voorschreven van Hout tot bedieninghe van 't voorschreven ampt, mits eenighe langduyrighe cranckheyden, off andere ghevallen, den dienst ganssleycken belettende onbequaem worde, ofte dat hy hem ['t welck Godt verhoede] daer inne qualycken drouch, alles ter discretie ende verclaringhe van Burghermeesteren, Schepenen, Vroetschappen, ende Veertighen in der tyt: in welcken ghevalle, daer op zodanighen favorabelen op ende inzicht zal werden genomen, als zyne voorgaende betoonde, ende vorder te betonen diensten vereyschen zullen, ende hem in allen ghevalle betalinghe zal ghewerden van 't vierendeel jaers daer inne hy ghetreden zal zyn, tot voldoeninghe van welcke voorwaerden ende overcomste, mits dezen verbonden werden aen de eene zyden alle de goeden, innecomen ende exchysen deser Stede: ende aen d'ander zyde de persoon, ende ghoeden van de voornomde van Hout, jeghenwoordighe, toecomende, gherechtigheyden ende innefchulden, alles tot bedwanck van allen 's Heeren rechten ende Rechteren. Aldus ghedaen opten zesten Novembris, anno vyfthien hondert tweeëntneghentich, ende zyn des ten oirconden hier van ghemaeckt twee dezer ghelycke overcompsten, daer van aen wederzyden een es, van dezer Stede wegen bezeghelt mit het groote zeghel, 't welck men ten contracten ghebruyckt, ende bevesticht mitte onderteeckeninghen van twee Burghermeesteren, ende twee Schepenen, daer toe Collegialiter gelast ende gecommitteert, ende by de voorschreven van Hout, over hem zelven bezeghelt, ende onderteeckent.

Onder de plycque stont getekent:

Pieter Adriaensz. Pieter Oom Pietersz. J. de Baersdorp, P. Pieter Jorys Zoonsz. J. van Hout.

Ende was bezeghelt met twee gruen wassen zegelen uythangende aen double franchyne staerten.

Privilegieboek der Stad Leyden D. pag. 21. versa usq. ad pag. 24.

Mr. Joos van Swanenburch, op zekere voorwaarden tot het Griffierschap der Stad Leyden, voor vyf jaaren aangenoomen.

Den 25. September 1604.

Wy Schout, Burgermeesters, ende Regierders der Stadt Leyden, doen condt eenen ygelycken, dat alzo mits het overlyden van Meester Jacob van Leeuwen, in zyn leven Griffier dezer Stede, de Camere van Schepen es ontblotet van 't behulp ende dienst die dezelve, zo ter vierschare, ende rolle van de rechtvorderingen, als ter voorsz. Camere, zo in raedt ende daet eenige jaeren hadden gehadt, ende sulcx van node geachtet worde, dat in des voorsz. van Leeuwens plaetse wierde gesurrogeert een ander bequaem persoon, daer mede den vorigen dienst mochte worden gecontinueert tot beter bevorderinge van de Justitie, ende meerder expeditie van de zaecken, daer toe Schepenen voorsz. versochten, dat weder mochte worden aengenomen een Rechtsgeleerde, wiens raedt ooc in absentie van den Pensionaris, of andersins ter voorsz. Schepenen believen zoude mogen werden gebruyct. So is 't dat wy aenmerckende de menichvuldicheyt der questien vallende ter Camere van Schepenen als vierschare, ende achtende den dienst van de

de Justitie, ende expeditie van zaecken te vereyfschen om ons metten voorsz. Schepenen te conformeren, met believen ende goetduncken van de groote Vroetschap, ende conform der zelve resolutie opten XXIIII^en. deser lopender maent genomen, verdragen syn met Jan van Hout, Secretaris deser Stede, ende op deszelfs advys, ende nominatie met Mr. Jooft van Swanenburch, Advocaat 'shoofs van Hollandt, als dat die voornoemde van Swanenburch voor den tyt van vyff jaren zich in plaetse van den Geëede Clerck, die de voornoemde van Hout, volgende zyne aenneminge gehouden is te stellen, hem sal laten gebruycken onder den tytel van Griffier ten dienste van Schepenen, ende ter zelver Camere onvermindert nochtans de prerogatyff van eere ende plaetse, die de voornoemde van de Gerechte verstaen den voorsz. van Hout, zo ten respective van zyn ouderdom, lange ervarentheyt, ende getrouwen dienst, om dat de zelve blyft eerste ende principael Secretaris, als ooc om andere insichten, te competeren, ende te sullen moeten blyven.

Dat hy sulcx doende zelfs in persoon, ende sonder yemant daer toe te mogen substitueren, waernemen sal die vierschaer ende rolle van de rechtsvorderingen ende alle 't gevolge van dien, 't zy off die zaecken in Schepenen banck werden afgedaen off boven ter camere van Schepenen zouden mogen werden getrocken, gelyck die voornoemde van Swanenburch mede gehouden sal wesen waer te nemen in persoon die vergaderinge van de Vredemaeckers, bedienen de rolle, ende gevolgen daer van nae exigentie van der zaecken daer comende, dat derhalven die voornoemde van Swanenburch gesont, ende binnen deze Stadt zynde, gehouden zal zyn zelfs in persoon hem te laten vinden op alle vergaderingen van Schepenen 't zy off die zelve collegialiter vergaderen off eenigen van hen, 't zy op 't zegelen, gebuyrquestien, off andere particuliere commissien in zaecken de Stadt, off partyen aengaende sullen besoingneren, houdende van alle 't verhandelde goet regifter ende notitie, depescherende zo ten bevele van Schepenen, als ten versoucke van partyen 't geen behoren zal, om 't salaris daer toe gestelt, off noch te stellen, ende 't zelve doende ten hoochsten hem moegelyck syn zal, benaerstigende die eere van Schepenen, ende reputatie van de vierschare ende collegie van de Vredemakers, ende van elcx besonder.

Dat hy ten bevele van de presiderende Schepenen, in absentie van den Pensionaris, zal visiteren alle schriftelycke gefurneerde processen, ende die meriten van de questien getrouwelick Schepenen rapporteren, mitsgaders daer op, ende op alle andere zaecken des versocht synde, de zelve dienen van zyn advys.

Dat de voornoemde van Swanenburch niet en zal mogen consuleren in eenighe zaecken, die waerschynelycken voor de vierschare dezer Stede souden mogen worden geintenteert, nochte ooc adviseren jegens eenige vonnissen by Schepenen deser Stede gewesen.

Dat hy alle penningen, dewelcke, 't zy ter zaecke van eenige geëxecuteerde goederen, off by forme van consignatie off anders sullen worden ter Griffie gefurneert, getrouwelick sal bewaren, zonder die elders te employeren ofte verwisselen, off veranderen.

Dat ten eynde de rechtsvorderingen niet en worden verhindert door eenige andere des voorsz. Swanenburchs affairen, zelve niet en zal vermogen aen te nemen eenige andere diensten, noch ooc eenighe administratie, onderwindt, curatele, off last, onder wat dexel het soude mogen wesen van particuliere met de voorsz. des Stadts, ende derzelver vierschare zaecken niet gemeens hebbende. Gelyck die voornoemde Swanenburch ooc niet en sal mogen van huys reyse zonder voorweten ende believen van Schepenen. Ende hem voorts in alles gedragen, als een goet ende getrouw Griffier eer, ende amptshalven schuldich is, ende behoort te doen.

Om alle 't welck naer te comen, ende sich in syn voorsz. ampt wel ende getrouwelicken te quyten hy, aen handen van Burgermeesters doen sal den nae volgenden eedt:

Het Griffierschap deser Stede naer alle syn vermogen ende weten getrouwelicken te bedienen ende bewaren ter eere van de Schepenen ende deser Stede vierschaer, alle secreten deser Stede, hantvesten, privilegien, keuren, loffelicke gewoonte ende costuymen, daer van de Stede in deuchdelick gebruyck is, te helpen stercken ende hanthaven, de bevelen van Burgermeesteren ende Schepenen, naer syn vermogen te onderhouden, geene secreeten dezer Stede, of partyen aengaende,

de, te openbaren, ende voorts alles te doen dat een goet Griffier schuldich is, ende behoort te doen.

Voor welcke voorsz. diensten den voorsz. Mr. Jooft van Swanenburch, boven 't verdrach dat de voornoemde van Hout, ende van Swanenburch onderlinge metten anderen, nopende de prouffyten ter Griffie, off Secretarie vallende, zullen mogen maecken, van Stadtswegen, ende tot laste der zelver, jaerlicx genieten zal, een somme van driehondert ponden van XL. grooten 't stuck, ingaende op huyden date dezer, die hem sullen worden betaelt by den Trezorier Ordinaris dezer Stede by vier termynen in 't jaer, de welcke den voornoemden Trezorier voor nu alsdan, ende alsdan als nu, belast wert aen de voorsz. van Swanenburch uyt te keeren, des gelycke somme van drie hondert ponden den voorsz. Trezorier in uytgeven zynre rekeninge zal werden geleden sonder swaricheyt, mits overbrengende voor d'eerste reyse copie auctentycq van de jegenwoordige, ende t'elcken termyn behoorlicke quytantie. Gelyck den voorsz. van Swanenburch mede jaerlicx sal vereert werden met een tabbaert laken, in vergelyckinge van die van de Gerechte, boven synen presentien.

Tot voldoeninge van welcke overcompste, wy Schout, Burgemeesters, ende Regierders der voorsz. Stede, ter eenre, ende de voornoemde van Swanenburch van synen 't wegen, ter andere syden, hebben verbonden, ende verbinden mits dezen de voorsz. Stede, ende syne van Swanenburchs goederen, tot bedwangh van alle Rechte.

Ende zyn ten oirconde van dien twee deser gelycke brieven daer van aen wedersyden eene es bezegelt met der voorsz. Stede Zegel ten contracten, ende met de onderteyckeninge van de Pensionaris van der Stede wegen, ende van de voornoemde van Hout, ende van Swanenburch voor hem zelven, bevesticht den vyffentwintichsten Septembris XVI^C. vier.

Onder de plycke stont geteyckent:

Nic. van Zeyst, J. van Hout, J. van Swanenburch.

Ende bezegelt met een groot groen wassen uythangenden zegel aen een dubbele franchyne staerte.

Privilegieboek der Stad Leyden D. pag. 226. versa & 227.

Goedtkeuring van de voorgaande instructie by resolutie van de Groote Vroedschap.

Den 11. *October* 1604.

Die van de groote Vroetschap geproponneert synde, dat mits den overlyden van Mr. Jacob van Leeuwen, Griffier deser Stede, die van de Gerechte, op 't behagen van de groote Vroetschap, waren getreden in onderhandelinge met Mr. Jooft van Swanenburch, Advocaet 's Hoofs van Holland, om in plaetse van de voorgenoemde van Leeuwen, 't voorsz. Griffierscap te bedienen, volgende die brieven daer van geconcipieert, en hier voren gaende, is het selve alsoo geapprobeert.

Uit de MS. papieren van den Heere N. N.

Resolutie van de Vroedschap der Stad Leyden, omtrent de verkiezing van den Griffier, en onder Secretaris.

Den 18. *December* 1637.

Dewyle dat dese Stadt daer aen seer veele gelegen is, dat de selve soo in het Griffierschap, het welcke haest sal comen te vaceren, als mede in het onder Secretarisschap, met bequame ende capable persoonen mach werden bedient. Soo

 heeft

heeft de voorsz. Vroetschap by desen verclaert, dat alvoorens tot de verkiesinge van eenige persoonen tot de voorsz. ampten, ofte diensten te comen, die van de Gerechte deser Stede van de qualiteyten, die gerequireert werden in de persoonen, die sodanige ampten souden mogen becleden, aen de Vroetschappe voornoemt haere consideratien, berichtingen, ende advys openen sullen, omme deselve gehoort, daer nae met goede gelegentheyt geprocedeert te werden tot de verkyesinge der persoonen, die de voorsz. respective ampten bedyenen sullen.

Uit de MS. papieren van den Heere N. N.

Onderrechtinghe geraemt by Jan van Hout, Secretaris, onder 't behaghen van die van den Gerechte, daerop Aelbrecht Garbrantsz. ter Reeckencamer deeser Stede zal dienen, in qualite als gesubstitueerde Clercq (1) van de voorsz. Secretaris tot makinge, vorderinge, hooringe, ende sluytinghe, van Stadtz ordinarisse, extraordinarisse, ende particuliere reeckeningen.

1. De voorsz. Aelbrecht Garbrantsz. zal ordinaer, alle daeghen ter Reeckencamere compareren, zoo wel voor, als naer middaeghe, goets tyts, ten minsten een vuyer voor 't vergaderen van de Gecommitteerden, ten eynde zy naer hem niet en wachten, ende dat 't besoigne zulcx tot naerdeel van de Stadt nyet en come stille te staen; maer dat hy alle zaecken, zoe veel hem doenlicken es, voor de aencomsten van de Gecommitteerden, te voren bereyde, op dat die met de meeste spoet, ende minste verhinderinghe mogen wech gevordert, sal hem gedraeghen ter gehoorsaemheyt van de Gecommitteerden, zo wel in haer byweezen, als affsyn, de Apostillen op te Reeckeninghen stellende, volgende haer resolutien Collegialiter genomen, ende zal de zelve Apostillen, om minst te dolen, eerst bewerpen, daer naer die den Gecommitteerden communiceren, volgende haer begeren, dresseren, ende eyntelyck opte perthyen te stellen.

2. Zal op 't doen van de reeckeninghe, zoe veel hem mogelicken es, toezien, dat de doubelen jegens den principalen reeckeninghen wel werden gecollationeert, ende in 't gundt de texten zoude moghen verschillen, of discorderen, naer behoren gerecht, ende gebetert, dat de sommen ende sommetten, zonder eenige dolinghe wel werden gemaect, gereeckent, geprouft, ende dienvolgende innegestelt; dat de behousten ordentelyck aen de liachen [buyten op hun broddereelkens hebbende] opgeregen, ende de aenwysingen opte rugge gesteld werden tot 't blat, daer die toe dienen, ende overgelevert zyn, dat de behousten overgenomen zynde, naer gewoonte opgebonden, ter plaetze daer toe gedestineert, ende men de zelve in toecomende tyden zal mogen vinden, naer behooren bewaert werden.

3. De voorsz. Gecommitteerden vertrocken zynde, zal hy de parthyen die, ende indien eenige in 't memoriael, off elders dienen, overgestelt, strac overstellen, ende de parthyen met goeder verclaringhe, ende aenwysinge dooden, gelyck gewoonlyck es.

4. Van gelycken zall [hy] alle rekeningen, ende behousten, die voortgehaelt zyn, om besien te werden, strac weder op haer plaetze brengen.

5. Zal oock naer 't vertrecken van de voorsz. Gecommitteerden, de doubelden van de rekeningen verlycken jegens de principalen, ende verleecken zynde, de Apostillen, ende sommen pertinentelyck collationeren met eene van de Royeermeesteren, indien yemandt daer toe begeert te vacheren, zo niet, met eenen van de Clercken; ende de collatie gedaen zynde, zal onder op 't eerste bladt van het doubelt schryven, Vergeleecken, By my, ende 't zelve onderteyckenen, ende

(1) Is in 't vervolg Mede-Secretaris geheeten.

ende zulx gedaen zynde, benaerstigen, dat de doubelen, gelyc als 't gros, werde onderteyckent, ende naer alle 't zelve, 't gros brengen, off leggen ter geordineerde plaetze, ende het doubelt t' huys schicken, aenteyckende op 't voorste bladt van 't gros, den dach, ende bode, wanneer, ende met wyen, hy 't doubelt heeft gezonden.

6. Ende zal van de Camere nyet scheyden voor ende aleer 't vuyer mette heete assche, wechgenomen, ten minsten gesmoort zy.

7. Zal van alle de vacatien, zo van de Gecommitteerden, als ooc van hem, die hy 't gene voorschreven es, aengaende, zal doen behoorlycke aenteyckeninghe, ende bouckhouden, met goeder verclaringe van zaecken, die gedaen, ende gehandelt werden, omme de betaelingen van de vacatien, daer naer eens t' sjaers gedaen te werden, op ordonnantie van Burgermeesteren, gelyc gewoenelyck es.

8. En zal geen stucken, boucken, noch papieren mit hem nemen, noch van het Raedhuys dragen, ten waer mit voorweten, ende believen van de voorsz. Secretaris, ende mede zyn besoinge gehoude zyn te doen, 't zy opten voorsz. Reekencamer, of op 't Raedhuys ter plaetse het hem by de Secretaris aen te wysen.

9. Zall hem ook laten gebruycken tot het maecken, bewerpen, ende grosseren, van alle Stadtz reeckeningen, zo ordinarise, extraordinarise, als particuliere, daer ende zulcx hy versocht werden, ende zynen tyt hem toelaten zal, 't welc doende, zal hy sonderlinge daer toe trachten, dat des Stats reeckeningen, zo veel mogen werden vercort als mogelycken es, ende dat alle onnodige lancheyden, ende uytreckkingen mogen werden vermyt ende verhoet, toesiende niettemin datter ooc nyet uyt en blyve, dat voor de toecomende tyt dienen zal tot kennisse ende onderrechtinge van zaecken, ende zonderlinge tot onderscheyt 't welc es tusschen 't maecken van een staet, ende een reeckeninge.

10. Ende zal verder in alles zoucken den oorbaer, ende 't voordeel deezer Stede, zulcx ende invoughen een goet getrou, gesubstitueerden eer, ende eedtshalven schuldich es, ende behoort te doen, ende tot dien eynde, aen handen van Burgermeesteren gehouden te zyn te doen den naervolgenden eedt:

11. Ic zweere ende geloove my te gedraegen, ter gehoorsaemheyt van de Gecommitteerde Royeermeesteren, der Stede oorbaer, voordeel, ende profyt te benaerstigen, ende versorgen, ende derzelver schade ende achterdeel, te verhinderen, voorcomen, ende beletten, zoe veel my mogelicken zal zyn; my te gedraegen naer de instructie ende onderrechtinghe, die my voorgestelt, ende overgelevert es, 't secreet van de Stadt, ende van de Camere naerstelicken by my te houden, te bewaeren, ende nyemant jegens 't behooren te openen of t' ontdecken, ende voorts al te doen dat een goet, oprecht, ende getrou Gesubstitueerde Clercq schuldich es, ende behoort te doen:

Zo helpe my den almogenden Godt.

Uit de MS. papieren van den Heere N. N.

Instructie voor Aelbert Garbrantsz. als Klerk van de Rekenkamer, of Verdrag van den Secretaris Jan van Hout met den zelven aangegaan.

Opten . . . . Decembris XV^c. XCIIII. syn Jan van Hout, Secretaris der Stadt Leyden, ter eenre, ende Aelbert Garbrantsz. ter andere zyde, mitten anderen overcomen, ende verdragen, als dat de voornoemde Aelbert Garbrantsz. als Gesubstitueerde Clerc van de voorsz. Secretarys ter Reeckencamere deser Stede, zal blyven dienende opte onderrechtinge hier voren, in dier vougen ende gelyc hy alrede de twee voorleden jaren heeft gedaen, tot de volgende belooninge, te weten, dat de zelve Aelbert Garbrantsz. eerstelicken zal hebben hondert guldens, van XL. grote 't stuc in 't jaer, mitsgaders de gerechtehelfte van de ordinaryse comparitien bi dien de voorsz. Clerc ter voorsz. Reeckencamer ver-

vallende, invougen dat zo die minder quamen te belopen, de Secretarys dezelve ter voorſz. ſomme toe zal vervollen. In 't vorder, dat belangende 't ſchryven van alle de particuliere reeckeningen deſer Stede angaende, die de voornoemde Aelbert Garbrantsz. ten bevele van de Secretarys, of anderſins zal ſcryven, hy zal genieten de Gerechte helfte van 't geene daer van voor ſallarys zal werden gepaſſeert, comende de wederhelfte ten profyte van den voorſz. Secretarys, die de ſtoffe daer en tegens t' zynen laſten dragen zal. Ende belangende 't vordere ſchryfven van t' Stadts reeckeningen zal Aelbrecht Garbrantsz. genieten van 't blat, als volcht: Eerſt van Lombaerts formaet, innehoudende volſcreven XXXVI. by articulen tuſſchen de XXIIII. ende XXX. regelen in elcke zyde drie . . . . . . Van gemeen formaet, houdende volſchreven XXX. by articulen tuſſchen de XX. ende XXVI. regelen in elcke zyde, een ſtuver, ende in formaet van vieren, houdende volſchreven XXII. ende by articulen tuſſchen de XII. ende XVIII. regelkens in elcke zyde, eenen halven ſtuver, alles vrys gelts, ende comende alle ſtoffen ende behouſten tot laſt van den voorſz. Secretarys. Ende zal de voornoemde Aelbrecht Garbrantsz. in alle zyne bejegenende zwaricheyden, zyne toevlucht hebben aen de voorſz. Secretarys, omme by de zelve zonderlinge in alle extenſien, minuteren ende bewerpen, mit raet ende daet by geſtaen ende geholpen te werden: ten welcken eynde hy ordinaerlicken by de voorſz. Secretarys zal comen om 't maecken van zodanige rekeninge by der handt te nemen als hem ten meeſten vordernisse van des Stadt ſaecken goetduncken ende gelieven zal. Ende dit al voor den tyt ende termyn van . . . . ende zo lange daer naer tot dat deſen by een van hem beyden zal zyn wederzeyt. Ende deſer brieven zyn twee, daer van aen wederzyde eene es, beyde by de voorſz. Secretarys, ende Aelbert Garbrantsz. ondergetekent.

Uit de MS. papieren van den Heere N. N.

Miniſters tot Leyden niet verkiesbaar tot de Regering ſoo lange ſy Miniſters ſyn.

Den 1. *October* 1668.

In deliberatie gelegt ſynde, of niet by een declaratoir van de Grote Vroedſchap ſoude konnen, ende behoren te werden vaſtgeſteld, dat alle de Miniſters, namentlyk, de Penſionaris, Secretariſſen, Griffier, Onder-Secretaris, ende Secretariſſen van de Weeskamer der voorſchreve Stad, ſo lange ſy het ſelve Miniſterium niet effective ſullen hebben afgeſlagen, ende in handen van de Grote Vroedſchap, en Geregte reſpectivelyk gereſigneert, niet ſullen mogen werden verkoren tot Burgemeeſter, Schepen, ofte Veertich der voorſchreve Stad. Is na overweging der voorſchreve ſake verſtaen, dat de voorſchreve charges met die van het voorſchreve Miniſterium t' enemael ſyn imcompatibel, vervolgens eenparichlyk verklaert, dat de ſelve Miniſters, nochte enige van dien, tot de voorſchreve ampten van Burgermeeſter, Schepen, noch Veertich ſullen mogen werden geſtemt, veel min geëligeert, ten ware ſy van hare reſpective dienſten, door bequame wegen alvorens waren ontſlagen.

Staet in 't Vroedſchapboek Y. fol°. 64. verſo.

De Grote Vroedſchap ſchynt van de voorenſtaende reſolutie, in 't regard van de Secretariſſen van de Weeskamer te ſyn afgegaen, by forme van diſpenſatie: Want op den 4. September 1669. is Daniel van Alphen Danielsz. Secretaris van de Weeskamer ſynde, verkoren tot Veertich, en wierd in 't Secretariſſchap geſuccedeert op den 10. November 1669. door Cornelis van Berendrecht. Doch Mr. Hendrick Pook, en Mr. Jacob Paets, beide Secretariſſen van de Weeskamer ſynde, wierden tot Veertigen verkoren, d' Eerſte op den . . . February 1694. en de Laetſte op den 19^{en}. November 1694. onder diſpenſatie van de bevenſtaande reſolutie, ten opſichte van het Veertichſchap, blivende deſelve in haar

haar geheel, ten opſichte van de ampten van Burgemeeſter, en Schepen, des wierden die twee Veertigen, en bleven Secretariſſen van de Weeskamer.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 331.

Inſtructie, by Schout, Burgermeeſteren, en Schepenen der Stad Leyden, als daer toe by ſpeciale reſolutie van die van de Grote Vroedſchap der ſelver Stede, van dato den eerſten October 1668. geauctoriſeerd ſynde, gemaekt, ende gearreſteert, omme daer op, mitsgaders op den voet, ende ordre daer inne begrepen, het Secretaris- Griffier- en Onder-Secretariſſchap der ſelver Stad aengenomen, en bediend te werden.

Den 9. October 1668.

Generale Poincten.

1. Eerſtelyk, ſoo en ſal van nu voortaen niemand tot Secretaris, Griffier, ofte Onder-Secretaris deſer Stad mogen werden voorgeſtelt, geëligeert, ofte aengenomen, dan die openbare profeſſie doet van de Ware gereformeerde Chriſtelike religie, ſulks deſelve in de publyke Kerken deſer Landen alomme werdt geleert en geoeffent.

2. Sullen daerenboven de gemelde Miniſters, niet alleen ervaren moeten ſyn in de Latynſche en Franſche talen, maer en ſal niemand tot de voorſchreve ampten geädmitteert mogen werden, ten ſy hy ſyn Gradum Doctoratus in beide de rechten bekomen, en een bequamen tyd, voor de Hoven van Juſtitie, of wel voor andere publike Vierſcharen gepractiſeert ſal hebben.

3. De twee Secretariſſen van Burgemeeſteren ſullen niet mogen weſen Vader en Soon, Broeders, nog Swagers, behoudens nochtans, dat indien ſy, geduirende hare bedieninge, aen malkanderen door huwelyk quamen beſwagert te werden, ſy luiden daeromme niet gehouden ſullen weſen haer van het voorſchreve ampt te ontlaſten.

4. De twee voorſchreve Secretariſſen van Burgermeeſteren ſullen tot het voorſchreve ampt niet mogen worden verkoren, het en ware deſelve haer ſeven en twintichſte jaer effective hadden vervult; Gelyk ook niemand tot het ampt van Griffier, ofte Onder-Secretaris admiſſibel ſal ſyn, voor en aleer deſelve de vyf en twintig jaren insgelyks effective ſullen hebben geädimpleert.

5. De gemelde Miniſters ſullen buiten hare reſpective ampten van Secretaris, Griffier, ende Onder-Secretaris, geen andere ampten, noch officien, ſo van den Staet in 't generael, als van deſe Stad, ofte enige Collegien, ende perſonen in 't particulier rakende, directelyk noch indirectelyk, onder genig dekſel, ofte prætext mogen bedienen: Gelyk ſy dienvolgende niet alleen niet en ſullen vermogen te ſyn, Burgemeeſter, Schepen, of Weesmeeſter, volgens deſer Stede Burgerlike Keure d' anno 1545. maer ook geen lid van de Grote Vroedſchap deſer Stede, en, mitsdien gehouden ſyn, alvoren tot de voorſchreve ampten te weſen eligibel, haer van het voorſchreve Miniſterium, door bequame wegen, te ontſlaen, volgens reſolutie van de voorſchreve Grote Vroedſchap van den eerſten Octobris 1668. Sullen ook gene Curatele, Voogdye, Adminiſtratie, nogte onderwint van eens anders goederen vermogen aen te nemen: Ende indien ſy luiden, ofte yemand van haer met ſodanige ampten, adminiſtratie, voogdy, ofte curatele belaſt ſoude mogen ſyn, ſo ſullen deſelve haer daer van aenſtonts ende nog voor den aenvang van hare reſpective bedieningen moeten ontlaſten; Met dien verſtande nochtans, dat in regarde van de voogdye, ſy luiden niet verſtaen ſullen worden uitgeſloten te weſen van de ſodanige, waer van ſy luiden, vermits de na bloetverwantſchap, ofte affiniteit van de Weeſen, niet wel ſouden konnen werden geëxcuſeert. Dat ook dit artykel den Onder-Secretaris niet ſal obſteren,

ren, om by den selve bedient, en waergenomen te werden de functie, daer van hier na, art. 71. breder sal werden gesproken.

6. De gemelde Secretarissen, Griffier, en Onder-Secretaris sullen niet mogen wesen Ledematen van de Universiteit, ende indien deselve, oft ymand van haer, als sodanige Ledematen ter rolle van de Universiteit soude mogen wesen geïmmatriculeert, sullen deselve gehouden wesen insgelyks voor den aenvank van hare bedieninge hare namen, uit de rolle, te doen royeren.

7. Ende op dat [so veel doenlyck] moge werden vermydt, 't geen haer in Stads publike occupatien eniger maten soude konnen diverteren, so sullen sy van nu af aen van alle Kerken, en smalle diensten, syn, en bliven verschoont.

8. De voorschreve Secretarissen, Griffier, en Onder-Secretaris sullen niet vermogen, ten insichte, by occasie, ofte in vergeldinge van hare respective bedieningen, van ymand [wie hy ook soude mogen syn] enige giften, gaven, ofte geschenken aen te nemen, ofte te lyden, dat deselve door hare Vrouwen, Kinderen, ofte andere domestiken, directelyk, nochte indirectelyk gebeurt, ontfangen, ofte aengenomen souden werden.

9. De voorschreve Ministers sullen gehouden syn, alle saken, en deliberatien, soo wel particuliere, als de Stad ofte enige Collegien rakende, getrouwelyk te secreteren, te weten, voor so veel deselve, uit haer eige nature, of wel uit krachte van een voorgaende speciael bevel van Burgemeesteren, Geregte, Schepenen ofte Vroedschap respective enige secretesse sullen komen te vereischen.

10. De voornoemde Ministers sullen niet vermogen aen yemand, wie hy ook soude mogen syn, eenigen raed, ofte consultatie te geven in saecken, die waerschynelyk voor Burgermeesteren, Geregte, ofte Schepenen sullen komen te dienen; mitsgaders ook niet in saken, die directelyk, of by consequentie, tegen het intrest, den luister, ofte het respect van de voorschreve Stad, of van der Regenten personen in 't particulier soude mogen strecken, maer in tegendeel gehouden syn, so wanneer sodanige saeken tot hare kennisse souden mogen komen, daer van aenstonts aen Burgemeesteren openinge te geven, en voorts, in alle occasie, de eer en reputatie van de voorschreve Stad, en hare Regeringe, na haer uiterste vermogen voor te staen, en te mainteneren.

11. De voorschreve Ministers sullen niet vermogen uit de Stad te reisen, om daer buiten te vernachten, sonder daer van, alvorens, aen de gemelde Burgemeesteren, of Schepenen respective, ofte aen den Oudsten van de selve kennisse gegeven, ende om sulks te doen, behoorlik consent verworven te hebben.

12. So wanneer binnen de voorschreve Stad, in tyden, en wylen ['t geen God Almachtig genadelyk wil verhoeden] enige brand, oproer, of tumulte soude mogen komen te ontstaen, sullen de voorschreve Ministers gehouden syn, aenstonts, na dat sy daer van kennisse sullen hebben bekomen, haer te laten vinden op het Raethuis derselver Stad, en aldaer af te wachten de ordres en last, die Schout, Burgemeesteren, ofte Schepenen haer respectivelyk sullen willen, ende dienstig oordelen te geven.

13. De voorschreve Secretarissen, Griffier, en Onder Secretaris sullen aendachtelyk gade slaen op 't geen ter Vergaderinge van Burgemeesteren, Gerechte, ofte van Schepenen in deliberatie gelegt, ende by de Leden der voorschreve Collegien op alsulke deliberatie gevoteert sal werden; Ende so wanneer sy sullen komen te vernemen dat sodanige deliberatie ofte vota, tegen voorgaande decreten, ordres, ofte resolutien souden mogen striden, sullen sy gehouden syn aen het voorschreve College daer van eerbiediglyk, ende sonder ymand in syn advys in te spreken, te doen behoorlyke advertentie.

14. Ende, op dat sulks met een grondige kennis sal konnen geschieden, so sullen de voorschreve Ministers gehouden syn, in den beginne van hare bedieninge, haer in de lecture van de Keure, Statuten, Privilegien, mitsgaders van de andere resolutien, decreten ende ordonnantien der voorschreve Stad, naerstelyk te oeffenen, ende daer uyt [yder in het syne] pertinente notulen, en receullen, t' haerer dienstige informatie, te excerperen: te welken einde yder der voorschreve Ministers sal hebben een sleutel, en vry acces tot het vertrek, daer inne de voorschreve boeken, en papieren berusten.

15. De voorschreve Secretarissen, Griffier, en Onder-Secretaris sullen gehouden syn alle des Stads boeken, en papieren getrouwelyk te bewaren, uitgenomen die gene, die by sleutelen van Burgemeesteren in 't geheim sullen wesen opge-

opgesloten, en sullen, te dien einde, met malkanderen maken een generalen inventaris van alle de blaffarden, quohieren, privilegien, regisiters, rekeningen, archiven, protocollen, resolutien, keuren, ordonnantien, en generalyk van alle charters, boeken, en papieren, op het Raethuis der voorschreve Stad berustende, ende daerinne observeren sodanige ordre, dat de papieren de Secretarie, Griffie, Justitie, Finantie, of Rekenkamer rakende, yder onder syn eigen, en affonderlyk Capittel mogen werden gerangeert, ende voor so veel deselve, ofte enige van dien, met hare nombre, ofte alphabet noch niet, of niet ordentelyk mochten wesen geteikent, sullen sy deselve alsnoch in haer behoorliken rang, met nombres, ofte alphabetten voorsien. Edoch, aengesien het voorschreve werk, ten respecte van de grote menichvuldicheid der boeken en papieren soude konnen wesen van een langsamen, en opereusen trein, so sal het de voorschreve Ministers vry staen, om haer, hier inne, door de hulpe, en assistentie van een of meer bequame habile Clerquen te doen subleveren. Welke Inventaris aldus opgemaekt, en geformeert wesende, t' allen tyde, by de voorschreve Ministers in 't geheel, en sonder onderscheid verandwoord sal moeten werden, behoudens reciprokelyk haer recht tegens den genen onder haer, die aen het vermissen van de voorschreve geïnventariseerde boeken, en papieren schuldig, ofte nalatich mochte syn geweest. Ende op dat men sich met des te meer promptitude, en sonder een langwylig ondersoek van den inhouden der voorschreve boeken, en regisiters sal konnen dienen, so werdt het den voorschreven Ministers serieuselyk gerecommandeert, en ook van hare naerstticheid en vigilantie verwacht, dat sy hare vacante uiren, soo nu en dan, tot het formeren van tafels, en regisiters van de voorschreve boeken, en volumina willen besteden.

16. Sullen de voorschreve Ministers hen dagelyks ['t en ware sy door siekte of andere noodsakelike, en bekende verhinderingen wierden belet] des voor, en nademiddags, tydelyk op hunne respective comptoiren laten vinden, en daer van niet mogen scheiden, voor en al eer de Vergaderingen van Burgemeesteren, Schepenen, en Vroedschap respectivelyk gescheiden sullen syn, ende hare Klercken aldaer doen wesen, ende blyven ten tyde tot noch toe gebruikelyk, te weten, van 's morgens ten seven uyren, tot twaelf uiren, en des namiddags van twee, tot seven uyren. Doende middelertyd alle goede diensten, so die tot bevordering van Stads saken, als tot expeditie en gerief van de Gemeente, en de particuliere Ingesetenen sullen strecken.

17. Sullen de voorschreve Ministers respectivelyk selve, de comparitien, en uitgelden van Schout, Burgemeesteren, Schepenen, Royeermeesteren, ofte derselver Gecommitteerden, mitsgaders van den Pensionaris pertinentelyk regiftreren, opmaken, en natellen. Voorts gehouden wesen, goede distributie te doen, en goede rekeninge, en deselve met bewys, ofte met de voorschreve aenteickeninge verifieren, sonder den dienst van Clercken, ofte ymand anders daerinne verder, als tot de distributie der voorschreve penningen te mogen gebruiken.

18. Sullen de voorschreve Secretarissen, Griffier, en Onder-Secretaris geen missiven, apostillen, appoinctementen op requesten, ofte enige andere acten van importantie vermogen uit te geven, voor en al eer deselve, na voorgaende resumtie, behoorlyk sullen wesen geregistreert. Sullen ook geen keuren, resolutien, en ordonnantien, nochte enige acten regiftreren, voor en al eer deselve by resumtie van Burgemeesteren, Schepenen, Gerechte, Vroedschappen, en Royeermeesteren respectelyk, finalyk sullen wesen geärresteert. Gelyk dan mede sy luiden gehouden sullen syn, de besognes, en het schryven van hare Klerken, self te verandwoorden, ende, te dien eynde, gene acte - copie, ofte ietwes anders uittegeven, 't geen niet bevorens door haer, ofte [by merkelyk belet] door haer oudste Clerken wel gecollationeert, en met hare signature, met byvoeging van jaer en dag, geteikend sal syn.

19. Sullen ook wel aendachtelyk daer op moeten letten, dat de Stads archiven, boeken, en papieren niet alleen wel en getrouwelyk bewaert, nemaer ook, dat aen niemand, buiten de Regering van enige privilegien, missiven, resolutien, of andere acten, de Stad of hare finantien, of neringen rakende, enige visie, extracten, of copien gegeven werden, ten ware hem 't selve by Burgemeesteren, Gerechte of Schepenen mogte werden geördonneert.

20. Sullen haer in het uitgeven van extracten uit de belastingboeken re-

geleren na de acten, en resolutien, dienthalve by de Geregte deser Stede, in den Jare 1630. genomen, en geregistreert in het privilegeboek E. fol°. 303. & seqq. mitsgaders de nadere resolutie, in den Jare 1668. daer op gevolgt.

21. En, of wel, om alle confusie te weren, de functie van de twee Secretarissen, van den Griffier, en van den Onder-Secretaris hier onder sullen werden gedistingueert, so sullen nochtans hare besognes, en occupatien, sodanig gemeen syn, dat de een den ander, t' allen tyde sal soeken te subleveren, en te verlichten, en door hare gemeene Klerken sal doen subleveren en verlichten.

22. De voorschreve diensten sullen haren aenvang nemen met den tienden October 1668. ende alle expireren op den tienden November 1672.

23. De twee Secretarissen, Griffier, en Onder-Secretaris sullen jaerlyks voor een tractement uit deser Stede beurse genieten een somme van twee duisend acht hondert vyftig guldens, daer van de voorschreve Secretarissen sullen trecken, en profiteren, yder acht hondert gulden; De Griffier seven honderd vyftich gulden, en de Onder-Secretaris vyf honderd gelyke guldens, daer van haer yder vierdedeel Jaers, het geregte vierdepart; door den Thesaurier deser Stede aengetelt sal werden, onder behoorlyke quitance, des denselven voor de eerste reyse overgegeven werdende een copie van dit artikel, 't geen hem sal strecken voor een volkome auctorisatie. Ende sullen yder van de voorschreve Ministers daerenboven noch genieten een tabbaert Laken, in gelykheid van Burgemeesteren, ofte Schepenen.

24. De twee Secretarissen sullen noch daerenboven vry syn van Stads accysen van bier en wyn, ende met haer beide genieten sodanig gedeelte in alle de ransoenen, mitsgaders yder van haer profiteren alsulke emolumenten, van de Laken- Grein- Say- en andere hallen, als yder Burgemeester daer van gewoon is te genieten. Gelyk sy mede, onder haer beide sullen genieten, ende behouden alle 't gene sy over buite reisen, het nasien van de behoeften van den Thesaurier Extraordinaris, de resumtie van de rolle van de binnewacht, het depecheren van de ordonnantien van 't Capittel ten Hogenlande, mitsgaders het teikenen van de billetten van de broodsetting gewoon syn te declareren.

25. Sullen voorts alle inkomsten, baten, profyten, en emolumenten, so ter Secretarie, Griffie, als in de Rekenkamer vallende, de ontfang van den veertigsten en twintigsten penning, mitsgaders de profyten van 't klein zegel daer onder gerekent, wesen gemeen, en onder haer luiden by esgale portien moeten werden verdeeld.

26. Voor alle welke wedden, profyten, ende emolumenten, de voorschreve Secretarissen, Griffier, en Onder-Secretaris gehouden sullen wesen waer te nemen, besorgen, ende benaerstigen alle 't gene hier voren albereids uitgedrukt is, en hier onder noch sal werden gespecificeert. Ende voornamentlyk te schryven, ende te doen schryven, registreren, depescheren, en uitgeven alle ordonnantien, procuratien, certificatien, billetten van fourreringe, keuren van de neringen, en voorts alle acten, en citatien, die de voorschreve Stad directelyk, ofte by enige sequele raken. Gelyk deselve daer voren insgelyks sullen depescheren alle acten, en copien die deselve Stad in enige processen, oft elders van node soude mogen hebben, of die Burgemeesteren, en Regeerders deser Stede oirbaer sullen achten, geregistreert ofte bewaert te werden. Mitsgaders ook formeren, ende schryven de Blaffarden, ende de Rekeningen van de Thesaurier Ordinaris en Extraordinaris; ook de boeken van de Verpondinge, ende van alle 't selve niet meer, nochte hoger declareren, als voorhenen, na ouder gewoonte is gedaen. Ende sullen voorts by de Stad gedragen werden de stoffen, ofte materialen van de boeken en Registers, die ter Secretarie, Griffie, oft ter Rekenkamer, ende sulks op het Raedhuis alhier blyven, en bewaert sullen werden; komende alle andere stoffen, en materialen, als ook de onkosten, en salarissen van de Klerken tot gemeene lasten van de voorschreve vier Ministers.

27. Sullen gehouden syn aen yder een te geven prompte, en korte expeditie, en voor al haer gecontenteert, en te vrede moeten houden met een redelyk loon, sulks, en sodanich het selve in sekere lyste [die alhier gehouden wert voor geïnsereert] staet begroot, en uitgetrocken, sonder het selve, om enige reden of prætext te mogen excederen. Sullen ook gehouden syn, op de plyck, ofte den rugge van alle acten, apostillen, brieven, copien en generalyk, op alle instrumen-

menten, die sy sullen uitgeven, stellen den justen prys, dien sy daer voor sullen hebben genoten; Ook exactelyk daer op moeten letten, dat de Klerken de luiden met geen drink- of expeditie geld en komen te beswaren: Voorbehoudens nochdat by extraordinaris, en buitentydsch employ, enige geringe, en geproportioneerde recognitie by deselve Klerken sullen mogen werden ontfangen.

De twee Secretarissen.

28. De voorscheve twee Secretarissen sullen sig laten gebruiken onder den naem en titul van Secretarissen der Stad Leiden, ende malkanderen in qualiteit van bedieninge gelyk syn, weshalven sy alle depeches ter Kamere van Burgemeesteren, in de Vergaderinge van den Geregte, ofte van de Vroedschap vallende, gelikelyk, en sonder onderscheid sullen expedieren, nochtans met dese volgende ordre, en methode:

Dat de eene, de eerst aencomende drie maende sal waernemen, ende ten dienste staen van de Collegien van Burgemeesteren, Geregte, ende Vroedschap deser Stede, ende aldaer doen schryven, en depescheren, 't geen in die drie maenden, de gelegentheid des tyds, ende de deliberatien van de voorschreve Collegien sullen komen te requireren.

Dat de andere ondertusschen sal waernemen, en bywonen alle de besognes, conferentien, en comparitien, op de hallen, van allerhande neringen, en manufacturen, met de Overluiden, Gouverneurs, en Directeurs van dien voorvallende, op alle saken, aldaer voorgesteld, ofte verhandeld werdende exactelyk te letten, ende van alles te houden pertinente notitie, om daer uit t'allen tyde van 't gepasseerde, immers, ende in allen gevalle van de remarkabelste saken, aen Burgemeesteren te konnen doen omstandich rapport. Daerenboven ook waernemen en observeren de Secretarie der voorschreve Stad, en alle 't gene daer aen soude mogen dependeren. Insgelyks sig gereed moeten houden tot alle reisen, en buiten commissien, daer toe Burgemeesteren, Gerechte, oft Vroedschap hem, geduirende de voorschreve drie maenden, sullen believen te employeren.

Ende sullen dese functien, per vices, alle dry maenden, werden verwisselt, 't en ware Burgemeesteren, na de expiratie van den voorschreven tyd, ofte wel, inmiddels, ende lopende deselve, daer ontrent anders sullen believen te disponeren.

29. Sullen de voorschreve Secretarissen gehouden syn, in persoon waertenemen, ende te verschynen in alle vergaderingen van Burgemeesteren, Geregte en Vroedschappe, sonder daer toe ymand anders te mogen gebruiken, oft te surrogeren, als den Ondersecretaris der voorschreve Stad, en dat noch niet anders, dan so wanneer beide de voorschreve Secretarissen, door siekte, of andere wettelyke verhinderinge ter voorschreve Vergaderinge niet soude konnen compareren. Ende sullen van alle propositien, deliberatien, en verhandelde saken houden behoorlyke notulen, de genomen resolutie, en gegeven apostillen oft appoinctementen te brengen in geschrifte, ende deselve, noch staende die sessie van Burgemeesteren, Geregte, Vroedschap respectivelyk resumeren, 't en ware deselve, vermits hare grootte, en wydluftige extensie, meerder, ofte ruymer tyd quamen te requireren. In welken gevalle, met believen van gemelte Burgemeesteren, Geregten, en Vroedschappen, de resumtie uitgestelt, en, ter naeste Vergadering, voor alle andere saken, gedaen sal werden.

30. De voorschreve Secretarissen sullen, na genomen, en geärresteerde resolutien, ontwerpen allerley keuren, ordonnantien, statuten, en geboden, soo wel de voorschreve neringen, en manufacturen, als burgerlyke regeringe betreffende. Insgelyks in geschrifte vervatten alle missiven ordonnantien, instructien, en commissien, so generaele, als particuliere, die by de voorschreve Collegien, of derselver Gecommitteerden sullen werden geärresteert, brengende, of doende deselve brengen ter gewoonlyk register, elk in den syne, op de ordre tot noch toe ter Secretarie gebruikt, met dien verstande nochtans, dat de resolutien van de Grote Vroedschap by een van de voorschreve Secretarissen, ofte in cas van beider absentie, indispositie, ofte ongelegenhid, by den Griffier, ofte Ondersecretaris geregistreert, ende een dubbeld daer van, met haer eigen hand geschreven, ende aen de Gedeputeerden ter dachvaert overhandigd sullen werden, sonder dat zy deselve resolutien, ofte de Registers van dien, sullen mogen laten komen in ymans anders handen, als van den Pensionaris, ende van den genen, dien 't Burgemeesteren sullen goedvinden, daertoe te admitteren. Ende sullen de voorschreve Secreta-

cretarissen gehouden syn, de jongste Vroedschaps regifters sorgvuldiglyk op te sluiten in de kiste staende in het vertrek.

31. De voorschreve Secretarissen sullen gehouden syn, alle commissien van Burgemeesteren, Gerechte, Vroedschap, 't sy alleen, of met andere Gedeputeerden, so buiten, als binnen de Stad aen te nemen, en deselve neerstiglyk te verrichten; doch alles, tot koste, pericule, ende onder indemniteit van deselve Stad, ende daer voor genietende sodanige dachgelden, als andere Gedeputeerden tot noch toe hebben genoten, des sullen de voorschreve Secretarissen maken, en houden een succinct verbael, van 't gene in deselve hare commissie verhandelt, ofte voorgevallen sal syn, om, op haer wederkomste 't selve nevens haer mondeling rapport aen hare Committenten, overgelevert te werden.

32. De voorschreve Secretarissen sullen ook præcifelyk gehouden syn, alle brieven, en depesches, daer van het addres, ofte de superscriptie sal houden Burgemeesteren, ofte wel aen Schout, Burgemeesteren, ende Regeerders der Stad Leiden, so wanneer deselve in hare handen souden mogen komen, illico, op de receptie, en sonder het alderminste tyd verlies te brengen in handen van den Officier, ofte Oudsten Burgemeester Respective.

33. Sullen ook op den eersten dach van yder weke aen Burgemeesteren overgeven een corte schriftelyke lyste van alle saeken, ende pointen, die in deliberatie gebragt, ende noch niet afgesproken sullen syn, omme de conclusie van dien by gemelde Burgemeesteren alsdan sodanich gevorderd te konnen werden, als sy voor den dienst van de Stad bevinden sullen te behoren.

34. De Secretaris de Burgemeesters-Kamer waernemende sal, alle Vrydag, ofte op sodanig eenen anderen dach, als hem sal werden gepræscribeert, sorchvuldelik nasien, ende examineren alle de Rekeningen en documenten van den Thesaurier Extraordinaris, en van de posten, daer eenige remarkes op souden konnen vallen, notitie houden, om, daer uit aenstonts Burgemeesteren van de gelegenheid van Stads werken te konnen berichten.

35. Sullen ook gehouden wesen, alle maend, aen Burgemeesteren bekent te maken, ofte te rememoreren, hoedanig het met de Thesauriers, Ontfangers van de twehonderste penningen, van de Verpondinge, en met meer andere aen de Stad comptabele personen sal wesen gelegen, met een pertinente aenwysinge, of enige, en welke defecten sy daer ontrent, sullen hebben ondervonden.

36. Sullen ook haer uiterste devoiren, en vlyt aenwenden, om van de Trekvaerten, ende de Gabellen daer van by dese Stad, met andere Steden, in compagny getrocken werdende, grondige kennisse te bekomen, en daer door bequaem te werden, om daer van, als mede over het beneficeren der gemelde vaerten, en over het uitvinden van sortable præcautien, tegen alle, ende eenen ygelyk, die deselve vaerten benadeelen, ofte de Stad van 't genot der voorschreve Gabellen, frauderen soude willen, met fondament te konnen oordelen.

37. Sullen de voorschreve Secretarissen ook waernemen alle besognes, ende deliberatien, op de correctie, verbetering, en alteratie van de quohieren van de extraordinaris consenten vallende, en deselve in conformitè van de resolutien, en het goedvinden van Burgemeesteren soigneuslyk redresseren.

38. Sullen ook goede sorge dragen, dat de Protocollen van de Notarissen, volgens deser Stede keuren, sonder versuym, op 't Raethuis alhier gebracht, in goede ordre gehouden, mitsgaders behoorlyk gesecreteert mogen werden; ende, te dien eynde, aenstonts na het overlyden der Notarissen, de Weduwe en Erfgenamen doen aenmamen, en insinueren, ten einde sy de voorschreve keure dien aengaende willen voldoen.

39. Sullen ook gehouden syn, malkanderen hare notulen, en receullen te communiceren, ende den anderen niets te verbergen 't geen, tot goede informatie, en den aenwasch van kennis in Stads saken, sal konnen dienen.

40. Ende generalyk alles doen, 't geen goede, oprechte, getrouwe Secretarissen, eer en eeds halve schuldig syn, en behoren te doen.

De Griffier,

41. De Secretaris daer aen, in rang volgende sal hem, ten dienste van de voorschreve Stad laten gebruiken onder den naem, en titel van Griffier, ende gehouden syn, self in persoon, Schepenen der selver Stad ten dienste te syn, hare kamer waer te nemen, ende by te woonen, de vierschaer, mitsgaders alle rechtsvordering,

dering, met den gevolge, en aenkleven van dien, 't sy of de sake, in Schepenen bank op de rolle, ofte voor het volle College van Schepenen betrocken, of wel in saken van gemene middelen, voor Schepenen Commissarissen, geventileert, en verhandelt sullen werden. Des sal het den voorschreven Griffier, by notelike, en verwilligt afwesen, siekte, of andere wettelike verhindering, vry staen, om, in syne plaetse, den Ondersecretaris, en niemand anders, te mogen substitueren.

42. De voornoemde Griffier sal daerenboven in persoon waernemen de Vergaderinge van Vredemakers, mitsgaders van Commissarissen van desolate boedels, sonder daer van anders, als door hoogdringende noodsakelykheid, ofte met speciael consent van Burgemeesteren te mogen absenteren, ende mits sig alsdan, op het point van surrogatie, sodanig reguleerende, als in 't naest voorgaende artikel breder is te nedergesteld.

43. Sal de Vergaderinge van Commissarissen van desolate boedels, tydelyk, daer 't behoort, alomme door een bode met de roede doen aensеggen, sonder de selve anders, als op speciale ordre, ten minste, met consent van Burgemeesteren, te mogen verschuiven, ende mits alsdan van de voorschreve verschuivinge, ofte continuatie, aen de voornoemde Commissarissen, door een bode, als voren, doende behoorlike advertentie.

44. Sal de voornoemde Griffier insgelyks waernemen, en hem laten vinden, op alle vergaderingen, en byeenkomsten van Schepenen, 't sy dan, dat deselve Collegialiter, en aen corps, of wel enige uit deselve, als op 't zegelen, gebuir-quæstien, ofte andere particuliere commissien, in saecken dese Stad, of partien aengaende sullen wesen vergadert, houdende van al het verhandelde goede notitie, ofte regifter, en sal, soo ten bevele van Schepenen, als ten versoeke van particulieren, aen yder een laten toecomen spoedige, en korte expeditie, ende dat, om sodanig loon, als in de lyste artikel 29. geroert, sal wesen gespecificeert, na welke lyste, mitsgaders den verderen inhoud van 't selve 29. artikel, de Griffier sig gehouden sal syn, in syn regard, punctuelyk te gedragen.

45. Sal, ten bevele van den Præsiderenden Schepen, gehouden syn, te visiteren alle scriftelyke gefurneerde processen, op de meriten van de sake goede acht te nemen, ende alle de circumstantien van dien aen Schepenen ordentlyk rapporteren, mitsgaders, des versocht synde, haer dienen van advis.

46. Sal hem niet mogen bemoeyen met enige penningen, voor het toekomende, in consignatie te brengen, maer deselve laten aentellen aen de twee oudste Schepenen, om by deselve in de kiste, te dien einde opgericht, ende ter Thesaurie deser Stede beruftende, opgesloten te werden, mitsdien sich, dien aengaende moeten regeleren na de resolutie, by die van den Gerechte, op den 12. October 1655. geärresteert, staende in het regifter van publike saeken. D. fol°. 213.

47. Sal de voornoemde Griffier gehouden syn, alle penningen, te procederen van geëxecuteerde goederen, ofte van Curateurs van desolate, ofte van Administrateurs van onder beneficie van Inventaris aengevaerde boedels, self in persoon, ende niet anders, als ter Griffie deser Stad, te ontfangen, sonder deselve, by ymand van syne familie, ofte enige andere personen, ofte ook in syn huis te ontfangen, ofte te laten ontfangen. Sal ook gehouden syn, sulke penningen, aenstonts na den ontfang, te deponeren in sekere ysere kiste, te dien einde, alleen ter voorschreve Griffie beruftende, sonder dat hy sal vermogen, deselve penningen, in 't geheel, ofte ten deele, t'synen huise, ofte elders te brengen, veel min, tot syn eigen gebruik, ofte profyt, directelyk, nog indirectelyk te employeren.

48. Sal mede niet vermogen uittegeven enige acte van Curatele van desolate boedels, 't en sy deselve Curateurs alvorens sullen hebben gestelt borge, het gerechts gebied deser Stede onderworpen synde.

49. Sal besorgen, dat de namen van alle de gestelde Curateurs over desolate, en van de Administrateurs over de onder beneficie van inventaris aengevaerde boedels, ingeschreven werde in de lyste, te dien einde, hangende in de Schepenen kamer deser Stede; ende voor al mede deselve Curateurs, en Administrateurs tot reddinge der voorschreve boedels aenmanen, mitsgaders van de gebrekige, en sich niet na behoren quitende Curateurs, ende Administrateurs aen Commissarissen van desolate boedels kennisse geven omme by deselve na exigentie van saecken voorsien te werden. Houdende, daer benevens een regifter, in het welk yder Curateur, ende Administrateur, een afsonderlyk blad gegeven, en voorts pertinentelyk aenge-

 teken

teken ſal werden, hoe verre de ſaeke van de Curatele gevorderd, ende welke reſolutie, by Commiſſariſſen van deſolate boedels daer ontrent genomen ſullen weſen.

50. Sal ten aenvang van ſyne bedieninge formeren, en van tyd tot tyd houden een pertinente lyſt van alle de Curateurs, dewelke afgerekent, ende niettemin hare ſloten niet geſuiverd, nochte deſelve in gelde opgebracht ſullen hebben, ende, ſonder ophouden, deſelve Curateurs tot de betaling van de voorſchreve onopgebrachte ſloten, volgens deſer Stede keuren aenmanen, en ſommeren, ſonder deſelve onder de voorſchreve Curateurs ofte adminiſtrateurs te laten, als verſtaende de Gerechte, het ſelve te ſullen geſchieden, tot ſyn Griffiers ſchade, en perikel.

51. Sal, ten langſte, alle drie maenden aen Schepenen behandigen een Lyſte van alle de boedels, daer van met de Curateurs, en Adminiſtrateurs gerekent ſal ſyn, ende die mitsdien in ſtate ſullen weſen, om daer over de præferentie afgeſproken te werden, daer van tyt tot tyd den Schepenen de memorie ververſchende.

52. Sal in een affonderlyk regiſter gehouden ſyn te ſtellen alle de boedels, daer over præferentie ſal weſen gehouden, te weten, aen d'eene ſyde van het blad het ſlot van de Curateurs, en Adminiſtrateurs, daer mede deſelve boedels in effecte werden gecrediteert, ende, aen de overſyde, alle de onkoſten van de præferentie, mitsgaders de namen van de Crediteuren met byvoeginge van de ſommen, en poſten, met welke deſelve ſullen weſen gepræfereert, omme 't ſelve regiſter, by Schepenen alvorens nageſien, en by twee van deſelve geteikent ſynde, in ſekere kaſſe, te voorſchreven einde in Schepenen kamer gemaekt, weggelegt, en opgeſloten te werden, tot welke kiſte gemelde Schepenen altyt ſullen hebben vry acces.

53. Sal conform de notitie in 't ſelve regiſter geſtelt, alle de vonniſſen van præferentie met ſyn eigen hand ſchryven, en extenderen, ſonder daer toe der Klerken, ofte ymants anders dienſt te mogen gebruiken, voorts de voorſchreve extenſie den Schepenen voor leſen, om nageſien te worden, of deſelve vonniſſen ſyn conform aen hare affpraek, en mitsdien met het voorſchreve regiſter accorderen, en ſal deſelve op ſpoedigſte, en uitterlyk binnen veertien dagen voor de verandering van Schepenen, op de rolle pronuntieren, ende uitſpreken, mitsgaders deſelve vonniſſen of ſelf, of door ſyn Klerken behoorlyk regiſtreren.

54. Sal geen betalinge mogen doen aen enige Crediteuren van deſolate, of anderſins, onder beneficie van inventaris aengevaerde boedels, van wat conditie, of qualiteit deſelve ook mogen weſen, als ter ordonnantie van Commiſſariſſen van deſolate boedels, ofte in gevolge van de vonniſſen van præferentie, ende niet anders, als onder behoorlike cautie, het Gerechtsgebied deſer Stede onderworpen ſynde, van de penningen, by haer ontfangen werdende, t'allen tyde, te ſullen reſtitueren, ſoo wanneer namaels bevonden ſoude mogen worden, te veel, oft qualyk by haer ontfangen, en haer by de vonniſſen toegeſchat te zyn.

55. Sal t'elkens ter plaetſe daer de voorſchreve vonniſſe werden geregiſtreert, op yder poſt, pertinente aenteikeninge doen van het fol°. van 't regiſter, waer in de quitance ſal ſyn geïnſereert, ende daer benevens formeren een pertinente ſpecificatie van alle de onkoſten, die voor af van de præferentie getrocken, en by wie deſelve genoten ſullen werden.

56. Sal de voornoemde Griffier van ſynen ontfang, en uit geef houden twee diſtincte regiſters, in het eene ſeparatelyk de ontfang, en uitgeef van yder boedel verrekenende; en in het andere ſynen ontfang, en uitgeef generalyk van alle de boedels, daer van de præferentie afgeſproken, ofte by hem enige penningen gebeurt, en uitgegeven ſullen ſyn, om uit het laetſte, als uit een dagboek, de balance van desſelfs ontfang, en uitgeef aenſtonts uitgevonden te konnen worden. Sal in beide de voorſchreve regiſters mede inlyven alle de aſſignatien by hem uitgegeven werdende, en 't ſelve dagboek gehouden ſyn, alle maenden te ſluiten, en te vereffenen tegen de gelden ter Griffie beruſtende, ende ſal, des verſocht weſende, ten minſte eenmael in een jaer, ende ſulks voor de veranderinge van Schepenen, aen deſelve overleveren een correcten ſtaet van alle de partyen, ſo die bereits by hem betaelt ſyn, als die noch te betalen ſullen ſtaen, om by Schepenen, des nood ſynde, deſelve tegen de penningen ter Griffie beruſtende nageſien, en geconfereert te werden.

57. Gelyk hy mede ten minſten, alle jaren, voor de voorſchreve veranderinge gehou-

gehouden ſal ſyn, aen Schepenen over te leveren een ſtaet van alle de partyen, die ymand toegeſchat, en den tyd van vier jaren onbetaelt gebleven ſullen ſyn, om daer op dan by Schepenen gediſponeert te worden, ſulks ſy bevinden ſullen te behoren.

58. De voorſchreve Griffier ſal tot verſekertheid van deſe Stad, en alle anderen die het ſoude mogen aengaen, voor den ontfang van penningen, ofte voor het bewind van dien, die hem, in qualiteit als Griffier deſer Stede, geduirende den tyd ſyner bedieninge, ſullen werden toevertrouwt, mitsgaders voor de ſchade, die de voorſchreve Stad, en alle anderen ter ſake van dien, ſoude mogen komen te lyden, gehouden ſyn te ſtellen een of twee ſuffiçante borgen, het rechte gebied deſer Stede onderworpen ſynde, ter ſomme van tienduiſend gulden, ter veertig groten 't ſtuk.

59. Hy ſal ook gehouden ſyn, alle de brieven van belaſtinge, ſo haeſt die voor Schepenen ſullen weſen verleden, ſelf in perſoon ter Rekenkamer, ofte in handen van den Onderſecretaris over te brengen.

60. Sal ook niet alleen de eyſchen, en concluſien, die mondeling by d'Advocaten, en Procureurs, ter rolle gedicteert, maer ook die by haer in geſchrifte geſtelt, ende als ſchriftelyke concluſien, ofte præſentatien overgeleverd ſullen werden, inde rolle verbotenus moeten inſereren, ſonder daerinne enige open plaetſe te laten, ofte tot ſodanige ſchriftelyke concluſie, ofte præſentatie enige relatie te mogen maken. Sal ook gene notulen, ofte dictamina van de voorſchreve Advocaten en Procureurs mogen aenteikenen, 't en ware deſelve de ſchriftelyke concluſie, ofte præſentatie, daer toe ſy haer by deſelve notulen willen refereren, tydelyk, ten minſten vierentwintig uyren te voren, in ſyne handen overgeleverd ſullen hebben.

61. Sal ook de dictums in klare tael, en met uitgedrukte woorden extenderen, ende niet met een &c. ofte diergelike maniere van extenſie te mogen afbreken.

62. Ende ſal generalyk alles doen, 't geen een goede getrouwe, ende oprechte Griffier, eer en eedshalven ſchuldich is, en behoort te doen.

Onderſecretaris.

63. De vierde, ofte laetſte Secretaris ſal hem, ten dienſte der voorſchreve Stad laten gebruiken onder den titel, en naem van Onderſecretaris der Stad Leiden, gelyk hy dan ſal ſtaen ten gebode van de voornoemde twee Secretariſſen, mitsgaders van den Grieffier, om te doen het gene daer toe ſy luiden reſpectivelyk hen ſullen willen employeren. Gelyk hy, dienvolgende, gehouden ſal ſyn waertenemen, en ſich te laten vinden ter Kamere, ende in de Vergaderinge van Burgemeeſteren, en Schepenen, ter Secretarie, ter Griffie, in de Vergaderinge, van Vredemakers, ofte Commiſſariſſen van deſolate boedels, ſo menigmael hy daer toe by de voorſchreve Secretariſſen, ofte Griffier gerequireert, ofte hem ſulks by Burgemeeſteren, of Schepenen geördonneert ſoude mogen werden, ſonder daer van te mogen abſenteren, dan met conſent reſpectivelyk van Burgemeeſteren, Schepenen, ofte den genen van deſelve Burgemeeſteren die de gemelde Vergaderingen van Vredemakers, ofte van deſolate boedels ſal waernemen.

64. Sal ſpecialyk tot ſynen laſte waernemen de Rekenkamer, ende beſogneren met de Rekenmeeſters deſer Stede, makende aldaer, in der ſelver præſentie, de nodige notulen, en apoſtillen, en ſal, na haer vertrek, deſelve notulen, en apoſtillen, met hare calculatie, na gewoonte, op de contrerekeninge verdubbelen.

65. Sal mede hebben ſignature.

66. Sal hem, nevens Burgemeeſteren, oft Schepenen, ofte derſelver Gecommitteerden, laten gebruiken over alle rekeningen, ende ommeſlagen, ende 't geen daer aen ſoude mogen dependeren, als mede over de rekeningen van bonnen, gilden, ende diergelyke, die ten overſtaen van Burgemeeſteren, Schepenen, ofte der ſelver Gecommitteerden gewoon ſyn te geſchieden.

67. Sal tot geruſtheid van Burgemeeſteren, en Theſauriers met ſyn eige hand moeten ſchryven de reſpective blaffarden van ontfang, en uitgeef van deſelve Theſau-

saurìers, ende in het rentéboek alle de losrenten deser Stad, als mede de eerste rekening van de Thesauriers voornoemt van yder jaer, sonder daer toe den dienst van Klercken, ofte van ymand anders te mogen gebruiken.

68. Sal gehouden sy alle de correctien, en veranderingen, die Burgemeesteren, in het resumeren van de blaffarden, door de Secretarissen, sullen doen aenteikenen, binnen den tyd van veertien dagen, na dat deselve blaffarden gehelyk sullen wesen geresumeert mede met syn eige hand, ter plaetse, daer sulks behoort, ende waerop de voorschreve correctie, ende veranderingen sullen slaen, te dresseren. Gelyk hy daer en boven, het gehele jaer door, alle voorvallende saken, die, volgens het goed vinden van Burgemeesteren, in den Blaffaert van den Thesaurier Ordinaris gestelt sullen moeten werden, met syn eige hand sal invullen.

69. Sal insgelyks gehouden syn, voor de eerste reise, met syn eyge hand te schryven het register van Los- en Lyfrenten, alsmede een van de verpondingboecken, ende alle deselve jaerlyks, in persoon te collationeren.

70. Sal syn uiterste devoir doen, om met den eersten te bekomen een grondige kennis van de belastingboeken, ende de af- en overteikeninge in deselve, na syn vermogen, self doen, en voor al niet toelaten, nochte gedogen, dat enige brieven by de Klerken overgestelt, ter Secretarie, om te registreren gebracht sullen werden, voor, en aleer de overstellinge van dien by hem exactelyk sal wesen nagesien.

71. Sal mede bedienen het Secretarisschap ofte Rentmeesterschap van de Hooftluiden van deser Stede Schutterie, ende dat op sodanige wedden, en emolumenten, als daer toe syn staende, blyvende het schryfloon, daer van hy extraordinarie mach declareren, in 't gemeen.

72. Ende sullen de voorschreve Secretarissen, Griffier, en Ondersecretaris respectivelyk, boven den Ordinaris eed van suivering, mitsgaders, dien op het ewig Edict, voor het aenvangen van hare ampten doen den navolgenden.

Eed.

Wy geloven, ende sweren, 't officie van Secretaris, Griffier, en Ondersecretaris, op alle de poincten van de voorschreve Instructie, ons, van woorde te woorde voorgelesen, getrouwelycken, na ons beste vermogen, te sullen bedienen, deser Stede eer, profyt, en welvaren te bewaren; de bevelen van Burgemeesteren, Gerechte, Schepenen, Vroedschappen, getrouwelyk na te komen, en te volbrengen. Eyndelyk alles te doen, 't gene een getrouwe, oprechte, en goede Secretaris, Griffier, en Ondersecretaris eer en eedshalven schuldich syn en behoren te doen.

Soo waerlyk moet haer God Almachtich helpen.

Ende hebben desen eed, op huiden, in handen van den Geregte afgelegd Mrs. Francois Meerman, en Jan van Groenendyk, als Secretarissen, Mr. Pieter van der Maersche als Griffier, en Mr. Dirk Verruit als Ondersecretaris deser Stede.

Actum den IX. October XVI^{C}. LXVIII.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 394. *& seq.*

Declara-

Declaratoir van het Reglement van Mesnage, omtrent de recognitien, te betalen by de Hooge Ministers.

Den 23. *October* 1719.

Burgemeesteren, ende Regeerders deser Stede refereren aen die van de Grote Vroedschap, dat, door het overlyden van den Heer en Mr. Gerard de Munt, was komen te cesseren het Griffiers-ampt binnen dese Stad, doch, dat, alvorens te disponeren van het voorschreve Ampt, behoorde te werden geëlucideerd, en weggenomen de duisterheid, welke scheen te resideren in het reglement van Mesnage, waer in, onder andere pointen by dese Vroedschap, op den 2. April 1703. was geärresteert:

Dat men in een lyst behoorde te vervatten alle die gene, die in enig ampt, of bediening van dese Stad waren gesteld, en die iets daer over souden konnen betalen, ende sulks t'elkens by vernieuwinge, ofte verandering van dien, soude behoren te doen geven een recognitie voor de Stad, so als deselve in twee distincte lysten, daer van bereeds geformeerd, begrepen syn. Lyste van de recognitien, die over 't verkrygen van enige ampten, ofte beneficien, ten behoeve van de Stad, moeten werden betaelt, volgens resolutie van de Grote Vroedschap van den 2. April 1703. De hier onder genoemde personen moeten, voor het treden in hare functien, betalen, een vierde gereed, ten ware sy 't geheel genegen waren te betalen, als wanneer sy korten sullen acht van 't honderd.

Secretaris der Stad Leyden.	*f* 3000 — : — :
Griffier.	*f* 2500 — : — :
Mede-Secretaris.	*f* 2200 — : — :

Waar uit resulteerde de vraag, of ymand, synde Onder-Secretaris, en uit dien hoofde betaeld hebbende de boven gestelde recognitie van *f* 2200 — : — : wanneer hy tot Griffier geëligeerd wierd, daerenboven soude moeten voldoen de recognitie van *f* 2500 — : — : op het Griffiers-ampt gesteld, dan of hy, met het betalen van *f* 300 — : — : boven de reeds betaelde *f* 2200 — : — : wegens het Onder-Secretaris-ampt, most werden geöordeeld de recognitie van *f* 2500 - : - : op het Griffiers-ampt gesteld, voldaen te hebben.

Waer op synde gedelibereerd, ende gehoort het advis van enige Heren, tot het formeren van het voorschreve reglement van Masnage, gecommitteerd geweest synde, is goedgevonden, ende verstaen, dat, wanneer ymand, die Onder-Secretaris is, tot Griffier werdt aengesteld, hy sal mogen volstaen met het betalen van *f* 300 — : — : Ende dat hy daer mede de *f* 2500 — : — : op het Griffiers-ampt gesteld, sal gerekend werden voldaen te hebben, ende dat het selve also nu, ende in het toekomende sal werden gepractiseert, ende geöbserveerd. Aldus gedaen by die van de Grote Vroedschap der Stad Leiden, op den 23en. October 1719.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 378.

VAN DE WEESMEESTEREN.

Haar Ed. Groot Mog. bekrachtigen de Keuren door die van den Gerechte der Stad Leyden ten dienste der Weeskinderen gemaakt, en orde op het eigenen van verkogte goederen, enz.

Den 13. September 1659.

De Staten van Hollant ende Westvrieslant, doen te weten, alsoo ons verthoont is, by Burgermeesters ende Regierders der Stadt Leyden, hoe dat die van de Gerechte der selver Stede, hadden goetgevonden ten dienste van haere burgers ende ingesetenen te maecken twee onderscheydene Keuren,

D'eerste, beroerende de Weeskinderen, de welcke by de langst levende van de Ouders werden uytgecoft.

De tweede, nopende de vindicatie van de goederen om contant gelt vercoft.

Beyde copielyck ons overgelevert, ende hier naer geinsereert, ende alhoewel het sulcx was, dat de Stadt Leyden by de Graven van Hollandt, in der tyt, tot het maecken van Keuren ten dienste ende nutte van haere Stadt, uytdruckelyck was gepriviligeert, soo hadden echter sy verthoonders tot meerder seeckerheyt ende gerustheyt goet gevonden haer te addresseren aen Ons, ende te versoucken dat het ons gelieftde voor soo veel des nodich soude mogen zyn, die voorgemelte Keuren te approberen.

Houdende deselve Keuren als volcht:

Alsoo men in ervaringe komt, dat Vader, ofte Moeder, komende te overlyden, ende naer te laten een boedel daerinne veele roerende, en onseeckere goederen off inschulden zyn, ende ter dier oorsaecke by de langst levende ter Weescamer uytcoop gedaen zynde, ende aen de Kinderen bewesen seeckere goederen, ofte sommen van penningen, de langst levende voorts aennemen te voldoen alle de schulden des boedels met belofte van de Weeskinderen daer van t' indemneren de langstlevende [de welcke gepresumeert wert boven syn portie in den gemeene boedel soo veel goederen te behouden, als tot voldoeninge van de onbetaelde schulden, daer mede deselve belast is, genouchsaem syn] echter in gebreecke blyft de voornoemde schulden te voldoen, en naderhant syne saecken in verloop geraeckende, de Kinderen welckers voochden in alle sinceriteyt de voornoemde uytcoop hebben gedaen, en soo veel goederen minder genoten als de schulden bedroegen naer het verloop van eenige jaeren, als erffgenamen van haer eerst overleden Ouders over de schulden by het leven van de selve gemaeckt, aengesproocken werden.

Soo hebben Schout, ende Schepenen der Stadt Leyden met goetduncken van Burgermeesteren, tot voorcoming van gelycke ongelegentheden, goet gevonden te Keuren ende Statueren, als volcht:

Soo wanneer Voochden over Kinderen van der eerst overleden van de conthoralen off gehuwde persoonen met behoorlycke authorisatie van de Weesmeesteren, goetvinden uyt den naem van de Weeskinderen, voorby gaende de boelscheydinge, off erffdelinge met de langstlevende aen te gaen een contract by de welcke de voornoemde langstlevende aenneemt, ende belooft te sullen betaelen alle schulden daer mede den gemeenen boedel is beswaert, ende daer van de Kinderen t'indempne-

dempneren, ende noch aen de felve in voldoeninge van haere portie in den gemeenen boedel uytkeert, ofte in tyt ende wylen belooft te fullen uytkeeren feeckere goederen, ofte fomme van penningen, foo fullen de crediteuren van den voornoemden gemeenen boedel, willende haer recht ofte actie 't welck fy hebben tot lafte van den gemeenen boedel, ende fich mede van de Weeskinderen, voor foo veel defelve erffgenamen fyn van haer eerft overleden Vader, ofte Moeder, gehouden wefen de betalinge ofte voldoeninge van haer fchult van de langftlevende te vorderen, ofte in cas van gedilaijeerde betaelinge ofte voldoeninge, daer over haer actie in rechten tegens defelven te inftitueren binnen den tyt van drye jaeren, te reekenen van den dach van 't contract van uytcoop, ofte bewys, ende 't felve niet gedaen fynde, fullen de crediteuren door de langer continuatie van de voorfz. fchulden, ofte actien, gehouden werden als gevolcht hebbende 't credit van den langftlevende, ofte befitter van den boedel, die haer fchulden, ofte pretentien t'fynen lafte genomen heeft, geen regres hebben op de Kinderen, maer fullen defelve van de voornoemde fchulden in 't geheel bevryt wefen.

Alfoo men in ervaringe comt, dat eenige Coopluyden, ofte andere perfoonen, haere goederen, ofte waeren om gereet gelt vercoft hebbende, niet jegenftaende zy vermogen de Cooppenningen aen haer uyt gelooft te gelyck ende benevens de leverantie van haere waeren, oft foo cort naer defelve als fy goetvinden, in te vorderen, niet te min de Coopers de geleverde waeren laten behouden, fonder de felven te vindiceren, ofte Coopers tot dien eynde in rechten te betrecken, en een geruymen tyt daer naer, dickwils naer dat de geleverde waeren aen anderen verhandelt zyn, de eerfte Coopers infolvent werdende, ondernemen haer geleverde goet, ofte waeren, in prejuditie van andere Crediteuren, jae felffs onder den tweeden, derde handt; en verders te vindiceren, als haer eygen goet, daer nochtans haer verfuym in het tydelyck invorderen van den prys aen haer uyt gelooft, ofte het vindiceren van haer goet oorfaecke is, dat het felve by andere gecoft is, ende defelve onnofelyck 't felve goet koopen, ende betaelende, daer door bedrogen fyn geworden; Soo hebben Schout ende Schepenen voornoemt insgelycx gekeurt: dat

Alle Coopluyden, ofte andere perfoonen eenige waeren, ofte Coopmanfchappen om gereet gelt vercoopende, ende het vercofte leverende, ende haer uyt gelooffde cooppenningen verfuymende benevens de leverantie van 't vercofte, ofte uytterlyck binnen veerthien daegen daer naer in te vorderen, fullende Coopers op den eerften ordinaris Vredemaeckers dach, naer de voornoemde veerthien dagen, gehouden fyn daer over in rechten te ontbieden, en vervolgens, volgens de ordere van de vierfchaere defer Stede, ofte anderfints wettelyck haer actie tegens defelve te inftitueeren, ende fonder interruptie te vervolgen, op peyne van haer recht van vindicatie tot de voornoemde goederen te verliefen, ende gehouden werden, als off hy defelve aen de Coopers op tyt hadde vercocht, en defelve gecrediteert fonder onderfcheyt off defelve goederen onder den eerften, ofte verdere Coopers fyn.

Soo is 't, dat wy de faecke ende 't verfouck voorfz. overgemerckt hebbende, ende naer genomen berichtinge, ende advis van onfen Hove, de verthoonders willende believen uyt onfe rechte wetenfchap, fouveraine macht, ende authoriteyt, de voorfz. Keuren foo als defelve zyn leggende, in allen deelen, poincten, ende articulen hebben goetgevonden, geapprobeert, ende geratificeert, vinden goet, approberen, ende ratificeren defelve mitsdefen, laftende allen, ende eenen yegelycken, dien het aengaen mach, hen daer naer te reguleeren.

Gedaen in den Hage onder onfen grooten fegele hier aen gehangen den XIII. Septembris, in 't jaer ons Heeren duyfent feshondert negen ende vyftich.

Onder ftaet :

J. Cats ut.

Verder ftaat,

Ter ordonnantie van de Staten,

Ende is geteyckent

Herb$_{t}$. van Beaumont.

 Synde

Synde voorts besegelt met een root wassen zegel onder uythangende aen een doubbele franchyne staerte.

Privilegieboek van de Stad Leyden F. pag. 45 en 46.

NB. Zie van der Weeskinderen, onmondige en uitlandigen goederen het derde Artikel van 't request aan Zyn Prinslyke Excellentie den 27. April 1583. raakende den Koop van Leyderdorp.

Daar de Weeskamer niet uitgeslooten is, zyn de Weesmeesteren bevoegd om over de minderjaarige, of uitlandige erfgenaamen voogden te stellen.

November 1661.

Do. Hugo Godier, Predikant van de Engelsche Gemeente binnen de Stad Leyden, by zyn Testament tot Executeurs hebbende gesteld de Ouderlingen, en Diaconen van zyne Gemeente, inder tydt, onder den opsichte van twee Predikanten uit de Nederduitsche Kerke, daar toe te Committeren, en tot Opsienders zynde gestelt d'Heer Johan van Hoornbeeck, Professor en Predikant, ende d'Heer Bernardin Wyngaarden, mede Predikant aldaar; 't zelve tot kennisse van de Weeskamer gekomen zynde, hebben sy luyden de selve gestelde Opsienders voor haar ontboden, om het voorsz. Testament t'exhiberen, en de Weesmeesters, na examinatie bevindende, dat zyluiden niet specialyk daar by waren geëxcludeert, hebben syluiden, in presentie van de voorsz. Opzienders, tot Voochden gesteld twee persoonen, ende voorsz. Opzienders, aangezeid, dat de voorsz. twee Voochden des namiddags in 't voorsz. sterfhuis zouden verschynen, waar op de voorsz. Toesienders 't zelve terstont aan haren principalen Executeur hebben bekent gemaakt, die 't zelve zoo wel niet konnende opnemen, ende considererende, dat de voornoemde Overleden wel veertig jaren een Lidtmaat van de Universiteit hadde geweest, hebben zy haar geaddresseert aan den Heere Rector Magnificus, die benessens den Professor van Thienen, uit het sterfhuis hebben gehaalt een klein koffertjen met papieren, Obligatien, ende eenich gelt in Zackjens zynde, ende al 't selve tot kennisse van de Weeskamer voornoemt gekomen zynde, hebben zy 't zelve weghalen geoordeelt een turbatie te zyn, haar aangedaan in hare oude ende deugdelycke possessie, waar over zy haar hebben geaddresseert aan den Hove, ende van deselve Mandament van Complainete geobtineerd hebbende zyn daar op de volgende proceduyren gevallen: By welke [*te lang om hier in te lassen*] de Weesmeesteren zyn gemaintineerd geworden in hun oudrecht, naamenlyk,

„ Dat zy, volgens de Keuren van haare Weeskamer gequalificeert, ende in de „ possessie *vel quasi* zyn geweest, ende noch zyn, van indistincte over alle min„ derjarige ofte uitlandige erfgenamen, van persoonen jongst tot Leyden gewoont „ hebbende, die by Testamente, Codicille, ofte andere bestendige acte, de voorsz. „ Weeskamer niet specialyk gesecludeert, ende over deselve minderjarige ofte uit„ landige erfgenaamen geen Voochden en hebben genomineert, Voochden te stel„ len, ende door haren Secretaris ter presentie van de selve Voochden, de naar„ gelatene goederen pertinentelyck te doen inventariseren, ende sulkx gedaen zyn„ de, de selve ter Weeskamer doen inbrengen: dat zy mede in possessie *vel quasi* „ zyn, van in kas by testament, codicille, ofte andere bestendige acte, over de „ minderjarige, ofte uytlandige Erfnamen, alschoon Voochden mochten zyn ge„ stelt, ende niettemin niet en blyckt van speciale exclusie van de voorsz. Wees„ kamer, de Oppervoochdye ende de hoochste Administratie en bewaringe van „ goederen aan haar te behouden, ten ware anders by den Overleden ware ge„ ordonneert. enz.

Mr. W. van Alphens Papegay II. Deel, pag. 129 — 154.

Reso-

Resolutie van den Gerechte der Stad Leyden omtrent de zitting der Veertigen in de Weeskamer.

Den 2. February 1741.

Speculatie gemoveert zynde over de plaetsneeming der Heeren Veertigen in de Weeskamer, namentlyk, of moesten zitten na den tydt van hun inkomen, ende sessie aldaar, of na den rang, welke in de vergadering der grote Vroedschap met den anderen hadden; ende nagezien zynde alle de exempelen voor de eerste sustentie opgegeeven, en het exempel van den jare 1664. als styvende het laatste.

Hebben die van den Geregte, als zynde geremarqueert, dat in het jaar 1664. omtrent de voorgemelde rang, na de ordere der Veertigen, een exempel voor, ende een tegen was, ende dat alle andere geallegueerde gevallen, zoo voor als na den jare 1664. de plaatsneeming schikte na den tydt der sessie in de Weeskamer, eenpariglyk goedt en oirbaar gevonden, zig conformeerende met het oudt gebruik, te verklaren, dat den rang der Veertigen in het gemelde Collegie zig reguleeren zal na den tydt van het inkomen en sessie neemen, ende dat copie dezes gezonden zal werden aan de Weeskamer dezer Stede, om te strekken tot der zelver narigt.

Aldus gedaen by die van den Geregte der Stadt Leyden den 2en. February, ende den 6en. daar aan volgende geresumeert, ende gearresteert, ende geteekent

Ter ordonnantie van dezelve,

By my

D. v. Royen.

Uit de MS. papieren van den Heere N. N.

VAN DEN ONTFANGERS VAN DE GEMEENE MIDDELEN.

Ontfangers van de Gemeene Middelen geen andere ampten buiten, of binnen de Stad Leyden te bekleden.

Den 6. November 1652.

Also deser wereld syn komen te overliden, ee.st Robbrecht van Rossum, ende naderhand Daniel Simonsz. van Alphen, beide Veertigen deser Stede, so heeft de Veertig van deselve Stad, by desen verkoren, in plaetse van Robbrecht van Rossum, Jan Meindertsz. van Akeren, ende in plaetse van Daniel Simonsz. van Alphen, Simon van Alphen, Ontfanger van des Gemeenen Lands middelen, over dese Stad ende Rhynlant: Dog, met die præcautie, en conditie, in 't regard van den voornoemden Simon van Alphen, vermits de beswaerlykheit van syn voornoemde Ontfangers ampt, ende dat verscheide exempelen syn, dat de Ontfangers andere ampten, en bedieningen te gelyk met hare Ontfangers ampten

ten bekledende, 't selve den Gemeenen Lande, ofte Hare particuliere familien is schadelyk geweest; Dat derhalve de voornoemde Simon van Alphen, als mede alle andere gelike Ontfangers, in tyd, en wilen tot Veertigen sullende werden verkoren, so lange sy het voornoemde Ontfangers ampt sullen bekleden, vry, ende ontlast sullen syn, ende van deser Stede wegen niet gepromoveert mogen werden tot enige andere ampten, bedieningen, ende commissien, so binnen, als buiten dese Stad, ende tot deselve ook niet en sullen mogen verkoren werden; als oordeelende de voornoemde Veertigen, 't selve voor den Gemeenen Lande, dese Stad, ende den voornoemde ontfangers ten hoogsten dienstich te syn.

Gedaen, ende, na voorgaende resumptie goedgevonden den zesden November. 1652.

Doch de Veertigen, en syn niet altyd van dat selve oordeel gebleven; want, alhoewel sy, wanneer Mr. Joost van Heemskerk Ontfanger wierd van de Gemene middelen, de resolutie namen op den 25. November 1685. dat hy, so lang hy dat ampt bediende, selfs geen Veertig soude mogen worden, so verkoren sy hem echter tot Veertich op den 10en. November 1695. En hy wierd ook Schepen op den 25. July 1698.

Insgelyks Mr. Hendrik Pook, Veertig synde, wierd tot Ontfanger aengesteld in plaetse van Mr. Joost van Heemskerk, en bleef niet alleen Veertig, maer wierd ook tot Schepen aengesteld op 28. November 1700. en bleef Schepen, en Ontfanger tot op 9. February 1707. wanneer hy stierf, allenich, dat hy geen Schepen wierd op 28. July 1705.

MS. Privilegien van Leyden, van den Heere N. N.

Ontfanger van de Gemeene Middelen van Holland tot Leyden, onverkiesbaer tot Veertig, als naa vier maanden dat hy dien ontfang heeft afgestaan.

Den 25. November 1686.

Die van de Grote Vroedschap der Stad Leiden, alvorens toe te treden tot het maken van een voorslag van drie persoonen, ten einde, deselve voorslag by Haer Ed. Gr. Mog. in een nominatie geconverteert, ende één uit de selve tot Ontfanger van des Gemeenen Lands middelen over Leiden en Rhynland, in plaetse van Johan van der Meer [die overleden is (1)] aengesteld soude werden, hebben eenparichlyk, om goede ende gewigtige redenen goedgevonden, ende verstaen, dat, van nu af aen, de Ontfangers van des Gemeenen Lands middelen over Leiden ende Rhynland, niet sullen mogen werden verkoren tot Veertich, in so verre, dat deselve het voorschreve Ontfangersampt quame te verlaten, self dan niet eer, dan na verloop van vier maenden daer nae, tot Veertig voorschreve verkiesbaer sullen syn: Ende in gevalle ymand Veertig of Vroedschap synde nu ofte namaels tot het voorschreve Ontfangerschap quame gevorderd te werden, dat deselve van syn Veertig, of Vroedschaps plaetse sal verlaten werden, met dien verstande, dat, in gevalle deselve, op een behoorlike wise, naderhand het voorschreve Ontfangers ampt quam te quiteren, in sulken cas, mede niet eer, dan na verloop van vier maenden daer na, tot Veertig deser Stede, nieulyks verkoren sal mogen werden, ende dat deselve dan geëligeerd synde, agter de jongste Veertig rang, ende sessie sal hebben.

Waer op toegetreden synde tot den voorschreven voorslag, syn daerop gebragt. Mr. Justus Heemskerk, Mr. Everard Schuil, Mr. Jacob van Zanen. Werdende

(1) Zie voor 6. November 1652.

de de Gedeputeerden deser Stede ter dagvaert versogt, ende gelast omme de voorschreve drie personen, ter Vergaderinge van Haer Ed. Gr. Mog. voorte dragen, met versoek, dat deselve voorslag in een nominatie geconverteert, ende vervolgens één uit deselve tot Ontfanger van des Gemeenen Lands middelen over Leiden en Rhynland, in plaetse van den E. Johan van der Meer Zal^r. gekoren soude mogen werden.

Aldus geresolveert by die van de Grote Vroedschap der Stad Leiden, den 25^en. November 1686.

MS. Privilegien van Leyden, van den Heere N. N.

NB. Deese Resolutie is vernieuwt op den 11. Febr. 1707. wanneer Mr. Willem Crucius Ontfanger wierdt. Doch is desniettegenstaande, de voornoemde Mr. Willem Crucius op den 8^en. October 1728. by de Groote Vroedschap verkooren tot Veertig, zynde nog in actuele dienst van 't gemeene Land van Holland, als ontfanger van de gemeene Middelen over Leyden en Rhynland; doch alvorens hy tot Veertich beëedigd wierdt, wierdt hem gevergd, aan de Vroedschap te declareren, dat hy afstand deede van zyn Ontfangers dienst, en dat hy aanstonds aan haar Ed. Groot Mog. daar van kennisse soude geeven, om by dezelve zyn ontslag te verkrygen. Welk declaratoir hy gaf, en beloofde ter naaster Vergaderinge van de Heeren Staaten zyn ontslag te verzoeken, en wierdt hy alsdoen beëedigd.

VAN DEN BEWINDHEBBER DER OOSTINDISCHE COMPAGNIE.

Verdrag van de Burgermeesteren der Stad Amsterdam met de Burgermeesteren en Regeerders der Stad Leyden, wegens het aanstellen van eenen Bewindhebber van de Oostindische Compagnie ter Kamere aldaar.

Den 11. February 1647.

Wy Burgemeesters ende Regierders der Stadt Amstelredamme, verclaren verdragen ende over eengecomen te zyn met de Heeren Burgemeesteren ende Regierders der Stadt Leyden, dat deselve sullen vermogen te stellen, ende te committeren een Bewinthebber in de Oostindische Compagnie in de Camer binnen de Stadt Amsterdam, zoo wanneer de participanten van de voorsz. Oostindise Compagnie sullen hebben vercregen continuatie van 't Octroy van de selve Compagnie. Welcke Bewinthebber, volgens 't voorsz. Octroy gequalificeert zynde, aldaer geadmitteert sall worden met gelycke voordelen ende gesach, als andere Bewinthebbers in deselve Camer, ende dat de voorsz. Burgemeesters ende Regeerders van Leyden sulcx sullen mogen doen, zoo dickmaels de plaetse van de eerste ende volgende, alsoo gecommitteerde, vacant zall syn gevallen: belovende tot dien eynde uyt te zullen brengen, voor sooveel aan de voorsz. Stadt Amsterdam is staende, behoorlycke acte van de Bewinthebberen der voorsz. Camer, daer by deselve sullen verclaren, in 't gunt voorsz. is van wegen de selve Camer te consentereren, gelyck wy mede beloven den persoon, ende persoonen, die de voornoemde Burgemeesters ende Regierders der Stadt Leyden van tyt tot tyt, geduyrende 't voorsz. Octroy, in de voorsz. Camer, als vooren, sullen introduceren, doende den behoorlycken eedt, zoo als de andere Bewinthebbers aldaer syn doende: Ende by soo verde yemant tegen alle 't gunt voorsz. ofte eenich poinct van dien, t' eeniger tyt sich soude mogen comen te opposeren, dat wy, voor soo veel de Stadt Amsterdam aengaet, alomme daer 't nodich wesen zall, alle mogelycke debvoiren sullen aenwenden, omme soodanige oppositien voor te coomen,

coomen, ende te wege te brengen, dat de voorſz. alſoo geëligeerde Bewinthebberen reſpectivelyck, in het voorſz. bewint, ende geſach met de voordelen van dien, ſullen werden gevordert, ende gehouden. Ende by aldien de voornoemde Burgemeeſters, ende Regierders der Stadt Leyden, geraden mochten vinden, tot hare meerdere verſeeckerheyt deſen aengaende te verſoecken gelycke belofte, als vooren, van de reſpective Steden, Delft, Rotterdam, Hoorn, ende Enckhuyſen, ſullen wy mede, voor ſoo veel aen de voorſz. Stadt van Amſterdam ſtaet, de voorſz. Burgemeeſteren ende Regierders van Leyden, des verſocht ſynde, daer toe alle mogelycke behulp doen, ende toebrengen, alles ter goeder trouwen &c. Den elfden Februario, anno XVI^{C}. ſeven enveertich.

Onderſtont :

Ter ordonnantie van de welgemelde Heeren, Burgemeeſteren der Stadt Amſtelredamme.

Onderteyckent

By my, der ſelver Stede Secretaris,

Ende was geteyckent,

C. v. Beuningen.

In margine ſtont geſchreeven:

Wy ondergeſchreeven Bewinthebberen van de geoctroijeerde Oosjndiſche Compagnie in de Camer Amſterdam, verclaren mitsdeſen [voor ſoo veel ons aengaet] te vreden te weſen, ende dien volgende te accorderen, dat de gemelde Compagnie by hare Hooch Mog. ſynde voorſien by continuatie met Octroy, de Achtb. Heeren van de regieringe der Steden Haerlem ende Leyden, in de Camer van de voornoemde Compagnie, binnen deſer Stede ſullen mogen ſtellen yder een Bewinthebber, dien volgens 't gemelde Octroy gequalificeert ſynde, aldaer geadtmitteert ſal werden met gelycken voordeel ende geſach als andere Bewinthebberen in gelaeten ſouden moeten werden, onder het ordinaris getall van twintich Bewinthebberen, ten welcken eynde deſe acte by de Heeren Gecommitteerdens wegens deſe Camer totte bevorderinge ende continuatie van 't Ooſtjndiſche Octroy, uytgebracht ſal werden omme hun te dienen daer 't behoort, alles ter goeder trouwen ſonder arch off liſt.

Gedaen binnen Amſterdam den 24^{en}. Junio, anno 1645.

Accordeert met d'originele geteyckende acte, in myn preſentie als Advocaet van de gemelde Compagnie. enz.

Is geteeckend :

D. Pruys.

Prievilegieboek der Stad Leyden E. pag. 223. verſa.

De Bewindhebber van de Ooſtindiſche Compagnye wegens de Stad Leyden aangeſteld.

Den 24. September 1647.

De Burgemeeſteren hebben door den Penſionaris aen de Grote Vroedſchap van de Stad Leyden gedaen bekent maken, ende voordragen, hoe by derſelver Stede reſpective Gecommitteerde ter dachvaert, na verſcheide moeite, en moeyelykheden, eindelyk ſo veel was uitgewrocht, dat Burgermeeſters ende Regeerders der Stad Amſtelredam hebben verklaert, verdragen, ende overeengekomen te ſyn, met de voorſchreve Burgemeeſters, en Regeerders der Stad Leyden

den, dat deſelve ſullen vermogen te ſtellen, ende te committeren een Bewindhebber van de Ooſtindiſche Compagny in de Kamer binnen de Stad Amſterdam, ſo wanneer de participanten van de voorſz. Ooſtindiſche Compagny ſullen hebben verkregen continuatie van Octroy van deſelve Compagnie, dat de voorſchreve Bewindhebber, volgens het voornoemde Octroy gequalificeert ſynde, in de voorſchreve Kamer geädmitteerd ſal werden, met gelyke voordelen, ende geſach, als andere Bewindhebberen in deſelve Kamer, ende dat de voorſchreve Burgermeeſters, ende Regeerders van Leiden ſulks ſo dikwils ſullen mogen doen, ſo dikmael de plaetſe van de eerſte, en volgende alſo Gecommitteerde Bewindhebber vacant ſal gevallen; Belovende de Burgermeeſters en Regeerders van Amſtelredam tot dien einde uit te ſullen brengen, voor ſo veel aen deſelve Stad van Amſtelredam is ſtaende, behoorlike acte van de Bewindhebbers van deſelve Kamer, daer by deſelve ſullen verklaren, in 't gunt voorſchreve is, van wegen deſelve Kamer te conſenteren, gelyk deſelve Burgermeeſters, ende Regeerders van Amſtelredam mede hebben belooft, den perſoon, ofte perſonen, die de voornoemde Burgemeeſters ende Regierders der Stad Leiden, van tyd tot tyd, gedurende 't voorſchreve Octroy, in de voorſchreve Kamer, als voren ſullen præſenteren, op derſelver commiſſie, in de voorſchreve Kamer, te ſullen introduceren, doende den behoorlicken eed, ſo als de andere Bewindhebbers aldaer ſyn doende: Ende by ſo verre iemand, tegen alle 't gunt voorſchreven is, ofte enig point van dien, t' eniger tyd, ſig ſoude mogen komen te oppoſeren, dat ſyluyden voor ſo veel de Stad Amſtelredamme aengaet, alomme, daer 't nodig weſen ſal, alle mogelike devoiren ſullen aenwenden, omme ſodanige oppoſitien voor te komen, ende te wege te brengen, dat de voorſchreve alſo geëligeerde Bewindhebbers reſpectivelyk, in het voorſchreve bewind, ende geſach, met de voordelen van dien ſullen werden gevordert, ende gehouden: ende by aldien de voornoemde Burgermeeſters, en Regeerders der Stad Leiden geraden mogten vinden, tot hare meerder verſekertheid, deſen aengaende te verſoeken gelike beloften, als voren, van de reſpective Steden Delf, Rotterdam, Hoorn, ende Enchuiſen, dat de voorſchreve Burgemeeſters en Regeerders van de Stad Amſtelredamme mede, voor ſo veel aen deſelve Stad ſtaet, den voorſchreven Burgemeeſteren, ende Regeerders van Leiden, des verſocht ſynde, alle mogelike behulp doen, ende toebrengen ſullen. Ende dewyle de voorſchreve continuatie van 't Octroy alrede is verkregen, ſulks dat jegenwoordiglyk de tyd is geboren, om d' acte van 't voorſchreve Verdrag, ende 't effect van dien te bekomen, ſo hebben Burgermeeſteren deſer Stede van haren ſchuldigen plicht geächt, de voorſchreve voorſtellinge te doen, ten eynde de voorſchreve Vroedſchap believe te verklaren, in welker vougen, ende op wat voet beſt, tot het ſtellen van den voorſchreven Bewindhebber, ſal dienen te werden geprocedeert, ofte getreden, ende wie den voorſchreven Bewindhebber behoort te verkieſen.

Waer op die van de Grote Vroedſchap voornoemt, na rype deliberatie, hebben verſtaen, ende gereſolveert by deſen.

Dat de perſonen, tot de bedieninge van het voorſchreve Bewindhebberſchap, by, ofte van wegen de Stad Leiden ſucceſſivelyk te committeren, hare vaſte woonplaetſen, ofte huishoudingen ſullen moeten nemen, ende continueren, of bliven houden binnen de meergemelde Stad van Amſterdam, gedurende den gehelen tyd van hare reſpective voorſchreve bedieningen.

Dat elk van de voorſchreve perſonen, ſynde gequalificeert, als het voorſchreve Octroy is vereyſchende, tot het voorſcreve Bewindhebberſchap ſullen werden gecommitteert voor den tyd van ſes jaren, maer langer niet.

Ende, ingevalle tot het ſelve Bewindhebberſchap ſoude mogen werden gekoſen, ofte geſtelt enig perſoon uit het College van de Magiſtraet, of van den Gerechte der Stad Leiden, of die enigen ontfang, ofte andere bedieningen van deſelve Stad heeft, 't ſy Schout, Burgemeeſter, Schepen, Theſaurier, Penſionaris, Secretaris, Griffier, Vroonmeeſter, ende diergelyke; of die binnen de Stad Leiden, tot Ontfanger, of Rentmeeſter, van enige publike penningen van wegen den Staet, ofte Hoge Overicheit geſtelt is, ofte die op de nominatie, ofte voorſtellinge ofte op commiſſie van de Stad Leiden, daer buiten, in enig ander permanent College, ſo van de Generaliteit, als van de Provincie van Holland ſal weſen gedeputeert, 't ſy in de Vergadering van de Heren Staten Generael, in den Rade van Staten, in des Generaliteits Rekenkamer, in de Admiraliteit, in 't College van de Heren Gecommitteerden Raden, in de Hoven van Juſtitie, in de Kamer van

Rekeninge van de Domeinen der Grafelykheid van den voorschreven Lande, op 't horen van des Gemenen Lands rekeningen van denselven Lande van Holland, ofte in enig ander ofte diergelyke College van rekeninge, finantie, of Justitie, dat deselve persoon, willende met het Bwindhebberschap gebeneficeert wesen, de voorverhaelde syne andere bedieningen, of ampt, of ampten sal moeten verlaten, ende daer van afstand doen, voor en aleer de commissie tot het voorschreve Bewindhebberschap op hem sal mogen verleent werden.

Dat ook niemand, die van wegen de Stad Leiden met het meergenoemde Bewindhebberschap sal wesen gebeneficeert, geduirende den tyd van syne commissie, dien aengaende te verleenen, tot enig van de voorverhaelde andere ampten, officien, of bedieningen sal mogen werden gevorderd, maer alleenlyk het voorschreve Bewindhebberschap hebben waer te nemen: Gemerct die van de Vroedschappe voornoemt verstaen, dat het selve Bewindhebberschap wel een heel man is vereischende; Uitbesonderd alleenlyk, by aldien de voorschreve Bewindhebber, geduirende den tyd van syne commissie quame gevorderd te worden tot Raedsheer in enig van gemelde Hoven van Justitie, of tot Meester van de rekeningen in de voorschreve Kamer van de Domeinen der Grafelykheid, dat deselve Bewindhebber sodanig Raedsheerschap, of Rekenmeesterschap sal mogen aennemen, mits dat hy alvorens van 't voorschreve Bewindhebberschap afstand sal moeten doen.

Widers, dat de verkiesing van den meergemelden Bewindhebber by de Grote Vroedschap voornoemt sal geschieden.

Gedaen, ende geresolveert op den XXIV. September van den jare zestienhonderd zeven en veertig.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 321.

NB. Bewindhebber der Oostindische Compagnie n'et beneden vyfentwintig jaaren te wezen.

Resolutien van Consideratie van den 29. *November* 1656. *pag.* 281.

VAN DEN DEKEN, DE HOOFDMANNEN, EN DEN KRYGSRAAD DER SCHUTTERYE, ENZ.

Instructie gemaikt by Schoudt, Burgermeesteren ende Gerechte der Stad Leyden, dienende voor den Deken ende Hooftmans van de Schutterye deezer Stad Leyden.

Den 2. *May* 1578.

Naerdien zedert de ontwapeninghe, nyet alleen van die van de Schutterie, mer oock van de geheele Burgerie deur de tyrannighe Heerschinge van den Hertoghe van Alba, opten IX^{en}. ende X^{en}. Juny des jaers XV^{C}. LXVII. gedaen de Schutterien deser Stede, doen ter tydt twee zynde, te weeten; van de voetbooch, ende van de caliber of cloever, deur de groote veranderinghe daer naer gebeurt, nyet bequamelick weder opgerecht en heeft connen werden, ende dat Schout, Burgermeesteren, en Gerechte, aenziende dat 't oorloch [by de genade Gods uyt desen Landen van Hollandt, in andere van de ommelegende Provincien es gediverteert] goedt geacht hebben de voirsz. Schutterie weder op te rechten in haeren ouden Standt ende Staet, zoo naer 't zelve doenlicken es, ende

ende den jegenwoirdigen tydt toelaet, ende zulcx op nyeuws de Schutterie hebben gedresseert, ende 't zelve goedt gevonden de naem van voetbooch ende Cloeverschutter ['t welck van outz mer een onderlinghe pycke en causeerde] wech te nemen, ende die te brenghe tot eene Schutterie, omme deur de zelve verscheydenheyt van namen in tyden ende wylen nyet te vallen in zodanighen ongeluck, als voorleden jaerde Stadt van Dordrecht, uyt die oorzaecke es bejegent, verdeelt zynde de jegenwoirdighe Schutterie in vier vendelen.

Soo zullen de voirsz. Deeken en Hooftman voortsaen den naem van Coronnel, noch Capitheyn nyet meer usurperen, noch gebruycken, mer de zelve laten versterven, ende de gewoonlicken naem van Deeken, ende Hooftmans van de Schutterie weder op neemen.

Sullen voorts gesamentlicken tot bedieninghe van de genomde twee Schutterien werden gebruyct, de zaicken van de Schutterie bedienen ende waernemen onder 't gebiet ende de gehoorsaemheyt van den Schoudt, Burgermeesteren, ende Gerechte, haere wettighe Overheyt, zoe wel de wachten, als andere Schutterlicke diensten aengaende.

Sullen ten gewoonlicken tyden van wapenschouwinghen, haer vergaderinghe [die zy zonder believen van de Overheyt in der tydt geensins en zullen mogen maicken] houde in beyde de Doelens, daeromme zy 's daechs te voren zullen mogen loten.

De Deeken zal de gewoonlicke wedden van de Schutterie, te weten, hondert twintich gulden, gestaen hebbende tot de voetboochs; ende hondert guldens totte Cloevers, van nu voortsaen jaerlycks uyt handen van de Thezauriers onder zyn quytentie tot vier termynen van den jaere ontfanghen, ende de zelve verstrecken tot onderhout van beyde de Doelens, reparatien van huysinghen aldaer, oncosten van wapenschouwinghen, of ommegangen, zoo men die placht te nommen, van Tromslaegers ende gewoonlicke Leveryen.

Sullen geen gelaegen mogen houden tot laste van de Schutterie, anders dan op het aennemen van Tromslaegers, ende smergens opten daegen van de twee jaerlicxe wapenschouwingen in elcken Doelen, een redelick umbyten voor den Bevelhebberen, in als nyet gaende boven de somme tachentich guldens, 't welck den Deeken, zonder vorder, in zyn reeckeninge, die hy alle jaere in de maent van Meye, binnen veerthien daeghen naer de Jaermarct, voor twee Gecommitteerden van die van den Gerechte, die hy versoucken moet, gehouden werdt te doen, ten byzyn van de Hooftmans mit hem gedient hebbende.

Sullen binnen een maent voor den voirsz. eerste Jaermarct van Meye, overleveren haren rolle van de Schutterie, om de zelve ten believen van Schout, Burgermeesteren, ende Gerechte in der tydt, te mogen werden ghemuteert off verandert.

Beroerende de gerechticheyt van de gemeen Schutteren, ende haer twee leden (1), zal men deselve van Stadts wegen gelyck doen, ende volgen laten, indien de uyterlicke noot deser Stede des nyet en wederzeyt.

Sullen de Deeken ende Hooftmans oock vervolch doen, omme de ongesloten reeckeninge van de Schutterie dienende, indien daer eenighe zyn te doen, opnemen, hooren, ende sluyten voor Schepen Meesteren, zoo van outs gewoonlicken es.

Naer welcke instructie de voirsz. Deeken, ende Hooftmans hen onder haeren burger eed, daer meede zy deze Steede verplicht staen, zullen hebben te gedraegen.

Aldus geraempt opten tweeden Meye anno XV^{c}. acht en tzeventich, by de voirsz. Schoudt, Burgermeesteren, ende Gerechte.

Onderstondt:

My jegenwoordich,

J. van Hout.

Copien uit de Secretarie der Schutterye te Leyden. En uit de Notulen van Deken en Hoofdmannen der Schutterye.

(1) Laden *of* Loden.

Die van den Gerechte geeven den Deeken en de Hoofdmannen magt om kennis te moogen neemen van zaaken en voorvallen op wachten, reizen, en tochten, om die te straffen met geldboete, tot twaalf guldens toe, enz.

Den 1. *October* 1586.

Die van de Gerechte dezer Stadt Leyden, begerende naer het uyteyschen van heurluyder ampt, daer inne by alle behoorlycke wegen ende middelen te voorsien, dat de Schutterye deser Stede mach blyven in de goede ordre ende geregeltheyt, daer inne de zelve by toedoen, ende naersticheyt van de Deeken ende Hooftmans, jegenwoordelycken in dienst zynde, es gebracht, zonderlinge in 't stuck van 't onderhout van de nachtwachten, ende dat die niet weder en comen te verlopen, tot groot nadeel deser Stede, gesamentlycken, dat de voorsz. Deecken ende Hooftmans, in de oussfeninge ende bedieninge van de zelve hem opgeleyde ampten, te meer mogen werden gerespecteert, ende zy luyden de voornoemde van der Schutterye mit meerder authoriteyts in behoorlycke ordre ende geregeltheyt mogen houden, ende dat gelycke desordren, als onlangs bejegent zyn, mogen zyn verhoet, voorcomen, ende beleth: hebben naer deliberatie, ende communicatie mitten anderen gehouden, mit goede ende rype kennisse van zaeken geresolveert, ende sulcx de voornoemde Deecken ende Hooftmans, geauthorizeert, resolveren ende authorizeren mitsdezen, dat zy van nu voortsaen kennisse zullen mogen nemen van alle zodanige zaecken, de welcke onder die van de Schutterye vallen sullen op ter wachten, of die uyt zaecke van de wachten spruyten, ende de zelve aenhangich zullen zyn. Van gelycken van alle zodanige zaecken, die onder de voorsz. van de Schutterye vallen sullen op reysen, ende tochten, daer die van de Schutterye van Stadswegen zullen werden uytgeschict, te weten, zodanige zaeccen aen de welcke Lyff, noch Lith zal wesen verbeurt, off die niet vermengt en zullen zyn mit verlies, off verminderinge van yemants ere, naem, off faem, ende dat zy de zelve zaecken civilicken ten behouve van de Schutterye zullen mogen straffen mit geltboeten, niet te boven gaende de somme van twaelf gulden, van veertich groten 't stuck; Gehouden blyvende van den ontfang der zelver boeten, onder andere, in haerluyder reeckeninge te verantwoorden: in zulcken verstande nochtans, dat de pertye, die hem by het oordeel, of vonnisse van de voorsz. Deecken, ende Hooftmans, bevinden zullen bezwaert te zyn, zich daer van zullen mogen beroupen aen 't College van de voorsz. van de Gerechte in der tyt, omme by de zelve pertyen, ten wederzyden volcomelicken gehoort 't oordeel van Deecken, ende Hooftmans te werden bevesticht, off te niet gedaen, vermindert, off vermeerdert, zoe naer gelegentheyt van zaecken bevonden zal werden te behoren. Ende dit alles by provisie, ende tot kennelyck wederseggen toe van die van den Gerechte, in der tyt; Daer van den voornoemde Deecken ende Hooftmans t' haren versoucke de jegenwoordige acte es vergont.

Aldus gedaen op 't Raedhuys, by Foy van Brouchoven, Schout, Jan Jansz. van Baersdorp, Claes Willemsz. van Warmont, Pieter Adriaensz. van der Werff, Burgermeesteren; Willem Jansz. van Eemskerk, Andries Jacobsz. Hollen Florysz. Lourys Andriesz. van Swaenswyck, Mr. Vranck Duyck, ende Meester Ysaac Claeszoon, Schepenen, opten eersten Octobris anno duysent vyffhondert zes ende tachtich.

Onderstont:

My jegenwoordich,

J. van Hout.

Copien uit de Secretarie der Schutterye te Leyden. En uit de Notulen van Deken en Hoofdmannen der Schutterye.

Re-

Resolutie van den Gerechte der Stad Leyden, dat de Hoofdmans der Schutterye met kennis van den Deeken, alle Mennonisten, op zekere contributie moogen stellen, om vry van de wacht te weezen.

Den 23. April 1592.

Die van de Gerechte deser Stadt Leyden, hebben geresolveert, ende verclaert, dat de Hooftmans van de Schutterye deser Stede mit kennisse van den Deecken der zelver Schutterye, alle de Mennonisten zullen mogen stellen op eenige contributie ten behouve van de Schutterye, ende mits de zelve verstreckende, zullen zodanighe persoonen vry mogen zyn van wachten, ende Schutterlicke diensten.

Aldus gedaen op 't Raethuys in heurluyder vergaderinge opten XXIII^en^. April, anno XV^c^. tweëntnegentich.

Onderstondt:

My jegenwoordich,

J. van Hout.

Copien uit de Secretarie der Schutterye te Leyden.

Resolutie van die van den Gerechte der Stad Leyden, tot het geeven van Leveryen aan de Officiers der Schutterye.

Den 9. April 1599.

Die van den Gerechte der Stadt Leyden op 't Raedhuys in haer vergaderinge, in deliberatie geleyt hebbende, offmen jegen de aenstaende wapenschouwing, den Hooftmans, Lieutenanten, Fendrechs, ende andere Bevelhebberen, tot laste van der Schutterye, ende gelyck tot noch toe altoos het gebruyck es geweest, niet en zoude vereeren met eenige Leverye, ofte Veltteyckens, hebben die van den Gerechte om de Schutterye, die geheel in verloop es geraeckt, weder te brengen in goede ordre ende geregeltheyt, geresolveert ende verstaen, dat opte aenstaende wapenschouwinge, de Hooftmans, Lieutenanten, Fendrichs, ende andere Bevelhebberen, tot laste van der Schutterye, gelevert zullen werden Levereyen, off Veltteyckens van de . . . olendren (1) van de Stadt ende, dat zoe wel de Adelborsten, Rondachiers, als Mosquettiers, alles naer ouder gewoonte.

Aldus gedaen op 't Raedhuys in vergaderinge van die van den Gerechte, opten IX^en^. Aprilis, anno XV^c^. XCIX.

My jegenwoordich,

J. van Hout.

Copien uit de Secretarie van de Schutterye der Stadt Leyden.

(1) *Mogel.* Hollandren.

Die van den Gerechte der Stad Leyden geeven aan de Vergadering van vier Hoofdmannen, en daar boven, magt om over alle voorvallende zaaken, zelf in 't afwezen van den Deken, te moogen handelen en besluiten.

Den 1. *Juny* 1600.

Op huyden den 1en. Juny des Jaers XVIC. es by die van den Gerechte deser Stede geresolveert ende verstaen, dat op alle ordinarysse comparitien van Deecken, ende Hooftmans van de Schutterye de presente ende comparerende Hooftmans, vier ende daer boven sterc zynde, in alle voorvallende zaecken van der Schutterye, zullen mogen besoingeren, ende resolveren, oic by afwesen van den Deeken, ende dat hy deur ziecte, of andere wettige verhindernissen, niet en heeft connen compareren, mits dat hy t'elckens te vooren behoorlicken ende naer gewoonte zal werden verwitticht, in zulcken verstande nochtans, dat in zaecken van merckelicken gewichte, ende zwaricheyt, 't welc tot haer goede discretie wert gelaten, zy de compste van den Deecken zullen hebben te verwachten, ende daer op zyn advys af te vorderen ende te verstaen, van 't welc geordonneert en gemaect, en Deecken ende Hooftmans gelevert te werde acte, om hen daer naer te gedragen. Gedaen ten dage en jaere voorsz.

Onderstondt:

My jegenwoordich

J. van Hout.

Copien uit de Secretarye der Schutterye te Leyden. En de Notulen van Deken en Hoofdmannen der Schutterye.

Die van den Gerechte der Stad Leyden, geeven den Deken, en de Hoofdmannen der Schutterye magt, om de Adjuncten van den Wachtmeester te moogen af stellen, en te straffen.

Den 30. *May* 1617.

Die van de Gerechte der Stadt Leyden, by de Hooftmans van de Schutterie voor gedragen zynde, hoe dat de Wachtmeester, en zyne Adjuncten, haer luyden nae 't behooren nyet respecteerden, noch gehoorsaemden, principalicken in 't aendienen van de faulten, en overtredingen op ter waeht voorvallende, ende dat ter oorsake zy meenen nyet volcomentlick te staen onder 't gebyet van de zelve Hooftmans, als die de macht nyet en hadden hemluyden aff te stellen, deborteren, off andersints te suspenderen; versouckende daeromme de voorsz. Hooftmans, dat zyluyden ten overstaen van den Deecken, mochten werden geauthoriseert by overtredinge van den zelven Wachtmeester, off zyne Adjuncten, die te mogen straffen, by deportement, suspensie, off andersins. Zoo is 't, dat die van de Gerechte, naer onderlinge communicatie, goet gevonden hebben, by provisie Deecken en Hooftmans gesamentlicken te authoriseren, de Adjuncten de de Wachtmeester, in gevalle van overtredinge van haerluyder ampt en dienst, te mogen straffen naer 't bevint van zaecken, oock uytterlick by debortement van haeren dienst; wel verstaende nochtans, dat nyemant totten zelven dienst weder sal mogen werden aengenomen, dan mit kennisse en by electie van die van de Gerechte, blyvende nyet te min d'instructie, zoo op de Wachtmeester als syne Adjuncten gemaect in 't vorder in syn geheel, waer naer Deecken, en Hooftmans in 't corri-

corrigeren en ftraffen den zelver, hen fullen mogen gedragen. Aldus gedaen in haere vergaderinge, den XXXen. Meye, anno XVIc. zeventien.

Onderftondt:

My jegenwoordich

J. van Swanenburch.

Copien uit de Secretarye der Schutterye te Leyden.

Refolutie van den Gerechte der Stad Leyden, dat de Hoofdmannen der Schutterye voortaan niets aanmerklyks befluiten zullen, dan in tegenwoordigheid van den Deken, enz.

Den 30. *December* 1635.

Alfo van oude tyden met goede infichten geftatueert en geordonneert is, dat de Burgemeefters, Regeerders defer Stede in der tydt elx op haer vierendeljaars, by gebeurten, fullen wefen Deecken van de Schutterie, en fulcx op de vergaderinge der Hooftmans van de felve Schutterie de faeken van dien ten beften helpen dirigeren en beleyden, dogh gemerkt, dat federt eenigen tydt herwaerdts verfcheyde vergaderingen by de Hooftmans van de Schutterye gehouden zyn, op de welke den Burgemeefter, wefende Deeken in der tydt, niet en is verfchenen geweeft, ende in defelve vergaderingen van Hooftmans, in 't afwefen van den voorfchreven Deecken eenige Hooftofficieren van de Schutterye gefteld, en ook andere faeken, die confiderabel fyn, verhandelt, en afgedaan zyn, het welck die van de Gerechte defer Stede verclaeren alfo niet te behoren; Soo is 't, dat die van de Gerechte voornoemt, lettende op den dienft van deefe Stadt, en genegen fynde, dat de voorfz. Hooftmans in het beleyt van de faken der Schutterie met den goeden raedt en directie van de Deecken geadfifteert en gefterkt mogen zyn, goedgevonden, en gerefolveert hebben by defen, dat van nu voortaan de Hooftmans van de Schutterye defer Stede, die nu fyn, en namaels wefen fullen, op alle foo ordinare, als extraordinare vergaderingen, de faeken van de Schutterie aengaende, die fy fullen leggen of houden, tydelyck fullen doen verfoecken den Burgemeefter, wefende Deecken van de Schutterie, in der tydt, en fulcx doende defelve vergaderingen niet en fullen aenvangen, ofte houden, ten fy dat hem van de infinuatie, ten fine voorfchreven aan Deecken gedaen, gebleken fal zyn, op poene, dat anderfints haerlieder gebefoigneerde voor nul en van onwaerde fal werden gehouden: dat mede geen Hooftofficieren van de Schutterie tot den Quartiermeefters incluys, en fullen mogen werden verkoren ofte verandert, dan met goedvinden, en in het bywefen van de voorfz. Deecken, ofte de gefurrogeerde Burgemeefter in fyn plaetfe, en dat fulx de voorfchreven Hooftmans met de verkiefinge, ofte veranderinge der voorfz. Hooftofficieren, fo lange fullen moeten ophouden tot dat den Deecken, ofte de voorfchreven gefurrogeerde mede in haer vergaderinge verfchenen fal fyn, op poene van nulliteyt van haerlieder gebefoigneerde, als vooren; en op dat 't gunt voorfchreven is, conform de goede intentie van die van de Gerechte voornoemt, by den jegenwoordige Hooftmans mag werden geëffectueert, en dat de Hooftmans, die hier naer fullen werden verkoren, door inadvertentie hier jegens niet en komen te doen, is by die van de Gerechte voornoemt goetgevonden, dat defe refolutie den jegenwoortdige Hooftmans bekent gemaekt, en jaerlycx op d'eerfte vergaderinge naer nieuwe jaer, van Deecken en Hooftmans van de Schutterye fal werden gelefen, door den Secretaris van de felve Schutterie, de welcke daer van mede de geheuchenis fal helpen dragen en houden.

Aldus gedaan den 30en. December 1635.

Den 3en January 1636. is den Hoofdmans by de vergadering van die van den Gerechte mondeling bekendt gemaeckt, en den 4en. dito, door den Secretaris Baersdorp, aan den Secretaris Hogeveen in gefchrifte overhandigt.

digt, en by deselve, in de eerste, en tweede vergadering van den Hooftmans daer aen volgende voorgeleesen de voorgeschreeve Resolutie.

Uit de Notulen van den Deken en de Hoofdmannen der Schutterye te Leyden.

Kaerte en Ordonnantie naar de welke de Deekens en Hoofdmannen, mitsgaders de gesamenlyke broeders en de beminnaars van de E. hantbooge, in 't Oeffenen en schieten met deselve booge, in den Doelen der Stad Leyden zich sullen hebben te draagen.

Den 15. October 1647.

1. Eerstelicke sullen de gesamentlicke broederen, die nu syn, met den anderen kiesen een Deecken ende vier Hooftmannen. Welcke Deecken ende Hooftmannen sullen berechten, ende beslechten alle misverstanden, ende querellen, die onder de gemeene broeders, 't sy ter saecke van verbeuren van boeten, oft verliesen ende winnen van 't gunt daerom geschooten sal werden, sullen comen te rysen, welckers bedieninge alsoo sal dueren den tyt van een jaer, ende sal naer verloop van 't selve, te weeten opten eersten January, by de gemeene broeders weder een ander Deecken, ende vier Hooftmannen werden vercooren omme 't aenstaende jaer te dienen; doch met soodanigen verstande, dat twee van de affgegaen Hooftmannen, die in 't voorgaende jaer hebben gedient sullen aenwesen ende weder vercooren werden, ende sal alsoo jaerlicxs gehandelt, ende dien voet gevolcht werden.

2. Alle burgeren, poorteren, oft inwoonderen deser Stede, van wat natuur die souden mogen syn, begeerende te werden mede broederen van de E. hantbooge sullen 't selve moeten versoecken aen Deecken, Hooftmannen ende gemeene broederen, ende sullen oock by deselven, by aldien deselve voorsien syn met boogen ende pylen, mitsgaders 't gunt tot het schieten nodich is; in broederschap aengenomen werden: ten waerder iemant van de broederen aen wese, dat den selven persoon oneerlick waere, ofte eenige andere redenen inbrachte, waer door de gemeene broederen, tot kennisse van Deecen, ende Hooftmannen oordeelen, ende verstonden, dat deselve persoon, oft persoonen sulcx conde geweygert werden.

3. Ende sullen de persoonen in de broederschap aengenomen werdende, voor ende alleer sy tot mede broeder sullen gekent werden, in handen van den Deecken moeten belooven dese Caerten ende Ordonnantie in allen deelen naer te comen, sonder te gedogen, dat yets tot krenckinge oft verbreeckinge van dien gedaen sal werden. Ende voorts, ten tyde van hare incompste, aen de gemeene broederschappe doen een vereeringe, ofte erkentenisse van den somme van een sylvere ducaton, ofte de waerde van dien.

4. Ten eynde het schieten ende exerceren bequamelick ende met goede Ordre mach werden gedaen, sullen de gesamentlicke gebroeders by blinde lootinge, ofte cavelinge, haer verdeylen aen twee partyen, ende sal elcke partye onder den anderen schieten ende oufenen, ende gehouden syn te comen schieten, ten minsten eens binnen veertien dagen, op soodanige dagen, als tyden van de cavelingen sal werden gestelt, ende die alsdan te weeten van de partye, wiens beurd het is, niet verschynt om mede te schieten, sal verbeuren een boete van twee stuivers ten waere jemant sieck ofte uytter Stadt waere, in welcken gevallen den selven sal werden verschoont, maer anders niet.

5. Ider van de gebroederschappe sal ten dage van de Cavelinge moeten betaelen een stuiver, ten behouve van de gebroederschappe.

6. Item, die geene dewelcke sal Cavelen, sal alleen de pylen versamelen, sonder dat iemant anders de handen daer aen sal slaen, ende sal de pylen van syn tegenpartye moeten stellen tegens den Doelen, op de boeten van een stuiver.

7. Item, die van de tegenpartye sullen den geenen, wiens beurte het is te schieten, plaets moeten maecken, sonder den eersten te mogen beletten, op de boete van een stuiver.

8. Item,

8. Item, die geene de welcke ſal ſchieten ſonder eerſt ende alvoorens te roupen, ſal gehouden ſyn te betaelen voor boete ſes ſtuivers.

9. Item, oft gebeurde, dat iemandt door den Schutter, naer dat hy alvooren ſal hebben geroepen, ende ſulcxs buyten ſyn Schulde [dat Godt verhoede] gequeſt ofte geſchooten wierde, alwaert ſulcxs datter de doot na volchde, de ſelve Schutter in ſulcken gevalle, ende by aldien hy hem volgens deſe Caerte heeft gedragen, gehouden werden voor onnoſel, ende ſal den gequeſten off verſeerden ſulcxs voor ſyn ſelfs ongeluck moeten draegen.

10. Item, niemant ſal, wanneer de Schutter ſal ſtaen om te ſchieten, ende als vooren ſal hebben geroopen, eenich geluyt off geraes mogen maecken, noch oock niet mogen ſpreecken, die ſulcx doet, ſal verbeuren de boete van een ſtuiver, de helfte ten behouven van 't gebroederſchappe, ende d'ander helfte ten behoeve van den armen deſer Stede.

11. Niemant en ſal vermogen te meten ofte den pyl uyt den Doelen te treccken, als ten by ſyn van ſyn tegenpartye, op de boete van een ſtuiver ten behouven van den armen ende 't gebroederſchap elck de helfte.

12. Oock ſal niemant mogen gecken met eenich boochſchieter, maer veel eer deſelve moeten onderwyſen, op de verbeurte van een ſtuiver, te verdeelen als vooren.

13. Item, niemant en ſal in den Doelen mogen ſchieten, ſoo lange de partye wiens gebeurte het is dueren ſal, jae ſelffs oock niet daer naer, te weten, ten ſelven dage, ſonder toeſtant van de partye, op de boete van een ſtuiver by elck perſoon te verbeuren, te verdeelen als vooren.

14. Alle boochſchieters woonende binnen deſe Stadt, ende niet weſende van deſe gebroederſchappe, ſullen niet vermogen te ſchieten op den dach als wanneer daer partye is, als met toeſtant van den broederſchappe, ende ſullen in gevalle van toelatinge alsdan, te weeten, elck perſoon moeten betaelen twee ſtuivers, ten behouve van de gemeene gebroederſchappe.

15. Niemant, niet weſende van den gebroederſchappe, en wert toegelaeten binnen 't viercant van 't ſchiet ſtuck te comen, wanneer daer by den gebroeders, oft andere geſchooten wert, dan de geenen die t'ſaemen ſchietende ſyn, ofte mede ſullen begeeren te ſchieten, ten waere met believen van deſelve ſchietende Schutteren, op pene van, naer waerſchouwinge, te verbeuren een boete van ſes ſtuivers ten behouve van 't gebroederſchappe, ende den Armen deſer Stede elck de helfte.

16. Oock ſal niemant binnen 't ſchietſtuck eenich oneerbaerheyt, ofte onreynicheyt mogen bedryven, den naeme Godes lichtvaerdelicke gebruycken, nochte by den Duyvel, ofte yets anders Vloucken, noch ſweeren, ſoo iemant ſulcks dede ſal verbeuren vier ſtuivers, ten behouven van den Armen, ende gebroederſchappe elck de helfte.

17. Soo iemant, wiens beurte het is te ſchieten, niet binnen 't ſchietſtuk, ende by de hant waere, ſal verbeuren een ſtuiver, te verdeelen als vooren.

18. Niemant, wie hy ſy, ſal eenich bier, wyn, oft anderen dranck mogen brengen, ofte doen brengen, noch oock niet drincken, binnen 't ſchietſtuck, die ſulcxs dede ſal ten behouve van de gebroederſchappen verbeuren een pinte, 't ſy wyn, bier, oft ander dranck, die hy ſal hebben doen brengen, oft gedroncken.

19. Indien iemant niet te vreden waere met de uytſpraecke, ende oordeel by Deecken ende Hooftmannen voornoemt over haere verſchillen, ende querellen gedaen, ſal daer van mogen verſoucken nader verclaeringe, ende uytſpraecke aen de gemeene gebroederſchappe, ende niet te min by proviſie de uytſpraecke van Deecken ende Hooftmannen voldoen; doch en ſullen de gemeene broeders den ſoodanigen niet mogen hooren, noch oock eenichſints kenniſſe van de differenten nemen, voor ende alleer de proviſionele voldoeninge is gedaen, ende dat den ſelven verſoucker daerenboven ten behouven van de gemeen gebroederſchappe ſal hebben betaelt tien ſtuivers met welcke uytſpraecke hy hem alsdan ſal moeten vernoucht houden ſonder tegen ſeggen, op poene van by gemeene ſtemme van de gebroeders uyt 't broederſchappe geſet te werden.

20. Niemant en ſal vermogen te ſchieten geduyrende de Sondaechſche predicatien, feeſt, ofte bidt dagen door de E. Heeren Mageſtraeten ingeſeth, noch te weeten tuſſchen de predicatien, van negen uyren des morgens, tot 's naemiddaechs

ten drie uyren, op een boete van drie stuivers ten behouven van den Armen; ende gebroederschappe, elck de helfte.

21. Indien iemant van de gebroeders van de E. hantbooch selffs, oft iemant van syne kindren quaeme te trouwen, sal den selven gehouden syn aen de gebroederschappe te doen soodanige vereringe als het hen gelieven sal.

22. Indien iemant van de gebroeders, ofte haere Vrouwen, off Kinderen quaemen te sterven, deselve sullen gehouden syn de geheele gebroederschappe ter begraeffenisse te laeten nodigen, op peene van te verbeuren eens vier stuivers ten behouven van de gebroederschappe.

23. Niemant van de gebroederschappe, sulcxs ter begraeffenisse gebeden synde, sal hem van de begraeffenisse mogen affhouden; maer daer moeten comen op de verbeurte van twee stuivers, ten ware deselve uytter stadt ofte sieck waere, in welcken gevalle, maer anders niet, sal deselve werden geëxcuseert.

24. Indien eenich boochschieter van buytenen quam om te schieten, alwaer het schoon, datter partye was, soo sullen deselve boochschieters gehouden syn, den buyten boochschieters met syn partye te laeten schieten.

25. De gebroeders blyven gehouden haer te verbeuren boetens aen den Ontfanger der selver, de welcke sal wesen een van de Hooftmannen neffens haere verkiesinge daer toe te stellen, ende 't gunt sy met schieten, als vooren sullen hebben verlooren, aen de winners promtelick te voldoen, ofte te vreden te stellen, voor ende alleer sy uyt het schietstuck scheyden, op pene van gehouden te syn dubbelt te betaelen, voor ende alleer sy wederom sullen mogen schieten, ende die sulcx daer toe aengemaent synde, niet en dede, binnen den tyt van drie weecken, sal deselve by gemene stemmen van de gebroeders uyt den gemeenen broederschappe werden gestelt, ende syn naeme werden uyt gewist.

26. Ende sullen alle de voorschreve boetens syn, ende comen voor eene helfte aen den Armen, ende voor de wederhelfte aen de Confrerie.

27. Den Doelwachter sal, daer toe versocht synde, ten geryve van de Schutters met de E. hantbooge t'allen tyden, uytgesondert als vooren, het schietstuck moeten openen, ende de bos, ende papier brengen, als 't van nooden wesen sal, mitsgaders by den Schutters geropen synde daer van een teycken moeten uytsteecken, op dat den Schieter van 't gehoor verseeckert sal mogen syn; des sullen deselve Schutters hem datelick sonder vertreck daer aff moeten loonen ende betaelen.

28. Ende by aldien eenige duysternisse ofte misverstanden uyt dese Ordonnantie te ontstaen [quamen], behouden Deecken ende Hooftmannen van de Schutterye deser Stadt Leyden, daer van aen haer de uytlegginge ende verclaeringe.

Welcke voorgaende poincten ende Artyckelen by Deecken, ende Hooftmannen van de Schutterye deser Stede Leyden wesende rypelycker geëxamineert; Soo hebben sy luyden de selvighe in voegen als vooren, eyndelyck gearresteerdt, lastende eenen jegelycken die de selve souden mogen aengaen, sich nae den inhouden van dien te gedragen op de verbeurte van de boeten ende breucken, in de voorgaende articulen gestatueerd.

Aldus gedaen ende gesloten in haere vergaderinge op den vyftienden October XVI^c. sevenenveertich.

Onderstondt:

My present,

Ende was geteyckent,

W. van Kerchem.

Copien uit de Secretarye van de Schutterye der Stad Leyden.

Van den Krygsraad.

Den 3. February 1749.

Wy Willem Karel Hendrik Friso, by der gratie Gods Prince van Orange en Nassau, Graaff van Catzenellebogen, Vianden, Dietz, Spiegelberg, Buren, Leerdam, en Cuylemburg, Marquies van Veere en Vlissingen, Heer en Baron van Breda, Beylsteyn, der Stadt Grave en Lande van Cuyk, Liesveldt, Dieft, Grimbergen, Herstal, Cranendonk, Warneton, Arlay, Noferoy, St. Vith, Daasburgh, Polanen, Willemstadt, Niervaard, Isselsteyn, Breedevoord, Steenbergen, St. Maartensdyk, Geertruydendergh, Turnhout, Zevenbergen, de Hooge en Laage Zwaluwen, Naaldwyk, Heer van Ameland, Erff-Burggraaf van Antwerpen, en Besançon, Erff-Maarschalk van Holland, Erff-Stadhouder, Capiteyn en Admiraal van de Seeven Vereenigde Provincien, als meede Capiteyn Generaal en Admiraal van de Unie, mitsgaders Ridder van de Kousseband, &c. &c. &c.

Doen te weeten; Nademaal Wy by Onse dispositie en decisie van den 18e. October 1748. gegeven op de Requeste van de Burgers en Schutters der Stadt Leyden, boven het geene Wy reeds by de voorgem: dispositie op het vierde Articul der gemelde Requeste aan den Krygsraad der voornoemde Stadt hebben geaccordeert, aan ons hebben gereserveert om ter bequamer tydt, sodanige verdere schikkingen te beramen en vastteStellen, als Wy souden vermeynen met het waare bestaan, ende convenable vryheyd van een Burger-Krygsraad overeenkomstig te syn; Soo is 't, dat Wy deswegens ingenomen hebbende de Consideratien van Onse Gecommitteerdens Fredrik Hendrik, Baron van Wassenaar, Heere van beyde de Catwyken en 't Zant, beschreeven in de Ridderschap van Holland en Westvrieslandt, Hoogheemraad van Rhynlandt &c., Mitsgaders Mr. Willem Paauw, Raadsheer in den Hogenraade in Hollandt, die Wy in de voorsz. Stadt Leyden hadden afgezonden, om zig van Onsen t'wegen te informeeren op de Zaken en Pointen in de gemelde Requeste vervat; als nu ingevolge van onse voorschreeve reserve goedgevonden hebben, soo als wy goedvinden by desen te verklaaren:

Dat van nu voortaan in de Stadt Leyden zal zyn een Krygsraad van de Schutterye, geconstitueert sodanig en in diervoegen als nader in 't breede is vermeldt, in de Ordonnantie hier na woordelyk volgende.

Ordonnantie en Reglement voor de Krygsraad van de Schutterye der Stad Leyden.

I. De Krygsraad van de Schutterye zal bestaan uyt een Deken, agt Hoofdmannen, en agt Lieutenants (en dus uyt een Hoofdman en een Lieutenant van ieder der agt Vendelen, off Compagnien Schutters) waar van een Hoofdman den naam van Collonel zal voeren, als meede uyt een Secretaris, die teffens Rentmeester van de Schutterye zal zyn; welke laatste zal jouisseeren van zodanige Wedde, en Emolumenten als de tegenswoordige Secretaris en Rentmeester van Deeken en Hoofdmannen geniet.

II. De Krygsraadt sal neemen de kennisse van alle saken de Schutterye Concerneerende, en de selven beregten op deselve wyse, als die by 't Collegie van Deken en Hooftmannen van oudts aff tot nu toe berigt syn, behalven alleen die poincten waar inne by deese eenige veranderinge werd gemaakt.

III. De Deken sal soo en in diervoegen, als sedert den Jaare 1588. is gepracticeert, moeten syn een der Vier Heeren Regeerende Burgermeesteren in de tydt, by tourbeurte, elk voor de tydt van drie Maanden by de Jongste te beginnen.

IV. Den oudste nu in dienst synde Hoofdman sal vereerdt werden met den naam van Collonel, dog sal by vacature by die van den Geregte wederom een van de Hoofdmannen worden genomineert, om met den naam van Collonel vereert te worden.

V. Onder de Officieren van yder Compagnie die by onse voornoemde dispositie, in dato den 18. October 1748. geauthoriseert syn geworden, omme by sterfte off andere vacature van een Hooftmansplaats, te formeeren een Nominatie

van twee Perfonen, waar uyt by den Geregte één tot Hoofdman fal werden geëligeert, fullen voortaan begrepen fyn de Lieutenant, Vaandraager, Lieutenant Vaandrager, Corporaal van de Adelborften, en de Quartiermeefters van de Compagnie, waar in de Hooftmansplaatfe vaceert.

VI. Om de voorfchreeve Nominatie te formeeren fal de eerfte Officier van de Compagnie gehouden fyn binnen den tyd van veertien dagen (na dat hem door Heeren Burgermeefteren kenniffe van de vacature fal fyn gegeven) de overige Officieren van de Compagnie by een te doen komen, en defelve door den Wagtmeefter van de Compagnie twee dagen te vooren te doen aanfeggen, dat fy op den tydt by hem gefteld, moeten komen op 't Raadhuys in de ordinaire Vergaderkamer van den Krygsraadt, om te treeden tot de Nominatie, welke Nominatie geformeert fynde, door alle de Præfente Officieren fal moeten werden ondertekent, en door twee uyt de felve aan die van den Geregte ten fpoedigfte overgelevert.

VII. En in cas de ftemmen van de hier voorgemelde Officieren in 't formeeren van de voornoemde Nominatie quamen te fteeken, fal als dan de eerft in rang fynde Officier van defelve een Concluderende ftem hebben.

VIII. Dewyl volgens het aloude gebruyk, de refpective Hooftmannen van de Schutterye, nevens alle die geenen, welke eenige fmaldienften bedienen, telken Jaaren met het uyteynde van dien van haare voorfchreeve dienften los fyn, en telkens voor een Jaar door die van den Geregte daar over word gedisponeert, foo fal by aldien die van den Geregte mogten goedvinden, een off meerder Hooftmannen in haar voorfchreve dienft niet te continueeren, tot fuppletie van de vacante Hoofdmansplaatfe geprocedeert moeten werden, indiervoegen als hier vooren Articul V. gemelt ftaat.

IX. By vacature van een Lieutenant, Vaandrager, Lieutenant Vaandrager, Corporaal van de Adelborften, Quartiermeefteren en Adelborften, fal de Voorflag tot die dienften als van ouds, door den Hooftman der Compagnie aan den Krygsraad gedaan worden, om daar op desfelfs goedkeuringe te erlangen.

X. De Begevinge van de Bedieningen van de Secretaris en Rentmeefter, en de twee Wagtmeefteren fal blyven aan die van den Geregte, om by de aangeftelde perfoonen tot kennelyk wederfeggen toe bedient te worden op fodanige Inftructie en Reglement als op de voornoemde Bedieningen bereyds by die van den Geregte der Stadt Leyden is gemaakt, off in 't vervolg nog foude mogen worden gemaakt.

XI. De Subftituyt Wagtmeefter, Noodhulpt van Wagtmeefteren, Collecteur van 't Appointegeldt, Drilmeefter, en Doelenwagters Ampten, fullen in 't vervolg ftaan ter begeving van de Leeden van den Krygsraadt.

XII. Het opfigt en onderhoudinge van den Doelen fal insgelyks ftaan onder de beheringe van den Krygsraadt, edog fal Jaarlyx tydelyk voor den 15. July door den Krygsraadt aan Gecommitteerdens uyt den Geregte op den Doele Rekening werden gedaan als van Ouds.

XIII. De refpective Hoofdmannen van de Vaandels ieder in den Haren fullen hebben de aanftelling van de Tambours.

XIV. Het zal in 't vermoogen van den Krygsraadt zyn, zodanige Perfoonen, dewelke zy, om haare indispofitie, gefintheyd, of andere reedenen, goedvinden van de Schutterye en Nagtwagt te verfchonen, of voorby te gaan, te ftellen als Geappoincteerde, 'sjaarlyks op zeekere fomma van Penningen, na yders ftaat en middelen, niet gaande, boven de dertig, nog beneden de agt guldens, voor ieder, of by forma van uytkoop in eens iemandt van de Nagtwagt te ontflaan: Des dat de voorn: Penningen verftrekt zullen werden tot onderhoudt van den Doele, alsmeede om daar uyttevinden de verdere Laften van de Schutterye als van ouds.

XV. De Krygsraadt zal gehouden zyn, om de veertien dagen des Dingsdags namiddag de klokke twee uuren ordinaris te vergaderen op 't Raadhuys ter plaatfe zoo als tot nog toe gebruykelyk is, op de boete van fes ftuyvers by yder afblyvende Lidt van den Krygsraadt, te verbeuren; of zoo dikwils als defelve door den Deeken, of ook den Collonel Extraordinaris by een geroepen zal werden, zullende in 't laatfte geval de Leeden van den Krygsraadt verbeuren twaalf ftuyvers.

XVI. De voornoemde Krygsraadt, en een ieder Lidt van dien zal gehouden zyn te agtervolgen ende natekomen, ende ook zoo veel in haar is, door anderen doen agtervolgen, en nakomen, niet alleen dit ons Reglement op den Krygsraadt voornoemt,

noemt, maar ook verders alle ſodanige ordres en Reglementen, en wel byſonder die op de nagtwagt, als by die van den Geregte der ſelver Stadt bereyds ſyn gemaakt, en in 't vervolg nog ſouden mogen worden gemaakt; ſodanig dat de Krygsraadt voornoemt ſal vermogen alle boetens en breukens, als meede alle andere Penningen deſelve Competerende te doen invorderen, ſoo als Deken en Hooftmannen ten allen tyden, en van ouds aff, geregtigt ſyn geweeſt te doen.

En dewyl de Hooftmannen off Capiteyns der Schutterye door onſe bovengemelde Gecommitteerdens aan ons hebben verſogt, van hunne Hooftmans off Capiteynsplaatſen te mogen werden ontſlagen, ſoo hebben Wy, reguard neemende op het ſelve verſoek, en voorts bedagt ſynde, op alle ſodanige middelen, waar door de Ruſt, en de ſoo nodige ordre onder de Schutterye van de gemelde Stadt, ſouden konnen en mogen werden herſteld en bewaart: goedgevonden te verklaren, gelyk Wy verklaaren mitsdeſen, dat alle de Hooftmannen off Capiteynen, Lieutenants, Vaandrigs, Lieutenants Vaandrigs, Corporaals van de Adelborſten, Quartiermeeſters, en Adelborſten van alle de agt Vaandelen off Compagnien Schutters, ſoo als, die jegenswoordig in dienſt zyn, uyt hunnen voorſz. dienſt in de Schutterye door ons worden gedimitteert, en ontſlagen uyt den Eedt, die zy in hunne reſpective voornoemde dienſten hebben gedaan, henlieden bedankende voor den dienſt aan de Stadt gepreſteert: ſonder dat dezelve nogtans daar door in haar Eer of Goede naam zullen zyn verkort of benadeelt.

En ſtellen Wy in plaatſe van alle deſelve aan:

Volgden de Naamen.

Laſtende Burgermeeſteren der Stadt Leyden, omme de voornoemde aangeſtelde Hoofdmannen of Capiteynen in den Gewoonen Eedt te neemen; en voorts die van den Krygsraadt hier boven gemelt, om de verdere Officieren, als Lieutenant, Vaandrigs, Lieutenant Vaandrigs, Corporaals van de Adelborſten, Quartiermeeſters, en Adelborſten reſpectivelyk te beëdigen, ſoo als des behoort en gebruykelyk is.

En dewyl wy in Ervaringe zyn gekomen, dat de agt Vaandels of Compagnien Schutters althans te ſterk zyn, en uyt te veel Manſchap beſtaan, dan dat deſelve in de vereyſchte order konnen worden gehouden, zoo werd de nu aangeſtelde Krygsraadt geauthoriſeert, en gelaſt, om met den eerſten de agt Vaandels of Compagnien Schutters nategaan, en ieder van dezelve by Proviſie voor het jegenwoordige te reduceeren op hondert vyfentſeſtig Hoofden, ofte op ſoo veelen als voor ieder Compagnie het nuttigſte zal worden geoordeelt; en om de overige Schutters boven 't voornoemde getal uyt haar Eedt by ieder van hen als Schutter gedaan te ontſlaan, en deſelve te bedanken voor hunne dienſt als Schutters aan de Stadt beweeſen.

Welverſtaande dat deeſe onſe diſpoſitie alleenlyk plaatſe ſal hebben voor deeze reyſe, zonder dat die in Conſequentie ſal werden getrokken, maar dat hier na het Reglement op de Krygsraadt, en 't gunt daar by is vermelt, zal worden agtervolgt, en nagekomen.

Beveelende voorts en gelaſtende die van den Gerechte der Stadt Leyden deeze Onze nadere diſpoſitie en Ordonnantie te doen Publiceeren, en met den druk gemeen te maken, en alle en een ygelyk der Schutters en Burgers der voornoemde Stadt zig na deſelve te gedragen.

Gedaan in 's Gravenhage den 30. January 1749.
En is getekend
Prince d'Orange & Naſſau.
Onder ſtond
Ter Ordonnantie van zyne Hoogheyd
En is onderteekend
J. de Back.

Aldus deze na Klokke geſlag den Volke gepubliceert op den 3. Febr. 1749.
Door my
Was getekent
Andreas Cunæus.

Instructie by die van den Gerechte der Stad Leyden gemaakt, en gearresteert, omme daarop, mitsgaders op den voet en de ordre daar inne begreepen het Secretaris- en Rentmeesterschap van deezer Stede Schutterye aangenomen en bedient te werden.

Den 1. *February* 1749.

1. Eerstelyk, zoo zal niemand tot Secretaris en Rentmeester deezer Stede Schutterye mogen werden geëligeert, of aangenomen, dan die geenen die professie doet van de gereformeerde Christelyke Religie, ofte die deselve is toegedaan, en zyn Borgerschap, het zy door geboorte, koop, of andersints verkregen, en den ouderdomme van vyffentwintig jaare bereykt zal hebben.

2. Den gemelden Secretaris en Rentmeester zal niet mogen zyn in de Regeeringe, ofte gelyk Minister van deeze Stad, en geene meerdere ampten, ofte officien mogen bedienen [waar onder egter de smalle diensten niet begrepen zyn] ten zy hem zulx by expresse resolutie van die van den Geregte vergund wierd.

3. Den gemelden Secretaris en Rentmeester zal niet mogen zyn een Lidmaat van de Universiteit, en indien de zelve als zodanigen Lidmaat ter rolle van de Universiteit zoude mogen weezen geinmatriculeert, zal de zelve gehouden zyn voor den aanvang van zyne bedieninge deszelfs naam uyt de voorsz. rolle te doen royeeren.

4. Den voorsz. Secretaris en Rentmeester zal niet vermogen by occasie, ofte in vergeldinge van deszelfs respective bedieningen, van ymand [wie hy ook zoude mogen zyn] eenige giften, gaven, ofte geschenken aan te neemen, nochte te doen aanneemen, directelyk of indirectelyk in geenderhande manieren.

5. De voorsz. Minister zal gehouden zyn alle zaaken en deliberatien, zoo wel by den Krygsraad, als by den Deeken, Collonel, en Hoofdmannen deezer Steede Schutterye rakende, getrouwelyk secreteeren, voor zoo verre de zelve eenige secretesse zullen komen te vereysschen.

6. Zal wyders den bovengemelte Minister geen consultatie, of raad mogen geeven in zaaken, die directelyk, of by consequentie tegens het intrest van de Stad, Luyster, en respect van de Regeeringe, Krygsraad, ofte wel der zelver persoonen, en leeden in het particulier zoude mogen strecken, maar in tegendeel gehouden zyn, zoo wanneer zodanige zaaken tot zyne kennisse zoude mogen komen, daar van aan H. H. Burgemeesteren, ofte aan den Krygsraad, na omstandigheeden van zaken, opening te geeven, ende voorts by alle occasien de eere, en reputatie van de Stad, en haare Regeeringe met zyn uytterste vermogen voor te staan, ende te maintineeren.

7. De voorsz. Minister zal niet vermoogen uyt de Stad te reyzen om daar buyten te vernagten, zonder daar van alvorens aan Heeren Burgemeesteren, en den Collonel kennisse gegeeven, en over zulx consent van de zelve verkreegen te hebben.

8. De bovengemelte Minister zal, als Secretaris gehouden en verpligt zyn by te woonen, ende te assisteeren in alle, zoo wel ordinaris als extraordinaris vergaderingen van den Krygsraad, of wel particulierlyk de vergaderingen van Deeken, Collonel, en Hoofdmannen, en van alle propositien, deliberatien en verhandelde zaaken, de Schutterye deezer Steede rakende, houden behoorlyke notulen, de genome resolutien te brengen in geschrifte, en in de naastvolgende vergaderinge te resumeeren.

9. Den voorsz. Secretaris zal gehouden zyn aandagtelyk gaade te slaan op 't geene ter vergaderinge van den Krygsraad, of wel particulierlyk ter vergaderinge van Deeken, Collonel, en Hoofdmannen, in deliberatie gelegt, ende by de leeden derzelver op alzulke deliberatien gevoteert zal worden, ende zoo wanneer hy zal koomen te verneemen, dat zodanige deliberatien, ofte *vota*, tegens voorgaande resolutien zoude mogen stryden, zal hy gehouden zyn aan 't voorsz. Collegie daarvan eerbiediglyk te doen behoorlyke advertentie.

10. Den gemelte Secretaris zal moeten zorgdragen, dat alle jaren, en wel voor den eersten Augustus van yder jaar, op groot mediaan papier geschreven, zyn de rolle der Schutteren van de respective Hoofdmannen deezer Steede Schutterye, benevens het doubbelt van dien, geschreeven op ordinaris papier, welke laatste

aan de Hoofdmannen moeten werden overgegeeven, blyvende de eerstgemelde op de Hoogwagt berusten, gelyk van outs gebruykelyk is geweest.

11. Zal wyders den gemelden Minister gehouden zyn, alle de Vergaderingen, in het achtste articul breeder gementioneert, in persoon by te woonen, en waar te nemen, zonder daar toe yemand anders te mogen gebruyken, ofte surrogeeren, dog in cas van ziekte, ofte andere wettelyke verhinderingen, zal den jongsten in dienst zynde Hoofdman versogt worden, als Secretaris te fungeeren, en de vereyschte notulen te houden.

12. Zoo wanneer binnen de voorsz. Stad, in tyd en wylen, ['t geen God verhoede] eenige brand, oproer, ofte tumulte zoude mogen koomen te ontstaan, zal de voorsz. Minister gehouden zyn aanstonds, na dat hy daar van kennisse zal hebben bekoomen, zig te laaten vinden op het Raadhuys deeser Steede, in de gewoonlyke vergaderkamer van den Krygsraad, omme deselve te adsisteeren, ofte aftewagten de ordres ofte last, die hem by Heeren Burgemeesteren, die van den Geregte, ofte Krygsraad, in der tyd, zullen gegeeven werden.

13. Zal verders, tot kennisneeminge deezer Steede Schutterye, ende zaake daar toe relatieff, aan den Secretaris overhandigt werden de respective notulboeken, benevens alle andere boeken, charters, papieren, en documenten, deezer Stede Schutterye concerneerende, welke in zeekere kast op de Kleyne Capiteynskamer, in den doelen berusten, ten welken eynde aan de Secretaris zal bezorgt worden een sleutel, omme deselve aldaar getrouwelyk te bewaren. Van alle welke boeken, chartres &c. den Secretaris met den aanvang van zyne bedieninge gehouden zal zyn te maken een generale inventaris, welcke opgemaakt en geformeert zynde, ten allen tyden aan de Heeren Burgemeesteren, ofte den Krygsraad, zulx requireerende, zal moeten verantwoort worden.

14. Den Secretaris zal gehouden zyn aan den Krygsraad, ofte Leeden van dien, zulx requirerende, te geeven behoorlyke visie van alle sodanige boeken en papieren, welke zy vermeynen tot hunne onderrigtinge nodig te hebben, en indien den Collonel, ofte een van de Hooftmannen mogten goedvinden, eenige van deselve een wyl tyds van noden te hebben, zal den Secretaris gehouden zyn deselve over te geeven, dog onder behoorlyke recepisse, en eenige tyd verlopen zynde, deselve weederom afvorderen, om by hem weg gelegt en bewaart te kunnen werden, dog zal wel aandagtelyk daarop moeten letten, en agt geeven, dat aan niemand buyten de regeeringe, ofte buyten den Krygsraad, eenige actens, visie, extracten, copien, ofte resolutien deeser Steede Schutterye concerneerende, gegeeven worden, ten waare hem zulx by Burgemeesteren, ofte die van den Krygsraad mogte werden geordonneert.

15. Den Secretaris zal zig in allen opzigten ook moeten gedraagen naar de ordonnantie op de nagtwagt deeser Stede, by die van den Geregte gemaakt, ofte in 't vervolg van tyd te maaken.

16. Den bovengemelden Minister zal, als Secretaris jaarlyks voor een tractement uyt de beurse deeser Steede Schutterye genieten een somme van eenhondert sesendertig gulden, boven en behalven zeekere somme van ses gulden onder de naem van handschoenegeld bekent, zonder ietwes verder extra ordinaris te mogen declareeren, blyvende ook de nodige materialen, en schryfbehoeftens ten zynen particuliere lasten, en kosten.

17. Belangende het Rentmeesterschap deser Steede Schutterye, zal deselve uyt dien hoofde den ontfang hebben, van alle penningen, en inkomen deeser Steede Schutterye rakende, egeene van dien uytgesondert, en zal wyders betaling mogen doen van alle ordinaris, en extraordinaris tractementen, zoo aan de Wagtmeesteren, als andere persoonen, als meede van alle andere zaaken, de lasten van deser Steede Schutterye rakende, en wyders de selve penningen verstrecken ten meesten oirbaar en proffyte van bovengemelte Schutterye, zonder eenige van de selve te moogen gebruyken, of bezigen tot zyn eyge proffyt, ofte particuliere zaaken, moetende wyders van den ontfang en uytgaaff pertinentelyk aantekening houden.

18. Den Rentmeester zal gehouden zyn de wagtboetens der Schutteren, die hem door de Wagtmeesters van tyd tot tyd zullen ter hand gesteld worden, afzonderlyk, en apart van de gemeene cassa te houden, op dat deselve om de twee a drie jaaren aan de Schutters, volgens resolutie van die van den Geregte van den 1en. Juny 1747. na het oordeel van den Krysraad met kennisse van die van den Geregte, mogen worden gedistribueert.

19. Den

19. Den Rentmeester zal verders van alle zyne ontfang en uytgave deser Steede Schutterye raakende, doen behoorlyke rekening, bewys, en *reliqua*, aan de Heeren Gecommitteerdens uyt het Collegie van die van den Geregte, benevens van den Krygsraad, gelyk deselve meede alleenlyk aan de voorsz. Krygsraad gehouden zal zyn reekening te doen van de particuliere beurse, spruytende uyt zekere penningen, haar by die van den Geregte toegevoegt, tot verval van de onkosten der byeenkomsten, die de selve gewoon zyn te onderhouden, tot onderlinge vriendschap ende eenigheid.

20. Zal wyders den gemelte Minister, als Rentmeester en Penningmeester, uyt de beurse deeser Stede Schutterye jaarlyx voor tractement genieten, een somme van een hondert dertig gulden, en zal niet meerder mogen declareeren voor het minuteeren, grosseeren, en doubleeren der reeckeningen als een somme van twintig gulden twaalff stuyvers, gelyk van outs gebruikelyk is geweest, blyvende de nodige schryfbehoeftens tot zyn particuliere lasten en kosten.

21. Wert wyders by deesen aan den Secretaris en Rentmeester vergund, om zyn zitplaats in de respective Kerken deeser Steede te mogen neemen in een van de banken van den Krygsraad, daar toe geapproprieert.

22. Ende zal voorts den voorsz. Secretaris en Rentmeester, alles gehouden zyn te doen het geen een goede, opregte, en getrouwe Secretaris en Rentmeester, eer en eedshalven schuldig is, en behoort te doen.

23. Ende zal de voorsz. Secretaris en Rentmeester, boven den ordinaris eed van zuyvering voor het aanvangen van zyne bedieninge gehouden zyn te doen den navolgenden eed:

Ik belove en zweere 't Officie van Secretaris en Rentmeester, op alle de poincten van de voorsz. instructie my van woord tot woord voorgeleesen, getrouwelyk en na myn beste vermogens te zullen bedienen, de eere deser Schutterye, 't profyt en welvaaren te bewaaren en behartigen, de beveelen van Burgemeesteren, Geregte, en Krygsraad getrouwelyk na te koomen en te volbrengen; eindelyk alles te doen, 't geen een getrouw, opregte en goede Secretaris en Rentmeester deeser Steede Schutterye, eer, en eedshalven schuldig is, en behoord te doen.

Zoo waarlyk moet my God Almagtig helpen.

Aldus gedaan ende gearresteerd by die van den Geregte der Stad Leyden, op den eersten February 1749.

Geteekent:

My jegenwoordig,

Andreas Cunæus.

Uit de MS. papieren van den Heere N. N.

Instructie voor den extraordinaris Adjunct van den generaalen Wachtmeester.

Den 14. *October* 1642.

Die van den Gerechte der Stad Leyden, omme goede insichten, ende consideratien, tenderende daer toe, om het ampt van 't Wachtmeesterschap generael van de Schutterie deser Steede meerder lustre ende aensien te geeven, goet gevonden hebben den voornoemden generalen Wachtmeester, van de derde nachtwachte [die hy tot nog toe heeft moeten waerneemen] te excuseeren, ende daertoe tot waerneeminge, ende bedieninge van de selve derde nachtwachte, eenen derde ende extraordinarisse Adjunct van den selven Wachtmeester generael aen te neemen, hebben tot extraordinaris Adjunct van den voornoemden Wachtmeester aengenoomen, sulcx sy aennemen by deesen, Gerrit Pieter van Dorp, omme onder de name van extraordinaris adjunct van den generalen Wachtmeester alleen-

leenlyck waer te neemen, ende te bedienen den derden nachtwachte, soo wanneer de selfde by den voornoemden Wachtmeester sal syn beseth: Ende sulks als dan aldaer op de voorsz. wachte te verrichte, ende waer te nemen, 't gunt de andere twee adjuncten op haere beurtinge nachtwachte, volgens de ordonnantie op de nachtwachten, ende instructie op derselver dienst gemaeckt, gehouden ende schuldich syn te doen, daer toe de voornoemde van Dorp by deesen wert gelast, ende geauthoriseert, gelyk hy oock daer en boven noch gehouden sall zyn, by siekte, nodich verhindernisse, off affweesen, buyten deese Stadt, van den Wachtmeester, alsdan het woort der wachte van den Burgermeester, te haelen, ende ontfangen, 't selve secreet te houden, ende ter wachte te brengen, ende aldaer overgeven aen den geenen, die 't selve moeten ende behooren te ontfangen: Ende sall de voorsz. synen dienst ingaen metten eersten November deeses jaers 1642. ende voor het waernemen ende betrachten van synen dienst, jaerlycx te wedde genieten eene somme van hondert ende twintich gulden, van veertig grooten eene gulde, die hem omme geryckt, ende betaelt sullen werden door den Thesorier ordinaris deeser Stede, in der tyt, tot vier termeynen van den jaere, t' elckens een gerecht vierdepart van dien, onder syne quitantie, mits op ieder termeyn overbrengende atteстatie van den voornoemden Wachtmeester, dat hy de voornoemde synen dienst naer behooren waergenomen, ende betracht heeft.

Gedaen by die van den Gerechte opten 14^en^. October van den jaere 1642.

Onderstondt getekent:

A. v. Hoogheveen.

Uit de Notulen van Deken en Hoofdmannen der Schutterye te Leyden.

Den 20. February 1749.

De instructie voor den eersten Wagtmeester is in allen deelen gelyk aan die van den Substituyt Wagtmeester, uitgezonderd in het

3. Artikel. De eerste of oudste Wagtmeester heeft alleen vryheid van de extraordinaire vergaderingen des avonds op den Doelen, of te blyven.

9. Artikel. De Oudste zal niet meer dan twee, de Tweede, en Substituit Wagtmeester, zullen ieder drie Compagnien waarnemen, enz.

NB. Op het zelve Artikel. Als een der Vendels, die de Oudste Wagtmeester waarneemd, waakt, zal de twede, of de Substituit Wagtmeester ten boven gemelden tyd, de voorsz. penningen voor het huis van den Commandeerende Officier uitdeelen.

10. Artikel. De Oudste Wagtmeester is gehouden 's avonds tusschen halftien en tien uuren, [de Tweede, en Substituit naa negen uuren] by tourbeurten enz.

11. Artikel. De Oudste Wachtmeester is noch gehouden alle avond omtrent tien uuren te koomen op het Raadhuis, om de Wacht, opgetrokken zynde [als wanneer de rol van de waakende Schutters door een van de andere Wachtmeesters gelezen wordt] de monstering by het doorpasseeren te doen, of een iegelyk Burger bevonden wordt behoorlyk, volgens de ordonnantie van de Schutterye gewapend zy, anders de boete te ontfangen, mitsgaders om de penningen van de Schutters aan te neemen. De Tweede, en Substituit enz.

20. Artikel. De Oudste Wachtmeester zal alle dagen 's morgens ten elf uuren gaan op het Raadhuys en in Burgermeesters Kamer; van den oudsten en presideerende Burgermeester, indien dezelve present is, en by absentie van den zelven, van den volgenden, tot den jongsten toe, [is 't nood] haalen 't woord voor de wacht, 't welk hy voorts schryven zal, en verzegeld brengen aan de huizen van de regeerende vier Heeren Burgermeesteren, de agt Hoofdmannen van de Schutterye, en verders noch twee woorden bezorgen op de Hoofdwagt, en een voor den Officier van de Binnenwagt.

21. Artikel. De Oudste Wachtmeester is ook gehouden alle vergaderingen van den Krygsraad aan te zeggen, op speciale ordre van den Deken, of Colonel, ten minste twee dagen te voren, ten zy om voorvallende omstandigheden, hy gelast wordt, de vergadering eerder aan te zeggen.

Het overige is voor de drie Wagtmeesters in alles gelyk.

De Instructie van den tweeden Wagtmeester is in allen deelen gelyk aan die van den Substituyt Wagtmeester, uitgezonderd in het 20ste. Artikel, zynde

Lyst van de tractementen en emolumenten, die de Wagtmeester zal genieten.

Zal by zyne aanstelling ontfangen van den Krygsraad voor Sjerpegeld (1) een somme van twintig guldens uit de Cas van de Schutterye.

Wyders zal alle maand, de maend gereekent op twee en dertig dagen, ontfangen dertig guldens uit handen van den Thesaurier Ordinaris deser Stede, op Ordonnantie van Burgermeesteren, by de Secretaris van de Schutterye getekend, dus in het jaar 342 guld. 3 stuivers 12 penningen.

Zal mede alle maand, de maand gereekend op twee en dertig dagen, ontfangen by quitantie vyfftien guldens uyt handen van den Secretaris van den Krygsraad, dus jaarlyx *f* 171 — 1 — 14.

Zal nog jaarlyks by het afgaan van de Heeren Burgermeesteren ontfangen uit handen van den Thesaurier Ordinaris, de somme van vyftigh guldens, mits het zelve alvoorens by requeste aan haar Ed. Groot Achtb. verzoekende.

Zal mede jaarlyks ontfangen uyt handen van den Rentmeester van den Krygsraad, drie guldens voor handschoenegeld.

En dus vervolgens als in de Instructie van den Substituit Wagtmeester.

(1) Echarpegeld.

Instructie gemaakt by die van den Gerechte der Stad Leyden, waarnaa de Substituyt Wagtmeester deezer Stede Schutterye in de bediening van zyn ampt zich zal hebben te gedraagen.

Den 20. February 1749.

1. Eerstelyck, sal den Substituyt Wagtmeester aan die van den Gerechte, ende Leden van den Krygsraet, alle eer, respecht, en gehoorzaamheyt moeten bewyzen, der zelver bevelen, in alle 't gunt het stuk, ende beleyd van de wagten aangaande is metten aankleven, ende gevolgen van dien: Zoo ook by toeval van brand, tumult, ofte andre voorvallen, ten allen tyden, en plaetsen, getrouwelyke naarkomen, het zy dezelve door die van den Gerechte, den Krygsraat, den Deken, Collonel, Hooftmannen, ofte door derzelver Ministers werden gegeven.

2. Zal niet van huys, ofte buyten deeze Stad moogen reyzen en vernagten, dan met voorweten en consent van den Deken en Collonel, en by derzelver absentie van de Hooftmannen, in welke gevalle of ook by ziekte, of wettige verhinderinge den dienst van 't Wagtmeesterschap, ofte des noods, door deszelfs noodhulp, waargenomen sal werden by een van de andere Wagtmeestren, in dien verstande, dat die voor de extraordinaare diensten ten bescheydentheyd van den Krygsraat zal werden beloont.

3. Zal nog buyten permissie van den Krygsraat, ofte ten minsten van den Deeken, en Collonel, niet vermoogen zich te onthouden van waar te neemen alle ordinaare vergaderinge van den Krygsraad, en van daar zonder permissie niet mogen vertrekken, alvorens de laetste van de Leden uyt den Krygsraat, ofte haar Minister, weggegaan zyn.

4. Zal mede niet vermogen een ander ampt, hoe het selve genaamt zoude mogen zyn, bedienen, ofte doen bedienen, uytgezondert het Collecteurs ampt van

van het appointementgeld, op peene, dat zoo dezelve eenig ander ampt aanvaart, dat hy van zyn Wagtmeestersplaats zal zyn vervallen.

5. Alsoo de bediening van 't voorsz. ampt zonderling vereyscht sobren en nochteren persoonen, daar aan de Stad en Schuttery niet weynig gelegen is, zoo zal (1) de Substituyt Wagtmeester daar op ernstelyk letten, en acht geven, dat hy zich in dronk niet en komt te verloopen, immers zulkx niet van by imant onnut ofte onbequaam tot den dienst op de wagt te werden bevonden, op peene van dien hy dit quam te overtreeden, daar over by den Krygsraad te worden gecorrigeert, en vervolgens ook indien de zaake van meerder gewigt en zwarigheit werde bevonden, door die van den Gerechte, als die de overkennisse aan hen mits deezen behouden.

6. Zal ook gehouden zyn zoo veel doenlyk te vigileeren, dat de ordonantie van de Schutterye, en nagtwagte werd geobserveert, en naargekomen, en van die geene die hier aan mankeeren, zonder simulatie, kennisse geven aan den Collenel, en den Hooftman onder wiens Vaendel eenige ongeregeltheden quam voor te vallen, op poene van by nalatigheyt, by de Krygsraat te werden gestraft, zoo als dezelve zoude oordeelen te behooren.

7. Zal niettemin gehouden zyn, alle en een igelyk in het exerceeren van zyn ampt fatsoendelyk en vriendelyk te bejegenen, zig wel hebben te wagten van imand te injurieren, mede op poene van hier over by den Krygsraad na exigentie van zaaken gecorrigeert te werden.

8. Zal al, en een ygelyk van de Schutterye, zoo wel Officieren, als gemeene Schutteren, ten minsten vier en twintig uuren te vooren van haar wagten, of exercitie in den Doelen behoorlyk verwittigen, op poene, indien door zyn versuym van waarschouwinge eenige boete by den Bevelhebberen, of Schutteren mogte verbeurt zyn, dat hy dezelve betalen zal, en boven dien, by de Krygsraat, na exigentie van zaaken gecorrigeert te werden.

9. Is gehouden drie Compagnien waer te nemen, om de wagt aan de Officieren en Schutters aan te zeggen, en het absent gelt op te haalen, en om s'avonds ten half tien uuren voor de huyzinge van den Commandeerende Officier, uyt te deelen aan de presente Schutters, penningen gestempelt met deezer Stede wapen: wyders zal hy nog in een Compagnie van die twee, die de Oudste Wagtmeester waarneemt, de penningen uytdeelen.

10. Is gehouden s'avonds, na negen uuren, by tourbeurte, met de Medewagtmeesters te komen aan 't huys van den Hooftman, wiens Vaendel de nagtwagt heeft, omme te verneemen of hy iemand van de nagtwagt heeft geëxcuseert, ofte eenige orders aangaende de wagt te geven.

11. Is nog gehouden, als wanneer het zyn tourbeurt is om te waken, s'avonds voor tien uuren te komen op het Raathuys, om na tien uuren, en zoo dra de wagt boven is, de deur van de persse te sluyten, en op te leezen de rol van de Schutters, die behooren te waken, en de absenten daar nevens aan te teekenen.

12 Is verpligt by tourbeurte met de andre Wagtmeesters (2) by nagt op het Raathuys te waaken, en als dan van de Poortiers of Schryvers te ontfangen aan de deur van de groote pers de sleutels van de poorten en boomen deezer Stede, en deselve op de Hooftwagt in behoorlyke order op te hangen ter plaatse daartoe geordonneert, en insgelyks des morgens in handen van de Poortiers, of Schryvers aan de deur van de Pers over te geven.

13. Van gelyke zal hy, als het zyn beurt is te waken, na elf uuren op de Hooftwagt in het wagtboek aenteykenen de namen van zodanige Schutters, welke zyn agtergebleven, met byvoeging van de boeten, welke by haar volgens de Ordonantie op de Schuttery, ende de nagtwagt is verbeurt, zonder ymant op eenigerly wysen te mogen verschoonen, ten zy door den Hooftman van 't Vaendel aan hem zy gelast eenige Officieren of Schutters, afzonderlyk niet aan te teekenen, en sal hy [de absenten van de wagt opgeschreven zynde] het wagtboek presenteeren aan den Commandeerenden Officier, om te onderteykenen; wyders aanteekenen het gunt op de wagt, strydende tegens de ordonantie van de Schuttery en nagtwagt, of andersins strafwaardig mogte voorvallen.

14. Als

(1) De Oudste, Tweede, als ook . . .
(2) En Substituut. . . . .

14. Als wanneer hy de wagt op het Raathuys heeft, is hy mede gehouden, des morgens, na dat de Burgerwagt, en de Luyden van den poortklock sullen afgegaan syn, de deur van de groote pers van 't Raathuys te sluyten.

15. Nog is hy gehouden het absentgelt van de Schutterye in te vorderen binnen vier a vyff dagen, na dat de boeten zyn verbeurt, en die penningen yder vierendeel jaars te verrekenen aan den Krygsraat, of derselver Gecommitteerdens, by een spesefycque lyst, overeenkomstig met het wagtboek, vervattende de namen van de Schutters, ende boetens by haar verbeurt, en het montant van alle syne ontfangene penningen over te leveren in handen van den Rentmeester van de Schutterye.

16. Den Substituyt Wagtmeester sal volgens een lyst, overeenkomstig met de rol van de Schutterye, alle twee, of drie jaaren, op 't goetvinden van den Krygsraat, de verbeurde boetens uyt deylen aan de Quartiermeesters van die Vaendels, die hy waarneemt, daar by overgevende een specificque lyst van de Burgers van 't Quartier.

17. Is ook gehouden jaarlyx, voor het eyndigen van de maant van Mey, aan de Hooftmannen, van die Compagnien, die hy waarneemt, over te leveren een specifique lyst, vervattende de naam, woonplaets, en hanteeringe van sodanige Schutteren, welke door siekte onbequaam geworden, of overleden syn, als mede welke met haar woon uyt de Stadt, of uyt het eene Vaendel, of Quartier na het ander vertrokken syn, ten eynde deselve mogen strekken tot narigtinge der respective Hooftmannen.

18. Als wanneer de Schutters van een Compagnie in den Doelen syn, om te exerceeren, sal hy de rol oplesen, de absenten aanteykenen, en 't absentgeld 's anderen daags invorderen, om weder te werden uytgekeert aan de Burgers van dat selfde quartier, daar in verbeurt is, de eerstemaal dat sy de nagtwagt hebben, omme met den anderen te verteeren, soo egter, dat het geen verbeurt is by de hooftwagt aan haar werd gerestitueert, en dat van de lagewagt aan de lagewagt.

19. Als wanneer eenige poorters, off inwoenders deser Stede in de Schuttery sullen werden aangenomen, moet hy deselve dagvaarden tot twee, of drie diverse reysen, om te compareeren voor den Krygsraat, ten eynde de gewoonlyke Schutters eedt te doen.

20. Lyst van de tractementen en emolumenten, die den Substituyt Wagtmeester sal genieten:

Sal by syn aanstelling ontfangen van den Krygsraat voor Sjerpegeld, een somme van twintig gulden uit de Kas van de Schutterye; wyders sal alle vierendeel jaars by quitantie ontfangen uyt handen van den Thesaurier Ordinaris voor tractament de somma van vyftig guldens, te reeckenen van den dag van syn aanstelling, dus jaarlycx twee hondert gulden.

Sal nog jaarlycx by het afgaan van Heeren Burgermeesteren, ontfangen uyt handen van den Thesaurier Ordinaris de somme van vyftig guldens, mits het selve alvoorens by requeste aan haar Ed. Groot Agtb^ten^. versoekende.

Sal mede jaarlycx ontfangen uyt handen van den Rentmeester van den Krygsraat drie guldens voor hantschoenegeld.

Sal nog jaarlycx ontfangen een somme van vyf gulden dertien stuyvers uyt een ordonnantie van achtendertig gulden, welke by den Krygsraat geslagen werd, ten behoeven van de Wagtmeester, en Substituyt Wagtmeester, en Clercquen, voor verteering by het Collationeeren van de rol, als anders.

Sal ook genieten een derde van 't geen komt over te schieten van de eene stuyver, die ider persoon van de Hooftwagt jaarlycx laat valideeren by de uytdeeling van de wagtboeten voor het opschudden van de matrassen, na aftreck van de tien guldens, die de Concherge van het Raathuys daar voor jaarlycxs ontfangt.

21. Ende ten eynde hy sig in de voorsz. dienst wel en na behooren gedraagt, is hy gehouden te doen den volgenden eedt in handen van Heeren Burgermeesteren:

Ik sweer en belooff die van den Geregte deser Stede, mitsgaders den Deken, Collonel, Hooftmannen, en verdre Leden van den Krygsraat te eeren, respecteren, ende gehoorsaamen, de Ordonnantie van de Schutterye en nagtwagt, mitsgaders myne Instructie, sulks die jegenwoordig gemaakt is, ende in tydt en wylen ver-

verandert soude mogen werden, te onderhouden, en soo veel in my is, by elk des aangaande te doen onderhouden, alle overtredinge tot myne kennisse komende, sonder oogluyking, off imand te verschoonen, of aan te sien, te brengen tot kennisse van den Krygsraat, ende, volgens de beveelen van de selve, de boetens te innen, ende des noods te executeeren, ende de zelve te verantwoorden; Voorts alles te doen, dat een goede, naerstige, ende getrouwe Wagtmeester eer en eeds halven schuldig is, ende behoort te doen;

Zoo waarlyk helpe myn God Almagtigh.

22. Den Substituyt Wagtmeester is mede gehouden voor 't bewindt, handelen, administratie, dat hem toevertrouwt is, te doen voor Scheepenen deser Stede een borgtogt van ses hondert guldens, met te stellen twee vaste en genoegsaame borgen, dewelke staan sullen elk een voor al, ende in 't geheel, ende men mitsdesen houd en verstaat, versaakt, vertegen, ende te buyten gegaan te hebben, de voordeelen van de ordre en splitsinge, ende van de kragte derselver wel ende ten vollen onderrigt te zyn.

23. Wyders sal den Substituyt Wagtmeester de voorsz. eedt en borgtogt alle jaaren, in handen van Heeren Burgermeesteren moeten vernieuwen.

24. Laetstelyk, behouden die van den Gerechte aan haar, om ten allen tyden, dese Instuctie te mogen corrigeeren, amplieeren, en interpreteeren, waar na de Wagtmeester gehouden sal syn sig insgelykx op den eed te gedragen.

Aldus gedaan, geresolveert, ende gearresteert, by die van den Gerechte der Stadt Leyden, op den 20en. February 1749.

Onderstont:

My jegenwoordig,

Was geteekent,

Andreas Cunæus.

Accordeert voor extract authenticq met de notulen gehouden ter Kamere van de Ed. Groot Agtb. Heeren Burgermeesteren en Regeerders der Stad Leyden, van dato den 20. February 1749.

Actum desen 20. Maart 1749.

En was geteekent,

Andreas Cunæus.

Uit de Notulen van den Deken en Hoofdmannen der Schutterye.

NB. Den 12en. January 1701. is geresolveerd, dat de Wagtmeesters eenige diensten by Hoofdmannen doende, moeten het zelve doen met ongedekte hoofde.

Op den 13en. February 1756. is by die van den Krygsraad, geamplieerd het vierde Artik. van de Instructie van den Substituit Wagtmeester, in maniere als volgt:

Het zal den Substituit Wagtmeester vrystaan, benevens deszelfs Wagtmeesters- en Collecteursplaats, ook eenige andere bedieninge in deeze Stad openkoomende, mits niet buiten dezelve moetende waargenomen worden, te bekleeden, zoo echter, dat hy eerst en altoos als Wagtmeester geroepen wordende, zal moeten fungeeren, ofte met voorkennisse en goedvinden van die van den Krygsraad, ten zynen kosten den Noodhulp, of een van de twee Wagtmeesters daar toe aanstellen.

Uit de Notulen van Deken en Hoofdmannen der Schutterye te Leyden.

Orde op de Tamboers, en Fakkeldraagers der Schutterye van de Stad Leyden.

Vergadering gehouden den 15en. December 1716.

Is by Decken en Hooftluyden van de Schutterye geresolveert van nu aff aan de Tamboers, die de fackels dragen, zoo in 't opleyen, als afleyen van de Schutterye, haare fackels, wanneer zy de Schutterye hebben opgeleyt, dezelve zullen moeten uytdooven, en laaten blyven op de lagewagt, tot der tyd en wylen toe zy dezelve weederom afleyden, en als dan laaten branden, tot dat den Hooft Officier, als dan de wagt hebbende, by haar is t' huys gebragt, en als dan dezelve moeten aanstonts uytdooven, zonder verder met dezelve te mogen gaan.

Regels voor de Tamboers.

Ten eersten, op dat de edele Heeren Capiteyns, en verdere Officiers, behoorlyk alle avond met tromslag en toorsligt wel mogte bediend worden, zoo zal gehouden zyn, wanneer een Opper- of Onder-Tamboer ziek komt te werden, van niet te konnen waken, of ligten, het zy Opper- of Onder-Tamboer, yder na zyn rang, zoo zal de naastvolgende genoodzaakt zyn, uyt liefde voor den anderen, te waaken, of te ligten, zoo lang dezelve weder herstelt is.

Ten tweede, zoo wanneer het geviel, dat een Opper- of Onder-Tamboer quam ziek te werden, en de naastvolgende geen occasie had om voor de sieke te waken met tromslagh off toorsligt, zal gehouden zyn, een ander in zyn plaats te stellen op zyn kosten, ende die geene, die het zelve voor een ander waarneemt, zal genoodzaakt zyn het waar te neemen of 't voor zyn eyge persoon was, en zulx niet doende, zal daar verbeuren zes stuyvers, ten voordeelen van de gezaamentlyke Tamboers.

Ten derden, zo het geviel, dat een van de Tamboers, door eenige verhinderinge, zelfs zyn wagt, ofte toorsligt niet konde waarneemen, zal daar toe mogen gebruyken voor de eerste wagt, die hy gereetst daar toe vint van de Tamboers, maar meerder nagten na den anderen, niet konnende waaken, zal gehouden zyn het zelve bekent te maaken aan den Opper- of Onder-Tamboer daar toe gestelt, dewelke, als dan, zullen waarschouwen, die 't zyn beurt is om het voor den anderen waar te neemen, ende zoo dezelve het mogte koomen te weygeren, zal verbeuren twee stuyvers, en een ander van de Tamboers in zyn plaats beschikken; dog zal de geene die de wagt voor den anderen waarneemt genieten alle de voordeelen met zyn meede Tamboer, zoo der eenige komt te vallen.

Ten vierde, zoo zal de geene gezond zynde, ende de wagt voor hem waarneemt, t' elkens verbeuren twee stuyvers, yder nagt, ten behoeven als boven.

Ten vyfde, zullen de Ligters, welker beurt voldaan is, gehouden zyn den geene, die op zyn beurt staat, een van beyden, voor de klok vyf uuren, des namiddag, te koomen waarschouwen, ende de stokken met de blakers meede te brengen, of ten waar saaken, dat dezelve op 't Raadhuys bleeven staan, om des mergens af te ligten, ende zoo het gebeurde, dat hier in gebreken quame te blyven, sullen, als dan, verbeuren drie stuyvers yder, als boven, en zoo het geviel, dat langer als des avonds ten agt uuren, moeten afwagten de kalansie van de Ed. Heeren Capiteyns.

Ten Sesde, zoo wie bevonden werd dronken, ofte beschonken te zyn, in 't slaan van de trom, ofte het ligten, ja ook zoo lang zyn dienst duurt op het Raadhuys, zal t' elkens verbeuren zes stuyvers, als boven.

Uit de Notulen van Deken en Hoofdmannen van de Schutterye der Stad Leyden.

Ordre

Ordre op het sluiten en openen der Poorten en Boomen der Stad Leyden, en het brengen, en wederhaalen der sleutelen van de zelven.

Zonder jaar of dagteken.

De Koe,-Zyle,-Heere,-Rhynsburgse,-en Morsch-poorten worden s'avonds gesflooten te tien uuren, en de sleutels van de poorten, en boomen, een quartier daarna, op het Raedtshuys gebragt door de Schryvers, geadsisteert door twee Soldaaten, die de wagt hadden aan de poort.

De Witte- en Hogewoerts-poorten worden om elf uuren gesflooten, als de post binnen gekoomen is, of door gereden, komen de sleutels op de selve manier, een quartier daarna, boven, uytgesondert Dingdags en Saturdags, als wanneer de post binnen komt omtrent twaalf uuren.

Hier uyt profluëert, dat de sleutels van de Hogewoertspoort altoos een quartier laater boven komen, als van de Wittepoort.

De Maarepoort wordt gesflooten even over elf uuren, dus de sleutels even over elven boven komen.

De sleutels van de Hogewoertspoort moeten 's morgens een quartier voor twee uuren aan de poort syn, om ten twee uuren de poort te openen.

De sleutels van de Koepoort 's morgens ten twee uuren aan de poort.

De sleutels aan de Maarepoort, een quartier voor drie uuren aan de poort.

De sleutels van de Wittepoort te drie uuren.

De sleutels van de Zyle- Heere- Rhynsburgse- en Morspoort, moeten 's morgens met het luyden van de poortklok daar wesen.

Om de sleutels af te halen, te demitteeren den oudsten presenten Adelborst van het eerste Quartier, dat de wagt heeft, als mede drie Musquetiers, de oudste present uyt het eerste rot van dat Quartier, en zoo vervolgens, dit te observeeren in alle de Commando, die afgaan om de sleutels te haalen.

Om de sleutels 's morgens te brengen aan de poort, af te senden den oudsten Adelborst van het tweede Quartier, dat de wagt heeft, als mede de drie oudste present synde Musquetiers uyt het eerste rot; dit na te koomen in alle detachementen die afgezonden worden.

In het affenden om de sleutels te haalen moet deeze ordre geobserveerdt worden.

1. De sleutels van de Koepoort door een detachement 's avondts te laaten haalen, zo dra de rol van de presente burgers op het Raadhuys gelesen is.

2. De sleutels van de Rhynsburgse - en Morschpoort, door een detachement 's avonds te laaten haalen, mede zo dra de rol gelezen is.

3. De sleutels van de Zyle - en Heerepoort door een Detachement te laaten haalen, in voegen als vooren.

4. De sleutels van de Maarepoort te haalen quartier voor elven.

5. De sleutels van de Wittepoort te haalen ten elf uuren door een Commando.

6. De sleutels van de Hogewoertspoort mede te haalen door een Commando ten elf uuren; edog ingevalle daar weynig Burgers te wagt waaren, soude aan den Commandeerenden Officier konnen overgelaaten worden, om de sleutels van de Wittepoort boven gebragt zynde, dezelve manschap na de Hogewoertspoort te senden, om de sleutels mede te haalen.

In het brengen van de sleutels aan de poorten, deeze schikking te observeeren.

1. De sleutels van de Hogewoerts - en Koepoort te senden met een detachement 's morgens ten half twee [uuren]: hier in te observeeren, dat de Burgers de sleutels aan de Hogewoertspoort gebragt hebbende, alvoorens komen moeten aen 't Raedhuys, om met den Portier te gaan naar de Koepoort.

2. De

2. De sleutels van de Maarepoort te stieren met een commando 's morgens ten half drie [uuren].
3. De sleutels van de Wittepoort te senden te drie uuren.
4. De sleutels van de Zyle- en Heerepoort af te senden met een Detachement, een uur voor 't luyden van de Poortklock zo, dat het commando weder boven is, een half uur voor 't luyden van de Poortklok, om met de overige, als dan de nagtwagt hebbende Burgers, af te marcheeren, en de commandeerende Bevelhebber t' huys te brengen.
5. De sleutels van de Rhynsburgse- en Morschpoort mede door een commando op deselve tydt af te senden, en verders te observeeren het voorige artikel.

By toe water blyven alle de sleutels van de poorten en boomen op het Raadhuys, tot 's morgens ten ses uuren, uytgesondert de sleutels van de Maare- en Wittepoort, die 's morgens ten vier uuren worden afgesonden, 's avonds worden de sleutels op deselve tydt gehaaldt.

Voor die geene die weygerende zyn de sleutels op de geprefigeerden tydt te haalen, of te brengen, dient gestatueerd te werden de zelve boete, als of van de wagt absent gebleeven waaren, welke penningen, door de Wagtmeesters, benevens het absentie geld van de wagt, op te haalen, mede benevens het zelve zoude konnen worden uyt gedeelt.

De Portiers van de Rhynsburgse-Morsch-Zyle- en Heerepoort moeten 's morgens een uur voor 't luyden van de poortklok op het Raedhuys zyn.

De Portier van de Hogewoertspoort 's morgens te half twee.

De Portier van de Koepoort quartier voor twee uuren.

De Portiers van de Maare- en Wittepoort te half drie uuren.

Uit de Notulen van Deken en Hoofdmannen der Schutterye te Leyden.

Nadere schikking omtrent het voorgaande.

Den 5en. February 1732. Volgens ordre van Burgemeesteren, moet de Commandeerende Officier, als een van de Poorten deezer Stede werdt open gehouden, genoegen neemen, als hem zulks door den Poortier of Schryver van de poort aan de wagt wordt aangezegd.

Den 12en. Mey 1733. is beslooten, dat de sleutels van de poorten door de Poortiers, of Schryvers zelfs op het Stadhuis moeten gebragt en afgehaald worden.

Uit de Notulen van Deken en Hoofdmannen der Schutterye te Leyden.

VAN KERKMEESTEREN.

De Hertog van Bourgonge geeft zynen Cordewanier, Dieric Willems Zoon, roeper te wezen in de Kerk, en in d'erfhuizen binnen de Stad Leyden.

Den 21. January 1425. en 1426.

Philips &c. doen cont allen luden, dat wy om trouwe, abelheyt ende meysterie van sinen ambochte, die wy gevonden hebben aen Dieric Willems Sone Cordewanier van Leyden, den zelven Dieric onthouden ende aen genomen hebben toet onsen Cordewanier ende diener. Ende om dat hy by onsen dienste bet ver-

verbetert moge ſyn ende te meer genegen ons trouwelic te dienen, ſoe hebben wy hem gegeven ende geven met deſen brieve, dat roepen in der Kerke ende in d'erfhuſen binnen der Steede van Leyden te hebben, te gebruken, ende te bewaren, of te doen bewaren met ſulker nutſcip, vervallen, ende profyte als daer toe ſtaen, ende Jan Ghysbrechtenz. in voirtiden dair of te hebben plach, ſoe dat nyement die voirſz. officie bewaren noch antieren en ſal binnen der Stede voirſz. dan Dieric onſe dienre voirnoemt, of die gene, dien hy 't voirt bevelen ſal, durende alſoe langhe, als wy 't regement van Holland ende van Zeeland in handen hebben ſullen. In oirkonden deſen brieve bezeghelt met onſen Zeghele. Gegeven tho Middelburch op Sinte Agniten dach. In 't jaer ons Heren XIIII^{C}. ende XXV. na den loip des hoefs van Holland.

Commiſſiones B. R. Bourgonje 1425—1427. *Cas N. pag.* 24.

NB. Het Roepamt aan de Kerken gegeeven. Zie de 113. Keur, zyn de 18. ſtuiv. van de honderd guldens der Verkogte vaſte goederen.

Octroy van de Heeren Staaten van Holland en Weſtvriesland aan de Regeerders van Leyden, en Kerkmeeſteren aldaar verleend tot het onderhoud van de Hoofdkerken, het droogmaaken van zekere Meeren en Poelen, aanmerklyke Vryheeden daar toe gegeven, en regels tot het onderhouden, enz.

Den 23. *July* 1622.

De Ridderſchap, Edelen, ende Steden van Hollandt, ende Weſtvrieslant, repreſenteerende den Staten van den ſelven Lande, doen te weeten, dat alſoo ons vertoont is by de Heeren Burgemeeſteren ende Regierders der Stadt Leyden, dat den drie hooft- ofte parochie Kercken aldaer, mits hare groote laſten, ende ſober innecomen, tot verſcheyden tyden met merckelicke ſommen van penningen uit heure Stadts beurſe hebben moeten werden geſubſidieert, ende dat over ſulcx nu, ſeeckeren tyt geleden, de jegenwoordige Kerckmeeſters van de voorſz. Kercken der ſelver geringe middelen, aen d'eene, ende de aenſtaende nootwendige reparatien, ende onderhoudinge, aen de andere ſyde, te kennen gevende, tot beter vervallinge van de groote oncoſten, ende onderhout der voorſz. reparatien, van de Groote Vroetſchappe van heure voorſz. Stede hadden verſocht, dat henluyden in de qualite voorſz. ten behouve ende onderſtant van de Kercken, in eygendom ſoude werden gegeven uyt des Stadts Viſſcheryen ende Vroonwateren, de Stommeer, gelegen by den Dorpe van Aelsmeer, van gelycken Schellegat, 't Geeſtwaeter mette Suyt ende Noort Poelen, aen een gelegen tuſſchen de Dorpen van Saſſenhem ende Liſſe, alles te ſamen mette voorſz. Stommeer groot ſynde ontrent drie hondert mergen, ende de Stadt toecomende, omme deſelve Meeren ende Poelen uit te malen, ende tot bequaem lant te maecken. Welck verſouck, die van de voorſz. groote Vroetſchappe, genegen ſynde omme de voorſz. Kercken, oft templen tot den Godtsdienſt behoorlick te doen onderhouden, ende het voorſz. ſober innecomen van dien naerder te ſubſidieren, opten XXIII^{en}. Octobris des jaers XVI^{C}. eenentwintich, hadden toegeſtaen, ende overſulcx de voorſz. Kerckmeeſteren ten behouve, ende fyne voorſz. den eygendom van de voorſz. Meeren ende Poelen gecedeert ende overgegeven, mits dat alvooren tot het voorſz uitmaelen te comen, de vertoonders Octroy daer toe noodich, voor de Kerckmeeſters. [om deſelve oock van die moeyten ende coſten t'ontlaſten] van ons ſouden verſoucken, ende 't ſelve vercregen ſynde, dat alsdan de voorſz. Kercmeeſteren dienvolgende, ſouden mogen voortsvaren met het benifitiëren der voorſz. Meeren ende Poelen, in manieren alsvooren. In achtervolch van dien, hadden ſy vertoonders nyet willen off mogen naelaten ons te remonſtreren 't gunt voorſz. is, ende dat ſulcx de voorſz. Kerckmeeſters ſeer gaerne de voorſz. Meeren ende Poelen, ſoo door middel van de voorſz. Kerckengoederen, als met hulp ende aſſiſtentie van eenige goede ingeſetenen, ſouden mogen bedycken, drooch ende tot Vruchtbare Landen maecken, ten voordeele van de voorſz. Kercken in 't particulier, ende van den

Lande van Hollant ende Weſtvrieslant in 't gemeen, ten inſichte dat van 't water landt gemaeckt werdende, veel ingeſetenen daer aen proffitelick te werck geſtelt, ende meer vruchten daer door ten gemeenen beſte ende proffite van elck geteelt connen worden; daer ter contrarie ſulcke Meeren ende Poelen onbedyckt blyvende dagelicx by haer ſelven noch grotelicx toenemen, ende d'aengelegen landen merckelick afſpoelen, ſlyten, ende verminderen, vertrouwende ſy vertoonders derhalven, ende overmits dit werck, ſoo door de omleggende dobbens ende ſwedten, aldaer verſcheyden wyde wateren, die met paelen, ende andersſints ſullen moeten geſtopt worden, vry wat coſtelick ende beſwaerlick ſal vallen, dat wy de goede ende Chriſtelicke intentie van de voorſz. Vroetſchappe, ende Kercmeeſteren ſeconderende, de voorſz. bedyckinge mette naevolgende vrydommen, voordeelen, ende authoriteyt genegentlick ſouden favoriſeren: waeromme ſy vertoonders him keerden tot ons, reverentelick verſouckende, dat ons belieffde de voorſz. Kercken, ende Godtsdienſthuyſen, ofte derſelver recht wettelicken vercregen te cederen ende vergunnen 't recht van Novalia, 't welck wy opten gront van de voorſz. Meeren ende Poelen ſouden mogen pretenderen, ende wyders den voorſchreven Kerckmeeſteren, heuren naevolgers in dienſte, ofte recht van deſelve vercrygende, over de voorſchreve bedyckte waeteren, ende aengelegen landen, die ſy tot heuren Dyckringſloot, ende anders van de eygenaers ſullen moeten coopen metten ſelven dyck ende ringſloot, gebouw ende getimmerten daer binnen te ſtellen, te vergunnen ende verleenen vrydommen van alle gemeene lants ongelden, laſten, ende contributien, ordinaris ende extraordinaris, als verpondingen, ſchoorſteen gelt, X^{en}. XX^{en}. L^{en}. C^{en}. ende andere meerder, ofte minder penningen, impoſten van XL^{en}. penning, hoornbeeſten, beſaeyde ende beplante landen, ende alle andere diergelycke, hoedanich die ſouden mogen weſen, ofte geraempt worden, alles voor altyt, gelyck de Kercken ende Godtsdienſthuyſen ooc altyts behooren onderhouden te werden, ofte ſoo wie daer toe niet ſouden connen verſtaen, ten minſten voor den tyt van vyftich jaeren, naer 't voltrecken der voorſz. bedyckinge ende droochmaeckinge, ende daer naer halve contributie, ſoo ten aenſien van de voor verhaelde redenen, als ooc van de lanckſame vruchtbaerheyt, die van de voorſz. landen ſtaet te verwachten; mitsgaders oock vrydomme van den impoſt opte wynen ende bieren, die gedurende de voorſz. bedyckinge met 't geene daer aen cleeft, by de voorſz. Kerckmeeſteren heuren toeſienders, dyckers, ende arbeyders aldaer ſullen gedroncken worden. Item, dat de voorſz. alſoo bedyckte landen metten dyck ende ringſloot van dien vry ende exempt ſullen ſyn, ende blyven van alle contributien tot den Sparendamſchen ende andere gemeene lants dycken, ſluyſen, ende wercken van dien, mede voor gelycken tyt als vooren, naer 't voltrecken van de voorſz. bedyckinge, ende droochmakinge, ende daer naer verder nyet mogen beſwaert worden, dan met halve mergen gelden van dien; dat mede alle de vruchten, ende vee, aldaer ſullende waſſen ende vallen, mitsgaders alle de materialen, die aldaer van nooden ſouden mogen weſen, ende van buyten gebracht worden, altyt vry ende exempt ſullen weſen, ende blyven van alle des Graeffelickheyts, ſoo wel aengecofte als oorſpronckelicke tollen, ende ooc gemeene lants impoſt. Dat voorts de voorſz. Kerckmeeſteren, ende heur recht vercrygende, by hen ſelven, by meerderheyt van ſtemmen, ſulcke Keuren, ende Ordonnantien op 't ſtuck van de voorſz. heure Dyckagie, conſervatie, ende onderhoudinge van deſelve met 't geene daer aencleeft, ende van dependeert ſullen mogen maecken, ende des noot ſynde hermaecken, mitsgaders tot de opſigte van deſelve onderhoudinge, ende executie van de voorſz. heure daer by gemaecte Keuren ende Ordonnantien met ende naer den dyckrechte daer ontrent gecouſtumeert, ſulcken ſoo Dyckmeeſteren, Heemraden, Penninckmeeſteren, ende andere noodige Officianten by hen ſelven ſullen mogen ſtellen, ende des herſtellen, ende voorts ſulcke molens, ſluyſen, watertochten, verlaten, wegen, caeden, dammen, hoofdens, heulen, ende bruggen met 't geene daer aen cleeft mede by hen ſelven ſullen mogen ſtellen, leggen, ende maecken, ende des noot weeſende herſtellen, ende hermaecken, al gelyck 't voorſz. werck ende de gelegentheyt van dien inder tyt ſal moegen vereyſchen, ende ſy luyden metten anderen beſt ende oorbaerlickſte ſullen moegen vinden, ende dat de voorſz. Kerckmeeſteren, ende heur recht vercrygende, tot alle 't ſelve ſullen mogen gebruycken de by, aen, ende ontrent gelegen landen, caeden, ſlooten, ende watertochten, die ſy daer toe van nooden ſouden mogen hebben, mits d'eygenaers van dien, ende van gelycken oock allen ande-

anderen, die deur de voorſz. heure wercken eenige ſchaden, ofte intereſſen ſouden mogen comen te lyden, daer van in aller redelicheyt contenterende. Ende alſoo ter ſaecke van dien, ofte anders in yet wes de voorſz. bedyckinge met 't geene daer aen cleeft, ende van dependeert, rakende, ende aengaende, 't ware tuſſchen henluyden, onderlinge, off tegens eenige aen, of by gelanden, off yemant anders eenige ſwaricheyt, geſchillen, off differenten ſouden mogen ontſtaen, die onder henluyden nyet en ſouden connen beſlecht ende affgedaen worden, dat de kenniſſe, ende deciſie van dien ſal ſtaen ende blyven by 't Collegie van onſe Gecommitteerden Raeden, ofte van Dyckgraeff ende Hooge Heemraden van Rynlant privatieve ende abſolutelick, die daer toe ſullen gecommitteert ende geauthoriſeert weſen, omme ſonder figure van proces, ſommaris ende de plano daerinne by arreſt, ende ſonder alle provocatie te disponeren, ſulcx by 't voorſz. Collegie, off eenige van dien, daer toe by 't ſelve te ordonneren ende committeren, bevonden ſal worden te behooren, ende dat ons gelieffde den voorſz. Kerckmeeſteren van alle 't ſelve favorabelick te verleenen, ende doen depeſcheren behoorlicke brieven van Octroy in communi forma. Soo is 't, dat wy de ſaecke ende 't verſouck voorſz. overgemerckt, eerſt ende alvooren hier op gehadt hebbende het advys van die van de Camere van de reeckeninge van den voorſz. lande, ende geſien de berichtinge by Dyckgraeff ende Hooge Heemraden van Rynlant, die van de Reeckeninge voornoemt op haer verſouck gedaen, den voorſchreven Kerckmeeſteren, ende heur recht vercrygende [genegen weſende t' haerder beede] mit onſer rechter wetenſchap, volcomen macht, ende authoriteyt, geaccordeert, geconſenteert, ende geoctroyeert hebben, accorderen, conſenteren, ende octroyeren mitsdeſen, de voorſz. Meeren ende Poelen genaemt de Stommeer, 't Hellegat, 't Geeſtwater, mette Suyt ende Noort Poelen, ten behouve ende voordeel van de voorſz. Kercken, ende Godtsdienſthuyſen, off derſelver recht wettelicken vercrygende, geheel, ende t' eenemael onder eene dyckagie reſpective te mogen brengen [mits dat ſy voor ende al eer in 't werck te treden, gehouden ſullen weſen allen, ende eenen ygelicken, die deur deſelve bedyckinge ſchade, hinder, letſel, moeyeniſſe, ofte empeſchement ſouden mogen comen te lyden, in haere waterlooſingen, ofte anders ſulcx, ende met ſoodanige wegen, tot contentement van den ſelven geintereſſeerden te bejegenen, accommoderen, ende vergoeden, als by deſen breeder wert verclaert] op de voordeelen, vrydommen, ende conditien hier naer volgende. Eerſtelick, wert de voorſz. Kercken, ende Godtsdienſthuyſen, ofte d' actie van de ſelve vercrygende, by ons gecedeert 't recht van de novalien, die wy op de gront van de voorſz. Meeren ende Poelen ſouden mogen pretenderen ſulcx, dat de ſelve Kercken ende Godsdienſthuyſen, off heurs actie vercrygende, genieten ſullen de thienden over deſelve gronden. Item Vrydomme, ende exemptie van de verpondingen, ende alle andere reële laſten over de bedyckte landen van de voorſz. Meeren ende Poelkens mette dycken ende rynflooten (1) van dien voor den tyt van dertich jaeren, mits blyvende de verpondingen, die jegenwoordich over deſelve Meeren ende Poelkens, mitsgaders de Viſſcherie van dien geheven wort. Item, van de hoorengelde, ende beſaeyde landen beyde den tyt van vyftien jaeren, ende van den XL^{en}. penning van de vercoopingen, ende alienatien, ſoo wel nopende de oude landen totten voorſz. dyck ende ringflooten noodich, als van de nieuwe te bedycken landen, den tyt van thien jaeren, alle nae 't voltrecken van de voorſz. dyckagie. Item, vrydomme van den impoſt van van cleyne bieren van drie gulden, ende daer beneden de tonne, voor ſoo veel by de dyckers, werck- ende arbeytsluyden aen de voorſz. bedyckinge, gevolge, ende aencleven van dien ſal mogen worden gedroncken, mitsgaders van drye laſten dickbier by de Officieren van de dyckagie te conſumeren. Vorders vrydomme van alle des Graeffelickheyt, ſoo wel oorſpronckelicke als aengecofte tollen, van de goederen, ende materialen, die voort 't eerſte totte wercken der voorſz. dyckagie, gevolge, ende aencleven van dien noodich weſen ſullen. Item, dat de voorſz. Kerckmeeſters, off heure actie vercrygende, ſullen hebben authoriteyt omme heure molens, ſluyſen, watertochten, verlaten, wegen, caeden, dammen, hooffden, heulen, bruggen met 't gene daer aencleeft voort 't eerſte by hen ſelven te mogen ſtellen, leggen, maecken, ende, des noot ſynde, herſtellen, herleg-

(1) *Of* ringflooten.

leggen, ende hermaecken; gelyck sy mede tot hun werck gebruycken sullen moegen de by, aen, ende omtrent gelegen landen, caeden, slooten, ende watertochten, mits den eygenaers, ende geintereſſeerden daer over doende behoorlicke contentement, tot taxatie, off estimatie van Dyckgraeff ende Hoogeheemraeden van Rynlant voornoemt, deselve met exclusie van allen anderen daer toe authoriserende by desen, dan 't werck volbracht synde, sullen daer naer subject wesen ende blyven de Keuren ende Ordonnantie van 't Heemraetschap van Rynlant, in deselve ende alle andere poincten, als alle andere landen, eygenaers ende bruyckers onder het Heemraetschap voorsz. Dat de bedyckte landen der voorsz. Meeren ende Poelen mette dycken, ende ringslooten van dien, voor den tyt van vyffendertich jaeren, nae 't voltrecken van de voorsz. bedyckinge, ende droochmakinge, vry ende exempt sullen wesen ende blyven van alle contributien totten Sparendamschen dyck, ende andere gemeene lants van Rynlants dycken, sluysen, ende wercken van dien: Ende nae de expiratie van de voorsz. vyffendertich jaeren, voor den tyt van noch tien dan eerst comende jaeren, contribueren sullen met half margen gelt, ende daer naer ten eeuwigen daege met vol mergen gelt, margen margens gelyck; maer wat belangt die van Saſſenhem, ende Liſſe, ende elc der selver in 't particulier, dat eerst in reguardt van die van Seſſenhem den ringsloot by de bedyckers ten dienste van alle de ingesetenen, gelanden, ende parochianen van Zaſſenhem, ende Liſſe het vaste lant volgende, hen presentatie te doen maecken van 't scheyt van Liſſe ende Saſſenhem aff tot omtrent den thuyn, ende van daer voorts met de nyeuwe te graeven vaerte van dieperen Poel toe gemaeckt ende tot allen tyden onderhouden sal worden ten minsten ter wyte van twintich roede voeten, ende opte diepte van drie gelicken roede voeten, dryvens water, by somertyden. Ende van de voorsz. nyeuwe te graven vaerte naer 't Hellegat toe, twaelff roede voeten, in de wyte, ende drie voeten in de diepte. Item, dat de voorsz. ingesetenen, gelanden, ende parochianen sal gewerden een wechpat over de landen by de voorsz. nieuwe te graven vaerte, op de Noortooſtſyde van deselve landen heenen tot naer dieperen Poel voorsz. sonder datmen in de voorsz. ringsloot, ende nyeuwe te maecken vaerte van Zassemerleden aff, tot in die Perenpoel toe, sal moegen maecken, ofte houden eenige hooffdens, draeyplancken, ofte bruggen, off deselve ringsloot in ander manieren vernauwen. Ende ten eynde de geheele ringsloot, ende nyeuwe te graven vaerten nyet en geraecken te vernauwen, ofte te vergaen, dat daer opten laste van de te bedycken Polder, een schouwe sal worden geleyt, welcke schouwe gedaen sal worden tweemael 'sjaers, in de somer, ende dat by den Schouten van Saſſenhem ende Liſſe, elck in den synen met ses Croosheemraden, te weeten, twee uit Saſſenhem, twee uyt Liſſe, ende twee uit de Polder, te verkiesen, daer van den oudsten Croosheemraet twee stemmen sal hebben, alles op sulcke boete, ende vorder ordre als de generale Keuren van 't Heemraedtschap van Rynlant mede brengen, ofte gelyc 't selve in tyden ende wylen op 't vervolch van d'een off d'ander van partyen mit kenniſſe van saecken soude mogen gedreſſeert worden. Ende ten opsiene van die van Liſſe, dat de ringsloot by de bedyckers, ten dienste van alle de ingesetenen ende gelanden van Liſſe, ende van Saſſenhem uyt 't vaste lant als vooren te doen maecken van 't scheyt van Liſſe ende Sassenhem aff tot naer de graft, ende van daer voort tot de Grevelinge toe, sal gemaect, ende t'allen tyden onderhouden worden, ende tweemael 'sjaers geschouwen by den Schouten, ende Croosheemraden voorsz. elc in den synen, in vougen ende manieren voorschreven, mede ten minsten ter wyte van twintich roede voeten, ende diep drie roede voeten dryvens water by somer tyden, sonder datmen daer inne tuſſchen de Graft, ende Grevelinge sal mogen maecken eenige hooffdens, draeyplancken, ofte bruggen, daer over houden, off deselve in ander manieren vernauwen. Vorder dat de wegen beneffens de polder caede te leggen respectivelick van de Grevelinge ende 't Hellegat, tot de nieuwe geordonneerde wech incluys tot naer de Geest, off de Liſſer heerwech. Item, de Polderwech in Saſſenhemmerbrouck, van 't Hellegat tot naer de Poelmette wech die men omtrent het scheyt van Saſſenhem ende Liſſe leggende, ende tot de Geest, ofte den heerwech toe ordonneren sal, by de gelanden van de voorsz. Polder, in sulcker vougen sal moeten gesant maecken, ende ten eeuwigen dagen onderhouden worden, datmen deselve t'allen tyden bequamelick te waegen ende te voet sal moegen gebruycken, ende dat ten dienste van alle de Landen van Roversbrouck, ende Saſſenhemmerbrouck in Liſſe gelegen. Ten laetsten, dat die brugge, die geleyt

leyt sal moeten worden over de voorsz. ringsloot, ter plaetse daer de nyeuwe geordonneerde wech geleyt sal worden, by de voorschreve bedyckers gemaeckt, ende ten eeuwigen daegen onderhouden worden sal, op alsulcke hoochte ende wyte, datmen daer deur bequamelick met een schouw, gelaeden hebbende een koehoeys sal mogen vaeren. Accorderende den voorsz. Kercmeesters, ende heure actie vercrygende tot aenvanck, ende volvoeringe van 't voorsz. werck, Dyckgraeff, Heemraeden, Penninckmeester, ende andere Officieren de dyckagie raeckende, by de meeste stemmen te mogen kiesen, de welcke authoriteyt hebben sullen beneffens de Kerckmeesters, ende heure actie vercrygende, Keuren ende Ordonnantien tot vorderingen ende goede directie deses werckx te maecken. Ende 't geene met consent van de hooft ingelanden, ofte by meerderheyt van stemme van de selve tot makinge, ende onderhout van de voorsz. dyckagie metten appendentien van dien ommegeslagen sal worden, 't selve sal hebben parate executie, ende ingewonnen worden naer dyckrecht met dubbel gewin, nyet jegenstaende oppositie off appellatie. Gelyck mede parate executie hebben sullen, ende naer dyckrecht mogen geinnet, alle boeten van Dyckgrave, mitsgaders alle vonnissen van de voorsz. wercken, eenige der selver, ofte van eenich gevolch, ofte aencleven van dien, die by de Heemraden 't voorsz. werck geduyrende, ende voor 't voltrecken van dien, sullen worden geweesen. Ende soo uyt saecke der voorsz. bedyckinge met 't geene voorsz. is, ende daer aen cleeft, ende van dependeert, roerende ende aengaende, 't ware tusschen de Kerckmeesters, of heure actie vercrygende onderlinge, ofte tegen eenige aen, ofte by gelanden, ofte yemanden anders, eenige swaricheden, geschillen, ofte differenten souden mogen ontstaen, die onder henluyden nyet en souden connen beslecht ende affgedaen worden, ordonneren wy, dat de kennisse, ende decisie van dien staen sal by 't Collegie van Dyckgraeff ende hooge Heemraden van den Lande van Rynlant voorsz. die wy, voor soo veel 't noot sy, daer toe authoriseeren by desen, om absolutelick sonder figure van proces sommarie, ende de plano daer inne te disponeren, sulcx als sylieden bevinden sullen te behooren, ende sal derselver dispositie effect sorteren, ende executie hebben, ten minsten onder cautie, nyet tegenstaende provocatie, ofte appellatie, ende sonder prejuditie van dien, ende dit alles met conditien, dat de molens inde te bedycken landen te stellen nyet en sullen mogen maelen, ten tyde als de sluysen in den Ryndyck geleegen, volgende de Keuren van Rynlant, mits den Noorden, Noortwesle, ende Noortooste winden geslooten syn, op seeckere peynen by Dyckgraeff ende Hooge Heemraden van Rynlant, daer toe te stellen, ende dat by den selven Dycgraeff, ende Heere Heemraeden, ten overstaen van de voorsz. Kerckmeesters, ende derselver recht vercrygende, ofte heure gelasten, ende de Regierders van de omleggende Dorpen, al eer men sal moegen beginnen te maelen, een bequame somer ende winter peyl ter seeckere behoorlicker plaetse, sal geslaegen worden, conform de welcke het maelen sal moeten geschieden, sonder dat de selve peylen in 't maelen sullen mogen worden geëxcedeert, mede op peynen als vooren daer toe te stellen, met verder verstant, dat soo hier naer in tyden ende wylen by experientie mochte bevonden worden het maelen, ende loosen van de wateren van de voorsz. te bedycken landen, nyettegenstaende de gemelde stipulatien, te strecken tot merckelicke schaede van de aengelegen ambachten 't selve by Dyckgraef ende Hooge Heemraeden van Rynlant mette bequaemste middelen ten meesten oorbaer ende minste quetse van deselve ambachten eensamentlick van de landen deser bedyckinge sal mogen worden geredresseert, gelyck als in redenen, ende billickheyt bevonden sal worden te behooren. Ende ten eynde de voorsz. Kerckmeesters, ende heur recht vercrygende, dese onse gunste, accorde, ende octroye met alle vrydommen, voordeelen, ende conditien daer inne begrepen mogen genyeten, als naer behooren, sullen sy gehouden syn dese t' onser Camere van de Reeckeningen te presenteren, om aldaer gevisiteert, geregistreert, ende geinterineert te worden, 't welc gedaen synde, lasten ende beveelen wy de Presidenten, ende Raeden van den Hoogen, ende Provintialen Raede, de Camere van de Reeckeninge voornompt, ende allen anderen onsen Justicieren, Officieren, ende ondersaten, dien desen raecken ofte aengaen sal moegen, dat se de voorsz. Kerckmeesteren, ofte die recht ende actie van de selve sullen comen te vercrygen, doen, laten, ende gedoogen, rustelick, vredelick ende volcomentlick genieten ende gebruycken van allen 't selve, ende elck point van dien, cesserende alle hinder, belet, moeyenisse, ende empeschement ter contrarie.

Gegeven in den Hage onder onsen grooten segele, hier aen gehangen opten XXIII^en^. dach July, in 't jaer ons Heeren eenigen Heylants ende Salichmaeckers duysent ses hondert tweëntwintich.

Onder stont:

G. Wassenaer.

Lager stont:

Ter ordonnantie van den Staten.

Geteyckent:

C. van der Wolff.

Wesende uythangende besegelt met een groot root wasschen segel aen een double deurgesteecken franchyne staerte.

Stont in Margine:

Het principale Octroy is den Kerckmeesteren, door den Pensionaris deser Stede, gelevert.

Privilegieboek der Stad Leyden E. pag. 70. versa usq. ad pag. 73.

VAN POORTERS, SCHUTTERS, EN BURGERS.

Graaf Florents de V. vergunt aan die van Leyden, dat iemand poorter willende worden, veertig penningen betaalen zal, de helft voor den Burggraaf, en de wederhelft voor de Schepen. Den 13[en]. February 1274.

Groot Charterboek I. Deel pag. 372.

Wie te Leyden Poorter wil worden, zal by den Burggraaf, of Schepenen ontfangen worden, en geeven veertig penningen, de eene helft voor den Burggraaf, en d'andere helf voor de Schepenen. Geen Poorter zal moogen Kampen. Een Poorter van Leyden beschuldigd, zal niet dan Schepenen vonnis hebben. Den 1[en]. May 1306. en 5[en]. January 1315.

Groot Charterboek II. Deel pag. 55. en 149.

Vrouw Margarita geeft den Poorteren van Leyden, dat welke zyn lyf verbeurt, niet meer dan de helft van zyn goed zal verbeuren. Den 4[en]. Juny 1346. En het zelve door Hertog Willem van Beyeren, verleend den 6. May 1355.

Groot Charterboek II. Deel pag. 717. en 838.

De

De Poorters buiten de Steden in Rynland gezeten, zyn ongeld en ſchot ſchuldig met de buuren te betaalen. Den 25. September 1411.

Groot Charterboek IV. Deel pag. 176.

Jan, Hertog van Brabant, enz. geeft aan die van Leyden, dat een poorter boven zyn lyf, niet meer dan ſeſtig ponden zal verbeuren. Den 20en. April. 1418.

Groot Charterboek IV. Deel pag. 481.

Geen Poorter van Leyden in borgtogt te brengen van doodſlag, of Leemten.

Den 16. May 1312.

Wy Rechter en Schepenen in Leyden maecken condt, ende kenlick alle den ghenen, die deſe letteren zullen ſien, off hooren leeſen, dat wy gekoert hebben, ende Kueren, ende te ſaemen over een ghedraeghen zien, t'onſer gemeenre poirte oirbaer, dat nyemandt ende gheen poirter en es te Leyden, eenighen poerter in Leyden in borchtochte brengen mach van dootſlage, of van Leemten, mer hy ſel ghelden ende geven zyn rechte maechgelt, als hy gebooren is, ende zyn even knien geven, is dat ſaicke dat hy poirthrecht hevet beſeten jaer ende dach, ende hem Rechter ende Schepenen poirtrecht waeren ende behouden onſe poirters hoers rechts. Ende om dat wy willen alle deſe voerſeyde ſticken ſtade ende vaſte houden, daerom hebben wy deſe lettere bezegelt myt onſe poirte ſegel, in 't jaer ons Heeren duyſent drie hondert ende XII. des Dincxdaechs na Pynxſter.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere Mr. J. H. B.

Hertog Willem van Beyere geeft den Schutteren te Leyden, om getrouwen dienſt vierentwintig ponden 's jaars.

Den 1. Auguſti 1354.

Hertoghe Willem &c. doen cond allen luden, dat wi om menighen trouwen dienſt, die onſer Stede ſcutte van Leyden ons ghedaen hebben, ende noch doen zullen, ghegheven hebben, ende gheven onſen Scutters van Leyden, die nu zyn, oft namels weſen zellen, in der gheſelſcep, daer nu ter tyt Heynric Danelsſoen Coninc is, voer ons, ende voer onſe nacomelinghen, ewelic durende, vier ende twintich pont Hollants t'sjaars, wt drien coeren tienden, ende yen ſmaeltiende, binnen den ambocht van Zoetermeer, gheleghen in 't Langhelant, in Swadelant, in ſeven lynen, ende in Zoetermeer, die ſmaeltiende. Welke tienden Haren Florens van der Boeckorſt plaghen te weſen, die hi jeghens ons verboert heeft. Ende onbieden, ende ghebieden onſen Rentemeeſter, die nu is, of bi tiden weſen zal, dat hi die vier ende twintich pont voerſz. alle jare wtreyke, ende betale voer allen ſcult, uten tienden voerſcreven, toet zulken terminen, ende mit ſulken paymente, alsmen van onſen renten nemen zal, ende dat ghelt ſel onſe Rentmeeſters voerſz. gheven den ghenen die Conync is van den Scutters onſer Stede van Leyden, oft bi tiden weſen zal, zonder ander ghebot van ons te hebben, ende des jaerlix ene quitancie nemen van des Conyncs weghen, die is, oft weſen zal, daer zullen wi onſen Rentemeeſters mede quiten in hoere rekeninghe. In orconde deſen brieve &c.

Ghege-

Ghegheven in den Haghe op Sinte Pieters dach *ad Vincula*, int jaer ons Heeren M. CCC. vier ende vyftich.

Jussu Domini Comitis,

Ad relationem Domini de Egmonde, Baronis, & W. de Wateringhe, Militis.

T. de Thenis. S. ex Coph.

Perkament Regifter E. L. 25. Noortbollant 1350 —— 1355. *Cas C. pag.* 48. *verfa.*

Hertog Albert geeft Willem Foyken vryheid, waar by zoude gaan woonen, het recht en de Keuren van de Stad Leyden te gebruiken.

Den 6. *November* 1396.

Item, 's Manendages na Alrezielen dach oirlovende myn Heere, Willem Foyken te varen wonen over al binnen den palen van Hollant, waers him beft genuechde, nochtan, dat hi gebruken fal alle recht, ende keuren der Stede van Leyden hoirs rechts, durende een halve jaere lang, na myns Heren wederfeggen.

Memoriale B. D. 1351 —— 1396. *Cas R. pag.* 166.

Vryheid door den Hertog van Bourgonje aan Arend Heerman, Poorter te Leyden gegeeven, om tweemaal ter weeke met een zeel winden in zyne duinen en wildernissen te moogen jaagen.

Den 4. *February* 1427. *en* 1428.

Philips &c. doen cond allen luden, dat wy om bede wil van fonderlingen vrienden, gegonnet ende geconfenteert hebben, gonnen ende confenteren mit defen brieve Aernd Heerman, poirter tho Leyden, dat hi fonder misdoen tgegen ons, off ymant van onfer wegen, tweewarven die weke, alst him beft genuegen fal, riden, ende jagen fal mogen in onfen dunen ende wildernissen, tufchen der Maze, ende Hillegommerbeke, hueffchelic mit een zeel wynden, alle argelift wtgefcheiden, durende alfo lange als wy 't regiment der lande &c. Ombieden dair omme onfen Houtvefter, ende Duynmeyeren, die in der tyt fyn fullen, dat fy Aernde voirnoemt onfer gracie, ende gifte voirfz. ruftelic, ende onghehindert laten gebruken, fonder meer geboits &c. in oirconde defen brieve ghegheven tho Leyden den vierden dach in Februario, anne XXVII. *Secundum Curfum Curie.*

Memoriale 1427 —— 1428. *Bourgoigne Cas N. pag.* 26. *verfa.*

Voor-

Voorrecht aan de Schutters van Sint Joris. Gilde te Leyden, door den Hertog van Bourgonje verleend, indien iemand by ongeval eenen mensch wonde, of ter dood bragt in het oeffenen van doel te schieten, dat de zelve niet strafbaar zyn zal.

Den 15. Juny 1438.

Philips, by der gracien Goids Hertoge van Bourgoigne, van Lothryc, van Brabant, ende van Limborch, Grave van Vlaenderen, van Arthois, van Bourgoigne Palatin, van Henegouwen, van Hollant, van Zeeland, ende van Namen, Marckgrave des heyligen Rycks, Heere van Vriesland, van Salins ende van Mechelen, doen cond allen luden, dat wy, om die goede gunst die wy hebben, ende dragen tot den Coninc, Hooftman, ende gemeynen gesellen van Sinte Joris gilde, hanteerende den Voetboge in onser Stede van Leyden, ten bede van onsen sonderlinge dienres, en oock om dat wy onnosele saecken altyts mit ontfermherticheyt aensien willen, den selven Coninc, Hooftman, ende gemeynen gesellen, ende hoiren nacomelingen in die selve gilde wesende by speciale gracien sulcke handvesten, ende vryheyt gegeven hebben, ende geven mit deesen brieven, voir ons, ende onsen nacomelingen, als hier nae volcht, dat 's te weten: Waer 't zaecke dat namails tot eenigen tyden gebeurden, by ongeval, of quader avontueren, dat eenigen van dien voorscreven gesellen ten doele scietende, yemand raekte, of quetstede, zoo dat hy daer af quame van live ter doot, dat Godt verhoede, dat hy daer om tegen ons, of onser Heerlycheyt, lyff noch goed verbeuren en zal, maer dair af quyt, vry, ende onbelast blyven van ons, ende onsen naecomelingen, onsen, ende hoiren dienres; behoudelyck, dat hy des dooden maghen, oft gebeurde, beteringe doen zal, by onsen Schout, Burgermeesteren, Scepenen, ende Rade, Coninc, ende Hoofdmans van der Schutterye binnen onser Stede van Leyden voorscreven, magen ende vrienden te vreeden weesen. Ombieden dairom ende beveelen onsen voorscreven Schout van Leyden, ende allen onsen anderen Bailliuwen, Schouten, dienren over alle onse Lande van Holland, ende van Zeeland, dat zy den voornoemden Coninc, Hoofdman, ende gemeyne gesellen [van den] voetboge van Leyden, laten gebruyken van deezen zelven onsen handvesten, sonder him dair in eenigen hinder of letzel te doen, ofte laten geschieden in eenigerwys nu, noch ten geenen tyden; want wy 't alsoo gedaen willen hebben. In oirconden dese brieve, ende onzen zegel hier aengehangen.

Gegeven in onser Stede van Douway, opten vyftienden dach in Junio, in 't jaer ons Heeren duyzent vierhondert achtendertich.

Opde plycke stont geschreven:

By mynen Heere den Hertoge.

Ende was onderteeckent, enz.

MS. Privilegien van de Stad Leyden Vol. II. pag. 152. *van den Heere N. N.*

De Hertog van Bourgonje beveelt den Regeerderen van Leyden dat ze Jacob van Noorde, en al zyne Kinderen, erkennen zouden voor oude Poorters dier Stad.

Den 10. *May* 1440.

Phillips, by der gracien Goids Hertoge van Bourgongen, van Lothryc, van Brabant, ende van Limborch, Grave van Vlaenderen, van Artois, van Bourgongen Palatyn, van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant, ende van Namen,

men, Marcgrave des heyligen Ryx, Heer van Vrieslant, van Salyns, ende van Mechelen, doen condt allen luyden, dat wy mit onsen anderen opene brieve gescreven, ende bevolen hebben onsen getruwen Scout, Burgermeesteren, Schepenen, Rade, ende gemeene Vroescip van onser Stede van Leyden, dat sy Jacop van Noorde, ende alle syn Kinderen, kennen souden voir oude poorters van onser voirsz. Stede, also wy inder wairheit bevonden hadden mit brieve van Hertoge Willem, onsen oom, saliger gedachten, ende anders, dat sy poorters sculdich waren te wesen, ende die selve onse Stede in der saecke gehorich geweest heeft, onse voirsz. brieve gheobbediert, ende Jacop van Noorde voorsz. ende syn Kindere voir oude poorters van onser Stede gekent. So is 't, dat wy weder omme geloift hebben, ende geloven mit desen brieve voir ons, ende onsen nacomelingen, wairt sake, dat onsen Gerecht ende Vroesscap voirnoemt op eniger tyt aensprаeck crege van yement, die aensprаeck doen woude op Jacob voirnoemt, ende synen Kinderen, roerende den brief voirsz. dat wy dair of ontlasten zullen onse Gerecht, ende Vroescip voirsz. ende sellen die sake selve aen ons trecken heerlic, als dat behoirt. Oick en sal dit in toecomende tyden in gheenre wys prejudicieren, noch tegen dragen die hantvesten van onser voirsz. Stede, noch dair mede gemenct wesen. In oirkonde desen brieve, ende onsen zegel hier an gehangen.

Gegeven opten X^sten^. dach in Meye, in 't jair ons Heren M. IIII^C^. ende viertich.

By mynen Heer den Hertoge, Grave van Hollant.

Privilegieboek van de Stad Leyden A. pag. 101. versa.

Een Burger van de Stad Leyden, krygt, volgens zyn verzoek, vryheid van den Hertog om met zyn gezin buiten de Stad te gaan woonen, en de privilegien en vryheden evenwel te gebruiken.

Den 9. Maart 1473. *en* 1474.

Karel &c. doen condt allen luyden. Alsoe Louweris Willemsz. poirter, ende inwoneren van onser Stede van Leyden, onsen lieven ende getruwen Stadhouder generail van Hollant, by enigen onsen specialen Dienres synen vrunden, te kennen heeft doen geven, hoe dat om 't beleet van enigen synen goiden, ende anders grotelic van node wair, om, omme die welvairt van den selven synen goeden, ende anders, enen sekeren tyt te wonen, ende te residеren buyten der selver onser Stede; 't welc hy niet doen en mach, ende die vryheit van der selver Stede gebruyken, als poirter nairvolgende hoeren privilegien, sonder dair van te hebben oirlof ende licencie van ons, onderdanichlic versoeckende, dat wy hem dat gonnen wilden: Soe is 't, dat wy ter oitmoediger bede van den selven Louweris, ende in faveur van den selven synen vrunden, onsen Dienres, die ons voir him gebeden hebben, den selven Louweris wt speciailre gracien geconsenteert, ende geoirloift hebben, consenteren ende oirloven mit desen onsen brieve, dat hy van nu voortan mit alle syn huysgesinde sal mogen wonen, ende syn *domicilium* houden buyten der selver onser Stede van Leyden, binnen den palen van onsen lande van Hollant, ende gebruycken die privilegien, ende vryheyden van der poirterie van der selven onser Stede, in alre manieren, als of hy daeren binnen wonachtich waere, behouden ons, ende enen yegelicken zyns rechts, ende sonder prejudicie van den voirsz. privilegien ende vryheyden, geduerende zeven jaeren, na datum 's briefs, of hieren binnen een jaer na wederseggen van ons, of van onsen voirsz. Stedehouder generail van Hollant. Ombieden dairom onsen Scout ende Gerechte van Leyden, ende voort allen anderen Justicieren, ende Officieren, dat zy den voirsz. Louwerys dit onse tegenwoordige consent, ende Octroy doen, ende laten gebruycken in der manieren boven verclairt, sonder him dair tegens te doen enigen hinder, letsel, of moeynisse ter contrarie; want et ons alsoe belieft, ende gedaen willen hebben. In oirconde &c.

Da-

Datum opten IXen. dach van Mairte, anno XIIIIC. LXXIII. *Secundum Cursum Curie.*

Perkament Regifter Privilegia Ducis Caroli 1469 — 1495. *Cas K. pag.* 18.

Verdrag tusschen die van Leyden en die van Gouda, over het in beslag neemen van elkanders Poorteren om geldschulden.

Den 1. *April* 1475.

Wy Schout, Burgemeefteren, en Schepenen der Steede van Leyden, doen condt allen Luyden, ende bekennen met deezen Brieve, dat wy ontfangen hebben van de Steede van der Goude, by handen van Dirk Jacopszoon, Burgemeefter van der felver Steede, eenen Brief van Certificatie, befeegelt metter voorfz. Steede zeegele van der Goude, innehoudende als hier naer befchreeven ftaet:

Wy Schout, Burgemeefteren, Scheepenen, ende Raiden der Stadt van der Goude, doen condt allen den geenen die defen Brieff fullen fien, of hooren leezen, ende certificeeren voor de gerechte waerheyd, Hoe van lange jaeren ende oude tyden, als overdrachte, ende ordonnantie gemaekt wefende tuffchen de Steeden van der Goude, ende der Steede van Leyden, aen beyden zyden gewoonlyk is, dat men van de penniglicke fchulden, die den eenen Poorter op ten anderen te feggen, off te fpreeken mogen hebben, ende die een den anderen arresteeren ende becommeren, datmen die altyd van ouder gewoonte ofgefchreeven heeft, ende nog dagelyx affchryft; te verftaen wort een Poorter van der Goude, off fyn goet tot Leyden gearrefteert, of becommet voor pennelicke (1) fchulden, die wort by der Stede van der Goude offgefchreeven, ende worden by die van Leyden geremitteert ter Goude zyn recht te verfoeken. Ende desgelyx wort een Poorter van Leyden, off fyn goet ter Goude gearrefteert, ende becommert voor pennichlyke fchulden, die word by der Stede van Leyden ofgefchreeven, ende word by die van der Goude geremitteert tot Leyden zyn recht te verfoeken. Ende indien daerinne yet contrarie gefchiet mochte weefen, dat mach wefen gefchiet by Govert Claesz. Corftent Harmanszoon, ende hoore meede Gefellen tyden, ende wat daer af mach weefen, daeren weeten wy niet af, dan blyven by der ouder overdrachte, ende Ordonnantie, boven verclaert, die noch dagelyx aen beyden zyden alzoo onderhouden ende gebruykt wort. Ende des t'oirconden foo hebben wy der Steede Zeegel van facken, dat wy dagelyks gebruyken, hier beneeden aengehangen, opten leften dag in Maerte, in 't jaer ons Heeren M. CCCC. LXXV.

Soo is 't, dat wy Schout, Burgemeefteren, Scheepenen der Steede van Leyden, in den name van de voorfz. Steede belooft hebben, ende beloven mits defen onfen Brieve der voorfz. Steede van der Goude, dat die Certificatie niet en is, noch wefen en fal in prejudicie noch achterdeel der Steede van der Goude. In kenniffe der waerheyd, foo hebben wy defen Brief bezeegelt met der Steede zegel van Leyden, die wy dagelyx gebruyken, hier aen gehangen, in 't jaer ons Heeren M. CCCC. LXXV. op ten eerften dag in Aprile.

MS. Privilegien van der Goude pag. 116—117.

(1) penninglyke.

De Hertog Maximiliaan, en Vrouw Marie verleenen Willem van Buschuizen vryheid, om op het land te moogen woonen, en 't poortrecht van de Stad Leyden te moogen behouden.

Den 7. *November* 1478.

Maximiliaen ende Marie &c. doen condt allen luden, dat Willem van Buschuyfen, Willemsz. poirter binnen onfer Stede van Leyden, onfen Stedehouder ende Rade van Hollant, te kennen gegeven heeft, dat hy gairne wonen foude te landewairt buyten onfer Stede voirfz. om te fpaeren fyn goet, mits dat hy geen ambocht, noch neringe en kan fynen coft mede te winnen binnen onfer voirfz. Stede, ende fyn renten cleyn zyn op te leven, ende nochtans poirter te blyven, ende poortrecht te houden binnen der felven onfer Stede, biddende oitmoedelic, dat wy him dat confenteren willen. Soe is 't, dat wy, die tot fynre bede geneycht fyn, ende om bede van Vrienden, den felven Willem van Buschuyfen geconfenteert, ende geoirloift hebben, confenteren, ende oirloven mit defen brieven, dat hy buyten onfer voirfz. Stede, te landewairt, opten zynen, of anderswair in onfen voirfz. lande, wonen mach, ende poirter blyven, ende poortrecht houden binnen onfer Stede van Leyden voirfz. gelyc andere onfe poirteren, die binnen onfer Stede van Leyden wonen, zonder argelift, duerende een maendt lang na onfen wederfeggen. In oirconde &c.

Datum opten VII[en]. dach van Novembri, anno XIIII[C]. achtendetfeventich.

Brief in 't Perkamente Regifter Privilegia Ducis Caroli 1469—1495. Cas K. tusfchen pag. 18. en 19.

Bevel aan den Schout van Leyden om bekent te maaken, dat niemand zyn poorterfchap zoude verlaaten, 't zy om dat hy in de Wet, of tot eenige Dienften, of zelf om andere, op ftraffe van gebannen te worden, en het recht van Exfue te betaalen verkoozen was.

Den 3. *November* 1542.

By den Keyfer.

Onfen Schoudt van Leyden, Saluyt, van wegen ons beminden, die Burchmeefteren, ende Regierders onfer Stede van Leyden, is ons verthoont geweeft, hoe dat zy, off heuren voorfaten, in voorledene tyden, van wylen onfen voorvaderen zaliger ghedachten vercregen hebben gehadt zekere previlegie, inhoudende onder andere, dat nyemant en foude mogen wefen Borgemeefter, noch Schepen binnen de voorfchreven Stadt, hy en zoude moeten geweeft zyn zeven jaeren poorter aldaer. Ende alfoo de voorfchreven dienften, als mede te wefen Treforier, ofte Waerdeyn binnen der voorfchreven Stede, den borgers zeer lastich, ende fchadelyck is, befondere den genen die tot eenigen van den felven gekooren werden; want indien zy van der neringe zyn van der draperye, off dat daer aen cleeft, de felve verlaten moeten, vuyt crachte van andere Ordonnancie van ouden tyden daerop gemaect, ende altyts onderhouden, omme de voorfchreven neringe van der draperye, 't welcke die hooftneringe aldaer is, in vigeur te onderhouden, zoo zoecken zy middelen omme niet elegibel te zyn; want zy renuncheeren haer poortrecht, blyvende even wel in de Stede woonen, pretenderende mitsdien dat men hen overmits 't voorfchreven previlegie, ende dat zy geen poorters en zyn, niet eligeren en mach totten voorfz. dienften. Ende beduchten de fupplianten, dat de felve, ofte andere manieren gepractifeert zullen

len werden, ten waere zy haere voorſz. previlegie renunchieerden, ende te buyten gingen, dat zy niet gaerne doen en souden, ofte dat anders by ons hier hinne voorſien werde, alſoo zy ſeggen, ons daeromme ootmoedelyck biddende. Soo eis 't, dat wy de ſaecken voorſchreven, overgemerkt, u ontbieden, ende committeren by deſen, dat ghy van ſtonden aen by openbaere vuytroepinge, ter plaetſen daermen in onſe voorſchreven Stede gewoonelyck is uytroepinge, ende publicatie te doen, van onſen wegen verbiet, allen den genen die gecoren zyn, off weſen zullen, omme in de wet oft officie der voorſz. Stede te weſen, dat zy heure poirterye der ſelver Stede nyet renunchieren, op peyne van gebannen te worden vuyt onſen Lande, ende Graefſcap van Hollandt. Ende voorts, dat alle de ghene die renunchieren zullen der voorſchreven poorterye van Leyden, 't zy dat zy gecoren zyn, in de wet, off officie der voorſchreven Stede, off nyet, gehouden werden van ſtonden aen te betaelen 't recht van yſſue der ſelver Stede, niet jegenſtaende dat zy in de voorſz. Stadt woonachtich zyn, in alder vougen, ende manieren als doen moeten die ghene, die hen transporteren metter woonſtede vuyter voorſz. Stede van Leyden in een andere Stadt. Procederende tegens den overtreders van deſe onſe voorſchreven ordonnancie, ende verboden by den peynen voorſchreven ſonder verdrach, off diſſimulatie; want ons alſoo belieft; Des te doen geven wy u vulcomen macht, auctoriteyt, ende zonderling bevel. Ontbieden voorts, ende bevelen allen anderen onſen Juſticieren, Officieren, ende onderſaten, dat zy u in dit doende ernſtelyck verſtaen (1), ende obedieren.

Gegeven in onſe Stede van Bruſſel, onder contreſegel hyer opgedruckt, in placcate den III[en]. dach van Novembre, in 't jaer duyſt vyffhondert ende tweënveertich.

Onderſtont:

By den Keyſer in zynen Rade.

Ende was bezegelt mit een opgedruckt root waſſen zegel.

Privilegieboek der Stad Leyden. C. pag. 182. *verſa &* 183.

(1) *Of* byſtaen.

Het recht der Burgers door de Magiſtraat van Leyden, gehandhaafd.

In het Jaar 1569.

Onder de vervolging door den Hertog van Alva in de Hollandſche Steden aan veelen gedaan, wierdt, naa 't verwyzen by den Bloedraad, de uitvoering van de Vonniſſen aan de Wethouders van de Steden, daar de veroordeelden t' huis hoorden, veeltyds aanbevolen. Sommige Regeerders uit vreeze, onverſtand, of bloeddorſt waren den Spanjaart te wil; anderen dorſten zich daar tegenſtellen, gelyk de Magiſtraat van Leyden, die, toen Meeſter Arent Sasbout Raadsman in den Hove van Holland, en gemagtigde van Alva tot deeze vervolging, onderzoek gedaan hadt op de beroerte van den jaere vyftienhonderdzesenzeſtig, en de Bloedraad op zyn berigt, eenige Gevangene Burgers ten doode gedoemd hadt, met verbeurdmaakinge van goederen; en dat hy aldaar die Vonniſſen, door handbieding der Wethouderen, wilde doen uitvoeren, heeft de gantſche Wet met bondige reden bekent gemaakt, dat zulks ſtreed tegens hunne Handveſten, medebrengende, *Dat alleen den Schepenen der Stad toeſtondt, Vonniſſe te wyzen over hunne poorters; die ook niet meer mogten verbeuren, dan hun lyf, en tſeſtig ponden Rynlandsgeld.* Nogh vertoondenze eene oude gewoonte, die onder hen plaats hadt, *Dat niemand ter dood wierdt gebragt, die zyne misdaad niet buiten pyne en banden beleedt;* Waarom zy het zelve met beleefdheid weigerden, en afſloegen, door de volgende Acte;

Acte van protestatie by de Magistraat van Leyden.

Also Cornelis van der Hooch, eerste Burgemeester der Stede van Leiden, den Schout, Burgemeesters, en Gerechte derselver Stede heeft doen aendienen, dat myn Heere den Commissaris, Meester Arnoult Sasbout, door laste van de Excellentie van den Hertog van Alva, als Gouverneur Generael, in meninge was eenige gevangen poorters deser Stede, uit sake van seker hare misusen, en delicten by henluiden in de beroerte, en nieuwigheden van de beeldenstorming, en anders geperpetreert, te doen straffen, en exemplaerlyk punieren, na inhoud van sekere sententien, daer af onder hem Commissaris zynde, en tot Brussel by den Hertog van Alva, of die van de Majesteit Rade, gecommitteerdt ten saken van de voorsz. troublen, en beroerten geconcludeert op de deductie en informatien van der saaken by denselven Commissaris alhier genomen, en voorts aen den Hertog of Rade voorsz. overgesonden. Verklarende de voornoemde Commissaris gelast te zyn, de voorsz. sententien te executeren na de gewoonte van der plaetse, of Lande, en mitsdien hem van node te zyn d'assistentie van den Gerechte: 't welk, want eensdeels schynt te contrarieren, en te derogeren d'usantie en privilegien der voorsz. Stede, volgende dewelke in allen saken van beschuldingen van poorters, niemant anders Vonnisse en behoort te wysen dan Schepenen der voorsz. Stede. En dat ook niemant uit syn goederen, in wat saken dattet sy, meer en sal verbeuren dan tien ponden Vlaems eens. So hebben de voorsz. Schout, Burgemeesteren, en Gerechte voorsz. niet konnen ledig staen, om hen eed te quyten, 't gunt voorsz. is, tot conservatie der voorsz. deuchdelyke usantien, en privilegien, myn Heere den Commissaris by desen t' insinueren, om dies aengaende, voor so vele doenlyk zy, te blyven in hare geheel, en ongeprejudiceert, te vreden zynde de voornoemde Schout, Burgemeesters en Gerechte elx in syn regard in alle saken recht en justitie t' administreren, de justitie te vorderen, en daer toe, des nood zynde, te doen alle assistentie na gelegentheid van der sake en tyd, sonder dat de voorsz. van den Gerechte verstaen gehouden, of betamelyk te zyn geimployeert te werden tot assistentie of executie van eenige sententien by henluiden niet gewesen. Protesterende, indien yet ter contrarie der voorsz. usantien en privilegien verstaen mochte werden gedaen of geattenteert te zyn, of noch gedaen soude mogen werden, dat syluyden 't selve geenigsins geadvoyeert en hebben, nochte als noch van meninge zyn, nochte ook en vermogen 't selve te advoyeren, &c.

P. Bor Nederl. Beroerte I. Deel pag. 267. & seq. Zie ook het bericht voor 't derde Deel van 't Groot Charterboek.

Ordonnantie van de Schutterye der Stadt Leyden, alhier van den eedelen handtbusse, ende hoe de beminders schutterlicken zullen handelen ende schieten, oock omme te voorzien ende te schouwen alle onbehoorlicke manieren en questien, die niet en behooren by den edelen handtbussche gebruyckt te werden, als hier onder verclaert staet, gemaect by den Schoudt, Burgermeesteren, ende Scheepenen, Deeckens, Hooftmans, der Stad Leyden, die den edelen handbussche beminnende zyn.

Den 2. April 1592.

In den eersten, en zal nyemant geen oneerbaerheyt bedryven, noch en zal bysonder Godt niet ydelick noemen, dat den menschen mispryselick es, off onschutterlick mochte wesen, noch den duyvel, noch den vyandt niet mogen noemen binnen 't viercant van den doelhuyze, daer men metten edelen handtbussche heul, ofte wedtschoten schieten zal, hy zy Schutter, ofte geen, opte verbeurte

te van zyn schoe, te betaelen al eer hy uytten doelhuyze gaet : ende off den persoon onwillich waer, ofte weygerde de voorsz. schoe te betalen, ende boven dien uyt den doelhuyze gaet, daer men heul ofte wedtschoot is schietende, zal verbeuren zes stuvers, boven zyn schoe, die den doelknecht terstondt zal mogen eysschen, ende ontfangen tot behouff van den gheenen, die daer heul ofte wedtschoot schietende zyn.

Ten tweeden, als yemant zyn schoe verbeurt heeft, zal moet gedoogen zyn schoe uyt te laten trecken, en de zelffde schoe te laeten stellen op de pinne, tot dat elck driemael daer nae geschoten zal hebben, die tegenwoordich heul ofte wedtschooten schietende zyn, zonder yemandt anders daer nae te schieten, opte verbeurte van zyn schoe.

Ten derden, en zal nyemant binnen 't viercant, baelgie, oft stuck, mogen comen, dan die heul, ofte wedtschooten schieten, ofte begeert te schieten, ten waere by consent van den geenen die heul ofte wedtschoot schietende zyn, op te verbeurte van zyn schoe.

Ten vierden, en zal nyemandt mogen schieten voor zyn gebeurt, dan by consent van den gheenen, die daer heul, ofte wedtschoot schietende zyn, op de verbeurte van zyn schoe.

Ten vyffden, en zal nyemandt mogen schieten mit een een sonte (1), dan de sonte vasthoudende, datse niet over dat viercant, ofte bailge en springt, op te verbeurte van zyn schoe.

Ten zesten, en zal nyemandt mogen schieten voor ende aleer hy geroupen zal hebben, ende zoe dicwils als hy offleyt, wederom roupen, op de verbeurte van zyn schoe.

Ten zevenden, en zullen gheen Schutters, wanneer daer geroepen is, mogen bussche laden, ofte schoon maecken mit poeder, dat zoude moghen gheluyt geven, op te verbeurte van drie stuvers.

Ten achtsten, zoe wie zyn bussche in 't schieten driemael viert, ende niet off en gaet, naer hy driemael gheroepen zal hebben, verbeurt zyn schoot.

Ten negenden, als men heul schiet, zal de naeste uytheulder voorschieten, ende daer nae, die vooren geheult zyn, ten waer by consent van den gheenen, die daer schieten moeten, op te verbeurte van zyn schoe.

Ten thienden, en zal nyemandt mogen heulen, dan den gheenen die den jouschoot geschooten zal hebben, ende die heul gewonnen heeft, opte verbeurte van zyn schoe, ten waere daer wepel is, die zal uythalen.

Ten elffden, zoe wanneer daer geheult werdt, zoe en zal nyemandt mogen die heulstecken (2) opnemen, meten, ofte aenraecken, dan die geheult heeft, opte verbeurte van zyn schoe.

Ten twaelffden, en zal nyemandt heulen, hy zal eerst omvragen, off zy alle voldaen zyn, zonder dat gelt yemandt opter aerden onwaerdelick neder te werpen, ende gevraecht hebbende, zal hy die de heul gewonnen heeft, mogen heulen, ende gehouden zyn te zeggen, dit is behouden myn schoe, den doelen zyn recht, opte verbeurte van zyn schoe.

Ten derthienden, en zal niemandt staen gecken, clappen, schempen, als daer een Schutter geropen heeft, en onder de bussche staet, opte verbeurte van zyn schoe, ende als den Schutter zeyt, hoort de bussche, ende dan noch nyet en zwyghen, zullen in een boete beslagen werden van zes stuvers.

Ten veerthienden, en zal nyemant uytten doelen gaen, voor ende al eer hy betaelt, dat hy verloren heeft, opte boete van zes stuvers, boven 't geene hy verloren heeft, ende dat tot proffyt van de gemeene Schutters, die daer tegenwoordich zynde, ten waere, dat partyen daer mede te vreeden waeren.

Ten vyfthiensten, en zal nyemant binnen 't viercant van den doelhuyze, 't zy binnen, of buiten de baelgie, zyn waeter mogen maecken, ofte eenige onreynicheyt ghebruycken, 't zy van voren ofte acht (3), daer men heul, ofte wedtschoten schieten, opte verbeurte van zes stuvers.

Ten zesthiensten, zoe wie zyn schoe verbeurt heeft, zalse moghen lossen mit twee potten biers, ofte vyff groot aen gelde daer voor.

Ten zeventhiensten, en zal nyemandt uyt den doelen mogen gaen, hy zal den wyser eerst betalen zyn wysgelt, 't welck ghenomen ende begroot wordt op een

(1) *Moogel.* honte. (2) *Of* heulstocken. (3) achter.

een blanck van elcke perſoon, opte verbeurte van dobbel wysgelt, ende daerenboven te verbeuren drye ſtuvers, tot proffyte van den gheenen die daer heulen, off gheheult te hebben.

Ten achtienſten, en zal nyemandt den doelknecht, ofte wyſer moghen berispen in 't wyſen, ofte nyemandt en zal zelffs mogen overgaen om te meten, op te verbeurte van zyn ſchoe, ende boven dien te verbeuren zes ſtuvers, dat tot proffyte van de gemeene Schutters van den eedelen handtbuſſche; ten waere den wyſer aen den ſchoot twyffelde, zoe zal hy een Schutter, ofte twee over moghen roupen, om de ſchoot te helpen oordeelen, en te wyſen, zonder daer nochtans nyemandt van de Schutters haer handt aen de wyspenne te gheraecken, opte verbeurte van zyn ſchoe.

Ten negenthienſten, ſullen alle boeten, die daer vallen, by den geſwooren doelknecht geëxecuteert werden, zoe daer dan eenighe onwillich zyn om te betalen, zullen nochtans metter daet verteert werden by de Schutters, die daer tegenwoordich zyn, die heull ofte wedtſchooten ſchooten, ofte geſchooten zullen hebben.

Ten twintichſten, oft gebeurden [dat Godt verhoeden wil] datter een onghe-luc geſchiede, zoe datter binnen 't viercant van de baelgie yemandt gequetſt werde, datter een buſſche van zelffs off ginck, ofte borſte, ofte datter gheroupen, ofte geſchelt waere, ofte yemandt in den doelen geſchoten werde, alwaert datter de doot nae volchde, zal de zelffde, die dit ghedaen zoude moghen hebben, daer van vry, ende onbeſchadicht zyn van alle laſten ende boeten, die den Officier zoude mogen competeren van 's Heeren wegen.

Ten eenentwintichten, en zal nyemandt moghen een Schutter van boeten beſlaen, ten zy hy heul ofte coſt ſchiet, opte verbeurten van zyn ſchoe, ende alsmen heull ſchiet: en zal daer nyemandt prouffſchooten ſchieten onder de heull, opte verbeurte van zyn ſchoe, van voir ofte nae de heull, dan twee prouffſchooten.

Ende ten laetſten, en zal nyemandt ter doel moghen ſchieten op Zondagen, oft Beededagen des mergens onder de predicatien, 't welck te verſtaen es, van negen tot twaelff uyren toe, op arbitralyck te werden gecorrigeert. Vorder zoe wanneer daer gheropen is om te ſchieten, zoe en zal hem nyemant anders vervorderen te ſchieten, off eenich cruyt aen te ſteecken, dan die daer gheropen zal hebben, opte verbeurte van drie guldens, d'een helfte tot proffyt van den doelen, ende d'ander helfte tot proffyt van de ghemeen Schutters, die daer geſchooten zullen hebben.

Onder ſtaet:

Gezien by die van de Gerechte der Stadt Leyden, de voorgaende caerte, ende ordonnantie ende op 't ſtuck van 't ſchieten mitter hantbuſſe gemaeckt; hebben gheresolveert ende verclaert, dat hem elck eenen die 't aengaet, nae den inhouden van dien zal hebben te ghedragen, opte peenen, boeten, ende ſtraffe daer inne vervatet.

Aldus gedaen op 't Raedthuys in heurlieder vergaderinghe opten IIen. Aprilis, anno XV c. tweeentnegentich.

Lager ſtaet:

My jegenwoordich,

Ende is geteyckent

J. Andersz.
[Of J. Andriesz.]

Copien uit de Notulen van Deken en Hoofdmannen der Schutterye der Stad Leyden.

Ke-

Verdrag van Burgermeesteren, en Regeerders van de Steden Delft, en Leyden, datze elkanders burgers en inwoonders, om persoonele civile actien, niet voor Schepenen in rechten zullen betrekken.

Den 9. Juny 1648.

Wy Burgermeesteren, ende Regeerders der Steeden Delff ende Leyden, oirconden ende bekennen by desen, dat wy met den anderen in 't vriendelyk veraccordeert ende verdragen syn, dat in personeele civile actien de poorteren, ende inwoonderen van Delff, binnen de Stad Leyden, en vice versa de poorteren en inwoonderen van Leyden, binnen de Stad Delff, niet en sullen mogen by arreste voor de Scheepenen van de respective Steeden in regten betrocken worden, maar dat deselve twee Steeden jegens den ander reciproce sullen affchryven, ende dit alles onvermindert, ende sonder prejuditie, van de privilegien, geregtigheeden, ende oude gebruyken, die de voorsz. respective Steeden, ende plaatsen, tot het affchryven syn hebbende, ende gebruykende. Des t'oirkonden hebben Wy Burgermeesters, ende Regeerders der voorsz. Steeden, desen brieff by derselver Steede respective Secretarissen doen onderteekenen.

Gedaan op der voorsz. Steeden Gemeenhuys aan den Hofwegh in den Ambagte van Soeterwoude op ten IX. Juny, anno XVI^{C}. XLVIII.

Ende was onderteekent:

S. Groenewegen van der Maaden,
en A. Hogeveen.

MS. Privilegien van Delft.

Verklaaring van het verdrag van de Regeerders van Delft met de Regeerders van de Stad Leyden gemaakt, over het arresteeren hunner Poorters en Inwoonders.

Den 29. Juny 1663.

Wy Burgermeesteren, ende Regierders der Steeden Delff, en Leyden, oirconden ende kennen by desen, also by het contract van affchryvinge tusschen ons, op den 12. Juny, in den jaere 1648. gemaakt ende opgeregt, niet duydelyk was geëxpresseert de qualiteyt van de arresten, by ofte door dewelke de Poorters ende Inwoonderen van Delff, binnen de Stad Leyden, en vice versa, de Poorters ende Inwoonders van Leyden, binnen de Stad Delff, niet zouden vermogen in rechten betrocken werden voor de Scheepenen van de respective Steeden, by ons te gemoet wierde gesien de misverstanden, die in tyden en wylen uyt de duystere, ofte defectueuse extensie van 't voorsz. contract souden kunnen resulteeren, dat wy daer omme, ende omme te behouden het effect, het geen wy in het oprechten van het selvige contract hebben beoogt, verclaaren onse sincere meyninge en intentie te syn, dat onse inwoonders ende poorters, in civile saaken malkanderen met geenderhande arresten, 't sy op persoon, 't sy op goederen, binnen onse Steeden respectivelyk, sullen vermoogen te incommoderen, ofte voor de Scheepenen van de respective Steeden in rechten te betrecken, maar dat in alle sodaanige soorten van arresten, de voorsz. twe Steeden jegens den anderen reciproce sullen affchryven, blyvende de verdere clausulen ende ingredienten van 't voorsz. contract in syn geheel, ende voorts ongepræjudicieert de privilegien, gerechtigheeden, ende oude gebruyken, die de voorsz. respective Steeden jegens andere Steeden ende Plaatsen tot het affchryven syn hebbende, ende gebruykende.

Gedaen op der voorsz. Steeden Gemeenhuys aan den Hofwegh, ende in oirconden hebben Burgermeesteren ende Regierders derselver Steeden desen byder voorsz. Steeden respective Secretarissen doen onderteykenen, heeden den 29. Juny in den jaare 1663.

Ende was onderteyckent;

H. Vockestaart, G. v. Hoogeveen.

MS. Privilegien van Delft. En Privilegieboek der Stad Leyden F. pag. 122.

Request, om te hebben Poenaal, jegens eenige Proceduyren voor de Heeren Gecommitteerde Raden ter Generaliteyt, tegens eenige Burgers der Stadt Leyden geëntameert.

Zonder dag of jaarteken.

Aan den Hove van Hollandt.

Vertoonen reverentelycken Burgemeesteren ende Regeerders der Stadt Leyden, dat alhoewel deselve Stadt by Graaf Willem van Henegouwen, Hollandt, &c. in syn leven, geobtineert heeft seecker Privilegie, wel uytdruckelyck vermeldende, dat soo wie eenen Poorter van Leyden beschuldigde van eenigerhande saaken, daar en sal niemant of hebben mogen anders dan Schepenen Vonnisse (1); dien ongeacht, alsoo eenen Govert Govertsz. Boormaacker, woonende tot Rotterdam, hem onderstaan heeft, eenen Gerrit Evertsz. Roos, Raadt der Stadt Leyden, Jan Gerritsz. Cuyper, Klaas Harmensz. Wynverlater, alle Burgers ende Poorters der voorsz. Stadt Leyden, te betrecken voor de Gecommitteerde Raden ter Admiraliteyt, residerende te Rotterdam, omme te hebben betalinge, en by provisie namptissement van thien duysent Caroli guldens, niet tegenstaande dat de voorsz. Supplianten Poorters ende Burgers, in den voorsz. Govert Govertsz. in 't minste niet en zyn gehouden, noch verobligeert, soo hadden de voorsz. Poorters ende Burgers, in kracht van 't voorschreve Privilegie, voor de Gecommitteerde Raden voornoemt, gedaan proponeren seeckere welgefondeerde exceptie van Renvoy, ten fyne de voorsz. saacke, mitsgaders Parthyen souden werden gerenvoyeert voor den Gerechte der voorsz. Stadt Leyden, 't welcken gekomen zynde tot kennisse van de Supplianten, hebben tot twee distincte reysen by hare missiven de voorsz. Heeren Gecommitteerde Raden niet alleen genotificeert van het voorsz. Privilegie, maar oock daar beneffens haar Ed. Copye autentyck van 't selve Privilegie, daar by gaande, toegeschickt, ende overgesonden, waar op die voorsz. Gecommitteerde Raden niet lettende, maar 't selve in de wint slaande, hebben de voorsz. geproponeerde Exceptie van Renvoy gerejecteert, ende de voorsz. Poorters ende Burgers gecondemneert ten principalen t'antwoorden; waar van de Supplianten mede kennisse gekregen hebbende, zyn de Supplianten benoodicht tot conservatie van haar voorsz. Stads Privilegie, henluyden t' addresseren aan desen Hove, versoeckende Mandement, daar by den voorsz. Govert Govertsz. ende allen anderen, des noodt zynde, van wegen de Hooge Overigheyt, op groote poene daar tegens te verbeuren, bevolen zy, de voorsz. Daghvaardinge van der voorsz. Supplianten Poorters ende Burgers, metten gevolge ende aankleven van dien, als qualycken ende t' onrechte, ende in prejuditie van 't voorsz. Privilegie gedaan, kosteloos ende schadeloos af te doen, ende geinterdiceert van gelycke meer te doen, mitsgaders hare actie, soo sy meynen henluyden eenige tegens de voorsz. Poorters ende Burgers te competeren, voor den voorschreven Gerechte der Stadt Leyden t' institueren, ende te betalen de

(1) Groot Charterboek II. deel pag. 56. en pag. 149.

de koften hier omme gedaan, ende in kas van oppofitie, de voorfz. bevelen en interdictie poenaal van met alle vordere proceduyren jegens der voorfz. Supplianten Burgers, voor de voorfz. Raden van de Admiraliteyt aangevangen, met den gevolgen ende aankleven van dien te fupercederen, ftadthoudende tot dat Partyen gehoort, anders by den Hove fal zyn geordonneert, zy d' Oppofanten dag beteykent voor den felve Hove, omme te feggen de redenen van dien, ende voorts te procederen als naer Rechten.

'T Welcke doende, &c.

J. van Veen.

Mr. W. van Alphens Papegay II. Deel, pag. 330.

NB. Zie hier van de verdere Proceduyren by Gerrit Evertfe, contra Govert Govertfe Boormaacker gehouden, ftaande in 't 1fte ftuck van de Papegay, in 't 23fte Hooftftuck van de Appellatien fol. 315. ende vervolgens tot fol. 322.

VAN HET BANNEN BUITEN DE STAD LEYDEN, EN DE VRYHEID VAN DE ZELVE.

Verdrag tuffchen de Stad Leyden, en die van den Haage, wegens het overleveren van elkanders gevangene bandieten. Den 25. Juny 1436.

Groot Charterboek IV. Deel, pag. 1081.

Hertog Albert geeft die van den Gerechte der Stad Leyden vryheid, om uit al zynè Landen te moogen bannen.

Den 12. *Juny* 1393.

Aelbrecht &c. doen cont allen luden, dat wy onfen lieven ende getruwen den Gerechte van Leyden, alfulke gracie gedaen hebben, dat wy hem geconfenteert hebben, ende willen, dat fo wi fi wt onfer Stede voirfz. leggen, of wtfeggen, enen tyt, of ewelyc, om enigherhande brueken willen, die yemant misdoen mach binnen onfer Stede voirfz. dat die wt allen onfen Landen bliven, ende wefen fullen, alfo langhe als fi wt onfer Stede voirfz. gefet fyn, op fulke pene ende boeten, als fi wt onfer Stede voirfz. gefet fyn te bliven: Dit fal geduren tot onfen wederfeggen. In oirconde &c.

Gegeven in den Hage opten XII. dach in Junio, anno XCIII.

Memoriale B. D. 1351 — 1396. *Cas R pag.* 70.

Hertog Albert verklaart eenige perſoonen van Leyden, die voor eenige jaaren gebannen waaren, onſchuldig, en datze niet anders gedaan hadden, dan goede lieden hunnen rechten Lands-heer ſchuldig waren te doen.

Den 26. Juny 1401.

Ailbrecht &c. doen cont allen luden, want wy in den jair ons Heeren M. CCC. drie ende tnegentich, in 't eerſte van der maent van Junio (1) bi onrechten aenbrengen, Jan Grieten zoen, ende Ysbrant Strevelant, Jans Boſſen zoen, mit vele andere goide luden ende knapen wt onſer Stede van Leiden, ende voirt wt allen onſen Landen ballinc geleit hadden, overmits dat ſy jegens ons, ende onſer Heerlicheyt breukich ſouden hebben geweeſt, dair wy van onſen vrienden wail of onderwyſt ſyn, ende verſtaen hebben, dat ſy dier brueken, die wy hem optie voirſz. tyt aen tiende waren, onſculdich ſyn, ende waren, ende dat ſy jegens ons niet anders toe ten tiden en deden, noch ſint gedaen en hebben, dan goide luden horen rechten Lantsheere ſculdich waren ende ſyn te doen, ende die ſelve Jan, ende Ysbrant, ende die goide lude voirſcreven, ſint dat wyſe ballinc leiden mit ons weder gezoent hebben, ende binnen onſer Stede van Leiden gecomen ſyn, ende elcx van him ons, ende onſen onderſaten overëede ende verbande gedaen hebben. Soe hebben wy verdragen ende quytgeſcouden, verdragen ende quytſchelden mit deſen brieve Jan Grieten zoen, Ysbrant Strevelant, ende die goide lude voirſcreven, alle ſulke verbande, overëede, ende geloiften, als ſy ons, of yement anders gedaen mogen hebben, roerende van den ſaken ende brueken voirſcreven; want wyſe dair of onſculdich houden, ende ſceldenſe dair of quyt, ende bekennen dat ſy optie tyt bi ons bleven, ende niet anders en deden, dan goide lude horen rechten Lantsheere ſculdich waren, ende ſyn te doen, geliken anderen onſen vrienden ende onderſaten: behoudeliken, dat ſy ons voirtan doen ſullen als goide lude horen rechten Lantsheere altois ſculdich ſyn te doen. In oirconde. &c.

Gegeven in den Hage opten XVI^den^. dach in Junio, anno M. CCCC. ende een.

Perkament Regiſter Liber V. 1390 — 1401.
Cas E. pag. 425.

(1) Zie op den 4. Juny 1393. *Groot Charterboek III. Deel pag.* 595.

De Hertog van Bourgonje vernietigt den ban, dien hy in 't jaar 1445. tegen eenige Wederſpannige Poorteren en Inwoonderen van Leyden uitgeſprooken hadt.

Den 10. *Auguſti* 1449.

Philips etc. doen condt allen Luyden, Alſoo opſer Liever Vrouwen avont Viſitatio anno M. CCCC. XLV. leſt geleden

1. Theeus van Berendregt, Florisz. ende
2. Dirck van Zyl,
3. Jan van Ryn,
4. Dirck Wouterſe,
5. Dirck Willemſe,
6. Willem van den Boſch,
7. Pauwels Janſſe,
8. Jacob Engelbertſe,
9. Ghys van der Vegt,
10. Dirck Hoogſtraet,
11. Jacob Robbregtſe,
12. Floris de Goudſmit,
13. Oude Dirck,
14. Huge Janſez.
15. Huge Jacobsz.
16. Jan Hugenſe,
17. Pieter Buys,

18. Jacob

18. Jacob Claesz.
19. Gerrit Jansz. Mueckel,
20. Willem Doenſe,
21. Ysbrant van der Schuyr,
22. Henrick Claeſen Ryns,
23. Wouter Janſſe,
24. Jacob Lyffrock,
25. Dirck de Cuper,
26. Coman Dirck,
27. Jacob Dirckſe Connevan,
28. Oude Hagen,
29. Arnt de Milde,
30. Willem Geritſe,
31. Jan van den Horn,
32. Willem Claes Bonnesz.
33. Meyſter Adriaen Lettincxſe,
34. Gerrit van Asperen,
35. Rombout van Sweeten,
36. Willem van Noord,
37. Wouter van der Schuyre,
38. Kerſtant Doenſe,
39. Gerrit Roeloſſe,
40. Wouter van der Geer,
41. Gysbregt Ducx,
42. Willem Claesz. de Volre,
43. Domus de Gorter,
44. Willem Dircxz.
45. Coman Jannekin,
46. Goeykin Sloetharinck,
47. Neel de Zeelair,
48. Jan Hugenſe,
49. Pieter Moens,

met meer anderen Hulperen ende Medeplegeren, alle onſe Onderſaeten, Poorteren ende Inwoonderen onſer Steden van Leyden, binnen derſelver onſe Stede met regten een wille hun luyden gewapent hebben, ende alſo met opgeſetter laegen gecomen ſyn vegtenderhant met vremden roupen, ende aentieringen op ende tegens onſen Preſident ende Raede van Hollant, die doe van onſer wegen aldaer op die tyt gecomen waeren, om ruſte ende vrede in der ſelver onſer Stede te maecken, ende te onderhouden, alſoo ende in alſulcker vougen, dat ten hadde geweeſt die gracie Godts, ende die hulpe van onſen getrouwen Ridderſcip, Edele, Onderſaeten ende goede Luyden onſer Stede van Leyden, de voorſchreven onſen Preſident ende Raede, ende oock die van onſen Ridderſcip ende ander onſe Onderſaeten ende goede Luyden waeren geſchepen ende op wege van den ſelven perſonen ter neder getogen ende doot geſlaegen te weeſen, gelyck dat genough kenlicken ende operbaer was, ende noch is.

Om welcker beroerten, breuken, ende misdaden wille, gedaen tegen Onſe Hoocheyt ende Heerlickheyt, cauſe van den principaelen aenleggers, ende Vechters van dien van onſer Heerlickheyt wegen voorſchreven by juſticien aen heuren lyve geregt, ende de perſoonen boven genomt daerom gebannen geweeſt ſyn eenen ſeeckeren tyt van jaeren, die een meer, ende die ander min, wt onſe voorſchreven Lande van Hollant, van Zeelant, ende Vrieslant, ende ſommige van dien eenen ſeeckeren tyt van jaeren geſtelt ende verwillecoort te weſen, ende te blyven wt onſer voorſchreven Stede van Leyden, ſonder daerinne weder te commen binnen den tyden van haeren voorſchreven banne, op de verbeurteniſſe van heuren lyve: Ende hebben daertoe ſeecker prouſytelycke beteringe, tot onſer behouf gedaen, ygelyck van hun luyden nae grootheyt ſynre misdaed, gelyck al dat ſelve, ende dat daerof roerende is bet ende volcommelycker blyken mach by den memoriaelen ende regiſtren van onſen Hove, ende Camer van den Raede van Hollant.

Ende want die voorſchreven perſoonen ons onderdaeniglycken te kennen doen gegeven hebben, hoe dat ſy obedierende elck ſynen ban ende correctie, een lange wyle wt onſe Lande ende Stede van Leyden geweeſt ſyn, dat ſelve verduldelyken nemende, ende lydende in armoeden, ende grooten verdriete, ons daerom ootmoedelyken biddende, dat wy hun luyden onſe genaeden ende gracien thoonen ende bewyſen, ende die misdaet die ſy in deeſen ſaecken tegen ons, ende onſer Heerlyckheyt misdaen hebben, quyte ſchelde ende vergeven, ende oock hooren ban wederroupen, ende onſe Lande ende Stede van Leyden weder gonnen, ende geven wouden. Soo is 't, dat wy aengeſien ende overgemerckt de redenen, ende ſaecken voorſchreven, altyt meer genegen weſende tot genaede dan tot ſtrenicheyt van rechte ende juſticien, nae rypheyt van Raede hierop gehadt, ende tot ſonderlinge beden, ende begeerten van eenigen onſen heymelyken Vrinden ende Dienaeren, den voorſchreven Theeus van Berendregt, Floris ende Dirck van Zyll, ende elck van hun luyden byſonder quytgeſchouden, ende vergeven hebben, quytſchelden ende vergeven met deeſen onſen Brieve, alle alſulcke breuken, ende misdaden, als ſy om der ſaecken wille boven geroert, ende daer aen cleven mach tot deeſen daege toe tegens Ons, onſe Hoogheyt ende Heerlickheyt gebreuckt ende misdaen mogen hebben.

Ende hebben de selve persoonen ende elck van dien, soo hun dat aentreffen mach, wedergegeven onse voorschreven Lande van Hollant, van Zeelant, ende Vrieslant, ende oock onse Stede van Leyden, om in de selve, niet jegenstaende den voorschreven ban, wederom te commen, ende te wesen vry ende veyligh, gelyck sy te doen ende te wesen plagten eer sy de voorschreven misdaet daden. Welcken ban wy wederroupen, ende te niete gedaen hebben, wederroupen ende doen te nieten metten selven onsen brieve; behoudelycken alsulcke geloften ende eeden, als de persoonen voortyts om deeser saecken wille gedaen hebben, ende inden voorschreven Memorialen van onsen Hove, ende Camer van onse Raede van Hollant geregistreert staet, altyt van waerden te wesen ende te blyven. Ende dat de voorschreven persoonen ende elck van hun luyden, naevolgende den voorschreven eeden ende geloften, hun luyden rustelycken ende vredelycken houden, wesen, ende verkeeren sullen binnen onsen voorschreven Landen, ende sonderlinge binnen onser Stede van Leyden, sonder om der saecken wille hier boven geschreven ende verclaert, ende anders alle des daer wt gesproten is, in toecomende tyden, cenige romourren of beroerten te maecken, wrake te doen, of yemande wie hy sy, of wesen mogte te misdoen, of te doen misdoen aen synen lyve, ofte oock met woorden, of met wercken, in eeniger manieren, hoe dat wesen, of toecomen mogte, op de verbeurnisse van dat te regten aen den lyve, ende goede van den geenen die dat gedaen, of doen doen souden hebben.

Ende des soo hebben ons de voorschreven personen wtgereyct ende betaelt, by handen van onsen lieven ende getrouwen Stedehoudere Generael onser Lande van Hollant, Zeelant, ende Vrieslant, den Heere van Lannoyt, de somme van vyfhondert onser Philipse Bourgoensche schilden, geheeten Clinckaers, tot dertig grooten onser munte van Vlaenderen 't stuck, welcke somme onse voorschreven Stedehouder geleyt ende betaelt heeft in handen van Jan Constant, onsen Camerknegt, soo dat wy des te vreden syn.

Ontbieden daerom ende beveelen allen onsen gemeenen Dienaeren, Officieren, Onderfaeten, ende goede Luyden overal in onse voorschreeven Landen van Hollant, van Zeelant, ende van Vrieslant, binnen Stede ende daer buten, dat sy de voorschreven personen, ende elck van dien bisonder, van deeser onser gracie, ende remissie doen ende laeten gebruycken rustelycken ende vredelycken, sonder hun luyden daer in te doen, ofte laeten geschien eenigen hinder, letsel, ofte moeyenisse aen heuren lyven, ofte goeden ter contrarien, in eenigerwys; Want ons alsoo belieft gedaen te wesen. In oirconde deesen brieve, ende onsen segel hier aen gehangen.

Gegeven in onser Stede van Brugge, op den thienden dagh van Augusto, in 't jaer ons Heeren M. CCCC. IL.

MS. Handvest Chronyk van M. van der Houve ad Annum 1449.

Uitspraak van den Hertog over de verschillen ontstaan tusschen zynen erfzoon, en de Stad Leyden, wegens het inbrengen van persoonen, die uit die Stad gebannen waren.

Den 3. *Juny* 1455.

Philippe, par la grace de Dieu Duc de Bourgoingne, de Lothier, de Brabant, Conte de Flandres, d'Artois, de Bourgoingne Palatin, de Haynau, de Hollande, de Zeelande, & de Namur, Marquis du Saint Empiere, Seigneur de Frise, de Salins, & de Malines, a tous ceulx qui ces presentes Lettres verront, ou orront, Salut. Comme notre tres chier tres aime filz le Conte Charrolois, Seigneur de Chasteaubelin, pour aucuns noz affaires, se fut en Avril l'an mil quatrecens cincquante quatre, transporte en notre pays de Hollande, & fut entre en notre Ville de Leyden, en laquelle il n'avoit lors oncques este, & ce venu

nu a la cognoiſſance de Floris de Boſchuyſe, notre Conſeillier, & d'autres perſonnes, en certain nombre, qui parayant aurient eſtez banniz par noz Escoutete, & ceulx de la Loy, au dit Lieu de Leyden, hors icelle notre Ville, & hors notre Seigneurie de Rynlandt, Ville, & Villaige de la Haye, ilz euſſent ſupplie a notre dit filz, que il voulſiſt envers eulx eſlargir ſa grace, & le fere entrer en la dite Ville avecques luy, & que par ſa joyeuſe, & premiere entre en icelle notre Ville, leur ban fut rappelle & miz au neant: & croyant notre dit filz, & voulant uſer de ſon droit en ceſte partie, il euſt accorde au dit Floris, & autres banniz illec venus comme dit eſt, de ainſi faire: mais pource, que les Bourgmaiſtres, & Echevins de notre dite Ville de Leyden, y contredirent, & ſe oppoſerent a l'encontre de l'entencion & voulente de notre dit filz, en ceſte partie, diſans & maintenans, que par vertu de leurs privileges, notre dit filz ſuppoſe, qu'il euſt le gouvernement de nos diz Pays, en notre dite abſence, ne le povoit faire, icelluy notre filz ſur certaines proteſtations faites de ſa part, pour la conſervation de ſon droit quant adce, entra en icelle notre Ville, ſans y mener avecques luy les diz banniz, ne aucun d'iceulx, & pour faire declaration de ſon droit en ceſte partie euſt a la requeſte de ſon Procureur fait convenir les diz Bourgmaiſtres, & Echevins de notre Ville de Leyden, pardevant luy, & les gens de notre grand Conſeil, qui eſtoyent pardevers luy, en leur faiſant faire commandement de apporter, & fere foy, des privileges deſquelz ilz ſe vantoient, par vertu deſquelz ilz diſoient & maintenoient, que icelluy notre filz ne povoit rappeller les diz banniz, comme dit eſt, & a certain jour y fut aſſigne aus diz de Leyden comparurent, & prindrent jour pour venir reſpondre a la demande du dit Procureur. Et depuis par delays, qu'ont eſte de le dit coſte, ont differe de proceder tant qu'ilz ont peu & juſques adce, que par appointement fait par les gens de notre dit grand Conſeil, leur fut donne & aſſigne jour certain, pour proceder peremptoirement ſur la dite demande, & pendant la dite aſſignacion, a la grand priere & requeſte des diz de Leyden, nous avons fait mettre en eſtat la dite cauſe, juſques a notre prochain retour en noz diz Pays depar deca, en evoquant nous la dite cauſe ainſi que eſcript, & mande l'avions par noz Lettres cloſes a icellui notre filz, lequel en obeiſſant, au contenu de nos dites Lettres, ait mis & fait tenir la dite cauſe en l'eſtat deſſu dit, juſques adce que avons eſte en nos diz Pays de pardeca, & que a la requeſte d'icelluy notre filz, les diz de Leyden ont eſtez par noz Lettres mandes & adjournes a comparoir a certein jour paſſe, pardevant nous, & les dites gens de notre grand Conſeil eſtans lez nous, pour dire, & declairer les cauſes de leur oppoſition & contrediction, dont deſſus eſt faicte mencion, & auſſi monſtrer & exhiber les privileges, dont ilz ſ'eſtoient vantez en ceſte partie, & au jour ſur ce, ſervant les diz de Leyden ſe ſont comparuz en jugement pardevant notre tres chier & feal Chevallier & Chancellier le Seigneur d'Athune, & les autres gens de notre grand Conſeil eſtans lez nous, & apres ce que les diz de Leyden, pour furnir & ſuſtenir leur dite oppoſicion, en la maniere, que dit eſt, ajent propoſe & mis avant, le contenu en certain article de previlege que parcidevant leur avons ottroye, ceſt aſſavoir que noz Escoutete, Bourgmaiſtres, & Echevins de Leyden peuent bannir tous delinquans hors de notre Seignourie de Rynlandt, hors de la Haye, & la franchiſe ou meſtier d'icelle, & que a ceulx que ainſi ilz banniront, nous ne autres de par nous, ne baillerons conduit, qui leur puiſſe valoir, & que s'il eſtoit, que pardeſſus le dit ban, aucun veniſt es pays, & contrees, dont il ſerroit banni, que notre Escoutete de Leyde le pourroit aler querre, & la mener en la Ville, & en faire droit de par nous, comme s'il euſt eſte prins en la dite Ville: ſauff que s'aucun veniſt plaintiff devant nous, qui ainſi ſeroit banny, diſant qu'on luy euſiſt fait tort ou fait du ban, Nous manderons ceulx de notre Ville de Leyden, a venir reſpondre par devant nous a l'encontre du complaignant, pour oyr demande & reſponſe des deux parties, & pour par nous, parties oyes, & eſtre faict & ordonne ainſi qu'il nous playra. Aſſavoir, de laiſſir rentrer le complaignant, en noz terres & Seigneuries de Rynlandt, Ville, & Bailliage de la Haye, pourveu, que iceulz banniz ne pourront approcher a deux cens verges pres les foſſez de notre dite Ville de Leyden, & ce que ainſi en ordonnerons au regard du Pays, au dehors de la Ville ſeront tenuz ceulx de notre dite Ville de Leyden d'enſiur, & entretenir ſans fraude ou barat, ſuſtenans ſur ce leur propos & entencions, que deſſus, & que par le Procureur de notre dit filz euſt ſur ce eſte reſpondu par pluſicurs raiſons ſervant a la matiere, & meſmement que l'article de privilege, dont deſſus declaracion

declaration eſt faite, ne peut nullement deroguer au droit de notre dit filz de Clarrolois, qu'il a en ceſte partie, aſſavoir que comme aisne & ſeul filz, & heretier apparant de noris (1), qui ſommes Prince & Seigneur u Pays, & ayant lors de par nous, & en notre abſence le Gouvernement & regime d'icellui, il puiſt, & lui loyſt, ad cauſe de ſa premiere & joyeuſe entree, qu'il fait en aucun de noz bonnes Villes, amener mettre, & affranchir toutes manieres de banniz, qui len requierent, & que ceſtui droit de Seignourie eſt fonde en raiſon, pardeſſus tous autres privileges, diſant auſſi, que feu Jehan de Baviere, notre oncle, en ſon vivant maisne filz de feu le Duc Aubert, notre ayeul de bonne memoire, ajant en ſa joneſſe, de par & ou nom de notre dit ayeul le Gouvernement des diz Pays de Hollande, enmena & affranchiſt ſemblablement en notre Ville de Leyden, pour ſa premiere & joyeuſe entree, qu'il y fiſt, pluſieurs banniz de la dite Ville, en quoy luy fuſt S. . . (2) . . ou baillee aucune oppoſicion, ou reſiſtence, diſant que auſſi ne devoient ne povoient faire en ce cas preſent, les diz de notre Ville de Leyden a notre avantdit filz, tendant ſemblablement icellui Procureur a certain fins & concluſions, a l'encontre des diz de Leyden, & mesmement, que tous les banniz, requiz avoir la grace, & joyr du droit de notre dit filz, en ceſte partie, comme dit eſt deſſus, doivent a cauſe de ſa dite premiere & joyeuſe entree, en la maniere que dit eſt, rentier en icelle notre Ville de Leyden, Pays, Terre, & Seigneurie de Rynlandt, Ville & Bailliage de la Haye, & y eſtre, & demourer tout franchement, & quietement, ſanz nul dangier, comm ilz ſouloient faire paravant les diz bans, qui par ce devoient eſtre miz au neant, comme nulz, & de nul effect & valeur, au regard de ceulx que notre dit filz vouldroit nommer, & declarer que lui avoient requiz la dite grace. Et de la part des diz de Leyden comparans en jugement, comme dit eſt, ait eſte dit par maniere de replique, que touchant ceſte maniere, & ce qui ſe deppend, ilz ne vouloient, ne entendoient venir ne entrer, en aucun proces a l'encontre de notre dit filz : mais ce que dit en avoient avoit eſte par maniere d'avertiſſement, & nous firent ſupplier, que oy ce qu'ilz avoient dit, en la maniere que dit eſt, & veuez leurs tiltres & privileges, voulſiſſons ſur tout pourveoir, ordonner, & appointier a notre bon plaiſir, & que du tout ilz ſez rapporterent en nous, & en bonne ordonnance, en nous faiſant ſupplier, que ou cas qu'il feuſt appointie, que les diz banniz deuſſent rentrer & retourner en la dite Ville de Leyden, ſelon l'entencion de notre dit filz, que icelux banniz ſoient tellement advertiz, & inſtruez de par nous, que par eulx ne a lever cauſe, debat, ne inconvenient, ne y admengre (3). Sur quoy les parties ainſi oyes, d'une part & d'autre, euſt eſte dit & appointie par notre dit Chancellier, & autres de notre dit grant Conſeil, en preſence d'icelles, que le tout nous ſeroit rapporte pour en ordonner & appointier ainſi, que expedient nous ſembleroit. Savoir faiſons oy le dit rapport, & conſidere ce que y fait a conſiderer, avons declare & declairons par ces preſentes, que ſans prejudice en autres choſes, des privileges de notre dite Ville de Leyden a notre dit filz, le Conte de Charolois, appartient, & lui adjugons l'autorite, puiſſance, & prerogative, a cauſe de ſon dit joyeux advenement en notre dite Ville de Leyde, de rappeller, & remectre en icelle notre Ville, & en nos dite Seigneuries de Rynlandt, Ville, & Bailliage de la Haye, tous ceulx qui lui plaira, qui lors banniz eſtoient de nos dites Ville de Leyden, Seignouries de Rynlant, Ville, & Bailliaige de la Haye, mesmement le dit Floris, & autres, que notre dit filz vouldre certifier par ſes Lettres avoir eſte ou envore lors devers lui, & auſquelz il accorda lors faire la dite grace a ſon dit joyeulx advenement, l'esquelz rentreront, retourneront, & pourront demourer, & habiter franchement, paiſiblement, & faire dangier en nos dites Ville de Leyden, Pays de Rynland, Ville, & Bailliage de la Haye, ainſi comme ilz faiſoient, & povoeint faire aucun les diz banis, qui parce feront rappellez, & mis au neant, & lesquelz ſe meſtier eſt, & par ces preſentes rappellons, & mettons du tout au neant ; non obſtant la contradiction & oppoſition des diz de Leyden, dont nous les avons deboute, & deboutons, en les condempnant adce, & a ſouffrir les diz banniz joyr des dites grace & rappel de ban, ſans ce leur faire ou donner aucun deſtourbier ou empeſchement. Si donnons en mandement a nous Lieutenant & gens de Conſeil, par nous commis &

(1) nous. (2) fait, ou. (3) admettre.

& ordonnez en notre dit Pays de Hollande, Escoutete de Leyde, Bailliz de Rynlandt, & de la Haye, & a tous noz autres Bailliz, Justiciers, & Officiers, en icelluy notre Pays de Hollande, que de notre presente declaracion ainsi, & par la maniere que dit est, ilz & chacun d'eulx facent, seuffrent, & laissent le dit Floris de Boschuysen, & autres dessus diz plainement & paisiblement joyr, & user sans au contraire leur faire, metrre, ou donner, ne soffrir estre fait, miz, ou donne grief, moleste, ou empeschement en corps, ne en biens, en aucune maniere, car nous plaist il estre fait. En tesmoing de ces nous avons fait mettre notre seel ad ces presentes.

Donne en notre Ville de Louvain le IIIe. jour de Juing, l'an de grace mil quatre cens cincquante cincq.

Opte plycke stont geschreven:

Par Monseigneur le Duc.

De Bul.

Prievilegieboek der Stad Leyden B. pag. 172. *versa usque ad pag.* 175.

De Keyzer bevestigt het privilegie, dat aan die van Leyden eertyds gegeeven was, om niet alleen uit de Stad, maar ook uit Rynland, den Haag, en Haag-Ambocht te mogen bannen, en verklaart eenige punten van het zelve.

Den 19. *July* 1541.

Kaerle, by der gracie Gods Roomschen Keyser, enz. Allen den genen die desen onsen brieff zullen zien, Saluyt. Van wegen ons beminden die Burgermeesters, Scepenen, ende Raedt onser Stede van Leyden is ons verthoont geweest, hoe dat wylen Hertoge Philips van Bourgoingnen, onsen lieven Heere, ende overoude grootvader, zaliger gedachten, by zynen openen brieven, in date den XXIIII^en^. dach van Julio, in 't jaer duust vierhondert vier ende dertich, vuyt zaecke van contract by den voorsaten van den Suplianten met hem gemaect, voor hem, ende zyn nacomelingen der voorschreven Stede, onder andere verleent heeft gehadt, dat onse Scout, Burghmeesters, ende Scepenen der voorscreven onser Stede van Leyden, van doen voortaen die mitsdadige zouden mogen bannen, niet alleenelyck vuyter selver Stede, maer oock vuyt Rynlandt, den Hage, ende Haechambocht, ende den genen die zy alsoo bannen, zouden de voorschreven Hertoge Philips, noch niemant van zynen wegen hem luyden geleye geven, dat hem te staede zoude mogen doen: ende zoo verre yement boven den voorschreven ban quame in den voorsz. Lande, daer hy vuyt gebannen waere, die soude de Scout van Leyden mogen inhaelen, ende dat rechten aen dien van zynen wegen, gelyck oft hy den selven binnen der voorsz. Stede gevangen hadde, behoudelyck, off yement voor den zelven Hertoge Philips clachtich quame, die alsoo gebannen waere, dat hem onrecht gedaen waere in den ban, zoo zoude de voorsz. Hertoge Philips de voorsz. Stadt van Leyden, daeromme voor hem ontbieden ter antwoorde, te hooren van hen beyden, ende die gehoort wesende by den voorsz. Hertoge, zoo zoude hy dan daer inne mogen doen, dat hem believen zoude, te weten: den Clager in Rynlant, ende in 't Bailliuschap van den Hage te laten commen, behoudelyck, dat die alsoo gebannen waere, nyet commen en zoude op twee hondert roeden nae der voorsz. Stede graften, ende wies de dezelve Hertoge alzoo ordonneren zoude van buyten Lande voorschreven, dat zoude de voorschreven Stede gevolgich zyn, sonder argelist, als by den voorschreven brieven breeder blycken mach. Van welcke previlegie die Supplianten, zoo zy anders niet weten, hebben altyt in gebruyck ende possessie geweest, ende dagelyx bannen volgende 't selve privilegie, ende in haer registeren bevinden eenigen vuyt Rynlandt

gehaelt te zyne, die daer boven den ban ingecommen waeren, ende zyn die gecorrigeert nae teneur van den ban, ende besondere binnen twee, of drie jaeren herwaerts, een alsoo gebannen heeft onse opene brieven van gracie vercregen, omme te mogen commen in den Hage zyn proces aldaer te vervolgen, als appellant van der Sententie van ban jegens hem by den Supplianten gegeven; desen niet jegenstaende de voorschreven Supplianten duchten dat men hen soude willen obiciëren, dat zy in continuelle possessie van de voorschreven previlegie niet en zyn geweest, ende dat men mitsdien sustineren soude, dat 't selve previlegie sonder effect is geweest, ende behoort te blyven: d'welck commen zoude tot verachteringe van de Justicie, ende waeren de Supplianten gescepen heur voorschreven previlegie te verliesen, ten zy dat hen by ons hier inne voorsien worde van onse gracie, ons daeromme ootmoedelyck biddende, dat ons believe hen te octroyeren, dat zy van den inhouden van den voorschreven previlegie mogen gebruycken, ende daer op doen expedieren onse opene brieven in behoorlycke vorme. Soo eist, dat wy de saecken voorschreven overgemerckt, ende hierop gehat 't advys van onsen lieven ende getrouwen den Luyden van onsen Rade in Hollandt, genegen wesende ter bede ende begeerte van de voorschreven thoonderen, ende ten eynde dat Justicie te bat cours hebben, ende geëxerceert mach wesen in onse voorschreven Stede van Leyden, hebben 't voorschreven previlegie van Hertoge Philips van Bourgoingnen, boven gemencioneert, belieft, geratificeert, geapprobeert, gevesticht, ende geconfirmeert, believen, ratificeren, approberen, vestigen, ende confirmeren vuyt onse sunderlinge gracie by desen onsen brieve, onder die condicien, restrinctien, ende limitatien hier nae verclaert, te weten: dat zoo wanneer eenige om heure delicten by den Supplianten, oft heure naecommers in Wette, gebannen zullen wesen vuyter voorsz. Stede van Leyden, Rynlandt, Haege, ende Haegeambocht, ende dat zulcke ballingen zullen geappelleert, oft gereformeert hebben van den voorschreven ban in onsen voorsz. Rade in Hollandt, de zelve gebannen appellanten, oft reformanten zullen mogen woonen, hanteren, ende converseren in onse dorpe in den Hage, ende Jurisdictie derselver, sonder nochtans te mogen converseren, ende hanteren in onse Stede van Leyden, oft Rynlandt, maer zoo wanneer de voorsz. ballingen niet geappelleert, oft gereformeert zullen hebben van heuren ban, of dat de saecke van appelle oft reformatie geobideert, ende gedetermineert, ende den ban geconfirmeert zal worden, zoo willen ende ordonneren wy, dat de voorsz. ballingen, hen houden, ende absenteren sullen uyten Hage, Hagheambocht, Leyden, ende Rynlandt, sonder daer inne te commen, oft frequenteren, op de peyne begrepen in de voorschreven ban, dewelcke peyne sal geëxecuteert worden tot versoucke van onsen Schout, of Burgermeesters, ende Gerechte van Leyden, ende dat by onsen Bailliu in den Hage, oft by den voorsz. van onsen Rade in Hollandt, sonder voordere kennisse van saken. Ontbieden daeromme, ende bevelen den voorschreven van onsen Rade in Hollandt, Bailliu van den Hage, ende Rynlandt, Schout van Leyden, ende allen anderen onsen Justicieren, Officieren, wien dit aengaen zal mogen, heuren Stedehouderen, ende eenen ygelycken van hen zoo hem toebehooren sal, dat zy den voornoemden Suplianten, ende heuren naecommers van dese onse gracie, confirmatie, ende van alle den inhouden van desen in der vougen, ende manieren, ende onder die condicien vooren verclaert, doen, laten, ende gedoogen, rustelyck ende vredelyck genieten, ende gebruycken, sonder hemluden te doen, noch te laten gescien eenich hinder, letsel, off moeyenisse ter contrarie, want ons alsoo belieft. Des t'oorconden zoo hebben wy onsen segel hier aen doen hangen.

Gegeven in onse Stede van Brussel den negenthiensten dach van Julio, in 't jaer ons Heeren duusent vyffhondert ende eenenveertich, van onsen Keyserrycke 't XXII^en^. ende van onsen Rycken van Castillie, en andere 't XXVI^en^.

Opte plycke stont:

By den Keyser in zynen Rade.

De Zoete.

Ende

Ende was besegelt mit eenen rooden wassen zegel uythangende aen eenen dobbelen franchynen staert.

Opte rugge stont :

Opten XXIIII[en]. in Novembri, anno XV[c]. een ende veertich, soo is dit Octroye binnen der Stede van Leyden gepubliceert ende ofgelesen geweest.

By my

J. Deyman.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 168. *tot* 170

VAN HET RECHT VAN EXUE, ISSUE, OF PONDGELD.

Bevel van den Roomskoning, en den Aardshertog, van dat al wie uit de Stad Leyden zoude willen vertrekken, binnen zekere jaaren den tienden penning van al zyne goederen zoude betaalen.

Den 13. *July* 1493.

Maximiliaen, by der gracie Gods Roomssche Conynck, altyts vermeerdere 's Rycx, van Hunguerien, van Dalmacien, van Croachien &c. Ende Philips by der selver gracie Ertshertoge van Oostenryck, Hertogen van Bourgongnen, van Lothryck, van Brabant, van Lemborch, van Lucemborch, ende van Gelre, Graven van Vlaenderen, van Thyrol, van Artoys, van Bourgongnen Palatinen, van Henegouwen, van Hollandt, van Zeelandt, van Namen, ende van Zuytphen; Marcgrave des heylichs Rycx, Heeren van Vrieslandt, van Salins, ende van Mechelen; Allen den ghenen die dese onse Letteren zullen zien, off hooren lesen, saluyt. Doen te wetene, dat wy ontfaen hebben die oitmoedige supplicacie van onsen wail geminden die Schout, Burghemeesters, ende Schepenen van onser Stede van Leyden, inhoudende heurluyder getrouwichede, ende te sustinerene onse goede querelen helpen voeren ende dragen over lange jaeren tegen die van Gelre, Utrecht, Montfoort, Woerden, Rotterdam, Haerlem, Alckmaer, Kermers, ende andere, tzichtent den overlyden van wisten (1) zaliger gedachten die Hertoge Karele, in zynen levene schoenvader van ons Coninck, ende Grootheere van ons Ertshertoge, de selve exposenten hebben bedwongen geweest te vercoopen op den gemeenen lichaeme van der voorschreven Stadt, zekere partien van renten, alsoo wel te lyve, als erfachtich, ende oock te maken andere groote financien daerin de selve Stede noch belast is. Ende al eist zoo, dat in 't betalen van den course ende loope van den voorschreven renten, ende oock van den voorschreven financien die beloopen te zeer grooter somme van penningen alle de burgeren ende ingesetene van der voorsz. Stede verbonden, ende verobligeert zyn, ende dat men die selve lasten in geender manieren en zoude connen fineren zonder heurluyder hulpe ende bystant: nietmin eenige der voorschreven burgere ende ingesetene, rycke notabele lieden, zonderlinge eenige hantierende 't fait van der draperye, 't welcke de principaelste hanteringe es, daer op onse voorschreven Stede staet ende gefondeert es, ende andere, onder 't dexel van zeeckere beloften van vryheden, ende exempcien himluyden toegeseit by eenigen anderen onsen Steden, diese gheerne te himluyden wairts trecken zouden, alsoo de voorschreven exposanten verstaen hebben om zelve by heuren middele te hebbene de hantieringe, ende coopmanscepen van der voorschreven draperie, ende oock meenende

(1) *Moogel.* wylen.

meenende de voorscreven borgers, ende ingesetene mitsdien te ontslane van te betaelene heurluyden porcie ende aendeel van den voorschreven lasten gemaect byder voorschreven Stede ter cause voorschreven, geduerende den tyt dat zy daer in geresideert hebben totter tyt van nu, hebben himluyden willen vervoorderen, ende vervoorderen dagelycx te vertrecken mitter woone te habandonneeren de voorschreven onse Stede van Leyden, 't welcke, indien dattet gedoocht ware, zonder ander provisie daerop te stellene, es te bemoedene, dat de meeste menichte van den voorschreven poorters ende insetenen, ende zonderlingen van den rycxsten, hantierende 't voorsz. fait van der draperie vertrecken, ende de voorschreven Stede habandonneren en laten zouden, zouckende heure vryheyt, ende particulier proffyt in zulcker wys, dattet onmogelyck zyn zoude den genen, die in de voorschreven Stede blyven zouden te betaelne de voorschreven lasten van der voorschreven Stede, ende ware mitsdien de selve onse Stede gescepen geheelyck ende al te nyenten te gaene, ten waere dat by ons daerop voorzien worde van onser gracie ende behoorlycker provisie, alsoo de voorschreven exposanten zeggen, ons daerom ootmoedelycken biddende. Waerom wy de zaecke voorschreven overgemerct begeerende te voorziene in 't gene dat de voorschreven onse Stede van Leyden, die een van den principaelsten ende schoonste Steden is ons Lants van Hollant, niet geheelyck ende al verdorven en zy ende te nyenten en ga, vuyt cause van de voorsz. lasten gemaeckt by hemluyden om heure getrouwicheyt in onsen dienst, maer dat de ghene die daer in geweest hebben ter tyt dat den voorschreven last gemaeckt is geweest, heurluyden aendeel, ende porcye van dien helpen draghen alsoo 't behoort. Ende gehad eerst daer op 't advis van onsen lieven, ende getrouwen die luyden van onsen Raide in Hollandt, die him by onser ordonnancy geinformeirt hebben, van den voorschreven lasten, ende andere dingen voorschreven. Wy hebben den voorschreven exposanten geoctroyeert, geconsenteert, ende geaccordeert, ende by onser specialer gracye mit desen onsen Lettren octroyeren, consenteeren, ende accorderen, dat geduerende den tyt van acht jaeren, te beghinnene ende te rechenene van der date van desen onsen Lettren, zy zullen moghen heffen ende opbeuren van allen den poorters, poorterssen, ende inwoonende van der voorschreven Stede, ende van een ygelycken van himluyden byzundere, die vuyt der selver Stede zullen willen vertrecken mitter woon, den thienden penninck van der weerde ende valeur van al heuren goeden waer die gelegen zyn, ende himluyden boven dien doen dwinghen te zettene cautie ende borchtochte subgette binnen der selver onser Stede te betaelne nae valeur ende weerde van heurluyder voorsz. goeden, henluyden quote ende portie van alle den lasten ende schulden gemaickt by der voorschreven Stede ter cause voorschreven, tzichtent den overlydene van den voorschreven wylen Hertoge Carele, tot den dage van heurluyden vertrecke: So eist, dat wy ontbieden ende bevelen onsen lieven ende getrouwen die Grave van Egmondt, onse neve, ende Stadthouder generael, ende den voorschreven anderen luyden van onsen Raide in Hollandt, onsen Baillius ende Schouten van der Leyde, Dordrecht, Hairlem, Delf, Rotterdam, Amsterdam, ende allen anderen onsen Justicieren, ende Officiers heurluyder Stedehouders, ende allen heurer die 't aengaen mach, dat zy de voorsz. Supplianten van onser voorschreven gracie, ende Octroye geduerende den tyt, ende inder manieren voorschreven doen, laten, ende gedoogen te gebruycken rustelyck, vredelyck, ende paisivelyck, sonder him te doen, off te laten geschien eenigen ynder, letsel, oft moeyenesse ter contrarye, want het ons alsoo gelieft. In oirconden van desen wy hebben onsen zegel hier aen doen hangen.

Gegeven in onse Stede van Mechelen den XIII[en]. dach in Julio, in 't jaer ons Heeren duysent CCCC. drie ende tnegentich, ende des Rycks van onsen Coninck, te wetene, van den Roomschen Rycke 't achste, ende van dien van Hunguerien &c. 't derde.

Opte plycke stont geschreven:

By den Coninck, ter relacie van den Raide

Privilegieboek der Stad Leyden B. pag. 369. *versa tot* 371.

NB. Zie ook op den 3. November 1542. hier voor, onder Poorters, Schutters, enz. pag. 292. welke brief ook tot deeze titel betrekkelyk is.

Een

Een artikel, of deel, uit den brief van Keizer Maximiliaan aan die van Leyden verleend wegens uitstel en atterminatie van schulden voor zes jaaren; getekend te Brussel den VI^en. dach in October, in 't jaer ons Heeren duizend vyf-honderd en veertien.

Van 't recht van Issue, of Exue.

Item, ende omme te verhoeden voorder depopulacie onser voorschreven Stede van Leyden, hebben geordonneert, ende gestatueert, ordonneeren, ende statueren mitsdesen, dat alle persoonen die van der selver Stede vertogen zyn metter woonstede, ofte naemaels zouden willen vertrecken, zullen betaelen den thienden penninck van allen heure goeden, zoo wel van den versterffenissen, die den vreymden van buyten der selver Stede aencomen zyn, ofte zullen toecomen, als anderen, nyement gheëxcipieert, ofte wtgesondert: continuerende mitsdesen den tyt van desen staet geduerende, zeker Octroye by den voornoemden Thoonderen voortyts daerop verworven, 't welck als nu geëxpireert is, ofte corts expireren zal. Ende tot meerder zekerheyt van den voornoemden Thoonderen, hebben hen 't selve Octroy van nyeux gegonnen, ende verleent, gonnen ende verleenen mitsdesen, omme daer aff te gebruycken nae zyn vorme, ende inhouden, den tyt van desen staet geduerende, als vooren.

Privilegieboek der Stad Leyden B. pag. 561. versa en 562.

Mandement, om het recht van Exue te mogen vorderen by rechten van al de genen, welken door de Regeerders van de Stad Leyden, als schuldig, zouden worden genoemt, of in geschrift overgegeeven, gezeten binnen Holland, of Zeeland.

Den 9. April 1518.

Kaerle, by der gracie Gods Coninc van Castille, van Leon, van Grenade, van Arragon, van Navarre, van beyden Sicillien, van Jerusalem, van Valence, van Majorke, van Sardene, van Corsice, van Oistenryck, Hertoge van Bourgoingnen van Lothryck, van Brabant, van Styer, van Karinten, van Crain, van Lemburch, van Luxemburch, ende van Gelre, Grave van Vlaenderen, van Habsburch, van Tyrol, van Artoys, van Bourgoingnen Palsgrave, ende van Henegouwe, Landtgrave van Elsaten, Prince van Zwaven, Marcgrave van Burgauw, ende des heylichs Rycx, van Hollandt, van Zeelandt, van Phirt, van Kiburch, van Namen, ende van Zuytphen Grave, Heere van Vrieslandt, van den Windismarck, van Portenau, van Salins, ende van Mechelen, den eersten onsen Deurwaerder, off Sergent van wapenen hier op versocht, saluyt. Wy hebben ontfaen de ootmoedige supplicatie van onsen beminden, die Burgermeesteren, Scepenen, ende Raide onser Stede van Leyden, inhoudende, hoe dat in den tyden van oirlogen van Utrecht, Mondtfoort, ende andere, die geregneert hebben tegens onsen Landen van Hollandt, ende Vrieslandt, de voornoemde Supplianten, of heuren voorsaeten in Wette, gelyk meer andere Steden verworven hebben zekere onse brieve van Octroye, te mogen vercoopen renten somme die penningen daer af commende in deffen . . ende noot orboir geconverteert te werden, alsoo dat geschiet is: vuyt crachte van de welcken die poorteren, ende ingesetenen burgeren ende haer goeden verbonden, ende gehouden zyn alsulcke renten, ende lasten te betalen, als 't blyckt by den brieven, die de Supplianten den rentieren daerop gegeven hebben. Nu eyst zoo dat zichtent den

den zelven tyt vele, ende diverfche perfoonen, ende goeden vertogen zyn vuyt onse voorschreeven Stede van Leyden, elders haerlieder woonftede nemende, of by huwelycke, teftamente, of overlyden, zekere erffenisse getransporteert wort, ende meynen haer felven alsoe te vryen, ende ontlaften van den voorfchreven vercochten renthen, 't welck de voornoemde Supplianten bekennende, hebben verworven onfe brieve van Octroye, te mogen eysfchen Exuegelt van allen goeden ende perfoonen die vertogen buyten de felve Stede, zedert den tyt dat die voorfchreven renten vercocht zyn geweeft, off noch naemaels zouden willen vertrecken, foo verre die met rechte in de voorfchreven renten, off onfer Stede fculden gehouden zyn, tot alsulcker fommen als onfe brieven van Octroye dat inhouden ende verclaeren, te dien eynde, dat die crediteuren betaelt mogen werden by den genen dit met heurluyder penningen gedefendeert, ende van lafte gepreferveert zyn geweeft, ende die onfchuldige niet vorder belaft en worden dan in andere Steden, op dat d'ingefetenen geen oorfake en hebben hemluyden te transporteren vuyt onfe voorfcreven Stede, off andere nyet belet en worden daer te commen woonen. Ende al eyft zoo, dat de voorfchreven Supplianten by den voorfchreven brieven van Octroye genouch geauctorifeert fyn te eyffchen 't voorfchreven Exuegelt; nyetemin zy en zouden nyet voorder dorren procederen op die onwillighe, zonder onfe brieven van executorie; ons omme de felve zeer ootmoedelyck biddende. Soo eyft, dat wy defe zaecken overgemerckt u ontbieden ende bevelen, daer toe committerende mitsdefen, eyft noot, dat indien u blycke van onfen voorfchreven brieven van Octroye, ghy in dien gevalle, tot verfoucke van den voorfz. Suppleanten, doet fcerp bevel van onfen wegen, alle den genen die de felve Suppleanten u zullen nomen ende by gefchrifte overgegeven binnen onfen Landen van Hollandt, off Zeelandt gefeten, dat zy terftondt, achtervolgende onfe voorfchreven brieven van Octroye, den Suppleanten opleggen ende betaelen 't voorfchreven Exuegelt, daer op zy by der voorfz. onfe Stede geftelt ende getaxeert zyn, die wederfpannige daertoe bedwingende by alle behoorlycke wegen van bedwange. Ende in gevalle van oppoficie, weygeringe, off vertreck, dachvaert d'oppofanten, weygerers, off vertreckers te compareren t'eenen tamelycken dage voor onfen lieven, ende getrouwen, die Stedehouder, Prefident, ende luyden van onfer Camere van den Raide in Hollandt, omme te zeggen die redenen van heurluyder oppoficie, weygeringhe, of vertreck, t'antwoorden, procederen, ende zien ordineren alfoo 't behooren fal, overfchryvende ten felven dage den voorfchreven van onfen Rade in Hollandt, wes ghy hier inne gedaen zult hebben; den welcken wy bevelen, ende want dit roert onfen voorfchreven brieven van Octroye, dat zy partyen gehoort, doen goet cort recht, ende expedicie van Jufticie, ende op zulck verfouck als de voornoemde Suppleanten voor hen zullen willen doen ten dage dienende, ten eynde van namtiffemente van 't voorfchreven Exuegelt, voorfien daerop partyen gehoort, alfoo zy bevinden zullen ter materie dienende; want ons alfoo belieft: nyet jegenftaende eenige brieven fubreptivelyck vercregen, ofte vercrygen ter contrarien.

Gegeven in onfe Stede van Mechelen, onder den zegel daer van den Keyfer, onfe Heere ende Grootvader, ende wy gebruyckt hebben, duyrende den tyt van onfe onbejaertheyt, den IX^en^. dach van April, in 't jaer ons Heeren duyfent vyff hondert ende achtiene, nae Paesfchen, ende van onfen Rycke 't derde.

Onderftont gefchreven :

By den Coninck, ter relatie van den Raide.

Barradot.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 26. en 27.

Verdrach

Verdrach tusschen de Steden Delft, en Leyden, over het recht van Exue, voor drie jaaren, enz. op byzondere voorwaarden.

Den 18. *July* 1545.

Wy Burgermeesteren, Scepenen, ende Regeerders der Stede van Delft; ende Burgermeesteren, Scepenen, ende Regeerders der Stede van Leyden, oirconden, dat wy omme redenen wille, ende by voorgaende goetduncken van onse Vroetschappen, onderlinge overcommen ende vereenicht zyn, beroerende die zaecken van den Exuwe, in manieren naevolgende, te weten; dat die gene, die met zyn aelinghe woenstadt vertrecken wil vuyt eenige van den voorschreven twee Steden in den anderen, die meer [dan] drye jaeren, otte daer beneden huys ende hoff gehouden heeft, 't waere oft hy neringhe gedaen hadde, offte gheen, 't zelve sal mogen doen vryelycken zonder eenige Exuwe te betalen, soo verre hy blyft residerende binnen de voorsz. Stede daer hy vertrećt, mer indien hy daer langer huys gehouden hadde binnen der Stadt van daen hy vertrecken wil, ofte mede naer zyn vertreck wederomme vertooch vuyter Stadt, daer hy alzoo vertrocken waere, in een plaetse niet wesende overcoemende mit beyde de voorschreven Steeden van den Exuwe, die zelffde zullen den geheele Exuwe betalen der Stede daer zy eerst gewoont, ende geresideert hebben, behoudelyck, dat indien yemandt binnen eenich van de voorschreven Steden residerende, ofte woonende eenich huys mit eenige neringe aenbesterft in een van den voorschreven Steden, die selffde zullen tot alre tyt mogen in 't selffde huys vertrecken, soo verre zy die selffde neringe doen willen, ende doende blyven den tyt van vyff jaeren, sonder eenige Exuwe te betalen. Item, die goederen die d'ouders mit horen kinderen in huwelycken geven, zullen den persoonen, die zy gegeven worden, volghen sonder eenige Exuwe te betalen, ende indien zulcke persoonen eenige gueden oock aenbesturffven, zullen die zelffde hemluyden volgen zonder eenige Exuwe daer van te betalen, van gelycke indien eenige besturffven kinderen, jonge offte oude persoonen, hem zelven hylićten, offte by haeren vrienden vuytgegeven worde, die selffde zullen insgelycx allen haren gueden, die zy hebben, ofte naemaels aenbesterfven mogen, volgen, zonder eenige Exuwe te betalen, zoo verre zy geen drye jaeren huys gehouden en hadden ter plaetse van daen zy vertrecken willen; ende indien persoonen, alsoo gehilicht zynde, overleden, zullen haeren gueden volgen haeren erffgenaemen, woonachtich in een van beyden die voorsz. Steden, sonder mede eenighe Exuwe van te betalen. Ende zal dit voorsz. accort duyeren den tyt van drye jaeren, ende daer nae zoo langhe 't selffde niet opgeseyt en werde; mer indien eenich van beyden die voorschreeven Steeden nyet en belieffde 't selve langer te onderhouden, zullen nae die voorsz. tyt van drye jaeren 't selfde moghen opseggen. Ende sal 't voorschreven accordt nochtans naeder opsegginge noch duyeren den tyt van twee jaeren: behoudelyck indien daer eenige opsegginge gesciede t'eynde die drye jaeren, zoo zullen den persoonen gehylyckt voor datum van de opsegginge vuyt d'eene van der voorsz. twee Steden vryelycken in den anderen volgen d'erffenisse van haren Ouders, vrienden, ende magen, die hem daer nae vallen, ende aenbesterffven zullen mogen, zonder regaert te neemen op die voorscreven opsegginge. In kennisse van desen, soo hebben wy elcx onse zegelen, die wy voor den jegenwoordigen tyt in gelycke zaecken gebruyckende zyn, hier onder aengehangen.

Gedaen den XVIII^en^. dach in Julio, anno XV^C^. vyff ende veertich.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 195. *en* 196.

Verdrach tusschen de Steden Leyden, en Amsterdam, over het recht van Exue, voor twintig jaaren, en daarnaa tot wederzeggen.

Den 11. *December* 1554.

Wy Burgermeesteren, Schepenen ende Raide der Stede van Leyden, ter eender; ende wy Burgermeesteren, Schepenen, ende Raide der Stede van Amstelredamme, ter andere zyde, maecken condt allen luyden, die desen onsen jegen-

genwoordigen openen brieffe getoont zullen werden, dat wy gesamentlycken mitter minne, ende uyt gunstiger affectien geaccordeert, ende overcomen zyn, dat van nu voortaen den burgeren, die vuyter Stede van Leyden scheyden, ende binnen der Stede van Aemstelredam mitter woone trecken zullen; ende oock den burgeren van Aemstelredamme vuyter zelver Stede tot Leyden mitter woone commen, van heuren goeden geen Exue gelt, pondt gelt oft eenigen anderen gelden den voornoemde Steden geven en zullen. Dat insgelycx van nu voortaen die burgeren der Stede van Leyden, die tot Amstelredamme eenige goeden aencomen mogen by besterffenisse, huwelycke, testamente, ofte anders vercregen de zelve mogen besitten, vry nae hem nemen, ofte vervoeren daert hen gelieven zal, zonder eenich exue gelt, pont gelt, ofte eenigen anderen ongelden daer van te geven, ofte betalen, ende dit gedueremde den tyt van twintich jaeren achter een volgende, beginnende van date van desen, ende zoo veel langer tot dat by een der voorschreven Steden 't selve accoord, ofte overcompst opgeseyt zal worden: behoudelycken dat de persoonen, die de voorschreven vryheyt zullen willen genieten, gehouden zullen zyn cautie te stellen omme den tyt van zes jaeren aen een geduerende metter woone te blyven in een van beyden den Steden voorschreven daer inne zy hem transporteren zullen willen, ende aldaer den dach van heuren incomste zullen doen teyckenen, zonder binnen middelen tyde vuyter selver Stede te mogen voorts metter woone vertrecken, dan in plaetse daer de Stede, dair vuyt zy eerst gevaeren zyn van 't voorschreven Exue exempt ende vry es; ten waere alsulcke vertrocken persoonen binnen der voorschreven tyt, deser werelt overleden, oft anders doende schuldich zullen zyn der Stede, daer vuyt zy hen eers zullen getransporteert hebben, van 't voorschreven exue te betalen. Blyvende dese overcomste in andere heure poincten, als van den goeden by succeffie, oft anderssins aengecommen, enz ende in heure vigeur. Ende omme 't selve accordt, ofte overcompste vast, ende gestadich te blyven den voorschreven tyt geduerende zonder fraude, ofte argelist; Soo hebben wy Burgermeesteren, Scepenen, ende Raidt der Stede van Leyden voornoemt, der selver Stede zegele ten saicken hier beneden aen doen hanghen. Ende wy Burgermeesteren, Schepenen, ende Raidt der Stede van Aemstelredamme voorschreven, hebben der zelver Stede zegel ter saicken hier beneden oock doen hangen. Ende dese brieven zyn twee alleens van woorde tot woorde, daer van wy elcx eenen brieff off hebben.

Gegeven opten elfsten dach in Decembry, in 't jaer ons Heeren duysent vyffhondert vier ende vyfftich.

Ende was besegelt mit twee groen wasse zegelen uythangende aen dobbele franchyne staerten.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 284.

Verdrach tusschen de Steden Leyden, en der Goude, over het recht van Exue, pond-geld en andere ongelden.

Den 31. *Maart* 1556.

Wy Burgermeesteren, Schepenen, ende Raedt der Stede van Leyden, ter eender; ende wy Burgermeesteren, Schepenen, ende Raedt der Stede van der Goude, ter andere zyden, maecken condt allen luyden die dese onse jegenwoordighen brieve gethoont zullen werden, dat wy gesamentlycken mitter minne, ende uyt gunstiger affectien geaccordeert ende overcommen zyn, dat van nu voortaen den Burgeren, die vuyter Stede van Leyden scheyden, binnen der Stede van der Goude mitter woone trecken sullen; ende oock den Burgeren van der Goude uyter zelver Stede tot Leyden mitter woone comende, van heuren goeden geen exue gelt, pont gelt, oft eenigen anderen ongelden den voornoemden Steden geven en zullen, dat insgelycx van nu voortaen, die burgeren der Stede van Leyden, die ter Goude eenige goeden aencoemen mogen, by besterfenisse, huwelycke, testamente, ofte andere, sullen 't selve mogen besitten, vry na

na hem nemen, ofte vervoeren daer 't hem zal gelieven te voeren, zonder eenich exue gelt, pont gelt, oft eenigen anderen ongelden daer van te geven, ende van gelycken zoo zullen die burgeren der Stede van der Goude, die tot Leyden eenige goeden ancoemen mogen by besterffenisse, huwelycke, testamente, ofte anders vercregen den zelve mogen besitten, vry nae hem nemen ofte vervoeren, daer 't hem gelieven zal, zonder eenich exue gelt, pont gelt, ofte eenigen anderen ongelden daer van te geven, ofte betalen, ende dit geduerende den tyt van twintich jaeren achter een volgende, beginnende van date van desen, ende soo veel langer tot dat by een der voorschreven Steden, 't zelve accoordt ofte overcompst opgeseyt zal worden: behoudelycken dat de persoonen, die de voorschreven vryheyt sullen willen genieten, gehouden werden cautie te stellen omme den tyt van ses jaeren aen een geduyrende metter woone te blyven in een van beyden Steden voorschreven, daer inne zy hen transporteren sullen willen, ende aldaer den dach van heuren incomste sullen doen teyckenen, zonder binnen middelen tyde vuyter Stede te mogen voorts metter woone vertrecken, dan in plaetsen daer de Stede, daer uyt zy eerst gevaren zyn van 't voorschreven exue exempt ende vry es, ten waere alsulcke vertrocken persoonen binnen der voorschreven tyt deser werelt overleden, oft anders doende, schuldich sullen zyn der Stede daer vuyt zy hem eerst zullen getransporteert hebben van 't voorsz. exue te betalen: blyvende desen overcompst in andere heure poincten, als van den goeden by successie, oft andersins aengecomen &c. in heure vigeur. Ende omme 't selve accordt ofte overcomst vast ende gestadich te blyven, den voorschreven tyt geduerende, sonder fraude ofte argelist; Soo hebben wy Burgermeesteren, Scepenen, ende Raidt der Stede van Leyden voornoemt der selver Stede zegele ten zaecken hier beneden aen doen hangen. Ende wy Burgermeesteren, Scepenen, ende Raidt der Stede van der Goude voorsz. hebben der selver Stede zegele ten zaecken hier beneden oock doen hangen. Ende dese brieven zyn twee alleens van woorde tot woorde houdende, daer van wy elcx eenen brief off hebben.

Gegeven opten lesten Marcy, anno XV^{C}. ses ende vyftich. *Stilo Communi.*

Op te plycke stont geteyckent :

J. Dye Milde, ende Pietersz.

Ende was besegelt mit twee groen wasse zegelen uythangende aen dobbele franchyne staerten.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 296. en 297.

Verdrag tusschen de Steden Haarlem, en Leyden, over het recht van Exue.

Den 4. December 1562.

Wy Burgermeesters, Schepenen, ende Raede der Stede van Haerlem, ter eenre; ende Burchmeesters, Schepenen, ende Raeden der Stede van Leyden, ter andere zyden, oirconden ende doen te weten eenen yegelycken, dat wy gesamentlyck met Vruntschappe, ende vuyt gunstiger affectien geaccordeert, ende overcomen zyn, dat de burgeren ende goede luyden, die vuyter Stede van Leyden ende Jurisdictie van dyen scheyden, ende binnen der Stede van Haerlem metter woone vertrecken zullen, ende oock de burgeren ende goede luyden van Haerlem vuyter zelver Stede tot Leyden ende Jurisdictie van dien mitter woone commende, van hueren goeden geen ysluwegelt, ofte eenige andere ongelden den voornoemde Steden geven nochte betalen en zullen; dat insgelycx die burgeren ende goede luyden der Stede van Leyden, die tot Haerlem eenich goet ancommen mach by besterffenisse, huwelycke, testamente, ofte anders, zullen 't zelve mogen besitten, vry nae hun neemen, ende vervoeren, daert hun gelieven zal te voeren, sonder eenich ysluwegelt, ofte eenigen anderen ongelden daer van te geven; ende van gelycken zoe zullen die borgers ende goede luyden der Stede van Haerlem, tot Leyden eenighe goederen ancomende, by besterffenisse, huwelycke, testamente, ofte anders vercregen, dezelve mogen besitten, vry nae hun ne-

nemen, ofte vervoeren, daer 't hun gelieven zal, zonder eenich yssuwegelt, ofte eenige andere ongelden daer van te geven, ofte te betalen, ende dit geduyrende tot beyde der voerscreven Steden, ofte eenich van hem beyden kennelycke wederzeggen, ende niet langer. Ende omme 't zelve accordt ofte overcompste vast ende gestade te blyven, ende te houden tot eewigen dagen, zonder fraude ofte argelist, soe hebben wy Burgermeesters, Schepenen, ende Raeden der voernoemder Steden, derzelver Steden zegelen ter zaecken hier beneden respectivelyck aen doen hangen; deser briefven zyn twee, alleens luydende, der welcker onder elck der voerscrever Steden een van dien berustende is.

Gedaen in den jaere vyftienhondert twee ende tzestich, den vierden dach van December.

MS. Privilegien van Leyden: en Privilegieboek der Stad Haarlem pag. 276.

Verdrach van de Stad Leyden met die van Rotterdam, over het recht van Exue, voor vyfentwintig jaaren, en daar naa tot wederzeggen.

Den 28. April 1565.

Wy Burgermeesteren, ende Raede der Stede van Leyden, ende Burgermeesteren, ende Regeerders der Stede van Rotterdam, oirconden by desen dat wy by voorgaende consente, advyse, ende goetduncken van de goede luyden van de Vroetschappe, elcx in den onsen, omme onderlinghe ghebuyrsaemheyt, ende vrundtschap te onderhouden, met malcanderen geaccordeert zyn, nopende 't recht van Yssue, oft Exue, de voorschreven twee Steden elcx in heur regaerdt competerende, als dat alle poorters, ende innewoonders van beyde de voorsz. Steden van nu voorts aen uyt de voorschreven Steden mitter woone over, ende wederover zullen mogen vertrecken, ende dat insgelycx de zelve poorters ende inwoonders alle alsulcke goeden als jemandt van hemluyden binnen de voorschreven twee Steden 't zy by huwelycke, succeffie, vuyterste wille, ende anders mach opcomen, zullen heffen, ontfangen, naer hem nemen, ende behouden, ende dit al vry van 't voorschreven recht van Exuwe, ende zonder yet ter cause van dien binnen de voorschreven twee Steden over ende weder over te gelden, ofte te betaelen, ende dit al mede geduyrende den tyt van vyffende twintich jaeren eerstcomende, ende alsdan voorts zoo langhen tyt geduyrende als een van de voorschreven twee Steden 't zelve believen zal te wederzeggen; wel verstaende, dat 't voorschreven accoordt, naer 't zelve wederseggen, behoorlycken gedaen, noch een jaer geduyren zal, ende langer nyet. ende want wy elcx in den onsen begeren dat 't gundt in manieren voorschreven geaccordeert es vast ende gestade zal blyven, zoo hebben wy elcx mit het zegel datmen in zulcken zaecken gewoonelyck es te gebruycken, dese jegenwoordige bevesticht opten acht ende twintichsten Aprilis, anno XV^c. vyffende tsestich.

Ende was besegelt mit twee groen wasse zegelen uythangende aen dobbele franchyne staerten.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 332.

Verdrach tusschen de Steden Utrecht, en Leyden, over het recht van Exue.

Den 13. July 1565.

Wy Schout, Burgermeysteren, Schepenen, ende Raeyden de Stadt van Utrecht: ende wy Burgermeysteren, Scepenen, ende Rayden der Stede van Leyden, maecken kondt allen luyden, die desen jegenwoordigen briefve gethoont zullen

zullen werden, dat wy tot onderhoudinghe van oude vruntschappen, ende naegebuyrschappe, onderlinghe geaccordeert, ende overcomen zyn, dat van nu voortsaen alle burgeren ende inwoonders der Stadt van Utrecht alle goeden die hem tot Leyden aencomen zullen mogen, 't zy by besterffenisse; huwelyck, ofte anders naer hem nemen, ende uyter zelffder Stede van Leyden zullen mogen vervoeren, ende behouden zonder eenich recht van Exuwe daer van te geven. Ende dat insgelycx alle poorteren, ende inwoonders der Stede van Leyden alle die goeden, die hem by successie, huwelycke, ende anders bynnen der voorschreven Stadt van Uytrecht zullen aencomen naer hem zullen mogen nemen, vervoeren, ende behouden; zonder eenich recht van Exuwe daer van te geven, ofte betaelen, ende dit al tot eeuwigen dagen geduyrende. Desen ten oorconden zyn hier van twee brieven alleens van woorde te woorde luydende, gemaeckt, die wy elcx in den onsen mette zegelen van elcx der voorsz. Stede bevesticht hebben.

Aldus gedaen in 't jaer ons Heeren duysent vyff hondert vyff ende tsestich den derthiensten in Julio.

Onder de plycke stont:

Ja. van der Voort.

Ende was besegelt mit twee wasse zegelen; d'een van root, ende d'ander van groen, uythangende aen dobbele franchyne staerten.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 336. versa.

Verdrach tusschen de Stad Leyden, en die van den Haage; over het recht van Exue.

Den 16. Augusti 1566.

Wy Scoudt, Burgemeesteren, Schepenen, ende Regeerders der Stede van Leyden, ter eenre: Ende wy Schout, Burgermeesteren, Schepenen, ende Regeerders van den Hage, ter andere zyden, doen te weten by desen, dat wy volgende 't voorgaende consent, ende believen van die van der Vroetschappe der voorschreven Stede van Leyden, ende welcke van den Hage tot onderhoudenisse van de goede, ende naegebuyrschap aengaende 't recht van Exue, ofte pont gelt, elcx der voorschreven Stede ende Vlecke competerende, geaccordeert zyn in der manieren hier nae volgende, te weten: dat alle die poorters, ende burgers der voorschreven twee plaetsen respectivelycken, vertreckende van die eene plaetse in d'andere van nu voortsaen jegens malcanderen vry sullen zyn van 't voorschreven recht van Exue, ofte pontgelt, ter cause van allen heuren goeden, die hem by erffenisse, legate, donatie; coope, mangelinge, ofte anderen winlycken ofte onerose titule jegenwoordelyck toebehooren, ende noch aencomen sullen mogen, ende dat insgelycx alle de selfde goeden van nu voortsaen ingevalle van sterven, ende aflyvicheyt van yemande van de poorters, ofte Burgers van de voorschreven twee plaetsen over ende weder over, van 't voorschreven recht vry sullen zyn, ende by den erffgenaemen, ofte andere dyes recht hebbende uyt elcken der voorschreven twee plaetsen ontfangen, getrocken, ende naer hem genomen sullen werden, ende dit alle tot kennelycken wedersseggen van der voorschreven Stede, ende Vlecke. In oorconden van desen zyn hyer van gemaeckt twie brieven van woordt tot woorde alleens luydende, beyde bezegelt mitten zegelen ten saicken van der voorschreven Stede van Leyden, ende Vlecke van den Hage opten XVI^en. dach Augusty, anno XV^C. zes ende tsestich.

Onder de plycke stont:

A. Benninck.

Ende was besegelt mit twee groen wasse zegelen, uythangende aen dobbelt franchyne staerten.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 341.

Verdrach tusschen de Steden Delft, en Leyden, over het recht van Exue, voor Veertig jaaren, en daarnaa tot wederzeggen.

Den 8. *February* 1567.

WY Schout, Burgermeesteren, Scepenen ende Regeerders der Steden van Delft, en Leyden, doen te weten, dat wy onderlingen volgende die voorgaende consenten ende believen van den Vroetschappen der zelfder Steden, tot onderhoudernisse van de goede, ende oude naegebuyrschap, aengaende 't recht van Exue, ende 't pontgelt, elcx der voorschreven Stede compterende, geaccordeert zyn in manieren hier naer volgende, te weten, dat alle die poorters der voorsz. twee Steden respectivelycken vertreckende van de eene plaetse, ende vryheden der zelfder Steden in d'andere, jegens malcanderen vry zullen zyn van 't recht van Exue, ofte pontgelt, ter cause van alle heure goeden, die hem by successie, testamente, legaten, donatie, cope, mangelinge, ofte andere winnelycke, ofte onerosen titule jegenwoordelycken toebehooren, ende noch zullen mogen aen, ende opcommen, ende insgelycx alle die selve goeden, in gevalle van sterven, ende oflyvicheyt van yemandt van de poorters der voorschreven twee Steden, over ende wederover van 't voorschreven recht vry zullen zyn, ende by den erfgenamen, ofte andere, dies recht hebbende, vuyt elcken der voorschreven twee Steden, ende vryheyden van dien ontfangen, ende naer hem genomen zullen worden, ende dit voor den tyt van Veertich jaeren geduyrende, ende daer nae tot kennelycke wederzeggen van de voorsz. twee Steden, wel verstaende, dat 't selfde accoordt evenwel nae de zelffde wederseggingе den tyt van twee jaeren duyren, ende zyn effect sorteren sal. Des ten oorconden zyn hier van gemaeckt twee brieven van woorde te woorde alleleens luydende, beyde besegelt metten gewoonlycken segelen der voorschreven twee Steden, opten achsten February, anno XV^c. zeven ende tsestich, stylo communi.

Opte plycke :

J. d. Hout.

Ende was besegelt mit twee groen wasse zegelen uythangende aen dobbele franchyne staerten.

Privilegieboek der Stadt Leyden C. pag. 342.

Verdrag tusschen de Steden Dordrecht en Leyden, over het recht van Exue.

Den 4. *April* 1598.

WY Schoudt, Borgemeesteren, Schepenen, Raeden, Oudtraden, ende goede Luyden van den Achte der Stadt Dordrecht des Graeffschaps van Hollandt, doen cond eenen yegelycken, die dese zullen zien off hooren lesen, dat wy om goede minne, eenicheyt, ende vruntschap t'onderhouden, ende alle oirzaecken van twist te myen, overcomen, ende verdragen zyn met de Heeren Burgemeesteren, ende Regierders der Stadt Leyden, onse gunstige goede vrunden ende naebueren, van nu voortaen geen recht van Exue, ofte Issue reciproce malcanderen aff te eysschen van de goederen, die de borgeren ende inwoonderen van Dordrecht ende Leyden by erffenisse, besterfenisse, testament, besprec, ofte ooc by houwelycxe voorwaerden, coope, mangelinge, ofte andersints, vuyt dese voorsz. Steden zal, off zullen mogen opsterven, off ancomen, maer zullen respectivelycken daer van genieten geheele ende volcomen Vrydomme: dat van gelycke alle borgeren, ofte inwoonderen van Dordrecht, off van Leyden, die van d'een Stede zullen gelieven metter woonste te vertrecken, ende haer wooninghe te nemen in

in d'andere Steden, 't selve ooc vry ende onverhindert sullen mogen doen, zonder ter Stede van hun vertrec, van eenich recht van pontgelt, ofte Exue te werden gemoyt, gemaent, ofte aengesproocken, off daer inne in 't minste gehouden: ende dit al geduerende voor een tyt van veertich jaeren, ende zoo lange, daer naer, dat het yegenwoordige overcompste ende verdrach by een van beyde de Steden wettelyc zal wesen opgeseyt, 't welc elcx daernae t' zynen gelieven zal mogen doen, mits dat zelve noch gedueren, ende nyet ophouden en zal voor 't eynde t'sjaers voor zodanich opzeggen. Dit alles ter goeder trouwen, ende sonder argelist.

Des t'oirconden hebben wy Borgemeesteren, Schepenen, Raden, Oudtraden, ende Luyden van den Achte, dese brieven doen bezegelen mit onsen zegele ten zaecke deser Steden, opten vierden Aprilis, anno XV^c. acht ende tnegentich.

Onder geteyckent:

J. van Eynden.

Ende was gezegelt met een root wassen zegel aen double franchynen doorsteecken staert uythangende.

Privilegieboek der Stad Leyden D. pag. 165. versa & 166.

Verdrag van de Regeerders der Stad Leyden met de Regeerders der Stad Groninge, over het recht van Exue.

Den 2. en 8. July 1663.

Wy Burgemeesters, en Regierders der Stadt Leyden, doen cont, dat wy, naer voorgaende authorisatie van de Groote Vroetschap der selver Stede, in dato den 25. October 1662. met de Burgemeesters, en Raet der Stadt Groeningen, in der minne, ende tot voedinge van alle goede correspondentie syn geaccordeert en verdragen, maleanderen reciproce geen recht van Issue, ofte Exue aff te eysschen van de goederen die de borgeren ende inwoonderen van Leyden en Groeningen, by erffenisse, besterffenisse, testament, bespreck, ofte huwelycxe voorwaerden, coop, mangelinge, ofte andersints uyt d'eene ofte d'andere Stadt sullen opsterven ofte aencomen; maer sullen deselve borgers daer respectivelyk genieten geheele ende volcomen vrydom, dat van gelyke de borgers en inwoonders van Leyden, ofte Groeningen, die van d'eene Stadt sullen gelieven metter woonstede te vertrecken en haere woonplaetsen te nemen in d'andere Stadt, 't selve oock vry en onverhindert sullen mogen doen, sonder ter Stede van haer vertreck in eenich recht van Exue ofte Issue gehouden te syn, ofte daerom gemaent, oftebekommert te mogen werden.

Actum en des ten oirconden desen door ordre van de Burgemeesters en Regierders der Stadt Leyden ondergeteyckent, op den II^en. July van den jaare XVI^c. drye en sestich.

Is geteyckent:

G. v. Hoogheveen.

Verdrag van de Regeerders der Stad Groninge met de Regeerders van de Stad Leyden, over het recht van Exue.

Wy Borgemeesteren en Raet in Groningen doen cont, en betuigen dat wy, naer voorgaende acquiescement van Taelmannen ende Geswoorne Meente Basser (1) Stadt, in dato den 15^en. Aprilis, jongst met de Heeren Borgemeesteren ende Regierders der Stadt Leyden, in der minne, en tot voedinge van alle goede

(1) *Of* deeser.

goede correfpondentie ende nabuyrfchap fyn geaccoordeert ende verdragen, malcanderen geen recht van Iffue, ofte Exue aff te eyffchen van de goederen de welcke de borgeren ende inwoonderen van Groningen ende Leyden by erffeniffe, verfterffeniffe, Teftament, befpreck, ofte houwelyx voorwaerden, coop, mangelinge, ofte anderfins uyt de eene ofte andere Stadt fullen aenfterven, ofte aencomen, maer fullen defelve borgers ende inwoonderen daer van respectivelyck genieten de geheele ende volcomen vrydom, dat van gelycken de borgers ende inwoonders van Groningen, ofte Leyden, die van d'eene Stadt fullen gelieven metter woonftede te vertrecken, ende haere woonplaets te nemen in d'andere Stadt, 't felve oock vry ende onverhindert fullen mogen doen, fonder ter Stede van haer vertreck in eenich recht van Exue, ofte Iffue gehouden te fyn, ofte daer van gemaent, ofte bekommert te mogen werden. Ten oirconden onfer Stadts hyer op gedrukte fignette, en Secretarie fubfcriptie.

Actum Groninge den 8. July 1663.

Ter ordonnantie der H. Heeren voorfz.

A. Rudolphi, *Secretaris.*

Privilegieboek der Stad Leyden F pag. 121.

Verdrag van de Regeerders der Stad Leyden met de Regeerders van Wefel, over het recht van Exue.

Den 26. January 1671.

Wy Burgemeefteren ende Regeerders der Stadt Leyden, doen cont, dat wy naer voorgaende authorifatie van de groote Vroetfchap der felver Stede in date den XXVII^ften^. December XVI^C^. tfeventich, met de Burgemeefteren, Schepenen, ende Raaden der Stadt Wefel, in der minne, en tot voedinge van alle goede correfpondentien fyn geaccordeert, ende verdragen malcanderen reciproce geen recht van Iffue, off Exue, aff te eyffchen, van de goederen die de borgeren ende inwoonderen van Leyden ende Wefel, by erffeniffe, befterffenisfe, teftament, befpreck, ofte huwelycxe voorwaerde, coop, mangelinge, ofte anderfints, uyt d'eene, ofte andere Stadt fullen opfterven, ofte aencomen; maer fullen defelve borgers daer van respectivelyck genieten geheele ende volcomen vrydom, dat van gelycken de borgers ende inwoonders van Leyden, off Wefel, die van d'eene Stadt fullen gelieven metter woonftede te trecken en haere woonplaetfe te nemen in de andere Stadt, 't felve oock vry ende onverhindert fullen mogen doen, fonder ter Stede van haer vertreck in eenich recht van Exue, ofte Iffue gehouden te zyn, ofte daerom gemaent ofte bekommert te mogen werden.

Actum, en des ten oirconden defes door ordere van Burgemeefteren en Regierders voornoemt onderteyckent op den XXVI^en^. January XVI^C^. een en tfeventich.

Onder ftaet:

By my,

En is onderteyckent:

J. R. van Groenendyck.

Privilegieboek der Stad Leyden F. pag. 206.

Verdrag

Verdrag van de Regeerders der Stad Wesel met de Regeerders der Stad Leyden, over het recht van Exue.

Den 26. January 1671.

Wy Borgemeesteren, Schepenen, ende Raeden der Stadt Wesel, certificeren ende betuygen mitsdesen, dat wy volgens genohmene resolutie in date den 13. deser met de Heeren Borgemeesters ende Regierders der Stadt Leyden, in der minne, ende tot voedinge van alle goede correspondentie, syn geaccordeert ende verdragen, malcanderen reciproce geen recht van Issue, ofte Exue af te eysschen van de goederen die de borgeren ende inwoonderen van Wesel en Leyden by erffenisse, besterffenisse, testament, bespreck, ofte huwelicxe voorwaerden, coop, mangelinge, ofte andersints uyt d'een, ofte d'andere Stadt sullen opsterven ofte aencomen, maer sullen deselve borgers daer respectivelick genieten geheele ende volcomene vrydom; dat van gelycke de borgers ofte inwoonderen van Wesel, ofte Leyden, die van d'eene Stadt sullen gelieven metter woonstede te vertrecken, ende hare woonplaetse te nehmen in de andere Stadt, 't selve oock vry ende onverhindert sullen mogen doen, sonder ter Steede van haer vertreck in eenig recht van Exue, ofte Issue gehouden te syn, ofte daerom gemaent, ofte bekommert te werden: sonder argh ofte list. Tot oirconden der waerheyt hebben wy deser Stadt secreet zegel hier beneden voorgedruckt.

Gedaen in den jaare duysent seshondert eenenseventich, den XVI^en^. dach January.

Is geteyckent:

J. Becker, *Dr. Secretaris.*

Synde voorts op 't spatium gedruckt een groen wasschen zegel overdeckt met een papiere sterre.

De Regeerders van de Stad Veere in Zeeland maaken verdrag met de Regeerders der Stad Leyden, over het recht van Exue.

Den 28. Augusti 1671.

Wy Burgemeesters, Schepenen, ende Raeden der Stede van der Veere in Zeelant, doen te weten allen ende een yegelyck die desen aengaen mach, dat wy tot onderhoudinge van meerder vruntschap, ende goede correspondentie met de Heeren Burgemeesteren, ende Regeerders der Stede Leyden, in der minne syn overeen gecomen, verdragen, ende geaccordeert, dat wy van nu voortaen de poorters ende ingesetenen van Leyden effectivelyck sullen quytschelden ende remitteren, gelyck wy doen mitsdesen, al het recht van Issue, off Exue, 't geen de selve alhier ter Stede erffenisse beurende, soo wel in ascendenti, descendenti, als collaterali linea plachten schuldich te syn te betalen, mitsgaders het recht dat wy van onse vertreckende burgeren, poorters, ende ingesetenen vermochten, als een recht van Exue te heffen, als sy van hier na de voorsz. Stadt van Leyden souden verhuysen, invougen dat het voorsz. recht van Issue by ons in regarde van alle andere Provintien, Steden, ende Plaetsen, tot noch toe gevordert, ten opsichte van onse ingesetenen nae de voorsz. Stadt van Leyden vertreckende, ofte van erffenissen daer toe de burgers ende opgeseten der voorsz. Stadt van Leyden syn gerechticht, voor het toecomende sal wesen vernietlicht ende gemortificeert, renuntierende tot dien ende [voor soo veel des noot sy] van alle privilegien, keuren, ende costuymen desen contrarie. Des t'oirconden hebben wy het zegel deser Stede hier aen doen hangen, ende door onsen Secretaris laten onderteyckenen.

Actum

Actum in de Vere desen XXVIIIen. Augusti XVIC. eenentseventich.

Lager stont :

Absente Secretario, ende was geteyckent :

P. A. van der Meulen.

Was voorts besegelt met een groen wassen zegel doorgesteecken, ende uythangende met een dobbelde franchyne staert.

Privilegieboek der Stad Leyden. F. pag. 208. *versa en* 209.

Verdrach van de Regeerders van Antwerpen met de Regeerders der Stad Leyden, over het recht van Exue.

Den 15. *October* 1707.

Wy Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers, Rentmeester, ende Raedt der Stad Antwerpen, doen condt, dat wy met de Heeren Borgemeesteren ende de Regeerders der Stad Leyden, geauthoriseert van de groote Vroedschap van de selve Stadt, by acte van dertien September, seventien hondert ende seeven, syn geaccordeert ende verdragen, dat wy van malkanders ingesetenen reciproce geen regt van Issue, in manieren als volgt, aff en sullen heyssen, ende dat diens volgende van ons geen reght van Issue en sal worden gepraetendeert ofte ingevoorderd van de geene, die hunne domicilie van dese Stadt souden neemen binnen de Stad Leyden, nochte ook over successien, donatien, legaten, ende diergelyke in *Linea ascendenti, aut descenti* van poorters ende ingesetenen van Leyden, die andersints het regt van Issue binnen dese Stad souden schuldigh syn, ofte comen te vorderen; Soo nochtans dat over successien, donatien, legaten, ende diergelyken in *collaterali linea*, ofte van vrempde perzonen, geen maesschap synde, comende te vervallen, sal blyven stadt grypen, het regt van Issue aan de Stad Antwerpen competerende naar advenand van 5. ten honderden, ende midts dese Stad heeft becomen gelyke acte van de Heeren Regeerders der Stad Leyden, sal dit gehouden worden voor een volcoomen contract, het geene sal hebben zyn volle effect. In teeckenen der waarheyd hebben wy hier op doen stellen des Stads segel.

Actum den vyfthiensten October, seventien honderd seven.

Was geteekend :

G. A. van Horenbeeck.

Privilegieboek der Stad Leyden F. pag. 291. *versa.*

De Steden Leyden, en Middelburg in Zeeland, schelden elkanderen 't recht van Issue kwyt.

Den 21. *January* 1715.

Burgemeesters ende Regeerders der Stad Leiden, geven die van de Grote Vroedschap van deselve Stad in bedenken [dewyl het middel van Issue, ofte Exue seer lastig ende moeielyk voor de Ingesetenen is, streckende tot merkelike incommoditeit voor deselve] of de gemelde Vroedschap niet soude konnen goedvinden, de Burgemeesteren deser Stede te qualificeren, om met de Heeren Burgemeesteren der Stad Middelburg [met dewelke deselve door tusschen spraek van particulieren Heren, de sake bereeds al verregematureerd was] te concerteren, omme wedersyds ingesetenen, met een gemeen concert van het regt van Issue te ontheffen, ende de acte daertoe nodig, by voortgang van 't accord, sonder verder ruggespraek, uittegeven.

Waer

Waer op gedelibereed synde, hebben die van de Grote Vroedschap der Stad Leiden de Burgemeesteren der selve Stad, tot het accorderen in desen met de Heren Burgemeesteren der Stad Middelburg, gequalificeert, ende machtig gemaekt tot het extraderen van de acte, dienende tot ontheffing van het recht van Issue, niet alleen vóor het toekomende, maer ook voor het gepasseerde, daer van voor als noch geen betaling is gedaen.

Aldus gedaen, ende geresolveerd by die van de Grote Vroedschap der Stad Leiden den 21en. January 1715.

MS. Privilegien van Leyden, en Privilegieboek der Stad Leyden F. pag. 281. *& seq.*

Acte van kwytschelding wegens het recht van Issue, of Exue, van de Stad Middelburg.

Den 16. *February* 1715.

Wy regeerende Burgemeesters der Stad Middelburg in Zeeland, als te desen specialyk geauctoriseerd synde by resolutie van de Heren Burgemeesters, Schepenen, en Raden deser Stad, in dato den vierentwintigsten November 1714. doen cond eenen ygelik, dien 't behoort, en dese aengaen sal, dat, tot onderhouding van een sincere, en mutuele vriendschap, en correspondentie, het regt van Issue, ofte Exue, 't welk dese Stad Middelburg onwedersprekelyk is competerende van de Ingesetenen der Stad Leiden in Holland, over uitgaende erfenissen, ende nalatenschappen [benevens alle andere Steden, met dewelke daer over niet is geaccordeerd, ofte verdragen] mitsgaders van de Ingesetenen van dese Stad, na de Stad Leiden met der woon gaende, wegens het veranderen van haer domicilie, eeuwiglyk ende erffelyk sal syn gemortificeerd, en vernietigd, gelyk het zelve gemortificeerd en vernietigd werd by desen, soo ten opsigt van het toekomende, als van het gene d'een of d'ander, voor dato deses, daer over mochte wesen verschuldigd. Sulks dat niemand van de Ingesetenen, ofte inwoonderen, onder het gesag, en Jurisdictie der Stad Leiden behorende, tot enigen tyde gehouden sal syn, ofte geconstringeert mogen werden, om over het recht van Issue, ofte Exue iets te betalen wegens uitgaende erfenissen, ofte nalatenschappen op hem, 't sy *ex testamento*, ofte *ab intestato* gedevolveert, gelyk ook niemand van de Ingesetenen, ende Inwoonderen deser Stad, ende de Jurisdictie van dien, sig met der woon na de Stad Leide transporterende gehouden sal syn, wegens 't veranderen van syn domicilie te voldoen, hoe dikwyls en menigmalen het selve soude mogen geschieden: Maer dat alle de voorschreve wedersydsche ingesetenen respectivelyk van 't gene voorschreve staet, so voor het toecomende, als van het gene sy tot dato deses mogten wesen verschuldigd, sullen syn, en blyven gelibereerd. Des t'oirconden hebben wy desen onderteikent op den sestienden February XVIIc. vysthien.

Was geteikend:

J. d. Hubert. Abr. Duvelaer.

Acte van approbatie der Stad Middelburg.

Burgemeesters, Schepenen, en Raden der Stad Middelburg in Zeeland, gesien ende geëxamineerd hebbende het accord, ende verdrag tusschen de Heren Regerende Burgermeesteren deser Stad, als onse Gecommitteerden, ter eenre, ende de Heren Burgemeesters en Regeerders der Stad Leiden, als Gecommitterden van de Vroedschap der selve Stad, ter andere syde, gesloten, ende alhier, op den dag van huiden onderteikend, waer by wedersydsche Ingesetenen werden bevryd van de betaling van het regt van Issue, ofte Exue, so voor het gepasseerde, als voor het toekomende, verklaren het selve te ratificeren, ende te approberen, gelyk wy het selve ratificeren, ende approberen by desen. In kennisse der waerheid,

heid, hebben wy onſes Stadsſegel hier op doen drukken, ende by eene van onſe Secretariſſen laten ondertekenen, op den XVI[en]. February XVII[C]. vyfthien.

Was geteikent:

Iſ. Boudewyns.

Locus ſigilli,

Een achtkantige wit papiere ſterre, gedrukt op groen was, hebbende in den omtrek deſe woorden: S. minus Civi. Middelburg. *In 't midden een arend met uitgeſpreide vleugelen, en poten, en op de borſt een ſchild, met het wapen der Stad, ſynde een Burg of Kaſteel.*

Acte van kwytſchelding wegens Leyden.

WY Burgemeeſteren, ende Regeerders der Stad Leiden hier onder getekend, als te deſen ſpecialyk geauctoriſeert ſynde by reſolutie van de Heren van de Grote Vroedſchap deſer Stede, in dato den 21[en]. January 1715. doen cond eenen ygelyk, dien 't behoort, ende deſe aengaen ſal, dat, tot onderhouding van een ſincere ende mutuele vrindſchap, ende correſpondentie, het recht van Iſſue, ofte Exue, 't welk deſe Stad onwederſprekelyk van de Ingeſetenen der Stad Middelburg in Zeeland, over uitgaende erffeniſſen ende nalatenſchappen, [benevens alle andere Steden, met de welke daer over niet is geäccordeerd, ofte verdragen] mitsgaders van de Ingeſetenen van deſe Stad na de Stad Middelburg in Zeeland met der woen gaende, wegens het veranderen van haer domicilie, competerende is, eeuwichlyk, ende erffelyk ſal ſyn, ende bliven gemortificeerd, ende vernietigd, gelyk het ſelve vernietigd, ende gemortificeerd werd by deſen. Sulks dat niemand van de Ingeſetenen, ende Inwoonderen, onder het geſag, ende onder de Jurisdictie van de Stad Middelborg behorende, tot enigen tyde gehouden ſal ſyn, nogte geconſtringeert mogen werden, om over 't regt van Iſſue, ofte Exue iets te betalen wegens de uitgaende erffeniſſen, en nalatenſchappen, op hem, 't ſy *ex teſtamento*, ofte *ab inteſtato* gedevolveerd. Gelyk ook niemand van de Ingeſetenen, ende inwoonderen deſer Stede, ende der Jurisdictie van dien, ſig met der woon, na de Stad Middelburg in Zeeland transporterende gehouden ſal ſyn, wegens het veranderen van ſyn domicile, iets te voldoen, hoe dikwyls, en menigmael het ſelve ſoude mogen geſchieden, maer dat alle de wederſydſche ingeſetenen reſpectivelyk van 't gene voorſchreeven ſtaet, ſullen ſyn ende blyven gelibereerd. Ende dat alles, niet alleen voor het toekomende, nemaer ook voor het gepaſſeerde, voor ſo verre dat noch is betaelt. Des t' oirkonde deſe by ons onderteikend, ende deſer Stede ſegel hier onder gedrukt, op den 27[en]. February Anno 1715.

Was geteikend:

A. V. Alphen, C. Ruiſch,
Nicl. van Banchem, J. A. v. Lanſchot.

Locus Sigilli.

Een wit papier, gedrukt over een witten ouwel, hebbende tot omſchrift, Sig. Lugduni Batavorum ad Cauſas, *in 't midden een ſtaende leeuw, met uitſtekende tong, houdende met de rechter klauw een uitgetogen en ſlachvaerdig ſwaerd, en met de ſlinke een ſchild, en daer in het wapen van Leiden, ſynde twee ſleutels kruiswys over elkander.*

VAN

VAN DE JAARMARKTEN.

Graaf Jan de II. geeft aan die van Leyden eene Jaarmarkt op St. Margariten avond ; gelyk andere Jaarmarkten. Den 4^{en}. July 1303.

Groot Charterboek II. Deel. pag. 32.

De Aartshertog van Oostenryk geeft, op verzoek van die van Leyden, aan de zelve Stad een Vrye Jaarmarkt op Ste Margriete avond.

In December 1497.

Philips, by der gratien Goids, Eertshertoge van Oostenryck, Hertoge van Bourgonnie, van Lottheringe, van Brabant, van Steyr, van Carinten, van Crain, van Limborch, van Lutsemburch, ende van Geldres, Grave van Habsbourg, van Vlaenderen, van Tyrol, van Artois, van Bourgoinen Palsgrave ; ende van Henegouwe, Lantgrave van der Elsas, Marckgrave van Burgauw, ende des Heylichs Rycx, van Hollant, van Zeelant, van Phirt, van Kyborch, van Namen, ende van Zutphen Grave ; Heere van Vrieslandt, opter Windismarc ; van Portenauw ; van Salins, ende van Mechelen ; doen te weten, allen jegenwoordigen ende toecomenden, dat wy ontfaen hebben de oitmoedige supplicatie van onsen welgeminden den Borgemeesteren, Schepenen ende Raidt van onser Stede van Leyden, alsoo wel in heuren name, als over ende in den name van allen den poirteren, ingesetenen, ende der gemene welvaert van der selver Stede, inhoudende, hoe dat in 't jaer duysent drie hondert ende drye, wyllen eer Jan in syn levende Grave van Henegouwe, van Hollandt, van Zeelant, ende Heere van Vrieslandt, Za. ged. in consideratie ende vergeldinge van den getrouwen diensten, hem gedaen by den Voirsaten ende Voirvaderen van den Suppleanten, poirteren onser voirsz. Stede van Leyden, hadde voor hem ende syne nacomers geoctroyeert, geconsenteert, ende geaccordeert den selven poirteren te hebben, ende te houden in der selver onser Stede allen jaer een vry marct ; beginnende ende ingaende op Ste. Margrieten avont ; duerende den tyt, ende tot sulcken rechten, als die marcten van anderen onsen Steden, alsoo dit ende andere dingen blycken mochten by opene brieven daerop geëxpedieert, van welcker marct die voorsz. Supplianten by der negligentie van heure voorsaten geensints gebruyckt en hebben, hoewel dattet onser Stede voorsz. seer oirboirlicke ende nootsakelick was, nu is 't soo, dat die voorsz. Supplianten persevererende ende continuerende soo lang soo meer in heure getrouwichede, hebben omme ons gedient ende geassisteert te hebben, hangende ende duerende die divisien ende oirlogen die tot diversen stonden geweest hebben, in onsen voirsz. Lande van Hollant ; gehadt ende gesustineert veel groote schaden, verliesen, ende interesten, in sulcker wys, dat die selve onse Stede geschapen is te come tot desolatien, omme die rysinge, verheffinge, ende onderhoudenisse van welcker wy hebben nu onlangs gestelt ende gecommitteert eenige notabele personen onse Raiden, omme te sien den staedt onser voirsz. Stede, alsoo sy oick gedaen hebben, ende op heur rapport ende aenbrengen hebben die schulden van der voirsz. onser Stede geattermineert, den welcken Commissarissen in 't besoigeren op 't stuck van den voirsz. state, die voorsz. suppllianten ostensie ende betreck deden van den voirsz. brieve, omme te mogen comen totte voirsz. marct; ons versouckende by den voirsz. Supplianten, dat gemerckt die saiken voirsz. ons believen wille hem luyden te willecoren ende octroyeren de voorsz. marct ende hem daer van doen expedieren onse opene brieve in behoorlicke forme. Soo is 't, dat wy die saiken voorsz. overge-

gemerckt, ende op de selve gehadt 't advys van den voirsz. Commissarisen, ende oick van onsen lieven ende getrouwen den Stadthouder ende luyden onser Camer van den Raide in Hollandt, die niet bevonden en hebben, dat opte selve noch gelycken dach eenich marct zy in anderen onsen Steden, leggende omtrent onser voirsz. Stede van Leyden, waer by yemant daer van eenich schade of interest zoude mogen hebben, den selven Supplice genege wesende tot haer supplicatie ende begeerte, willende oick bekennende in dit stuck heure getrouwicheyt, ende begerende die oprysinge van der selver onser Stede, hebben in den gevalle alsboven voir ons, ende onse nacomers Graven ende Gravinnen van Hollandt, geoctroyeert, geconsenteert ende geaccordeert uyt onsen eygene wetenheyt ende speciale gracie mitsdesen, dat sy van nu voirtan ende tot eeuwigen dagen in derselver onser Stede van Leyden een vrye Jaermarct houden ende gebruycken sullen mogen van acht werckdagen geduerende ende achtervolgende, beginnende alle jare altyt op Ste. Margeriten avondt, dat men alsdan sal mogen rechten ende opheffen 't Cruyce, omme tot de voorsz. Vryemarct by allen ende eenen yegelicken vreemde ende andere personen, die daer sullen verkeren mogen, deur allen onsen Landen ende Heerlicheyden gaen ende brengen inder selver onser Stede, vercopen, handtplichten, pennewaerden, distribueren ende vercopen alderhande waren ende goeden, ende Coopmanschappen, hoedanich die wesen sullen, die welcke personen comende totter voirsz. marct ende haire goeden, waren ende coopmanschappen, wy hebben in gevalle als boven genomen, ende nemen mitsdesen jegenwoordigen in onse protectie, beschermenisse ende speciael sauveguarde, ende daertoe hebben bevrydt, ende bevryen, allen den genen die sullen willen comen, verkeren, letten ende frequenteren Coopmans wys mit heuren goeden, waren ende coopmanschappen binnen der voirsz. Vrymarct in der selver onser Stede van Leyden, in sulcker wys, dat hun goede de selve vrymarct vier dagen te vooren, dat die voorsz. marct begonnen sal syn, omme in der selver te comen, ende vier dagen na dat die marct geëyndt ende geëxpireert sal wesen, sonder datmen hunluyden in 't wederkeren van der selver Stede omme heure eygen ofte andere schulden, hoedanich die syn, sal mogen vangen, commeren noch beletten, in lyve noch in goede, ten vervolge ofte versoucke van wyen dattet zy, algelyck ende in sulcken anderen vryheden, auctoriteyten, præëminencien, als die van anderen onsen Steden in onsen Lande van Hollandt dat gebrukende syn, uytgescheyden niet te min onse vianden, die ballingen ende uytgeweken van onsen voirsz. Landen, ende die ons ende onse nacomers eenige penningen schuldich sullen syn. Ende indien eenige gecome off wesende inder selver onser Stede in den voorsz. vryen marct, duerende de vryheyt van die eenich gevecht oft rumoer deden, dat sal wesen op die boete navolgende de handtveste van der poorterye tot bescheydinge van de Schepenen onser voirsz. Stede, behouden dat sy die voorsz. marct niet en sullen mogen verlingen. Ontbieden daeromme ende bevelen onsen seer lieven ende getrouwen Ridder, ende Cancellier den Heere Magny, ende die ander luyden van onsen grooten Raide, Cancellier ende luyden van onsen Raide in Brabant, President ende luyden van der Cameren van den Raide in Vlaenderen, Hoge Bailliuw van Henegouwe, Stedehouder ende Luyden van onser Camere van den Raide in Hollandt, Rentmeesters van bewester ende beooster Scheld in Zeelandt, Schout van Leyden, Bailliu van Rhynlant, ende allen andren onsen Bailliuwen, Justicieren, Rechteren, Officieren, ende Ondersaten dien dit aengaen sal mogen, off heure Stedehouderen, ende eenen yegelicken van den hoeren, alsoo hem dat toebehoren sal, dat sy van onse jegenwoordige gracie, octroy, oorlof ende consent, gelyc ende in der maniere als voirsz. staet, doen, laten gedogen den voornomden Suppleanten ende heure nacomers, vredelic, volcomelick, ende eeuwelick gebruycken ende genieten, sonder den genen die comen converseren off verkeren sullen in die voorsz. Vrymarct, te doen, ofte gedogen te doen, nu noch in toecomende tyden, eenich hinder, letsel of moeyenisse ter contrarie. Ende ten eynde dat een yegelyc daer van geadverteert mach werden, wy willen dat ghy deselve Vrye marct doet uytroepen, kundigen ende signifieren, elck in 't bedryff synder officien, ter plaetsen ende Steden daermen gecostumeert is publicatie ende uitroepinge te doen, want ons alsoo gelieft. Ende ten eynde dat dit guet, vast, ende gestadich blyve tot eeuwigen dagen, soo hebben wy onsen zegel hier an doen hangen, behouden in andere saken ons recht ende eenen yegelick 't syne.

Gege-

Gegeven in onse Stadt van Bruſſel in der maendt van Decembri, in 't jaer ons Heeren duyſent vierhondert zeven ende tnegentich.

Aldus ondergeſcreve,

By myne Heer den Eertshertoge, ter relacie van den Raide.

Le Cocq Viſa.

MS. Privilegien van Leyden, van den Heere N. N.

Octroy voor twee Leermarckten aan die van Leyden, door Koning Philips gegeeven.

In May 1565.

Phillips, by der gratien Goodts Coninck van Caſtilien, van Leon, Arragon, van Navarre, van Napels, van Cicilien, van Majorque, van Sardeinen, van den Eylanden Indien, ende vaſte Landen der Zee Oceane; Eertshertoge van Ooſtenryck, Hertoge van Bourgoingen, van Lothryck, van Brabandt, van Limborch, van Luxemborch, van Gelre, ende van Milanen; Grave van Habsborch, van Vlaenderen, van Artoys, van Bourgondien Paltzgrave, ende van Henegouwe, van Hollandt, van Zeelandt, van Namen, ende van Zutphen, Prince van Swaven; Marckgrave des heylichs Rycx; Heere van Vrieslandt, van Salyns, van Mechelen, van de Stadt, Steden ende Landen van Utrecht, Overyſſel, ende Groningen, ende Dominateur in Aſien ende Afriquen: Doen te wetene allen tegenwoordigen ende toecomenden, dat wy ontfangen hebben de oitmoedige ſupplicatie van onſen welbeminden die Burgemeeſteren ende Regierders van onſer Stede van Leyden, in onſen Lande, ende Graeffchappe van Hollandt, inhoudende, hoe 't die ſelve Stede binnen eenige jaren in neringe als in de draperye, weſende die principale ende hooftneringe der ſelver Stede ſeer gedeclineert is, ende alsnoch ſoo langer ſoo meer bevonden wert te declineren ende te verminderen, uyt oirſake [als 't ſchynt] van 't cleyn proffyt ende ſober gewin dat die gemeente ende drapenierders daer uyt mogen genieten, mits de dierte ende dagelicxe verhoginge van den pryſe van vellen, wolle, ende andere materialen, totter ſelver draperye nootlick ſynde, ſonder dat die Leydtſche Lakenen naer advenant waerdiger gehouden, ofte tot meerder pryſe nochtans verkocht mogen werden, ſoo dat mitsdien veele inwoonders der ſelver onſer Stede genootſaeckt zynde, beſondere gedurende die lange abſtinentie van de negotiatie metten Engelſen, ende 't gebrec van de Engelſche wolle, by andere wegen tot heurlieder onderhoudt, enich gewin te ſoucken, hebben hem eenige van dien begeven totter neringe van de huytvetterye, ende Loyerye van alrehande huyden, vellen ende leeren, welcke neringe, want ſeer correſpondeert mette ſituatie ofte gelegentheyt der ſelver Stede, door die commoditeyt van den watere, ende oock mitte nature van den Lande daer omtrent, ſoo in Rhynlant veele beeſten werden gevoeyt, daer af groot verval is van huyden ende vellen, ſoo verſien de Supplianten, dat apparentelick die voorſz. neringe van de huytvetterye ende Loyerie, mit 't gene daer an cleeft, binnen der voorſz. Stede wel ſoude werden gecontinueert ende vermeerdert, indien tot voetſele ende verſterckinge van dien aldaer eenige Vrye jaerlicxe Leermarcten opgeſtelt ende gehouden mochten werden, omme ſoo by den ingeſetenen als by den uytheemſchen heure huyden, vellen ende leeren aldaer vryelick te mogen hanteren, marcten, koopen ende vercoopen. Ende alſoo by deſe Leermarcten, 't kleyn welvaren der voorſz. Stede, ende van den ſchamelen inwoonders van dien, eensdeels ſoude werden geredintegreert ende gevordert, oock mede by conſequentie onſe Domeynen weſen verbetert, ſonder prejuditie, ofte verkorteringe van yemant, ja ter contrarien tot geryff ende commoditeyt van eenen yegelicken, alſulcke waren behouwende, hebben ons daeromme de voorn. Supplianten ſeer oitmoedelicken gebeden, dat ons believen wille hem

te octroyeren ende consenteren twee vrye jaerlicxe Leermarcten, binnen onser voorsz. Stede ten eeuwigen dagen te mogen houden, te weten, van alle huyden vellen, ende leeren, soo getout als ongetout, ruyge ende anders, seemleer, besaen, corduaen, franchyn, parchemyn, ende voorts alrehande soorten van vellen ende leeren, hoe die genoemt of wesen mogen, egeene uytgesondert, mit allen den appendentien van dien, ende dat tot sekeren gesetten dage, te weten, alle jaers beginnende, d'een van de voorsz. Leermarcten, den eersten werckdage na den eersten sonnendach in de Vasten; ende d'ander des manendaechs naer Ste. Lambert, elcx van dien den den tydt van acht dagen, aen een gedurende, sonder dat binnen den selven tydt der voorsz. marct yemande, 't sy in persone, ofte goeden, omme schulden gemaeckt voor datum der selver marcten, binnen onser voorsz. Stede van Leyden gearresteert, becommert ofte belett (1) sal mogen worden, in eeniger manieren, mit andere alsulcke liberteyten ende vryheyden als in andere Steden ende plaetsen in gelycke vrye marcten werden gebruyckt, ende hem daer op doen expedieren opene brieven daer toe dienende. Soo est, dat wy de saken voorsz. overgemerckt, ende hierop gehadt 't advys eerst van onsen lieven ende getrouwen die President, ende Luyden van onsen Raide, ende Rekeningen in Hollandt, daer na van den Hooftpresident, ende Luyden van onsen Secreten Raide. Ende voorts van den Hoofden, Thesaurier generael, ende Gecommitteerde van onse Domeynen ende Finantien, den voornoemden van Leyden Supplianten, gehegen wesende tot heure voorsz. bede ende begeerte, hebben gegunt, verleent, geoctroyeert ende geaccordeert, gunnen, verlenen, octroyeren, ende accorderen, hem gevende oorloff ende consent uyt onser sonderlinge gratien by desen, dat sy voortaen binnen onser voorsz. Stede van Leyden, tot sulcker plaetsen als 't hen goedtduncken sal, sullen mogen opstellen ende houden tweemael 's jaers de vrye Leermarct ende huydemarct, hier boven geroert, daer van die eerste ingaen ende beginnen sal t'elcken vrydage voor den sonnendach Oculi; ende die twede t'elcken manendage na Ste. Lambert, durende die vryheyt van de voorsz. Leermarcten ende Huydmarcten t'elcken reysen acht dagen achtereen volgende, binnen welcken tyt alle de gene die ter selver Leermarcten ende Huydemarcten sullen begeren te komen, sullen aldaer vryelick ende onbelet mogen verkeren ende hanteren coopmanschapsche wyze, uytgesondert die fugitiven, ballingen, ende die criminele personen, mitsgaders onse Vianden wesende, ende houdende onse wederpartye, den welcken onse goede luyden, wy gedurende die voorsz. Leermarcten ende huydemarcten sekere ende vaste geleyde ende veylicheyt verleent ende gegeven hebben, verlenen ende geven mitsdesen, sonder dat men de selve middelertyt, gaende, comende, blyvende, ofte wederkerende, ende doende heure coopmanschap, neringe, ofte provisie van leer, ofte huyden sal mogen ophouden, arresteren, oft becommeren, aen lyve ofte goede, om eenige civile saken, alleenlick uytgesondert onse eygen penningen, behoudelick dat die voorsz. Supplianten ende heuren nacomelingen, in erkentenisse ende recognitie van dese jegenwoordige gratie, octroy ende consent, gehouden sullen wesen te betalen t'onsen profyte, de somme van ses ponden van XL. grooten onser Vlaemscher munten 't pondt 's jaers, in handen van onsen Rendtmeester Generael van Noorthollandt, jegenwoordich ende andere toecomende, die gehouden wort daer aff ontfang te maken, rekeninge, bewys, ende reliqua te doen, t'onsen profyte mitten anderen penningen van synen ontfang, ende tot versekerheyt van de jaerlicxe erkentenisse ende recognitie, sullen die selve Supplianten oock gehouden worden over te leveren in onse Rekencamer van Hollandt heure behoorlicke verbandt brieven, mitsgaders desen onsen originalen brieff, om tot conservatie van onsen rechte aldaer bewaert ende geregistreert te worden, naer behooren. Ontbieden daeromme ende bevelen den vorn. van onsen Secreten Raide, Stadthouder, President, ende Luyden van onsen grooten Raide, Stadthouder, President, ende Luyden van onsen voirsz. Raide in Hollandt, ende allen anderen onsen Rechteren, Justicieren, Officieren ende Ondersaeten, dien dit aengaen sal, dat sy die voorn. Supplianten ende heure nacomelingen van dese onse tegenwoordige gratie, octroy, ende consent, op de conditien in der vougen ende manieren boven verhaelt, doen, laten, ende gedogen, rustelick, vredelic, ende eeuwelic genieten ende gebruycken. Ontbieden voirts den voorn. van onsen Rade in Hollandt, dat sy desen onsen brieff

(1) *Mogel.* besett.

brieff doen uytroepen ende publiceren, in onſer voirſz. Stede van Leyden, ende in alle andere Steden ende plaetſen daer 't behoren ende van node weſen zal, daer men gewoonlick is uytropingen ende publicatien te doen, ten eynde dat de vrye Leermarcten ende Huydemarcten, eenen yegelicken kennelick zy, ſonder den voornoemden Supplianten, noch den genen die de voorſz. marcten hanteren ende frequenteren ſullen, te doen, noch te laten geſchieden, nu noch in toecomende tyde eenich hinder, letſel, off moeyeniſſe ter contrarien, want ons alſoo gelieft, ende ten eynde dat dit goedt, vaſt, ende geſtadich zy, ende blyve ten eeuwigen dagen, hebben wy onſen zegel hier an doen hangen, behoudelick in anderen ſaken ons recht, ende eenen yegelicken 't ſyne in allen.

Gegeven in onſer Stadt van Brueſſele, in de maendt van Meye, in 't jaer ons Heeren duyſent vyffhondert vyff ende tſeſtich. Van onſen Rycken, te weten van Spaignen, Sicilien &c^a^. 't X^e^. ende van Napels 't XII.

MS. Privilegien van Leyden, van den Heere N. N.

De Prinche van Orangne, Grave van Naſſou, Catzenelleboge, Vianden, Ditz, ende Heer van Breda &c. Stadthouder generael, Preſident, ende die Raden des Conincx over Hollandt, Zeelant, ende Vrieslant, den eerſten geſwooren Exploytier van der Camere van den Rade in Hollandt hyer op verſocht, Saluyt. Wy committeren u mitsdeſen, dat ghy ten verſoucke van de Burgemeeſters, Schepenen, ende Regeerders der Stede van Leyden, zeeckere opene bryeve van Octroy by hem luyden van de Conincklyke Majeſteit in de Maent van Meye leſtleden geimpetreert, beroerende zeeckere jaerlyckſe Leermarckt binnen der voorſz. Stede, hyer aengehecht van wegen der Conincklyke Majeſteit Vrou . (1) d'Officier van der plecke eeſt noot ter wercke lecht naer zyne forme ende inhouden ſulcx als 't behoort, mitsgaders publiceert, ende openbaer vercundiget binnen der ſelver Stede van Leyden, ende elders, daer 't van noode weſen ſal, ende ghy verſocht ſult zyn: bevelende een yegelyck hen nae den inhouden van dien te reguleren, opte peyne in de voorſchreven brieve van Octroye begrepen, nemende daer van uwen behoorlycken ſallarys, van 't welcke te doen, wy u geven volcommen macht auctoriteyt, ende ſonderlinge bevel. Ontbieden daeromme, ende bevelen allen Officieren, dienaeren, ende onderſaten der Conincklyke Majeſteit, dat ſy u dit doende ernſtich verſtaen ende obediëren op alle 't gundt ſy der voorſz. M^ts^. (2) thooren duchtende zyn, ende daer jegens verbeuren mogen.

Gegeven in den Hage onder 't ſegel van Juſticie hier aen gehangen den III^en^. July, anno &c. [XV^C^. LXV.]

By mynen Heere den Stadthouder generael, Preſident, ende Raden over Hollandt, Zeelandt, ende Vrieslandt.

Ende was onderteyckent:

J. de Woerden.

Ende was beſegelt mit een root waſſchen zegel.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 335. verſa & 336.

(1) Hier is uitgelaaten, of een misſlag.
(2) Majeſteits.

Verzoekschrift van de Regeerders van de Stad Leyden aan zyne Prinslyke Excellentie, om ter gedachtenisse van de zwaare belegeringen, en 't gelukkig ontzet, eene Jaarmarkt op den derden October te mogen hebben: en toestemming van zyne Excellentie, en der H. H. Staaten van Holland, en Zeeland.

Den 12. en 14. January 1577.

Verthonen in alder reverentie Burgemeesteren ende Regierders der Stadt Leyden, dat die zelve Stadt, als niet gelegen zynde op eenighe havenen, stroomen, ofte rivieren, mair geheel binnen 's Landts, altyt van zeer cleyne neringhe ofte welvaert is geweest, sulcx dat de poorteren ende inwoonderen van dien hem alleenlyck hebben geneert onder malcanderen, ende dat den ambachtman aldaer onderhouden is geweest by sommighen van den Eedeldom, ende andere die eenige rycdomme, ofte jaerlycx incommen van renthen ofte lantpachten hebbende, bynnen der zelver Stadt heure woonplaetze liever hadden, omme aldaer in stillicheyt te wezen, dan in andere Steden van Hollandt, dair veele geruchts, handelinge van coopluyden, coopmanschap, ofte Zeevaert mocht zyn, waer deur de voorsz. Stadt, altyt van cleyne incommen ende vermoegen is geweest, ende geduerende den tyt van de jeghenwoordighe beroerte ende oorloge, zonderlinge in heure twee zeer swaere belegeringen geheel ende al verarmpt is, in der vouge, dat de remonstranten bevinden de zaecken der zelver Stede in zulcken staet, dat die geschapen zoude zyn ten lesten geheel t'onder te gaen, indyen by goede voorsicht den inwoonderen aldair egheen middelen en worde voortgestelt, dair deur zyluyden hoope zoude moeghen hebben mitter tyt eenighe neeringe ofte prouffyt aldair te doen, te meer, zoo de voorsz. inwoonderen ende poorters der zelver Stadt hem vinden gefrustreert van veele beloften ende toesegginge, die hem by de Staeten in de voorsz. ende byzonder de laeste belegering gedaen zyn geweest van groote vrydomme, verlichtinge, ende verschoninge in de imposten, accysen, ende andere lasten van contributien, ofte ommeslagen, dair op zy luyden remonstranten insiende de gelegentheyt van den tyt, ende van der gemeen zaecke des Vaderlants, tot noch toe niet en hebben begheert te insisteren, ofte eenich vervolch te doen. Desen aengemerckt, ende dat d' voorsz. poorters ende inwoonderen mogen yet genieten van den grooten last, honger, ende noot by hemluyden gedragen, ende geleden, ende voor al mogen hebben voort in der geheuchenisse, ende gedencken van 't hooglosselycke ende wonderbaerlyck ontset, ende succours by uwer Excellencie hemluyden in de leste belegering, den derden Octobri gedaen. Soo verzoucken zy remonstranten, dat uwer Excellencie gelieven hemluyden te verleenen Octroye, omme voortaen ter zelver tyt van den jaere te moeghen opstellen ende houden een vrye Jaermarct van zuyvel, boter, caes, coyen, peerden, ende coopmanschappe, beginnende den eersten der voorsz. Octobris, ende geduyrende totten vyfsthienden der zelver maendt, mitz dair inne oock begrepen zy een Leermarct, die men bynnen der zelver Stede plach te houden des maendaechs, ende andere daege naer Lamberti, volghende den Octroye de voorsz. Steede eertyts dair aff verleent, ende zullen die remonstranten voorts zulcke goede ordere stellen, dat den coopman van als zal hebben goede commoditeyt ende gerieff.

Dit doende &c.

D'Apostillen op de marge gestelt luyden aldus:

Advis van de Gedeputeerde Staten 's Landts van Hollandt ende Zeelandt jegenwoordelyck alhier vergadert zynde, om 't zelve gesien, voirts by zyne Excellencie, op 't verzouck van de Supplianten geordonneert ende gedisponeert te worde nair behooren. Aldus gedaen tot Middelburgh opten XII[en]. January 1577.

Ende was ondergeteyckent:

Guillaume de Nassou.

Op

Op de zelve marge ſtondt noch :

Die bovengeſchreven gedeputeerde collegialycken vergadert zynde, geleth hebbende opte inhoude ende verzouck van deſen requeſte gemerct hemluyden de gelegentheyt der Stede van Leyden genouchſaem is bekent, ſulcxs als die in de zelve requeſte wordt gededuceert, ende dat zyluyden in allen redenen vinden gefundeert, de zelve mits de groote laſte by den inwoenderen aldair gedraegen in 't gundt doendlyck ende tot ſoulagemente van de gemeente aldair dienlyck is, gevordert te worden. Soo verſtaen de zelve gedeputeerden, dat henluyden remonſtranten heure verſochte jaermarte voor thien d'eerſte dagen Octobris behoort [onder correctie van zyne Excellentie] geaccordeert te worden, te meer omme dezelffde te moegen dienen tot een eeuwighe memorie van heure verloſſinghe, ende onſet der belegeringe ter zelver tyde van den jaere geſchiedt, ende oyck omme de ſelffde van Leyden te bewyſen, dat heure ſtandtaſticheyt, ende getrouwicheyt nyet en is gebleven ongerecompenſeert, ende dat alzulcke recompenſie andere dienen tot exemple.

Actum den XII. January anno *ut ſupra.*

Onderteyckent :

P. Buys.

Ende voorts ſtondt, by ordonnancie van de Staten van Zeelandt.

Ende onderteyckent :

Caymon (1).

(1) *Of* Taymon.

Onder aen die requeſte volghde aldus :

Gehoort by zyne Excellencie 't rapport van deſe requeſte, ende dair op gehadt 't advys van de Staten 's Landts van Hollandt, ende Zeelandt, jegenwoerdelyck tot Middelborch in Walcheren vergadert zynde, heeft den Suppliant gegundt ende geaccordeert, gundt, ende accordeert mits deſen huere verſochte jaermerckt voir thien d'eerſte daeghen der maendt van Octobri, al volghende den advyſe van den zelven Staten, ordinerende den Stedehouder van de Leenen, oft andere jegenwoirdelyck den Zegel in Hollandt bewaerende, den ſupplianten behoerlicke brieven van Octroye in *forma* hier op te depeſcheren.

Aldus gedaen bynnen der Stede van Middelborch opten XIIII[en]. dach van Januario 1577.

Ende was onderteyckent :

Guillaume de Naſſou.

Prievilegieboek der Stad Leyden N°. 50.pag. 175. en 176.

De Koning van Spanje geeft, als Graaf van Holland, aan die van Leyden eene Vrye Jaermarkt op den derden October, van allerleye Koopmanſchappen ; insgelyks verzetting van den tyd der Leermarkt.

Den 14. January 1577.

Philips, by der gratien Goodts, Coninck &c. Allen den genen die deſe onſe jegenwoordige letteren ſullen ſien ofte hooren leſen, Saluit. Wy hebben ontfangen die oitmoedige Supplicatie van onſen getrouwen Onderſaten, de Burgemeeſteren, ende Regierders der Stadt Leyden, over ende uyt den name van alle de Borgeren, ende inwoonderen van dien, daer by ſy luyden te kennen gegeven

hebben, dat die selve Stadt als niet gelegen synde op eenige havenen, stromen, ende rivieren, maer gelegen binnen 's Landts, altyts van seer kleyne neringe ende vermogen es geweest, sulcx dat d'ingesetenen ambachtsluyden van dien hem alleens onder malcanderen geneert, ende oock heure onderhoudt eensdeels gehadt hebben door de bycomste van eenige personen van adel ofte ryckdomme, die aldaer liever hadden heure inkomsten in alderstillicheyt te verteren, dan in andere Steden van Hollant, daer veel geruchts, handelinge van Coopluyden ofte Zeevaert mocht syn, ende dat mede de staedt der selver Stadt, door de voorgeleden beroerten, ende bysonder overmits de twee voorgeleden sware belegeringen soo sober is dat die geschapen soude syn geheel t'onder te gaen, ten ware dat wy daerinne in tyts voorsagen. Soo is 't, dat wy willende ende begerende onse goede ende getrouwe burgeren ende inwoonderen der voorsz. Stadt soulageren, hope ende moedt geven, omme mitter tyt tot beter neringe ende proffyt te mogen comen, ende oock den selven te doen vergeten den grooten honger, verlies, last en noot, by hem luyden gedragen ende geleden, ende met eenen onser beloften in respecte van dien hemluyden gedaen, voor een gedeelte te volcommen, tot eeuwige gedenckenisse van het loffelicke ende wonderbare ontsett in die laetste belegeringe, den derden Octobris in den Jare XV^c. LXXIIII. gedaen ende gebeurt. Ende op alles gehadt het advys van onsen seer lieven ende beminden Neve ende Ridder onser Ordene van den gulden Vliese, den Prince van Oraignen, Grave van Nassou &c. voor ons Stadthouder ende Capitein Generael van Hollandt, Zeelandt, ende Westvrieslandt ende Utrecht, mitsgaders van den Staten 's Landts van Hollandt, Zeelandt, ende Westvrieslandt, den voorn. van Leyden genegen wesende tot haer luyder bede ende begeerte, gegunt, verleent, geoctroyeert ende geaccordeert hebben, gunnen, verlehen, ende octroyeren, hem geven oorloff ende consent uyt sonderlinge gratie by desen, dat voortan te eeuwigen dagen binnen der voorsz. Stadt, tot sulcke plaetse als 't hun goedtduncken sal, sullen mogen opstellen ende houden een Vrye Jaermarct van suyvel, boter, kaes, koeyen, paerden, linnen ende wollen lakenen, ende van alrehande goeden, koopmanschappen ende waren, beginnende den eersten Octobris, ende gedurende totten X^en. der selver maendt beyde incluis, ende sulcx oock gedurende den selven tyt te mogen gebruycken een van heurlieder leermarcten, diemen binnen der voorsz. Stadt telcken manendage na Lamberti voor acht dagen achter eenvolgende tot noch toe heeft gehouden, als wy die van Leyden voornt. by andere onse brieven van Octroye in Meye XV^c. 't sestich hebben verleendt, des wy sonder prejuditie der selver Octroye nopende 't vorder inhouden van dien, ende sulcx alleen den voorsz. tyt verandert, ende ten desen getransfereert ende by gevoucht hebben, veranderen, transfereren ende by vougen by desen, willende dat allen ende eenen yegelicken, van wat state, conditie ende qualiteit hy sy, die voorsz. generale, vrye jaerlicxe marct in manieren ende vougen voorsz. tot eeuwigen tyden, gedurende den voorsz. tyt van thien dagen sal mogen gebruycken, ende binnen der voorsz. Stadt ende de vryheyt van dien in aller sekerheyt handelen, wandelen ende trafiqueren, sonder dat yemant middelertyt, soo wel gaende, comende, blyvende, als wederkerende, aen lyve ofte goede omme eenige civile saken sal becommert, gearresteert, ende angesproken mogen worden voor eenige schulden off achterwesen, dan onse eygen penningen, ende die schulden die yemant in de selve marct gemaect zal hebben; behoudelic dat die van Leyden gehouden sullen syn desen onsen originalen brief te leveren in onse Rekencamere van Hollant, omme aldaer geinregistreert te werden na behoren. Ontbieden daeromme ende bevelen by desen die luyden van onsen secreten ende groten Raide, mitsgaders die van onsen Provintialen Raide ende Rekeninge in Hollandt, mitsgaders den Advocaet Fiscael ende Procureur General van den selven Hove, den Bailliou van Rhynlandt, Schout van Leyden, ende allen anderen onsen Officieren, Justicieren, oock ondersaten, dat sy die van Leyden ende heure nacomelingen doen, laten ende gedogen volcomelic, rustelic ende vredelic, ende eeuwelicken gebruycken van onse voorsz. gratie, Octroy ende consent, sonder hem ofte den genen die de voorsz. marcten hanteren ende frequenteren sullen in toecomende tyden te doen, ofte laten geschieden eenich hinder, moeijenisse off letsel ter contrarie, want ons alsoo gelieft, ende ten eynde dit goedt, vast ende gestadich sy ende blyve, ten eeuwigen dagen. Soo hebben wy gecommitteert ende committeeren mitsdesen, den eersten onsen Deuwaerder of Sergeant van wapenen, ende voorts allen anderen Secretarissen hierop versocht, omme desen jegenwoordigen onsen Octroye over

ver al daer men gewoon es publicatie ende uytroupinge te doen, te vercondigen, ten eynde niemant daer van eenige ignorantie en sal mogen pretenderen, ende voorts onsen zegel hier an doen hangen; behoudelick in anderen saken ons recht ende een yegelicken 't syne in allen.

Gegeven in onser Stadt van Delft, den XIIII[en]. dach van Januario, in den jare van der geboorten ons liefs Heeren ende eenigen Zalichmakers duysent vyffhondert 't seventich seven, naer gemeen schryven, van onsen Rycken, te weten van Spaignen, van beyde Secilien &c. 't XX[e]. ende van Napels 't XXIIII[e].

Op de plique stont,

By den Coninc, ter relatie van den Stadthouder ende Capitein Generael.

Onderteyckent,

a Geniets.

Ende was bezegelt met een groot Zegel, gedruct in roden wasse uythangende an dobbele franchynen staerte.

Den eersten February 1577. *stilo communi*, syn dese opene brieven van Octroye ten Buerele van de Camere van de rekeninge des Conincx in Hollandt, geregistreert, in 't tweede nieu Regifter, beginnende den eersten December Anno 1575. fol[o]. 87. *& ultra.*

Was onderteykent:

J. de Bye.

MS. Privilegien van Leyden.

Het innehouden van den jegenwoordigen openen Octroye es binnen der Stadt Leyden, ten verzoucke ende in jegenwoordicheyt van Schout, Burgermeesteren, ende Scepenen der zelver Stede, naer voorgaende clockgeslach voor den gemeenen volcke ten puyen afgelesen, mit bevel eenen yegelyck van Conincklycke Majesteits wegen gedaen, van hem naer den innehouden van dien te gedragen, huyden den negenden February XV[c]. zeventichzeven.

By my, der voorsz. Stat Leyden Secretarys,

J. van Houdt.

Privilegiebock der Stad Leyden C. pag. 408.

Placcaat, of Ordonnantie, op de Jaarmarkt, welke op den derden dag van October enz. zal gehouden worden.

Den 1. *Augusti* 1577.

Plaats van het Wapen van Holland.

God zynde gram,
Gaf Zwaard, en Vlam;
En 't eten al te sober;
Zyn volk alhier,
Dat elk een was verwundert,
Mer zyn hand quam,
En dat benam,
Den derden in October,
Tzeventich-vier;
Meerder dan vyftien-hundert.

Plaats van het Wapen der Stad Leyden.

Alzo den dach van der wunderbaerlike verlossinge ende 't untset der Stad Leyden in Holland, van 't beleg der Spaiaerde, deur de crachtige hand des Alderhoogsten, op ten derden Octobris vyftienhundert tzeventichvier geschiet, tot

 groot-

grootmakinge zyns Godliken naems wytrugtich gemaakt, in eeuwiger gedachtenisse gehouden, ende voornemenliken binnen der voorschreve Stad Leyden, met dankzegginge ende alle behoorlike vreuchden ende geoorloofde genuechten overgebracht behoort te werden: So is 't, dat men eenen yegeliken mitsdezen, verwitticht ende laet weten, dat binnen der voorsz. Stede naer behoorlike voortgaende tuelatinge ende bewilliginge, opgerecht ende gestelt is, een Vrye Jaermact, van zuvel, boter, kaes, kueyen, paerden, linnen, wollen, leer, ende van alrehande gueden, coopmanschapen, waren ende hantwerken, geduerende eenen tyt van thien dagen, te weten, van den eersten tot den thienden der voorsz. maent Octobris. Welke marct een yegeliken van wat state, qualite of wezen die zyn, van nu ende ten eeuwigen dagen geduerende, zullen mogen gebruyken, ende binnen de voorsz. Stadt Leyden en de vryheyt van dien, in aller zekerheyt comen, handelen, wandelen ende traffiqueren, zunder dat ymant middeler tyt, gaende, comende, blyvende of verkeerende, aen lyve of gueden, um eenige civile zaken, schulde of achter wezen, bekummert, bezettet of aengesproken zal mogen werden. Ende ten eynde dat elc een die tot vermeerderinge van de Marct, hem voor de iegenwoordige eerste reyze binnen de voorsz. Stede gelieven zullen te vinden, zullen meugen weten het underscheyt der dagen, zal de gemeene marct beginnen ende gehouden werden den voorschreven eersten, tweeden ende andere vervolgende dagen. Den derden (naer de behoorlike Predicatien ende danczeggingen, in de Christelike vergaderinge der Kerken als naer behooren zullen zyn geyndicht) zal de generale wapenschouwinge ende munsteringe van de Schutterie ende Burgerie, aldaer werden vertoont, ende met een haelluyden oeffeninge in 't schermutzeren, zo wel te water als te lande. Den vierden zullen de Spelen ende vertooningen tot verheuginge van een yegelic ter voorschreven marct gecomen zynde, gedaen werden. Zaterdage den vyfden zal gehouden werden de Beestemarct, van paerden, ossen, kueyen, schapen, verkenen, zulx de zelve van nu voorts alle jare gehouden zullen werden, vrydage ende zaterdage naar den voorsz. derden maendage ende dynsdage, den zevenden en achtsten zullen gehouden werden de leermarcten van allen huyden, vellen ende leeren, getout ende ongetout, ruyge ende anders zeeme leer, bezaen, corduaen, franchyn, perchemyn ende alle andere soorten van vellen en leeren, ende dat in de plaetze van gelyke leermarct, die anders gehouden zoude werden maendage na St. Lambrecht tuecomende, die ten voorsz. dage is verleyt, ende van nu voortsaan jaerlyx gehouden zal werden, telken smaendaechs naer den derden Octobris. Ende zal de cuemste van alle eerlike ende vrome personen, Edel of onedel, coopluyden, burgeren ende andere, den Schuut, Burgermeesteren ende Gerechte der voorsz. Stad Leyden, zeer lief ende aengenaem wezen, die binnen der voorsz. Stad Leyden, alle guet gerief van logysen, marcten ende andersins zullen vinden, zulx de voorschreven van Leyden gedencken den genen die van de verste wegen, en mette meeste ende costelycste waren aldaer ter marct zullen comen, elc in den zynen te beschencken ende vereeren. 't Welc zulx d'een den anderen tot vordernisse ende behulp der voorsz. Stad Leyden (die zulx alle de werelt genuuch bekent is, in hare twee zware belegeringen, zo vele geleden heeft, ende tot het alder uyterste gecomen zynde, ten dage voorzeyt wunderbaerliken es verlost) op dat die te meerder mocht zyn vermeert, ende becocht, zal gelieven voorts te zeggen ende verwittigen.

Jaermarct tot Leyden in Holland jegens den derden October CIↃ. IↃ. LXXVII. *afgekondigd.*

Op de agterzyde van dit Placcaat was met de hand het volgende geschreeven, en by den Secretaris Jan van Hout ondertekend, zynde geheel aanmerkelyk dat deeze brief de zelve was, waar door Pieter Ariaensz. van der Werf, Burgermeester, de gemelde ordre tot schikking der Markte ontfing; dewyl die van zyne erven is bewaard geworden.

Op huyden den eersten Augusti 1577. hebben Burgermeesteren ende Gerechte der Stadt Leyden, tot vordernisse van de zaken van de toecomstige marct van den derden Octobris, zoo noopende de wapenschouwinge, schermutseringen, spe-

ſpelen, verdelinge en aenwyzinge van de ſtallen en plaetſen tot geryff van de Coopluyden ende anderſins, achtervolgende de uytgeſonden billetten ende Chaerten, gecommitteert ende committeren mitsdezen Pieter Adriaensz. van der Werf, Burgermeeſter, ende Gysbrecht Hendricxz. Schepen, omme van alle 't zelve het tot de meeſte eere van de Stede t'ontwerpen, daer van aen de Bancke verhael te doen. Ende 't gunt aldaer zal werden beſlooten tot coſte ende laſten deſer Stede in 't werck te ſtellen, ende te wegen te doen brengen.

My Jegenwoordich,

J. van Hout.

Uit het oorſpronglyke Plakkaat.

De Markttol op de Kruismarkt van den Burggraaf van Leyden aan de Regeerders van Leyden verpacht, en, waar de zelve tol in beſtaat, gemeld.

Den 12. *January* 1578.

Op conditien ende voorwaerden hier naer volgende, heeft den Rentmeeſter van den Heere van Waſſenaer, Jacob de Jonghe, verhuyrt ende verpacht de Regeerders der Stede van Leyden den Marckttol, ende 't recht van dien competerende den voornoemden Heere van Waſſenaer, als Burchgraef van Leyden, binnen den Cruyce marckt aldaer, omme 't zelffde recht by hemluyden geinnet ende ontfangen te werden, gelyck hyer naevolcht:

Als ontfangende van elcke perſoon aldaer ter marckt comende, ende mit craemen ſtaende een halve ſtuver, uytgeſondert die perſoonen hier naer geſpecificeert. Noch van gelycke een halve ſtuver van luyden die zonder craemen opte marckt ſtaen, ende comen met linde, ofte wolle laeckenen, wolle, vlas, lammeren, calveren, ſchapen, verckenen, ende andere waeren; waerdich zynde boven de twee ende dertich ſtuivers; maer wes maer twee ende dertich ſtuivers, ofte daer onder waerdich es, daer van en zal niet betaelt worden. Van gelycke en zullen mede niet geven, die mit viſch, geſlegen vleyſch, off eyeren ter marckt comen. Den onwilligen van dien te executeren realycken, ende mitter daet haer affhandich maeckende een pant, ter tyt toe zy voldaen zullen hebben: ende den armen die haer markt goet oock boven de twee ende dertich ſtuvers waerdich wezen zal, by gratie quytſcheldinge te doen, om Godswille. Ende dit den tyt van negen jaeren achter een volgende, t's jaers om vyff Carolus guldens van veertich grooten 't ſtuck, innegaen zynde deze pachte in den Cruce marct anno tzeventich vier, voorleden, jaerlycx betaelende de pacht voorſz. veertien dagen nae de voornoemde marckt. Ende off naerder expiratie van deſe pacht, de voorſz. Stede niet en conde accorderen mitten Rentmeeſter in der tyt weſende, omme nyewe huyr te maecken. Soo ſal de Heere van Waſſenaer, alsdan zyn recht van de voorſz. marckttol doen innen ende executeren in zulcker manieren als hier vooren verhaelt ſtaen, ende voorder niet. In kenniſſe van deſen zyn hier twee Cedullen off gemaekt alleens luydende, daer off dat heeft de voorſz. Heere van Waſſenaer eenen, ende de voornoemde Stede den anderen. Onderteyckent by de voorſz. Jacob de Jonge, als Rentmeeſter van den zelven Heere van Waſſenaer, ende van Jan van Houdt, Secretarys der voornoemde Stede van Leyden, in den naem van de Regeerders der zelver Stede.

Aldus gedaen den twaelffden dach van January in den jaere vyfthien hondert acht ende tzeventich.

Ende was onderteyckent:

J. De Jonge, ende J. van Houdt.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 417. *en* 418.

Diergelyke brief op den 14. January 1583. *Privilegieboek C. pag.* 443. *verſa en* 444.

Octroy tot het veranderen of verzetten van eenige Leermarkten der Stad Leyden.

Den 9. September 1599.

De Ridderschap, Edelen, ende Steden van Hollandt ende Westvrieslant, representerende de Staten van den zelven Lande, allen den ghenen die desen zullen sien ofte hooren, saluyt. Alzoo Burgermeesteren ende Regierders der Stadt Leyden ons te kennen gegeven hebben, dat binnen den voorsz. Stede, volgende deselfve oude privilegien ende handtvesten, gehouden plagen te worden twee jaerlycxe Leermarcten, als d'eene op den derden [vrydach] in de vasten, ende die tweede op 's Manendaghe naer Lamberti, dan hadden ter gedachtenisse van 't loffelyc ontsedt der Stadt Leyden, ter versoeke van den voorsz. Suppliauten, veranderende den tyt van de generale jaermarct, dien binnen de voorsz. Stadt plach gehouden te werden ontrent veertien dagen voor de maent October, ende de zelve verleggende opten derden desselfs maents, wesende den dach hairder verlossingen, daer aen gevoecht de voorsz. Leermact, die 's daegs nae Lamberti gehouden was geweest: maer alzoo de supplianten mitter daet bevonden hebben, dat de Burgeren, ende ingesetenen, der voorsz. Stede nyet zoo voordelycken en es, 't verleggen van de voorsz. Jaerlycxe Leermarct, deurdien ooc tot Beverwyck opten tweeden Octobris jaerlycx een gelycke Leermarct wordt gehouden, dat hen ooc geheel onvruchtbaer gemaact es de jaerlycxe Leermarct, die opten derden vrydach in de Vasten es commende, deurdien Burgermeesteren ende Regierders van Rotterdam, heure Leermarct, die jaerlycx plach te wesen 's daechs nae *Petri ad Cathedram*, wesende den XXIII[en]. February, verleyt hebben opten tweeden Marty, waer doer mede veroorsaect wert, dat de burgeren ende ingesetenen, van d'eene plaetse, des anderen jaerlycxe Leermarcten nyet en comen besoucken, ende consequentelyc noch d'eene, noch d'andere voordelycken is, dat de voorsz. marcten den anderen zoo nae zyn comende, versouckende dairomme de Supplianten, dat de vrye Leermarct, welcke althans jaerlycx gehouden wordt, 's Manendaechs na den derden October, mochte verleyt worden, op 's Manedaechs voor Lamberti, als 't plach te wesen, ende voorgaens altyts gehouden es geweest, ende dat die Leermarct, die jaerlycx binnen de voorsz. Stede gehouden wordt opten derden Vrydaeh in de vasten, mochte verleyt worden opten Manendach nae Midvasten. Soe is 't, dat wy de zaecken voorsz. overgemerct, vuyt onser rechter wetenschap, volcomen macht ende auctoriteyt, den Supplianten alhier gegundt, geconsenteert, ende geoctroyeert hebben, gunnen, consenteren, ende octroyeren by desen haerluyder vrye Leermarct, die althans wordt gehouden 's Maenendaechs nae den derden Octobris, voortaen gehouden zal worden op 's Maendaechs nae Lamberti, als van te voren: ende de Leermarct, die jaerlycs binnen de voorsz. Stede wordt gehouden opten derden Vrydach in de Vasten, voortaen zal gehouden worden opten Maendach nae Midvasten. Ende ten eynde dese onse brieven van Octroye, mogen worden nae gecomen ende achtervolght, lasten, ende ordonneren wy allen Officieren, ende Justicieren dient behoort, ende voorts eenen jegelicken dien desen aengaen mach, dat zyluyden hen naer 't inhouden van dyen reguleren.

Gedaen in den Hage, onder onsen zegele hier aen gehangen, den negenden Septembris XV[c]. negen entnegentich.

J. van Oldenbaernevelt.

Ende was gezegelt mit een groot root ront zegel uythangende aen double doergesteecken franchyn staert.

Privilegieboek der Stad Leyden D. pag. 207. verso en 208.

Octroy aan de Stadt Leyden verleend van twee vrye jaerlykſche markten van allerleye magere beeſten, of Vee.

Den 23. Maart 1624.

De Ridderſchap, Eedelen, ende Steden van Hollant ende Weſtvrieslant, repreſenterende de Staten van den ſelven Lande, doen te weeten, hoe dat Burgermeeſters, ende Regierders der Stadt Leyden, ons verthoont hebben, dat veele burgeren, ende inwoonderen van de ſelve Stadt, mitsgaders veele ingeſetenen van de Dorpen van Rhynlant, hen generende met het vetweyden van allerley vee, ofte beeſten, ſoo oſſen, als koeyen, ende andere, overmits de Landen om de voorſz. Stadt, ende in 't quartier van Rhynlant leggende, daer toe ſeer nut ende bequaem waeren; maer dat de voorſz. vetweyders genootſaeckt werden t'elcken jare met groote moeyten, ende exceſſive coſten de voorſz. beeſten mager te coopen ende becommen in andere Steden ende Dorpen, nyet alleen in deſe Provincie van Hollant, maer oock daer buyten gelegen, alwaer zy derhalven gins ende weder moſten reyſen, waer over den Deecken ende Hooftmans van 't Vleyshouwers gilde in den naem van den gemeenen Vetweyders der voorſz. Stadt Leyden, aen die van de Gerechte aldaer wel ernſtelick hadden gedoleert, ende te kennen gegeven, dat ſulcx voortaen ſoude konnen werden verhoedet, in gevalle de Stadt Leyden mede met eenige diergelycke vrye Jaermarcten van magere beeſten mochte werden voorſien, als andere Steden van Hollant was geoctroyeert, 't welc gemerct ſtrecken ſoude tot vorderinge van de voorſz burgeren ende inwoonderen, mitsgaders heuren handel, ofte neeringe, ende niet tot vercortinge ofte hinder van yemant, maer ter contrarie to gerieff van eenen yegelicken de voorſz. magere beeſten behouvende, ende oick tot verbeteringhe van des gemeene Lants middelen. Soo hadden de verthoenders van heuren ſchuldigen plicht geachtet ſich te keeren aen ons, eerbiedentlyck verſouckende, dat wy hen belieffden om redenen voorſz. te conſenteren, ende vergunnen voortaen ten eeuwigen dagen twee vrye jaerlicxſe marcten van allerley mager vee, ofte beeſten, ſoo oſſen, koeyen, als andere, egeene uytgeſondert, binnen de voorſz. Stadt Leyden te mogen houden, d'eene der voorſz. marcten op ſevenentwintichſten Aprilis, ende d'ander opten eenentwintichſten dach van de maent November, ten ware een van de voorſz. dagen op een Sondach mochte commen, ende als dan opten volgenden dach, dat mede nyet alleen opte ſelve reſpective jaerlicxſe marctdagen, maer oock de vier naeſt voorgaende, ende volgende dagen van de ſelve marcten een yegelyck vry ende vranck binnen de voorſz. Stadt Leyden ſal mogen commen ende handelen, ſonder aldaer geduyrende den ſelven tyt, 't ſy in perſoone, ofte goederen, omme eenigerley ſchulden, oick voor date van dien gemaeckt, te mogen werden gearreſteert, becommert, ofte beleth in eeniger manieren; ende wyders met alle alſulcke, ende andere Liberteyten, off Vryheyden, als in andere Steden ende plaetſen van Hollant, in gelycke vrye Jaermarcten werden gebruyct, ende den verthoonderen daer op te doen expedieren onſe behoorlicke opene brieven van Octroy. Soo is 't, dat wy de voorſz. ſaecke ende verſoucke overgemerct, ende genegen weſende ter beede van de verthoonders, d'ſelve uyt onſer rechter wetenſchap, volcommen macht ende authoriteyt, mits alvooren hier op gehadt hebbende het advys van die van onſe Camere van de Reeckeninge van den voorſz. Lande, vergunt, geconſenteert, ende geoctroyeert hebben, vergunnen, conſenteren, ende octroyeren by deſen, dat zy van nu voortsaen ten eeuwigen dagen binnen d'voorſz. Stadt van Leyden, ſullen mogen houden, ende doen houden, twee vrye jaerlicxſe marcten van alderley mager vee, ofte beeſten, ſoo oſſen, koeyen, als andere, egeene uytgeſondert, d'eene der voorſz. marcten opten ſevenentwintichſten Aprilis, ende d'andere opten eenentwintichſten dach van de maent November, ten ware een van de voorſz. dagen op eenen Sondach mochte commen, als wanneer d' ſelve ſal werden gehouden op den navolgenden dach, ende dat mede nyet alleen opte ſelve reſpective jaerlicxſe marctdagen, maer oock de vier naeſt voorgaende, ende volgende dagen van de ſelve marcten, eenen yegelyck vry ende vranck binnen d' voorſz. Stadt Leyden ſal mogen comen, ende handelen, ſonder aldaer geduyrende den ſelven tyt, 't ſy in perſoone, ofte goederen, omme eenigerley ſculden, oic voor date van dien gemaect, te mogen werden gearreſteert, becommert, ofte beleth in eeniger manieren;

ren; ende wyders met alsulcke ende andere Liberteyten, ofte Vryheyden, als in andere Steden ende plaetsen van Hollant, in gelycke vrye Jaermarcten werden gebruyct. Ende ten eynde de verthoonders desen onsen Octroye mogen genieten, als naer behooren, lastende wy, naer dat dese in onse Camere van de Reeckeninge behoorlicken sal wesen geregistreert, ende by publicatie genotificeert, aen den genen ende ter plaetse daer het behoort, eenen yegelicken dien 't raecken ofte aengaen sal mogen, dat sy hen naer den voorsz. Octroye reguleren, ende de vertoonders van den selven ende de innehouden van dien, doen, laten, ende gedoogen rustelick, vredelick, ende volcomentlick gebruycken, cesserende alle beleth ende wederseggen ter contrarie.

Gegeven in den Hage, onder onsen grooten segele hier aen gehangen, opten XXIII^en. Martii, in 't jaer ons lieffs Heeren eenigen Heylants ende Salichmaeckers duysent zeshondert vier ende twintich.

J. Wassenaer.

Opte plycke stont geschreven:

Ter ordonnantie van de Staten.

Ende was geteyckent:

E. van der Wolff.

Wesende uythangende besegelt met een groot root wasschen segel aen een double deurgesteecken franchyne staerte.

Privilegiebock der Stad Leyden E. pag. 81. *&* 82.

Bekendmaaking van het Octroy door de Ed. Groot Mog. Staaten van Holland en Westvriesland aan die van Leyden voor twee magere Beestenmarkten gegeeven.

Den 9. April 1624.

Men adverteert een iegelyk by dezen, dat by de Ed. Gr. Mog. Heren Staten van Hollandt en Westvriesland ten eeuwigen dagen vergunt en geconsenteert is Octroy, tot het houden van twe jaerlyksche vrye Markten van allerlei mager Vee of Beesten, zo Ossen, Koejen, Varkens, als anderen, geenen uitgezondert, binnen de Stadt Leyden; de eene der voorsz Markten op den seventwintichsten April, en de ander op den eenentwintigsten dach van November; ten ware eene der voorsz. dagen op een Zondag mogten komen, als wanneer de zelve zal gehouden worden op den naast volgenden dag. Op welke jaarlyksche Marktdagen, mitsgaders de vier naast voorgaande, en de volgende dagen een yegelick vry en vrank in de Stadt zal mogen komen handelen, zonder aldaar gedurende de voorsz. tydt, 't zy in persoon of goederen, om eenige schulden, ook voor dato van dien, buiten de voorsz. vrye Jaarmarkten gemaakt, te mogen werden gearresteert, bekommert, of belet, in eeniger manieren, en zullen wyders de zelve, die op de voorsz. Jaarmarkten binnen de voorsz. Stede komen, genieten zodanige andere Liberteyten, en Vryheden, als in andere Steden en plaatsen van de voorsz. Landen in gelyken vrye Jaarmarkten genoten en gebruikt worden, alles in conformité van de opene brieven van Octroy, by haare Ed. Gr. Mog. daar toe verleent op den XXIII^en. Maert dezes jaers XVI^c. vierentwintig.

Ten oorconden desen door last van de Burgemeesteren ende Regierders der voorsz. Stede ondergeteyckent opten IX^en. April van den voorsz. jare.

By my

S. van Baersdorp.

MS. Privilegien van de Stad Leyden.

De

De Regeerders der Stad Leyden, den markttol van de Kruismarkt weder ingehuurd hebbende, ordonneeren die pacht aan den Rentmeester van de aangeslagene goederen van den huize van Wassenaar, welken aan den Prins van Oranje toegeweezen waren, zoude betaald worden.

Den 15. February 1627.

OP condition ende voorwaerden, hier naer verclaert, heeft Charles Logier, als Bailliu ende Rentmeester van [den] Huyse van Wassenaer, by continuatie verhuyert ende verpacht die Regierders der Stede van Leyden den Marcthol ende 't recht van dien, competerende den huyse van Wassenaer, als Burchgraeff van Leyden, binnen die Cruycemarct aldaer, omme 't selve recht by hemluyden geinnet ontfangen te werden, gelyck hier nae volcht, als ontfangende van elcke persoon aldaer ter marct comende, ende met craemen staende, een halven stuver: vuytgesondert, die persoonen hier nae gespecificeert: noch van gelycke een halven stuver van Linden, die sonder cramen opte marct staen, ende commen mit Linde ofte Wolle Laecken, Vlas, Lammeren, Calveren, Schapen, Varcken, ende andere Waeren, waerdich synde boven de tweëndertich stuvers; maer wes maer twee ende dertich off daer onder waerdich is, daer van en sal niet betaelt werden. Van gelycke en sullen mede niet geven die met Visch, geslaegen Vleysch, off eyeren te marct comen; den onwilligen van dien te executeren realicken, ende mitter daet haer afhandich maeckende een pant, ten tyt toe sy voldaen sullen hebben, ende den armen, die haer marct goet oock boven die tweëndertich stuvers wesen sal, by gratie quytscheldinge te doene om Gods wille, ende dit den tyt van seven jaeren achtereen volgende, t'sjaers om ses Carolus Guldens, van veertich grooten 't stuck, innegegaen synde dese pacht in de Cruycemarct anno XVI^c. sessentwintich, daer van Cruycemarct anno XVI^c. seven ende twintich 't eerste jaer verschynen sal, jaerlicx betalende de pacht voorsz. veertyen daegen nae de voorsz. marckt. Ende off naer de expiratie van dese huyre de voorsz. Stede niet en accordeerden mitten Rentmeester in der tyt wesende, omme nyeuwe huyer te maecken, soo sal 't huys van Wassenaer als dan zyn recht van den voorsz. Marctholl doen innen ende executeren, in der manieren hyer vooren verhaelt, ende wyders niet. In kennisse der waerheyt syn hyer van twee Cedullen gemaect, alleens luydende, daer elcx der voorsz. partyen een off heeft. Ondergeteyckent by den voorsz. Charles Logyer, als Balliu ende Rentmeester van den huyse van Wassenaer, ende by den Secretaris der voornoemde Stede van Leyden, in den naeme van de Regierders der selver Stede.

Aldus gedaen den XV^{en}. February, anno XVI^c. seven en twintich.

Ende is geteyckent:

Charles Rogier.

In Margine stont:

Opten XV^{en}. February, anno XVI^c. zeven ende twintich, hebben de Burgemeesteren ende Regierders deser Stede verclaert ende geordonneert by desen, dat, dewyle den Prince van Orangien &c. tegenwoordich genyet het innecomen der geannoteerde goederen van den Huyse van Wassenaer, daer onder den Marctol mede es begrepen, dat de gemelde pacht van ses guldens 's jaers, aen den Rentmeester der voorsz. goederen voortsaen by den Thresorier ordinaris, dese huyre geduurende, betaelt sal werden, ende dat mede de pachter van de voorgaende respective jaren, die opte blaffarden syn gedodet. aldaer weder gestelt ende dyen conform de betalinge tot laste van dese Stadt gedaen sal werden.

Gedaen in hare Vergaderinge ten dage ende jare voornoemt.

Privilegieboek der Stad Leyden E. pag. 90. versa.

VAN DE VRYHEID VAN TOLLEN.

Die van de Stad Leyden zyn vry van de Tollen in Holland, en Zeeland. Den 19. December 1266.

Groot Charterboek I. Deel pag. 344. en 345.

Vryheid van Tol door Holland, Zeeland, en Vriesland, aan die van Leyden door den Graaf gegeeven. Den 1. Mey 1306. en den 5. January 1315.

Groot Charterboek II. Deel pag. 55. en 148.

Die van Leyden, door Vrouw Margarieta, in de Tol-Vryheid bevestigd. Den 30. May 1346.

Groot Charterboek II. Deel pag. 716.

Graaf Willem geeft aan die van Leyden vryheid van de Markttollen te Woudrichem, Heusden, en Giessen. Den 3en. November 1408.

Groot Charterboek IV. Deel pag. 114.

De Graaf verklaart die van Leyden vry van Tollen, Stalgeld, en ander Ongeld van de goederen, die zy ter Markte voeren. Den 3. October 1413.

Groot Charterboek IV. Deel pag. 256.

VAN DE STAPEL-VRYHEID TE DORDRECHT.

Zie 't Groot Charterboek II. Deel pag. 364. III. Deel pag. 603. en 616. en IV. Deel pag. 999.

VAN DE ACCYZEN, OF IMPOSTEN.

De Accys, en den Wissel der Stad aan die van Leyden gegeeven. Den 25. December 1351.

Groot Charterboek II. Deel pag. 807.

De Hertog van Bourgonje beveelt, dat men binnen twee honderd roeden na aan de Stadt Leyden accys van bier en drank betaalen zal. Den 30. November 1451.

Handvesten enz. van de Stad Leyden, hier voor pag. 11.

De Burggraaf van Leyden vergunt aan de Stad, dat al wie binnen vier honderd roeden van der Stede Vestgraften in zyne Heerlykheden

den woont, accys zullen betaalen, alsmen in de Stad geeft. Den 20. Augufti 1463.

Handveften enz. van de Stad Leyden, hier voor pag. 12. en 13.

Vryheid aan die van Leyden door den Hertog Philips van Ooftenryk verleend, tot herftelling der verloopene finantien, hunne accyzen te mogen verhoogen, fommige nieuwe op te ftellen, enz. Den 18. October 1497.

Zie hier achter onder den titel van Orde ter verbeteringe der verloopene zaaken, enz.

Rolle van de Perfoonen, die in 't geheel of ten deele vrydom van de Excyfen der Stad Leyden pleegen te genieten, zoo als dezelve op de Verpachtinge gedaan in den jaare (1) . . . . . in de Vierfchaare openbaarlyk is opgeleezen.

Eerft zullen zyn excellentie van Naffou Gouverneur Generaal; mitsgaders alle andere Kinderen van den Prince van Orangien, hoogloffelyker gedachteniffe, vry zyn van alle deezer Stede Excyfen.

Van gelyken alle andere, zoo inlandfche als uytlandfche Hertogen, Princen, Graven, ende Perfonagien, ende zulks ook Princeffen, Gravinnen ende Vrouwen, binnen deezer Steede zynde, ende Hofhoudende, vry zyn van alle Wyn en Bier excyfen: alles ter befcheydenheid ende verklaringe van die van den Gerechte alreede gedaen, of nog te doen. Ende dit alles niet verder dan tot behoeflickheyt van haar eygen Hofgezinnen, tot haeren eygen Logyfen: ende niet in Herbergen.

De Stad zal vry zyn van alle Excyfen, ende fulks ook van den Excys der Wynen, die men om iemant te vereeren met ter Steede Kannen, of anderfins wegfchenkt.

De Kerke zal vry zyn van den Excys der Wynen, die men tot uytreykinge van des Heeren Nachtmaal van bederf heeft.

De Gafthuyzen, 't Weeshuys, 't Leprooshuys, en Huyszittenhuys, zullen vry zyn van alle Excyfen.

D' Arme Huyzen van Jerufalem, Betanien, Jooftenpoort, Sion, Stevensklooster, S. Jan, S. Anna, Bethelehem, ende van gelyken 't Gevangenhuys, mitsgaders het Aalmoeshuys, gefticht by Pieter Gerritsz. van der Speck, onder den naam van Pieters-hoff, mits dat d'opfichte van dien zal aankomen die van den Gerechte, volgens Apoftille, in date den 14. February 1647. zullen vry zyn van alle Excyfen op Bier, Vleys en Turf, die zy tot haar nodige onderhout, ende voor haar gemeenfchappen zullen behoeven, maar anders niet.

Zullen ook de Armehuyzen van Jerufalem, Stevens-Kloofter, S. Anna, ende van Sion, Loridens Hoffge, Tewels-Hoffge, Schaften Hoffge, 't Hoffge van Hogeveen, 't Hoffge van Meerman, en kortheyds halve, alle andere Hoffgens daar van voor deezen denonchiatie is gedaan, vry zyn van 't Gemaal over het Brood, dat zy in de zelve Huyzen onder den armen aldaar woonende, uitdeelen.

Gelyk meede den Diaconien van de Walfche Gemeente vrydomme is verleent van den Excys op 't Gemaal, ten regarde van het Brood dat ze onder haaren Armen zullen uitdeelen.

Het Extraordinaris Pefthuys van deeze Stad buyten de Morfch Poorte, gefteIt, zal genieten vrydomme van den excys op 't Gemaal, mits dat de Regenten van dien, zelfs in het voorfz. Huys zullen doen backen.

De Heeren Curateurs van de Univerfiteit gefamentlyken, de Achtbaare Heere Rector,

(1) Deeze pleeg by alle Verpachtingen voorgeleezen te worden.

Rector, voorts de Professoren, zoowel ordinarise als extraordinairise, 't zy of zy zelfs huyshouden of niet, ende ook den Rentmeester van de Universiteit, zyn vry van den geheelen Wyn Excys, gelyk ook zyn de Weduwen van de Heeren Professoren, zoo lange zy ongehouwet zyn, doch de zelve Weduwen alleen totte tachtigh Stoopen toe in 't jaar.

Schepenen, als Mede-Rechters van de Universiteyt alhier, is meede toegestaan gelyke vrydom van den Impost ende Excysen op de consumptie van Wynen ende Bieren, als de huyshoudende Lidmaten van deeze Universiteyt, gedaan by den Heeren Curateuren ende Burgermeesteren deezer Steede, op den 20. Meye 1647.

Alle Studenten ende andere Litmaten van de Universiteit, zyn van gelyken vry van de Wyn excys tot tachtig Stopen toe in 't jaar, die boven haar twintigh jaaren zyn, ende die daar beneede zyn, tot veertig Stoopen toe: des zy haar zullen gedragen na d'ordre ende voet by de particuliere Voorwaarden uitgedrukt.

Maar belangende de Bieren, zullen de voornoemde Rector, Curateurs, ende Professoren zelfs huyshoudende, mitsgaders de Rentmeester van de Universiteit, vry zyn van vierdalfvat Biers telken vierendeel jaars: ende derzelver Weduwen zoo lange zy ongehuwt zyn derdalf vat Biers meede in 't vierdendeel jaars.

„ Die van den Gerechte hebben verstaan ende geresolveert, dat naar dien de „ Verpachtinge van de Bieren wert gedaan met den Eersten Augusti, dat „ niemant zal vermogen op 't selve vierendeel, of half jaar, verder zyn vryigheid genieten geduurende de Pacht die met den laatsten July, expireert, „ als tot den zelfden laatsten July, ende dat hy 't verder zal genieten op 't „ volgende termyn.

De Professoren haar kost kopende, mitsgaders de Studenten en de andere Ledematen van de Universiteit, zullen vrydomme genieten van anderhalf vat biers telken vierdendeel jaars: daar van de Professoren haar kost kopende, ende de huyshoudende Litmaten, de Cedullen in elk half jaar, te weeten, tusschen den Eersten April, en den Eersten October, of tusschen den Eersten October en Eersten April, teffens zullen mogen nemen.

De Studenten geen huyshoudende Lidtmaten wesende, zullen mogen genieten den vrydom van haare Wynen, in het volgende vierdendeel jaars, dewelke zy in het jongst gepasseerde vierdendeel jaars t' elkens niet genoten en geconsumeert hebben, in plaatze dat de voorsz. Studenten gehouden waaren, alle vierdendeel jaars precyse den juisten taxt van haare vrydom te halen.

Het Collegie der Theologie alhier zal vry zyn van alle Excysen. Ende zal gelyke vrydom van alle des Stads Excysen ook genoten worden by het Collegie der Theologie, 't welke de Walsche Kerke binnen deezer Stede, in den jaare 1605. hebben opgerecht.

Den Oeconomus ofte Schaftmeester zal niet meer als voor ses Oxhoofden Wyns vrydom genieten.

De Schout van Leyden, ende Bailliu van Rhynland zullen vry zyn van alle Excysen.

De Pensionaris, ende de tweede Pensionaris dezer Steede zal vry zyn van Wyn en Bier Excysen.

De Secretaris, mitsgaders Griffier, en Onder Secretaris dezer Steede, zullen vry zyn van Wyn en Bier excysen.

Mr. Jacob Verwey, als Secretaris van den Rector ende Senaat van de Universiteit, is by den Heeren Curateurs ende Burgermeesteren toegevoegt vrydomme van twee Oxhoofden Wyn in 't jaar.

De twee Substituten van den Schout deezer Steeden, mitsgaders de Commandeur van de binnen Wagters, zullen vrydomme hebben van thien vaten biers in 't jaar.

De Rector van de Stads Schoole zal vry zyn gelyk de Lidmaten van de Universiteit.

De Stads Chirurgyns en de Pestmeesters, zoo Ordinarisse als Extraordinarisse, zullen elk geduurende den tyd van haarluyder bedieninge, vry zyn van tien vaten biers in 't jaar.

De Ordinairisse Vroedvrouwen zullen elk vrydomme hebben van twaalf vaten Leyds bier in 't jaar.

De

De Heeren Dykgraven en Hoogheemraden van Rynland binnen deezer Steede woonende, en huyshoudende, ofte Collegialiter vergadert zynde, zullen de Pachters of Collecteurs van de Stadts Excysen ongemoeyt laten.

Op den 28. July 1656. hebben die van den Gerechte dezer Steede verstaen, dat het nieuw opgerechte Werkhuys met den gevolge van dien vry zal zyn van alle deezer Steede Excysen.

NB. Op den elfden Mey 1751. is eene nadere Resolutie genomen omtrent de persoonen, en gestichten, welken in 't geheel of ten deele, vryheid van der Stede Accysen genieten. Zie onder de Universiteit, hier achter.

De Steden hebben Legaal Hypoteecq op de Pachters enz. wegens de Accysen der Stad.

Waarschouwinge.

Den 9. Augusti 1658.

De Staten van Hollant ende Westvrieslant doen te weten alsoo by onse Resolutie genomen op den 19en. July des jaers 1625. is verstaen ende geresolveert, dat van doen voorts aen alle de Steden van den voorsz. onsen Landen tot inninge van hare Stads accysen tegens de Pagters, ende Medestanders van dien sullen hebben ende genieten sulcken regt van Legaal Hypoteecq, ende parate executie als 't gemeene lant, ten opsigte van 's Lands middelen is hebbende ende gebruyckende; Soo begeren wy, dat dese op de rolle van onsen Hove van Justitie, ende alomme daer sulx verder nodig sal werden gepubliceert, op dat een yder weten mogen waar naar hy hem sal hebben te reguleeren.

Gedaan in den Hage den 9en. Augusti 1658.

Onderstont,

Ter ordonnantie van de Staten,

Ende was geteyckent:

Herbert van Beaumont.

Nadere Resolutie den 24. *February* 1679.

Is na voorgaande deliberatie goetgevonden ende verstaen mits desen te verklaren, dat de respective Steden van den Lande, in crachte ende ingevolge van haar Ed. Gr. Mog. Resolutie van den 19en. July 1625. tot inninge van haare Stads accysen, hebben soodanig recht van Legaal Hypoteecq ende parate executie, niet alleen op ende jegens de Personen, ende goederen van de Pagters van de voorsz. Stads Accysen, ende haare medestanders, maar ook op ende jegens de Personen ende goederen van derselver Borgen, ende die voor de voorsz. Pagters verschuldigt syn, als het Gemeene Lant is hebbende tegens de Pagters, Medestanders en Borgen van der Gemeenelands middelen, en die daar voor verschuldigt syn.

Onderstont,

Accordeert met de voorsz. Resolutie, in dato 24en. February 1679.

Getekent,

Simon van Beaumont.

Resolutien van Consideratie &c. pag. 450. *en* 451.

De Commissaris over der Stede imposten, geen andere bedieningen te mogen bekleden, dan die van Veertig, Vroedschap, en Royeermeester, zoo hy reeds bekleedt.

Den 10. *November* 1712.

Die van de Grote Vroedschap der Stad Leiden, aendachtelyk geconsidereerd hebbende, dat, tot veel dienst van de finantie, ende ten welwesen deser Stede, soude konnen, ende behoorde te werden aengesteld, ende verkoren een Commissaris over deses Stads imposten, en accysen, syn leven lang geduirende; welke Commissaris ook, om door geen andere occupatien enigsins gedistraheert te werden, sig alleen daer toe sal moeten appliceren, ende niet soude mogen bekleden, nogte verkoren werden tot enige andere eerampten, diensten, commissien, deputatien, ende bedieningen van de Regering, of anders, hoe die ook souden mogen werden genoemd; ende dat op sodanigen tractement, by den Thesaurier Ordinaris te betalen, als by die van den Geregte deser Stede, tot het voorschreve Commissoriaet, goedgevonden sal werden te arresteren, ende vast te stellen. Hebben, na ripe voorgaende deliberatie, goedgekeurt, op den voet, ende op de conditien, als voren, te procederen tot het aenstellen van een Commissaris over deses Stads imposten, ende accisen, ende eenpaerlyk verstaen, dat iemand, uit dese Vroedschap, komende daer toe verkoren te worden, tot geen andere ampten, diensten, commissien, of deputatien van dese Stad, hoe die ook souden mogen werden genaemd, admissibel sal syn, als allenig tot de bekleding van syn voorschreve Vroedschaps, of Veertichs plaetse, ende van het Royeermeesterscap deser Stede, indien hy bereids daer mede bekleed is.

Waer op toegetreden synde, tot de vergevinge van het voorschreve Commissoriaet, is op den voet, ende conditien als voren, aengesteld, ende verkoren de Heer, Meester Johan Eleman.

Aldus gedaen, ende geresolveerd by die van de Grote Vroedschap der Stad Leiden, met eenparige stemmen op X. November 1712.

MS. Privilegiën van Leyden van den Heere N. N. pag. 373.

Die van den Gerechte der Stad Leyden regelen de wedde voor den Commissaris over der Stede imposten.

Den 14. *November* 1712.

Vervolgens by die van den Gerechte gedelibereerd synde, is geresolveert het appointement te nemen op achthonderd gulden 's jaers, en syn Burgemeesteren versogt, de bekendmakinge, ende verdre uitvoeringe te besorgen. Het welk ook ten selven dage geschied is. En het voorstel by den Heer Eleman van de hand gewesen synde, so dat hy selfs daer ontrent geen tyd van beraed wilde nemen, is 't selve by Burgemeesteren aen die van den Gerechte gerapporteerd. Doch de Heer Eleman, sich nader hebbende bedacht, en vervolgens vervoegt, op den 12en. November aen de Heeren Burgemeesteren in 't besonder, en op den 14en. daeraen volgende, aen deselve Heren Burgemeesteren op hunne Kamer vergaderd synde, heeft verklaert, het voorschreve Commissariaet aen te nemen, versoekende alle vierdedeel jaers, een vierde van het toegelegde appointement te mogen ontfangen, en vry te syn van imposten en assysen. En heeft daer op tot andwoord gekregen, dat Burgemeesteren reeds syn weigering aen die van den Gerechte hadden bekent gemaekt, maer dat sy dese syne aenneming wederom aldaer souden bekent maken, en sien wat resolutie daer op soude volgen.

't Welk

't Wek geschied synde, hebben die van den Gerechte sich de aenneminge van den Heer Eleman gedaen, wel laten gevallen, en is alsoo gemelde Heer tot die bediening aengesteld.

MS Privilegien van Leyden van den Heere N. N.

VAN HET RECHT VAN GRUITE-OF HOPGELD.

Graaf Willem beveelt, dat men te Leyden zoo veel betaalen zal van Hoppenbier te brouwen, als van bier dat men gruyten zal. Den 21. Juny 1326.

Groot Charterboek II. Deel pag, 391.

Hertog Willem beveelt den Bailiu van Rynland de boete te vorderen van die hunne gruit te Leyden moesten haalen, en die elders gehaald hadden.

Den 21. January 1346.

Willem &c. ombieden [u] Heren Gherart van Eemstede, onsen Bailliu van Rynlant, ende van den Lande van Wourden, of die ghene die onse Bailiu aldaer ter tyt weesen sal, dat ghi onsen Gruyters van Leyden uytpant op die ghene, die haer gruyte te Leyden van rechte schuldigh zyn te halen, ende aldaer niet ghehaelt en hebben, ende anderswaer ghehaelt hebben van elken III. ℔. Hollants, die een helfte 't onser behoef, ende die ander helft ter Gruyter behoeff. Dit sal dueren tot onsen wederseggen.

Ghegheven in die Haghe op Sente Agnieten dach, in 't jaer ons Heeren M. CCC. zes ende viertich.

Jussu Domini, ad relationem Domini De Lecke.

Signavit, R. Vlec.

Sigillavit, G. de Heemsteden.

Uit het Regiſter O. R. in Beyeren 18. 1346 —— 1348. Cas B.

De Burggraaf van Leyden geeft, voor zekere somme, zyn deel van het Hop- en Gruitgeld te Leyden, aan Huge van Zwieten, en zyne echtgenoote Luitgaard van Boschuysen, voor hun leeven.

Den 21. October 1468. en 7. Maart 1468. en 1469.

Johan, Heer van Wassenair, ende Burchgrave tot Leyden, doe condt allen luyden die desen brief zullen zien of hoeren lesen, hoe dat ic om kenlicke nootsaken wil my vor dese tyt dair toe porrende, by goeden rypen raide ende wail be-

bedacht, wittelic ende wel overgegeven ende in handen gefet hebbe, overgeve ende zette in handen mit defen brieve Huge van Zwieten, ende Joncfrou Luytgairt Claes dochter van Boschuyfen, zynen geëchten wyve, myn deel van myn Hop- ende gruytgelt tot Leyden, gelyc ic dit mit mynen geminden Heere van Bourgoegnen, ende Grave van Hollant gemeen hebbe, duirende hoirrer beyden leven lang, ende den lancxfte levende van him beyden, ende niet langer, om een zekere fomme van penningen, die my Huge van Zwieten, ende Joncvrou Luytgairt, Claes dochter van Boschuyfen voirfz. duechdelic ende wail betailt hebben, om myn voirfz. hop ende gruytgelt by himluyden hoirrer beyder leven lang, ende den langfte levende van him beyden tot hoeren fchoonften ende meesten oirbair te gebruycken, te gaderen of te doen gaderen, of voirt te verpachten, of te doen verpachten tot hoirre beyder wille, duerende hoirren beyder leven lang: behoudelic, dat Huyge, ende Joncfrou Luytgairt voirfz. my, of mynen erven, alfoe lange als zy beyde leven fullen, ende niet langer, wtreycken, ende betalen zullen alle jair twee ponden groten op Sinte Victoirs dach, dair den eerften dach van betalinge of wefen fall op Sinte Victoris dach, in 't jair onss Heren duyfent vierhondert negen ende tfeftich. Ende tot wat tyden dat Huege, ende Joncvrou Luytgairt voirfz. ende die lancfte levende van him beyden geftorven fal wefen, foe falmen my, of mynen erven, die renten van den twee ponden groten eens betalen na den loop van den tyt. Ende wairt fake, dat Huge van Zwieten ende Joncvrou Luytgaert voirfz. hier in enige moeyniffe, coft, of fchade gebuerde, het waere by my of mynen erven, of yemant anders, hoe dat genoemt mach wefen, dat Huge ende Joncvrou Luytgairt voirfz. dit voirfz. hop-ende gruytgelt niet ruftelic ende vredelic befitten, ende gebruycken en mochten, dien coft ende fchade hebbe ic him gelooft, ende gelove op te rechten ende te betalen, ende hebbe him dat verfekert te verhalen mit heerlicker execucye van den Hove van Hollant, en alle myne goede die ic nu ter tyt hebbe, of hier naemaels vercrigen mach leen ende eygen, roerende ende onroerende, hoe die genoemt mogen wefen, ende dat zy die terftont zullen mogen executeren zonder enich vertreck dair in te maken, noch dat en fal ic my niet verweren mit genen rechte, geeftlic noch wairlic, noch mit genen vonden die men dair tegen foude mogen doen, of vifieren, alle dingen zonder arch ende lifte. Ende om dat ic Jan Heer van Waffenair voirfz. dit vafte ende geftade houden wil voir my, ende mynen erven, foe hebbe ic defen brief befegelt mit mynen fegel hier an gehangen. Ende om die meerre zekerheyt wil, foe hebbe ic Heren Phillips van Waffenaer, Ridder, mynen neve gebeden, dat hy defen brief ende overgifte mede befegelen wille. Ende ic Phillips van Waffenair, Ridder, Here tot Voirburch, alfoe ic jairlicx erflic hebbe een zekere fomme gelts an renten wt myns liefs Heren ende neven van Waffenairen goeden, die my bewyft ende verfekert fyn jairlicx t' ontfangen wt alle zyn renten ende goeden die hy heeft dair mede dit hop- ende gruytgelt belaft ende verbonden ftaet; Soe is 't, dat ic ter bede van mynen lieven Heere ende neve van Waffenair voirfz. dit geconfenteert ende overgegeven hebbe, confentere ende overgeve voir my, ende myne erven mit defen brieve, dat ic op dat hop- ende gruytgelt tot Leyden voirfcreven alfoe lange als Huge, ende Jonevrou Luytgairt voirfcreven leven zullen, of den lancfte levende van him beyden, geen gelt manen, eyffchen, noch ontfangen en fal, noch doen ontfangen; mer fal dat Huge, ende Joncvrou Luytgairt voirfz. rustelic ende vredelic laten ontfangen, zonder enige calange dair in te maken: behoudelic my myn brieve die ic op zyn andere goede hebbe, altois in wairden te blyven. Ende om dat ic Phillips van Waffenair voirfz. dit vafte ende geftade houden wil voir my ende mynen erven, foe hebbe ic ter bede van mynen Heere van Waffenair, mynen neve, ende over my felven defen brief befegelt mit mynen fegel hier an gehangen. Ende wy Johan Heere van Waffenair, ende Phillips van Waffenair, Ridderen, boven genoemt, om ymmer Huge van Zwieten, ende Joncfrou Luytgairt, fyn wyf voirfz. te verzekeren in allen punten hier voir verhailt. Soe bidden wy oitmoedelicken mit defen felven brieve onfen lieven genedigen Here van Bourgogne, als Grave van Hollandt, ende zynen Stedehouder van Hollant, in fynen name, dat hy defen brief, ende alle die puncten dair in begrepen, ende elck byfonder mit fynen brieven, als Leenheer, confirmeren, ratificeren, ende veftigen wille mit fynen openen brieve befegelt duer gefteken.

Ge-

Gegeven opten XXI^en. dach van Octobri, in 't jair onsf Heren duysent vierhondert acht ende tsestich.

Versterkt door twee zegels in rooden wassche aan dubblen staerte uythangende, zynde de wapenschilden in alles gelyk, doch dat van Heere Johan, Heer van Wassenaar, pragtiger getimbreerd, en door twee Leeuwen gehouden.

Uit den oorspronkelyken perkamenten brief. En Perkament Register Karolus A. 1467—1476. Cas G. pag. 5. versa en 6. onder Noordholland.

De Hertog van Bourgonje bevestigt den brief van de Heeren Johan, en Philips van Wassenaar, van de overgifte van 't Hop- en Gruitgeld aan Hugo van Zwieten, en zyne echtgenoote Luitgaard van Boschuizen, als Leenroerig van de Graaflykheid zynde.

Den 7. Maart 1468. en 1469.

Karel, by der gracien Goids Hertoge van Bourgondien, van Lothryck, van Brabant, van Limburch, ende van Lutsemburch, Grave van Vlaenderen, van Artoys, van Bourgondien Palatyn, van Henegouwen, van Hollant, van Zeellant, van Namen, Marcgrave des heilligen Rycx, Heere van Vrieslant, van Salins, ende van Mechelen, doen condt allen luyden, hoe dat onse lieve ende getruwe Raet ende Camerling, Here Jan, Heere van Wassenaer, overgegeven ende in handen geset heeft onsen geminden Huge van Zwieten, ende Joncfrou Luytgairt, Claes dochter van Boschuysen, syne geëchten wyve, hoirre beyder leven lang, ende lancste levende van him beyden, syn deel van syn Hopgelt, ende Gruytgelt, dat hy mit ons gemeen heeft binnen onser Stede van Leyden, mit zekeren condition ende voirwairden als die brief die hy dar selven Huge, ende synen wyve dair of gegeven heeft, ende dair desen onsen brief duersteken is, inhoudt ende begrypt. Ende want die voirsz. Here van Wassenair ons gebeden heeft, dat wy die voirsz. overgifte soude willen believen, confirmeren, ende vestigen, alsoe hy dat selve Hopgelt, ende Gruytgelt van ons te leen houdt. Soe is 't, dat achtervolgende die bede van onsen getruwen Heere van Wassenair voirsz. ende oic van Heere Philips van Wassenair, die mede in dit Hopgelt ende Gruitgelt, ende die andere goede der Heerlicheit van Wassenair gegoet ende bewyst is, wy geconsenteert, geconfirmeert, ende geratificeert hebben, consenteren, confirmeren, ende ratificeren mit desen brieve, sulke overgifte als die voirsz. Here van Wassenair Huyge van Zwieten, ende Joncfrou Luytgairt synen wyve voirsz. mit synen voirsz. brieven gedaen ende overgegeven heeft, van synen deel van den voirsz. Hopgelt ende Gruytgelt binnen Leyden voirsz. Ende wy geloven voir ons, ende voir onsen erven, Huge van Zwieten, ende Joncfrou Luytgairt voirsz. hoirrer beyden leven lang, ende den lancste levende van him beyden, in des voirschreven Heren van Wassenairs deel van dat Hopgelt ende Gruytgelt van Leyden te houden, te styden, ende te stercken tegens enen yegelicken die him dair inne enich hinder, letsel, of moeynisse souden willen doen, gelyc hair brief die sy dair of hebben, dair desen onsen brief duersteken is, clairlic inhoudt ende begrypt. In oirconde desen brieve besegelt met onsen segel hier an gehangen.

Gegeven opten VII^en. dach van Mairte, in 't jair onsf Heren duysent vierhondert acht ende tsestich, na den loop van onsen Hove.

Op de voirwe stondt geschreeven:

Bi minen Here den Hertoge, ter relacie van sinen Stedehouder, Rade, ende

ende Leenmannen van Hollant, ende in den Rade waren, die Here van den Gruythuyse, Stedehouder, Gerryt van Assendelff, Meesters Lodewyck van der Eyke, Michiel die Wilde, ende Anthonis Michiel.

Buschuysen.

Versterkt door een zegel in rooden wassch, geheel verbrooken, aan dubbelen staerte gehangen hebbende.

Uit den oorspronglyken perkamente brief door den voorgaanden gestooken. En Perkament Register U. S. pag. 6.

Uitspraak, of Verdrag over het recht van 't Gruitgeld, dat de Brouwers te Leyden schuldig waren aan den Graaf van Holland, de eene helft, en aan den Burggraaf, of Heer van Wassenaar, de andere helft te betaalen.

Den 2. December 1527.

Alzo zeekere questie, ende geschillen geresen es, tusschen den Rentmeester generael van Noorthollandt, Dirck Goidschalkszoon, in den naeme ende van wegen de Keyserlycke Majesteit, als Grave van Hollandt, ende Jan Splinter Claeszoon, als Rentemeester des Heeren, ende Vrouwe van Wassenaere, ter eenre, ende de Stede van Leyden, aengaende 't recht van 't Gruytgelde der voorschreven Stede, daer van de Keyserlyke Majesteit d'een helft toebehoort, ende den Heere van Wassenaer de ander Helft; de voorschreven Rentemeester van Noorthollandt, ende Jan Splinter sustinerende, dat de voorschreven Stede schuldich es te betalen van elcke broute biers van vierentwintich vaten zes grooten Vlaems, ende watter min gebrouwen worde dan de voorschreven XXIIII. vaten, al evenwel de voorschreven zes groten Vlaems, ende van elcke tonne biers, die overgebrouwen worde, boven de voorschreven XXIIII. vaten, eene duyt, oft zes myten Vlaems. Ende van wegen der voorsz. Stede van Leyden sustinerende ter contrarien, seggende, dat men nyet meer schuldich en was te betaelen, ende zulcx was in possessie, ende van zoo langen tyt geweest hadde, dat geen memorie ter contrarien en was, dan van elcke broute, 't zy ofte die waere van XXIIII. XXV. ofte veertich vaten, min ofte meer, dan die voorschreven zes groten Vlaems, ende nyet van eenige overbrouwen: Oick mede zeyden zy, dat men van de broute hier voortyts maer en plach te betaelen vyff grooten Vlaems, gelyck men te Delft dede, daer by zy oock versochten te blyven. Ende nae dat de voorsz. partyen aen beyden zyden in 't lange op heure geschillen gehoort zyn geweest, ende dat de voorschreven Stede van Leyden by heure Gedeputeerden, als Heynrick Floryszoon, Secretarys, ende Meester Willem Aggerys, Pensionarys der Stede van Leyden, hebben doen versoucken, dat men oirdene ende regele stellen wilde op 't recht van de voorschreven Gruyte, ende te verclaeren de groote van een broute op XXXVI. ofte XL. vaten: Soo es by den Luyden van der reeckeningen in den Hage, in den naeme, ende van wegen de Keyselycke Majesteit, by advyse van den voorschreven Rentemeester generael van Noorthollandt, ende by consente van den voorschreven Gedeputeerden der Stede van Leyden, om te schouwen voirder queste, verclaert, als dat in 't betalen van de voorsz. Gruyte, een broute gereckent sal werden van drie ende dertich tonnen, ende daer onder, daer van zy betalen zullen zes grooten Vlaems, d'een helft tot prouffyte van der Keyserlycke Majesteit, ende d'ander helft tot behouff des Heeren van Wassenaere, zoo zy tot noch toe gedaen hebben. Ende indien zy langer brouwen dan XXXIII. vaten, zoo zullen zy boven de voorschreven zes grooten, gehouden wesen te betalen van elcke tonne eenen duyt, off zes myten Vlaems, te weten: d'een helft van den voorsz. deuyt, of zes myten Vlaems van elcke tonne overbroute, tot prouffyte van de Keyserlycke Majesteit, ende d'ander helft tot behoeff van den voorsz. Heere, ofte Vrouwe van Wassenaere. Ende

Ende omme 't recht van wegen des Keyſers ende den Heere van Waſſenaer van der voorſz. Gruyte ende Hoppengelde, wel ende getrouwelycken te bewaerne, zoo es voorts geordonneert, ende by de voorſz. Gedeputeerden der ſelver Stede van Leyden mede geconſenteert, dat de principale brouwere, ende zyne huysvrouwe gehouden zullen weſen te commen alle jaers eens op ter Stadthuys, ende aldaer doen heuren eedt, als dat behoort, ende by den zelven heuren eedt, alle Maendaechs, ofte ten dage als de pachter, ofte bewaerder van de Gruyte ommegaen zal, den ſelven pachter, ofte bewaerdere verclaeren, ende ſeggen zullen, hoe vele brouten van XXXIII. vaten zy die weecke gebrouwen, ende hoe vele volle vaten zy boven elcke broute overgebrouwen, ende gevaet zullen hebben, ende hem 't recht van dien, zoo 't boven verclaert ſtaet, terſtont opleggen, ende betalen. Ende aengaende 't recht van der Gruyte van 't bier dat van buyten in de Stede comt, dat zal blyven zoo 't geweeſt es, nae ouder gewoonten.

Actum in der Cameren van der reeckeningen in den Hage ten bureele, den IIen. dach in Decembry, anno XVc. zeven ende twintich.

My preſent,

Ende was onderteyckent :

Damas.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 92. en 93.

De helft van de Gruyte te Leyden koomt den Burggraaf.

Den 23. January 1555.

Een atteſtatie van Phillips van Zonnevelt, Collecteur van des Heeren van Waſſenaers helft van de Gruyte tot Leyden, hoe men die gewoonlick es te collecteren, als van elcke broute lanck XXXIII. vaeten, drye grooten Vlaemſch, ende van elck vat overbrouwens eenen penninck Hollandts. Van alle buyten bieren, gheen vuytgeſondert, voor myns Heeren helft, van 't vat een penninck Hollandts, ende van een vat Jopenbiers een deuyt, met noch declaratie van 't gundt by den Conventen aldaer jairlicx gegeven werdt, die binnen Leyden brouwen.

In date XXIII. January XVc. LV. ſtilo communi.

Inventaris van de Chartren en Brieven van den huize van Waſſenaar pag. 83.

VAN DE BROUWERYEN.

Van de Brouweryen van Delft, Leyden, en Amſterdam :

Zynde een vervolg van dien in 't Groot Placcaatboek II. Deel fol. 2060. van den 18. January 1549.

Den 17. Maart 1551.

Alſoo hier voortyts die Burgemeeſteren, Schepenen ende Raeden der Steden van Delfft, Leyde, ende Amſtelredamme clagtig gevallen ſyn, ter cauſe van ſeeckere Ordonnantie, by den Keyſer gemaeckt, op 't ſtuck van der

 Brauweryen

Brauweryen in Hollant, in date den XVIII. dag van January 1549. pretenderende, dat in 't onderhouden der selver Ordonnantie, in de poincten daer geseyt is, dat elk Brouwer niet meer dan twee reysen ter weke en soude mogen brouwen, ende voor elke reyse maer een en veertig Sack Stucx, oock dat men van een brautsel niet en soude mogen trecken, nog wtbrengen meer dan eenderley bier.

Item, dat men seecker quantiteyt van graen ende stoffe soude moeten storten in elk brautsel, dat oock de voorsz. bieren gewairdeert ende gevisiteert worden, ende gestelt op seeckeren prys, al 't welke alsoo absolverende, souden die voorsz. Steden, ende andere, op die negotie van der voorsz. Brouweryen gefondeert, t'eenemaele moeten vergaen, ende bedorven wesen, want onderhoudende den corten pyl, sonder te mogen trecken, ende wtbrengen dan eenrehande bier uyt een brautsel, die bieren en soude soo goet, ende substantieus niet mogen vallen, als of sy den langen peyl onderhielden, ende trocken diverse soorten ende manieren van bieren wt een brautsel, daer by gevougt, dat de exchynsen, de gruyte, ende andere regt, soo wel der Keyserlyke Majesteyt, als de voorsz. Steden toebehorende, waer mede sy deselve Steden onderhouden ende betalen heure porceje in de beden, ende andere lasten, souden grotelyck vermindert worden, ende eyntelyck de neringe van de voorsz. Brouweryen souden in andere Landen comen, als dan geoorloft is te brouwen sulke ende soo goede bieren als hem luyden goetdunckt, ende gelyck sy luyden daer off proffyten willen trecken, presenterende heure voorstel claerlyck te doen blycken, indien 't synen Majesteit gelieft hadden hen luyden daer toe te admitteren, ende hen luyden tot dien eynde ordonneren Commissarissen hebbende magt om daer toe te verstaene, waeromme sy seer ootmoedelyck gebeden hebben. Waer op syne voorsz. Majesteyt begerende 't welvaert ende onderhoudenisse van den voorsz. ende andere Steden van Hollant, hadden op ten eersten dag van October 1550. geordoneert ende gedeputeert seeckere Commissarisse omme te sien, ende visiteren die reeckeninge van de voorsz. Steden van Delft, ende Leyden, soo verre als 't door de exchynsen van de voorsz. Brouweryen, 't gruytegelt, 't graen, turve, ende hoppe, ende dat van de twee leste jaren 1548. ende 49. ende ook de reeckeninge van den jaren 1550. bysonder, sigtent S^te^. Jans misse, totter dage van de auditie van dien neerstelyck examinerende de onderscheyt ende diminutie, die soude mogen gebeurt syn in den voorsz. excynsen ende rechten, sedert S^te^. Jans misse voorsz. wt sake dat de voorsz. ordonnantie onderhouden soude geweest syn. Voorts, dat sy souden doen maken een of twee prouen wten brausel van diversche soorte van bieren by luyden geëxperimenteert, ende hem luyden in sulke saken verstaende, om te weten welk proffytelycker soude syn, den langen ofte corte peyl, waer uyt beste bier getrocken wort, ende of den lange peyl gebrauwen wort met gelyke of minder cost dan den corten, ende indien 't toegelaten waert te trecken wt een brausel diversche soorten ende manieren van bieren, of men niet en soude mogen bedrog daer inne besige, gevende den eenen goet bier, ende den anderen slegter ende minder bier, ende ook dat de selve Commissarisse hem luyden sommierlyker soude informeeren, hoe dat dat men useert ende reguleert aengaende de brauwerye in de Landen van Brabant, Vlaenderen, 't Lant van Mechelen, ende andere Landen, gebruykende den langen ofte corter peyl, ende of men aldaer wt een brautsel treckt diversche manieren van bieren, van welke saken die voorsz. Commissarissen soude rapport doen, omme voorts te ordonneeren als 't behoren soude, gelyck 't selve breder begrepen is in de acte van de voorsz. eersten dag van Octobre, volgende welke ordonnantie, die voorsz. Commissarissen hebben daer inne gevaceert, gebesoingeert, ende 't selve wel in 't lange in geschrifte gestelt, hebben ook gehoort die van de Steden van Haerlem, ende van der Goude, ende daer nae heure rapport gedaen den eersten ende anderen van den Raiden ende Reeckeninge in Hollant, de welke alle t'samen deursien ende gevisiteert hebben, ende 't selve met heuren advysen gesonden aen syne voorschreeve Majesteyt. Soo is, dat de selve Majesteyt, hebbende alle de voorsz. stucken, informatie, ende advysen doen visiteren, ende examineren in den Raiden van Staten, ende Secreten Raiden, by goede ende rype deliberatie, userende van der clausulen reservative, begrepen in de voorsz. ordonnantie van der date XVIII. January 1549. van te mogen de selve ordonnantie veranderen, verminderen, ende altereren, gelyk tot welvaert ende gemeene oirboir 's Lants van Hollant ende der neringe souden bevinden behorende, heeft de selve Majesteit gepermitteert ende geconsenteert, permitteert ende consenteert by

desen

desen den voorsz. Thoonderen, en alle andere van brauwers van Hollant, te moigen useren ende gebruyken alsulken peyl, 't lange of corte, soo dickwils ter weken te brouwen, en te mogen trecken, alsoo veel manieren van bieren, wt een brautsele, als hemluyden goetduncken sal, ende gelyk sy sien sullen oirbaerlyk te wesen om te dienen ende geryven den geenen die sy gewoonlyk syn te dienen, ende ook soo sy om heurluyder proffyt sullen weten te doene, sonder daeromme subject te wesen der visitatie, waerderinge, ofte appreciatie voiren verhaelt, mits by hemluyden betalende naer advenant van den voorsz. getalen Stok Stucx, de rechten van excynsen, gruytgelde, ende andere gewoonlyke rechten, welverstaende nogtans, dat elke brouwer niet en sal mogen brouwen, nog laten brouwen in synen huyse binnen een jare meerder, dan agt duysent vyff hondert Stok Stucx, in wat manieren dattet sy, het waere soudie (1) in andere luyden huysen of op de name van heuren Vrinden, Kinderen, Maigen, of gebeuren, ofte voor Schipbieren, of asynbieren, op de verbeurte van de bieren, die gebrouwen sullen wesen, boven 't voorsz. getal, ende boven dien van ses st. voor elke tonne biers te bekeren, te weten: een derdendeel tot syner Majesteyts proffyte, twede derdendeel tot behouff van den aenbrenger, ende 't derden voor den Officier, die d'executie daer aff doen sal, behoudelyck oock, dat alle de voorschreeven brouwers sullen willen tot eenen brautsel diversche soorten van bieren trecken, naer dat de eerste getrocken sal wesen, sy sullen gehouden wesen te storten in heure Ketels ende Cuypen heet water, om daer uyt te hebben ende trecken, die anderen manieren van bieren, op arbitrale correctie, de voorsz. Ordonnantie van de voorsz. XVII. January, in alle heuren anderen poincten ende articulen, alhier niet geroert of verandert, blyvende in heure kragte en weerde.

Aldus gedaen ende geordonneert te Brussele, den 17. dag van Meerte 1551.

Onderteykent:

L. de Zoete.

Laeger stont geschreeven,

Naer voorgaende collatie is bevonden t'accorderen mit synen principael, geschreven in francyn, onderteykent als boven.

By my,

Onderteykent,

A. van der Meer.

MS. Privilegien van Delft pag. 364. *& seqq. van den Hr. K.*

(1) Op soudie.

Van de Brouweryen van Delft, Leyden, en Amsterdam, zynde een vervolg van den naastvoorgaenden.

Den 2. Maart 1552.

Kaerle, by der gratie Godts, Roomsch Keyser, altyt vermeerder syns Rycx, Koninck van Germanien, van Castillien, van Leon, van Grenade &c. &c. &c.

Allen den geenen die desen onsen Brieff sullen sien saluyt. Wy hebben ontfaen de ootmoedige Supplicatie van Jan Evertsz. Jacob Pietersz. met heuren consoorten, Poorters, ende Brouwers binnen onser Steden van Delft, inhoudende, hoe dat den XVII. dag van Maerte in 't jaer XV^{C}. LI. ons belieft heeft tot wel-

welvaert van der Brouweryen, in onsen Lande van Hollant te permitteeren ende consenteeren den Burgemeesteren, Schepenen, ende Raiden van onse Stede van Delft, Leyden, ende Amstelredamme, ende allen anderen Brouwers ons Lants van Hollant, te mogen useren ende gebruyken, alsulken peyl, 't sy lange ofte corte, soo dikwils ter weken te brouwen, ende te mogen trecken, alsoo veel manieren van bieren, wt een brausel, als henluyden goetdunken sal, ende gelyck sy souden vinden oirbairlyck te wesen, omme te gerieven den geenen die sy gewoonlyk syn te dienen, sonder daeromme subject te wesen der visitatie, waerderinge, ende appreciatie, verclaert in de acte der voorsz. permissie, welverstaende nogtans, dat elke Brouwer niet en soude mogen brauwen, noch laten brauwen in syne huysen. binnen een jaere, meer dan agt duysent vyff hondert Stok Stucx, in wat manieren dattet ware op soudye in andere luyden huysen, of op de name van heure Vrienden, Kinderen, Maegen, of Gebeuren, ofte voor scipbieren, of azynbieren, op de verbeurte van de bieren die gebrauwen soude mogen wesen boven 't voorsz. getal, ende boven dien van ses stuyvers van elke tonne biers, te bekeren, te weten: een derdendeel tot onsen proffyten, 't tweeste derdendeel tot behoeff van den aenbrenger, ende derde voor den Officier, gelyck de voorsz. acte 't selfde breder begrypt ende verclaert. Dewelke permissie voor een Brouwer goede neringe inbrengen soude, soo wanneer hy twemael ter weke brout twee en tagtig Stok Stucx, makende t' samen hondert vier ende t'festig Stok Stucx, ende soo soude elke Brouwer in syn eygen huys mogen brouwen, agt duysent vyff hondert agt ende twintig Stok Stucx binnen 'sjaers. Desen niet jegenstaende vervorderen hen sesse of agt rycke brouwers binnen Delft voorsz. interpreterende onse voorsz. ordonnantie naer heure beliefte te brouwen, op soudie in anderen luyden huysen, directelyck jegens deselve ordonnantie, ende permissie, doende ook die gebrouwen bieren ende 't getal van dien aenbrengen, op den naem van de geenen in wiens huysen, die selve bieren gebrauwen werden, soo dat die selve Brauwers mitsdesen voorsz. getal geveuchlyck mogen te boven gaen ende excederen, ende soo die voorsz. Supplianten, hebbende die voorsz. transgressie ende abuys te kennen gegeven sommigen Officieren, ende versoekende remedie, begeert dat men soude willen procederen tegens die Brouwers op soudie, in anderen luyden huysen, die welke nogtans grote schone brouweryen hebben, daer inne sy heuren getal van agt duysent vyff hondert Stok Stucx gemacklyk souden brouwen, maar poogden te brouwen in twee of drie verscheyde brouweryen, ende indien daer inne niet geremedieert en worden, soude in 't eynde agt of tien brouwers binnen Delft alleene die neringe hebben, ende die onder henluyden behouden, soo dat niet alleene by der overtredinge van onse voorsz. permissie geinteresseert souden worden die Supplianten, maer oock Cuypers, Vougenaers, Vletters, Brouwersknegten, ende Molenaers, andere dier neringe aenhangende, nogtans de voorsz. Supplianten en hebben tot geen remedie konnen geraken, alsoo sy seggen ons daeromme oetmoedelyk biddende, dat ons believe hier inne te voorsien met behoorlyke remedie: doen te weten, dat wy dese saken overgemerckt, ende hier op gehad 't advys van onsen lieven ende getrouwen, die eerste en de anderen luyden van ons Raden in Hollant, die welke by onse ordonnantie hem luyden daer op doen informeeren by eenige van den selven Raiden in Hollant, ontfangen hebbende sekere geschrifte, debath ende contre debath van de Supplianten, ende de Regierders der voorsz. Steden, begerende te voorsien op ten abuysen ende ongeregeltheyden gecommitteert in 't brouwe op soudie, in fraude van ons voorsz. ordonnantie, ende permissie, wy interpreterende, ende ook extenderende deselve permissie, hebben, by goeden advysen ende deliberatie van Raide, geinterdiceert ende verboden, interdiceeren ende verbieden by desen, onsen brieve expresselyk een ygelyk Brouwer, ende andere, dat sy niet excederen 't voorsz. getal van agt duysent vyff hondert Stok Stucx te brouwen, 't sy binheuren huysen, of op souldie, ordonnerende voorts, dat op niemants naeme de de gebrouwen bieren, ende getal van dien aengebragt en sullen mogen werden, dan van den geenen die de selfde toecomen, sonder te useren de name van den geenen in wiens huysen sy gebrouwen sullen hebben op souldye, als voren, ende dit op de peyne begrepen in onsen voorschreven permissie, hier voren gementioneert, de selven blyvende in allen heuren andere poincten ende article, alhier niet geroert ofte verandert, in heure kragt ende waerden. Ontbieden daerom, ende bevelen den voorsz. van onse Raide in Hollant, Schouten van Delft, Leyden, Amstelredam, van der Goude, ende allen anderen onse Rechteren, Justicieren, ofte

ofte Officieren, wien dit aengaen ſal mogen, heuren Stedehouderen, ende een ygelyk van hen, ſoo hen toebehoren ſal, dat ſy beſondere onſe Schout van Delft deſe onſe interpretatie, extenſie ende verboth, mitsgaders ons voorſz. voorgaende ordonnantie ende permiſſie, wel ende ſtrictelyken obſerveeren ende onderhouden, ende doen onderhouden, doende die ſelve regiſtreren in den regiſtreren van onſen voorſz. Raide, ende Steden, daer 't behouffelyck ende van node weſen ſal, procederende tegens den Overtreders van der voorſz. ordonnantie, by executie van de voorſz. peynen ende boeten, ſonder verdrag ofte diſſimulatie; want ons alſoo belieft. Des t' oirconden hebben wy ons zegel hier aen doen hangen.

Gegeven in onſe Stede van Bruſſele, den tweden dag van Maerte, in 't jaer onſes Heeren duyſent vyff hondert twe en vyfftig, van ons Keyſerrycke het XXXIII. ende van onſen Rycken van Caſtillien, en anderen het XXXVII.

Aldus ondergeſchreven,

By den Keyſer in ſynen Raide;

Geteykent,

L. de Soete.

Onderſtont geſchreven,

Gecollationeert jegens de menute by my geëxpedieert, uyt gedaen den tytel ende van den Keyſerrycke &c. ende accordeert,

Onderteykent:

L. de Soete.

Onderſtont nog geſchreven,

Bevonden t' accorderen met gelyken autentycken copie geſchreven in pampier,

Onderteykent als boven.

Collatie daer jegens gedaen by my,

Ende was onderteykent,

A. van der Meer.

MS. Privilegien van Delft pag. 368. *& ſeq. van den Heere K.*

Verbod, op verzoek van die van Delft en Leyden gedaan, van de Brouwers tonnen niet te vervreemden, of te vernietigen.

Den 31. *January* 1559.

By den Coninck.

Onſen lieven ende getrouwen den Stadthouder Generael, Preſident, ende Luyden van onſer Camere van den Raede in Vlaenderen, Stadthouder, Preſident ende luyden van onſen Rade in Hollant, Rentemeeſters van beweſt-ende beooſter Schelt in Zeelant, ende allen anderen onſen Regteren, Juſticieren, Officieren, ende onderſaten, wien dit aengaen of roeren ſal mogen, ofte heuren Stedehouderen, Saluyt, ende dilectie. Alſoo onſen lieven ende wel beminde die Borgemeeſters ende Regierders van onſen Steden van Delft ende Leyden, ſoo uyt den naem der voorſz. Steden, als die Brouwers aldaer, ons te kennen gegeven hebben, dat hoewel die voorſz. Brouwers heure tonnen, daer inne ſy heur bieren vercoopen, merken elk met een ſeecker merk, daer by een yegelyk genoeg mag

mag weten waer ende tot wat Brouwer die selfde tonne behoiren, ende dat ten eynde die selve tonne, soo wanneer die ledig syn, hem luyden mogen t'huys gebragt worden, daer van sy ook den brenger contenteren, sulcx sy altoos gedaen hebben, van syn moeyten ende arbeytsloon tot redelykheyt, ende daermede die brengers redenen behooren te hebben van te vreden te syne, ende dat hoe wel daeromme niemant en behoorde de selve tonnen in stukken te slaen, ofte saegen, ende tot heur eygen proffyte te employeren, barnende die selve ende makende daer van andere vaten, als botervaten, melkvaten, ende anderen diergelyke, ook mede maekende daeraf haer heyningen, dat ook sommige poge die boomen van der voorsz. tonnen omme te keren, ende alsoo die mercken van den Brouwer te verduysteren, ende te vercopen, ofte, die selve merken ook blyvende, mit andere bieren te doen vollen by andere Brouwers, die welke deselve tonnen niet toecomen, makende alsoo ende met andere diergelyken manieren, die Brouwers heur tonne ofhandig, hoewel sy wel weten dat die hem luyden niet toe en behoren, ende mit die bieren niet en syn vercoft, ende daeromme die bieren wtgedronken synde, wel behoorden die selffde weder tot de Brouwer te brengen, ofte ten minsten niet te beletten, dat by de facteurs ende toesienders van Brouwers 't selfde mag gedaen worden, al 't welk hoe langer hoe meer gedaen ende gepleegt wert, overmits die deurte van den tonnenhout ende baringe, mitsgaders grote petulantie en dertelheyt van eenige die hem luyden laten duncken, dat sy daeraan niet en mogen verbeuren, hoewel 't selffde genoeg smaeckt dieverye, en niet alleene en compt tot groote enorme schade ende verlies van den voorseyden Brouwers, maer ooc van de geheele gemeente, die heur bieren eensdeels daernae moeten coopen, ons biddende daeromme ootmoedelyk, dat ons gelieve daerinne by onse briefe van placcaten ofte andere provisie te voorsiene. Soo eyst, dat wy de saken voorsz. overgemerkt ende hier op gehadt 't advys van u lieder van ons voorsz. Raden in Hollant, begerende te remedieeren op de zaken voorsz. tot vorderingen van den gemeenen welvaert, hebbe geinterdiceert ende verboden, interdiceeren en verbieden mitsdesen, dat niemant van wat state, qualiteyt ofte conditien hy sy, hem voortaen en vervorderen die voorsz. Brouwers tonne aen hem te houden ende te gebruyken, 't sy tot steygeringe of stallagie die te breken, aen stucken te slaen ofte te saegen, of eenige andere vaten ofte cuypen daer van te maken, ofte die selfde te verbarnen, nogtans die boemen van de voorsz. vaten omme te keren oft veranderen, ofte die tot andere Brouwers met bieren te doen vaten, nog met eenige andere maniere die Brouwers heur tonnen ofhandig te maken, op de boete van ses Caroli gulden onser Vlaemscher munten, ende nog arbitralyke gecorrigeert te werden; die selve boeten t' appliceren, d' een derden deel t' onsen proffyte, d'ander derdendeel voor de Officiers die d'executie doen sal, ende het derdendeel tot proffyte van den aenbrenger. Verbiedende ook ende interdicerende alle Brouwers te besigen, ofte met bier te vollen andere Brouwers tonnen, ofte tot dien eynde ook andere Brouwers tonnen t' ontfangen, gelyke peyne ende boeten als vooren. Ende op dat niemant hier af ingnorantie en pretendeere, wy ontbieden U ende bevelen dese onse interdictie ende placcaten te doen uytroepen ende publiceren, in allen Steden, Vryheden, Dorpen, ende andere plaetse, daermen gewoonlyk is publicatie te doene, ende daer van gy van wegen den voorsz. Supplianten versogt sullen, syn procederende, ende doende procederen tegens den overtreders van desen by executie van de voorsz. peynen, sonder eenige faveur, dissimulatie ofte verdrag des te doene met diesser aenkleeft, geven wy U volcomen magt, authoriteyt, ende sonderlinge bevel. Ontbieden voorts eenen yegelyken, dat sy U 't selve doende ernstelyken verstaen ende obedieren, ende want de voorsz. Supplianten van nooden wesen sal, desen onsen placcaten te doen kondigen in diversche plaetsen, wy willen dat op de Copie autentycque, getekent by eenige van ons Secretarissen, die publicatie en bevelen gedaen sullen werden, ende daer toe gelove gestelt, soo men doen soude op desen tegenwoordigen. Ende ook dat de voorsz. Supplianten die publicatie sullen mogen doen vernieuwen, t' allen tyden als 't van noden wesen sal, want ons alsoo gelieft.

Gegeven in onser Stadt van Brussel, onder ons Contre Zegel hier op gedruckt in placcate, den Lesten dag in Januario, in 't jaer onses Heeren 1559.

Onder-

Onderstont geschreven,

By den Coning in synen Raide,

Ondertekend,

J. d. la Torre.

Lager stont geschreven,

Nae collatie is bevonden t' accorderen met d'Originale brieve van placcaate, ondertekent als boven,

Besegelt met een groot Segel van rode wassche op 't Spacium gedruct,

By my,

En was ondertekent:

A. van der Meer.

MS. Privilegien van Delft pag. 391. versa & seqq. van den Heer K.

Orde op de maate, en groote der Biertonnen, dat die alom gemaakt moeten worden, op gelyke maate, naar de beugel van Dordregt. Den 6. July 1622.

Groot Plakkaatboek I. Deel Col. 1211.

VAN DE MAATEN EN GEWIGTEN.

De Ellemaate, de Botermaate, de Waag, de Muddepenning; enz. heeft van ouds de Stad Leyden toebehoort. Den 24. Juny 1351.

Groot Charterboek II. Deel pag. 797.

De Burggraaf staat aan de Stad Leyden of het recht van de Waag, Ellemaate, Botermaate, Muddepenning, enz. Den 29. November 1356. bevestigd door den Hertog. Den 7. Juny 1357.

Groot Charterboek III. Deel pag. 9. en 23.

Bevel van den Hertog om de maat der tonnen, op verzoek der Steden, te verbeteren, en datmen die met het teken der Steden merken zoude. Den 28. July 1423.

De Haringtonnen, die op 't land te klein gemaakt wierden, op behoorlyke grootte te maaken, en in de Steden te doen eiken. Den 4. July 1424.

Groot Charterboek IV. Deel pag. 688. en 728.

Generaale ordre en maat op het tonnen van de Turf, zoo als te Leyden gebruiklyk is. Den 30. July 1658.

Resolutien van Consideratie pag. 442.

De maat van de Turftonnen door de ganſche Provincie op eene groote, naar de beugel van de Stad Leyden te maaken. Den 18. Maart 1678.

Groot Plakkaatboek III. Deel pag. 831.

Tot deezen titel is ook betrekkelyk de Uitſpraak van Hertog Karel van den 10. Maart 1469.

Handveſten, enz. van de Stad Leyden pag. 141. *en* 142. *hiervoor gedrukt.*

Bevel tot gebruik van het geëikte troiſſche gewigt in Holland, om goud en zilver mede te weegen.

Den 16. *February* 1509.

By den Keyſer ende den Eertshertoge.

Onſen lieven ende getrouwen die Stedehouder ende Luyden van onſen Camer van den Raide in Hollandt, Saluyt ende dileƈtie. Alſoo tot onſer kenniſſe gecomen es, dat vele en diverſche faulten, ende gebreken geſciet zyn binnen deſen onſen Landen ende Heerlyckheden, zoo binnen den beſloten Steden, als daer buyten by der diverſiteyt, ende onrechtvairdicheyt van den troyſſche gewichte, daermen 't gout, ende zilver mede weecht, mits dat zy behooren, daer onſe onderſaten, ende andere converſerende, ende bekeerende in de ſelve onſe Lande, groote ende zwaere ſchade ende verlies geleden hebben, ende geſcepen waren zoo lanck zoo meer te lyden, worde by ons daer inne niet voorſien. Soo iſt, dat wy deſen aengeſien, begerende hier inne te voorſien tot welvaert van onſe voorſchreven onderſaten, ende anderen onſen voorſz. Landen frequenterende, by advyſe ende deliberacie van onſen lieven dochter van ons Keyſer, Vrouwe ende Moeye van ons Kairle, die Eertshertoginne van Oiſtenryck, Hertoginne ende Gravinne van Bourgoignen, Douagiere van Savoyen, Regente ende Gouvernante &c. ende van den Luyden van onſen heymelycken Raide neffens heur weſende, geordineert hebben, ende ordoneeren mits deſen, dat die ge. . . . (1) van onſen munten nemen ſullen uyt onſer rekencamer in Hollandt een juuſt ende rechtvaerdich troys ghewicht, dat daer ſtille licht, ende nymmermeer dolen en mach, omme alle die gewichten van den goude ende zulver, diemen van nu voortaen in onſen voorſchreven landen, ende Heerlycheden gebruycken ſal daer tegens t' eycken, juſtificeeren, ende rechtvaerdich te maecken, ende omme dat te doene, zullen die zelve Generaels in elcken Lande daerme onſe munten ſlaet, ordonneren, ende ſtellen eenen goede notabelen man hem des verſtaende, die gehouden ſal weſen, ende te doen in handen van den voorſz. Generaels hem daer inne getrouwelyck ende rechtveerdelyck te quyten, ende eenen yegelyck van den ſelven troys gewichte deuchdelyck geëycht ende juſticeert zynde, als vooren te voorſien, ende gerieven op alſulcken redelycken loon, ende ſelarys, als him daer vooren van onſen wegen getauxeert, ende geordonneert ſal worden, ende daer off blycken ſal by den inſtruƈtie, die wy daer op zullen doen maecken, zullen oock die zelve gewichten 't vurſtael metten wapene van den Landen, ofte Steden, daer die gemaeƈt zullen weſen, om te kennen die differencien van den geenen dieſe gemaeƈt zullen hebben, ende an heur lyff ende goet te verhalen die faulten ende gebreken, op datter eenige waeren. Ordonneerende voorts, dat alſulcke goudtſmeden, wiſſelaers, tafelturs. ende andere, die hem onderwinden, ende generen mitt goudt oft zulver te coopen, vercoopen, gehouden worden heur gewichten te haelen, ende te nemen, ofte doen yecken, ende juſtificeren by den voornoemden gecommitteerde, ende die van hem te hebben tyuſſchen dit ende den eerſten dach van Meye naeſtcommende, ende nae dien dach geen ander gewichten,

(1) Generaels.

ten, te gebruycken dan de geene die aldus gemaeċt, geyċt, gejuſtificeert, ende geteyckent zullen weſen, op die verbeurte, te weten, van 't gunt desmen bevinden ſal te licht, of te zwaer weſende, een deuysken excluyſe, zeſſe gouden Philips gulden, ende van 't gene desmen bevinden zal zwaerder, off lichter zynde, twee deuyskens, offt daer boven, ter ordonnancie, ende arbitrage van u, ende van den ſnyder van onſer rekencamer in Hollandt mitten voorſchreven generaele van onſer munten nae gelegentheyt van de ſaicken tot onſen proffyte, t' elcker reyſe dat yemant bevonden zoude worden die contrarie gedaen te hebben. Ontbieden u daer omme ende bevelen, dat ghy deſe ordonnancye van ſtonden an doet ende laet condigen, ende vuytroepen over al onſen Landen van Hollandt ende Vrieslandt, daermen gewoonlyck es vuytroepinge ende publicatie te doene, ſoo dat nyemant des ignorancie pretenderen en mogen, ende die zelve ordonnancie onderhoudt, ende doet onderhouden, ende achtervolgen nae heure vorme ende inhoud, en zonder yet te doene, off te laten geſcien ter contrarien, procederende ende doende procederen tegen die overtreders, ende inbrekers van dien by den peynen voorſz. Bevelende voorts den voorſchreven van onſen munten op privatie van heuren officien, dat zy van ſtonden aen nader publicacien van deſen trecken ende hem transporteren over al onſen voorſchreven Landen, omme te ordonneren van onſen weghen die genen die de voorſchreven gewichten maken, ycken, ende juſtificeren zullen als voorſchreven es, ende voorts ſoluciteren ende beneerſtigen, dat die voorſchreven ordonnancie volcommenende geachtervolcht worde naer heur vorme ende inhouden, omme daer toe te bedwingen, ende doen bedwingen by den Officiers van elcker Stede die goudtſmeden, wiſſelaers, tafeltiers, ende ander diet behooren ſal realycken, ende by faulte, ſonder verdrach, off diſſimulacie, want ons alſoo gelieft, omme des te doene geven wy u, ende den ſelven Generaels volcomen macht, autoriteyt ende ſonderling bevel. Ontbieden ende bevelen allen onſen Rechteren, Juſticieren, Officieren, ende onderſaten, wient aengaen mach, dat zy u, ende den voornoemden Generaels die doende met dieſſer aen cleven mach ernſtelyck verſtaen ende obediëren.

Gegeven in onſer Stadt van Bruſſel onder onſen zegel hier op gedruċt in placcate, den XVIen. dach in Februario, in 't jair duyſent vyffhondert ende negen.

Aldus ondergeteyckent :

Impz. Margariete.

By den Keyſer ende mynen Heere den Aertshertoge in heuren Raide.

P. Hanneton.

Gecollationeert, ende accordeert tegens zyn principael by my, Jan Duyſt, Deurwaerder van den Grooten Rade, ende gepubliceert binnen der Stede van Haerlem in precencie van den Officier alſair.

J. Duyſt.

Privilegieboek der Stad Leyden B. pag. 532. tot 534.

Oċtroy tot het verzwaaren van 't gewicht, 't gene te Leyden gebruikt wiert in de Waage.

Den 11. Auguſti 1609.

De Ridderſchap, Edelen, ende Steden van Hollandt ende Weſtvrieslandt, repreſenterende den Staten van den zelven Lande, doen te weeten: Alſoo Burgermeeſteren ende Regierders der Stadt Leyden, van wegen de gemene Comans, Vettewariers, ende Kaescoopers binnen der zelver Stede, ons verthoont hebben, hoe dat de zelve Comans, Vettewariers, ende Kaescopers, grotelycx zyn geintereſſeert by de gewichten, die in de voorſz. Stede wage gebruyċt werden, doordien de gewichten aldaer ongelyck cleynder ofte lichter ſyn, als in alle andere omleggende Steden, ende Dorpen, namelyck, Amſtelredam, Rotter-

 dam,

dam, ter Goude, Haerlem, Delft, Woerden, Noortwyck, ende andere omleggende plaetſen, ſtrekkende niet alleen tot nadele van de voorſz. Comans, Vettewariers, ende Kaescoopers, mer mede van 't corpus der zelver Stede, die daer deur in haer ware grotelicx vercort wert, mitsdien de Coopluyden van buyten commende om aldaer eenige waren te copen, haer reeckeninge maecken opte ſware gewicht, ſulcx dat de waren aldaer tot minder pryſe moeten gegeven werden, indien die naede gewichte aldaer gelevert werden, waer deur dickmael gebeurt, dat de waeren uyt der voorſz. Stede gebracht, ende getogen werden ter plaetſe daer de Coopluyden haer reſidentie ſyn houdende: behalven dat d' Innewoonders aldaer d'een van d' ander, ten regarde van de Lichteware voordeel willen genieten, ofte anders, dat ſy gaen copen tot andere plaetſen, daer ſware wage is. Tot een teycken der waerheyt van deſen, zo heeft een van de voorſz. Comans nu onlangs een zeeckere perſoon wonachtich tot Rotterdam, vercoft eenigen ongel die tot Rotterdam gewogen ſoude werden, alſoo ſulcx by den Coper bedongen was, ende den ongel in de wage der Stede Leyden gewogen zynde, tot III^c. XIII. ponden, heeft den zelven ongel in de wage tot Rotterdam niet meer uytgebracht dan drie hondert ponden, ende ſulcx aldaer derthien ponden minder als tot Leyden voorſz. mits 't welc de Supplianten benodicht waren hen te keeren tot ons, verſouckende zeer ootmoedelycken, dat ons belieffde daer inne dadelycken te verſien, dat der voorſz. Stede gewichte mede moge werden verſwaert, als in alle andere nabuerige Steden is gedaen. Soo is 't, dat wy 't voorſz. verſouck geſien, ende op de redenen van dien, ende ſunderlinge 't prejuditie de voorſz. Stede daer inne in heure neringhe mochte hebben, geleth ſynde, hebben uyt onſer rechter wetenſchap volcommen macht, ende authoriteyt, Burgermeeſteren, ende Regierders der Stadt Leyden, in den name ende voor de voorſz. Stede, ende d'Inwoonderen van dien, geconſenteert, geaccordeert, ende geoctroyeert, conſenteren, accorderen, ende octroyeren by deſen, heur Stede wage, ende gewichten van dien, mitsgaders de geene by heure Stede Burgeren, ende inwoonderen gebruyct werdende, te mogen verſwaren, ende verhogen tot ſulcken gewichte als zy luyden tot dienſte der zelver Stede, naer advenant van d'andere omleggende Steden ende Dorpen, recht van wage hebbende, bevinden ſullen te behooren. Ende ten eynde de Supplianten deſen onſen conſente, accorde, ende Octroye mogen genieten, als naer behooren, laſten wy, ende ordonneren onzen lieve ende getrouwen, die van onzen camere van de reeckeninge in Hollandt, dezen te viſiteren, interineren, ende regiſtreren, ende voorts dat ſy luyden ende allen anderen, onſen Rechteren, Juſticieren, ende onderſaeten, de voorſz. Supplianten voor ende in den name als boven, van deſen doen, laten, ende gedoogen ruſtelyck, vredelyck, ende volcommentlyck genieten, ende gebruycken, ceſſerende alle hinder, beleth, ende moeyeniſſe ter contrarie.

Gegeven in den Haege, onder onzen grooten zegele hier aen gehangen, opten elffden Auguſti, in 't jaer ons Heeren ende Salichmaeckers duyſent zeshondert ende negen.

Was geteyckent :

J. van Oldenbarnevelt.

Opte plycque ſtont :

Ter ordonnantie van de Staten.

Ende geteyckent :

A. Duyck.

Ende bezegelt met een groot uythangende zegel van rooden waſſe aen een dubbele franchyne ſtaerte,

Privilegieboek der Stad Leyden D. pag. 240.

VAN

VAN DE WISSEL, EN LOMBAARD, OF TAFEL VAN LEENINGE.

Hertog Albert geeft het bedienen zyner Wiſſel te Leyden aan Anthonys Paling.

Den 9. *February* 1393. *en* 1394.

Ailbrecht &c. doen cond allen luden, dat wi bevolen hebben, ende bevelen mit deſen brieve Anthonys Paling, Lombaert, onſe Wiſſel (1) binnen onſer Stede van Leyden te bedriven ende te bewaren tot onſer eren, ende ons Lants oerbaer, als een Wiſſelaer ſculdich is te doen, ende des heeft ons Anthonys voerſz. geloeft, ende lieſlic ten heyligen geſworen, alle payment van goude ende van ſilver wt te gheven, ende te ontfangen, na ſulker ſettinge als die brieven inhouden die wi mit onſen Steden van Hollant ende van Zeelant beſegelt hebben, ende alle bulyoen te leveren in onſer munten, ende nerghent anders: behoudelic, him ſulke beſcheidelike wiſſelpenninge ende profyt, als men in onſen Wiſſel ſculdich is te nemen. Ende ombieden, ende bevelen onſen Scout, Scepenen, ende Rade van Leyden, dat ſy Anthonys voerſz. houden, ende ſtarcken in der Wiſſel voerſz. Dit ſal gedueren tot onſen wederſeggen. In oirconde.

Gegeven in den Hage IX. dage in Februario, anno XCIII. *ſecundum curſum curie.*
Memoriale B. D. 1351 —— 1396. *Cas R. pag.* 93.

(1) De Wiſſel aan de Stad Leyden gegeeven den 25. December 1351. *Groot Charterboek II. Deel pag.* 807.

Beloften welken de Wiſſelaars in de Steden van Holland, by hunne aanſtelling verplicht waren te bezweeren.

Dit is die manier van den eede, die de Wiſſelers van myns Heren Steden minen Here doen, als van der munten van Hollant, als van den Hollantſchen gulden, geheiten Griffoen, ende van den ſilveren groten, halve groten, quart groten, ende deniers, die men began te wercken omtrent den yerſten dach van Julio, anno XIIIIc. ende vier.

Den 25. *Juny* 1404.

In den yerſten, dat ſi engeen penningen uytgheven en ſelen voirtaen van goude, noch van ſilver, dan alſulc gelt als myn lieve genedige Here van Hollant nu ter tyt in ſynre munten doit ſlaen Rynſch gulden, die voir deſe tyt geſlagen ſyn voir XXXV. groten, een Vrancycxe crone voir XLV. groten, een Engelſche nobel voir XC. groten, een Vlemſche nobel voir LXXXVIII. groten, ende die leſte Hollantſche grote voir VII. deniers, die gaen ſelen voir VII. deniers tot Bamiſſe toe naeſtcomende, ende niet langer, ende dan en ſal men ſe noch byen, noch nemen, noch wtgheven, anders dan in der munten.

Item, dat ſi alle bllyoen van goude, ende van ſilver, dat hen comen ſal, leveren ſelen in myns liefs genedichs Heren munte, ſonder argeliſt, ende ſonder

dat

dat ergens anderswaer te leveren, in geenre wys, noch te doin leveren bi hen, noch by anderen, heymelic, noch openbaer.

Item, dat ſi om den Rynſch gulden, Vranrixe crone, Engelſche nobel, Vlemſche nobel, niet meer geven en ſelen dan alſulc prieſe als voirſz. is.

Item, dat ſi wtgheven ſelen eniegeliken, dies verſueɛt, dat voirſz. gout, om alſo vele gelts als voirſz. is, ende om hoir wiſſelgelt, dat's te weten van enen nobel ½ grote, ende van eniegelike ander ſtuck gouts voirſz. een quaert van enen grote.

Item, dat ſi eniegeliken betalen ſelen mit alſulken gelde, als men nu ſlaet in myns liefs genedichs Heren munte voirſz.

Item, dat ſi alle der ander Heren nuwe penningen van goude ende van ſilver, die hen ten handen comen ſelen, terſtont in der munten brengen ſelen.

Item, in den jaer voirſz. XXV. dage in Junio, ſwoer Coman Floris, Wiſſeler te Delft, alle die voirſz. pointen te houden als voirſz. is.

Item, opten ſelven jaer ende dach ſwoer oic Peter Pot, Wiſſeler te Rotterdam, die voirſz. pointen te houden, gelic ſi voirgeroert ſyn.

Item, opten XXVI[ſte]. dach in Junio, anno ut ſ[s]. zwoer desgeliken Dirc Heynen Zoon, Wiſſelaer tot Aemſterdamme.

Item, op Sinte Pieters ende Pouwels dach, anno ut ſ[a]. zwoer desgeliken Ghiſebrecht Ottenzoon, Wiſſelair Tordrecht.

Memoriale B. 1. 1401 — 1404. Cas R. pag. 70. verſa.

Vryheid aan Syon Luz verleend, om eene Bank van Leeninge, op zekere voorwaarden binnen Leyden te houden voor vyftien jaaren, mids die van den Gerechte eenen Berg van barmhartigheid in dien tyd moogen oprechten.

Den 12. en 15. October 1588.

Wy Pieter Oom Pieterszoon, van Offire wegen, ende Pieter Pieter Joriszoon, Schepenen deſer Stadt Leyden, oirconden, dat voor ons in perſoone gecomen ende verſchenen es Sr. Syon Luz Coopman Piedmontees, jegenwoordelycken woonende binnen deſer Stede, verclaerende, dat hy mit Burgermeeſteren ende Regeerders deſer Stede, nopende het onderhout van de Tafele van Leninge alhier overgecomen, geaccordeert, ende getranſigeert was in vougen, ende volgende de brieven, die hy bekende hem daer van verleden, ende gelevert te zyn, ende hy ons liet zien, de welcke wy bevonden hebben te luyde van woorde te woorde gelyck hier nae volcht:

Wy Schout, Burgermeeſteren, ende Schepenen (1) des Graeffchaps van Hollandt, doen eenen jegelycken midts deſen te weten, dat naedien van veel jaeren herwaerts binnen deſe, ende in d'omleggende Steden, niet alleen van Hollandt, mer oock van Zeelandt, ende andere Nederlandtſche Provincien, ten dienſte, ende tot geryve van de ſchaemele, ende onvermogende perſoonen, goetgevonden, aengenomen, ende gebruyckt es, te onderhouden Tafelen van Leeningen, alwaer alle perſoonen, 't zy op hen panden, off gelooff, ter noot gelt op ſchade hebben weten te becommen, ende dat de ſelve tafelen van Leningen, zedert de veranderinghe van den jaere tweëntzeventich voorleden, dat de voorſz. Landen van Hollandt ende Zeelandt, onder 't Gouvernement van hoochloffelycker gedachteniſſe, den Prince van Orangien, de gereformeerde religie, en 't licht des Euangeliums hebben aengenomen, alomme zyn gecontinueert ende gebleven, oock op 't onderhouden ven alle taefelen van Leeninge, mit eenige particuliere by den Ridderſchappen ende Steden, repreſenterende den Staten van den voorſz. Landen van Hollant ende Zeelandt, generalycken es gecontracteert; eyntlycken oock by de

(1) *Achtergelaaten:* der Stad Leyden.

de voorschreven Heeren Staten in haer vergaderinghe binnen der Stede van Gorinchem, in den jaere achtentzeventich gehouden opten zeventhienden dach van Novembrys, besluyt genomen es, dat binnen allen Steden der voorsz. Landen, alsulcke Christelycke politycque, ende gereformeerde ordere, ende middel op 't stuck van 't houden der tafelen van Leeninge, van doen voorts gezocht, gestelt, ende onderhouden zoude mogen werden, als ten meesten gerieve, ende minste quetse van de gemeente mit eere ende profyt der zelver Steden zoude mogen dienen, daer toe de Magistraten van de voorsz. Steden daer beneffens werden geauthoriseert, ende zulcks zy dat aen ons by verscheyden persoonen, op 't onderhoudt ende continuatie van de Tafele van Leeninge binnen deser Stede, moeyten gedaen ende gesolliciteert es, ende onder andere by Sr. Syon Luz Coopman Piedmontees. Soo es 't, dat wy, nae verscheyden communicatien, ende deliberatien, zoo in onze Collegeale vergaderingen op 't Raethuys deser Stede, als oock deur eenige onze gedeputeerden, mitte voorsz. Syon Luz respectivelycken gehouden, geneycht wesende by alle wegen ende middelen onse poorteren, innewoonderen, ende onderzaten te handthouden, ende subvenieren in haer welvaren, tot commoditeyt ende geryff van de zelven, ende omme zonderlinge de schamele ende onvermogende persoonen, nu gewoon zynde hen by 't voorsz. middel te generen, niet geheelycken te ontryven, ende by 't cesseren van de voorsz. Bancke van Leeninge binnen deser Stede, oorzaecke te geven van de Bancken van de omleggende Steden te frequenteren, mer willende ter noot continueren op ten voet voor zoo vele jaeren aengenomen, zonderlinge ten insichte ons gebleken es, dat verscheyden andere Steden alreede op 't onderhoudt van de voorsz. tafelen van Leeninge in den heuren hebben gecontracteert, eyntlicke mit rype beradinghe, ende by advyse van die van de groote Vroetschappe, representerende 't Lichaem deser Stadt Leyden, in crachte van de jegenwoordigen, bekennen geaccordeert, getransigeert, ende overgecomen te wesen, accorderen, transigeren, ende comen over midtsdesen, mitten voornoemden Syon Luz in vougen, manieren, ende opter conditien ende voorwaerden hier naer volgende:

Te weten: dat de voornoemde Syon Luz alleen, ende niemandt meer beneffens hem de Tafele, off Bancke van Leeninge binnen deser Stadt Leyden zal ophouden, ende continuëren tot Sincte Jacobs dage in de zomer toe, des jaers als men schryven sal zestien hondert ende drye, maeckende eenen tyt ende termyn van vyftien geheele jaeren, behalven, ofte min eenige maenden. Ende zal de voorschreven Syon Luz, mitsgaders zyne dienaeren, ende huysgesinden gesamentlycken hare goeden, juweelen, baegen den voorsz. tyt geduerende, staen in het behoedt, sauvegarde, geleyde, ende goede bewaernisse van den voorschreven Gerechte, ende dat zy zulcx naer 't vermogen van de zelve beneffens, ende gelycke andere burgeren, ende innewoonderen zullen werden bewaert, beschut, ende beschermt van allen ongelucken, fortsen, grieven, verdruckingen, belettingen, gewelden, ende van alle onbehoorlycke nyeuwicheyden, ten welcken eynde de huysinge, daer de Bancke wert gehouden, vry sal gehouden zyn van Logeringe van soldaten, ende gevolch van den hove, ten ware mit zyn believen ende consent, dat indien de voornoemde Syon Luz middeler tyt quaem te overlyden, 't voorsz. recht zal comen te vervallen op zyn Weduwe, ende erffgenaemen, omme 't selve den ontbrekenden tyt te mogen gebruycken, ende onderhouden. Des zullen de voorsz. van den Gerechte, geduyrende de voorgaende jaeren, zonder eenich betoon, off jegenzeggen van den voorsz. Syon Luz mogen doen oprechten ende onderhouden opten naeme, ende ten behouve van den armen deser Stede, *Montem pietatis*, zoo men 't selve noempt, ende verstaet in anderen Landen, off plaetsen gebruyckt te werden, den welcken niet jegenstaende de voornoemde Syon Luz zyn Bancke van Leeninge, in vougen voorzeyt, daer beneffens zal blyven continueren, dat de voornoemde Syon Luz, mitsgaders zyne Weduwe, ende erffgenaemen, comende wt deser Stede mitter woon te vertreecken, 't zy naer 't eynden van de voorsz. jaren, off mit bewilligen van den Gerechte in der tyt, daer binnen, ende de selve noch loopende, vry, ende ongehouden zal zyn eenich recht van Exue, off pontgelt te betalen, ende daeromme niet en zal mogen gemoeyt, gemaent, noch aengesproken [worden], dat hy geene persoonen en zal mogen hebben, nemen, off verkiesen in compaignie, off maetschappie, geen substituyt zal mogen stellen, noch de voorschreven Bancke niemandt in heel off deel zal mogen overdoen, ten zy by voorgaende weten ende bewilligen van die van den Gerechte der voorschreven Stede in der tyt, dat hy de Banck van Leeninge

Leeninge den voorsz. tyt geduyrende, behoorlyck zal voorzien houden van penningen, ten eynde de schamele gemeente geen oorzaeke en werde gegeven van ongeryff, op peene dat Burgermeesteren, in gevalle in desen merckelyck clachten voorquamen, daer inne zouden mogen voorzien, 't sy mits contracterende mit eenen anderen, off zoo zy anders bevinden zullen te behooren. Dat hy binnen middelen tyden mit zyne dienaeren, ende huysgesinden zal mogen woonen binnen der Stadt Leyden, genietende, ende gebruyckende zulcke rechten, previlegien, vryheden, ende exemptien als andere coopluyden, hem mit gelycke handelinge generende in de omleggende Steden gewoon zyn te gebruycken, te weten: te moogen coopen, vercoopen, wisselen, mangelen, ende mit zyne gelde, off andere goeden, op panden, off op credit, van der goede luyden profyt doen, in alle manieren gelyck hy dat goet vinden zal, tot winninge van een blanck, off twaelff penningen payements op elck pont Vlaemsch ter weecke, ten hoochsten, ende van min off meer beloop van dien, de begonste weecke in alles voor vol genomen. Dat hy geen panden en zal mogen vercoopen, dan een jaer, naer de eerste leeninge daer op zal zyn gedaen, verloopen wesende. Welcke vercoopinge zullen geschieden viermalen, off ten minsten driemalen t' sjaers, ende dat ten overstaen van den Clercq van de boelhuysen deser Stede in der tyt, die daer van zyn sallarys naer gewoonte zal genieten, in sulcken verstande, dat belangende gout, zilver, juweelen, bagen, ende diergelycken, die waerschynelyck ter tafel hun waerde niet en zouden gelden, de zelve naer 't verloop van een jaer, als vooren, ter discretie, ende ten overstaen van twee gecommitteerden wten Gerechte, by lieden hem des verstaende onder haeren eedt, ende den voornoemden Syon Luz aengeschat zullen werden, alles mit kennisse van den voorsz. Clercq. Ende zullen op alle vercoopingen, off priseringen, in vougen voorseyt te doen, den voornoemden Clercq by elcke partye dat opter tafele wert gebracht om te vercoopen, off priseren vertoocht, ende by den Cassier van de Bancke verclaert werden, de contrebillietten van de panden in de Bancke van Leeninge gehouden, omme den innehouden van dien aengeteyckent te werden in de vercoopcedulle. Ende zal de voorschreven Syon Luz aen handen van die van den Gerechte, ende t'haren believen gehouden zyn eet te doen, van hem in 't verclaeren der voorsz. billetten ter goeder trouwen te dragen, ende by zyn Cassier, ende vorder dienaeren te doen gedragen, ende dat hy de panden niet en zal verwisselen, off snooder in de plaetse leggen, noch zulcx en hebben doen doen, off by andere zyns wetens gedaen en zy, dat hy 't overschot van de voorsz. panden, affgetrocken het hooftgelt, ofte Capitael, mitsgaders het fret totten vercoopdach toe, ende d'oncosten van de vercoopingen op elcke partye gevallen, gehouden zal zyn te leveren in handen van de Meesteren van den huysarmen der voorschreven Stede, tot der armen behouff, de welcke de voornoemde Syon Luz daer van jegens den eygenaers zullen ontlasten, ende in de voldoeninge van dien aen den zelven gehouden blyven, dat indien gebeurde, eenige goeden, meublen, baegen, of juweelen gestolen zynde, in de Bancke gebracht te worden voor pant, ende daer op penningen geleent waeren, zonder daer van voorgaende ter Bancke verwitticht te wesen, hy gehouden zal zyn terstondt naer hem yemandt aengegeven, ende verwitticht zal hebben, dat hem eenighe goeden ontstolen zyn, daer naer onder den panden doen zoecken, ende indien hy die in de Bancke vint, de eygenaers de goeden weder te leveren, hebbende alvooren restitutie van het Capitael, mitsgaders van de interesten van dien: mer indien voorgaende in de Bancke weet, ende waerschouwinge waer gedaen van gestolen goeden, zal hy gehouden zyn de zelve panden, zonder eenighe leeninge daer op te doen, ten behouve van den goeden luyden, eygenaers van dien te doen ophouden, ende hen de zelve te restitueren ter discretie van die van den Gerechte. Ende, indien naer de voorsz. waerschouwinge daer op penningen werden geleent, zo zal hy gehouden wesen de goeden vry, ende los weder te leveren, zonder voor capitael, off interest yet te genieten, in allen gevalle alvooren by de voorsz. eygenaers claerlycken bewesen zynde, ten genougen van die van den Gerechte in der tyt, dat hem zoodanige goeden ontstoolen zyn, blyvende de voorsz. verpande goeden binnen middelen tyde, ende zoo lange zulcxs niet bewesen en is sequestragie van den geenen, de welcke by de voorsz. van de Gerechte daer toe zullen werden gestelt, dat hy niet en zal mogen in pande nemen, noch gelt leenen op eenige goeden hun volcomen maecksel, off fatsoen niet hebbende, ende zulcx oock op geen wollen, noch sayetten gaerne, noch oock op eenige stucken, off lappen van baeyen, saeyen, greynen, ongevolt,

ongevolt, ende ongeverwet zynde, dat zoo wel hy, als zyne dienaeren, ende die van zynen huysgesinne, gehouden zullen zyn, te recht te staen voor Wethouders, off vierschare deser Stede, achtervolgende de keuren, wetten, costuymen, ende ordonnantien van dien, gelyck de andere burgeren alhier; ende ingevalle de voorsz. Syon Luz eenige burgeren op hun credit, zonder pant, off op obligatien, custingbrieven, off diergelycke, eenich gelt mocht comen te leenen, ende de restitutie van dien ten gesetten tyde failleerde, dat in dat gevalle, den zelven Syon Luz, goet recht ende expeditie naer de gewoonte van de Bancke gewerden zal, ende hebben tot voldoeninge van 't voorsz. contract, ende elck poinct van dien mits desen verbonden alle deser Stede goeden, innecomen, ende exchysen, roerende, ende onroerende, gerechticheyden, ende inneschulden, de selve t' bedwang, ende verbandt van allen 's Heeren rechten ende Rechteren midtsdesen onderworpende. Des ten oorconden hebben wy desen mit 't groote zegel deser Stede, 't welck by ons ten contracten werdt gebruyckt, mitsgaders mitte onderteyckeninghe van onsen Secretarys doen bevestigen, desen twaelffden Octobrys, anno XV c. acht ende tachtentich.

Onderstont geteyckent:

J. van Houdt.

Ende was bezegelt aen double franchyne staerten deur de plycke uthangende mit een groot groen wasse zegel, hebbende in den omloop dese woorden:

S. CIVITATIS LUGDUNI BATAVORUM AD CONTRACTUS.

In 't vorder heeft de voornoemde Syon Luz belooft ende overgegeven, belooft ende geeft over midtsdesen, dat hy hem naer den inhouden van de voorsz. overcomste, accoordt, ende transactie, ende van elck poinct van dien geheel gedragen, ende 't zelve wel ende getrouwelycken naercomen; ende onderhouden sal. Ende dat hy voor 't voorsz. consent, ende gedooch ten behouve van den armen deser Stede, ende zulcx aen handen van den Huysfittemeesteren in der tyt, onder haere quytantie zal uytreycken een somme van vierhondert guldens, van veertich grooten 't stuck, gereet, ende alle jaers, den voorsz. tyt van jaeren geduyrende, t'elcken mede vierhondert gelycke guldens, daer van 't eerste jaer zal comen te vervallen, ende verschynen den Novembrys, in den jaere negenen tachtich eerstcomende: ende heeft tot voldoeninge van dien: ende van 't vorder innehouden van 't voorschreven contract mitsdesen verbonden, eerst de Banck van Leeninge deser Stede mit alle de panden, ende gerechtichheyden van dien, ende vorder alle zyne goeden ende innecommen, roerende, ende onroerende, gerechticheyden ende inneschulden, de zelve 't bedwang ende verbandt van allen 's Heeren rechten ende Rechteren midsdesen onderwerpende. Des ten oorconden hebben wy Scepenen voornoemt, ten verlyden van de voorsz. Syon Luz, onse zegelen hier aen gehangen opten vyftienden Octobrys, anno vyftien hondert acht en tachtich.

Onderstont geteykent:

J. van Hout.

Ende was besegeld mit twee groen wasse zegelen uythangende aen dobbele franchyne staarte.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 500. tot 504.

Resolutie van de groote Vroedschap der Stad Leyden, op het verzoek van eenige Lombaerden genomen den XIIen. Juny XVc. XCVIII. toonende ook de nutheid van eene Bank van Leeninge in deeze Stad.

Den 12. Juny 1598.

Op de voorstellinge ter vergaderinge van die van de groote Vroetschap dezer Stadt Leyden, gedaen deur monde van Mr. Niclaes van Seyst, Raedt ende Pensionarys dezer Stede, hoe dat opten IXen. Mey voorleden by die van den hoghen

Raedt sententie gewesen es tusschen Pr. van der Does, Schoudt deser Stede, ende den Procureur Generael van den voorsz. Hove mit hem gevoucht, eysscher in cas crimineel, ter eenre, ende Syon Lus, Tafelhouder, verweerder, ter andere zyden, by de welcke de voornoemde verweerder, onder andere verclaert es vervallen te zyn van der exercitie van de tafele van Leeninge, hem by brieven van de Burgermeesteren ende Regierders deser Stede, van date den XI^en. Octobris LXXXVIII. gepermitteert, ende dat zulcx verscheyden persoonen aen die van de Gerechte deser Stede ernstelick hebben doen solliciteren, ende noch dagelicx anhouden, om op nieus te mogen contracteeren op 't onderhout van de tafele van Leeninge alhier, daer inne de voornoemde van de Gerechte niet en hadden begeren te besluyten, mer de dispositie daer op ande vergaderinge van de groote Vroetschappe hadden geremitteert ende gereserveert, ende zulcx in beradinge geleyt zynde, off geraedsaem zal zyn weder een bancke van Leeninge op te rechten, off niet, ende daer op een ommevraech gedaen zynde, es by de meerderheyt van stemmen verstaen, ende geresolveert, dat men zoe lange de Bancken van Leeninge alomme niet gelyckelick en werden affgeschaft ende verlaeten, men ten opsicht van de gelegentheyt deser Stede, de welcke bestaende van een groote meniehte schamele Luyden, die haer in 't cleyn met haer neeringe behelpen, op 't gebruyc van de taeffel van Leeninge zoe zyn gewent, dat zy die niet en connen derven, ende zulcx geduyrende den stilstant van de Bancke alhier ordinaerlicken gebruyct hebben de Bancken van Delff, den Haege, Haerlem, ende andere omleggende Steden, de welcke mitsdien double interesten hebben moeten draghen, al behalven de interesten van de Banck, 't versuym van haeren tyt, ende de reyscosten, 't welck veel schamelen noch armer maect, ende haer bederff verhaest, geen taeffel van Leeninge alhier zoude connen missen, dan mit meerder ende grooter bederff van den schamelen, zoe dat men 't zelve, als een noodich quaet, tot vertroostinge van den armen weder zal moeten by der handt nemen, ende dat men zulcx mit yemandt diesaengaende weder zal treden in onderhandelinge, ende zyn dien volgende ter voorsz. vergaderinge gelesen, ten eersten de requeste gepresenteert by Syon Lus zelffs. Ten tweden, de requeste gepresenteert by Jacques de Villers, Taeffelhouder in den Hage mit de brieven t' zynen gunste den XV^en. Mey geschreven by Burgemeesteren ende Regierders van 's Gravenhage. Ten derden de request gepresenteert by Jan Franchoys Sufio, Taeffelhouder binnen der Stadt Rotterdam; mit de brieven t' zynen faveur geschreven by Burgemeesteren ende Regierders aldaer, van den XVI^en. Mey XCVIII. Ten IIII^en. de request overgegeven by George Baleotis mit de extracten uyt zyne brieven van Octroye by die van Haerlem, ende die van der Goude. Ten V^en. de request overgegeven by Joris Mol, Taeffelhouder binnen Alcmaer. Ten VI^en. de request overgegeven by Emanuel Coleth, Tafelhouder tot Wyc te Duerstede, daer bygevoucht zynde zeeckere zyne voorgaende request by hem tot gelycken fyne overgegeven metter Apostille van den VI^en. Novembris XCVII. Ten VII^en. de request overgegeven by Pr. Caenge, Coopman Piemontoys. Ten VIII^en. de request overgegeven by Nicolyn Salisotis, ende ten IX^en. ende laetsten de request overgegeven by Jacques Mol, Cassier ende Dienaer van de Weeskinderen van Za. George Genevre, in zyn leven Taeffelhouder tot Delff: Ende in beradinge geleyt zynde mit wien men verstont te handelen, ende op wat conditien, hebben die van de groote Vroetschappe alle 't zelve geleyt tot laste van de voorsz. van de Gerechte, omme daer inne te doen ende handelen mit zoedanigen persoon, ende op zulcke conditien, voorwaerden ende bespreecken, als de zelve ten meesten dienste ende minsten quetse van deser Stede, ende van de armen bevinden zullen te behooren.

Uit de Papieren van den Heere N. N.

VAN

VAN DE NERINGEN EN DEN KOOPHANDEL.

De Regeerders der Stad Leyden besluiten tot welzyn van den Koophandel, dat de obligatien in den Stapelcourt van Engeland, zooveel magt zullen hebben, als hunne Schepenen brieven: In 't jaar 1421.

Groot Charterboek IV. Deel pag. 611.

De Hertog van Bourgonje geeft aan die van Leyden Vryheid, om het bedrog, in 't bereiden der lakenen gepleegd, te weeren, en de schuldigen te straffen. Den 11. October 1434.

Groot Charterboek IV. Deel pag. 1054.

Oudste instelling tot bevordering, en onderhouden der Lakenneringe te Leyden.

Den 14. *Augusti* 1363.

Soo wie Laken verkoopt, die selt leveren in des Komans herberge, ende daer doen stryken, ende nergent anders.

Item, wie binnen Leyden wolle laken verkoft, by heele laken, off by halve, die selse verkoopen by den Makelaars, dier die Poorte toe settet, en doen sweeren.

Item, soo wie syn laken, of naem van den raem, ten waer zegelt gave goet, ende bezegelt van des poorters zegelair, verbeurde &c.

Wie valse laken maakt binnen der vryheden van Leyden, of die valse lakenen te Leyden brocht binnen der poorte te Leyden, dat laken selmen bernen, sonder wederseggen.

Keuren ende Ordonnantie op de Lakenreederye, en Volderye des jaers 1363.

In den name Gods amen: Want Scout, Scepenen, ende Raide der Steden van Leyden, willen aensien, ende myenen gemeen gout ende oirbair der Stede, dair die Stede mede regiert mag werden in vreden, ende in eeren, welc gemeen hoet sprutende, ende merende is van regimente, ende beleyde die gemeente, die gedeelt is in Steden ende alrehanden ambocht: So hebben wi nu ter tyt gecoert, ende geordineert alrehande punten, ende boeten dair toe geset, ter oirbair des gemeens goets van onser Stede van Leyden, rakende van Laken-reders; want hem vele van der gemeente dair mede generende syn, ende eerst van den Volres.

Nyemant en sal binnen der Vryhede van Leyden vercopen ter snede ander laken, dan altemaal gecrompen, die dair brouckich in gevonden worde, verbeurde XII. ß.

Item, wat Knape van den Volres meer te commen ghinghe dan eens dages, wtgenomen een laken te broyeren, die verbeurde XII. ß. Ende diet broyert wil hebben, die sel comen mitten laken te comme des ochtens eer die Knapen uten comme gaen.

Item, so wes laken van XL. ellen comt te vollen III. ellen breet, eerment vollet, of dair boven, dair selmen of gheven XXV. Vlaemsche groten, die sellen hebben die Meesters XI. groot, die Knapen XIIII. groot, ende diet niet en dede, ende meer eyschede, verbeurde XII. ß.

Item, wes laken van XL. ellen comt te vollen min dan drie ellen breet, dair sel-

selmen of hebben XIIII. ß. payts (1), des sellen hebben die Meesters IX. groot, ende die Knapen XII. bi der boete van . . ß.

Item, elc gespan, die en sellen niet meer maken dan binnen twee werke dage, een laken, soe wier meer makede . verbeurde XII. ß. Ende waert langher dan XL. ellen, dair sellen die Meesters, ende die Knapen hair loon off hebben, nadien dattet beloipt an den laken van XL. ellen.

Item, so wie van den Volres in enighe meesterye binnen Leyden wrochte, voir datmen die dach-clocke lude, of savonts by Kairssen, verbeurde XII. ß.

Item, so wie heilige dage laken voude, of wtreyde, verbeurde XII. ß.

Item, so wat Knape van binnen Leyden, die buten ghingen werken, anders dan in vryen Steden, ende weder in quame, ende weder wilde werken, soe wanneer hy te comme gaet, so is hi schuldich den ambocht XXVI. deniers.

Item, wanneer een Knape van buten, binnen der vryhede werken sall, ende betoich heeft van twien Knapen, of mit synen ede houden wil, dat hi lest in vryen Steden gewrocht heeft, die mach werken, ende en wil hy des niet doen, so wanneer hy dan te comme gaet, so is hy schuldich den ambocht XXVI. deniers.

Item, so wat Knape wt syn beslegen loon ghinge, ende begonne werc, eer hyt volmaect hadde, jegens den Meesters wille, ende moede, verbeurde XII. ß.

Item, wanneer een Meester wtrekent enen Knaep niet meer mit hem te werken, so sel hi dien Knaep opleggen syn verdiende loon, of des Knapen moede hebben, so des niet en dede, verbeurde XII. ß.

Item, so wat Meester den Knaep alle Saterdage hoir verdiende loon van der voirgangender weke niet en gave, of horen moede niet en hadde, ende die Knape dat dien Gesworen toghede, ende dat den Gesworen condich is, die Meester verbeurde XII. ß.

Item, wanneer dat een Knaep van buten tot enich Meesters huse, een laken of twee gemaict hadde, ende hi dair niet meer te doen en hadde, ende wech vairdich wair, so sel die Meester wtreyken den Knaep syn loon tot synre vermaninge bi XII. ß.

Item, wat Knapen een laken maicten, dat gelaict worde by twie Knapen, dier 't Gerecht toe set, bi horen eede, elc van dien Knapen verbeurde XVIII. ß. Ende wair dat sake, datter een van den tween gecoren Knapen voorsz. wt wair, dier dan thuys bleve, die soude een anspreken van den Gerecht, ende die soude dat Laken prisen of laken.

Item, so wie van den Volres brokich vonden worde, in dese bourch coeren, of die dede enigherhande sake die onredelic, of onstandelic waren, ende dair of begrepen, of beschuldicht vonden worde van den Gesworen, die en sel na die besculdinge niet werken, eer dat hi verbetert heeft, by den Gerecht, ende den Gesworen by XII. ß.

Item, so wie dat ambocht leren sel, die sel geven, als hi eerst te comme comt, XII. ß. II. deniers, den ambocht in huegheniſse zynre Knaepscip, ende onser Vrouwen op die brugge, IIII. ℔. was (2).

Item, so sel elc Meester een Knaep geven onser Vrouwen alle Saterdage ₰. Hollants, dies niet en dade verbeurde XII. ß.

Ende want die Draperye ene goede neringe is binnen Leyden, so hebben die Rechter mitten Scepen, by rade der vroeder lude van Leyden gekuert, so wat Meester die volrye hout binnen Leyden, ende Knapen van vollen, die onse poorters sien, dat sy wtreden, ende wtmaken sellen sulc laken, als sy ontfaen hebben, ende voirt hoir ambocht te hantieren mit sulken loon, als gecoirt is ten naesten weeke dage, ende so wie des niet en dede, ende dat Scepen ter wairheyt vonden, die verbeurde syn poort-recht, ende een jair syn neringe. Ende wair dat enich Meester, of Knaep dair vollen, die onse poorters niet en wair, ende syn ambocht niet en hantierde, als voorsz. is, dien verboden wy die Stede III. jair.

Ende dese Coir is gemaect op Sinte Louys avont, in 't jair LXIII.

Uit een zeer oud Keurboek der Stad Leyden, omtrent het jaar 1300.

(1) payments. (2) *Verstaa* Wasch tot Kaersen.

Volgens een MS.-Keurboek van den jaare vyftienhonderd vyfenveertig, vermogten geen Volderyen aan de voornaamste wateren der Stad te zyn, als aan den nieuwen en ouden Ryn, op de Hooygraft, Steenschuur, noch Oude Vest, op de boete van vyfentwintig-duyzend steens, XXIIII. plakken voor elk duizend, en de Volderye te vernietigen, op gelyke boete.

De

De Overste, en anderen van den Stapel van Kales, maaken verdrag met die van Leyden, over den handel der wollen, en wolle vagten, voor altyd duurende.

Den 28. *April.* 1446.

Universis & singulis presencium continenciam inspecturis vel audituris, Major, constabularii ac societas mercatorum Stabule Calesiensis, salutem in eo qui est omnium vera Salus. Cum Scultetus, Burgimagistri, Scabini, ceterisque opidani & in cole opidi Leydensis in Hollandia, dudum anno Domini M. IIII^c. XLIIII. mensis Octobris, die decima octava, Heynricum Reyneri, & Johannem Ghysberti, opidanos Leydenses Ambaciatores & Commissarios suos propter quasdam ordinaciones in dicta Stapula Calesiensi ante hec tempora factas, per quas ipsi asserbant se opidanos qu . . suos ac incolas dicti opidi Leydensis artius aliis dicte Hollandie aliarumque parcium cismarinarum mercatoribus ad dictam Stapulam mercandizacie causa confluentibus gravatos pro eo, quod ipsi lanas vel pelles lanitas ad eorum libitum ibidem emere non potuerunt, prout alii aliorum opidorum & villarum illuc venientium licite fecerunt & inpune, ad nos destinaverant ad tractandum & consendum amicabiliter nobiscum super premissis, tandem post certas mociones & colloquia inter nos de Stapula ceterosque ejusdem mercatores ex parte nostri ad hoc deputatos, & dictos Commissarios opidi Leydensis de premissis habita die vicesima tercie mensis prædicti appunctuatum erat concordatum & inter nos & dictos Commissarios opidi Leydensis predicti conclusum ac certum exinde appunctuamentum ad certum tempus in eo notatum tunc duraturum confectum & ordinatum p . . . . quidem appunctuamenti quia ad certum tempus in eo notatum tum ca . . . . duraturum expiracionem honorabiles & circumspecti viri Magister Henricus uten Hove, Consiliarius illustrissimi Principis Domini Ducis Burgondie, & Wilhelmus de Lewen, opidanus Leydensis, speciali favore, que ad opidum Leydense ejusdemque opidanos ut nobis significaverunt habebant moti ac etiam, ut favorabilem amiciciam inter nos & dictum opidum Leydense hactenus habitam magis crescerit & perpetuis durare posset, temporibus ad renovandum & continuandum pretactum appunctuamentum & quod ad certum tempus tum (1) ea t... duraturum, ut esset perpetuum & nulla temporis seu termini determinatione limitatum nobiscum ex parte dicti opidi Leydensis tractare & conferre petierunt. Super quibus per aliquos mociones & colloquia desiderative inter nos de Stapula ceteresque ejusdem mercatores ex parte nostri super premissis comitare deputatos & dictos Magistrum Henricum uten Hove, & Willelmum de Lewen, opidanum Leydensem, ex parte dicti opidi Leydense habita & tractata ob mutuam & specialem amicitiam inter nos, & dictum opidum Leydense, ejusdemque opidanos & incolas hactenus firmiter continuatam & in futurum, ut speramus jugiter duraturam ac etiam ob specialem favorem, quem ad dictos Magistrum Henricum, & Willelmum de Lewen, animo in deficienti gerimus appunctuatum est & concordatum ac firmiter inter nos & dictos Magistrum Henricum & Willelmum de Leweri, ex parte dicti opidi Leydensis conclusum, & per nos presencium per tenorem concessum, die septima mensis Aprilis, anno Domini M. IIII^c. XLVI. quod de ceteris inperpetuum & perpetuis futuris temporibus mercatores dicti opidi Leydensis ad dictam stapulam causa mercandizandi confluentes & de cetero venientes, erunt ita liberi & ejusdem condicionis ad ibidem emendum lanas vel pelles lanitas ad eorum libitum, prout alii mercatores aliorum opidorum & villarum cismarinorum ad eandem Stapulam pro causa predicta advenientium facere jam sunt consueti proviso semper, quod si mercatores, opidani dicti opidi Leydensis, seu ejus incole, dictam stapulam causa emendi lanas & pelles lanitas causa guerre vel alia necessitatis causa visitare non possent, quod tunc demum appunctuamentum & concessio nostra eas non arctabunt nec obligabunt, donec iterum absque aliquo prejudicio & discrimine licite possent dictam stapulam visitare, & quod presens appunctuamentum & concessio nostra nullo tempora futuro cedent in prejudicium aut diminucionem aliquorum contentorum in appunctuamentum ante hec tempora inter Stapulam predictam & dictum opidum Leydense factum & con.

(1) *vel* termini.

conclusum ac sigillo dicte stapule & sigillo dicti opidi Leydensis munitum ullo modo, que quidem appunctuamentum & omnia & singula in eisdem contentum volumus roboris firmitatem & vigorem inviolabiliter semperque tenere & servare cum affectum presentibus appunctuamento & concessione nostrum non obstantitus. In cujus rei testimonium sigillum dicte stapule nostre presentibus duximus apponendi. Datum anno Domini M. IIII^{C}. quadragesimo sexto, mense Aprilis die vicesima octava.

Privilegieboek der Stad Leyden A. pag. 109. en 110.

Uitspraak van den Hertog van Bourgonje over de verschillen, die zyn Tollenaar van Greveninge met die van Leyden hadt, wegens verzuim van den tol der wollen, te Kales gekoft, te betaaalen.

Den 4. *February* 1450.

Phillips, by der gracien Goids Hertoge van Bourgongnen, van Lothryc, van Brabant, ende van Lymborch, Grave van Vlaenderen, van Artois, van Bourgongen Palatin, van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant, ende van Namen, Marcgrave des heyligen Rycx, Heere van Vrieslant, van Salins, ende van Mechelen, allen den genen die desen brieff zullen zien of horen lesen, saluyt. Alsoe eenen sekeren tyt questie ende geschille gestaen, ende geweest zyn tusschen ons, ende Jan Arnolphin, als onse tolnair ende ontfanger tot Greveningen, an d'een zyde, ende onser Stede van Leyden, van enigen hoiren poorteren wegen, die voir dese tyt tot Calis om wolle ende vachten gevaren hebben, an d'ander zyde, roerende die voirsz. questie ende geschille van zekeren afterstallen, brueken, ende penen, die de selve hoere poerteren noch sculdich wesen, verbuert ende gebrueckt souden hebben, overmits dat zy mit hair wolle, ende vachten, te Calys gecoft, voir by onsen tolle tot Grevenigen tot veelstonden gevaren ende geleden hebben, sonder 't recht van onsen voirsz. tolle aldair te betalen, gelyck dat behoirde, na der ordinancie by ons in den selven onsen tolle gemaict, te weten: dat onse ondersaten van Hollant van elc scarpelgier wolle, tot Calys gecoft, lydende voir by onsen voirsz. tolle tot Grevenigen, betalen souden drie saluyten, ende van elc duysent vachten vier saluyten. Ende want die voirnoemde onse Stede van Leyden, by enigen huere gedeputeerde ende macht boden, hier om by ons gesent, van alle die voirscreven questien, ende geschille, ende van al datter ancleeft, zo wael van allen den afterstallen, die enige hoere poorteren, of inwonende, overmits den toll, die zy voirby Grevenigen, of dair doir te water, of te lande hoir wolle, of hoir vachten voerende, ondragen, onthouden, of niet te vollen betaelt en hebben, noch sculdich zyn mogen, zeder den tyd dat die voirsz. onse toll aldair eerst opgeset is geweist tot den dage van heiden, als van allen brueken ende penen, die dair an verbuert ende gebrueckt mogen wesen mit Meister Gautier van der Mandele, Proist van onser Vrouwen Kercke tot Brugge, onsen Raid ende bewairre van onsen heymeliken penningen, ende mitten voirgenoemden Jan Arnolphin, in den name van ons, ende wt onsen sonderlinge bevele, overcommen, ende verenicht zyn, ende mit himluden gecomposeert, ende gedadinct hebben om die somme van vyfhondert pond grooten onser Vlaemscher munten eens wechdragens, die twee hondert pond grooten dair of tot onsen profyte, ende Meister Gautier voirnoemt ons rekeninge dair van doen sal, ende die andere drie hondert pond tot Jan Arnolphins behoif voirsz. alsо hy onse voirsz. tolle tot Grevenyngen in pachte van ons houdt mit voirwaerden, wairt dat hier namaels enige poorteren off inwonende onser voirsz. Stede van Leyden in 't voirsz. recht van onsen tolle voirnoemt te betalen yet gebreucten, dat dat alleen opten misdadigen, ende dair sculde toe hebben zullen, verhaelt sal worden ende op niement anders. Die welke somme van vyfhondert pond grooten voirsz. onse Stede van Leyden voirnoemt, den voirsz. Meister Gautier, ende Jan Arnolphin by wille, weten, ende consent van ons wael duechdelic, ende geheelick wtgereyct, ende betaelt hebben, ende dair of wy ons wael ende te vollen vernuecht kennen.

Soe

Soe is 't, dat wy voir ons, ende voir onsen erven ende nacommelingen goet, vast, gedadich, ende van waerden houdende, die voirsz. composicy ende dadinge onser voirnoemde Stede van Leyden, ende allen hoeren poorteren ende inwonende quytgescouden, gevryet, ende geabsolveert hebben, quytscelden, vryen, ende absolveren wt sonderlingen gracien, also verre als 't noot is, mit desen onsen brieve van alle dat die voirsz poorteren, of inwonende van Leyden ons, of onsen Ontfangeren, ende tolnaeren tot Greveningen, zeder der tyt dat de selve onse tol, tot Greveningen gestaen, ende geweest heeft tot den dage van heden, datum dies briefs onthouden, of ondragen, ende na inhoudt onser voirsz. ordinancien niet te vollen betaelt en hebben van hoeren wollen ende vachten, die zy zeder den voirsz. tyt te Calis gecoft, ende voir by onse voirsz. tolle tot Greveningen gevoert hebben te water, ofte te lande, ende van alle dat dair angebrueckt, verbuert, of misdaen mach wesen. Ende hebben geloift, ende geloven mit desen selven onsen brieve voir ons, ende voir onsen nacommelingen onser voirnoemde Stede van Leyden, horen poorteren off inwonende nymmermeer, noch te geen tyden enige moynisse, letsel, of belastinge vorder te doen, ofte laten geschien om der saicken wille voirsz. of om yet dat dair an cleven mach, als van der tyt voirleden, alleenlic, ende alle sonder argelist, imposerende hier op ewige scilentie onsen Procureur, ende allen anderen onsen dieneren. Ombieden dairom ende bevelen mit sonderlinge aernste onsen voirsz. tolnaer tot Greveningen nu zynde, of die namaels wesen sal, ende allen anderen onsen Rechteren, dienaeren, ende amptluyden die 't angaen mach, ende een ygelick van him, dat zy der voirnoemde onser Stede van Leyden, ende hoeren poorteren, ende inwonende, dese onse gracy, quytsceldinge, vryenisse, ende absolvency alsoe, ende nader vormer ende manieren boven verclaert doen, ende laten rustelic, vredelic, ende ewelic genieten ende gebruycken, sonder hem enigen stoot of letsel dair en tegen te doen, of te laten geschien in eniger wys, off in wat manieren dattet zy, want ons aldus gelieft, ende willen dat geschiede. In oirconden van desen, soe hebben wy onsen zegel hier an doen hangen.

Gegeven in onse Stede van Brugge opten vierden dach in Februario, in 't jair ons Heeren duysent vier hondert ende vyftich.

Aldus geteykent :

By mynen Heere den Hertoge.

A. de la Poorte.

Privilegiebock der Stad Leyden A. pag. 111. *versa en* 112.

Verdrag van den Tollenaar te Greveninge met die van Leyden, over den tol van de Wollen en Wollevagten te Kales gekoft, enz.

Den 16. *February* 1450.

Ic Jan Arnulphyn, coepman van Luks, tolnaer ende ontfanger myns genadichs Heren van Borgoingen tot Greveningen, doe cond allen luyden, dat die Stede van Leyden, by enige hoere Gedeputeerde ende machtboden mit Meister Gautier van der Mandelen, Prooft van onser Vrouwen Kercke tot Brugge, Raid myns genadichs Heeren voersz. ende bewaire van zyne heymelike penningen, wt sonderlinge bevele myns genadichs Heeren voirnoemt, ende mit mi overcomen ende verenicht is, ende mit ons gecomposeert ende gedadinct heeft van hoere coopluyde ende poorteren wegen, die voir dese tyt tot Calis om wolle ende vachten gevaren hebben, ende allen anderen poorteren tot Leyden, diet ancleven mach, van allen afterstallen, die enige hoere poorteren, of inwonende overmits den toll, die zy voir by Greveningen, of dair doir te water, of te lande hoir wolle of vachten voerende, ondragen, onthouden, off niet te vollen aldair betaelt en hebben, na der ordinancie by mynen genadigen Heere in zyne voirsz. tolle gemaict, te weten, dat zyn ondersaten van Hollant, van elc scarpelgier wolle tot Calis ge-

gecoft, lydende voir by den voirsz. tolle tot Grevelingen, betalen souden drie saluten, ende van elc duysent vachten vier saluten, noch sculdich zyn mogen zeder den tyt dat die voirsz. tolle aldair eerst op geset is geweist, tot den vierden dag van deze jegenwoirdige maent Februario anno vyftich. Ende desgelycx oic mede van allen brueccken ende penen, die dair an verbuert, ende gebrueckt mogen wesen, om die somme van vyfhondert pond grooten Vlaemscher munten eens wechdragens, die tweehondert pond grooten dair off tot myns genadichs Heeren proffyt, ende die andere driehondert pond grooten tot mynre behoeff, mit voerwaerden, wairt dat hier namaels enige poorteren, off inwonende der Stede van Leyden voirsz. in 't voirsz. recht der tollen voirnoemt te betalen, gebrueckten, dat dat alleene opten misdadigen, ende dier sculde toe hebben zullen, verhaelt zal worden, ende op niement anders. Ende want die selve Stede van Leyden Meister Gautier voirnoemt, ende my, by wille, wete, ende consent myns genadichs Heeren voirsz. van den voirsz. vyfhondert pond grooten duechdelic gehelit, ende wel vernuecht heeft, te weten: die tweehondert pond dair off in gereeden gelde, ende die ander driehondert pond mit obligacie brieven onder der selver Stede zegel. Soe is 't, dat ic Jan Arnolphyn voirsz. geloift hebbe in goeder trouwen, ende gelove mit desen selven brieve, voor my, ende mynen erven, ende nacommelingen, dese voirsz. compositie ende dadinge Stad, vast ende van wairden te houden tot ewigen dagen van alsoe veel als 't my ancleven mach. Ende der voirsz. Stede van Leyden hoiren poorteren, of inwonende nymmermeer, noch tot ghenen tyden, enige moynisse, letsel, hinder, of belastinge te doen, of te laten geschien om der saken wille voirsz. of om iet datter ancleven mach, zo verde alst my angaet, noch vorder yet te eysschen, dan die voirsz. obligacy brieff van driehondert pond grooten, die ic van der voirsz. Stede van Leyden hebbe, begrepen heeft, alle dinc sonder argelist.

In oirconde van desen, soe hebb ic Jan Arnulphyn voirsz. desen brieff mit myn hanteyken hier onder geteykent, ende myn zegel hier angehangen, in 't jair ons Heeren duysent vierhondert ende vyftich, opten zestienden dach in Februario.

Aldus geteykent:

J. Arnulphyn.

Privilegieboek der Stad Leyden A. pag. 113.

De Regeerders van Leyden stellen orde voor hunne Kooplieden, die op de Jaermarkt van Deventer met hunne Lakenen reizen zullen, hoe zich aldaer te moeten gedraagen.

Den 13. *November* 1473.

WY Schout, Burgermeesteren, Scepenen ende Rade der Steede van Leyden, doen cond allen luyden, ende bysonder den Poorteren, ende Inwoonende van Leyden, die mit horen comanscippen van den Lakenen, die de jaerlyckse marcten van Deventer versoecken, ende aldaer naeder gewoonten, ende ouden haircomen ter halle, ende te stalle schuldich zyn te comen, als dat wy in den naeme van der Stede, om gemeenen oirbair ende profyte der gemeenen Comanschap van den voosrz. Laeckenen overdragen, geordineert, ende gesloten hebben, om die ordinancie van der comanscippe op den stallen te houden in die Deventer merckten, gelyck, ende in der manieren als hier nae volcht.

Eerst, wie vyffentwintich halve Laeckenen heeft in enen pack, of tot dertich halve Lakenen toe, die sal hebben een stal.

Item, wie heeft vyftich halve Lakenen sal nemen twie loten, maer des sal hy een lot mogen hebben, ende dat ander weer inwerpen.

Item, wie heeft vyff ende tseventich halve Lakenen, die sal hebben drie lote, ende sal daer twie af houden, ende een weder inwerpen.

Item, soo wie dat heeft hondert halve Laekenen, die sal vier lote nemen, ende die drie loten houden, ende 's vierde los weder inwerpen.

Item,

Item, wie dat heeft hondert ende vyftich halve Laeckenen, off daer boven, die sal hebben ses loten, des sel hy houden vier lote, ende twie weder inwerpen.

Item, nyement en sal meer Laeckenen in die halle brengen, dan op zyn gelote stalle behooren te staen.

Item, alle Laeckenen sullen comen ter halle, ende ter stalle, nae inhoudt der Kuere.

Item, wair yement die in eenich van desen puncten overhoerich worden, off contrarie deden, dat sal men corrigieren byden meesten omme seggen van den Gerechte sonder verdrach.

Item, soo en zal geen poorter van Leyden tot Deventer enige Lakenen vercoopen, die marcte en sal gedaen wesen, ende die Leydsche Laeckenen sullen uter halle wesen die vercoft zyn, ende wat Lakenen dat naer der merct vercoft worden, ende daer niet jegenwoirdich en waren, die Laeckenen selmen binnen Leyden leveren den coopman diese gecoft heeft, off zyn gewaerden boede, ende nergent anders op correctie van der Stede.

Item, worde eenich poorter bevonden, die zyn Lakenen tot Deventer settede, off dede setten onder een ander coopman om die buyten der halle te vercoopen, die selmen corrigeeren by den meesten ommeseggen van den Gerechte.

Item, soo en selmen geen Lakenen tot Deventer ontslaen (1) anders dan in der Lakenen halle, ende sullen ontslegen, ende opgeset wesen voor 't sluyten van der halle.

Item, salmen die halle ochtens opsluyten te achten, ende toesluyten te tienen, ende nae middage salmen die halle opsluyten te twien, ende weder toesluyten te vieren, soo wie van den poorteren niet uyt en ghinge, als men sluyttet, ende de sluytinge driewerff geroepen is, soo salmen die halle sluyten, ende die dair in gesloten waer, sal daer in blyven tot dat men die halle weder opsluyt, 't sy ochtens, off avents, ende dat by ordinancie van den Homans.

Item, sal een yegelyck poorter, ende inwoonende van der Stede, die de voorscreven marte mit horen Lakenen versoecken, den Hoomans, die in de marcte van Deventer geset sullen wesen, voldoen, ende betaelen binnen de voorscreven Stede van Deventer hoir stalgelt, ende tolle, eer dat die Homans van dair scheyden, op correxcie van der Stede.

Item, sullen die Homans van der voorsz. marcte altyt binnen acht dagen, nae dat zy van hoir reyse thuys gecomen zyn, sulcke breucken, ende ongehoorsaemheyt, als in der selver marct gesciet zyn, den Gerechte in gescrifte over leveren, om dat te corrigeeren, ende te rechten, als dat nae gelegentheydt der saecken behooren sal.

Item, waer yement, die den Homans yet misdede mit woorden, of mit wercken, dat soudemen aen dien corrigeren gelyck oft aen den Gerechte gedaen, ende gesciet waer, sonder verdrach.

In kennisse der waerheyt, soo hebben wy desen brieve besegelt mit der Stede zegel van Leyden, die wy dagelycks gebruycken, hier aen gehangen, in 't jaer ons Heeren duysent vierhondert drie ende tseventich, opten dertienden dach in November.

Privilegieboek der Stad Leyden B. pag. 225. versa en 226.

(1) *Mogel.* uitslaan.

Verdrag tusschen die van Haarlem, en die van Leyden, ten voordeele van de Lakenberyderye gesooten, en door de Regeerders bekrachtigd.

Den 27. February }
En 29. November } 1548.

In de naevolgende manieren syn de Waerdeyns der Stede van Haerlem ende Leyden, tot vorderinghe der neringhe van de draperye der selver Steden, metten anderen geaccordeert ende overcommen.

In den eersten, dat geen Calisvaerders van beyde die voorsz. Steden en zullen uytvaeren omme te coopen eenighe vellen oft wolle tot Calis, dan mets d'eene den anderen daer off adverterende veertien daghen eer zy vuytreysen zullen, ten eynde zy te saemen, ende gelyckelyck heuren reysen, ende cômanscepen sullen mogen bestaen.

Item, dat tot Calis eenen igelicken hem houden sal aen den Coopmans, ende partyen daer aen zy by lotinghe, oft accorde gevallen zullen zyn, omme te voorsien van alle prejudicie.

Item, sullen altyts die van Haerlem hebben drie, jegens die van Leyden vier vellen.

Item, soo wes partyen eenich der voorschreven Steden toegevallen zal zyn, 't zy by lotinge, oft accorde, sal altyts blyven tot behouff van de selve Steden, sonder dat d'andere de selve partye van vellen in 't geheel, oft in deel zal mogen coopen, oft daer nae staen omme te coopen, directelyck, oft indirectelyck in eeniger manieren, al waert oock zoo dat die gecommitteerde van der Stede, die de voorschreven partye toegevallen is, als vooren scheyde van Calis, ende de selve partie aldaer liet verblyven.

Item, en sullen die van Leyden egeensins hinderlyck zyn den voorschreven van Haerlem in 't coopen, off duen coopen van de middelcoods.

Ende waert dat den selven van Leyden, by lootinghe, deelinghe, oft toevindinghe van den Staepelaers, toegevallen waeren eenighe pocquetten middelcoods, sellen sonder eenige zwaricheyt den voorschreven van Haerlem alle de selve middelcoodts overduen, ende geheel laten volgen, mits dat zy evenveel pocquetten daer jegens zullen behouden, half kestenen, half lynsay.

Ende of daer meer kestenen ende lynsay in de Vloet waren voor hem beyden, sullen dat te saemen coopen ende deelen half ende half.

Soo sullen insgelycx mede die voorschreven van Leyden deelen jegens die voorschreven van Haerlem, 't gundt meer bevonden sal werden an middelcoodts, dan de selve van Leyden an kestenen ende lynsay voor heure portie ontfangen sullen hebben, zulcx dat by de voorscreven Steden, in elcke reyse sullen evenveel pocquetten thuys brengen.

Item, off die van Haerlem eenighe synder wolle costen dan middelcoodts, daer aen en sullen de selve van Leyden egeene part, nog deelinghe hebben, oft hem dies becroenen.

Zoo en zullen oock mede de selve van Haerlem egeene part, lotinge, noch deelinghe hebben, indien de voorschreven van Leyden eenighe grover wolle coften dan kestenen.

Ende dit al, ende elcke point van dien optie peyne van III^{C}. ₶. staerlincx, ende de verbeurte van 't guedt, dat men sal t'allen plaetsen, stroomen, ende wateren mogen aenvaerden ende houden, als vry eygen guet, sonder eenige vorder rechtsplegingе daeromme te duene, ende te verhaelen de selve penen, indien die vallen op, ende aen de eerste ende gereetste gueden van de voorsz. Calisvaerders, ende Gecommitteerden mit alsulck recht, ende executie, als de Gecommitteerde van de voorsz. andere Steden dat best gelieven sal.

Ende alle dese voorschreven articlen sullen de Waerdeyns voorschreven elcx in heure Stede, den Gecommitteerden omme tot Calis te reysen, t'elcken reyse, eer zy vuyt reysen, voorhouden, ende deselve duen beloven aen heuren handen opte voorsz. verbeurte ende penen, de voorsz. articlen t'onderhouden, te volcommen, ende hem daer nae te reguleren.

In kennisse van desen, hier van gemaect twee gelyeke acten oft brieven, daer off de Waerdeyns der voornoemde Steden van Haerlem d'eene, ende de Waerdeyns der Stede van Leyden d'ander mit heure selfs handtschriften gesubsigneert hebben.

Ende omme alle meerder kennisse ende vasticheyts wille, soe hebben die Burgemeesteren van beyde de voorsz. Steden avoyerende, approberende, ende vestigende dese voorschreven overcomste ende accorde, den zegele ten saicken der selver Steden, daer beneden an gehangen den XXVII^{en}. dach in Februario, in den jaere XV^{C}. acht ende veertich, nae 't gemeen schryven.

Ende buyten opten rugghe stont geschreven :

Opten naest lesten dach Novembris XV^{C}. acht ende veertich, is ten overstaen

van

van Burgermeesteren, Waerdeyns, ende Gedeputeerden der Stede van Haerlem ende Leyden, hier onder genomineert, in den naeme van de gemeene Drapenierders binnen der selver [Steden] geprorogeert, ende gecontinueert d'overcompste, ende accorde in 't blanck van desen verclaert voer den geheelen jare XV^c. ende negenen veertich, onder verbant ende beloftenisse ten byden zyden gedaen van 't onderhouden, ende volcommen alle poincten ende articlen optie peynen, ende anders, als dat in 't blanck geschreven ende verclaert staet.

Gedaen tot Haerlem, Presentibus Gherryt Steffenszoon, Meester Pieter van Foreest, Burgermeesteren, Willem Hermanszoon Ramp, Bertholomees Jacobszoon, ende Jasper Willemszoon, Waerdeyns, mitten Persmeesteren, ende andere Drapenierders van Haerlem. Claes Adriaenszoon, Burgermeester, Meester Claes de Wilde, Schepen, Jacob Janszoon Deyman, Secretarys, Mees Gerbrantszoon, ende Arent Gerrytzoon, Gedeputeerden van de Stede van Leyden. In kennisse hebben Jacob Janszoon Deyman, Secretarys, in den naeme, ende van wegen de selve Stede van Leyden d'eene, ende Aelbrecht Claeszoon Raet, Secretarys der Stede van Haerlem, vuyt bevel van zyne voorschreven Meesters, d'andere gesubsigneert mit heure handtschriften, ten dage ende jaere als boven.

Ende geteyckent:

Raet.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 231. *versa tot* 233.

De Regeerders van Leyden geeven twee hunner poorteren macht om met de gemachtigden van Haarlem, naar Engeland te trekken, en zoo wel aldaar, als met den Opperften van den Stapel te Calis, over den Koophandel der wolle te handelen, en te besluiten 't gene ten meesten diensten zoude strekken.

Den 11. *Maart* 1549.

Wy Schout, Burgermeesteren, Schepenen der Stede van Leyden doen condt eenen ygelycken, hoe dat wy luyden vervangende die gemeen Drapiers deser Stede, by advys, ende goetduncken van der gemeenre Vroetscepe ende Wairdeyns der selver Stede, geconstitueert, gecommitteert, ende speciael last ende bevel gegeven hebben, constitueren, committeren, ende geven speciael last mits desen Martyn Janszoon, ende Willem Willems Bouwenszoonszoon, Drapiers ende poorters deser Stede, omme mitte Gedeputeerden, ofte gheschicte in 't stuck van der Draperye van Haerlem te trecken tot Londen in Engelant, ende aldaer mit alder diligentie te solliciteren an den Ambassadeur der Keyserlyke Majesteit, Heer Fransoys van der Dilft, Ridder, 't accoordt van 't entrecours, ende 't gundt dies aengaende, tot voordeel ende vorderinghe van wederzyden geconcipieert, getracteert, ende gehandelt mach zyn, ende daer inne sulcx te benaerstigen, dat 't selffde ter effecte gebracht, ende daer off publicatie, ende openbaer kennesse gedaen mach werden. Authoriserende de voorschreven Martyn Janszoon, ende Willem Willemszoon te saemen, ende elcken van hem bysonder voorts mede, omme mitten oversten Meyer, ende coopluyden van der Stapele van Calis te besoingneren, ende conventien te maecken van coop ende vertieringhe van wolle ende vellen, zoo ten meesten nutschap ende oorboer van beyde der voorschreven Steden, voor dese jegenwoordighe aenstaende reyse sal dienen ende behooren. Ende voorts generaelycken ende specialycken in der zaecken van der Draperye, ende gemeene neringhe, al te doene wes zy volmachtighe ende gecommitteerde bevinden zullen oorbairlyckste, ende profitelyckste alomme gedaen, ofte gelaten te werden, ende zoo wes by hemluyden gedaen, gehandelt, gecoft, benaersticht, geschoncken moegelyck, ende geproponeert sal werden,

den, beloven wy in de qualite als vooren te hebben over goet, vast, gestadich, ende van sulcker macht, ende waerden, off wy dat selver in den naeme gelyck boven gedaen, gecoft, gehandelt, ende benaersticht hadden. Ende oft gebeurde, dat Godt almachtich verhoeden moet, zulcx dat die voorschreven Maertyn Janszoon, ende Willem Willemszoon, of eenich van hem, in de voorsz. reyse overquaemen eenighe groote siecten, oft inconvenientien, off dat heure persoonen, off goeden, tot deser commissie voorderinghe mede genoemen wesende, by arrestemente, oft gevangenisse, gehouden, beset, oft andersins becommert, oft verloren werden: Soo hebben wy oock in der qualite als vooren, van des voorschreven gemeen Drapiers wegen belooft alle costen, ende oncosten, vallende zoo wel ter oorsaicke van dien, als van den zaeicken originael, beroerende 't entrecours, ende contract van wolle, ende vellen, te draghen ende betalen tot gemeen laste van de zelfden Drapiers, zoo wel vuyte anstaende delinge, als andere delingen daer nae volgende, gelyck 't selfde by ons, mit eenige van de notabelste der Draperye, daer over geroepen, geordonneert, ende verclaert sel worden. Alle dinck ter goeder trouwe ende sonder arghe ofte liste.

Actum tot Leyden, onder 't segel ter zaecken der selver Stede hier angehangen opten elsten dach in Maerte, in 't jaer ons Heeren duysent vyffhondert negen ende veertich, nae schryven der Kercke van Vuytrecht, ende deser Stede.

Opte plycke was geteykent,

Ic Deynam.

Ende was besegelt mit een groen wasse zegel uythangende aen eenen dobbelen franchynen staert.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 234. versa en 235.

Uitspraak van den Prins van Oranje tot Vreede tusschen de Steden Delft, en Leyden, welke eerste Stad verschil met de andere hadt om 't belasten haarer bieren.

Den 2. Juny 1575.

Alsoe tusschen de Burgermeesteren ende Regierders der Steden van Delft ende Leyden, respective geschil geresen is, uyt saecke, dat de voorsz. van Leyden op alle bieren van buyten in der Stadt comende, daer onder mede begrepen syn die bieren tot Delft gebrouwen, thien stuvers op elcke tonne gestelt hebben boven den exchyse die men op alle bieren nu jegenwoordich heffende es, sustinerende die selve van Delft, daer mede vercort te worden, hem privilegie disponerende, dat hem bieren in eghene Steden van herwaerts over meer, ofte hogere en mogen werden bezwaert, dan de bieren binnen der selver Stede gebrouwen; ende ter contrarie die van Leyden, dat niet jegenstaende 't selve previlegie, sy luyden in vreetsamige possessie zyn van allen ouden haercomen, omme die uytheemsche bieren te mogen bezwaren, naer den noot binnen Leyden des vereysschende es: mits 't welc partyen dinplechtich geworden zyn voor den Provincialen Rade in Hollant, die omme redenen den Hove daer toe porrende, den saecke gelegentheyt gecommitteert heeft mit zyne Excellentie; Soo es 't, dat zyne Excellentie op als gehadt 't advys van den voorsz. Hove, niet geraden en vint, dat parthyen desen tegenwoordigen tyt geduyrende, jegens den anderen vordere sullen procederen, nemaer achtervolgende der gemeender Staten Unie disponerende, dat alle querelen tusschen de Hollantsche Steden sullen blyven berusten, 't welck omme alle vastheyt derselver unie, soe wel van ouden als nieuwen emergerende geschillen behoort verstaen te werden, alle eendracht, concordie, ende onderlinge goet verstant, ter conservatie 's 't gemeen Lants, ende crenckinge der vianden, sullen houden, ende dat daeromme die selve by forme van accoort, voor soe veele desen angaet, mitten anderen sullen overcomen, als dat de voorsz. van Leyden, omme hem grote notelicheyt daer sy jegenwoordich in zyn, hem zelven

zelven onder andere sullen mogen behelpen mitten voorsz. opgesetten exchyse. Soe lange die unie als nu by des Lants Staten tot nut, oorbaer, ende voordele selffs lant, ende resistentie der vianden gemaeckt geduyren sall, ende langer niet, sonder nochtans dat selve getrocken sal mogen werden in consequentie, ofte tot confirmatie van der possessie dien beroerende by hemluyden geallegeert, ofte tot prejuditie, ofte infractie van de voorsz. previlegie van die van Delft, daer inne partyen ten wedersyden blyven sullen in hem geheel, omme in tyden ende wylen dien aengaende voorts gedaen te werden, soe sy luyden te raede vinden sullen.

Gedaen ende gepronunchieert in den Rade van den Hove van Hollant, den tweeden Juny, anno XV^{C}. vyff ende 'tzeventich,

In kennisse van my,

[*Onderstont geteyckent*,]

Minnesanck.

Privilegieboek der Stad Leyden No. 50. pag. 199. versa en pag. 200. En Privilegieboek C. pag. 393.

Verdrag tusschen de Burgermeesteren en Regeerders van Delft, en van Leyden, over onderling verschil omtrent de Saeidrapiers van Leyden, en de Delffsche bieren gerezen.

Den 23. December 1595. en Den 6. January 1596.

Alsoo tusschen Burgermeesteren ende Regierders der Stadt van Delff, ter eenre, ende Burgermeesteren ende Regierders der Stadt Leyden, ter andere zyden, eenige geschillen zyn geresen, ter oirzaecke van de handelinghe by Burgermeesteren ende Regierders der Stadt van Delff aengegaen, mit Pieter Parmentier, Joris Stevin, Caerl Hengebaert, Maillairt Schavot, Erasmus Heusegue, Christiaen de Haene, Nicasius de Hane, Jan Vergelt, ende Gillis Bouchillon, Saeye Drapiers, binnen Leyden woonende, ende dat zy noch in handelinge souden staen met anderen Drapiers, daer over Burgermeesteren, ende Regierders van Leyden, als de neringhe ende welvaert der selver Stadt te zeer prejudiciabel, haer waren beclagende; daer jegens Burgermeesteren ende Regierders der Stadt van Delff haer waren beclagende, van dat Burgermeesteren ende Regierders der Stadt van Leyden, de bieren binnen Delff gebrouwen hoger mit exchysen, ende andere lasten waren beswarende, als de bieren binnen Leyden gebrouwen. Soo is 't, dat nae verscheyden vergaderingen, conferentien, ende communicatien tusschen den gedeputeerden der voorscreven twee Steden gehouden, eyntelyc tot onderhoudinge van alle goede eenicheyt, vruntschap, ende naegebuerschap, verdragen ende geaccordeert es, zulex hier nae volcht, te weten: dat Burgermeesteren, ende Regierders der Stadt van Delff, directelyc, noch indirectelyc selfs, ofte deur yemant anders, en sullen handelen, ofte doen handelen in eeniger manieren, ofte gedoogen gehandelt te worden, boven de voorsz. negen persoonen, mit eenighe hen geneerende mit de draperie, ende aencleven van dien, woonende binnen der Stadt van Leyden, daer onder mede begrepen de geene, die naemaels metter woone vuyte voorsz. Stadt Leyden zullen vertrecken, zoo lange de zelve haer woonplaetsse een jaer ende zes weecken buyten de voorscreven Stadt Leyden nyet gehouden en zullen hebben: behoudelyc, dat het genen van 't poortrecht, nyet gehouden en sal worden voor handelinghe, dyes en sullen Burgermeesteren ende Regierders der Stadt van Leyden, de voornoemde negen persoonen, mit Burgermeesteren van Delff gehandelt hebbende, nyet molesteren ofte bezwaren, in eniger manieren, ter oorsaecke van de selve handelinge, mits dat de zelve hen burgerlyck zullen dragen, ende overzulcx nyet en sullen mogen inducceren, ofte allicieren eenighe van de voorscreven neeringhe, omme mit hen-

 luy-

luyden te vertrecken, ende hen daer toe by eede aen Burgermeesteren van Leyden verplichten: behoudelyc, dat de zelve negen persoonen, geen verhinderinge en zal worden gedaen, omme mit hen uyte voorscreven Stadt van Leyden, by bequame middelen, tot vertreck te bewilligen, elcx vier wercgesellen, zelff geen Draeppiers wesende, mits dat zy Burgermeesteren van Leyden, voor haer vertrec, de zelve by name sullen overleveren, ende sullen Burgermeesteren van Delff, binnen thien daegen eerstcomende, aen Burgermeesteren van Leyden seynden copie authenticque van het contract met de voorscreven negen Drapiers gemaect. Ende hebben de Gecommitteerden der voorsz. twee Steden belooft, ende beloven by desen, nae den eersten January eerstcomende, de bieren in de voorsz. Steden gebrouwen respectivelyck nyet hooger mit exchyse, ofte andere lasten te beswaren, als haer eygen ingebrouwen bieren, ende dat zyluyden alle de voorscreven poincten elcx in haer regardt, getrouwelyc sullen onderhouden, ende doen onderhouden, zonder daer jegens te doen, ofte gedoogen gedaen te worden in eeniger manieren, op peyne dat den Contraventeur zal verbeuren, ten behouve van den armen van de andere Stadt, alsulcken pecunieele somme, als den hoogen Raedt van Hollandt zal arbitreren; ende boven dyen gehouden wesen te betaelen alle costen, schaden, ende interesten, by de andere Stadt te lyden, ende dat de Stadt, nyet gecontravenieert hebbende, nae de zelve contraventien, in het onderhoudt van desen accorde, nyet vorder en sal wesen gehouden, ende op dat desen vrundelicke handelinge des te beter mach worden onderhouden, zullen partyen aen de Gecommitteerde Raden van de Heeren Staten van Hollandt ende Westvrieslant, versoucken confirmatie van desen, ende hun by den Hoogen Rade in Hollandt, in den inhouden van desen laeten condempneren, daer toe zy luyden heure respective Procureurs, binnen veertien dagen eerstcomende speciale procuratie sullen overseynden. Des ten oirconden is desen by de Gecommitteerde der voorscreven Steden onderteyckent, den XXIII^{en}. Decembris, anno XV^{C}. vyfendetnegentich.

Ende was ondergeteeckent,

Jan de Groot, H. van der Duffe, P. van der Werff, Jacob Euwout, Bruyn, J. de Meer, J. de Baersdorp, Duyck, Hoogerbeets, J. van Hout.

Noch voorder in 't zelve bladt verso, stont geschreven:

De Gecommitteerde Raeden van de Staten van Hollandt ende Westvrieslant, gesien 't inhouden van 't voornoemde verdrach ende accordt, hebben 't zelfde, voor zoo veel in hen es, geconfirmeert ende geapprobeert, confirmeren ende approberen by desen.

Gedaen in den Haege den VI^{en}. January XV^{C}. zessentnegentich.

Ondergescreven:

Ter ordonnantie van de Gecommitteerde Raeden van den Staten.

Ondergeteeckent:

De Rechtere.

Privilegieboek der Stad Leyden D. pag. 131. verso en 132.

Verdrag van de Regeerders der Stad Leyden, met Pieter Adriaanszoon van der Werf, over het gebruik van zyne Kalander molen, tot handhaaving van de neringen.

Den 1. *Auguſti* 1601.

Burgermeeſteren, ende Regierders der Stadt Leyden, bevindende dat dagelycx veele ende verſcheyden greynen ende andere manufacturen naer Amſterdam gevoert werden, om aldaer gecalandert te werden, pretexerende de Coopluyden, ende Drapiers, die de zelve derwaers doen voeren, dat zy luyden hare goederen aldaer om drie ſtuvers conden doen calanderen, daer ter contrarie van elck ſtuck der voorſz. greynen, ende andere, die ter calandermolen gebracht werden, hemluyden binnen dezer Stede afgenomen wierde zes ſtuvers, ende mitsdien genootzaect waren ter dier oorzaecke haere goederen tot Amſterdam te doen voeren. Alle 't welck, zo de voorſz. Burgermeeſteren ende Regierders conſidereren, dat niet alleen ſoude ſtrecken tot diminutie van de coophandelinghe van de Stadt Leyden; mer dat daer door ooc wech genomen zoude werden alle verbeteringen in de voorſz. greynen genayet (1), ende vervolgens in cleynachtinge gebracht de Warandyſe, die, God loff, jegenwoordelyck alhier in goeden ſwangk zynde, buyten 's landts mede in goeder achtinge es. Soo eſt, dat de zelve, willende alle 't zelve voorcomen, ende met eenen voor zo veel in hem is beſorgen, dat de neringhe behoorlicken mach werden gedient, ende d'ingeſetenen dezer Stede om redelick loon geryft, verdragen, ende overeen gecomen zyn met Pieter Adriaensz. van der Werff, Vroetſchap dezer Stede, als dat de voornoemde van der Werff zal gehouden ſyn, zyn Calandermolen gaende te houden met zo veel paerden ende dienaers, dat de gemeente daer door ſal zyn geaccommodeert, ende daerentegens weder genieten te loon voor elc ſtuck greynen ende andere ſpecien, die binnen dezer Stede gemaect, ende haer loot ontfangen zullen hebben, vier ſtuvers; ten ware van eenige ſoorten minder tot dezen dage toe mocht zyn betaelt dan zes ſtuvers; in welcken gevalle voortaen insgelycx by hem daer van het loon zal werden vermindert den derden penning, uyt beſondert de cattoen fuſteynen, daer van betaelt ſal werden eene ſtuver twaelff penningen, ende daer buyten gehouden die ſorten van goeden, die nae date van dezen van nieuws gevonden ende gemaect ſullen werden, op 't loon van de welcke alsdan betaelt ſal werden, als Burgermeeſteren voorſz. ende de voornoemde van der Werff, in alle redelicheyt ſullen connen accorderen, blyvende 't loon van goederen buyten deze Stadt gemaect, t' zyner discretie; welverſtaende nochtans, dat voor al binnen goederen ſullen moeten werden afgecalandert, ende dat ten aenſiene van 't zelve de voernoemde van der Werff uyte beurſe dezer Stede voor drie eerſtcomende jaeren t' elcken jare ſal betaelt werden de ſomme van hondert ponden van XL. grooten 't ſtuck, des de voornoemde van der Werff, zynen erven, ende nacomelingen, ofte zyns actie vercrygende, gehouden werden, ooc nae den uytganck van de voorſz. drie jaeren, de neringhe, ende de goede luyden des begerende te doen dienen by de voorſz. Calandermoolen, om 't zelve loon van vier ſtuvers, ten ware de voornoemde van der Werff, zynen erven, off zyns actie vercrygende, nae de voorſz. drie jaeren genootzaect waren, 't zy dan om 't vercopen van huyſinghe, ſobere neringe, off andere gelycke merckelycke redenen, de voorſz. calanderneringhe ganſchelicken te verlaeten, 't welc de zelve ſulcx mogen doen, mits, daer uytſcheydende, aen Burgermeeſteren doende verclaringhe, dat 't zelve gedaen wert zonder alle argeliſt, ende ter goeder trouwen: behouden over de cleynder ende minder ſtucken, de proportie van minder loon, ſulcx als vooren verhaelt es, zonder yet wes vorder uytte beurſe dezer Stede, off van de luyden over 't calanderen te genieten. Waer inne de voornoemde Pieter Adriaensz. van der Werff hem, voor hem, zynen erven nacomelingen, ende des actie hebbende, ter goeder trouwen verbindende onder bedwang van alle ſyne goederen: beloven ter andere zyde Burgermeeſteren ende Regierders voornoemt de voorſz. penningen jaerlicx aen de voornoemde van der Werff te doen verſtrecken by den Trezorier dezer Stede. Ten welcken oirconde dezen ten wederſyden geteyckent by

(1) *Moogel.* te maaken.

by de Secretaris, van wegen Burgermeesteren, ende byde voornoemde van der Werff voor hem zelven, opten 1. Augusti des jaers XVI^C. ende een.

Was ondergeteyckent :

J. van Hout. Pieter Adriaensz.

Privilegieboek der Stad Leyden D. pag. 222.

Resolutie tot handhaaving van de Neringen, en de stoffen te Leyden gemaakt.

Den 4. January 1737.

De Heer Mr. Johan van den Bergh, eerste en Præsideerende Burgermeester, heeft uyt name, en van wegen de Heeren Burgermeesteren, aan die van de groote Vroedschap der Stadt Leyden, gecommuniceert, dat by de aenstellingh der respective bedienden van de Hallen der Manufacturen dezer Stede, bevonden zynde, de considerabele verminderingh van de Stukken der Lakenen in de gepasseerde jaeren gefabriceert, als mede geinformeert zynde van het groot getal der behoeftige famielien, en persoonen, welke mits de neeringhloosheidt, ten lasten der armen quamen te vervallen, de Heeren Burgermeesteren allerweegen haere gedagten hebbende laten gaen, hoe, ende op wat wyse de Lakeneringe alhier, zynde een der voornaemste takken van het welvaren deser Stede, als door welker behandelingh de geringste gemeente werdt gealimenteert, zoude kunnen werden begunstigt, ende geëncourageert aen haer Ed. Gr. Achtb. als nogh niets redelyker was voorgekomen [terwyl men niet stil zoude staen, om buyten deese Stadt het werk van de manufacturen ter vergaderinge van haer Ed. Gr. Mog. als elders te ungeven, en op de eene, of d'andere wyze zoude zoeken te favoriseeren] dat men binnen deze Stadt zo veel mogelyk beneficeerde de fabryque alhier gemaekt, ende op de respective Halle der neringe gebragt werdende: ende dat ter berykingh van dit salutair oogmerk, de Heeren Burgermeesteren hadden gemeent aan die van de groote Vroedschap te moeten voorhouden: of niet zoude kunnen werden goedgevonden, dat de leeden van de gemelde groote Vroedschap, ende deser Stede Ministers omme andere van de Burgerye een goedt voorbeeldt te geven, sigh zelven, haere zoonen, ende haere Dienaeren wilde kleden met zodanige stoffen alhier gemaekt, als welke op de respective Hallen der neeringen wierden gebragt, ende gepasseert: ten anderen: dat men de respective Godshuysen haere gealimenteerde deedt kleden met Leydsche manufacturen. Waerop gedelibereert, ende geconsidereert zynde, dat de Godshuysen de fondsten van haer bestaen bevoorens getrokken hebben, ende nogh trekken uyt de barmhertigheidt der gemeente, ende dat daerom der zelver menagie, zo verre niet behoorden te gaan, dat dezelve om de beter koop, de armen deser Burgerye hoorden te frustreren van aen de behoeften der gealimenteerde, een sobere kostwinningh te erlangen. Is goedgevonden, ende verstaen, dat de respective Godshuyzen, als dezer Stede Weeshuys, het Armkinderhuys, het Huysittenhuys, het Aelmoeshuys van de Waelen, van de Lutersche en Remonstranten, en andere Protestante Gezindheden haere gealimenteerde zullen moeten kleden met manufacturen alhier te Leyden gefabriceert werdende: Ende dat van de edelmoedigheidt van de leden van die van de groote Vroedschap, ende van deser Stede Ministers verwagt zal werden, omme met Leydsche manufacturen sigh zelve, haere zoonen, ende derzelver dienaren te bekleeden, werdende de Heeren Burgermeesteren versogt, omme deese resolutie ten regarde van de voornoemde, ofte andere Godshuysen, ter executie te stellen, ende anderen deser Stede bedienden te exhorteren en injungeren, omme in dese het exempel van de groote Vroedschap te volgen. Laestelyk zyn de Heeren Burgermeesteren bedankt voor haere attentie en genome moeiten, als mede den Heer van den Bergh voor deszelfs gedaan rapport.

Extract uit het Vroedschapsboek der Stad Leyden, L. L. fol. 10. & seqq. van den Heere Mr. . . . .

VAN

VAN DE VOLDERS.

Hertog Albert beveelt aan de Volders der Stad Leyden, datze met zulk een loon te vreden zyn, als het Gerechte dier Stad bescheidenlyk oordeelen zal.

Den 30. *Augusti* 1391.

Aelbrecht &c. laten u weten onsen lieven ende ghetrouwen Scout, Scepenen, ende Rade van Leyden, dat wi u bedanken, dat ghi den Volres quytghescouden hebt van alsulcken brueken, als si jegens u misdaen hadden. Ende ombieden voirt alle den Volres, ende horen Knapen, dat si voirdan te werke gaen, om alsulc loon, als si tot haer toe ghehadt hebben: ende of hoer loon te cleyn ware, dat sal onse Gerechte voirsz. meerren na hore besceidenheit. Dit sal gedueren tot onsen wederseggen. In orcunde &c.

Ghegheven in den Hage des dages na Decollatio Johannis, anno XCI.

Op den rand stondt geschreeven:

Dese brieve gaven die van Leyden weder over; want zi en gerne zonder wederseggen ghehad hadden.

Memoriale B. D. 1351 — 1396. *Cas R. pag.* 26. *versa.*

Den 3. *Maart* 1401. *en* 1402.

NB. Hertog Albert beveelt, dat alle ambachtsgezellen in de Steden van Holland en Zeeland, en inzonderheid de Volders, te vreden moeten wezen met het loon, hen by het Gerecht gezet.

Groot Charterboek III. Deel pag. 759.

De Schout, Schepenen, en Raaden der Stad Leyden regelen het loon van de Volders aldair.

Den 18. *February* 1435.

Scoudt, Scepene, ende Rade der Stede van Leyden, [doen condt,] dat wy by rade, ende goetdencken van den wairdeins, ende der gemeenre drapery overdragen syn, ende mitten gemeenen ambocht van der Volryen, sulke puenten van horen loon, als hier na gescreven staen.

Eerst, so sulmen him geven van vier voirwollen halve Lakenen makens, enen gouden Engelschen nobel, wegende IIII½. engels, jof payment dier wairde.

Item, van een princk (1) half laken, drie quartier van enen Engelschen nobel: behoudelic dat sy vier dagen op die puyken werken zellen, op 't becueren van den gesworen.

Item, van twie groene halve lakenen, enen gouden Wilhelmus scilt, yof payment dier wairde.

Item, van puyken, selmen geven te drinckgelde die goede gunst van der drapery.

Ende van allen anderen lakenen, die men anslaet, dair of salmen geven van anslaen, enen goeden groten, den nobel gerekent voir XCII. groten.

Item,

(1) *Of* puuck.

Item, van allen Lakenen voirsz. sellen hebben die Knapen die twie deel, ende dair toe van elken halve Laken enen goeden groten payment voirscreven.

Item, so wie meer briert dan syn werken, die sel hebben van elken stick enen halven goeden groten, ende so wie myn bryeert dan syn werken, dat sel him die Meester corten.

Ende die butter diemen totten blauwen behoeven sal, die zellen die Drapenyeres den volre leveren buten der Volres cost.

Item, so en zellen gheen twie Meesters tot enre ketel gaen, op 't becueren van den gesworen.

Item, alle lappen die an een halff Laken syn, die langer syn dan een halff ellen, dair of selmen geven na den beloop van den halve Lakenen.

In kennesse der wairheit &c. Datum M. IIIIC. XXXV. opten XVIIIden. dach in Februario.

Privilegieboek der Stad Leyden A. pag. 102.

De Gezwooren van de Volders te Leyden onderwerpen zich en het geheele ambocht, als zy misdeeden, aan de straffe van 't Gerecht dier Stad.

Den 18. *February* 1435.

Wy Aelbrecht Dircx Zoon, Reyner Tyelmans Zoon, Jan Bollairt, ende Huge Aernts Zoon, op dese tyt gesworen van den Volambocht te Leyden; doe condt allen luyden, also die goede luyden van de Gerechte van Leyden by onsen vervolch, ons een redelic loon toe geset hebben voir onsen arbeyt, dair wyse van ons, ende ons ambochts wegen voirsz seer of bedancken, gelyc der Stede brieff ons dair of gegeven wtwyst ende begrypt. Soe is 't dat wy der goeder Stede van Leyden, als gemachticht van den gemeenen Volres wegen van Leyden, die ons dat gebeden hebben voir hem te loven, geloift hebben ende geloven, dat wy, noch gheen Volres op desen tyt binnen Leyden werkende, ende dat volambocht doen, of die namails binnen Leyden comen zullen, om dat volambocht te doen, tot ghenen dagen vergaderinge, rebellicheyt, noch wtgange makenen zullen, dat der Stede van Leyden, ende der Draperie aldair in eniger wys tegen dragen mach. Ende wairt dat wy, of yement van den volres voirsz. enige vergaderinge, rebellicheit, of wtgange maecten, die contrary wair der Stede, ende der Draperie van Leyden, dat soude 't Gerecht corrigieren an den ghenen; die sy in der sake voirsz. brueckich vinden souden, nae hoer goet dencken, boven den boete die dair toe staen. Ende die alsoe enen wtganck gemaict hadden, die en souden after die tyt dat ambocht van der volrie doen, noch hantieren mogen nergent in ghenen landen dair sy quamen. Ende wairt dattet 't Gerecht bevonde dat yement der Stede last dede in desen saken voirscreven, dat sellen sy an des misdadigen lyf, ende goeden rechten nae hoer besceydenheyt, nae dat sy die brueken vinden sellen, ende die en zellen wy van ons ambochts wegen voirsz. niet verantwoirden, noch bystandicheyt doen, mar wy sellen den misdadigen altois hinderlic wesen in horen ambocht, dair wy connen, ende mogen. Ende want wy dese punten vast, gestade, ende onverbroken van ons gemeens ambochts wegen voirsz. geloift hebben te houden, soe hebben wy mitten gemenen ambocht van meesters ende knechten, op dese tyt binnen Leyden wesende, geweest hebben voir der Stede huys te Leyden, ende aldair gestaefts eeds, gesworen alle dese voir punten te houden, ende te voldoen voir ons, ende voir den ghenen die nae ons te Leyden in den ambocht voirsz. comen zullen, ende hebben des te oirconde ons ghemeens ambochts segel an desen brieff gehangen.

Gegeven in 't jair ons Heren M. CCCC. XXXV. op ten XVIIIen. dach in Februario.

Privilegieboek der Stad Leyden A. pag. 102. *versa en* 103.

Ver-

Verdrag van den Schout, Schepenen, en Raaden der Stad Leyden met de Overften van het Volambocht aldaar wegens het Loon van hunnen arbeid.

Den 17. *Maart* 1435.

Schout, Scepene, ende Rade der Stede van Leyden, doen condt allen luyden; dat wy mit die Wairdeyns, met die vier gefworen van den Volambocht, mit achte meefters, ende mit achte knechten van den felven ambocht voirfz. gefproken hebben van fonderlingen twift ende fcheel, die die Meefters ende Knechten van den Volambocht voirfz. onder malkander gehadt hebben, dair wy mitten voirfeyden perfonen of overdragen ende gefproken, by goetdencken van den meeften omme feggen van den ambochte voirfz. alfoe wy mitten voirfeyde perfonen gevonden hebben van den Meefters, ende van den Knechten van den ambochte voirfz. tien man tegens een, die wel genuege mit fulken dadinge ende wtfprake, als wy mitten voirfz. hier of wtgefproken hebben, dat is te weten; dat die Meefters van den ambochte voirfz. hebben fullen van den gouden Engelfchen nobel van vyftalven engels, off payment dier wairde, die gefet is tot vier voirwollen halve lakenen, makens acht ende twintich groot, ende die twie Knapen elcx twie ende dertich groot, den nobel gerekent voir twie ende tnegentich groten, ende des gelycx fullen die Knapen hebben van allen puycken, of grove lakenen, na den lope van den voirfz. halve lakenen.

Item voirt, foe en fellen die Meefters hoir Knapen winters, noch fomers voir hoir loen gheen betalinge doen dan mit gelde, ende fy en fullen hem voir hoir loen niet myn geven dan voirfz. is optie boeten van XVIII. ß. dair of fel hebben die Heer d'een helft, die Stede een vierendeel, ende die gefworen van den ambocht voirfz. een vierendeel.

Item, foe en fel gheen Meefter enige Knechten, dit ambocht voirfz. leren, die Knaepen fel geven enen halven gouden Engelfchen nobel, off payment dier wairde, ende niet meer, ende dat fel wefen tot des ghemeens ambochts behoif, tot hulpe horen bloken, ende kairfen, ende tot horen armen behoef.

Item, foe hebben wy mitten voirfz. alle defe voirfz. punten wtgefproken, als voirfz. is: behoudelic den Volres hoir brieff, die fy van der Stede hebben, van horen loon volcomelic in hore macht te bliven: ende wairt dat yement den anderen om defer fake wille mysdede, 't fy mit woirden, of mit wercken, dat foud men an dien misdadigen Corrigieren by den meeften omme feggen van den Gerechte, fonder yement des te verdregen. In kenneffe der wairheyt, foe hebben [wy] onfer Stede fegele an defen brieff gehangen.

Gegeven in 't jair ons Heren M. CCCC. XXXV. opten feventienften dach in Maerte.

Privilegieboek der Stad Leyden A. pag. 104. *verfa en* 105.

De Hertog van Bourgonje keurt het verdrag van de Regeerderen der Stad Leyden met de Volders gemaakt, goed, en geeft hen Vryheid de misdaadige en wederfpannige Volders te vervolgen, en te vangen overal in zyne Landen, buiten de Vrye Steden, en die in de gevangeniffe te Leyden te brengen om te ftraffen.

Den 11. *Maart* 1435. *en* 1436.

Phillips, by der gracien Goids Hertoge van Bourgoengen &c. doen condt allen luyden; want tot onfer kenneffe gecomen is, dat onfe goeden Stede van Leyden mitten gemene Volres, die binnen onzer Stede van Leyden woennachtich zyn, of aldair werken, fekere voirwairde ende overdrachten gemaict hebben, om dair by te benemen ende te verhoeden alzulke wtlopinge, ende ru-

minge als sy sonder bescheyt of betamelike redene dair toe te hebben, voirtyts hebben geplogen. Welke voirwairde ende overdrachten voirsz. sy samentlike gesworen hebben, mit gestaefden ende volcomen eeden, dair toe te doen voir onser Stede huys, in jeghenwoirdicheyt van onsen Gerechte ende der gemeenten aldair, gelyc dat blyct, ende wail verclaren alzulke brieve als onser Stede van den Volres dair of hebben, ende hier nae beschreven volghet.

Wy Aelbrecht Dirck Zoon, Reyner Tyelmans Zoon, Jan Bollairt, ende Huge Aernts Zoen, op den tyt Gesworen van den Volambocht tot Leyden, doen condt allen luyden &c.

Zie hier voor op den XVIII. February M. CCCC. XXXV.

Soe ist dat wy aensien, die ontamelike ribellicheyt die byden voirsz. Volres mit een wille also hantiert ende bedreven heeft geweest, of noch hantieren, of bedriven mochten weder in toecomende tyden, in groten hinder ende afterdeel van der gemeenre neringe van die Draperie aldair, der selver onser Stede, om die te bescudden ende te wederstaen geoirloft, ende geconsenteert hebben, oirloven ende consenteren mit desen onsen brieve, oft tot eniger tyt gebuerde, dat die voirsz. Volres een deel, of all wt onser voirsz. Stede ruymden, of togen heymelic of openbair, dat dan tot alre tyt, als des gebuerde, souden sy sonder enich verbueren of misdoen tegen ons, of onser Heerlicheyt, die selve Volres sullen mogen vervolgen, ende doen vervolgen mit groten ofte clenen getale van luyden, soe hem dat nutte, ende nae gelegenisse der saken oirbairlic duncken sall; ende soe wair sy die bevinden, of beleggen connen in onsen landen ende Heerlicheden buten onsen vriensteden, sy ende elcx van him, die salmen mogen anvairden, vangen, ende brengen in onser vangenisse binnen onser Stede van Leyden voirsz. omme dien overhorigen, ende rebelligen zulke correxie te doen, als nader misdaet, dat gebueren sall, des by onser voirsz. Stede, of den ghenen die sy dair toe ordineren sullen by horen brieven, ofte anders, het sy in die te vangen, ofte vercraftigen, dat sal onse believe, ende wille wesen. Ende ontbieden hier om, ende bevelen, allen onsen Bailiuwen, Scouten, Rechteren, boden, ende dieneren over al van onsen Landen, ende elken bysonder op horen dienste, ende op hoir behoudenisse, onser hulde ende vruntscip, dat sy onser Stede voirsz. of den ghenen, die sy ordineren sullen, om die te vervolgen, hier in vordelic behulpich ende bystandich zyn tot alre tyt als sy van der Stede voirscreven, of van den hoeren vermaent worden sullen. Oick mede gebieden wy allen onsen Bailiuwen ende Scouten van onsen vrien Steden, ende elken van him bysonder, optie verbuernisse voirsz. dat sy sonder enigerhande excusati dair in voir hem te nemen, die Volres voirsz. tot alre tyt, als sy des in horen bedriven vernemen connen, tot vermaninge onser voirsz. Stede, of horen gewairden boden, sonder enich vertrech van onser wegen antasten, vangen, ende bewaren tot onser behoiff, in gueder vaster hueden, om te leveren den ghenen, die wy beveel dair of doen zullen. Ende of sy, of enich van hem, enich geley, of veylicheyt versochten, of deden versoeken an enigen onsen dienren van onsen Landen, wy willen ende bevelen, dat him dat geweigert, ende niet geconsenteert en worde in eniger manieren. Ende al wairt dat him dat by versumenisse, of onwetenheyt belieft worde, nochtant en sal dat gheen voirtganc, noch van gheenre wairde gehouden warden. Ende dit en willen wy niet dat tot eniger tyt wt den gedachten, ende gehoichgenisse van onsen dienren voirsz. comen of wesen sall in eniger manieren, want wairt dat sy, of enich van him dair in gebreckelic vielen, dat wouden wy aen dien onwilligen onsen dienren doen verhalen, als anden ghenen, die onser Stede verderffnesse mit een wille voirt keren woude. In oirconde desen brieve, ende onsen zegel hier an gehangen.

Gegeven opten XIen. dach in Maerte, in 't jair ons Heren M. CCCC. vyf ende dertich, na den loop van onsen hove.

Privilegieboek der Stad Leyden A, pag. 103. en 104.

VAN

VAN HET VAAREN DER SCHUITEN EN SCHEPEN, TER BEVORDERINGE VAN DEN ONDERLINGEN HANDEL.

Die van Dordrecht, Haerlem, Leyden, en der Goude besluiten, om het voorneemen van die van Delft, tot het maaken van eene nieuwe vaart, buiten die van den Leydschendam strekkende, tegen te gaan, en te beletten.

Den 6. en 7. Maart 1540.

Om te obineren ende te wederstaen 't voornemen der Stede van Delft, beroerende zeeckere nieuwe Vaerte, die zyluyden poogen te maecken, ende te frequenteren mit heure Coopmanscepe, ende 't achterlaten de oude vaerte, streckende vuyter selver Stede Noortwaerts tot de Horembrugge, ende van daen Oostwaerts tot den Leytschendam, ende daer over door de Stede van Leyden, ende Hairlem, tot Amsterdam, by die van Delft, ende hoire Voorvaderen van allen ouden tyden, excederende de memorie van allen menschen gefrequenteert, tot prejudicie ende achterdele van den Steden van Dordrecht, Haerlem, Leyden, ende der Goude, zyn de Gedeputeerde der selver Steden overgedragen in den Hage den vierden February laest geleden, 't selve ongelyck, ende ondeuchdelyck voornemen, tot gemeender last ende coste van den aen begin tot den eynde, mit rechte ende justicie te wederstaen, om gheen nieuwe vaert gemaeckt oft gefrequenteert te worden, mer te versien dat de voorsz. oude vaert, die tot hier toe gefrequenteert is, geuseert mach worden. Ten welcken fyne hebben de gedeputeerden voorsz. elcx in heure regaerdt, heure Meesters gedaen heurluyder rappoort, die 't selve gehoort, 't gundt wes voorschreven es, geavoyeert hebben, ende geaccordeert, dat men dit tegenwoordige accordt mit de zegelen van der saicken der voorschreven Steden zoude bezegelen, elcx van hemluyden een leveren, als de voorsz. Gedeputeerden wederomme den VI^en^. ende VII^en^. Merty, anno vyftien hondert ende veertich, naer 't gemeen schryven, mit malcanderen in den Hage overdragen, ende gesloten hebben. In kennisse van de welcke hebben de Burgemeesters, ende Regeerders der voorschreven Steden, elcx heurluyder zegel ten zaicken hier an doen hangen.

Ende was besegelt mit vier groen wasse zegelen uythangende aen dobbele franchyne staerten.

Privilegieboek der Stadt Leyden C. *pag.* 153.

Octroy van den Hertog van Bourgonje aan de Steden van Haarlem, Leyden, Amsterdam, Alkmaar enz. om eene nieuwe Vaart te moogen delven, gaande uit den Ryn tusschen Leyden en Alphen, tot in de Maaze; met een Vidimus van den Schout, de Burgemeesteren, Schepenen en den Raad der Stad Haarlem, van den 8sten February 1471.

Den 2. *December* 1458.

Wy Scout, Borgmeisters, Scepenen, ende Raid der Stede van Hairlem, doen condt allen luyden, dat wy opten dach van huyden gesien, gevisiteert ende gelesen hebben eenen openen brief, bezegelt mitten zegele van den hoichgeboren duerluchtigen Vermogenden Vorst, ende onsen harde lieven ende genadigen Heere

ende Prince, Hartoghe Phillips van Bourgoingnen, zaliger gedachten, in rooden waffe ende mit eenen ftaarte vuythangende, gans gave ende geheel, zonder rafuere of eenige ander vicie, inhoudende van woirde te woirde als hier na befcreven ftaet:

Phelips, by der gracien Goids, Hartoge van Bourgoingen, van Lothryc, van Branbant, ende van Lymburch, Grave van Vlaendren van Artois, van Bourgoingen Palatyn, van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant, ende van Namen, Marcgrave des heiligen Rycs, Heere van Vrieslant, van Salinis ende van Mechelen; Onfen lieven ende getruwen den Heere van Lannoy onfen Stedehouder, ende die anderen van onfen Rade by ons Gecommitteert ten zaecken van onfer Landen van Hollant, van Zeelant, ende van Vrieslant, Saluut. Wy hebben ontfangen die oitmoedige fupplicacie van onfen Steden van Herlem, van Leyden, van Amftelredamme, van Alcmaer, ende van anderen onfen Steden ende Dorpen van Noortholiant ende van Vrieslant, die gewoenlic zyn mit horen Scepen ende Coepmanfcippen duer onfer Stede van der Goude, die Riviere van der Yfel up ende neder te vaeren: Inhoudende hoe zy dagelicx groite ongereefcepe hebben in 't lyden duer onfer Stede van der Goude, mits dat die Havene aldair zeere nauwe is, ende dat dair in zoe veele Scepen leggen, onfen Porteren van der Goude toebehoirende, dat zy duer die havene aldair niet comen en mogen, zy en moeten dicwyl blyven leggen een getyde of twee of drie, eer zy duer die Havene geraken konnen, mits dat die vloet zoe groit tegen comt, eer zy al duer die fluyfe comen konnen, dat men die zelve fluyze nederlaten ende toefluyten moet: Ende voirtmeer, dat die Riviere van der Yfel buyten voir onfer Stede van der Goude, ende van danen nederwairt binnen corten Jaren zoe zeere verlant is, ende noch dagelicx zoe zeere verlant, dat dairmede, dat dyep zoe nauwe wordt, datmen met geladen Scepen zeer qualic die voorfz. Riviere van der Yfel up ende neder varen mach, ende byzonder alsmen geenen goeden wint en heeft, qualick dair in mit Scepen loveren mach, ende alle dage meer verlant ende ondieper wort; zoe dat dairom van node is een nyeuwe Vaerte gemaect te worden, om die Coopmanfcip hair loop te houden; dair duer dat die Onderfaten van onfen Steden ende Dorpen van Hollant ende van Vrieslant voorfz. met horen Scepen ende Coopmanfcippen van binnen duer onfe Lant varen mogen in de Maze, zonder duer onfer Stede van der Goude te dorven varen. Ende noch voirt dair up te kennen gevende, dat zy meyninge hebben, die voirfz. nyeuwe Vaerte te maken, gaende vuyten Ryn, die loopt tuffchen onfer Stede van Leyden ende Alphen dweers duer dat lant tot over Zydwinde toe, ende dair duer voirt tot in die Vaerte genoemt die Schye, die tuffchen Delf ende Ouderfchye loopt, of dair omtrint up andere plaetfen dairt nutfte wefen zal, ende alfoe voirt duer onfen Steden van Rotterdamme of van Schiedamme, dair zy bevinden zullen dat hem gadelicxfte ende dienlicxfte wefen zal. Ons dair up oitmoedelic biddende, dat wy hem hulpe ende byftant willen doen, om die voirfz. Vaerte geordineert te worden, ende om onfe confent dair toe te hebben. Ende want wy geneycht zyn tot der bede van onfen voirfz. Steden ende Dorpen, om dat wy gairne die welvairt van onfen Onderfaten zien zouden, ende dat zy in hantieringe van Coopmanfcip blyven mogen, mits dat wy warachtelic wael geinformeert zyn dattet van groiten noode is, die voorfz. nyeuwe Vaerte gemaect te worden, om der redenen wille voorfz. ende oic om ander zaken ons mede dair toe porrende, dair wy wael of geinformeert zyn. Soe ift, dat onfe eyntlicke wille ende meyninge is, die voirfz. nyewe Vaerte gekuert, geordinert, ende gemaect te worden tot den meeften oirbair van onfen Steden ende Dorpen voorfz. ende hebben dairom onfe confent, oirlof, ende goeden wille dair toe gedaen, ende gegeven, ende geven mit defen brieve. Ontbieden U dairom ende bevelen mit fonderlinger eernfte, dat ghy ten vervolge ende begeerte van onfen voorfz. Steden ende Dorpen, hem alle hulpe ende byftant doet, dat die voorfz. nyewe Vaerte geordineert, gekuert, ende gemaect worde, ende ymmer voirtganck hebbe. Ende om dat wy oick geadverteert zyn, dat die voirfz. Vaerte gedolven zal worden duer ouen Zydwinde, dat een Landfcheidinge ende Waterkeeringhe is tuffchen onfen Landen van Rynlant ende van Delflant, of duer een ander Landfcheydinge. Soe ift dat Wy U ontbieden ende bevelen, dat ghy dair over roupt, onfe hoighe Heemraden van Rynlant, van Delflant; ende van Schielant, dient 't angaen mach, ende by hulpe ende raide van hem zulcke ordonnancie maect up dat duerdelven van den voorfz. ouen Zydwinde of andere Landfcheidinge, mits verlaten in die voorfz. nyewe vaert te maken, ende

Speuyen

Speuyen ende Speuywateren mit Watermeulenen dair toe dienende, te ordineren, wair by dat dat een lant by des anders lants water niet beſchadicht en worde; ende om datmen veel lants behoeven zal, dairmen die voorſz. Vaerte duer delven ende graven zal, ſoe willen Wy ende bevelen U dat ghy dairop van onſer wegen ordineert, dat onſe voorſz. Steden ende Dorpen alſoe veel lants nemen mogen, alsmen totter voorſz. Vaerte behoeven zal, betalende dair af den genen dien dat voirſz. lant toebehoirt, die wairde van den zelven lande. Ende of onſe voorſz. Steden ende Dorpen, mit den genen die den eygendom van den voorſz. Landen toebehoirt, van den Coope van den Lande niet eens wordden en kondden, zoe is onſe wille ende meyninge, dat onſe voorſz. Steden ende Dorpen, die Landen zullen mogen nemen dairt him gadelicxte is, ende die betalen tot ſcattinghe ende werderinge van onſen hoigen Heemraide, in wyens bewinde ende Jurisdictie die Landen gelegen zullen weſen diemen totter voirſz. Vaerte behoeven zal. Voert zoe hebben Wy geordinert, ende is onſe wterlicke meyninge, dat die voorſz. Vaerte gemaect zal worden ten coſten van allen onſen Steden ende Dorpen, die Scepen ende Coopmanſcip varende hebben, ende die dair mede duer onſe voorſz. Steden van der Goude, te varen plagen. Ende up dat tuſſchen onſen voorſz. Steden ende Dorpen enich geſchil of twydracht viel, in 't gelden van den voorſz. coſten, diemen totter voorſz. Vaerte behoeven zal, ſoe bevelen Wy U ende geven U dair toe machte, dat ghy onſe voorſz. Steden ende Dorpen dair toe ſmaldeelt, ende taxeert, elc up hoir porcie ende an deel te gelden tot den coſten van der voorſz. Vaerte, nae dat U redene ende oirbairlic zal duncken weſen, zonder yemant te belaſten noch te ontlaſten. Ende up dat eenige onwillich vielen hair porcie te betalen, dat ghy die van onſer wegen bedwinget mit heerlicker execucie. Ende om al te doene dat voirſz. ſtaet, zoe geven Wy U volcomen macht, ende ſonderling beveel mit deſen onſen brieve, om dat te doen ende te doen doene, gelyc wy zelve in perſone zouden mogen doen, want onſe eyntlicke meyninge is, dat die voorſz. nyewe Vaerte gemaect worde, ende eenen voirtganck hebbe, behouden dies, dat ghy 't zoe beſorget, dat wy in onſen Domeynen, die wy hebben binnen onſer Stede van der Goude in 't duervaren van der Sluus aldair, noch in onſen Tol ter Goude, by der voirſz. nyewer Vaerte niet veraftert noch beſcadicht en worden, wy en gecrigent ter ander plaetſe, dair voer zoe veel of meer als wy nu ter Goude hebben. Bevelen voirt onſen hoigen Heemraiden van Rynlant, van Delflant, ende van Schielant, elken alſoe verre alſt him enichſins anroeren mach, dat zy onſen Stedehouder ende Raide van Hollant, in allen zaken, dairmen hore hulpe of raedt an behoeven zal, om die voorſz. nyewe Vaert gemaect te worden, gehoirich, gehulpich, geradich, ende byſtandich zyn, tot alre tyt als zy des van him van onſer wegen vermaent zullen worden, zonder meer gebods van ons dair van te verbeyden, ende des niet en laten up alſoe lieve wy him zyn; want onſe uterlicke meyninge is, dat die voorſz. nyewe Vaerte eenen voirtganck hebbe. Ende zoe waer deſe voorſz. vaerte comen zal, het zy duer onſe voorſz. Stede van Rotterdam of van Schiedam, dair willen wy dat binnen der Sluus, dair die Scepen duervaren zullen in die Maze, verlaten gemaect zullen worden, ten oirbair ende proffyte, ende ten minſten quetſen van onſen Lande.

Gegeven in onſe Stede van Berghen in Henegouwe, upten tweeſten dach van Decembre, in 't jair ons Heeren duyſent vierhondert achte ende vyftich.

Aldus geteykent,

By mynen Heere den Hartoge, ter relacien van zynen Raiden, daer de Gecommitteerde up 't fayt van zynen Demeynen, ende Financien, ende meer andere van den zelve Raide by waren.

P. Milet.

Ende want Wy Scout, Borgmeiſters, Scepenen ende Raide der Stede van Hairlem voirſz. den voirſz. brief gezien, geleſen ende geviſiteert hebben als voirſz. ſtaet, ende na Collatie dair af gedaen mit deſen onſen brieve dair vuyt gemaict, by manieren van Vidimus bevonden accoorderende, ſoe hebben Wy den zelven

zelven onsen brief gedaen zegelen mitten zegele van zaken der voirn. Stede van Hairlem, hier beneden angehangen, in 't jair ons Heeren duysent vierhondert een ende tseventich, opten achtsten dach in Februario, nae gewoente des scrivens van der zelver Stede.

Uit den Perkamenten Brief. En Privilegieboek van Haarlem pag. 114 — 116. doch zonder Vidimus.

Extract uit den brief van Maximiliaän en Maria van den 26. May in 't jaar 1480.

Item, dat die Schepen van desen onsen voorsz. Landen van Hollandt, Zeelandt, ende Vrieslandt, voortaan onbelet varen ende lyden sullen door die sluysen binnen onser Stede van der Goude, mits betalinge van elcke Schepe, 't gene dat sy van ouden tyden, ende over twintigh, of vyf ende twinting jaeren gheploge zy te betalen: sonder eenige andere of meerder exactie daer of te nemen, of te maken, naevolgende der ouder Ordonnantien daer van wesende, ende daer op dat men die selve sluysen te verhuyren plechte.

Ende omme te bet verseeckert te zyn van den voorsz. provisie, dat onsen voorsz. Landen, ende Steden van Haerlem, Leyden, ende Amsterdam, ende andere, tot haersselfs last ende kost een nieuwe Vaert mogen maecken door 't Lant, daer ende alsoo dat hem believen sal, ende dienen sal binnen desen onsen voorsz. Landen.

Behouden eerst ende alvooren tot ons, ende onsen Erven ende Naekomelingen, Graven ende Gravinnen van Hollandt, Zeelandt, ende Vrieslandt, op die selve nieuwe Vaert alsulcken recht, als van Custuymen in de Vaert, ende deurtocht van onser voorsz. Steden van der Goude, als van den Thollen, van Sluysen, van daer, ende anders gehadt mogen hebben, enz.

Groot Charterboek onder het Huis van Bourgonje.

Die van Bloemendaal en Waddingsveen bewilligen, op begeerte van de Burgermeesteren der Stad Leyden, het verwyden hunner brugge, ten dienste der Scheepvaart.

Den 21. July 1598.

Burgemeeesteren der Stadt Leyden deur heure Gedeputeerde te kennen gegeven hebbende aen de Schouten ende Ambochtbewaerders van Bloemendael ende Waddincxveen, dat heure Schepen, ende pyncken, die heurluyder burgeren ende ingesetenen onlancxleden hebben beginnen thoe te maecken ter haering vaert, niet zoo bequamelycken, als haer grootheyt ende gelegentheyt wel vereyste, conden geryst zyn, mette hoochte van de brugge, gelegen in den voorsz. Ambochten, ende derhalven versouckende, dat tot meerder commoditeyt der voorsz. Schepen, ende pyncken, ende booten, die daer toe tot Leyden bereyt, ofte toebehoorende zyn, doer de voorsz. brugge soude mogen passeren, de oversteeckende sommers aen de Oest, ofte Bloemendaelsche zyde zouden mogen afgesaecht worden, gelyc de slooff; ende in plaetse van dien, tot costen van de Stadt Leyden geleyt, ofte gemaeckt te worden een Clembrugge, omme ter noot, ende de voorsz. Schepen, pyncken, ofte booten van Leyden, zulcx vereysschende ter doorvaert gebruyckt te worden, voorslaende tot dyen eynde, dat men het slach gebynt, wippe, ofte zwingels, staende aen de West, ofte Waddincxveensche zyde, een voet ofte anderhalff zoude mogen te rugge stellen, ende daer tegens weder de voorsz. Clembrugge des te leniger maecken, op dat de zelve bequamelyc den anderen soude mogen slaen ende sluyten, ten eynde 't ryden van de wagens, noch gang van menschen, ofte dryven van beesten, daer door en werde belet.

Soo

Soo is 't, dat de voorsz. Gedeputeerden der Stadt Leyden, in den name ende van wegen der zelver Stadt, overcomen ende verdragen zyn met de voorsz. Schouten, ende Ambochtsbewaerders van Bloemendael, ende Waddincxveen, dat de voorsz. Stadt Leyden de voornoemde oversteeckende sommers, aen de Oest, ende Bloemendaelsche zyde, sullen affsagen, ofte doen sagen, gelyc de slooff, ende tot haere costen doen maecken een Clembrugge zoo veel langer, dat de zelve op 't slach ghebynt, wippe, ofte zwingels, staende ofte gelegen aen de West - ende Waddincxveensche zyde [een voet ofte anderhalff, als vooren, te rugge gestelt zynde] bequamelyc zal mogen sluyten, ende ten gherieve ende versoucke van de voorsz. Schepen, pyncken, ofte booten, opgelicht worden, dat de zelve bequaamlyc, ende sonder belet daer door zullen mogen passeren: ende dat de voorsz. Burgermeesteren, ende Regierders der Stadt Leyden, de voornoemde Clembrugge, ende 't ghene dat zy van nieuws ten voorsz. eynde, daer thoe sullen doen maecken, sullen onderhouden tot hairen costen, den tyt van zes eerstcomende jaeren lang, mits dat daer naer de voorsz. brugge, in zulcker forme, hoochte, ende bequaemheyt zal worden onderhouden tot geryff van de voorschreven Scheepen, pyncken, ofte booten, by de voornoemde die van Bloemendael, ende Waddincxveen, als voorsz. es: behoudelicken, dat de Schepen, pyncken, ende booten van de Stadt Leyden [als geseyt es] comende, passerende, ende repasserende [de voorsz. Clembrugge doende lichtende] t'elcken zullen betalen dubbelt recht, onvermindert heure gerechticheyt, tegens allen anderen.

Aldus gedaen, ende by de voorsz. Gedeputeerden van Leyden, en by den Schout ende Ambochtsbewaerders van Bloemendael, mitsgaders by Jan Huyberts, Schout tot Waddincxveen, ende Andries Huybrechtsz. voor hem zelven, vervangende, ende hem tsamen sterc maeckende voor haer broeders ende zusters, onderteyckent desen XXI^en^. July, anno XV^c^. acht ende tnegentich.

Ende was ondergeteyckent:

Claes Adriaenszoon, Laurens Andrieszoon, Niclaes van Zeyst, Jan Claesz. Ypere, Schoudt tot Bloemendael, J. Landtman, Jan Huybertz. Schout tot Waddincxveen, Leendert Willems, ende Andries Hubertsz. bode tot Waddincxveen.

Privilegieboek der Stad Leyden D. pag. 169. versa en 170.

Verdrach tusschen de Regeerders der Stad Leyden en die van Amsterdam over het Veer, en de Schippers tusschen beide de Steden.

Den 19. Augusti 1598.

Op huyden den 19. Augusti XV^c^. acht ende tnegentich, zyn de ondergescreven Gecommitteerden van Burgermeesteren, ende Regeerders der Stadt Leyden, ter eenre; ende de Burgermeesteren, ende Regierders der Stadt Amsterdamme, ter andere zyden, mitten anderen overgecomen ende verdragen, nopende de bedieninge van 't Veer, tusschen de voorsz. Steden van Amsterdam ende Leyden, als dat zeven ende twintich van de Schuytvoerders van Leyden, beneffens zeven Schuytvoerders van Amsterdam gesamentlyc op 't voorscreven Veer zullen varen, elc met een Cagerschuyt met de behoeften van dien, bequaam tot 't voorscreven Veer, ende dat tot ghemene profyten, ende elc een evenveel, ende vorder op sodanige regelen ende ordonnantie, als by den Burgermeesteren ende Regierders van beyden den Steden, daer op met ghemeenen advyse zullen werden gemaeckt ende gestelt. Des zal men 't voorscreven getal van vierendartich, laeten verminderen ende versterven, van de zyde van die van Leyden, tot dertich persoonen, ende 't voorsz. Veer tot 't getal van dertighen gecomen zynde, zullen

zullen by vorder versterven, van die van Leyden, de Burgermeesteren van Amsterdamme, t'elcken in de vacerende plaetsen eenen stellen, ter tyt ende wylen toe, van wegen die van Amsterdam oock gestelt zullen zyn vyftien persoonen, omme als dan 't Veer te werden bedient, ende waergenomen van elcker zyde by vyftien persoonen, ende zulcx van dan voorts te werden onderhouden, met zulcken bespreck, dat tot welcker tyt bevonden zal werden, dat 't Veer geen dertich persoonen en soude connen voeden, of dat 't zelve meerder getal zoude connen dragen, dat men mit ghemeenen advyse van Burgermeesteren van beyde de Steden, 't zelve getal gelyckelyck, ende ten wederzyden evenveel sal verminderen, off vermeerderen, ende dit alles ter goeder trouwen.

Gedaen binnen Amstelredamme, ten daege ende jaere voorscreven. Des ten oirconde, twee deser gelycke luydende aen wedersyden onderteeyckent:

Claes Adriaensz. Claes Willemsz. van Warmont, J. de Baersdorp, J. van Hout: J. Boelensz. Jan de Vry Egbertsz. Pieter Boom, Claes Franszoon, Nicasius de Sille.

Privilegieboek der Stad Leyden D. pag. 169.

Den 4. December 1599. is eene Ordonnantie hier op gemaakt voor de Schippers of Veerluiden. *Handvesten en Privilegien van Amsterdam, laatste druk pag 1594. & seqq.*

Verdrag van de Regeerders van Leyden met den Schout ende Ambachtsbewaarders van Boskoop, wegens het verwyden van de brugge, gelegen over de Gouwe.

Den 12. September 1598.

Alzoo Burgermeesteren, ende Regierders der Stadt Leyden, uyt ervarentheyt bevonden hebbende, dat de schepen, pincken, die heurluyder borgeren ende ingesetenen onlangs hadden begonst toe te maecken ter haringvaert, niet zoo bequamelycken als haer grootheyt, ende gelegentheyt welvereyste, conde geryft zyn mit de hoochde ende wyde van de bruggen, gelegen over de Gouwe, zoo wel tot Waddincxveen, als tot Boscoop, haerluyder Gedeputeerde, zeeckeren tyt geleden, gesonden hebben, niet alleen aen de respective Schouten ende Ambochtsbewaerders van Waddincxveen, ende Blommendael; maer ooc van Boscoop, omme daer op mitten anderen te treden in conferentie, ende vrundelic verdrach. Soo is 't, dat de Burgermeesteren ende Regierders der voorsz. Stadt Leyden, gehoort het rapport van de voorsz. haere Gedeputeerde, in den naem, ende van wegen der voorsz. Stede, ter eenre zyde, ende Bouwen Gerrytsz. Schoudt van Boscoop, mitsgaders Gysbert Symonsz. ende Reyer Cornelisz. Ambachtsbewaerders van Boscoop, van dessels ambachtwegen, ter andere zyden, mitten anderen mitsdesen bekennen overgecomen, ende verdragen te zyn, als dat de voornoemde Burgermeesteren ende Regierders der Stadt Leyden, tot costen ende lasten van der voorsz. Stede, de Valbrugge van de Boscoperbrugge, mit het flach gebint, wippe, ofte zwengels, t'haren believen, ende zulcx dat heure voorsz. schepen, daer mede in haer deurvaert naer behooren zullen zyn gedient ende geryft, zullen doen vermaecken mit een Clembrugge, om bequaemlycken den anderen te mogen slaen ende sluyten, ten eynde noch het ryden van de waghens, noch 't dryven van de beesten, ende 't overgaen van de menschen niet en werde verhindert; ende dat de zelve Burgermeesteren, 't gene zy van nieuws, ten voorsz. eynde daer sullen doen maecken, tot costen ende lasten van der voorsz. Stede sullen onderhouden eenen tyt van zes eerstcomende jaeren, ende dat daer naer de voorsz. brugge in zulcker forme, hoochde, ende bequaemheyt, ende tot geryf van de voorsz. schepen, pincken, off boten zal worden onderhouden, by de voornoemde van Boscoop: behoudelycken, dat de schepen, pincken, ende boten van de Stadt Leyden, in 't passeren ende repasseren, zoo dicwylen zy de Clembrugge mede doen lichten, t'elcken zullen betaelen dubbelt recht, ende dat alles

alles onvermindert des voorsz. ambachts gerechticheyt, tegens allen anderen. Om welcke overcompste ende verdrach naer behooren naer te comen, ende te volbrengen, ten wedersyden, ende elc in 't zyne mitsdesen verbonden werden, alle de goeden ende innecomen, zoo wel van de Stadt van Leyden, als van 't ambacht van Boscoop, jegenwoordige [en] toecomende, gerechticheyden ende innesschulden, de zelve, ende de vruchten, ende Keure van dien, 't bedwang van allen rechten ende rechteren onderwerpende mitsdesen, ende dit alles ter goeder trouwen, ende sonder argelist.

Des ten oirconden zyn hier van gemaect twee deser gelycke brieven, daer van aen wederzyden eenen es, van wegen Burgermeesteren, ende Regierders bezegelt mitten zegel ten zaecken, ende mitte onderteyckeninge van de Secretaris der voorsz. Stede bevesticht, ende by voorsz. Schout, ende Ambachtsbewaerders bezegelt ende onderteyckent, opten twaelfsten Septembris XV^c. achtentnegentich.

Ondergeteeyckent :

J. van Hout, Reyer Cornelisz. Backer, Gysbert T. Symonszoons Merc.

Ende was bezegelt met groen wasse zegelen daer op gedruct.

Privilegieboek der Stad Leyden. D. pag. 170. *versa en* 171.

De Regeerders van de Stad Dordrecht vergunnen de Steden van Holland, onder zeker beding, vryheid van doorvaart van de Kille, loopende door de Landen en Gorzingen van Bonaventure, en staan af van alle rechten, die het zelve zoude konnen hinderen.

Den 31. *December* 1599.

Wy Burgermeesteren, Schepen, Raeden, Oudtraden, Luyden van den Achte, Deeckens, ende gemeene neringen der Stadt Dordrecht, doen te weeten, by dese onse brieve, dat alzoo de Ridderschap, Edelen, ende Steden van Hollandt, ende Westvrieslandt, representerende de Staten van den zelven Landen, goetgevonden hebben de Kille, loopende door de Landen ofte Gorsingen van Bonaventure, te doen accomoderen ende gebruyken tot eene publicque ende gemeene Vaerte tusschen Hollandt ende Zeelandt, mits dat de Schepen ende goederen passerende doer de zelve Vaert, in regardt van den Stapel der voorsz. Stede, ende andere gerechticheyden, souden genieten gelycke vrydomme, als de zelve genieten, passerende door 't Spoeye, ende dat haire G. nyet en verstaen, dat zy mittet accommoderen van de voorsz. Vaert, ons, ofte yemant anders, eenich recht van dwanckvaert willen consenteren. Wy de voorscreven zaecke rypelyc overwegen hebbende, met volcommen deliberatie, ende kennisse van zaecken, onwederroepelyc bewillicht, geaccordeert, ende geconsenteert hebben, bewilligen, accorderen, ende consenteren by desen, dat alle Schepen, schuyten, ende goederen, commende vuytet Zuyden der voorsz. Kille, ende varende naer het Noorden, 't zy voorby de Stadt Dordrecht, ofte de oude Maes off, sullen passeren vry van alle Stapel, ondersoeck, ende andere gerechticheyden, ofte onse nacomelingen, daer op eenichsints soude mogen hebben of pretenderen. Dat ooc van gelycke alle Schepen, schuyten, ende goederen comende van Delft, Rotterdam, Delfshaven, Schiedam, Briele, Vlaerdingen, Maeslandtsluys, ofte andere Steden, ofte Vlecke opte Maze, ofte Merwede, beneden Dordrecht gelegen, Zuytwaerts voor by Dordrecht, ofte d'oude Mase op, deur de voorsz. Kille, mede zullen passeren vry als voren, sullen ooc vry van de voorsz. Stapel, ende voordere gerechticheyden passeren, alle Schepen, schuyten, ende

goederen commende deur, ofte voorby der Stede van der Goude, d'Yssel, off voorby Dordrecht, deur de voorsz. Kille Zuytwaerts op, vuytgesondert alleenlyc canthout, cromhout, ende eycken plancken, die de Stapel subject sullen blyven, gelyck alle 't zelve geweest is, ende wesen soude, varende door het Spoeye, wel verstaende dat de Oostersche ende Noortsche balcken, ofte andere commende over, ofte vuyte Noortzee in dese Landen daer van vry sullen wesen, 't zy off de zelve gecant, ofte ront zyn. Ende zullen de zelve ooc vry wesen, varende de Merwede, off nae de Steden van Rotterdam, Schiedam, Briele, ende door het Sooye (1). Sullen voorts alle goederen comende van Gorchum ende Schoonhoven deur de voorsz. Kille naer Seelant ende elders varende, ende de ghene die van Seelandt, ende elders deur de zelve Kille commen, ende naer Gorchum, ofte Schoonhoven varen, gelycke vrydomme genieten, als zy genieten souden varende door 't Soeye: blyvende andersfints eenen yegelyck in zyne gerechticheyden. Beloven ende verclaren daerenboven, dat wy vuyt het accomoderen van de voorsz. Kille, geen recht van Dwanckvaert, nu nochte ten eeuwigen dagen zullen pretenderen, omme de zelve met seclusie van andere, alleen te doen ghebruycken, ofte dat de Heeren Staten, de vaert van 't Soye, ofte andere die zy daer toe in toecomenden tyden bequaem souden mogen vinden, niet en soude mogen accommoderen ende beneficeren: waer van wy [voor zoo veele 't noot zy] wel expresselyc verthyet hebben, ende verthyen by desen. Ende ten eynde de Ridderschap, Edelen, ende Steden van Hollandt ende Westvrieslandt, ende d'ingesetenen van de voorscreven Landen, mitsgaders allen anderen, die de voorsz. vaert zullen willen gebruycken, van de voorscreven vryheyt, ten vollen mogen wezen verzeeckert; Soo beloven wy voor ons ende voor onse naecomelingen, dat wy den zelven, ende een yegelyck van hen alle 't voorsz. poinct van vryheyt volcomelyck zullen laeten ghebruycken, zoo lange de Heere Staten de voorsz. Kille, zullen connen ende willen openhouden, ende onderhouden, ende tot eene gemeene vaert laeten gebruycken, d'ordre ende resolutie daer op gemaect ende genomen, ende voorder te maecken ende nemen, sonder dat wy daer jegens [d' voorscreven tyde geduerende zullen doen, doen doen, ofte gedoogen gedaen te worden, directelyc, off indirectelyc in eenigher manieren: tot welcken eynde wy voor ons, ende onse naercomelingen renunchieren, ende te buyten gaen, alle previlegien, sententien, gebruycken, ende gerechticheyden, die wy hier jegens eenichsints souden mogen hebben ofte pretenderen; ende specialycken ooc de rechten, seggende, dat generale renunciatie, sonder voorgaende speciale, van gheender weerden en zy, ende beloven, dat wy ons jegens den inhouden van desen, ofte eenich poinct van dyen, nyet en zullen laeten releveren. Verbinde voor 't gene voorsz. es ons, onse poorteren ofte inwoonderen persoonen ende goederen, stellende de zelve tot bedwanc van allen rechten ende Rechteren: belovende tot meerder vasticheyt van desen onsen brieve van verbande, ende allen poincten van dien, de Heeren Staten voornoemt, ende elcx van de Steden, hier van onse bezegelde brieven te leveren. Versoeckende voorts den Heeren Staten opte zelve onse brieven, heure brieven van aggreatie, ende confirmatie, met belofte van de zelve te doen naercommen, ende verleenen, ende doen depescheren in behoorlicke forme. Des t' oirconden hebben wy 't zegel van verbande deser Stede hier aen doen hangen, opden lesten Decembris, anno vyftienhondert negenentnegentic.

Ondergeteeckent:

J. Berck.

Ende was gezegelt met een groot ront groenen wassen zegel, aen double franchynen doergesteecken staert uythangende.

Privilegieboek der Stad Leyden D. pag. 211. *versa en* 212.

(1) *Moogel.* Spoeye.

Verschil over de vrye vaart, en Koopmanschappen tusschen die van de Stad Leyden, en Middelburg, enz.

Omtrent het jaar 1625. of 29.

Les Bourguemaistres, Eschevins, & Conseil de la Ville de la Leyde, tant pour eulx, comme pour & ou nom de tous les bourgois, manans, & habitans en icelle Ville, advertis du proces, pendant in decis en la Court de ceans d'entre les maronniers de la Ville de Delft, & les buyren manans, & habitans de la Haye, demandeurs, & les Bourguemaistres & Eschevins de la Ville de Middelbourg, & les Doien, Jurez & suppostz des maronniers de Middelbourg, deffendeurs pour & a cause des marchandises, qui se deschargent & chergent au havene de Middelbourg, & que a cause des diz descherge & cherge, ilz leurs bourgois, manans & habitans pour leur biens, denrees, & marchans y ont grand dommaige & interrest, ilz se joindent avecq lesdiz demandeurs, emploient pour les cause de leur adjoinction les fais, raisons & moiens que iceulx demandeurs ont alleghier, & veriffie ou dict proces pour autant que iceulx feroient & font a leur intencion, concluant au moien d'iceulx, quil soit promis ausdiz de la Leyde chargier leurs biens, denrees, & marchandises es bateaux appartenans aux maronniers de Delft pour les mener au havene de Middelbourg, & illecq aussi povoir chergier es bateaulx desdiz de Delft leurs biens, denrees & marchandises, & les mener a Delfshavene ou en la Ville de Delft, pour d'illecq les mener ou faire mener en la dite Ville de la Leyde, sans ze que pour ce faire, ilz soient tenus demander congie & licence aux Bourguemaistres & Eschevins de Middelbourg, ne aux Doien & Jurez de maronniers de Middelbourg, ne quant ad ce laissier aider ausdiz maronniers de Middelbourg l'avancharge, faisant en cas de proces demande de despens, offerans a veriffier &c.

MS. Register Differenten tusschen Middelburg en diverse Steden &c. 19.

Verdrag van de Regeerders der Stad Leyden met de Regeerders der Stad Amsterdam, over het varen der Kaagen, en Trekschuiten tusschen beide de Steden.

Den 4. September 1668.

Burgermeesteren ende Regierders der Steden Leyden, ende Amsterdam, syn met malcanderen over een gecomen, ende verdragen, nopende de kagen ende trekschuyten tusschen beyde de voorsz. Steden varende, datter daglycx twee Kagen van Leyden, en insgelycx twee Kagen van Amsterdam over de meer sullen afvaren, om de passagiers te voeren. Welcke kagen aen de syde van den Overtoom, nae de cant van Leyden te rekenen, sullen gehouden werden; daer van de eerste 's morgens ten halff negen uyren, en de tweede ten half twaelff uyren, soo wel des somers als des winters sal affteken; datter mede alle avonden twee treckschuyten, soo van de eene als van de andere Stadt, in 't vaerwater gehouden sullen werden, om by nacht langs den Amstel, door de veenen, Goutsche treckvaert en langs den Ryn, haer wech te nemen; namentlick, de eene treckschuyt om alleenlyck passagiers, ende andere om alleenlyck packen, en coopmanschappen over te voeren, sonder dat in de schuyt voor de passagiers eenige packen of coopmanschappen sullen mogen geladen werden, als alleen de bagage der passagiers, en sonder dat met de tweede schuyt, die voor packen en goederen wert gedestineert, eenich volck sal mogen gevoert werden, op pene van ses guldens by de overtreders te verbeuren voor de eerste reys, soo van yder persoon, als van yder pack respective, ende voor de tweede reys van haer dienst gesuspendeert te werden, sullende de schuyt met packen ende coopmanschappen geladen twee, off d'ardhalff uyren vroeger als de schuyt met de passagiers, afvaren, ten eynde sy beyde te gelyck mogen aencomen. Ende aengaende de Vrachtloonen,

dat deselve genooten sullen werden gelyck in de lyst dien aengaende, op dato deses met onderlingh goetvinden gearresteert, is uytgedruckt.

Hebben wyders de voornoemde respective Heeren, om wedersyts Schippers te doen bestaen, goetgevonden 't getal derselver in yder Stadt, by provisie tot op negen te laten uytsterven, de twee buyteschippers daer onder niet begrepen.

Dat het loon voor 't huysbrengen van de gevoerde waren en coopmanschappen betaelt sal werden, volgens de lyst van 't huysbrenghloon, op den 20en. February 1660. by de Heeren van Amsterdam mede in haer Stadt is vastgestelt, in diervoege, dat het soo tot Amsterdam, als tot Leyden wedersyts Schipperen sal vry staen selfs de packen en coopmanschappen t' huys te brengen, mitsgaders het gestelde loon te genieten, off andersints t' huysbrengen te besorgen door haer knechts ofte andere, die sy sullen goetvinden daer toe te gebruycken.

Eyntelyck, dat ook de coopluyden, in cas van grooten haest, en een voorspoedige wint, eenige lichte packen, de welcke sonder het gebruyck van touw, off takel connen werden in en uytgescheept, met de Cagen sullen mogen over de meer senden, mits dubbeld vrachtloon daer voor betalende.

En werden de respective Schippers mits desen gelast, sich in allen delen nae dit geconvenieerde punctuelycke [te] reguleren.

Des t' oirconden syn hier van gemaeckt twee eensluydende actens, beyde door last van de Heeren Burgermeesteren ende Regeerders der Steden Leyden en Amsterdam, by der voorsz. Steden Secretarisen ondertekent, op den 4en. September anno 1668.

Is geteyckent:

P. v. Maersche. Wigbolt Slicher.

Privilegiebock der Stad Leyden F. pag. 185.

Verdrag tusschen de Steden Haarlem en Leyden, over het recht van laadinge, den Schippers van Haarlem toekoomende.

Den 30. July 1696.

Alsoo tusschen die van het schippers gilde tot Haarlem, mitsgaders Burgermeesteren ende Regeerders derselver Stad, als gevoegdens voor haar intrest, ter eenre, ende die van 't Schippers gilde tot Leyden, mitsgaders Burgermeesteren ende Regeerders derselver Stad, mede als gevoegdens voor haar intrest, ter eenre, ende die van 't Schippers Gilde tot Leyden, mitsgaders Burgermeesteren ende Regeerders der zelver Stad, mede als gevoegdens voor haer interest, ter andere syde, eenige questien en differenten stonden te resulteren, ter oorsake die van het voorschreven Schippers gilde tot Haerlem, mitsgaders Burgermeesteren ende Regeerders aldaar waren sustinerende, dat sy, van alle oude tyden aff, waren geregtight, om op alle plaatsen, havenen, ende stromen van Holland ende Zeeland, en vervolgens mede binnen de gemelde Stad Leyden, vry en onverhindert ter vragt te mogen aannemen, van een, ofte meer persoonen, allerhande goederen ende coopmanschappen, ende die te voeren ende brengen op alle havenen ende plaatsen, daar het hun ende den inlader soude gelieven, als mede omme sodanige ingeladen ende ingenomen goederen binnen de gemelte plaatsen, en oversulcx ook binnen de voorschreve Stad Leyden, te mogen opdoen ende lossen; ende dat sy van alle 't selve waren in een deugdelyke possessie *vel quasi*, niet tegenstaende de gildebrieven of keuren van de voorschreve Steden en plaatsen, ter contrarie gegeven, ofgekeurt souden mogen syn; ende dat in tegendeel, die van het voornoemde Schippers gilde tot Leyden, mitsgaders Burgermeesteren ende Regeerders aldaar, sustineren, dat de gemelde Schippers van Haerlem geensints waren gequalificeert, nogte ook in deugdelyke possessie *vel quasi*, omme voor meer, als een personen eenige goederen ofte coopmanschappen binnen deselve Stad Leyden te mogen laden ofte innemen, ofte sodanige, van elders ingelade en ingenome goederen, binnen de laatstgenoemde Stad op te doen ende te lossen, ende dat sy, sulx doende, ter dier oorsaecke met recht mochten werden bekeurt, ende oversulx gehouden in soodanige boetens ende verdere penaliteyten, als daer tegens by de keuren ende ordonnantien der meergeseyde Stad Leyden bereyts syn gestatueerd, ofte naermaels verder mochte werden gestatueert, ende dat tot het inne-

innemen ende laden, mitsgaders opdoen ende lossen van versamelde vragten, alleenlyk waren gequalificeert die gene, dewelcke tot marct ofte Veerschippers syn aangesteld, dat wyders de voorschreve die van de respective gildens der Steeden Haarlem ende Leyden, als mede welgemelte Heeren Burgermeesteren ende Regeerders derselver Steden, genegen wesende, omme met malcanderen goede vrundschap ende nabuurschap 't onderhouden, de voorscreve differenten op de cortste ende bequaamste wyse te doen termineren, metten anderen waren overeengecomen in manieren als volgt: namentlyk, dat de bekeuringe, het betaelen van de boete van acht guldens, op den 11. November 1695. door Steven Jans, Schipper van Haerlem, als mede het arresteren van des selfs Scip op den 18en. November daer aen volgende, over ende ter sake van 't brengen en lossen van gecombineerde en versamelde vrachten van Amsterdam tot Leyden, sal werden gehouden ende geconsidereert als niet geschiet synde, en oversulx de gemelte boete aen de voornoemde Schipper Steven Jans, gerestitueerd; als mede, dat de welgemelte Heeren Burgermeesteren ende Regeerders van Haerlem, mitsgaders die van het meergeseyde Schippers gilde aldaar, volcomentlyck sullen blyven geconserveerd in sodanige possessie, faculteyt, ende vrydom, als sy voor de voorschreve bekeuringe, 't betalen van de boete, ende 't arresteren van het schip hadde willen ofte cunnen sustineren haar, ter voorscheve sake, te competeren, ter tyd ende wylen toe, by welgemelten hove, of, in cas d'appel, by den hogen Rade in Holland, ende sulx by 't uytterste gewysde, ten petitoire ende principale, nopende de wettelykheyt van de voorschreve respective sustenues, soo in reguarde van Haerlem als Leyden, sal wesen gesententieert, ofte deselve in der minne affgedaan; ten welcken eynde de welgemelte Heeren Burgermeesteren, ende die van de respective Schippers gildens het voorschreve different ten principalen ter eerster instantie, sullen brenger aan den hove van Holland, omme aldaar naar ftyle geinstrueert, ende vervolgens sodanigh gedecideert te werden, als de meer welgemelte hove sal verstaan te behoren, reserverende de meer genoemde Heeren Burgermeesteren, ende Regeerders, mitsgaders die van de meergeseyde Schippers gildens, om van de voorschreve sententie van den hove te mogen comen in appel voor den hogen Rade voornoemt.

Ende alsoo alle hinder, letsel, steurnisse, ende empeschement de Burgermeesteren ende Regeerders der Stad Haerlem, als mede die van 't Schippers gild aldaar, in de voorschreve haer possessie *vel quasi* aangedaan, door 't gunt voorschreven metter daad waren afgedaan en gerepareerd, soo verclaren Burgermeesteren, mitsgaders die van 't Schippers gilde der Stad Haerlem, by desen te renuncieren van het versoecken en impetreren van alle en sodanige provisien van Justitie, als sy van den hove of hogen Rade in Holland in cas possessoir, 't sy by forme van complaincte, ofte maintenue, eenigsints souden connen versoecken of impetreren, en dat alleenlyck voor soo veel de possessie van 't voorschreve different concerneerd, gelyck welgemelte Burgermeesteren ende Regeerders, mitsgaders die van 't Schippers gilde tot Leyden, ook gelyke rennnciatie syn doende by desen.

Alles ter goeder trouwe, sonder dat de meergeseyde contrahenten, door het aangaan van de voorschreve conventie, den anderen in 't allerminst sullen prejudiceren omtrent de voorschreve hare sustenues ten principalen. In kennisse der waerheyt hebben wy Burgermeesteren van de respective Steden Haerlem ende Leyden, dese met de hand van onse wedersydse Secretarissen doen bevestigen den 30en. July 1696.

W. Sluysken. J. v. Groenendyck.

Privilegieboek der Stad Haarlem pag. 587. en Privilegieboek der Stad Leyden F. pag. 228.

VAN

VAN DEN TREKWEG VAN LEYDEN OP DELFT.

Verdrag tusschen de Regeerders van Delft, en van Leyden, over het maaken van een niewen trekweg tusschen de gemelde Steden.

Den 30. Juny 1636.

WY Burgemeesters ende Regierders der Stadt Delft ter eenre, mitsgaders Burgemeesters ende Regierders der Stadt Leyden, ter andere zyden, als daer toe respectivelick geauthoriseert wesende by de Vroetschappen der voorsz. Steden, bekennen by desen, dat naer eenige onderlinge by eencompsten, communicatien, ende handelingen tot dien eynde gehouden ende gevallen, wy eyntelick, aengaende het maecken ende onderhouden van eenen nieuwen Treckwech, tusschen de Stadt Leyden, ende den Leydschendam, tot dienst ende geryff van de inwoonderen der voorsz. Steden, ende van allen anderen, soo wel Schipperen, Schuytvoerderen, als reysenden luyden, met malcanderen syn overgecomen, ende hebben besloten een contract op de volgende conditien ende voorwaerden, als:

Eerstelicken, dat by gemeenen advyse, ende directie, gemaect sal werden eenen nyeuwen treckwech, die beginnen sal van de chingel der Stadt Leyden, by de Neecksluis aff, ende geleyt werden by ende langs de Vlyet heenen, aen de Noortwest ende Zuytoestzyden van de selve in de respective Ambachten van Soeterwoude ende Stompwyck, tot aen den Leydschendam toe, volgende de verbaelen ende bestecken daer van gemaect, ende noch te maecken, dat de voorsz. Treckwech met alle synen gevolge, by den Burgemeesteren ende Regierderen der respective Steden Delft ende Leyden sal werden geschout, ende op de goede onderhoudinge ende reparatie van 't selve, met gemeenen advyse goede ordre gestelt. Ende belangende de costen, die tot het maecken van de voorsz. treckwech sullen moeten werden gedaen, hebben de Heeren Contrahenten geconsidereert, dat de Stadt Delft in den jare XVI^{C}. achtyen groote costen heeft gedaen in 't schieten ende diepen van de vaert genaempt de Vlyet van de Stadt Delft aff tot den Leydschendam toe, als mede in het opsetten van het planck, sooden, ende paelwerck aen den Vlyetdyck, beginnende van de nyeuwe Tolbrugge tot den Leydschendam voorschreven, ende dat de Stadt Delft noch jaerlicx tot onderhoudinge van de selve wercken groote costen is doende, gelyck oock deselve Stadt sich by desen is verbindende, om te doen ofte presteren, dat de voorsz. Vaert van de Vliet van den Leydschendam off tot Delft toe, in behoorlicke diepte, ende den treckwech langs de voorsz. vaert tusschen den voorsz. Dam ende de Tolbrugge leggende, met het voorsz. planck, pael, ende soodewerck wel ende behoorlick beseth, buyten costen van de Stadt Leyden, voor altyt onderhouden sullen werden, zonder dat nochtans de Stadt Leyden over de voorsz. vaert van de Vlyet, mitsgaders het planck, soode, ende paelwerck, ende tusschen den voorsz. Leydschendam ende de Tolbrugge eenige schou, ofte andere bewint sal hebben, niet meer als zy voor desen heeft gehadt, ende noch is hebbende. Volgens de acte van ontlastinge ende bevrydinge van de Polder van Tedingerbroeck, by Burgemeesteren ende Regierders der Stadt Delft, opten VI^{en}. February XVI^{C}. twintich, onder 't segel van de selve Stadt gepasseert, die mitsdesen wert verstaen te blyven in haer geheel: Ende zyn ten regarde van dyen verdragen, dat de Stadt Leyden sal betalen twee derde paerten van alle de costen, die tot de eerste nyeuwe maeckinge van de voorsz. treckwech ende gevolge van dyen zullen werden gedaen, ende dat het ander derdepaert by de Stadt Delft sal werden gedragen; doch zullen de costen die tot reparatie ende onderhoudinge van den voorsz. treckwech jaerlicx sullen werden gedaen, by de voorsz. Ste-

Steden van Delft en Leyden gedragen werden halff ende halff, gelyck oock halff ende halff gedragen sullen werden alle de vordere kosten, mitsgaders de costen die gedaen zullen werden in 't vererygen van het Octroy tot het gabell, ofte wechgelt, 't welck op te namen van beyde de Steden van Delft ende Leyden mette eerste gelegentheyt van de Heeren Staten van Hollandt ende Wesvrieslant sal werden versocht. Welck gabell, ofte wechgelt tot laste van de geene, die de voorsz. nieuwe treckwech zullen gebruycken, sal werden geheven, ende genooten by de respective Steden van Delft ende Leyden halff ende halff, tot rembourseмent ofte verlichtinge van hare gedaene costen, gelyck by de voorsz. Steden Delft ende Leyden mede halff ende halff sal werden genooten 't gunt van de Stadt Rotterdam, de plaetse van 's Gravenhage, ofte eenige andere nabuyrige Steden, ofte plaetsen, voir 't gebruyk van de voorsz. treckwech, zoude mogen werden geconsequeert, met dyen verstande nochtans, dat de Stadt Leyden, dewelcke de Ambachtsheerlicheyt van Soeterwoude ende Stompwyck is toebehoorende, in allen anderen saecken, over de voorsz. te maecken treckwech metten gevolge sal blyven in haer geheel, om te mogen oeffenen het recht ende Jurisdictie van de voorsz. Ambachtsheerlicheyt. Tot naercominge van alle 't gene voorsz. is, hebben wy Burgemeesteren ende Regierders van de Steden Delft ende Leyden voornoemt; in onse voorsz. qualiteyten by desen respectivelick verbonden alle de tegenwoordige ende toecomende goederen, incompsten, actien, ende crediten van de selve Steden, onderwerpende alle deselve ende keure van dyen allen rechten ende Rechteren. In oorconde van de waerheyt dit met onderteyckeninge van den Pensionaris der Stadt Delft, ende van den Secretaris der Stadt Leyden gedaen bevestigen, opten laetsten Juny van den Jare sesthyen hondert ses ende dertich.

Ende was onderteyckent :

J. Camerlin. S. v. Baersdorp.

NB. *In margine stont :*

Opten XXIX. April van den Jare XVIc. acht ende dertich, es tusschen den Burgemeesteren, ende Regierders der Stadt Delft, ter eenre, ende den Burgemeesteren ende Regierders der Stadt Leyden, ter andere zyden, goetgevonden, ende besllooten, dat met nyemant eenich contract ofte overcompste nopende een veer van jacht ofte veerschuyten langs desen treckwech, als met mutuel consent van de Steden Delft ende Leyden, en sal mogen gemaeckt werden: gelyck oock met gemeen goetvinden, het veer van de jacht, ofte Veerschuyten tusschen Leyden ende den Hage gemaeckt is, met verclaringe dat hier mede het jegenwoordich contract, aengaende den treckwech tusschen de Steden Delft ende Leyden gemaeckt, geamplieert sal werden. Des ten oorconden desen by ons respective ondergeteyckent.

Onder stont :

Camerlin. S. v. Baersdorp.

Privilegieboek der Stad Leyden E. pag. 153.

Octroy van de Staaten van Holland aan die van Delft en Leyden gegeeven tot het maaken van den Trekweg.

Den 1. Augusti 1636.

De Ridderschap, Edelen, ende Steden van Hollandt ende Westvrieslant, Representerende den Staten van den selven Lande, Doen te weten : Dat ons vertoont is by de Burgemeesters ende Regeerders der Stede Delft ende Leyden, dat sy naer eenige onderlinge by-een-komsten, communicatie ende handelinghen tot dien eynde gehouden ende gevallen, eyntelick over-een-gekomen waren, tot divisie, geryf ende gemack van de Inwoonderen der voorsz. Steden, ende van allen anderen, soo wel Schipperen, Schuytvoerderen, als reysen Luyden, ende dien vol-

volgende ten besten van den gemeenen Lande, te maecken een nieuwen Treck-wegh, die beginnen soude van de Cingel der Stadt Leyden, by de Neck-sluys af, ende strecken of gheleydt worden by ende langhs de ordinaris Vaert, tot noch toe by de Schepen ende Schuyten gebruyckt, genaemt de Vliet, aen de Noort-west ende Zuyt-oost zyde van de selve, in de respective Ambachten van Soeterwoude ende Stompick, tot aen den Leytsen-Dam toe, ende daer benevens tot commoditeyt van de voorsz. Stadt Leyden, ende de reysende ende passerende Luyden, ende om de Wagen ende Schuyt-Veeren d'een by den anderen te voeghen, noch te maken een nieuwen Treck-wegh, met een Cleyne-Vaert, die beginnen soude van den Hoogen-Rhyn-Dyck buyten de Haegsche ende Witte-Poort der voorsz. Stadt Leyden, ende strecken soude tot in ende aen de voorsz. Vliet toe. Dan gemerckt d'voorsz. nieuwe Treck-wegen metten gevolge ende aencleve van dien, door ende op verscheyden Landen, Gronden ende Erven souden moeten ghemaeckt ende geleydt worden; Dat wy der noodich soude wesen eenige Landen inne te snyden ende af te graven, eenige Thuynkens op te ruymen of te doen versetten, sommighe Plantagien af te houden, op eenighe plaetsen tot gerief van de Inghelanden Binnen-slooten, ende oock op verscheyden plaetsen binnen, langs den Treck-wegh, Schey-slooten te maken, veele ende verscheyden nieuwe Vlieten, Vaerslooten, ende Ackerslootens te stoppen, eenighe Roeden Plemp-Wercken te maken, seer veele Bruggens te leggen, oock te maecken eenige nieuwe Schouwen, om daer mede de Treck-Paerden over de voorschreven Vliet te scepen, daer benevens doorgaens, langhs de selve Vliet, de aengevolde aerde met Plaet-Werck te beschoeyen, Sooden op de Gront van den Wegh langhs de kant van de Vliet te stellen, ende daer op Paelkens te slaen, mitsgaders deselve Wegh doorgaens met aerde ende zant te verhoogen, Dat mede noodich soude wesen de voorschreven Landen, Gronden, Getimmerten, Plantagien af te gelden of af te schatten, ende dat daer toe ende tot het maecken, mitsgaders onderhouden Jaerlicks van alle d'voorschreven Wercken excessive groote kosten souden moeten gedaen worden, die de groote sommen van penningen sullen komen te bedragen: Soo waren de Vertoonders haer derhalven andermael tot ons keerende, eerbiedentlick versoeckende, dat ons beliefde haer daer toe te Octroyeeren ende authoriseren, omme alsoodanighe Landen, Gronden, Getimmerten, ende Plantagien aen haer te mogen nemen, als tot gherief, bequaemheydt ende voltreckinghe van 't voorschreven Werck enichsints nodich of dienstich soude wesen, ende dat door bemiddelinghe, mitsgaders ter taxatie van de Heeren Commissarissen, by ons te ordonneren, die alle geinteresseerdens, des noot zynde, sullen hooren, ende der selver pretensien accommoderen of decideren absolutelick ende sonder eenighe provocatie. Item omme tot dien eynde oock by Billetten bekent te maecken, alle ende eenen yeghelycken, die op de voorschreven Landen ende gronden, by den Verthoonders uyt krachte van den Octroye aen te nemen eenighe Hypotheken, Fidei-Commissaire ditpositien, of andere lasten hebben, daer mede de selve Landen ende Gronden zyn beswaert, dat sy die sullen hebben aen te geven ende bekent te maken aen de persoonen die totten ontfanck ofte collecte van 't Gabel, hier naer gemelt, sullen wesen gecommitteert; ende dat binnen den tydt van tweemael drie maenden naer dat d'voorscreven Billetten alomme behoorlick sullen wesen gheaffigeert, of dat by faute van dien, den voorschreven tydt geëxpireert zynde, de voorschreven Landen ende Gronden by ons effectuelyck vry ende ontlast gehouden sullen worden, imponerende allen ende eenen yeghelycken dien aengaende, een eeuwich swyghen ende silentium: Insgelycks omme de materie ende spyse totten voorschreven Treck-wegh metten aencleve van dien noodich, te moghen halen ter naester laege ende minste schade, mits doende den Eygenaers ende geinteresseerden behoorlyck contentement, tot estimatie van onpartydige, te assumeren by de Gedeputeerdens der voorschreven Steden, die ten opsichte van de voorsz. Vaert ende Treck-wegh metten aencleven van dien respectivelick sullen wesen gestelt, Eyntelick, om tot remboursement ende verlichtinge ofte vervallinge der voorsz. groote kosten van 't maken ende jaerlicx onderhouden der bovengeroerde Wercken te mogen opstellen ende heffen, tot laste van de gheene die de Treck-wegen gebruycken sullen, soodanige Gabellen ofte Wegh-gelt, als de Verthoonders tot dien eynde teghen den penningh twintich, noodich sullen vinden, ende hen hier van te verleenen Brieven in behoorlicke forme. Soo is 't, Dat wy de saecke ende versoecke voorsz. overghemerckt, ende bevindende dat den voorsz. Treck-wegh niet alleen sal dienen tot gherief ende commoditeyt

van de Inwoonderen der voorsz. twee Steden particulierlicken, maer oock voor den Lande in 't generael, uyt onser rechter wetenschap, volkomen ende souveraine macht, d'voorsz. twee Steden gheoctroyeert, gheaccordeert ende ghecosenteert hebben, Octroyeren, accorderen ende consenteren d'selve by desen, haer oock authoriserende voor so vele hen van nooden is, omme alle soodanighe Landen, Gronden, Getimmerten ende plantagien aen haer te mogen nemen als tot gerief, bequaemheydt ende voltrecken van 't voorsz. Werck eenichsints noodich of dienstich sal zyn, ende dat door bemiddelinge ende taxatie van de Heeren Dyckgraef ende Heemraden van Rhyn-landt, die wy niet alleen by desen daer toe committeren, maer oock omme alle geinteresseerden, des noot zynde, te hooren, deselve pretensien te accommoderen of decideren absolutelick, ende sonder eenige provocatie. Mede omme tot dien eynde oock by Billette bekent te maken allen ende eenen yegelicken die op de voorsz. Landen ende Gronden by de voorsz. twee Steden uyt krachte van desen Octroye aen te nemen, eenige Hypotheque, *Fidei-Commissaire*, dispositien, of andere lasten hebben, daer mede de selve Landen ende Gronden zyn beswaert, dat sy die sullen hebben aen te geven ende bekent te maecken aen de persoonen, die totten ontfanck of collecte, hier naer genoemt, sullen wesen gecommitteert, ende dat binnen den tydt van tweemael drie maenden, naer dat d'voorsz. Billetten alomme behoorlick sullen wesen geaffigeert, of houden ende verclaren wy den voorsz. tyt geexpireert wesende d'voorsz. Landen ende Gronden voor vry ende effectivelick ontlast, Imponerende allen ende eenen die 't selve aengaen mach, of mogen soude, een eeuwich swygen ende silentium. Gelyck wy ooc d'voorschreven twee Steden authoriseren, omme de materie ende spyse totten voorsz. Treck-wegh, ende aencleve van dien van noode, te mogen halen ter naester laege ende minste schade, midts doende den Eyghenaer ende geinteresseerden behoorlick contentement, tot estimatie van de welghemelten Dyckgraef ende Hooghe Heemraden, of andere onpartydighen, by hare Edele Groot Mogende daer toe te committeren. Ende hebben wy eyntelick d'voorsz. Steden oock toegestaen, dat sy tot remboursement, verlichtinge ende vervallinghe van de groote kosten van 't maecken ende Jaerlicks onderhouden van de voorsz. wercken, sullen moghen opstellen ende heffen tot laste van de ghene die de voorsz. Vaert ende Treckt-wech ghebrucken sullen, soodanigen Gabelle, of Treck-gelt, als d'voorschreven twee Steden ghenomen teghens den penningh twintich, nodich sullen vinden. Ende ten eynde de Verthoonders dese onse gunste, accoorde ende Octroye moghen ghenieten naer behooren; Soo lasten wy allen ende eenen yegelicken desen aengaende, datse de Verthoonders den innehouden van desen, doen, laten ende gedooghen, rustelyck, vredelyck ende volkomentlyck genieten ende gebruycken; Cesserende alle belet, hinder ende wedersegghen ter contrarie.

Gegeven in den Haghe onder onsen grooten Zegele hier aen ghehanghen, op den eersten Augusti in 't jaer ons Heeren duysent ses-hondert ende ses-en-dertich.

Plakkaatboek gedrukt by Jan Jansz. te Amsterdam 1645. II. deel pag. 278.

Schatting van de Landen, gronden, getimmerten, plantagien, en 't maaken der bruggen enz. volgens 't Octroy door Dykgraaf en hooge Heemraaden, tot het leggen van het trekpad langs de vaart van Leyden naar Delft gedaan.

Den 21. Maart 1637.

Alsoo Dyckgraeff ende Hoocheemraden van Rynlant, by de Gecommitteerden der respective Steden van Delft ende Leyden, ter hande was gestelt seecker Octroy aen de gemelte Steden by de Ridderschap, Edelen ende Steden van Hollandt, ende Westvrieslant, als representerende de Staten van den selven landen,

verleent, volgens welcke Octroy de voorsz. Steden geoctroyeert ende geauthoriseert waren, omme aen haer te mogen nemen, alle sodanige landen, gronden, getimmerten, ende plantagie, als gemelte Steden tot geryeff, off bequaemheyt, ende voltreckinge van het maecken van eenen nieuwen treckwech van noode soude mogen hebben, beginnende den selven treckwech van de chingel der Stede van Leyden by de Necksluys aff, en streckende by, ende langers de ordinaris vaert, tot noch toe by de scepen ende schuyten gebruyct, genaemt de Vliet, aen de Noortwest ende Suytoost syde in de respective Ambachten van Soeterwoude ende Stompwyck gelegen, tot aen den Leytschendam toe. Item, om noch te mogen doen maecken eenen nieuwen treckwech met een cleyne vaert, die beginnen soude van den hogen ryndyck, buyten de Haechsche off Witte poorte der voorsz. Stadt Leyden, ende streckende, tot in ende aen de oude Vliet toe, ende dat alles door bemiddelinge ende taxatie van Dyckgraeff ende Hoocheemraden van Rynlant, die daer toe by den voorsz. Octroye, niet alleen en waren gecommitteert, maer oock mede om alle geinteresseerdens, des noot synde te hooren, ende der selver pretensien te accommoderen, off decideren absoluytelyck, ende sonder eenige provocatie: Ende de gemelte Dyckgraeff, ende Hoge Heemraden in gevolge van dien by openbare publicatie ende aenpleckinge van biljetten, eenen ygelycken hadde doen verwittigen dat hare Ed. Ed. in meyninge waren op Maendage den derden November XVI^c. ses ende dertich te visiteren, ende eyntelyck aff te schatten, alle de landen ende gronden, getimmerten ende plantagie, die tot den voorsz. treckwech ende treckvaerte metten gevolge soude werden gebruyct, mitsgaders oock omme de geinteresseerdens te hooren, ende der selver pretensien te accommoderen, off decideren, in gelyckheyt van den selven Octroye. Item, dat oock gelycke publicatie, ende bekentmaeckinge, daer naer, als op den VII^en. ende lesten January XVI^c. sevenendertich, iterative allomme ter gewoonlycker plaetsen waren gedaen; Soo hebben Dyckgraeff, ende Hoochheemraden, naer dat de geintresseerdens, hunne geryeven (1), ende doleantien schrifftelyck hadden overgelevert; oock verscheyden malen daer op mondelinge jegens debath der respective Steden waren gehoort, eyntelyck daer inne geresolveert, ende geordonneert als volcht.

Hiernaa volgden de landen, gronden, getimmerten, plantagien, enz. Zoo die geschat zyn, de bruggen die op goedvinden der hooge Heemraaden gemaekt moesten worden, beliepen omtrent twintig in 't getal zoo groote als kleine, behalven den overslag over de Vliet tot aan of op den Hofweg, nu het schouw geheeten.

Eyntelyck, ingevalle in tyt en wyle in desen jegenwoordigen eenige duysternisse soude mogen werden bevonden, soo behouden Dyckgraeff, ende Hoochheemraden de interpretatie van dien aen hen.

Soo mede ingevalle naderhant bevonden werde, dat noch eenige meerder bruggens, 't sy tot in, ende uyt vaerte, offte tot waterlossingen van nooden mochten syn, soo sullen de selve mitsgaders de hier vooren gespecificeerde bruggen geleyt ende gesteecken werden, op sodanige wyte, ende hoochte, als Hoochheemraden sullen goetvinden.

Aldus gedaen ende gearresteert in 't Gemeenlantshuys van Rynlant binnen Leyden, by Dyckgraeff ende Hoocheemraden desselffs lants, collegialiter Vergadert synde, huyden desen XXI^en. Maart XVI . sevenendertich.

Uit de MS. papieren van den Heere N. N.

(1) *Of* Grieven.

De

De Regeerders van de Steden Delft en Leyden zyn verweezen om het Water van de Vliet tusschen de Nekfluis buiten de Stad Leyden, en den Leydschendam te doen diepen.

Den 1. *October* 1638.

Dyckgraave ende Hooghe-heemraden van Rhynlandt verthoont zynde, de merckelycke ondiepte die in 't water van de Vliedt, tusschen de Neckfluis buyten der Stede van Leyden ende den Leytschendam, op verscheyde plaetsen geleghen zyn, ende 't groot peryckel ende ongeval 't welck by tyde van laeghwater, door de seylende schepen ende schuyten, de ordinaris treckschuyten ontmoetende, ende malkanderen seer qualycken, konnende wycken, te beduchten staet te verwachten, hebben gekeurt ende gheordonneert, Keuren ende Ordonneren by desen, dat van weghen ende tot kosten van de Burghemeesteren, ende Regeerders der respective Steden van Delft ende Leyden, 't voorsz. water van de Vliet van de Neckfluys af, tot den Leydtschendam toe, doorgaens sal werden opghediept; ende sulcx alle de Weddens, ende andere ondiepten, dair inne wesende opghehaelt, ende een halve voet dieper in den gront gemaeckt als den Drempel van den Duycker aen den Leytschendam by somerwater leggende is, ende dat voorts 't voorsz. water op soodanige diepte sal mogen werden onderhouden, belastende yeder een 't selve aengaende, hem daer naer te reguleren.

Aldus ghekeurt ende geordonneert by gemelde Heeren, in 't Gemeenlantshuys van Rhynlands binnen Leyden, huyden desen eersten October 1638.

Onderstont:

In kennisse van my,

En was geteeckent,

C. Schilperoort.

Keuren en Ordonnantien van het hooge Heemraatschap van Rynland, pag. 407.

Verdrag tusschen de Regeerders der Stad Delft, en der Stad Leyden, over het Vaaren der Jachtschuiten in eene gemeene beurze.

Den 3. *May* 1658.

De Heeren Burgemeesteren ende Regierders der Stede Delft, ende Leyden, syn naer verscheyde conferentie door wedersyts Commissarissen, op het subject van de gemeenschap van de winsten onder de Jachtschuyt voerderen, tusschen de respective Stede vaerende, gehouden, ende op de iterative instantye by de Heeren van Leyden, soo mondeling in de voorsz. conferentien, als schriftelyk by verscheyde missive gedaen, ende geurgeert, in 't minnelyck met den anderen verdragen, ende overgecomen, dat van nu voortaen de voorsz. Jachtschuytvoerderen van beyde de voorsz. Stede sullen vaeren in een gemeene beurse, in vougen alle de winsten tusschen die van Delft ende Leyden egualycken halff ende halff, onder den anderen sullen gerepartieert ende verdeelt werden: Des werden onder de voorsz. gemeenschap niet begrepen, ende daer van wel expressselyck geëximeert de paerden, die yder van de selve, als voor desen, tot synen costen ende laste sal moeten hebben, ende onderhouden, als mede de vrachten van de Marcktschuyten, die mede, als voor desen, yder aen syne syde sal blyven behouden, ende dit alles by provisie, ten minsten voor den tyt van een geheel jaer, in te gaen met den XIII[en]. Mey 1658. naestcomende, naer expiratie van 't welcke, in cas ondervonden mochte syn, dat middelerwyl door de voorsz. gemeenschap een van beyde voorsz. Ste-

de groote prejuditie geleden hadde, als mede dat daer door mochte syn ontstaen geweest eenige disordres, ofte confusien tusschen de respective Jachtschuyt voerderen, dat in sulcken gevallen, beyde de voorsz. Stede, ofte een derselver vry sal staen uyt de voorsz. gemeenschap te scheyden, wel verstaende dat het selve met Ordre sal moeten geschieden, alvoorens d'een d'andere van de voorsz. prejuditie, disordres, ende confusie geadverteert hebbende, ende naer dat tot weeringe, ende voorcominge van deselve minnelycke conferentien aengestelt sullen syn geweest tot contentement, ende satisfactie van een van beyde de Steden, dies begerende dat mede omme de voorsz. gemeenschap oprechtelyck ende getrouwelyck te doen observeren, wedersyts jachtschuyts Voerderen gehouden sullen syn, by solemneelen eede corporelyck te verclaeren, dat sy luyden ter goedertrouwe, ende oprechtelyck yder in regart van syne ontfang sullen handelen ende verantwoorden, op peyne van meynedicheyt, ende cassatie van het veer. Vorders hebben de Heeren van Leyden belooft, gelyck sy deselve belooven by desen, dat geduyrende dit jegenwoordige, accoort, geen nachtschuyt tusschen de Stadt Leyden, ende 's Graevenhage sal vaeren.

Aldus gedaen in 's Gravenhage den 3en. Meye XVIc. acht ende vyftich, ende by den Pensionaris, ende Secretaris van de respective Stede onderteyckent.

Ende was geteyckent:

N. van Kinschot, G. van Hoogeven.

Privilegieboek der Stad Leyden F. pag. 11. versa en 12.

Orde voor de Schippers op het Veer tusschen Delft en Leyden.

Den 10. October 1667.

De Heeren Magistraten van de respective Steden Delff, ende Leyden, in ervaringe comende, dat de wedersyts Jachtschuyt voerders op het Veer tusschen de geseyde Steden, den reysende Luyden te meermalen rechtmatige redenen van clachten comen te veroorsaecken, daer door dat by deselve, Jachtschuytvoerders [ter occasie, dat aen de syde van de Stadt Delff den aenslach van de paerden, ende plaetse, daer de reysende Luyden aldaer Ordinaris in, ende uyt de schuyt treden, een geruyme spacie van den anderen off gelegen syn] doorgaens de behoorlycke vlyt niet en wert aengewent, omme met haer schuyten van d'een op d'andere plaetse over te steecken, waer door dan te meermalen is comen, veroorsaect te werden, dat den reysende Man, tot syn merckelyck nadeel sich ontset gevonden heeft van de Schuyt, die hy t'syner aencomste beoocht hadde, seeckerlyck te cunnen aentreffen, omme waer jegens ontrent de voorsz. Schuytvoeders naer behooren te versien; Soo is 't, dat de opgemelte Heeren van de respective Steden gesamentlick goetgevonden hebben, te Keuren, ende ordonneren, gelyck als deselve Keuren, ende ordonneren by desen dat de wedersyts Schuytvoerders op 't voorsz. Veer, naer desen precieselicken gehouden sullen wesen, [soo wanneer als deselve tot Delff van de ordinaris Veer comen af te steecken, ende te gelyck mede wanneer deselve van Leyden aen den Delffschen aenslach aencomen, ende de lyn losgelaten is] met haer beyden te syn, ende blyven, d'een voor, ende den anderen achter in hare schuyt, yder met een boom in de hant, met de welcke sy dan oock deselve hare Schuyt ten spoedichsten, ende sonder eenige de minste intermissie sullen moeten oversetten, sonder dat sy oock selffs in het aencomen tot Delff naer desen meer vermogen sullen hare lynen in de schuyt op te scieten, maer gehouden syn deselve aen den aenslach te laten loopen, ofte van daer achter naer te laten slepen, tot tyt, ende wylen toe de Schuyt aen de Delffsche steyger vastgemaect, ende het volck daer uyt sal getreden wesen, alles ende yder poinct van dien op de boete van XXX. stuyv. t'elckens ten behoeve, als by de generale Ordonnantie, daer vooren te verbeuren.

Aldus

Aldus gedaen ende gearresteert den X^en^. October XVI^c. sevenenfestich, ende ten oirconden desen by wedersyts Stede Secretarissen

Onderteyckent.

Uit de papieren van den Heeren N. N.

Verzoek van de Regeerders van Delft, aan de Regeerders van de Stad Leyden, om de Marktschuit des avonds tot acht uuren toe, te laaten doorvaaren.

Den 29. September 1680.

Edele Achtbaare Heeren,

De ordinaris Marctschuitvoerders van dese onse Stad op Amsterdam, hebben ons op huiden bekent gemaeck, dat aen een van de haren, van de mergen alhier aengecomen, door den Boomwachter van U. Ed. Achtb. Stad [soo voorgegeven wierde] uitten naem ende last van U Ed. Achtb. soude wesen aengesecht, dat naer desen aldaer niet later, als tot de clocke seven uuren toe, des avonts souden werden doorgelaten; met by gevoechde recommandatie, dat hy daer van aen syne Confraters mede soude willen kennisse geven, tot derselver narichtinge. Wy en willen wel geensints twyffelen, off deselve Boomwachters sullen daer toe van U Achtb. metter daet wesen gelast, dan hebben echter, op de lamentabele clachten van de voorsz. Marctschipperen, mitsgaders der selver geprojecteerde voorstel daer ontrent, ende wel voornamentlyk ten dienste van de Commercie, niet cunnen naerlaten U Ed. Achtb. by desen vrunt na buerlyck te versoecken, dat deselve in allen gevallen soo veel goetheyts gelieven te hebben, omme den voorsz. Last, ende ordre, in het regard van de voorsz. Marctschuitvaerderen alleen, tot de clocke des avonts ten acht uiren uitterlyck te vertrecken, ofte soo veel binnen het selvige uir, als deselve onse Marctschuitvoerderen, met hare Schuiten de boomen van U. Ed. Achtb. Stad sullen syn gepasseert; in consideratie den selven seer veel toevallen cunnen ontmoeten, alschoon sy met het slach van half vier uiren des naermiddachs precise van hier comen af te vaeren; als van weer, en wint, verschil van clocken, verhinderingen in het doorschieten aen den Dam, ende andere onbedenckelycke ongelegentheden meer, waer door sy luyden cunnen werden verhindert des avonts voor seven uiren de boomen van U. Ed. Achtb. Stad, met hare Schuiten te passeeren; ende by occasie van deselve ongelegentheden, dan mede te meermalen merckelycke schade souden comen te geven aen de Coopluiden ontrent hare ingelade waren; die dickmael in vis, ende andere saecken bestaen, dewelcke verderffelycken syn, ende vervolgens op haer ordinaris tyt binnen Amsterdam dienen aengebracht te werden. Ten respecte van alle welcke consideratien, ende ongelegentheden wy dan mede van U Ed. Achtb. ende derselver gewoonlycke bescheidentheyt, dat vertruiwen willen hebben, dat deselve geensints en sullen declineren, omme, in het regard van de voorsz. Amsterdamse Marctschuitvoerders alleen, haer, ende by gevolch dan oock ons het voorsz. project, ende temperament te accorderen. Onderen tusschen sullen U Ed. Achtb. haer gelieven verseeckert te houden, dat by ons, ontrent de voorsz. Marctschipperen, albereets stricte ordre gestelt is, ende dat wy oock geensints en sullen onderlaten deselve doorgaens daer toe te houden, dat sy met hare Schuiten des naermiddaechs ten half vier uiren precise van buiten alhier sullen moeten affteecken, ende, om niemants wille, haer aldaer langer sullen laten ophouden, waerop dan te gelyck de voorgemelte gerequireerde alteratie van U Ed. Achtb. met genegentheyt sullen afwachten, ende onder des blyven;

Edele Achtbare Heeren,

U Ed. Achtb. in de genadige bescherminge van den Almachtigen God bevolen latende,

U

U. Ed. Achtbare goede Vrinden ende nagebueren Burgemeesteren en Regeerders der Stad Delft

Ter Ordonnantie van de selve

En was getekend [met eene onleesbaare naam]

Geschreeven in Delft den 29en. September 1680.

Het opschrift was,

Edele Achtbaere Heere

De Heeren Burgemeesteren ende Regeerders der Stad Leyden.

Uit den Origineelen brief, van den Heere Mr. . . .

VAN DE TREKVAART VAN LEYDEN OP HAARLEM.

Octroy om eene brugge te leggen over het Warmonder Veer, en vryheid om zeker geld op den overgang te moogen stellen.

Den 5. May 1639.

De Ridderschap, Edelen, ende Steden, van Hollandt ende West-Vrieslandt, representerende den Staten van den selven Lande, Doen te weten, Hoe dat ons verthoont is by de Heere Jacob van Wassenaer, Heere van Warmont, dat hem is competerende het Warmonder-Veer, geleeghen tusschen Warmondt ende Oestgheest, alwaer hy verthoonder een Schouwe was houdende tot Commoditeyt van de passerende Luyden, waghens, paerden, ende andere beesten, ende den Schou-man daer van was genietende soo veel als syne beleefstheydt [behalven voor de menschen daer hy een duyt van genoot] was meede brenghende. Ende alsoo hy verthoonder by experientie bevonden hadde, dat by verscheyden winden, als Noordtwest, Noordelyk, ende Zuytwestelycken winden, het qualyck mogelyck was de passagiers sonder peryckel over te setten (1), behalven dat sy noch wel mosten weederkeeren sonder daer over te konnen komen, tot groote ondienst van de passagiers, ende hy verthoonder wel geneeghen was sulcke inconvenientien voor te komen, met het maecken van een brugghe, 't welck hem hoogher ende beswaerder soo in 't maken als onderhout van deselve, als wel die van een Schouwe loopen soude, en hy verthoonder daer toe het Loon van den Schou-man wel soude verhooghen, als wesende syn eyghen goedt, soo twyffelde hy Verthoonder, ofte echter niet van noode was daer van ons te hebben Octroy, omme de passagiers met beter authoriteyt daer toe te constringeren, versoeckende reverentelyck, dat by aldien hy verthoonder geraden wort een bequame brugghe te maecken, dat hem verthoonder [met ons gelieven] soude vry staen, te genieten soo veel als wy den Heeren van Duyvenvoorde, [ingevalle syn Ed. een brugh gesteken hadde] toegestaen, ende geoctroyeert hadden, ofte anders soo veel als wy in reedelyckheyt, soo tot het maecken van een brugh, ende 't onderhouden van dien, in discretie bevinden souden te behooren. Soo is 't, dat wy de saecke, ende versoeck voorschreven overgemerckt, alvooren hier op gehadt het advys van de Heeren van de Reeckeninghe van den voorschreven Lande, ende geconsidereert, dat het legghen van de voorschreven brugghe, sal dienen

(1) Om het water van de Poelen, dat in dien tyd zeer groot was.

nen tot gerief, ende accommodatie van de passagiers ende andere, de voorschreven brugghe willende passeren, wy den Heere Verthoonder, willende hem daer inne believen, uyt onse rechte wetenschap, souveraine macht ende authoriteyt, geconsenteert, geaccordeert, ende geoctroyeert hebben, consenteren, accorderen, ende Octroyeren by desen, dat hy sal moghen legghen over het Warmonder-veer in plaetse van de schouwe, die aldaer tot noch toe is geweest, een bequame brugghe, midts dat hy tot vervallinghe van de kosten, van 't maken ende repareren van de voornoemde brugghe, sal moghen opstellen, ende doen ontfanghen voor 't recht van 't Veer, ende brugh-geldt, van yeder waghen, die de voorschreven brugghe sal willen passeren, vyf stuyvers, van elck rydent paerdt, twee stuyvers, van een dryvent paert, drie grooten Vlaems, van elcke Koe, ende Osse, een stuyver, van yeder Kalf, oudt Schaep, ende Varcken, een halve stuyver, van een Lam, ofte jonck Schaep, een oortghen, ende van yeder Man- ende Vrou-persoon, een halve stuyver, ende dat hy de onwillighe realycken, ende met parate executie daer toe sal moghen constringheren. Ende ten eynde den Heere Verthoonder, desen onsen consente, accoorde, ende Octroye, moghen ghenieten als naer behooren, lasten ende ordonneren wy allen, ende een yegelyck, die desen raecken ofte aengaen sal moghen, datse den Heere Verthoonder, den inhouden van desen, ende yeder poinct van dien, vreedelyck, ende volkomentlyck laten genieten ende gebruycken, cesserende alle belet, ende wedersegghen ter contrarie.

Gegheeven in den Haghe, onder onsen grooten zeeghele hier aengehanghen, opten vyfden Mey, in 't jaer duysent-ses-hondert-neeghen-en-dertigh.

Plakkaatboek gedrukt t' Amsterd. 1645. II. deel pag. 301.

Octroy door de Heeren Staaten van Holland en Westvriesland aan de Steden Haarlem en Leyden verleend tot het maaken van eene trekvaard en een trekpad tusschen de gemelde Steden.

Den 6. April 1656.

De Staten van Hollandt, ende Westvrieslandt doen te weten: alsoo ons verthoondt is by Burgermeesteren ende Regeerders der Steden Haarlem ende Leyden, hoe dat zy verthoonders, naer onderlinge conferentien ende onderhandelingen, metten anderen verdraegen, ende overeen gecomen waeren, omme tot gerief, ende commoditeyt van haere Steden, van 't gemeene landt, ende van den reysenden man, te maken een bequame treckwaert met een treckpadt daer benevens, beginnende van de voorschreve Stadt van Haerlem, ende voorts loopende tot aen de voorschreve Stadt van Leyden toe; dan, alsoo tot de voorschreve vaert ende treckpadt met den aencleven van dien, ende tot bevorderinge van soo een dienstich, ende voor het gemeen profytelyck werck, nodich soude wesen verscheyden gronden ende landen, daer deur de voorschreve vaert ende treckpadt met den aencleven van dien geleyt soude moeten werden; dat oock, tot het maecken van alle het selve, seer grootte ende excessive oncosten souden moeten werden gedaen, soo met graven, hoogen, 't leggen ende verleggen van bruggens, heulen ende diergelycke wercken, mitsgaders het affschatten van de gronden ende landen, item van de getimmerten ende plantagen, daer door het voorschreve werck noodtsaeckelyck soude moeten passeren; welke oncosten ende het ordinaris jaerlycx onderhoud van 't voorschreve werck alsoo tot seer grootte sommen soude comen te bedragen, soo waeren sy verthoonders genootsaeckt haer te addresseren aen ons, versouckende dat het onse goedertieren gelieffte mochte zyn, hen verthoonders te authoriseren ende te Octroyeren, omme aen haer te nemen alle soodanige gronden ende landen, getimmerten ende plantagen, als hen verthoonders tot gerief, bequaemheyt ende voltrecken van het voorschreve werck, metten aencleven van dien, eenichsints nodich ende dienstich soude zyn, ende dat door bemiddelinge ende ter taxatie van twee Heeren Commissarissen uyt het Collegie van de Heeren Hoogeheemraeden van Rhynlandt, ofte andere, by ons daer te ordonneren,

neren, die alle geinteresseerdens [des nodich vindende] souden hooren, ende derselver pretentien accomoderen, ofte de plano datelyck ende absolutelyck decideren, sonder dat daer tegens eenige provocatie plaetse hebben soude, oock, in het doen ende begrootten van de voorschreve taxatien ende affschattingen, speciael reguard ende reflexie souden hebben te nemen op de melioratien ende verbeteringen, daer mede de landen, boven de affgeschatte roetaelen overschietende, ende aen de eygenaers verblyvende, deur het schieten ende leggen van de voorschreve vaert ende treckpadt respective, wederomme soude wesen gebeneficieert; item, omme ten fine als vooren oock by biljetten bekendt te maecken allen ende eenen yegelycken, die op de voorschreve landen ende gronden, plantagen ofte getimmerten, uyt krachte van onsen Octroye by hen verthoonders aen te nemen, eenige hypotheecquen, fidei commissaire dispositien ofte andere lasten, daer mede de voorschreve aen te nemen goederen souden mogen wesen beswaert, dat zyluyden deselve souden hebben aen te geven ende bekendt te maecken aen den genen, die by hen verthoonders totten ontfangh ofte collecte van het gabell, hier naer gemeldt, souden wesen gecommitteert, ende dat binnen den tydt van twee mael drye maenden, naer dat de voorschreve biljetten, souden wesen geaffigeert, ofte dat, by faute van dien, den voorschreven tydt verstreecken zynde, de voorschreve aengeschatte landen, gronden, plantagien, ende getimmerten by ons effectivelyck als vrye ende ontlaste goederen souden gehouden werden, ende allen ende een yegelyck dien aengaende soude zyn ende blyven geimponeert een eeuwich swygen ende silentium; insgelycx dat, tot vervallinge der voorschreve grootte oncosten, ende jaerlycxe onderhoudt van 't voorschreve geheelle werck met den aencleven van dien, zy verthoonders, tot laste van allen den genen, die de voorschreve vaert ofte treckpadt souden comen te passeren ofte te gebruycken, souden vermeugen te heffen ende op te stellen soodanigen redelycken gabelle offte wech-geldt, als zy verthoonders, tot rembourssement der gedragene ende jaerlycxe oncosten, jegens een redelycke ende moderate interesse nodich souden vinden; Soo is 't, dat wy de saecke ende het versouck voorschreve overgemerckt hebbende, ende de verthoonders willende gelieven, uyt onse rechte wetenschap, souveraine macht ende authoriteyt, deselve verthoonders geconsenteert, geaccordeert ende geoctroyeert hebben, consenteren accorderen, ende octrooyeren midts desen, dat zyluyden aen haer sullen mogen nemen alle soodanige gronden ende landen, mitsgaders getimmerten ende plantagien, als hen verthoonders tot gerieff, bequaemheyt ende voltrecken van het voorschreve werck, metten aencleven van dien, eenichsints nodich ende dienstich sullen zyn, ende dat door bemiddelinge ende ter tauxatie van twee Commissarissen uyt het Collegie van Hoogeheemraden van Rhynlandt, ofte andere, daer toe te ordonneren, dewelcke wy geauthoriseert hebben, en authoriseren midts desen, omme alle geinteresseerdens [des noodich vindende] te hooren, ende derselver pretentien te accomoderen ofte de plano datelyck, ende absolutelyck te decideren. sonder dat daer jegens eenige provocatie plaetse hebben sal; des dat deselve, in het doen ende begrootten van de voorschreve taxatien, ende afffschattingen, speciael reguard ende reflectie sullen hebben te nemen op de melioratien ende verbeteringen, daer mede de landen, boven de affgeschatte roetalen overschietende ende aen de eygenaers verblyvende, door het schieten ende leggen van de voorschreve vaert ende treckpadt respective, wederomme sullen wesen gebeneficieert; als mede, omme ten fyne als vooren by biljetten bekendt te maecken allen ende eenen yegelycken, die op de voorschreve landen ende gronden, plantagien, ofte getimmerten, uyt krachte van desen onsen Octroye, by den verthoonders aen te nemen, eenige hypotheecquen, fidei commissaire dispositien ofte andere lasten, daer mede de voorschreve aen te nemen goederen souden mogen wesen beswaert, ten eynde zyluyden deselve sullen hebben aen te geven ende bekendt te maecken aen den genen, die by hen verthoonders totten ontfangh ofte collecte van het gabell daer op te stellen sullen wesen gecommitteert, ende dat binnen den tydt van twee mael drye maenden, naer dat de voorschreve biljetten alomme behoorlycken sullen wesen geaffigeert, ofte dat, by faulte van dien, den voorschreven tydt overstreecken zynde, de voorschreve aengeschatte landen, gronden, plantagien, ende getimmerten by ons effectivelyck als vrye ende ontlaste goederen sullen gehouden werden, ende allen ende eenen yegelycken dien aengaende geimponeert een eeuwich swygen ende silentium; authoriserende de verthoonders mede daer en boven, omme tot vervallinge der voorschreve oncosten ende jaerlycx onderhoudt van 't voorschreve geheele werck met den aencleven van

van dien tot lafte van allen den genen, die de voorfchreve vaert ofte treckpadt fullen comen te pafferen, ofte te gebruycken, te mogen heffen ende opftellen foodanigen redelycken gabelle, ofte wechgeldt, als zy verthoonders, tot rembourffement der gedragene, ende jaerlycxe oncoften, jegens een redelycke ende moderate intereffe, nodich fullen vinden. Ende ten eynde de verthoonders defe onfe gunfte, accorde, ende octroye mogen genieten, als naer behooren, laften wy allen ende eenen yegelycken defen aengaende, datfe den verthoonders den inhouden van defen doen, laten, ende gedoogen ruftelyck, vredelyck, ende volcomentlyck genieten, ende gebruycken, cefferende alle beleth, hinder, ende wederfeggen ter contrarie.

Gegeven in den Hage, onder onfen grootten zegele hier aen doen hangen op den feften Aprilis, in 't jaer ons Heeren ende Zalichmaeckers duyfent, feffe hondert, fes ende vyftich.

[*Was geparapheerd*]

J. Cats vidit.

[*Op de ploye ftondt*]

Ter ordonnantie van de Staten:

Herbert van Beaumont.

Bezegeld met een zegel in rooden wafch, uithangende aen een dubbelen francynen ftaert.

Privilegieboek der Stad Leyden E pag. 314. *en* 315. *En Privilegien van de Stad Haarlem.*

Verdrag tuffchen de Steden van Haarlem en Leyden, wegens het maaken van eene Vaart, en een trekpad tuffchen de gemelde twee Steden.

Den 18. *April* 1656.

Op huyden date defes fyn, naer voorgaende minnelyke conferentien, oculaire infpectien, ende met rypheyt van rade, Burgermeefteren ende Regeerders, mitsgaders de verdere Gecommitteerdens der Stadt Haarlem, ter eenre, ende Burgermeefters ende Regeerders der Stadt Leyden, ter andere zyde, als daer toe respectivelyken geauthorifeert wefende by de Vroetfchappen der voorfchreve twee Steden, tot gerieff ende commoditeyt van den reyfende man, in 't minnelyken metten anderen verdragen ende geaccordeert, gelyk defelve als noch naerder verdragen ende accorderen mits defen, ende dat in gevolge van het Octroy, daar toe by de Edele Groot Mogende Heeren Staaten van Hollant ende Weftvrieslant, op den 6en. April van den loopende jaare 1656. aan de gemelte twee Steden verleent, over 't maecken ende onderhouden van een treckvaert ende treckpadt tusfchen de voorfchreve twee Steden, tot foodaenige wyte, diepte, breette, ende hoochte refpective, als naerder metten anderen onderling fal geconvenieert werden, ende voorts op de manieren ende op de conditien hier naer verclaert. Dat de voorfchreve nieuwe trekvaert ende treckpadt beginnen fal aen de Raempoorte der voorfchreve Stadt Haarlem, ftreckende uytte Cingel van de felve poorte, ende loopende recht op tot aen de Houtvaert; van daer voorts langs de linie, ofte het afffetfel daer van op de Caerte van Rynlant, op oculaire infpectie van Commiffariffen ter wederfyden, by Andries van der Walle, ende Goris Garftecoren, gefwooren Landtmeters, gefigureert, tot aen de Marepoorte der voorfchreve Stadt Leyden toe; dat de voorfchreve Lantmeters, volgens de voorfchre rojinge, de diftantie tuffchen de voorfchreve twee Steden, ende de lengte van de voorfchreve vaert fullen affmeeten, ende by hen op het middel van dien een

een teecken ofte baken sal gestelt werden; dat Burgermeesteren ende Regeerders der voorschreve Stadt Haerlem, van haere Stadt aff tot het voorschreve gestelde baecken toe, ende wederomme Burgermeesters ende Regeerders der voorschreve Stadt Leyden, insgelycx van de selve haere Stadt aff mede tot het voorschreve middelbaecken toe, elcxs voor haere helfte, de voorschreve vaert, treckpadt, ende scheyfloot in graven, delven, ende aencoop van Landen, in 't geheel alleen nae behooren opmaecken ende becostigen sullen; welverstaende, indien een van de voorschreve twee Steden, ofte beyden goetvonden de voorschreve vaert te leyden aen een andere poorte als hier vooren is genaempt, dat de selve sulcxs vry sal staen te doen, mits het selve geschiedende elcks mede op syn eygen costen; dat voorts alle de heulens ende bruggens, [daer onder ook begrepen de schouwen, indien geoordeelt werd de selve nodich te syn] die in, ofte over de voorschreve vaert ende treckpadt, als ook andersints, ten dienste van de passagie nodich sullen syn gemaeckt te moeten werden, by de voorschreve twee Steden, naer onderlingh goetvinden, ordre, ende consent, in 't gemeen halff ende halff becosticht sullen werden; dat de Visscherye in de voorschreve vaert, alleen ende privative sal blyven by de voorschreve Stadt van Haerlem, tot soodanige lengte toe van roetaelen, te meten uytte voorschreve Stadt, als de voorschreve Stadt van Leyden de selve Visscherye aen haere syde alleen behouden sal, ende dat ten wedersyden op het eynde van dien sal werden gestelt een scheytpael; ende voorts de voorschreve verdere Visscherye tusschen de voorschreve respective scheytpaelen, in de voorschreve vaert, tusschen de voorschreve twee Steden sal syn, ende blyven gemeen, ende tot gemeenen proffyte verhuert ende gebeneficieert sal werden; soo als mede gemeen sullen syn, ende halff ende halff sullen werden genooten ende getrocken alle de verdere proffyten, ende voordeelen, soo van gabellen, wechgelt, als andersints, egeene ter werelt uytgesondert, die van de voorschreve vaert ende treckwech, metten gevolge ende aencleven van dien, emmermeer sullen comen te procederen, gelyck oock gemeen sal syn het gesach, ende de directie over het voorschreve geheele nieuwe werck, ende sulcxs mede den voorschreve treckwegh, ende nieuwe gemaeckte vaert, metten gevolge ende aencleven van dien, by Burgermeesters ende Regeerders der respective Steden van Haerlem ende Leyden, ofte Commissarissen by hen daer toe respectivelyk te deputeren, gesamentlycken, doch onvermindert nochtans eens yeders jurisdictie, sal werden beschouwen, ende op de goede onderhoudinge van alles, met gemeen advyse ende goetvinden, ordre gestelt, des dat wederomme de oncosten, die tot het onderhouden van de voorschreve vaert, treckpadt, heulen, bruggens metten gevolge ende aencleven van dien, ende 't geene verders het voorschreve werck soude meugen aengaen, emmermeer gedaen sullen moeten werden, by de voorschreve twee Steden van Haerlem ende Leyden, voor altyts, mede sullen gedragen werden in 't gemeen, ende halff ende halff. Tot naercominge van het geene voorschreve is, hebben de Heeren Contrahenten der Steden Haerlem ende Leyden voornoemt, in haere respective qualiteyten, by desen respectivelyck verbonden alle de jegenwoordige ende toecomende goederen, inkompsten, actien, ende credyten van de selve Steden, onderwerpende alle deselve, ende de Keure van dien, alle rechten ende Rechteren.

In oirconden der waerheyt, dese met de onderteyckeninge van de Secretarissen van de respective Steden Haerlem ende Leyden, gedaen bevestigen in den Dorpe van Lisse, op den achtienden dach Aprilis, anno XVI^c. ses en vyftich.

[*Was geteekend*,]

J. Benningh.
G. V. Hoogeveen.

Privilegien van de Stad Haerlem. En Privilegieboek der Stad Leyden E. pag. 315. versa en 316.

Orde op het onderhoud en gebruik van den noodweg, aan de Zuidoostzyde van de trekvaart op Haarlem, tusschen de nieuwebrugge en 's Graavendam, door de Regeerders van de Stad Leyden, aan het Ambacht van Voorhout afgestaan.

Den 3. July 1663.

Alsoo by uytspraecke van de Gecommitteerden, Dyckgraeff, ende Hooge Heemraden van Rynlandt, ingevolge van den Octroye van de Ed. Groot Mog. Heeren Staaten van Hollandt, ende Westvrieslandt, de Steden Haerlem ende Leyden verleent, tot het maecken van een Treckvaert tusschen de voorsz. Steden, op de overgeleverde Grieven van die van Voorhout, verclaert was, dat aen de Zuytoostzyde van de Swet, tusschen de nieuwe brugge, ende 's Gravendam, tot costen van de Heeren Geoctroyeerdens, een bequaeme notwegh zoude werden gemaect aen de voorsz. Zuytoostzyde van de Treckvaert, ter breete van sestien voeten; ende dat naderhant door bemiddelingh van de opgemelde Dyckgraeff, ende Hooge Heemraden van Rynlandt, het Ambacht van Voorhout van de Heeren Burgemeesteren der Stadt Leyden, in vollen eygendom hadden vercregen de voorsz. notwegh, aen de Zuytoostzyde van de voorsz. Treckvaert, beginnende van den 's Gravendam, tot aen het Landt van Pieter Symonsz. van Noortwyckerhout, in plaetse van sestien voeten, ter breete van vierentwintich voeten, daer inne gereeckent 't gene tot het schieten van de sloot zoude werden geëmployeert, alles breeder blyckende by den schriftelicken accoorde daer van gemaect, tusschen de Heeren van de Ridderschap, de Heeren van Leyden, ende die van Voorhout respective: Ende naerdemael de meergeseyde notwegh voor altyt sal strecken tot een Caede van de Roomoolepolder, gelegen in Voorhout, ende de voorsz. polder daer mede merckelyck sal wesen gebenefitieert. So is 't, dat Dyckgraeff, ende Hooge Heemraden van Rynlandt, in opvolgingh van den voornoemden Octroye, ende uyt goede insichten, ende consideraten, goetgevonden, ende verstaen hebben, gelyck haer Wel Ed. verstaen, ende goetvinden by desen, dat de voorsz. Roomoolepolder, van nu aff aen, tot haeren laste, ende onderhout sal nemen de voor meergeroerde nothwegh, ende de selve brengen onder eene behoorlicke schouw, tot nut ende oirbaer van de aenleggende Landen, ende sulcxs de selve altyts in syne gereguireerde hoochte, breete, en suffisantheyt conserveren, met verdere belastinge omme daer van de jaerlicxe ongelden, zoo van verpondinge, mergengelde, als andersints, te draegen, gelyck de selve die altyts van de Swetwegh hebben gedraegen: behoudelick nochtans, dat den gront eygendom, ofte verder genot van weydinge, pootinge, ofte andersints, altyts vry, ende onbecommert sal blyven aen den Ambachte van Voorhout voorsz. onder die conditien, dat geduerende den tyt van een maent in de hoytyt, op de selve geene beesten sullen mogen werden geweyt, ten insichte de Dammen van de Landen, door 't uytryden van de hoywaegens, veeltyts open blyven staen; ende dat die van Voorhout oock t'allen tyden sullen moeten gedoogen, dat de achterleggende Landen, haer misch, vuylnis, ende andere stoffe tot toemaeckinge van de selve over de voorsz. wegh sullen mogen cruyen.

Actum den derden July XVI^{c}. drie en sestigh.

Consent van Dykgraaf en Hoogheemraaden van Rynland, aan de Regeerders der Stad Leyden, om een plaating ter lengte van 40. of 50. roeden in de Maare te steeken.

Den 14. July 1685.

De Burgemeesteren ende Regeerders der Stadt Leyden is, op haer versouck by requeste gedaen, geconsenteert en toegestaen, dat sy Supplianten langs de Maere buyten de Maerepoort der selver Stadt, soude doen steeken een pla-

tingh, ter lengte van veertigh a vyftigh roeden, fonder de Maere te vernauwen, ofte te incorporeeren, op peene van 't effect van deefe te verliefen, ende te vervallen in de boete daer jegens geftatueert.

Aldus gedaen in 't Gemeenlantshuys van Rynlant binnen Leyden, den 14en. July 1685.

Uit de Archiven van 't Hoogheemraadfchap van Rynland.

VAN DE TREKWEG VAN LEYDEN, DOOR WOERDEN, OP UTRECHT.

Verdrach en orde aangegaan en beraamd by die van den Gerechte der Stede Leyden en Woerden, wegens het bevaaren van het Veer tuffchen de gemelde Steden.

In May 1656.

Het voornoemde Veer fall bevaaren werden by twee Schippers, daer van die van de Gerechte der Stadt Leyden, ende Woerden, respectivelyck een geftelt hebben, ende fucceffivelyck ftellen fullen; dewelcke affvaaren fullen van Leyden des Saterdaechts by beurten ende verwiffelinge van weecken, den eenen des naermiddaechts ten halff een uyren, ende den anderen ten halff twee uyren.

Des Woonsdachts den eenen ten thien, ende den anderen ten elff uyren.

Van Woerden des Dynsdaechts ende Vrydaechts den een ten thien, ende den anderen ten elff uyren.

De Schipper by die van den Gerechte der Stadt Leyden geftelt, ofte te ftellen, fall tot Leyden, ende de Schipper by die van den Gerechte van Woerden geftelt, tot Woerden fyne vafte woonplaetfe moeten houden, gelyck mede gehouden fullen fyn de Knechten van de voornoemde Schippers respectivelyck te woonen in de Stadt daer haer Schipper woonachtich es, ende fal den Leytfche Schipper niet vermogen tot Woerden, noch de Woerfche Schipper niet vermogen tot Leyden respectivelyck vier ende licht te houden, nochte aldaer eenich huys, camer, ofte gedeelte van dien in te huyren, nochte oock vermogen aldaer eenige vrachten respectivelyck aen te nemen, anders als op de dagen respectivelyck tot het affvaeren van de fchuyten gefchickt: behoudelyck dat hier door den Schipperen, nochte hare Knechts, niet en fall werden benomen de vryheyt om tot Leyden ende Woerden respectivelyck in eenige herberge, ofte ten huyfe van hare vrunden oft bekenden te logeren, ende aldaer haer eygene coopmanfchappen te brengen ende te bewaeren.

De Schippers, nochte hare Knechten, fullen niet vermogen malcanderen, 't fy binnen ofte buyten de respective Steden, met woorden ofte wercken eenichfints qualyck te bejegenen; maer gehouden fyn beleefdelyck met malcanderen om te gaen: ende off het mocht gebeuren, dat echter eenige ongeregeltheyt ofte infolentie by een van de voorfz. Schipperen, ofte der felver Knechts mochte werden begaen, foo fall de judicatuyre aen de felve Magiftraet ftaen, van welckers plaetfe de Schipper, ofte Knechts, by de welcke den inhouden defes werdt gecontravenieert, fullen vaeren.

Alles op pene van contrarye doende arbitralyck naer gelegentheyt van faecken te werden gecorrigeert.

Geene andere perfoonen buyten de voornoemde twee Schippers, fullen vermogen tuffchen de voornoemde twee Steden, eenige perfoonen of waeren te voeren om vracht, ofte van op de verbeurte van het bedonge vrachtloon, ende een boete van

van fes gulden: behoudelyck dat in reguard van het ooft van Weerden tot Leyden te brengen, fall blyven de vryheyt, ende het gebruyck tot noch toe geobferveert.

Ende dit alles by provifie; behoudende de voornoemde Gerechten refpectivelyck aen haer de vryheyt om defen aengaende met onderlingh goetvinden foodanige veranderinge te doen, als fy luyden ten dienfte van het voornoemde Veer bevinden fullen te behooren.

Aldus gedaen ende gearrefteert, ende ten oirconden der waerheyt fyn hier van gemaect twee alleensluydende actens, beyde door ordre van die van den Gerechte van de Stadt Leyden ende Woerden, by der felver refpective Secretariffen onderteyckent, op den . . Meye van den Jaere XVI^c, fesfenvyftich.

Ende is geteyckent:

G. V. Hoogheveen, G. Mulock 1656.

Privilegieboek der Stad Leyden E. pag. 318. *verfa &* 319.

Brief van de Regeerders van de Stad Leyden aan den Wel-Edelen Heere Jongheer Gerrit Baron de Waffenaar, over het maaken van een trekpad langs den Ryn op Utrecht.

Omtrent het Jaar 1663.

Wel Edele en Welgeboren Heer,

Alfoo wy eenigen tyt herwaerts onfe gedachten hebben aengewent, om te maeken een bequame treckvaert tuffen de Steden Leyden en Utrecht langs den Ryn, in plaetfe van defelve te nemen Linie recht door de Landen, op dat defelve tot grooten van de bruyckers niet en fouden van den anderen gefepareert worden, ende op dat oock de plaetfen langhs den Ryn, ende de Dorpen daar langs gelegen, geen ondienft, of verminderinghe van levendicheyt fouden lyden; dewyle de Schepen als dan de rechte ende gemackelyckfte vaert volgende van den Ryn, fouden gediverteert worden, ende dat wy oock om te ontgaen de moeylyckheden, die aen het obtineren van een Octroy dependeren, liever hebben getracht de gelanden ende geintreffeerden langhs de Ryncant, in Vrientfchap ende minnelickheyt te bewegen, om over te geven, dat langhs den Ryn op hare uyterdycken fouden mogen werden geleyt een treck of jaechpadt met den gevolge van dien, om daer langs de fchuyten te trecken, ende datfe ten voorfz. eynde alle de boomen ftaende op den dyck, ofte uyterdycken haer aenkomende, ende 't voorfz. treckpadt hinderlick fynde, fouden doen afhacken, ende geen andere hier naer in derfelver plaetfe planten, ende daer den Ryndyck niet bequamelick fal connen gebruyckt worden, dat aldaer het padt metten gevolge van dien foude werden geleyt op haere refpective uyterdycken, ende de gebouwen, getimmerten, ende andere verhinderinge op defelve ftaende, wechgebroocken, ofte verfet fouden werden, behoudelick dat de waerdye van de gront, ende van 't geene weggebroocken fouden werden, haer in billickheden fouden werden vergoet, ende haer intereft, ende verdere accomedatien in fodanige achtinge foude genomen werden, als in de redelyckheyt, ende de natuer van de faecke, ende fituatie van de gront foude comen te vereyffchen, volgens het oordeel ende waerderinghe van twee onpartydige Luyden wederfyds te verkiefen, ofte foo de voornoemde perfoonen malcanderen niet foude connen verftaen, ten oordeel van de Heeren Dyckgrave van Rynlant, ende twee hooghe Heemraden, by 't felve Collegie daer toe te deputeren; Waer in wy foo geluckigh fyn geweeft, dat wy doorgaens langhs den Ryn de generale inclinatie van de Gelanden daer henen hebben bevonden te gaen, ende particulierlyck in den Dorpe van Koudekerk, daar U Wel Ed. nevens andere goederen, twee uyterdyckjes hebt leggende, alwaer alle de geintreffeerdens, niemant uytgefondert, de voorfz. voorflach hebben

hebben geamplecteert. Wy hebben in 't regarde van U Wel Ed. uyterdyckjes by absentie van U Wel Ed. ons geaddresseert aan die genen die desselfs saken alhier doet, namelyck Mr. Dirck Groenaert, sich op het Huys te Alckemade onthoudende, dewelcke considrerenden, dat door de voorsz. treckvaert ontwyfelyck alle de Landen in waerdye merckelyck souden comen te rysen, verclaerde niet anders te connen geloven, of U Wel Ed. sentiment souden in alle manieren oock van dien conform syn, maer eygentlyck ons aen U Wel Ed. selff goed gedacht te addresseren mit vriendelyck en gedienstelyck versoeck, ten eynde U Wel Ed. sich daer mede insgelycks soud willen confirmeeren, ende desselfs goede meyninghe ons by syn rescriptie, soo haest als mogelyck is, toe laten comen, 't welck verwachtende, sullen Godt Almachtich bidden U Wel Ed. te willen nemen in syn H. protectie, blyvende enz.

Uit de Papieren van den Heere N. N.

Brief van de Regeerders der Stad Leyden over de tegenstand in 't maaken van het trekpad tot de Utrechtsche Vaart, enz.

Den 9. September 1663.

Myn Heer,

Wy hebben uyt de missive van d' Heer van der Meer van dato den 8en deser, bespeurt UE. yverige en geluckige devoyren in de saken de trecvaert op Utrecht betreffende, aengewent, waer over UE. hooglyck syn bedanckende. In 't verder, alsoo op de lyste van de gelande en geinteresseerde personen tot Amsterdam residerende, vergeten waren te stellen de Wed. van Mathys Pieters van Rynsburgh, wonende in de Romeyns Armstraet, tegen over de Appelmart, in 't vergulde Zeepaert. Item, den Advocaet van Arckel, jegenwoordich logerende tot syn swager Abraham Heysterman, op de Keysersgraft, ende de Heeren van Haerlem niet op en houden met alle bedenckelycke middelen het succes van de voorsz. geconcipieerde treckvaert te contramineren, ende de Gelanden aen den Ryn te debaucheren, soo is als noch ons Vriendelyck en gedienstich versoek, ten eynde UE. gelieve de twee bovengemelde Gelanden mede te disponeren, onder vertoogh van de voordelen, ende andere redenen, om gelycke acte te passeren, en ons het succes van dien te adverteren, waer aen ons, in den name van de Stadt Leyden, grooten dienst sal geschieden. Ondertussen God Almachtich biddende UE. te willen houden in syne H. Protectie, blyven.

Myn Heer,

UEd. bereytwillige Vrienden,

De Burgemeesters en Regeerders der Stadt Leyden,

In Leyden den 9. Sept. 1663.

Ter Ordonnantie derselven.

Uit de Papieren van den Heere N. N.

Con-

Consent van Dykgraaf en Hoogheemraaden van Rhynland aan Burgermeesteren der Stad Leyden, om eene brug te doen leggen over de Roomburger Watering, de Does, en op andere plaatsen, eenige inhammen langs den Ryn te beschoejen, de barm van de Uitterdyken te verbreeden, om de zelve te konnen bejaagen.

Den 3. November 1663.

Op het versoek van de Heeren Burgemeesteren ende Regierders der Stadt Leyden, aen Dyckgraeff, ende Hoogheemraaden van Rynlandt gedaen, hebben gemelde Heeren, naer genoomen inspectie in Loco, en behoorlicke informatie; geconsenteert, en consenteeren by deesen, dat haer Achtb. sullen doen leggen een brugge over de Roomburger Wateringe, verder over de Does, ende noch op verscheyde andere plaetsen, ende Watergangen in den Ryn fuerende; Wyders omme eenige inhammen ende schuynsse houcken langs den Ryn te beschoeyen, ende aen te vullen, als voor de twee stucken Warmoeslandt van Willem Clocq, van den eenen uytsteekenden houck tot op den anderen; insgelycx tusschen de thuynen van Moyses Coone, ende Andries Gys, voor de boomgaert van Jan Michiels van Borselen te schoeyen, scheuyns op den houck van Róbbert Louwen, t'eynde de houte platingen van Corn. Cornelisz. Nierop, voorby Geertje Cornelisse, bewesten de steenplaets van Maes, op 't Westeynde van de steenplaets van Juffr. van Marcken, tusschen Jan Jacobsz. en Bouwen Florusz. een inham aen te vullen en te beschoeyen, op de eene plaets min als op de andere, van 't Weyland van de Abdye op den houck van de steenplaets van Ipesteyn, beoosten 't erff van Frans Willem Meesz. een Schoeyingh te maecken, om op den dyck te koomen, van Cleevesteyn tot voorby Rombouts den barm van den uytterdyck soo veel te verbreeden, dat men deselve bequamelyck sal konnen bejaegen, voor de wooninge van Juffr. van Dorp, leggende in een wyck, van den eenen houck tot op den anderen, voor 't land van Willem Huybertsz. Visser, een kleyne aenschoeying te doen, tusschen den Bailliu van Haesaertswoude, ende Secretaris Hoogeveen, voor 't huys en Kaetsbaen van Ulderick Christiaensz. voor Pieter Dirxs Lelievelt, omme op den dyck te koomen, voor de Wooninge van de Raetsheer de Bye, den uytterdyck en buyten barmte van den dyck aen te schoeyen, een hooffden te steeken voor een schouw aen weederzeyden van den Ryn, voor de laetste huysen in Coudekerk, eenige aenschoeyinge te doen, om de erven met gemack te connen voorby gaen, voor de wyck van Hooghmaede, voor de schuur van de Kerck van Hooghma, voor Jacob Victory en Gysbert Owelendam, een wyck te beschoeyen, den buytenste uytterdyk van Gysbert Dircxe van Owelendam te beplaeten, tusschen Berendrecht en Corn. Bruyne, voor de Wooninge van Corn. Huybertsz. over de Goudse sluys voor 't land van Claes Hendriksz. Arisbergh, voor 't land van Corn. Beusecum, verders eenige paelen in den Ryn te slaen tot bevrydinge van de scheepen, die sommige aengelandens voor haere wal sullen willen houden leggen: Den hoogen Rhyndyck voor de wooninge van den President Paeuw, Item, van voor de Wooninge van den Secretaris Hoogeveen tot de Coppieren Caede toe, tot het Jaegpad te gebruyken, nog verscheyde wycken, vleugels van bruggens, ende slooten hier en daer toe te schoeyen, ende eenige affstekinge van hoecke te doen, ende doorgaens daer de cant uytsact, ofte door stoven van boomen ongelyck is, te beschoeyen, als meede tot facilitatie van de aenvaert van de Wooningen binnendycxs geleegen, eenige Slooten te moogen opschieten, ende verders nogh eenige Operellen te maeken, omme op ende aff den dyck te ryden: ende laestelyk, omme eenige uytterdycken leggende aen den Rhyn in Aerlanderveen te vergraeven, met deesen verstande, dat alle de voorsz. werken sullen syn ende blyven subject de Keuren ende Ordonnantien van 't Hoogeheemraedschap van Rynlandt, bereyds geëmaneerd, ofte die naermaels geëmaneerd sullen moogen werden.

Actum den derden November 1663.

Uit de Archiven van 't Hoogheemraadschap van Rynland.

Consent van Dykgraaf en Hoogheemraaden van Rynland, aan Burgermeesteren en Regeerders der Stad Leyden, om een gedeelte van de uitterdyken tot het jaagpad te moogen gebruiken.

Den 14. *January* 1664.

Op het versouck van de Heeren Burgermeesteren ende Regierders der Stad Leyden, aen Dyckgraeff ende Hoogeheemraeden van Rynlandt gedaen, hebben gemelde Heeren, naer genoomen inspectie in Loco, en behoorlicke informatie, geconsenteert, ende consenteeren by deesen, dat haer Achtb. in plaetse van beoosten den Uytterdyk van de Secretaris Hoogeveen, tot Coppieren Caede toe, den hoogen ryndyck tot het Jaeghpat te gebruyken, daer toe de Uytterdycken sullen moogen doen approprieeren, ende den tee, ofte barmte van den voorsz. ryndyck op bequaeme hoochte ende breedte van twaelff voeten opmaecken, behoudens dat van den barm, die onder Waeter leyt, niet meer als acht voeten sullen werden aengevuld, ende de verdere vier voeten van den tee van den dyk sullen werden affgesteeken; alles blyvende subject de Keuren en de Ordonnantien van 't Hoogeheemraetschap van Rynlandt, alreede geëmaneert, ofte nog te emaneeren.

Actum in Loco den 14en. January 1664.

Uit de Archiven van 't Hoogheemraadschap van Rynland.

Consent van Dykgraaf en Hoogheemraaden van Rynland aan Burgemeesteren en Regeerders der Stad Leyden, om de Schuytenhuysen langs den hoogen- en Lagen Ryndyk te moogen verlaagen tot op drie en een half voet uit het jaagpad, buiten costen van de eigenaars.

Den 5. *Maart* 1664.

Alsoo Burgermeesters en Regierders der Stadt Leyden, de Wel Ed. Heeren Dyckgraeff en Hooge Heemraaden van Rhynland, by requeste hadden verthoont, hoe dat sy bevinden, dat verscheyde huysluyden, en andere eygenaers van Wooningen en Landen, aen de hoogen, ende laegen Ryndycken, schuyten huysen hebbende gesteld, neevens de voorsz. dycken, aen off in den Ryn, wat difficil syn deselve soodanigh te verlaegen, invoegen dat soo wanneer de voornoemde Ryndyken met jacchpaerden sullen worden gebruyct, de Lynen daer niet bequamelyk over heenen sullen konnen passeeren, niet teegenstaende de verlaeginge van deselve, geen hinder in 't gebruyck van deselve sal konnen aenbrengen, voornamentlyck niet, als de voorsz. verlaeginge geschiede tot op drie en een halve voeten, te meeten uit den dyck ofte padt, daer de voornoemde Jaechpaerden sullen coomen te loopen; ende alsoo de verthoonders bericht syn, dat de voornoemde schuytenhuysen op 't versouck van de eygenaers, by Consent, en volgens ordre van Haer Wel Ed. ter respective plaetsen syn gestelt, ende ooc op haer Wel Ed. ordre weeder moeten werden geämoveert; soo syn de Verthoonders te rade geworden haer te keeren tot haer Wel Ed. en van deselve te versoucken, dat deselve gelieven tot bevorderinge, ende tot dienste van het voorsz. Jaechpadt, haer Verthoonders de gunste te doen, en deselve t'authoriseeren, om de voorsz. schuytenhuysen, buyten costen van de eygenaers, tot op drie ende een halve voet uyt het Jaechpadt te moogen verlaegen: SOO IS 'T, dat wel gemelte Heeren, 't voorsz. versouc overgemerkt, de Suppliantenhebben geconsenteert, ende toegestaen, gelyck haer Wel Ed. doen mits deesen, mits gebruyckende een van de Heemraets Boden tot de executie van 't voorsz. Consent.

Aldus gedaen in 't Gemeenlandshuys van Rynland binnen Leyden den 5en. Maart 1664.

Uit de Archiven van 't Hoogheemraadschap van Rynland.

Con-

Consent van Hoogheemraaden van Rynland aan Burgemeesteren en Regeerders der Stad Leyden, om op de buitenkant van den Laagen Ryndyk te maaken een peuynpadt, om by Wintertyd te konnen bejaagen.

Den 18 *April* 1665.

De Hooge Heemraeden van Rynlandt, hebben de Heeren Burgermeesteren ende Regierders der Stad Leyde, op haer Achtb. versouck geaccordeerd en toegestaen, dat omme den lagen Ryndyck by Winter tyt te konnen bejagen, deselve op den buyten candt van den selven dyck sullen moogen maken een peuyn padt, niet hooger als de voorsz. dyck jeegenwoordigh is, ende dat ter plaetse daer 't selve padt sal werde geleyt, den dyck uytgeslage, ende de aerde over den geheelen dyck gespreyt sal werden.

Aldus gedaen in 't Gemeenlandshuys van Rynlandt binnen Leyden den 18. April 1665.

Uit de Archiven van 't Hoogheemraadschap van Rynland.

VAN DEN WEG OF HET TREKPAD LANGS DE ZYL.

Requeft van de Molenmeesters van de Boterhuispolder tot het maaken van eenen weg langs de Zyl tot aan den Laagenryndyk; van Dykgraaf en Hoogheemraaden op zekere voorwaarde toegestaan.

Den 18. *April* 1682.

Alsoo de Molemeesteren van de Boterhuyspolder gelegen onder Warmont, Oestgeest, en Leyderdorp, de Wel Ed. Heeren Dyckgraeff en Hoogeheemraden van Rynlant by requeste hadde vertoont, dat haer Supplianten door de meeste, ende grootste ingelanden van de Botterhuyspolder, ende genoegsaem de bruyckers van alle de Landen in den voornoemde polder gelegen, daegelyckx werd aengedient en geklaegt, dat vermits de selve polder aen alle kanten door een Wytwater werd beslooten, ende gesepareert van 't vaste Land, de opgesetenen van de selve polder des Winters, als wanneer het eys soo sterck niet en is, dat het haer persoonen, ende waeren kan overvoeren, ende voor of nae de sterckte van het eys, in de Herrefst ende Lente, als mede somwylen des Somers, door dien het voorsz. weydewater, door 't onstuymigh weer, en hart wayen, soodanigh werd ontstelt, dat het voor haer innavigabel is, genoegsaem voor den meesten tyd, als gevangen werden gehouden, waer door sy dickwils van alle eedwaerren ontbloot synde, seer beswaerelyck andere tot haer onderhoud konnen bekomen, dat sy oock haer waeren ter selver oorsaeke niet altyd te marte konnen brengen, maer na bequaemen Wind, ende weder moeten wachten, 't welck is streckende tot seer groote schaede en nadeel van de eygenaers ende bruykers dersélver Landen, dat ook ter selver oorsacke, groote schaden werd geleden aen de beesten, die in de selve polder werden vet geweyd, [waer toe het Land besonder bequaem is] vermits de selve beesten niet altyd af ende aen konnen werden gebracht, maer als vooren na bequame Wind, ende weer moeten wachten, waer door dat dickwils komt te gebeuren, dat andere haer beesten te mart brengende, ende de ingelanden van 't Laege Land niet konnende marten, de andere haer beesten tot een hooge prys verkoopen, ende de Vetwyders van de voornoemde Botterhuyspolder naderhand, als het bequaem en stil weer is, met alle de Laegelanders te gelyk te mart komende, haer beesten om een civile prys

 moe-

moeten geven, waer van de laetste slaghtyd haer noch even een een smertelyke gedenck teken heeft gelaeten, ende dat oock de eygenaers te vooren kompt, ingevalle de beesten altyd bequamelyck in, en van de selve polder konde werden gebracht, dat de selve haer Landen aen de Vetwyders tot een hooge prys soude werden verhuert, daer sy nu de selve Landen tot een laege prys, ende voor een groot gedeelte tot hoyland moeten verhueren, waer door het Land werd uytgeput, ende gedeterioreert.

Omme alle welcke redenen het niet alleen dienstigh, maer heel nootsakelyck soude syn, dat gelyck in ontellyke andere polders hier in Rynland gelegen, ende selfs gelyck als in verscheyde buerpolders van dese polder is gedaen, hier mede een bequaem pad, off uytwegh wierd gemaeckt, waer over de eygenaers ende bruykers derselver Landen ten allen tyden af ende aen souden konnen komen, om haer van nootdruft te konnen versorgen, ende haere beesten, ende waeren aff en aen te voeren, om die ten haeren genoegen te connen venten, welck padt ende wegh seer bequaem midde door deselve polder [met twee à drie dwersweeghjes tot aen de selve wegh, tot dienst van de affgelegene Landen] soude connen werden gemaeckt tot aen de Dwersweteringh, ende van daer over een te slane brugge, over de Dwersweteringh, ende dan voort over een stucke Lants in de Zyllaensche polder gelegen, ende van daer over de Zyllaensche Laen, tot aen den Laegen Ryndyck, ende zulcx geheel op de eyge gront van de voornoemde Botterhuys polder, uytgenomen een stuckje lants in de Zyllaensche polder gelegen, ende de voorsz. Laen van de selve Zyllaensche polder, die beyde de Graaff van Warsuse syn toebehoorende, die oock genegen is, de Ingelanden van de Botterhuys polder, met een overpadt over 't voornoemde stuckje Lant, ende de voorsz. Zyllaensche Laen, onder een behoorlycke recognitie te accommoderen.

Ende alhoewel sy Supplianten vertrouwen, dat alle de ingelanden tot deselve te maeken wegh, buyten eenich bedencken wel genegen syn, als dienende tot haer merckelyck voordeel, behalven dat sy Supplianten wel gelooven dat sy door alle de Ingelanden, syn gedaen aenspreecken ten eynde de voornoemde wegh mochte werden gemaekt, dan geconsidereert eenige Ingelanden mochten syn, die haer ten selven eynde niet mochten hebben aengesproocken, als mede dat de selve weg niet wel gemaeckt, ende de brugge over de Dwarswetering geensints gestoocken can werden sonder expres Consent van U Wel Ed. Soo keeren sy Supplianten haer aen Uwer Wel Ed. oitmoedelyck versoeckende, dat U Wel Ed. gelieve te consenteren, dat de voornoemde wegen, ende de bruggens daer toe nodigh in de voornoemde Botterhuyspolder werden gemaeckt, alsmede datter een bequame brugge over de Dwersweteringh mochte werden gestoocken, ter hooghte ende wyte, dat de schepen aldaer varende bequamelyck cunnen varen, ende dat Uwer Wel Ed. voor soo veel 't noot sy, tot het doen maecken ende besteden van de voornoemde wegen en bruggens, alsmede 't gene verder tot de voorsz. wegh wert vereyscht, om over de Zyllaensche polder op de laege Ryndyck te coomen, gelieven te Committeren de Supplianten in dese, ende deselve te authoriseren, omme de voornoemde weg ende de bruggens, soo breet ende hoogh te maecken, als sy tot dienste van de voornoemde polder, de Ingelanden ende de bruyckers, mitsgaders de schepen aldaer vaerende, sullen bevinden te behooren, ende tot derselver Ingelanden meesten voordeel, en de minste schade gemaeckt can werden; ende dat alles tot kosten van de voornoemde Botterhuyspolder, te betalen by ieder mergen mergens gelyck, ende de Supplianten met eenen te authoriseren tot taxatie van die Landen, die tot de voornoemde wegen sullen werden gebruyckt, ende voorts om na voorgaende Consent van Uw Wel Ed. ommeslagen over de voornoemde Landen te doen, omme de vervallene costen te vinden ende te betalen, ende deselve op dyck' recht te innen, mits gehouden synde daer van aen Uwer Wel Ed. te doen behoorlycke reeckeninge, bewys ende reliqua.

't Welck doende &c.

M. Vander Sprongh.

SOO IS 'T, dat welgemelte Heeren, alvoorens eyntelyck op 't voorsz. versoeck te disponeeren, goedt gevonden ende geordonneert hebben, dat desen aengaende door een Heemraetsbode, in de bedryve van Warmont, Oestgeest, en Leyderdorp, sal werden gedaen behoorlick Kerckgeboth met aenplackinge van de doubelden deses, soo aen de Kerckdeure, als ter plaetse daer men de Vierschare is houden-

de,

de, ten eynde die geene, die jegens 't voorſz. verſouck ſoude willen oppoſeeren, binnen veertien dagen na de publicatie deſes ſigh laten vinden en aenteyckenen by den Secretaris van 't voorſz. Hoogeheemraetſchap, ende voorts procederen als inde IIᶜ. en V. Keure van dien.

Aldus gedaen in 't Gemeenlantshuys van Rynlant binnen Leyden den 18. April 1682.

Uit de Archiven van 't Hoogheemraadſchap van Rynland.

NB. Volgde verſcheidene renunciatien van de Gods, of Gaſthuizen, enz. binnen Leyden.

Getuigenis van de Bodens van 't Hoogheemraadſchap van Rynland van den verkreegen laſt, in Warmond, Oeſtgeeſt, en Leyderdorp uitgevoerd te hebben.

Den 24. April. 1682.

Wy ondergeſchreven Boodens van 't Hoogeheemraetſchap van Rynlant hebben het aengehechte Kerckgebodt, by Molenmeeſteren van de Boterhuys polder gelegen onder Warmont, Oeſtgeeſt, en Leydendorp, op den XVIIIᵉⁿ deſer lopende maent April, van de Wel Ed. Heeren Dyckgraef en Hoogeheemraden des voorſz. lants, geimpetreert, naer voorgaende Klockengeſlagh ter plaetſe hier naer vermelt, gepubliceert, ende de doubelden van dien ten geordineerde plaetſen geaffigeert; te weten ick Werner Cleuters tot Leyderdorp, ende ick Frederick van der Wilp tot Warmont ende Oeſtgeeſt.

Actum den XXIIIIᵉⁿ. April 1682.

W. Cleuters. Frederick van der Wilp.
1682.

Uit de Archiven van 't Hoogheemraadſchap van Rynland.

Conſent van Dykgraaf en Hoogheemraaden van Rynland aan Burgermeeſteren en Regeerders der Stad Leyden tot het maaken van twee bruggen, een aan den laagen Ryndyk, en een aan de Dwarswetering tot het maaken van eenen weg door de Butterhuys- en Zyllaanſche Polder.

Den 6. February 1683.

Alſoo de Heeren Burgemeeſters ende Regeerders der Stadt Leyden, de Wel Ed. Heeren Dykgraaff ende Hoogeheemraden van Rynlandt, by requeſte, hadde vertoont, dat de Poldermeeſteren van de Butterhuys Polder, haer geaddresſeerd hebbende aen haer Wel Ed. onder anderen om Conſent te moogen erlangen tot het ſteeken van eenige Bruggens off Bruggetjes, namelyck een aen de Lagenryndyck, ende een over de Dwerswateringh, die dan dienen ſouden tot maken van een Leywech door de voorſz. Butterhuys- ende Zyllaens Polder, tot aen den laegenryndyck toe, ende dat op het verſouck een Kerk geboth geconſenteerd ende gegaen ſynde, ſich teegens het voorſz. werk niemant ſoude hebben geoppoſeerd, dat ſy het voorſz. concept van de voorſz. Poldermeeſteren, aendachtig gerufumeert hebbende, ende by oculaire inſpectie van de Utiliteyt van dien gebleeken ſynde, gereſolveerd hadden den voorſz. wegh ſelffs te doen maeken, te meer

 om

om dat de Ingelanden haer gesamentlick hadden laten disponeeren hare landen respectivelick tot het maeken van deselve wegh vrywillich aff te staen: Weshalven keerden sy haer aen haer Wel Ed. Versouckende dat de selve haer tot het steeken van de voorsz. bruggetjes belieffde te authoriseeren: Soo is 't, dat welgemelte Heeren 't voorsz. versouck hebbende overgemerct, ende gesien 't Kerkgeboth t' haerder Wel Ed. Ordonnantie in de bedryven van Warmont, Oestgeest, en Leyderdorp, ten versoucke van Poldermeesteren van de Butterhuys Polder voor deesen gedaen, de oppositie van verscheyde Ingelanden daer teegens geschiet, mitsgaders de renuntiatie van de selve Oppositie daer op gevolgt, de Heeren vertoonders haer voorsz. versouck, soo 't leyd, hebben geconsenteerd, ende dien volgende tot het steeken van de voorsz. twee bruggens geauthoriseerd, mits dat de selve werde gesteeken op soodanige hoogte en wyte, als tot dienst van de doorvaerende Scheepen van nooden weesen sal.

Aldus gedaen in 't Gemeenlandshuys van Rynlant binnen Leyden, den 6. February 1683.

Uit de Archiven van 't Hoogheemraadschap van Rynland.

Volgt het Kerkgebod van Molenmeesteren van de Butterhuis polder gelegen onder Warmont, Oestgeest, en Leyderdorp, in 't voornoemde Consent vermeld.

Consent van Dykgraaf en Hoogheemraaden van Rynland, aan Burgermeesteren en Regeerders der Stad Leyden, om twee stukjes buiteland te moogen uitdelven, tot het maken en hoogen van den weg langs de Zyl.

Den 13. *February* 1683.

Alsoo de Burgemeesteren ende Regeerders der Stad Leyden, de Wel Ed. Heeren Hoogeheemraiden van Rynland, by requeste hadden vertoont, dat vertoonders nu onlangs van haer Wel Ed. geobtineert hadden consent en permissie om tot voltrekkinge van seekeren Leyweg aen de Zyll te moogen steeken eenige bruggens, edogh alzoo sy bevinden, dat tot 't maeken en hoogen van den voorsz. Wegh veele ende verscheyde materialen sullen werden vereyscht, ende syluyden, haer gaerne van de naeste, ende best geleegene soude bedienen; soo waeren sy vertoonders met de eygenaers van twee stukjes buytelandt, beyde geleegen in de Zyll, de eene aen de Dwersweeteringh, ende het ander aen 't verlaet van de Butterhuys Polder, verdragen ende geaccordeert, om deselve t' haren nut ende oirboir te moogen uyt delven en gebruyken; dan alsoo sulx niet konde geschieden, sonder daer toe te hebben haer Wel Ed. permissie; soo keerden sy vertoonders haer aen haer Wel Ed. reverentelyk versouckende, dat haer Wel Ed. haer gelieffden te consenteeren, dat sy de voorsz. stukken buyten land tot haer besten oirboir mogten uytdelven: Soo is 't, dat welgemelte Heeren 't voorsz. versouck hebbende overgemerckt, de Heeren vertoonders 't selve, soo 't leyd, hebben geconsenteerd en toegestaen, gelyk haer Wel Ed. doen by deesen.

Actum in 't Gemeenlandshuys van Rhynland binnen Leyden, den 13en. February 1683.

Uit de Archiven van 't Hoogheemraadschap van Rynland.

ORDE

ORDE TER VERBETERINGE VAN DE VERLOOPENE ZAAKEN, EN REGLEMENT OF MIDDEL TOT HERSTELLING VAN DE WELVAARD DER STAD LEYDEN.

De Aartshertog Maximiliaan vergund aan die van Leyden, om den armen te ondersteunen, ende Stad uit de schulden te redden, datze, op zekere voorwaarden, den vyftigsten penning van de goederen der gestorvenen heffen moogen, tien jaaren geduurende.

Den 14. *September* 1483.

Maximiliaen, by der gracie Gods Ertshertoghe van Oistenryck, Hertoge van Bourgondien van Lothryck, van Brabant, van Limburch, van Lutsemborch, ende van Ghelre, Grave van Vlaenderen, van Artoys, van Bourgoengnen Palatyn, van Henegouwe, van Hollandt, van Zeelant, van Naemen, ende van Zuytphen, Marcgrave des heylicx Rycx, Heere van Vrieslandt, van Salins, ende van Mechelen, allen den genen die desen onsen tegenwoordigen brief zullen sien, off hooren lesen saluut. Alsoe onse lieve geminde Scout, Burgermeysteren, Scepen, ende Vroetscip van onser Stede van Leyden, ons verthoont ende te kennen gegeven hebben, hoe dat omme de lasten, ende groote swaere oncosten daer inne de voorsz. onse Stede jegenwoordich is, ende te vervallen heeft overmits der oorlogen die geweest [zyn] ende anderssins de voorschreven thoonders mitten Vroescip van der voorsz. Stede over een gedragen ende gesloten hebben, omme den armen te ontlasten, datmen opte selve Stede, ende van der Stede wegen vercoopen sal arfrenten, te lossene den penning XIII. ende lyfrenten tot tween liven den penninck X. ende tot eenen live den penninck VIII. ende dat van den ryckdoem van der Stede des machtich wesende om erfrenten, of lyfrenten in der manieren voorschreven te mogen coopen, ende omme manier ende wege te hebben, ende te vinden omme de voorschreven renten jaerlycx te mogen betalen, soo hebben de bovengenoemde thoonders mitten Vroescip voorschreven over een dragende ende gesloten, dat zoo wat poorter, off inwoonende van der selver onser Stede van Leyden van nu voortaen oflivich worde, ende eenige goede ende erfnisse afterliete, zy zyn van binnen, of van buyten, daer aff zullen, die erfgenamen van der aflivigen der voorschreven Stede geven van den goeden ende erfnisse, die zy te erven nemen zellen, waer dat die gelegen zyn binnen der voorschreven Stede of daer buyten, den vyftichsten penninck, ende dat voldoen ende betaelen eer dat zy eenige goede, ende erfnisse van de aflivige nemen, aenveerden, roeren, oft porren sullen, op die boete van thien ponden boven den vyftichsten penninck voorschreven, tot proffyt, te weten die een helft van de voorschreven boeten van ons, een vierendeel tot proffyt van der voorschreven Stede, ende 't ander vierendeel den genen, die aenbrengen zal; of van dies voorsz. es yemant in gebreke waere, ende offer yemant van buyten in de voorsz. Stede van Leyden mitter woone quame, ende poorter der selver Stede bedege, ende binnen den eersten vyff jaeren aflivich worde, soo souden die vrinden, ende erfgenamen van dien dooden ongehouden blyven van den vyftichsten penninck van der voorsz. goeden, ende erfnisse der voorschreven Stede yet te geven of te betalen, maer 't eynden den vyff jaeren voorsz. souden zy betaelen gelyck den anderen inwoonende van der voorschreven Stede. Ende is 't zoo, dat de voorschreven thoonders mitten bovengenoemde Vroetscip van der voorschreven Stede dit aldus een drachtelyck gesloten, geraemt ende over een gedra-

gedragen hebben, nochtans en zouden zy dat niet willen noch durven doen, sonder eerst hier up onsen oerloff, ende consent te hebben, alsoo zy zeggen, daeromme zy ons zeer ootmoedelyck gebeden hebben: Doen te weten dat wy overmerckende de zaecken voorschreven, zunderlinge dat die geavifeert ende opgestelt zyn, omme den armen te ontlasten, geneycht wesende ter bede van der voorsz. thoonderen, ende tot dien eynde dat zy zoo vele te bet onser voorsz. Stede van Leyden ontlasten mogen van der voorschreven renten, hebben hem lieden geconsenteert, gewillecort, ende verloff gegeven, consenteren, willecoren, ende geven oirloff mit desen onsen, brieve, dat zy, ende hoire naecommers in Wette voortaen den tyt ende termyn van thien jaeren lanck geduerende, ende achtereen volgende, beginnende ter datum van desen, zullen muegen heffen ende beuren tot proffyt van der voorsz. onser Stede van Leyden, den vichtichsten penninc op alle de goeden ende erffnissen van heuren voorsz. poorteren, off poorterssen, die aflivich werden zullen binnen of buyten der voorsz. onser Stede, in der manieren, ende onder condicien hier boven verclaert, omme de penningen daer aff commende bekeert ende bestant te wesene ter lossinge van den voorsz. erfrenten, ende lyfrenten, daer mede deselve onser Stede belast es, ende nyeuwers in el: behoudelyck dat de geheele Vroetscip van onser voorsz. Stede daer toe huer consent gheven, ende des te vrede zy, ende dat de zelve van der Wet daeraff jaerlycx goede reeckeninge ende bewys doen sullen daer, ende alsoo 't behooren sal. Ontbieden ende bevelen daeromme allen onsen Ampluyden, Justicieren, ende ondersaten onser voorsz. landen van Hollandt, dat zy den bovengenoemde thoonders van deser onser jegenwoordiger gracie, oirloff, ende Ottroye in der manieren, ende geduerende den tyt voorschreeven doen, laten, ende gedoogen rustelycken, vredelycken, ende volcomelycken genyeten, ende gebruycken, sonder hemlieden te doen, noch gedoogen. gedaen te zyne eenich ongebruyck oft letsel ter contrarien, wantet ons alsoo belieft ende gedaen willen hebben. Dies t'oirconden zoo hebben wy onse zegel hier aen doen hangen.

Gegeven t'Utrecht den XIIII^sten^. dach in Septembry, in 't jaer ons Heeren duysent CCCC. drie ende tachtich.

Op te plycke stont:

By mynen Heere den Hertoge.

Privilegieboek der Stad Leyden B. pag. 306. *versa en* 307.

De Aartshertog Philips regelt, ten verzoeke van die van Leyden en Amsterdam, de betaaling van zekere op intrest gelichte Gelden.

Den 14. *July* 1497.

Phillips, by der gratien Goids, Ertshertoge van Oistenryck, Hertoge van Bourgonnie, van Lottheringe, van Brabant, van Steyr, van Karinten, van Crain, van Limborch, van Lutsemburch, ende van Gelder; Grave van Habsbourch, van Vlaenderen, van Tyrol, van Artoys, van Bourgoinge Paltzgrave, ende van Henegouwe, Lantgrave van Elsas, Marcgrave van Bourgauw, ende des heyligen Rycx, van Hollant, van Zeelant, van Phirt, van Kybourch, van namen ende van Zutphen, Grave, Heere van Vrieslandt, opter Windismarck, van Poirteniwe, van Salins, ende van Mechelen: allen den genen die desen brieff sullen sien ofte horen lesen Saluyt. Doen te wetene, dat wy ontfaen hebben die oitmoedige supplicatie van onsen welgeminden Schout, Burgemeesters, ende Schepenen van onser Stede van Leyden ende Amsterdamme, soo wel in heure name, als in den name van anderen heuren consorten in dit stuck, inhoudende hoe dat overmits veele ende diverse oorlogen, soo van den Franchoisen, van Utrecht, ende andere, ons onsen Landen ende ondersaten angaende, sy Supplianten die altyt guetwillich ende onderdanich geweest hebben, soo belast, syn geweest, dat nu onlangs geleden aenstaende die rebellicheden van Montfoort, Woerden ende Rotterdamme, met meer andere den voirsz. Suppleanten niet mogelick geweest en is ons, onse voirsz. Lan-

Landen, ende Domeynen voir te ſtaen, dan mits vercopende renten op hunluyden; nu is waer, dat de voorſz. Suppleanten, ſtaende de rebellicheden voirſz. by den loop van den lichten gelde verkocht hebben ſeeckere grote menichte van renten, ter preſervatie onſer voirſz. Landen, Domeynen, ende gemeen welvaren, ende hoewel dat die Cope mit ſulcken penningen als ſy uytgegeven hebben, wel behoorden te vreden te weſen, ſcamen nochtans hem niet den voorn. Suppleanten dagelicx te moeyen, ende te rechte te ſtellen, om betalinge te hebben van ſwaren gelde, dat immers alſoo niet en behoirt, als 't genouch blyckt by die redelicheyt, ende rechte redenen, ende mede dat wy over de voorſz. Suppleanten, ende andere onſe voirſz. Domeynen reduceert ende betaelt in lichten gelde, als 't oock blyckt by die acte daer op gemaeckt, oock die Staten van Brabant ende andere van ons; omme mede ſoo te doene geoctroyeert zyn; ende want dan die vercofte renten by den voorſz. Suppleanten tot preſervatie van den gemenen Lande, ende welvaren van dien, niet en behore te weſen van mindere conditien dan onſe voorſz. Domeynen, aengeſien dat mit deſe vercofte renten, onſe ſelve Domeynen by den rebellen beſeten ende gebruyckt, gereduceert ende 't gemene welvaren beſchut ſyn, ende dat die voorſz. Suppleanten niet mogen betalen die renten mit penningen, als die gecoft zyn, gelyck nochtans redene ende equiteyt eyſcht, grondelyck bedorven ſyn, blyven moeten, ende van een ſcheyden in diverſche ende vreemde plecken, tot onſe groote ſchade, ende der ſelver Suppleanten laſt, jammer, ende verdriet, 't welck ſy in alder oitmoedicheyt ons tot heurluyder ontlaſtinge te kenne geven, verſouckende daeromme ende bidden oitmoedeliken, dat ons believe wille te conſenteren, dat de voirſz. laſten ende renten betaelt werden mit ſulcke penningen, als daeromme gegeven ſyn, ende hier van te doen expedieren onſen opene brieven in behoirlicker vormen. Soo is 't, dat wy die ſaicken voorſz. overmerckende, ende hier op gehadt 't advys van onſen Lieven ende getrouwen, den luyden van onſer Rekencamer, ende van onſen Raide in Hollandt, den ſelven Suppleanten genegen weſende tot hoirer oitmoediger bede ende begeerte, hebben in den gevalle als boven geconſenteert, ende geoctroyeert, octroyerende, conſenterende uyt onſer ſonderlinger gracie mit deſen jegenwoirdigen, dat ſy volſtaen ſullen, betalende die lopende jaerlicxe renten, die ſy verkocht hebben in den Jare LXXXVII. LXXXVIII. ende LXXXIX. leſtleden, mitsgaders die achterſtallen ter cauſe van dien verſchenen, ende voirtan verſchynende, ende vallen ſullen mit ſulcken paymente penningen ende ten pryſe, als die ſelve penningen, dairmede die renten gecocht ſyn cours ende loop hadden, naer 't inhouden van der date van den rentbrieven, die ſy daer of gemaeckt, ende doen geven hebben, uyt geſteken ende geſondert, die als nu betaelt ſyn, ende oock mede den genen die hemluyden verwonnen hebben mit ſententien, of mit henluyden overcomme ſyn, by transactie, die welcke ſorteren ſullen, te wetene die voirſz. transactie heur volle effect, ende die voorſz. ſententien van die voirſz. achterſtallen totten dage der pronunciatie van diene toe, alleenlick behoudelick ende welverſtaende oick, dat die voorſz. Suppleanten gehouden ſullen ſyn te betalen die renten, by henluyden verkocht voir ende na die Jaren voorſz. mit ſulcke penningen als cours ende loop hadden ten tyde van de date, ende na het inhouden van den brieven daer aff gegeven. Ontbieden daeromme ende bevelen onſen ſeer lieven ende getrouwen Ridder, ende Cancellier den Heere van Maigny, ende andere luyden van onſen groten Raide, Cancellier, ende onſen Luyden van onſen Raide in Brabant, Preſident, ende Luyden onſer Camer van Raide in Vlaenderen, Stedehouder, ende Luyden onſer Camere van den Raide in Hollandt, ende allen anderen onſen Rechteren, Juſticieren, ende Officieren, dien dit aengaen mach, ofte heuren Stedehouderen, dat ſy den voirſz. Suppleanten ende elck van hemluyden doen gehelick, ende volcomelic gebruycken, genieten, ende uſeren van deſer onſer jegenwoordiger gratie, Octroy, ende conſent, naer ende in der manieren als 't boven verclaert ſtaet, ſonder in præjudicie ofte contrarie van dien hem doen, oft gedogen gedaen te ſyn eenich hinder, belett ofte moeyeniſſe; ende indien der eenige waren, dat ſy dat ende ſonder eenich vertreck repareren, ofte doen repareren, ende alle ſaken ſtellen in haren eerſten ende behoirlicken ſtaedt, want ons alſoo gelieft, niet jegenſtaende eenich ordonnancie gedaen, ofte doene ter contraryen. Des t'oirconden hebben wy onſen zegle hier an doen hangen.

Gegeven in den Hage, in onſen Landen van Hollandt, den viertienden dach

dach in Julio, in 't jair ons Heeren duysent vier honderdt ende seven-entnegentich.

Aldus onderteyckent,

By myne Heere den Airtshertoge, ter relacie, enz. gecollationeert tegens den originaelen brief ende accordeert, by my Corn. van Sonnevelt, Secretaris, Le Cocq, myne genadichste Heer den Aertshertoge van Oistenryck Hertoge van Bourgoinge &c.

Getekent

C. Zonnevelt.

MS. Privilegien van Leyden.

Philips Aardshertog van Oostenryk, maakt, als Graaf van Holland, redres in de agterstallige Finantien der Stad Leyden, om middelen tyd haare schulden te betaalen, en tot dat einde haare accyzen te verhoogen, sommige nieuwe op te stellen, en onnoodigen onkosten afteschaffen.

Den 18. *October* 1497.

Philips, by der gratien Godts Hertoge van Oostenryk, Hertoge van Bourgonie, van Lotryck, van Brabant, van Stiere, van Karinten, van Krain, van Limburgh, van Lutcenburgh, ende van Geire, Grave van Habsberg, van Vlaenderen, van Tirol, van Artois, van Bourgonge Palsgrave, van Henegouwe, Landgrave van Elsas, Markgrave van Burgau, ende des Heyligen Rycks, van Hollant, van Zeelant, van Phirt, van Kyburgh, van Namen, ende van Zutphen, Grave; Heere van Vrieslant, opter Windenmarck, van Portonaus, van Salyns, ende van Mechelen.

Allen den geenen, die desen onsen tegenwoordigen letteren sullen sien, Saluyt. Also onlangs die Burgermeesteren, Schepenen, Tresoriers, ende Raden onser Stede van Leyden, alsо wel in heur luyden name, als over ende in den name van alle Poorteren, Burgeren, ende Inwoonders van dien, ons by haren requeste te kennen gegeven hebben, dat al wast also, dat omme de vervallen, ende betalende schulden, finantien ende ander t'achterheeden, daer inne de voorsz. Stadt verbonden ende verobligeert stont, spruytende uyt oorsake, soo van den oorloge van Vranckryck, den innemen der selve Steden van Leyden, gedaen by Reynier van Broeckhuysen, der Oorlogen van Wtrecht, Rotterdamme, Woerden, Montfoerde, ende van der Vriesen, wy gedeputeert hadden, in den Jare 94. lestleden, sekere Commissarissen (1), die henluyden geinformeert hadden van den State der voorsz. Stede, also wel van den inkomen als van den ordinarisse Lasten, ende andere schulden, en t'achterheden van dien, ende de selve informatie by ons gesien, ende daer op gehat hebbende 't advys, eerst van de selve Commissarissen, ende daer naer van onsen Lieven ende getrouwen Ridder, Heer van Tanphans, doen ter tyt onsen Cancelier, ende den anderen lieden van onsen grooten Raden, wy den selven onser Stede van Leyden verleent hebben seekeren staet ende by den welcken sy den voorsz. haren schulden, finantien ende andere t'achterheden soude mogen betalen, ende heuren Crediteurs te vrede te stellen ende te voldoen. Niet te min overmits dat also het inkomen van der selver Stede jaerlycks niet en bedroegh dan 18. M. pondt van 40. groot, of daer ontrent, ende die voorseyde Stadt belast was, soo in erfrenten ende Lyfrenten 25^{M}. pondt ten pryse voorsz. daer of sy oock sekere groote agterstallen schuldigh waren, en boven desen moestmen

(1) Terwylen dat deese Commissarissen in 't werk waren, en de Stad ondertusschen gedagvaert ende geëxecuteerd wierde, verleende Philips brieven van respyt op den 4^{en}. Augusti 1497. voor vyf weken.

men oock uytreysen, ende betalen, soo van heurluyden portien van onsen beden, als van den lasten van den gemeenen lighame ons voorsz. Landts van Hollant, mits oock die Pensioenen van den Officieren, reysen, vacantien, Lakenen, van dien van den Geregte, reparatien van den Stede, ende andersints in veele ende diverse manieren die somme van 12M. gelycke ponden als boven, 't geen dat die van den Stapele van Calis Jaerlycke van den voorsz. Stede heffen ende ontfangen moesten in betalinge van sekere finantie, by de tyden van den voorsz. oorloge tegens henluyden gemaeckt, ende om die assysen, ende maltoten van den Stadt in handen hadden, soo dat boven die voorsz. ordinarisse lasten, deselve Stadt, soo van den finantien, afterstellen van renten, geleende penningen, ende andersints om eens wel t'aghter en schuldigh was 200000. der selver ponden, ofte meer.

Was by den selven State oock geordineert, dat sy 't selve inkomen Jaerlycks moesten hogen, ende daer toe vinden om te furneren ende volkomen van dien XXXM. der ponden voorsz. te weten, XM. ℔. by impositie Capitale op de poorteren, ende Inwoonderen der selver Stede, elck nae synen Ryckdom, Faculteyt ende mogentheyt, ende 't surplus en die XXM. ℔. op verhoogingh van assynen, ende maeltoten van dien; den welcken staet sy lieden geensints en hadden mogen agtervolgen, nogh volkomen, om veele ende diverse redenen, ende by dien henluyden heeft geweest van kleyne vrugt ende effect.

Eerst, want den selven staet verclaerde dat 't surplus van dien boven de artykels van den selven staet, by speciale verclaert van den ordinarisse inkomen der voorsz. Stede, geemployeert soude worden ende gedistribueert, van doe voortaen beloopende tussen de IIII. ende VM. ℔. in de ordinarisse lasten, als die Lakenen ende Wethouders, reysen, reparatien, ende ander nootsaken van dien, mitsgaders oock in de voorsz. onsen Bede ende anderen gemeenen last van den Landen, de welcke, als voorsz. is, beloopende XIIM. ℔. ofte meer, ende by die daer toe niet heeft mogen bestrecken ofte voldoen.

Ten anderen, mits dat in der selver Stede syn wel 17. Godtshuysen, doende dagelycks groote Coopmanschappen ende neeringe, ende boven dien verkrygen binnen der selver Stede groote meenigten van huysen ende erven, ende nogh vier Hospitalen, mitsgaders veele ende groote meenigte van waerlyken Priesters, begrypende t'samen meer dan een derdendeel der voorsz. Stede, ende die welcke geensints en willen contribueren ofte gelden, soo in de capitale Impositie, nogh assyse, by de voo.noemde Stadt geordonneert op te stellen, maer maintineren ende houden hunlieden daer of behooren vry te syn, ende quyt te gaen.

Ende dat ander deel syn arme ende miserabile persoonen, niet magtigh in de voorsz. lasten te contribueren ofte gelden; ende by dien soude hebben moeten d'een derdendeel van den voorsz. Stede dragen den geheelen lasten ende 't inkomen, welcke hen luyden niet mogelyk is geweest te doen.

Ten derden, alsoo veele ende diverse Persoonen renten hebben op de voorsz. Stede, alsoo wel erffelyk, als te lyve, die welcke men veele after stellen daer t'agter ende schuldigh is, dagelyks die selve renten transporteren, ende opdragen hare Kinderen, Vrienden, ende Magen, Priesteren ende Geestelycken Persoonen, als Susteren ende Bagynen, ende Kloosteren, Kercken, Godtshuysen, ofte ander diergelycken, ende oock maken hare Kinderen Studenten, ende hun luyden die opdragen, die welck die selve dagelycks molesteren ende betrecken, omme al dan ende by middel van de voorsz. transporten, daer of betalinge te verkrygen voor den Conservateure van de voorsz. Universiteyten, als Colone, Lovene, ende diergelycke, ofte andere Regteren ende Jugen, geestelyk, ende daer tegens hen luyden doen procederen by excummunicatie, ende andere Geestelycke censure, grootelycks in prejuditie, vermindertheyt, ende tot grooten verderfelycken kosten, schade, ende contrarie den selfden staet.

Ten vierden, also by den selven staet geëxempteert syn miserabile Persoonen, ende andere niet magtigh te verbeyden, soo hebben veele van die Crediteurs der voorsz. Stede, ende omme anders betalinge te hebben dan naert inhouden der staet, de voorsz. van den Stadt betogen in veele diverse ende ontallicke processen, soo dat die selve Stadt daer by een irreparabile scade, oncoste ende agterdeele gesustineert heeft, ende daer mede soo veele van haren Crediteurs betaelt, ende den voornoemt staet volkomen soude mogen hebben, hoewel die selve Crediteuren ofte immers 't meestendeel van dien, seer ryck ende maghtigh syn.

Versoeckende misdesen aen ons, henluyden te verleenen een andere ende nieu-

 wen

wen staet, sulcks als die deugdelyk bevonden sal worden, dat sy luyden sullen mogen dragen, furneren ende volkomen.

Gemerckt dat die selve Stadt van Leyden een is van den principalen Steden ons Landts van Hollant, staende alleenlyk op die Coopmanschappen van de Draperyen, ons altyt goet ende getrouwe geweest hebbende, ende wy dien van den voorsz. Stede op te voorsz. heuren renten geordineert ende gecommitteert hadden onse lieven ende getrouwen Rade, ende Meester van de requesten van onsen huyse, Mr. Joost Levin, ende Jacob van Almonde, oock onsen Raet in onse Raetkamer van Hollant, omme hen luyden te informeren van den State der selver Stede, also wel horen incomen, als van horen uytgeven, lasten ende schulden, in wat manieren die gecontracteert ende gemaeckt hebben geweest.

Den eersten, by den voornoemt Supplicanten verworven oock over te siene, ende daer nae op al, by mangel van advyse, eenen anderen staet te ramen ende concipieren ten minsten questie, schade, ende agterdeel van den Crediteurs, dat mogelyk syn sal, 't selve als dan te communiceeren mit die van onsen voorsz. Rade in Hollant, ende dat gedaen, 't geheele concept over te senden in onsen grooten Rade, omme 't selve gezien, daer inne voortaen geprocedeert te worden also 't behooren soude.

Agtervolgende welcke ordinantie ende beveelen, hen die voorgenoemde Commissarissen getransporteert hebben, binnen der selver Stede van Leyden, ende nae dat sy lieden die van den Geregte aldaer haer hadden doen vergaderen, ende henluyden te kennen gegeven de redenen van haren comste aldaer, hebben begeert gehadt in heuren handen te hebbene de Registeren van den selven Stede, te wetene, den welcken den voornoemt Commissarissen nae veel daghvaerden, daer op gevaceert ende gebesoigneert, ende oock veele informatien daer op gehouden, bevonden hebben, gelyck hier naer verklaert staet, ende dat henluyden die voornoemde van de Wet gelevert hadden sekere extracten, ende dat sy metten voorsz. Wethouders sekere communicatie te meer stonden gehouden hadde, omme te ondersoeken den besten en den naesten middel om tot den meesten voordeele te geraken, totte voornoemt State, ende dat sy Commissarissen den voornoemde van den Geregte daeromme hadden doen vergaderen opter Stadhuys aldaer, oock mede die van de Vroetschappe, mitsgaders die van den Ryckdomme der selver Stede, uyt henluyden, die de voorsz. materie insgelycks communicerende, de welcke van den Vroetschappen den voornoemde Commissarissen te kennen gaven, dat sy luyden heel bereyt waren de voornoemde Stede te hulpene, ende uyt haren last te brengen naer haerluyder faculteyt ende mogentheyt, 't ware met selver de renten, daer inne de voornoemt Stadt verbonden staet te lossen, ofte aen henluyden te treckene van den vreemde lieden, ende van den geene die in de voornoemde Stadt niet en woonden, mits dat sy selve die voorsz. renten ontfangen, ende van de Stadt heffen souden, ende de renten te brengen tot den denier 18. ofte andersints totten meesten oirbare ende profyte van den voorsz. Stede, op conditie, dat die geene die eenige handelingen, bewint, ofte ontfang gehadt hadden, van de voorsz. Stede goeden, 't waere van ontfangen, ofte uytgeven van den ordinarisse penninge, finantien, geleent gelt, ofte andersints, daer of rekeninge ende bewys dade, van den tyt dat die leste rekeninge daer of gehoort, geslooten ende gepasseert waren, die welcke rekeninge sy luyden wel meenden dat open stonden, sonder eenige daer af gedaen te hebben, van diverse Jaerscaren, versoekende aen de voorsz. Commissarissen daer toe oock te willen verstaen.

Agtervolgende welcke antwoorde ende begeerte, onse voorsz. Commissarissen geprocedeert hebben tot maken van de voorsz. State, naevolgende die magt henluyden daer op gegeven, ende naderhant hebben ons rapport gedaen, van al 't geen dat by henluyden gebesoigneert is geweest, ende sichtens syn dese voorsz. Supplianten gecompareert voor ons, versoekende henluyden te willen versien by onse gratie op de sake voorsz.

Doen te weten, dat wy die sake voorsz. overgemerckt, inclinerende ter supplicatie ende versoeke van den voorsz. Supplianten, willende wederstaen ende obvenieren den inconvenienten voorsz. ende hen op te sake voorsz. voorsien 't welvaren van ons verheffinge, ende onderhoudenisse van den voorsz. Stede, ten minsten scade van den voorsz. Gecommitteerden, daer nae onsen lieven ende getrouwen Stedehouder, ende ander lieden van onsen Kamere van den Rade in Hollant, ons getrouwen Cancelier den Heere van Manigny, ende lieden van onsen groo-

grooten Rade, by ons wesende, uyt onsen authoriteyt ende volkomen magt gemaeckt, ende geordonneert hebben, maken ende ordineren by desen, den voornoemde Supplianten eenen staet, ende aengaende de betalinge van den voorsz. heuren schulden ende beleyt van den anderen heuren affairen, gedurende den tyt ende termyn van 18. Jaren, beginnende te Kermisse naestkomende, also ende in dien selven manier als volgt.

Ende eerst, nopende de zomme van 75. ℔. over den pagt van 't Vroon, mitsgaders die somma van V^M. II^C. LXVI. ℔. over die portie van de Stadt in onse bede, ende subventie, gemerckt dat het gepriveligeerde penningen syn, willen ende ordonneren, dat die van Leyden voornoemt, die voorsz. somme ofte sulcke, als ons hier naemaels van den bede geconsenteert sullen worden, die jaerlycks opleggen ende betalen sullen, t'allen termynen, als 't behooren sal, van den gereesten ende claersten penningen van den inkomen der selver Stede, 't sy van den geene nu loopende, of andere, dewelcke om 't furneren van den laste der selver Stede opgestelt sullen worden, sonder eenige quitantie, of defalcatie daer af te hebben.

Item, aengaende die IIII. ℔. XVI. ß. die onsen Casteleyne van Teylingen jaerlycks heeft van der selver Stede; ende die 17. ℔. 9. ß. 5. deniers, die tot laste van den selven Stede staen voor die wisselrenten, willen wy, ende ordineren, dat die voorsz. Stede oock der twee Parthyen betalen sal, als sy tot nogh toe gedaen heeft.

Item, aengaende de somma van 271. ℔. 13. ß. 9. deniers, gestelt in ordinarisse laste, over 't Laken dat die Schout, Burgemeesteren, Schepenen, ende andere van den Geregte jaerlycks hebben, mitte Booden van de Stadt, ende meer andere daer aenclevende; willen wy, ende ordineren, dat die Schoudt, die Bailliu van Rhynlant, die vier Burgemeesters, ende die acht Schepenen, die Pensionaris, die Klerck, die Chirurgyn sullen hebben, die dry een half Leydsch Laken.

Item, die vier Booden van der Stadt, die twee Knegten mitten bossen, sullen hebben die vier, een half Laken, ende alle andere kledinge sullen of, ende te niet syn, desen staet geduyrende.

Item, als van den 276. ℔. gestelt jaerlycks tot laste van der Stadt ofte Stede, 't presenteren van den wyn van den Stadts maeltyden, die de voornoemde van den Geregte houden, ende oock als sy eenige gaen teren, ende daer 't gelagh schencken sekere Persoonen, die sy hebben op seekere dagen in 't jaer, ende oock daer inne begrepen den maeltyt die den selven van den Geregte houden, als die Burgemeesteren gekoosen syn, gemerckt d'aermoede van der Stadt, ordineren dat durende desen staet, de selve of, ende te niet wesen sullen, uytgenomen op St. Martyns avont, dat die presentie sal staen op halve presentie, te weten die van den Gerechte 4. stuyvers, die van de Vroetschap 2. stuyvers, ende die Dienaers op den Stadhuys eenen stuyver, ende voort 't presenteren van den wyn, wanneer daer komen groote Heeren, Commissarissen, ofte andere Gedeputeerden, mits dat door die Stadt luttel loges, des sal die Stadt daer jaerlyks vooren hebben, te weten voor elck Banderheer van den Lande, Heere uyt den grooten Rade 4. Stadt kannen wyns, voor elcken Heere uyt den Hove van Hollandt, ende eenigroote Ridderen, die daer mogen komen voor tweemael 's jaers, elck twee kannen, ende den Gedeputeerden van der Steeden, om allen vrientschappen ende nabuerschappe t'onderhouden, diergelycke.

Item, van den 90. ℔. in den voorsz. Stadts laste gestelt, over den wedde van den Pensionaris, gemerckt dattet is die eer van der Stadt, ende dat die behoort te hebben eenen notabilen ende geleerden man, die sy mogen senden in de dagvaerden, ende affairen van den Stadt, tot mindere kosten, dan anderen, willen ende ordineren, omme die redene voorsz. dat die voorsz. Pensionaris jaerlyks hebben sal desen voornoemde staet gedurende 72. pondt.

Item, van den 37. ℔. over die pensien, ende wedden van den Chirurgynen, gemerckt de aermoede van den Stede, sal jaerlycks hebben 30. ℔.

Item, aengaende die 37. ℔. 2. ß. 6. deniers, over 't loon van den geenen die dagelycks gaet op die toorne, om die redene als voor, sal hebben 35. ℔.

Item, aengaende die 13. ℔. 2. ß. 6. deniers, over den loon van den geene die dagelycks stelt de oorloogie van de Stadt, ende die 15. ℔. over 't singen van den love, gemerckt dat het selve van nooden ende behoorlyck is, sullen blyven in haer wesen, tot laste van de voornoemde onse Stede.

 Item,

Item, als van den Pensien van den Boogmaker, ende den Deurwaerder van den Tresoiriers, gemerckt dat den tabbert van den Boogmaker gerogieert is, sal hebben voor syn pentie VII. ℔. X. ß. ende die Deurwaerder van den Tresoriers, mits dat by desen staet die selve Deurwaerder dienen sal, die van onsen wegen sal worden gestelt ten ontfangen ende uytgeven van den goeden van den Stadt, sal hebben 't jaers 6. ℔.

Item, aengaende loon van de Vroomeesteren, over 't bewaren van den selven Vroone, sal syn salaris te niet syn, desen staet durende, maer sal hebben voor synen aerbeyt, die helft van die boeten, ende ander exploiĉten daer of komende, alvooren afgetrocken van den selven Exploiĉten ende boeten, die onkosten daer op gedaen.

Item, aengaende die 19. ℔. 11. ß. 5. deniers, over den loon van de twee Weesmeesteren, mits dat het openbaer offitie is, ende om de aermoede, als vooren, en sullen geen wedden hebben, maer sal die voorsz. somme blyven gerogieert tot profyt van der Stadt.

Item, desgelycks sal te niete ende gerogieert syn den salaris van den geenen, die de Stryckerye bewaert de 36. ℔. forte de 36. ß. over 't loon van den geenen die de krompen stricken plagh te vergaderen, ende die 75. ℔. over 't loon dat men plagh te leveren opter paertse, om 't besegelen van den Lakenen, 't welcke al aen kleeft der Strykerye voorsz. mits dat die selve Strykerye verpagt is, soo hebben tot heuren laste, die heurluyden van dien stonden, den kost van der Stadt.

Item, van den 3. ℔. die men geeft onsen Vrouwen Kercke, tot hulpe der Speelen, gaende in de Processie.

Item, 36. ß. over loon van die Brantemmers van den Stadt, oock die 15. ß. t'jaers over 't weerligten van onsen Vrouwen staende voor den Stadhuys, die 3. ℔. 15. ß. die de kasse van St. Anthonis t'jaers heeft, om dat die vercken niet en gaen after strate, by appointemente daer af gemaeckt, sullen blyven in heuren staet, en jaerlycks betaelt worden ten laste van de Stadt.

Item, den loon die 't vier aenleyt op het Stadhuys, beloopende 3. ℔. 's jaers sal oock of ende te niet syn, mits die voortaene die Booden, ende Steeknegten, dat by weeken maken ende ontsteken sullen.

Item, die de Strate veget voor den Stadthuys, sal 'tjaers hebben van de Stad syne gewoonelycce salaris, te weten, 15. ß. ende die twee Bosdragers van der Stadt, elck 3. ℔. ende 't surplus sal wesen geroyeert tot profyte van de Stadt ende van haeren reysen, die maer een mile is, ende syn van de Stadt, of min, en sullen maer een halve dagh hebben.

Item, als van den Schutten van de voetboge, die t'jaers van der Stadt gehadt hebben 120. ℔. om 't onderhout van St. Joris autaer, den Goddelycken dienst, die sy dagelycks doen met 't onderhouden van den Doelen, ende andersints, over die vryheyt, die sy seggen te hebben in den assyns van der Stadt. by privilegien henluyden hier voortyts gegeven by Hertoge Aelbert van Beyeren, sullen daer vooren hebben dese staet gedurende, ende sonder prejuditie van heuren voorsz. privilegien 's jaers 60. ℔. ende desgelycks, ende omme de selve redenen, sullen die Schutten van den hantbooge 's jaers hebben van den Stadt, ende voor den tyt als boven, in de Stede van 48. pondt 16. ß. 6. deniers, die sy jaerlyks gehadt hebben, sonder prejuditie van heuren Privilegien, indien sy eenige hebben, 30. ℔. ende 't surplus van de voorsz. twee sommen sullen blyven geroyeert, tot den oirbare van der Stadt.

Item, die Poirtiers van der Stadt, ende die de watergangen sluyten ende bewaren, voor die 36. ℔. die sy gehadt hebben over heuren loon ende salaris, sullen daer vooren hebben 26. ℔.

Item, die 15. ℔. die de voorsz. Stadt jaerlycks geeft den Kloosteren te Poel, over maken van den wegh, sal blyven in heuren staet, ende jaerlycks betaelt worden, ten laste van der Stadt.

Item, die reysen ende voyagien van den Burgemeesteren, Pensionaris, die van de Geregte, ende Vroetschappe, mitten Boden ende andersints, sullen daer voor jaerlycks hebben, durende desen staet, 500. ℔. indien dat die soo veele bedragen, anders sy sullen gehouden syn van dan surplus, dat het minder bedragen sal, jaerlycks rekeninge te doene.

Item, die kosten van den gevangen, ende als men Justitie doet, die gestelt syn tot laste van de Stede 37. ℔. 1. ß. 6. deniers, ende sal die selve somme blyven in

in heuren weſen, mits dat de Schout onſer Stede voorſz. die ſelve koſten op ſyn conſcientie doen ſal, ten minſten laſte van de Stadt dat mogelyk ſal weſen, mits dat geen koſten komen ſullen van de Vroonwateren, gemerckt dat ſelve bedient ſal weſen ſonder den koſt van der Stadt voorſz. maer op de helft van de boeten ende breuken als voorſz. is.

Item, voor ſmeerkaarſen, en hout, dat gebrant ſal worden op ter Stadthuys, is daer vooren gelaten tot laſte van der Stadt, t'jaers deſen ſtaet gedurende 40. ℔.

Item, die Wedden van den Klerck van der Weth, ſullen blyven 's jaers alſoo die tot nu toe geſtaen hebben, te wetene, elcke Jaer 26. ℔. 5. ß.

Item, aengaende die 39. ℔. 12. ß. over 't loon van 't waken buyten der Stadt, als van noode ſal weeſen, willen ende ordineren, dat de ſelve ſomme gerekent ſal weſen in den ſomme van alderhande uytgeef, mits dat ſelfde waken niet met ordinariſſe laſten is, maer alleen in tyden van oorloge, ofte diergelycke, voor welcke alrehande uytgeven, die ſelfde van der Stadt jaerlycks hebben ſullen tot aan dien 300. ℔.

Item, ſullen nogh jaerlycks hebben over die penſien, ſalaris van daghvaerden, van den Procureurs ende Advocaten van der Stadt, ſoo in den grooten Rade, in den Rade van Hollant, ende elders ſchrifturen, reprochen, ende ſalvatien te maken, ende diergelycken, omme 't vervolgen ende fourmeren van de proceſſen van de Stadt, mits te hoopen is, dat de ſelve Stadt, by middele van deſen ſtate, luttel proceſſen hebben ſal, 70. ℔.

Item, ſal die ſomme van 203. ℔. 12. ß. geſtelt in den ordinariſſe laſten van der Stadt, jaerlycks over 't gunt dat de Stadt te betalen komt, uyt den geenen die in de Stadt decken mit ſchalien, of anderen harden daken, blyven in heuren kragt, ende alſo paſſeren tot laſte van de Stadt.

Item, ſullen voor yſerwerck, ſteen, kalck, hout, timmerlieden, metſers, ende diergelycken, over die reparatie van der Stadt, ende tot dier cauſe, jaerlycks hebben, ende ſonder meer te mogen employeren in de voorſz. reparatie, gemerckt de aermoede ende noot voorſz. 500. ℔.

Item, die randſoenen, koomende van de verhuyringen van de Aſſyſen, die tot nogh voor haren ſalaris gehadt hebben, die van den Geregte, ſullen die voortaene, ende durende deſen ſelven Stade, komen ende beſteedt worden tot profyt ende oorbare van de voorſz. Stadt, ſonder dat die van de Weth daer af eenigh profyt hebben, ofte nemen ſullen.

Item, voorts om altoos te verminderen die ordinariſſe laſten van de Stadt, gemerckt dat die groot ende ſwaer ſyn, gelyck vooren genoegh verhaelt is, ende dat die Ingeſetene van de Stadt jaerlycks uyt haren buydel ſullen moeten vinden ſeer groote ſomme van penningen, om te volkomen van den ſtate, welcke den ſelven Ingeſetenen ſeer laſtig ſal weſen, mits dat die accynſen, ſichtent den eerſten ſtaet, ſeer verhoogt ſyn, als 't goetlyck doenlyck is, ende alſo daer op luttel verhooginge ſal mogen geſchieden, ende dat op de voorſz. Stadt, alſo wel den Ingeſetenen van dien, als anderen daer binnen woonende, groote mennigte van erffelycke renten verkoft ſyn, tot ſnooden ende kleynen pryſe, ende ordinerende, dat alle die voorſz. renten verkogt buyten der Stadt, ſtaende beneden den penningen 15. ſullen by den Rentiers gereduceert worden den penningen 18. ende alſo gekort ende gemindert den loop van dien renten; ende indien de voorſz. buyten Rentiers, dat alſo niet doen en willen, ſoo ſullen die Ingeſetene der voorſz. Stede van Leyden, nae volgende den voirſz. conſenten hier vooren gedaen by de Vroetſchappe, ſoo boven geſeyt is, dat ſelve doen, ende loſſen de voorſz. renten van den buyten Rentiers, mits henluyden opleggende heure principale penningen, elck van die van Leyden voorſz. nae faculteyt ſyns goets, neeringe, ende Coopmanſchappe, ende naer dat ſy op der Stadt gekogt hebben, ten welcken men henluyden bedwingen ſal, ende alle die renten verkogt binnen der Stadt ſtaende, beneden den penningen 18. ſullen desgelyks geordineert ende vermindert worden, als vooren, in den loop van den ſelven renten.

Item, ende desgelycks die renten, boven de parthyen van de renten boven genoemt, hebben verkoft geweeſt binnen den Jare 90. op de voorſz. Stadt van Leyden 240. Andries guldens, aan zekere Koopluyden van Amſterdam, den penningen 20. te quyten, willen ende ordineren, gemerckt dat die 240. Andries guldens, dien die voorſz. Koopluyden van Amſterdam beſegelt hebben, gegeven zyn geweeſt, in betalinge van ſekere leverantie van koorne, by henluyden aen

de Steden gedaen, 't welck koorne ten dage der verkoopinge niet ſoo veele waert en was, als ſy dat verkogten, ende alſo die ſelfde Stede daer aen grootelycks ten agteren is gegaen, ende verlooren heeft, dat betalende voor elcken Andries gulden 20. ſt. loopende munte, ſal die voorſz. Steden van Leyden daer mede volſtaen, wel verſtaende, dat indien die voorſz. Rentiers pretenderen willen meer dan voorſz. is, te behooren te hebben, ſullen dat mogen vervolgen by Juſtitie, daer 't behoort, ende 't gunt dies daer of dan geweſen ſal worden, ſullen dat ſelve die van Leyden opleggen ende betalen, naer 't expireren van den ſelven ſtate.

Item, nogh binnen den ſelven Jare van negentich, 32. Andries gulden aen ſeekeren Kloosteren binnen der voorſz. Stede van Leyden, in betalinge van ſekere leeninge der Steden gedaen, te wetene in den Jare van 82. en 83. voor St. Jan oock 40. ℔. groote, willen ende ordineren wy, dat die ſelve renten loop ſal hebben, ende ſullen die voorſz. Kloosteren daer of betaelt worden, te wetene, de eene helft, ende die 16. Andries guldens, voor elcken gulden 20. ſt. loopende munte, mits dat in den voorſchene Jare van 82. ende 83. doe die voorſz. eerſte leeninge gedaen was, doe die munte tot gelycken pryſe ganbaer was, als nu, ende voor die ander helft, mits dat in den voorſz. Jare van 89. de Andries gulde loop hadden voor 19. ſt. die gereduceert in loopende munte, loopt 's jaers 8. ℔. 5. ß. 3. deniers van 40. groot.

Item, nogh in 't voorſz. Jaer 90. 683. Andries guldens ende 11. ſtuyvers, ſekere Poorteren ende Inwoonderen der ſelver Stede, waer of die 40. gulden ſtaen te loſſen die penningen 15. ende 't ſurplus den penningen. . . . ;

Willen ende ordineren, dat gemerkt dat die voorſz. rente gekoft ſyn tot klynen ende ſnooden pryſe, dat men de ſelfde rente reduceren ende ſtellen ſal tot den penningen 18. ende mits dat in de koopinge van den ſelven renten, die Rentiers gekort hebben ſekere leeninge by henluyden gedaen binnen den Jare van 83. 84. 87. ende 89. totter ſomme van 672. ℔. 11. ß. 8. deniers, ende oock die ſelfde penningen van leeninge gereduceert ſullen worden tot ſulcken pryſe, als die coers ende gang hadde ten dage als die leeninge daer of gebeurde, ende alſo ſoude die voorſz. Stadt jaerlycks daer of betalen 342. ℔. 12. ß. 2. deniers van 40. grooten.

Item, hebben nogh in 't ſelfde Jaer verkogt geweeſt op de voorſz. Stede ſekere lyfrenten, beloopende ter ſomme 232. ℔. 6. ß. 6. deniers in welcke verkoopinge desgelycks of gekort ſyn zeeker perceelen van Leeninge voor 't ſelve Jaer gedaen, mits welcke redenen willen, ende ordineren dat men van de ſelven Leeninge doen, ende die reduceren ſal, als booven in 't voorgaende artykel, ende alſo korten in de voorſz. renten, ende mits deſen ſullen van allen den voorſchreve afterſtallen van de voorſz. renten, verkoft in den voorſz. Jare van 90. ſoo wel erffelyk te loſſen, als ten lyve, ende tot ſulcken pryſe ende loop, als te vooren verclaert is, 't gunt dies ſy daer op ſichtent ontfangen hebben afgetrocken, ende gedefalceert weſen.

Item, om voorts ordene te geven om die van de zelve Stede, willen ende ordineren; dat die ſelve Stadt verbonden is, die renten die verſchynen ſullen te Kersavondt eerſtkomende, mits dat dan die voornoemde ſtaet eerſt ingaen, ende betalinge te doene van de ſchulden, beginſel nemen ſal, ende dat met ſulcken gelde; ende te gelyken pryſe, als loop hadde ten dage, als die voorſz. renten verkoft, ende die penningen betaelt hebben geweeſt; hoewel van nu voortaene die ſelfde Stadt de vryheyt van den ſtaet voornoemt gebruycken ſullen, ende alſo voort t'elcken dage, ende termyne, als die vallen ſullen, of immer 14. dagen daer naer, elck payment onbegrepen.

Item, ſal oock die ſelve Stadt nogh moeten opleggen, ende betalen terſtondt, ende voor Kersavont naeſtkomende, den Heere Champlains 800. ℔. voor eens, over die volle betalinge van ſekere aſſignatie, die hy heeft, op de ſelve Stadt.

Item, ſullen oock betalen jaerlycks, ende totter volder ſolutie van dat ſy ſchuldigh ſyn, diverſe Kooplieden in den ſtapele van Calis, agtervolgende de appointemente by de Stad, mitten ſelven Koopluyden, heuren Crediteurs gemaeckt, ende mits dat de Ingeſetene van de ſelfde Stede dagelycks te doene hebben, ende ſonder die van Calis niet en mogen, gemerckt, dat die voorſz. van der Stadt daer dagelycks koopen ende handelen, en halen groote mennigte van vellen ende wolle, ordineren ende willen, alſo dien naecktelycken ſtaet op die Komanſchappe van der drapperye, beloopende 8100. ℔. ende alſo ſal die ſelve ſchult van den

Stapele

Stapele geheel betaelt wesen binnen de 7. eerstkomende jaren, soo dat 't sevende ende 't leste jaer van de voorsz. betalinge maer bedragen sal 539. lb. 17. ß.

Item, sullen nogh betalen binnen die eerste vyf jaren van desen staet, die afterstellen van renten, die die selve Stadt achter ende schuldigh is, diverse Geestelycke ende miserabile Persoonen, Kloosteren, Kercken, Godtshuysen, ende andere, niet magtigh te verbeyden, in sulcken gelden, ende tot sulcken pryse, als boven, waer af die namen hier volgen, beloopende die selve agterstellen 838. lb. 3. deniers.

Eerst, Balig Willem Jans Dogter, Katarina Willem Foytgen Dogter van Zyl, de Regulieren tot Leyerdorp, den Minnebroeders buyten Leyden, Heer Pieter Florysz. Jonckvrou Anthonie van Duvoorde, Claes Huygens, renten gelaten der Kercken, Dammis Jacobs in den Hage, die Priorinne ende 't Convent te Poel, Amelburgh Dirck Dammas Dochter, Marie Pieters, ende Frans Asseling, ende te Poel Machtelt Dircks Dr. van Hontstart Poel; Dirrick Gerritse Andries Dr., ende Klaes Jan Bouwens, ende Katarina Willems Dr. van Leeuwen, Erkenraet Willem Pauwelsz. Broeder, Jan van Bosch tot Leyerdorp, Jacob van Lockhorst, Kataryn Mauweryn Klaesz. Dr.; Heer Klaes Joentsz. Jan Louwerisz. Broeder tot Lopzen, Heer Jacob Willemse, Jonckvrou Margrite, Florys Heermans Weduwe, Joes van Lanen Dr. tot Warmonde, Willem Philipsen tot Warmonde, Meester Jacob Huygens van Busch, Claes Aelbertsz.; ende Hillegont syn Suster, Heer Jan Butewegh Broeder, Gysbert Willems, Barber Mees Jacobsz. Dr., Gerrit Claes, Jan Bouwensz. Geerraert Klaes Andries Dr. Meynse Gerritz. Dr., Nelle Martyns Dr. Beatris Claes Dircks Dr. ende Cornelis haer Zoon, Willem Adriaen Hermansz. natuyrlycke Zoon, Geertruyt Jans Dr., Jutte Pieters Dr., t' Sinte Barberen, Erkenraet ende Lysbet Voppen Dr., Machtelt Simons Martyns Dr. Dirick Busch, Cornelis Jacobsz. Lysbet Danckers tot Rodenburgh, die Deputaten van St. Pieters Kercke, de Broeder tot Warmonde; 't Convent tot Rodenburgh; Geertruyt Jacobsz. Dr. Dogter, Zuster t' Warmonde Katherine Schout Florys Dr. tot St. Urselen, Heer Pieter Coman Janse, Heer Willem de Grebber, Jan ende Marie in 't Convent St. Agnieten, Regulieren tot Leyerdorp, Kornelia ende Elisbet Andries Dr. Klaes Huygense ende Ludolf syn Suster, die Jacobinise tot Leyden, die Heyligeest binnen Leyden, Joost Franckens Capel, Heere Huygh Danckerse, onser Vrouwe Kercke binnen Leyden, ende St. Pieters Kercke, St. Catharine Gasthuys te Leyden, die Cappelle van Jerusalem, die Reguliers buyten Haerlem; St. Jeronimus te Lopsen, 't Susterhuys t' Abcoude, 't Susterhuys te Leyden; Jacob Claes Schoemaker, 't beslooten Convent binnen Leyden, die Barnerdyten tot Warmonde, Kerstent Gerrit Florysz., Jacob Leeuw, Grietie Huygens Dr., Barvoete Susteren, Sinte Klare binnen Leyden, Vannē Martelis Pauwelse Reyers Dr. 't Klooster ter Lee, Ave Beatris ende Agniesse, Jan Alewynse tot Poel, Aechte Wouter Dycken Dr. Sinte Aechte Susterhuys buyten Leyden, Jacob Sibrantsz., Arent Hermansz. ende syn wyf Luytgaert Jans Dr. van Alckemade, 't Klooster Sinte Cecilien, Willem Aelberts, de Susteren te Warmonde, Meester Wouter Echbertsz., onser Vrouwen Broeders Klooster tot Haerlem, Zybrant syn natuerlycke Soon, Meester Joost Zybrandt, Jan Simon Gerritz. die Regulieren buyten Amsterdam, Geertruyt Luytgaert Dogter Begyn ende haer Suster, Weyn Henryck Hugens Dr. ende haere Kinderen, 't Klooster by Utregt, 't Klooster Sinte Klaren buyten Amsterdamme, 't Klooster in den Hem, den Heyligen Geest ter Goude, Sinte Aechten Susterhuys buyten Rotterdamme; 't Klooster St. Jan tot West, Sinte Marien Susterhuys, Sinte Katryne te . . . . . . Jan van Wothoven, ende Alys Heynderys Dr., 't Susterhuys Sinte Margriete ter Goude, Geertruydt Jacobs twants, Machtelt, Timan Deylen Dr. Heer Jacob van Lokhorst, der Duytsen Heeren Ordene, Tryn Hillebrants, Sinte Brigitten tot Campen, Broeder Pieter Riggert, ende Suster Alydt Hendricks Dr., Jan Anthonisze; Cornelis de Riemslager, 't Klooster tot Frankonst Antwerpen, Jonckvrou Amen Dogter van Hulten, Jan van Umple, Katryne Pieter Jans Dr., Lauweris van Ferre, Lysbet Jan Rogmans Dr. Katheryne Klaes Dr. van Trasen, Heere Jan van Halen Priester, Margriete Jans Dr. van Binnebroecke, Fremyn Torment, Lybet Hermans, Jacob Jans, Jan Andriesen, Katheryne Robyns, Berbere van Wyck, Heere Jan van Kerstyn van Hal, Gommer Paridaens, Augustyn ende Anthonis van Basserode, Mathys Geimair, ende Adriaen

 Geymair,

Geymair, Lysbet ende Margriet Sneyers, Anthonis Meyer, ende Cornelis Meyer, Jan Soete, Jan Soetenfe, Rombout Smit, Kateryne Wolts, Lysbet Mattheus Dr. die Smit, ende Jan Janssen Meyndertsz., Margriete van Arbem, Jan van Gelre, Lysbet Boudewyns, ende Barbare Mattheus Dr., Jan de Roede, Claes Rovers, Margriete Jan Schotelmans Dr., Lysbet Gillis Liemers Dr., Henryck Paeis, Willem Winckhuyfen, Sufter Luitge, Sint Agniete te Delft, ende 't ryck Fraterhuys t' Hertogenbosfche.

Item, fullen nogh betalen binnen den 5. eerfte Jaren, 't gunt dat fy den Kloosteren, ende andere Godtshuyfen van geleenden gelden fchuldigh ende t' aghteren fyn, beloopende die voorfz. geleende penningen 1500. ℔. 't Convent van Sinte Michiel 150. ℔. 't Convent van Apkoude 87. ℔. 't Convent van den Sufteren tot Warmondt 176. ℔. 't Capittel van Sinte Pancras 600. ℔. 't Convent van Sinte Catryne 150. ℔. die Reguliers tot Leyerdorp 200. ℔. ——— 't Convent te Poel 101. ℔.

Item, fullen nogh betalen den tyt ende Jaren boven genoemt 1600. ℔. 12. ß. feekeren Poorteren ende Inwoonderen van der Stede, fpruytende uyt fekere executien op henluyden gedaen, ende 't welcke fy felve hebben moeten verfchieten by onfen Neve den Hertoge van Saffe, over die portie van der felver Stede van Leyden, ende daer inne die felve Stadt gecondemneert heeft geweeft, over 't belegh der Stede van Sluys, mits dat de voorfz. penningen gepreviligeert fyn.

Item, nogh 300. ℔. Pieter Claes, Dirck Claes, ende Janne Pietersz. woonende tot Amfterdam, ende daer of hebben fy op de voorfz. Stadt acte van condemnatie, gegeven by onfen voorfz. Raet in Hollant.

Item, 18. ℔. 9. ß. die die Stadt fchuldigh is Janne Philipsz. van fekere houtwerck, dat fy van hem gehadt hebben, als refte van meerder fomme, welverftaende dat die voorfz. Stadt, foo van de voorn. afterftellen van renten die geleende penningen, de 16. ℔. 12. ß. ende 300. ℔. ende 18. ℔. 9. ß. boven gemelt, elck van de twee eerfte jaren van de vyf jaren, maer betalen fullen een agtendeel van de voorfz. fomme, mits dat die portie van de Stadt, elck van de twee eerften jaren in den ftaet gemaeckt, onfen Landen van Hollant meer bedraegt dan d'ander naervolgende jaren 1315. ℔. 9. deniers, ende alfo den felven van de Stadt niet mogelyke en foude wefen, de voorfz. Parthyen by gelycken portien in den voorfz. termynen te betalene, ende furplus van den voorfz. partyen, in de dry leften van de voorfz. vyf jaren, alfo fullen defe voorfz. van Leyden betalen de voorfz. eerfte vyf jaren van heuren fchulden voor eens, boven die ordinariffe laften der Stede, in de welcke die portie van der felver Stadt, in den gemeenen ftaet van den Landen gerekent is voor ordinariffe laft 5241. ℔. 1. ß. 3. deniers.

Item, fullen nogh die voorfz. van Leyden binnen die 6. 7. 8. ende 9 Jaren betalen, boven die voorfz. ordinariffe laften, die afterftallen van renten van den geenen, die nae de miferable perfoonen, ende andere niet magtigh zyn te verbeyden, ontlaftende, en qualyck verbeyden mogen, mits dien hen luyden faculteyt foo groot niet en is, als andere Rentiers van de voorfz. Stadt, ende die daeromme daer nae ende in defen termyn vernoegt ende betaelt fullen worden, beloopende de voorfz. afterftellen 13995. ℔. 2. ß. 11. miten, van den welcken Rentiers, die namen ende toenamen hier naer volgende.

Eerft, Ifabelle Jans Dr. Jonckvrou van Alphen Dr. ende haere Kinderen, Mr. Hendrick Willems, Beatris Meyfte, Mr. Dirck Florysz. Meyn Jans Dr. Baerte Gerrit de Mans Dr. Joffrou Petronelle van Blockhoven, Meefter Jacob Nuveen, Meefter Jacob Affelins, Meefter Pieter Claes, Geertruydt Willem Doefen Weduwe, Beatris Floris van Kloeswyck, Aacht Bouwens Dr. Heer Floris Pietersz., Heer Gerrit Jan Lauwerisz, Mr. Klaes van den Geeft, Jacob van Nuwelant, Jonckvrou Ide van Boshuyfen, Adriaen Cornelisz. Luykgaert ende Katrina Louweris Dr. Gerrit van Alckmade, Hendrick Jooft Ewoutsz. ende Ewout fyn Sufter, Heer Cornelis Bartelomeesz. Barbere Pietersz Hermans Wedu, Heer Gysbert Huygens, Diever Ysbrants Dr. ende Cornelis Jan Stiens Dr. Lysbet Ruspers Dr. Alyt ende Katarina Huygens Dr. Jan van Affendelft, Alyt Gerrits Dr. Klaes die Grekker Jonckwyf, Simon ende Willem van der Laen, Jacoba Klaes Jooftens Dr. Heer Dirck Florisz. Priefter, Meefter Pieter Egbertsz, Cornelia ende Emsgen Voppen Dr. Heer Dirck Jansz, Lysbet Huygen van Swieten, Heer Dammas Willemsz. Reymburgh, Aacht Florys Simons Dr. ende Zyburg haer Sufter, Jan Dirck Gysbregts, Jan

Jan Philipszoon, Hase ende Catrine Coman Gerrits Dogteren, Katerina van Koudekerck, Aelbregt Jacobsz., Lambert Smit, Barbere Pieter Heermans Weduwe, Alydt Jansz. wyf, Daniel Willemsz. ende Marcelie syn wyf, Zyvaert Henricks, Dirck Willemsz, ende Willem Klaes, Hase Floris Dircks Dr. Gerrit Aelbertse; Jan Kome Dircks, Jan Willem Pouwelsz, Gerrit Jans, Heer Jan Hermans, Mr. Huyg van Egmond; Enkenraet Willem Pauwelsz. Weduwe, Mariken Jan Aelbregtsz, Aleyden Erfgenaem, Alyt Jan Florys Bastert Dr., Erfgenamen van Geertruydt Klaes Willemsz. natuurlyke Dr. Meester Jan Gerrits ende Hillegont syn Suster, Heer Jacob Gysen Priester, Heer Pater Weyen Priester, Jonkvrou Aechte Willems Dr. van Boshuysen, Geertruyt Klemens Dr. Diever Jacobsz. Dr. Noortigh, Heer Arent Livin, Arent van Gorro, Alyt Andries Dr., Ade Henrix Dr. Katerine Klaes Jacobsz. Weduwe, Margriete Lamberts Dr. Meester Arent Willems, Margriet Klaes Jans Dr. Meester Jan Vlaminck Priester, Heer Ewout Adriaensz. Priester, Anna Kosters Dr. Heer Klaes Mathys Priester, Heer Frans Jansz. Priester, Hendrick Gerritsz Alexius ende Cornelia Jacobs Kinderen, Geertruyt Klaes Dr. Jorisz. Arent Pietersz. ende Agniese Arent Pieterse Dr. Cornelis Lambregt Jacobs wyf, Margriet Jacobs Schrapplings, Anna Pieters van der Eyks Dr. Katerine Gerrit Rutgaerts Dr. Magdalena van Dorp, Maria van Dorp, Heer Cornelis van Dorp, Clement Dircks, Henrick Jacobs, Margriete Everts Dr. Alyt Phillips Dr. Jacoba Arentsz. Dr. Dirck Stevens, Evert Cornelis, Weduwe, Simon Pieterse, Dirck Jacobs Talbagine, Meester Frans Kobel, Meester Pieter Claes; Anthonie Michiels Dr. Machtelt Engebregts, Marie natuyrlycke Dogter Adriaens van Kalenburgh, Heer Arent Thou, Meester Kerstans, Jan Jacob Koster in de oude Kerck, Duve Jans Dr. Lysbet Lucas Trets, Bartholt Gerit Barents, Jan Jotissen ende syn Kinderen, Meester Jacob Meerman, Meester Vop, Meester Cornelis Zybrantsz, Lysbet Barens Dr. Willem Namen, Heer Wert, Heer Evert Willemsz, Jan Barentsz, Jan Joris ende syn Kinderen, Geertruyt Gerrits Dr. Dirck Pietersz. Aechte Mathys Burgerts Wedu, Geertruyt Roelen, Heer Meynaert Jacobs, Lysbet Klaes Lauweris Dr. Aechte Daniels Dr., Katerine Jacob Engels Dr., Bave Lamberts Dr. Hillegont Henricks Dr. Louweris Lambregtsz, Cornelis Dircks, Geerbrech Jan Wouden Dr. Niese Dirck Henricks Dr., met haren Susteren ende Broederen, Kerstina Meester Jans Dr. van Hooft met haren Broederen, Jacoba van Herpers Dr. Heer Pieter Echbertz, Katerine Mees Geerbrants Weduwe, Amelburgh Claes Woutersz. Dr. met haren Susteren en Broederen, Jan Dircks Pieter Martynsz, Machtelt Klaes Dr. Lysbet Gerlof Gerrits Weduwe, Jonckvrou Geertruyt Wessels, Janna Jacobs Dr. Jan Jansen van der Boekhorst, Willem die Bastaert Florysz, Heere Klaes Simons Vader ende Moeder, Gerrit Klaes syn Wyf ende Dogter, Jooft Philpplipsz, Jonckvrou Machtelt van Rossen, Kateryne Jan Huygens Dr. Meester Dirck Pietersz. te Geervliet, Huge Robbertz, Huge Tymansz. ende syn Wyf, Heer Arent Jacobs, Cornelis van Bosch, Cornelis Govert Willems Weduwe, Jacob Jacobsz, Meester Ludolf van Veer Doemdeken, Willem ende Hubregt van Boukhouten, Heer Klaes Jacobs, Gerit van der Lelie, Geryt Roggens, Herman van Ryn, Lysbet Jan Louwerentsz Weduwe, Heyl Vranck, Phillips Klaes Vranck Phillips, Wendelyn Jans Dr. Heere Jan Latime, Heer Jacob van Akeren, Jan Mathysz, Geertruydt Ysbrants Weduwe, jonge Egbert Kroesingh, Jonge Geryt van Elten, Jonckvrou Meyns van Deutekom, Godtschalck Quastierenburg Ave Jacob Geryt wyf, Jacob Geleynsz. ende syn Wyf en Kinderen, Aechte natuurlycke Dogter van Jan Bylen, Jan Gillis Bruneveltsz, Michiel van Esbande mit syn Susteren ende Broederen, Jonckvrou Margriete Traphaens, Kateryne Jan Pieters die Backers Dogter, Lysbet die wettige Dogter van Jan Tysz, Jan Jansz. wettige Soon, Willem Henrick Jans, Margriete Paridaens Dr. Hendrick Pardaens, Digne wettige Dogter van Borchavens, Jan Wettige Zoon van Willem Woutersz, Petronelle Jan Rints Dogter, Lysbet Jan de Leedersnyders Dr. Margriete Traphans Dr. Jan Tayaerts, Jan Daen Jansz, Margriete van Laudune, Baudewyn, Lysbet Jooft Vrancks Dr. ende haer Broeder, Godele Denys ab Suys Dr. Jan natuurlycke Zoon van Jan van Liere, Joncvrou Machtelt Dirck Jans Dr. Louweris Jaspersz, Heytie Jordaens, Lysbet Willems, Jan van Veere Dr. Joris Anthonis van der Heyden Zoon, Katerine Pieter van Vlarkens Dr. Joris Willems van Meroode ende syne Susteren, Lysbet Brouwers, Jonckvrou Kerstine van Amstel ende haer Zoon, Kosyn van Barcele ende Jaquemyne syn Suster, Jan de Boot met syne Broederen ende Susteren, Pieter Halem, Leenaert Jans van Liere ende syn Susteren, Vrouwe Katarina van den Werve, Pauwels Jans van den Berge, Katerine Jan van Aertschootens

tens Wyf Alyt Willem Jacobsz, Dr. die Vroye, Maria Jacobsz. vander Blocke; Jan van Lietſchoten ende ſyne Broederen, Machtelt Danckerts Smerts Dr. Katerine Bartholomeus Dr. Jan Jansz. Wettigsz, Henrick Janſen, Gillis Brunels, Katerine van Wariors Dr. Jan van Kernigen, Jonckvrou Janne Duynen Dr. van Haerlem, Margriet Hendricks Dr. Stappen, Hendrick Hendricks van Erp, Kateryne ende Cornelis vander Lelie, Gillis Jansz. de Wilden, Willem van Paeſchen Arent van Paeſſchen natuurlycke Zoon, Arent ende Jan van Paeſſchen Lysbet Goeswyns wyf van Heeſaken, ende de Erfgenamen van Huygh Alvoirt.

Item, nogh ſullen binnen den ſelven termyn betalen die voorſz. van Leyden, 't gunt dat ſy den Poorteren ende Ingeſeten der ſelver Stede ſchuldig ſyn van geleende gelden, geſchiet in diverſen Jaerſcharen gelyck hier vooren in 't langh geſchreven ſtaet, mitsgaders oock die namen ende toenamen van den ſelfden leenderie beloopende gereduceert als vooren 3071. ℔. 16. ß. 3. Deniers.

Item, ſullen nogh betaalen alsvooren, 't gunt dat die ſelve Stede ſchuldich is den geenen, die daer mit harden daken gedekt hebben, agtervolgende de ordonnantie van de Stadt, beloopende de voorſz. ſchult de ſomme van 152. ℔. 3. ß. 6. Den.

Ende alſo ſullen die voorſz. van Leyden binnen die voorſz. vier Jaren, als de 6. 7. 8. ende 9. betalen van den ſelven ſchulden voor eens 30358. ℔. 19. ß.

Oock verſtaende, dat mits, dat ſy voorſz. 't eerſte Jaer van de 4. Jaren, boven verklaert, nogh betalen moeten de 8100. ℔. in den Stapele van Calis 5031. ℔. 17. ß. ſullen 't eerſte Jaer van de 4. Jaren voorſz. van de andere ſchulden 1000. ℔. 't tweede Jaer 3000. ℔. ende d' andere twee Jaren bygelycke portien de reſte van dien.

Item, binnen den 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. ende 18. ende leſten Jare van deſen ſtaet, ſullen 't voorſz. van Leyden betalen 't ſurplus van de agterſtellen van de renten, die ſy ſchuldigh ende t'aghter ſyn, veele en diverſe Perſoonen, genoegh magtigh te verbeyden, ende daerom in deſe termyn van betalinge geſtelt ſyn, gemerkt, dat oock by den tegenwoordigen ſtaet alle die voorſz. Rentiers van de Stadt van den minſten tot den meeſten, t'elcken termyn, als heuren renten vallen ende verſchynen, die ſelve Rentiers die heffen ende ontfangen ſullen, gelyck hier vooren geſlooten ende geordineert is, beloopende 86029. ℔. 10 ß. 1 Denier. Elken Jaer by gelycke parthyen, waer af die namen ende toenamen hier naer geſchreven ſtaen:

Eerſt Heer Cornelis Jacobsz, Doem Willemsz, Lyſbet Dircks Dr. Marie Klaes Hugens Dr. Margriet en haer Suſter, Willem van Dam, Jan Mathys, Dirck van Tol, Klaes Woutersz., Floris van Oeclen, Mariken Floris Pieters Dr. Meeſter Jan Floris, Zyburgh Simons Dr. ende Katarina haer Suſter; Gerrit Klaes, Katarina Floris Dr., Jan Jansz., Alyt van Boukhorſt Baſtart Floris Herman van Boſch, Phillips Nagtegael ende ſyn Kinderen, Arent van der Werven, Jonckvrou Maria Arents Dr. van Duvoorden, Meeſter Pieter, ende Hendrick Floris van Schiedamme, Thomas Vos, Meeſter Klaes Jansz, Jonckvrou Janne van Stengen met haer Suſter, hare ende Katrine Floris Dogteren, Mr. Gerrit Heer, Mr. Pieter Wiggertsz, Dorete ende Wyve Dircks Dr., Duyve van Andries Dr. Jan van Noorden ende ſyn Kinderen, Jan Otten ende Symon Pauwels Kinderen, Alyt Strylinge met hare Kinderen, Willem Pietersz. met Klaer ſyn Wyf, Bave Pietersz. Sluyters Dr., Willem Franck Willems, Kornelis Jans, Katarina Willems Dr. ende Margriet haer Suſter Duve Hobbe Jans Weduwe, Beatris Simons Wedu, Jan van Boekers Pietersz, Meeſter Jan Jansz., Wouter Gysbregts, Mariken Simon Maertens Dr., Aelbregt van Meyſchen, Adriaan Gysbregt Klaes Weduwe, Alewyn Kuper, Jan Willems de Bruyn, Hadewy Jans de Lysbet Klaes Dr. Alyt Wiggens Weduwe, Jacob Rets, Weduwe van Jan van Ruven, de Kinderen Gysbregts Mouwerynsz; Meeſter Philips met ſyne Huysvrouwe, Lysbet Jan Potters Dr.; Simon Jeude Gerrits, Geertruyt Ewout Jans Dr., Jonckrou Alyt Jacobs Dr. van Sonnevelt, Vranck Brunensz, Jan Gerrit Claes, Gysbregt Bouwensz. Dignomme Gerrits Veen, Jan Wouters, Gerrit Vinck, Pieter Jans van Noortwyck de Weduwe van Pieter Janſen in den Hage, Henrick Willemsz. Koſters, Lysbet Pietersz Buſſe, Meeſter Pieter Haze, Heer Gysbregt Baron, Meeſter Pieter Dircks, Katarina Buzen D. Dirck Ottensz, Willem Michielsz, Lysbet Arent Poſters Dr. Warner Simons, Kunera Willem Bols Weduwe, Jonge Alyt ende oude Alyt Phillips Dr. Alyt Jan Stoop Willems Wyf, Heer Willem Dircks Prieſter, Anthonis Aelbregts, Alyt Willem Koops, Jan Dirck Woutersz, Gerrit Gerrits ende Agnieſe ſyn Suſter, Heer Willem Kuyſer, Katharina Simon Paeds Wedu, Haſe Pauwels koopen Dr. Heer Reyniere van Lajeſteyn; Erkenraet Geryt Hoflans, Floris Abel ende Margriet van Kolſter, Adriaen Cornelis van Schorensz. Margriet van Diemen, Joncrou Cornelie Jordens Dr. van Gou,

Michiel

Michiel Michielsz. Brouwer, Tomas Lauwerensz, Pieter Heymans, Simon Gerrits van Warmonde, Willem de Bruyn, Cornelia Willemsz. Dr. Heer Adriaen Jansen Priester, Dirck Pietersz. van Loo, Meester Gerrit Jans Chirurgyn, Willem Pietersz, Gurger Pietersz, Vrouwelyn Simons Dr. Jan Aelbregts, ende syn Soon, Katherine Anthonis Dr. Adriaen Jansz. van Culenburgh, Lysbet Jacobs Pieters Dr. Willem Arentsz van den Woude, Alyt Willem Koops Dr. Daniel Gerrits, ende Meester Jan die Vliegere, Dirck Ysbrantsz, Pieter Koebel, Aechte Klaes Dr. Maria Willems Dr. Kornelie Kornelis Dr. Jan Pieterse van Ryswyck, Heer Dirck Klaes Vervleere, Katarina Gysbregt, Willem Frans Reyer en syn Kinderen, Heer Willem Jacob Staets, Jutte Jans Dr. Hillegont Geryts Dr. van Stalvo, Ipolite Willems, Jutte Willems Dr. Cornelis Arents, Dirck Arents, Joost Arents, Gerrit Hove, Margriet Jan Hendricks Bugge Ysbrant Jans dubble Pieters Dr., Klaes Pieters, Jan Jacobs, Pieter Jansen van Buren en syn Wyf Dirck Gysbregt, Marie Willems Dr. Marie Willem Pouwels Dr. ende haere Kinderen, Katarine Gysbregts Dr. Lauweris Philipsz, Dirck Ysbrantsz. en syn Wyf, Klaes Pynsz ende syn Wyf: Pieter Alyt Jan Hugens, ende Cornelia Jacobs Dr. Klaes Woutersz; Jan de Roo ende syn Huysvrou met hare Kinderen, Joost Jacob Gillisz, Huge Dircks, Vranck Jacob Lambregts, Barbere Henrick Kosters Dr., Adriaen Jans van Kulenburgh ende syn Kinderen, Mees Geerbrants, Gozewyn Block ende syn Kinderen, Jacob de Wael, ende syn Kinderen, Heer Jan Wannenbeyer ende syn Kinderen, Gerrit Jacobs Koppierts, Margriete Barent Dircks Dr. Simon Louweris, Gerrit Lauwerisz. met syn Susteren ende Broederen, Jonckvrou Beatris Dirck de Bastert Dr. van Kranenburgh, Heer Jacob Arents, Gerrit Ysbrants met syn Kinderen, Willem Nannensz, Klaes van Anxce met syn Suster ende Broeder, Klaes van Ribberts, Jan Aelbregts, Dirck Pieters, Klaes Floris, Katerine Andries Dr. Pieter Volberechts met syne Susteren ende Broederen, Klaes Vechtersz, Robbregt Hessels, Jonge Jan Gerrits ende Oude Jan Gerrits, Broeder Nout van Sonnevelts Kinderen, Cornelia Martyns Dr. met haer Suster ende Broeder, Meester Arent Kruesingh, Heer Jan Mollekint, Meester Thomas van Medenblick, Meester Jacob van Almonde, Meester Jan van Schoonhoven, Katerine Cornelis Dr. Mariken Arents Dr. Willem Floris, Katarina Daniel Bartholomees Dr. Klaes Jans ende Dirck Jans, Aelbregt Willems, Gysbregt Aelbregts, Willem Gysbregts Liedewy Engelbregtz Dr., Evert Hubert Rodenbalgen, d'Erfgenamen van Meester Egbert Jan Kolle, Jan Valckenaer Egberts, Klaes Egberts, Jan Kumeturf ende syn Suster, Jan de Wilde, Willem Lambertsz, ende Else syn Wyf, Lysbet Pots Meester Jacobs Wyf, Jan Jacobsz, Aelbregt Klaes Nieuwveenen, Kerstine van Reynegen, Alyt van Goymans, Jonge Harmen, Mr. Jan Ottensz. ende syn Kinderen, Mr. Arent Goutsmit; Lysbet Vrancken Dr. ende haer Suster, Wouter van Sittert ende syn Dr. Pieter Wolfert, Gillis Scholin, Simon Tas, Arent Jans van Wassenaer Alsem Alleman, Klaes Bonel Jans, Jonckvrou Katerina van Delft, ende Margriet van Delft, Jacob de Lub ende syn Broederen ende Susteren, Jan Lanen met syn Susteren ende Broederen, Francois Nieuwenhuysen, Jan Herbout ende Gosewyn syn Broeder, Lodewyk van Belois, Jan van Houtens Wyf ende Kinderen, Klaes de Koster Silversmit, Balthazar Wouters, Adriaen Schengen, Maria Adriaens Schenges Dr. Hendrick Jan van Mechelen, Jan Holbeynkens natuerlyke Zoon, Aecht Jan van Beken Dr. Jan Gerrit Meeusz. met syn Susteren ende Broederen, Kateryn Obert Drabbekens, Jacob Egbert Drabbekens, Jan Smit Meynertsz, Joost de Ruu, Govert Puypes, Rombout Wilt, ende Frans Scholin, ende Pieter Scholin, Janne Willems Pieck, Matheus Kusen, Henricks ende syn Kinderen, Henrick van Eshoven, Godevaert van Richel, Jan Tenyt Pietersz, Gysbregt Godevaert Willems, Leonaert Hendrick Jansz, ende Kerstent Henrick Jans, Jans Lambert Willems, Mr. Heynick Baert ende syn Wyf, Joncvrou Kateline van Tregny, Joncvrou Susanna Boudewyn Henricks Dr. Weduwe, Jan Luypaerts Spanglaert Jannen Dr., Pieter Andries Niclaes Spangiaert, Jacob Louwerisz, ende Reyer Dircks, Willem Willems, ende Louweris Cornelis, Jacob Yman Henricksz, Jacob Reyniers, Oude Huge Anthonis Blois, Wisse Jans, die men heet Komans Wisse, Balegien Cornelis Jans Dr., Klaes Willems, Meester Adriaen Simons, Anthonis Willemsz Wyf, Kornelis Kornelisz van Kuych, Kornelis Pieter Jan Hermans, Janne Pieter Lievens, Lubbrant Louwerisz, Henrick Jacobs, Willem Houts Danckaert Adriaensz. Mariken Lieven Henricks Dr., Koman Jeronimus Willems, Huyge Dircks, Kornelis Jan Martinsz, Kornelie Jacobs Dr. ende Lysbet Jacobs Dr., Willem Jansz de Dekker, Cornelis Lievens Schoemaker, Kornelis Jan Bouwense, Kornelis

Gillisz, Andries Anthonisz, Gillis Adriaensz., Willem Jacobs, Wegtemakers Erfgenamen, Mr. Cornelis Pietersz. met ſyn Broederen, Jan Poelgeeſts natuyrlyke Dr., Klaes Hugens, Margriet ende Duve Heer Klaes Kinderen, Katarina Bartholomeus Dr. ende Nelle Regters, Jonckvrou Luytgert van Zwieten, Dirck Dircks Peynſſe, Gerrit Jan Stoop Kerſtantsz, Koma Dirck Pietersz, Joncvrou Margriet Arents Weduwe van Duvoorde, Jan Dircks van Tol, Wouter Stien, Lysbet Willems Dr., Jacob Wouter Dircks, die Weduwe van Franck Kuypers, Pieter Jan Klaes, Pieter Jan Martynsz. ende ſyn Kinderen, Lysbet Weduwe, Willem Arents, Dirck Meesz, Jan van Swieten, Arent Lauwerisz. Erfgenamen, Kerſtant Bannensz, Margriet van Stiens, Jacob van der Geeſt, Willem vander Does, Geryt Klaes van Egmont, Katerina Bymans Weduwe, Adriaen van Poelgeeſt, Adriaen van Boeckhorſt, Machtelt van Noorde, Geertruyt Weduwe van Jacob Yswoutsz, Bouwen Willemsz, Kerſten Boeſensz, Hendrick Florys, Jacob van Bushuyſen ende ſyn Wyf, Hendrik Klaes Backer, Jakop Tuyninck, Gysbregt van Swieten met ſyn Suſter Huysma, Heer Adriaen van Poelgeeſt, Margriete Gerrit Huygens Dr., Dibbout Hermans, Jan Jacob Vincken, Phlips van Noorden, Dirck van der Werve ende ſyn Huysvrou, Willem ende Gerrit Jan Kerſtants Zoonen, Jonge ende Oude Pieters Dogteren van Naeldwyck, Koman Duven Gerrits, Jan Arent Pouwels, Heer Cornelis Dyck, Nanne Paedze, de Weduwe van Lauweris Floris Bruyninck, Herman Klaes, Jan Klaes ende ſyn Kinderen, Jan Jans Alyt Jans Dr., Cornelis Gysbregts, ende Margriet ſyn Suſter, Jan van Seyſt, Duve van Leeuwen Willems Dr., Jan Gerrits van Dam, Duve Dirck Aelbregts Dr., Adriaen Dircks, Jutte Pieter Jan Bouwens Weduwe, Gerrit Jan Heymans, Mathys Klaes van Bancken, de Weduwe Kerſtyn Dirck Reyers Dr., Dirck Engebregts, Barte Gerrit Ryswycks Weduwe, Geertruyt Allert Wouters Weduwe, Margriet Gerrit de Mans Dr., Gysbregt Jan Witten Zoon ende ſyn Kinderen, Jan Heer, Katerine Jans Dr., Jan Jans de Haze ende ſyn Wyf, Dirck Willems van Slooten, Meeſter Cornelis Gerrits, Jan Lambregts, Mr. Willem van Berendregt, Floris Jacobs van Bergens Kinderen, de Kinderen van Willem van Lodeſteyn, Gerrit Taeds, Margriet Floris Dr., Cleymeinſe Willem Klaes Dr., Dirck ende Lysbet van der Does, de Kinderen van Willem de Latere, Huge Andries, de Weduwe van Jacob Vincken, Dirk Stien, Jacob Heerman, Jacob Willems van Alfen, Jan Pieter Klaes Jans, Jan van Lockhorſt, Heere Willem van Boshuyſen, Gerrit de Brune, Jan Nannensz, Jan Konincks, Clemenſe van Tethrode, Kare Butewegten Dr. Boekel Butewegesz, Aly tButenwegh Dr. Pieter van Zyl, ende Aegt Jacob Henrick Dr., Jonckvrou Gouburgh, Jacob van Naeldwycks Weduwe, Arent van Duvoorde, Jacob Simonsz, Gerrit de Vroede, Louf Gerrits van Bennebroeck, Willem Jan Konings, Jan Paeds, Luytgaert Govers, Jooſt te Apteker, Klaes van Bancken, Mees Jansz, Jan van Grieken, Mr. Philips Vrancken, Klaes Alewynsz ende ſyn Kinderen, Jan Pieter Gysbregts ende ſyne Kinderen, Pieter Paeds, Klaes Jacobs, Jacob Woutersz, Adriaen de Giſſelaer tot Delft ende ſyn Huysvrou, Hendrick Paedze, Mr. Simon Andries, Fye Ysbrants Dircks Dr. ende hare Kinderen, Ermgaert Andries Dirck Weduwe, Gillis Jans Witmaker, Pieter de Grebber, Jan van Boeckhorſt ende ſyne Kinderen, Gysbregt Jan Gysbregts ende ſyn Kinderen, Jan Gerrit Lams Kinderen, de Kinderen van Jan van Naelwyck Dr. Erfgenamen van Tetrode, Ysbrant Jacobs, de Erfgenamen van Gerrit van de Hille, Kerſtens Nannens Erven, de Erfgenamen van Willem Klaes Brouwer, Pieter Jan Gysbregts Appelman, de Erfgenamen van Willem van Tetrode, Margriete Werbout, Nannens Dr., Jacob Waermoesman, Klaes de Beſt, de Weduwe van Klaes van Leeuwens metter Kinderen, Aecht van Noorde, Cornelis Dircks Kuper, de Weduwe van Huygh van Swieten, Andries Lubberts, Gerrit Heynrick Koſtersz, Joos Pieters, Henrick van Ryck, Wouter Jacobs van Lutſemburgh, Jan Henricks, Maria Alewyns, Joncvrou Geertruyt, Floris Heermans van den Boſch, Daniel Jans, de Erfgenamen van Daniel van Tetrode, Joris Jans, Daniel Pieters, Geertruyt Willem Heermans, Lysbet Jan Arent Pauwelsz. Dr., Lysbet Jan Koppens Dr., de Huysvrou van Jacob van Cats, Willem Floris ende ſyn Soon, Margriet Koopman Jacob Dr., Maritie van Damme ende hare Kinderen, Gysbregt Klements, Andries, Margriet ende Jan Ooms, Joncvrou Katarina van Merwen, Arent ende Jan Hendricks Dr. van Diemen, Margriet ende Geertruyt van Diemen, Simon van Loo ende ſyn Zoon, Pieter Willims, Adam Gerrits, Dirck van Bekeſteyn, Jan Gysbregts,

Gysbregts, Aecht Jan Klaes Dr. Weduwe van Bartelmees Huygen; ende ſyn Kinderen, d'Erfgenamen van Wouter van Egmont, Margriet Maertens Dr. Cornelis van Handelen, ende ſyn Kinderen, Klaes Jans Boſſche, ende ſyn Kinderen, Jacob Willemsz, Klaes Gryp, Jan Klaes, Jan ende Klaes Wouters, Pieter Jacobs van Hende, Vranck Klaes; Klaes Dircks van Hende, Dirck de Groot, Evert Jans, Willem Pieters van Dyk, Jooſt Jacob Gillis Vranck, Gerrit Steurnisz, Baltazar Jacobs, Klaes Andries, Willem Arents, Arent Willems, Philips Hugens, Jonge Jacob Lambregts, Matheus Jans, ende ſyn Kinderen; Pieter Gerrit Jans, Jan Willems, Pieter Dircks, Jan Boscaert Hugens, Evert Jans; Pauwels Jan van Hekken, ende ſyn Wyf, Kooman Jan Jansz, Bernaert Dircks, Klaes Jans, ende ſyn Kinderen, Jongh Jacob van Amſterdamme, ende ſyn Kinderen, Jan Bethermans, Boel Jacobs, Timan Nanninksz, Gysbregt Jacobs; Jan Melisz, ende ſyn Wyf ende Kinderen, Bave Gerrit Benincx, Jan Bennincx, ende ſyn Kinderen, Jan Broeck, Mathysz, Klaes Dirck Hendricks, Loye Simon Vechtersz, Werbout, Meeſter Jansz, Barent Barents, Dirck Gysbregts, Jacob Gysbregts, Bartholmees Jacobs, ende ſyn Wyf ende Kinderen, Melis Janſen Paeu, Hendrick Koenensz, ende ſyn Kinderen, Jacob van Campen, ende ſyn Wyf, Pieter Pietersz, Dirck Sorel, Pieter Klaes Boel Backer, Alyt Jan Jacobs Dr., Machtelt Jacobs Dr., Jan Hendricks, ende ſyn Kinderen; Floris ende Klaes Dammens, Dirck Jan Lamberts, Katarine Martyn, Jacobs Dr., Pieter Jans Brouwer, d' Kinderen van Rommer Jacobsz, Dirck Dircks, Jan Dircks Leen, Jan van Noortwyck, Arent Jans Goude, de Vrouwe van Scharloo, Joos Simonsz, Mees Pietersz, ende ſyn Kinderen; Wiſſe Jacobs; Aelbregt van Loo, Jan Meynaerts, Jan Schoudt Ysbrandts, Evert Pauwels Dr., Anthonis Muſen, ende ſyn Kinderen, Simon Woutersz, Jan Jacobs, ende ſyn Wyf, Herman Buskoop, Henrick van Overeyck, Jan van Rumonde, Jan van Paets, Gysbregt Jans van Ooſthooren, Arent Jacobs van Waſſenaer; Jan van Heyde met ſyn Kinderen, Pieter Woutersz, Jan Sitters, ende ſyn Suſteren, Henrick van Pafrode, Meeſter Harman Haeck, Jan Haeck, Cornelis Hakens, Lysbet Halens, Neelen Dr.; ende Lysbet Arents Dr., Herman Kern, ende ſyn Kinderen, Katerine, Weduwe van Arent Deckers, Ide van Arpe, Weduwe, Meeſter Joris Monnicks, Zeger van Eylertz, Jan Kempen met ſyn Wyf ende Kinderen, Hadewy Gerrit Kempen, Weduwe, Aelbregt Ketelen, Jan Ketelen, ende haer luyder Kinderen, Mr. Pieter Colyn, ende ſyn Kinderen, Mr. Jan Aelbregtz van Helmont, Jan Melaer, Aelbregt de Ketelare, Heymans ende ſyn Broeder, Margriete Dircks Pelgrims, Katerine Pelgrims, ende Hendrick Gysbregt, Tarlingh Dircks, Igeram van Echelen, Goezewyn van Heeſachem met ſyn Suſter ende Broeder, Aelbregt de Ketelaer, Katarina Jacobs Dr. van Driel, Lysbet Gysbregt van Pollen Dr., Lysbet Dircks Arents Dr., Hendrick Hermans van Deventer, ende Jan van Zuydewint.

Welverſtaende, dat die geene, die elcke in ſyn termyn van betalen naeſt betaelt, ende men minſte ſchuldigh is, ſal in ſyne betalinge ſtille ſtaen; tot dat de ander van den ſelven termyn; die afterhaelt ſullen hebben in de voorſz. betalinge.

Item, aengaende die ſomme van 2042. ₶. die die voorſz. Stadt van geleende gelde ſchuldigh ende t'aghter is diverſe Dorpen, gemerkt dat die van Leyden voorſz. maintineren, dat hun luyden de voorſz. vele groote ſomme ſchuldigh ende t'after ſyn by ſloot van reekeninge, ende die ſy voor die voorſz. Dorpen verleyt hebben, meer dan die portie van der Stadt bedraegt, inde defenſie van den Lande, ende anderſins; ende dat by den Staet gemaeckt by onſen gemeenen Lande van Hollant, daer de Steden van de Landen begeerden van de platten Landen betalinge te hebben, geſeyt ende geordineert is, dat die rekeninge, die die ſelve Stede ſeyde gedaen ende geſlooten te weſen, ende daer inne van de voorſz. ſchulden bleeck, by ſeekere onſen Commiſſariſſen ſouden gecollecieert (1) weſen, omme dat gedaen, als dan op de voorſz. ſchulden by ons gedaen te ſyn, als dat behooren ſouden, willen ende ordineren, dat die voorſz. ſomme van 2040. ₶. gehouden ſal worden in ſurcheanſe, tot die voorſz. rekeninge gecolligeert, ende anders by ons geordineert wert, ende 't gunt dat dan bevonden wert die van Leyden voorſz. der voorſz. Dorpen ſchuldigh te weſen, dat binnen 6. 7. 8. ende 9. jaren insgelycks, ende by gelycker portie daer af betaelt te ſyne, ſonder

der

(1) gecollationeert.

dat men binnen middelen die selve van Leyden, of anders, dan boven geterminеert is, voor die voorsz. schulden sal mogen travilieeren, molesteren, ofte beletten in eeniger manieren, omme te furneren ende voldoene de voorsz. schulden der Stadt Leyden voorn. ten jaren, termynen, ende gelyck voorsz. is, mits dat inkomen ordinaris van de voorsz. Stadt op veel naer, sulck als dat nu is, ende vooren gespecificeert staet, niet volstrecken nogh volreycken en magh, ende by dien, daer toe sullen moeten gevoegt ende uytgereykt worden jaerlycks sekere andere groote somme van penninge tot minsten schade ende agterdeele van de Ingesetenen van de voorsz. Stede, willen ende ordineren, dat men tot furnissement ende inhalen van dien procederen endo opheffen sal in der manieren hier naevolgende:

Ende eerst, om dies wille dat bevonden is, dat veele ende diverse reekeninge van de Stadt te doene syn ende openstaen, van als dat der selver Stede aengaen magh, ende daer uyt dat dese tegenwoordige schulden spruyten ende komen, ende dat onse voorsz. Commissarissen die niet gehoort en hebben, soo dat of geen expres last en hadden, als dat die expedienten van der Stadt haestelyk was, omme by middel van dien, de voornoemde van Leyden, dies al genoegh beslooten ende gevangen waren in de voorsz. Stadt, uyt vreese van de Crediteurs van dien soude mogen rustelyk reysen in heuren Koopmanschappen, neeringe, ende andere nootsaken; willen ende ordineren, dat die ontfangers van de voorsz. rekeninge, ende andere, die daer of handelinge of bewint soude mogen gehat, ofte eenigsins dat aengaen magh, sonder vertreck gehouden sullen syn die voorsz. rekeningen te doen voor Commissarissen, die by ons daer toe gestelt ende gecommitteert sullen worden, daer toe geroepen synde, welcke Commissarissen magt sullen hebben, ende oock beveelinge daer inne te procederen, mitsgaders met versoeken van eenige voorgaende rekeningen van deselve Stadt, naer 't inhouden van de Keure der Commissien, dien wy den selven onsen Commissarissen daer af sullen expediëren ende ontkommeren.

Item, bet voorts, omme dieswille dat eenige van de Octroyen by ons der voorsz. Stede verleent, omme by middele ende uyt kragte van dien selven, Assyen te mogen opsetten, of te verhoogen, ende jaerlycks heffen, ende ontfangen, korts, ende immers voor 't expireren van deses staet, eynden, ende forneren sullen, ende dat sonder deselve Octroyen de voorsz. Assysen ende andere penningen niet en souden mogen ontfangen worden.

Willen ende ordineren deselve onse Octroyen, van de dagen, dat die Expireren sullen, gecontinueert te worden, sonder daeromme andere of te nieuwe Octroyen te verwerven by die van onse Stadt van Leyden, dan dese onse tegenwoordige onse ordinantie, also wel die sy nu hebben, ofte van nieuwes soude mogen verkrygen, om daer mede te heffen die accynsen, ofte de verhoginge, ofte andere contributien, dien by desen jegenwoordigen staet, ende omme 't volkomen van dien opgestelt, gegeven, ende ontfangen sullen worden, ten eynde toe van den selven staet, ofte immers, tot by ons anders geordineert sal worden.

Item, ende agtervolgende 't gunt des voorsz. is, accorderen ende consenteren wy, dat gedurende den tyt van desen tegenwoordigen state, die van de voorsz. Stede sullen mogen opheffen, beuren, ende ontfangen van elcke ame wyns, Dordregtse mate, die getapt sal worden binnen de voorsz. Stede, boven de vierde pot, die sy daer af nu heffen, also veel stuyvers, als de stoop ten voorsz. tappe gelden sal, ende verkogt sal worden.

Item, te stellen op elck vat Harings, dat binnen de voorsz. Stadt gebragt sal worden, 't sy dat het selve verkogt sy metten stucken, ofte andersints, 2. stuyvers.

Item, nogh op elcken strooboeckens eene stuyver, en elcks stroo sprots eene groote.

Item, te verhoogen den turf, ende hout accyns, boven 't gunt dat daer nu op staet, op elcke Scip turf, en hout, een stuyver, ende op elcke ponte houts, of turf 3. stuyvers.

Item, te verhoogen de vleysaccyns, boven 't gunt dat men daer nu op heeft, ende ontfangt, te weten, op elcke rint datmen slaet binnen der Stadt, ofte vryheyt, 2. stuyvers; Elcke Kalf, ende Lam, de welcke tot nu toe niet en is geweest, 1. stuyver.

Item,

Item, op elcken schaep eene blanck, ende op elcken vercken, of speck naer advenant 1. stuyver.

Item, sal oock mogen verhoogen de rinde accyns, op elcken hoet 3. groot.

Item, men sal oock mogen verhoogen ofte setten eenen nieuwen accyns, gedurende desen staet, ende by dien, salmen geven van elcken paerde, osse, ofte koe huyde, die binnen die voorsz. Stede verkoft sullen worden, 7. deniers payement.

Item, van elck hondert Roetloos 3. groot, en van elcken hondert witloos 3. groot.

Op elcken hondert perkements 2. groot, ende op elcke hondert fransseyns Coverture 1. groot.

Item, nogh salmen stellen op elck hoet kalcks 1 groot, ende op elcken duysent metsel steen, en op elcken duysent dropsteen 1. groote, ende op alle canthout, wageschot, sparren, klaphout, ende alle ander timmerhout, dat verkoft ofte vertimmert sal worden binnen der Stede, ende vryheydt voorsz. den vyftigsten penning.

Item, alle voeder riet groot Bant 2. groot, ende alle ander riet naer advenant, op den 20ste. penning.

Item, op elcke elle laken, die buyten die voorsz. Stede gereet ende gedrapiert sal syn, op alle fluweelen, vesteynen, Sayen, ofte andere diergelyke, die binnen der Stadt verkoft sullen worden, of by den Ingesetenen van dien van buyten daer in gebragt, 't sy geheel, of met stucken, of in tabbarden, wambasen, mantelen, heuken, falien, cousen ofte andere habiten, sullen geven, te wetene, dat van buyten der Stadt gemaeckt wort den 20. penning, ende datmen binnen der Stadt doet maken den 25. penning van die van buyten gekogt hebben, of binnen der voorsz. Stede uytgesneden ende verkogt wort, ende hier af sal den accynsenaer den geenen, die 't ingebragt, uytgesneden, ofte selve afgesneden hebben, op haer eedt aenspreken mogen, ende also den accys vervolgen.

Item, men sal verhoogen de strykerye, op elcke halven laken 1. blanc; soo dat van nu voortaene sullen geven 4. groot.

Item, men sal oock verhoogen de vel accyns den 4. penning, soo dat men van elcken hondert van voortane, ende gedurende dese State, geven sal 20. stuyvers.

Item, salmen insgelycks verhoogen de Bier accyns, te weten, op elcken vat biers, dat binnen der Stadt gebrouwen sal weesen 4. stuyvers, ende also sal dat van nu voortaen met datter jegenwoordigh opstaet, elck vat 12. stuyvers geven, ende op elck vat biers, dat buyten der Stede sal gebrouwen syn, binnen 's Landts; boven datmen nu daer af geeft 6. stuyvers, ende also salmen betalen 18. stuyvers; wel verstaende, dat de Brouwers, woonende binnen der Stede, ende heuren meester Knape sullen elck een eedt doen niet min te storten, ende oock niet langer (2) te brouwen, dan hier naer volgt, te weten 28. facken korens, als 5. facken terwe, negen facken gerste, ende 14. facken havere, daer af dat sy sullen mogen brouwen 33. vaten biers, niet meer, maer wel min.

Item, voor den minsten 24. sakken, als 4. facken terwe, 8. facken gerste, ende 12. facken havere, daer af sy sullen mogen brouwen, niet meer, maer wel min, indien sy willen dan 28. vaten biers, ende indien de havere qualyk gewassen, ende niet te krygen en ware, soo sullen sy daer voor mogen nemen Rogge, ofte Mesteluyn, ofte ander koorn ter ordinantie van die van der wet, ende dat op de boete, indien de Correctie bevonde, van elck een point van dies voorsz. is, van welcken men eenen ygelycken sal mogen vermanen op haer eedt, also dicwils den Schout, ende Gerechte gelieven sal, van versteken te syn, binnen dry maenden daer nae geen neeringe te doen binnen der Stede, ofte vrydom van dien, ende boven dien tot elcken reyse, als sy daer in bevonden worden, tegens der Stede te verbeuren XX^{M}. steens, te weten, dat sy geven sullen voor elck duysent steens 24. ß., ende sal den Brouwer doen synen eedt, daer inne vervangende ende verantwoordende, voor syn wyf, kinderen, ofte andere, die tot synen huyse komen soude mogen, ende voor haer luyden dragen de voornoemde punitie, ende verbeurte, ende die voorsz. Meester Knape alleen voor hem selven.

Item,

(2) *Of* laeger.

Item, en ſal den voorſz. Accynſenaer geen buyten bier, gebrouwen binnen 's Lands mogen laten comen binnen der Stadt, ende daer getapt ende geſleeten ſal worden, ten ſy hy daer af neme den volle accynſe, ſonder die quyt te ſchelden, weder te keeren, ofte daerme te diſſimuleren, ofte anders te gebruyken in eeniger manieren, hoedanigh dat die weſen ſoude mogen, van welcken den Schout ende Geregte, alſo dikwils alſt noot ſal ſyn, hem ſullen mogen aenſpreken op ſynen eedt. Ende alſo dicwils ende menigwerven, als hy ter contrarie gedaen hebbende bevonden worde, het ſy by ſyns ſelfs verleydinge, ofte anders deugdelyk blykende, dat hy, alsdan, ende alſo mennigwerven verbeuren ſal, tegens ons, ende der Stede 50000. ſteens, ende oock tot ſulcken pryſe als vooren.

Item, en ſal 't ſelve vreemde bier binnen Leyden voorſz. niet hoger getapt worden, dan dat ingebrouwen bier, ende dat op die peyne ende verbeurte, als in den eerſten artikul ſtaet.

Item, ſal 't maelgelt op elcken broute biers, te wetene, op de 24. ſacken verhoogt worden op 5. ſtuyvers, en op de 28. ſacken, naer advenant, ende alſo ſalmen voortaen binnen der Stede van Leyden daer af betalen 12. ſtuyvers.

Item, ende om deswille datter binnen der Stede van Leyden veele Brouweryen ſtaen, die vervallen ſyn, ende omme die wederom op te regten, en ſal elcke Brouwerye niet meer mogen brouwen dan de weeke twee brouten, ten waere dat die van de Geregte ende Vroetſchap anders daer inne geoordineerde.

Item, men ſal oock mogen opſtellen, datmen ſal geven van alle die linne lakenen, die gekogt ende verkogt ſal werden binnen der voorſz. Stede, of dat de Inwoonderen van die buyten koopen, ende daer inne brengen den 40. penning.

Item, ende omme dieswille dat binnen der voorſz. Stede, veele ende diverſe Godtshuyſen ſyn, die ſwarigheyt ende refuys ſoude maken in de betaalinge van de voorſz. Accynſen, ſulcks als die boven gedeclareert ende genoemt ſtaen.

Willen ende ordineren, dat alle die geene die contribueerden ende gelden in de accynſen van de Stadt, binnen den tyt ende leven van wylen onſen (3) harden lieven Heere ende groote Vader Hertoge Philipps, ende oock Hertoge Karel, ende ſichten van de accynſen, die doe loop hadden binnen der ſelver Stede, ſullen omme die groote aermoede van dien, en oock dat het meeſte deel van henluyden aldaer groote neeringe, ende weereltlycke negotiatie ende hanteringe doen, winnende daer mede dagelycks aen de poorteren ende Ingeſetenen der ſelver Stede, oock gelden ſullen, deſen ſtaet gedurende, in alle die voorſz. accynſen, Cueilletten, al ſonder prejuditie ende agterdeel van al ſulcken privilegien ende vryheden, als ſy maintineren te hebben.

Item, ſullen oock in die voorſz. accyſen ende Cueilletten (4) betalen ende gelden, alle die geenen die op 400. roeden naer woonende ſyn der voorſz. Stede van Leyden, ende daer doen eenige porters neeringe, ende andere Landneeringe, naer inhouden der letteren van Octroye by ons der voorſz. Stede verleent, ende desgelycks de porteren ende ander inwoonderen van der Stadt, die ontrent der ſelver Stadt henlieden houden op huys, en woonſteden.

Item, bet (5) voorts ende om dieswille, dat de verhooginge ende oock de opſettinge van de nieuwe accyns, boven verclaert, op veel naer niet mogten voldoen, nogh furneren deſen tegenwoordigen ſtaet, ende deſe Atterminatie van dien, ſoo verren in lange geordineert is, ende dat niet mogelyk en is ander nogh breder nieuwe aceynsz daer op te ſtellen, nogh oock meerder verhooginge te doen van den ouden accyns daer op loop hebbende, mits de nieuwe Impoſitie, ende oock verhooginge by den voorgaenden ſtaet by ons der ſelver Stede verleent, daer of gedaen, dewelcke dat alle jaren verhuyrt ende te pagten ſullen gegeven worden, ter ordonnantie van de voorſz. onſen Gecommitteerden ter executie van den ſelven ſtate, indien de voorſz. accynſen haer waerden gelden; en alſo van nooden is by ander middel deſen ſtaet te voldoene ende agtervolgen, ende daer toe penninge te vinden.

Willen ende ordineren dat, dat gedurende den tyt als boven, men ſal jaerlycks by Impoſitie innen, opheffen, ende ontfangen op alle die renten, Landen, huyſen, Kaſteelen, gerede gelden, ende andere goederen, den ſelven de Stadt toebehoorende t' leenen, Heerlyckheden, erven, ende andere in wat maniere die weſen mogen, ofte den ſelven toekomende ſyn, oock ende desgelycks op alle Koopmanſchappen, neeringe, ende ander winningen van dien van den Stede voorſz.

(3) *Is* Zeer lieven. (4) *Of* Collecten. (5) wert.

voorsz. ende naer de grootheyt ende mogentheyt van dien, de somme van 10000. ℔. insgelycks van 40. grooten 's jaers, ende die daer buyten woonen van den huysen ofte erven die sy daer binnen hebben; in welcken impositien ende contributie oock begrepen syn, ende gelden sullen, desen staet gedurende, die goederen ende erven, ende huysen, oft anders, hoedanigh die wesen mogen, van den Geestelycken persoonen woonende binnen der voorsz. Stede, die welcke henluyden of eenige van henluyden verstorven, gesuccedeert ofte andersints aengekomen syn, van eenige Porteren, Burgeren, ofte andere wereltlycke Inwoonderen van dese voorsz. Stede, oock tot wat plecken die wesen ofte leggen mogen, insgelycks alle haer goedinge binnen der voorsz. Stede gelegen, die sy luyden binnen 20. jaren herwaerts, immers sichtent den overlydinge van onsen Wylen harden lieven Heere ende Grootvader Hertoge Karele, Zaliger memorie, gekogt ofte andersints verkregen hebben, sonder prejuditie van haren Regten ende Privilegien.

Mits dat die schulden ende agterheden van de voorsz. Stede, ende die betalinge van den welcken dese tegenwoordige contributie geschieden sal, ende gedaen worden, spruytende ende toekomende omme destructie van de voorsz. Stede te verhoeden, ende die te houden inder onderdanigheyt van ons, ende den gemeenen Lande, tegens de rebellen ende ongehoorsamige ondersaten, ende andere ons en des voorsz. Landts vyanden, daer mede die goeden van de voorsz. Geestelycke Persoonen beschut ende beschermt hebben geweest, gelyck de andere, ende oock mits dat al eer dat de voorsz. Godtshuysen ende erven quamen in de handen van de Geestelyke Persoonen voorsz., sy luyden geaffecteert, ende verbonden waren in de betalinge van de voorsz. renten, ende andere schulden; sullen oock daer inne gelden ende Contribuerende syn, die huysen ende erven binnen der voorsz. Stede gelegen, toebehoorende den geenen die buyten der voorsz. Stede woonagtigh syn, 't sy Godshuysen, Geestelycke, of waerelycke Persoonen.

Item, ende also binnen der voorsz. Stede van Leyden veele Godshuysen zyn, gelyck boven genouch verhaelt is, de welcke groote menichte van huysen en erven, ende andere wereltlycke possessien verkreegen hebben, ende nogh dagelycks verkrygen, doen die huysen ende andere edifitien of breken ende te niete, ofte deselve appliceerende tot hare kloosteren ende Godshuysen, soo dat die op heden wel begrypen het derdendeel van de Stadt, ofte luttel min, tot grooten ende swaren agterdeele, ende tot verderfelycke schade van dien, ende also dat daer uyt naemaels mogte komen een geheele destructie van de voorsz. Stede, indien daer inne niet voorsien en ware.

Willen ende ordineren, dat niemant van den Poorteren ende Inwoonderen der selver Stede, nogh andere wie 't aengaen magh, henluyden van nu voortaen de voorseyde Kloosteren geene huysen, erven, ofte andere wereltlycke possessien en verkopen, geven ende transporteren, gelegen binnen der Stede voornoemt, ende die van de Geregte die nu syn, of naermaels wesen sullen, daer of geene Koopmanschappe, voorwaerde of Erfenisse niet ontfangen, passeren nogh besegelen, elck van henluyden, of gerekent te syn, rebel ende ongehoorsaem, ende over sulcks gestraft ende gepunieert te wesen volgens onser ordinantie, ten ware dat die voorsz. Kloosteren of Godshuysen, daer of van ons hadde oorlof ende Octroye geexpideert naer behooren.

Item, also 't vermoeden is, dat veel Poorteren ofte andere Inwoonderen van de voorsz. Stede, sedert de voorsz. overlydinge van wylen Hertoge Karele, uytter voorsz. Stede vertrocken syn, ende nogh dagelycks soude doen, indien daer inne niet geremedieert en ware, omme onder decksel van dien, quyte te gaen, vry, ende ledigh te syn van de betalinge der voorsz. schulden ende Contributien.

Ordineren, dat alle die geene die ter tyt, dat aldereerst die Stadt ingenomen was by Heer Reynier van Broeckhuysen, woonden in deselfde Stadt, en sedert vertrocken syn, sullen hare goederen oock contribueren ende gelden in de voorsz. contributie, ende andere Impositie, gelyck d'andere wereltlycke Ingesetenen van dien.

Item, ende mits dat in de voorsz. contributie niet gelden en sullen veele ende diverse Knegten, Joncwyven, ende andere drooge dienaers, woonende ende dienende binnen der voorsz. Stede, sullen die elck t' jaers geven ende betalen, also lange als sy daer woonen ende dienen sullen 4. stuyvers, ende die te ontfangen

gen tot 4. termynen 's jaers, te weten elcken vierendeel jaers 1. stuyver, ende insgelycks durende desen staet.

Item, ende omme de settinge ende contributien wel ende deugdelyk, ende by meerder authoriteyt te doen geschieden, ten eynde dat die te bet sorteren mogen haren volle ende geheele effect.

Willen ende ordineeren, dat by ons daer toe gecommitteert sullen syn sekere van onse Commissarissen, dewelcke bevel ende magt sullen hebben, voor hen luyden t' ontbieden, alle die voorsz. Poorteren ende Ingesetenen der Stede, ende andere dient aengaen magh, en by 't gunt des voorsz. is haer goederen, Koopmanschappen, neeringen ofte andere winningen gehouden syn te gelden in de Contributien, omme by ordre die selve te mogen dwingen te verklaren, de selve hare goederen, neeringe, ende Koopmanschappen, ende andere boven verklaert, mitsgaders de grootheyt ende Mogentheyt van dien, op peyne ende verbeurte van menedig te syn, ende voor alsulcken gepunieert ende gestraft te syn, ende op andere peynen geexecuteert sullen worden, realyk ende by feyte, sonder eenige dissimulatie ende vertreck, d'eene helft t' onser profyte, ende de ander helft tot profyte van der Stede voorsz. ofte andersins, also de voorsz. onse Commissarissen best daer toe sullen vinden dienende.

Item, ende mits dat by de ordinantie boven gemaeckt, die van Leyden voorsz. betalen ende voldoen moeten desen tegenwoordigen staet ende atterminatie, sonder informatie (6) ofte wedervaren, ende ten eynden dat die te bet agterhaelt (7) ende volkomen magh wesen.

Willen ende ordineren, dat alle de penningen van die accynsen, ende ander die nu loop hebben, aengaende 't incomen van de Stadt ende die by desen staet, 't sy by nieuwe Impositien, verhooginge, oft andersins in wat manieren dat selve wesen mogte opgestelt, ende geimposeert soude mogen wesen, omme t' volkomen van desen jegenwoordigen state, mitsgaders alle 't gunt datmen bevinden sal mogen, 't sy by slot van de voorsz. rekeninge, resten van accynsen voormaels verhuyrt, vervallen, ende verschenen:

Ten sy dat deugdelycke van de voorsz. betalinge blyket, niet tegenstaende de Keure van de selve Stede, ende desgelycks die gewesen boeten van ons, of diemen ons sal mogen toewysen, al waren die verjaert, ende verdaegt, ofte andersints, die voorsz. Stede schuldigh te syne, in wat manieren dat wesen magh, ofte wie dat sy sellen die geven, ontfaen, ende geexecuteert worden, realyck ende by feyte, ende also gewoonlyck is te geschiedene, dat die voorsz. propre penninge sullen ontfangen worden by den geenen van onsen Officiers, die daer of van de selve Stadt versogt sal worden, sonder eenich vertreck, of swaerigheyt, of daer toe eenig ander bevel daer toe te hebben of verbeyden, dan alleenlyk dese tegenwoordige ordinantie, in alsulcken schyn, dat die van de Geregte ende Vroetschap van der Stadt, die nu syn, ofte naermaels wesen sullen, gedurende desen staet altyt d'eerste sullen wesen, die die selve contributie, also verre als 't hen luyden aengaen mag, op te leggen ende te betalen sullen moeten, ende daer vooren by gebreke van dien d'eerste bedwongen ende geexecuteert.

Item, indien hier naemaels eenige andere lasten der voorsz. Stede overquamen, 't ware met den gemeene Lande, ende omme die defentie van dien, ofte oock in eenige andere Contributien, hoedanigh die wesen mogen, sullen de penningen onder die portie van de voorsz. Stede, nogh boven 't gunt dat voorsz. is, daer gegeven gevonden ende betaelt worden, sonder eenige refusie, reservatie, ofte onderscheyt, nogh oock sonder eenig Instructie sullen altyts betalen, geven ende gekeert worden in de betalinge van desen voorsz. staet, ende also in 't lange hier verhaelt is.

Item, ten eynde van desen tegenwoordigen staet sonder eenige infractie te bet, (8) streckende, ende oock met meerder neerstigheyt agtervolgt, ende onderhouden magh wesen naer syne forme ende inhouden, 't welck wy uyterlyk willen ende begeeren, soo ordineren wy, dat die van den Geregte, die nu syn, of naemaels en gedurende desen staet wesen sullen, mitsgaders die Vroetschap ende Ryckdom van der selver Stede, sullen moeten ende gehouden syn te doene jaerlyks den eede, te weetene, voor de eerste in handen van onsen voorsz. Commissarissen, ende voorts van jaer te jaer in handen van den Schoutet aldaer, den welc-

(6) interruptie. (7) achtervolcht. (8) volstrecken.

welcken wy daer toe Committeren den selven state te onderhouden, ende te doen onderhouden, naer haer lieder uyterste magt ende mogentheyt, ende in alle puncten ende articulen van dien, van den minsten tot den meesten, ende niet uytgesteken nogh afgesondert, sonder dat in commande van hen luyden is daer tegens te doene, laten gaen, ofte yet geschieden in eeniger manieren, ende indien eenige van de voorsz. Persoonen, ten dage, als elcks jaers den eedt voorsz. geschieden sal, absent ofte uyter Stadt waren, sullen gehouden syn binnen 24. uren, naer dat sy in de Stadt gekomen syn, den eedt als vooren te doen in handen van den Schoutet voorsz. elck op die verbeurte van 20000. steens, d'een helft tot oorbaer van ons, ende d'ander helft tot oorbaer van de voorsz. Stede.

Item, wy Committeren onsen welbeminden Adriaen van der Bochorst, Willem Heerman, ende Adriaen Dircksz, ende voor dese twee Klercken, te weetene, de eerste Hendrick Florisz, ende d'ander Ambrosius Colin, de welcke gedurende desen staet, ofte immers tot onsen wederroepen, hebben sullen de geheele handelingh, administratie, ende ontfangh, soo wel van alle het inkomen, als van den uytgaef van alle de penningen ende goederen, die de voorsz. Stadt nu heeft, als van de penninge diemen den selven schuldigh is, ende diemen setten, ontfangen, heffen, en vergaderen sal tot profyt van de voorsz. Stede, ende onderhouden, ende volkomen van desen Staet, in wat manieren dat selfde sal mogen wesen.

Zonder dat die van der Wet, die nu syn, ofte naermaels wesen sullen, ofte eenige andere, daer of eenig bewint handelinge, ofte regiment hebben sullen, nogh oock de Tresorieren, ofte andere Rentmeesters van de selve Stede, dewelcke wy mits desen, ende gedurende den staet voorsz. af ende te niete doen.

Item, ende diewelcke also, in de maniere als voorsz. is, ende by ons Gecommitteert sullen gehouden syn te distribueren ende uytgeven de voorsz. penningen ende incomen, soo die strecken ende gerekken sullen mogen, ende niet vorders naer inhouden des voorsz. Staets, op die peyne ende verbeurte van over menedigh gecorrigeert te syne, ende boven dien datmen die transgressie, faute ende gebreken sal mogen verhalen op haere Persoonen, ende henluyder goet, ende gedoemt te syne in sekere peyne arbitrale ende pecuniale, naer de grootheyt van de transgressie ende misdaet.

Item, welcke Gecommitteerde sullen gehouden syn te practiseren by alle de beste middelen, dat sy sullen mogen, dat de Crediteuren van de voorsz. Stede der selver Stadt van hare schulden ende agterheden in betalen van dien, eenige quytscheldinge, gratie ende diffalcatie doen sullen, of willen.

Item, waer af ende hem wel ende getrouwelyk te quyten, ende onderhouden van 't gunt dies voorsz. is, ende van als een 's jaers, goede ende suffisante Rekeninge, Reliqua, ende deugdelyk bewys te doen, voor sekere Commissarissen, die wy jaerlycks daer toe committeren ende ordineren sullen; welcke Commissarissen den selfden Gecommitteerden, ten ontfange ende uytgeve voorsz. indien gevalle als boven, ende indien sy den selven hare rekeninge deugdelyk ende regtvaerdelycken doen, nae 't inhouden des voorsz. staets, sullen henluyden geven quitantie van den tyt, dat telcken die voorsz. rekeninge begrypen ende inhouden, de voorsz. Gecommitteerden, misgaders de voorsz. Klercken sullen doen; ende van elck van henluyden besonder, den behoorlycken eedt in handen van de voorsz. Commissarissen by ons geordineert ter executie van de voorsz. Stadt, ende welcke Rekeninge sy lieden ten langste sullen moeten doen binnen ses weken naer elck jaer.

Item, ende omme dat den ontfangh, handeling ende administratie van des voorsz. is, seer aerbeydelyk ende moeyelyk wesen sal; soo midts de grootheyt van de penninge die daer toe jaerlyks sullen wesen, als omme die mennigvuldige distributie van dien, ende also daer af wat geloont behooren te wesen.

Willen ende ordineren, dat gemerckt d'aermoede, als vooren, de voorsz. Gecommitteerden sullen gepayt ende te vrede wesen, mits daer voor elck van hen luyden 's jaers hebbende 50. ℔. van 40. grooten, ende de eerste van den voorsz. twee Klercken insgelycks 50. ℔., ende de twee onder Klercken 24. ℔., welcke eerste Klerck sal gehouden syn alle jare te maken den blaffert van den staet, ende oock te leveren papier, int, ende andere stoffe daer toe dienende, ende de twee voorsz. onder Klercken sullen gehouden syn, te houden een conterboeck van 't voorsz. inkomen ende uytgeven, dat stellende deugdelycken by goede ver-

claerde geschrifte, ende beyde t' samen alle jaren makende rekeninge van den voorsz. staet.

Item, also boven, ende omme de groote aermoede van de Stadt, ende de schulden daer inne de Staet jaerlycks te bet vervallen, ende betalen veele ende diverse baten, profyten, ende emolimenten, geroyeert, ende anders vermindert ende gediminueert syn, welcke die van den Gerechte, ende andere van de Vroetschap ende Rycdom hebben gehat, soo in te koopen in de verhuyringe van de Stadt accyns, als in veele andere dagvaerden ende vergaderinge diemen van de Justitie ende ander nootsaken ende affairen van dies te doene heeft, ende also te vermoeden is, dat veele by dies voorsz. is, henluyden sullen absenteren ende afterblyven, sonder totter voorsz. expeditie, vergaderingen, dagvaerden ende andere communicatien te komene, daer mede de Justitie ende andere saken van den selven Stede grootelycks veragtert, ende oock eenigsints ontkommert nogh geadministreert, of geexpedieert en soude wesen:

Willen ende ordineren, dat de Burgemeesters van de Stadt, ofte andere haer lieder Stede houdende, in haer absentie, sullen van nu voortaen magt hebben, ende oock gehouden syn, boven de peyne van den eedt, die sy ons gedaen sullen hebben, daer op te stellen ende mede te volgen, eene peyne en gelt boete, 't sy op elcke van den geenen die niet en komen, dies ontboden synde, ende de boeten aen haren persoonen, ofte haren huysen hebbende ten dage ende ure, immers eer 't half ure daer nae slaet ofte lydet; ende ten plecken als by den selven Burgemeesters ofte synen Gecommitteerden geordineert sal wesen, omme de expeditie, also wel van de Justitie als andere saken, dagvaerden, ende afferen van de selve Stadt van 2. 3. ofte 4. stuivers, min ofte meer, nae de gelegentheyt, grootheyt, ende seelbaerheyt van de voorsz. materie, ende aldaer te blyven op de voorsz. peene ende boete, sonder van daer te vertrecken ofte scheyden, tot dat die selven saken ende materien geeyndet ende geexpedieert sullen syn, ofte tot alle 't geheele Collegie scheyden of te vertrecken sal, welcke boeten sullen geexecuteert worden op die voornoemden, die also in gebreken wesen sullen, insgelycks realyck ende by feyte tot profyte ende behoef van den anderen, die ter voorsz. ure ende dagvaert gehoorsaem syn, ende gecompareert hebben.

Item, wy hebben geabolieert ende te niete gedaen, abolieren ende doen te niete, mits desen jegenwoordigen staet, die acht Persoonen die by die van den Geregte gecommitteert hebben geweest binnen sekere tyden herwaerts, ten Gouvernemente der goederen der selve Stede, de welcke nogtans schuldigh sullen syn, van 't bewint dat sy gehat hebben, goede rekeninge ende reliqua te doene voor onsen Commissarissen voorsz.

Item, opdat alle die punten ende artieulen by ons boven geordineert, omme de welvaert van onsen Stede, ende volkomen van desen tegenwoordigen staet, mitsgaders die dingen daer inne begrepen, ende elck poinct bysonder, sullen also voorsz. is geheele agtervolgt ende deugdelyk volkomen worden tot onser wederroepen, ende sal oock alle 't selve wesen sonder prejuditie, agterdeele, ofte verminderheyt der Hantvesten, Rechten, Privilegien ende Vryheden onser voorsz. Stede van Leyden, ende sonder dat sy by desen jegenwoordigen staet, ende de dingen daer in begrepen, ende verclaert verliesen sullen, ofte behooren te verliesen eenig out Regt, nogh oock daer mede te verkrygen eenigh nieuw Regt.

Item, dat niet tegenstaende desen tegenwoordigen staet, ende die dingen daer inne begrepen, soo sullen de Poorteren ende Inwoonderen onses voorsz. Stede van Leyden, ende eenen ygelycken van henluyden, bysonder voor heur eygen ende particulier schulden, ende die niet en procederen ofte aengaen 't Corpus van de Stadt, by Justitie vervolgt syn, ende daer af motten verantwoorden ende genoeg doen, ende indien hier naemaels in 't gunt des voorsz. is, oft in eenigh poinct ofte articule bysonder begrepen in desen tegenwoordigen staet, eenige duysternisse ofte twyfelinge gebeurde, wy reserveren ende behouden t' onswaerts, ofte totten leden van onsen voorsz. grooten Rade, de interpretatie ende verclaringe van dien, oock beveelen wy onsen Cancelier ende lieden van onsen voorsz. grooten Rade, Cancelier ende lieden van onsen Rade in Brabant, President, ende lieden onser Cameren van den Rade in Vlaenderen, onsen voorsz. Stedehouder ende lieden van onsen Rade, by ons geordineert in onse Landen van Zeelant ende Vrieslant voornoemt. Hoge Bailliu van Henegouwen ende ander leeden van onsen Rade residerende in onse Stede van Bergen in Henegouwe, onsen Gouver-

ver-

verneur van Namen, van Atregt, van Ryssele, Doway, ende Orchiers, ende alle andere Justificieren ende Officieren van onsen Landen ende Heerlyckheden, ofte hare Stedehouderen, ende elck van henlieden, soo dat hem behoort ende aengaen magh, dat onsen tegenwoordige State, gratie ende attermihatie, ende van allen den Inhouden van desen jegenwoordigen staet, ende niet anders, sy die selve doen, laten, ende gedoogen volkomelyk genieten ende gebruyken, ende indien sys versogt syn, desen jegenwoordigen doen uytroepen elck in 't bedryf van syn Offitie, daermen gewoonlyk is publicatien ende uytroepinge te doen, ten eynde dat andere dies geen ignorantie pretenderen en souden, den voorsz. van Leyden, mitsgaders haren Borgeren ende andere geobligeerde in hare propren ende gepriveerden namen, ende andersints in die schulden, procederen om 't selve, van den selven onsen Stede te doen, ofte gedoogen, ofte gedaen te syn, eenigh hinder, letsel of moeynisse, ter contrarie in lyve, in goederen, in eeniger manieren, maer waert, dat die van Leyden voorsz. ofte eenigh van henluyden, ofte haerer voorsz. Borgen, goederen, ofte Koopmanschappen nu ter tyt syn, ofte naermaels mogen worden genomen, gearresteert ofte belet, ter cause van de schulden onser Stede van Leyden voornoemt, ofte om van dier betalinge te hebben, anders dan boven verclaert is, sy die selve stellen, ofte doen stellen sullen realyk, ende by feyte tot geheele deliverantie, sonder daeromme andere ordinantien, Letteren, Provisien, ofte beveelen te verwagten, dan desen tegenwoordigen, niet tegenstaende eenige appellatien of te andere proceduren gedaen, ofte te doen, ende sonder prejuditie van dien sententie, ofte appoinctemente gegeven, ofte te geven, obligatie gepasseert *sub penis Camere*, of andersins by fulminatien ende Censuren, of ander bedwangh ende executien, hoedanigh die syn, dewelcke wy niet meynen nogh willen eenigh effect te laten preforteren in prejuditie van desen tegenwoordigen staet, ende waert, dat by middele van den voorsz. bedwange ende executien, den voornoemden van Leyden Supplianten, haeren borgen ende andere geobligeerden, alsoo 't voorsz. is eenige penningen, silverwerck, ofte andere panden gestelt, ende geleyt hadden, in wat Plaetsen dat het ware, omme te eviteren ende te schuwen de voorsz. executie, censuren ende fulminatien, sy sullen de voorsz. van Leyden vry ende franck gelevert, ende weder gelevert worden, 't sy dat dese voorsz. obligatien gemaeckt ende gepasseert syn, inden name van de voorsz. Stede, ofte by eenige particulieren in heuren gepriveerden name, omme die schulden van de voorsz. Stede, niet tegenstaende eenige transactien, compositien, transpoorten, cessien, ende giften, bedwangen ende executien, begonst ende niet begonst, gedaen, ofte te doene van de voorsz. schulden, wien, ende in wat manieren dat het sy; Beveelen onsen voorsz. Cancelier ende Lieden van onsen grooten Raden, en allen anderen onsen Justificieren, ende Officieren boven genoemt, dat sy ende oock elck van henluyden, doen registreren inder Griffie van onsen Hove desen jegenwoordigen, om dat sys versogt syn, wantet ons alsо gelieft ende gedaen willen hebben. Ende om dat men desen tegenwoordigen te doene soude mogen hebben in diverse plecken. Wy willen, dat den Vidimus van dien gemaeckt onder 't Zeegel autentycq, ofte de Copie gecollationeert ende geteykent by een van onse Secretaryen geloove gegeve sy, gelyck desen tegenwoordigen originele.

In oirconde van desen hebben wy onsen Zegel hier aen doen hangen.

Gegeve in onse Stede van Brussele, op den 18. dagh van October in 't jaer ons Heeren duysent vierhondert sevenennegentigh (9).

Aldus onderteykent,

By mynen Heere de Aerts-Hartoge. Ter relatie van den Rade.

De Longeville.

MS Privilegie van Leyden van den Heer Jac. Marcus. Gecollationeert met een ander MS.

(9) Den achtentwintichsten dage van October, in 't jaer ons Heeren duysend vierhondert negen en negentich.

MS. Privilegien van Leyden.

NB. Den

NB. Dewyl de Stad niet hadde konnen voldoen hare schulden, volgen de schikkinge van desen staet, is Philips genoodsaekt geweest, op 't versoek der selve andermael te committeren Joos Gueim, Here van Olsene, Meester van de requesten ordinaris van sinen Huise, en Jacop van Almonde, Raed ordinaris in Holland, en, op hun rapport, brieven van atterminatie te verleenen voor vier jaren, om te betalen, 't gene sy, volgens den staet niet hadden konnen betalen. Den 22en. Octobr. 1505.

Op den 25en. Septembr. 1577. is by den Prince van Oragne, en de Raden van van de Staaten van Holland, en Seeland, doenmaels binnen der Goude synde, verleent aen Leyden, atterminatie voor ses jaren, tegen alle hunne renthessers binnen 't gebied des Princen synde; mits dat sy na dien tyd, yder jaer betalen soude twee jaren verlopene renten t'evens.

Getekent:

C. de Rechtere.

De Originaele van desen brieve van Staate, is geschreven op verscheidene bladen van perkament, by den anderen gehegt, en beruft nog heden [den 5en. October 1748.] ter Secretarye der Stad Leyden, als mede eene Copie van den zelven, te vinden in 't Privilegieboek B. fol°. 405.

Uit de aantekeningen van den Heere N. N.

Brieve van Staate, of Reglement op de Justitie, Finantie, verkiezing van Wethouderen, Thesauriers, enz.

Den 22. October 1504.

Brieven van State van Hertoch Philips, raeckende de regeeringe der Stad, soo omtrent de exercitie van de Justitie, als omtrent de administratie der rechten, inkoomen, lasten, en uytgave der selver, voor den tyt van vier jaren, gedurende de welcke den Hertoch aen sich behoudt het stellen van Burgermeesteren, Schepenen, en Thesauriers, om die by hem, of van synent weege of, en aengesteld te werden, naer syn believen, ordonnerende twee Burgermeesteren, in plaets van vier, en twee Thesauriers, in plaets van drie: Ende verder, dat, indien Koopluiden, Drapiers, of andere, eenige neeringen, of ambachten doende, verkooren werden tot Burgermeesteren, Thesauriers, of Wethouders, sy 't selve sullen moogen bedienen, sonder haer coopmanschappen, draperie, neeringe, of ambacht te verlaeten, ende sulx daer over tot geen begryp te staen, ofte tot de selve diensten onnut of onbequaem te syn.

Extract uit het Privilegieboek der Stad Leyden A. pag. 479. versa, van den Heere N. N.

NB. De meenigte, en de wydloopenheid deezer brieven, heeft my doen besluiten om slegts het aanmerklykste van eenigen, by wyze van uittreksel, hier in te voegen.

Van

Van de Loteryen.

Een artikel uit den brief van Keizer Maximiliaan aan die van Leyden verleend, wegens uitstel en atterminatie van schulden, voor zes jaaren, getekend te Brussel den VI. dach in October, in 't jaar ons Heeren duizend vyfhonderd en veertien.

Item, ende op dat die voornoemde thoonderen te bat ende gewoonelycker onse voorschreve Stede van Leyden eenichsins van heuren achterstelligen renthen, ende ander heure schulden, ende commeren ontlasten mogen, hebben hemluyden gegonnen, ende consenteert, gonnen ende consenteeren mitsdesen onsen brieve, dat sy binnen den tyde van desen jegenwoordigen staet, ende tot sulcken dage ende tyde, als 't hemluyden goetduncken zal, zullen mogen houden, ende opstellen, binnen der selver Stede, een, ofte twee Lothinghen, ende daer toe opsetten by manieren van Lothingen, alsulcke prysen ende juweelen, als zy tot oirboir ende prouffyte der selver Stede vinden zullen best dienende, ter somme toe van vierduysent ponden, van XL. grooten Vlaems elck pont eens daer onder: behoudelyck, dat die penningen, baten, ende prouffyten, comende van der voorschreven Lothinge, bekeert, ende geëmployeert zullen werden tot betalinge van den voorscreven achterstallige renthen, ende andere schulden van der voorschreven Stede, ende nyeuwers el, op peyne 't gebreck aen hem te verhaelen. Ende zullen oock gehouden zyn alle jaer rekeninge, bewys, ende reliqua te doene van den bewinde ende administracie, ofte bekeringe van den zelven penningen, voor eenigen van den Meesteren van onser reeckencamer in Hollandt, tot eenen betamelycken tyde, omme geweten die qualeteyt ende vorderinghe der selver Stede, geordoneert te werden tot prouffyte van den crediteuren, sulcx als 't behooren zal.

Privilegieboek der Stad Leyden. B. pag. 561. versa en 562.

Octroy aan die van Leyden gegeeven, tot het houden van eene, of twee Loteryen, ter verbeteringe van de verloopene welvaert.

Den 27. October 1518.

Kaerle, by der gracie Goids Coninc van Castillien, van Leon, van Grenade, van Arragon, van Navarre, van beyden Cecillien, van Jerusalem, van Valence, van Majorque, van Sardeinje, van Corsice &c. Ertshertoge van Bourgoingnen, van Lothryc, van Brabant, van Stier, van Carinte, van Carniole, van Lembourg, van Luxembourg, ende van Geldre, Grave van Vlaenderen, van Habsbourg, van Tirol, van Bourgoingnen Palsgrave, ende van Henegouwe, Lantgrave van Elsaten, Prince van Zwaven, Marcgrave van Burgau, ende des heylichs Rycx, van Hollant, van Zeelandt, van Phiert, van Kiburch, van Naemen, ende van Zuytphen Grave, Heere van Vrieslandt, van den Windismarck, van Sclavonie, van Portenou, van Salins, ende van Mechelen: Allen den genen die desen onsen brief zullen zien, saluyt: Van wegen onsen beminden Burgermeesteren, Scepenen, ende Raedt onser Stede van Leyden is ons verthoont, ende te kennen gegeven geweest, hoe wy by andere onse opene brieven, gegeven in onser Stadt van Brussel den VI^den. dach in Octobry, anno XV^c. XIIII. ende om de redenen wille daer inne begrepen, sonderlinge tot verlichtinge, ende

ontlastinge van den schulden, renten, ende lasten daer de selve Stede inne verbonden, ende geobligeert is, henluyden onder anderen gegonnen, geaccordeert, ende gewillecoert hebben gehadt, dat zy in de zelve Stede zouden mogen opstellen, ende houden een, oft twee Lotingen, tot sulcken dage ende tyde als 't hem goetduncken soude, ende in de selve Lotinge ophangen, alzulcke zilveren prysen, ende juweelen, als zy tot oirboir, ende proffyte van der selver Stede vinden zouden te behooren, om die penningen, ende proffyten daer aff commende, bekeert, ende geëmployeert te worden tot lossinge van den renten, ende betalinge van den sculden, ende achterstellen der selver Stede, ende nergens el, achtervolgende den welcken die voornoemde thoonderen, geadviseert, ende gedelibereert hebben, dit toecommende jaer van negenthiene, een Lotinge op te stellen, zoo verre ons gelieve henluyden 't selve te consenteeren, ende toe te laten, ende hem daer op verleenen onsen brieven in behoorlycker vormen: Soo eys 't, dat wy desen aengesien, zonderlinge dat die voorsz. Lotinge gedaen wordt tot ontlastinge van den schulden, ende achterstellen van onser voorscreven Stede van Leyden, wy hebben den voornoemden Supplianten, om dese andere redenen ons daer toe porrende, genegen wesende tot heure voorschreven bede, ende begeerte, by advyse, ende deliberacie van den Hooft - ende Luyden van onsen heymelycken Rade, gegonnen, geoctroyeert, ende gewillekeurt, gonnen, octroyeren, ende willekeuren, henluyden gevende oorloff, ende consent vuyt zonderlinge gracie, mitsdesen onsen brieve, dat zy achtervolgende onse voorschreven andere brieven van Octroye, boven geroert, ende voor dit toecomende jaer van XIX. zullen mogen opsetten, ende houden in onser voorsz. Stede van Leyden, die Lotinge by henluyden geraempt, ende geadviseert, als vooren, ende in de selve ophanghen alsulcke prysen, ende juweelen, als 't henluyden goetduncken sal, waer aff den tyt van inleggene van der zelver Lotinge beginnen, ende ingaen sal terstont na de publicacie, ende affectie van de placcaten, die zy daer van ordonneren sullen, ende die vuytreckinge van den zelven Loten, 's anderdaechs na Sinte Berthelmeeus dach in Augusto, in 't voorsz. toecommende jaer van negenthiene, ende geduerende zonder ophouden totten laesten Lote toe incluiz. Ende de zelve Lotinge doen publiceren, condigen, ende vuytroepen over alle onse Landen, ende Heerlicheden, daer 't hem goetduncken zal. Gonnende, gevende, ende Willekeurende voorts allen den genen, die ter selver Lotingen zullen willen gaen, goet ende vast geleyde, zeekerheyt, durende den tyt van der zelver Lotinge, ende vierthien dagen voor, ende veertien dagen naer der zelver Lotinge, om binnen middelen tyde aldaer te mogen gaen, commen, keeren, converseeren, merren, ende blyven, ende van daer wederom t'huys trecken, zonder dat men hem ter causen van eenige schulden, of ander civile zaecken, 't zy binnen der Stede van Leyden, of elders onderwegen in onser voorsz. Landen sal mogen vangen, arresteren, oft commen (1) aen goede in eeniger manieren: behoudelyck, dat de penningen, ende proufyten commende van der voorschreve Lotinge by den voornoemden supplianten, oft heure Gecommieteerde, geëmployeert sullen worden in de lossinge van den renten, ende betalinge van den schulden, ende achterstellen der voorsz. Stede van Leyden, ende nyeuwers el, op peyne die aen hem te verhaelen. Ontbieden daerom, ende bevelen den voornoemden Hoofde ende Luyden van onsen Secreten Rade, President, ende Luyden van onsen Grooten Rade, Cancellier, ende Luyden van onsen Rade in Brabant, President, ende Luyden van onsen Camer van den Raide in Vlaenderen, Stedehouder, President, ende Luyden van onsen Raide in Hollandt, Rentemeesters van Bewest - ende Beoosterschelt in Zeelandt, ende allen anderen onsen Rechteren, Justicieren, Officieren, Dienaeren, ende Ondersaten, wien dit aengaen, oft aenroeren mach, dat sy dese voorschreven Lotinge, metsgaders al 't inhouden van desen doen, ende laten condigen, ende uytroepen t' allen tyde zy des versocht zullen worden, tot allen plaetsen daer men gewoonlyck is uytroepinge ende publicacie te doene: Ende voorts van dese onse gracie, octroye, ende consente, ende van al den inhouden van desen in der vougen ende maniere vooren verhaelt, doen, laten, ende gedoogen die voornoemden Supplianten, mitsgaders die gene, die totter zelver Lotinge zullen willen comen, ende inleggen, rustelyck, vredelyck, ende volcomelyck genyeten, ende gebruycken, sonder hem te doen ofte laten gescien eenich hinder, letsel, oft moyenisse

(1) becommeren.

moyenisse, noch aen goede, ter contrarien, ende want men van desen onsen jegenwoordigen brieve te doen sal mogen hebben in vele, ende diversche plaetsen, wy willen, dat aen 't Vidimus van dien, oft aen de Copie, gecollacioneert, ende geteyckent by een van onsen Secretarissen, volcommen geloove geven zy, gelyck tot desen originaelen brieve, want ons alsoo gelieft. Ende des t' oirconden, zoo hebben wy onsen zegel hier aen doen hangen.

Gegeven in onser Stadt van Brussel, den XXVII^en. dach van Octobris, in 't jaer ons Heeren duyst vyfhondert ende achtiene, ende van onsen Rycken 't derde.

Op de plycke stont geschreven :

By den Coninck in zynen Raide.

Haneton.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 28 tot 30.

Middelen door den Keizer aan de Regeerders van Leyden gegeeven, of verleend, tot herstelling van 't achterwezen der finantien.

Den 2. October 1521.

Kaerle, by der gratien Goods gecoren Roomsch Keyser, altyts vermeerder 's Rycx, Coninck van Germanien, van Spaengien, van Arragon, van Navarre, van beyden Cicillien, van Herusalem, van Hongrien, van Dalmacie, &c. Eertshertoge van Oostenryc, Hertoge van Bourgognen, van Lothryc, van Brabant, van Stier, van Carinten, van Carniole, van Limborch, van Lucemburch, ende van Gelre; Grave van Habsburch, van Vlaenderen, van Tyrol, van Artois, van Bourgongnen Palsgrave, ende van Henegouwe, Lantgrave van Elsate, Prinche van Zwaven, Marcgrave van Bourgoue, ende des heylichs Rycx, van Hollant, van Zeelant, van Ferette, van Kybourg, van Namen, ende van Zutphen Grave, Heere van Vrieslant, opter Windismark, van Schlavonien, van Portenauw, van Salins, ende van Mechelen; Onsen lieven ende getrouwen President, ende Luyden van onsen Secreten Raede, Stadthouder, President, ende Luyden van onzen Raede in Hollant, Schout van Leyden, ende allen anderen onsen Rechteren, Justicieren, ende Officieren, wien dat aengaen mach, ofte heuren Stedehouderen, saluyt, ende dilectie. Van wegen ons beminden Burgermeesteren, Schepenen, ende Rade onser voorsz. Stede in Hollant, van Leyden, is ons vertoont ende te kennen gegeven geweest, hoe dat zy Supplianten in den jare XCVII. wt zaecken van heuren groten achterwezen verkregen hebben gehadt van wylen onsen lieven Heere ende Vadere, Coninck Phillips van Castillien, zaliger gedachten, zeeckeren staet ende atterminatie, by den welcke onder anderen verclaert ende geordonneert werdt, dat alsoe alle de grote zware exchysen, mitsgaders allen anderen incommen der zelver Stede, geensins verstrecken en mochten die schade ende lasten van dien, ende daeromme boven de zelve exchysen innecomen by impositie capitael van den poorters ende inwoonders der voorsz. Stede jaerlicx opgebeurt ende geheven zoude werden, tot betalinge der zelver schulden ende lasten, die somme van thien duysent ponden, van XL. grooten Vlaems 't pont, 't welck eenen zeeckeren tyt van drie jaeren, of daer omtrent, achtervolcht zynde, en heeft noch niet genouch geweest om die groote schulden, ende lasten te vervallen; maer is de zelve onze Stede, noch elcx jaers een groote somme ten achter gegaen, 't welc ons vertoont zynde, hebben na volcomen informatie daer op genomen, boven 't gene dat voorsz. es, geoctroyeert ende geconsenteert, der zelver Stede van Leyden, dat zy zoude mogen vercopen heure poorteren ende inwoonderen, ende ghenen anderen, elx jaers vier hondert ponden, van XL. grooten Vlaems 't pont, erflicke renten, ter lossinge den penning XVIII. geduyrende den tyt van zesse jaeren achtereenvolgende. 't Selve den poorteren ende inwoonderen vertoont zynde, hebben die van de Gerechte aldaer grote clach-

 ten

ten ende murmeratien onder den zelven poorteren verstaen, als voor hem nemende, dat men hemluyden, die mit zulcken zwaren exchysen ende schattingen zoe lange getravailleert hadden geweest, nyet en behoorden mit cope van renten, oft voorder lasten te bezwaren, waeromme de zelve van den Gerechte beduchten van dien commotie binnen der zelver Stede, hebben daeromme by hem geropen die Vroetschap, ende principalen Rycdom, ende mit dien beraden zynde, om quader te verhoeden, geordonneert, ende doen publiceren, dat wie poorteren, ende innewoonderen voorsz. wilden coopen een seeckere somme van jaerlicxe renten voorsz. in de plaetse van heure schattinge, oft impositie capitael, die zouden van der zelver schattinge ontlast wezen, ende die niet copen en wilden, zouden heure schattinge continueren, by desen eenige poorteren, ende innewoonderen, bedunckende beter te zyn, by cope van renten jaerlicx penningen te ontfangen, ende die schattinge verlaten te wesen, dan mitter schattinge belast te blyven, zonder daer of yet te ontfangen, hebbende daeromme die zelve renten gecocht anno XV^c. een, ende XV^c. twee, bedragende binnen den drie jaeren in getale vierhondert zeven ende tnegentich copen, alzoe 't zelve by getale van den brieven gebleken heeft. Ander die de voorsz. renten niet en hebben willen copen, mits dat hemluyden dochte tegens de Stadt te wezen, beduchtende zulcke copen naemaels geretracteert werden, hebben, niet jegenstaende heure zware onverdraghelicke lasten voorsz. liever heure schattinge gecontinueert, ende opgebracht, dan zulcke renten, als voorsz. es, te copen, zoe dat die goetwillige binnen den voornoemde drie jaeren opgebracht hebben XXV^c. LXIIII. schattingen., of daer omtrent, blyct alsoe, dat binnen den zelven tyde wel vyffwerff meer schattingen volbracht zyn by de guetwilligen, dan by copen by den anderen. Ende want deur alle dat voorsz. es, die zelve Stede noch niet en heeft mogen vervallen heure sculden ende lasten voorsz. Soe hebben wy, na volcomen informatie van 't gunt dat voorsz. es, anno XV^c. ende vier laetstleden weder eenen anderen staet der Stede van Leyden verleent, ende geoctroyeert, daer expresselyck onder ander punten verclaert wert, die ondeuchdelicheyt van zulcke copinge, ende daeromme geordonneert, dat die copers van den voorsz. renten, tot versouck van onsen Procureur generael, geroupen zouden werden te compareren mit heuren rentebrieven, t'enen zeeckeren dage voor de President, ende Luyden van onsen Rade in Hollant, omme de zelve renten te zien, ende hooren verclaren, als nul, ende van onwaerden te wezen, inhoudende in state ende surcauce t' effent van den zelven rentbrieven, mitsgaders den loop ende betalinge van den renten, zoe wel verschenen, als noch te verschynen, na welke daginge by edictie alsoe gedaen, veel van den coperen bemerckende 't kranck fundament van den voorsz. renten, hebben mitter Stede gevouchlicke gedaen, zoe dat eenige te vreden zyn geweest die brieven over te geven, in de plaetse van heure schattinge, ontfangen van der Stede, dat zy meer opgebracht hadden in cope meer dan de schattinge bedrouch. Andere van den zelven copers zyn by ander wegen, ende goede manieren overcomen, zoe dat als nu van de vierhondert zeven ente tnegentich brieven, meer dan de driehondert zessentwintich gecasseert zyn, ende op huyden niet meer en resteren dan omtrent hondert een ende tzeventich brieven, daer af de copers onwillich zyn te doen gelyc ander poorteren, ende inwoonderen gedaen hebben, niet achtende de onredelicheyt van den cope, zoe die expresselyck was tegens den Stadt, alleen om quade te schuwen, ende dat heure wel thienwerff meer in getale eenen gelycke poorteren dan zy, de Stede heure schattinge opgebracht, off heure rentbrieven in die plaetse van dien overgelevert hadden, ende op dat de goetwillige, die zonder belastinge van der Stede heure penningen opgebracht hebbben, heure weldaden niet en commen tot achterdeel, ende den onwilligen tot voordeele; Soe hebben zy Suppllianten ons ootmoedelick gebeden, dat ons gelieven wille hem te auctorizeren omme d'onwillige van den voorsz. cooperen by gyselinge, ende andere goede manieren te bedwingen, in alle manieren zoe men de penningen van onzen Domeynen ende subventien executeert, heure behoorlycke schattinge te betaelen, als d'ander gedaen hebben, of in de plaetse van dien heure rentbrieven overleveren in hande van de Stede, ende hier op verlenen, ende doen expedieren onze behoorlicke brieven in behoorlicker vormen. Soe est, dat wy de zaecke voorsz. overgemerct, zonderlinge, dat die renten voorsz. vercocht hebben geweest, zonder ons consent, emmers tegens de vorme van onsen Octroye daer op verleent, ende dat van den vyffdelen van den zelven vercochten renten, die vierdeelen gelost, ende de rentebrieven overgegeven en ongecasseert zyn,

zyn, gemerct oock, dat die redene eyfchende bewyft, dat een yegelick poorter behoort gelycke laften te dragen ende, gelden na zyn faculteyt ende rycdom. Ende hier op gehadt 't advys eerft van onfen Prefident ende luyden van onfen Raede, ende reeckeninge in Hollant, ende daer na van den Hoofde ende Treforier generael, Gecommitteert op 't ftuck van onfe Domeynen ende Finantie, wy willende voorfien totter onbefchadicheyt der zelver onfer Stede van Leyden, hebben de voorfz. vercochte renten, mitsgaders de rente brieven, die noch in wefen zyn, gecaffeert, ende te niete gedaen, cafferen, ende doen te niete mits dezen onfen brieve, verclarende die nul ende van egeenen waerden te zyn, als by de voornoemde Suppliauten, oft heuren voorfaten in Wette verfocht zonder autoriteyt, ende contrarie onfe brieven van Octroy hemluyden daer op verleent, als voorfz. es, gevende voorts den houder volcomen macht, autoriteyt, ende zonderling bevel mitsdezen onfen voorfz. brieve te bedwingen, ende doen bedwingen realyck, ende by feyte die gheen poorters ende inwoonderen der voorfz. Steden, die de voorfz. rente brieven in handen hebben, d'zelve brieven over te geven, ende die te leveren in heuren handen, als gecaffeert, ende van onwaerden, mits van hem ontfangende 't hooftgelt van den voorfz. renten alleenlick, van welcken hooftgelt men afcorten zal heure portie van der voorfz. fchattinge, die zy, mits die voorfz. copinge nyet betaelt en hebben, zoe die aen de mede poorters gedaen hebben; behoudelick, ende wel verftaende, dat indien den voorfz. Copers eenige penningen goet comen van der voorfz. hooft fomme van der voorfz. renten, boven heure portie van der voorfz. fchattinge, die de voorfz. thoonders gehouden werden hen die uyt te reycken ende te betalen; ende indien zy t'achter comen, dat zy 't felve gehouden zullen wezen op te leggen tot prouffyt van der voorfz. Stede, als voorfz. es. Wederroupende voorts, ende doen te niet mits dezen onfen voorfz. brieve, alle proceffen, die ter contrarie van der zaecke voorfz. mit dieffer aencleeft gerefen ende geintenteert zyn geweeft, of namaels ryfen ende geintenteert zouden mogen wefen, in wat ftate dat die zyn imponerende U, ende eenen yegelycken van U zoeverre als 't hem aen gaen mach, hier op filentie, ende een eeuwich fwygen mitsdefen. Ontbieden U daeromme, ende bevelen, ende elcken van U byzonder, zoe hem toebooren zal, dat ghy doet laet ende gedoocht den voornoemden thoonderen van defe onfer gratie, declaratie, Octroye, ende auctorizatie, mitsgaders van al den inhouden van defen in der vougen ende manieren, vooren verhaelt, doet, laet, ende gedoocht ruftelyck, vredelyck, ende volcomelick genieten, ende gebruycken, cefferende alle beletten, ende wederfeggen ter contrarie van defen, want ons alfoe ghelieft.

Gegeven in onfer Stadt van Bruyffel den tweetften dach van Octobri, in 't jaer ons Heeren duyfent vyffhondert een ende twintich, ende van onfen Rycken, te weten van den Roomfchen, ende van Hongrien 't derde, ende van Spaengen 't fefte.

Onder ftont gefcreven:

By den Keyfer,

Ende ondergetekent.

Verderue.

Privilegieboek van de Stad Leyden N°. 50. pag. 182. verfa tot 186.

Uitstel van betaalinge, gelyk andere Steden van Holland, aan die van Leyden door Keizer Karel, op 't verzoek der Regeerderen, en aanwyzinge van 't verval der neeringen, en inzonderheid van de Lakenbereyderye, Verleend.

Den 9. November 1532.

Karel by der gratien Goodts Keyser van Romen, altyts vermeerders Rycx, Coninck van Germanien van Castillien, van Leon, van Arragon, van Navarre, van Napels, van Cicilien, van Mailliorque, van Serdaine, van den eylanden van Indien, ende van der vaster aerde der Zee Occeane; Eertshertoge van Oostenryc, Hertoge van Bourgongien, van Lothryc, van Brabant, van Limburch, van Lucxemburch &c. Grave van Vlaenderen, van Artois, van Bourgongien Palsgrave, ende van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant, van Ferret, van Hagenau, van Namen, &c. Marcgrave des heylichs Rycx, Heere van Vrieslant, van Salins, van Mechelen, der Laude van Utrecht, ende van Overysel, ende Dominateur in Asien ende Afrycken: Allen den genen die desen onsen brief zullen zien Saluyt. Wy hebben ontfangen de ootmoedige Supplicatie van onsen beminden Schout, Burgermeesteren, Schepen, ende Rade onser Stede van Leyden, inhoude hoe zy Suppliantеn in verscheyden voortyden om ons, ende onser zaligen Voorvaderen te believen, ende anderen onsen ondersaten gelycke exempel te geven, boven allen heur vermogen geconsenteert hebben menichfuldige grote beden ende subventien, daer doer zy gecomen zyn in zoe groten zwaren achterwezen, zoe dat zy genodicht zyn geweest heure poorteren ende innewoonderen te bezwaren niet alleen mit grote exchysen op allen lyftochten en waren, maer hebben ooc de zelve moeten constringeren tot grote schattinge, leeningen van penningen, ende copinge van renten, ende boven dien mit zware ongelden op alle hanteringen ende neringen, bezonder op die Draperie, daer onse Stadt heel ende al mede plach onderhouden te werden, zoe datter Drapiers tot anderen plecken grotelycken by profyteren, ende winnen, tot heurer grote verachteringe, ende verliese. Ende boven dien is onlancx de Draperye in Engelant boven alle voortyden zeer geresen, waeromme die beste vellen ende wollen meest al verbesicht werden, daer binnen 'slants, zoe dat deurdien die van Calis den onsen geensins leveren en mogen zulcke vellen ende wolle als zy plegen, ende tot onzer Draperye van noode zyn. Waer uyt voorts gebeurt, dat de Engelsche Laeckenen zoe overvloedich Oostwaerts vertiert werden, dat der Suppleanten Laeckenen zoe langen tyt zeer installich zyn gebleven, 't welck gebeurt overmits heure Laeckenen in Engelant mit ghenen ongelden bezwaert en zyn, als de Suppliantеn velle ende wollen niet alleen binnen heure Stede; maer oock tot Cales mit verscheyden ongelden, ende exchysen, behalven den thollen daer deur zy heure Laeckenen tot ongelycken minderen pryse mogen vertieren, dan de Suppliantеn de heure. Deur alle welcke heure neringe in onser voorsz. Stede zoe vergaen ende vernielt is, dat vele duysent personen, die daer by onderhouden werden, ende heure nootdruft plegen te winnen, genoodicht zyn onse Stadt te laeten, eenige hem tot andere Steden, ende plecken transfereren, ende ander ende 't meesten deel dagelycx buyten de Stadt haer broot, ende nootdruft te zoucken ende te bidden; zoe dat vele ende verscheyden personen, die voortyts aelemissen plegen te geven, ende den armen te onderhouden nu die zelve gedrongen zyn te bidden, ende te ontfangen: uyt allen welcken claerlicken moet volgen, die grote verminderinge van alle onser Stede voorsz. exchysen ende incomen, zoe dat die hele exchys niet opbrengenen mach de twee derdendelen van 't gunt dat zy van outs plegen gewoon te zyn, ende ander exchysen der Draperyen aengaende brengen op by avontuer een derdendeel, off daer omtrent. Dat meer es, een raem, die over twie, off drie jaeren, ende daer te vooren, Jaerlicx opbrochte negen off thien Rynsgulden, en brengt als nu nauwelicx op twee der zelver guldens. Overmits welcken den Suppliantеn nyet mogelyck en is heur portie in onse subventien ende beden, ende by zondere in die gene ons laetst in onse Stede van Gent geconsenteert, noch oock ander schulden ende lasten daer zy mede becommert zyn, te min gemerct de grote treffelycke schade, die zy mit den lesten stormen, ende opwateren in heur quartier weder omme geleden hebben,

ben, ten zy dat wy hemluyden genadelicken versien mit onse behoorlicke gratie; ende zonderlinge dat zy, ende heure poorteren tegens onse onderzaten van Hollant, ende heure poorteren gelycke gratie van State; ende suspentie van betalinge van heure Stadt ramen genieten mogen, als by de zelven onser anderen Steden tegens hemluyden gebruyct werden, ons daeromme ootmoedelick biddende. Soe eft, dat wy die zaecken voorsz. overmerckende, ende daer op gehadt 't advys, eerst van onsen lieven getrouwen Raet ende ontfanger Generael van onser beden in Hollant, ende daer nae van den luyden van onser reeckeningen, residerende in den Hage, den voornoemden Supplianten genegen wesende tot heurluyder voorsz. bede, ende supplicatie, hebben in den gevalle als boven, by deliberatie van onser vruntlicker liever zuster, de Coninginne Douagiere van Hongrien ende Behemen, Eertshertoginne van Oostenrycke, van onser wegen Regente in dese onsen Nederlanden, ende by advise van den hoofden ende luyden van onsen secreten Rade, ende Finantien neffens haer wesende, geoctroyeert, belieft, ende geconsenteert Octoyeren, believen en de consenteren wt onser zonderlinge gratie by desen, dat zy, ende heure poorteren tegens onsen anderen Steden van Hollant, ende de heure gelycke gratie van state ende suspentie op de betalinge van haere Stadt renten genieten, ende gebruycken zullen mogen, als by den zelven onsen anderen Steden tegens hemluyden gebruyct werden, ende volstaen mit gelycker betalinge, zonder dat mense vorder daer om manen, ofte vervolgen zal mogen in eeniger manieren; alles geduyrende tot onsen wederzeggen. Ontbieden daeromme, ende bevelen onsen lieven getrouwen Stadthouder, eerste Raet, ende luyden van onser camere van den Rade in Hollant, den luyden van onse reeckeninge aldaer, onsen Schouten van Dordrecht, Delft, Haerlem, Amsterdam, ende der Goude, ende voorts allen anderen onsen Rechteren, Justicieren, Officieren, ende Ondersaten, ende elcken van hem byzonder, dat zy de voornoemde Supplianten van deser onzer tegenwoordiger gratie, Octroye, beliefnisse, ende consent, ende van allen den innehouden van desen, gelycken in der vougen ende manieren als dat boven verhaelt staet, doen, laten, ende gedogen rustelick, vredelick, ende volcomelick genieten ende gebruycken, zonder hemluyden te doen oft laten geschien eenich hinder, letsel, oft moyenisse ter contrarien; want ons alsoe gelieft. Des t'oorconden hebben wy onse zegel hier aen doen hangen.

Gegeven in onser Stadt van Bins, den IX^en^. dach Novembris, in 't jaer ons Heeren duysent vyffhondert twee ende dertich, van onsen Keyserycke 't derde, ende van onsen Rycke van Germanien, Castillien, ende ander 't XVIIe.

Ende buyten opteploye stont:

By den Keyser, ende zynen Rade.

Hardinck.

Privilegiebock der Stad Leyden N°. 50. pag. 186. tot 188.

Voordeelen aan die van Leyden, door Keizer Karel, tot herstelling van 't verminderende der Stad, vergund.

Den 11. May 1555.

Kaerle, by der gracien Goids Roomsch Keiser enz. Allen den genen die dese jegenwoordige sien sullen, saluyt. Wy hebben ontfanghen die ootmoedige Supplicatie van onsen wel beminden die Burgermeesteren, ende Regeerders onser Stede van Leyden in Hollandt, inhoudende, hoe dat hier voortyts overmits die zwaere oorlooghe, haer voorsaten in officie de voorschreven Stede hebben moeten belasten mit los- ende lyffrenten, daer van veel van den losrenten vercoft werden den penninck acht, ende de lyffrenthen den penninck vierdhalf, zulcx dat die by zeer lichten gelde gecoft waren, ende men 't eerste ende anderen Jaeren daer nae de zelve mit zwaere gelde betalen moste, waer deur de voorsz. Stadt eer de selffde

de renten gereduceert werden, 't welck wel zeven, oft acht jaren verliep in groote achterwefen verloopen is, foo dat onmogelycken was de felffde renten te betalen, waer van wy onderrecht wefende, den voornoemde Supplianten verleent hebben verfcheyden brieven van State ende continuatie van dien, by den welcken de achterftallen voor den jaere XV^c. elffve verfchenen, gehouden zyn in furceanfe, ende, den Supplianten gegundt haere loopende renten te betalen een jaer nae den verfchyn dach, ende mede te mogen heffen fekere recht van Exuwe tegens den genen die vuyt der Stadt vertrocken, oft eenige erffeniffe ende goederen by fucceffie ofte anders ontfingen. Ende al eeft zoo, dat federt de voorfcreven Supplianten, ende oock heure voorfaten groote neerfticheyt gedaen hebben omme de voorfz. achterftallen te betalen, zulcx dat ver de 't meefte deel ghequeten is: Ende is hem nochtans nyet mogelyck geweeft de zelffde geheel te betalen, foo overmits d'oorlogen ende verfcheyden beden ende petitien deur oorfaicken van dien ons geconfenteert, als oock deur de fobere neeringhe van der Drapperye, daer de felve Stede opgefondeert is, ghemerckt zy in d'ordinarys ende extraordinarys beden hebben moeten betaelen foo veel als die van Dordrecht, ende in andere ommeflagen wel een derdendeel meer dan die van Dordrecht voorfchreven, al eeft geen comparatie van beter profperiteyt, mits dien dat zy in voorleden tyde, wefende van beter conditie, te hooger in de verpondinge geftelt waeren. Ende gemerct dat overmits die declinatie van der neringhe veel huyfen onbewoont bleven zyn, hebben zy Supplianten benoodicht geweeft eenige perfoonen op haer renten levende, te inciteren om aldaer te commen woonen mits hemluyden gevende vryheyt van excyfen, nyet tegenftaende, dat by onfe voorgaende briefven van State henluyden geconfenteert was, datter nyemant vryheyt van excyfen en genieten foude, dan die langhe Jaeren te vooren defelve genoten hadden, ten eynde by fulcke manieren die huyfen bewoont, ende onderhouden mochten werden, dewelcke nochtans van veel minder pryfe noch jegenwoordelyck zyn, ende de naefte thien, ofte twintich Jaeren geweeft hebben, dan eenighe huyfen in andere groote Steden. Ende alfoo onfe lefte brieven van State onlancx geëxpireert zyn, als ter expiratie van der loopende ordinarys bede, en fullen die burgers der voorfchreven Stede nergens mogen reyfen, noch keeren, noch haere neringhe van Draperye doen fonden t'eenemael terftont overvallen te werden mit daginghe, ende arreften omme betalinge te hebben van den achterftallen voorfchreven, ende insgelycx van 't jaer renthen dat zy gewoonelycken zyn inne te houden, waer deur de voorfchreven Stede gefchapen waere voorder inconvenient toe te commen. Ende want insgelycx geëxpireert is 't confent dat zy van ons hebben omme te eyffchen, ende te opbeuren 't recht van exuwe, fullen veel burgers terftont vertrecken, naer dien zy zulcx vrylycken fullen mogen doen, welcke vuyt vreefe van 't felve te betalen aldaer blyven omme nyet neeringloos te fitten, waer deur den voornoemden Supplianten onmogelyck wefen fal heure portie van der laefte geconfenteerde petitie te betalen, ten waere, dat ons beliefde hier inne fonder langer vertreck te verfiene, mits hebbende alleenelyck fulck advys wy opte lefte brieven van Octroye gehadt hebben, gemerckt datmen den voornoemden Supplianten fulcke gracie gewoonelycken is te verleenen in 't confenteren van een ordinarys bede. Ende want zy Supplianten nochthans geerne henluyden, foo veel in hen is, ontlaft fagen van den voornoemden achterftallen, by haer voorfaten gelaten onbetaelt; zoo hebben zy ons ootmoedelyck gebeden, dat ons gelieven wille henluyden te gunnen ende Octroyeren, dat zy den genen die eenighe van de voorfchreven achterftallen competeren, de felfde fullen mogen betalen binnen viertien, ofte feftien jaeren naer zy by hen commen, ende doen opteyckenen fullen hebben, ofte ten minften twaelff jaeren naer d'expiratie van defe oorloge, mits betalende t'elcken jaere een veerthiende, oft feftiende deel. Ende voorts te Octroyeren, dat zy den tyt van zeffe toecommende jaeren volftaen zullen mits betalende heure loopende renten, zoo wel lofs, als lyffrenten, een jaer naer den dach dat die verfchenen fullen wefen; ende daerenboven, dat wy voor gelycke feffe jaeren, tot confervatie der felver Stede, ende omme te eviteren 't vertreck van de borgeren aldaer, den voornoemden Supplianten fouden gunnen ende Octroyeren te mogen eyfchen ende ontfangen 't recht van Exuwe, als den thienden penninck van den goederen van den gheenen die vertrecken, buyten de Stede van Leyden voorfz. Ende insgelycx van den goederen die by fucceffie, ofte diergelycke genomen werden, ende gecommen van luyden die huer perfoonen ende goederen der Stede laften fubject geweeft, ofte daer vooren verbonden waren, ende hen op alles verleenen onfe behoorlycke opene brie-

brieven daertoe dienende. Doen te wetene, dat wy de saecken voorschreven overgemerckt, ende hier op gehadt 't advys van onsen lieven ende getrouwen die Hooft President, ende luyden van onsen secreten Rade; mitgaders van den Hoofd en Tresorier generael ende Gecommitteerden van onse Demeynen ende finantien, den voornoemden van Leyden Supplianten genegen wesende t'heurluyder voorsz. bede ende begeerte, hebben by deliberatie van onser zeer liever ende zeer beminde Sustere de Coninginne Douagier van Hongrie, van Boheme &c. voor ons Regente ende Gouvernante van onsen Landen van herwaerts over, gegundt geoctroyeert ende geaccordeert, gunnen, octroyeren, ende accorderen vuytsonderlinghe gracie by desen, dat zy heure oude achterstellen van renten, verschenen voor den Jaere XV^C. elffve, sullen mogen betalen, te wetene, den genen die eenige van de voorsz. achterstellen competeren binnen twaelff Jaeren, by gelycke portie alle Jaere een twaelffste deel, te beginnen naer dat zy by den voornoemden Supplianten commen ende hen doen opteyckenen sullen; ende den genen die hen nyet en zullen laten opteyckenen, te beginnen nae d'expiratie ende cessatie van deser jegenwoordiger oorloge, ende daerenboven vuyt onser meerder gracie hebben den voornoemden Supplianten al noch gegundt ende geaccordeert gunnen ende accorderen by desen, dat zy voor den tyt van sesse toecommende Jaeren, in gegaen te Kersmisse lestleden, volstaen sullen, mits betalende de loopende renten zoo wel los, als lyfrenten, een jaer naer den dach dat die voorscheenen sullen zyn, zonder dat de voornoemde Supplianten heur naecommers in wette noch oock die burgeren ende inwoonderen der selver Stede, noch eenighe van dien den voorscreven tyt gedeurende, eenichsins becommert, belet, oft gearresteert sullen mogen worden, 't zy aen lyff oft aen goet. Ende voorts opte conditien ende voorwaarden begrepen in onsen voorgaenden brieven van State van der XVI^en. dach van Juny in den Jaere XV^C. vyftich lestleeden: Octroyerende ende accorderende den voornoemden Supplianten bet voorts, dat zy alnoch sullen mogen eysschen, lichten, ende ontfanghen 't recht van Exuwe boven verhaelt, soo zy 't selve tot noch toe gelichtende ontfanghen hebben, ende naevolgende die brieven van Octroye henluyden in den jaere XV^C. veertien geaccordeert. Ontbieden daeromme ende bevelen den voornoemden van onsen secreten Rade, President, ende luyden van onsen grooten Rade, ende den voornoemden van onsen finantie, Canselier ende luyden, van onsen Rade in Brabant, President ende luyden van onsen Rade in Vlaenderen, Stadthouder, President, ende luyden van onsen Raden van Hollandt ende Utrecht, Stadthouder, President ende luyden van onsen Rade in Vrieslandt, Gouverneur van Luxembourg, Naemen, ende van Ryssele, Hoochbailliu van Henegouwe, ende voorts allen anderen onsen Rechteren, Justicieren, ende Officieren, heuren Stedehouderen, ende elcken van hen byzondere zoo hen toe behooren zal, dat zy den voornoemden van Leyden Supplianten, mitgaders heure naercommers in Wette, ende die burgeren ende ingesetene der selver Stede, van dese onse jegenwoordige gracie, Octroy, ende atterminatie, ende van allen den inhouden van desen, voor den tyt opte conditien ende in der manieren voorschreven doen, laten, ende gedoogen rustelyck, vredelyck, ende volcommelyck genyeten ende gebruycken, sonder hen te doene, noch te laten gescien aen lyfve noch aen goede eenich hinder letsel, oft moeynisse ter contrarien in eeniger manieren; maer indyen daer yet ter contraryen gedaen, oft geattempteert ware, dat zy 't selve terstont ende sonder vertreck doen repareren, ende stellen in zynen eersten ende behoorlycken state, nyet jegenstaende eenige sentencien, vonnissen, oft appointementen gegeven, oft al noch te geven, noch oock processen geintenteert oft te intenteren ter contraryen, daer inne wy allen rechten, ende Collegien van Justicien ordineren te supercederen, ende voorts dat zy dese jegenwoordige [wanneer zy des versocht sullen worden] doen ende laten vuytroepen ende publiceren, alomme binnen de limiten van heure officien ende jurisdictie, daer men gewoonlyck is vuytroepinge ende publicatie te doene. Ende want men van desen onsen brieff in vele ende diversche plaetsen te doene zal hebben, wy willen dat aen 't Vidimus van dien onder segel auctentyck, oft aen de copie gecollationneert, ende geteyckent by eenen van onse Secretarisen volcommen geloove gegeven zy als aen dese jegenwoordige, want ons alsoo gelieft. Des t'oorconden hebben wy onsen segel hier aen doen hangen.

Gegeven in onser Stadt van Antwerpen den XI^en. dach van Meye in 't jaer ons Heeren duysent vyffhondert vyff en vyfftich, van onsen Keyserryc-

 ke

ke 't XXVI. (1) ende van onſen Rycken van Caſtillien ende anderen 't XLe.

Opteplycke ſtont:

By den Keyſer, de Coninginne Regente &c. Den Heere van Hachicourt, Hooft, Pieter Boiſot, Treſorier generael, Mer. Joos de Damhoudere, ende Aelbert van Loo, Gecommitteerde van de Financien, ende anderen jegenwoordich.

Ende was onderteyckent:

Doverloepe.

Ende beſegelt mit een root waſſe zegel uythangende aen eenen dobbelen franchynen ſtaert.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 288. *verſa, tot* 292.

(1) 't XXXVI.

Verzoekſchrift van de Regeerderen van de Stad Leyden aan den Heere Prins, en de Staaten van Holland en Zeeland, by het welke zy aan toonen hoe veel zy tot welzyn van 't gemeene Land gedaan hadden, en hoe verre zy daar door inſchulden gekoomen waren, door welke zy zich niet dan met goedkeuring van den Prins, en der Staaten wiſten te redden. En gunſtig antwoord, of beſluit op dat verzoek.

Den 25. *September* 1577.

Aen de Princelycke Excellentie, ende die Heeren Raden, Staten 's Lants van Hollant, ende Zeelant daer beneffens.

Verthoonen in alder reverencie, die Burgermeeſteren, ende Regeerders der Stadt Leyden, hoe dat zy Suppllianten deur oirzake van den voorgeleden troublen, ende byſondere gedeurende 't beleg voor Haerlem, ten tyde 't leger tot Saſſem, ende opte Meeren lach, ende in Hollant noch Raedt, noch rekeninge, noch eenige Collegien, off andere behoirlicke toeſicht en was, alle 't gene zy eenichſins mette incompſten der voorſz. Stadt, ende mit haer gelooff vermochten, ende oick groſſelic boven heure macht bygeſedt, ende ten dienſte van de gemeene landen bekeert hebben, in ſulcken ſchyne, dat zy behalven die ſchulden van ordinaris verloopen los, ende lyfrenten, ſtaende op 't lichaem der voorſz. Stadt, zeer groote ende exceſſive penningen, aen verſcheyden andere ſchult eyſſchers gehouden ſyn te betalen, ende dat meer is die arme ende miſerable renthiers, zoo wel binnen als buyten der voorſz. Stadt woonachtich, als noch nyet en mogen betalen, ende mitsdien ſulcx in heure geloof gecrenct ſyn, dat zy den rentiers, ende byſonder den ghenen die buyten Hollant woonen, ende dagelicx dreygen ende poogen die burgers der voorſeyde Stadt te arreſteren, ende huerlieder coopmanſchappen te becommeren, met gheen andere brieven van los- ende lyfrenten en mogen contenteren, ende alſoo die Supplianten buyten hueren ſchulde, ende ten aenſien van 't gemeene beſte in ſulcke achterheden als voorſeyt is ſyn gecomen, ende als zoo vele als notoir is geleden hebbende behoiren geſoulageert, ende geſuccurreert te werden: Soo verzoucken die Supplianten, dat uwer Prin. Excellentie, ende Heeren Staten 's Lants van Hollant ende Zeelant, believe hen te accorderen behoirlicke brieven van State ſurceantie, ende atterminatie voor den tyt van ſes eerſt commende Jaren, ſtreckende over alle plaetſen onder 't Gouvernement van uwer Pr. Extie. gelegen, mits dat die Supplianten gehouden ſullen ſyn die miſerable perſoonen, geduerende den ſelven tyt dobbele renten te betalen, ende t'eynden d'expiratie van de voorſz. ſes jaren alsdan den rycken van jare te jare mede dobbele renten

renten ſullen betalen, tot dat alle de renten althans verſchenen, ende als noch om betaelt, te vollen betaelt ſullen weſen. Voirts meer, dat uwer Princelycke Excellentie, ende Heeren Staten, den Supplianten believe te oirloven, accorderen, ende conſenteren, &c. Omme dat die voorſz. atterminatie oick buyten 't Gouvernement van uwer Pr. Ex^cie^. over alle die andere Nederlantſche Provincien ſal mogen valideren, daer toe zullen mogen verzoucken behoirlicke andere brieven, ſulcx als uwe Pr. Ex^cie^. ende Heeren Staten 't ſelve goet ende raetſaem ſal beduncken. Dit doende &c.

In margine ſtondt geſchreeven deeze volgende Apoſtille.

Die Staten van Hollant ende Zeelant aenmerckende, die groote belaſtinge ende 't achterheyden van de Remonſtranten alhier vuyt zake van 't verloop der renten, ſtaende tot laſte der voorſz. Stede, ende omme te verhoeden dat by gebreke van betalinge d'ingeſetenen van dien nyet gearreſteert, nochte beſchadicht worden; hebben in aenzieninge van 't cleyn vermogen der voornoemde Stede, den ſelven Remonſtranten gegunt, ende geaccordeert, gunnen, ende accorderen by deſen vuytſtel ende atterminatie van betalinge van alle verloopen, ende onbetaelde renten ſtaende op de voorſz. Stede, ende toecommende eenige perſoonen in Steden oft plaetſen onder 't Gouvernement van zyne Ex^cie^. geſeten, ende dat voor den tyt van ſes jaren toecommende. Dat voorts die betalinge van 't ſelde verloop naer expiratie van den ſes jaren voornoemt, gedaen ſal worden jaerlicx mit verdubbleringe van een jaer renten van dyen ter volre betalinge toe van den ſelven verloopen renten, wel verſtaende, dat 't verloop van den renten toecommende eenige miſerable voirtaen ſal moeten worden betaelt insgelicx met verdubbleringe jaerlicx van een jaer renten, ende ter volre betalinge toe, als voren. Dat mede by de Remonſtranten alhier voorzien ſal moeten worden op de betalinge van den renten die binnen deſen jegenwoirdigen jare LXXVII. ſyn verſchenen, ende noch voor der ſullen mogen vallen, waerop brieven van Octroy verleent ſullen worden als naer behoiren. Ende aengaende 't voor der verzoeck van den Remonſtranten op de betalinge van den verloopen renten toecommende eenige perſoonen, die buyten 't Gouvernement van zyne Ex^cie^. mogen ſyn geſeten, ſullen die Remonſtranten hen dies aengaende reguleren na den voet ende reſolutie die daerop in 't generael ſal genomen worden.

Gedaen ter Goude den XXV^en^. Septembris XV^C^. zevenenſeventich.

Onder ſtaet geſchreven:

Ter ordinancie van de Staten,

By my

De Rechtere.

Gecollationneert ende bevonden accorderende metter originale requeſte, ende appoſtille, By my Andries van Werchter openbaer Notaris geapprobeert by den Raedt van Brabant, 't ſelve atteſterende onder myn gewoonlick hanteecken hier onder geſtelt den XXI^en^. Marty 1578.

Van Werchter.

Privilegieboek der Stad Leyden N°. 50. pag. 177.

Reglement tot verbetering, en ſteun van de financie der Stad Leyden.

Den 2. April 1703.

De Heer Mr. Johan van den Berg, Eerſte ende Præſiderende Burgemeeſter der Stad Leyden, heeft uit den name, en van wegen de Heren Burgermeeſteren, ende Regeerders der ſelver Stede, aen die van de Grote Vroedſchap der ſelver Stad gerapporteert:

Dat de selve Burgemeesteren aangemerkt hebbende het grote verval, waer inne deses Stads finantien, door den langduirigen oorlog, met den schadelyken gevolge van dien, ende de verdere fataliteiten van den tyd was geraekt, de bevorderinge van het voorschreve redres van finantie [so veel doenlyk was] hoe eer, hoe beter, van de uiterste noodsakelykheid hadden geoordeeld te syn, ende vervolgens daertoe allerwegen, hare gedagten gansch ernstelyk hebbende laten gaen, de hand aen 't werk geslagen, ende met gestadige, ende onafgebrokene applicatie, haer daer toe een geruimen tyd herwaerts hadden begeven, ende met een vast voornemen, en een onsydich oogwit, tot uitdenking van middelen in desen, die meest rechtmatich, ende minst druckende souden syn, om een goede aenleiding daer toe te geven, tot een rigtsnoer van hare besogens in dese saeke hadden opgevolgd den draed van het blaffaert van ontfang, ende uitgeef van den Thesaurier Ordinaris deser Stede. Ende tot meerder bereikinge van haer oogmerk, synde de betrachtinge van het voordeel, en mesnage deser Stede, goedgevonden hadden, aen die van de Grote Vroedschap hare gedagten voortedragen, so als deselve alhier vervolgens syn opgesteld.

Dat daer van een aenvang makende met de bedenking, of men niet alle des Stads huisen, die men niet noodwendig, tot den dienst van de neringen, of het aensien van de Stad moet houden, ende nodig heeft, by de eerste bequame gelegentheid, om daer door de grote onkosten van reparatie te ontgaen, souden in 't openbaer opgeveilt en verkoft worden, het welke Burgemeesteren tot ontlasting van den Thesaurier Extraordinaris souden vermeinen te behoren (1).

Dat, over huir van deses Stads huisinge, naest het logement deser Stede in den Hage [die beide, om het aensien deser Stede onverkogt sullen werden gelaten] jegenwoordich bewoond werdende by den Heer Mr. Frans van Kerchem, Gecommitteerde Raed, na het expireren van desselfs commissie, ofte, by veranderinge van dien, door desselfs successeur in officio, ende so vervolgens Jaerlyks, soude behoren te werden betaelt een somme van dryhonderd, en vyftig guldens.

Dat widers alle actens van arbeidsluiden, in beide deses Stads huisingen in den Hage werkende, [indien sodanige actens souden mogen gegeven syn] souden moeten werden ingetrocken, ende dat de reparatien in deselve huisen niet anders souden mogen werden gedaen, dan met voorgaende kennisse, ende goedvinden van den Burgermeester ter dachvaerd, ende deses Stads Gecommitteerde Raed, beide in der tyd.

Dat de verhuiringe van den Burg, met het expireren van de tegenwoordig lopende huir, publykelyk soude behoren te werden gedaen, ten meesten profyte deser Stede.

Dat Burgemeesters hare speculatien hebbende laten gaen over de Verbetering van deses Stads accysen, door salutaire middelen daer toe dienende, ofte de verhoging, die men daer ontrent soude konnen doen, daer over gesproken hadden met de Heren Mrs. Hendrik Pook, Schepen, ende Joost van Heemskerk, Vroedschap, als, door het bekleden van het Ontfangerschap van des Gemenen Lands middelen, grondige kennisse van saken hebbende, ende met deselve alles, wat daer toe soude konnen dienen, overwogen hebbende, bevonden hadden, dat de middelen, tot executie van de Ordonnantien op des Gemenen Lands middelen, en deser Stede accisen, of bereeds ten meesten dele genoegsaem daer toe waren, of dat het gunt daer aen manqueerde, dependerende was van het Consent, en goedvinden van Haer Ed. Gr. Mog. waer toe de tyd, ende de deliberatien van deselve t'elkens, ter Vergaderinge soude moeten waergenomen, ende de voorslagen, daer toe streckende, geävanceerd werden.

En wat belangt de verhoging van de accisen, dat men gemeint hadde, dat de de accys op den turf, met de minste incommoditeit voor de ingesetenen, voor eerst, best, met vier penningen op yder ton turf, sonder onderscheid, verhoogt soude konnen werden, ten aensien de belastinge van den turf, tegenwoordig alhier vry minder, als, in andere naburige Steden wierd geheven, ende dan eerst met de minst belaste, gelyk soude syn.

Dat Burgemeesteren, by occasie, dat sy hare gedagten hadden laten gaen over het

(1) Dit is eerst in den jare 1719. werkstellig gemaekt, en verscheide huisen verkoft, en onder de verpondinge gebragt.

het middel van het gemael, daer over een ernstige besogne met de backers hadden gehouden, ende, om de grote, en rechtmatige klagten over den gansch slechten toestand van de gemene bakkerie alhier, van meininge waren, dat men deselve soude konnen soulageren, ende, in de settinge van het brood, by de eerste veranderinge van dien, te hulpe komen, met het beste tarwenbrood van anderhalf pond, een duit hoger, als ordinaris, alhier te stellen; te meer, dewyl de settinge van het brood, in verscheide andere, naest aengelege Steden, dan noch vry hoger sal syn, als hier. Dat het wel waer is, dat dese sake tot het principale oogmerk in desen niet is behorende, maer dat Burgemeesteren echter, om 't gewicht van dien, by dese gelegenheid gaerne de goede meininge van de Vroedschap, met een, daer op souden verstaen.

Dat Burgermeesteren daer mede overgaende tot de mesnage, op de Hallen der Neringen deser Stede, te houden, te dien einde, de rekeningen van deselve Hallen, ter rekenkamer alhier, gedaen, hadden nagesien, ende, te meermalen, daer over met de Gouverneurs van de selve geconfereerd, ende wel souden konnen goedvinden, dat enige saken, aengaende de voorschreve Hallen, so als die vervolgens sullen voorkomen, ter nedergesteld, ende gereguleerd sullen werden, als volgt.

Dat bereids, ten aensien van de Sayhalle, de nodige ordre was gestelt, dat maer eene meter, met een noodhulp van deselve sullen aengehouden werden, waer by vier gulden, ter week sullen geprofiteerd werden.

Dat voortaen de Regenkleeds sayen ter Halle, voor het meetloon ten behoeve van de Stad sullen betalen van 't stuk, twee stuivers, het welke by gissinge jaerlyks sal bedragen honderd gulden.

Dat voortaen, in plaetse van tweehonderd, niet meer Jaerlyks, als honderd vyftich ton turf, ten behouve van de Sayhal, in rekening sal valideren, aen hout, twaelf gulden, ende aen kaerssen, en oly te samen niet meer, als vierentwintich gulden.

Dat het tin, ende linwaed, 't welk op dese, ende andere Stads Hallen soude mogen syn, by verkopinge, gebeneficeerd soude behoren te werden, ende, by continuatie geen onkosten van maeltyden, of iets diergelyks, op de geseide Sayhalle, ten laste van de Stad gebragt soude mogen werden.

Wat aen belangt de Bay-Halle, dat de compositie gelden over 't reden van Vaendoek, Comptoirkleden, en wat diergelike meer is, in 't geheel aen de Stad soude moeten verantwoord, ende in rekening gebragt werden, met dien verstande nochtans, dat in plaetse van festig gulden, van nu af aen, over de compositie-maeltyd, maer dertich gulden, ende in 't gehele jaer, niet meer verteerd soude mogen werden. Dat ook, in 't gehele jaer, in plaetse van tweehonderd, niet meer, als honderd vyftig ton turf, over hout, twaelf gulden, ende over kaerssen en oly vierentwintig gulden, ende niet meer, in rekening soude behoren geleden te werden.

Dat geen verder redres, in dese Hal, ten voordeele deser Stede, te vinden soude syn, als dat sekere twee huiskens, toekomende het Elisabethe Gasthuis, die aen de Bay-Halle gebruikt, en tot laste van de Stad gerepareerd werden, ende in kope weinich souden komen te kosten, by de Stad, in eigendom, tot taxatie van Rooymeesteren, aengestaen behoorden te werden.

Dat op de Lakenhalle, ten respecte van de bedienden aldaer, dewyl die alle, na de quantiteit van 't gene, dat 'er gemaekt, ende op de Halle gebragt werdt, haer voordelen trecken, geen ander redres te vinden was, als omtrent de verteringen, die in 't toekomende, over een geheel jaer tachtig gulden, en niet meer sullen mogen bedragen, in plaetse, dat deselve, tot tweehonderd seven en twintich gulden, en seventien stuivers waren opgeklommen: Als mede, dat in plaetse van drie honderd ton turf, honderd vyftig ton, en in plaetse van honderd vyftich of honderd festich pond kaerssen, honderd twintich ponden, ende aen hout, twaelf gulden, ende niet meer in uitgave geleden souden werden (2).

Dat op de Greinhalle albereeds het tractement van de bedienden, tot tien in getale, in plaets van seven gulden voor yder 's weeks, by vermindering gebragt

(2) Op 28. January 1706. is by de Geregte tot Vendumeester aengesteld, sonder de jaerlyksche honderd gulden, die syn voorsaet A. Clignet had genoten.

bragt was op vyf gulden, waer by in een jaer duisend gulden sullen geprofiteert worden (3).

Dat wyders by vacature van de voorschreve bedieningen, niet meer, als twee Loyers, twee Meters, een Prenter, met een noodhulp, tot drie gulden 's weeks souden behoren aengehouden te werden, het welke weeklyks, twaelf gulden voordeel soude geven, en vervolgens jaerlyks seshonderd vierentwintig gulden (4).

Dat Burgermeesteren begrepen hadden, dat het tractement van honderd vyftig gulden, 't welk de Directeurs van de Greinhalle, jaerlyks, voor het inspecteren van de drogerien, genoten, soude konnen ingetrokken, ende haer aengesegd werden, dat sy dese moeite, op de andere ordinaris emolumenten souden hebben waer te nemen (5).

Dat de maeltiden, ende verteringen, in 't geheel, die in vorige jaren tot tweehondert veertig gulden 's jaers hebben geloopen, van nu voortaen, niet hoger, als tot festig gulden [daer onder alles begrepen sal syn] sullen werden gebragt. Gelyk ook niet meer, als tot honderd vyftig ton turf in 't jaer, in plaets van driehonderd tonnen, geconsumeerd ende in uitgift geleden sullen werden. Dat de oly, en de kaerssen in plaets van festich gulden, tot veertich gulden verminderd, ende niet meer, als twaelf gulden over hout gerekend sullen worden.

Ende wat aengaet de gecombineerde Warpen en Fustein-halle, dat in plaetse van honderd tagtig ton turf, hondert twintich ton; aen oly, en kaerssen vierentwintich gulden: aen hout twaelf gulden, ende niet meer sal mogen werden geconsumeerd.

Dat het Poorterrecht, daer jegenwoordig voor betaelt werdt acht gulden, eene stuver, soude behoren vermeerderd te werden op twaelf gulden; ende dat deselve vermeerderinge in 't geheel, ten profite deser Stede soude komen.

Dat alle de ledige solders, kelders, kamers van dese Stad [soveel doenlyk is] by verhuiring souden werden gebenificeerd, gelyk daer van reeds een begin was gemaekt met de Silversmits kamer op de Sayhalle aen deselve te verhueren voor twintig gulden.

Dat de oude greindrogerien, sonder de grootste noodsakelykheid, niet wederom opgebouwt souden mogen worden.

Dat, rakende de inspectien van de buiten getimmerten, de selve vier jaren aen den anderen, eens 's jaers, door d' Onderschouten, en andere Bedienden van de Stad, ende het vyfde jaer, door den Schout, Burgermeesters, Schepenmeesters, Thesaurier Ordinaris, en Secretaris deser Stede, als van ouds, sullen werden gedaen buiten enige de minste kosten van de Stad.

Dat een pertinente lyst van de openslaende deuren over Stads straten soude behoren te werden gemaeckt, ten einde generalyk een recognitie van eene gulden, ten behoeve van de selve Stad, by een yder, ter sake als voren, betaelt soude worden, ten ware die van den Geregte, tot dienst van de neringen, anders souden oordelen te behooren.

Dat men sorge soude behoren te dragen, dat geen vellen, ofte vachten, op de leuningen van de bruggen gehangen wierden, ten einde de ordres, daer tegen voorhenen gegeven, uitgevoerd, ende deser Stede staken en ramen te beter verhuerd konnen werden. (6).

Dat de verhuering van deser Stede Landen, Wallen, ende Trekwegen, publyk, ende tot de meeste mesnage op Burgemeesteren Kamer soude behoren te geschieden.

Dat het Schoutampt van Leiderdorp, op 't eerste verlenen van continuatie, van vyfenvyftig gulden, op vyfenseventich gulden 'sjaers, gesteld; Ende het Secretaris ampt van 't selve ambacht, in geliken gevalle, van sesendertig tot honderd, gulden, ten behoeve van de Stad gebragt soude konnen werden.

Dat, in 't selve geval als voren, de Schout van Soeterwoude, in plaetse van op

(3) Op den 24. December 1717. heeft, de Geregte, geäuctoriseerd door de Vroedschap, dit weder gebracht op den ouden voet, om den aenwas der neringe.

(4) Op den 6. July 1716. heeft de Vroedschap, op de remonstrantie van de Greinhalle, twee Prenters toegelaten.

(5) Op den 24. December 1717. is dit weder gebragt op honderd gulden.

(6) Op den 9. Juny 1705. heeft de Vroedschap de Gerechte gequalificeert, op de klagten van de Vachtenbloters, te handelen na den dienst der mesnage en neringe te gelyk.

op tweehonderd, op twee honderd vyftich gulden; ende de Secretaris van 't ſelve ambacht, in plaetſe van honderd, op honderd vyftig gulden ſoude werden verhoogt.

Gelyk ook, in 't geven van continuatie van commiſſie, de Schout van den banne van Stompwyk, in plaets van ſesennegentig gulden, op honderd vyftig gulden; ende de Secretaris van den ſelven banne, in plaets van vier entwintig, op honderd vyftig gulden 's jaers ſoude konnen werden geſteld.

Dat de Baljuw, en Schout van Oeſtgeeſt, in cas als voren, van vierenſeſtig, op tagtig guldens; Ende de Secretaris van het ſelve Dorp van vierentwintig gulden, op vyftig gulden 's jaers, ten behoeve van de Stad ſouden konnen gebragt werden.

Wyders, dat de huur van de Sylbrugge, voor vyf jaren gecontinueerd, ende de huercedulle by den huerder gepaſſeerd ſoude behoren te worden.

Is widers gerapporteert, dat deſes Stads graften, ende de trekvaert van de witte poort, tot aen de quaeckelbrugge [die jongſt ônverhuerd ſyn geweeſt] om te beviſſen, voor den tyd van drie jaren, ſyn verhuerd voor een ſomme van ſeven honderd ſenvenentſeventich gulden eens.

Is verder voorgeſlagen, dat de reſolutien, tot præciſe innitige van de Ordinaris, ende Extraordinaris verpondingen genomen, ſouden behoren in trein gebragt, ende daer over met den Secretaris der Rekenkamer, ende de reſpective Ontfangers geſproken te worden: Ende, dat ontrent, ende tegen het abandonneren der huiſen, behoorde te werden vaſtgeſteld, dat de eigenaers de achterſtallige verpondingen ſouden moeten ſuiveren.

Dat Burgermeeſteren, by occaſie van deſe poſt van de verpondingen, gemeind hadden, dienſtig te ſyn, dat gene huiſen alhier ter Stede in een getrocken, of 'er een gedeelte afgenomen ſoude mogen werden, als met voorgaende kenniſſe, en ſpeciael goedvinden van die van den Geregte, ende dat de Timmerluiden, en Metſelaers, en ſpeciael de Roymeeſteren geördonneerd ſoude behoren te werden, dat ſy 't ſelve, haer voorkomende, ſonder tyd verſuim, aen Burgemeeſteren deſer Stede ſullen hebben bekend te maken, ten einde deſe Stad daer door geen ſchade, ontrent het innen van de verpondingen, in tyd en wilen, ſoude werden toegebracht: Ende dat nader behoorde geëxamineerd en vernomen behoorde te werden, hoe een eigenaer van verſcheide huiſen, ten reſpecte van 't Klein ſegel van de verponding briefjes in andere Steden komet gehandeld te werden.

Dat de verpachtinge van het Capittel ten Hogelande, raekende de tienden onder Leiderdorp, door den Rentmeeſter, buiten concurrentie van de Heren van de Regering, tot verſparing van de grote onkoſten daer op vallende, voortaen ſal werden gedaen, ſonder dat de onkoſten meer als vyfentwintich gulden, ſullen mogen uitbrengen.

Gelyk ook de Tienden, onder Soeterwoude, door den Theſaurier Ordinaris, of ſynen Klerck voortaen ſullen werden verpacht, ende daer over niet meer, als vyftien gulden werden verteerd.

Dat, in een beſogne, geëxamineerd behoorde te werden, of niet het tractement van de perſonele, en reëele ontfangers, na het exempel van andere nabuirige Steden, ſodanich ſoude konnen werden gereguleerd, dat deſe Stad een goede ſomme, ten aenſien van de vermindering in deſen, of van 't Gemeene Land genieten, of voor ſelf ſoude verſparen (7).

Dat de molens aen de ſlaegſloot geïnſpecteert, en nader overwogen ſoude dienen te werden, of ook een nader mesnage, door het vernietigen van een van de molens aldaer, met vrugt, in 't werk geſteld ſoude konnen werden.

Dat bereids goedgevonden is, dat de Vleeshouwers in de grote hal, die nu veertich in getale ſyn, ende in de kleine hal, die nu ſeven ſterk ſyn, ſullen continueren te geven ſeshonderd achtentachtig gulden, ſeſtien ſtuivers; ende daerenboven noch twee honderd gulden, tot een recognitie aen de Stad 's jaers; ende dat, als de Vleeshouwers in de grote hal tot vyfentwintig, ende in de kleine hal tot vyf, ende ſo te ſamen tot dertig perſonen ſullen gekomen ſyn, ſy, boven 't gunt voorſchreven ſtaet, jaerlyks ſullen betalen noch eens tweehonderd gulden, makende te ſamen dan tien honderd achtentachtich gulden, ſeſtien Stuivers.

Dat,

(7) Op den 13e Mey 1705. is by de Vroedſchap gereſolveert, dat de Ontfanger van 't perſoneel niet meer voor yder conſent hebben ſal, als ƒ 600 -- : -- : ſyn ontfang op 't Stadhuis houden, en niet langer, als dry jaer blyven.

Dat, rakende het Schoutampt van de Vennip, by de occasie, de Schout aengemaend behoorde te werden, dat hy sich, voor dese Stad, in die qualiteit, in possessie van de Jacht soude behoren te houden.

Ende daer mede dan gekomen synde tot de laetste post van den blaffart van ontfang, genaemd, Allerhande ontfang, dat Burgermeesteren souden vermeinen, dat men in een Lyste behoorde te vervatten, alle die gene, die in enig ampt, of bediening van dese Stad waren gesteld, ende die iets daer over souden konnen betalen, ende sulks t'elkens, by vernieuwing ofte verandering van dien, souden behoren te geven een recognicie voor de Stad, so als deselve, in twee distincte Lysten, daer van bereeds geformeerd, begrepen syn.

L Y S T E

Van de recognitien, daer van de Beampten, en de Bedienden, voor het doen van den eed, immers voor het treden in hare functien, gehouden sullen syn te betalen, het geregte vierdepart, voor so veel yder in den synen aengaet, ende dan voorts vervolgens, yder jaer, een gelyk vierdepart van dien: Behoudelyk, dat het aen de keure van de selve Beampten sal staen, andersints de recognitie in 't geheel, en terstond, ende met het aenvaerden van haer ampt te betalen, mids dat deselve daer voor sullen profiteren een geheel jaer intrest, tegen acht ten honderd van 't gene de recognitien in 't geheel komen te bedragen.

De Secretaris der Stad Leyden.	f 3000 — : — :
Griffier.	f 2500 — : — :
Mede Secretaris	f 2200 — : — :
Secretetarissen ter Weeskamer, yder	f 1000 — : — :
Ontfanger van de Ordinaris Verponding	f 1200 — : — :
Rentmeester van 't Capittel en Memorien	f 600 — : — :
Postmeester	f 3000 — : — :
Nederduitsche Sieketroosters	f 200 — : — :
Walsche Sieketroosters	f 100 — : — :
Organist van de Pieterskerk	f 300 — : — :
Organist van de Hooglandschekerk	f 300 — : — :
Secretaris van Leiderdorp	f 800 — : — :
Boedelhuis-meester	f 800 — : — :
Schout van Leiderdorp. Ziet hier onder.	
Schout van Soeterwoude	f 1000 — : — :
Secretaris van Soeterwoude	f 1000 — : — :
Schout van Stompwyk	f 1000 — : — :
Secretaris van Stompwyk	f 1000 — : — :
Collecteur van de Bieraccys	f 800 — : — :
Hooft-Officier deser Stede	f 1000 — : — :

A N D E R E   L Y S T E.

Van de Beampten der Stad Leyden, dewelke de volgende recognitien voor het treden in functie, ende eer dat sy eed sullen doen gehouden syn te betalen.

De Veertigen deser Stede	f 600 — : — :
Kamerbewaerder van de Weeskamer	f 100 — : — :
Clerk van de Ordinaris Verponding	f 150 — : — :
Substituit Schouten, yder	f 600 — : — :
Stadhuis-Bewaerder	f 500 — : — :
Klokkestelder	f 100 — : — :
Trompet-Wachter op den toorn	f 150 — : — :
Waegmeester	f 400 — : — :
Koster van de Pieters-Kerk	f 300 — : — :
Koster van de Hooglandsche Kerk	f 300 — : — :
Koster van de Maren-Kerk	f 200 — : — :
Koster van de Vrouwe-Kerk	f 200 — : — :
Koster van de Loots	f 150 — : — :

Koster

Koster van de Hoogduitsche-Kerk (8)	f 25 — : — :
Cipier van 's Gravensteen	f 100 — : — :
Bodens met de Bussche, yder	f 400 — : — :
Stads Doctoren, yder	f 400 — : — :

ANDERE LYST.

's Stads Chirurgyns, yder	f 300 — : — :
Telders van brandhout, appelen, peeren &c., yder	f 25 — : — :
Branders, en Meters van de tonnen, yder	f 50 — : — :
{ Wynroeyer	f 150 — : — :
{ Wynroeyers noodhulp (9)	f 75 — : — :
Kalkmeeters, en dragers, yder	f 30 — : — :
Smeede-Koolmeters	f 10 — : — :
Meters van de Volaerde	f 20 — : — :
Soutmeters, en Dragers, yder	f 25 — : — :
Koornmeters	f 50 — : — :
Koorndragers	f 40 — : — :
Hoykeurders (10)	f 40 — : — :
's Stads Roepers	f 50 — : — :
Opsiender van de Koorndragers	f 100 — : — :
Weetwerkers	f 75 — : — :
's Stads Mrs. Timmerman, en Metselaer, yder	f 400 — : — :
Commissaris aen de Naekte Sluis.	f 250 — : — :
{ Portiers van de Witte, Maren, Hogewoerdsche Poorten, yder	f 150 — : — :
{ Poortier van de Koepoort (11)	f 100 — : — :
Portiers van de Rhynsburger, en Morschpoort	f 60 — : — :
Portier van de Sylepoort	f 100 — : — :
Opsiender van de Waekers	f 50 — : — :
Ordinaris Vroedvrouwen, yder	f 50 — : — :
Extraordinaris Vroedvrouwen, yder.	f 25 — : — :
Bodens met de Roede	f 600 — : — :
Dienaer van den Thesaurier Ordinaris	f 400 — : — :
Majoor Wachtmeester (12)	f 600 — : — :
Adjuncten van deselve	f 300 — : — :
Ordinaris Schuitvoerders op Amsterdam	f 400 — : — :
Commissaris van 't Amsterdamsche Veer	f 500 — : — :
Bestelder op 't Amsterdamsche Veer (13)	f 250 — : — :
Borders op 't Amsterdamsche Veer	f 100 — : — :
Schippers-Knegts op Amsterdam	f 200 — : — :
Grootschippers (14)	f 60 — : — :
Koorn-of Graenvoerders op Rotterdam (15)	f 60 — : — :
Commissaris van 't Haerlemsche Veer	f 300 — : — :
Schippers op Haerlem	f 200 — : — :
Schippers Knegts op Haerlem	f 100 — : — :
Commissaris aen den Delfweg	f 200 — : — :
Commissaris aen het Tolhek	f 200 — : — :
Schippers op Breda	f 60 — : — :
Schippers op Walcheren	f 60 — : — :
Commissaris van 't Seeuwsche Veer	f 50 — : — :
Schippers op den Bosch	f 60 — : — :
Schippers op Delft	f 150 — : — :

Schip-

(8) Naderhand by gevoegd.
(9) Dit is zoo geschikt by Burgermeesteren, op den 3. Augusti 1711.
(10) Bygevoegd in December 1718.
(11) Op den 17. September 1703. by Burgermeesteren verhoogd op f 200 — : — :
(12) Dit ampt is by de groote Vroedschap gemortificeert in Augusti 1703.
(13) Bygevoegd den 31. May 1703.
(14) Bygevoegd den 31. May 1703.
(15) Bygevoegd den 9. November 1716.

Schippers Knechts op Delft	f 100 — : — :
Commiſſaris buiten de witte poort	f 400 — : — :
Schippers op den Haeg	f 400 — : — :
Schippers Knegts op den Haeg	f 125 — : — :
Commiſſaris aen den Hofweg	f 250 — : — :
Schippers op Alkmaer	f 60 — : — :
Schuivoerders op Rotterdam	f 500 — : — :
Schipper-Knegts op Rotterdam	f 150 — : — :
Commiſſaris op Rotterdam, Delft, en den Haag	f 300 — : — :
Schippers op Dordrecht	f 60 — : — :
Commiſſaris op Dordrecht, Breda &c.	f 50 — : — :
Commiſſaris op 't Utrechtſche Veer	f 250 — : — :
Schippers op Utrecht	f 150 — : — :
Schippers Knechts op Utrecht	f 60 — : — :
Schippers op Gouda	f 100 — : — :
Schippers Knechts op Gouda	f 25 — : — :
Varkeſchouwer tractement te mortificeren.	
Bierdragers	f 50 — : — :
Bidders vaſt te ſtellen op een getal van vyftig, en dan een recognitie van	f 50 — : — :
Vinders van de Viſchmarkt	f 60 — : — :
Vinders van de Vleeſchhal, het tractement tot f 75 -- : -- : afte ſchaffen, en dan een recognitie	f 75 — : — :
Schryvers in de Poorten, en Watergaten	f 80 — : — :
Commiſſaris van 't Wagenveer in 't Noordëinde	f 50 — : — :
Vleeſchouwers, als 'er van drie vacante plaetſen een vergeven werdt, die nieuw aenkomt	f 100 — : — :
Procureurs te brengen op 't getal van ſes of acht, en van twee plaetſen, een te vergeven	f 100 — : — :
Notariſſen op twintig te laten uitſterve, en van twee plaetſen eene te vergeve	f 200 — : — :
Klokkeſpeelder	f 100 — : — :
Voorſangers, yder	f 60 — : — :
Schryfmeeſter in de Latynſche ſchole	f 150 — : — :
Schoolmeeſter van Leiderdorp	f 60 — : — :
Schout van Leiderdorp	f 400 — : — :
Bode van Soeterwoude	f 100 — : — :
Schoolmeeſter van Soeterwoude	f 60 — : — :
Bode van Stomwyk	f 80 — : — :
Schoolmeeſter van Stompwyk	f 60 — : — :
Baljuw en Schout van Oeſtgeeſt	f 500 — : — :
Secretaris van Oeſtgeeſt	f 600 — : — :
Bode van Oeſtgeeſt	f 60 — : — :
Schoolmeeſter van Oeſtgeeſt	f 25 — : — :
Baljuw en Knape van de Sayhalle	f 100 — : — :
Bleeckaerts [alias Bleekverwers aen de Sayhal]	f 80 — : — :
Baljuw van de Warpen, of Fuſteinhalle	f 75 — : — :
Knaep van de ſelve halle	f 75 — : — :
Baljuw en Knaep van de Baeyhalle, yder	f 75 — : — :
Baljuw van de Lakenhal	f 400 — : — :
Knaep van de Lakenhal	f 600 — : — :
Prenter van de ſelve halle	f 300 — : — :
Knecht van Staelmeeſters, of Raemwachter	f 200 — : — :
Meters, Prenters, Loyers van de Greinhal, yder	f 100 — : — :
Baljuw en Knaep van de Greinhalle, yder (16)	f 200 — : — :
Klerken in de Bieraccys, yder	f 300 — : — :
Klerk in de Bieraccys van den Staet	f 300 — : — :
Commandeur van de binnewacht	f 500 — : — :
Lieutenant van de binnewacht	f 250 — : — :

Vaen-

(16) Is den 9. November 1703. by den Geregte geſteld op f 250 --:--

Vaendrig van de zelve wacht	*f* 200 — : — :
Opſiender over de Turfdragers, die in 't gildehuis woont om niet	*f* 200 — : — :
Opſiender of Overman, buiten 't gildehuis	*f* 100 — : — :
Turfdragers, en Turftonders, yder	*f* 30 — : — :
Broodſetter in de Stad	*f* 200 — : — :
Broodſetter ten platten Lande	*f* 250 — : — :
Afſlager van de Seeviſch	*f* 250 — : — :
Opziender van de Wynwerkers	*f* 300 — : — :
Wynwerkers, yder	*f* 100 — : — :
Opſiender van de Boom- en Varkemarkt	*f* 30 — : — :
Binnevaders van Weeshuis, Gaſthuiſen, Huisſittenhuis, yder	*f* 150 — : — :
Kamerbewaerder van de Kerkmeeſteren	*f* 80 — : — :
Collectrice in de Waeg	*f* 150 — : — :
Caſſier in de bank van Lening	*f* 600 — : — :
Eerſte Klerk in de ſelve	*f* 200 — : — :
Twede Klerk aldaer	*f* 100 — : — :
Rentmeeſters van 't Weeshuis, en Catharine Gaſthuis, yder	*f* 300 — : — :
Rentmeeſters van de Hoofd-Kerken, en 't Eliſabeth Gaſthuis, yder	*f* 200 — : — :
Eerſte Klerk ter Secretarie der Stad	*f* 500 — : — :
Eerſte Klerk ter Griffie	*f* 400 — : — :
Eerſte Klerk ter Rekenkamer	*f* 200 — : — :
Backers, als ſy ingeborenen ſyn	*f* 50 — : — :
Backers, als ſy geen ingeborenen ſyn	*f* 75 — : — :
Meelverkopers (17)	*f* 20 — : — :
Wynkopers, inboorlingen	*f* 75 — : — :
Wynkopers, geen inboorlingen	*f* 120 — : — :
Herbergiers	*f* 50 — : — :
Vaentjes-Luiden, en Brandewyn verkopers die tegenwoordig tappen, en by Bonmeeſters ſyn opgegeven	
als ſy twee oude acten hebben	*f* 30 — : — :
als ſy eene oude acten hebben	*f* 40 — : — :
als ſy geene oude acten hebben	*f* 50 — : — :
die in 't toekomende tappen ſullen	*f* 100 — : — :

Dat, na het exempel van andere Steden, op het houden van auctien van boeken, een begoorlyke recognitie gearreſteerd, ende t' elkens het recht daer over betaelt ſoude behoren te werden, ten behoeve van de Stad, binnen den tyd van ſes weken, na het houden van deſelve auctie, op een boete, ten laſte van de Boekverkopers, daer op te ſtellen.

Dat op de Telturf-ſchuiten was gebragt een recognitie, ten behoeve van de Stad, welke, op een ſagte ende bequame wyſe gegaerd ſynde, met den anderen, by giſſinge, ruim . . . . gulden in 't jaer ſoude opbrengen, ende dat tot d' inſamelinge gecommitteerd was, d' Overman van de Turfdragers.

Dat Burgermeeſteren deſer Stede goedgevonden hadden, dat die gene, dien men ſoude conſenteren, dat haer geboden aen haer huis ſouden werden aengetekend, daer over ten minſten ſouden betalen een recognitie van vyfentwintig gulden voor de Stad: Ende dat geen conſent aen iemand ſoude verleend werden, om in een andere, als ordinaris Kerk, of op een ander uir getrouwd te mogen werden, dan, na betalinge van t' elkens vyftien gulden ten behoeve van de Stad.

Ende dat eindelyk, over 't begraven van een Lyk met koetſen, boven de ordinaris recognitie voor den Armen, aen de Stad ſal betaelt moeten werden ten minſten een ſomme vyftich gulden (18).

Waer

(17) Bygevoegd den 19. November 1704.
(18) Is naderhand gebragt voor de Koetſen op *f* 63--:--: en voor de Armen op *f* 63 -:-:

Waer mede Burgermeeſteren een afkomſt gemaekt hebbende van den Blaffart van ontfang, overgaen waren tot den Blaffard van uitgift.

Ende komende eerſtelyk tot de beurſen; ſouden Burgemeeſteren van gedagten ſyn; dat die van nu af aen, op gene andere, dan Burgers, en Poorters kinderen behoorden geconfereerd te werden, ende gereguleerd op den voet van der Staten beurſe in 't College, voor den tyd; als volgt, te weten, ſes jaren in 't ſelve College; en twee jaren daer buiten, dewile ſy ſich oeffenen met publyk prediken, dan; dat iemand midlerwyle een plaets krygende, dit beneficie ſal ceſſeren; ende dat niet meer, als twee dedicatien van disputen in 't jaer; van elk Burſael, yder ter ſomme van twaelf gulden, ten laſte deſer Stede gebracht ſullen worden.

Wat aengaet deſes Stads Advocaten, treckende dertig gulden 's jaers; dat ſo ras enige van de jegenwoordige, penſioen treckende, of in den Hage de praktyk niet continueeren, of ſich, buiten den Haeg, met der woon, komen te begeven [waer op t'elkens een nauwkeurig onderſoek, door den Dienaer van den Theſaurier Ordinaris deſer Stede, ſal moeten werden gedaen] het tractement ſal komen op te houden. En dat, verder, voor een permanente wet ſoude behoren vaſtgeſteld te werden, het getal van alle des Stads Advocaten te laten uitſterven, tot op vier declarerende Advocaten, die uit de Oudſte, en Ervarenſte Practiſyns ſouden behoren te werden aengeſteld; en noyt vermeerderd.

NB. Hier ſchynt vergeten te ſyn, gewag te maken van der Stede Procureur, waer toe, op den 12^{en}. September 1702. is aengeſteld Mr. Mathæus Stipel. Ook is op den 9^{en}. November 1717. by alle de Heren Conſulairen [abſent allenich Lantſchot] gereſolveerd; de declarerende Advocaten te laten blyven; op 't getal van drie.

Dat, by veranderinge van Penſionaris van deſe Stad, deſſelfs tractement, of wedde op den ouden voet ſal werden gebragt, ende ſulks verminderd tot op een ſomme van twee duyſend gulden 's jaers, gelyk het ſelve geweeſt is tot op den jare 1666. wanneer ten tyde van den Heer Penſionaris Burgersdyk, dit tractement van twee duiſend, tot op ſeſentwintig honderd gulden is geäugmenteert geworden. Gelyk oock, in 't toekomende de Penſionaris niet ſal genieten de Leges, ende 't geld van de Hallen, 't gene van ouds by den Penſionaris niet getrocken, maer aen den voornoemden Heer van Burgersdyk; in den jare 1678. nieuwlyks is toegevoegd geworden.

NB. Dit is by reſolutie van de Vroedſchap, van den 5^{en}. January 1745. wederom verandert, en den Penſionaris van der Straeten toegelegt een wedde van *f* 2000 --- : --- : en 600. gulden, onder de benaaming van huishuur, en de genieting van de Leges en 't geld van de Hallen, zoo als de Penſionariſſen Burgersdyk en Marcus, zyn Predeceſſeuren zulks hebben genooten. Ook is op den 18. Juny 1749. Mr. David van Royen aengeſteld op dien zelven voet van de reſolutie van den 5. January 1745. tot Raed en Penſionaris.

Dat het tractement van de Weesmeeſteren voortaen, niet in den aenvang van haren dienſt, maer, alle vierdedeel jaers, een gerechte vierdepart van dien ſal werden uitgekeerd, op den tienden February, tienden Mey, tienden Auguſti, en tienden November, aen die gene, die in actuelen dienſt ſyn.

Wyders, dat geen tabbaert, of mantellaken van ymand, op enige anddre tiden, genoten, ofte geprofiteert ſal werden, als op den tienden November, en vyfentwintigſten July, ende dat by die gene, die het ſelve dan gewoon ſyn te trecken.

Dat de tegenwoordige Secretariſſen ter Weeskamer, in plaetſe van tweehonderd gulden extraordinaris [daer van ſedert den eenentwintigſten October 1678. ten behoeve van de ſelve Ordonnantien ſyn geſlagen] voor dit jaer maer honderd gulden, en ſo vervolgens [gedurende haren dienſt] ſullen genieten. Doch, dat by 't vernieuwen, of veranderen van de Secretariſſen van de Weeskamer voorſchreve, de ſelve honderd gulden ook komen op te houden; Ende ſulcks, in 't geheel yder Secretaris ter Weeskamer jaerlyks dan weder, als van ouds, ten laſte deſer Steden, trecken ſal, in 't geheel, driehonderd guldens.

W

Wat aenbelangt het tractement, of wedde van den Majoor Wachtmeester, die tegenwoordig, op een somme van duisend gulden, als een ordinaris tractement, jaerlyks is aengesteld geweest, dat Burgermeesteren van gedagten waren, dat het selve, by veranderinge, op sevenhonderd vyftig gulden 's jaers gesteld, en op generhande wise geaugmenteerd behoorde te werden.

Dat de post van vyffhonderd twaelf gulden, die Schepenen uit krachte van de resolutie van die van den Geregte van den elfden October 1612. ende van den achtsten December 1646. wegens haer recht van de Hallen jaerlyks komen te profiteren, wel behoorde gecontinueerd, maer daerentegen geen vacatien, of besognes over 't waernemen van de Hallen, nog op Schepenen Kamer aengeteikend souden mogen werden (19).

Dat de vierentseftig gulden, die de Secretaris deser Stede, ter sake, als voren komt te genieten voor de besognes op de Hallen, by verandering van Secretaris ingetrocken, en van den blaffart afgelaten sullen werden, ten respecte de Secretaris voorschreve het regt van de Hallen, benevens Burgemeesteren, ter somme van tweehonderd negenentwintig gulden, 's jaers geniet (20).

Wat aengaet het ordinaris tractement, 't welk de Substituit Schouten deser Stede, tot honderd gulden yder, komen te trecken, dat het selve gecontinueerd, ende, dat in plaetse van driehonderd en negentich gulden, die yder by twee distincte ordonnantien geniet jaerlyks, over extraordinaris diensten betaelt sal werden aen elk van de jegenwoordige Substituit Schouten, een somme van tweehonderd vyftig gulden: Doch, dat by vacature, ende veranderinge, t'elkens by de nieuw aengekomene Substituit Schouten de ordinaris honderd gulden wel genoten, maer dan niet meer, als tweehonderd, in plaetse van tweehonderd vyftich gulden jaerlyks aen haer betaelt sullen werden.

Dat deses Stads Doctoren, by continuatie, souden behoren te genieten haer ordinaris wedde, ter somme van vierhonderd gulden yder, voor vier Doctoren: Dog dat in plaets van honderd gulden, die deselve jaerlyks, tot een extraordinaris syn toegevoegd geweest, dese, by haer leven, maer sullen trecken vyftig gulden, so nochtans, dat by vacature, en veranderinge van Stads Doctoren, ieder nieuw aenkomende sal genieten vierhonderd gulden, en niet meer.

Dat het tractement van de Knegt van Stads - Chirurgyn - Verband - Kamer van dertig tot vyftien gulden reeds verminderd synde, by het sterven, of veranderen van den tegenwoordigen Knecht, geheel vernietigt sal werden.

Dat de wedde van twintich gulden voor den Hoykeurder [die weinig dienst doet] aenstonds hoorde vernieticht, ende die bediening op de emolumenten, waer toe een nader instructie, of reglement sal werden gemaekt, gelaten te werden.

Aengaende de vierhonderd guldens, die de ses Stads Bodens, gesamentlyk tegen het afgaen van Burgermeesteren, op ordonnantie, ten laste deser Stede hebben getrokken, dat aen de selve de helft daer van, tot tweehonderd gulden behoorde gecontinueerd te werden.

Wat aengaet den Stadhuisbewaerder deser Stede, dat de selve soude konnen bliven genieten de vierhonderd gulden, die hy, als ordinaris wedde trekt, ende de tweehonderd gulden, die hem by die van den Gerechte, tot een extraordinaris tractement, op VIII. Maert 1669. in vier gelike vierdedeel jaers syn toegevoegd, en dat de verdere tweehonderd gulden 's jaers, die de selve Stadhuisbewaerder t'elken jare, by apostille ende ordonnantie genoten heeft, souden behoren gemortificeerd te werden: Ende dat by veranderinge, de nieuw aengekomen Stadhuisbewaerder niet meer soude genieten, 's jaers, als vierhonderd gulden ordinaris, en honderd gulden extraordinaris, sonder meer.

Dat het Tractement van den Trompetter op den Toorn, by syn leven, op driehonderd gulden gecontinueert, ende, by verandering, op tweehonderd gulden behoorde gesteld te werden.

Dat het tractement van den Klokkesteller deser Stede, met het opwinden van des Stads horologien, ende het gunt daer ontrent behoort, in plaetse van vierhonderd acht en negentich gulden, te samen niet hoger, als op vierhonderd gulden

(19) Den Secretaris is geordineert dit na te komen.

(20) Dit is by 't sterven van den Secretaris Jan van Groenenyk werkstellig gemaakt.

den behoorde te lopen, fonder dat de felve, uit enigen anderen hoofde, enige extraordinaris declaratie fal mogen maken.

Rakende het tractament van de Vinders van de Vleeshal, dat het felve, tot vyfenfeventich gulden, voor yder, by verandering behoorde te werden ingetrocken, ende uit den blaffart gelaten.

Gelyk ook het jaerlyks tractement van den Nafchouwer van de Varkens tot vyftig gulden, by veranderinge fal werden ingetrokken.

Dat de poft van fevenhonderd feventich gulden, die de Kaftelein van 't Herelogement defer Stede, in den Hage, volgens het blaffart van uitgeef komt te trekken verminderd behoorde te werden met tweehonderd dertig gulden, over het ontbyten van de Bode, ende de Knegts, fullende de Kaftelein voor het ontbyten van den Bode, en yder Knegt, t'elkens genieten vyf ftuivers, die tot laften van de Gedeputeerden defer Stede fullen komen, en by de felve betaelt werden.

Dat het getal van de Ordinaris Vroedvrouwen, die jaerlyks yder feftig gulden genieten, tot vyf, ende dat van de Extraordinaris Vroedvrouwen [die dertig gulden yder komen te trecken] by affterven tot dry, foude moeten gebragt werden, waer by jaerlyks foude konnen geprofiteerd werden vierhonderd en twintig gulden.

Dat de tractementen van Rector, Conrector, en Præceptoren, als mede van den Schryfmeefter, ende Claviger in de Latynfche Scholen, by verandering verminderd, ende gefteld fullen werden als volgt:

Rector	f 900 — : — :
Conrector	f 800 — : — :
Præceptor 3de Claffis . . .	f 600 — : — :
—— —— 4de Claffis . . .	f 550 — : — :
—— —— 5de Claffis . . .	f 500 — : — :
—— —— 6de Claffis . . .	f 450 — : — :
Scriba Ord. en Extraord. . . .	f 300 — : — :

Ende dat het tractement van den Claviger tot honderd en tien gulden, by verandering gevonden foude werden, buiten belafting van de Stad, met yder Difcipel te doen betalen vyf ftuivers in 't vierdedeel jaers, ende fulks eene gulden in 't jaer aen den Claviger, waer by de Stad fal komen te profiteren fevenhonderd vyfendertig gulden.

Dat de betalingen van de præmien, in de Latynfche Scholen, niet hoger, als tot honderd fevenendertig gulden, feftien ftuivers, alle halve jaren, tot lafte van de Stad gebragt fullen mogen werden.

Nog ook, om wat voorgeven dat het fy, verhoogd werden de honderd vyftig gulden, die de Stad geeft tot de vrolyke maeltyd van de Curatores van de Latynfche Scholen.

Dat de dedicatien van enige boeken [daer van weinige fyn voorgevallen] fo veel het mogelyk is, in 't toekomende geëxcufeerd, ende egter gefchiedende, de remuneratie met een ganfch fpaerfame hand, getracteerd foude behoren te werden.

Dat het flaen van een ordonnantie van honderd gulden jaerlyks, ten behoeve van den Heer van Duvenvoirde, over verfcheide goede dienften, als Baljuw van Rhynland, aen de Stad gedaen, by verandering van Dykgraef, en Baljuw van Rhynland, om generhande voorgeven fal mogen gecontinueerd werden, maer van nu af aen, t'enenmale gemortificeerd fyn, ende bliven, te meer, om dat men bevonden heeft, dat de vyfenfeventig gulden, 's jaers, waer op deffelfs ampt in de verpondinge is aengeflaegen, ten lafte defer Stede, volgens refolutie van de Grote Vroedfchap van Xen. September 1641. fyn aengenomen, gelyk dan ook, op den felven voet, omtrent de extraordinaris verponding wert gehandeld (21).

Dat de ordonnantie over defes Stads Kannen, in April, wanneer de Schout, Burgemeefteren, Penfionaris, en Secretaris defer Stede, in 't Gemene Landshuis, ter maeltyd genodigd werden, tot veertig gulden, ende by andere voorvallen aldaer, noyt hoger, als tot twintig gulden behoren geflagen te werden.

Ge-

(21) Dit heeft geen effect gehad, en de honderd gulden werdt nog betaald aan den Hr. van Noortwyk, fucceffeur van den Hr. van Duvenvoorde.

Gelyk ook de ordonnantie van Stads Kannen ten behoeve van de Gecommitteerden van Haer Ed. Gr. Mog. of van de Gecommitteerde Raden, of van de Steden, of andere Collegien, niet soude mogen excederen de somme van twintig gulden, uitgesegt, dat op promotie maeltyden, maeltyden van Schepenen, ofte andere, daer Burgemeesteren collegialiter komen genodigd te werden, de ordonnantien, daer over te slaen, als van ouds, tot veertig gulden, en noyt hoger sullen mogen werden genomen, als tot acht Stads Kannen, boven het beloop van de welke niet sal mogen werden gegaen, wat naem men het selve soude willen geven; sullende, in 't toekomende, geen defroimenten, of enige de minste vereringen van deses Stads wegen, 't sy dat Burgemeesteren collegialiter, of in minder getal, haer in den Haeg bevinden, aen de Gedeputeerden deser Stede, ter dagvaerd werden gedaen.

Dat gene Almanacken, of memorie - boeken met silver beslag, of anders, aen ymand meer gegeven sullen werden, uit deses Stads beurse, als aen die voor d'eerstemael tot Burgermeester, Schepen, Pensionaris, of Secretaris deser Stede werdt geëligeerd, sonder meer. Dog dat, alle jaren, aen de Regerende Burgemeesteren, Pensionaris, Secretaris, eene flambeau, tot laste deser Stede, sal werden vereerd.

Dat de honderd gulden, die jaerlyks aen de Schepenen, over besognes op het Tuchthuis, van Stads wege, syn gegeven, en tot een vrolyke maeltyd syn geëmployeerd, tot de meerder mesnage, sullen komen te cesseren.

Dat het geld, wegens de Herbergiers, Tabak - en Brandewyn - Verkopers jaerlyks aen het Tuchthuis werdende voldaen, aen den Thesaurier Ordinaris deser Stede, sal werden overhandigd, naer aftrek van de onkosten daer over gevallen, waer van door de Substituit Schouten voortaen, ter rekenkamer, soude behoren verrekend te werden.

Dat Burgermeesteren, of Ministers deser Stede, reisende na den Haeg, of na andere nabuirige Steden, so dat sy 's avonds weder t'huis konnen syn, voortaen in plaetse van twee gulden, yder ses gulden, 's daegs, sullen genieten, boven de vrye - wagen - jacht - of schuitvragten, sullende dan, in sulken geval, alle de verteringen, uit de voorschreve ses gulden gedaen, ende niets verder, in desen tot lasten van de Stad gebragt mogen werden, het welke Burgermeesteren voorkomt, als een sake, die de mesnage, in desen vry voorwaerts sal setten. Dat echter een of meer Burgermeesteren, of Ministers, 't sy binnen dese Provincie, of daer buiten verreisende, buiten de Stad soude moeten vernachten, ofte met Regenten van andere Steden, of Collegien in conferentie synde, by die occasie, by malkanderen aten, dat dan de verteringe, tot lasten deser Stede soude behoren te komen, mits dat de daggelden, tot twee gulden 's daegs, als van ouds, ende niet hoger sullen werden genomen. 't Welk ook geschieden sal, wanneer de Burgermeesteren, en Ministers de Rekeningen met andere Steden, ende de Rekeningen op de Dorpen, onder de Stad behorende, opnemen, ende assisteren respective.

Komende daer mede tot de posten van de præsentie, en comparitiegelden, souden Burgemeesteren oordeelen, dat daer ontrent voor de mesnage van deser Stede, onverbrekelyk vast behoren te werden gesteld de navolgende pointen.

Dat in alle de Vergaderingen van de Grote Vroedschap, en Veertigen, maer eene Vroedschaps - penning aen yder van de Leden, sonder onderscheid, sal werden uitgedeelt, uitgesonderd alleen, dat op den X^en^. November jaerlyks aen die van den Geregte, ten hoogsten vier, ende aen de verdere Vroedschappen, en Veertigen, twee Vroedschaps - penningen gedistribueerd mogen werden.

Dat, tot mesnage van de uitgelden van Royeermeesteren, de Heren, die in de Staten Generael, Raed van Staten, Generaliteits Rekenkamer, Admiraliteit, Gecommitteerde Raden, Hollandsche Rekenkamer, Oostindische Compagny, of enige Collegien syn gecommitteerd, by het opnemen van rekeningen ter Rekenkamer alhier, niet sullen vermogen te assisteren, ten sy sy daer toe, door de andere besognerende Royeermeesteren, om besondere redenen daer toe dienende, specialyk versocht sullen syn.

Dat voor een indispensable Wet behoorde gearresteert te worden, dat de Schout, Schepenen, en Griffier, in plaetse, ende voor de ordinaris, en extraordinaris Rechtdagen, Uytgelden, Rollen, Comparitien, ende Rapporten, daer uit voortkomende, en spruitende, [in te gaen met den XXV^en^. van dese lopende maend April]

April] voor de eerstemael, de Schout driehonderd guldens, Schepenen yder vierhonderd gulden, ende de Griffier achthonderd gulden, in 't jaer, ten laste deser Stede, sullen trecken, ende genieten, daer van een vierdedeel jaers verschynen sal den XXV. July eerstkomende, als wanneer het gehele jaer van de voorschreve pensioenen dan, ende so vervolgens syn begin t'elkens sal nemen; sullende een of meer van de bovengenoemde Heren, tusschen tyds komende te sterven, als dan derselver rekening, na proportie van den tyd, ten opsichte van het voorschreve pensioen werden opgemaekt, ende goedgedaen daer het behoort. Blyvende wyders, boven het voorschreve pensioen, ten voordele van den Schout, Schepenen, ende Griffier, 't gunt deselve, als van ouds genoten hebben, over 't waernemen van 't Vredemaken, de Vergadering van Commissarissen van desolate boedels, der Gemene Lands middelen, trouwen, Schepenmeesteren, ten half negen uiren, 's morgens, besognes op Burgermeesteren Kamer, Rechten van de Hallen, randçoenen, tabbaert - laken; behoudelyk, dat het tabbaert - laken, alleen op den XXV^en^. July, en op geen andere tyden des jaers, aen Schepenen, of Griffier sal werden gegeven, gelyk hier voren gesegd is. By welk redres, tot so verre in desen, door de Stad, in tegenstellinge van 't gunt de Schout, Schepenen, en Griffier, in den jare XVII^C^. en twee hebben getrocken, geprofiteert sal werden een somme van drieëndertig honderd sesentwintig gulden, vier stuivers jaerlyks. Dat daerentegen wegen rapporten van renvoyen op het Vredemaken, geen comparitiegelden aengeteikend, ende niet meer als een van de Substituit Schouten, op het selve Vredemaken sal werden geschreven. Dat vervolgens de Griffier pertinente aenteikening sal hebben te houden van die gene, die uit het College van Schout en Schepenen, van de Vergadering komen af te blyven, ten einde de boeten daer over, voor yder, ter somme van vierentwintig stuivers, te verbeuren ten behoeve van de Stad (22), ten einde 's jaers van het voorschreve pensioen, of tractement afgehouden, ende gekort soude mogen werden, uitgesonderd de Vacantien, die gerekent sullen werden te syn

Van Kersmis avond tot verloren Maendag.
Van Donderdag voor Paesschen, tot het einde van de Paeschweek.
Van Hemelvaerdsdag, tot het einde van de Pinxterweek.
Van den XXV^en^. July, tot het einde van de Vacantie van Valkenburger Marct.

als wanneer geen boeten sullen verbeurt worden.

Dat de Griffier wegens acten van defaut en comparuit, en injurien, van nu af aen, niets ten laste van de Stad sal mogen brengen, behoudelyk, dat daer over ten laste van particulieren, als, na behoren, sal mogen werden gedeclareerd, waer door, ten respecte van de declaratie, iden jare XVII^C^. twee ten laste van de Stad gebragt, sal komen verspaert te werden, de somme van drie honderd sesendertig gulden, vier stuvers.

Komende tot de onkosten, by de Gedeputeerden deser Stede ter dagvaerd, ten laste van de Stad werdende gemaekt, datmen, om deselve soo veel doenlyk, afte snyden, behoorde vast te stellen, dat, daer men nu een geruimen tyd herwaerts een Heer, ter dagvaert voorseid, meer als ordinaris gedeputeerd heeft gehad, noyt meer, als een Burgermeester, en twee Adjuncten, benevens den Pensionaris, of enig ander Minister, ter vergaderinge van Haer Ed. Gr. Mog. tot laste van de Stad, sullen mogen werden gecommitteerd; waer door al een goede somme van enige honderden gulden, in 't jaer, by de Stad minder sal uitgegeven werden.

Waer by gevoecht soude behoren te werden het profyt, 't welk de Stad soude genieten, als de Gedeputeerden, een dag later in yder week na den Haeg, tot de hoogstgemelde Vergaderinge souden verreisen; Dewyl gemelde Gedeputeerden, des morgens, van hier reisende, nog voor twaelf uiren in den Haeg, ende sulks noch vroech genoeg ter selver Vergaderinge souden compareren konnen; Dat, daer door, als de Vergaderinge by een is, 's weeks vierentwintig gulden souden werden verspaerd: Ende geconsidereerd synde, dat de selve Vergadering dertig weken 's jaers by den ander is, dat de onkosten van de deputatie, tot de somme van sevenhonderd twintich gulden 's jaers ingekort souden worden.

Dat

(22) Dit is noit werkstellig gemaakt.

Dat wyders alle verteringen, ſo wel met wagens, als beſonderlyk ook in de jachten, of ſchuiten, ſo van Coffy, Thee, Kaerten, Bier, Brandewyn, [hoe 't ſelve ſoude mogen genaemd weſen] ſonder de minſte dispenſatie, alleen ten koſte ſullen komen van die geene, die de wagens, jachten, of ſchuiten gebruikt, ende bevaert, niets ter wereld uitgeſonderd, als alleen het vuyr ende kaerſſen, 't welk tot laſte van de Stad ſal ſyn, ſonder meer.

Dat voortaen niets van 't gene in deſes Stads Logement in den Haeg. wegens port van brieven, pacquetten, of by andere voorvallen, ten dienſt van de Heren Gedeputeerden werdt verſchoten, van 's Stads wege, goed gedaen, maer ten laſte van een yder die het aengaet, gelaten ſal werden, uitgeſegd, 't gene over brieven, pacquetten, de Stad particulierlyk rakende, werdt gedebourſeert, welk verſchot by den Penſionaris alleen, ende niemand anders voortaen ſal werden gedaen.

Dat de Schipper, en des Schippers Knegts op de jachten niet ſullen mogen declareren voor het halen, en beſtellen van Koffers, valieſen, packen, etc. maer dat aen yder van deſelve, voor deſe moeite, eens 's jaers, betaelt ſal werden, een ſomme van tien gulden, en ſo te ſamen twintig gulden.

Sullende, in ſulcken gevalle, in de drie hier even voorgaende poſten wel een ſomme van vyfhonderd gulden, van Stads wege, minder, als voorhenen uitgegeven worden.

Dat, in plaetſe, dat de tweehonderd gulden, die de Adjunctwachtmeeſters, ſedert den jare 1683. by apoſtille van die van den Geregte deſer Stede, ende de opgevolgde ordonnantien van Burgemeeſteren, jaerlyks, extraordinair hebben getrocken, aen de tegenwoordige Wachtmeeſteren ſoude konnen werden toegevoegd een ſomme van honderd gulden jaerlyks, ende niet meer. Dog dat by veranderinge de voorſchreve extraordinaris byſlach geheellyk ſal komen op te houden.

Belangende de Compagny Soldaten van de Binnewacht, hebben Burgemeeſteren aen die van de grote Vroedſchap deſer Stede wel willen kenniſſe geven, dat de ſelve aen de Stad gekoſt hebben

In 't jaar 1699	. . . . . .	*f* 11624 - 10 - :
—— —— 1700	. . . . . .	*f* 12088 - : - :
—— —— 1701	. . . . . .	*f* 11323 - 10 - :
—— —— 1702	. . . . . .	*f* 14234 - 16 - :

nu maer ſal komen te bedragen tien duiſend gulden.

Dat, ſo veel doenlyk, by continuatie, ſorge gedragen moet worden, dat de Stad, niet onbehoorlyk, noch meer, als voorhenen werde belaſt met het leveren van papier, pennen, en inct, etc. ende ſulks, dat vaſtgeſteld blive, dat van de bovenſtaende poſten, gene in Rekeninge ſullen werden geleden, dan die by onderteikeninge van den Secretaris deſer Stede doen conſteren, dat de voorſchreve leverantie met deſſelfs kennis is gedaen.

Dat op het drukken van Keuren, reſolutien, en andere ſaken, tot laſte van de Stad, gelyke ordres, als ontrent de voorgaende poſt, behoorden ſtand te grypen, ende als vooren geobſerveerd te werden.

Dat de mesnage op turf, en kaerſſen, by de nieuwgemaekte lyſte, by Burgermeeſteren geintroduceert op den . . . . [by dewelke conſteert, dat 1447. tonnen turf, ende 806. ponden kaerſſen, minder voorhenen voortaen geleverd ſullen werden, daer by de Stad jaerlyks verſparen ſal negenhondert vier gulden, ſeventien ſtuvers, ſynde de tonne turf, tegen tien ſtuivers de ton, ende de kaersſen tegen vier en een halve ſtuiver 't pond gerekend] in alle delen geobſerveerd, ende onderhouden ſoude behoren te werden.

Wat aengaet het Comptoir van den Rentmeeſter van 't Capittel ten Hogenlande, dat vaſtgeſteld behoorde te werden, dat by het affterven van een van de twaelf Nederduitſche Prædicanten, geen andere in de plaetſe gekoren ſal werden, maer dat men het getal van de Nederduytſche Prædicanten ſal laten bliven, als van ouds op elf.

Dat aen de Weduwen van de te beroepene Nederduitſche, en Hoogduitſche Prædicanten, in 't toekomende geen tractementen ſouden behoren gegeven te werden, ſonder daer van, om enige redenen, hoe die ook ſouden mogen voor-

komen, te diviëren, ende dat te dien einde het beroep daer na sal werden gedirigeert.

Dat by overlyden van de Hoogduitsche, en Engelsche Prædicant, of een van beide, aen de nieuw-aenkomende geen hoger tractement, als duisend gulden, 's jaers, uitgekeerd behoorde te werden.

Dat in 't toekomende, by afsterven, ende veranderinge van de Walsche Prædicanten, de twee oudste van de selve, yder een tractement van veertien honderd gulden, ende de twee jongste, yder een wedde van duisend gulden, 's jaers souden genieten, ende niet meer.

Komende dan daer mede tot het werk van den Thesaurier Extraordinaris, moeten Burgemeesteren seggen, dat sy wel verhoopt hadden, een groter mesnage, daer ontrent uittevinden, maer dat sy hare gedagten daer toe allerwegen hebbende laten gaen, ende het gehele werk, met vele moeiten, ten overstaen van de jongst in dienst synde geweest Thesauriers Extraordinaris geëxamineerd, en der selver advis daer op gehoord hebbende, niets beter in desen hadden konnen uitdenken, als de volgende pointen.

Dat de straetmakers voortaen, ten aensien van het arbeidsloon, met de metselaers, timmerluiden, en smits gelyk gesteld behoren te werden, ende sulks, in den somer, tweeëntwintig stuivers 's daegs, ende in den winter, negentien stuivers sullen komen te verdienen: Ende dat de Thesaurier sorge sal hebben te dragen, dat sy haer eyge gereedschappen buiten belastinge van de Stad [so veel doenlyk sal syn] sullen hebben te gebruiken, het welke de voornoemde Thesaurier Extraordinaris, ten meesten profite deser Stede, soude moeten werden aenbevolen gelaten.

Dat de Substituit Schouten, en Officieren van de Soldaten souden behoren te werden gelast, nauwkeurig toe te sien, dat de jongens, ende andere quaedaertige menschen geen gaten in de straet maken, noch de steenen in het water goyen.

Dat alle werken van importantie, soo ten opsichte van materialen, als van arbeidslonen, publyk op Burgemeesteren Kamer, aen die gene die het voor de minste prys aennemen, ende op geen andere wyse aenbesteed sullen werden.

Dat alle de Leveranciers van materialen aen de Stad, op de rekeningen van de selve, ter goeder trouwe, en als by eede, sullen stellen een verklaringe, behelsende, dat de voornoemde materialen aen de Stad, niet hoger in rekeninge gebracht werden, als die aen andere particulieren syn, ende werden geleverd.

Dat de Timmerluiden jaerlyks met den eersten Maert, ende de Metselaers met den eersten April sullen beginnen, ende gesamentlyk ophouden te werken, den eersten November van yder jaer, uitgesegd de Straetmakers, om in tyds het verder opbreken van de Straten voor te komen.

Dat de Thesaurier Extraordinaris, so ras, ende wanneer hy soude bevinden, dat het werk van de Stad, met minder arbeitsluiden, bequamelyk, ende na den oirbaer, soude konnen gaende gehouden werden, daer van aenstonds, op synen eed gehouden soude syn, aen Burgemeesteren de vereischte kennis te geven, ten einde de mesnage deser Stede, daer ontrent behoorlyk soude werden waergenomen.

Dat, dewyl op den 14^en^. Augusti 1700. op het uitleveren van besemen, boenders, schrobbers, en ander schoonmaekgoed, een exact reglement is gemaeckt, dat het selve niet te boven, noch te buiten gegaen soude mogen werden.

Dat de post van tweehonderd vyftich gulden, by den Architect Romans jaerlyks ten laste deser Stede getrocken werdende, in een nader overleeh behoorde te werden gebragt, ende met denselven ingeschikt, ende verminderd sal werden, als bevonden sal werden te behoren. Doch dat naderhand goedgevonden was, dit geheellyk af te schaffen, en alleenlyk te betalen tot Mey 1704. en niet verder.

Dat het tractement van Jan Bastiaensz. Lopik, als Timmermansbaes, ter somme van tweehonderd vyftich gulden, ende van Hendrik van Oosten, Opsiender van 's Stads Boomsnoeyers, van honderd gulden, 's jaers, ingetrocken, ende vernietigd behoorde te werden: So nochtans, dat so dickwyls, ende wanneer de Stad soude goedvinden, haren goeden raed te gebruyken, ende de selve in 't werk te stellen, deselve dan, ende in sulken gevalle, voor dien tyd, redelyker wyse, van Stads wege, t'elkens beloond sullen werden.

Dat,

Dat, van nu af, in plaetse van de honderd vyftich guldens, ende de vyftich gulden, die Jan Pety, 's Stads Mr. Metselaer, so over verhoginge van syn tractement, als opsicht over de Straetmakers, Jaerlyks by twee distincte ordonnantien getrocken heeft, deselve tot op honderd gulden verminderd, en by verandering geheellyk ingetrokken sullen worden.

Dat, nademael deses Stads Scheepmakerie, al enige jaren geleden, met een goed insicht is te niet gedaen, het niet wel in te schikken soude syn met een goede mesnage, dat Jacob van Heusden het opsicht over de gemelde Scheepmakerie voor heen gehad hebbende, langer met een beloning van vierhonderd achtenfestig gulden, 'sjaers, soude werden aengehouden, dat Burgermeesteren over sulks souden vermeinen, dat deselve, syn leven lang gedurende, in plaets van de voorschreve vierhonderd achtenfestig gulden, niet meer, als tweehonderd gulden soude konnen blyven genieten, waer voor hy de Stad van syn advis, in alle voorvallen, sal dienen, ende hy, soo dickwyls, deselve syn hulpe van noden mochte hebben gehouden zyn, behulpich te wesen, doch dat met desselfs overlyden, of avancement, deselve vierhonderd achtenfestich gulden geheellyk soude komen op te houden.

Ende dat wyders den Thesauriers Extraordinaris wel serieus gerecommendeerd behoorde gelaten te werden, om den eisch van de mesnage, en het voordeel deser Stede, so dikmael de occasie hen daer toe sal voorkomen, nauwkeurig waer te nemen, ende te observeren.

Waer mede dan aftredende van het werk van den Thesaurier Extraordinaris, ende gekomen synde tot de Artillery-meesteren, ende hare Bedienden, souden Burgemeesteren van gedagten syn, dat de festich gulden, die Cornelis van Briemen, als noodhulp wegens 't schudden van 't buskruit, jaerlyks, genoten heeft, 't welk by Cornelis Ramaer alleen wel gemakkelyk kan waer genomen worden, van nu af aen soude behoren ingetrocken te werden.

Dat het tractement van den voorschreven van Briemen, als knecht van de Wapenkamer, van twee honderd dertig gulden, op twee honderd gulden 's jaers, van nu af aen verminderd, ende voor syn extraordinaris diensten, buiten het stryken, ende schoonhouden van 't geweer, voor repareren van gebroke geweer, ende anders, by den selven na redelykheid sal werden gedeclareerd, tegen eene gulde, 's daegs, het welke hy gehouden sal syn, op de artillery-kamer te doen.

Dat voor het toekomende, aen Cornelis Ramaer, knecht van de artillery, wanneer hy over extraordinaris moeite, na behoren, ende als van outs komt te declareren, in plaets van dertig stuivers, maer eene gulde, 's daegs, geleden soude behoren te werden.

Dat wyders, deses Stads bank van Leninge aengaende, soude behoren te werden gearresteerd, dat de gelden, die de bank van Lening, in der tyd, nodig heeft, om deselve gaende te houden, met goedvinden van Burgemeesteren, sullen werden gehaeld uit de Thesaurie deser Stede, die deselve dan in so een geval van de Verponding Kamer sal lichten, waer door de intressen, die andersins, wegens genegotieerde penningen, moeten werden betaelt, gemesnageerd souden werden.

Dat, om pertinent te weten, hoe veel geld doorgaens by de banck van Leninge in Cassa is, Commissarissen van de bank van Leninge, uit haer selven ende onvermaend, alle vierdedeel jaers, ende sulks den eersten February, Mey, Augusti, November, gehouden sullen moeten syn, een sommieren staet, daer van aen Burgemeesteren over te geven.

Dat by verandering van Commissarissen, de nieuw aenkomende, in plaetse van tweehonderd gulden, niet meer, als honderd gulden, over tractement jaerlyks sullen genieten.

Dat de vier Vendu-maeltyden sodanig gereguleerd sullen moeten werden, dat deselve yder dertig gulden, en niet meer sullen mogen belopen. Gelyk ook de kosten van de maeltyd van Commissarissen, tegen 't laetst van 't jaer, als de panden werden opgenomen, jegens dertig gulden, en niet hoger gemaekt sullen mogen werden.

Dat daerenboven maer eens, in 't jaer, ende niet meer, als ses gulden, ses stuivers aen de dienstmaegden, ende vier gulden festien stuivers aen de jongens, over belleciere aldaer soude mogen werden gegeven.

Dat alle maeltyden, buiten de gene, die hier boven staen uitgedrukt, ende begroot, voor het toekomende souden cesseren, ende sulks de introductie maeltyd van de voorschreve Commissarissen, op een van de voorschreve Vendu-maeltiden, so als die hier voren syn gereguleerd, gehouden, ende daer toe, alsdan echter

 niet

niet meer geëmployeert sal mogen werden, om te verteren, als dertich gulden eens.

Gelyk mede insonderheid de maeltyd van de rekening, op welke de Burgemeesteren, de Pensionaris, ende Secretaris plagten genood te worden, voor het toekomende, in 't geheel sal nablyven. Sullende de rekening van de gemelde bank van Lening, in 't toekomende, voor Royeermeesteren, ter rekenkamer deser Stede moeten gedaen werden, ende gelet, dat tot de behoeften van deselve bank van Leninge, de quitances daer toe specterende werden overgeleverd.

Eindelyk, dat by de Erfhuis-wyven van de vyftien gulden, die deselve, alle vierdedeel jaers plachten te genieten, niets ter wereld getrocken sal werden.

Ende, ten laetsten, dat de trekgelden, op de verpachtinge van de Assisen behoorden nagesien, ende, na propotie van 't beloop van yder, gereguleerd te werden.

Dat, alle het voorgaende synde, 't gene Burgemeesteren tot profyt, ende mesnage van dese Stad hadden uitgedacht, ende voorgenomen aen die van de Grote Vroedschap voor te dragen, deselve Burgermeesteren vervolgens versogten, de goede mening van dese Vrodschap daer op te mogen verstaen.

Waer op rypelyk gedelibereerd synde, hebben die van de Grote Vroedschap der Stad Leyden voornoemd, ten vollen gepersuadeert wesende van het grote nut, profyt, en mesnage voor de Stad, in het gerapporteerde vervat, met eenparige Stemmen, alle de pointen van het selve rapport, ende het gehele werk, so als het voortgebragt, en hier voren is begrepen, goed gekeurt, ende met hare resolutie bekragtigd, met præsentatie van alle de leden gesamentlyk, ende yder voor sich selven, voor so veel in haer is, van daer de goede hand aen te willen houden, met belofte van het poinct de Backers aengaende, te sullen secreteren. Ende wyder met verwachting, dat de Burgermeesteren deser Stede, die met so veel ernst, yver, en arbeid, dese sake so verre hadden gematureerd, ende in staet gebracht, om daer over een vruchtbare resolutie, ten dienste deser Stede, genomen te konnen werden, gelyke sorge tot de executie van dese sullen dragen, ende verder uitvoeren, het welke sy van de cordaetheid van de selve Heren sekerlyk sullen te gemoet sien. Werdende Burgemeesteren gesamentlyk gelaudeerd, so over de eensydige, ende voorsichtige conduite, by Haer, in desen gehouden, als over de gansch ongemene moeite, by deselve, met so veel applicatie, ende assiduiteit, ten beter wesen, van deses Stads finantie genomen, ende aengewend. Gelyk de Heer ende Mr. Johan van den Berg, eerste, en præsiderende Burgermeester daerenboven ook bedankt werdt voor het opereus, ende niettemin klaer, ende seer distinct rapport aen dese Vroedschap, op huiden, daer van gedaen.

Aldus gedaen, ende geresolveerd by die van de Grote Vroedschap der Stad Leiden, op den tweden April XVII^c. en drie Geresumeerd den veertienden Mey XVII^c. en drie.

Onderstond,

My jegenwoordich

J. V. Groenendyk.

NB. BYVOEGSEL.

Op den zevenden January 1744. is by die van de groote Vroedschap verstaen en goedgevonden, dat, vermits by haer Ed. Gr. Achtb. resolutie van den 2en. April 1703. de bedieningen van Rentmeester van het gesalyde Begynen Hof; Rentmeester van het Hofje van Broukhoven; en Commissaris van den Hofweg aen de Haegsche en Delfsche Trekvaart, by abuis, in de Lyste van de recognitien van de Beampten, waren geomitteert, de zelve Bedieningen daer onder meede behooren begreepen te worden; is vervolgens het Rentmeesterschap van het gesalyde Begynen Hof gesteldt op eene recognitie van tachtig gulden, en zes gulden Armengeld.

Het Rentmeesterschap van het Hofje van Broukhoven, op honderd gulden; en zeven gulden tien stuivers armen geld.

En het Commissoriaat van den Hofweg aan de Haagsche en Delfsche Trekvaart op

op twee honderd gulden; en vyftien gulden armen geld, welke by voorvallende vacature en aanftellinge zullen moeten voldaen werden.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 342. & seq.

VRYHEID OM LYF- EN LOSRENTEN TEN LASTE VAN DE STAD TE VERKOOPEN.

Hertog Willem belooft die van Leyden, nevens andere Steden, fchaadeloos te houden van de gelden voor hem opgenomen, den 21 November 1405.

Groot Gharterboek IV. Deel pag. 29.

Hertog Willem verbindt eenige goederen ter betaalinge van de verkochte Lyfrenten, den 31. May 1407.

Groot Gharterboek IV. Deel pag. 68.

Diergelyke erkentenis van den Hertog wegens Lyfrenten door die van Leyden verkogt, den 3. November 1408.

Groot Charterboek IV. Deel pag. 114.

Hertog Willem erkent dat de Lyfrenten door de Stad Leyden, met zynen wille, en tot zynen, en der Stede oorbaar verkogt zyn, den 25. July 1413.

Groot Charterboek IV. Deel pag. 242.

Copie van de Lyfrentebrieven door de Stad Leyden verkocht, door Hertog Albert bekrachtigt.

Den 26. May 1402.

Scout, Scepenen en Rade der Stad Leiden, doen cond allen luyden, dat wy by rade, en confent van der gemeenre Vroedfchap der Stede voorfchreeven vercoft hebben A, en fchuldich fyn, alfoo lange als hy leeft, en B, fyn wyf, alfoo lange als fy leeft, XII. Engelfche Nobels 's jaers, goed van goude, van munte, en fwaer genoech van gewichte, te betalen alle jaer op St. Bonifacius dach, in Holland, daer die rechte ontfanger woonachtich weefen fal, buyten fynen coft, ende waer dat faecke, dat die rechte ontfanger, van node wegen, dat God verbieden moet, of van genoechten luftede, buyten den paelen van Holland te woonen, foo foudmen deefe renten vry en commerloos leveren in eenre Stede, gelegen binnen tien mylen na den uytkant der paelen van Hollandt, daer 't den ontfanger beft genoechde, buyten fynen coft. Ende tot wat tyden A. en B. fyn wyff, beide aflyvich geworden fyn, foo felmen des leften dooden erfnaemen voldoen, en betalen defe renten voorfchreven, na den beloop van der tyd, in der jaere als hy geleeft heeft. Ende defe voorfchreve renten hebben wy Scout, Scepene en Rade der Stede voorfchreven, van der Stede wegen verfeeckert, gelooft en bewyft te verfien aen alle goede, als die Stede van Leiden heeft, ende gebraecke daer iet aen, dat foude die houder des briefs verhaelen aen een yegelyck onfen poor-

poorter (1), of ſyn goede, waer die gelegen ſyn, of bevinden mach, 't ſy binnen der Palen van Holland, of daer buyten. Voort ſoo gelooven wy Scout, Scepenen en Rade voorſchreven van der Stede wege, waer dat ſaecke, dat iet verſuymt worde in der betalinge der renten voorſchreven, na den voorwaerden voorſchreven op elcken termyn voorſchreven, ſoo ſal die ontfanger der rente voorſchreven, moogen verteeren, elcke weecke, eenen halven Nobel, der munte voorſchreven, totter tyt toe, dat deeſe voorſchreve renten en leeſtenghe (2) volcomelyck, en wel betaelt ſyn, alſoo lange als A. en B. ſyn wyf, harer eenich leeft. Ende alle deſe voorſchreven gelooften en voorwaerden gelooven wy Scout, Scepene, ende Rade van der Stede wegen voornoemt, voor ons en onſe nakomelingen mede poorteren, wel te houden en te voldoen, en ons des niet te verweeren mit eenigen recht of vertreck, 't ſy geeſtelyck, of waerlyck, tot wat tyden die houder des briefs, by des ontfangers wille, genoecht arreſteringh recht te vorderen en te hantieren op deſe voorſchreve voorwaerden. Ende wy Scout, Scepenen, en Rade voorſchreven, lyen ons van der Stede wegen voorſchreven, wel voldaen en betaelt van A. en B. tachtich nobelen der munte voorſchreven, na dien dat die coop en voorwaerden gegaen ſyn. Voort ſyn 't voorwaerden, dat men van der Stede wege voorſchreven, deſe voornoemde Lyfrenten vryen, en loſſenen mach, tot wat tyden men wil, mit tachtich Engelſche Noblen in hooftgelde, en mit ſulcken renten als daer af verſcheenen ſyn na den loop van den jare, en mit ſulcke leeſtingen, als daer op verſuymt mach worden, ende immer dit te betaelen, daer den rechten ontfanger genoechlyck, en woonachtich weſen ſal, na den voorwaerden voorſchreven. Ende om der meere ſeeckerheden en veſtenes wille aller deeſer gelooften en voorwaerden voorſchreven, ſoo hebben wy Scout, Scepene, en Raden der Stede voorſchreven gebeden onſen lieven geduchten Heere van Holland, en onſen lieven geduchten Heere van Ooſtervant, dat ſy alle deeſe voorſchreve gelooften en voorwaerden mit ons conſenteeren willen, en over ons en over onſe goede, mede poorteren, en haere goede confirmeren willen.

Gegeven in 't jaer ons Heeren duyſend vier hondert twee, op den ſeſentwintich dach May.

(1) *Of* onſer poorteren. (2) *Of* Leiſtinge.

Dees Brief was met de volgende beveſtiging van Hertog Albert, en van zynen Zoon, doorſtooken.

Aelbrecht, by Gods genade, Palensgrave opten Ryn, Hertoge in Beyeren, Grave van Henegouwen, van Holland, van Seeland, en Heeren van Vriesland: Willem van Beyeren, van Henegouwen, en van Holland, by der genaden Gods, Grave van Ooſtervandt, doen cond allen luyden, dat wy om bede wille, onſen lieven en getrouwen Schout, Scepene, en Raed onſer Stede van Leiden geconſenteert hebben, en conſenteeren, geconfirmeert hebben, en confirmeren alſulcke coop van Lyfrenten, als A. en B. ſyn Wyf gecoght hebben jegens onſer Stede van Leiden, als van XII. Nobel 's jaers, in alrematen, als die brief daer of inhout, daer onſe jegenwoordige brief doorſteecken is, ende wy gelooven voor ons, ende onſe nakomelingen den voorſchreven koop van den Lyfrenten A. en B. wel te houden, in alre manieren, als die brief inhout en begrypt. In kenniſſe der waerheden &c. op den datum voorſchreve.

In der manieren, ſoo als voorſchreven ſtaet, ſoo heeft elck daer een brief of mitter Stede groote ſegel beſegelt, en daer door geſteecken een transfix, beſegelt mit ons Heeren ſegel van Holland, en ons Heeren ſegel van Ooſtervant, in der manieren voorſz.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 186. *en* 187.

Do

De Hertog geeft den Burgermeesteren van Leyden vryheid, om de Stad uit de schulden te redden, Lyfrenten te verkoopen tot vier hondert nobelen 'sjaars, en bevestigt andere verkofte Lyfrenten tot twee honderd nobelen 'sjaars toe.

Den 8. *Augusti* 1428.

Philips &c. doen cond allen luden, want die goede Stede van Leyden ons oitmoedelic getoont, ende te kennen gegeven hebben, dat die selve Stede om des oirloichs wille, dat gestaen heeft tusschen ons, ende onser liever gemindér nichten Vrou Jacob, Hertoginne in Beyeren &c. in groten laste, ende zwaren sculden gecomen is, die welke sy hem niet en vermeten noch en konnen vervallen als sy seggen, ten sy dat sy opter Stede voirscreven een deel Lyfrenten mochten vercopen: So hebben wy om hoir oetmoedichs vervolchs wille, ende op dat die Stede voirsz. daer mede gevriet, ende wt horen laste comen moge, ende hoire cooplude te bet varen mogen om hoire comanscip te hantieren, onser Burgermeesteren aldaer van der selver Steden wegen geoirloift ende geconsenteert, oirloven ende consenteren mit desen brieve, dat sy op dese tyt also veel Lyfrenten sullen mogen vercopen opter Stede van Leyden voirscreven, als hem behoeflic syn sall: te weten, an Lyfrenten tot vierhondert noblen 'sjaers toe, of dair onder, om dair mede te betalen, ende te vervallen sulke sculden als sy nu ter tyt sculdich ende t'achter syn, so dat sy hem dair mede vryen ende ontlasten mogen van den sculden voirscreven.

Voort so hebben wy geconfirmeert, ende gevesticht, confirmeren ende vestigen mit desen brieven sulke Lyfrenten, te weten, tot tweehondert noblen 'sjaers toe, of daer beneden, als die Stede voirsz. vercoft mogen hebben binnen der tyt, dat wy die Lande van Hollant, ende van Zeelant in onsen handen gehat hebben, so dat daer om die brieve, die die Stede voirsz. van den voirsz. renten gegeven heeft tot twehondert nobele 'sjaers toe, als voirscreven is, van sulker weerde, ende macht syn sullen gelyck of wy die rechte voirt beloeft ende geconsenteert hadden ten dage als die vercoft worden, sonder argelist. In oirconde &c.

Gegeven tot Leyden opten achten dach in Augusto, anno XXVIII.

Memoriale 1427–1428. *Bourgoigne Cas N. pag.* 39.

De Hertog van Bourgonje vergunt aan die van Leyden, om 't verval der Lakenneeringe, de duurte van Levensmiddelen, sterfte, den oorlog enz. driehonderd schilden Lyfrenten 'sjaars te verkoopen.

Den 20. *January* 1439. *en* 1440.

Philips, by der gratie Gods, Hertoghe van Borgogne, van Lothryck, vaan Brabant, en van Lumburch, Grave van Vlaenderen, van Artoys, van Borgogne Palatyn, van Henegouwe, van Holland, van Seeland, en van Namen, Marckgrave des Heiligen Rycks, Heere van Vriesland, van Salins, en van Mechelen, doen condt allen luyden, dat onse goede Stede van Leiden onsen getrouwen Rade gecommitteert ter saecke onser Landen van Holland, ootmoedelyck te kennen gegeven en onderwyst hebben, hoe dat sy, overmits den oorloge, dat een wyle tyds geweest heeft, tusschen ons, en den Engelsen, daerom dat sy uyt Calais, noch uyt Engeland geen wolle en hebben konnen gekrygen, haere neeringe van de Draperie, daer op onse voorschreve Stede altemael staet, ende gefondeert is, seer grootelycks verastert heeft geweest, waer by haer gemeinte veel hebben moeten ruymen in andere Steden en Landen om haer brood te winnen, soo dat, overmits oock om der grooter dier tyd van koorne, die twee jaer lanck in onser voorschreve Stede en Landen geweest is, en oock om der grooter sterfte wil, haer

haer excysen, daer mede sy ons plegen te betaelen haer aendeel van onser bede, en die Lyfpensien ten lasten van onser voorschreve Stede plegen te vervallen, soo luttel gegouden hebben, dese vier naeste jaeren geleden, dat sy soo grootelyks ten einde gekoomen syn, dat sy hem nergent mede weten te ontreiden, noch uyt den schulden te brengen, gemerckt dat sy nergent voor schulden van lyfpensien veylich, noch onbelet vaeren noch keeren en moogen, en dat sy daerom by onsen Gerecht, Vroetschap en Ryckdom van onse Stede voorschreven overdragen syn te verkoopen drie honderd Wilhelmus schilden 'sjaers aen lyfrenten, om haer voorschreve lasten mede te vervallen, indien dat wy onse consent daer toe doen willen, oetmoedelyck biddende aen onse voorschreve Rade, dat sy van onser wege, daer toe consent en oorlof geven willen, en waert onse Rade voorscreve metter waerheid wel onderwyst syn, dat onse Stede van Leyden belast syn in der manieren, als voorschreven staet, soo hebben [wy] tot haeren ootmoedigen vervolch, ende om onse voorschreve Stede van schulden ontlast te worden, en dat haer poorteren vry en onbelet vaeren moogen, om haer koopmanschap te doen, geoorloft, en geconsenteert, oorloven en consenteeren mit deesen brieve onsen Gerecht van onser Stede van Leyden, dat sy by Rade van der Vroedschap, en Ryckdom van onse voorschreve Stede, op dese tyd verkoopen moogen op onser Stede drie honderd Wilhelmus schilden t'sjaers lyfrenten, om nutschap en profyt van der voorschreve onser Stede, en wes sy daer in doen sullen, dat geloven wy te houden vast en van waerden mit deesen onsen brieven, daer wy des t'oorkonden, onse signet op hebben doen drucken in absentie van onsen segel, opten twintichsten dach in Januario, in 't jaer ons Heeren, duysend vierhonderd negenendertich, na den beloop van onsen Hoove.

By mynen Heere den Hertoghe, Grave van Holland,

Theodricus Boudyns Soon van Swieten.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 205.

De Hertog van Bourgonje vergunt die van Leyden Lyfrenten op een of twee Lyven te moogen verkoopen, enz.

Den 4. October 1445.

Philips &c. doen condt allen luyden, want onse Steden van Leyden, op dese tyt, tot onser bevele ende begheerte geleent ende verleit hebben voir onse gemeene Lande van Hollant, om dat te houden in rusten ende in vreden mit den Rycke van Engelant, om dair mede te voldoen die selve Engelsche van sulken gelde, als hem gebreĉt van der compositie ende dadinge die met hem gemaiĉt is, een grote somme ghelts, ende die van onsen gerechte van onser vorsz. Steden te kennen gegeven hebben, dat zy dese ghelde niet vervallen, noch betalen en moghen vuten excynsen ende goeden van onser vorsz. Stede, overmidts andere lastige saken, die sy te betalen hebben, ende dat hem van node is, dat sy dair om vercopen moeten een deel lyfrenten op onser selver Stede, versoeckende ende biddende om onse consent daer af te hebben een deel lyspencien te mogen vercopen op der selver onser Stede. So eis 't dat wy ter bede van onser Stede vorsz. geconsenteert ende geoirloeft hebben, consenteren ende oirloven mit desen brieve, der Gerechte van onser Stede van Leyde, dat zy op dese tyt vercopen mogen ter meester oirbaer an lyfrenten op onser Stede vorsz. op eenen of twee liven, als hem dat nutste sal duncken wesen toter somme toe van LII. Engelsche noblen t'sjaers, off die werde daer aff. Ende geloven die gene, die die vorsz. lyfrenten copen sullen, daer in te styden ende te stercken, als dat van rechts wegen behoren sal. In orconde &c.

Datum IIII. daghen in Oĉtobri, anno XLV.

Memoriale T. 1445–1453. cas N. pag. 32.

Schult-

Schultbrief van de Stad Leyden ten behoeve van Meester Willem Reyersz. gevestigd op de inkoomsten van der Stede Strykkerye; en byzondere verbintenissen ter betaalinge.

Den 21. Juny 1514.

Wy Schout, Burgermeesteren, Scepenen, ende Rade der Stede van Leyden, doen condt allen luyden, die desen brieff sullen sien off hoeren lezen; hoe dat onsen alre genadichsten Heere den Roomschen Keyser, ende onsen geboren erfachtigen Heere, Heer Kaerle, Eertshartoghe van Oestenrick, Prince van Spaengen, Grave van Hollandt &c. omme te vervallen die groote sculden ende after wesen, dair inne die voirsz. Stede geobligeert ende verbonden staet jegens veele ende diversche personen, dieselve Stede geoctroeyeert, geoirloft ende geconsenteert hebben omme tot eenen male, off tot meer stonden te mogen belasten, ende vercopen, op 't gemeen lichaem der voirsz. Stede, ter somme toe van twieduisent Rinsche gulden, ten pryse van veertich grooten Vlaems den gulden, jairlicxe erflicke renten, te lossen den penning sestien, off tot vier duysent der selver guldens jairlicxe lyfrenten, off beyde te samen erflicke losrenten, ende lyfrenten nae advenant, ende tot wairde ende extimacie van den voirsz. twie duysent guldens erflicke renten t' s jairs; mer niet dair en boven, noch vorder, soe als hem luyden dat best ende bequaem sal wesen, om haest tot penningen te geraken. Ende dat die selve Stede tot versekerhede des coepers der voirsz. renten sal mogen belasten, ypotekeren, verbinden ende in handen stellen alle der voirsz. Stede goeden, off enige van dien, hoedanich die syn, niet vuytgesondert, gelyck dat breder blyct by den selven brieve van octroye, wesende van der date den negen ende twintichsten dach van Julio, in 't jair ons Heeren duyst vyfhondert ende derthien. Soe is 't, dat wy vuyt crachte van den selven octroye, ende om die redenen wille voirsz. by raide consent ende goetduncken van der gemeenre Vroescap van der voirsz. Stede wegen vercoft hebben, Meester Willem Reyersz. synen erven ende nacomelingen, acht schelling vier penning groot Vlaems t' sjairs erflicke renten, te betalen alle jairs tot twie termynen, te weten, die een helft opten eenentwintichsten dach in Decembri, ende die ander helft opten een ende twintichsten dach in Junio, off vierthien dagen nae elcken termyn onbegrepen; ende soo voirt van termyne te termyne dair naestcomende, de voirsz. renten te betalen, duerende tot ewige dage. Welcke voirsz. renten wy den voirsz. Meester Willem versekert ende bewyst hebben, versekeren ende bewysen mits desen te versien, ende te verhalen an alsulcke penningen als dagelicx comen van der voirsz. Stede Stryckerye: des syn voirwairden, dat den ghenen, die de voirsz. Stede stelt ten ontfange van de voirsz. penningen, off den ghenen die de selve Stryckerye pachte, off huyerde, eenen behoirlicken eedt doen sal, dat hy alsulcke penningen van synen voirsz. ontfanck inhouden sal, tot behoeff van den voirsz. Meester Willem, synen erven, ende nacomelingen, ende dat die voirsz. ontfanger, pachter, off huyerman op elcken van den voirsz. termynen, ende in der manieren boven verhaelt, den voirsz. Meester Willem wel, ende doechdelick voldoen ende betalen sal, mits dair off nemende behoirlicke quytancie, die hy gehouden werdt over te leveren den Tresorieren der voirsz. Stede, dair hy als dan mede jegens der voirsz. Stede van de voirsz. penningen ontlast sal wesen. Ende want wy ymmers willen procederen ter goeder trouwen, tot betalinge van de voirsz. renten; Soe hebben den Schout mitten achte Scepenen, by raide ende goetduncken van der gemeenre Vroescepe, eendrachtelicken gekuert, dat van nu voirtan den ontfanger van der voirsz. Stryckerye, lieflicken ten heyligen zweren sal, die voirsz. renten, inder manieren boven verclaert, wel ende getronwelicken te betalen; ende alsoe dycke ende menichwerve als by den Gerechte een ander ontfanger in den voirsz. ontfanck gestelt wordt, ofte dat een ander pachter, ofte huyerman in den voirsz. ontfanck quame, die sal terstondt, ende eer hy den voirsz. ontfanck anvaerden sal, eenen gelicken eedt doen, end soe salment voirt an hantieren, ter tyt toe, dat die voirsz. Stede die voirsz. renten geloft sal hebben. Syn oick voirwairden, ende is wel voirsproken, dat indien yemant van den ghenen die der voirsz. Stryckeryen ontfanget, in gebreke ware, die voirsz. renten te betalen, dat als dan den Schout, ende Scepenen, inder tyt wesende, ge-

gehouden fullen wefen den felven ontfanger dair toe te conftringieren ende bedwingen mit alle behoirlicke conftrinctien ende bedwangen, na den rechten ende couftumen van der voirfz. Stede binnen den voirfz. tyt van vierthien dagen, nae elcken termyn fonder langer vertreck. Ende indien die Schout ende Scepenen des niet en deden, ende den voirfz. ontfanger in gebreke ware van der voirfz. betalinge, dat alsdan die Wairdeyns van onfer voirfz. Stede binnen achte dagen, nae dat fy dair toe verfocht fyn, gheenrehande lakenen an den ramen, opter paertfen, noch anderfins waerderen, paertfen, noch oirdelen en fullen; mer dair mede cefferen ende op houden ter tyt toe, dat den voirfz. ontfanger die voirfz. renten betaelt fal hebben. 't Welck oick die Wairdeyns, die nu fyn, ende naemaels wefen fullen, in 't annemen van hoirluyder officie, alfoe beloven, ende fweren fullen te doen, gelyck voeren gefpecificieert ftaet. Voirt fyn 't voirwairden, dat die voirfz. Meefter Willem, fynen erven ende nacomelingen, defe voirfz. renten fullen mogen transporteren, alieneren, wechgeven, off vervreemden, wien dat hem belieft, hy fy van binnen, off van buyten der voirfz. Stede, fonder dat die voirfz. Stede dair an hebben, of behouden fal enigen voircoep. Ende oft alfoe geviel, dat alft, off God wil niet en fal, dat die voirfz. renten niet betaelt en worden op die voirfz. termynen, off binnen vierthien dagen dair nae gelyck voirfz. ftaet: Soe verlyen wy, geloven, ende verbinden ons allen gefamender handt, ende elcken byfonder onfe lyven, ende alle onfe goede, alle onfe nacomelingen, ende hoeren goeden, roerende ende onroerende, die wy nu hebben, ende naemaels vercrygen fullen, wair, ende wair, an die gelegen fyn, voir allen rechteren, geeftelyck ende wairlick te nemen, te toeven, ende te arrefteren, om ons alfoe te dwingen defe voirfz. renten ende voirwairden, wel ende getrouwelicken te voldoen. Ende hier toe foe renunchieren wy, ende vertyen voir ons, ende voir alle onfe nacomelingen van allen hulpen van previlegien, gracien, lettren, ende hulpe van rechten, beyde geeftelick ende wairlick. Voirt foe renunchieren wy, ende vertyen van allen anderen exceptien, cavillacien, off nyeuwe vonden, hoemen die dencken, peyfen, off vifieren foude mogen, belovende ons niet te behelpen mit brieven van rellevementen, ftaten, respiten, octroeyen, aetarminacien, off gracien, hoe die genoemt mogen wefen, die ons, onfe nacomelingen, off der Stede te baten foude mogen comen in eniger manieren; noch oick dat wy die felve renten fullen reduceren, off doen reduceren van de penning feftien tot den penning achtien, off anders, mer fullen die laten ftaen fonder te veranderen, mit fulcke condicie ende voirwairden, dat wy die voirfz. renten fullen mogen loffen tot onfer belieften, den penning mit feftien gelycke penningen in hooftgelde, ende mit fulcke verfchenen renten, als na den beloepe des tyts verfchenen fullen weefen, als die loffinge gefchiet. Ende want wy vaft, geftade, ende van goeder wairden houden willen alle 't ghene dat voirfz. is. Soe hebben wi in kenniffe der wairheyt defen brieff befegelt mitter Stede grooten fegele van Leyden vuythangende.

Gegeven in 't jair ons Heeren duyfent vyfhondert ende vierthien, opten een ende twintichften dach in Junio.

Uit den Oorfpronglyken Perkamenten Brief.

NB. In des Thefauriers rekening van 't jaar 1578. vind' ik van dit, my onbekende, recht van de Strykerye, het volgende op pag. 21.

't Recht van de Stryckerye mette penninxkens opter paertze, is in November 1578. openbaerlicker opgeveilt.

Pieter Colyn, Elyaszoonsz. als van wegen dezer Stede gecolleceerd hebbende, 't recht van de Stryckerye mette penningskens, op der zelver Stede Paertze, die fomme van elff ponden, van XL. grooten, ende eene denier obulus.

Octroy aan die van Leyden, verleend door Koning Philips, om geld op Lyfrenten te ligten tot het koopen van graanen, ter somme van achtien duisend gulden.

Den 26. October 1565.

Philips, by der gratie Goidts, Coninck van Castillien, van Leon, van Arragon, Navarre, van Napels, van Sicilien, van Majorque, van Sardinien, van den Eylanden Indien, ende vasten Lande der Zee Occeane, Eertshertoghe van Oostenryck, Hertoge van Bourgoingnen, van Lothier, van Brabant, van Lemborch, van Luxemborch, Gelre, ende van Milaenen, Grave van Habsborch, van Vlaenderen, van Arthoys, van Bourgoingne Palsgrave, ende van Henegouwe, van Hollandt, van Zeelandt, van Naemen, ende Zutphen, Prince van Zwave, Marcgrave des heylicx Rycx, Heere van Vrieslandt, van Salins, ende van Mechelen, van de Stadt, Steden, ende Landen van Overysel, ende Groeningen, ende Dominateur in Asye ende Affrique: Allen den genen die desen jegenwoordigen sullen sien, saluyt. Wy hebben ontfangen die ootmoedige supplicatie van onse welbeminde, die Burgermeesters ende Regierders van onser Stede van Leyden, inhoudende, hoe dat de voorschreven Stede meest consteerde, ende de principaele neeringhe van de ingeseten der selver altyts geweest zoude zyn van draperye, ende 't reeden van een zeekere soorte van Laeckenen op te fryse, ende dat van de Engelsch wolle, tot exercitie van welcker neringhe van nooden zoude zyn, ende geëmployeert worden veele menschen van soberen ende cleyne conditye, als wevers, volders, spinsters, kamsters, end diergelycke, daer aen hangende, de welcke oock op heure gewoonlyck werck, dat al binnen den huyse, ende onder droogen dake wordt gedaen, sulcx zoude zyn gestelt, dat cesserende de selve neringe van de draperye, zy lieden voor de hant egeen ander middel en zouden hebben om haer costen te gewinnen, ende mitsdien de voorschreven Stede in zulcken gevalle met meerder menichte van schaemelen, ende armen menschen belast is, dan eenige van den anderen omliggende Steden, in onsen Landen van Hollandt, 't is nu zoo, dat mits d'abstinentie voor eenigen tyt van de negociatie metten Engelschen, ende overmits d' Engelsche heure wolle, ende vellen als in cleynder quantiteyt overgebrocht tot zeer hoogen pryse hebben gedreven gehadt, de voorschreven neeringhe binnen der selve Stede desen jaere by nae stille gestaen soude hebben, ende een groot deel vermindert zy, waer deur vele schamelen van heure gewoonlyck gewin, ende by leven zouden zyn gefrustreert, ende boven dien deur den voorleden langen harden winter, ende grooten dueren tyt daer op gevolcht, vele meer tot armoede gecomen zyn, sulcx dat de suppllianten met allen den thiensten penninck, die als nu jegenwoordelyck over onsen voorsz. Lande van Hollandt wordt gecollecteert, qualyck sullen kunnen innen; maer daerenboven genootsaeckt zyn den armen gemeenten aldaer te doen assistentie by distributie coren, eenige by rechter aelmisse, ende andere tot zekere minder prys dan die merckt [Godt betert] alsnu zy al naer exigentie, ende gelegentheyt van den persoonen, omme also te precaveren, allen periculen van oproer, daermede de selve Stede met eenige obmurmuratie, hoe wel by onbekende auteurs, alreede scheen gedreycht te worden; ende daertoe oock dez honger ende benaudtheyt vele, ende besunder Volders, ende Wevers lichtelyck souden bewegen; ende oock omme bydesen de neringe van de draperye noch eensdeels te conserveren, zoo anders by der depopulatie, ende verloopen van vele armen menschen daer toe dienende, ende noodich zyn te vergaen, ende de voorschreven Stede ontrocken te worden. Ende nae dat alsulcx eerst by den gemeynen Gerechte, ende Vroetschappe der selver onser Stede geresolveert zoude zyn geweest, ende daer naer henlieden Supplianten zeer scherpelyck van onsen wegen by missive van die van onsen Rade in Hollandt bevolen, behoorlyck provisie van cooren, ofte graenen te doene, verstaende de voorschreven van de Gerechte ende Vroetschappe, alzoo vuyten thesaurie van de Stede, mits d' ordinarise lasten van renten, beden, ende anders geene penningen, oft zeer weynich, daer toe souden mogen worden gestrekt dat de penningen daer toe gerequireert metter minste quetsinge van de Stede gevonden zouden worden by vercoopingen van renten, als losrenten, den penninck zestien, ende lyffrenten op een lyff, den

 pen-

penninck acht, ende op twee lyven den penninck thien, fulcx als by onfen confente eertyts wel geufeert zoude geweeft [zyn]. Soo hebben zy luyden Supplianten in alder diligentie om allen inconvenienten te obvieren, zeker quantiteyt van coren tot Amfterdam gecocht met ghereeden gelde opter Stede gelooft gefurneert: maer bevinden zy lieden Supplianten, by advys van den voorfchreven Gerechte ende Vroetfchappe, mits der menichte van armen, ende foberen geftelteniffe van den yngefetenen aldaer, voor heurlieder provifie van noode te hebben, ten minften tweehondert laften rogge, d' welcke wel gedragen zoude, mits die jegenwoordige dierte van de greynen, tot ter fomme van ontrent achtienduyfent gulden van twintich ftuvers ftuck, boven allen oncoften, zoo en zouden zy lieden fupplianten de voorfchreven Stede nyet geerne met ter felver fomme belaften, noch daer voor tot lafte van der felver derven verfegelen, zonder onfen octroy ende confente, ons wederomme ootmoedelyck verfoeckende, dat ons gelieffve henlieden te confenteren, ende octroyeren van wegen ende tot lafte derfelver Stede, te mogen vercoopen losrenten, den penninck zeftiene, ofte lyfrenten, op een lyff, den penninck acht, ende op twee lyfven, den penninck thiene, zulcx als zy luyden Supplianten bevinden fullen ten meeften oorbaer van der felver Stede te dienen, ende dat totter hooft fomme van de voorfchreven achthien duyfent guldenen eens, wel verftaende, alfoo de felve Stede met vele, ende verfcheyden losrenthen, ende tot ongelyck meerder fomme van voorleden tyden noch belaft zynde, dat de felve penningen eenichfins van de felven coren wederomme commende, voor zoo vele die mogen ftrecken, geconverteert fullen worden in afflosfinge, ende affquytinge der felver renten met aggreatie, ende approbatie van de vercoopinge van renten, by hem fupplianten, by advys van den voorfchreven Gerechte ende Vroetfchappe, mits der nootlyckheyt van de zaecken, zedert den feften Septembris leftleden gedaen, die mitsdien in de voorfz. hooftfomme mede zouden blyven gecomprehendeert, ende hen Supplianten hierop te willen doen expedieren, onfe opene briefven van Octroye in behoorlycke forme. Doen te wetene, dat wy aengemerckt des voorfz. is, hebben den voorfz. van Leyden, geneycht wefende ter bede der felver, by rypelycke deliberatie van Rade, ende by advyfe van onfe zeer lieve ende beminde Zuftere, die Hertoginne van Parme ende Plaifance &c., voor ons Regente, ende Gouvernante van onfen Landen van herwaerts over geoctroyeert, geconfenteert, ende geaccordeert, octroyeren, confenteren, ende accorderen, haerlieder gevende macht, oorloff, auctoriteyt, ende licentie uyt zonderlinger gracie mits defen, dat fy tot lafte van onfer voorfchreven Stede van Leyden, burgers, innewoonders, ende gemeynte der felver, zullen mogen vercoopen ende lichten tot losrenthen den penninck zeftien, lyfrenten op een lyff, den penninck acht, ende op twee lyfven, den penninck thiene, totter hooftfomme toe van achtien duyfent guldenen, van twintich ftuvers ftuck den gulden gerekent, ende den Coopers tot heurer verfekertheyt geven briefven van conftitutien van rente, in goede ende behoorlycke forme, omme by den felven Supplianten de voorfchreven hooftfomme van achthien duyfent gulden geëmployeert, ende beftaet te worden in coope van coren, ten meeften oorbaere ende profyte van der voorfchreven Stede, als mogelyck zal wefen te doene, daerinne gecomprehendeert de vercoopinge van de voorfchreven renten, gedaen by hen Supplianten, by advyfe van den voorfchreven Gerechte ende Vroetfchappe, zedert den leften dach van September leftleden, wel verftaende nochtans, dat zoo wanneer de voorfz. Supplianten totten felven renten gelicht fullen hebben tot ter fomme toe van twelf duyfent guldenen, van den pryfe als boven, zy lieden en fullen nyet mogen procederen, noch voortgaen totter voorfchreven lichtinge fonder al voren daer van geadverteert te hebben onfe voorfchreven Suftere, die Hertoginne Regente, van haeren vuyterlyckeren noodt, die zy fullen hebben van meerder ende grooter fomme op te nemen, ende oock, dat de voorfchreven Supplianten gehouden zullen zyn de felve lichtinge van de voorfchreven penningen te doene metter meefter discretie als zy fullen konnen, daerinne uferende voorts ende gebruyckende ten menagierlicxften, ende proffytelicxften als haer mogelyck wefen fal, waer van fy gehouden worden rekeninge te doene binnen eenen jaere, naer datum van defen, in onfe reckencameren in Hollandt, ende aldaer doen blycken van den employ van de voorfchreven penningen tot aflosfinge, ende affquytinge van de voorfchreven renten, zoo verre als de voorfz. penningen gecommen van de vercoopinge van de graenen, by heurlieden gecocht, fullen hebben mogen beftrecken, afgetrocken ende gedefalqueert alle redelycken coften, ende daer-

daerenboven, dat de voorsz. Suppliantes noch sullen gehouden zyn over te zeynden, ende exhiberen in onse voorschreven reckenkamere in Hollandt, desen jegenwoordigen onsen briefve, om aldaer geregistreert te worden naer de gewonelycke maniere van doene. Ontbieden daeromme, ende bevelen onsen lieven ende getrouwen die Hoofde President, ende Luyden van onsen secreten, ende grooten Rade, President, ende Luyden van onser reeckenkamer in Hollandt voorsz. den Bailliu van Leyden, ende allen anderen onsen Justicieren, Officieren, ende onderfaten, dien dit aengaen sal, dat zy van desen onsen tegenwoordigen Octroy ende Consente, ende auctorisatie, mits den lasten, conditien, ende in der vuegen ende manieren als voorschreven is, zy doen laeten, ende gedoogen den voorschreven van Leyden, vredelyck, paeyselyck, ende volcomelyck genyeten ende gebruycken, zonder haer hierinne te doene, oft te laten geschieden eenich hinder, stoot, oft letsel ter contrarien, want ons alsoo gelieft. In tuichnis der waerheyt hebben wy onsen segel hier aen doen hangen.

Gegeven in onser Stadt van Brussel, den zesentwintichsten dach van de maent van October, in 't jaer ons Heeren duysent vyffhondert ende vyfentsestich, van onsen Rycken, te wetene: van Spaingnen, Sicilien, &c. thienste, ende van Naples twelffte.

Opte plycke stont:

By den Coninck.

Ende was onderteyckent:

J. van der Aa.

Ende was besegelt mit een root wasse zegel, uythangende aen eenen dobbelen franchynen staert.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 337. *tot* 340.

VAN DEN BURG TE LEYDEN.

De Burggraaf van Leyden bekent de erven omtrent den Burg verkogt te hebben, en van de zelven betaalt te zyn. Den 5. January 1360.

Groot Charterboek III. Deel pag. 117.

De Schout en Schepenen van Leyden, moogen keuren maaken in en aan de Hoffsteden van den Burg, aan Plaaten, Straaten en Wateringe, enz. Den 19. Maart 1403.

Door Hertog Albert, ten zelven dage beveftigd.

Groot Charterboek III. Deel pag. 777.

De Graaf geeft derdalf morgen lands, naast den Burg te Leyden gelegen, dat een Leen was, aan twee gebroeders in eigendom.

In het Jaar 1294.

Wy Florens, Grave van Hollant, van Zelant, ende Here van Vrieslant, maken cont alle den ghenen die desen brief sullen sien, of horen lesen, dat wi hebben ghegheven Rutghere den Scomakere, ende Kerstanse sinen broder, derdalf morghens Lants in eghindoem, die ligghen alrenast der Burch van Leiden, ende dat vorseide Lant hevet Daniel van den Warde quite ghescbouden, als dat hy 't helt van ons te lene.

Ghegheven alsmen scrivet vire ende neghentic.

NB. Hier van hebbe ic de originale onder my.
Dit es den gront tusschen de Burchgraft ende Pancraes Kercgraft, beyden te dezer tyden gelegen hebbende uyten ouden Ryn in den nieuwen, breet zynde omtrent XIX. roeden; ende lang omtrent LXXIX. roeden.

Uit de aantekening van den Secretaris,

J. van Hout.

Privilegiebvek der Stad Leyden, No. 50. *pag.* 3.

Verdrag van die aan den Burg te Leyden gehuist zyn, met den Rentmeester van den Huize van Wassenaar, door bemiddeling van Burgermeesteren gemaakt.

Den 6. May 1594.

Alzoo de Rentmeester, ende andere van den Rade van den huyse van Wassenaer ter ooren gecomen was, dat veele van de inwoonende Burgeren der Stadt Leyden, wyens huysen responderen, ende aenpalende zyn aen den Burch aldaer, hem dagelycx hoe langer hoe meer vervoorderen veele lichten, open veynsteren, jae mede open deuren te stellen; responderende opten voorscreven Burch, tot grooten onvrydom ende naerdele van den selven des Heeren Burch, ooc directelyck contrarie die brieven van den vuytgeve van alle de zelve erven, by wylen Heere Dirc van Wassenaer, Burchgrave van Leyden, opden Derthien avont, anno XIII^C^. tzestich; aen diversche burgeren aldaer gedaen, naer breeder vuytwysen der selver brieven; tot welcken eynde, de zelve Rentmeester metten Advocaet van den huyse van Wassenaer, opten XII^den^. Martii anno XV^C^. vier ende tnegentich, hem ter voorscrever plaetse gevonden hadden, ende naer inspectie op te voornoemde gebreecken, oyc ter presentie van Laurens Symonszoon, voorgaende, ende Dirc Vinc jegenwoordige Pachters van den voorscreven Burch genomen hadden, zulcx als vooren in grooter menichte, ende tot diversche plaetssen, by oculaer inspectie bevonden, verbael daer of gemaeckt; ende die Burgermeesteren der Stadt Leyden aengegeven, ten eynde syluyden, zoo van des Heeren gerechticheyt, als van de voorsz. faulten onderrecht zynde, den voornoemden Rentmeester solden willen assisteren heurluyden burgeren, haere voorsz. gebreecken, in prejuditie van den Heere, ende den uytgeven als vooren gecommitteert remonstreren, ende die by alle behoorlycke wegen, zoo veele in hun was repareren. Waer toe, zoo die Burgermeesteren voornoemt, alle mogelycke behulp ende assistentie by haerluyder intercessie, ter liefden van den huyse van Wassenaer liberalycken presenteerden, omme mit genouge ende ten minsten quetse, alle de zelve querellen wech te nemen. Soo zyn den zesten Meye daer aen volgende, by ons Jacob de Jonge, ende Meester Cornelis de Jonge, Rentmeester ende

ende Advocaet van den huyse van Wassenaer ; ten overstaen ende bywesen van Meester Franck Duyc, Claes Willemszoon van Warmondt, Pieter Oom Pieterszoon, ende Claes Adriaenszoon, alle vier Burgermeesteren der Stadt Leyden, gecompareert geweest op 't Stadthuys, aldaer eenige van de Burgeren, aen den Burch voorscreven, met haere huysen comende ende palende, als namentlycken, Dirc Dircxzoon Stien, brouwer, Jan Paedts, Dirc Janszoon, Capiteyn, Bruyn, de schipper, Jan Jacobszoon van Dam, Jan Dircxzoon, backer, zoo voor hem zelven, als uyten naeme van Engel Claeszoon, Pieter van Hensen, Cornelis Willemsz. botercooper, Thyman Meeszoon, van wegen den Bock van Amsterdam; de Weduwe van Jan Jansz. Schulenburgh, de Huysvrouwe van Willem Jacobszoon, van wegen haeren Man Huych Kit, die Weduwe van Heynzoon, schuytvoerder; die Huysvrouwe van Jacob Heynricxzoon Coppen, die Weduwe van Ruth Dircxzoon, ende Jan Dircxzoon, timmerman: Naer dat syluyden, by Pieter Janszoon, Bode van Leyden mette roede, ter begeerte van den voorscreven Rentmeester, den naest lesten, ende lesten Aprilis, daer te vooren, daer toe geinsinueert waren, met inthimatie, volgende de relatie van den zelven Bode. Ende es by minnlycke toelaetinge precario, onvermindert ende zonder prejuditie van de brieven van vuytgheve, in dat als vooren, ende tot kenlyck wederseggen van den Heere van Wassenaer, inder tyt, by tusschen spraecke van de Burgermeesteren voornoemt, om diversche respecten geconsenteert, den voorgenoemden burgeren comparanten, ende alle d'ander; aengeërfden, die hem hier mede conform sullen willen maecken, dat zyluyden heure lichten ende veynsteren, hooch ende laech, boven ende beneden staende, ende opden Burch voornoemt respondederende, sullen mogen houden staende; mits de zelve verseeckerende mit goede ysere gaerden, sulcx dat daer niemant deuren zal mogen: des sullen zyluyden, alle heure deuren contrarie de voorscreven brieven van vuytgevene, geopent mitten eersten, immers ten lancxsten binnen een maent mit een halve steen dick, wederomme toeleggen, ende dicht maecken, gelyc zy mede gehouden zullen zyn haer voorscreven lichten ende veynsteren, hooch ende laech, boven ende beneden staende, ende op ten Burch, als vooren, responderende, binnen gelycke tyt, mit goede ysere gaerden te doen verseeckeren, als vooren, sonder nochtans middelre tyt den vuytganck opten Burch te gebruycken: alle op peynen, ende by gebreecke van 't gunt voorscreven is, dat die defaillanten van dyen datelycken vervallen zullen syn van dese gratie, ende minlycke toelaetinge voorscreven.

Aldus gedaen op 't Stadthuys der Stadt Leyden, den zesten Meye, anno XV^C. vier ende tnegentich, ter presentie ende ten overstaen van ons, Rentmeester, Advocaet, ende Burgermeesteren boven genoempt, ende onderteyckent by ons.

Ende was geteyckent:

J. de Jonge, C. de Jonge.

Lager stont:

Ten bevecle van Burgermeesteren.

Ende geteyckent:

J. van Hout.

Privilegieboek der Stad Leyden D. pag. 112. *en* 113.

Verdrach van den Koop van den Burg, 't Burggraafschap, het recht van de Gruite, en van de Markttol, enz. met Burgermeesteren der Stad Leyden aangegaan.

Den 17. *April* 1651.

Op huyden den XVII^{en}. dach van April, des jaers sestien hondert een ende vyftich, hebben Roeland du Rieu, Raet van den Coninck van Spangien over het quartier van Dornick, ende van Here Claude Lamorael, Prince van Linge, Tamblige, ende des heyligen Rycx, Marquis van Roubaix, ende Ville, Grave van Faulcquenberge, Here van Wassenaer &c. Ridder van der Ordre van den gulden Vliese, ende Generael van de Ruyterye van syne Majesteyt van Spangien; ende Mr. Adriaen van Stryen, mede Raet ende Advocaet van syne Excellentie, mitsgaders Daniel Franchoys Hagens, Here van Perwels, ende Collarts Wal, als speciale gemachtichde by procuratie, in dato den XIII^{en}. Maert van den voorsz. jare XVI^{C}. een en vyftich, van den hoochgemelten en hoochgebooren Heere Prince van Linge, vercocht ende vercopen by desen, aen Jan Pieters van der Marsche, Mourinch Cornelis van der Aa, Pieter Joostens Warmont, ende Cornelis Tawes Leensvelt, Burgemeesteren van de Stadt Leyden, als specialicken gelastet by de grote Vroetschappe van der selver Stadt; ende sulcx ten behouve van de voorsz. Stadt, ende de voornoemde Burgemeesters in de qualiteyt, ende ten behouve alsvoren, hebben gecocht het recht tot het Burchgraefschap van Leyden voornoemt, als mede den Burch mette huysinge daer op gebouwt, ende alle 't gene daerinne aert ende nagelvast is, nu bewoont by Pieter de Vrient, staende ende gelegen binnen der voorsz. Stadt Leyden, met alle sodanige hoochheden, gerechticheden, preëminentie, ende achterleenen, mitsgaders de verdere appendentien ende dependentien van dien; als hoochloffelycker memorye Prince Lamorael, Prince van Lingne, Grootvader van den jegenwoordige Here Prince van Lingne, alle de selve in syn leven gehadt ende beseten heeft, ende deselve begrepen syn in de brieven van investiture, daer over voor desen gepasseert. Noch daer beneffens de helft van het recht tot het gruyte ende hoppe gelde binnen Leyden, waer van de wederhelfte de Graeffelicheyt van Hollant is toebehorende, innegaende de collecte van 't selve gruytgelt den 1^{en}. Mey des jaers XVI^{C}. eenenvyftich. Item, den thol ende het recht van de Cruysmarckt in de voorsz. Stadt, als mede 't recht, 't welck hoochgemelte syne Excellentie soude mogen competeren tot de Buttinge aldaer, van twintich schellingen goet gelts 's jaers, indien, ende voor soo veel daer van ietwes soude connen werden geproffiteert, mitsgaders uyt de schote tot Soeterwoude, vier ponden goet gelts 's jaers, in sulcker vougen, als de voorsz. gerechticheden mede in de voorsz. brieven van investituren begrepen syn. Werdende alle de voorsz. partyen van goederen van de Graeffelicheyt van Hollant, te leene gehouden tot een goet ende ontsterffelycken erfleen, tot sodanige heergewaden ende hofrechten, als deselve schuldich syn. Waer vooren de Heeren coopers belooft hebben, sulx als sy beloven by desen, aen hoochgemelte syne Excellentie promptelicken, te vryen wisselgelde par casse te betalen binnen der Stadt van Antwerpen, tot haer eygen costen de somme van tseventich duysent guldens, volgens de evaluatie des hoochstgemelten Commis (1) aldaer. Des is geconditioneert, dat de opgemelte Heren Copers sullen gestandt doen het contract van huyre, met de voornoemde Pieter de Vrient, over de voorsz. Burcht, met de voorsz. huysinge gemaekt, ende den selven de resterende huyr jaren rustelick, ende vredelick sullen laeten uytgebruycken, volgens de huyrcedulle daer van met de voornoemden Pieter de Vrient, op den XX^{en}. February 1649. gemaeckt, mits proffiterende de huyrpenningen, die nae den XXII^{en}. Augusti toecomende, sullen comen te vervallen, ende dat de gemelte Heeren Coopers ter taxatie van lieden, hun des verstaende, sullen aennemen het nieuw getimmerte ende doolhof, by den voorsz. huyrder opden voorsz. Burch gestelt, ofte andersints gedoogen, dat de voorsz. huyrder sal vermogen alle 't selve amoveren, ende naer hem te nemen, soe als mede de Heeren Copers tot haeren laste syn nemende, sodanige recognitie, als

(1) *Of* Commissaris.

als ter saeke van den toeganck tot den voorsz. Burcht, tot noch toe jaerlicx is betaelt geweest, ofte ter selver oorsaecke in toecomende soude moeten betaelt werden. Insgelycx mede het proces tusschen hoochgemelte syne Excellentie ter eenre, ende de buren van den voorsz. Burcht ter andere syde; voor den Hove van Hollant gemoveert, ter saeke van de deuren ende lichten aen den selven Burcht responderende, alle breder gementioneert in den mandemente de Heeren Copers bekent. Sullen voorts de voorsz. Vercopers met den eersten doen extraheren wt de Leen registeren van Wassenaer; alle de voorsz. achterleenen, ende daer van aen de voornoemde Heren Copers overleveren pertinente specificatie; mitsgaders oock alle verdere brieven, Chaerteren, ende papieren, de voorsz. vercochte partyen van goederen concernerende: wel verstaende, indien eenige brieve, papieren, ofte charteren waren, die beneffens de voorsz. partyen van goederen noch concernerende andere Heerlickheden, ende goederen hoochgemelte syne Excellentie toecomende, dat de voornoemde vercopers van sodanige brieven niet anders gehouden sullen syn de Heeren Coopers te leveren, als copye authentycq van dien, alles tot haren eygen costen. Sullen mede de voornoemde vercopers in de voorsz. qualite, ofte een van henlieden, ingevolge van de voorsz. procuratie aen de voorsz. Heren Copers voor Stadthouder ende Leenmannen van Hollant, de voorsz. vercochte parthyen van goederen behoorlycken overdragen ende transporteren, mede tot coste van de voorsz. Heeren Coopers, sonder dat de voirsz. vercopers gehouden sullen syn in den XL^en. ofte andere penningen, ofte oncosten, hoe die genaemt souden mogen werden; die ter saeke van de voorsz. coop, overdrachten, schryven, ende zegelen van de brieven, met den gevolge ende aencleven van dien, sullen moeten betaelt werden, die alle mede gedragen sullen moeten werden by de voornoemde Heeren Copers alleen, als de vercopers bedongen hebbende contant, vry, ende suyver gelt van alles, niet ter werelt uytgesondert, te betalen als hier voren verhaelt is. Des hebben wederomme de voorsz. vercopers, in de voorsz. qualiteyt, belooft, soo als de selve belooven by desen, ten behoeve van de voornoemde Heeren Copers, voor alle naermaninge ende indemniteyt van voorgaende hypoteecquen opde voorsz. gecochte partyen van goederen, specialicken geconstitueert ter somme van vier ende twintich duysent guldens capitaels, mette verlopen ende onbetaelde interest van dien, off soo veel meer, als de selve bevonden sullen werden te belopen, binnen den tyt van drie weecken, in cas de voorsz. hypotheecquen, als dan niet en sullen wesen afgeloft voor Stadthouder ende Leenmannen voornoemt, specialicken mede tot cost ende lasten van de selve Heeren Copers te verbinden, ende hypotheecqueren de visscheryen van den Ryn, hoochgemelte syne Excellentie toebehorende. Ende voorts generalicken alle vordere goederen van hoochgemelte syne Excellentie, soo hier te Lande, als onder 't gebiedt van den hoochstgedachten Koningh van Spangien gelegen. Belovende voorts de voornoemde du Rieu, ende Hagens, dese contracte by hoochgemelte syne Excellentie, ende des selfs Gemalinne, binnen den tyt van drie weecken te laten approberen, ende dit alles onder verbant van de respective personen ende goederen van hoochgemelte syne Excellentie, ende Heeren Copers, in de voorsz. qualiteyt, tot bedwanck van alle rechten ende Rechteren, sonder arch ofte list.

Actum ten dage ende jare als boven. Ende ten oirconde van dien, syn hier van gemaect twee gelyck luydende contracten ten selven dage ondergeteeckent.

Ende was geteyckent:

R. du Rieu, Adr. van Stryen, D. Fr. Hagens, Jan Pieters van der Marsche, Mouringh van der Aa, P. J. Warmont, T. Leeusvelt.

Privilegiebock der Stad Leyden E. pag. 268. verso en 269.

Die van de Groote Vroedschap der Stad Leyden, keuren het verdrag over den Koop van den Burg gemaakt, goed, en bewilligen in het ligten van penningen tot de betaaling.

Den 18. *April* 1651.

De Burghemeesters doende rapport aen de Groote Vroetschappe van dese Stadt Leyden, verhalen in wat voughen eyntlick by hen met den Gecommitteerdens van den Heere Prince van Ligne, als Heer van Wassenaer, &c. den koop van den Burch, van de Gruten, Buttinghe, Marcktol, ende Schotgelt van Soeterwoude, metten gevolge ende aenkleven van dien, op gisteren is getroffen, ende gesloten, volgens het schriftelyck Contract, daer van gepasseert, ende alhier voorgelesen, om daer op te hooren het verstandt van de voorsz. Vroetschap, insonderheyt hoe de penningen, over den voorsz. Koop belooft, in 't geheel, off ten deele, sullen dienen gevonden te werden, ende off daer toe eenige lyffrenten tot laste van dese Stadt souden verkoft, ende geconstitueert werden, ende hoedanighe. Waer op die van de Vroetschappe voornoemt verklaren 't voorsz. Contract t'approberen, ende dien volgende oock toe te staen, dat de Kooppenningen, op behoorlicke quitantie van den voornoemden Gecommitteerdens van syne Excellentie sullen moghen werden getelt, vóór ende alleer d'acte van ratificatie, off approbatie van den hoochgemelten Heere Prince van Ligne sal wesen uytgebracht. Authoriserende den Burghemeesteren voornoemt, om tot voldoeninghe van den voorsz. Koop, te mogen tot laste van de voorsz. Stadt, op lyfrenten, tegen den penning twaelff, op een lyff lichten, soodanighen somme van penningen, als zyluyden geraden sullen vinden, mits daer inne eerst accommoderende, off gerievende den Burgeren ende Ingesetenen deser Stede, die eenige van de voorsz. lyffrenten sullen versoucken te koopen, alvooren eenige vremde, off buyten luyden daer toe plaets te vergunnen, ende dat Burghemeesters voornoemt, behoorlicke brieven van de voorsz. lyffrenten, ten laste, als vooren, sullen moghen verlyden. Consenterende voorts, dat Jan Pietersz. van der Maersche, als eerste regierende Burghemeester deser Stede, met het leen van de voorsz. gekofte partyen van goederen, behoorlyck ten behoeve van de selve Stadt, sal werden geinvestieert, ofte verlydt.

Ghedaen ende geresolveert op den XVIII^en^. April van den jaere XVI^C^. een ende vyftich.

My jegenwoordich,

En was geteekend :

G. V. Hoogheveen.

Uit de MS. papieren van den Heere N. N.

De Gemachtigden van den Prins van Ligne doen afstand van den titel van Burggraaf van Leyden.

Den 21. *April* 1651.

Nademael by ons Roeland du Rieu, Raet van den Coninck van Spaengien over het quartier van Doornick, ende van den Heere Claude Lamorael, Prince van Ligne, als Here van Wassenaer &c. ende Mr. Adriaen van Stryen, mede Raedt ende Advocaet van syne Excellentie, mitsgaders Daniel Franchoys Hagens, Here van Perwels, ende Collarts Wal, uyt crachten van de procuratie van welgemelte syne Excellentie, gedateert den XIII^en^. Martii van den lopende Jaere, syn verkoft

koft aen de Burgemeesteren van de Stadt Leyden, onder andere pertyen van goederen, het recht tot het Burchgraefschap van Leyden voornoemt, als mede den Burch binnen deselve Stadt gelegen, mit alle soodanige hoocheden, gerechticheden, preëminentie, ende vordere appendentie, ende dependentien van dien, als Prince Lamorael, hoochloffelicker memorie, Grootvader van den jegenwoordigen Here Prince van Ligne, alle deselve in syn leven gehadt ende beseten heeft, breder blyckende by den Contracte van Cope tusschen ons in de qualiteyt, ende de voornoemde Burgemeesteren, op den XVIIen. dach van de lopende maent gesloten. Soo is 't, dat wy, volmachtichde van den hoochgemelden Here Claude Lamorael, Prince van Ligne &c. ter instantie van de meergemelte Burgemeesteren, ende tot satisfactie van deselven hebben verclaert, ende belieft, in achtervoldoen van den voorsz. Contracte, gelyck wy doen by desen, dat de titel, of de qualiteyt van Burchgraeff van Leyden, by de meer hoochgemelten Here Claude Lamorael, Prince van Ligne, &c. noch by dessels erfgenamen, oft nakomelinge, voortaen niet meer en sal werden gebruyckt.

In oorkonde van de waerheyt, die by ons onderteyckent den XXIen. April van den jare XVIc. een ende vyftich.

Ende was onderteyckent:

R. du Rieu, Adr. van Sryen, D. F. Hagens.

Privilegiebock der Stad Leyden E. pag. 271.

Opdracht aan Burgermeesteren en Regeerders van de Stad Leyden, van den Burg en het Burggraafschap van Leyden, met het gene 'er aanhoort, volgens Koop van den Prins van Ligne, voor tzeventig duizend gulden: zynde onder den zelven Koop de Gruite, en Markttol begreepen.

Den 24. April 1651.

Wy daniel Symons van Alphen, ende Mr. Symon van Baersdorp, Schepenen in Leyden, oirconden dat voor ons gekomen ende verscheenen zyn de Heeren Roelandt du Rieu, Raet van den Koninck van Hispanien over het quartier van Doornyck, ende van den Heere Glaude l'Amorael, Prince van Ligne, Amblige, ende des heyligen Rycx, Marquis van Roubaicx, ende Ville, Grave van Faucquenberge, Heere van Wassenaer etc. Ridder van der ordre van den Gulde Viesse, ende Generael van de Ruyterye van syne Majesteyt van Spaignien, ende Meester Adriaen van Stryen, mede Raet en Advocaet van syne Excellentie, mitsgaders Daniel Franchoys Hagens, Heere van Perwels ende Collartswal, als speciale Gemachtichde by procuratie van de hoochgemelten Prince van Ligne, synde deselve procuratie in de franche talen, in date den XIIIen. Marty van den lopende jaere XVIc. een ende vyftich, ons Schepenen ten verleyde deses vertoont, en alhier van woorde te woorde geinsereert.

Glaude l'Amorael, Prince de Ligne, d'Amblige, & du Saint Empire, Marquis de Roubaix, & de Ville, Comte de Faulquenberge, & de Nechin, Viscomte de Leyden, Souverain de Tagnoelles, Baron de Belloeil, Wassenaer, Antoing, Cisoing, Werchin, Feumont &c. Chevalier de l'ordre de la Toison d'Or, & General de la Cavallerie de sa Majesté aux Pays-Bas, &c. Schavoir faisons, que pour subvenir aux grands & notables fraix, que nous avons supportez, & supporterons encore, a cause de nostre emprisonnement, depuis la deroutte arrivée proche Dolens en Arthois, & particulierement pour fournir a nostre rançon. Nous avons trouvé convenir de vendre & aliener tous au partie de nos biens scitués en la Comte de Hollande, a nous revenuz par la paix derniere d'entre la dite Majeste, & Messieurs les Estadts des Provinces Unies. Nous confians

 absolument

absolument aux personnes de Messieurs Roland du Rieu, & Adriaen van Stryen, Conseilliers, & Daniel François Hagens, leurs avonts, & a chacun d'euex solidairement donné pouvoir absolut, & irrevocable, d'en nostre nom vendre & aliener, soit a cry publicq, ou a ferme main, à qui bon leur semblera, nostre Viscomte, Burcht, & Grutts de Leyden, appendances & dependances, a telle forme, & a tels droicts qu'en jouissons sans en rien reserver, & à cest effect comparoir de nostre part en la Cour feodale de la Comte d'Hollande, ou pardevant tous tels autres, Justiciers, ou personnes publics qu'il appartiendra illecq passer, ou recounoistre les contracts ou traictés a ces requis, comme aussi en nostre dict nom se desheriter & dessaiser, dessus des parties consentier en tant que besoing, que les achepteurs en soient adherités & saisis, suivant les droicts & coustumes des lieuex. En outre de recevoir les deniers & prix de la dicte vente, en baillier quitancie en tel cas pertinent, promettans d'avoir pour agreable, ferme, & stable à tousjours tout ce que par les susnommes, autorisez, & Commis, comme dessus sera faict, geré, & negocié, fust il que le cas requist mandement plus special, le tout soubs obligation de tous nos biens, present & futurs. En tesmoignage de quoy avons signé le presentes, & y fait imprimer nostre cachet secret.

Donné en nostre hostel à Bruxelles le treizieme de Mars, mille six cens cinquante & un.

Is ondergeteyckent :

Le Prince de Ligne.

Lager staet :

Par Monseigneur,

Ende is geteyckent :

D. Orcq V.

Hebbende op 't spacium een opgedruckt segel van roode wasse met papier overdeckt.

Ende bekenden zy comperanten by contract van Koope tusschen haerluyden ter eenre, ende de E. E. Heeren Jan Pietersz. van der Maersche, Mouringh Cornelisz. van der Aa, Pieter Jooftens Warmont, en Cornelis Jacobsz. van Leeusvelt, Burgermeesters, ende Regnierders der Stadt Leyden, als daer toe specialyck gelast zynde by resolutie van de Groote Vroedschappen dezer Stede, in date den XXVII^{en}. Marty van den jare XVI^{c}. een en vyftigh, ter andere zyden, op den XXII^{en}. April van de voornoemde jare XVI^{c}. een en vyftigh aengegaen, verkoft te hebben, ende opdrougen dienvolgende by desen aen de Burgermeesteren ende Regierders voornoemt, ten behouve van de selve Stadt Leyden, 't recht van 't Burchgraefschap van Leyden, sulcx dat den hoochgemelden Heere Glaude l'Amorael, Prince van Ligne, nochte dessels erfgenamen, nochte nacomelingen, voortaen den titule, off qualiteyt van Burchgraef van Leyden en sullen mogen gebruycken, als daer van volcomentlyck renunchierende, en afstandt doende by desen, gelyck sy comparanten voornoemt mede bekende, by de voornoemde contracten aen de voornoemde Burgermeesteren, in hare voornoemde qualiteyt, ten behouve van de Stadt Leyden verkoft te hebben, ende dienvolgende op te dragen by desen, den Burcht, sulcx als de selve binnen de selve Stadt gelegen is, met de huysinge daerop gebouwt, ende alle 't geene daer inne, aen, ende nagelvast is, nu bewoont by Pieter de Grient, met alle sodanige hoocheden, gerechticheden, preminentien (1), ende achterleenen, mitsgaders de verdere appendentien, en dependentien van dien, als hoochloffelicker memorie Prince l'Amorael, Prince van Ligne, Grootvader van den jegenwoordige Prince van Ligne, alle de selve in zyn leven gehadt, en beseten heeft, ende de selve begrepen zyn in de brieve van investiture, daer over voor desen gepasseert, noch daer beneffens de helfte van het recht tot het Gruyte en Hoppegeld binne deze Stadt, waer

(1) preëminentien.

waer van de wederhelfte de Graeflickheyt van Hollant is toebehorende, van dewelke de collecte, en 't provenu zal innegaen ten behouve van de Stadt Leyden voornoemt, met den eersten Meye des jaers XVI^{C}. een en vyftich. Item, den thol, ende het recht van de Cruyssemerckt in de voorsz. Stadt, als mede 't recht, 't welck hoochgemelde syne Excellentie zoude mogen competeeren tot den buttingen binnen dese Stadt Leyden, van twintich schellingen goedt gelts 's jaers, indien, ende voor soo veel daer van yetwes soude connen werden geprouffiteert, mitsgaders oock vier ponden goed gelts 's jaers uyt den Schoten van Soeterwoude, in sulcker vougen als de voornoemde gerechticheden meede in voornoemde brieven van investiture begrepen zyn, werdende de vier ponden goedt gelts 's jaers uyt den Schote tot Soeterwoude te leen gehouden tot enen erffleen, binnen achter susters kindt niet te versterven, en alle de verdere voornoemde vercofte partyen van goederen te leen gehouden van de Graeffelickheyt van Hollandt, tot een goedt onversterffelick erfleen, tot sodanige Heergewaden, ende Hofrechten, als de selfde schuldich zyn. Ende synde gesamentlick beneffens de verdere goederen, de welken den hoochgemelten Prince van Ligne in het Graefschap van Hollandt heeft leggende, specialick belast met een somme van vierentwintich duysent guldens capitaels met den verloopen interest van dien, ofte soo veel min ofte meer, als de somme waer mede de voornoemde goederen belast zyn, sal bevonden werden te bedragen: waer van de Heeren Copers de hypothecatie zullen moeten gedogen, des soo beloofden zyluyden Verkopers, ende Comptn. de verkoften partyen, hier voren breder verhaelt, voor den XIII^{en}. Meye eerstcomende, van de voornoemde lasten en hypothecatie te bevryden, en te ontlasten, ofte by faulte van dien, voor alle namaninge ende indemniteyt van de voorsz. lasten ende hypothecatie voor Stadhouder en Leenmannen, daer sulcx behoort, tot costen van de Kopers te sullen verbinnen, specialyck alle de Visscherye van den Ryn, hoochgemelde syne Excellentie toebehorende, en voorts generaliken alle desselfs verdere goederen, soo hier te Landen, als onder 't gebiedt van den hoochstgedachten Coninck van Spaingien geleegen, synde voorts de voornoemde vercofte partyen van goederen, vry, ende onbelast, in 't verder is geconditioneert, dat de opgemelte Heeren Coopers zullen gestandt doen het contract van huyren met Pieter de Grient, over de voorsz. Burcht met de voorsz. huyzinge gemaekt, ende den selve rustelick ende vredelick de resteerende huyrjaren sullen laten gebruycken, volgens de huyrcedullen daer van met den voornoemden Pieter de Grient, op den XX^{en}. February XVI^{C}. negen en veertich gemaeckt, mits daer jegens prouffiteerende de huurpenningen, die naer den XXII^{en}. Augusty toecomende, sullen comen te vervallen, ende dat de gemelte Heeren Copers, ter taxatie van lieden hen des verstaende, sullen aennemen het nieu getimmerte en doolhof, by de voornoemde huyrder op den voorsz. Burcht gestelt, ofte andersints gedogen, dat den voorsz. huyrder zal vermogen alle 't selve te amoveeren, ende naer hem te neemen. Dat mede tot lasten van de Heeren Coopers comen sal, sodanige recognitie, als ter saecken van den toeganck tot den voornoemden Burch, tot nog toe jaerlicx is betaelt geweest, ofte ter selver oirsaecke in het toecomende souden moeten betaelt werden. Insgelycx mede het proces tusschen hoochgemelte zyne Excellentie ter eenre, ende de geburen van de voornoemde Burcht ter andere syde, voor den Hove van Hollant gemoveert, ter saecke van de deuren ende lichten aen de selve Burcht responderende, alles breeder gementioneert in den mandemente de Heeren Coopers bekent. Belovende voorts zy Comparanten en Vercopers voornoemt, metten eersten te doen extraheeren uyt den Leenregisteren van Wassenaer, allen de achterleenen, 't voornoemde Burchgraefschap raeckende, ende daer van aen den voornoemden Heere Copers over te leveren pertinente specificate, mitsgaders oock alle de verdere brieven, Charteren, en papieren, de voorsz. vercofte partyen van goederen aengaende, welverstaende, indien eenige brieven, papieren, ofte chartres waren, die beneffens de voornoemde partyen van goederen, mede concerneerden andere Heerlickheden ende goederen, hoochgemelte syne Excellentie toecomende, dat de voornoemde Vercopers van sodanige brieven niet anders gehouden sullen zyn den Heeren Coopers te leveren, als copyen authentycq, alles tot haer Kopers eygen costen, met belofte van de selve t' allen tyden, met de principale, des noot synde, te sullen assisteeren. In 't verder beloofde zy Comparanten, in de voornoemde qualiteyt, de vercofte partyen, mede behoorlyk tot kosten van de

 Heeren

Heeren Koopers te fullen overdragen voor Stadthouder ende Leenmannen van Hollant, ende daer en boven de felve partyen gefamentlick, ende elx van dien in 't byfonder, te vryen ende te waren van alle verderen commer ende laften, daer mede de felfde eenigfints fouden mogen wefen befwaert, onder verbant generalyck van alle de goederen des hoochgemelte Prince van Ligne, foo hier te Landen, als onder 't gebiet van den meerhoochftgedachten Coninck van Spaignen gelegen, jegenwoordige en toecomenden, geen van dien uytgefondert. Ten laesten, bekende fy Comparanten ende Verkopers voornoemt, ter faecke dezes al wel, ende ten vollen voldaen ende betaelt te wefen, den laetften penning mitten eerft en, ende dat met een fomme van tfeventich duyfent guldens, haer Comparanten, ofte andere fyne Excellenties gemachtichde aen te tellen in vryen gelde binnen de Stadt Antwerpen, volgens de evaluatie des meerhoochftgedachten Coninck van Spaignen: belovende de voornoemde du Rieu, ende Hagens, Comparanten ende Verkopers, dat fy luyden, beneffens de aentellinge, ende ontfanck van de voornoemde gelden, fullen aen den meergemelten Heeren Kopers, ofte derfelver gemachtichde, over te leveren quitantie, mitsgaders acte van agreatie in behoorlicke forme, van den hoochgemelten Heere Prince van Ligne, ende van deffelfs Gemalinne, aengaende alle het geenen by den voornoemden Gecommitteerdens ende Gemachtichdens van zyne Excellentie, met de Heeren Coperen voornoemt, is gehandelt, gecontraheert, en dien volgens gedaen en geeffectueert.

In oirconde defen met onfen zegelen beveftícht op den vier en twintichften April van den Jare XVI^{c}. een ende vyftich.

Ende was geteyckent,

G. V. Hogeveen.

Uit de Archiven van de Stad Leyden.

Aantekening van den Burgermeester van der Maerffche, omtrent de Leenverheffing van den Burg te Leyden.

Den 25. April 1651.

Den 17. April [1651] van de Gemachtichde van den Prins van Linge gecocht den Burch, met de helft van de Gruyte, de Marktol, de Hoppe, het Schodt over het Ambacht van Soeterwoude, dat jaers moet betalen *f* 10 - : - : voor 70000 — : — :

Ende is by de Vroetfchap gerefolveert, dat het recht van het Burchgraeffchap fal verlydt werden op den naem van Jan Pietersz. van der Maerffche, nu fynde de eerfte Burgermeefter.

Den 25. dito, in den Haech gegaen, ten huyfe van de E. Mr. Jacob Cadts, Raedt en Penfionaris van de Staten van Hollandt ende Weftvrieslant, midtsgaders de geauthorifeerde van de Prins van Linge, by fieckte van de Griffier, heeft de Clerq de acte van Opdracht gelefen, daer nae de acte van verley: dan gevraecht by Cadts aen de Gemachtichde, off fy onder de geleefe acte van Opdracht, den Burgh met alle de dependentie, aen de Stadt Leyden opdrage voor de gemenfioneerde fomme, dat Ja, dan gevraecht aen den Cooper, off hy te vreden is, dat het zegel wert gefteecken over de voorgelefen conditie, dat Ja, dan wert den Cooper den eedt, als Leenheer (1) voorgelefen, ende die wert met opgeftooken vingeren aen den E. Cadts gedaen, en voor het laefte met hantbiedinghe geluck gewenft.

Uit de Aantekeningen van den Eerften Burgermeefter Jan Pieterszoon van der Maerffche.

(1) *liever* Leenman.

De

De Stadt Leyden, in den Perſoon van den Burgermeeſter Jan Pieterszoon van der Maerſſche, beleend met het Burggraeſſchap, de Tollen, de Gruite en Hoppe, de Bottinge, en een Hert uit den Hout, enz.

Den 25. April 1651.

De Ridderſchap &c. Doen condt allen luyden, dat voor Heer Jacob Cats, Ridder, onſen Raedt - Penſionaris, ende Bewaerder van onſen grooten Zegele, mitsgaders Stadhouder ende Regiſtermeeſter, by proviſie van onſe Leenen, ende den Leenmannen hier nae genoemt, gecomen ende gecompareert zyn in propere Perſoonen, de Heere ende Mr. Roelandt du Rieu, de Heere ende Mr. Adriaen van Stryen, Advocaat voor den Hove van Hollandt, ende de Heere Daniel François Hagens, ende uyt Crachte van de abſolutie, ende onwederroupelyke procuratie, op hun Luyden, by den Hooggeboore Heere, Heer Claude Lamorael, Prince van Ligne, Amblize, ende des H. Rycx, Marquis van Robaix ende Ville, Heere van Waſſenaer, &c. onder zyne Signature, ende ſecreet Cachet, den XIII^{en}. der voorledenen Maendt Marty, binnen der Stad Bruſſel gepaſſeert, beneffens deſen in onſe Leenregiſter van Hollandt geregiſtreert, hebben zyluyden Comparanten ons met halm, hande, ende monde opgedragen, overgegeven, ende quytgeſchouden, zonder eenig recht, actie, ofte toeſeggen meer daer aen te behouden, als onſe Leenmannen wysden dat recht was, die naervolgende drie parceelen van Leenen: Eerſt, die Burch binnen Leyden, die Thollen aldaer, die Gruyte, ende Hoppe aldaer, die Buttinge, twintig ſchellingen goet gelts 'sjaers: noch een jaerlycx hart uyt den Houte, uyt ſaecke van de Burchgraeſſchap; ende noch uyten Schoote tot Soeterwoude, de vier ponden goedt geldts 'sjaers, ende dat ten behouve van de Stadt Leyden. Soo is 't, dat wy de voorſz. opdrachte, overgifte, ende quytſcheldinge believende, ende danckelycken nemende, [behouden ons, ende eenen yegelyck recht] verlydt, ende verleend hebben, verlyen ende verleenen mitsdezen onzen brieve Jan Pietersz. van der Maerſche, als eerſte regerende Burgemeeſter der voorſz. Stadt Leyden, in den name, ende ten behouve van de zelve Stad, volgens de reſolutie van die van de groote Vroedſchap der Stad Leyden voorſz. den XVIII. deſer Maendt Aprilis genomen, daer van extract mede beneffens deſen geregiſtreert is, de voorſ. drye parceelen van Leenen, omme by den voornoemden Jan Pietersz. van der Maerſche, in den name, ende ten behoeve als boven, gehouden te worden van ons, van wegen de Graeffelyckheyt, ende Hooge Overicheyt van Hollandt ende Weſtvrieslandt, tot ſulken recht, ende Leene, als hier nae by yeder uytgedrukt is; Eerſt, die Burch binnen Leyden, die Thollen aldaer, die Gruyte, ende Hoppe aldaer, die Buttinge twintich ſchellingen goedts geldts 'sjaers, tot een goedt onverſterffelyck erffleen: noch een jaerlycx hart wt den Houte, wt zaeke van de Burchgraeſſchap, mede tot een goedt overſteffelyck erffleen; ende noch wt den Schoote tot Soeterwoude, vier ponden goedt gelts 'sjaers, tot eenen erffleen, binnen afterſuſters kindt niet te verſterven, ende te verheergewaden met een rooden Sperwer; al naer inhouden der ouder brieven, ende onſe Leenregiſteren daer van weſende. Ende hier van heeft den voorſz. Burgemeeſter Jan Pietersz. van der Maerſſche, ons, vermogens de voorſz. reſolutie, hulde, eedt, ende manſchap gedaen, als 't behoorde, in handen van den Heere Cats voornoemt: behoudelyck, ende welverſtaende, dat omme te conſerveren onſe Heerlycke Rechten ende Heergewaden, de voorſz. Leenen binnen 's jaers, nae den overlyden van den zelven Burgemeeſter Jan van der Maerſche, verheven zullen moeten werden, by den eerſten regerende Burgemeeſter der voorſz. Stad Leyden, in der tydt, ofte by alſulcken anderen perſoon, als by die van de groote Vroedtſchap der zelver Stadt, daer toe genomineert zal worden.

Hier waren by, aen, ende over, als onſe Leenmannen van Hollandt, Ewout Brand,

Brand, onsen Griffier van de Leenen, Willem Havius, Rentmeester, ende David Vinck, Openb. Notaris.

t' Oorconden, &c. Gedaen in den Hage den XXV^en^. Aprilis, anno XVI^C^. een ende vyftich.

Nota. Het laetste verley op Mr. Pieter Ghys qqt. den 9. Juny 1747.

VAN STRAATEN, HUIZEN, ERVEN, BRUGGEN, ENZ.

De Graaf verhuurt den Krythof, den hof achter zynen Boomgaard, en den hof achter de Begynen, die omtrent vier margen groot zyn, en aan Huge van Leyden gegeeven waren, aan Gerard Alewynszoon, enz. Den 8. Augusti 1322.

Groot Charterboek II. Deel pag. 297.

De Graaf ontfangt, en geeft weder te leen, van, en aan Gerard Alewynszoon uitten Leyden, een huis en hofstede, tusschen de Heeren van den Duitschen Huize, de Begynen, en het Kerkhof te Leyden. Den 21. November 1344.

Groot Charterboek II. Deel pag. 687.

Hertog Willem bewilligt zynen Klerk, Gerard Alewynszoon, de voorgemelde hoven te moogen verhuuren. Den 19. December 1352.

Groot Charterboek II. Deel pag. 816.

Hertog Albert geeft zyne wooning, hof, en boomgaard te Leyden, aan Heere Gerard van Egmond te leen, mids het zyne opene herberg blyve, en daar twintig bedden tot zynen dienst zyn, enz. Den 27. February 1360.

Groot Charterboek III. Deel pag. 118.

Verdrag van de Regeerders van Leyden, met den Land-Commandeur des Duitschen Huize, over de Heeren Straate, enz.

Den 14. September 1592.

Wy Schout, Burgermeesteren, ende Schepenen der Stadt Leyden, des Graefschaps van Hollandt, doen eenen yegelicken hier mede te weten, Dat naerdemael in den loopenden Jaere vyftienhonderttweëntnegentich, wy Schoudt ende Schepenen voorgenomt, mit goetdüncken ende advise van ons Burgermeesteren, in crachte, ende achtervolgende de Previlegien, Keuren, ende Ordonnancien deser Stede, van de wellicke wy syn in vreetsamigen besit, zoe lange, dat geen gedencken van menschen daer en jegens zy, zekere nieuwe Straeten hadden gekeurt, in 't Bon van Zeevenhuysen, vutcommende aen St. Pieters Kerckhoff, tusschen

tusschen de huysinge van de Commandurye ten westen, ende de geene die men nomde Salomons Tempel ten Oosten, lopende eene van de selve nieuwe Straten [by ons genompt de Heeren Straete] vuyt den suyden, ten noorden, deur den Hoff van de voorsz. Commandurie, De Edele gestrenge Heere Jacob Taets van Amerongen, Lantcommanduier Duytschen Ordens tot Utrecht, hem daer over hadde beclaegt, ende des becroont, niet alleen by sien E. Brieven, eerstmaels aen ons gesonden, maer oock naderhant binnen deeser Stede geschict, Joncheer Wilhelm Mulaert, als by den voornoemden Heere Lantcommanduyr, gestelt tot de Commandurye deser Stede, in plaetse van Heer Arent Dircxz. van der Goude, laest overleden, vergeselschapt mit Mr. Gerradt van Zeventer, Advocaet, ende Barent van Coesvelt, Secretarius van den voorsz. Duytschen Huyse, de wellicke by ons in Vergaderinge op 't Raethuys alhier verschienende, verthoonden, dat alsoe de voorsz. Heer Lantcommanduier verstaen hadde; onse meeninge te zyn, de boven geroerde Straete te brengen deur den Hoff van de Commandurye, 't wellick alsoe het gedien soude tot inbreck van syn lanckwylich besitten van ettilicke hondert jaeren, daer van, hy siens bedunckens, niet en behoorde verset te werden, immers niet sonder kennisse van sake, te min oeck soe by verscheiden apostillen, zoe van Hoochloflyker memorie den Heere Prince van Orangen, als oeck der E. Heeren Staten van Hollandt, der Duytscher Ordens goederen, vry, ende exempt gekent waren, ende van geheel andere nature, als andere Papen, Pastoren oft Monincken goederen, gelieck sullicx oock alle Geestelicke der Ordens huysen, zoe binnen Utrecht, Maeslandt, Tiel, Diederen, Rhenen, etz. ten behouve van Ridder Heeren gelaten worden, mitz dat de Duytsche Ordens, hebbende van de Heeren van den Lande vercregen de gerechticheyden tot de Pastoryen, off Kercken, die zy op haer onzeker, ende eenige cleine percheelkens, daer toe specialicken gedestineert, altoos sonder last, ofte verminderinge, der Ordens goeden hadden laeten bedienen; Soe was des Heeren Landtcommanduyrs vrundtlick versouck aen ons, belangende de voorsz. Strate, sullicx mit hem te handelen, dat hy in syne possessie ende gerechticheit niet vercort offte gecontraveniert en werde, de gifte van de voorsz. huysinge vutdruckelick der Orden, ende niet der Pastorye, by den Heeren ende Graven van Hollandt gegeven siende, off dat ten minsten sullicx daer inne met vrundtschap gehandelt mocht werden, ter minste quetse van de voersz. huysinge, dat sien E. 't selve eer ende eedtshalven by den Duytschen Meister zynen Heere ende Oversten mochte verantworden, sich aenbiedende jegens ons, in alles zoe gevouchlicken te willen dragen, als de redenen ende zynnen gedaenen eedt, totter Ordens gerechticheyt zoude mogen lyden, offte dat wy andersyns verclaringe ende vertoech souden doen van onse meeninge ende bescheit daer toe dienende, op dat den Heer Lantcommanduier 't selve overweegen hebbende, mit 't vorder bescheit, dat daer en jegens in Archivis zoude mogen syn, ons sullicx soude laten ervaren, als in redenen ende billickheit bevonden soude werden te behoren. Tot bewys van wellick seggen, ende omme 't selve te verdedigen ende staende te houden, de voersz. geschicten ons overleverden 't doubelt van zeekere Privilegie, gegeven by Hertoge Aelbrecht van Beyeren, L. M. opten achtienden Septembris dartienhondert tweëntnegentich. Noch Copie van zekere requeste, mitter Appostille daer op, verleent van L. M. de Prince van Orangien, van den twintichsten February vyfftienhondert zeven ende tzeventich. Noch geliecke Copie van Request mitter Apostille, gegeven by den Heeren Staaten van Hollandt, den tienden ende dartienden Octobris zeventzeventich, ende Copie van zekere naeder verclaringe der voorsz. Heeren Staten, van den twintichsten Novembris daer aen volgende. Daer jegens wy den voornoemden geschicten bejegenden mit aldusdanigen antwoorde: Voor 't eerste, dat wy mitten Heeren Lantcommanduier niet en begeerden dan goede minne, vruindtschappe, ende gemoets eenstemminge, zonder dat wy ons mit Duytschen Oordens goeden in 't minste wilden bemoeyen, mar dat volgende onse Privilegien, verleent in den Jare twaeleff hondert zessehendetzestich, des Sonnendachs nae Lucie, by H. M. Grave Florens deser Stede, ende den Burgeren van dien, ter goeder trouwen beloofst was, dat hy de Pastorye der Stadt Leyden, daer van sien Genade 't recht van Patronaetschap mit vollen rechte toebehoerden, naer den overlyden Mrs. Gerardts, doen ter tydt Pastoer, ten eeuwigen daegen soude doen bedienen by twee bequame Priesters, die sien Genade daer toe soude voorstellen, de wellicke de daer affcomende vruchten onderlingen halff-

halffdelen, ende de geheele Parochie t'ſamen ter eeren Godes, en der Ziele Salicheit loſſlicken regieren ſouden, ende oft well twee Jaren daer nae, als in den Jaere twaeleff hondert achtentzeſtich, zes dagen voor 't ſcheiden der Apoſtelen, by de ſelve Grave Florens, H. M. het recht van Patronaetſchap der voorſz. Kercke, den Commanduier ende Broderen des Duytſchen Huyſſ mildelicken mocht ſien gegeven, dat 't ſelve in allen gevalle geſchiet ſoude weeſen behoudens, ende onvermindert de gerechticheit onſen Burgeren daer inne toekomende. Wellicke recht wy ſeiden te weeſen ende te beſtaen, dat de gemeente alhier mit twee bequame Paſtoren moſt werden bedient, niet vuyt het onſeker vervall, 't wellick mits de opgecomen veranderinge te niet geloopen was, mer tot laſt der geenre, die hem 't recht van Patronaetſchap onderſtont ende vermath, wellicke twee Perſonen oeck toequam de bewooninge van de behuyſingen, als geene Ordens goederen, mer metter Paſtorye, daer toe die van outs, ende al voer der geroerde gifften behoert hadden, aen der Orden gecomen ſiende, gelick ſullicx oock claerlicken bleeck vut de worden van 't boven verhaelde Privilegie Hartoghen Aelbrects van Beyeren, H. M. ſonder t'ſelve voorder aen te neemen, offte toe te ſtaen, dan t'onſen voordele, vutdruckelick mede brengende, dat ſien Vooroudeen Graven van Hollandt mit heure Teſtamente, den Heeren van den Duytſchen huyſe gegeven hadde die Kercke tot Leyden, mitten huyſe, ende andere goeden daer toe behorende, noopende den wellicken wy ons des vermaten, dat de bewooninge der huyſingen eyntlicke toequam den Dienaren des Goddelicke Woorts, als bedienende 't ampt van de Paſtorye, geenſins dat men de ſelve mit veel Perſoonen te verhuyren, ende mitsdien groote profitten daer aff te trecken, onſien maken, ende by gebreck van behoorlicke underhoudt, behoorde te laten vergaen, ende dat de Heer Lantcommanduier boven dien oeck gehouden was te betalen de jaerlicxe wedden, ende onderhoudt van twee Dienaren des Woorts. Ende belangende 't verboth, 't wellicke by 't voorſz. Privilegie Hartoge Albrecht H. M. ſcheen gedaen te ſien, van geenrehande Keuren te mogen maken, opter Duytſcher Heeren goeden der Kercke voerſz. toebehorende, gaven wy ter antwoorde, dat hem 't ſelven totten huyſe voerſz. niet en gedroech, mer alleen tot de andere goederen, dat 't zelve vermeende Privilegie was verleent onſe Voorſaten ongehoort, ende ſullicx tot naerdeel van de gerechticheit deſer Stede toecommende, jegens 't Privilegie Graven Florens H. M. hier voren geroert, by de wellicke ſien G. in claren woorden gewilt heeft, dat den Borgeren van Leyden mit zodanigen gifte geen hinder, offte nadeel en ſoude opkomen, ende in allen gevalle, dat wy, ende onſe Voorſaten, vut wettige titulen op Privilegien ende Hantveſten gegrontveſt waren, in contrarie gebruick, van over de ſelve huyſingen, ten orbaer deeſe Stede, te mogen keuren ende ordonniren, min noch meer als over alle andere huyſen, erven, ende gronden binnen deſer Stede, ende de vryheit van dien gelegen. Van alle 't welck de voerſz. geſchickten aengenomen hadden den Heere Lantcommanduier te verſtendigen, ende hun wedervaren getrouwelicke te verclaren, mit aenſegginge, datſe niet en koſten verſtaen den Heere Lantcommanduier in enich onderhoudt van de Dienaren des Woorts verplicht te ſien, mer dat die huyſinge Ordens was, ende tot des Ordens laſt getimmert, als by des Ordens Wapenen, boven den inganck van dien geſtelt, blycke mochte; In 't vorder, dat ſy die Charteren ende Brieven van den Duytſchen Huyſe naeder doerſoecken, ende ons van hem bevinden behoorlicke berichten ſouden. Waer nae der voornoemde Heer Lantcommanduier in eigener perſoen binnen deſer Stadt Leyden gecomen weeſende, ſyn wy mit zynder E. aengaende de voerſz. oneenſcheyden, in 't ſamenſprake ende onderhandelinge getreden, ende naer de zelve Heer Lantcommanduier van der geroerder nieuwe Straeten [middeler tydt gemaeckt ſiende] oochmerck genomen, ende die ſullick [als ſien E. ons opentlick verclaerde] bevonden hadden zeer bequaem, ende te dienen tot groeten voordele, geryff, ende verchieringe deſer Stede. Zoe ſien wy eyntlicken op alles mitter minne, ende in goeder vruindtſchappe [mit goetduncken ende believe van die van de groete Vroetſchappe deſer Stadt Leyden, als 't lichaem van dien repreſentierende, mitten wellicken deeſen in 't lange in beraetſlach geleyt, ende ſullicx eyntelicke goetgevonden ende bewillicht es] verdragen, in der vougen naervolgende. Eerſtelicken, dat wy voer ons, onſen Erven ende Naecomelingen vertyden ende affſtandt doen ſouden, gelieck wy vertyen ende doen affſtandt mitsdeeſen, van zodanich recht als wy tot noch toe gehadt mogen hebben,

ben, offte meenden te hebben, omme vutte goeden van de Commandurye, het onderhoudt te trecken voor twee Dinaren des Woorts, geſamentlick van dat de bewooninge van de boven geroerde huyſinghe ſoude komen off behoiren te volgen den voorn. Dienaren, mer ſullen die voorſz. behuyſingen, Hoff ende Erve ten eewigen dagen laeten ende gedogen te blieven aen de Commandurie, omme by eenige Ridderen off anderen Ordens Heeren, ter gifte van den Lantcommanduier in der tydt, nae Duytſchen Orden Maniere ende Statuytten gebruict ende bewoont te werden; ſonder ons de ſelve behuyſinge, Hoff ende Erve, noch de vordere Ordens goederen in 't minſte te becroonen; 't welleck niet anders te verſtaen en es, dan dat de ſelve huyſinge ende goeden niet min verplicht en ſullen blieven tot alle reële laſten ende ongelden, als andre huyſen, gronden ende erven in ende omtrent deſe Stede gelegen ſiende. Ende alſoo om mede de voorſz. Heeren Strate voor aen den inganck comende aen 't geroerde Kerckhoff, tot ſyn voorgenome wydte van achtien roedenvoeten te brengen, nootlick dient affgebroken, een ſtuck getimmers aen der voorſz. Commandurie gehoerich, comende aen 't Ooſt eynde van dien, zoe ſullen wy 't ſelve ter behoorlicker wydte moegen doen affbreken t'onſen believen ende gelegentheit, gehouden blievende 't ſelve tot coſten ende laſten deſer Stede weder dicht te maken, 't ſy met een blinde muraige, off mit een deur off coſyn daer inne te wercken, ten believen van den voerſz. Lantcommanduier offte des laſt van den ſelven hebbende, dat wy aen de Weſtzyde van de voerſz. Heeren ſtrate beginnende, t'eynden die plaetſe diemen van oudts genoempt heeft der Cappellanen Hoff, te weeten vyff roeden, vier voeten, drye duymen, van den houck van 't Kerckhoff aff te meten, wellicke Hoff vry aen der Commandurie ſall blieven, ende wy mit een murage van de Heeren ſtraet ſullen doen bevryen, de gronden om te betimmeren niet vorder vutgeven en ſullen, dan ter lengte van drie roeden, gelieck wy oeck doen ſullen aen de Noortzyde van de dwersheeren ſtrate. Dat alle de huyſen aen de ſelve Weſt ende Noortzyde vut te geven, gene opgaende lichten en ſullen moegen trecken off maken opten Hoff van de Commandurye, daer deur deſelve eenichſins ſoude mogen werden ontvryt, mer ſullen alle de lichten, die men aldaer vutten Weſten off Noorden halen ſal, moeten ſyn offt ſtaende, off van binnen opgaende, hooch ten minſten zes voeten vande vloer offte ſolder aff te meeten, behoorlick voorſien mit yſere roeden, volgende deeſer Stede Keuren. Dat wy tot geryff van de voerſz. Commandurye, ende omme deſelve huyſinge te dienen tot eenen opſlach recht jegens de Salomon-ſtraet over, eenen vutganck laten ſullen ter brete ende hoochte van zeeven roede voeten. Ende belangende den drop ende loſinge van 't hemelwater der huyſen, die aen de Weſtzyde van de voerſz. Heeren ſtraete ende Noortzyde van de voorſz. dwershere ſtraete zullen werden geſtelt, dat de ſelve ſall werden gemaeckt, ende geleyt dicht buyten die voerſz. drie roeden langs de achtermuiren heenen, ende voorts loſinge gemaekt inde oude goote, die ſien loop ende loſinge heeft onder de huyſinge van de Profeſſoren D. Ds. Julius Beyma en Johannes Heurnius, geſtaen opten grooten Hoff weſtwaerts naer de donckere grafft toe. Daer jegens de voerſz. Heer Lantcommanduier by Brieven, onder ſien Ed. handt ende Zegel te verlyden, voor hem ende ſienen Naecommelingen in dienſte van wegen der Lantcommandurye zal renuncieren, vertyen, en affſtandt doen van alle die gerechticheit, die ſynder E. ende Duytſchen Orden heeft, offte eenichſins ſoude mogen hebben totten grondt ende plaetſe, die totter voorſz. ſtraten, misgaeders tot de huyſen ten weder zyde vutgegeven es, ende noch vut te geven, ſullicx die alreede es, en in vougen voorſz. ſal werden affgemeten, ſonder daer toe, off aen, eenich recht off aenſeggen meer te behouden, nemaer ſal ende ſullen ons ende onſe Naecomelingen totter Stede behouff mitte ſelve gronden ende erven ende mit die Jaerlickſche pachten ende chynſen, die wy daer op geſtelt hebben, off ſtellen ſullen ten eeuwigen dagen vry, onbekommert ende onbeleth laeten bekomen ende bewarden. Ende alſoe wy Schout, Burgermeeſteren ende Schepenen voornoempt ſullicx ende in vougen voerſz. bekennen mit den E. Heer Lantcommanduier vrundtlick overkomen ende verdragen te weeſen, ende 't ſelve der meninge ſien ten eewigen dagen te onderhouden, ſoe hebben wy hier onder ende ter ſaeke voerſz. verbonden, en ten onderpande geſtelt, verbinden ende ſtellen ten onderpande mits deeſen alle deeſer Stede goederen, incomen, ende exchyſen, de ſelve ende de vruchten, ende de heure (1) van dien, 't bedwanck ende verbant van allen

(1) Keure.

allen 's Heeren rechten ende Rechteren, die onderwerpende mitsdesen. Ten wellicken eynde wy verteegen ende affstandt gedaen hebben, verteyen, ende doen affstandt mitsdesen, van alle exceptien, Privilegien, Gratien, Vryheiden, ende van alle 't gundt ons, ende onse Naecomelingen tot hinder off achterdeel van desen eenichsins soude muegen vorderen, ende bysonder den rechte seggende, dat generale vertichtingen crachteloos, ende van onwaerden souden sien, ten sy daer eenige speciale voorgingen. Ende dit alles ter goeder trouwen, ende sonder argelist, ende hebben des ten oerkonde deser Stede groote Zegele, 't wellicke wy ten contracten gebruycken, desen letteren wetentlicken doen aenhangen, ende mit de underteykeninge van onsen Secretaris doen bevestigen. 't Wellick sulkex geschiede in den voergeroerden Jaere nae Christi onses Heeren ende Heylandts geboerte, duysent vyffhondert twee ende tnegentich, den veerthienden Septembris, nae den nieuwen styl.

Ende was onder de plyçque geteyckent

J. van Hout.

Wesende besegelt met een groot groen wasschen zegel, aen eenen doublen franchynen staerte vuythangende.

Naer Collatie gedaen jegens synen originelen brieve, geschreven in franchyn, ondergetekent ende bezegelt als boven, is desen daer mede accorderende en over een comende bevonden, huyden den XXIIII^en^. Augusti 1612.

By my Notaris publyck

J. van Tethrode.

Uit den Blaffaart van St. Pieters Kerk te Leyden.

Verdrag van den Landkommandeur des Duitschen Huize met de Regeerders der Stadt Leyden; over het gebruik van de Heerenstraat.

Den 16. September 1592.

WY Jacob Taets van Amerongen, Ritter, Landcommanduyr der Baillye van Uytrecht, ende Commanduer te Diederen Duytsches ordens; doen eenen yeghelicken hier mede te weten; dat naerdemael in den lopenden Jare vyfthien hondert twee ende tnegentich, de Schout, ende Schepenen der Stadt Leyden, des Graefschaps van Hollant, mit goet duncken en advise van Burgermeesteren aldaer, in crachte ende achtervolghende de privilegien, keuren, ende ordonnantien derzelver Stede, van de welcke [zo zy zeggen] zyn in vreedzamigen bezit, zo langhe dat gheen gedencken van menschen daer en teghens zy, zekere nieuwe straten binnen der voorschreven Stede, hadden gekeurt in 't bon van Zevenhuyzen, uytcomende aen St. Pieters Kerckhoff tusschen de huyzinghe van de Commandurye, ten Westen; ende de geene die men nomde Salomons Tempel, ten Oosten; lopende eene van de zelve nieuwe straten [by de voornoemde van Leyden ghenomt de Heeren strate] uyt den Zuyden ten Noorden deur den hoff van de Commandurye. So hadden wy ons daer over beclaecht, ende des becroont, niet alleen by onze brieven, eerstmael aen de voornoemde Burghermeesteren gesonden; mer oock naderhandt binnen der voorsz. Stede gheschickt Joncheer Willem Mulaert, als by ons ghestelt tot de Commandurye der voorschreven Stede, in plaetze van H. Aernt Dirxzoon van der Goude, laetst overleden, verghezelschapt mit Mr. Gerard van Zeventer, Advocaet, ende Baernt van Coesvelt, Secretarys van den voorschreven Duytschen huyze. De welcken volghende de last hem by ons ghelaten, in vergaderinghe van Burgermeesteren voornoemt op 't Raedthuys der voorschreven Stadt Leyden verschynende, vertoont hadden, dat alzoo wy verstonden, der voornomde van Leyden

den meeninghe te zyn, de bovengheroerde ftraten te brenghen deur den hoff van de Commandurye, 't welk, alfoe het gedyen zoude tot inbroeck van onze langwylich bezit, van etlycke hondert jaren, daer van wy [ons bedunckens] niet en behoorden verzet te werden, immers niet zonder kenniffe van zaken, te min oock, zo by verfcheyden apoftillen, zo van hoochl. Memorie den Heere Prince van Oraengnyen, als oock de E. Heeren Staten van Hollandt, der Duytfcher oordens ghoederen vry, ende exemt gekent waren, ende van gheheel ander natuere als andere Papen, Paftoren, off Monicken goederen; gelyck zulcx oock alle gheeftelicke der ordens huyfen zo binnnen Uytrecht, Maeslandt, Tiel, Diederen, Reenen &c. ten behouve van Ritterheeren gelaten werden, mits dat de Duytfche orden, hebbende van de Heeren van den Lande vercreghen de gherechticheyden tot de Paftoryen off Kercken, die zy op haer onzeecker, ende eenighe cleyne percheelkens, daar toe fpecialicken gedeftineert, altoos fonder laft, off verminderinghe der Ordens ghoeden hadden laeten bedienen. So was ons vruntlick verzouck aen den voorfchreven van Leyden, belanghende de voorfchreven ftraten, zulcx mit ons te handelen, dat wy in onfe poffeffie, ende gherechticheyt niet vercort, ofte ghecontravenieert en werde de ghifte van de voorfchreven huyzinghe, uytdruckelicken der oorden, ende niet de Paftorye by den Heeren ende Graven van Hollandt gegeven zynde, off dat ten minften fulx daer inne mit Vruntfchap gehandelt mocht werden, ter minfte quetfe van de voorfchreven huyzinghe, dat wy 't zelve eer, ende eedtshalven, by den Duytfchen Meefter onfen Heeren ende Oeverften, mochten verantwoorden, ons aenbiedende jeghens de voorfchreven van Leyden in alles, zo ghevouchlicken te willen draghen, als de redenen, ende onfen gedanen eedt tot der Ordens gherechticheyt, zouden mogen lyden, ofte dat de voorfchreven van Leyden andersfins verclaringhe ende vertooch zouden doen, van haerluyder meyninghe ende befcheyt daer toe dienende, op dat wy 't zelve overwegen hebbende, mit 't verder befcheyt, dat daer en tegens in Archivis zoude mogen zyn, den voornomden van Leyden zulcx zouden laten ervaren, als in redene ende billicheyt bevonden zoude werden te behoren. Tot bewys van welck zeggen, ende omme 't zelve te verdedigen ende ftaende te houden, de voorfz. onfe ghefchikte, den voornoemden van Leyden overleverden 't doubelt van zeeckere privilegie gegeven by Hertoge Aelbrecht van Beyeren H. M. opten achtienden Septembris derthien hondert tweëntnegentich: noch Copie van zeeckere requefte mitter Apoftille daer op verleent van H. M. den Prince van Oraengnyen van den twintichften February vyfthien hondert zeven ende 't zeventich; noch gelycke Copie van requeft mitter apoftille gegeven by den Heeren Staten van Hollant den thienden, ende derthienden Octobris vyfthien hondert zeven ende tzeventich, ende copie van zeeckere naerder verclaringhe der voorfz. Heeren Staten van den twintichften Novembris daer aen volghende. Daer jeghens de voorfchreven van Leyden den voornoemden onzen ghefchickten bejegenden mit aldusdanigen antwoorde: Voor 't eerfte, dat zy mit ons niet en begheerden dan goede minne, vruntfchappe, ende gemoets eenftemminghe, zonder dat de zelve van Leyden hem mit Duytfcher Ordens goeden in 't minfte wilden bemoeyen; mer dat volgende haerluyder privilegien, verleent in den jare twaelffhondert zes ende zeftich des Zonnendaechs naer Lucie by H. M. Grave Florens, der zelver Stede, ende den borgheren van dien, ter goeder trouwen belooft was, dat hy de Paftorye der Stadt Leyden [daer van zyn G. 't recht van Patronaetfchap mit vollen rechten toebehoorde] naerden overlyden Meefters Gerards, doen ter tyt Paftoir, ten eeuwygen dagen zoude doen bedienen by twee bequame Priefteren, die zyn G. daer toe zoude voorftellen, de welcke, de daer aff voorcomende vruchten onderlinghe halffdeelen, ende die gheheele Parochie t' zamen ter eeren Gods, ende Zielen Zalicheyt lofflicken regeren zouden. Ende off wel twee Jaren daer naer, als in den Jare twaelff hondert acht ende tzeftich zesdagen voor 't fcheyden der Apoftelen, byde zelve Grave Florens H. M. 't recht van Patronaetfchap der voorfchreven Kercke den Commanduyr ende broederen des duytfchen huys mildelick mocht zyn gegeven, dat 't zelve in allen ghevalle gefchiet zoude wefen, behoudens ende onvermindert de gherechtigheyt haren borgheren daer inne toecomende. Welck recht de voorfchreven van Leyden zeyden te wezen, ende te beftaen, dat de ghemeente aldaer, mit twee bequame Paftoren moft werden ghedient, niet uyt het onzeker verval, 't welc mits de opghecomen veranderinghen te niet ghecomen was; mer tot laft der gheenre, die hem 't recht van Patronaetfchap onderftont ende vermat. Welcken tween perfonen oock toequam de bewooninge van de huy-

 zingen,

zingen, als gheene Ordens goederen; mer mitter pastorye, daer toe die van outs en al voor der gheroerde ghiften behoort hadden, aen der Orden ghecomen zynde, ghelyck de voorschreven Burgermeesteren, ende Regierders zeyden zulcx oock claerlicken te blycken uyt de woorden van 't boven verhaelde privilegie Hertoghen Aelbrechts van Beyeren H. M. [zonder 't zelve aen te nemen, off vorder toe te staen dan 't haren voordele] uytdruckelicken medebrenghende, dat zyn voorouderen, Graven van Hollandt, mit horen testamente den Heeren van den Duytschen huyze gegeven hadden de Kercke tot Leyden mitten huyze, ende andere goeden daer toe behorende, nopende den welcken zy hem des vermaten, dat de bewoninghe der huyzinghen eyntelicken toequam den Dienaren des Goddelicken woorts als bedienende 't ampt van de pastorye, geensins dat men dezelve mit veel personen te verhuyren, ende mitsdien grote profyten daer off te trecken, onzien maecken, ende by ghebreck van behoorlick onderhoudt, behoorde te laten vergaen. Ende dat wy boven dien oock ghehouden zouden zyn te betalen de Jaerlixe wedden, ende 't onderhout van twee dienaren des Woorts. Ende belangende 't verboth 't welck by 't voorschreven privilegie Hertochs Aelbrechts H. M. scheen gedaen te zyn, van gheenrehande Keuren te mogen maecken opter Duytscher Heeren goeden, der Kercke voorscreven toebehorende; gaven de voorschreven van Leyden ter antwoorde, dat hem 't zelve totten huyse voorschreven niet en ghedrouch, mer alleen tot de andere goeden; dat 't zelve vermeende privilegie was verleent hare voorzaten onghehoort, ende zulx tot naerdeel van de gherechticheyt der zelver Stede toecomende, jeghens 't privilegie Graeffs Florens H. M. hier voren gheroert, by 't welck zyn G. in claren woorden ghewilt heeft, dat den borgheren van Leyden mit zodanighen ghifte geen hinder off naerdeel en zoude opcomen. Ende in allen ghevalle dat de voorschreven van Leyden, ende hare voorzaten, uyt wettighen titele, op privilegien ende hantfesten gegrontfest, waren in Contrarie ghebruyck, van over de zelve huyzinghen ten oirbaer derzelver Stede te moghen Keuren, ende ordonneren, min noch meer als over alle andere huyzen, erven, ende gronden binnen der zelver Stede ende de vryheyt van dien ghelegen. Van alle 't welcke de voorschreven onze geschicten, anghenomen hadden ons te verstendigen, ende hun wedervaren ghetrouwelicken te verclaren, mit aenzegginghe, dat zy niet en consten verstaen, dat wy in eenich onderhout van de Dienaren des Woorts verplicht zouden zyn, mer dat de huysinghe ordens was, ende tot des ordens last ghetimmert, als by der ordens wapenen boven den ingang van dien ghestelt blycken mochte. In 't vorder, dat zy de Chartren ende brieven van den Duytschen huyze naerder doerzoucken, ende voornoemde van Leyden van hun bevinden behoorlick berichten zouden, alles ghelyck ons de voornoemde gheschickten, t'haren wedercompste, voor hun wedervaeren hebben angedient, gheopent, ende verclaert.

Waer naer wy in eyghener persoon binnen der voorschreven Stadt Leyden ghecomen wesende, zyn wy mit de voornoemde van Leyden, angaende de voorschreven oneensheyden, in t'zamenspraecke ende onderhandelinghe ghetreden, ende naer wy vander geroerder nieuwer straten [middeler tyt ghemaekt zynde] oochmerc ghenomen, ende die zulx bevonden hadden, zeer bequaem ende te dienen tot groten voordele, gheryff, ende verchieringhe der voorschreven Stede, zo zyn wy eyntelicken op alles mitter minne, ende in ghoeder Vrundtschappe verdraghen inder voughen naervolghende.

Eerstelicken dat de voorschreven van Leyden voor hem, haren erven, ende nacomelinghen vertyden, ende afstandt doen zouden van zodanich recht, als zy tot noch toe ghehadt moghen hebben, ofte meenden te hebben, omme uyt de goeden van de Commandurye het onderhout te trecken voor twee Dienaren des Woorts, gezamentlicken van dat de bewooninghe van de bovengheroerde huyzingen zoude comen off behoren te volghen den voornoemden Dienaren; mer zullen de voorschreven behuyzinghen, hoff ende erve ten eeuwighen dagen laeten, ende gedogen te blyven aen den Commandurye, omme by eenighe Ridderen, off andere Ordensheeren ter ghifte van de Landcommanduyr in der tyt, naer Duytscher ordens manieren ende statuyten, gebruyct ende bewoont te werden, zonder hem de selve behuyzinghen, hoff, ende erve, noch de vordere ordensgoeden in 't minste te becroonen, 't welck niet anders te verstaen en is, dan dat deselve huysinghe ende goeden niet min verplicht en zullen blyven tot allereele Lasten ende onghelden, als andere huyzen, gronden, ende erven in, ende omtrent der voorsz. Stede ghelegen

legen zynde. Ende alzoe omme de voorsz. Heerenstrate voor aen den ingang, comende aen 't gheroerde Kerchoff, tot zyn voorgenomen wyde van achtien roede voeten te brenghen, notelick dient affgebroocken een stuck ghetimmers aen der voorschreven Commandurye gehorich, comende aen 't Oosteynde van dien, zó zullen de voorschreven van Leyden 't zelve ter behoorlicker wyde moghen doen affbreecken, t'haren believen ende ghelegentheyt, gehouden blyvende 't selve tot coste ende laste der zelver Stede, weder dicht te maecken, 't zy mit een blinde muraige, off mit een deur, off casyn daer inne te wercken, ten believen van ons, off des last van ons hebbende, dat de voorschreven van Leyden aen de Westzyde van de voorschreven Heerenstrate, beghinnende t'eynden de plaetze, diemen van outs ghenomt heeft der Cappellanen hoff, te weten vyff roeden vier voeten drie duymen van den houck van 't Kerckhoff aff te meten, welcken hoff vry aen der Commandurye zal blyven, ende de voorschreven van Leyden mit een muraige van de Heerenstraet zullen doen bevryden, de gronden om te betimmeren niet verder uytgeven en zullen dan ter lengde van drie roeden, gelyck zy oock doen sullen aen de Noortzyde van de dwersheeren strate. Dat alle de huyzen aen dezelve West- ende Noortzyde uyt te geven, gheene opgaende lichten en zullen moghen trecken off maken opten hoff van de Commandurye, daer door dezelve eenichsins zoude moghen werden ontvryt; mer zullen alle de lichten die men aldaer uyten Westen, off Noorden halen zal, moeten zyn, off staende, off van binnen opgaende, hooch ten minsten zes voeten van de vloer, off zolder aff te meten, behoorlicken voorsien mit yzeren roeden, volghende de voorschreven Stedekeuren. Dat de voorschreven van Leyden tot gheryff van de voorschreven Commandurye, ende omme de zelve huysinghe te dienen tot eenen op slach, recht jeghens de Salomonstrate over eenen uytgang laeten zullen ter breede ende hoochde van zeven roede voeten. Ende belanghende den drop, ende losinghe van 't hemelwater der huyzen, die aen de westzyde van de voorschreven Heerenstrate ende Noortzyde van de voorschreven dwers heerenstrate zullen werden gestelt, dat de zelve zal werden ghemaeckt ende geleyt dicht buyten de voorscreven drie roeden, langs de achtermuyren heenen, ende voorts losende ghemaeckt in de oude goote, die zyn loop ende loosinghe heeft, onder de huysingen van de Professoren D. D. Julius Beyma, ende Johannes Heurnius, ghestaende op ten groten hoff, Westwaerts naer de donckere graft toe. Daer jeghens wy voor ons, ende onzen nacomelingen in dienste, van weghen der Landcommandurye zouden renuntiëren, vertyen, ende affstandt doen, ghelyck wy renuntieren, vertyen, ende affstandt doen midtsdesen van alle de gherechtigheyt die wy, ende Duytsche Oorden hebben, off eenichsins zouden mogen hebben totten gront, ende plaetze, die totter voorschreven straten, mitsgaders tot den huyzen ten wederzyden uytgegeven, ende noch uyt te geven, sulx die alrede es, ende in voughen voorschreven zal werden affgemeten, zonder daer toe, off aen eenich recht, off anzeggen meer te behouden; nemaer zal, ende zullen de voornoemde van Leyden, ende haren nacomelingen totter Stede behouff mit de zelve gronden ende erven, ende mit de Jaerlicksche pachten, off chynssen, die zy daer op ghestelt hebben, off stellen zullen, ten eeuwygen daghen vry, onbecommert, ende onbeleth laeten becomen ende bewerden. Ende alzoo wy Landtcommanduyr voorghenomt, voor ons, ende onzen nacomelingen in dienste zulcx, ende invougen voorscreven bekennen mit den voornomden van Leyden vruntlicken overkomen, ende verdragen te wezen, ende 't zelve der meeninghe zyn ten eeuwigen dagen te onderhouden, ende by elck eenen te doen onderhouden, zo hebben wy hier onder, ende ter zaecken voorsz. verbonden, ende ten onderpande ghestelt, verbinden ende stellen ten onderpande midtsdezen, alle de ghoederen, renthen, pachten, ende innecomen ons, ende den Duytschen huyze toeghehorich, de zelve, ende de vruchten, en keure van dien 't bedwang ende verbandt van allen 's Heeren rechten, ende Rechteren onderwerpende midtsdezen. Ten welcken eynde wy vertegen ende afftant gedaen hebben, vertyen ende doen afftant midtsdesen van allen exceptien, privilegien, gratien, vryheyden, ende van alle 't gunt ons, ende onzen nacomelingen tot hinder off achterdeel van dezen eenigsins zoude moghen vorderen, ende byzonder den rechte, zeggende dat generale vertichtinghen crachteloos ende van onwaerden zouden zyn, ten zy daer eenighe speciale voorgingen. Ende dit alles ter goeder trouwen ende zonder argelist. Ende hebben des ten oirconde deze brieven mit ons ghewoonlicke handtscrift ondergheteyckent, ende mit onsen Zeghele hier aen ghehangen, doen bevestigen, mitsgaders mitten Zeghele onzer Baillye voorscreven: ende

tot

tot meerder verzekertheyt by den voornompden Ridderheer ende Commanduyr van Leyden gedaen onderteyckenen. 't Welck aldus ghefchiede binnen der Stadt Uytrecht, dezen zeftienden Septembris XV^{C}. twee ende tnegentich, naer den olden ftyl.

Onder de plycque ftont gheteyckent.

Jacob Taets van Ameronghen, Landtcomptheur, Willem Mulert, Comptur tot Leyden.

Ende was bezeghelt met twee Zegelen, d'eene in rooden, ende d'ander in Gruenen waffe, uythangende aen double franchyne ftaerten.

Privilegieboek der Stad Leyden D. pag. 17. verfa tot pag. 20.

Zeker accordt tuffchen den Heere Commanduier van Leyden, en de gemeine buyren, belangende een nieuwe muyr die in grooten Hoff geleit is.

Den 26. February 1603.

WY Jaspar van Banchem, ende Claes Cornelisz. van Noordt, Schepenen in Leyden, orconden dat voer ons gecomen ende verfchenen fyn, Joncheer Jaspar van Linden, Commanduier defer Stede, ende van Catwyck, Duytfcher Ordens, ter eenre zyde, ende Huych Cornelisz. timmerman, Jan Mefaut, cleermaker, Jasper Dircsz. Gryp, eertyts Schipper, Joncvrouwe Otte van Wyngaerden, Weduwe Joncheeren Charles, Heere van den Rhin, in deefen geholpen mit Jan van Hout, Secretaris, haer getoren Vooght in deefer faeke, Egbert Janffen, timmerman, Jacob van Noorden, ende Peter Janffen van Outshoorn, Boden mitten roede, Fytgen Gysberts Dochter, Weduwe van Jooft Centen, Adriaentgen, Weduwe van Franchois van den Broucke, beyde geaffiftiert mit Peter Janffen van Outshoorn, als haer Voocht ten defen, ende Maelyert Cruycke, alle naeft den anderen gehuyft, aen de weftzeyde van den Heeren ftraet. Noch Dirrick Gerritsz. van Hogeveen, ons mede broder inden raede, Warnar Janffen Coppedrayer, voer hem felven, als erffgenaem van Cornelis Janszoon Lindewever, ende vervangende Jan Willemsz. Werckin fyn Swaeger, mede erffgenaem van Cornelis Janszoon, Simon Jacobsz. tapper, ende Thomas van Oudemarck, alle naeft den anderen gehuyft, aen de noortzyde van de dweersheeren ftrate, ter andere zyden. Verclarende ende belydende de voernoemde Comparanten, dat hoe well, ende niet jegenftaende by de brieven van accort ende overcompfte, op den feftienden Septembris des jaers vijfthien hondert twee ende tnegentich gemaeckt, tuffchen de Edele Eerentvefte Heere Jonckheer Jacob Taets van Amerongen, Ritter, Lantcommanduyer der ballye tot Utrecht, ende Commanduyer te Dueren, Duytfches ordens: mitsgaeders Joncheer Willem Mulert, doen Commanduir alhier tot Leyden: mit Burgermeefteren ende Regierders defer Stede, aengande den gront der voerfz. huyfen, well uitdruckelikken bedongen was, dat den drop ende lozinge van 't hemel water der voerfz. huyfen, gemaeckt ende geleit foude werden dicht buyten de drye roeden gronts ende erffs van dien, in den Hoff van de Commandurye, langs de achter muyeren henen: ende voerts lofende gemaeckt in de oude goete, zyn loop ende lôfinge hebbende weftwaerts naer de doncker grafte toe. Van gelicken, dat hoe well de brieven daer by de voerfz. erven om betimmert te werden utgegeven fien, oeck inne houden, ende mede brengen dat men door de gote achter de voerfz. huyfinge geleyt, loofende in de oude goete naer de donckere grafft toe, niet anders en foude moegen loofen off doen loopen dan den drop ende 't hemelwater: Eevenwell by verfcheiden eygenaers der voerfz. huyfen inde voerfz. goote gebrocht, ende gelooft was allerley vuyll ende ontydich waeter, 't wellick alfoe het eenen grooten zwaeren ende onlydelicken ftanck in den hoff der voernoemde Commandurye voors veroorfakende: Zoe waeren ter faeke van dien, verfcheiden moeyten, twyften, ende ge-

geschillen verrezen, maer eyntelicken mitter minne, ende in 't vrundtlick vuyter wege geleit: als hebbende de voernoemde van Linden, Commanduier, den voersz. gehuysden vergont, ende te goede gelaten, noch achtien duymen gronts off erffs, buyten de voersz. oude muyr: mitz dat de selfde gehuysden daer en t' eynden, ende buyten de voersz. achtien duymen, t' haren costen zouden leggen een nyeuwe steenen muyer, ter dickte van eenen grooten steen; op gelyck recht ende eygendom, als sy in ende aende voergaende muyr gehadt hebben; omme haerluyde gemeene water losinge in vougen voerseit te hebben, ende behouden, tusschen de voersz. nyewe ende oude muyren; ende alsoe by de voernoemde gehuysden de voersz. nieuwe muyr, als een eygen muyr gemaeckt ende geleit is: Beginnende van den cleinen hoff der voersz. Commanduryen, ende sullicx loopende vuyten Noorden ten Zuyden: Ende van daer omme schrinckelende vuyten Oosten ten Westen, stvytende aen de huysen van den groten hoff; Soe is 't, dat de voornoemde van Linden, Commanduyr, ten behoue van allen den voerscreven gehuysden, elck in 't syn, ende een yegelick naer raete ende beloop van hunne breette, ten vryen eygen opgedragen, ende overgegeven heeft, draecht op, ende geefft over mitsdeesen, den gront eygendom van de voersz. achtien duymen, inder breette, mitsgaders van den gront van de muyr, omme daer mede te winnen ende verliesen, in allen schyn, off het de Commanduyeren in der tydt selffs waren: mit beloffte van de selve gront te vryen ende waren, jaer ende dach, ende ten eewigen daegen, als recht is. Ende dit al in sulcken verstande, dat de voersz. achtien duymen breette, ten eewigen daegen, achter alle de voernoemde huysen blieven sullen, tot een open ende onbesloten gote, dienende tot gerieff, ende loosinge van haer all der waeter: sonder dat dye by eenige van de voerscreven gehuysden, tot hinder, schaede, off naerdeel van den anderen sall moegen werden betimmert, bezet, off belet, off ymant in syn waeterloosinge verhindert. Ende alsoe de voerscreven Commandurye eenen vryen utganck heeft behouden, beneffens de Salomon Straete utcomende: onder wellick utganck de voersz. gote dwershenen overwulft is, soe sullen de voernomde gehuysden, de voorsz. gote in dier vougen, aldaer ten eewigen daegen muegen houden. Daer jegens alle de voorsz. gehuysden de voorgaende opdracht ende overgifte overdanckelicken aennemende, hebben voor hen, haeren erven ende naecomelingen, off recht ende opdracht van dien vercrygende, gerenuntieert, vertegen ende affstant gedaen, renuncieren, vertyen, ende doen affstant mitsdeesen, van alle vorder recht van waterloosinge, 't welck sy in cracht van haer brieven van utgiffte, off andersins, ten hoffwaert van de Commandurie gehadt hebben, off souden muegen pretendeeren: mit beloffte van hem ten eewigen daegen te behelpen, ende vergenougen mit de voersz. gote van achtien duymen, ende den voernoemde Commanduier ende syn Naecomelingen in der tydt, ongemoeyt te laeten, oeck ten ewigen daegen de voersz. muyr ter hoochde die jegenwoerdich is, staende, ende in weesen te houden. Tot onderhout van alle 't welck de voernoemde voergecomen personnen ten weeder zyde, ende elck soe veell hem aengaet, verbonden hebben, ende verbinden mitsdeesen, alle haerluyder goeden, jegenwoerdige, toekomende, roerende ende onroerende, gerechticheyden ende inneschulden, de selve, ende de vruchten, ende keuren van dien, t' bedwanck van allen 's Heeren rechten ende Rechteren underwerpende mitsdeesen: ende dit alles ter goeder trouwen ende sonder argelist: ende behouden ende onvermindert den vorderen innehouden van de voersz. brieven van accorde, mitsgaeders van utgiffte, ende blyvende de selve voortz, ende 't gunt mitsdeesen niet en is verandert in haer geheel, ongemenckt ende ongecrenct. Des ten oorconde hebben wy Schepenen, dese brieven op 't verlyden van alle de voersz. personnen, mit onsen zegelen bevesticht opten sessentwintichsten February, des jaers sestien hondert ende drye.

Ende was onder de plycque geteyckent:

J. van Hout.

Wesende bezegelt met twee groene wasschen zegelen, aen double steerten vuythangende.

Overgeschreven ende gecopieert vuyt syne principale Brieve, geschreven in franchyn, ondergeteyckent, ende bezegelt als boven; Ende naer Collatie

tie daer jegens gedaen synde, is desen daer mede gelycmatich, ende over een comende bevonden, huyden den XVII. Aprilis 1603.

By my Not. Publ. J. Van Tethrode.

MS. Uit de Perkamente Blaffaard van St. Pieters Kerk te Leyden.

Opdracht gedaen by Klaas Adriaanszoon van de Werff, en Adriaen Pieterszoon van de Werff de Jonge, als hen sterk gemaekt hebbende voor Marye Pieters Dochter, ende Marye Frans Duysten Dochter, heurlieder Moeders respective, van de Nieuwe Werffstrate, ten behouve van de Stad Leyden.

Den 22. *Juny* 1611.

Wy Pieter Aerntsz. Deyman, ende Amelis van Hogeveen, Scepenen in Leyden, oirconden dat voor ons gecomen ende verschenen syn, den eersamen Claes Adriaensz. van de Werff, onsen medebroeder in rade, als Veertige, vervangende, ende hem starck maeckende mitsdesen, voor Marye Pieters dochter, wedue van Sar. Adriaen Adriaenszoon van de Werff, syn moeder, ende Adriaen Pietersz. van de Werff, de jonge, vervangende, ende hem starck maeckende voor Marye Frans Duysten dochter, wedue van Sar. Pieter Adriaenszoon van de Werff, syn moeder, ende bekenden sy comparanten in dier qualite voor hen, ende haren erven ten vryen eygen opgedragen, ende overgegeven te hebben, en droegen op, ende gaven over mitsdesen, den Heeren Burgermeesteren der voorsz. Stadt Leyden, die nu syn, ende namaels wesen sullen, ende sulcx ten behouve ende profyte van der selver Stede, seeckere ledige plaetse, gront, off erve, wesende het wester gedeelte van hen comparanten werff, gelegen voor haerluyder principale huysingen binnen deser Stede, tusschen de strate van Marendorp ende de agtergrafte, ontrent de Backerstege, belegen hebbende de voorsz. ledige plaetse aen d'een syde, ten oosten deurgaende alle de getimmerten, staende op het oostergedeelte van de voornoemde werff, 't welck by hen comparanten in den voorleden jare es uytgegeven, ende vercoft; ende aen d'ander syde ten westen es belegen, mede deurgaende de plaetse; tot noch toe genaemt geweest synde, slaeyevangersstege (1), de welcke jegenwoordich met de voorsz. ledige plaetse es verheelt, ende tot een deurgaende straete [van nu voortsaen genaemt, de nieuwe Werffstraete] es gemaect, streckende voor van de strate van Marendorp voorsz. uyt den zuyden Noortwaerts aen, ter deurgaender breete van omtrent off ruym twaelff roede voeten tot aen de voorsz. achtergrafte. Ende sy comparanten geloveden de voorsz. ledige plaetse gront, off erve, te vryen ende waren als recht es, van allen commer ende lasten, daer mede de selve in eeniger wyse soude mogen syn beswaert, ende dat jaer en dach, mitsgaders ten eeuwigen dagen als recht es, ende gelyckerwys men een vrye onbecommerde ledige plaetse off erve sculdich is, ende behoort te waren, onder verbant generalicken van alle hen beyder comparanten respective goederen, roerende, onroerende, jegenwoordige ende toecomende, egeen van dien uytgesondert. Ten laetsten bekenden sy comparanten, hen van de voorsz. opdrachte ende overgifte, al wel ende ten vollen vernoucht, en gecontenteert te syn, ende dat alleenlicken, mits dat de selve ledige plaetse, off erve ten eeuwigen dagen gebruyct en gehouden sal werden, ten gemeenen rechte, als alle andere Heerenstraten binnen de voorsz. Stede, ende dit alles ter goeder trouwen, ende sonder argelist. In oirconden desen met onsen segelen bevesticht, opten XXII[en]. Juny, des jaers XVI[C]. ende elff.

Onderstont: J. Swanenburch.

Privilegieboek der Stad Leyden D. pag. 271.

(1) *Of* Crayevangersstege.

De Regeerders der Stad Leyden verkoopen, en draagen op aan Klaas Korsteman van Rodenburg, een gedeelte van 't Peperstraatje, nevens het Prinsenhof, en ontfangen weder van den zelven de doortogt van de Rodenburger Laan, tot verversching van de wateren der Stad.

Den 27. October 1657.

Wy Mr. Simon van Baersdorp, ende Willem Simonsz. Hasius, Schepenen in Leyden, oirconden dat voor ons gecomen ende verschenen zyn, de E. E. Heeren Cornelis Anthonisz. van Buyteveſt, Mrs. Paulus van Swanenburch, ende Johan Meerman, vervangende in desen Mr. Willem Paeds, haer medebroeder, Burgemeesters ende Regierders der Stadt Leyden, verclaerende vercoft te hebben, ende opdrougen dienvolgende by desen aen, ende ten behoeven van Claes Corsteman van Rodenburch de Jonge, een partye erffs, synde een gedeelte van de doorgangen, gemeynlyck geheete het Peperstraetgen, belent synde 't voorsz. erff, voor de strate van het Rapenburch ten noorden deser Stede huysinge, genaemt het Princenhof, ten Oosten uytspringende secreet van den Princenhoff, ende ten suyden de voornoemde Claes Corsteman van Roodenburch, groot; volgens de metinge van Mr. Joris Geestecoorn, geswooren Lantmeter, drie roede twee riemvoeten, de gront van het afgebroocken Westwycxste secreet van het Princenhoff hier inne mede begrepen, met conditie dat den Cooper sal moeten gedoogen, dat de goote jegenwoordich leggende onder die vercofte erve suiveren (1) in het water van het Rapenburch aldaer, t'eeuwigen dage sal blyven leggen, ende in cas van verstoppinge onder dit vercofte mede aldaer geopent werden; ende noch datten eygendom van de muyr van de voornoemde huysinge van het Princenhof, komende tegens dit vercofte, ende in 't geheel sal blyven aen dese Stadt: behoudelyck nochtans, dat de cooper vermoogen sal in de selve muyr te leggen de balken ende binten van haer getimmerten. Belovende sy Heeren comparanten 't voorsz. vercofte te vryen, ende waren van alle commer ende lasten, die daer op souden mogen staen, onder verbant generalyck van alle deser Stede goederen ende innecoomen, egeen van dien uytgesondert. Ten laetsten, bekenden sy Heeren Comparanten, ter saecke deser vercoopinge ende opdrachte, alwel ende ten vollen vernoucht, voldaen, ende betaelt te wesen den lesten penning metten eersten, ende dat met een somme van twee hondert vyftich guldens gereden gelde: ende mede dese Stadt ten eeuwigen dage sulex den Cooper voornoemt, mede voor ons Schepenen comparerende, aen deselve overgeeft het gebruyck van de jegenwoordige gegevene door de Rodenburger Laen, ten dienste van de moolen tot verversinge van deser Stede wateren gestelt aen de Rodenburger wateringe, sonder daer vooren eenige erkentenisse te betalen, remitterende hy Comparant voornoemt, daer en boven aen dese Stadt, alle sodanige erkentenissen als voor desen aen hem daer vooren syn belooft, ende albereyds voorheenen souden mogen verscheenen syn. In waerheyts oirconden syn hier van gemaeckt twee alleensluydende brieven, beyde met onse segelen bevesticht, opten 27. October van den jare 1657.

Geteyckent:

G. v. Hoogeveen.

Privilegieboek der Stad Leyden F. pag. 2.

(1) *Of* suiverende.

De Hertog van Bourgonje beleent Adriane, Dochter van Jan van Ryswyk, op zekere voorwaarden, met het Klokhuis te Leyden, aan den blauwen Steen, ten erfleene.

Den 21. *December* 1433.

Philips &c. doen cond allen luden, dat wi verliet hebben, ende verlyen Adriaen, Jans Dochter van Ryswyck, 't Clochuys, ftaende binnen Leyden an den blauwe fteen tot enen erfflien: behouden Jan van Ryswyck fyn lyftocht brief, die hy heeft van der Graeflicheit, in hour macht, ende ons, ende enen yegeliken fyns rechts, te houden van ons, ende onfen nacomelingen, Adriaen voirfcreven, ende hoir wettachtige nacomelingen tot enen erfleen. Ende waer dat Adriaen voirfz. ftorve fonder wittachtige geboirte after te laten, foe foude dit voirfcreven Clochuys comen op Beatrys, huer wittachtige zufter; ende waert dat Beatrys voorfz. ftorve fonder wittachtige geboirte, foe foude dit voirfcreven Clochuys comen, ende erven op dien oufte na huer doet, waert fufter, oft broeder; ende daren teynden te gaen, als een erflien, fculdich is te gaen. Ende alft verfterft, foe falment verheergewaden mit enen roeden Sparwaer, off dertich fcellinge Hollants dair voer onbegrepen.

Hier waeren by ende over onfe getrouwe Leenmanne, Jan van der Boochorft, ende Vos Hoechftrate.

In oirconde defen brieve bezegelt mit onfen zegele hier an gehangen.

Gegeven opten XXI[ften]. dach van Decembri, anno M. CCCC. XXXIII.

By mynen Here den Hertoge, Grave van Hollant &c.

Rofe.

Perkament Regifter Philippus A. Cas G. 1433 — 1440. *pag.* 5.

Hertog Willem beveelt, dat zyn Steene Huis te Leyden, 't gene Gerrid Alewynszoon in pacht hadt, en vervallen was, weder opgebouwd zoude worden, en de Klok ten dienfte der Stad, daar zoude blyven hangen.

Den 17. *December* 1347.

Willem, Hertoge van Beyeren, Palensgrave van den Rhyn, verbeider der Graeffchap van Henegouwe, van Holland, van Seeland, en van der Herlyckheid van Vriesland; want wy wel verftaen, en in der waerheid bevonden hebben, dat onfe lieve Heere onfe oude Vader, die Grave van Henegouwe ende van Holland, daer God die fiele of hebben moet, een ftien huys ftaende hadde te Leiden, opten hoornick van der bruggen ftraten, an welcken huife hy oorlof gaf der Poorte van Leiden voorfchreven, eene clocke te hangen tot ter Stede oorbaer, ende daer nae foo gaf hy dat huys in pachte, Gerrid Alewyns Soon, om dertich fchellingen Hollands 's jaers, dat was, alfoo 't ons aengekomen is, behoudelyck onfer poorte voorfchreve haer clocke daer an blyven te hangen, ende nu is dat huis by toedoen, ende waerloffede, Gerrids voorfchreve te nedergekomen: Ende want dit wel te weten is; en te verftaen na den gelde, daer Gerrid omme gepacht hadde, dat onfe goede luiden van Leiden haer recht daer an behouden fouden, ende wy onfen goeden luiden van onfer Poort voorfchreven haer recht daer aen belyen, en wel gejonnen: Soo ontbieden wy u Geraerd voorfchreven, dat ghy dat huys weder optimmert en maecket alfoo en fterck als het was, waer by dat fy dan haer clocke tot haer oorbaer daer an hangen moogen, als fy te hangen plach binnen dien tyden, dat ghy 't in pachte gehad hebt: Ende waert, dat ghy dat niet en dedet, foo ontbieden wy onfe Scout, Scepenen en Raed van onfer Poorte voorfchreven, dat ghy Geraerd vermaent, want hy

hy poorter aldaer is , alfoo goet hebt van onfer en van der Stede wegen ; dat hy dat huys maecke , aloo voorfcreve is , ende en dede hy 't niet , foo wanneer dat ghy dat aen ons brenget , foo willen wy u daer in te hulpe koomen , dattet eindelyck gefchiet. In oirkonde defen brieve befegeld met onfen Segele.

Gegeven in den Hage des Manendaeghs na Ste. Lucye dach, in 't jaer ons Heeren duyfend driehonderd fevenenveertic.

MS. Privilegien van Leyden pag. 166. van den Heere N. N.

De Hertog van Bourgonje beleene Florens van Ryswyk met het Klokhuis , en de Hoeven binnen en buiten de Stad Leyden.

Den 25. January 1461. en 1462.

Phillips &c. doen condt allen luyden , want Florys van Ryswyck gekomen is voir onfen lieven ende getrouwen Ridder , Raidt ende Camerling , den Heer van Lannoy , onfen Stedehouder , ende voir onfen Leenmannen van Hollant , hier na genoemt , feggende dat hem by den doot van zynre moeder anbeftorven fyn , dat Clochuus , ftaende binnen onfer Stede van Leyden , die hoeven binnen ende buyten onfer Stede van Leyden , ende een woeninge mit dertich margen lants gelegen tot Ryswyck , ende dat fyn moeder voirfz. die in der ure hoers doots van ons te leen hielt , ende in befitte dair aff was , verfoeckende dair om die van onfer wegen verlyet ende verleent te worden. Soe is 't , dat wy dien achtervolgende , behouden ons , ende enen ygelycken zyns rechts , verlyet ende verleent hebben , verlyen ende verlenen mit defen brieve Florys van Ryswyck voirnoemt. Eerft , dat Clochuus , ftaende binnen onfer Stede van Leyden , by den blauwen fteen , opten hoeck van die Maerffemans ftege (1) , behouden ons , onfen pachte dair an , the houden van ons , ende van onfen erven , Graven off Gravynnen van Hollant , Florys voirfz. ende fynen erven tot eenen erfleen , ende te verheergewaden mit eenen roden Sperwair , off dertich fcellinge Hollants dair voir. Item noch die hoeven binnen ende buyten onfer Stede van Leyden mit allen renten ende toebehoeren , the houden van ons , ende van onfen erven Florys voirfz. ende fynen erven tot eenen rechten erfleen , the verheergewaden mit eenen vetten levenden paeuwe , off twyntich fcellinge Hollans , dair voir : ende noch dair toe een woeninge mit dertich margen lants , gelegen in den ambochte van Ryswyck , in Ryswyckerbroeck , te houden van ons , ende van onfen erven , Florys voirnoemt , ende fynen erven tot eenen rechten erfleen , na wtwyfinghe der ouder brieven die dair aff fyn.

Hier waeren by ende over Heer Willem van Alcmade , Ailbrecht , ende Steven van Raephorft , Jan van Hodenpyl , Ailbrecht van Raephorft , Dircxzoen , Claes van Adrichem , Geryt Wten Hage , Ysbrant van Schoten , Jacob van der Specken , Jacob Cruefing , ende Arent van Camp.

In oirconde &c. Datum op Sinte Pouwelsdach *Converfio* , anno XIIII^c , een ende tfeftich , na den loipe van onfen Hove.

Perkament Regifter , & Finis 1459 — 1467. Cas G onder Noordholland , pag. 7. verfa.

(1) *Of* Choorfteege.

Hertog Karel beleent Jan Dedel van Rysoirt, hem van zyne Moeder Beatris van Ryswyk aanbestorven, onder andere goederen met de Hoeven buiten en binnen de Stad Leyden gelegen, die Gerards Alewynszoon te houden plag.

Den 1. *November* 1473.

Item, noch die hoeven gelegen buyten ende binnen onser Stede van Leyden, mit sulken pachten, renten, giften, vervallen, ende Heerlicheiden gelegen op Rapenburch, alsoe Geryt Ailwynszoon, die van onser Graeflicheit van Hollant te houden plach, behouden ons onsen pachte van den hoeven voirsz. te houden van ons, ende van onsen erven, Graven, of Gravinnen van Hollant, Jan voirsz. ende synen erven, die voirsz. hoeven binnen ende buyten Leyden, tot enen rechten erfleen, en te verheergewaden mit enen vetten levenden paeuwe, of mit twintich scellingen Hollants dair voir. enz.

Datum opten eersten dach van Novembri anno XIIII^c. LXXIII.

In margine stont geschreeven;

Op huyden XXIII. daigen in Julio, anno XIIII^c. negenendetachtich, zoe heeft Jan Dedel van Rysoirt selver den behoirlicken eedt gedaen, van den Leenen him angecomen by doode synre moeder, ende dat in handen van mynen Heere den Grave van Egmonde, Heere tot Bair &c. Stadhouder Generail van Hollant, Zeellant, ende Vrieslant, in tegenwoirdicheit van Meester Jacob Ruysch, Deken van der Capelle in den Haige, Meesters Jan van Herlem, Geryt van der Mye, Thomas van Medenblic, ende Pieter van der Goes, Raade ende Leenmannen van Hollant; dair mede by was ick

Buschuysen.

Perkament Register, Karolus A. 1467 —— 1476. *Cas G. pag.* 44. *onder Noordholland.*

Bewys van een erf geschikt tot een Tugthuis, een Zaaghuis van der Stede Timmerlieden, en een Piquerstal te Leyden.

Den 13. *January* 1621.

Wy Symon Willemsz. van Kerchem, ende Dr. Willem van Moerbergen, Schepenen in Leyden, oireonden, dat voor ons gecomen is den eersamen Dominus Everardus Vorstius, Doctor en Professor Medicine in de Universiteyt alhyer, verclarende ende belydende hem Comparant, by die van de Gerechte deser Stede, op zyn schriftelyck versouck, ende te kennen geven, op ten XXIII^en. January XVI^c. ende twintich geconsenteert, ende toegelaten te zyn, dat hy Comparant tot wederseggen van den zelven Gerechte ende van Burgermeesteren, sal mogen gebruycken zeecker gedeelte van Stadts erve, off plaetse, eertyts gedestineert tot een Tuchthuys, groot, volgende de meetinge ende chaerte by Mr. Pieter Henricxz. van Bilderbeeck, daer van gedaen ende gemaeckt, elff roeden, ende een tiende deel van een roede, ende soo breet, als is zyne Comparants' huysinge, staende binnen deser Stede aen de oostsyde van Rapenburch tegens over deser Stede Universiteyt, streckende 't selve gedeelte erffs van de muyer, die van wegen deser Stede achter zyne Comparants erve gemaect es tot aen zeecker huys, 't welck by de Stadts Timmerluyden tot een Saechhuys, ende by den Pickeur tot een stallinge gebruyckt is geweest, mits dat hy Comparant t' synen costen in de voorsz. muyer een deure stellen, ende 't gedeelte erffs voorsz. met een berden schuytinge afffchyeten zal; ende dat hy Comparant boven dien, voor 't selve gebruyck jaerlycx uytkeeren ende betalen sal aen den Tre-

Tresaurier ordinaris der voorsz. Stede een recougnitie van twaelff Carolus guldens van XL. grooten 't stuck vrys gelts, ende sonder eenige cortinge, daer van 't eerste jaer verschynen sal Meye dagen anno XVI^c. ende eenentwintich, geduyrende zulcx van jare te jare; soo lange als hy Comparant 't gebruyck van 't voorsz. gedeelte erffs hebben sal; doch met conditie, soo wanneer hem Comparant 't gebruyck van 't voorsz. gedeelte wert opgeseyt, dat hy alsdan t' synen costen de deure voorsz. weder doen toe leggen, ende 't selve gedeelte erffs weder in soodanige state ende forme stellen sal, als 't voorgaende geweest is, des hy Comparant vry sal wesen van 't jaer recognities, daer inne 't gebruyck voorsz. hem zal werden opgeseyt. Alle 't welck Comparant zulcx ende in vougen voorsz. in dancke aengenomen hebbende, ende 't selve alsnoch aennemende mitsdesen; belovende hy Comparant alle 't gene voorsz. staet, als naer behooren t' achtervolgen, ende naer te commen, onder verbant generalycken van alle syne goederen, roerende, onroerende, jegenwoordige ende toecomende, egeen van dien uytgesondert, ende dit al ter goeder trouwen, sonder arch ofte liste.

In oirconden desen mit onsen zegelen bevestticht, opten dertienden January des jaers sesthyen hondert ende eenentwintich.

Onderstont:

J. v. Baersdorp, besegelt &c.

Privilegieboek der Stad Leyden, E. pag. 53. versa en 54.

Vryheid om eene nieuwe Brugge te maaken over den Ryn, strekkende uit het Noordeinde tot den Marendyk, en dat de groote Brugge echter door de Ambochten of Dorpen; voort gemaakt zoude worden.

Den 9. October 1324.

Wi Willem Grave &c. maken cont allen luden, dat wi verstaen hebben; dat onse lieve ende ghetrouwe Ridder, Here Dieric, Burchgrave van Leyden, ende die Scoute, Scepen ende Raet van onser poirte van Leyden, met ghemenen overeen draghen gheoerloft hebben, dien uyt den noerdende van Leyden, ene nuwe brugghe te maken over den Ryn, gaende jeghens den Marendyc, in manieren, datter een draye boem an wesen soude, jof datmer een Vac open houden soude, ten ware in den oest, jof in der Lentyn, als die lude haer land bruken souden. Wilke brugghe ons ende onsen ghemenen Rade orbaerlic denket wesen onser poirte vorsz. Ende want wi nu verstaen, dat enigherhande lude uyt onser poirte vorsz. daer jeghens syn, om dien ducht datter onse poirte mede gheachtert soude wesen, ende dat die van den vier ende twintich ambochten, die grote bregghe (1) ongemaeket mochten laten, die si sculdich syn te maken, daer onruste jof onghenoec of comen mochte, dat wi verhoeden willen; Zoe willen wi, dat die van den vier ende twintich ambochten vorscreven haer bregghe maken, als si scoudich syn te done, ende sise hier toe ghemaket hebben; ende dat dese nuwe brugghe een vac open behoude, jof den drayeboem besloten, also alst den gherechte orbaerliken denket, ten si in den lente, ende in den oest, ende in de hervest, dat die lude haer land daer over bouwen moghen. Ende als dat vac open es, dat daer een boem legghe den joncwiven over melken te ghane, ende anders, ende gheloven onser porte vorscreven, dat wi van deser nuwer bregghe en ghene ghemene strate en zullen laten maken, ten si bi goeddenken onser goeder lude van onser porte van Leyden vorsz. Ende om dat wi willen &c.

Ghegheven in die Haeghe up Sente Victors avont, anno XXIIII.

Perkament Regifter E. L. 1. pag. 48.

(1) Naamentlyk de Vischbrugge, die door de Dorpen gemaakt wierdt.

Nade-

Nadere beloften van den Graaf omtrent de gemelde brugge, aan die van Leyden gedaan.

Den 26. Maart 1324. en 1325.

Wi Willem, Grave &c. maken cond allen luden, dat wi ghelovet [hebben] ende gheloven onsen lieven ende ghetrouwen porters van Leyden, omme dat si orlof ghegheven hebben, die nyewe bregge te maken bi Gheryt Alewynsſoens, dat wy van dier nuwer bregghe ghene heerſtrate maken en ſullen, ende datter een drayeboem up weſen zal, jof een open vac, alſoe dat menſe ryden, noch mit waghenen varen en ſal moghen, en ſi den Lentyn, in den Oeſt, ende in den herveſt, alſe luden hoer Land pleghen te bouwen. Ende waer dat een open vac waere, ſoe ſouder een boem legghen, die men ghaen mochte. Voirt gheloven wi hem, dat wi die groete brugghe (1) tote Leyden, omme der nywer brugghen willen, in haren rechten niet verminderen en zullen. In orconde &c.

Ghegheven in Middelburch, des Manendaghes nae mitvaſten, in 't jaer ons 's Heren M. CCC. ende vier ende twintich.

Perkament Regiſter E. L. 1. pag. 49. verſo.

(1) Nu de Viſchbrugge.

De Dorpen van Rynland draagen in de koſten van 't onderhoud der Viſchbrugge te Leyden.

Omtrent den Jaare 1532.

Tot het onderhout van de Viſchbrugge binnen Leyden, heeft van outs gegouden ende den laſt gedragen, of geheel, of in deel, ganſch Rynlant, 't welc oorſaek gegeven heeft, dat oude luyden plachten te zeggen, dat de Viſchbrugge was Rynlandt, ende dat zulx de Boden aldaer opte zelve brugge, gelyc in Rynlandt, de luyden beſetten, of becommeren mochten, 't welc hem verder in der Stadt geenſins vry en ſtont, 't Baillyſchap, ende zo wyt en zyt het zelve geſtreĉt en uytgebreyt heeft [geweeſt] niet 't Dycgraeffchap, 't welc als veel jonger zynde, aan 't Baillyſchap gebonden en geknocht es, ende niet 't Baillyſchap aen het Dycgraeffchap, gelyc te zien es uyt 't privilegie, daer by Graef Florens 't Heemrecht ingeſtelt, ende 't welc gegeeven is op Maendage naer Valentini 1285.

Alle Dorpen, Bannen, of Ambachten [van Rynland] hier naer verclaert, by my [J. v. Hout] hier te ſamen gebracht opten ordre van 't A. B. C. tot 't geve ende onderhout van de Viſchbrugge, gehoufflaecht, of geriempaelt geweeſt [zyn] in deſer veugen:

Aelsmaer — — — 1½.
Aer — — — — 2.
Aerlanderveen — — - 3.
Alckemade mit R. L. Vr. en (1) Co. — — — 9.
Alphen — — — 3.
Benthorn ende Benthuyſen — 2.
Cage mit Alckemade.
Calſlagen — — — 1.
Catwycken mit Valkenburch - 4.
Coudekerk — — — 2.
Cuydelſtaert — — - 2.
Eſſelickerwoude — — 1.
Gureiswaert of Gruonſſoort vint Waddinsveen poel Suydewyc — — — 6.
Haſerswoude — — - 6.
Heyde mit Monſter Poeldyc - 6.
Hogemade — — — 2.
Hogeveen — — — 2.
't Honterlant — — 1.
Leyderdorp — — — 2.

Ley-

(1) mit R. L. Vrieſecoop.

Leymuyden mit Alckemade — 2.
Lier — — — — 2.
Liſſe — — — 2.
Middelborch mit Monſter, mit
Heyde, Naeltwyc — ½.
Nieuveen — — — 4.
Nieweveen — — — 2.
Noorden mit Zevenhoven — 2.
Noortwyc — — — 9.
Noortwyckerhout — — 6.
Ougſtgeeſt mit Poelgeeſt — 2.
Poeldyc mit Heren Poelgeeſt, mit
ongſte Poel, en mit Groensw.
Rewyc mit Voshol en Zwam-
merdam — — — 6.
Reynſaterwoude mit Alckemade.
Reynsburch — — 1.
Ryswyc — — — 1.
Sluypwyc — — — 1.
Suydelwyc mit Groensoort.
Stompwyc mit Soeterwoude. - 6.
Valckenborch mit Catwyc.
Vennep mit Saſſenem. — 2.
Voorburch — — — 3.
Voorhout — — — 4.
Voorſchoten — — — 6.
Voshol mit Rewyc.
Vrieſecoop mit Alckemade.
Waddinxveen mit Groenſſoort.
Warmont — — — 3.
Waſſenaer mit Zuytwyc — 6.
Wateringen — — — 1.
Zandambacht — — — 1.
Zaſſenhem mit Vennep.
Zegwaert — — — 6.
Zevenhoven mit Noerden.
Zoeterwoude mit Stompwyc.
Zuytwyc mit Waſſenaer.
Zwammerdamme mit Voshol.

NB. Al het welke my toeſehheen met de eigē hand van den Secretaris J. v. Hout geſchreeven te zyn.

Privilegieboek der Stad Leyden N°. 50. pag. 243. verſa & 244. NB. *Anders by S. v. Leeuwen Coſtumen van Rynland, pag. 200. en 201.*

Die van Katwyk aan Zee en aan den Ryn, en van Valkenburg, vry, en ontſlaagen door die van Leyden, van het maaken en onderhouden van de Viſchbrugge te Leyden.

Den 8. Juny 1532.

WY Schout, Burgermeeſteren, Scepenen ende Rade der Stede van Leyden, doen condt allen Luyden, dat wy by conſent ende goetduncken van der gemeender Vroetſcepe der voorſz. Stede, achtervolgende ſeecker geblyff, ende vuytſprake, gedaen by den Dycgrave, ende Heemraeden van Rynlant, van der voorſz. Stede wegen, quytgeſchouden hebben, ende quytſcelden mitsdeſen, ten eeuwygen dagen, den gehelen Dorpen ende Ambochten van Catwyck upt Zee, Valckenburch, ende Catwyck opten Ryn, oft alle haer buyeren, van 't maken ende onderhouden van de Viſchbregge binnen Leyden, daer van wy, de zelve van nu voortan ewich ende erfelick ontlaſten, ende beloven te vryen, quyt ende ſcadeloos te houden. Ende zullen nochtans hüer brieven van offſchryven onderhouden, ſoe varre zyluyden onſe offſcriften obedieren, gelyc 't zelve altyt, tot nu toe, onderhouden is geweeſt. In kenniſſe der waerheyt, ſoe hebben wy deſen brieff beſegelt, mit den zegele van der voorſz. Stede, die wy dagelicx gebruycken, hier an gehangen.

In 't Jaer ons Heeren duſent vyffhondert twie ende dertich, upten achten dach in Junio.

Aldus opte plooye onderſcreven,

J. Deyman.

Onder aen deſe Copie ſtont:

Gecollationeert ende tegen den principale geaccordeert;

By my ondert:

P. Jo. de Noerde, Nots. ſſit.

Die van Oestgeest en Poelgeest vry gekeurd van 't maaken en onderhouden van de Vischbrugge te Leyden.

Den 8. *Juny* 1532.

Wy Schout, Burgemeesteren, Schepenen en Rade der Stede van Leiden; Doen kond allen Luiden: Dat wy by consent ende goeddunken van der gemene Vroedschappe der voorsz. Stede, agtervolgende seker geblyff ende uitsprake gedaen, by den Dykgrave ende Hoge Heemraden van Rynland, van der voorsz. wegen quytgescholden hebben, ende quytschelden mids desen, ten eeuwigen dage, die gehele Dorpen ende Ambachten van Oestgeest ende Poelgeest, ende alle hare Buren, van 't maken en onderhouden van de Visbrugge binnen Leiden, daer van wy de selve, van nu voordaan eeuwig ende erfelyk ontlasten, ende beloven te vryen, quyt en schadeloos te houden, ende sullen nogtans haer Brieven van affchryven onderhouden, so verre sy L. onse affchriften obediëren, gelyk 't selve altyd tot nu toe onderhouden is geweest. In kennisse der waerheid, so hebben wy desen Brief besegeld met den segelen van der voorsz. Stede, die wy dagelyks gebruiken, hier aengehangen.

In 't jaer onses Heren duisend vyfhonderdt twe en dertig, op den 8. dag in Junius.

Ondertekend :

Weiman (1).

Onder hebbende een groen uithangende Segel, en dubbele staerte.

(1) J. Deyman.

Extract uit de resolutien binnen de Stad Leyden genoomen, omtrent het onderhout van al de bruggen binnen de Stad, en Vryheid van de zelve.

Den 5. *April* 1578. *En den* 22. *Augusti* 1589.

Op den 16. Meye 1564. is de Vroetschappe voorgeslagen, mit d'ongelycheyt van de waerde der huysen, dat daer op als alle gemene werken, quade toesicht werde genomen, ende dat niemant, overmits de quade betalingen, den last van de reparatien van dien gaern aennam, ende sulx geresolveert, daer op enen anderen voet te werden ingebracht; op 't welk beraet genomen was ter naester vergaderinge, hier naer schynt seker middel geraemt ende geresolveert te syn, omme alle stenen bruggen, reparatie behouvende, voor sekeren tyt tot laste deser Stede t'onderhouden, volgende 't welk de vier stenen bruggen op 't Steenschuyr, voor sulx als doen waren gerepareert, maer so van de voorsz. resolutie [so 't schynt] geen notule en was gehouden, is op den 12en. October 1565. geresolveert, alle stenen bruggen voor een tyt van zeven jaeren tot Stadts last in reparatie t'onderhouden, mits d'oncosten aen den genen die tot last van de Burgeryen stonden te doen, ook aen de geroerde vier bruggen gedaen, cesserende de benaude tyt, volgende 't quohier van den 10en. penning, ter discretie van de Vroetschap te doen innen. Hier naer is op den 18en. July 1566. besloten, van doen voorts tot Wederseggen toe, alle gemene stenen bruggen, ende de gene die in plaets van de houte bruggen by de buyren souden werden opgelevert, tot costen van de Stad te repareren, opgecomen synde, syn opten 25. February 1578. gecommitteert Pieter Oom Pietersz. van Ofwegen, Claes Adriaensz. ende Pieter Hendricxz. van Wassenaer, om alle houten, of Stenen bruggen te besien, raminge te maecken, welke nodig onderhouden dienden, ende dewelke weder afgebroken, ende van hun

hun besoigne rapport te doen, 't welk gehoort synde, is op den 5. April 1578. besloten, de bruggen van dien tyt voorts te doen repareren opten ouden voet.

Raminge gemaeckt, onder 't behagen van die van den Gerechte der Stad Leyden, om by manier van Keur, van nu voorts aen te statueren, enen zekeren regel, wegens 't onderhout van alle de bruggen deezer Stede.

Also tot verscheyde tyden, aen die van de Gerechte deser Stede, grote clachten syn geresen opte ongelyckheyt van de houfslagen, dienende tot onderhout van de gemene bruggen, daer uyt ook vele quæstien syn geresen, ende meerder staen te rysen tusschen verscheyde Bongesetenen, ende particuliere personen, achtende, dat deur dien de redenen, dewelke de voorsaten, ende Regenten in der tyt, bewogen mogen hebben om de houfslagen in dier vougen te maken, onbekent syn, 't sy deur 't verloop des tyts, ende de grote veranderingen, by de selve mede gebracht, of andersins hemluiden dicwilen ongelyk gebeurt, dat hun huysen getrocken syn in contributie van enige bruggen, hem verre van de hant gelegen, ende daer deur sy weynig ofte niet en souden syn geryft; so is 't, dat Schout ende acht Schepenen deser Stede, willende eenmael enen eenparigen voet ramen, daer aen hem elk enen voortsaen, nopende 't onderhout van de voorsz. bruggen, sal hebben te gedragen, by advyse ende goetduncken van deser Stede, gesamentlick, oock van 't Collegie van de Vroetschappen en Veertigen, 't lichaem van dien representerende, gestatueert; ende gekeurt hebben, statueren ende keuren mitsdesen, dat van nu voortsaen, tot costen en lasten deser Stede sullen werden onderhouden, behalven alle de bruggen, in, en over de wallen, chingelen, vesten, ende vestgraften gelegen, de naervolgende bruggen, daer mede vier principale quartieren; ende de eylanden binnen deser Stede, ende de Vryheyt van dien gelegen, aen den anderen werden verheelt:

De Vischbrugge.
De Coornbrugge.
De Gansoortbrugge, gelegen over den Nieuwen Rhyn.
De St. Jansbrugge, gelegen over den Ouden Rhyn.
De Hoochwoertsbrugge.
De Nieuwebrugge.
De Nonne- ofte Universiteytsbrugge.
De Tonisbrugge, gelegen over 't Steenschuyr en Rapenburg.
De Vlietsbrugge, van outs genaemt Sint Jeroensbrugge, gelegen over de Vliet.
De Marenbrugge, in Marendorp.
De St. Jans Allmoeshuysbrugge, by de Zylpoort.
De Logenbrugge, tussen beyde St. Pieters Kercstegen.
De Donkerbrugge, aen St. Pieters Clochuys.
De Doelbrugge, over de Pietersachtergraft by den Doelen.
De Koepoortsgraftbrugge, aen 't Steenschuyr.
De St. Jansbrugge, over 't Levendael.
De drie Groenesteegbruggen, over de Hoygraft, Middelstegraft, ende Uytterstegraft.
't Cabbeljausbruggetje, in de Jan Vossensteeg.
De Josepsbrugge, in de Josepssteeg, over de Vrouwen achtergraft.

Ende dat alle andere bruggen, so wel van hout als van steen, sullen werden onderhouden by 't Bon, of de Bonnen daer aen, of in de welke syn gelegen; te weten: de Vrouwenbrugge, gelegen over den Rhyn, by 't Gasthuys Vierendeel, en over Maren Rhynzyde.

Sinte Sebastiaensbrugge.
De Kaernemelcxbrugge, beyde gelegen over den Nieuwen Rhyn, by 't Wanthuys ende Burchstreng.
De Oosterlingsbrugge, over 't Steenschuyr, by 't Wolhuys, en 't Nieulant.

Sint Jacobsbrugge, over 't Steenschuyr, by Sevenhuysen en 't Nieu-lant.
Schipper Vredricxbrugge, over 't Steenschuyr beneffens de Vliet, by Sevenhuysen en Rapenburch.
De Doelbrugge, over Rapenburch, by Over 't Hof en Rapenburch.
De Hogelantse Kerckbrugge.
De Hoygraftsbrugge, beyde over den Ouden Rhyn, by Kerkvierendeel en Marendorp Rhynsyde.
Jan van Offenbrugge.
Het Ickerbruggetje.
Dockenbrugge.
De Wolsteechbrugge, alle vier leggende over de Volresgraft, by 't Wol-huys en Sevenhuysen.
Diefsteechbrugge.
Jan van Dortenbrugge.
De Varckenbrugge.
Princenbrugge, mede alle vier gelegen over de Volresgraft, by 't Vleys-huys en Over 't Hof.
De Lochorstbrugge.
De Hekelbrugge, beyde leggende over Sint Pieters Kerkgraft.
De twe gevangenbruggen.
Syonsbrugge, alle drie leggende over de Papegraft, by Over 't Hof.
De Arkbrugge.
De Falybagynen, of Waterbrugge, beyde aen de Noortsyde van 't Steen-schuyr, by sevenhuysen.
De Koenenbrugge.
De Barbarenbrugge.
De Leefsteenbrugge, alle drie gelegen over 't Levendael, by d' Hoge-woert ende 't Nieulant.
De Sytgraftbrugge.
Jan van Oyenbrugge.
De Raambrugge, over de St. Jacobsgraft.
De Molenbrugge, over de Coepoortsgraft, by 't Nieulant.
De houte Vlietbrugge, by 't Nieulant en Rapenburg.
De Blaeubrugge.
De Kolfmakersbrugge, beyde over de Broertgensgraft.
De Kolverbrugge.
Sinte Catharinenbrugge, beyde over de Pietersachtergraft.
De twe Groen Hasenbruggen.
De Slickbrugge, in de Joris van blydesninesteech, by 't Rapenburch.
De Burchbrugge, by de Burchstreng.
De Pancrasbrugge, over de Hooglantse Kerkgraft, by Burchstreng ende Kerkvierendeel.
Coppenheux, of Koenenbrugge.
De Vleesbrugge.
De Herenbrugge.
De Koorbrugge.
Sint Annenbrugge, alle vyf over de Hoygraft, by Kerkvierendeel, en Gansoorde.
De brugge aen de Suytsyde van den Ouden Rhyn.
De Vleerbrugge.
De Duyvelshoornbrugge.
De brugge aen de Gansoort, alle vier over de Middelstegraft, by Gans-oorde en St. Nicolaesgraft.
De brugge aen de Suytsyde van den ouden Rhyn.
De brugge aen de Gansoorde, beyde over de Wterstegraft by St. Niclaes-graft.
De brugge aen de Noortsyde van den Ouden Rhyn over de St. Jans-graft, by Marendorp Rynsyde.
De Vrouwekoerbrugge.
De Touwersbrugge, beyde gelegen over de Maren, by Marendorp ende Overmaren Lantzyde.

De

De Werfbrugge.
De Duysent Raetbrugge.
De Bouwen Louwenbrugge.
De Hogelantsche Koorsteechbrugge.
De Schagenbrugge.
De brugge aen de Oostsyde van de Maren, alle ses gelegen over de Hogelantsche aftergraft.
De lichte brugge, gelegen over der Donkergraft, by Marendorp Lantsyde.
De brugge aen de Westzyde van de Maren.
't Pastoorsbruggetge.
Sint Urselenbrugge, alle drie leggende over de Vrouwen achtergraft.
Ende de Vrouwen Koorbrugge, by Overmaren Lantzyde.

Ende dat de reparatie ende het onderhout van de voorsz. Bonbruggen gevonden sal werden over de rechte waerde van de geldende huysen, sulcx deselve by pryseringe daer van te doen, ten dage van den ommeslag sullen bevonden syn waerdig te wesen, in sulken verstande, nochtans, dat indien de Bonmeesteren, of gemene Bongesetenen hem bedunken lieten enige bruggen te veel, of onnodig te zyn, ende diemen sonder merkelicke quetse soude mogen derven, dat hem vry sal staen aen die van den Gerechte te versoucken, ende vervolgen afkeuringe van dien, ten welken eynde, yegelyken daer van metter clocken, omme hem daerjegens te mogen opposeren, ende syn swarigheden bekent maken, verwitticht, ende by die van den Gerechte, partien gehoort, gedaen ende gedisponeert sal werden, als ten meesten dienste, oorbaer ende nut deser Stede, ende van de gemene ingesetenen van dien bevonden sal werden te behoren.

Sulx was onder 't behagen van die van den Gerechte, ende grote Vroetschap, myne raminge, hoewel by 't besluyt ende resolutie van de grote Vroetschappe, genomen den XXII^en^. Augusti 1589. ten opsicht van 't onderhoutder bruggen, verclaert es, dat van doen voorts alle bruggen, zo wel van hout als van steen, die tot noch toe gestaen hebben tot lasten van enige gehuysden, of quartieren van dien, ende daer inne van outs gehoefflaecht zyn geweest, zullen werden gerepareert ende onderhouden, ende zulx ooc ter noot vernieuwt tot laste van deser Stede, in vougen, dat de voorsz. particuliere gehoufflaechden daer van achter dees tyt sullen gehouden werden voor ontlast, gevryt, eende ontslagen, ende dat sulx by die van den Gerechte enige personen zullen werden gecommitteert tot de opzichte ven dien, ende omme de reparatie, ende het onderhout van de selve bruggen, in 't openbaer voor enige jaren te besteden; dat ooc de costen daer toe van node, gevonden en betaelt zullen werden uyt 't Stads beurse, mit verclaringe, dat indien 't zelve voor de Stad te seer bezwaerlicken mocht werden bevonden, ende des Stads beurse niet bestand, noch genouch gesurneert, omme de onkosten van de voorsz. reparatie ende vernieuwinge daer uyt te werden betaelt, dat by die van den Gerechte, in der tyt, t' kort sal werden gevonden, by ommezettinge over alle de huysen, gronden, ende erven van der Stad, ende van de Vryheyt van dien, in 't generael, naer beloop van hun gerechte waerde, daer toe de voorsz. van de Gerechte nu voor dan, ende dan voor nu, werden geauthoriseert: Blyvende in de macht van de voorsz. Gerechte, omme alle bruggen, die sy bevinden sullen niet van node, of t'overvloedich te wesen, ende die men sonder merkelicke quetse zoude konnen derven, te mogen afkeuren, ende zulx de Stad van de costen van 't onderhout, ende de vernieuwinge, t' ontledigen.

Uit MS. Papieren van den Heere N. N.

Octroy van de Heeren Staaten van Holland enz. aan de Regeerders van Leyden verleend, om de Landen tot ververzing der wateren, tot Droograamen, en Volmolens noodig, by waardeering te moogen aanstaan.

Den 19. July 1666.

De Staten van Hollant ende Westvrieslant doen te weten, alsoo ons vertoont is by Burgermeesteren en Regierders der Stadt Leyden, dat sy vertoonders eenigen tyt herwaerts, tot ververschinge van de wateren binnen de voorsz. Stadt, opge-

opgericht hebbende eenige watermolens, ende tot completer bereyckinge van haer goed oochmerck, genegen wesende omtrent de selve molens, ofte de canalen door de welcke het water getrocken ofte gemalen wert, eenige veranderinge ofte verwyderinge te doen, sy in ervaringe waren gecomen, dat de eygenaers der Landen, daer van eenige gedeeltens onvermydelyck tot het voorsz. werck souden moeten werden geemployeert, haer dienende van de voorsz. necessiteyt, de selve Landen, ofte gedeeltens van dien, aen de Verthoonders niet wilden vercoopen, emmers, en in alle gevalle niet anders, als voor soodanich een enorme en excessive prys, die sonder eenige proportie de oprechte waerdye der voorsz. Landen was excederende: gelyck dan oock de verthoonders met de selve onredelycheyt wierden bejegent, soo wanneer sy ten dienste van de draperye de wolle manufacturen [daerinne het welvaren der voorsz. Stadt genoechsaem eenichlyck was bestaende] eenige Landen van nooden hadden, omme de selve met droochramen, ofte staecken te besetten, ofte daerop volmolens te stichten: 't welck alsoo tot seer groote ondienst der selver Stadt, ende van de voorsz. neringe was streckende: ende in tyde ende wylen van een becommerlyck gevolch soude konnen syn, indien daer tegens, ende tegens de voorsz. onredelycke vexatie, niet tydelyck souden werden voorsien: Soo keerden de Vertoonders haer aen ons, gansch reverentelyck versoeckende, dat het onse geliefte mochte syn, haer vertoonders te authoriseren, en te octroyeren, omme alle soodanige Landen, ofte gronden, ontrent de voorsz. Stadt gelegen, ofte eenige gedeeltens van de selven, als de Burgemeesteren ende Regeerders der selver Stadt, in der tyt souden oordeelen van noden te hebben, om tot ververschinge der wateren binnen de selve Stadt, te vergraven, ofte om met droochramen, ofte staecken te besetten, ofte volmolens daer op te stellen, van de eygenaers der selver Landen, onder betalinge van de oprechte waerde, ter tauxatie van de Gerechte van de plaetse daer onder de selve Landen souden syn gelegen, in coope te mogen aenstaen. Soo is 't, dat wy de saecke ende 't versoeck voorsz. overgemerckt hebbende, ende de Verthoonders willende gelieven, uyt onse rechte wetenschap, souveraine macht, ende autoriteyt, de selve geauthoriseert, ende geoctroyeert hebben, autoriseren ende octroyeren by desen, omme alle soodanige Landen, ende gronden, ontrent de Stadt Leyden gelegen, ofte eenige gedeeltens van de selve, als Borgermeesters ende Regeerders der voorsz. Stadt, in der tyt, sullen oordeelen van nooden te hebben, omme tot ververschinge der wateren binnen de selve Stadt te vergraven, ofte om met droochramen, ofte staecken te besetten, ofte om volmolens daer op te stellen, van de eygenaers der selver Landen, onder betalinge van de oprechte waerde, ter tauxatie van den Gerechte van de plaetse daer onder de Landen gelegen sullen syn, in koope te mogen aenstaen. Ende ten eynde de Vertoonders, dese onse autorisatie ende Octroye mogen genieten als naer behooren, lasten wy allen ende eenen yegelycken die 't aengaen mach, dat sy den Verthoonders van den inhoude van desen, doen, laten, ende gedoogen rustelyck, vredelyck, ende volcomentlick genieten ende gebruycken, cesserende alle beleth ter contrarie.

Gegeven in den Hage onder onsen grooten zegel hier aen doen hangen, den XIX. July in 't jaer ons Heeren ende Salichmaekers duysent seshondert sessensestich.

Onderstont, ende is geteyckent:

Johan de Wit. ut.

Op de plycque stont:

Ter ordonnantie van de Staaten,

Ende is geteyckent:

Herb. van Beaumont.

Ende synde voorts besegelt met een root wassche zegel, hangende aen een dobbele franchyne staerte.

Privilegieboek der Stad Leyden. F. pag. 157. verso.

VAN

VAN DE

UNIVERSITEIT,

OF

'S LANDS HOOGESCHOOLE

TE

L E Y D E N.

Missive van Willem den eersten, Prins van Oranjen, aan de Staaten van Holland, noopende de noodzakelykheid, om in den Lande van Holland ofte van Zeeland ten spoedigste een Academie op te rechten.

Den 28. December 1574.

Den Edelen Hoog-geleerden ende Discreten onzen lieven besonderen Gedeputeerden Staten 's Lands van Holland.

De Prince van Orangien, Grave van Nassau, Heere en Baroen van Breda, van Dieft &c.

Edele, Wyse, Discrete, lieve besondere: Alsoo tot een vast steunsel ende onderhout der Vryheyt ende goede Wettelike Regieringe des Lands, niet alleen in zaaken der Religie, maer ook in 't geene den gemeenen burgerliken welstant belangt, insonderheyt ende voor alle dingen van nooden is, dat hier binnen 's Lands ende die Graeffelikheden van Holland, ofte van Zeeland, een genoegsame ende vermaerde Schole ofte Universiteyt werde opgericht, aldaer de jeugt zoo van de voornoemde Graeffelikheden, als van Brabant, Vlaenderen, ende andere omliggende Landen, beyde in rechte kennisse Gods, ende allerley goede eerlyke ende vrye konsten ende weetenschappen, dienende tot die wettelyke Regieringe der Landen, opgevoet ende onderrigt werden, soo hebben wy voor goet ingesien aen U lieden dese brief daar over te schryven, ende met eenen den Eersamen ende welgeleerden Mr. Jaecques Fayaert, Licenciaat in den Rechten [den welken wy ten dien eynden onse meyninge daar over grondelyk ende particulierlyk hebben verklaert] U lieden over te senden, om voor soo veele, als wy van rechts, ende Offitie weegen schuldig zyn, des gemeenen Lands, ende der Lantsaten oirbaer ende welvaren naa onse vermogen te versorgen, het gene dies aengaet trouwelyk te raden. Soo is 't, dat wy U luyden wel ernstelyk vermanen ende bidden, dat gy dese zaeke willet behertigen, ende naa den raad ende gelegentheyt die U luyden van den voornoemden Mr. Jaecques, zal worden, uyt onse naeme voorgedragen, U lieden resolveren, ende daer toe schicken, dat binnen de Graeffelikheden van Holland, tot lof ende prys des Goddelyken naems, tot stichtinge zynder Gemeente, ende verseekeringe deser Landen, die nu gemeynder hand, overmits de sonderlinge genade ende hulpe des Almachtigen, den kryg tegens de Tyrannie der Vreemden zoo lange hebben gevoert, werde gestigt ende opgerigt. Ende dat eer, ende alvoren men in eenige besluyt van Vrede ofte verdrag eenigsints trede: gemerkt dat zoo verre alzulcx van te voren niet en geschiet, soo zal ontwyffelyk door de comunicatie ende verhandelinge des verdraegs, eenen stilstant geboden, ende alsoo alle hope, middel ende gelegentheyt van hier naamaels yet zulcx te willen ofte te mogen oprigten, ganschelyk afgehouwen ende weggenomen werden: waer door dese voorgaende geconfedereerde Landen geschapen zullen zyn, niet alleen zeer onseeker ende wankelbaer in haere verworvene vryheyt, ende goede aengeheve regeringe te blyven, maar ook eeuwelik onderworpen te wesen, allerley listige aenslagen der vyanden, die het ontwyfelyk daer op zullen aenleggen, om de ware Religie uyt te roeden, ende alles wat tot verzeekeringe der inwoonderen der voorsz. Landen eenigsints dienen mag, kragteloos ende te niet te maaken: daer en tegens, soo gy lieden eene alsoo heylige, loffelyke, ende hoognoodige zaake ter herten nemende, eene goede Schole ende Universiteyt, alsoo geseyt is, by tyts oprigtet, beneven dat gy lieden daer mede Gode eenen besonderen aengenamen dienst doen zullet, ende die heerlikheyt zynes naemes grootelyks verbreyden, nog zullet gylieden den stant des Lands daer mede alsoo verzeekeren, dat de Vyanden desselfs nimmermeer zoo ligtelyk en zullen haere vierige tyrannye en verdrukkinge, zoo des Goddelyken dienst, als de vryheyt der Lande, 't zy met gewelt ofte met listigheyt konnen weer oprigten: Overmits dat eene alsoodanige Schole ende Universiteyt niet anders wesen en zal, als een vast blokhuys ende bewaerenisse der gantscher Landen, ende mede eenen overbreekelyken bant der eenigheyt van den zelven, niet alleen onder malkanderen, maar ook met alle aanpalende

lende Provincien : beneffens ook dat die Burgeren ende Ingesetenen der voorgenoemde Landen, daer voor veroorsaekt wesende haere Kinderen binnen 's Lands te houden, jaa ook die naebueren van allen zyde gelokt, die haere alhier te schikken, sal daer omme de jeugd wel ende deugdelyk onderrigt werden, het gelt binnen 's Lands blyven, ende die kleyne onkosten, welke daer inne nootelyk moeten vervallen, menigfout vergouden ende met grooten profyte ende woeker den Landen, ende den Ingesetenen der selver ten oirbaer komen. Bidden daer omme ende vermanen U lieden anderwerf, daer op ernstiglik te willen letten, ende met alle mogelyke vliet ende trouwigheyt, ten aldereersten de zaeken met ter daet verrigten.

Edele wyze Discrete lieve besondere, God zy met U lieden.

Geschreven tot Middelborg den XXVIII[en]. van Decembr. XV[C]. vier en t' zeventig.

Onder stont

U lieden goede Vrind,

Guille. de Nassau.

Ende nog lager

Baudemont.

MS. Privilegien van Leyden, van den Heere N. N. pag. 78.

Fundatie of stichting van de Universiteit te Leyden, vergund op den naam van Koning Philips.

Den 6. January 1574. en 1575.

Phillips, by der graatien Goodes Coninck van Castillien, van Leon, van Arragon, van Naverre, van Napels, van Cicilien, van Maillorque, van Sardeyne, van den eylanden Indiën, ende vasten Landen der Zee Oeceane; Eertzhertoge van Oistenryck, Hertoge van Bourgongien, van Lothier, van Brabant, van Limborch, van Luxemburch, van Gelre, ende van Milanen; Grave van Habsburch, van Vlaenderen, van Arthoys, van Bourgongien Palsgrave, ende van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant, van Namen ende van Zutphen, Prince van Zwaven, Marcgrave des heylichs Rycx, Heere van Zalins, van Mechelen, van der Stadt, Steden, ende landen van Uuytrecht, Overyssel, Groningen, ende Dominateur in Asia ende Affricque Alsoe wy bevinden, dat mits die jegenwoordige, ende langduyrige Crychsberoerten binnen onsen Lande, ende Graefschape van Hollant, ende Zeelant, alle goede institutie, leringe, ende stichtinge des Jeuchs, ende de oeffeninge der zelver in scientie ende vrye consten geheel ende al in vergeten, ende nu eenige Jaeren achter rugge gestelt es, ende dat d' ingeseten der selver landen vresende eensdeels de zware oncosten, eensdeels de periculen, daer inne zyluyden ende heure Kinderen souden mogen geraecken, indien zy luyden de zelve haire kinderen tot eenige studie, ende ter scholen zouden moeten zeynden in eenige Universiteyten van andere onze landen ende provinchien, zonderlinge mits de verscheydentheyt, ofte onderscheyt van der religie, ende d'oeffeninge van dien, de welcke aengaende de voorsz. van Hollant, ende Zeelant mit den anderen provinchien niet al verdragende ofte over een comende zyn. Behalven ooc dat alle onvrede, twist, ende vyantschappe by den Hertoge van Alva mit zynen anhangeren, vianden der landen van Hollant ende Zeelant, tusschen den ingesetenen van den voorsz. onsen landen ende provinchien ten weder zyden geconciteert ende gemaeckt, niet zoe haest beslicht ofte wechgenomen en sal konnen werden ten genougen van eenen yegelycken, in der vougen dat by lange ophout, ende gebreck van goet onderwys, leringe, discipline, ende oeffeninge der Jongeren in de voorsz. onse landen van Hollant, ende Zeelant alle zedicheyt, scientie, ende geleertheyt vergaen, ende te niet comen soude, tot verminderinge van de eere Godes, ende grote quetse van den gemeenen staet, policie, ende regieringe der selver Landen; daer toe, als in alle goede Republycke, bequame

quame persoonen van scientien van noode zyn gebruyct te werden, ofte zouden deselve van Hollant ende Zeelant veroorzaect worden hem te vervougen, ofte heure jongeren ende Kinderen te verzeynden in andere vuytheemsche Schoolen, ende Universiteyten buyten onsen Landen, ende gebiet, van eender religie mit hem wesende, 't welck wy om zeeckere insichten willen verhoeden. Desen aengemerct, ende dat wy verstaen die conservatie van den Staet, ende politie der Landen van Hollant ende Zeelant, t'onser hoocheyt ende Heerlicheyt zeer dienlicke te zyn, hebben daeromme, ende omme andere redenen ons bewegende, ende zunderlinge oock dat wy gantselicken geneycht zyn onse Stadt van Leyden mit den burgeren, ende innewoonderen van dien, ten ansien van den grooten lasten, ende noot van den Krych, by hemluyden in alder getrouwicheyt gesustineert, ende gedragen, by alle wegen ende middelen te gratificeren ende te vorderen. By rype deliberatie, ende advys van onsen lieven Neve, Ridder van onser ordere, Wilhem Prince van Oraingnie, Grave van Nassou &c. Stadthouder, ende Capiteyn Generael voor ons, over Hollant, Zeelant, Westvrieslant, ende Utrecht, mit die van den Raide provinciael van Hollant, ende van den gemeene Staten van Hollant ende Zeelant, binnen de voorsz. Stede van Leyden geordonneert ende opgerecht een vrye openbare Schoole ende Universiteyt, ghelyck wy die zelve aldaer ordonneeren, ende oprechten by desen, omme in de selffde Schoole, ende Universiteyt vryelick ende openbaerlick de scientien der Godtheyt, in de Rechten, ende Medicinen, mitsgaders der Philosophien, en alle andere vrye consten, ooc de taelen, Latyn, Greke, ende Hebraicke, gecondicht, gelesen, ende geleert te werden by Doctoren ende Leeraers daer toe gequalificeert, ende aen te nemen: dewelcke ooc auctoriteyt ende macht zullen hebben inde voorsz. scientien, openbare oeffeningen, ende disputatien te houden, ende naer behoorlicke exsaminatie ende ondersouck, titulen van Doctoren, ende Meesters in de voorsz. scientien, ende consten te verleenen onder behoorlicke letteren, ende brieven daer toe dienende, die wy willen van zulcken effect, ende cracht te zyn, ende gehouden te worden, als die in andere gemeene Schoolen ende Universiteyten verleent, ofte gegeven mogen zyn: Auctoryserende alsulcx den voornoemden onsen lieven neve, ende Stadthouder van onsentwegen tot vorderinge der voorsz. Universiteyt van alle goede policie, regieringe, ende ordeninge van dien, mitsgaders totten onderhout van den Doctoren ende Leraers voorsz. te maecken alsulcke ordonnantien ende statuten als daer toe nodich ende dienlick zullen mogen zyn, by advys van de Staten der voorsz. Landen van Hollant ende Zeelant, alle welcke Ordonnantien, ende Statuyten mit 't gunt daer aen dependerende is, wy willen onderhouden ende achtervolcht te werden, als of die van ons uytgegaen waeren, gelyck wy deselve ooc voor nu alsdan, ende dan als nu houden by ons bevesticht, ende bevestigen by desen, zonder dat wy nochtans willen eenige andere gelycke Schole tot eeniger tyt in Hollant, ofte Zeelant gefundeert, ofte opgerecht te werden: 't welc wy voor ons, ende onsen successeurs expresselicken verboden hebben, ende verbieden by desen. Hebben voorts gegunt ende geoorloft, gunnen, ende oorloven by desen den Burgermeesteren ende Regierders der voorsz. Stede van Leyden, den selven oock gevende volcomen macht, ende auctoriteyt, voor zo vele des noot zy, totter plaetse van de voorsz. Schoole t'allen tyden te mogen aenvaerden, gebruycken, ende eygenen alsulcke gemene ofte private plaetse ende huysinge, als hemluyden goetduncken sal, deselve tot de voorsz. Schole accommoderende, ende timmerende, ooc veranderende, ende getimmerde demolierende, ende afwerpende, zulcx zy luyden bevinden zullen totten bequaemheyt, niet alleenlick der selver schoole, mer ooc tot commoditeyt, ende stichtinge van eenige der Doctoren, ofte Studenten woonplaetsen, ofte Collegien, mitsgaders tot Ciraet der zelver, ende recreatie der Studenten eenichsins dienlick te wesen: behoudelick dat sy luyden gehouden worden den particulieren eygenaers, ofte besitters van de private huysen, alleenlicken te vernuegen tot schattinge van Schepenen, na de Keure ende Ordonnantien derselver Stede, niet tegenstaende eenige appellatie, ofte tegenseggen van yemant. Ontbieden daer omme onsen neve ende Stadthouder, mitsgaders die van den Rade, ende Staten van Hollant, ende Zeelant, bevelende ooc allen onsen Justicieren, ende Officieren, Regierders, ende Wethouders der Steden van den selven Landen, mitsgaders van de voorsz. Universiteyt toecomende, ende alle andere dien dit eenichsins angaen mach, dat zy luyden, ende elck van hem in syn regardt dese onse ordonnantie, institutie, ende Octroye naer heure forme ende innehouden volcomen, ende doen volcomen, ende de voornoemden van Leyden daer van volcomelicken te laeten genieten ende gebruycken, zonder

der hemluyden daer inne te doen, ofte laeten geschien eenige verhindering, ofte belet, maer ter contrarie alle vorderingen ende onderstandt des verzocht, ofte van node zynde, want onse meeninge zulcx es.

Gegeven tot Delff, onder onsen Zegel aen desen gehangen, den zesten January, in 't Jaer ons Heeren duysent vyffhondert vier ende tzeventich; Stilo Curie Hollandie. Van onsen Rycken, te weeten van Spaengien, Sicilien &c. 't XXe. ende van Napels 't XXIIe.

Opte plycke stont geschreven:

By den Coninck, ter relatie van den Stathouder ende Capiteyn generael.

Onder stont geteyckent,

A. Geniets.

Privilegieboek der Stad Leyden N°. 50. pag. 201. tot 203. En Privilegieboek C. pag. 378. & seq. Groot plakkaatboek III. Deel pag. 538. & 539.

Statuten voor de Universiteit te Leyden, door Willem, Prins van Oranje, als Stadhouder van Holland, Zeeland, en Westvriesland, aan de zelve gegeeven.

Den 2. Juny 1575.

Wilhelm, by der gratien Gods Prince van Oraignien, Grave van Nassau, van Catzenellebogen, van Vianden, van Dietz, van Bueren, van Leerdam &c. Heere ende Baron van Breeda, van Diest, van Grimbergen, van Arlay, van Nozeroy &c. Borchgrave van Antwerpen, ende van Besanchon, Stadthouder, ende Capiteyn Generael over Hollandt, Zeelandt, Westvrieslandt, ende Uytrecht; Allen ende eenen yegelycken die desen jegenwoordige eenichsins aengaen, zien, oft hooren lesen sullen, saluyt. Alsoo onlancx van wegen den Coninck van Spaingnen, onsen genadichsten Heere, geordonneert is, als dat binnen der Stede van Leyden eene openbaere schoole, Universiteyt, ofte Academie geërigeert, ende geinstitueert soude worden, alwaer de jeucht, zoo van Hollandt, Zeelandt, als van de omliggende Landen, in alle vrye consten ende scientien geleert, geoeffent, ende opgevoedt souden mogen werden, naer breeder vermelden der brieven, institutie, ende Octroye den Magistraet der selver Stede tot dien eynde verleent, ende dat dien volgende de institutie ofte inauguratie der selver Universiteyt, opten VIII^en. February lestleden, gedaen, ende gecelebreert is, ende dat volgende de voorschreven brieven van Octroy, ofte institutie ons incumbeert alsulcken ordonnantien, ende statuyten te maecken, als wy tot vorderinghe, ende regeeringhe der zelver Universiteyt bevinden souden te dienen, ende noodich te zyn, nae den welcken den Rechtoor, Proffesseurs, Studenten, ende andere Lidtmaten der selver Universiteyt hen souden hebben te reguleren. Soo is 't, dat wy gesien ende gevisiteert hebbende, zeeckere Ordonnantie ende Statuten by den Professoren, zoo die op te erectie ofte inauguratie van dezelve Universiteyt geweest zynde, als andere, die daer naer gecomen syn t'samentlyck metten Magistraet der zelver Stede geconcipieert, tot vorderinghe der selver Universiteyt dienende, ende op alles gehadt 't advys van den Gedeputeerden van den Staten van Hollandt, ende Zeelandt, geordonneert, ende gestatueert hebben, ordonneren ende statueren de poincten ende articulen hier nae volgende.

Dat 't lichaem der voorschreven Universiteyt staen, ende gerepresenteert sal worden by den Recktoor, Doctoren, ende Professoren in den zelven daer toe gestipendieert ende dienende, mitsgaders de Doctoors, ende Magistri, die in der selver Universiteyt gegradueert zullen zyn, ende aldaer haere residentie zullen houden, d'welcken zullen zyn van den Raedt, ofte Senaet der selver Universiteyt, ende gelyckelyck 't lichaem der selver representeren, ende t'allen tyden gehouden zyn

zyn te vergaderen, als zy van wegen den Rectoor geroepen ende geinsinueert sullen worden.

Die electie, ofte creatie van den eersten Rectoor ende Assesseurs hebben wy behouden aen ons ordonnantie, sulcxs voor dit jegenwoordige loopende jaer tot Rectoor Meester Petrum Thyaram, ende tot Assesseurs, Meester Johan Fengeret, Doctoor in de Godtheyt, Cornelys de Groot, Rechtgeleerde, Geraert Bonte, Medecyn, Basilium Zyletepeum, Latynsche Professeur.

Dat opten eersten February by de meeste stemmen van den Raedt, ofte Senaet der voorschreven Universiteyt, drye van Duytsche spraicken sullen worden gedenomineert, uyten welcken wy, ende in onser absentie, die van den Raide van Hollant, by advys van Burgermeesteren der Stede van Leyden, een gecreëert sal worden tot Rectoor, die zyne dienste ende officie innegaen, ende beginnen zal den VIII[en]. February, daer aen volgende, wel verstaende, dat in de voorsz. denominatie mede wezen zal die gheenen, die jegenwoordelyck in den selven staet zal zyn, sulcx dat oock d'zelve sal mogen worden gecontinueert, in dien 't goedt bevonden wordt. Ende zal den voorsz. Rectoor in syne absentie, ofte zieckte eenen Vicarius moghen kiesen by consent van zyne Assesseurs.

Dat den Rectoir zal hebben vier Assesseurs, te weten: uyt elcken faculteyt eenen, als eenen Theologum, eenen Jurisperitum, een Medicum, ende een Philosophum, ofte Liberalium artium Professorem, van den welcken alle jaeren voorsz. den achtsten February twee vernyeuwt, ende by de meeste stemmen van de Doctoren, ende Professooren der zelver Universiteyt, ende anderen die 't lichaem van dien representeren, als vooren, gecoren sullen worden, d'welck gesamentlyck metten Rectoor op alle vervallende zaeicken sullen disponeren, ende over gewichtighe ende zwaere zaicken roupen de Curateurs van der Universiteyt.

Dat de Rectoir de zaicken in deliberatie van de Assesseurs zal leggen, de opinien colligeren, ende nae 't meerdeel resolveren.

Dat by 't overlyden, ofte onbequaemheyt van den Rectoir, Assesseur, ofte Assesseurs een, ofte meer andere zullen worden gedenomineert, ende ghecreëert als boven: ende zal aengaende de onbequaemheyt, toe sicht genomen worden by den voornoemden Curateurs.

Datter voor 't eerste wesen zullen twee Professeurs in Theologia, twee in Jurisprudentia, een in Medicina, een in Logica, een in Phisica, een in Mathematica, een Professeur Latine Lingue, een Grece, een Hebraice, de welcke, nae dat het getal der Studenten in elcken faculteyt vermeerderen zal, oyck vermeerdert sullen moghen worden metter tyt.

Wat Autheur, bouck, ofte materie elck Professeur lesen ofte tracteren sal, sal by den tegenwoordigen Rector, Assesseurs, ende Curateurs gheresolveert worden, waer nae een yegelyck van hemluyden hem zal hebben te reguleren.

Dat elcks van den Professeuren voorsien zal worden van behoorlycke salarys zulcxs de Curateurs, ofte toesienders van de Universiteyt gesaementlyck mette Burgermeesteren der voorsz. Stede met hemluyden sullen connen accorderen uyte goeden daer toe by den Staeten gedestineert, ende geaccordeert, ofte als noch t'accorderen, al volgende den staet ende authorisatie den zelven Burgermeesteren ende Curateurs daer aff gegeven.

Dat de Professoren elcke drie maenden een vierde paert van haeren salarys ontfanghen zullen vuyt handen van een zeeckere Rentmeester insonderheyt daertoe gestelt, ofte te stellen.

Dat de Recthoor zal hebben eenen Bodel, ende de Professeurs in 't gemeen eenen, die tot redelyckheyt gestipendieert sullen worden als vooren.

Dat by den Rectoor, Assesseurs, ende Curateurs, den Secretarys van der Universiteyt zal werden geçoren die regiſter houden zal van alle de resolutien van den Rectoir, Assesseurs, ende oock van naemen ende toenaemen van de Studenten, die gheimmatriculeert sullen werden, annoterende den dach van haerlieder compste, ende Stede, ofte Vlecke van daer zy zyn.

Dat de selve Secretarys oock 't Rentmeesterschap zal bedienen, ende sulcx alle des Universiteyts penningen, incomsten, ende gerechticheden ontfangen, ende de zelve expediëren ter ordinantie van den Rectoor, ende Assesseurs, ende alle jaer reeckeninghe doen den Rectoor ende Raedt voorsz.

Dat alle Studenten commende tot de Universiteyt, gehouden zullen zyn terstont hen te vinden by den Rectoir, ende hen te laeten inmatriculeren, ende daer voo-

gen te betaelen, tot behouffe van de Univerſiteyt XV. ſtuyvers, zulcxs oock gehouden zyn te doen, alle die hen tegenwoordelyck, ende van nu voort aen voor Lidtmaeten van de Univerſiteyt willen houden.

Dat oock alle jaeren, als een nieuw Rectoir gecoren zal zyn, alle Studenten, ende Lidtmaeten van der Univerſiteyt haeren naem binnen veerthien daegen ſullen laeten aenteeckenen, daer voor betaelende een ſtuver ten behouffve van Rectoor ende Secretarys.

Die Recthoir zal zweeren aen handen van de voorſz. Curateurs, ten byweſen van de Burgermeeſteren der Stede van Leyden, deſen ende alle andere Statuten, ende Ordonnantien van de Univerſiteyt naer heure forme, ende inhouden te onderhouden, ende te doen onderhouden ſonder daer tegens te doen, ofte laeten geſchien in eenigerwys, ende dat hy naer alle zyne vermogen ſal beletten, alle 't gundt hy bevinden zal tot verachteringhe der zaicken van de Univerſiteyt te weſen; maer contrarie met alle vlyt, naerſticheyt ende ſorghe vervorderen 't gundt eenichſins tot voordeel, eere, ende gemeene welvaert van de zelve Univerſiteyt, mitsgaders van de Lidtmaten, ende Studenten van dyen, mit onderhoudt ende vermeerderinghe van den dienſt, ende glorie Godts, van alle goede discipliene dienlyck zal mogen ſyn, ſonder in deſen te gebruycken eenighe affectie, gunſte, ofte ongunſte, nochte inſichte te hebben op eygen bate, ofte ſchade, ende voorts al te doen, dat een goet Rectoir des Univerſiteyts ſchuldich is, ende behoort te doen.

Die Aſſeſſeurs ſullen ſweeren, dat zy den Rectoor van de Univerſiteyt in officio weſende, ſullen hebben in eere, ende aenſien, ende voor ſoo veel henluyden aengaen mach d'Ordonnantien, ende Statuten derſelver Univerſiteyt wel ende ter goeder trouwen onderhouden, naircommen, ende helpen voorſtaen, den voorgenoemden Rectoor aſſiſterende in alle voorvallende ſaecken, des by hem vermaent ofte geroepen zynde, met ghoeden raedt, ende advys, zulcx zyluyden in oprechter conſcientie naer Gods woordt, midtsgaders allen rechten, ende equiteyt, ende tot vorderinghe zoo wel van de zaicken der Univerſiteyt, als tuſſchen eenighe partyen oock tot oorbaer van de Litmaten, ende Studenten der ſelver Univerſiteyt bevinden ſullen te behooren.

Die Studenten zullen zweeren den Rectoir metten Raidt, ende Senaet der Univerſiteyt met al der reverentie ende eerbiedinghe te erkennen, den ſelven in 't effectueren ende volbrengen der ſtatuten van de zelfde Univerſiteyt, midtsgaders in alle heure wettelycke geboden [en] verboden te gehoorſaemen, ende zoo zyluyden bevinden zullen, ofte tot tot heure kenniſſe commen zal yet den zelven 't lichaem ende gerechticheyt van de Univerſiteyt prejudiciabel ofte jegens zynde, dat zyluyden 't zelve den Curateurs van de ſelve Univerſiteyt, ofte den Rectoor in der tyt, ſullen te kennen geven, ſonder de Univerſiteyt, ofte Officiers van dyen in eenigen heuren rechten te defrauderen, ofte yet te onthouden, nochte oock eenige leeringhe aen te hangen, ofte te volgen, dan die in de zelve Univerſiteyt geprofeſſeert zal worden, zoo langhe zy in de zelve Univerſiteyt hem onthouden zullen.

Dat in deſe Univerſiteyt nyet en ſullen werden gecreëert dan Magiſtri in artibus, ende Doctores in de ander faculteyten, ende dat de creatie by den Rectoor ter preſentie van den Profeſſeurs ende Raidt geſchieden zal, nae voorgaende legittime examinatie, ende preſentatie gedaen by den Profeſſeurs van die faculteyt, daer inne hy gecreëert zal werden: welverſtaende dat in de voorſz. examinatie, ende creatie by den voornoemden Rectoir, ende Profeſſeurs oock regard genomen zal worden op de deuchde, 't leven, ende bequaeme ouderdom van de perſoonen, omme toegelaten te worden den genen die van eenich quaet, ende onmanierlyck leven, ofte zeer jonck van jaeren mogen zyn.

Dat een die Doctoir in Theologia, Jurisprudentia, aut Medecina gecreëert zal worden, tot behouff van de Rectoir, Aſſeſſeurs, ende ander van 't lichaem van de Univerſiteyt, ſal betaelen de ſomme van twintich gulden, ende tot behouff van de Univerſiteyt de ſomme van vyfthien gulden; ende die Magiſter in artibus zal gecreëert werden, ſal betaelen tot behoeff als boven, de ſomme van twaelff gulden, ende tot behouff van de Univerſiteyt de ſomme van acht gulden, ende zal al 't ſelffde recht onder den Rectoor, ende anderen boven verhaelt by der examinatie, ende creatie preſent geweeſt zynde, onder hemluyden gelyckelyck gedeelt worden, behoudelyck dat den Rectoir dubbelde portie zal genieten, ende daer voor hy den gecreëerden Doctoor, ofte Magiſter, brieff ende zegel van zyn creatie leveren zal; voor de expedicie van de welcke, boven 't gundt voorſz. is, betaelt

betaelt zal worden by den gecreëerden Doctoir twee guldens, by den Magister artium XXIIII. stuyvers, die drie deelen van de zelve expeditie tot behouff van den Secretarys, ende 't vierde part voor de Bodel, ofte Bodellen.

De tegenwoordighe Rectoor met die andere van de Universiteyt, sullen concipieren de forme van de examinatie, die men observeren sal voor 't creëeren van een Doctoor, ofte Magister, die ceremonien diemen in 't creëeren gebruycken zal, de forme van 't zegel van de Universiteyt, 't welck den Rectoor in zyn bewaernisse zal hebben, met wat habyten, ende ornamenten, zoo den Rectoir ende Raden, als die ghene die gecreëert zal werden ten zelven tyde gecleet ende verciert zullen moeten zyn, omme voor der daer inne gestatueert, ende by ons daer op confirmatie verleent. te werden naer behooren.

Dat elck van de tegenwoordighe Professooren aengenomen zynde, met alsulcke ornamenten sullen voor 't eerste als nu gegratificeert werden.

Dat by de Staten van Hollandt twee oft dry gequalificeerde ende bequaeme persoonen zullen geordonneert werden tot Patroonen, Curateurs, ofte toesienders van der Universiteyt, die gehouden zullen zyn te besorghen ende beneerstigen alle 't gundt hemluyden gesaementlyck metten Rectoir, ende zyne Assesseurs, noodich ende oorbaerlyck duncken zal, omme de Universiteyt te vorderen, ende doen floreren, de welcke daeromme tot allen tyden vryen inganck hebben zullen in de vergaderinghe van den Rectoor, ende Assesseurs, ofte die van de Universiteyt voornoemt, ende mede opineren mogen in allen voorcomende saecken, der welcker offitie altyt dueren zal, ende zal by 't overlyden van yemanden, een ander in de plaetse by den Staten gestelt werden, ende zullen de voornoemde Curateurs, omme heure last ende dienst te volcommen heure convocatie en saemen comst mogen houden ende maecken daer, ende alzoo hem dat goetduncken zal.

Dat de Rectoor, ende alle Professeurs, mitsgaders d'Officiers van de voorsz. Universiteyt, ende voorts alle de Doctoren, ende Magistri aldaer gecreëert, hem in de zelve Universiteyt, ende in studiis onthoudende ende continuerende, sonder eenigherhande neeringhe ofte hanteringe te doen, sullen voor heur huys ende huysgesinne vry ende ontledicht zyn van eenighe soldaten, ofte gevolghe van den hove, ofte van eenige personaige te logeeren ofte te ontfanghen. Item van alle dagelycxe gesetten, dach ende nachtwachten, oock van contributien tot alle gemeene der Stede wercken, ofte fortificatien, welcke exemptie oock ghenyeten zullen alle vreemde Studenten voor heure persoonen, ten waere omme den noot, ofte redene by den Rectoor met die van de Universiteyt voornoemt anders bewillicht, ende geordonneert werde.

Dat alle Studenten, Officieren, Bodellen, Secretarius, ende diergelyeke van de Universiteyt, zoo wel in Civile als Criminale saecken 't zy of zy ageren, ofte geconvenieert mogen worden, te rechte zullen staen, voor den Rectoor ende zyne Assesseurs metten Burgermeesteren, ende twee Schepenen Meesters der selver Stede, 't sy oft de selve met Studenten, oft met Borgeren te doen mochten hebben: behoudelyck dat partyen aleer zy in 't recht sullen commen, voor den Rectoor, ende Assesseurs ontboden zullen worden, die hemluyden accorderen zullen, zoo verre het doenlycken is, ende zullen den voornoemden Rector, Professores, Doctores, ende Magistri, in der eerste instantie geconvenieert worden voor den hove van Hollant, ende zyluyden agerende, gehouden zyn heure partye te roupen voor zyne competente Rechtere. Des en zal van de sententie by den voorsz. Rectoor, Assesseurs, Burgermeesteren, ende Schepenen voorsz. gegeven, geen appellatie toegelaten worden, ende dit al by provisie, ende tot anders zal mogen wesen geordonneert.

Ende en zal den Officier van der Stadt niemandt, Student, ofte Lidtmaedt van der Universiteyt zynde, in apprehensie mogen nemen dan nae voorgaende resolutie van den Rector, ende Burgermeesteren, alleen uytgeseyt den ghenen die hy in zwaere, ende enorme delicten opt feyt bevinden sal.

Dat de Rector, zyne Assesseurs, ende Curateurs voornoemt mit advyse van de ander Lidtmaeten der voorsz. Universiteyt, is 't noot, sullen vermogen te maecken alle alsulcke vorder Ordonnantie ende Statuten als tot vordernisse ende voortganck der zelver Universiteyt eenichsins dienen zullen, mitz dat zy approbatie der selver aen ons, midtsgaders aen den Staeten verzoucken zullen, behoudelyck oock, dat zy geen statuyten, eenichsins streckende tot achterdeel van de Burgeren, ofte inwoonders der voorsz. Stede, ofte de zelve eenichsins aengaende maecken en zullen, dan by advys ende voorgaende communicatie metten Burgermeesteren, ende Re-

Regeerders der voorsz. Stede van Leyden. Des zoo en zullen oock die van de Magistraet geen Statuten, ofte Ordonnantie maecken tot achterdeel, of eenichsins aengaende die van der Universiteyt, dan by gelycke advys ende communicatie van den Rectoor, Assesseurs, ende Curateurs voorsz.

Den tyt van te lesen ende doceren. Item van de ferien, ende Vacantien, die by den Professoren sullen worden geobserveert, ende onderhouden, zullen by den Rectoor, Assesseurs, ende Curateurs geraemt, ende gestelt werden met advys van de voornoemde Burgermeesteren.

Alle Studenten, zoo wel vreemde als binnenlandtsche, sullen in 't commen ende wederkeeren tot der selver Universiteyt, vry zyn van allen tollen aengaende heure boucken, kleederen, ende andere meubelen, ende voorts gebruycken alle privilegien ende vryheden nae beschreven rechten hen competerende, voor zoo veel die by desen jegenwoordigen statuten ende ordonnantien specialycken niet en zyn gederogeert.

Alle welcke voorsz. ordonnantien, ende statuten wy willen, binnen de voorsz. Universiteyt by den Rectoor, Assesseurs, Professeurs, Curateurs, Studenten, ende andere Lidtmaten der selver Universiteyt voor 't eerste, ende voor desen tyt achtervolcht ende onderhouden te worden: ordonnerende eenen yegelyck van hemluyden in zyn regard, midtsgaders den Magistraet der Stede van Leyden, ende allen anderen die den voorsz. statuten eenichsins mogen aengaen, hem hier nae te reguleeren, behouden aen ons de vermeerderinge, verminderinge, ofte veranderinge, ende interpretatie der zelver. t' Oorconden dese met onse handt en zegel bevesticht den tweeden Juny, anno XV^C. tseventich ende vyffte.

Onder de pleycke stont:

Guillaume de Nassau.

Op te plycke stont:

By myn Heere de Prince

J. De . . . . .

Ende was besegelt mit een root wasse zegel, gesloten in een blecken doose hangende aen eenen dobbelen franzynen staerte

Opten rugge stont:

Naer dat dese opene brieven ten burele van der Camere van der reeckeninghe in Hollandt zyn gevisiteert ende deurlesen, soo zy de zelve aldaer, ter ordonnantie van den luyden der zelver reeckeninghe geinterineert, geregistreert in 't witte regifter met die roode roose, beginnende metten jaere XV^C. LXXXVI. fol. XL. verso. Actum ten buerele voorsz. den IIII^en. Martii, anno XV^C. acht ende tachtich.

My jegenwoordich,

Ende was onderteyckent

J. van der Goes.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 387. tot 392. Priviliegieboek der Stad Leyden N°. 50. pag. 206. vers. tot 213. En Grootplakkaatboek III. deel pag. 539. tot 542.

Volgt

Volgt achter de Statuten van de Universiteit te Leyden.

Den 20. *July* 1576.

Exemplum Capitis de Feriis.

Quoniam in diplomate iubentur Rector, Assessores, Professores & Curatores consultis & auditis Consulibus Lugdunensibus ut etiam de Feriis constituant, satisfiet Senatui Academico, si eædem, anniversariæ Professoribus concedantur, quæ & Curiæ Hollandiæ Hactenus concessæ sunt quoque modo dies quæ intercedunt a caniculæ ortu ad Calendas Augusti Feriis illis, quæ messis causa Augusto mense conceduntur adiiciantur. Quorum labores ut compensent Professores libenter carebunt Feriis, & vacationibus concessis curiæ illis diebus quæ qua ante cedunt quadragesimam, ut libenter carent Pontificiis omnibus feriis quibus cessare solet eadem Curia. Atque hoc de anniversariis feriis, per singulas autem hebdomadas, libenter quiescent a laboribus diebus Mercurii & Saturni, ea tamen conditione ut tantisper dum Celebretur Academiæ ipso Mercurii die Professores ut cœperunt doceant.

Exemplum Capitis de Sigillo.

Ut etiam Senatus Academicus Ordinum Mandato satisfaceret sigillorum formam, quæ hic sequitur descripta & depicta, excogitavit.

In majori sigillo erit Pallas armata scutum tenens, quod scutum alia quatuor scuta continebat, quorum duorum superiorum alterum erat Comitis Hollandiæ, altrum Principis Auranciæ, inferiorum alterum erat Zelandiæ, alterum urbis Lugdunensis.

Minus sigillum erat Hercules in bivio jacens, ad quem accedunt Virtus & voluptas, ut ad se eum abducant.

Exemplum Ordinum decreti de his & etiam aliis Capitibus.

Lecta & perspecta a Majoribus Hollandiæ Ordinibus ea formæ descriptione, quæ in Doctoribus & artium Liberalium Magistris, tum examinandis, tum creandis usurpanda a Rectore, Assessoribus, & Professoribus Academiæ Leidensis exhibita est, consideratis insuper reliquis ad eam rem pertinentibus, eodemquæ scripto expositis capitibus, audita denique iis de rebus Magistratus Leidensis sententia eam formam prout exhibita est ipsi majores Ordines confirmarunt, approbarunt, & sanxerunt, hocque suo decreto confirmant, approbant & sanciunt. Eo tantum excepto, nempe quod illius Academiæ Rector, his initiis ea tantum sigilli forma usurus sit quæ in majoris descriptione depicta est. Ipsarum vero vestium ornamentum & nunc, & posthac in perpetuum luteo seu inclareo colore fiet. His de causis petunt ipsi Majores Ordines, & a Magistratu Leydensi, & a cæteris deinceps omnibus quorum inter erit ut eam ipsis Academicis juris operam præstare dignentur, quam ad rei progressum facere judicabunt.

Actum Delfis vigesima Julii, anno Domini Millesimo quingentessimo septuagesimo sexto.

Infra scriptum erat:

Ex mandato Majorum Ordinum Hollandiæ & Zelandiæ

Et paulo inferius:

C. de Rechtere.

Per me signatum

Atque hæc tria exempla, quæ supra posita sunt, ex eo scripto in quo forma ex omnium cæremoniarum ritus, ornamenta, feriæ, forma sigillorum

lorum & consimilia continebantur, quod cum libello supplici ad Ordines, & eo decreto cujus exemplum proxime posui conjunctum & colligatum erat; sumpta sunt a me tanquam Academiæ Scriba.

Privilegieboek der Stadt Leyden C. pag. 402. versa & 403.

Remonstratie van wegen Schout, Burgermeesteren, en Schepenen, en zulks die van den Geregte der Stad Leyden des Graaffschaps van Holland, overgegeven aan den doorlugtigen Vorst en Gen. Heere den Grave van Leycestre, Gouverneur Generaal der Vereenigde Nederlanden, en Lieutenant van wegen hare Koningl. Majesteit van Engeland. door Pieter Adriaansz. van der Werff, Burgemeester, ende Jan van Hout, Secretaris der voorsz. Stede, als Gecommitteerden der zelver, met de Appostille van zyne Excellentie.

Den 4. Juny 1586.

Doorlugtige, Hoog-geboren Vorst ende Gen. Heere, die van den Geregte der Stad Leyden, uwer Vorstel. Gen. Onderdanige, hebben ons haer Gedeputeerden afgevaerdigt aen uwer Vorstel. Gen. en ons belast haren goedwilligen ende onderdanigen dienst in alle gehoorsaemheid, [gelyk wy met desen doen] aen te dienen, en te verklaren, hoe dat de sonderlinge goede affectie en genegenheid, die syluiden van den Geregte der Stad Leyden, uwer Excellencie van herten zyn toedragende, als sy sig vermeinen, ten deele ende naer hun klein vermogen getoogt te hebben, gesamentlyken de vaste en ongetwyffelde hope by hem ter aankomste van uwer Excellencie in dese Nederlanden genomen, van dat de bedroefde ende elendige staet der selver Landen, by ende onder 't goed ende gelukkig Gouvernement van uwer Excellencie geredresseerd ende te regte gebragt soude werden, geensints in hem verminderd, maer grootelyks toegenomen ende vermeerderd sy, sonderlinge insiende de goede beginselen ende voorspoedigen voortgang der saken, die God Almagtig door syne oneindelyke goedheid, uwer Excell. gelief heeft te verleenen, ende deselve over sulks te vereeren, soo wel in 't Victailleren van de belegerde Stede van de Grave, de Victorien jegens onsen algemeenen Viand verworven, de Schansen, ende Sterkten, by uwer Excell. bekomen ende veroverd; alle de welke voorspoeden de voorgemelte van den Geregte uwer Excell. mits desen zyn congratulerende, en wenschen de selve by desen vorderniſſe ende gelukkigen uitgang, conform de heerlyke ende goede beginselen, tot glorie ende groot makinge van den name Gods, vermeerderinge van syne eere, beschaamdheid van den algemeenen Vyand, dienste van hare Majesteit, welvaren van dese Landen, ende vergrootinge van de heerlyke roem van uwer Excellencie: Voorder hebben ons belast, beneffen de Heere Curateurs van de voorsz. Universiteit der voorseide Stede, in den naem van de welke sig voor uwer Excellencie, mits desen presenteerd uwer Excell. onderdanige Jan van der Does, Heere van Noordwyk, dat de voorgenoemde Curateurs ende Burgemeesters tot hare groote leetwesen, uit het gerugt ende gemeene gespreide fame verstaen hebben, ende onderregt zyn, hoe by eenige der voorsz. Stad Leyden afgunstige ende quaedwillige, daer toe soude werden gespeurd ende gepractiseerd, de voorsz. Universiteit in der voorsz. Stede Anno 1575. voorleden, by den Prince van Orange, hoogl. memorie, op het versoek ende ernstige begeren der Heeren Staten, hoewel op den name van den Koning van Spanje, gestigt zynde, volgende de Copien, soo van de fundatie als institutie, beide hier by gevoegd, van der voorsz. Stede van Leyden weg te nemen, ende die te verleggen tot binnen de Stad van Utrecht, daer toe de selve, soo het waarschynig is, uwer Excellencie pogen wys te maken, te persuaderen, ende induceren, onder 't prætext, als of de voor-

voorgenoemde van den Geregte, mits hare onervarenheid in de Clergie, aen de Universiteit niet, ofte weinig ware gelegen, ende regts of syluiden de voorsz. Universiteit liever quyt waren, dan die langer te behouden, met sulke ende diergelyke reden, vercierde aengevinge ende calumnien; ende dat, hoe wel de voorgenoemde Curateurs, ende van den Geregte uwer Excellencie niet dan alles goeds en zyn vertrouwende, ende hen sulks genoeg versekerd houden, dat daer inne als een saek daer aan gelegen is, niet alleen groot agterdeel van de voorsz. Stad Leyden, maer om regt te seggen, de geheele en grondelyke bederffenis van dien, by uwer Excell. niet en sal werden gedaen, maer dat syne ooren tot de boven geroerde lasteringe en agterklappen sullen zyn gestopt ende gesloten: Soo hebben sy nogtans niet konnen laten, door ons uwer Excellencie van 't gunt voorsz. is te adverteren, ende mits desen te doen verklaren, „ hoe dat de Universiteit binnen de voorsz. Stad Leyden gestigt, gefondeert is, in recompense ende belooninge van de vromigheid ende ongehoorde volstandigheid, die de Burgeren der selver Stede, in hare twee belegeringen gedaen ende vertoond hebben, ende als in versoetinge van den honger, kommer, ende elende by deselve overgekomen, geleden ende gedragen, sonder oit andere recompense te hebben genoten, dat daeromme de voorgenoemde van den Geregte, de Universiteit aldaer houden en agten niet alleen lief en waerd, maer voor haer eenige en beste peerle, en dat sy hen alles liever sullen laten nemen, dan van de selve ontroefd te zyn", eensdeels ook, om dat de voorgenoemde van Leyden voor de voorsz. Universiteit, ende in den aenvang ende Jongheid van dien, ende om de selve te queecken ende op te voeden, op hope van toekomende vrugten, soo grooten kosten gedaen ende uitgeleid hebben, de welke dat sy niet veel grooter ende meerder zyn, is toegekomen, niet by faute van goede wille ende genegenheid, maer eer en liever van, magt ofte faculteit veroorsaekt zynde, door dien de voorgenoemde Stad van Leyden haer selfs tot nog toe heeft moeten onderhouden, op haer eigen en kleine middelen, ende daer uit moeten voldoen ende betalende groote schulden ende t'agterheden, daer inne sy [mits de geroerde twee Belegeringen] was geraekt, om de welke te voldoen, de selve Stad als nog arbeidende is; „ alls sonder van 't gemeene Lant oit gehad te hebben eenige subsidie, assistentie, ofte onderstand"; bidden derhalven de voorgenoemde Curateurs, ende Geregte, aen uwer Excellencie met alle ootmoed, dat der selver welgevallen, goede wille, ende geliefte sy, de voorgenoemde Universiteit t'approberen, confirmerende; ende bevestigen, soo in qualité als Gouverneur Generael, als ook als Lieutenant van hare Majesteit, ende henluiden daer over te verleenen, doen depesceren, ende afvaerdigen brieven van approbatie, ende confirmatie in behoorlyke forme; bidden boven dien ook aen uwer Excellencie, dat de selve naer syn sonderlinge affectie, ende genegenheid, tot de Clergie ende geleerdheid, gelieve de voorengemelte Universiteit te avanceren ende vorderen, het sy mits ter gelegener tyd uit de Geestelyke goederen deser Landen, aldaer doen erigeren eenig Collegie, ofte iets diergelyks, alles naer de goede discretie ende het welgevallen van uwer Excellencie, de selve mits desen versekerende, dat nog de voorgenoemde Curateurs, nog die van den Geregte, sodanigen sonderlingen weldaed te geener tyd in vergetenheid stellen, maer die met hunne gewillige gedienstigheden t'allen tyden erkennen sullen, enz.

Appostille van syne Excellencie, Leycester, op de Marge van de geroerde Remonstantie gesteld.

Syne Excellencie rapport gehad hebbende van 't innehouden deser Requeste, approbeerd ende confirmeerd d'institutie ende erectie van de Universiteit binnen der Stad Leyden, Ordonnerende behoorlyke Acte, en Brieven daer van gedepescheerd te werden onder onsen zegel, ende sal de selve soo veel vorderen ende avanceren, als naer gelegenheid des tyds mogelyk wesen sal.

Gedaen binnen de Stad Aarhem desen vierden Juny 1586.

Ondertekend,

A. de Meetkerke, nog, R. Leycester.

Nog lager.

D. Burggrave.

Extract uit de Resolutie van de Curateuren der Universiteit te Leyden, genomen in haare Vergaderinge den 4. Juny 1586.

Vvv 2 Orde

Orde gesteld op de promotie van den Staat en de Waardigheid van Licentiaat, en Doctoraat, in de Universiteit te Leyden.

Den 7. September 1592.

De Ridderschap, Edelen, ende Steden van Hollandt en Westvrieslandt, representerende de Staten van den selven Lande, doen te weten: dat alsoo boven de voorgaende Ordonnantien, en Statuten van de Universiteyt binnen de Stadt Leyden, noodig bevonden is, nader ordre te stellen, ten einde op de promotien in de faculteyten aldaer, alsulcke goede kennisse en ondersoek gedaen ende genomen, en op bequaemheyt van de persoonen gelet magh werden, als tot der Landen dienste, ende eere van de voorsz. Universiteyt behoort: en na dien wy gesien hebben de poincten en articulen daerop geconcipieert, hier na van woorde te woorde geinsereert.

Om voor te komen, dat nu voorts niemandt lichtvaerdelyk in de Universiteyt alhier en komt te geracken tot den staet en waerdigheyt van Licentie, of Doctoraet, daer uyt andersints niet kan werden verwacht dan versmadenisse, kleynigheydt, en verachtinge der Promotien; maer dat daer toe niemand geracke, dan die, na voorgaende behoorlyk ondersoek, tot sulks waerdig en bequaem werde gevonden ende geoordeeld: en om met eenen te versorgen dat de weigeringen der geener, die noch niet behoorlyk en ten vollen bequaem werden gevonden, geschiede sonder der selver oneere of schande, is by de Curateurs ende Burgermeesteren der Stadt Leyden, met goedtduncken, en op 't versoeck van des Universiteyts Senaet, en onder behagen van de Ridderschap Edelen en Stede representerende de Staten 's Lands van Holland en Westvriesland, als de Souverainen (1) van dien, in handen hebbende, goed gevonden ende beslooten:

Dat van nu voortaen elck een die begeert gepromoveert, of gevorderd te werden tot het Licentiaet, of Doctoraetschap, 't zy in der Theologien, in de Rechten, of in de Medicynen, voor en al eer hy tot het openbaer ondersoeck, om tot de geroerde waerdigheyt te komen, mag werden toegelaten, gehouden is aen te spreeken een van de ordinaris Professoren der faculteyt, daer toe hy begeert gevordert te zyn, en van hem te begeeren tot een heymelyck versoeck toegelaten te werden.

't Welk gedaen zynde, sal de versochte Professor alvooren hem ondervragen, en vernemen niet alleen hoe lange sulk eenen in derselver faculteyt sal hebben gestudeert, maer ook, en sonderlinge op syn handel en wandel:

En daer van ten genoegen onderrecht zynde, sal hem met goedtduncken, ende believen van alle syne ordinaris Medeprofessoren, in der selver faculteyt, een seekeren tydt voorstellen, om van de selven heimelyk, als hier volgt, te werden ondersocht.

Voor soo veele de Theologiæ belangt, *in Locis communibus Sacræ Scripturæ*, en voorts summarie *de tota substantia veteris & novi Testamenti*, en bysonder *in Locis contraversis*.

Aengaende de Rechten *in Institutionibus Juris*, en voorts sommarischer wyse in de geheele Rechten.

En voor soo veel de Medicynen aengaet, *in Institutionibus Medicinæ*, voort summarie *pertotam Medicinam*, en bysonder *in methodo medendi*.

Sal vorder de versoecken alvooren in handen van den voorschreven Professor leveren, 't geene de Heeren Professoren van deselve faculteyt voor haer extraordinarissen moeyten in desen tot een vereeringe is toegevoegt, te weten, voor elken Professor, die daer over staen sal, ses gulden, van veertig grooten het stuk, die onder deselve in allen gevalle sullen werden verdeelt.

By soo verre den Versoecker de genoemde ordinarische Professoren, daer in ten genoegen heeft geantwoort, soo sal men hem op 's anderen daeghs 's morgens ten acht uyren voorschryven, 't zy twee *Locos Scripturæ ex Utroque Testamento*, of twee sware Loyen, of twee *Aphorismos Hypocratis*, 't welk te verstaen is uyt de faculteyt daer in elck begeert gevordert te zyn; en sal gehouden wesen, die, na noen

(1) *Of* Souverainiteit.

noen ten vyf uyren te verklaren en uyt te leggen; 't welk doende, sullen hem de jegenwoordige Professoren daer in onderfoecken en beproeven, ende elck op syn verklaringe en uyt legginge een of twee argumenten voorwerpen.

Indien hy, in deselve tweede ondersoeckinge, den Professoren ten genoegen antwoordt, sal men hem een getuygenisse van den Achtbaren Heeren Rectorem mede deelen, om tot de openbare ondersoekinge, of disputatie, toegelaten te werden.

Waer na den Versoecker, in voegen tot noch toe gebruykt, syne *Theses disputandas*, met goedduncken der Professoren, elke faculteyt voorstellen mag, uyt geven, en deselve sulks openbaerlycken verantwoorden, verdedigen, en staende houden, dat den Senaet des Universiteyts speuren, en oordeelen mag, dat hy sulks met eeren heeft bestaen, en dat hy sonder des Universiteyts schande, tot een Licentiaet, of Doctor, 't zy der Theologien, der Rechten, of der Medicynen, aengenomen, en erkendt mag werden, betalende als dan de gewoonlyke rechten, die voor lang met kennisse van saeken tot veertig gulden toe zyn begroot.

Maer by aldien de Versoeker den Heeren Professoren van syne faculteyt, of in de eerste, of in de tweede heymelyke ondersoeckinge, niet ten genoegen konde antwoorden, sullende de voornoemde Professoren den selven onder den eed, daer mede sy der Universiteyt sullen verplicht staen, syn versoek beleefdelyk ontseggen met vermaningen van hem sonderlinge, in 't geene hy gefeylt mogt hebben, beter te oeffenen: 't welk doende, sy sorge dragen sullen voor de eere van den Student; ten welke eynde elk van hen gehouden is sulks by hem te bewaren, en niemant te ontdecken: en beyde de beproevingen sullen geschieden ten huyse van den ordinarissen Professor, eerst versocht zynde, of daer 't selve met gemeen goedduncken heymelyck sal konnen geschieden, en sal ook de versochte Professor, om deselve heymelycke ondersoeckinge te bevorderen, syn mede broederen selfs by monde, of geschrifte aenspreeken en vermaanen, sonder daer toe eenige Pedellen, of Booden te gebruyken; alles, op dat soodanigen ontseggen [indien het soude mogen gebeuren] den ontseyden niet gedye tot schimp, schande, of oneer, en sulks in hem geen bevlytings afkeer veroorsaeke.

Ende dat de jegenwoordige regul strictelycken in alles sal werden onderhouden, sonder dat het in 't vermogen van de Professoren, of eenige van hen, noch ook van den Senaet der Universiteyt sal staen yemandt daer in te verschoonen of aen te sien.

Hebben wy tot goeden voortgang van de saeken van de Universiteyt, voorgenoemt, en op dat de Promotien met goede vruchten, als vooren, mogen genomen werden, geordonneert en gestatueert, ordonneren en statueren by desen, dat de voorsz. poincten en articulen by een yegelyk dien het aengaen mag, na hare forme ende inhouden sullen werden onderhouden, en achtervolgt: ordonnerende den Curateurs, Rector, en Professoren van de voorsz. Universiteyt, en allen anderen hun daer na te reguleren.

Gedaen in den Hage onder onsen grooten zegel hier aen gehangen, den sevenden Septembris, in 't jaer onses Heeren vyftienhondert twee en tnegentig.

Aldus stondt onderschreven:

Ter ordonnantie van de Staten.

Onderteekent,

C. de Rechtere.

En was bezegeld met een groot wasschen zegel, aen dubbelde franchyne staerten uythangende.

Resolutie van de H. H. Staaten van Holland en Westvriesland van den 7en. September 1592.

Octroy voor de Professoren der Anatomie in de Universiteit te Leyden; om geduurende de Wintermaanden de doode lichaamen van de geëxecuteerde persoonen te mogen hebben, en gebruiken; verleend by de Heeren Staaten van Holland en Westvriesland.

Den 18. *December* 1593.

Alsoo de Professoren van de Medicyne in de Universiteyt der Stadt Leyden, de Heeren Staten van Hollandt ende Westvrieslandt, te kennen gegeeven hebben, dat omme tot dienste der voorsz. Landen, ende d'Ingesetenen van dien te moghen gebruycken, als in andere welgestelde Republycken, d'institutie Anatomie, tot onderwys van allen den gheenen die hen oeffenen in de konste van Medicyne, syluyden noodigh hebben eenighe lichamen van den geenen, die binnen dese Landen, om hare misdaden, jaerlyck in de wintersche maenden sullen worden geëxecuteert, ende daeromme de selve Professoren van de Medicyne seer ernstelyck versocht hebben, dat allen Officieren, binnen de voorsz. Landen, belast soude moghen worden, alle de Lichamen van de misdadighen, die in de wintermaenden sullen, als vooren, worden geëxecuteert, te doen leeveren in handen van de voorsz. Professoren binnen der Stadt Leyden. Soo is 't, dat de Staten voornoemt, tot vorderinghe van de Universiteyt, ende dienste van den Lande, als voren, by desen wel hebben willen belasten, die van de Admiraliteyt binnen Hollant ende Westvrieslant voornoemt, ende allen anderen Hoofofficieren binnen den selven Lande, soo wanneer by den selven eenighe executie binnen de voorsz. wintermaenden gedaen sal worden over eenighe misdadigen, de doode lichamen, terstondt na d'executie, te doen voeren, ende leveren binnen Leyden, in handen van de voorsz. Professoren, ten ware t' eender tyt in verscheyden plaetsen, ende over vele persoonen executie gedaen soude mogen worden, in welcken gevalle, van der naester plaetse, een van de bequaemste doode lichamen naer Leyden geschikt sal worden: sonder dat oock eenighe exemplare straffen van quartieren, of diergelycke, daer inne sullen syn begrepen. Daer af de Gecommitteerden ter Admiraliteyt voornoemt, ende alle Hooftofficieren sullen werden geadverteert.

Gedaen in den Haghe, den XVIII^en. Decembris, anno vysthien hondert drie entnegentigh.

Ter ordonnantie van de Staten.

C. de Rechtere.

Plakkaatboek gedrukt t' Amsterdam in 't jaar 1445. I. deel pag. 176.

Instelling en Instructie van en voor eenen Lector, of Leezer, in de Duitsche taale, om de Telkonsten, en 't Landmeeten ten dienste der Ingenieurs, en Vestingbouwkunde op de Universiteit te Leyden te leeren; mitsgaders aanstelling van Simon Fransz. van der Merwen, en Ludolf van Keulen, tot Lectores, en de Kerk der Falide Begynen tot een Leesplaetse bekwaam te maaken.

Den 10. *January* 1600.

Alsoo syne Excellencie Grave Maurits van Nassau, Stadhouder van Holland, ende Capitein Generael, tot dienst van den Lande goedgevonden hadden, dat in de Universiteit alhier soude werden gedoceerd in goede Duitse Tale, de Telkon-

konsten, ende Landmeten, principalyk tot bevorderinge van den genen, die hen souden willen begeven tot het Ingenieurschap, ende ten dien fine doen recommanderen hadde de Personen van Mr. Simon Fransz. van der Merwen, ende Mr. Ludolff van Ceulen, die de voorsz. konsten souden mogen opentlyk leren, ende daar na ook demonstreren, soo wel in 't groot als in 't klein, alles volgende de instructie, die syne Excellentie daer toe hadde doen concipieren, ende door Mr. Simon Stevin overgesonden aan de Curateurs van de Universiteit, gelyk de selve Instructie hier naar van woord tot woord geinsereerd is.

Syne Excellentie heeft tot dienste van den Landen, ende bevorderinge der gener, die haar tot oeffeninge van 't Ingenieurschap sullen begeven, oorbaar verstaan, sekere ordre gevolgd te werden in de leringe, die men daar af in de Academie tot Leyden doen sal, als volgd:

De meininge is, datmen de Toehoorders, soo haast als mogelyk is, sal brengen, om met 'er daad het land als Ingenieurs te konnen dienen, hier toe sal men leren de *Arithmetica*, ofte het tellen, ende het Landmeten, maar alleenlyk van elk soo veel, als tot het dadelyk gemeene Ingenieurschap nodig is. Die soo verre gekomen zyn, hebben sy alsdan lust de diepsinnige dingen grondelycker te ondersoecken, dat sullen sy mogen doen. Dit is van de sake in 't gemeen geseid, waar af breder verklaringe gedaan werd, als volgd.

In de Telling sullen geleerd werden de vier specien, in geheel getal, in gebroken getal, ende in 't tiende tal, mitsgaders de Regel van drien in elk der selver getalen.

In de selve Telling wel vast ende seker ervaren zynde, sy konnen genoeg tellen tot het gene in 't gemeene Ingenieurschap nodig is, en sullen komen aan 't Landmeten, op 't papier Landmeters wyse, waar by te verstaan is, dat men niet en sal leren door eenige gegeven linien, andere linien vinden, maar alleenlyk door gemeten linien, met de kleine voetmaet het inhoud van 't plat te vinden, gebruickende daer toe rekeninge der Tienden.

Het meten des Ronds, met de gedeelten van dien, aangaande, voorts het vlak des Kloots, de forme genaamd *Ellipsis*, *Parabola*, *Hyperbole*, ende diergelycke, dat en is hier niet nodig, want het de Ingenieur seer selden te voren komd, sulcke metinge te moeten doen; maer alleenlyk sullen se leren met regtzienige platten, daar na Krom-linige Landmeterse wyse, metende alsoo een plat door verscheide verdelingen, als in drie hoeken ofte andere platten, om te sien hoe 't eene besluit met het andere over een komt.

Daar na sal volgen het meten op 't papier van Dycken, Wallen, ende Aarde-Werken, te weten, hoe veel schagten, of voeten een voorgestelde Wal, ofte hoop aarde in heeft.

In 't meten op 't papier alsoo genoeg ervaren wesende, ende door 't klein verstaande wat 'er in 't groot moet gedaan zyn, soo sal men komen tot de dadelycke Landmetinge in 't Veld, hun aanwysende, hoe men, in plaats van Regel, Passer, ende Winkelhaak op 't papier, ander gereedschap op 't Veld gebruikt, streckende nogtans tot diergelycken einde. Sullen ook dadelyk leren moeten de hoogte ende breedte van Wallen, met het lighamelyk inhoud van dien, als hoe veel Schagten of Voeten aarde daar in begrepen zyn.

Daar na sullen sy leren op 't papier tekenen den omtrek der Landen, die sy alsoo gemeten hebben, ende wederom verkeerd een plat op papier gegeven zynde, 't selve met aanwysende Baken op 't Veld te tekenen.

Hier in genoeg ervaren wesende, sullen bequaam zyn om tot de Fortficatie, ofte Sterk-bouwinge te komen, waar toe bereid sullen werden houte, ofte aarde Botsen van Schanssen ende Bolwercken, ende daar mede geleerd hebbende de eigen namen, soo sal het trecken van Plannen, ofte Grond-teikeningen van Steden haarluiden ligt vallen, 't welk men hun aan Steden ook dadelyk sal doen te werk stellen.

Sy sullen ook tekenen op 't papier den omtrek van Schanssen of Steden, met vier, vyf, ende meer Bolwercken, waar af men alsdan henluiden de maten sal geven, ende sullen daar na sulke Sterkten op 't Veld tekenen met Bakens.

Dus verre gekomen zynde, sullen mogen in de Somer trecken na 't Leger, ofte ter plaatse daar Sterkten geboud werden, 't welk den genen best gelegen sal zyn, die als Soldaten, in dienst wesende, dan te Velde moeten komen, ende sien daar de saken selfs, ja helpen die met 'er daad bevorderen.

Ende daar toe gekomen wesende, dat sy 't Land alsoo oorbaren dienst konnen doen,

doen, fullen henluiden, die willen, des Winters tot Leyden mogen oeffenen; als voren gefeid is, in diepfinniger ftoffen, die daar geleerd fullen werden, om tot alle faken, de Ingenieurs ontmoetende, nog vafter ende volkomelycker voorfien te wefen.

De Leffen van Telling ende Meting op papier, fullen een half uur lang gedaan werden in 't gemeen, 't ander half uur fal volbragt werden met elk een in 't byfonder te beantwoorden, ende onderwyfen van 't gene fy vragen, ende uit de gemeene Leffen niet verftaan en hebben.

Ende want de gene, die dadelyk met Ingenieurs handel omgaan, met malkander geen Latyn en fpreken, of immers feer felden, maar dat men in elk Land des Landsfpraak gebruikt, foo en fullen defe Leffen niet in 't Latyn, François, of andere tale gedaan werden, maar alleenlyk in 't Duits.

Men verftaat ook, dat alle die geene, die tot 't leren defer Konft van Ingenieurfchap toegelaten werden, eerft fullen beloven ende fweren, aan den Vyand defer Landen daar mede geen dienft te doen.

Actum den 9. January 1600.

Ende was onderteikend:

Maurice de Naffau.

Soo is 't, dat Curateurs van de Univerfiteit, ende Burgermeefteren voornoemd, om te bevorderen de begeerte van fyne Excellentie, daar toe hebben verfogt ende bewilligd, de voorfz. van der Merwen ende van Keulen. Te weten:

Alfoo fyne Excellentie ten dienfte van den Lande goedgevonden hadde, dat in de Univerfiteit alhier opentlyk foude gelefen werden in goede Nederduitfe Tale de *Arithmetica*, ofte het Tellen ende het Landmeten, tot bevordering byfonder van den genen, die hen tot oeffeninge van het Ingenieurfchap fullen willen begeven. Ende mits dien nodig bevonden was, eenige bequame perfonen daar toe te verwilligen, die fo wel de Leffen, daar toe dienftelyk, in goede befcheiden Nederduitfe Tale doen, als de felve gedaan fynde, den Toehoorders fouden mogen doen, op fwarigheden by henluiden voor te ftellen, mitsgaders ook de gedane Leffen werckelyk demonftreren, 't zy op 't papier in 't klein, als op 't Veld in 't groot, na de gelegenheid ende dienft van de Toehoorders fal vereifchen. Soo is 't dat Curateurs van de Univerfiteit, ende Burgermeefteren der Stad Leyden, verftaan hebbende de goede bequaamheid, ervarenheid, en gefchiktheid in de felve konften van de Perfonen van Mr. Simon Fransz. van der Merwen, Schepen der Stad Leyden, ende Mr. Ludolff van Keulen, de felve hebben aengenomen, ende nemen aan mitsdefen, tot opentlyke leringe van de felve konften; te weten, dat de voorfz. van der Merwen ende van Keulen, hen in 't doen van de voorfz. Leffe ende 't werckelyk vertonen van dien, foo in 't klein als in 't groot, ende voorts in alles fullen reguleren volgende de Inftructie van fyne Excellentie, hen ten dien einde geleverd; ende dat fyluiden, fulks doende, met den anderen fullen ramen, hoe ende in wat voegen allerbequamelykft, duidelykft, ende ten meeften dienfte ende bevordering van de Toehoorders, de voorfz. Leffen fullen mogen gedaan werden. Ende dat dienvolgende, op haarluider beider goedvinden, de voorfz. Mr. Ludolff de voorfz. Leffen fal doen, in 't bywefen van den voornoemden van Merwen. Ende dat de Leffen gedaan zynde het eene hal uur, het ander half uur by henluiden fal geëmploieerd werden tot onderlinge t'famenfprake, beregtinge van de Toehoorders, ende verantwoordinge van de fwarigheden, die de felve henluiden fullen voordragen op de gedane Leffen, ende het gevolg van dien, defelve in alles onderwyfende, 't zy by getal, linien, of anderfins, foo 't beft fal konnen gefchieden in 't klein. Dat fyluiden ook gefamentlyk, of ook byfonder, na gelegenheid van faken, daar van te demonftreren, in 't groot fullen doen te Velde, conform de Inftructie hier voren geroerd, en dit alles op een proeve, onder toefegginge van eerlyke beloninge, die henluyden ter expiratie van de eerfte drie maanden fal gedaan werden, naar de dienften, di fy bevonden fullen werden in defen gedaan te hebben.

Hebben voorts de voorfz. Curateuren ende Burgermeefteren, tot een Leesplaatfe geordonneerd een gedeelte van de Falien-Bagynen Kerke, ende de Bibliotheek, om met deelen afgefcoten, ende voorts foo met bancken ende ftoelen, als anders ge-

gemaekt te werden, bequaam tot een gemene Leesplaatſe; om 't welk te bevorderen, gecommitteerd zyn de voornoemde Mr. Simon Fransz. van der Merwen, ende Mr. Nicolaas van Seyſt, Penſionaris der Stad Leyden, en de Secretaris van de voornoemde Curateurs ende Burgermeeſteren.

Extract uit de Reſolutien van Curateuren en Burgermeeſteren, den 10. January 1600,

---

Jongheer Adriaan van Matheneſſe, door de H. H. Staaten van Holland aangeſteld tot Curator van de Univerſiteit te Leyden, in de plaats van den overleeden Jongheer Johan van der Does, op eene wedde van honderd ponden 's jaars.

Den 24. January 1605.

De Ridderſchap, Edelen, ende Steden van Hollandt ende Weſtvrieslandt, repreſenterende den Staten van den zelven Landen, doen te weten, alzoe wy tot der Landen dienſte, en de vorderinge van de welſtant onſer Univerſiteit binnen der Stadt Leyden, goet gevonden hebben de plaatſe van Curateur van de voorſz. Univerſiteyt, vacerende deur den overlyden van wylen Jor. Johan van der Does, Heere van Noortwyck, met eenen treffelicken ende gequalificeerden perſoon te doen voorſien; Soe is 't, dat wy om de goede kenniſſe die wy hebben van den edelen, erntfeſten, ende welgeleerde Jor. Adriaen van Matheneſſe, Heere van Matheneſſe, Rivieren, ende Opmeer, ende ons volcomentlick vertrouwende op zyne ervarentheyt, wysheyt, ende getrouwicheyt, den zelven Jor. Adriaen van Matheneſſe onthouden, geſtelt, ende gecommitteert hebben, onthouden, ſtellen, ende committeren by deſen tot Curateur van onſe Univerſiteyt binnen der Stadt Leyden, in plaetſe van wylen den voornoemden Jor. Johan van der Does, in zyn leven Heere van Noortwyck, Curateur overleden, gevende den zelven volcomen laſt, authoriteyt, ende bevel, omme beneffens zyne mede Curateurs, ofte het merendeel der zelver, alle zaecken tot welſtant ende vorderinge der voorſz. Univerſiteyt ſtreckende te helpen beleyden ende dirigeren, opte dienſten der Profeſſoren, ende andere Officiers van de Univerſiteyt, haere onderhout, ende alle 't gene daer van dependeert, goede ordre te ſtellen, ende doen onderhouden, ſulcx als tot meeſten dienſte, eere, ende voortganck van de voorſz. Univerſiteyt, ende Lidtmaten van dien zal bevonden worden te behoren, alles achtervolgende ende conformelick de fundatie, ſtatuyten, ende ordonnantien der voorſz. Univerſiteyt gemaeckt, ofte noch te maecken, ende dit opte gagien, ende wedden van hondert ponden van XL. groten 't pont 's jaers, innegaande den XXIen. deſer maent January, die hem jaerlicx by den Rentmeeſter van de voorſz. Univerſiteyt uytgereyckt zullen worden, ende voorts tot alzulcken vorderen eeren, exemptien, nutſchappen, ende emolumenten als daer toe ſtaen, ende den Curateurs der voorſz. Univerſiteyt gewoonlick zyn te volgen. Laſten ende bevelen daerom allen, ende eenen yegelicken, die 't aengaen mach, den voornoemden Jor. Adriaen van Matheneſſe, in 't exerceren van deſe onſe commiſſie behoorlicken te erkennen, ende hem den innehouden van deſen volcomentlicken te laten gebruycken ende genieten.

Gegeven in den Hage, onder onſen grooten zegele hier onder aengehangen, den XXIIIIen. January, in 't jaer ons Heeren duyſent zeshondert ende vyff.

Geparapheert,

J. van Oldenbarnevelt, Vt.

Opte plycke ſtondt:

Ter ordonnantie van de Staten.

Onderteyckent:

A. Duyck.

Uit de Archiven van den Heere Mr. L. van Heemskerk.

NB. Ordre op 't committeren en veranderen van de Curateurs, in de Univerſiteit te Leyden, den 13. December 1662. *Groot Plakkaatboek III. Deel pag. 550.*

Omme 't Land.

Uitspraak over het verschil tusschen den Rector en Senaat der Universiteit, en Burgemeesteren en Regeerders der Stad Leyden, gereezen over het gedrag van de binnewagt, in het doodschieten van eenen Student, enz.

In het Jaar 1607. *en* 1608.

Den 25. Decembris daar aan in Rechten gedisputeerd hebbende een Student, met naame Assuerus Hornhovius Ultrajectinus, en des daags daar aan op-den avond den 26e. genoodigd hebbende D. Everardum Bronkhorstium, Præses geweest zynde in de voorsz. Disputatie, ende eenige anderen zyne kennissen, is 't gebeurt, dat de voorsz. Studenten, hebbende willen t' huis brengen in den nagt den voorsz. D. Bronkhorstium, mits haare luidrugtigheid ofte roepen en kryten, geraakt zyn in geschil zoo tegen de Schutterye als aangenoome Nagt-wagt van Soldaaten, ende eindelyk ook vegtender hand geworden; in zulker voege dat de wagt, meinende geforceerd ende in perykel te zyn, een van hen gelost heeft een roer, ende daarmeede dood geschooten den voornoemden Hornhovius, waar over de Burgemeesteren der Stad terstond in den nagt zynde gecompareerd op 't Stadhuis, om hen van de waare gelegentheid der zaaken te informeeren, ende by den Officier in bewaarderhand genoomen zynde die gene, die 't voorsz. roer gelosd hadde, zyn ook in 't aanstaan van den dag verzogt op 't Stadhuis te koomen, de Agtbaare Heer Rector Rudolfus Snellius, en Assesseurs van de Universiteit, ten einde om in heurluyder præsentie die getuigen zouden worden gehoord, ende zy luyden van het toedraagen des voorsz. Fyt zouden weezen ten volle onderrigt. De welke gecompareerd zynde is goedgevonden, voor eerst, dat de Soldaat, die geschooten hadde, genaamd Klaas van den Berge, en middelerwylen weder was losgelaaten, alsnog zoude bewaard worden, gelyk geschied is; waarnaa men heeft geëxamineerd by eede die geheele Wagt, zoo van de Schutterye als van de Soldaaten, die in de voorsz. moeyte waaren vermengt geweest, midsgaders ook 't Huisgezin, daar de voornoemde Hornhovius was woonachtig; ende voorts ook de Studenten, de welke meede in 't gevegt geweest waaren; en alle anderen, die men konde verneemen dat kennisse van de voorsz. zaake mogten hebben. Middel welker tyd 't zelve geduurde, twee of drie dagen lang, de Studenten zeer aanhoudende, dat de voorsz. Soldaat als Straatschender en Doodslaager over 't voorsz. Fyt zoude worden van 't leeven ter dood gebragt, ende ten dien einde doende verscheide Deputatien aan de Rechters van de Universiteit; ende niettegenstaande hen voor antwoord wierde gegeeven, dat zoo ligtlyk noch haastlyk in eene zaake, daar 't leeven aanhangt, en mogte overgeloopen worden, maar wel gedelibereerd en geëxamineerd die komste en gelegentheyd van tyd, ende dat zy in allen gevalle behoorden te bedenken, dat den Soldaat de Wagt was bevoolen, en de anderen op de straat niet en hadden te doen, en hebben zig daarmede niet willen laaten vergenoegen, maar ter ernster instantie gedaan, zoo in Collegie als in 't byzonder by de Professoren en de Assessoren, ende dat ook met dreigementen van zulks zelfs te willen wreeken, maakende voor de Universiteit verscheide verzamelingen, ende beroepende den anderen met Billjetten, zynde ook gesteld verscheide monitorie Scedullen aan de deuren van de Universiteit, daarby ze den anderen animeerden om niet te gedoogen eenige Lessen der Professoren, voor en aleer men hen over de voorsz. moord, zooze het noemden, zouden hebben contentement gedaan, gelyk zy ook lieten verluyen, datse den voornoemden Hornhovium niet en wilden laaten begraaven, voor op den Doodslager zoude weezen wraake genoomen ende executie gedaan. 't Welk de voorsz. Heeren Rechters beweegd heeft, om henluyden diergelyke insolentien te interdiceeren, zoo in 't publicq als in 't byzonder, met vermaaningen en andere, zoo men meinde, dat men de Studenten allerbest zoude konnen contentement geeven. En zoo de voorsz. Studenten onder andere zig prepareerden, om met eenige extraordinarisse pompe ofte gelaat het doode Lighaam van Hornhovius te begraven, als met het draagen van eene Lancie, die men zeide, datse voor de Universiteit wilden breeken, ende

de daarby te kennen geeven, *fractam Academiæ libertatem*, zyn eenige van de principaalste Studenten ontbooden, ende naamentlyk die genen, die hen uitgaven voor Gedeputeerden der Natien, ende is henluiden belastet, dat zy zig zouden hebben te verdraagen van diergelyken iet aan te regten, ofte ietwes anders, daardoor eenige beroerte zoude moogen worden veroorzaakt, of dat die voorsz. Regters genoodzaakt zouden weezen by andere wegen daar tegen te voorzien.

De voorsz. Informatien genoomen zynde, is dispuut gereezen tusschen den Rector en de Assessoren, mitsgaders den Senaat van de Universiteit ter eenre, en de Burgemeesteren en Regeerders der Stad Leyden ter andere zyde, noopende de Jurisdictie, te weeten, of de voorsz. Klaas van den Berge behoort te recht gestelt te worden voor de Vierschaar van de Universiteit, ofte voor de Vierschaar van de Stad; sustineerende die voorsz. van de Universiteit, dat in conformiteit van de XXIIII$_e$. en XXV$_e$. articulen van de Statuten der Universiteit, allen de gene, die met Studenten te doen hadden; 't zy in 't ageeren of Verweeren, behoorden te recht te staan voor de Universiteit; en naadien dat de voorsz. Klaas van den Berge, den voorsz. Hornhovium hadde dood geschooten, en de voorsz. Hornhovius Student was, daarom ook de voorsz. van den Berge behoorde des zelfs rechtbank te zyn onderworpen. En de Burgermeesters en Regeerders der Stad Leyden ter contrarie, dat de voorsz. van den Berge niet en was Lidmaat van de Universiteit, en zulks de voorsz. Universiteit niet onderhoorig, daarenboven aangenoomen tot Nagtwagt, ende eed gedaan hadde aan Burgemeesteren en niemand anders, ende zulks niemand anders was onderworpen; daarby koomende, dat de voorsz. Hornhovius des nagts met geweer gevonden zynde, volgens de Plakaaten van de Heeren Staaten vervallen is geweest van der Universiteits Privilegiën, en zulks zelf de Ordinaris Jurisdictie van de Stad zoude zyn geweest onderworpen, indien hy geleefd hadde; waarjegens de voorsz. Rector en Senaat repliceerden, dat naar haar bedunken de voorsz. Wagt niet en mogte worden gesteld, ofte hen eenige Ordonnantien gegeeven, die zouden moogen plaats grypen tegen Studenten, of andere Lidmaaten van de Universiteit, ten waare die van de voorsz. Universiteit daarop eerst en alvoorens zouden zyn gehoord. Zoo zyn by Burgemeesteren gedaan verscheide præsentatien, om de voorsz. questie met vriendschap ter neder te leggen; en, naadat de zelve by die van de Universiteit zyn geëxamineerd geweest, is door tusschenspreeken van de Heeren Curateurs, ende op der zelver Propositien, die zaake zooverre beleid, dat de voorsz. zoo Rector en Senaat van de Universiteit als Burgemeesteren, te vreeden zyn geweest, dat aan de E. E. Heeren Staaten zoude worden verzogt, interpretatie op de voorsz. XXIIIIe. en XXVe. articulen van de Statuten der Universiteit, ende dat elk van Partyen hen zoude reguleeren en gedraagen naar het gene by de zelve Heeren Staaten zoude worden uitgesprooken. Ende alzoo, noopende 't gene men voorts aangaande de voorsz. Wagt zoude hebben te observeeren, gedaan was præsentatie by Burgemeesteren van Leiden, en de zelve by den Heere Rector en Senaat was geaccepteerd, en dienvolgens by hem was ontworpen zeekere Ordonnantie, de welke voortaan op de voorsz. Nagtwagt zoude worden geobserveerd, is meede verdraagen, dat daarop de confirmatie van de Heeren Staaten zoude worden verzogt: gelyk zulks gedaan zynde, de voorsz. Heeren Staaten hebben verklaard, zoo noopende het doen van de Interpretatie op de voorsz. articulen als de voorsz. Wagt, zulks gelyk als volgt;

De Staaten van Holland ende Westvriesland verstaan hebbende de questie, gereeze tusschen den Rector en de Senaat van de Universiteit der Stad Leyden ter eenre, ende de Burgemeesteren en Regeerders der zelver Stede ter andere zyde, op 't verstand van de XXIIIIe. en XXVe. articulen der Statuten van de Universiteit, mentioneerende zoo van de Civile als Crimineele Jurisdictie der voorsz. Universiteit; sustineerende de voornoemde Rector en Senaat, dat de Burgeren en de Inwoonders van de Stad, zoowanneer die hen aan de Studenten of andere Lidmaaten van de Universiteit mogten hebben verloopen, ook zouden naar inhoude van de voorsz. articulen moeten te recht staan voor den Rector, Assesseurs, Burgemeesteren, en twee Scheepen Meesters, als Rechters van de Universiteit; En de voorsz. Burgemeesteren en Regeerders der Stad ter contrarie, dat gene haarer Burgeren ofte Inwoonders voor eenige andere Rechters moogen worden geroepen in Crimineele zaaken, dan voor Schepenen der voorsz. Stede, in con-

 for-

formiteit van de Privilegien der zelver; hebbende gezien 't voorsz. Statuit, en 't gene daar tegen by de Burgemeesteren en Regeerders van Leiden gezegd is, verklaaren, dat Burgeren en Inwoonders der Stad Leyden, niettegenstaande die met eenig Lidmaat van de Universiteit mogten te doen hebben, of hen aan iemand van de Universiteit mogten hebben misgreepen in zaaken, daar van wegen de Graaflykheid, ende by de Officiers der zelver, tegen iemand crimineelyk geprocedeerd wordt, zullen te regt staan voor Schepenen der zelver Stede, ende niet voor de Regters der Universiteit. Ende noopende 't verdrag by den voorsz. Rector en den Senaat ter eenre, ende de Magistraat van Leiden ter andere zyde, gemaakt op de Nagtwagt, in 't toekoomende by provisie te gebruiken, daarop approbatie van de Staaten verzogt was, ende hier nu geïnsereerd is.

Alzoo die van de Gerechte der Stad Leyden, om weg te neemen alle prætexten van klagten, die by die van de Universiteit zouden mogen worden voorgewend over de comportementen van de tegenwoordige Nagtwagt, in dienste van de Stad zynde, aan den Heere Rector en Senaat gedaan hadden de volgende præsentatien.

Die van de Gerechte der Stad Leyden, gelet hebbende op 't verzoek by de E. Heeren Curateurs van de Universiteit, met voorige communicatie van den Rector en den Senaat der voorsz. Universiteit gedaan, zullen om alle gevoegswille, ende om die van de Universiteyt niet te doen hebben eenig misnoegen van haarluyder actien, hen laaten beweegen om die aangenoome Nagtwagt, tegenwoordig in dienst van de Stad zynde, te doen cesseeren, ende daarenboven te vreeden zyn, dat in plaatse van dien op den naam van de Heeren Staaten zal worden van nieuws gebruikt, gelyk of meerder getal van zekere bekwaame persoonen, die door last van de E. Heeren Staaten ten dien einde aangenomen zullen worden by een Commandeur, op der zelver naam te stellen, die de Nagtwagt zullen waarneemen op zoodaanige Instructie, als daartoe henluyde by gemeen advys van de Stad en Universiteit zal worden gegeeven. Dat ook de voorsz. Nagtwagt zal staan in zaaken, de Lidmaaten van de Universiteit aangaande, ter judicature van den Rector en zyne Assesseurs, ende Burgemeesteren, ende twee Schepen-Meesteren, die men aan de Heeren Staaten verzoeken zal daar toe specialyk te willen eligeeren; ende dit alles op eene proeve ende tot wederzeggen, en onverminderd de gerechtigheid van de Stad, om zoodaanige vordere Wagt van Schutterye, Burgerye, Soldaaten of anderen te mooghen gebruiken, zoo nu als dan, en dan als nu, als zy voor de rust en dienst van de Stad, oorbaar ende noodig agten zullen; welverstaande, dat de voorsz. aan te neemen Soldaaten ook zullen staan onder Eed van de Stad, om zig ten allen tyde ten dienste van de Stad te laaten gebruiken, daar vooren de voorsz. van de Gerechte te vreede zullen weezen de helfte van de Soldye te betaalen, mits de andere helft by de Heeren Staaten zal gefourneerd worden.

Ende dat de Rector en de Senaat van de Universiteit de voorsz. præsentatie en aanbiedinge gezien hebbende de zelve hadden aangenoomen, mits dat alles verstaan zoude worden te geschieden zonder præjuditie van de Statuiten en de Privilegien der Universiteit, ende dat de voorsz. aan te neemen Nagtwagt ook zoude staan onder eed van de Universiteit, ende mede ten dienste van de zelve gebruikt worden, zoowel by dagen als by nagten, daar inne de voorsz. van de Gerechte hebben verwilligd; zoo ist, dat van 't geene voorschreeven is tegenwoordig een acte goed gevonden is gemaakt te worden, om een iegelyk te strekken naar behooren. Ende voorts verdraagen, dat' het zelve den E. Heeren Staaten zal worden voorgedraagen, ende haar Ed. Mog. verzogt, 't gene voorsz. is te willen approbeeren, en ten dien einde te doen depecheeren op Dammas van der Codde, geweezen Capitein over de Waartgelders binnen Leyden geligt, commissie om over de voorsz. aan te neemene Soldaaten, die by provisie op vier en vyftig hoofden geraamd zyn, als Commandeur te worden gebruikt, ende 't voorsz. getal met advys van den voorsz. Rector ende vier Assesseurs, mitsgaders van Burgemeesteren ende twee Scheepen-Meesteren, te moogen aanneemen, beneffens twee Luytenanten, de helfte van de kosten daar toe noodig te willen supporteeren, en de voorsz. Rector, Assessurs, Burgemeesteren ende Schepen-Meesteren te eligeeren, om als Rechters over de delicten en mesusen, die by de voorsz. Sol-

Soldaaten zouden moogen worden begaan, de Judicature te moogen exerceeren, ende ook te authoriseeren, om zoo den voorsz. Commandeur, zyne Luytenanten, ende aangenoomene Soldaaten, op den naam van de Heeren Staaten den eed te moogen afneemen, ende dienvolgens te moogen concipieeren zoodaanige Instructie op de voorsz. Nagtwagt, ende anders den voorsz. Soldaaten aangaande, als de voorsz. Rector, Assesseurs, Burgemeesteren, ende Schepenmeesteren, voor de rust en de dienst van de Stad en de Universiteit noodig achten zullen.

Aldus gedaan, ende ten dien oorkonde by de respective Gedeputeerden van de Stad Leyden en de Universiteit, door last van den Rector en de Senaat van de Universiteit ter eenre, en die van de Gerechte der Stad Leyden ter andere zyde, geteekend deezen XXIXen. January XVIC. agt.

Ende was geteekend:

Jacobus Arminius, Corn. de Groot, G. Tuning, E. Vorstius, Jan Ymants. (1) Fr. Duik, ende Nikolaas van Zeyst.

Hebben de Heeren Staaten van Holland ende Westvriesland geapprobeerd, ende approbeeren mitsdeezen, authoriseerende den voorsz. Rector, Assesseurs, Burgemeesteren en Schepen-Meesters, om uit en op haaren naam te moogen aanneemen 't getal van vierenvyftig Soldaaten, door Dammas van der Codde, die tot dien einde deeze tegenwoordige voor Commissie zal strekken, en daar benevens tot zyn behulp twee Luytenanten, om gebruikt te worden tot Nagtwagt, ende ten fine, als in de voorige acte ende verdere Instructie by den voorsz. Rector, Assesseurs, Burgemeesteren en Schepen Meesteren, diesaangaande te maaken, de zelven den eed afteneemen, ende over de voorsz. aanteneemene Soldaaten, in cas van mesusen, de Judicature te moogen exerceeren. De zelve wel expres daar toe delegeerende. Ende zullen de Heeren Staaten, de voorsz. Wagt in 't werk gesteld zynde, opde verzogte Subsidie van de kosten en de Soldyen, daar toe gerequireerd, letten naar behooren.

Gedaan in den Hage, den XXIXen. Januarii XVIC. en agt.

En was geteekend:

A. Duik.

Ordere en Instructie by den Rector, Assesseurs, Burgemeesteren, en Schepenmeesteren, provisioneelyken geraamd ende gemaakt, naar de welke de Binnewagters, ten dienst van de Universiteit ende Stad aangenoomen, hen zullen gedraagen.

Dat uit ende op den naam van de E. Heeren Staaten zullen worden aangenoomen vierenvyftig bekwaame en geschikte persoonen, om in plaatse van de tegenwoordige Nagtwagt gebruikt te worden.

Dat insgelyks daer over op den Naam van de E. Heeren Staaten zal worden gesteld een eerlyk eerbaar persoon tot Commandeur, en beneffens hem twee Luytenanten.

Dat de twee derdeparten van de voorsz. Waakers, alle avond met het luyden van de Poortklok, zullen verschynen voor het Raadhuis, daarmen gewoon is de Nagtwagt te houden, ende dat met zoodaanig geweer, als daarop een iegelyk zal gesteld worden.

Dat de zelve terstont naa 't sluiten van de poorten, beginnen zullen haare ronde

(1) Ysnoutsz.

ronde te doen langs de Straaten binnen deezer Steede, zulks by den Commandeur ofte zyne Luitenanten henluyden zal geordonneerd worden.

Dat tot dien einde de Commandeur, ende een van zyne Luytenanten, ofte beyden Luytenanten by gebeurten, insgelyks hen 's avonds in de voorsz. Wagt zullen laaten vinden, om of mede de ronde te helpen doen, of de uitgaande Wagt t'elkens te vermaanen, om zig in conformiteit van haar luyde Instructie ende Eed te gedraagen.

Dat, om deeze Wagt met die van de Schutterye goede correspondentie te doen hebben, zoo op 't woord als anderszins, in 't doen van de ronde, de voorsz. Commandeur en zyne Luitenanten zullen staan onder den Capitein van de Nagtwagt op 't Stadhuis zynde.

Dat de zelve Wagt in 't doen van de ronde, zal verdeeld worden in Rotten van zes, om by den Commandeur in tween of geheele rotten t'sessens, naar gelegentheid uitgezonden te worden, invoege dat de omgaande den anderen tot verscheydene plaatsen moogen tegenkoomen en bejeegenen.

Dat over en onder elk Rot zal zyn een Rotmeester, op wiens geschiktheid ende beleefdheid, en de Commandeur, ofte by zyne advyse de gedelegeerde Heeren Rechters hen zullen vertrouwen; wiens gebied de anderen zullen moeten gehoorzaamen, de welke beneffens een Hellebaard, zal gebruiken een Pistolet, om 't zelve te lossen zonder scherp, zoo het noodig is, ende dat het zelve lossen zal gehouden worden voor waaschouwinge ende consent, dat die geen, dien 't roer gegeeven zal worden, zal moogen schieten met scherp, zooze langer resistentie of aggressie gebruiken.

Dat een onder 't voorsz. Rot met een roer zal voorzien zyn, en de andere met Hellebaarden.

Dat de voorsz. Wagt, in 't doen van de ronde, zal goede toezigt neemen op alle Straaten binnen de Stad, dat de zelve veilig gehouden worden ende gebruikt, ende dien volgende daarvan afgeweerd alle kwaad gespuis, violentie, moedwilligheid ende Straatschenderye, die op de voorsz. Straaten zouden moogen worden gepleegd.

Dat insgelyks niemand agter Straaten en loope, met bloot of onbehoorlyk geweer der Luyden glazen smyte, met steenen werpe, schrappe, schreeuwe, ende diergelyken.

Ten welken einde zullen alle persoonen haar in 't doen van de ronde ontmoetende, met bloot of onbehoorlyk geweer, of eenige andere moetwilligheid pleege, eerst de zelven beleefdlyk aanspreeken; 't geweer hem afeysschen, en by weigering van dien, de voorsz. persoon, zonder inzigt of verschooninge van iemand aan te tasten, 't geweer afneemen, ende alles; zoo 't geweer als persoonen in verzeekerdheid houden, tot nader last van de Heeren Rector, en den Oudsten Burgemeester, zoo het een Burger is.

Waarinne zy den anderen ontmoetende, ende eenig gerugt hoorende, behulpelyk zullen weezen, ende zulks toeloopen, om den anderen des Noods zynde te secondeeren.

De Commandeur ofte zyn Luytenant, diens gebeurt het zyn zal te waaken, zal des morgens, zoo dien nagt eenige moedwilligheid gebeurd is, of iemand daarover by de Wagt in apprehensie genoomen, hem vinden by den Rector en den oudsten Burgemeester, zoo het een Student is; en by den Burgemeester, zoo het een Burger of iemand anders is; en den zelven rapport doen van het gepasseerde, om van hem te verstaan, wat hy vorders te doen zal hebben.

Gelyk de voorsz. Commandeur ofte zyn Luytenanten, den Rector en den Oudste

Oudsten Burgemeester ook aandienen zal, zoodaanige van de Wagt hen mogten verloopen hebben.

Dat de voorsz. Rector ende oudste Burgemeester, 't rapport van den Commandeur ofte zyne Luytenanten gehoord hebbende, zullen geauthoriseerd zyn om den geapprehendeerden gehoord, te moogen condemneeren in 't verlies van 't geweer, ende daarenboven nog tot de somme van tien Gulden toe; ende zoo de zelven verstonden 't Feit van den geapprehendeerden te meriteeren meerder straffe, zullen daarop doen vergaderen de Rechters van de Universiteit, om voorts in de zaake gedisponeerd te worden naar behooren.

Welverstaande, zoo eenige by den Rector en den oudsten Burgemeester gecondemneerd zynde, hem daarover wilde beklaagen, zullen moogen verzoeken Reauditie van 't volle Collegie; mits eerst en alvoorens namptiseerende de geinfligeerde mulcte, of blyvende middelerwylen in hegtenisse.

Zal 't doen van de ronde van de voorsz. Wagters gezaamentlyk, geduuren van 't luyden van de Poortklok alsvooren, tot 's avonds ten negen uuren, als de andere Wagt van de Schutterye zal bezet weezen.

Ten welken tyde de eene helft van de voorsz. twee derde parten, ende ook een van de Commandeur of Luytenanten t'huis gaan, ende de andere helft ter geordonneerde plaatse haare Wagt waarneemen zullen naar behooren, doende zoodaanige ronde als de Commandeur hen zal ordonneeren.

Om welken dienst bekwaamlyk te doen, zy hen wagten zullen van de dronkenschap, mitsgaders van alle dertelheid ende petulantie, zoo op de Wagt, als in 't doen van de ronde te bedryven, zonder iemand langs de Straaten met woorden of werken te tergen, of oorzaak te geeven van offensie, op peine, dat indien bevonden worden, hen in 't een of in 't ander onbehoorlyk gedraagen te hebben, daarover exemplaarlyk by de voorsz. Heeren gedelegeerde Rechters gestraft te worden.

Dat die geenen, die des nagts hebben gewaakt, vorder des daags mede de Stads poorten zullen bewaaren, ende t' allen tyde hen mede zullen laaten gebruyken, des vermaand zynde, tot dienst van de Stad en Universiteit, ende van elks in 't byzonder.

Aldus gedaan, ende by den Respective Gedeputeerden der Stad Leiden, en de Universiteit, door last van den Rector en den Senaat van de Universiteit ter eenre, ende van de Gerechte der Stad Leyden ter andere zyde geteekend, deezen negenentwintigsten Januarii zestienhonderd en agt.

En was geteekend :

Jacobus Arminius.	E. Vorstius.
Cornelis de Groot.	Jan Ymants.
G. Tunnig.	Fr. Duik.
	Nicolaas van Zeyst.

Extract uit de Resolutien van de Edele Agtbaare Heeren Curateuren van de Universiteit binnen Leyden, en de Burgemeesteren der zelver Stad, ter Vergaderinge gehouden, den XIII. November XVI^c. zeven. Uit het MS. van den Heere . . . ,

Wet-

Wetten en Statuten van de Universiteit te Leyden, vastgesteld by de Ridderschap, Edelen, en Steden van Holland en Westvriesland, representerende de Staaten van denzelven Lande.

Den 1. *October* 1631.

De Ridderschap, Edelen, en de Steden van Holland en Westvriesland, representerende de Staaten van de zelve Landen; allen, ende een yegelyken die deze jegenwoordige letteren eenichsints aengaen, of dieze Leezen, Saluyt. Alzoo wel eertyds, door authoriteyt van Philips den II. van dien naeme, Koning van Spangien, is geordonneert geweest, dat binnen de Stede Leyden eene openbaare Schoole, Universiteit, of Academie opgerecht zoude werden, in welke de jeucht, zoo van Holland en Zeeland, als van de andere omleggende Provincien, mitsgaders Ryken en Republycken, geleerd en geoeffend soude mogen werden, naer breeder vermelden der brieven van Octroye, de Magistraet der Stad Leyden tot dien einde verleent, ende dat die voorsz. oprechtinge der Universiteit tot Leyden, op den achtsten February van den Jaere vyftien honderd vyfenseventig gehouden, en gedaen is geweest, en dat door authoriteit der voorschreve brieven van Octroy, den Heere Wilhelm van Orangien, nu loflycker memorie, is opgeleid geweest, te maeken zeekere Statuten en Geboden, dewelke tot de rechte, regeeringe, en vorderinge van deeze Universiteit noodig en meest profytelyk soude mogen schynen. En dat zyn Excellentie op den tweeden Juny van den voorsz. Jaere ook zoodanige Statuten ende Geboden, als voorsz. is, zyn gemaekt geweest, maer dat onlangs by den Curateuren der voorsz. Universiteit, ende Burgemeesteren der voorsz. Stadt Leyden is vertoond geworden, dat sedert, door 't verloop van den tyd, de sacken ook sulks zyn veranderd geworden, dat de gemelte Statuten en de Geboden noodwendelyk wel dienen wat veranderd en gedresseerd te worden, nae de jegenwoordige gestelteniffe van de voorsz. Universiteit; en dat over sulks by hen luyden met communicatie van den Rector, Affeffeurs, en Senaet der selver Universiteit, uit krachte van de Authorisatie, daer toe by de voorsz. eerste Statuten, en onse nadere resolutie van den negentienden Decembris 1619 verleend, waren gemaakt zeekere nieuwe Wetten en Statuten, nae den welken den Rector, Curateurs, Professeurs, Studenten, en de vordere Lidmaten van de Universiteit, hen voortaen souden hebben te reguleren, verzoekende daer van onze approbatie. Soo is 't, dat wy gezien en overwogen hebbende deselve Wetten ende Statuten, op alles gehadt 't advys van den geenen, die hier toe by ons zyn gedeputeerd geweest, hebben geapprobeert, en voor goed gekend by deezen de poincten en Articulen hier naer volgende.

I. Dat de Staaten, het Lichaem der Universiteit representerende, zal bestaen uit twaelf ordinaris Professoren, te weten: uit ieder Faculteit drie, als drie Theologen, drie Rechtsgeleerden, drie Medecynen, drie Philosophen, onder dewelcke ook de Professoren van de Taelen en goede konsten werden begrepen: Ten ware het voorsz. getal om eenige gewichtige oorzaeken by den Curateuren van de Universiteit, en de Burgermeesteren der Stadt Leyden, naer gelegentheid mochte werden vermindert, ofte vermeerderd, doch niet excederende 't getal van vyftien.

II. Dat op den eersten dach February van elken Jaere by de meeste stemmen van den Senaet der Universiteit, sullen werden genomineerd drie uit den zelven Senaet, die in de duytsche spraeke ervaren zyn: uit den welken den Heere Prince van Orangien, als Stadhouder van Holland en Westvriesland, en in absentie van zyn Excellentie, 't Hof van Holland, by advys van Burgemeesteren der Stad Leyden, een Rector sal verkiezen, dewelke op den achtendach van dezelve Maend February, in de bedieninge van zyn ampt treden zal, welke bedieninge niet langer en sal duuren, als voor den tyd van een jaer, maer zal t'einde den voorsz. Jaere wederom tot nieuwe nominatie en electie van andere persoonen werden geprocedeert, in manieren en opte dagen als vooren, zulks dat in de voorsz. nieuwe nominatie ook niet en sal mogen werden gesteld, die gene die het voorleden jaer Rector is geweest; maer zal de zelve afgaende Rector vier jaeren daer na moeten stil staen,

zonder

zonder op de nominatie gebracht te mogen werden, gelyk ook voor het eerste der voorsz. vier jaeren niet en sullen mogen werden genomineert eenige van de Professoren, zynde van de zelfden Faculteit van den voorsz. ouden of afgaenden Rector, maer sal de nominatie uit de drie andere resterende Faculteiten, te weeten uit elke Faculteit een, t'elken jaere moeten gedaen werden: op dat alzoo 't voorsz. Rectoraetschap, voor zoo veel mogelyk zal wezen, mach gaen konnen van de eene Faculteit tot op d'andere, egeene uitgezonderd, en zal het den voorsz. Rector vrystaen, ter oorsaeke van zyn absentie, ofte ziekte, den genen, die jongst voor hem het Rectoraetschap bedient heeft, tot eenen Vicarium, ofte Stedehouder, by advys van Assesseurs, in zyn plaetze te stellen.

III. Dat den Rector sullen bygevoegd werden vier Assesseurs, uit elke Faculteit een, als een Theologus, d'ander een Rechtsgeleerde, de derde een Medecyn, de vierde een Philosophus, ofte Professor der goede Konste, of van de Taelen, van de welke alle jaeren op den achtsten February twee van hare bedieningen sullen afgaen, in plaetze van welke, als dan twee andere na de ordere en de rang, die de zelve ten aensien van haere respective Faculteiten houden, sullen succederen, de welke gezamentlyk met den Rector raetpleegende, op alle voorvallende saecken sullen disponeren, en over sware en hoochwichtige zaeken sullen gehouden zyn te roepen de Curateurs van de Universiteit.

IV. Dat den Rector alle zaeken, die om te verhandelen sullen voorvallen, in de deliberatie van de Assesseurs leggen, daer op elk zyne opinie vraagen, en met de meeste stemme concluderen sal.

V. Dat by 't overlyden ofte onbequaemheyt van den Rector, ofte Assesseurs, een of meer andere, in maniere als vooren, zullen worden genomineert ende gesurrogeert, en zal, aengaende de voorsz. onbequaemheid, by de Curateuren van de Universiteit kennisse genomen, en geoordeeld werden, alvoorens daer op gehoort hebbende 't advys van de voorsz. Senaet (1).

VI. Wat Autheur, Boek, ofte materie, elk Professor leeren, of leezen zal, moet by den Rector, Curateurs, en Burgemeesters, mitsgaders Assesseurs gestatueerd werden, waer na de Professeurs hen zullen hebben te reguleren: ende sal elke Faculteit haeren behoorlycken cours met doceren moeten absolveren, binnen den tyd van drie, ofte uiterlyke vier jaren.

VII. Dat alle de voorsz. Professooren zullen gehouden zyn in de Universiteit, niet alleenlyk op de publycke promotien, en de Inaugurale disputatien, maer ook in het doen van haere lessen, te verschynen met haere tabbaerden.

VIII. De Curateurs van de Universiteit, en de Burgemeesteren der Stadt Leyden, zullen elken van de Professoren, naer datze best met hunluiden zullen konnen accorderen, toevoegen eerlyke gagie, uit de goeden of inkomste, daer toe by ons gedestineert en geschikt, ofte als noch te destineren, al volgende authorisatie, ende macht den zelven Curateuren en de Burgemeesters daer af geeven.

IX. Dat

Ampliatie op het vyfde Artyckel.

(1) Dat op hen geproponeerde van den Raed Pensionaris van wegen den Senaet ende Professoren der Universiteit tot Leyden, roerende zeekere duisterheid, ofte uitgelaten geval in de Statuten der selver Universiteit, is nae deliberatie verstaen, ende geresolveert: Dat den Rector Magnificus stervende gedurende syne Rectoraetschap, uit de Faculteit, daer van den overleden is geweest, een andere Rector, naer voorgaende nominatie en electie, zal werden gesurrogeert, en dat den selven afgaende van zyn ampt, den achtsten February daer na volgende, hy, midtsgaders de Faculteit, uit de welke hy is gesurrogeert, een jaer daer na niet nominabel en zullen wezen tot het voorsz. Rectoraetschap, en dat daer mede de voorsz. Statuten zullen werden geamplieert.

Extract uit de Resolutie van de Heeren Staaten van Holland en Westvriesland van den 29. January 1641.

IX. Dat de Professoren t'einde van elke drie Maenden, een vierdepart van haere jaerlyksche belooningen ontfangen zullen uit handen van Rentmeester, daer toe specialycken gestelt, ofte noch te stellen.

X. Dat by den Rector, Curateurs, ende Assesseurs, zullen gekooren werden twee Secretarissen, van de welke den eenen register houden sal van alle resolutien van den Senaet, en den anderen van alle het geen by den Rector, en de Rechters der Universiteit, mitsgaders by den Rector, ende Assesseurs in rechtszaeken, als Vredemakers, sal gedaen ofte verhandeld worden: maer den Rector zal aenteekenen de namen, toenamen, ouderdom, woonplaetse, soorte van Studien, en het Vaderland, van alle die zich onder deeze Universiteit zullen willen begeeven, met den dag van hunluider aenkomste.

XI. Dat den Rector ook zal bewaeren het groot zegel van de Universiteit, en ontfangen 't gelt van alle des Universiteits gerechticheden, baeten, en profyten, soo over de voorsz. aenteikeninge, als anders, en het zelve wederom uitgeeven nae zyn eigen, en der Assesseuren goedvinden, waer van hy alle jaeren gehouden zal wesen aen de Senaet te doen behoorlyke reeckeninge, bewys, en reliqua.

XII. Datter twee Bodellen zullen zyn, van de welke den eenen gehouden zal wezen den Rector, ende den anderen alle Professoren in 't gemein ten dienste te staen, en dat zy beide zullen trachten met vlyt haere instructie, alreede gemaekt, ofte noch te maeken, wel te achtervolgen, der welker electie staen sal aen de Curateurs, in zulker voegen, dat by de Senaet drie persoonen zullen genomineert werden, uit de welke zyluiden een zullen verkiezen: gelykerwys ook haerliedèn toekomen zal 't recht van de Bodellen, als zy zulks verdienen, met communicatie van de voorsz. Senaet te deporteren; ende sullen de Bodellen den eed aen handen van den Rector, Curateurs, en de Burgermeesters doen, van alles getrouwelyken te doen, 't geen sy haerlieden amptswegen zullen belasten.

XIII. Dat alle de gheene, die om te studeren tot deeze Universiteit komen, gehouden sullen zyn, binnen den tyd van acht dagen, te reekenen na heure aenkomste binnen de Stad Leyden, zich te vertoonen den Rector, ende van de zelve te laaten immatriculeeren, of inschryven, en daer vooren te betaelen tot behoef van de Universiteit, vyftien stuivers, sonder meer, of dat zyluiden anderzints, en by gebreke van dien, voor geen Studenten en zullen werden gehouden, 't welk ook onderworpen zullen zyn alle die geene, de welke tegenwoordelyken, en van nu voortaen voor Lidmaaten van de Universiteit willen zyn gehouden. Dat ook alle jaeren, als den nieuwen Rector gekooren en geinaugureert sal zyn, alle Studenten ende Lidmaeten van de Universiteit, haere namen binnen veertien dagen, na de voorsz. inauguratie zullen laeten recenseren, of wederom aenteikenen, daer voor betaelende zes stuivers, sonder meer, ten behoeven van den Rector en Secretaris voornoemt. Welverstaende, dat niemant als Student en sal mogen werden ingeschreven, die noch geen twaelf jaeren oudt en is, dan met goetvinden van de Curateurs voornoemd.

XIV. Den Rector sal zweeren en belooven aen handen van de voornoemde Curateurs, ten bywezen van de Burgemeesters der Stede van Leyden, deeze Statuten en de Ordonnantien van de Universiteit, nae heure forme en inhouden te sullen onderhouden, zonder daer tegens te doen ofte laeten geschieden in eeniger maniere, en dat naer alle zyne vermogen sal beletten, alle 't gunt hy bevinden sal tot verminderinge der waerdicheit, en profyt van de Universiteit te strecken: maer ter contrarie, dat hy met vlyt, naerstigheid, en sorge zal bevorderen, 't gunt tot vermeerderinge van 't voordeel en de eere der voorsz. Universiteit, mitsgaders tot behoudenisse van de gemeene welvaert, ende profyt van alle de Lidtmaten en de Studenten van dien, en voornamentlyk ook tot vermeerderinge van den waerachtigen dienst Gods, en bevestinge van alle goede discipline is dienende, sonder in deezen te zullen gebruiken eenige particuliere affectie, eigenbate, of profyte, en voorts al te zullen doen, dat een goed Rector des Universiteits schuldig is, en behoort te doen.

XV. Die Assesseurs zullen zweeren en belooven, dat zy den Rector zullen hebben in eere en aenzien, en voor zoo veel henluiden aengaen mach, de Wetten en Statuten van de Universiteit ter goeder trouwe te onderhouden en voorstaen, den voorsz. Rector in alle voorvallende saecken, des by hem geroepen zynde, assisteren met goeden raed en advys, sulcx zyluiden in oprechte conscientie nae Gods Woord,

Woord, mitsgaders allen rechten ende equiteid, en tot vorderinge, zoo wel in zaeken der Univerſiteit, als de geſchillen tuſſchen Studenten of Lidmaeten van dien, en heure partyen te beſlichten en eindigen, mitsgaders ook tot oorbaer van de voorſz. Lidmaeten en de Studenten bevinden zullen te behooren.

XVI. De Burgemeeſters en Schepenen der Stad Leyden, ſullen jaerlyks aen handen van de Curateuren verklaeren by den eed, die zy den Graeffchap van Holland hebben gedaen, dat zy voor ſoo veel hen aengaen mach, d'Ordonnantien en Statuten der Univerſiteit, wel ter goeder trouwe onderhouden, nakomen, en helpen voorſtaen ſullen, den Rector des by hem vermaent, ofte geroepen zynde, zullen aſſiſteren in alle judiciele zaecken, zulks zyluiden in oprechter conſcientie, naer Gods woord, mitsgaders allen rechten ende equiteiten bevinden zullen te behooren.

XVII. Den Officier van de Univerſiteit zal mede jaerlyks aen handen van de voorſz. Curateuren zweeren, en belooven by den eed, die hy de Graeflykheid van Holland gedaen heeft, dat hy zich in zaeken van de Academie ſal reguleren ende gedragen naer de Ordonnantien ende Statuten van de Univerſiteit; ende dat hy de zelve na zyn vermogen onderhouden zal.

XVIII. Alle Profeſſoren, zoo ordinarie, als extraordinarie, zullen voortaen op haere aenneminge aen handen van de Curateuren der Univerſiteit, en de Burgemeeſteren der Stad Leyden, onder eeden belooven, dat zyluiden de Wetten en Statuten van de voorſz. Univerſiteit, voor zoo veel hen aengaen mach, ter goeder trouwen, onderhouden, en voorſtaen zullen, en zullen alle de tegenwoordige Profeſſoren, op 't invoeren deſer Statuten, gelyken eed doen, aen handen als boven.

XIX. De Studenten gekomen zynde tot haere zeſtien jaeren, zullen zweeren met onbedekte Hoofden, opgeheven handen, en uitgeſtrekte vingers, als na rechte gebruikelyk is, dat ſy den Rector, Curateurs, en de Senaet der Univerſiteit, alle onderdanicheid, en eere bewyzen, mitsgaders alle geboden, en de wettelyke bevelen, en de verboden van de zelve Univerſiteit gehoorzamen zullen, ende zoo zyluiden yets bevinden ofte vernemen, ſtreckende tot ſchade, of anderſints, ſtrydich tegen 't profyt van de Univerſiteit, dat zyluiden 't zelve de Curateurs van de zelve Univerſiteit, of den Rector zullen te kennen geeven, datze oock de Univerſiteit, ofte officiers van dien, in haere rechten niet en zullen defrauderen, of daer van yet onthouden. Dat de Studenten van de Theologie, ſtuderende op een andere beurze van de Provincien, Steden, en Collegien, maer geen andere boven den voorgaende gemeenen eed, noch daer beneffens zullen zweeren, dat zoo lange als zy hen in deeze Univerſiteit zullen onthouden, zyluiden in 't ſtuk van de religie ook geene andere leeringe en zullen aenhangen ofte volgen, dan die in de zelve Univerſiteit geleert ende gehouden wort. Maer belangende de geene die beneden haere zeſtien jaeren zyn, de zelve zal den Rector onder handtaſtinge gelyke beloften afneemen, en indien zy in deeze Univerſiteit blyven tot haere zeſtien jaeren, zal de Rector, ten tyden van de recenſie, haer den eed ſolemnelyk afneemen.

XX. De Studenten en zullen haer niet vervorderen, eenige Collegien onder henluiden, die van eene Stad, Provincie, ofte Natie zyn, op te rechten, of die voor deezen opgerecht zyn, te onderhouden, of Lidmaeten daer van te zyn, om uit kracht van eenige aengenomen wetten, malkanderen tot ſolemnele byeenkomſten te verbinden, onder wat pretext het ook zoude mogen zyn; zullen mede niemant maeltyden, ſympoſia, geld, ofte yet anders, directelyk, of indirectelyck afeiſſchen, of doen geeven, noch ter oorſaek van inkomſte, welkom, adieu, of vertrek, nochte van Promotien, Oratien, Propoſitien, Disputatien, ofte andere ſolemnele acten en exercitien, die in de Academie gepleegt worden, hoedanich die ook zouden mogen zyn, veel min de geene die zulks weigeren, in eenige publycque exercitien uit te kloppen, of in eeniger manieren te turberen, ook zelfs niemant daer over te drygen, en dit alles op zoodanige ſtraffe, als by ons placcaet van den XXVII^en. September XVI^C. negenentwintig, daer toe geſteld is.

XXI. Dat in deeze Univerſiteit mede zullen worden gemaekt *Doctores*, *Licentiati*, *Baccalaurei*, en *Magiſtri*, in de respective Faculteiten, en dat op zoodanige manieren, als hiernae breeder wordt verklaert.

XXII. Dat van nu voortaen elk een die begeert gepromoveert, ofte gevorderd te worden tot het Doctoraetſchap, Licentiaetſchap, Magiſterſchap, of Baccalaureaetſchap

raetſchap reſpective, 't zy in der Theologie, in de Rechten, in de Medecynen, ofte in de Philoſophie, ende goede konſten, voor ende al eer hy tot het openbaer onderzoek, om tot de geroerde waerdicheid te komen, mach worden toegelaten, gehouden is aen te ſpreeken een van de Ordinariſſe Profeſſoren der Faculteit, daer toe hy begeert gevordert te zyn, en van hem te begeeren tot een heimelyk onderzoek toegelaeten te worden.

XXIII. 't Welk gedaen zynde, zal de zelve verzochte Profeſſoor, alvooren hem onder vragen en verneemen, niet alleen hoe lange zulk eenen in der zelver Faculteit zal hebben geſtudeert, maer ook, en zonderlinge op zynen handel en wandel.

XXIV. En daer van ten genoegen onderrecht zynde, zal hem met goetduncken, en believen van zyne Ordinaris mede Profeſſoren, ende Faculteyt, eenen zeekeren tyd voorſtellen, om van de zelve heimelyk, als hier naer volgt, te worden onderſocht.

XXV. Voor zoo veel de Theologie belangt, *in Locis Communibus Sacræ Scripturæ*, en voorts *Summariè de tota ſubſtantia veteris & novi Teſtamenti*, en byzonder *in Locis Controverſis*.

XXVI. Aengaende de Rechten *in Inſtitutionibus Juris*, en voorts ſommariſcher wyze in de geheele Rechten.

XXVII. Voor zoo veel de Medicynen aengaet, *in Inſtitutionibus Medicinæ*, voorts *Summariè per totam Medicinam*, en byzonder *in Methodo Medendi.*

XXVIII. En aengaende de Philoſophie, en de goede Konſten, *in tota Philoſophia.*

XXIX. Zal vorder de Verzoeker alvooren in handen van den voorſchreven Profeſſor leveren, 't geene den Heeren Profeſſoren van de ſelve Faculteit voor haere extraordinariſe moeyte in deezen tot een vereering is toegevoegd, te weeten, voor elke Profeſſor, die daer over ſtaen zal, tien gulden van veertich grooten 't ſtuk, die onder de zelve in alle gevalle zullen worden verdeeld.

XXX. By zoo verre de Verzoeker de genoemde ordinariſe Profeſſoren daer inne ten genoegen heeft geantwoort, zoo zal men tegens 's anderen daegs, ter zelver uuren, voorſchryven, 't zy twee *Locos Scripturæ ex utroque Teſtamento*, of twee zwaere Loyen, of twee *Aphoriſmos Hippocratis*, of twee Texten uit Ariſtoteles. 't Welk te verſtaen is, uit de Faculteit daer inne elk begeert gevordert te zyn, en zal gehouden weezen, die naer noen ten vyf uuren te verklaaren en uit te leggen, 't welk doende, zullen hem de jegenwoordige Profeſſoren daer inne onderſoecken en beproeven, en elk op zyne verklaringe en uitlegginge, een of twee argumenten voorwerpen.

XXXI. Indien hy in de zelve tweede onderzoekinge den zelven Profeſſoren mede ten genoegen antwoort, zal men hem een getuigeniſſe aen den achtbaeren Heere *Rectorem* mede deelen, om tot openbaere onderzoekinge, of Diſputatie toegelaten te mogen worden.

XXXII. Waer nae de Verzoeker, in voegen tot noch toe gebruikt zynde, *Theſes diſputandas*, met goeddunken der Profeſſoren, in elke Faculteit mach voorſtellen, uitgeeven, en de zelve zulks openbaerlyk, of in de Senaet verdedigen en ſtaende houden, te weeten, *in Gradu Doctoratus & Magiſterii*, ſonder Preſes, *in Gradu Baccalaureatus*, onder een Preſes, en *in Gradus Licentiæ*, zonder, of onder een Preſes, ten keure van den Verzoeker, ten einde de Senaet der Univerſiteit ſpeuren en oordeelen mach, dat hy zulks met eere heeft beſtaen, en dat hy zonder des Univerſiteits ſchande, tot een Doctor, Licentiaet, Magiſter, of Baccalaureus reſpective, 't zy der Theologien, der Rechten, der Medecynen, of der Philoſophien, en Konſten, aengenomen en erkend mogen worden, betaelende als men over de gerechtigheid, *pro Doctoratu, & pro Licentia* ſeſtig, *pro Magiſterio, & pro Baccalaureatu* dertich guldens, van XL. grooten 't ſtuk, zonder meer, te verdeelen naer gewoonlyk gebruik.

XXXIII. De Promotien zullen in 't openbaer geſchieden, in 't aenzien van de geheele Univerſiteit, of in beſlotene Kamer van de Senaet. Die in 't openbaer wil gepromoveert worden, zal des daegs voor de Promotie met beide de Bedellen, des Univerſiteits Scepters voor hem draegende, gaen noodigen de Profeſſoren in haere huizen, en de Heeren Officier, Burgermeeſteren, en de Gerechten der Stede Leyden, op het Raedhuis, ten einde zy met haere tabbaerden in de Univerſiteit verſchynen, om zyne Promotie te vereeren, en op den beſtemden

dach

dach van de Promotie zal den Candidatus, gekleed met eenen zwarten zyden damaften tabbaert met fluweele opflagen, gaen ten huize van den Promotor, om met hem nae de Academie te gaen, alwaer mede alle de Profefforen met haere tabbaerden verfchynen, en in de Senaetskamer vergaderen zullen, uit de welke zy gefamentlyken, zoo haeft de Heeren Magiftraeten zullen gekomen zyn, den Rector en Promotor met den Candidatus voorgaende, en de andere Profefforen in haere ordre volgende, in de Academie zullen gaen, alwaer de Candidatus, ftaende op de onderfte ftoel, een Oratie doen zal van zulke materie, als het hem zal goeddunken; doch alzoo, dat hy gehouden zal zyn, de zelvige aen den Promotor te vooren te toonen: deeze Oratie geëindicht zynde, zal hy op de opperfte ftoel klimmen, en aen de zyde van den Promotor gefteld worden, de welke mede een Oratie doen zal, in de welke hy den Candidatus naer verdienften geprezen, en tot zynen plicht vermaend hebbende, hem *Doctorem*, *Licentiatum*, *Magiftrum*, *Baccalaureum folemni formula* promoveren zal, en daer nae hem het boek zyner Faculteit eerft open, en dan geflooten voor houden, een gouden ring aen zyn voorfte vinger fteken, een fluwele bonnet op het hoofd zetten, en eindelyk de rechterhand geeven, en zal klaere beduidinge van deeze Ceremonien daer by voegen. Dit gedaen zynde, zal den Gepromoveerden, naer een korte dankzegginge tot God, den Rector, Magiftraet, Profefforen, Doctoren, Predicanten, en voorts alle de Toehoorders bedanken: ende zal als dan tuffchen den Rector, Promotor, alle de Profefforen volgende, t'huis geleid worden.

XXXIV. Den Secretaris van de Senaet zal aen den Gepromoveerden eenen brief verleenen in parkement gefchreven, en by hem op de plyke getekend, en by den Rector en Decanus van yeder Faculteit respective onderteekend, inhoudende den titel van des Gepromoveerdens Inaugurale Disputatien, als mede in wat manieren hy gepromoveerd is; aen welken brief met zyde fnoeren hangen zal het Univerfiteits groote zegel, in rooden waffche uitgedrukt, waer voor den Secretaris vier gulden van XL. grooten 't ftuk genieten zal, zonder meer.

XXXV. Maer by aldien de Verzoeker den Heeren Profefforen van zyne Faculteit, of in de eerfte, of in de tweede heimelyke onderzoekinge, niet ten genoege konde andwoorden, zullen de voornoemde Profefforen den zelven, onder den eed van fecreet te houden, zyn verzoek beleefdelyk ontzeggen, met vermaeninge van hem zonderlinge in 't geene hy gefeild mocht hebben, beter te oeffenen, 't welk doende, zy zorge draegen zullen voor de eere van de zelve Student. Ten welken einde elk van hen gehouden is zulks by hem te bewaren, en niemant te ontdekken, en beide de beproevingen zullen gefchieden ten huize van de ordinariffe Profeffor eerft verzocht zynde, of daer 't zelve met gemeen goeddunken heimelyk zal konnen gefchieden, en zal ook de verzochte Profeffor, om heimelyke onderzoekinge te vervorderen, fyne Medebroeder zelfs by monde of gefchrifte, of door den Verzoeker aenfpreeken en vermaenen, zonder daer toe eenige Bodellen, of Boden te gebruiken, alles op dat zoodanige ontzegginge [indien het zoude mogen gebeuren] den ontzeide niet en gedye tot fchimp, fchande, of oneere, en zulks in hem geen bevlytings afkeer en veroorzaeke.

XXXVI. En dat de jegenwoordige regule ftrictelyk in alles zal worden onderhouden, zonder dat het in 't vermogen van de Profefforen, of eenige van hen, noch ook van de Senaet der Univerfiteit zal ftaen, yemant daerinne te verfchoonen, of aen te zien.

XXXVII. Dat de Curateurs van de Univerfiteit, de welke by ons alreede zyn, ofte noch zullen worden gefteld: mitsgaders Burgermeefters der Stadt Leyden, zullen gehouden zyn te bezorgen, alle 't gunt henlieden in 't byzonder, of gefamentlyk met den Rector en de Affeffeurs, tot cieraet, vermeerderinge, ende heerlykmaekinge der voorfz. Univerfiteit, mitsgaders van 't Duitfche en Franfche Collegie Theologie noodich en oorbaerlyck duncken fal. Welke Curateurs en Burgermeefters voornoemt, daeromme tot allen tyden zullen hebben vryen ingank in de Vergaderinge van de Senaet der voorfz. Univerfiteit, en aldaer mede in alle voorkomende zaeken mogen ftemmen, en helpen refolveren; der welker officie maer voor een zeekeren tyd dueren, en zulks veranderlyk wezen zal, volgens de refolutie by ons daer op genomen, en by 't overlyden van yemanden uitten voornoemden Curateuren, zal een ander in des overledens plaetze by ons gefteld worden, en zal de voornoemde Curateurs en Burgermeefters, tot bequamer bedieninge haers ampts, vry ftaen, haere byzondere onderlinge t'famenkomfte te houden,

en in de zelve over de zaeken van de Universiteit, en van de Collegien voorsz. te beraetslagen, zulks als hen dat goet dunken zal.

XXXVIII. Dat den Rector, Professeurs, en de Officiers van de Universiteit, mitsgaders de Doctoren, en Magistri, die haere titulen in de zelve Universiteit hebben verkregen, en aldaer noch continueren, tot goede Studien haere neerstticheid doen, niet doende eenige Koopmanschap, Ambacht, Handwerk, of Poortersneeringe, zullen voor haere huizen en huisgezinnen, vry en ontleedigd zyn van eenige Soldaten of Hovelingen te logeren, daer en boven van alle ordinaire dach en nachtwachten, ook van alle contributien tot alle gemeene der Stede werken, of Fortificatien. Welke vrydommen ook zullen genieten alle Studenten elk voor haer zelven, ten waere by avontuere omme eenige dringende nood en gewichtige oorzaeken, by advys en goedvindinge van den Rector ende Senaet der Universiteit anders mocht worden gestatueerd.

XXXIX. Dat de Studenten, Secretaris, Bodellen, en alle de geene die totte Universiteit behooren, zoo wel in Civile als Criminele zaeken, 't zy datze aenleggers of verweerders zyn, niet dan voor den Rector ende Assesseurs, metten Burgermeesteren en twee Schepenen der Stad Leyden zullen te recht staen, 't zy dat de zelve met Studenten, of met Borgeren geschil mochten hebben: behoudelyk dat Borgers, of Inwoonders der Stad Leyden, niet tegenstaende die met eenich Lidmaet van de Universiteit mochten te doen hebben, ofte hem aen yemant van de Universiteit mochten hebben misgrepen, in zaeken daer van wegen de Graeffelykheid en by de Officiers der zelver, jegens yemand criminelyk geproceedeerd werdt, zullen te rechte staen voor Schepenen der zelver Stede, en niet voor de Rechters der Universiteit: en zoo wanneer eenige gebuertwist om erfscheidinge en servituten, of diergelyke zaeken mocht ontstaen, 't zy tusschen Burgers, Poorters, of Inwoonders der voorsz. Stede, ter eenre, mitsgaders Professoren, Studenten, en andere Lidtmaeten van de Universiteit voorsz. ter andere zyden, 't zy ook alleenlyk tusschen Lidmaeten der zelver Universiteit, ter wederzyden, dat zoodanige gebuerquestien niet by den Rector of Rechters der Universiteit, maer by Schout, ende Schepenen der voorsz. Stede geëxamineerd en gedecideerd zal worden. Dat wyders beide partyen, al eer zy voor de voornoemde Rechters van de Universiteit in 't recht mogen komen, ontboden zullen worden voor den Rector en de Assesseurs, die henluiden, zoo verre het doenlyk is, zullen accorderen; maer den Rector en Professeurs zullen in de eerste instantie, geconvenieert worden voor den Hove van Holland, en zoo zyluiden aenleggers zyn, zullen haere tegenpartye roepen voor haere competenten, of dagelykschen Rechter. Wyders en zal van de Sententie by den Rector, Assesseuren, Burgermeesteren, en Schepenen gewezen, geene provocatie toegelaten worden, en dit al by provisie, ende dat anders zal wezen geordonneert: Ende en zal den Schout van der Stad niemant van de Studenten of Lidmaeten der Universiteit in apprehensie mogen nemen, dan nae voorgaende ordre van den Rector en de Burgemeesteren, uitgenomen alleenlyk den geenen, die hy in eenich zwaer en enorm delict opter heete daet bevinden zal.

XL. Dat den Rector, Curateurs, Burgermeesters, en Assesseurs voornoemd, met advyse van de andere Lidmaeten van de Senaet der Universiteit, is 't nood, zullen vermogen te maeken alzulke Statuten en Ordonnantien, als tot vorderinge en vermeerderinge der zelver Universiteit eenichsins dienen zullen, mits dat zy de approbatie van dien aen ons verzoeken zullen; behoudelyck ook, dat zy niet en statuëren 't gene de Stad Leyden, of de Burgeren en Inwoonderen van dien, eenichsins aengaet, ten zy de zaeke alvooren zy gecommuniceert mette Magistraet der voorsz. Stede, en by de zelve goet gevonden: des zoo en zullen ook die van de Magistraet voornoemd, geen Statuten of Geboden, de Universiteit en Lidmaeten van dien eenichzins aengaende, verkondige, dan by gelyke communicatie en goedvinden van den Rector, Assesseurs, Senaet, en zoo het nood zy, van de Curateurs.

XLI. De Feriæ of Vacantien van de Universiteit [geduerende de welke de Professoren mogen trekken en vaceren in haere particuliere affairen, en andersints daer 't hen gelieven zal, zonder wedden te verliezen] zullen gehouden worden op de naevolgende tyden of dagen, en anders of langer niet, op pene van in tegendeel aen 't voorsz. wedden gekort te zullen worden: als van Kersavond af, tot den zevenden dach January daer aen volgende toe, beide incluis; op den eersten

ſten February, om de nominatie van den nieuwen Rector; van den achtſten tot den eenentwintichſten der zelver maent, om de recenſie, acht dagen voor en nae Paeſſchen: van 's Heeren Hemelvaertsdach af, tot den zevenſten dach nae Pinxteren toe: van den eerſten der Hondsdagen, totten eerſten Septembris daer aenvolgende, twee dagen op de Valkenburgermarkt: van den derden tot den thienden Octobris, beide incluis; om de gedachteniſſe van 't Ontzet der Stad Leyden: Ende wat aengaet de Woensdagen en Saterdagen van elke Weeke door 't geheele jaer, op welcke twee dagen de ordinarie Profeſſeurs niet gewoon zyn eenige publyke Leſſen te doen, de zelve twee dagen zullen worden beſtedet tot de publyke Promotien, Disputatien, en diergelyke ſolemnele actien, gecelebreerd wordende, mitsgaders [voor zoo veel enichſins doenlyk is] totte particuliere Collegien van Disputatien, Examinatien, en Inſtitutien, die de Profeſſoren t' haeren huiſe zyn houdende, en zoo noch eenige van die particuliere Oeffeningen op andere dagen zoude moeten vallen, de zelve zullen de voorſz. Profeſſoren gehouden wezen alzoo te dirigeren en aen te ſtellen, datze niet en geſchieden op de zelve uuren, als de respective openbaere Leſſen in de zelve Faculteit, Konſten, en Taelen worden gedaen.

XLII. Alle Studenten zoo wel uitheemſche als inlandſche, zullen in 't komen en wederkeeren tot deeze Univerſiteit, vry zyn van alle Tollen, aengaende haere kleederen, boeken, en de vorderen huisraet, en daerenboven genieten alle Privilegien en Vryheden, hen nae beſchreven Rechten toekomende, voor zooveel die by deeze Wetten en Statuten niet ſpecialyck en zyn gederogueerd.

Alle welke voorſchreve Statuten en Ordonnantien, wy willen dat binnen deeze Univerſiteit by den Rector, Curateurs, Burgermeeſters, Aſſeſſeurs, Profeſſeurs, Studenten, en andere Lidmaeten der zelver Univerſiteit, voortsaen achtervolcht en onderhouden zullen worden. Bevelen daerom alle en een yegelycken van henluiden, mitsgaders den Magiſtraet der Stad Leyden, en allen anderen die deeze Statuten eenichſints mogen aengaen, de zelve nae haere forme en inhouden te onderhouden en achtervolgen, en wy behouden aen ons de macht van vermeerderinge, moderatie, veranderinge, en interpretatie der zelver.

Gedaen in 's Gravenhage, onder onzen grooten zegele hier aen gehangen, in den jaere ons Heeren eenigen Heilands en Zaligmaekers Jeſu Chriſti, zeſtienhonderd eenendertich, op den eerſten dach van de Maent October.

En is geparagrapheerd:

J. de Waſſenaer, ut.

Ter ordonnantie van de Staaten voornoemt,

En is geteekend:

C. van der Wolff.

En is bezegeld met een groot rood waſſen zegel, aen doublen franchynen ſtaerte uithangende, verwapent met den Hollandſchen klimmenden Leeuw, en in den ommeloop geſchreven:

SIGILLVM ORDINVM HOLLANDIÆ.

Uit het MS. En Grootplakkaatboek I. Deel Col. 281. *&* *ſeqq. En Keuren der Stad Leyden, gedrukt* 1657. *pag.* 216. *&* *ſeqq. En plakkaatboek gedrukt by Jan Janſen in 't jaar* 1645. *II. Deel pag.* 214.

Sententie

Sententie van den Hoogen- en Provinciaalen Raade, wegens het doen van publicque leſſen te Amſterdam in de Philoſophie en Hiſtorien, ten naadeele van de Univerſiteit te Leyden uitgeſprooken.

Den 22. December 1631.

In der ſaecke ter verſoucke van de Ed. Groot Mogende Heeren Staten van Hollandt ende Weſtvryeslandt, voor beyde de Hoven van Juſticie geinſtrueert, tuſſchen de Burgemeeſteren ende Regeerders der Stadt Leyden, eyſchers, mitsgaders den Rectoor, ende Senaet van de Univerſiteyt aldaer, met henluyden gevoucht voor haer intereſt ter eenre, ende de Burgemeeſters, ende Regeerders der Stadt Amſterdam, verwerers ter andere zyden, Allegerende d'voorſz. eyſchers, dat ten aenſien van de groote laſten, ende nooden van den crych by den borgeren, ende inwoonderen der voorſz. Stadt Leyden, in alder getrouwicheyt geſuſtineert, ende gedragen, ende omme d'ſelve by allen wegen ende middelen daer over te gratificeeren ende te vorderen, de zelve Stadt met de borgeren, ende inwoonderen van dien den VIen. January XVC. LXXIIII. verleent was behoorlick Octroy ende Privilegie, daer by binnen deſelve Stadt geordonneert ende Opgericht was een Vrye openbare Schoole ende Univerſiteyt, omme in de ſelve Schoole ende Univerſiteyt vryelick ende openbaerlyck de Scientien der Godtheyt, der Rechten, ende Medecynen, mitsgaders der Philoſophien, ende allen anderen vryen conſten, oock de taelen, Latyn, Griexe, ende Hebraicque, gecundicht, geleſen, ende geleert te werden by Doctoren, ende Leeraers daer toe gequalificeert ſynde, den welcken oock aucthoriteyt, ende macht gegeven was, in de voorſz. ſcientien openbaren oeffeningen, ende disputatien te houden, ende naer behoorlycke examinatien, ende onderſouck titulen van Doctoren ende Magiſters in de ſelve ſcientien ende conſten te verleenen, houdende 't voorſz. Octroy ende privilegie expres verboth, ende interdictie, dat geene andere gelycke Schoole tot eeniger tyt in Hollandt, ofte Zeelandt gefondeert ofte opgerecht ſoude mogen werden, met bevel aen allen Juſticieren, Officieren, Regeerders, ende Wethouders der Steden van den ſelven Lande, ende allen anderen, die het eenichſints ſoude mogen aengaen, dat ſy luyden, ende elck van hen in ſyn regardt de voorſz. ordonnantie, inſtitutie, ende Octroy naer heure forme ende innehouden ſouden volcomen, ende doen volcomen, ende de voorgenoemde Stadt Leyden het effect van dien volcomentlyck laten genieten ende gebruycken, ſonder d'ſelve daerinne te doen ofte laten geſchieden eenige verhinderinge, ofte beleth; maer ter contrarie alle voorderinge ende onderſtant, des verſocht, ofte van noode zynde, alles breder blyckende by het previlegie, ofte brieven van Octrooy daer van zynde, in date als vooren; volgende welck voorſz. privilegie ende Octrooy, de voorſz. Univerſiteyt binnen de voorſz. Stadt Leyden, op den VIIIen. February XVC. LXXV. is opgerecht, ende ſolemnelyck geinaugureert, ende op den tweeden Juny daer aen volgende, ſynne Princelick Excellentie, hoochloffelycker memorie, beraemt hebbende d'ordre, daer naer d'voorſz. Hooge Schoole, ende Univerſiteyt ſouden werden gereguleert, hadde onder anderen expreſſelicken verclaert, dat het lichaem der voorſz. Univerſiteyt beſtaen, ende gerepreſenteert ſoude werden by den Rector, Doctoren, ende Profeſſoren in de ſelve beroepen, ende geſtipendieert. 't Was nu ſulcx, dat tſedert het verleenen van het voorſz. privilegie, ofte Octroy noyt eenige diergelycke Hooge Schoole, noch publycque Univerſiteyten in de Landen van Hollandt waeren opgerecht ende ingeſtelt geweeſt, maer waren d'voorſz. eyſchers, ende gevouchdens, tot op den dach van huyden toe in de vreedſamige, ende onverbreeckelyeke poſſeſſie van 't ſelve haer Octroy, ofte previlegie geweeſt, ende gebleven. 't Was oock ſoo, dat de Ed. Groot Mogende Heeren Staten van Hollandt ende Weſtvryeslandt, in den Jare XVIC. XXV. eene vaſte ende gereguleerde Schoolordere (1) gemaect, gearreſteert, ende metten druck bekent gemaect hadden, ende daer by wel duydelicken eenen jegelyck geinterdiceert eenige Latynſche Schoolen op andere ordere te houden, ofte andere fondamenten, ofte auctheuren te leeren; als in de voorſz. ſchool ordere beraemt, ende geordonneert waren.

(1) Zie Grootplakk. boek I. deel pag. 275. & ſeqq.

waren. Ende hoewel niemant en vermochte eenige Schoole binnen de voorſz. Landen op te rechten, anders gereguleert als in conformiteyt van de voorſz. School ordre, ofte in de welcke publycque, off openbare leſſen, oeffeningen, ende disputatien in eenigen ſcientien, conſten, ofte taelen ſouden geſchieden, ſoo was echter het ſulcx, dat de verwerers nu eerſt gepoocht ende voorgenomen hadden binnen haren Stede, in prejudicie van het voorſz. privilegie, ende contrarie de voorſ. ordonnantie te ſtichten, ende op te rechten een publycque ende illuſtre Schoole, omme in de ſelve publycque oeffeningen in eenige ſcientien te laten houden, hebbende tot dien eynde alrede devoir gedaen., om tot bedieninge van dien, eenige Proffeſſoren, ende geleerde Mannen te beroupen, dan alſoo de eyſchers ende gevouchdent verſtonden haer voorſz. privilegie ende octroy, daer door gecrenct, ende geinfringeert te werden, ende ſy luyden reſpective daer door geintereſſeert te zyn, ende zulcx 't ſelve ſtilſwygende niet en conden paſſeren, ende dyen volgende d'eyſchers de verwerers in 't vrundelyck hadden geſocht te bewegen, om van haer voorſz. ongefundeert voornemen te deſiſteren; ſoo was naer eenige mondelinge conferentien, ende proviſionele voorſlaegen van accomodatien, die geen effect hadden gehadt, de voorſz. ſaecke, ende differentien gebracht in de handen van de voornoemde Ed. Groot Mogende Heeren Staten van Hollant, ende naer dat aldaer verſcheyden voorſlagen waren gedaen, tot wechneminge van de voorſz. differenten, ende onder anderen mede, dat beyde de Hoven van Juſtitie, by haere Groot Mog. ſouden werden verſocht, d'ſelve differenten by haere ſententie te decideren binnen een maent, ende dat middelertyt de verwerers ſoude ſtille ſtaen met het doen van de voorſz. publycke Leſſen, mits ſoo de ſaecke binnen den tyt van een maent niet diffinitivelicken by ſententie en ware getermineert, dat in dien gevalle de eyſchers ende verwerers ſouden ſtaen in haer geheel. Soo was, naer dat de eyſchers hadden verclaert daer toe niet te connen verſtaen, ende dat by de verwerers eenige difficulteyten wierden gemaect nopende d'voorſz. ſurchantie, eyntelyck by de ſelve hare Ed. Groot Mogende gereſolveert, ende verſtaen, dat de gecommitteerde van de verwerers hare principalen ſouden ſien te disponeren ten eynde by henluyden d'voorſz. ſurchantie van de publycke leſſen ſoude werden toegeſtaen, ten uyt eynde, ende totte diffinitive ſententie toe van de voorſz. ſaecke, mits dat de Ed. Groot Mogende Heeren Staten haer ſterck waren maeckende, dat by de voorſz. Hoven van Juſtitie binnen een maent, ſonder langer dilay, in de voorſz. ſaecke diffinitivelyck ſouden werden geſeñtentieert, ende in cas ſulcx by de verwerers, in vougen als vooren, werde aengenomen, de eyſchers ſouden conſenteren ende toeſtaen, ſulcx als in de acte daer van zynde, maer indien ſulcx hare Groot Mog. niet en vertrouden, de verwerers den voorſz. voorſlach quamen te verwerpen, 't voorſz. conſent ende toeſtaen ſoude ceſſeren. Welcken volgende voornoemde partyen d'voorſz. reſolutie van hare Ed. Gr. Mo. aengenomen hebbende, ende de voorſz. Hoven van Juſtitie by de voorſz. hare Ed. G. Mo. verſocht zynde de voorſz. differenten by hare ſententie te willen decideren, ende de judicature van dien by de ſelve dienvolgende aengenomen zynde, haddende voorſz. eyſchers, ende gevouchden by de middelen hier vooren verhaelt, ende andere in tyden ende wylen naer der te deduceren des noot geconcludeert, dat by ſententie diffinitive verclaert ſoude werden, dat de voorſz. verwerers geen recht en hadden, om in hare Stadt ofte de Jurisdictie van dyen, op te rechten, ende in te ſtellen, een publycque illuſtre, ofte andere Schoole in de welcke de ſcientie der Godtheyt, der Rechten, der Medicynen, der Philoſophien, ende allen andere vrye consten, oock de taelen Latyn, Greke, ende Hebraike, ofte eenige andere geſamentlyck, ofte eenige van dyen in 't byſonder, publyckelyck ofte openbaerlyck gecundicht, ende geleſen, ofte geleert ſoude mogen werden, ofte in welcken eenige publycque disputatien ende oeffeningen in eenige der voorſz. ſcientien, conſten, ende taelen, ſouden geſchieden, nochte titulen van Doctoren, ende Magiſters in de ſelve ſcientien ende conſten te verleenen, ende dat dien volgende de verwerers ſouden werden geinterdiceert eenige hooge illuſtre, ende publycke Schoole, als vooren, nu nochte namaels te fonderen, opte rechten, inne te ſtellen, te houden, ofte doen houden, directelick, ofte indirectelyck, mitsgaders gecondemneert, aff te doen, al 't gunt ſyluyden, dien aengaende alrede ſoude mogen gedaen, in 't werck geſtelt, ende geëffectueert hebben, ofte noch ſoude mogen doen, in 't werck ſtellen, ende effectueren; maer dat ter contrarie verclaert ſoude werden, dat d'eyſchers alhier alleen, ende met ſecluſie van allen anderen, binnen den voorſz. lande van Hollandt, ende Weſtvrieslant, recht hebben, volgens 't voorſz. haer

privilegie ende Octroy binnen hare Stadt te hebben ende te houden, ende eenige publycque, off openbare Schoole ende Universiteyt, sulcx ende in der vougen d'selve aldaer was voor desen geweest, maeckende in cas van debath, eysch van costen, mitsgaders van schaden ende interesten by de eyschers ende gevouchdens, door der verwerers voorsz. voornemen gehadt, ende geleden, ende noch te hebben, ende lyden, ofte tot anderen synnen, ende conclusien d'voorsz. eyschers ende gevouchden oirbaerlicxt zynde. Waer tegens van wegen d'voorsz. verwerers geallegeert was, dat het beroup ende ampt van de Christelycke Overheyt daerinne sonderlinge bestont, dat de selve als van Godt Almachtich gestelt synde tot Voester Heeren van zyn H. Kercke, tot Vaders van hare gemeenten, ende generalyck tot Custodes Utriusque tabulæ, van zynne wetten ende geboden, derhalven oock moesten bestellen, versorgen, ende beschicken, alles wes eenichsints nut, oirbaer dienstich, ende nootwendich mochte zyn, tot onderlinge welstant, ende geluck, salicheyt beyde van de Kercke Godes, ende van hare ingesetenen, soo in het gemeen, als in het bysonder, dat aen d'eene syde oock 't betrachten, ende volvoeren van 't gemelde haer ampt, ende beroup, henluyden niet alleen seer dier bevolen was, ende syluyden over sulcx van Godes wegen, ende voorts eedts, eere ende plicht halven daer toe waren gehouden; nemaer dat van gelycken aen d'ander syde het in niemants vermogen was, hy ware, wye hy ware, een wettige Overheyt in het betrachten van de voorsz. synnen plicht eenich hinder, off beletsel te doen, sonder de selven, ende oock die genen die onder hem stonden, swaerlycken te verongelycken ende te vercorten. Seyden wyders, dat tot de gemeene welstant geen cleyn gewichte by, ende toegebracht werde door het optreecken van de jonge jeucht in de Schoolen, als zynde 't eerste, ende geensints het geringste voorsetsel, ende plantarium, soo van de bovengemelde Kercke Cristi, als generalyck van de gantsche Republycque, in dier vougen dat by alle Coningen, Princen, Republycquen, ende Magistraten, ende sonderlinge by de Ed. Mo. Heeren Staten van desen Landen in het generael by de goede Steden, ende leden van dyen, in het bysonder op de selve eerste optreckinge van de jeucht in de Scholen, ernstelick ende sorchvuldelyck van tyde tot tyde geleth was, ende als noch dagelycx geleth werde. Seyden mede, dat d'verwerers in desen seer grootelycx in achtinge nemende den gemeenen welstant, luyster ende eere van haer Stadt, ende in der daet bevindende, dat nevens andere loffelycke middelen, daer toe successivelyck aengewendet, oock een groot ende sonderling middel was, de goede institutie van hare jeucht, in de liberale consten, scientien, ende wetenschappen, te raden geworden waren, daer aen meer ende meer de goede hant te houden, ende des selves avancement naer haer vermogen met d'alderbeste, ende bequaemste manieren van doen te bevorderen, ende derhalven eene goede resolutie hadden genomen omme neffens hare triviale Schoole, noch buyten deselve in een plaetse apart binnen hare Stadt publyckelyck, soo Historias, als Philosophiam te laten doceren. Tenderende de gemelde resolutie principalycken ten gemeenen dienste van de jonge jeugt, de welcke albereyts eenige notable progressus in humanioribus hebbende gedaen, uyt de triviale Schoole tot de voorsz. publycque lessen souden werden gepromoveert, omme aldaer verder geoeffent, onderwesen, ende tot d'Accademische Studien, ende faculteyten, ende andersints bequaem te werden gemaeckt, ende met eenen ten dienste van soodanige verdere persoonen [de welcke Godt loff binnen hare Stadt in seer goede getale waren] die tot recolement van hare voorige Studien temets in prædictis publicis prælectionibus sich souden laten vinden, het welcke dan by de verwerers des te sorchvuldiger in achtinge gecommen was, dewyle sy met dagelicxe ondervindinge bemerckten, ende niet dan al te veel t' haren leet wesen bevonden, dat de jonge Studenten heel vrouch, ende 't merendeel ontydelyck uyt de triviale Schoole naer d'Universiteyt waren vertreckende, van haer selffs onryp van jaeren, ende by gebreck van goede ende vaste fundamenten geleyt te hebben, noch onryper van verstant ende oordeel; ende mitsdien geoordeelt hadden, daerinne door het oprechten van de voorsz. publycke lessen bequamelyck conden werden voorsien, ende de voorsz. joncheyt sulcx werden bestuyrt, dat sy met ongelyck beter capaciteyt, gesonder oordeel, ende mitsdyen met meerder utiliteyt de Accademise lessen souden comen te hooren, hebbende derhalven oock mede boven dyen de verwerers daer toe des te meerder geneycht ende bewogen geweest; vermits sy sagen, dat dit het eenige ende beste middel was, om hare joncheyt des te langer onder d'ooge, gebiet, ende directie van hare ouders te connen houden, alles met minder costen van de ouders,

ders, als de welcke daer door merckelick souden werden gesoulageert, ende tot minder dangier, ende pericule van de jonge Studenten, de welcke andersints in hare jonge jaeren haer op d'Universiteyten begevende, lichtelyck door quaet geselschap verruct van hare Studien, gedebaucheert, ende tot onbehoorlicke manieren van Leven gebracht, waer van dagelycx niet, dan alle te veele droevige exempelen [gave Godt dat d'Universiteyt van Leyden daer van vry mochte syn] en werden gehoort, ende gesien. Alle 't welcke dan alsoo de Heeren verwerers ten fynne, ende ten dienste, als vooren op het hoochste nootwendich bevonden te zyn, gelyck syluyden mede 't selve bevinden over een te comen met d'ordre van de Schoolen by de Ed. Mo. Heeren Staten van Hollandt beraempt, ende gearresteert, wel uytdruckelyck mede brengende, dat in superiori ordine Classis primæ sullen werden geleert Physica Magiri, Ethica Wallæi, Arithmetica Gemmæ Frisii, Sphera Sacrobosci: Item, propter universalem Historiam Romanam & externam Florus & Justinus: Item, Sulpitius Severus: Item, ex Mela Dodinæi, aut septem precipius Ortelii tabulis situs nobilium urbis terrarum regionum, sullende de publycque lessen in desen questieus niet anders syn, dan soodanige prælecten, als by de voorsz. ordre uytgedruct werde, soo in Philosophius als Historicis, in der vougen, dat de verwerers resolutie gansch ende al dienstich soude syn, omme de voorsz. ordre van hare Groot Mog. in treyn te brengen, ende naer behooren te doen onderhouden, waer toe zy andersints geen bequame gelegentheyt en waren hebbende, ende dat in allen gevalle henluyden suo Jure vrystont te doen, als de welcke als andere Steden ende leden van de loffelycke regieringe deser Landen, recht hadden omme soodanige middelen tot voordeel van hare burgeren, ende burgers kinderen, aen te wenden, ende te gebruycken, als sy buyten infractie van eenige wettige privilegien, die d'een, off d'ander van de nabuyrige Steden soude mogen hebben, oirbaer vinden ende oordelen te zyn; soo was oock sulcx, dat de verwerers, omme de gemelde resolutie in het werck te stellen, te rade gewerden waren, ten fyne als vooren in haer Stadt te beroupen, de persoonen van Mr. Gerardus Vossius, ende Dr. Caspar Barlæus, gelyck sy oock het selve gedaen hadden; ende mede op de voorsz. beroupinge de voorsz. Vossius, ende Barlæus sich binnen Amsterdamme met wooninge hadden begeven ten dienste van de verwerers, ende om in Historicis ende Philosophicis respective soodanige prælectiones te doen, als hier bevoorens naer was gededuceert, ende alhoewel de verwerers in eene soo goede recht, ende redenmatige resolutie, ende 't effectueren van dien wel billick hadden behoort niet te werden verhindert, gestutet, ofte andersints gemolesteert, dat het oock mede [onder reverentie] niet behoorlick en was, dat d'eyschers soo deuchdelycke ende pryselycke intentie sulcx souden trachten te misduyden, even eens al off deselve niet rechtmatich en ware, ende als off de selve ware strydich tegens de boven verhaelde orde van hare Ed. Mo. ende voorts contravenierende de privilegien van de Universiteyt van Leyden; soo was echter sulcx by de eyschers, ende gevouchdens in desen wel qualicken onderstaen, ende getrachtet geweest te doen. Ende off wel schoon de verwerers de eyschers minnelicke onderrechtinge tot justificatie van haer geresolveerde hadden gedaen, dat oock de eyschers haer dien aengaende oock wel hadden behoort voor vernoecht ende gecontenteert te houden, soo haddet henluyden echter insgelycx gelieft gehadt dese saecke te brengen in de vergaderinge van de Ed. Groot Mog. Heeren Staten van Hollandt, alwaer sy soo veele hadden weten te wegen te brengen, dat by hare Ed. Mo. verscheyden voorslaegen ten wedersyden gedaen waren geweest, onder anderen het voorsz. different nopende het doen van publycque lessen questieus, tusschen de eyschers ende verwerers in desen, by diffinitive sententie van beyde de Hoven van Justicie in Hollandt te doen beslichten, hebbende selffs haer wel gedachte Groot Mo. haer daer voor sterck gemaect [in cas van verwillinge ten wedersyden] dat de saecke binnen den tyt van uyterlicken een maent by diffinitive sententie van de respective Hoven van Justicie voorsz. soude werden getermineert; ende alsoo oock doenmaels eenige voorslagen waren gedaen daer toe tenderende, dat de Heeren Verwerers midler tyt van de voorsz. publycque prælectien souden willen supersederen, ende de selve pendente lite surcheren, ende schorssen, waer inne, mits goede ende pregnante redenen by de verwerers voornoemt niet en conden werden bewillicht, soo hadden echter de voorsz. verwerers by hare missive, in date den laesten April lestleden, verclaert, dat sy vrywillichlyck te vreden waren den tyt van een maent te willen affwach-

ten,

ten, ende middelertyt te willen ſuperſederen. Waer inne d'eyſſchers, ſoo het ſchynt noch geen contentement willende nemen, ende van tyde tot tyde nieuwe propoſitien, ende inſtantien doende; Soo was eyntelick de ſaecke ſoo verre gebracht, dat de verwerers in deſen, haer in alle gevouchlicheyt ende reckelicheyt [hoewel des ongehouden] latende vinden, allen deſen onvermindert, ende omme te bethoonen, hoe veele zy de gedaene interceſſie van hare Ed. Mog. waren deſererende, voor de Heeren Meeſters Francois Fagel, ende Pr. Couwenburch van Belois, Raden ordinaris in beyde de reſpective Collegien van Juſticie, gecompareert waren geweeſt, ende by de welgemelte Heeren, als Commiſſariſſen de ſaecke by der hant genomen ſynde, hadden d'eyſchers daer naer eyſch gedaen, ende Concluſie genomen, als vooren es verhaelt. By welcke generale ende particuliere middelen by de verwerers tot wederlegginge, ende debath van des eyſchers voorſz. eyſch breder in den proceſſe gepoſeert, de verwerers antwoordende, concludeerden voor ſoo veel aenginck het oprechten van de publycque leſſen by de verwerers aengevangen, ende het beroupen van de perſoonen ten dienſte van hare Stadt, omme Philoſophiam, ende Hiſtorias by publycque leſſen te doceren, ende te leſen; ende mede ſoo veel concernerende het doen van de ſelve publycque leſſen in Hiſtoricis & Philoſophia reſpective, ten ſynne van niet ontfanckelyck, ende by ordine dat d'eyſchers, ende gevouchdens haren voorſz. eyſch ende concluſie op, ende jegens de Verwerers dien aengaende gedaen ende genomen, ſoude werden ontſeyt, maeckende mede dien aengaende eyſch van coſten, ſchaden, ende intereſten door der voorſz. eyſchers gedaen, oppoſitie alrede gehadt ende geleden, ende in tyden ende wylen, noch wyders te hebben ende te lyden. Ende nopende de vordere leden, ende gedeelten van des eyſchers; ende gevouchden concluſie, voor de ſelve bevonden werden te excederen, ende te buyten te gaen, 't gunt hier vooren was aengeroert, ende geëxpreſſeert; verclaerden de verwerers, dat dien aengaende noyt en was geweeſt, ende oock alsnoch niet en was eenich verblyff, ende dat over ſulcx oock de Verwerers geene meninge ofte intentie en hadden, omme met d'eyſchers dienaengaende alhier in eenich proces te treden, het ſelve te verblyven, nopende 't ſelve te litiscontesteren, ofte in eeniger manieren te verſtaen, dat 't ſelve hier ſoude werden geventileert, veel min daer op eenige deciſie, verclaringe, ofte uytſpraecke, directelick, off indirectelick, ſoude werden gedaen, ſulcx ſy oock van hare contrarie meninge, ende intentie dienaengaende wel expreſſelick proteſteerden. Jegens welcke voorſz. antwoorde d'voorſz. eyſchers concludeerden, dat alvooren te disponeren op des verwerers voorſz. concluſie, voor ſoo veel dienaengaende gelitiscontesteert was, d'exceptie by de verwerers hier vooren in effecte geproponeert voor ſoo veel des noot ware, ſoude werden gerejecteert, ende de verwerers geordonneert op het vorder innehouden van des eyſchers concluſie, waer op tot noch toe niet geantwoort was, mede te antwoorden, ende dien aengaende mede eyſch van coſten, perſiſterende voorts, nopende 't vorder voor replycque; ende nadyen d'voorſz. Verwerers geperſiſteert hadden voor duplycque by hare voorſz. antwoorde, waeren d'voorſz. partyen voor de voornoemde Commiſſariſſen verdragen, op hare voorſz. differenten te ſchryven by eyſch, antwoorde, replycque, ende duplycque, ende van de ſelve te dienen van ſes dagen; welcken volgende d'eyſchers gedient hebbende van heurluyder eyſch, ende replycque, ende de verwerers van haerluyder antwoorde, ende duplycque; mette verificatien der ſelver, ende voorts aen de voorſz. Hoven verſocht hebbende recht ende juſtitie.

d'Voorſz. Hoven met rype deliberatie van rade, deurgeſien, ende overgewegen hebbende alle 't geene ter materie dienende was, ende heeft mogen moveren, doende recht uyt den name ende van wegen de Hoochgemelte Heeren Staten, ontſeggen d'eyſchers ende gevouchden haren eyſch ende concluſie, op ende jegens de verwerers gedaen ende genomen, voor ſoo veel aengaet het oprechten ende doen van publycque leſſen in de Philoſophie ende Hiſtorien, breder in den proceſſen geroert, ende nopende de verdere leden ende gedeelten van den voorſz. eyſch, ende concluſie daer op by de verwerers niet en is gelitiscontesteert, admitteren d'exceptie by de verwerers geproponeert, ende compenſeren de coſten van den proceſſe omme redenen d'voorſz. Hoven daer toe moverende.

Aldus gedaen in 's Gravenhage, ende gepronunchieert den XXII^en^. Decembris

bris XVI^C. een ende dertich. t'Oirconde de zegels van Justitie van beyde d'voorsz. Hoven hier aen gehangen.

Lager stont :

By mynen Heeren de Presidenten ende Raden van den Hoogen Rade, ende Hove van Hollandt, Zeelant ende Vryeslant,

Ende was geteeckent :

E. Both van der Eem, F. Criep.

Synde besegelt met twee rode wassche zegelen, uythangende aen doubbelde franchyne staerten, mitsgaders een cleyn zegel opte cant:

Ondergeteykent 18. *Novembr.* 1631.

Z. Paspoort.

Privilegieboek der Stad Leyden E. pag. 125. versa usq. ad pag. 131.

Plakkaat tegen de Duellen, of Uitdaagingen om te Vegten, van de Studenten in de Universiteit te Leyden.

Den 10. *May* 1641.

De Ridderschap, Edelen, ende Steden van Hollandt ende West-Vrieslandt, representerende den Staten van den selven Lande, doen te weten: also ons niet alleenlyck door verscheyden gheruchten, maer oock door seeckere klachten is bekent gemaeckt, hoe de Studenten ende Ledematen van onse Universiteyt tot Leyden, de wapenen hoe langer hoe meer misbruyckende, ende daer mede groote excessen plegende zyn, als namentlyck, dat de selve sich vervorderen d'een den anderen uyt te daegen, of roepen, ofte uyt te doen daegen of roepen, omme te vechten, oock soodanich vechten t'assisteren, ofte te seconderen, onder pretext van alsoo te repareren haere eere, die door eenighe offensie, of in jurie hen aengedaen, soude vermindert zyn: Daer op dan sware quetsueren, jae dootslagen, komen te volgen. Waer door veele goede luyden werden veroorsaeckt hare kinderen, diese alrede in de voorsz. Universiteyt hebben, wederom van daer t'ontbieden, ende elders ter Studien te schicken: ende andere, die voorgenomen hadden hare kinderen naer de Universiteyt van Leyden te senden, werden daer van afschrickich gemaeckt. Al tot grooten ondienst ende verwoestinge van de selve Universiteyt.

Soo is 't, dat wy tot welstant van onse Universiteyt, ende behoudenisse der Ledematen van dien, midtsgaders omme voortaen, soo veel als doenelyck is, 't voorschreven doodtslaen, quetsen, ende andere droevige ende sware ongelucken, of inconvenienten meer, die dagelicx uyt de voorschreven Duellen, of ongeoorloofde vechteryen ontstaen, voor te komen ende te verhoeden: naer rype deliberatie van rade, noodich hebben bevonden te belasten ende beveelen, ghelyck wy wel uytdruckelyck belasten ende bevelen by desen, dat alle de Studenten, ende Ledematen der gemelter onser Universiteyt, van wat qualiteyt of conditie die moghen zyn, voortaen met malkanderen in eenicheydt, vreede, ende stilligheydt sullen hebben te leven, ende omme te gaen, sonder dat d'een den anderen sal vermoghen t'offenceren, injurieren, ofte veronghelycken, op peyne van daer over ten exempele van andere ghestraft te werden. Maer inghevalle echter eenich gheschil ofte offensie tusschen den voorschreven Studenten ende Ledematen mochte komen t'ontstaen, ende dat de gheoffenceerde partye soude meynen, dat hem daer over eenighe reparatie van syne eere soude behooren ghedaen te werden, dat de selve sich tot dien eynde voor eerst sal hebben t'addresseren aen den Rector van der Universiteyt, ende syne Assesseurs, die den partyen sullen accorderen, soo het doenelyck is; ende inghevalle niet, openen den wech van Justitie voor den ghemelten Rector, ende andere Rechteren van de Universiteyt. Verbiedende over sulcx allen

allen den selven Studenten ende Ledematen, ende elcken van dien, wel scherpelick by desen, sich selven in effecte te rechten by wegen van de voorschreven Duellen, ofte onboorlycke vechteryen, in eenigher manieren. Ende inghevalle eenich Student ende Litmaet van onse Universiteyt in teghendeel, dit Verbodt overtredende, sich quame te verstouten voor sich selven eenen anderen in Duel te beroepen, of uyt te daegen om teghen hem te vechten, den selven uytdagher verklaeren wy by desen, dat daer door metter daet sal vervallen van alle sulcke privilegien ende vryheden, die hem als Lidmaet der Universiteyt mogen competeren, ende dat hy by den Ordinaris Rechter gecondemneert sal werden te water ende te broode, ende ghebannen voor sulcken tydt, als den selven Rechter, naer exigentie der saecken, sal bevinden te behooren.

Welcke penen ende straffen, oock soodanich Litmaet onderworpen sal zyn, die yemandt ter begeerte van eenen anderen tot vechten beroepen, het Cartel, of eenige offensive boodtschap, daer toe streckende, gedragen sal hebben.

Gebiedende, ende bevelende wel scherpelyck by desen, allen ende yeghelycken Studenten, ende Ledematen voorschreven, ende sonderlingh mede den Bedellen van de Universiteyt, midtsgaders allen anderen, dat sy luyden, soo haest alsse eenige de alderminste kennisse van de voorschreven provocatien, of uytdaegingen tot vechten, sullen hebben bekomen, de selve terstont, ende sonder eenich vertreck sullen ontdecken, ende bekent maken aen den voorschreven Rector, of eenighen anderen van den Rechteren, of aen den Officier ende Promotor van de voorschreven Universiteyt; ten eynde by den selven 't voorschreven vechten ende d'onghelucken, of inconvenientien daer uyt te bevresen, mogen werden verhindert: op pene, ten aensiene van de voorschreven Bedellen, van privatie van hare ampten; ende ten aensien van allen anderen, die de voorsz. kennisse gehadt, ende de selve niet aen de personen, ende in voegen voorsz. ontdeckt sullen hebben, van te verbeuren elck een boete van vyfentwintich gulden, ten behoeven van den voorsz. Officier ende Promotor.

Wy ghebieden wyders, inghevalle de voorsz. Beroeper, ende den Beroepen beyde, of een van beyden, op de plaetse, tot het gevecht geassigneert, compareren, 't zy datter gevochten wort, of niet, dat sodanigen Comparant, of Comparanten, boven dede voorsz. pene of straffe, noch sal, of sullen werden verklaert infaem, of inhabyl om eenighe digniteyten, officien, of ampten in dese Landen te mogen bedienen.

Ende dat alle de genen die als Seconden den voorsz. partyen komen t'assisteren, so sy hare geweren getrocken, ofte den voorsz. partyen tot vechten, 't zy met woorden, of andersints, aenghehitst hebben, sullen ghestraft werden als de principalen.

Ende ingevalle sy maer Toesienders en hebben geweest, zynde nochtans tot sulcken eynde ter selver plaetse ghegaen, ende wesende van de voorsz. Ledematen, dat de selve daer door mede sullen vervallen van alle de voorsz. privilegien, ende vryheden, ende by den Ordinaris Rechter te water ende te broode geset; of gebannen werden voor sulcken tydt, of andersints arbitralick te werden gecorrigeert, sulcx als den Rechter sal oordeelen te behooren.

Ende dat andere soodanige Toesienders, geene Ledematen van de Universiteyt wesende, daer over by de voorschreven Rechter Ordinaris sullen werden gebannen, of andersints ghecorrigeert, ter arbitragie van den selven Rechter.

Maer by aldien de Toesienders ter plaetse van 't gevecht by gevalle gekomen zyn, ende kennisse van de questie gekregen hebben, zonder nogtans haar besten te doen om partyen te beletten, soo de selve Toesienders Ledematen van de Universiteyt zyn, dat de selve daer door hare voorsz. privilegien ende vryheden sullen verliesen voor den tydt van twee jaren, ende daer naer niet wederom onder de anderen Ledematen voorschreven mogen werden geimmatriculeert, of ingheschreven, dan met voorgaende consent van de Heeren Curateuren ende Rechteren onser voorschreven Universiteyt daer toe verkregen.

Ende soo die Toesienders gheen Ledematen van de Universiteyt en zyn, de selve sullen daer over by den Ordinaris Rechter werden ghecondemneert te water ende te broode, of met bannissement gestraft, mede voor den tydt van twee jaren, of soo veel minder als den selven Rechter bevinden sal rechtmatich te wesen.

Ende of 't gebeurde ['t welck Godt verhoede] dat de voorsz. Studenten ende Ledematen van de Universiteyt, d'een den anderen in duel quamen ter neder te legghen, of van 't leven ter doodt te brengen, of dat syluyden in 't gevecht

bey-

beyde doodt mochten blyven; ofte dat naederhandt een van de partyen, ofte beyde móchten komen van de wonde, ofte quetſure te ſterven: Soo verbieden wy by deſen, het doode Lichaem van den Overleden te begraven by dage, maer ſal die begravinge alleenlick mogen geſchieden by avont, ofte nachte, ſonder dat het Lyck van yemant ſal mogen werden gevolgt, noch oock vergheſelſchapt, als alleenlick van de gene die 't ſelve ſullen moeten ter aerde dragen: op pene, dat de gene die ter contrarie ſoodanigen begraeffeniſſe by dage aengeſtelt ende ghedaen, ofte oock 't Lyck ter begraeffeniſſe ghevolgt ſullen hebben, ingevalle dat het van de voorſchreven Ledematen zyn, daer door ſullen vervallen van hare voorſchreven privilegien ende vryheden, ende noch verbeuren elk een boete van hondert gulden, te bekeeren voor d'eene helft ten behoeve van den voorſchreven Promotor, ende voor d'andere helft ten behouve van de arme Studenten. Ende ſoo het gene van de voorſchreven Ledematen zyn, dat die daer over ſullen werden gebannen, ende echter mede verbeuren elck een boete van hondert gulden, te bekeeren voor d'eene helft ten behouve van den Officier, ende voor d'ander helft ten behouve van den armen Huysſittenen binnen Leyden.

Verbieden mede wel uytdruckelick by deſen, dat op de voorſchreven begraefſeniſſen van de nedergeſlaghenen geen blaſoenen, of wapenen der familien, voor of ontrent het Lyck ghedraghen; noch om de dootkiſte gehangen, nochte voor de ſterfhuyſen aengehecht ſullen mogen werden; ende dat by overtredinghe van dit verbodt den voorſchreven Promotor ende Officier, ſoodanighe wapenen, als verbeurt, door ſyne Subſtituten of Dienaren ſal hebben af te halen, ende wech te dragen: ende dat de ſelve Overtreders daerenboven noch ſullen verbeuren elck eene boete van tſeſtich guldens, te verdeelen als vooren.

Ende aengaende de perpetranten der voorſchreven nederlaghen; wy verklaren onſe meyninghe geenſints te weſen, de penen ende ſtraffen, die by de gemeene rechten teghens ſoodanighen gequalificeerden doodtſlageren zyn geſtatueert, by deſen te verminderen, ofte veranderen, in eeniger manieren, maer alle de ſelve penen, ende ſtraffen, in haer gheheel ende volkomen krachten te laten.

Ende op dat het inhouden van deſen mach werden achtervolght, ende geëxecuteert, ſoo ontbieden, ende bevelen wy den Rector Magnificus, ende den anderen Rechteren onſer ghemelte Univerſiteyt; de peynen ende correctien in deſen begrepen, by hare Sententien poinctuelyck ende exactelyck naer te komen, ende te doen naer komen.

Belaſten oock wel ſcherpelyck den Officier van de Stadt Leyden ende Promotor der Univerſiteyt aldaer, ſich neerſtelyck op de voorſchreven provocatien ende vechteryen in Duel, mitsgaders op de voordere overtredingen metten aenkleven, ende op de Autheuren van dien t'informeren: oock jeghens den ſelven te procederen, ſonder eenige diſſimulatie, gunſt, of excuſe, in hoedaniger manieren het ſoude mogen weſen, ſulcx als de ſaecke vereyſſchen ſal.

Ende ten eynde niemant hier van eenige onwetenheyt voor en wende, ſoo ordonneren wy voorts den gemelten Rector ende Rechteren van de Univerſiteyt, deſe onſe brieve van placaet ende verbodt door den Secretaris van des Univerſiteyt Vierſchare behoorlyck te doen publiceren, ende uytroepen, wyders het doubel van deſen aen de Academie, ende elders, daer ſulcx gewoon is te geſchieden, te doen affigeren, ende aenplecken; mitsgaders jaerlycx, op de ſolemnele Inauguratie van de gemelte Rector, te doen renoveren, in ſulcker voegen, als de Senaet van der Univerſiteyt oordeelen ſal beſt ende gevoechlyckſt te ſullen geſchieden.

Gegheven in 's Graven-Hage onder onſen grooten zegele, hier aen gehangen, op den thienden May van den Jare ſeſthien hondert een ende veertich.

Was geparapheert:

J. D. Waſſenaer, ut.

Lager ſtont:

Ter ordonnantie van de Staten,

Ende was gheteyckent,

H. van Beaumont.

Plakkaatboek gedrukt by Jan Janſſen te Amſterd. 1645. *II. deel pag.* 320-323.
En Grootplakkaatboek I. deel col. 391. *& ſeq.*

Ampliatie op het negenendertigste Articul van de Statuten van de Universiteit, omtrent het stellen van Curateurs over boedels van Professoren. In date den vyfentwintigsten July 1658.

De Heeren Gedeputeerden der Stadt Leyden hebben ter Vergaderinge gerapporteert, dat Burgermeesteren ende Regeerders der selver Stede, considererende dat voor desen dispuyten waren geresen tusschen henluyden ter eenre, ende den Senaet van de Universiteyt aldaer, ter andere zyde, ter saecke dat by het Collegie van den Gerechte der voorsz. Stede, over den boedel van een overleden Professor van de opgemelte Universiteyt, ten versoecke van dessels Crediteuren, een Curateur was ghestelt, sustinerende den gemelten Senaet, dat sulcks niet toequam die van den Gerechte voorsz. maer den Hove van Hollandt, ende Burgermeesteren voornoemt het tegendeel van dien; dan gemerckt de voorsz. sustinue van den gemelten Senaet wierde gefondeert op het negen en dertighste articul der bewuste Wetten en Statuten van de voorsz. Universiteyt by haer Ed. Groot Mog. den eersten October des jaers 1631. gearresteert, daer nochtans 't voorschreve articul dient halven niet klaer was disponerende, dat Burgermeesteren en Regeerders voorsz. derhalven seer eerbiedighlyck versochten, ten eynde haer Edele Groot Mog. tot voorkominge van dierghelycke dispuyten voor het toekomende, het verstant van 't voorsz. negen en dertighste articul, noopende het stellen van Curateurs over de boedels van Professoren, wat nader souden gelieven te verklaren: Waer op gedelibereert zynde, hebben haer Edele Groot Mog. naer voorgaende rype deliberatie, en in achtinge ghenomen 't rapport ende advis van de Heeren der selver Gecommitteerden, volghens voorgaende resolutie, in date den dertighsten November des voorleden Jaers, onder anderen mede over 't voorsz. subject gebesoigneert hebbende, goetgevonden by forme van interpretatie, of ampliatie van 't voorsz. negen en dertighste, articul te verklaren, t'ordonneren, ende te statueren, gelyck haer Edele Groot Mog. verklaren, ordonneren, en statueren by desen, dat niet alleenlyck de persoonen van den Rector, ende Professeurs, der voorsz. Universiteyt, in de eerste instantie voor den voorsz. Hove geconvenieert sullen moeten werden, maer dat het selve voorrecht mede plaets sal hebben in hare naer te laten Weduwen, midtsgaders nae het overlyden van den Rector, ende Professeurs, of van hare Weduwen, oock op hare achtergelaten boedels, of onverdeylde ende onverscheydene erffenis, en specialyck mede dat de Curateurs, die 't van nu voortaen over soodanige boedels te stellen van node werden mochte, versocht ende gecommitteert sullen moeten werden by den Præsident ende Raden van den gemelten Hove; des dat daer toe gheëligeert ende gecommitteert werden personen binnen de Stadt van Leyden woonachtigh: Ende sal de bovenstaende haer Edele Groot Mog. resolutie by extract authentycq den meer gemelten Præsident ende Raden van den voorsz. Hove, midtsgaders die van den Gerechte van Leyden voornoemt, als mede den Senaet van de Universiteyt, toegesonden werden, omme te strecken tot der selver naerichtinge, ende om haer daer naer voortaen præciselyck te reguleren.

Resolutien van Consideratie pag. 440. En Grootplakkaatboek III. deel pag. 546.

Ordre tegen den moedwil der Studenten op de Universiteit te Leyden, zoo wegens uit kloppen der Professoren, houden van Collegien, als draagen van pistoolen, enz.

Den 18. December 1659.

Is nochmaels ter Vergaderinge voortgebracht de remonstrantie by den Rector ende Rechters van de Universiteyt tot Leyden aen haer Ed. Groot. Mog. gepresenteert, houdende klachten, hoe dat een groot getal van Studenten op den eersten

eersten October leſtleden onderſtaen hadde de Binnewacht doende hare ronde, ſoodanig met ſteenen te aggreſſeren, dat verſcheyden onder de ſelve ſeer ſwaerlyck waren gequetſt geworden, dat op 't ſelve feyt een van de voorſz. Delinquanten zyn geattrapeert, den ſelven by de voorſz. Rector ende Rechters, naer voorgaende Criminele proceduyren, van den Promotor van de voorſz. Univerſiteyt gecondemneert was, in ſoodanige mulcte, als de ſelve Rector ende Rechters, naer gelegentheydt van de ſaecke, ende begane exceſſen, bevonden hadden te behooren: Dat wyders daer op gevolcht was, dat den voorſz. Gecondemneerde, geaſſiſteert met eenige andere Studenten, ſich niet en hadde ontſien, terſtondt naer het geven van de Sententie, hen te laten vinden ten huyſe van den meergemelten Rector, ende tegens de ſelve, over de voorſz. Sententie, niet ſonder dreygementen te expoſtuleren: Dat mede, twee dagen daer naer, een groot getal van Studenten van een ende 't ſelve Collegie met de voorſz. Gecondemneerde den Rector in ſyne publycque leſſen verſcheyden malen met groote inſolentie ende gheraes hadden uytgeklopt, ende dat de ſelve Studenten, om haer ſtercker, ende conſiderabelder te maecken, met alle middelen getracht hadden drie Collegien, die in de voorſz. Univerſiteyt bevonden werden, noch in weſen te weſen, te ſamen onder een Prætor, ende eenige Aſſeſſoren te combineren: Verſoeckende de voorſz. Verthoonders derhalven, ende om redenen in de voorzſ. remonſtrantie breeder geëxpreſſeert, dat haer Edele Groot Mog. teghens de voorſz. ende andere, diergelycke exceſſen, ende inſolentien by ampliatie van de Statuyten der voorſz. Univerſiteyt in eenige poincten ende voorts by placcate behoorlyck ſouden ghelieven te voorſien, achtervolgende de voorſlagen daer toe in de voorſz. remonſtrantie ſpecialyck gedaen: Waer op zynde gedelibereert, ende in achtinge genomen, dat alle de voor geroerde inſolentien ſtrydich zyn met de goede ordres, ende reglementen hier bevoorens, by haer Edele Groot Mog. dienthalven beraemt ende gemaeckt, ende ſpecialyck met het placcaet van den thienden December des jaers ſeſthien hondert ſeven en twintich (1), tegens het aggreſſeren van de Wachten, midtsgaders dat van den ſeven en twintighſten September ſeſthien hondert negen en twintich, tegens ongeoorloſde Collegien geëmaneert, oock daer op ingenomen hebbende, 't advis van de aenweſende Heeren Curateurs van de voorſz. Univerſiteyt, ende Borgemeeſteren Stadt Leyden voornoemt, in gevolge van haer Edele Groot Mog. appoinctement van date den elfden deſer loopende maendt, by miſſive gegeven; is goedt gevonden ende verſtaen, dat den eedt van de Studenten, begreepen in het neghenthienden artyckel van de voorſz. Statuyten, geamplieert ſal worden met de naervolgende Clauſule:

„ Dat ſy haer niet en ſullen vervorderen, eenige Collegien onder henluy-
„ den die van eene Stad, Provincie, of Natie zyn, op te rechten, on-
„ der wat pretext ofte name het oock ſoude mogen weſen, nochte oock
„ die voor deſen opgerecht zyn, te onderhouden, ofte Ledematen daer
„ van te zyn.

Met ſpeciale laſt ende exprès bevel aen de Rectores in der tydt, dat ſyluyden in 't toe komende egeene Studenten ſullen hebben te immatriculeren, ten zy ſy de ſelve alvooren den voornoemden eedt op de gewoonelycke ende gebruyckelycke wyſe hebben gedaen, oock des noodt zynde, op de aenſtaende recenſie alle ende een yder van de voorſz. Studenten, die den voorſz. eedt niet en ſullen hebben gepreſteert, den ſelven in maniere voorſz. af te nemen: Dat mede tot weeringe van de voorſz. verboden Collegien, ende de ſwarigheden daer uyt ontſtaende, den Rector, ende Rechters, midtsgaders den Promotor van de voorſz. Univerſiteyt, ſich met eede ſullen verobligeren, tegens de pretenſe Prætores ende Aſſeſſores van de voorſz. verbodene ende ongeoorloſde Collegien, midtsgaders tegens alle die gene, die in de ſelve Collegien compareren, haer naerſtelyck te ſullen informeren, ende doen informeren, midtsgaders tegens de culpablen ſonder eenige diſſimulatie ofte conniventie te procederen, ſulcks als de merite van der ſaecke vereyſſchen ſal: Sullende de reſpective eeden van den Rector ende Rechters, midtsgaders van den Promotor voornoemt, begreepen in de veerthien, vyftien, ſeſthien, ende ſeventhiende articulen van de voorſz. ſtatuyten, daer mede geamplieert werden, Dat voorts

(1) Grootplakkaatboek I. deel pag. 519.

voorts mede by expresse placcate, op den name van haer Edele Groot Mog. te emaneren, aen allen ende een yder van de Studenten der voorsz. Universiteyt, welstrictelyck sal werden verboden, den voorsz. Rector, ofte Professoren van de selve Universiteyt, 't zy in de Lessen, Disputen, Oratien, ofte elders, uyt wat oorsaecke het oock soude mogen wesen, met eenige insolentie, ofte onfatsoenelyckheydt te bejegenen, veel min de selve uyt te kloppen, ofte uyt te stampen; Dat mede by placcate als boven den Studenten wel scherpelyck sal worden geinterdiceert te dragen, ofte te gebruycken by dage, ofte by nachte eenige pistoolen, sack-pistoolen, ofte andere diergelycke wapenen: Ende werden d'opgemelte Heeren hier aenwesende Curateuren over de voorsz. Universiteyt, ende Burgemeesteren van Leyden voornoemt, midts desen versocht, de voorsz. placcaten met insertie van behoorlycke præcautien ende poenen te concipieren, ende aen haer Edele Groot Mog. schriftelyck over te brengen, om, naer gedane resumptie, gearresteert te werden.

Resolutien van Consideratie ten tyde van den Heere Raadpensionaris J. de Wit genomen pag. 493.

Twee Plakkaaten, zoo tegen het uitstampen der Professoren, als het draagen van Pistoolen by de Studenten op de Universiteit te Leyden.

Den 20. *December* 1659.

Synde ter Vergaderinge ghelesen twee distincte concepten van placcaten, soo tegens het uytstampen van de Professoren, als tegens het draghen van Pistoolen by de Studenten op de Universiteyt tot Leyden, in gestelt ende op 't papier gebracht, in gevolge ende tot voldoeninge van haer Ed. Groot Mog. resolutie in date den achtienden deser loopende maent. Waer op gedelibereert zynde, hebben haer Edele Groot Mog. haer beyde de voorsz. concepten, naer eenich redres daer inne gemaeckt, wel laten gevallen, ende zyn de selve midtsdien gearresteert, invoegen ende manieren hier naervolgende:

De Staten van Hollandt ende Westvrieslandt, allen &c. Doen te weten, dat Wy in ervaringe gekomen zynde, hoe dat somwylen eenig Studenten, Ledematen van onse Universiteyt binnen Leyden, uyt opgenomen haet, ofte ongenegentheyt tegens eenige Professoren in deselve Universiteyt; ondernemen de selve Professoren in hare lessen, of disputatien uyt te kloppen, ofte uyt te stampen, ende in achtinge nemende, dat sulcks is streckende tot grooten ondienst- ende disreputatie van de voorschreve Universiteyt. Wy derhalven noodich gevonden hebben, daer tegens te voorsien, verbiedende over sulcks welscherpelyck by desen allen ende yegelycken Studenten ende Ledematen der voorsz. Universiteyt, den Rector ofte eenige andere Professoren der voorschreve Universiteyt, 't zy in de Lessen, Disputen, Oratien, ofte elders, uyt wat oorsaecken het oock soude mogen wesen, met eenige insolentie ofte ontfatsoenelyckheyt te bejegenen, veel min de selve uyt te kloppen, ofte uyt te stampen, op poene dat de Overtreders van dien voor de eerste mael sullen vervallen van alle Privilegien ende Vryheden den Studen ende Ledematen van de voorschreve Universiteyt gegundt, ende daerenboven tot arbitragie van den ghemelten Rector, ende Rechters, werden beslagen in een boete naer de gewichtigheydt van 't feyt, ende dat voor de tweede reyse hare namen in het boeck der Studenten ende Ledematen van de Universiteyt sullen werden geroyeert, ofte uytgedaen, ende dat de selve daerenboven noch in gelde swaerlyck sullen werden ghemulcteert. Bevelende wyders, dat de Sententie ter saecke voorschreve te wysen, sullen werden gesonden aen de Regeerders van die plaetsen daer de delinquanten originelyck t'huys hooren; Dat oock soodanige gecondemneerdens niet en sullen vermogen wederom tot Ledematen van de voorschreve Universiteyt aengenomen te werden, als door ordre van de Heeren Curateuren der voorschreve Universiteyt ende Borgemeesteren der Stadt Leyden. Belastende eyntlyck den Schout van de selve Stadt, als Promotor van de voorschreve Universiteyt, dat soo haest als eenige der voorverhaelde excessen sullen komen te gebeuren, hy sonder eenige vertoevinge of dissimulatie, met alle naerstigheydt sich

sal

ſal hebben te informeren, ſoo op de Autheuren van de misdaedt, als op de forme van dien, ende oock tot de ſtraffen ofte mulcten daer toe ſtaende, met allen ernſt ende yver ſal hebben te contenderen. Ende op dat niemandt hier van eenige onwetenheydt ſal hebben voor te wenden, ſoo laſten ende ordonneren Wy by deſen den gemelten Rector, ende Rechteren, dat ſyluyden dit ons placcaet door den Secretaris van den Senaet der Academie doen verkondigen ende publiceren, ende een Exemplaer van den ſelven placcate aen de deuren van de gemelte Academie placken, ende jaerlycx op d'inauguratie van den nieuwen Rector der ſelver Academie wederomme vernieuwen.

Gegeven in 's Graven Hage onder onſen grooten zegele hier aenghehangen, op den twintichſten December, in den Jare ſeſtienhondert negenenvyftich.

De Staten van Hollandt ende Weſtvrieslandt, allen den genen die deſen ſullen ſien ofte hooren leſen, Saluyt. Doen te weten; dat Wy in ervaringe komen, dat ſommige Studenten ende Ledematen van onſe Univerſiteyt binnen de Stadt Leyden, niet alleenlyck by dage, maer oock by nachte ſich wapenen met piſtoolen, ende ſack-piſtoolkens; ende gemerckt daer uyt groote ſwarigheden, ja doodtſlaghen ſtaen te wachten, tot groote perturbatie van de voorſchreve Univerſiteyt, ſoo vinden Wy noodich tot voorkominge van dien alle Studenten ende Ledematen der ſelver Univerſiteyt wel ſcherpelyck by deſen te verbieden, het draghen of ghebruycken by dage ofte by nachte, van eenige piſtoolen, ſack-piſtoolkens, ofte andere diergelycke wapenen, op poene, dat d'Overtreders van dien voor de eerſte mael ſullen vervallen van alle privilegien ende Vryheden, den Studenten ende Ledematen van de voorſz. Univerſiteyt gegunt, ende daerenboven tot arbitragie van den gemelten Rector ende Rechters werden beſlagen in een boete na de gelegentheydt van 't feyt, ende dat voor de tweede reyſe hare namen in 't boeck van de Studenten ende Ledematen van de Univerſiteyt ſullen werden geroyeert of uyt gedaen, ende dat de ſelve daer en boven noch ſullen in gelde ſwaerlyck werden gemulcteert. Beveelende wyders dat de Sententien, ter ſaecke voorſz. te wyſen, ſullen werden gheſonden aen de Regeerders van de plaetſen daer de Delinquanten Originelyck t'huys hooren; dat oock ſoodanige gecondemneerdens niet en ſullen vermogen wederom tot Ledematen van de Univerſiteyt aengenomente werden, als door Ordre van de Heeren Curateuren der voorſz. Univerſiteyt, ende Burgermeeſteren der Stadt Leyden; Belaſtende eyntlyck den Schout van de Stadt Leyden, als Promotor van de ſelve Univerſiteyt, dat ſoo haeſt als eenighe der voor verhaelde contraventien ſullen komen te gebeuren, hy ſonder eenige vertoevinge, of diſſimulatie, met alle naerſtigheydt ſich ſal hebben te in formeren, ſoo op de Autheuren van de misdaedt, als op de forme van dien, ende oock tot ſtraffen ofte mulcten daer toe ſtaende, met allen ernſt ende yver ſal hebben te contenderen. Ende op dat niemandt hier van eenige onwetenheydt ſal hebben voor te wenden, ſoo laſten ende ordonneren Wy by deſen den gemelten Rector ende Rechteren, dat ſyluyden dit Ons placcaet door den Secretaris van den Senaet der Academie doen verkondigen ende publiceren, ende een exemplaer van den ſelven plaeccate aen de deuren van de gemelte Academie placken, ende jaerlycx op d'inauguratie van den nieuwen Rector der ſelver Academie wederomme vernieuwen.

Gegeven in 's Graven-Hage onder onſen grooten zegele hier aenghehangen op den twintichſten December, in den jare ſeſthien hondert negen en vyftich.

Reſolutien van Conſideratie, ten tyde van den Heere Raedpenſionaris J. de Wit genomen pag. 495. & 496.

Resolutie van de Vroedschap der Stad Leyden, omtrent de Jurisdictie van de Magistraat der Stad Leyden, en van den Rector Magnificus en de Rechteren der Universiteit aldaar, genomen den 21. Maart 1661.

Die van de groote Vroedschap der Stad Leiden, in volle leeden daer toe beschreven zynde, hebbende gehoort de lecture van zeekere Remonstrantie ende aengehegte stukken, op den naem van den Rector ende den Senaet van de Universiteit alhier, aen de Heeren Staeten van Holland en Westvriesland overgegeeven, ende van het advis by de Gecommitteerden uit de Vroedschap daer op geformeert, ende alhier geinsereert, ende gelet op de importantie van de zaken, ende de bedenkelyke illatien en sustenuen, die by de Professoren van de Universiteit, van tyd tot tyd uit eenige articulen van de Statuten worden gemaakt, ende getragt staende te houden, tot notabele prejudicie van 't Rechtsgebied van de Magistraat deezer Steede.

Zyn [onder verbeetering] van advis, noodig te zyn, dat by deeze occasie grondiglyk werden geëxamineert, de fundamenten van de Jurisdictie, zoo wel van deeze Stad, als van de Regteren van de voorschreeve Universiteit, ende dien volgende geconsidereert.

Dat de Schepenen van Leiden, gelyk als van alle de andere Steeden deezer Provincie, origineelyk regt hebben over alle Ingezeetenen van de zelve, zonder onderscheid, in prima instantia te oordeelen, ende dat de Collegien van de voorschreeve Scheepenen zoo oud zyn, als de Steeden zelf: Ende dat, van alle oude tyden, voor een van de essentieelste en principaalste deelen van 't regt, geregtigheiden vryheid deezer Landen is geagt geweest voor den Regter, onder den welken men, ofte gebooren, ofte woonagtig is, te regt te staan, blykt daer uit, dat, ten tyde van de Graaven, de Magistraaten van de Steeden altyd zeer hebben geyvert, om haar Regtsgebied by de Graaven door verscheide privilegien te doen bekragtigen, ende nooyt willen gedoogen, dat hare Ingezeetenen voor andere Regters, als voor Scheepenen van de plaetze zelfs, en niet by den Prinçen van den Lande, zouden werden te regt gestelt, als oordeelende, dat het voornoemde Regtsgebied haer, tegens haer dank en buiten haer toestant, niet konde worden benoomen, ende aan anderen meede gedeelt, zonder aan de voorschreeve Scheepenen te doen een notabel ongelyk, ende dezelve afte neemen, 't geen haer eigen en privativelyk toekomt.

Ende daar by meede kennelyk zynde, dat de Universiteit nog geen eeuwe geweest zynde binnen de Stad Leiden, het onbehoorlyk zoude zyn, dat dezelve Stad, zoo veel voor de vryheid ende gemeene zaken, door het uitstaan van twee vermaarde beleegeringen hebbende verdient, ende in recompense van hare getrouwigheid verworven, dat de Universiteit binnen de zelve is opgeregt, daer door zoude zyn benoomen geweest het regt, om in zoo veel gevallen over hare Burgers en Inwoonders regt te spreeken, als nu by die van de Universiteit, tegen allen schyn van reden, werd gesustineert.

Blykende het zelve meede uit de eerste instellinge van de zelve Universiteit, by dewelke in 't minste geen gewag en word gemaakt van iets, dat smaak of schaduwe heeft van eenige magt, om regt te spreeken; ende hebben de Rector en de Professoren van de Universiteit, [ten] tyde van de Inauguratie van dien, 't zelve ook niet gehad; maar heeft de Magistraat van de Stad Leiden, om de Professoren van de Universiteit by de Studenten aenzienlyk te maaken, ende haer institutien des te meer respect te doen hebben, ende jonge luiden des te meer tot de Universiteit te noodigen, boven andere voordeelen, aan den Rector en Assessores, by formeel verdrag ofte accord, door intercessie van eenige Gecommitteerden van haer Ed. Gr. Mog. alleen by *provisie* toegestaan, over de Studente eenige Jurisdictie te exerçeeren.

Welk accord en overgifte het eerste fundament zynde van eenig Regtsgebied van de Universiteit binnen Leiden, ende de ervarentheid hebbende getoont, dat in 't zelve eenige verandering diende gemaakt, zoo zyn op den 11en. Juny 1575. gearresteert de Statuten, ende by de zelve opgeregt het Collegie van den Rector en Regters, ende goed gevonden, dat het zelve zoude bestaan uit den Rector

tor, vier Asseffores, met de Burgemeesteren en twee Scheepenen, ende zulx uit vyf Regters van de Academie, ende ses uit de Magistraat van de Stad.

Waar uit dan klaarlyk blykende is, dat de Magistraat van de Stad Leiden eigentlyk, ende *jure suo*, alleen en privativelyk toekomt het regt, om, *in prima instantia*, binnen de zelve Stad, Regters te zyn, ende vervolgens, dat de Regters van de Universiteit binnen deeze Stad, van niemand konnen hebben eenige magt, om binnen de zelve een Vierschaar te spannen, als uit, ofte met voorgaande overgifte van de Magistraat deezer Steede, ende dewelke, in de opregting van de voornoemde Regtbanck, niet hebben geconsenteert, ende waarschynelyk ook nooyt en zouden geconsenteert hebben gehad, zonder aan haar te behouden het meeste getal van de Regters in de voornoemde Vierschaar, ende wel voorzigtiglyk in 't voornoemde verdrag, *Eerste*, ende meede de jongst vernieuwde Statuten in 't XXXIX^en^. articul van de zelve hebben doen stellen het woord van *Provisie* (1), als nooyt absolutelyk in 't opregten van 't voornoemde Collegie hebbende willen consenteeren, ende het geene haer alleen toequam, t'eenenmaal overgeeven.

Waar uit dan meede klaarlyk kan worden aangemerkt, hoe ongerymt het is, dat persoonen, voor 't meerendeel buiten deese Landen gebooren, ende vervolgens, na de bekende privilegien, tot het Regters ampt niet admissibel, ende alhoewel doorgaans in geleertheid uitsteekende, nogtans in Judiciële zaken, het Landregt, Costumen, ende Practyke van dien, dikwils onervaaren, ende daar by alleen met, ofte door provisioneele toestemming van de Magistraat deezer Steede toegelaaten, om met dezelve in een Collegie regt te doen, zouden vermoogen, zonder bywesen van iemand uit de Magistraatspersoonen, ende zulcx ook met het minste getal van 't Collegie, tegen alle bekende ende gereçipieerde ordre van alle Geregtbanken, acte van Jurisdictie te pleegen, regt te doen, zelfs over Burgeren deezer Steede, ende daar door de zelve, tegen de bekende privilegien, van haren natuurlyken Regter, gelyk als, te evoçeeren, ende over de zelve ook vervolgens te wysen by arrest.

Zoo meinen de voornoemde Gecommitteerden, dat deeze Vroedschap voor eerst behoorde te verklaaren, dat zy verstaat, in de voornoemde Statuten, voor zoo veel als dezelve de Jurisdictie binnen deeze Stad raaken, niet anders van deezer Steede weege te zyn geconsenteert, ofte eenige verdere overgifte gedaan, als *By Provisie*; ende voorts misnoegt te zyn over 't voornoemde spannen van de Vierschaar, ende 't stellen van een Curateur, by den Rector en Asseffeurs alleen gedaan, ende de zelve actie, als gedaan by persoonen afzonderlyk geen Jurisdictie hebbende, te houden voor nul en van onwaerde: Ende dat, gelyk als niet vertrouwt werd, dat de Magistraaten van eenige Steeden deezer Provincie zouden willen gedoogen, dat buiten haer toestant by jemand anders Jurisdictie, binnen hare Steeden, *in prima instantia*, zoude werden geëxerçeert, insgelyks het zelve aan de Stad Leiden by niemand behoort, ofte kan opgelegt werden.

Dat wyders tot stuitinge van alle verdere misduidinge, en verkeerde verklaringen, ende illatien, die uit het XXXIXe. Articul van de voorschreeve jongste Statuten zouden mogen worden getrokken, behoort te worden vastgestelt, dat de Regeering van deeze Stad verstaat, onder het woord van *Studenten*, nooyt begreepen te zyn geweest eenige andere, als zodanige persoonen, dewelke in gestaadig vervolg zyn van hare studien, ende 't zelve met het frequenteeren van de publique Lessen, het instituëeren, ofte ontfangen van institutie in private Collegien, betoonen met haer vervolg, ende geenzints eenige anderen, schoon genoomen de zelve gegraduëert, ofte by den Rector Magnificus ingeschreeven mogten zyn, als dewelke noodzakelyk moeten gehouden worden de Jurisdictie van Scheepenen voornoemt onderworpen te blyven, ende geenzints door de immatriculatie van den Rector onder een ander Regtsgebied te zyn overgegaan, en dat onder de woorden, gestelt in 't zelve articul, *Ende alle die geenen, die tot de Universiteit behooren*, ende in de eerste Statuten gezegt worden, *En diergelyke van de Universiteit*, alleen begreepen worden de Officieren, of Dienaars van de zelve, ende dat zulx de voornoemde Studenten, Secretaris, Pedellen, ende die verder tot de Universiteit behooren [ende niet expresse, nog tacite van hare Privilegien hebben

(1) D' Anno 1575. staat: voor 't Eerste en voor deezen tyd op 't einde. En is 't woord *By provisie* ook te vinden in de ampliatie d' Anno 1662.

ben [gerenuncieert] ende der zelver vacante boedels onder de Vierschaar van de Universiteit resorteeren.

Dat ook de Professoren, Studenten, uit de Stad Leiden gebooren, ofte haar *fixum domicilium*, als ingezeetenen hebbende, ende de Officieren van de Universiteit koomende te overlyden, ende minderjarige erfgenaamen nate laaten, de zelve erfgenaamen, insgelyx als andere Inwoonders, de keuren van deeze Stad ende van de Weeskamer van dien onderworpen zyn; Gelyk meede, dat de privilegien van de meergenoemde Studenten ende Officiers, niet verstaan konnen werden, applicabel te zyn op der zelver Weduwen, als in haer reguard, cesseerende het eigentlyk oogmerk van de Statuten.

Ende dat alle het geene voorschreeven is by de Gedeputeerden deezer Steede [des gesommeert zynde] ter Vergadering van haar E. Gr. Mog. met mondelinge byvoeginge van de reedenen ter materie dienende, behoort te worden verklaart, met presentatie, dat Burgemeesteren en Scheepenen deezer Steede, op 't fundament ende verklaring, hier voor gestelt, te vreeden zyn bytewoonen de ordinaris en extraordinaris Vergaderingen van den Rector en Regters, zoo wanneer de zelve op de maniere, tot nog toe gerecipieert, zullen werden by een geroepen.

Hebben de voornoemde Gecommitteerden over 't formeeren van 't voornoemde advys bedankt, ende na rype deliberatie, met eenpaarige stemmen goedgevonden, zig met het voorsz. advis te conformeeren, ende 't zelve in een Resolutie te converteeren: Mitsgaders hare Gecommitteerden te gelasten, om dezelve Resolutie met redenen ter materie dienende, te justificeeren, ende de conferentie, die daar over zoude moogen voorgenoomen worden, te declineeren; immers de zelve niet by te woonen, ende te waarschouwen, dat de Stad Leiden van meening is, de voorschreeve Resolutie te maintineeren, ende te practiseeren, mitsgaders niet te gedoogen, dat daer inne eenige infractie werden gedaan.

Om dan de importantie van deeze zaak, mitsgaders den ernst van de Vroedschap hier over te betoonen, zoo heeft de zelve goedgevonden, hare Gedeputeerden ter Dagvaart te versterken met Cornelis Anthonisz. Buitevest, en Mr. Rippert van Groenendyk, Burgemeesteren, mitsgaders Mouring van der Aa, Vroedschap deezer Steede.

Gedaan en geresolveert den XXIen. Maart, in den jare XVIC. een en zestigh.

Extract uit het Vroedschapsboek der Stad Leyden, geteekent Letter W. fol. 371. van den Heere N. N. pag. 32. & seq. uit B.

Ampliatie van 't negenendertigste Articul van de Statuten van de Universiteit te Leyden.

Den 24. Maart 1662.

De Heer Pensionnaris van Slingelandt, heeft ter Vergaderinge gerapporteert de consideratien, ende 't advis van de Heeren haer Ed. Groot Mog. Gedeputeerden, hebbende in gevolge ende tot voldoeninge van der selver Resolutie Commissoriael, in date den eersten ende tweeden December des voorleden jaers, geëxamineert den innehoude van seecker advis, by de Heeren Curateurs van de Universiteit tot Leyden, ende Borgemeesteren der selver Stede, in gevolge ende tot voldoeninge van haer Ed. Groot Mog. Resolutie, ende aenschryvens, in date den vyfthienden September daer bevoorens geformeert, op seeckeren voorslagh ten selven dage by de Heeren Gedeputeerden der voorsz. Stadt in de Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog. nopende de interpretatie ofte ampliatie van het negen en dertighste Articul der Statuten van de voorsz. Universiteit gedaen, midtsgaders geresumeert de *Retro-acta*; hier bevoorens op het subject der discrepantien ende geschillen, die zich zedert eenige tydt herwaerts, tusschen de Leden van de Recht-banck van de Universiteyt tot Leyden, te weten, tusschen die uyt den Senaet van de selve Universiteyt ter eenre, ende die uyt den Gerechte der voorsz. Stadt, ter andere zyde hebben geopenbaert: Waer op gedelibereert zynde, is goedt-

goedt-gevonden ende verstaen, dat het geseyde negen en dertighste Articul van de Statuten van de Universiteyt tot Leyden, sal worden gedresseert ende geampliceert, in voegen, als het selve Articul hierna van woorde te woorde staet geinsereert.

Dat alle de Studenten, de welke haer om de Academische Studien willen van buyten, binnen de Stadt Leyden metter woon komen te begeven, ofte soo sy Borgers ofte Ingesetenen van de selve Stadt zyn, mede tot vorderinge ende voltreckinge van hare Studien, de Academie voor soodanigen tydt, als men daertoe ongevaerlyck is gewoon te gebruycken, midts niet excederende den tydt van ses jaren, frequenteren, ende haer by den Rector laten immatriculeren, als mede soodanige notable ende aensienelycke Personnagien, die uyt consideratie van de Universiteyt, ende tot luyster van de selve haer van buyten, binnen de voorsz. Stadt vervoegen, midtsgaders de Secretaris ende Pedellen, ende gene andere, soo wel in civile als criminele saecken, 't zy, datse aenleggers ofte verweerders zyn, niet dan voor den Rector ende Assesseurs, mette Burgemeesteren ende twee Schepenen der Stadt Leyden, sullen te recht staen, 't zy of de selve met Studenten of met Borgeren, gheschil mochten hebben; ten ware nochtans de selve meerderjarigh zynde, by contracte uytdruckelyck ende specifice, ende anders niet, in 't een of 't ander geval de Jurisdictie van een ander Rechter in dese Provincie hadden geprorogueert, gelyck mede by insolventheydt van soodanige Persoonen alleen by den selven Rector, ende Rechters in derselver desolate of geabandonneerde boedels, een Curateur gecommitteert sal mogen werden; behoudelyck dat Burgers ofte Inwoonders der Stadt Leyden, niet tegenstaende die met eenigh Litmaet van de Universiteyt mochte te doen hebben, ofte hen aen yemandt van de Universiteyt mochten hebben misgrepen, in saecken daer van wegen de Hooge Overigheydt, ende by de Officiers derselver jegens ymandt criminelyck geprocedeert werdt, sullen te rechte staen voor Schepenen der selver Stede, ende niet voor de Rechters der Universiteyt: ende soo wanneer eenigh Gebuyr-twist, onerfscheydingh, ende servituyten, of diergelycke saecken mochten ontstaen, 't zy tusschen Burgers, Poorters, ofte Inwoonders der voorsz. Stede ter eenre, midtsgaders Professoren, Studenten, ende andere Litmaten van de Universiteyt voorsz. ter andere zyde, 't zy oock alleenlyck tusschen Litmaten der selver Universiteyt ten wederzyden, dat soodanige gebuyr-questien niet by den Rector ende Rechters der Universiteyt, maer by Schout ende Schepenen der voorsz. Stede geëxamineert ende gedecideert sal worden; dat wyders beyde de Parthyen, aleer sy voor de voorsz. Rechters van de Universiteyt in 't recht mogen komen, ontboden sullen worden voor den Rector ende Assesseurs, die henluyden, soo verre het doenlyck is, sullen accorderen; maer den Rector ende Professeurs, soo wel gesamentlyck, ende het Lichaem van de Senaet maeckende als in haer particulier, midtsgaders derselver Weduwen sullen in de eerste instantie geconvenieert werden voor onsen Hove, ende soo sy luyden Aenleggers zyn, sullen hare tegen-parthye roepen voor haren Competenten of dagelyckschen Rechter; ende soo wanneer naer het overlyden van den Rector, Professeurs, ende der selver Weduwen, eenige questien ofte disputen komen te ontstaen, op, ofte ter saecke van hare achtergelaten boedels, ofte onverdeylde ende onverscheydene erffenissen, sal de kennisse, judicature ende decisie van dien alleen competeren aen den gemelten onsen Hove; ende sullen de Curateurs te stellen over soodanige boedels versocht, ende gecommitteert moeten werden by den President, ende Raden van den meergemelten onsen Hove; des dat daer toe geëligeert ende gecommitteert worden persoonen binnen de Stadt Leyden woonachtigh: Ende wat aengaet de Weduwen van Studenten, Secretaris, ende Pedellen, midtgaders de minderjarige kinderen, ende andere minderjarige, of toesigt behoevende Erfgenamen by den Rector, Professoren, Studenten, ende andere boven genoemde Ledematen t' haren overlyden na te laten, sullen ten dien respecte voor geen Ledematen van de Universiteit werden gereeckent, ofte eenige relatie daer toe hebben: Ende schoon eenige van de voorghenoemde minderjarige ofte toesicht behoevende studeerden, ende geimmatriculeert mochten zyn, ende over sulcks onder het *Forum* van de Universiteyt resorteerden, dat even wel, wat het stellen van de Voogden over de selve, en der selver Voogden administratie of rekenschap belangt, 't Gerechte van de voorsz. Stadt, en de Weeskamer van dien sal blyven jouisseren van soodanige macht en gesagh, als de selve van oudts, en tot noch toe daer ontrent altydts hebben geoeffent gehad; wyders en sal van de sententien by den Rector, As-

Affesseuren, Borgemeesteren, en Schepenen gewesen, gene provocatie toegelaten worden, ende dit al by provisie ende tot dat anders sal wesen geordonneert. Ende en sal den Schout van de Stadt niemandt van de Studenten ofte lidtmaten der Universiteyt in apprehensie mogen nemen, dan na voorgaende ordre van den Rector ende Borgemeesteren, uytgenomen alleenlyck den geenen die hy in eenich swaer ende enorm delict op ter heeter daet bevinden sal: Dat oock den Rector buyten den ordinaris tydt Vierschare leggende, daer van door een Pedel tydelyck daeghs te vooren, ten ware de saecke geen uytstel en konde lyden, aen de Borgemeesteren, ende Schepenen, als mede Rechters, communicatie, ende behoorlycke wete hebbe te doen, ende dat op geene saecken tot kennisse van de voornoemde Rector ende Rechters, behoorende op ordinaris ende extraordinaris Vierscharen sal mogen werden gedisponeert, als ten overstaen, ende in het bywesen van seven Rechters van het selfde Collegie, ende sullen den Rector ende Affesseurs, midtsgaders Borgemeesteren, ende Schepenen verobligeert zyn op den Eedt, alle ende yder van hun in 't particulier alle de Rechtdagen, soo extraordinaris als ordinaris, waer te neemen, sonder met die intentie te absenteren omme de selve eenighsints frustratoir te maecken, ende dat op alle saecken specterende tot de kennisse ende dispositie van de meergemelte Vierschaer, na ordentelycke omvrage by meerderheydt van stemmen sal werden geresolveert.

Resolutien van Consideratie der H. H. Staaten van Holland, en Westvriesland. Den 24. Maart 1662. pag. 596. & seq.

Wie vrydom van Impoften te vergunnen in de Universiteit te Leyden.

Den 24. Maart 1662.

Is naer voorgaende deliberatie goedtgevonden ende verstaen, tot ampliatie van het dertiende Articul van de Statuten van de Universiteyt tot Leyden, by haer Ed. Groot Mog. gearresteert op den eersten October des jaers sesthienhondert een en dertich, dat alle die gene de welcke by den Rector naer behooren zyn ingeschreven ende geimmatriculeert, midtsgaders de Professoren, ende geene andere sullen genieten vrydomme ende exemptie van des gemeene Landts middelen ende Excysen, dat mede alle de selve subject sullen wesen de judicature van de Vierschare van Universiteyt sulcks, ende in diervoegen als Articul 39. van de gesyde Statuten breeder werdt verklaert, als zynde de vrydom van de Gemeene Middelen, ende de Jurisdictie van meergemelte Vierschare van den anderen inseparabelyck: Ende ten eynde 't gunt voorsz. is, punctuelyck mach werden geobserveert, dat van wegen haer Ed. Groot Mog. aen de Pachters ende Collecteurs, nu jegenwoordich ende successivelyck sal worden gelast, ende bevoolen aen niemandt vrydom van Impoften ofte Accysen te laten volgen, die op de matricula van den Rector, ofte Rolle van recensie niet bekent en zyn, ende aen de andere zyde niemandt te weygeren, die op de selve bekent staen, tot dat by den Rector ende Senaet, in cas eenige dispute gemoveert wierde by yemandt over deuchdelyckheydt van de immatriculatie, ende by de Heeren haer Edele Groot Mog. Curateurs, midtsgaders de Heeren Burgemeesteren der Stadt Leyden, dien aengaende anders sal zyn geordonneert.

Resolutie van Consideratie der H. H. Staaten van Holland en Westvriesland, den 24. Maart 1662. pag. 598.

Ver-

Verklaaring omtrent de exemptie van 's Lands Impositien voor de Universiteit te Leyden.

Den 16. Maart 1679.

Is, naer voorgaende deliberatie, goedtgevonden ende verstaen, midts desen te verclaren, dat het vyfendertighste articul van de generale Ordonnatie op den ophef van des gemene Landts Middelen gearresteert, spreeckende van de vrydom of immuniteyt van haer Edele Groot Mog. Universiteyt binnen Leyden, alleen applicabel is op den Impost van de wynen en bieren, en niet op eenige andere specien, de gemeynen Lants Imposten subject, en dat ook noch van die voorsz. vrydom van de voorschreve Impost van Wynen en Bieren, alleen sullen mogen jouisseren, die gene, die daer toe by resolutie van haer Edele Groot Moog. van den jare 1662. zyn gequalificeert, midtsgaders den Schout, de vier regerende Burgermeesteren, en de acht regerende Schepenen der voorsz. Stadt, den Secretaris van de Universiteit, en den Secretaris van de Vierschaar van de gemelte Universiteyt, soo verre die daer van tot noch toe hebben gejouisseert, en verder noch anders niet, en geen andere.

Resolutie van de H. H. Staaten van Holland en Westvriesland, van den 16en. Maart 1679.

De Rector en Senaet van de Universiteit te Leyden zyn vry van den Impost op het zout.

Den 8. December 1679.

Is ter Vergaderinge gelesen het advis van de Heeren haer Ed. Groot Mog. Gecommitteerde Raden, geformeert op de requeste van den Rector ende Senaet van de Universiteyt tot Leyden, houdende, dat sy Supplianten t' zedert de erectie van de voorsz. Universiteyt, altoos vry ende exempt waren geweest, niet alleen van de Impositien van de Wynen en Bieren, maer ook van die op het zout, zeep, en andere, tot soo verre, dat haer Supplianten Predecesseurs, in den jaren 1602. 1631. en 1674. by de Pachters in der tyt, om Impost aengesprooken zynde, op der selver representatie t'elkens by haer Edele Groot Mog. of de Heeren der selver Gecommitteerde Raden, in haer voorsz. recht ende possessie waren gestyft; dat sy Supplianten als nu door den Pachter van den Impost op het zout, over de voorsz. Stadt, om betalinge van den selven Impost werden aengesprooken, ende dat deselven Pachter hem dien aengaende was behelpende, met een resolutie van haer Ed. Groot Mog. van den sesthienden Maert laestleden, daer by verklaert soude zyn, dat het vyf en dertighste articul van de generale ordonnantie, spreekende van haer Supplianten immuniteyt, alleen maer applicabel soude wesen op wynen en bieren, en geen andere specien; en versoeckende, dat haer Ed. Groot Mog. haer niet souden willen benemen een soo groot gedeelte van hare Privilegien, die haer op hare beroepingen toegestaen waeren, maer haer laten genieten de voorsz. vrydommen van Imposten, en specialyk die van het zout, als waer van sy altoos hadden gejouisseert. Waer op gedelibereert zynde, is goetgevonden ende verstaen, midts desen te verklaren, dat den voornoemden Rector, ende Senaet van de voorsz. Universiteyt, sullen blyven genieten die vrydom van den voirsz. Impost op het Zout, die sy hier bevoorens genoten hebben, ende dat voor soo veel, des noot, en soo verre sal werden gealtereert, soo als gealtereert werdt by desen, de voorsz. resolutie van den voorsz. 16en. Maert 1679.

Resolutie van de H. H. Staaten van Holland en Westvriesland, van den 8en. December 1679.

Resolutie om de Professoren en Studenten van de Universiteit te Leyden, te eximeren van de quotisatie op 't middel van 't Zout, Zeep, en Redemptiegeldt; ook daar de zelven in de kost woonen, niet te reekenen voor Capitalisten; doch het getal der persoonen evenwel te moeten opgeeven.

Den 1. *April* 1681.

De Heer Burgermeester Muys van Holy, heeft ter vergaderinge gerapporteert de consideratien, ende het advis van de Heeren haer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden, hebbende, in gevolge ende tot voldoeninge van der selver resolutie commissoriael van den twintighsten der voorlede maent Maert, geëxamineert de requeste van den Rector en Senaet van de Academie binnen Leyden, houdende dat sy tot haer leetwesen verstaen hadden, dat aen de Heeren haer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden, tot de tauxatie en quotisatie van de Familien binnen de voorsz. Stad, last gegeven zoude zyn, seeckere hooftschattinge, of redemptiegelt, tot laste oock van die van de voorsz. Academie of Universiteyt, op te stellen, ende dat die Heeren Gecommitteerden tot dien eynde alrede afgevordert hadden de recensie-rolle, in de welcke begrepen zyn de namen van de Studenten, ende andere Ledematen van de Universiteyt, doch alsoo soodanige schattinge af te vorderen van die van de voorsz. Universiteyt, niet alleen strydigh was tegens het XIII. articul van de generale Statuten ende Privilegien aen haer vergunt, [in het welcke haer Ed. Groot Mog. alle Ledematen van de voorsz. Universiteyt gunstelyck bevrydt en geëximeert hadden van alle gemeene belastingen] ende tegen de favorable resolutien, soo door de selve, als door de Heeren hare Gecommitteerde Raeden, ten reguarde van de voorsz. Universiteyt en hare Voorrechten, van tydt tot tydt genomen, ende onder anderen die van den sesden July sestienhondert vier en seventigh, als by de welcke verklaert was, dat die van de voorsz. Universiteyt, vry en exempt souden zyn van den impost op het Sout, als van andere gemeene Middelen, midtsgaders tegen de oude gewoonten en observantien, welcke in de selve, als mede in andere Universiteyten tot noch toe stant gegrepen hadden, welkers Ledematen dienvolgende nooyt met soodanige personele quotisatien waren belast geworden, maer oock tegens het interest en welvaren van den Staet in 't gemeen, en van de voorgemelde Universiteyt in het bysonder, dewyle uyt het opheffen van soodanige tauxatie, tot laste van des Universiteyts Ledematen, te vreesen stonde een verloop van veele Studenten uyt dese Provincie, en van de voorsz. Universiteyt, na soodanige plaetsen, alwaer sy van diergelycke en andere schattinge exempt en vry waren, mitsgaders tot een afkeer van de voorsz. Universiteyt in die geene de welcke haer andersins herwaerdts souden willen begeven, na dien, gelyck de geruchten van Vryheden en Privilegien niet van de minste motiven waren, om Studenten aen te locken, als ook belastingen, om die selvige af te schricken; dat daer en boven door het opheffen van soodanige schattingen, van die van de voorsz. Universiteyt seeckerlyck te verwachte stonde, dat de Studenten, welcke de selve Universiteyt frequenteren, met t'elkens te verhuysen, [gelyck haer sulcks vrystond te doen] en die geene welcke nieuwelycks aenquamen, door het niet aengeven van haren naem, aen den Rector van de Universiteit, souden tragten, en misschien oock konnen de voorsz. personele schattingen ontgaen, alsoo van die geene, welcke niet gevonden en wierden ter plaetse van haer voorgaende woonstede, of niet aengeteeckent stonden in de publique Universiteyts Rolle, geen schattinge konde geheven werden, waer door het kennelyck getal der Ledematen van de voorsz. Universiteyt vermindert, ende der selver goede naemen de estime op andere plaetsen gekrenckt stondt te werden, alsoo by veele de luyster van de Universiteyt geacht wert na het getal der Ledematen, welcker namen op de publique Rolle der selviger bekent stonden; behalven dat het opheffen der voorschreve schattingen een quaedt geruchte by anderen, welcke uyt het afnemen van dese Academie, haren aenwas verhoopten, verwecken souden, als vermeynen souden daer door reden te hebben, om in twyffel te trecken de grootachtinge, goeden yver, en genereuse goedaerdigheyt, welcke haer Ed. Groot Mog.

Mog. altydt aen de voorſz. Univerſiteyt, ende deſſelfs Ledematen, geoeffent hadden, en alſoo minder ende quader opinie van den goeden ſtaet der voorſz. Univerſiteyt krygen ſouden: Dat oock veele Ledematen van de voorſz. Univerſiteyt, zynde onvermogen, en naeuwelycks machtigh om te konnen ſubſiſteren, en niet te min te genereus om voor niet gerecenſeert te werden, en niet onvermogenden om weynigh ſtuyvers daer voor te betalen, dickmaels verſuymen haer namen in des voorſchreve Univerſiteyts Rolle te laten aenteeckenen of recenſeren, en alſoo miſſen moeſten de Privilegien, welcke ſy anderſins ſouden konnen genieten: Dat daer by quam, dat het getal der Ledematen van de voorſz. Univerſiteyt onſeecker was, ende nooyt in die ſelvige ſtandt bleef, door het dagelycks vertrecken ende toevloeyen der Studenten, ende dat derhalven die voorſz. tauxatien ſeer onſeeker waren, ende dickwils vernieuwt ſouden moeten werden, en dat dan noch dat voorſz. Middel, ten reguarde van de Ledematen der voorſz. Univerſiteyt van ſeer weynigh belangh ſoude weſen, als ſullende ten hoogſten geen twee duyſendt guldens aen den Staet konnen renderen, daer het executeren van dien beſwaerlyck, en niet dan met groote koſten van den Staet, ende gevaer des Executeurs ſoude konnen geſchieden; en dat derhalven den voorſchreven Rector ende Senaet verſochten, dat de Ledematen, welcke de voorſchreve Univerſiteyt frequenteerden, van den ophef van ſoodanige nieuwe belaſtinge ſouden mogen werden geëximeert. Waer op gedelibereert zynde, is goedtgevonden en verſtaen, dat de Profeſſoren en Studenten van de voorſz. Univerſiteyt zullen zyn en blyven exempt van de voorſz. quotiſatie in de voorſz. Middelen van Sout, Zeep, en Redemptiegeldt, en dat die geene by de welcke de voorſz. Profeſſoren of Studenten inwoonen, ter ſaecke van de voorſz. inwooninge niet ſullen konnen werden geconſidereert als heele of halve Capitalisten, indien ſy anderſins noch heele noch halve Capitaliſten ſouden mogen zyn; ende dat in het ſelve Middel mede niet mogen gequotiſeert werden Profeſſoren of Studenten, haer eygen koſt doende; des dat die geene by de welcke eenige Profeſſoren of Studenten in de koſt woonen, gehouden ſullen zyn onder die van haer huysgeſin, en ſulcks om het getal van dien te begrooten, mede op te geven de Profeſſoren of Studenten, die by haer in de koſt ſouden mogen woonen; en dat de andere Ledematen van de voorſz. Univerſiteyt, die geen Profeſſoren of geen effectif tractement van de voorſz. Univerſiteyt voor haren dienſt genieten, of die waerlyck en met der daet geen Studenten zyn, maer haer *Gradum* ſouden mogen hebben bekomen, ſchoon ſy de voorſz. Univerſiteyt ſouden mogen blyven frequenteeren, in de voorſz. Middelen gequotiſeert en aengeſlaegen ſullen moeten werden.

Extract uit de Reſolutien van haar Ed. Groot Mog. van den 1. April 1681. En Grootplakkaatboek IV. deel pag. 445.

De Leden van de Univerſiteit te Leyden te eximeren van den Impoſt en Quotiſatie op de Coffy en Thee.

Den 21. Maart 1693.

De Heer Burgermeeſter van Halewyn heeft ter Vergaderinge gerapporteert de conſideratien en het advis van de Heeren haer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden, hebbende, in gevolge en tot voldoeninge van der ſelver appointement commiſſorael, van den eenendertighſten November laetſtleden, geëxamineert de requeſte van den Rector en Senaet van haer Ed. Groot Mog. Univerſiteyt binnen Leyden; houdende, dat ſy conſidererende, dat de Ordonnantie van haer Ed. Groot Mog. volgens dewelcke geinnet ſtonde te werden den Impoſt op de Conſumptie van de Coffy, Thee, &c. doorgaens in generale termen was gecoucheert, nemaer oock, dat het XVI. articul der ſelver generalyck verbood, *Dat niemandt, in den voorſchreven Impoſt niet gequotiſeert zynde, ſal vermogen in ſyn familie alleen, ofte met anderen te drincken, ofte gedoogen dat gedroncken werden eenige van de voorſchreve drancken; ten zy ſich aen de Magiſtraet ſyner reſidentie ſal hebben aengegeven, en op een ſeetkeren taux in den voorſz. Impoſt ſal weſen geſteldt, op de verbeurte t'elc-*

 kens

kens van hondert guldens: in bekommeringen waren gevallen, dat soo wel de Professoren, als de Ledematen van de selve Universiteyt, als zynde in de selve Ordonnantie niet specialyck geëximeert, door den Pachter van dien Impost seer souden werden geincommodeert, hoewel sy Supplianten, om veele redenen niet konnen twyffelen, of de intentie van haer Ed. Groot Mog. was in 't minste niet geweest, om, of de Professoren, of der selver Weduwen, of oock de Studerende Ledematen van de Universiteyt daer mede te belasten, aengesien dat soodanige Impositien af te vorderen van die van de voorsz. Universiteyt, niet alleen strydigh was jegens de oude gewoonten en observantien, welcke soo in dese, als andere Universiteyten, tot noch toe standt gegrepen hadden, maer selfs oock in specie contrarieerde tegens de Ampliatie van het XIII. articul van de Statuten van haer Ed. Groot Mog. aen de voorschreve Universiteyt vergundt, [in welcke Ampliatie haer Ed. Groot Mog. op den drieentwintighsten en vierentwintigsten Maert sestienhondert twee en seftich, goedgevonden hadden, *Dat alle de geene, dewelcke by den Rector naer behooren zyn ingeschreven ende geimmatriculeert, midsgaders de Professoren, sullen genieten vrydom en exempcie van des gemeene Lands Middelen en Excynsen.*] als mede tegens veele favorabele resolutien, door haer Ed. Groot Mog. ten reguarde van de Universiteyt, en der selver Voorrechten, van tyd tot tyd genomen, als onder anderen, tegens haer Ed. Groot Mog. resolutie van den sesden July sestienhondert vier en seventigh, by de welcke verklaert wierdt: *Dat die van de voorschreve Universiteyt, ende specialyck de Professoren, vry en exempt sullen zyn van den Impost op het Sout, als van andere gemeene middelen*; gelyck oock tegens die van den eenentwintighsten April sestienhondert eenentachtigh, by de welcke haer Ed. Groot Mog. hadden gelieven goedt te vinden: *Dat de Professoren en Studenten van de voorsz. Universiteyt, sullen zyn en blyven exempt van de voorsz. quotisatie in de voorsz. Middelen van Sout, Zeep, Heere- en Redemptie-Geldt; en dat die geene, by de welcke de voorsz. Professoren of Studenten inwoonen, ter saecke van de voorsz. inwooninge, niet sullen werden geconsidereert, als heele of halve Capitalisten, indien sy andersins noch heele noch halve Capitalisten souden mogen zyn, en dat in het selve Middel mede niet sullen mogen gequotiseert werden Professoren of Studenten, haer eygen kost doende; des dat die geene, by de welcke eenige Professoren of Studenten in de kost woonen, gehouden sullen zyn onder die van haer huysgesin, ende sulcks om het getal van dien te begrooten, mede op te geven de Professoren en Studenten, die by haer in de kost souden mogen woonen; ende dat de andere Ledematen van de Universiteyt, die geen pensioenen, of geen effectif tractement van de voorsz. Universiteyt voor haren dienst genieten, ofte die waerlyck en met 'er daet geen Studenten zyn, maer haer GRADUM souden mogen hebben bekomen, schoon sy de voorsz. Universiteyt souden mogen blyven frequenteren, in de voorsz. Middelen gequotiseert en aengeslagen sullen moeten werden.*

Ende hadden haer Ed. Groot Mog. rechtveerdige motiven gehadt, om die soo favorable resolutie voor de Universiteyt te nemen, dewyle notoir was, dat het invorderen van dusdanige personeele Impositien van de Ledematen des Universiteyts, onvermydelyck moest strecken tot nadeel van de selve, en by gevolge mede van de Stadt Leyden, alsoo buyten twyffel veele, om dusdanige Impositien te ontgaen, op de voornoemde Academie niet souden komen, of reeds daer zynde, van daer vertrecken na andere, oock nabuyrige Academien, daerse van diergelycke schattingen vry en exempt zyn.

Behalven dat het opheffen van die Impositien, een quaet geruchte by anderen, welcke uyt het afnemen van de Academie, haer aenwasch verhoopen, verwecken soude, als dewelcke meynen souden door die veranderinge van conditien van haer Ed. Groot Mog. omtrent haer Universiteyt, reden te hebben te twyffelen, of niet haer E. Groot Mog. eenigsins verslapt mochten zyn in den goeden yver en genereuse goeddadigheyt en achtingh, die haer Ed. Groot Mog. aen de voornoemde Universiteyt, ende desselfs Ledematen altydt hadden betoondt, waer door sy vervolgens slechter opinien van de selve Universiteyt souden krygen.

By welcke inconvenienten, die in het generael uyt dusdanige Impositien quamen te vloeyen, in dat cas noch eenige particuliere quamen; sullende de executie van de selve Ordonnantie, ten respecte van de Inboorlingen, involveren, dat de selve, buyten intentie van haer Ed. Groot Mog. ten grootsten deele tweemael souden konnen werden geschat, eens ter plaetse van haer ordinaris woonstede, en dan weder in de Universiteyt, en dat de selve executie, ten respecte van de Uytheemsche, ten aensien van hare onseeckere tyd van verblyf, haer dickwils verhuysen, als andere redenen, seer difficiel, ja genoeghsaem inpracticabel soude

zyn,

zyn, en daer en boven seer geringh voordeel aen den Staet soude toebrengen; waer by quam, dat seer te duchten was, indien de Ledematen van de Universiteyt met dien Impost wierden verswaerdt, dat veele van dien, om de selve te ontgaen, in stede van t'huys Thee of Coffy te gebruycken, haer souden begeven tot de publique Coffyhuysen, 't welk ten respecte van tydspillen, quaedt geselschap, als andere soorten van verleydingen, tot een onwaerdeerlycke schade voor de jonge Jeugd soude komen te strecken.

Ende dat dien Impost, die haer Ed. Groot Mog. hadden gelieven te begrooten, alleen ten respecte van de Middelen, kon met minder reden geheven werden van de Leden van de Universiteyt, als die van 't Sout, de welcke groote reflexie op de persoonen maeckte; van de welcke nochtans haer Ed. Groot Mog. gunstelyck hadden geoordeelt, dat de Ledematen van de Universiteyt behoorden bevrydt te zyn: zynde oock dien Impost te minder applicabel op de voorschreve Ledematen van de Universiteyt, alsoo de selve door haer Ed. Groot Mog. ten grootsten deele opgesteldt zynde, om eenighsins te composeren de schade van den Impost der bieren, door diergelyke drancken veroorsaeckt, de selve daer door scheen te konnen vallen op persoonen, op privilegien van haer Ed. Groot Mog. gunstelyck van den Impost der bieren geëximeert. Om alle welcke redenen, den Rector en Senaet genootsaeckt waren geworden, haer tot haer Ed. Groot Mog. te keeren, versoeckende dat haer Edele Groot Mog. volgens haer goedheydt ende genegentheyt, tot het welvaren van de Universiteyt, haren goeden yver voor de Studien, en gewoone generositeyt, op het gunt voorsz. is, favorable reflexie geliefde te nemen, en gunstelyck te declareren, dat haer Ed. Groot Mog. intentie niet was, de Professoren en hare Weduwen, en verdere Ledematen van de Universiteyt, met dese Impositie op de Coffy, Thee, &c. niet te beswaren, ten minsten daer omtrent soodanigh te disponeren, als haer Ed. Groot Mog. in hare resolutie van den eenentwintighsten April sestienhondert eenendertigh, boven gemelt, omtrent de quotisatie van Sout, Zeep, en Redemptiegelt, hadden gelieven te ordonneren.

Waer op gedelibereert zynde, is goedgevonden en verstaen, dat de Professoren, en andere Ledematen van de voorschreve Universiteyt, sullen wesen vry en exempt van den Impost en Quotisatie van de Coffy, Thee, ende andere diergelycke drancken, op de selve wyse, en onder de selve restrictie, als die by haer Ed. Groot Mog. resolutie van den eenentwintigsten April sestienhondert eenentachtigh, van den Impost van Sout, Zeep, Heere- en Redemptiegeldt zyn geëximeert geworden.

Extract uit de Resolutien van haer Ed. Groot Mog. van den 21. Maart 1693.

Ordre en Reglement tot conservatie van de ruste en de Vrede in de Kerken deezer Provincie, zoo voor de Professores, Lectores Theologiæ, als Predikanten.

Den 18. December 1694.

De Raedt-Pensionaris heeft ter vergaderinge gerapporteert de consideratien, ende het advis van de Heeren Haer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden, hebbende, in gevolge ende tot voldoeninge van der selver Resolutie Commissoriael van den sesentwintigsten November laestleden, overleght ende overwogen, of niet eenige ordre soude konnen werden beraemt en vast gesteldt, waer door de ruste ende vreede in de Kerken deser Provincie soude konnen werden geconserveert: Waer op gedelibereert zynde, hebben Haer Ed. Groot Mog. gearresteert ende vast gesteldt, soo als gearresteert ende vast gestelt werden mits desen de navolgende Ordres.

De Staten van Hollandt ende Westvrieslandt, niet meer ter herten nemende, als dat de ruste ende vreede in de Kercken deser Provincie geconserveert, ende Godes

Heylige Woordt in de selve in alle suyverheydt geleert moge werden; ende in achtinge genomen hebbende de recommandatie van Syne Majesteyt van Groot Brittannien, als Stadthouder van de selve Provincie, aen Haer Ed. Groot Mog. gedaen, hebben dien conform geordonneert ende gestatueert, soo als de selve ordonneren en statueren mits desen.

I. Eerstelyk, dat alle Leeraers, 't zy Professores, of Lectores Theologiæ, ofte Predicanten der Gereformeerde Kercken in Hollandt ende West-Vrieslandt, in hunne Schriften, Predicatien, Catechisatien, publicque ende private Lessen, en Disputen, sullen blyven by de gewoonlycke Formulieren der Gereformeerde Kercken, die in de Catechismus, Confessien, ende *Canones Synodi Nationalis Dordracenæ* begrepen zyn, ende sich sorghvuldigh wachten yets te leeren of te schryven dat daer tegens strydt, ende dat mitsdien onder henluyden geen essentieel verschil overblyvende, de selve met malkanderen sullen omgaen in broederlycke liefde, vreede, ende eenigheydt, ende sich omsichtelyck wachten voor alles wat daer tegens aenloopt; ende wel bysonderlyck, dat sy malkanderen op geenderley wyse verdacht sullen maecken by de Heeren van de Regeeringe, de Ledematen der Gemeynte, ofte anderen, 't zy in 't openbaer, ofte in 't bysonder, directelyck ofte indirectelyck.

II. Ten anderen, dat syluyden soodanige poincten, die in de voorsz. Formulieren van eenigheydt, ende *Canones Synodi Nationalis Dordracenæ* ongedefinieert gelaten zyn, ende waer in dat sy onder elkanderen souden mogen discreperen, op haer eygen oordeel niet sullen voorgeven van sulcken gewicht ende importantie te zyn, dat sonder de selve de Heylige Schrift niet wel, noch ter Saligheyt genoeghsaem soude verstaen, geleert, gepredickt, nochte het Rycke Christi bevordert konnen werden, maer dat sy omtrent soodanige poincten gehouden sullen blyven te procederen, in gevolge van de respective Kerckelycke Ordres.

III. Ten derden, dat syluyden van ongewoone ende buyten Schriftuurlycke Spreeckwysen, ende niet fondamentele stellingen, oock applicatie der Prophetien, soo dat die misnoegen ende opschuddingen souden konnen veroorsaecken, in hare Schriften, Predicatien, Catechisatien, publique en private Lessen en Disputen sich sullen matigen, ende soo veel doenlyck sorghvuldigh wachten; ende indien het mochte gebeuren dat yemant onverhoedts yets diergelyks quam te uytten, ofte gebruycken, soo sal hy t'elckens soodanige verklaringe daer by doen, waer uyt blycken kan, dat hy van de gewoonelycke Leere der Gereformeerde Kercke niet afwyckt.

IV. Ten vierden, sullen vooral de Professores, ofte Lectores Theologiæ, sich onthouden yets in hunne Schriften, publique ende private Lessen en Disputen, voor te brengen, het welcke de Studenten soude konnen aenleydinge geven omme de Mysterien van 't Christelyke Geloove naer de regels ende methode der Philosophie te behandelen, soodanigh, dat alles soude moeten werden verworpen, waer van de reden juyst soo duydelyck ende klaar niet voorquam, als van enckele natuirlyke saecken, dewyl daer door eerlange het Ware Christelycke Geloove schipbreuck soude konnen lyden, ende de Kercke in de uytterste verwerring e geraecken.

V. Ten vyfden, dat men in het beroepen der Predicanten, alleen soodanige Persoonen in Consideratie sal nemen, die stichtelyck in leer en leven, en de van een moderaet ende vreedtsaem humeur zyn, bequaem om de voorsz. poincten, tot vreede ende stichtinge der Gemeynte, in allen deelen op te volgen.

VI. Ten sesten, sullen oock dese articulen, alle de aen te stellen Professores, ende Lectores Theologiæ, voorgehouden werden door de Theologische Faculteyt van Onse Academie, ende door de Curateuren van de Gymnasien, ofte andere Scholen respectivelyck, om sich daer na volkomentlyck te reguleren; gelyck mede de selve articulen, tot dien eynde sullen werden voorgehouden aen de Predicanten in de Steden, door de Consistorien, ende aen die ten platten Lande, door hare respective Classen, op haer eerste sessie in de selve.

VII. Ende op dat dese articulen te beter mogen werden achtervolght, soo werden de respective Magistraten, ende allen anderen, die in 't beroepen, ofte approberen van Predikanten te seggen hebben, ernstelyck gerecommandeert ende gelast

gelast daer aen de handt te houden, ende alle deselve Articulen, soo veel als in haer macht sal zyn, exactelyk te observeren, en doen observeren.

Gedaen in den Hage den achthienden December, 1694.

Onder stondt,

Accordeert met de voorsz. Resolutien,

Ende was geteeckent,

Simon van Beaumont.

Extract uit de Resol. der H. H. Staaten van Holland, enz. van de 18en. Decembr. 1694.

Klachten van den Rector Magnificus en Professoren op de Universiteit te Leyden, zoo wegens hunne agterstallige Weddens; als wegens de groote besnoeijinge der Vryheeden en Immuniteiten van Impostien en Accysen van oudsher aan hen verleend.

Den 28. July 1696.

De Raadpensionaris heeft ter Vergaderinge gerapporteert de consideratien en het advis van de Heeren haar Edele Groot Mogende Gecommitteerden, hebbende, in gevolge ende tot voldoeninge van der zelver Appointement Commissoriaal van den XVIIIen. April laastleeden, geëxamineert de requeste van den Rector Magnificus, en verdere Professoren van haer Ed. Gr. Mog. Universiteit tot Leyden, houdende, dat de betalinge der tractementen, aan haar elcx in 't byzonder toegeleid, zoo verre vertraagt over den gestelden tyd van drie maanden, dat nu tegenwoordig al eenige weeken in 't vierde nog onbetaalde quartaal waren verloopen, en daar in nog een meerdeer verval wegens de ongeleegenheid des tyds, als anderzints, met fundament gevreest mogte werden, het welke niet alleen volkoomen was strydende met de Grondwetten der Academie, dat de Professoren ten einde van elke drie maanden een vierde part van haer tractement ontfangen zouden, altyd door haar Ed. Gr. Mog. gehant haaft, ook in de zwaarste tyden des Lands; maar ook strekte tot een groot ongemak de respective Professoren, die van elders met hare Familie, op een toezegginge van een prompte betaalinge, tot dienst der Universiteit waren overgekoomen, ende haer in dien dienst volgens conscientie tot Luister der zelver Universiteit quytende, niet altoos in staat waren, om hare huisselyke zaken, na zoo een langdurigen gemis van de haer toegezeide penningen, te schikken, byzonder in deeze zware tyden, in welke zy van hare byzondere goederen geenzints die inkomsten konden trekken, die anderzints meede tot sustentatie van hare Familien dienden; behalven, dat de luister der Universiteit niet weinig vermindert wierde buiten neeze Provincie, ook by die geene, die in tyden en wylen herwaarts beroepen mogten werden, door het gerugte van zoo quade betalinge, en dat in de zelfde tyd, dat de nabuurige Academien van Utrecht, Franeker, en Groninge, geen de minste reeden van klagten, nemaer een volkoomen stoffe van roem, omtrent de punctueele en prompte betaalinge hadden, ende wanneer insgelyx door haar Ed. Gr. Mog. voorzorge, die geene, welke eenige publique, of kerkelyke bedieningen, in deeze Provincie hebben, buiten alle klagten wierden gestelt en gehouden, aan welke de Professoren der Universiteit in deezen immers behoorden gelyk te weezen.

Dat zy Supplianten by die zake zig genoodzaakt vonden, nog een tweede aan haar Edele Groot Mogende voor te dragen; te weeten, de groote besnoeijinge der Vryheden en immuniteiten van Impostien en Accysen, van Ouds aan de Professoren der Universiteit verleent, door welke zy aan alle gemeene lasten onderworpen wierden, uitgenoomen eenige weinige, als van Wyn, Bier, Zout, Zeep, Redemtie, en Coffy-geld, waaromtrent haar evenwel nog zomtyds wel eenige moeyelyk-

lykheeden ontmoeten van de respective Pagters, daer in tegendeel de fondamenteele wetten der Academie, die Jaarlyx by inauguratie van den nieuwen Rector wierden voor geleezen, wel duidelyk stelden een vryheid van de gemeene Lasten en Accysen, waer in het exempel van de Academie van Leuven is nagevolgt, gelyk ook de Academie van Franeker, in conformiteit van deeze Universiteit, een volkoomen vryheid altoos genooten hadde, die nu zeedert het jaar 1672. aldaar in een equivalent van penningen, met de lasten dier Provincie overeenkoomende, tot genoegen der Professoren was verandert; dat niet alleen die vryheid was erkent by resolutie van de Heeren haar Ed. Gr. Mog. Gecommitteerde Raaden van den tweeden April 1602. maar ook in de Resolutien van haer Ed. Gr. Mog. zelf van den XXIII^en. ende XXIV^en. Maart 1662. den VI^en. July 1674. en eersten April 1681. in welke eerste onder andere meede gestelt wierd, op dat de immuniteit strictelyk mogte werden onderhouden, dat uit den naame van haer Ed. Gr. Mog. de Pagters en Collecteurs zal gelast ende geinjungeert werden de respective Vrydommen niemand te weigeren, &c. zoo dat de Professoren, die van elders hier wierden beroepen, geene andere gedagten, als van eene volkoomene immuniteit van Impoften, tot eenige vermeerderinge van hare gagien konden maaken, te meer, daar zy vonden de Vryheid der Professoren van ouds zelve tot de algemeene hoofd-quotisatie te zyn uitgestrekt geweest, in zoo verre, dat in den Jare 1599. haer Edele Groot Moogende door hare Commissarissen wel hadden willen goedgunstelyk acquiesceeren in een liberale gifte, die den Senaat doen maals by requeste zonder prejudicie, of consequencie offereerde, in een tyd van extraordinaire noodzakelykheid; waer by nog kwam, dat anderen, alleen door eenige relatie behoorende tot het Lighaam der Universiteit, gelyk ook de Regenten, en de Sub Regent der Nederduitsche, en Fransche Collegien, over welke eerste eenige Professoren ook een speciale inspectie was aan bevoolen, tot nog toe volkoomen immuniteit van alle Impoften ende Accysen genooten, zonder eenige teegen spraak, beneeden dewelke Professoren niet behoorden gestelt te werden in dit stuk.

Derhalven verzogten de Suppliaten haer Ed. Gr. Mog. als opperste en goedgunstige Voorstanders der Universiteit, dat dezelve door een genoegzaame subsidie van gereede penningen de kasse der Academie zoodanig geliefden te suppleeren, dat de agterstallige tractementen aen de Professoren spoediglyk mogten werden voldaan, ende de betaalinge voortaan door den Rentmeester der Universiteit in der tyd op de behoorlyke verschyndagen mag geschieden: ende dat voorts de Professoren in het genot der boven gemelte immuniteiten van gemeene Lasten ende Accysen, buiten turbe, door haar Ed. Gr. Mog. Opperste auctoriteit ende goedgunstige wille mogen werden gestelt.

Waar op gedelibereert zynde, is goedgevonden ende verstaan, dat de Curateurs van haer Ed. Gr. Mog. Universiteit tot Leiden, mitsgaders Burgemeesteren ende Regeerders der zelver Stad, zullen werden aangeschreeven ende gelast, te doen formeeren een pertinenten Staat van de effecten ende het inkoomen van de voorschreeve Universiteit, mitsgaders ook van de lasten van de zelve, ende daer beneevens op te geeven de reeden waarom, haars oordeels, de Finantie van de voorschreeve Universiteit eenigen tyd herwaarts is te rug gegaan, ende de lasten het inkoomen van dien zoo merkelyk hebben geëxcedeert, ende daer beneevens te voegen hare consideratien en advis, of niet eenige, en hoedanige middelen in 't werk gestelt, waar door de voorsz. Finantie van de voorsz. Universiteit geredresseert, het inkoomen verbeetert, ende de lasten zouden konnen werden vermindert, ende specialyk, of tot dien einde niet een vast reglement ende ordre van menage zoude konnen en behooren beraamt te werden, waar na men zig voor het toekoomen precisely zoude moeten reguleeren; dat zulx gedaan zynde, alle het zelve door de gemelte Heeren haar Ed. Gr. Mog. Gecommitteerden nader zal werden geëxamineert, ende de Vergaderinge op het gedaane verzoek van subsidie van advise gedient: Dat wyders door de Heeren van de Ridderschap, ende andere haer Ed. Gr. Mog. Gecommitteerden tot de zaken van de Middelen met ende neevens de Heeren haer Ed. Gr. Mog. Gecommitteerde Raaden, de verdere klagten, in de voorsz. Requeste gemelt, rakende de Vrydom van 's Lands Impoften, nader zullen werden geëxamineert; ende de Vergaderinge meede op alles van Advise gedient.

Missive

Missive van de Ed. Gr. Mog. Heeren Staaten van Holland ende Westvriesland aan de Curateuren der Universiteit te Leyden, wegens de klagten van den Rector Magnificus en verdere Professoren op de voorsz. Universiteit, in de hier voorgaande Resolutie van haar Ed. Gr. Mog. vervat.

NB. Gelyke missive is ook ten zelven dage separatelyk afgezonden aan Burgemeesteren en Regeerders der Stad Leiden.

De Staaten van Holland ende West-Vriesland.

Edele, Erentfeste, Vrome, Discrete, Lieve, Getrouwe,

Door onsen Raadpensionaris ter vergaderinge gerapporteert zynde, de consideratien ende het advis van de Heeren onze Gecommitteerden, die, in gevolge ende tot voldoeninge van ons appointement Commissoriaal van den XVIII^en^. April laastleeden, geëxamineert hadden de Requeste van den Rector Magnificus, ende verdere Professoren van onse Universiteit tot Leiden, houdende, dat de betalinge der tractementen, aan haer elx in 't byzonder toegeleid, zoo verre over den gestelden tyd van drie maanden vertraagt waren, dat nu tegenwoordig al eenige weeken in 't vierde nog onbetaalde quartaal waren verloopen, en daar in nog een meerder verval weegens de ongeleegenheid des tyds, als anderzints, met fundament gevreest mogte werden, het welke niet alleen volkoomen was strydende met de Grondwetten der Academie, dat de Professoren ten einde van elke drie maanden een vierde part van hare jaarlyksche belooninge ontfangen zouden, altyd door Ons gehandhaaft, ook in de zwaarste tyden des Lands; maar ook strekte tot een groot ongemak van de respective Professoren, die van elders met hare Familie, op een toezegginge van een prompte betaalinge tot dienst der Universiteit waren over gekoomen, ende haar in dien dienst volgens conscientie tot luister der zelver Universiteit quytende, niet altoos in staat waren, om hare huisselyke zaaken, na zoo een langduurig gemis van de aan haar toegezegde penningen te schikken, byzonder in deeze zwaare tyden, in welke zy van hare byzondere goederen geenzints die inkomsten konden trekken, die anderzints meede tot sustentatie van hare Familien dienden; behalven dat de luister der Universiteit niet weinig vermindert wierden buiten deeze Provincie, ook by die geene, die in tyden en wylen herwaarts beroepen mogten werden, door het gerugte van zoo quade betalinge, en dat in dezelve tyd, dat de nabuurige Academien van Utrecht, Franeker, en Groningen geen de minste reeden van klagten, nemaar een volkoomen stoffe van roem omtrent de punctüeele en prompte betaalinge hadden, ende wanneer insgelyx door onze voorzorge die geene, welke eenige publique of Kerkelyke bedieninge in deeze Provincie hadden, buiten alle klagten wierden gestelt en gehouden, aan welke de Professoren der Universiteit in deezen immers behoorde gelyk te weezen.

Dat zy Supplianten by die zake zig genootzaakt vonden, nog een tweede aan Ons voor te dragen, te weeten: de groote besnoejinge der Vryheeden en immuniteiten van Imposten en Acçysen, van Ouds aan de Professoren der Universiteyt Verleent, door welke zy aan alle Gemeene lasten onderworpen wierden, uitgenoomen eenige weinige, als van Wyn, Bier, Zout, Zeep, Redemtie- en Coffygeld, waer omtrent haer even wel nog zomtyds wel eenige moeyelykheeden ontmoeten van de respective Pagters, daar in tegendeel de fondamenteele Wetten der Academie, die jaarlyx by inauguratie van den nieuwen Rector wierden voorgeleezen, wel duidelyk stelden een vryheid van de gemeene lasten en Exçysen, waar op het exempel van de Academie van Leuven is nagevolgt, gelyk ook de Academie van Franeker, in conformiteyt van deeze Universiteit, een volkoomen vryheid altoos genooten hadde, die nu zeedert het Jaar 1672. aldaar in een equivalent van penningen, met de lasten dier Provincie overeenkoomende, tot genoegen der Professoren was verandert; dat niet alleen die vryheid was erkent by Resolutie van de Heeren onse Gecommitteerde Raaden van den II^en^. April 1602. maar ook in de Resolutien van Ons zelfs van den XXIII^en^. ende XXIIII^en^. Maart 1662. den VI^en^. July 1674. en den eersten April 1681. in welke eerste onder anderen meede gestelt wierd, op dat de immuniteit strictelyk mogte werden onderhouden, dat uit

den naame van Ons den Pagters en Collecteurs zal gelaſt ende geinjungeert werden, de respective Vrydommen, niemand te weigeren, &c. zoo dat de Profeſſoren, die van elders hier wierden beroepen, geen andere gedagten, als van een volkoomen immuniteit van Impoſten, tot eenige vermeerdering van hare gagien, konden maaken, te meer, daar zy vonden de Vryheid der Profeſſoren van Ouds zelve tot de algemeene hoofd-quotiſatie te zyn uitgeſtrekt geweeſt, in zoo verre, dat wy in den Jare 1599. door onſe Commiſſariſſen wel hadden willen goedgunſtelyk acquiesceeren in een Liberaale Gifte, dien de Senaat doenmaals by Requeſte, zonder prejudicie of conſequentie offereerde, in een tyd van extraordinaire noodzakelykheid: Waar by nog kwam, dat andere, alleen door eenige relatie behoorende tot het Lighaam der Univerſiteit, gelyk ook de Regenten, ende Sub-Regent der Nederduitſche en Franſche Collegien, over welke eerſte eenige Profeſſoren ook een ſpeciale inſpectie was aanbevoolen, tot nog toe volkoomen immuniteit van alle Impoſten ende Acçyſen genooten, zonder eenige tegenſpraak, beneeden dewelke de Profeſſoren niet behoorde geſtelt te werden in dit ſtuk.

Derhalven verzogten de Supplianten, dat Wy, als Opperſte en goedgunſtige Voorſtanders der Univerſiteit, dezelve door een genoegzame ſubſidie van gereede penningen de kaſſe der Academie zoodanig geliefden te ſuppleeren, dat de agterſtallige tractementen aan de Profeſſoren ſpoediglyk mogten werden voldaan, ende de betaalinge voortaan door den Rentmeeſter der Univerſiteit in der tyd op de behoorlyke verſchyn dagen mag geſchieden: Ende dat voorts de Profeſſoren in het genot der bovengenoemde immuniteiten van gemeene Laſten ende Acçyſen, buiten turbe, door onſe opperſte auctoriteit ende goedgunſtige wille moogen werden geſtelt.

Hebben wy na deliberatie goedgevonden, dat UL. zullen doen formeeren een pertinenten ſtaat van de effecten ende het inkoomen van de voorſz. Univerſiteit, mitsgaders ook van de laſten van dezelve, ende daer beneevens op te geeven de reeden, waarom na het oordeel van UL. de Finantie van de voorſz. Univerſiteit eenigen tyd herwaarts is te rugge gegaan, ende de laſten het inkoomen van dien zoo merkelyk hebben geëxçedeert, ende daer beneeven te voegen UL. Conſideratien ende advis, of niet eenige, ende hoedanige middelen zouden konnen werden in 't werk geſtelt, waar door de voorſz. Finantie van de voorſchreeve Univerſiteit geredreſſeert, het inkoomen verbeetert, ende de laſten zouden konnen werden vermindert, ende ſpecialyk, of tot dien einde niet een vaſt reglement ende Ordre van menage zoude konnen ende behooren beraamt te werden, waar na men zig voor het toekoomende preciſelyk zoude moeten reguleeren; dat zulx gedaan zynde, alle het zelve door de Heeren onſe Gecommitteerden nader geëxamineert, ende de vergaderinge, op het gedaane verzoek van ſubſidie, van adviſe gedient zal werden: Waartoe Ons verlaatende, beveelen Wy UL. de beſcherminge Godes.

Geſchreeven in den Hage den XXVIII^en^. July XVI^C^. ſesenneegintigh.

Onder ſtondt:

Ter Ordonnantie van de Staaten.

En was geteekent:

Simon van Beaumont.

De ſuperſcriptie was:

Edele, Erentfeſte, Vrome, Discrete, Lieve, Getrouwe, de Curateuren van onſe Univerſiteit tot Leyden.

Extract uit de Reſolutien van de Heeren Staaten van Holland en Weſtvriesland van den 28. July 1696.

Vryheid

Vryheid van den Impost en Quotisatie op de Coffy, Thee, enz. competeert den Schout, de Burgermeesteren en Scheepenen der Stad Leyden.

Den 5. April 1697.

Compareerde Cornelis Adriaansz. Rotteveel, Impostmeester van het Middel van Kaffy, Chocolate, Thee &ca. over de Stad Leiden, verklarende, in conformitè en uit kragte van de Resolutie van haar Ed. Gr. Mog. van den XXIen. Maart 1693. relatif tot de Resolutie van den eersten April 1681. den Schout, Burgemeesteren, en Scheepenen van deeze Stad vry en exemt te zyn van het voorsz. Middel van Koffy &ca. en over zulx uit dien hoofde niets ten laste van de zelve Heeren te eischen te hebben, mits 't welke den voornoemden Rotteveel aangenoomen heeft, zyne abusive uitgegeeve Biletten te zullen intrekken en vernietigen, en de naamen van den Schout, Burgemeesteren, en Scheepen voorsz. in zyne Registers te royeeren.

Extract uit het Register der Resolutien van de Ed. Groot Achtb. Heeren die van den Gerechte der Leyden van den 5en. April 1697.

NB. Dit extract is gecopiëert uit een eigenhandig geschrift van den Heer Mr. Joan van Groenendyck, Secretaris der Stad Leyden.

Besluit van de Heeren Staaten van Holland, en Westvriesland, tot de herstelling der finantie, en 't bevorderen der zuinigheid, omtrent de Universiteit te Leyden.

Den 17. January 1699.

By resumtie gedelibereert synde op het advis van de Heren, Haer Ed. Gr. Mog. Gedeputeerden, hebbende, in gevolge, en tot voldoeninge van der selver appointementen, en resolutien commissoriael van datis den 18en. April, 28en. July, en 9en. October 1696. mitsgaders van den 20en. Maert 1697. geëxamineert de requeste van den Rector Magnificus, ende verdere Professoren van Haer Ed. Gr. Mog. Universiteit binnen de Stad Leyden, versoekende, om redenen in deselve requeste vermeld, dat Haer Ed. Gr. Mog. die voorsieninge willen doen, ten einde hare achterstallige tractementen mogten werden voldaen: Mitsgaders de consideratien, ende het advis van den Hr. Præsident Rosenboom, Curateur van de voorschreve Universiteit, op de voorschreve requeste gegeven, ende onder de notulen van den voorschreven 9en. October 1696. geinsereert: Als mede de consideratien, ende het advis van den Heer van Wassenaer, als Curateur van de op gemelde Universiteit: Mitsgaders van de Heren Burgemeesteren der Stad Leyden, naderhand mede op de voorschreve requeste geformeerd, soo, ende invoegen de selve geinsereert syn onder de notulen van den 20en. Maert 1697. synde het voorschreve advis breder gementioneert onder de notulen van den 7en. Augusti laetstleden: Is goedgevonden, ende verstaen.

Dat voor het toekomende, als het Secretaris ampt van de Heren Curateuren van de voorschreve Universiteit sal komen te vaceren, het tractement van den selven Secretaris sal werden verminderd met een somme van tweehonderd gulden 's jaers.

Dat ook voor het toekomende, het Rentmeesterschap van deselve Universiteit komende te vaceren, het tractement van 't selve ampt sal werden gebragt op negenhonderd gulden, sonder dat den selven, iets meer sal werden gevalideert, als de jegenwoordige Rentmeester, boven het tractement, by syn voorsaet genoten, is trekkende.

Dat de resolutie van de gemelde Heeren Curateuren, en Burgemeesteren der Stad Leyden, den XIen. November 1678. op het subject van het drukken genomen,

men, weder in trein gebragt, en volkomen geöbserveert sal werden, en dat, dien conform, geene geschriften, papieren, tractaten ofte boeken, onder wat prætext het soude mogen wesen, gedrukt sullen werden, als ten koste van den Aucteur, ende buiten beswaernis van de Universiteit.

Dat, ingevolge van 't geresolveerde van de gemelde Heeren Curateuren, en Burgemeesteren van den 17en. Mey 1681. de driehonderd gulden 's jaers, wegens de Orientaelsche drukkery, sal werden gemortificeert; ofte andersins, tot conservatie van deselve gebragt tot een modique somme.

Dat de resolutien van de Heren Gecommitteerden den 18en. February, en 10en. April 1686. op het subject van de reparatien van de Universiteit genomen, punctuelyk sullen werden geobserveert, en daer uit een permanent reglement geformeert.

Dat het proces over de ingekogte Bibliotheek van Isaak Vossius, sal werden voortgeset, ende 't selve getermineerd synde, de boeken, die dubbeld in den bibliotheek sullen werden gevonden, in gevolge van Haer Ed. Gr. Mog. resolutie van den 28en. July 1690. sullen werden verkogt.

Dat by provisie, ende tot nader ordre van Haer Ed. Gr. Mog. geen Littauwsche Studenten meer sullen werden aengenomen.

Dat het Walsche College sal werden gemortificeert, ende huisinge verkogt, ofte verhuurt, so als ten meeste profyte van de Universiteit sal bevonden werden, te behoren.

Dat wyders de gemelde Heren Curateuren, ende Burgemeesteren sullen werden versogt, ende gelast, soo als deselve versocht, ende gelast werden mitsdesen, met den anderen, de meer voorgeslage poincten van mesnage, in een serieus besogne te examineren: Namentlyk de post van zesentnegentig gulden 's jaers, die de agt Schepenen der Stad Leyden, voor het waernemen van de Universiteits regtbank is toegelegd. De tweehonderd gulden 's jaers, aen den Officier der Stad Leyden, als Promotor Academiæ tot een vereering gegeven. De post van honderd gulden 's jaers, den Secretaris van de Universiteits vierschaer, boven een tabbaerte Laken, van dertig gulden toegelegd. De tractementen, en het getal van de dienaers van de Bibliotheek, Anatomie, en Kruithof. De bode loonen. De post van honderdentwintig gulden die jaerlyks aen het Gasthuis voor Kamerhuir betaelt werdt. De post van tweehonderd vyfentwintig gulden vier stuivers 's jaers over een Misicant. De Rationes Academiæ. De liberaliteit van Medalien, als anders. De honderd gulden 's jaers, die de Heeren Burgemeesteren, Secretaris, ende Rentmeester voornoemt jaerlyks genieten ter sake van de quotisatie van de wynen. De vacatien van de gemelde Heeren Curateuren, en Burgemeesteren, mitsgaders Secretaris, en andere bedienden van de Universiteit: Mitsgaders het tractement van den Subregent, van den Schaftmeester. Ende uit alle de voorschreve voorslage, ende andere poincten, die sy verder sullen konnen uitsoeken, soo veel mesnage te vinden, als sy, tot redres van de vervallene financie sullen bevinden te behoren, en daer van uiterlyk, binnen den tyd van vier maenden, een reglement te formeren, ende 't selve gedaen synde, van alles aen Haer Ed. Gr. Mog. kennis te geven, om, sulks gesien synde, sodanig nader gedisponeert te werden, als ten meesten dienst van de Universiteit sal bevonden werden te behoren.

Dat wyders, als een permanente wet sal werden vastgesteld, so als vastgesteld werdt mitsdesen, dat de gemelde Heeren Curateuren, en Burgemeesteren, niet sullen vermogen enige nieuwe gebouwen te maken, vaste goederen aen te kopen, gelden te negotieren, nogte ook enige nieuwe tractementen, ofte verhogingen van de oude toe te staen, sonder præallabel consent, ende goedvinden van Haer Ed. Gr. Mog.

Dat onder vaste, en sekere verwachtinge, dat de voorschreve ordres, en poincten van mesnage volkomen in train gebragt, ende geöbserveerd sullen werden, ende dat de gemelde Heeren Curateuren, ende Burgemeesteren, incessament, en binnen den voorschreven tyd van vier maenden, sullen procederen tot het formeren van een verder reglement van mesnage, als boven aengeroerd is, ende alsoo voor het toekomende, de financie van de Universiteit gesteld in staet, om de lasten van deselve te konnen dragen, sonder enige subsidie nodig te hebben, en de Staet, des aengaende, in gerustheid moge werden gesteld, Haer Ed. Gr. Mog. sullen continueren te betalen vyfhonderd gulden 's jaers, ten behoeve van de twee Littauwsche Studenten tot nog toe betaelt geweest synde, onaengesien die by provisie

visie niet meer aengenomen sullen werden. Ende daerenboven restituëren, 't gene de voorschreve Universiteit, in de jaren 1687. en 1688. over ende ter saeke van de tweede reëele honderste penningen, hebben betaelt. Ende daer by, tot subsidie, soo veel te doen, dat die somme uit make eens de somme van twintig duisend gulden; behoudelyk, dat daer uit voor af sullen werden voldaen de achterstallen van de Professoren.

Dat eindelyk door de Heeren van de Ridderschap, en andere Haer Ed. Gr. Mog. Gecommitteerden tot de gemeene middelen, met ende nevens de Heeren Haer Ed. Gr. Mog. Gecommitteerde Raden, sal werden overlegt, ende overwogen, mitsgaders de vergadering van advise gedient, of niet enige, ende hoedanige voorsieninge soude konnen, ende behoren te werden gedaen, ten einde, onder prætext van de Vrydom van de Universiteit, de gemeene middelen van het Land, niet mogen werden gefraudeerd.

Accordeert met de voorschreve resolutien.

Extract uit de Resolutien van Haar Ed. Groot Mog. Saturdag den 17. Jan. 1699.

Resolutie, Universiteit te Leyden exempt den honderſten penning.

Den 25. February 1701.

Is naar voorgaande deliberatie goedtgevonden ende verstaan, dat alle de goederen, specteerende tot het Comptoir van haar Edele Groot Mog. Universiteyt tot Leyden, sullen zyn vry en exempt van de betalinge van den hondertsten penningh, op huyden by haar Edele Groot Mog. geconsenteert.

Deeze resolutie is op den 22. December 1702. vernieuwt.

Grootplakkaatboek V. deel pag. 747.

De Afgevaardigden van de Stad Leyden vertoonen ter vergaderinge van Haar Ed. Groot Mog. het naadeel 't gene te wagten of te duchten was uit het oprechten eener Illustra Schoole in 's Graavenhage.

Den 22. October 1710.

Extract uyt de resolutie van de Heeren Staaten van Holland en Westvriesland, in haar Ed. Groot Mog. vergaderinge genomen op Woensdag den 22. October. 1710.

De Heeren Gedeputeerden der Stad Leyden hebben op het verzoek van de Curateuren van haar Ed. Gr. Mog. Universiteyt, en Burgermeesteren der Stad Leyden ter vergaderinge voorgedragen, dat de selve in het seker waren onderregt; dat by de Gecomm. van de Societeyt in 's Gravenhage speculatien wierden gemaakt om aldaar op te regten een Illustre Schole, waarinne de Studenten soo verre soude konnen werden gebragt, en geinstrueert, dat in het korte op de een of de andere Accademie soude konnen werden gepromoveert; dat het selve niet alleen soude stryden tegen den klaren sin en intentie van de privilegien, ordonnantien, en Statuten, aan de Universiteyt tot Leyden gegeven, maar ook strekken soude, soo niet tot ruine, ten minsten tot groot verval, en prejudicie van haar Ed. Gr. Mog. Universiteyt; want dat de Proffessoren daar inne, tot luyster van de Universiteyt [welke altoos door geheel Europa ter eere van haar Ed. Gr. Mog. soo hoogh befaemt was geweest] tegenwoordigh op veel grooter tractamenten moesten werden beroepen, als voor desen, 't welck de oorsaack was, dat de selve financie seer was vervallen, en ten agteren geraakt, tot soo verre dat de Pro-

fessoren nu meer dan een jaar tractement te pretenderen hadden, en daar door groote reden tot klagten wierden gegeven, die nogh soude werden vermeerdert, soo wanneer alhier in den Hage een Illustre Schole wierde opgeregt, door dien het selve veele Studenten van de Universiteyt tot Leyden soude komen aftehouden, en daar door de Professoren komen te missen de honorarie, die sy anderfints uyt hare Collegien soude konnen profiteeren, dat door het opregten van een illustre Schole in den Hage niet alleen veele Heeren in den Hage wonende, hare Kinderen in den Hage soude laten studeren, maar ook andere van buyten hare studien om veele redenen aldaar soo verre souden soecken te bevorderen, dat sy in het korte konden werden gepromoveert, 't welck aan veele geleerde mannen redenen soude geven, dat sy op de Universiteyt van haar Ed. Gr. Mog. tot Leyden niet souden willen komen op sodanige tractement, waar op de selve nu beroepen werden, maar souden, door het missen van voordelen van hare Collegien van veele der geene, die in den Hage by die occasie souden gaan studeren, pretenderen, dat aan haar grooter tractementen souden moeten werden geaccordeert, het welck om de schaarsheyt van des Universiteyts casse, notoirlyk niet konde werden gedaan. Dat derhalven Curateuren en Burgermeesteren boven gemelt, vermynden verpligt te syn, dese saeken te moeten brengen in de schoot van haar Ed. Gr. Mog. met versoek dat haer Ed. Gr. Mog. tegen het opregten van een illustre Schoole alhier in den Hage, soodanige voorsieninge soude gelieven te doen, als de selve na hare hooge Wysheyt souden bevinden te behoren.

Waar op gedelibereert synde, is goet gevonden en verstaan, dat het voorsz. geproponeerde sal werden gestelt in handen van gemelde Gecommitteerde in de voorsz. Societeyt alhier in den Hage, om haar Ed. Gr. Mog. dien aangaende te berigten, en dat middelerwyl alles sal blyven in Stade, tot een maand in de naast aanstaande Ordinaris Vergaderinge, om als dan na ingekome berigt nader gedisponeert te werden, als bevonden sal werden te behooren.

Onder stont:

Accordeert met de voorsz. resolutie.

Privilegieboek der Stad Leyden F. pag. 261. *versa &* 262.

De Gecommitteerden van de Societeit in 's Graavenhage geeven Haare Ed. Groot Mog. berigt van hun oogmerk omtrent de onderwyzinge van de jeugd, enz.

Den 12. *November* 1710.

Edele Groot Mogende Heren.

In gevolge Uwer Edele Groot Mog. resolutie van den 22en. October laestleden, hebben wy bekomen de remonstantie by de Heeren Gedeputeerden der Stad Leiden, ten versoeke van de Heeren Curateuren van de Universiteit, en Burgermeesteren der gemelde Stad, aen U Ed. Gr. Mogende gepræsenteert, te kennen gevende, van seker te syn onderricht, dat by de Gecommitteerden van de Societeit in 's Gravenhage speculatie wierde gemaekt, omme alhier in den Hage op te rechten een Illustre Schole, waer inne de Studenten so verre souden konnen werden gebragt, en geinstrueert, dat in korten tyd daer nae op de eene oft andere Academie souden konnen werden gepromoveerd; waer op U Ed. Groot Mog. hebben verstaen, dat wy de voorschreve propositie en versoek, by de gemelde Heren Gedeputeerden gedaen, souden examineren; en dien aengaende dienen van omstandelyk berigt; Omme waer aen te voldoen, soo is het sulks, dat wy in alle sinceriteit konnen verklaren; dat noit by ons in deliberatie is gebragt, veel minder geresolveert, omme binnen dese plaetse een Illustre Schole op te rechten, en daer toe Professoren te beroepen; maer wel is waer, dat overlangs, en voornamentlyk sederd een tyd herwaerts, by forme van beklag onder ons is gesproken, dat onse jeugd, het sy by wandevoir van behoorlyke diligentie in het

waer-

waernemen van hare ftudien; het fy door de negligentie der Præceptoren, omme haer daer toe te houden, veeltyds uit de Scholen werdt gedimitteert, nog weinig kenniffe van talen hebbende, dat fy, volgens klagten van de Heeren Profesforen felvs, onbequaem fyn omme na een Academie te werden gefonden, en aldaer, het fy de publike, het fy de private leffen, met vrugt te konnen bywoonen; ende of het daerom niet van grote nuttigheid foude fyn, dat een bequaem perfoon foude werden aengefteld, omme by private inftructie onfe jeugd [doorgaens foo onbequaem uit de Schole komende] verder te inftrueren en bequaem te maken, omme met meerder vrugt de Univerfiteiten te konnen frequenteren: te meer, om dat de ouders hunne Kinderen vroeger, als wel voor defen plagte te gefchieden, in de publyke Scholen fenden, waer door dan ook ten meesten tyde gebeurt, dat defelve de Scholen gepaffeert hebbende nog foo jongh fyn, dat men hun aen fig felven buiten het oog van hunne Ouders op de Academien niet en kan vertrouwen; waer by nog komt, dat vele van onfe ingefetenen, foo omme de voorfchreve redenen, als ook om dat fy van geen groot vermogen fynde, federd enige jaren herwaerts gewoon fyn, de voorfchreve hunne Kinderen, na dat defelve uit de Scholen fyn gedimitteert, door private perfonen te doen inftruëren, de welke, of fy fchoon fig daer toe laten gebruiken, egter veeltyds onbequaem fyn om met vrugt fulx te konnen doen, waer door dan ook veroorfaekt werdt, dat onfe jeugd niet verder kan avanceren, maer in een groote onwetenheid werd gehouden.

Wy hebben dan gemeend Ed. Gr. Mog. Heeren, dat het om alle de voorfchreve redenen ten hooghften nuttigh, en van merkeliken dienfte voor het gemeen foude fyn, dat wy een geleerd perfoon defpicieerden, de welke onder eene eerlyke beloning fig foude laten emploiëren, omme de voorfchreve onfe jeugd verder in de litterature te inftrueren, ende bequaem te maken omme na de Academie gefonden te werden, en hare ftudien aldaer tot een gewenfcht einde te brengen: Ook mogen wy alhier niet verfwygen, dat het van alle tyden of alhier in 's Gravenhage gebruikelyk is geweeft, dat defe of gene Advocaten, foo als fy ook by hunne brieven van promotie daer toe onwederfprekelyk fyn gequalificeert, hun werk maken, om Collegien in de regtên te houden, en alle die gene, die fulx requireren, daer inne te inftrueren, en dat die gene, de welke fig daer toe laten gebrüiken, fomtyds niet al te bequaem fyn, om het gunt fy ondernemen, uittevoeren: Daeromme dan ook by ons geoordeeld is, dat men na een ervaren regtsgeleerden behoorde uit te fien, dewelke fig foude laten emplojëren, omme fodanige Collegien te houden, ten einde de Ouders fig in hunne hope niet en fouden mogen vinden gefruftreert, maer een gewenft einde van de ftudien hunner Kinderen fien; eene fake, dewelke foude redunderen tot merkelyken dienft van het gemeen, en geenfints tot fchade konnen ftrecken, ofte vermindering van de voorregten en privilegien van de voorfchreve U Ed. Gr. Mog. Univerfiteit. Konnende wy U Ed. Gr. Mog. wel verfekeren, dat wy fulx niet beögen, maer alleenlyk daer op uit fyn, omme alle redenen van klagten over de onbequaemheid onfer Studenten weg te nemen, ende defelve in ftaet te doen ftellen, omme met vrugt de Academien te konnen frequenteren, hare ftudien te voltrekken, ende in tyden wyle de Republyk dienft te konnen doen.

Ende hier mede vertrouwende aen de intentie van U Ed. Gr. Mog. te fullen hebben voldaen, fullen wy den Allerhoogften bidden, dat Hy U Ed. Mog. regeringe meer en meer wil fegenen, en voorfpoedig maken.

Gefchreven in den Hage den XII. Novembr. XVII^c. tien.

Onder ftond:

Ed. Gr. Mog. Heeren

U. Ed. Gr. Mog.

Dienftwillige Dienaers

De Gecommitteerden van de Societeit in den Hage.

Lager ftond:

Ter ordonnantie van de felve

Geteekend

P. V. Aflendelft.

Ex-

Extract uit de resolutien van de Heeren Staten van Holland ende Westvriesland in haer Ed. Gr. Mog. Vergaderinge genomen op

Vrydag den 28en. Novembr. 1710.

Ontfangen een missive van de Gecommitteerden van de Societiet alhier in den Hage, geschreven de twaelvden deser lopende maend houdende &c.

Waerop gedelibereerd, en by verscheide Leden copie van de voorschreve missive versogt synde, omme de intentie van de Heren hare Principalen daer op te mogen verstaen, is de finale resolutie, des aengende te nemen uitgesteld tot nader deliberatie: synde niet te min goedgevonden ende verstaen, dat de voorschreve propositie, ende Missive door de Heeren van de Ridderschap, en andere Haer Ed. Gr. Mog. Gecommitteerden tot de saken van de Universiteit tot Leiden, nader geëxamineerd en overwogen, ende Vergadering op alles van advise gediend sal werden, blivende ondertusschen alles in state, tot tien a twaelv dagen in de naest aenstaende ordinaris vergadering van Haer Ed. Gr. Mog.

Accordeert met de voorsz. resolutien.

Resolutie van haar Ed. Groot Mog. tegen het oprechten van eene Illustre Schoole in 's Graavenhage.

Den 19. *February* 1711.

De Raatpensionaris heeft ter vergaderinge gerapporteert, de consideratien ende het advys van de Heeren haar Ed. Groot Mog. Gecommitteerde, hebbende ingevolge en tot voldoeninge van der selver resolutien commissoriael van den 22en. Octobr. laest leden geëxamineert, 't geen ten selven dage door de Heeren Gedeputeerden der Stad Leyden, op het versoek van de Curateuren van haar Ed. Groot Mog. Universiteyt, en Burgermeesteren der Stad Leyden, ter Vergaderinge voorgedragen was, namentlyk, dat de selve in het seker waren onderrigt, dat by de Gecommitteerde van de Societyt in 's Gravenhage speculatien wierden gemaekt, om aldaar op te regten een Illustre Schoole, waarinne de Studenten soo verre soude kunnen werden gebragt, en geinstrueert, dat in het korte op de een of de andere Academie soude konnen werden gepromoveert, dat het selve niet alleen soude stryden tegen den klaren sin, en intentie van de privilegien, ordonnantien, en statuten aan de Universiteyt tot Leyden gegeven; maar ook strecken soude, soo niet tot ruïne, ten minsten tot groot verval en prejuditie van haar Ed. Groot Mog. Universiteyt; want dat de Professoren daarinne tot Luyster van de Universiteyt, welke altoos door geheel Europa ter eere van haar Ed. Groot Mog. soo hoogh befaemt was geweest, tegenwoordig op veel grooter tractementen moesten werden beroepen, als voor desen, 't welck de oorsaeck was, dat desselfs finantien seer was vervallen, en ten agteren geraekt, tot soo verre, dat de Professoren nu meer dan een Jaar tractement te pretenderen hadden, en daer door groote reden tot klagten wierden gegeven, die nogh zouden werden vermeerdert, soo wanneer alhier in den Hage een Illustre Schoole wierden opgeregt, door dien het selve veele Studenten van de Universiteyt tot Leyden soude komen af te houden, en daar door de Professoren komen te missen, de honoraria, die sy andersints uyt hare Collegien soude konnen profiteren, dat door het opregten van een Illustre Schole in den Hage niet alleen veele Heeren in den Hage woonende, hare Kinderen in den Hage soude laaten Studeeren, maar ook andere van buyten hare Studien aldaar soo verre soude soeken te bevorderen, dat sy, in het korte konnen werden gepromoveert, 't welk aan veele geleerde mannen reden soude geven, dat sy op de Universiteyt van haar Ed. Groot Mog. tot Leyden niet soude willen koomen, op sodanigen tractement, waarop de selve nu beroepen werden, maar souden door het missen van de voordeelen van hare Collegien van veele den geene, die in den Hage by die occasie soude gaen studeren, pretenderen, dat aan haar grooter tractementen soude moeten werden geaccordeert, het welcke, om de schaarsheyt van den

den Universiteits Casse, notoirlyk niet konden werden gedaan, dat derhalven Curateuren en Burgemeesteren, boven gemelt, vermeynden verpligt te syn dese sake te moeten brengen in de schoot van haar Ed. Groot Mog. met versoeck, dat haar Ed. Groot Mog. tegen het opregten van een Illustre Schoole, alhier in den Hage, soodanige voorsieninge souden gelieven te doen, als de selve na haar hooge Wysheyt soude bevinden te behooren; mitsgaders het berigt van de Gecommitteerde van de Societeyt alhier in den Hage, op het voorsz. geproponeerde gedaen, in de notulen van den 28en. November laastleden, gementioneert.

Waar op gedelibereert synde, hebben haar Ed. Groot Mog. verstaan, ende verklaaren mitsdesen, dat alhier in den Hage niet sal mogen werden opgeregt een Illustre Schoole, ende dat vervolgens de voorgemelde Gecommitteerde van de Societeyt, de Magistraat van den Hage, nogte eenige anderen Collegien, aen niemant, wie het soude mogen wesen, gegradueert, ofte niet, sullen mogen uytloven, ofte geeven eenige gagien, tractement, ofte pensioen, onder wat naam, ofte titul sulcx soude mogen weesen, om alhier in den Hage eenige publique lessen te doen, ofte eenige private institutien, ofte instructien te geeven in soodanigen faculteyten, die in d'Universiteyt tot Leyden, volgens hare institutien, mitsgaders d'Ordonnantien ende Statuten des aengaende geëmaneert moeten, ofte mogen werden geleert, ende onderweesen, lasten en ordonneren een ieder; wie het soude mogen aangaan, sigh daar naar te reguleeren.

Extract uit de Resolutien van de Heeren Staaten van Holland en Westvriesland, in haar Ed. Groot Mog. Vergaderinge genomen, op Donderdagh den 19. February 1711.

Volgens Resolutie van de Vroedschap der Stad Leyden, zyn de Schout, Burgermeesters, Schepenen, Thesauriers, Pensionaris, Secretaris, Griffier en Mede Secretaris, geduurende hunne respective bedieningen, vry van alle des gemeenen Lands Middelen.

Den 22. Juny 1711.

Die van de Groote Vroedschap der Stad Leiden, uit het rapport van de Heeren Gedeputeerden deezer Steede, ter Dagvaart gehoort hebbende, 't gunt ter Vergadering van Haar Ed. Gr. Mog. is voorgevallen, omtrent het advis tot de esquale practyk van de gemeene Middelen, ende gelet hebbende op de verklaaring van deezer Stads weegen, ter Vergadering van Hair Ed. Groot Mog. gedaan; namentlyk, dat de Regeering van deeze Stad zal verklaaren, willens of weetens, de Gemeene Middelen niet te zullen fraudeere, nogte de Privilegien van de Universiteit verder te zullen extendeeren, als dezelve leggen: Ende geconsidereert hebbende, dat de Regeeringe van deeze Stad in der tyd, de Privilegien van de Universiteit door haar goed en bloed, voor haar en haere Nakomelingen verkregen heeft gehad, en daaromme daar by vry zyn gestelt van alle Impoften ofte excysen; hebben die van de groote Vroedschap, om de Regeering deezer Steede gerust te stellen, in 't doen van hare verklaringe, verstaan ende verklaart.

Dat Schout, Burgemeesteren, Scheepenen, Thesaurier ordinaris en extraordinaris, Pensionaris, Secretaris, Griffier en Mede Secretaris, nu, en in der tyd in actueele bedieninge zynde, voor haer en haer eigen huishouding vry zyn van alle Impoften; ofte excysen, dat is, van alle Gemeene Lands Middelen, dewelke verpagt werden; ende dat dezelve Heeren, zoo dra buiten de actuële bedieninge zyn, wederom alle des gemeenen Lands Impoften zullen moeten betaelen.

Aldus gedaan en geresolveert by die van de Groote Vroedschap der Stad Leiden, den XXII. Juny XVII^C. elf.

Onderstont,

My jegenwoordig,

J. v. Groenendyck.

NB. Deeze Resolutie is door de Edele Groot Agtbaare Heeren, die van de Groote Vroedschap der Stad Leiden, genomen ter gelegenheid, dat by haer Edele Groot Mogende de Heeren Staaten van Holland en West-vriesland, op den XVIII^en^. Juny 1711. was genoomen een Resolutie, en gearresteert een Placaat tegens fruadeeren der gemeene Lands Middelen; ende by welke Resolutie goedgevonden wierd, de Resolutie hier bevoorens by haer Ed. Gr. Mog. op den XX. Juny 1699. op dit zelve subject genoomen; en volgens de welke alle de Regenten der respective Steeden onder anderen moesten verklaaren, geenerhande vrydom van Impoften, directelyk of indirectelyk, te zullen genieten, by deezen te houden voor gerenoveert. Ende is dus deeze Vroedschaps Resolutie een interpretatie van de Verklaringe dieswegens by de groote Vroedschap deezer Stad gedaan: gelyk ook vervolgens van deeze Resolutie, ende de op dien voet gedaane verklaaringe, door de Heeren Gedeputeerden deezer Stad ter Dagvaart aan de Leeden van Haer Ed. Groot Mog. Vergaderinge is kennisse gegeeven, en dus met kennisse en voorweeten, en ook zonder eenig tegenzeggen van haer Ed. Groot Mog. de Vrydom van alle des Gemeene Lands Impoften en Excysen, zoo voor als na het neemen deezer Resolutie by de Heeren, in deeze Resolutie bepaalt, genooten is, en nog huiden genooten word.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 64. *B.*

Regel te onderhouden in alle plechtigheden van de Universiteit te Leyden, om de Eendragt en Vriendschap te handhaven, tusschen de Heere Regeerders der Stad; ende de Heeren Rector en Senaat, volgens de schikking van de Heeren Curateuren, en Burgermeesteren.

Den $\frac{8}{17}$. *Augusti* 1733.

Mr. David van Royen, Secretaris van de Heeren Curateuren en Burgermeesteren, heeft aan de Heeren Burgermeesteren gecommuniceert, dat hy op verzoek en ordre van de gemelde Heeren, aan haar Ed. Groot Achtbaarheden moest overhandigen seekere resolutie, raakende eenige differentiale pointen van ceremonie, tusschen die van den Gerechte deezer Stadt, en den Rector en Senaat van de Universiteit, zynde het naavolgende.

Extract uit de resolutien van de Ed. Achtbaare Heeren Curateuren over 's Lands Universiteit binnen Leyden, en Burgermeesteren der zelver Stad, genomen.

Op Zaturdagh den 8^en^. *Augusti* 1733.

De Heeren Curateuren, en de Burgermeesteren, bespeurt hebbende, naa de restitutie van de aanspraak voor de Oratien, door des Universiteits Leden onlangs gedaan, allesints een goede dispositie omme de differeerende sentimenten over eenige ceremoniële pointen, naa de ongeïnteresseerde intentie van de Heeren Curateuren, en Burgermeesteren, wel te willen zien vereffend, en voor het toekoomende uit den weg geruimd hebben: naa een voorgaande rype deliberatie met eenparigheid gemeend, dat tot wegneeming van alle verschillende gedachten, en tot herstelling van de zoo noodige rust, ende avantageuse harmonie tusschen de Magistraat der Stad Leyden, en de Senaat der Universiteit, de altans bekende pointen behoorden, en zouden werden gereguleerd, en ingeschikt, in deezer voegen:

Dat voortaan in alle de Oratien, de aanspraak zal werden gerigt in deezer voegen; *Illustrissimi Curatores, Nobilissimi, Amplissimi, Viri Praetor, Consules, Scabini quiq: iis estis à Consiliis & Secretis Viri Consultissimi, Clarissimi Professores &ca.*

Dat by het celebreeren van een toekoomend Jubilé, onder het welbehagen van haar Ed. Groot Mog. als dan de zelve solemniteiten, ordre &c^a. zullen werden geobserveert, als geobserveert zyn geweest by d'installatie van de Universiteit.

Dat op maeltyden van promotien en disputatien, of andere Academische actens, in het toekomende zal geobserveert worden, dat zoo wanneer de Candidaet, of disputant is een zoon, of broeder van een Schout, Burgermeester, Scheepen, of die het zelve geweest syn, en der zelver Ministers, den voorrang sal gegeeven worden aan Schout, Burgermeesteren, Scheepenen, of die het zelve geweest zyn, en der zelver Ministers, behoudende den Rector, en Promotor haar rang, die op diergelyke maaltyden gewoon zyn voor aan te zitten, dat op alle andere maaltyden van promotien, of disputatien, den rang zal gelaten werden aan de ordinaris Professoren.

Dat op Begraaffenisse van Heeren van de Regeering der Stad Leyden, ofte van Professoren, gevolgd zal worden het gebruik voor deese, tusschen de Stad en d'Academie altyd geobserveert.

Dat uit beleeftheden, of complaisances, en particuliere maaltyden, en by eenkoomsten, niemand eenig argument zal trekken tot publicque Academische vergaderinge, of by eenkomsten.

Verzoekende, en, voor soo veel in haar is, in 't vriendelyke uit Liefde tot rust, en eenigheid, requirerende zoo van de eene als van de andere kant zich daar mede te confirmeeren.

Ende is ten dien einde de Secretaris van Royen versogt, en gelast hier van copyen uittegeeven aan handen van de Heeren Burgermeesteren, ende Regeerders der Stad Leyden, en aan de Senaet van de voorgemelde Universiteit.

Onder stont,

Accordeert met de voorsz. resolutie.

En was geteekend,

D. v. Royen.

Waarop gedelibereerd zynde, is goedgevonden ende verstaan, de gemelde Secretaris van de Heeren Curateuren en Burgermeesteren voor de gedane overgift, te bedanken, ende Mr. David van Royen, als Secretaris van de Stad Leyden, te verzoeken, de overgegeeven resolutie te insereeren in het Notulboek, en den inhouden van dien aan te neemen voor notificatie, omme by tyd en wyle achtervolgd te werden.

Laager stondt,

Accordeert met het geëxtraheerde.

Is geteekend,

D. v. Royen.

Uit de MS. Papieren van den Heere N. N.

Voor 't Land.

Onvervankelyk de vrye deliberatie van Haar Edele Groot Mog. den Vrydom weegens 's Lands Recht op fommige fpecien, voor die van de Univerfiteit te Leyden, getermineerd als in den text.

Den 22. April 1751.

Is gehoord het rapport van den Wel Edelen Heer van der Duyn, Heere van 's Gravemoer, [de Heer de Bruyn abfent zynde] en van den Heeren van der Duffen, Schellinger, en van Zeebergh, Haar Edele Mog. meede-broederen in den Raade, met en benevens den Raad Advocaat Fiscaal, houdende, dat fy Heeren Commiffariffen ingevolgen en ter voldoeninge van Haar Edele Mog. appoinctementen Commifforiaal van diverfche datums, hebben geëxamineerd verfcheide miffivens en memorien, zoo door den opziender Cras, als Hoofd-Gaarder Nolla, aan Haar Edele Mog. gefchreeven, en overgezonden, conçerneerende hoofdzaakelyk de Vrydom van de Univerfiteit binnen de Stad Leyden.

Waarop gedelibereerd en in agting genoomen fynde, dat tot de rigtige en egaale maniantie der Collecte binnen de Stad Leyden, behoord te werden gedefinieerd en bepaald, welke, en hoedaanige perfoonen, volgens, en uit kragte van de fucceffive refolutien by Haar Edele Groot Mog. op dat fubject genoomen, als Leeden van de Univerfiteit, by continuatie zullen blyven jouiffeeren van de immuniteit en vrydom van 's Lands impofitien, als meede tot welke van defelve 's Lands Rechten en Impofitien de gemelde Vrydom fig extendeerd, als meede hoedaanig teegen het misbruik van die Vrydom voor het toekoomende [foo veel moogelyk] behoord te werden voorfien, en vervolgens daar op nagefien Haar Edele Groot Mog. Refolutien en Placaaten, op dat refpect genomen en geëmaneerd, en bevonden zynde, dat Haar Edele Groot Mog. by der felver Refolutie van den 23. Maart 1662. aan alle die geenen, die by den Rector naar behooren zyn ingefchreeven en geimmatriculeerd, mitsgaders aan de Profefforen hebben gegeeven vrydom en exemptie van des gemeene Lands middelen, en dat ingevolgen van die Refolutie, in het vyf en dertigfte articul van de generaale Ordonnantie is geinfereerd, dat van de Impoften vry en exempt zouden zyn, die van de Univerfiteit binnen de Stad Leyden, volgens Refolutie van den jaare 1662. en dat wel waar is, dat daar na by Refolutie van 16en. Maart 1679. is verklaard, dat het voorfchreven vyfendertigfte articul van de generaale Ordonnantie in de voorfchreve generaale termen, fpreekende van den voorfchreeven vrydom, alleen applicabel was op de impoft van de Wynen en Bieren, en niet op eenige andere fpeciën, de gemeene Lands Impoften fubject; doch dat meede waar is, dat den Rector en Senaet daar jeegens van tyd tot tyd reprefentatien hebben gedaan, en dat daar op van tyd tot tyd is verklaard, eerftelyk by Refolutie van den 8. December 1679. dat de Rector en Senaat zullen blyven genieten vrydom van den Impoft op het Sout, die zy bevoorens genooten hadden; ten tweede, by Refolutie van den 1. April 1681. dat de Profefforen, ende Studenten vry zullen weezen van den Impoft op het Sout; Seep, Heere-en Redemptiegeld; en ten derde, by Refolutie van den 21. Maart 1693. dat de Profefforen, en andere Leedemaaten van de Univerfiteit, vry en exempt zullen zyn van den Impoft op de quotifatie van de Coffy en Thee, en dat in den jaare 1696. door die van de Univerfiteit een naader repræfentatie gedaan zynde tot verder extenfie van de voorfchreeve Vrydommen, daar na in het vyfendertigfte articul van de generaele Ordonnantie van den jaare 1699. weederom is gebragt, dat van de voorfchreeve Impoften vry zullen zyn die van de Univerfiteit binnen de Stad Leyden, volgens Refolutie van 1662. en dat door die van de Univerfiteit vervolgens werd gefustineerd, dat de voorfz. Refolutie van den jaare 1662. waar by de generaale vrydom is gegeeven, by de voorfchreeve generaale Ordonnantie gereclameerd zynde, de generaale vrydom daar door aan haar weeder is gegeeven, fonder dat in de generaale Ordonnantie van den jaare 1723. of door het jongft generaal Placcaat van den jaare 1749. daar omtrent eenige verandering is gemaakt, als dewelke beide fig tot de voorige Refolutien in dit refpect refereeren.

En

En voorts in agting zynde genomen, dat de Schout, de vier Regeerende Burgemeesteren, en de regeerende Scheepenen, mitsgaders de Rentmeester van de Universiteit, en de Secretaris van de Curateuren en Burgemeesteren, en de Secretaris van de Universiteits Vierschaar, op de voet van de Professoren, meede hebben genooten vrydom van 's Lands Impositien, en dat daar over met de Heeren Gedeputeerden der Stad Leyden geconfereerd zynde, de zelve hun hebben gedeclareerd, daar meede genoegen te zullen neemen, dat aan ieder van dezelve geduurende haare Regeeringe en employ, voor en in plaatse van de voorheen door haar genootene Vrydom, tot dedommagement werde gegeeven eens de somme van twee honderd guldens in het jaar, soo dat, wanneer twee digniteiten of ampten in een Persoon te gelyk mogten concurreeren, aan de soodaanige egter niet meer dan eens twee honderd guldens tot dedommagement zoude werden gegeeven.

Is dienvolgende by provisie, en onvervankelyk de vrye deliberatie van Haar Edele Groot Mog. en tot dat dezelve zulks ander zullen gelieven te termineeren, conform het Advis van de gemelde Heeren Commissarissen, goedgevonden en verstaan, dat door den Schout, de vier regeerende Burgemeesteren, de regeerende Scheepenen, door den Secretaris van Curateuren en Burgemeesteren, den Secretaris van de Universiteits Vierschaar, mitsgaders door den Rentmeester van de Universiteit, alle des gemeenen Lands lasten en rechten, dewelke by Collecte werden geheeven, sonder eenig onderscheid zullen werden betaald, met en seederd den aanvang van de Collecte, en sulks seedert 1. January 1750. voor soo verre sulks niet reeds is geschied, en dat tot dedommagement van de Vrydom, dewelke sy te vooren hebben genooten, aan ieder van deselve zal worden toegelegd, soo als sulks geschied door deesen, twee honderd guldens 's jaers, soo nogtans, dat daar twee van de gemelde qualiteiten, in een persoon koomen te concurreeren, soodanig een persoon egter maar eens de voorschreeve twee honderd guldens tot dedomagement zal genieten, ingaande met den jaare 1750. en dat ter executie van het geene voorschreve is, na expiratie van ieder jaar zal werden geformeerd een Lyst, vervattende de naamen van de Heeren, die in het voorige jaar de voorschreeve Ampten of digniteiten hebben bekleed, en dezelve Lysten overgegeeven aan Haar Edele Mog. om, de voorsz. Lysten geëxamineerd zynde, daar op een Ordonnantie ten lasten van de Rentmeester van de Universiteit, tot betaalinge van de voorsz. dedommagementen, en een Ordonnantie van subsidie tot gelyke somme ten behoeve van de gemelde Rentmeester te werden gedepescheerd.

Dat de Professoren, Lectoren, en den Bibliothecaris, en der selver Weduwen, doch de Weduwen alleen tot hertrouwens toe, en langer niet, zullen genieten Vrydom van alle des Gemeenen Lands Middelen, met en sederd 1. January 1751. doch omtrent den Impost op het Gemaal, bepaaldelyk tot een Haagsche sak in 't jaar, voor ieder hoofd van hun Familie, boven de tien jaaren oud, en twee hoofden beneeden de tien jaaren voor een gereekend, en verder, of anders niet.

Dat alle de Studenten, dewelke by den Rector behoorlyk zyn geimmatriculeerd, en ingeschreeven, zullen genieten vrydom van de quotisatie op de Coffy en Thee, van het Heeren-en Redemptie-geld, mitsgaders van de rechten op de Wynen en Bieren, doch bepaaldelyk tot tachtigh stoop wyn, en ses vaaten bier, en die geene, die hun eige huis-houden hebben, meede tachtigh stoopen wyn, en tien vaate bier in het jaar.

En eindelyk, dat de andere Leedemaaten van de Universiteit, dewelke behoorlyk zyn geimmatriculeerd, alleen zullen genieten vrydom van den Impost op de wynen en bieren, doch meede bepaaldelyk tot tachtig stoop wyn, en ses vaaten bier, en die geene die hun eige huishouden hebben, tachtig stoop wyn, en tien vaaten bier in het jaar, en verder of anders niet.

Dat tot des te beeter executie van het geene voorschreven is, en tot verbeeteringe van alle ingesloopen misbruiken, den Rector en Senaat zullen werden versogt, gelyk deselve versogt worden door deeze, om binnen de tyd van een maand aan Haar Edele Mog. over te zenden, een Lyst van alle de Professoren, Lectoren, en der selver Weduwen, mitsgaders van alle de Studenten, en voorts van de verdere Leedemaaten van de Universiteit, met der selver naamen, qualiteit, en beroep, voor soo verre sy oordeelen, dat dezelve behoorlyk zyn geimmatriculeerd, ten einde deselve Lyst door Haar Ed. Mog. zal kunnen werden geëxa-

mineerd, en voorts de noodige ordre aan de Gaarders gegeeven, om dezelve van den Vrydom op den voet van deese te laaten jouïsseeren, en telkens jaar tot jaar in het oversenden van de voorscheeve Lysten tot het hier voorgemelde einde te continueeren, en wel binnen een maand na dat de reçensie zal weezen geschied.

En zal extract deeser gegeeven werden, aan den Raad Advocaat Fiscaal, aan den Schout, Burgemeesteren, en Scheepenen der Stad Leyden, aan den Rentmeester van de Universiteit, aan den Rector en Senaat, en voorts aan de Inspecteurs Voet, en Matthaeus, en aan den Opsiende Cras, en aan de laastgemelde, daar neevens toegezonden het noodige getal Exemplaaren voor de Gaarders binnen de Stad Leyden; doch alleen voor zoo veel ieder van hen conçerneerd, omme te dienen tot narigt, en zich daar naar te reguleeren.

[*Onder stondt*,]

Accordeerd met het voorsz. Register:

[*Geteekend*,]

A. v. Straten.

Extract uit het Register der Resolutie van de Edele Mog. Heeren Gecommitteerde Raaden van de H. H. Staaten van Holland en Westvriesland genomen, den 22. April 1751.

Resolutie van die van den Gerechte der Stad Leyden, om de Heeren Professoren van 's Lands Universiteit aldaar, van de accyzen der Stad te bevryen.

Den 11. *May* 1751.

De Heeren Professoren, van den Honert, Rucker, Albinus en Musschenbroek, *Seniores facultatum* van de Universiteyt binnen deeze Stadt, na alvorens sig aan Heeren Burgermeesteren hebbende doen aandienen, en geadmitteert zynde, hebben, door monde van den Heer Professor van den Honert, uyt den name, en van wegen den Rector en Senaat, aan Heeren Burgermeesteren, na gedane betuyginge van veneratie en respect voor haar Ed. Groot Agtbare, gerelateert, dat haar Edel Mog. Gecommitteerde Raden van de Staten van Holland en Westvrieslant, agtervolgens der zelver resolutie van den 22en. April 1751. hadde goetgevonden, sig gunstelyk in de voornoemde resolutie, ten opsigte van de vrydomme van 's Lands impositien voor der zelver personen, en Weduwen te expliceeren, en de zelve te eximeeren van alle 's Lands Impositien, derhalve ook nu in die hope en verwagtinge waaren, van de Vriendelykheidt van haar Ed. Groot Agtbare, om hun van alle Stads Excynsen ook zodanige exemptie te doen genieten, en dat de respective Collecteurs van Stads Excynsen mogte gelast worden, geen Excyns van de zelven, off by overlyden, van der selver Weduwen aftevorderen, waar op de Heer Burgermeester de Bye, uyt naam van haar Ed. Groot Agtbare, na gedane betuyging van affectie, en hoogagting voor den Rector en den Senaat, heeft verklaart, daar over nader met Heeren Burgermeesteren te zullen besogneeren, 't zelve aan den Geregte dezer Steede te communiceeren, en, als dan, der zelver resolutie te zullen bekent maaken.

Den 17. *Mey* 1751.

De Heer Burgermeester de Bye, uyt den name en van wegen haar Ed. Groot Agtbare, aan die van den Geregte dezer Stad geeommuniceert hebbende, dat op den 11en. Mey, laastleeden, in Burgermeesteren kamer hadde vervoegt de Heeren Proffessooren van den Honert, Rukker, Albinus, en Musschenbroek, *Seniores facultatum* van de Universiteyt, binnen deze Stad, en uyt den name, en van wegen

wegen den Rector, en Senaat, aan Heeren Burgermeesteren hadden bekent gemaakt, dat haar Ed. Mog. Geommitteerde Raden van de Staten van Hollandt en Westvrieslandt, agtervolgens der selver resolutie van den 22en. April deezes jaars 1751. hadden goet gevonden, sig gunstelyk in de voornoemde resolutie, ten opsigte van de vrydomme van 's Lands Impositien, voor der zelver persoonen, en Weduwen, te expliceeren, en de zelve te eximeeren van alle 's Lands Impositien, nu ook verzoekende waaren, dat die van den Geregte zig gunstelyk, ten opsigte van de vrydomme van Stads Excynsen, zoo voor der zelver persoonen, als Weduwen, wilde verklaren, en de zelve te vergunnen vrydom van alle Stads Excynsen, zoo, en in diervoegen als aan hen, ten opsigte van de vrydom van 's Lands Impositien, by bovengemelde resolutie is geaccordeert geworden:

Dat ten reguarde van de Heeren, Schout, Burgermeesteren, en Regeerende Schepenen, by voorgemelde resolutie, in plaatze van de vrydomme van enige 's Lands Impositien, welke de zelve by verscheyde resolutien, waren competeerende, was toegelegt tot dedomagement van de vrydomme, een somme van twee honderd guldens 's jaars, dat vermits de vrydomme van 's Lands Impositien, ten reguarde van de voorgemelde perzoonen nu quamen te cesseeren, als nu diende gedefinieert, en bepaalt te werden, van wat voor vrydom van Stads Excynsen, de Leeden van de Regeering zoude behooren te juisseeren, en te profiteeren, hebben na aandagtige en serieuse deliberatie, na alvoorens d' Heer Burgermeester de Bye voor de gegeve ouvertures bedankt te hebben, goedgevonden, geresolveert, en gearresteert, dat de Professooren, en der zelver Weduwen, dog de Weduwen alleen, en tot hertrouwen toe, provisioneel zullen genieten vrydom van alle deeze Stede Excynsen; dog omtrent den Impost op het gemaal, bepaaldelyk tot een Haagsche zak in het jaaar, voor yder hooft van hun famielje, boven de tien jaaren out, en twee hoofden beneden de tien jaaren, voor een gereekent.

Dat de Schout, de vier regeerende Burgermeesteren, ende agt regeerende Schepenen, den Thesaurier ordinaris, en extraordinaris, den Pensionaris, Secretaris, Griffier, en mede Secretaris, en verdere persoonen in de hier volgende nadere gespecificeerde rolle van vrydomme begreepen, zullen genieten vrydom van Stads Excynsen op de consumptie van de wynen en bieren, en is wyders den Secretaris gelast van deeze resolutie, ten reguarde van de vrydomme van Stads Excynsen, voor de Proffessooren, aan den Rector Magnificus, en aan de respective Collecteurs dezer Stede Excynsen, de behoorlyke kennisse te geeven.

Rolle van de persoonen in 't geheel, of ten deele Vrydomme van Stads Excynsen genietende.

Eerstelyk, zal van de betaling van deezer Stede Excynsen vry zyn, volgens de oude præëminentien, en geregtigheeden, zyne doorlugtige Hoogheydt, den Heere Prince van Orange en Nassau, &ca. &ca. &ca. en der selver descendenten, mitsgaders de descendenten van Prins Willem den eersten, Glorieuser memorie.

Alsmede, die van de Collegien van de Theologien binnen deeze Stadt, insgelyks de Diaconyen, de publycque Godshuysen, zoo Gasthuysen als andere, zoo, en in dier voegen als tegenwordig ten opsigte van de vrydom van 's Lands Impositien wert geobserveert en gepractiseert.

De Proffessooren, Lectooren, en den Bibliothecaris, en der selver Weduwen, dog de Weduwen alleen tot hertrouwens toe, en langer niet, zullen provisioneel genieten vrydom van alle deeze Stede Excynsen, dog omtrent den Exeyns op het gemaal bepaaldelyk tot een Haagsche zak in het jaar, voor yder hooft van hun famielje, boven de tien jaaren out, en twee hoofden beneden de tien jaaren voor een gereekent.

Alle de Studenten, en andere Ledematen van de Universiteyt, dewelke by den Rector behoorlyk zyn geimmatriculeert en ingeschreeven, zullen genieten vrydom van tagtig stoop wyn, en ses vaten bier, en die gene die hun eyge huyshouden hebben, mede gelyke tagtig stoop wyn, en tien vaten bier in 't jaar.

Den Schout, de vier regeerende Burgermeesteren, en agt Schepenen, den Thesaurier Ordinaris, en Extraordinaris, den Pensionaris, Secretaris, Griffier, en mede Secretaris, zullen alleen genieten vrydom van wyn en bier.

De

De Heeren Curateuren, mitsgaders den Rentmeesterван de Universiteyt, Secretaris van de Curateuren en Burgermeesteren, en den Secretaris van de Universiteits Vierschaar, zullen insgelyks genieten vrydom van Excynsen op de consumptie van wyn en bier.

En zullen de Collecteurs, off Gaarders van Stads Excynsen van de Heeren Dykgraaf en Hoogheemraden van Rynland, binnen deeze Stad woonende, en huyshoudende, ofte Collegialiter vergadert zynde, geen eycyns van wyn, of bier afvorderen.

De twee Substituyten van den Schout deezer Stede, mitsgaders den Commandeur van de binnewagters, zullen vrydomme genieten van tagtig stoop wyn, en tien vaten bier in 't jaar.

En laastelyk zullen de ordinaris Stads Vroedvrouwen, vrydom genieten van ses vaten bier in 't jaar.

En is wyders goetgevonden hier van extract te geeven aan de respective Collecteurs deezer Stede Excynsen, voor zoo veel yder van hen concerneert, omme zig daar na te reguleeren.

Den 2^en. September 1751.

Die van den Geregte der Stadt Leyden, hebben aan de Dienaars des Goddelyken woorts, in de Nederduytsche Gemeente alhier ter Stede, op der selver gepresenteerde requeste, geconsenteert ende toegestaan, vrydom van Stads Excyns op de bieren, en van honderd stoop wyn jaarlyks.

Accordeert met het voorsz. Notulboek.

Extract uit het Notulboek Littera Q. fol. 26. 28. en 39. verso, gehouden ter Kamere der Heeren Burgermeesteren en Regeerders der Stad Leyden. Uit de MS. Papieren van den Heere N. N.

Uittreksel uit het besloote Testament, en uit de Codicillen van den Heere Jan Stolp, by welken elfduizend guldens aan de Universiteit, tot zeker einde, als in den text, gemaakt is, op den 19^en. October 1743.

In den naeme Gods, amen.

Ik ondergeschreven Jan Stolp, Litmaat van de Universiteit in deeze Stad Leyden, overdenkende mynen geavanceerden ouderdom, en de naakende uuren des doods, schoon voor tegenwoordig nog in goede gezondheid zynde, heb met wel bedachten raeden en overleg besllooten, uit vrye wille te disponeeren, over myne naa te laaten goederen, herroepende, en te niet doende alvorens, alle voorgaande Testamenten, Codicillen, en generalyk alle andere actens van uitterste willen, als ik voor dato deeses, in eenigerhande manieren gemaakt zoude mogen hebben, en de by dese op nieuws disponerende, zoo verklaare ik tot myne eenige en universeele erfgenaamen aan te stellen, enz.

Eindelyk geve en Legateere ik uyt myne naatelaate goederen aan de Universiteit van hunne Ed. Gr. Mogende, binnen deeze Stad Leyden, eene somme van tienduizend guldens, ten einde, om de revenues daar van aan te leggen en te besteeden op de volgende wyze:

Voor eerst, dat alle twee jaaren daar uit zal gegeeven werden eene præmie van tweehondert en vyftig guldens, in waarde, aan die geene, welke de beste, en wel bereedeneerste verhandeling zal maken, en daar in uit de gesteldheid van het heel-al in 't algemeen, of uit eenig deel van het zelve, voor zoo verre dat bekend is, met klaare en overtuigende bewyzen afleiden, het daadelyk bestaan van Een, eenig, Eeuwig, oneindig, onstoffelyk, alwys, en almogend Weezen, dat alles uit niet heeft voortgebragt, daadelyk bestierd, en welkers goet-
heyt

heyt en weldadigheyt over zyne schepselen aan alle kanten doorstraalt, dat dit de grondslag is van de natuurlyken Godsdienst, en den weg baant tot den Christelyken.

Tot het tweede onderwerp voor de volgende reyse, en dus ook verder beurtelings, heb ik gekoosen, de voortreffelykheid van de Christelyke Zeedeleer, gelykze voornamentlyk in de boeken van het Nieuwe Testament is begreepen, boven alle andere door eenige menschen opgesteld: Hier kan aangetoond werden, dat zy wel overeenstemt met de wetten en plichten, die uit de enkele natuurlyke reede, zonder behulp van eenige Goddelyke openbaaringe, konnen afgeleit worden; doch aan deselve een grooter licht byzet, die versterkt, en met kragtiger beweegmiddelen aandringt, dat zy geschikt is om aan den mensch een grooter volmaaktheit te geeven, zyne noodige kennisse te vermeerderen, en zyne wille tot het beste aan te spooren: elk in 't byzonder, en alle gezamentlyk in de burgerlyke t'samenwooninge, hier op aarde gelukkig te doen leeven, en aan de zelve een zekere en geruste verwachting van een volgende volmaakter staat in te boesemen. Daar uit kan men vervolgens haare Goddelyke oirspronk op eene vaste wyze betoogen, en de noodzakelycke verpligtinge, om de zelve te betrachten; schoon over deeze stellingen sedert eenigen tyd; zoo in ons Vaderland, als elders, voortreffelyke schriften zyn in 't licht gebracht, konnen ze echter nog overvloedige stoffe, in 't vervolg geeven, tot meenigvuldige dissertatien, indien de zelve niet alleen in 't algemeen worden aangemerkt, maer ook in haere byzondere deelen, om de gemelde waarheden daar uit te bevestigen, en in een klaarer licht te stellen, om aan alle goede verstanden, en voornamentlyk aen die geenen, welke geschikt zyn deeze importante waerheden aen anderen te onderwyzen, aanleidinge te geeven, de zelve wat nader te behartigen, als by veelen wel geschiet, en omse in welgeschikte redeneeringen te plaetsen: Zoo werden de zeer vermaerde Heeren Professoren van de Theologische faculteit, te gelyk met die geene, welke de Philosophische en Mathematische weetenschappen doceeren, welke in der tyd aen deeze Academie zynde, met alle eerbied en nadruk verzocht, indien dit myn dessein mocht werden goedgekeurt, zich de moeyte te willen geeven van dat te helpen executeere op de volgende wyze:

1. Eerstelyk, met op een zeekeren tyd het particulier subject te bepalen, tot deeze verhandelingen, dat aan 't publicq bekent te maken, door middel van een boekzaal, of ook in andere Journaalen, welke in verscheide taalen worden uitgegeeven: de hoe grootheit der verhandelingen te bepaalen, op datze niet te wytloopig vallen, en het examen daar van te veel moeyte en tyd vereysche: den dag vast te stellen, waar op ze zullen moeten zyn ingelevert: als ook dien op welken haarWel Edelheden het oordeel daar over zullen uitten. Welke bekent makinge anderhalf jaar voor de uitspraak zal moeten geschieden.

2. Dewyl die Waarheden van alle Christenen [zoo ik niet misse] worden erkent, kan ook een ieder van dezelve, zonder onderscheit van natie, of particuliere gezindheit worden toegelaten, om naar den prys te dingen; mits niets daar onder mengende 't geene de byzondere gevoelens van zyne gezindheyd betreft, en van anderen betwist wordt: De Heeren Professoren, die daar over het oordeel zullen stryken, worden allen uytgezondert.

3. Het zal een yder vrystaen zich van de Latynsche, of Nederduitsche taal te bedienen naar hem dat goeddunkt.

4. Niemand zal zyn naam by zyne verhandelingen mogen stellen, nogh zig voor Auteur laten kennen, voor de gedaane uitspraak; of zoude anders onder de mede dingers naar den prys niet moeten worden toegelaten: dogh alleen een spreuk, of devis: men kan by de verhandeling een particulier verzegeld billet voegen, waar in die spreuk, de naem, qualiteyt, en het adres van den Schryver worden gemelt: doch dit billet moet niet geopent worden, als dan, wanneer de prys aan den zelven wordt toe geweezen, en alle de overige moeten ongeopend verbrand worden.

5. Die geene, wien het lust naar den prys te dingen, moeten voor den bepaalden tyd hunne geschriften franco doen ter hand komen, aan dien van de gemelde Heeren Professoren, welke voor die reise daar toe zal genoemt zyn, welke daar van aan den bestelder, zoo het gevraagd wort, een recipisse kan geeven, waar op de spreuk van het overgeleverde werkje geteekend is.

6. De prys zal aan den Auteur zelve, wien de voornoemde Heeren Professoren, volgens hunne wysheid en billykheit, die zullen hebben toegeweesen, in dien

hy

hy zig bekend maakt, of anders aan den toonder van de recipisse werden overhandigt.

7. Deeze prys zal bestaan in een goude Medaille, ter waarde van tweehondert en vyftig guldens: waar toe ik de verbeeldingen, en omschriften heb laaten aftekenen, die hier agter gevoegt zyn, en verzoeke, dat men de nodige Stempels daar toe door den bequaamsten Meester mag laaten graveeren.

8. Dit gelegateerde Capitaal enz. *Zie de verandering uit het Codicil hier agter.*

9. De Heeren Professoren worden dan verder gebeeden, de moeite op zigh te willen neemen van die ontfangen penningen te willen aanleggen tot inkoop van Obligatien, of rentebrieven ten lasten van de Provincie van Holland, naar dat zulks het zekerst en voordeeligst zal geacht worden, indien Obligatien, deeze te willen laaten brandmerken, en zoo ze te eeniger tyd mogten afgelost werden, met de eerste gelegendheid wederom anderen diergelyke, of rente brieven, in der zelver plaatze aan te koopen; verder de revenues daar van Jaarlyks te ontfangen, en te besteeden tot de voorgestelde eindens.

10. 't Is niet in myn vermogen een belooninge toe te leggen waardig aan de Caracteren, ende moeyte van die Heeren: echter twyffel ik niet, of haar Wel Ed. zullen zich geerne die willen onderwinden, uit een zucht voor alles 't geene goede en nutte Studien, en dat voorgestelde oogmerk kan bevorderen: niet te min wil ik, dat ieder van dezelve, hooft voor hooft, elke reise dat de gemelde prys, na het examen der verhandelingen, zal zyn toegeweesen, uit de verdere inkomsten van het Legaat, als een geringe honorarium, zal trekken eene somme van tien guldens.

11. Nog worden de genoemde Heeren gebeeden, alle twee Jaeren agt of veertiendagen, na de uitdeelinge der præmie, rekening te willen doen van den ontfang, en uitgave der penningen, in 't bywezen van den Heer Rector Magnificus, geassisteert met een van de Heeren Professoren uit de facultas Juris, een uit de facultas Medica, en een van de Heeren Literatores, voor welke moeyte aan den Rector Magnificus zal gegeeven worden een somma van tien guldens, en aan ieder van de andere Heeren een van vyf guldens.

12. Het overschot der revenues verzoeke ik dat besteed mach werden tot den inkoop van goede Autheuren, die tot verdeediging van den Christelyken Godsdienst in 't algemeen, over de Zeedekunde, de Historia Naturalis, en over de Natuurkunde hebben gehandelt, en die in de publicque Bibliotheek van deeze Universiteit nogh niet gevonden worden, omze daar in over te brengen.

13. Dewyl het voor af nodig is, dat 'er een Stempel voor de Medaille worde gegraveert, en een of meer Medailles by voorraat worden gemaakt, moet daar toe eerst een genoegsame somme uit de renten van 't Legaat zyn ingekomen, voor dat de uitdeelinge van den prys, het geeven van die honoraria, en de inkoop der boeken plaats kan hebben.

14. Het geene hier boven niet bepaald mogt wezen, en echter tot de behoorlyke executie van myn oogmerk vereischt wierdt, wordt aan de wyze directie aan de gemelde Heeren Professoren overgelaten.

15. Indien 'er onder haar Wel Ed. eenig verschil van sentimenten in behandeling van deeze zaak mogt ontstaan, zal de arbitragie daar overkomen aan de Senatus Academicus: die mede kennisse zal gelieven te neemen, of alles geschiet vonform de voorgaande bepaalingen.

16. By aldien dit myn ontwerp, buyten myne gedagten, van geen nut of dienst, of wel inpracticabel mocht werden gevonden door de Senatus Academicus, en daarom verworpen: of ook in 't vervolg van tyd genegligeert mogt worden, zoo wil ik, dat die gelegateerde somme in 't geheel zal komen aan de Gereformeerde Kerk te Graft, in Noorthollant, myne geboorte plaats: Welk ik, in zulken geval, ten allen tyde, zonder præscriptie te admitteeren, aan deeze Academie substituere, met recht om zich dit Legaat, in dat geval, te vindiceeren: ten welken einde ik ook wil dat een Notariale en Compleete Copie van dit Legaat, en desselfs bepalingen aan de Regeerdes van die Kerk zal werden toegezonden, insgelyks versta ik, dat, naa de Lecture van dit myn testament aanstonds een Notariale en complete copie van dit Legaat, en de daar by gevoegde condities zal worden bezorgt aan de Senatus Academicus, en noch een tweede diergelyke Copye aan den Heer David van Royen, Secretaris van de Heeren Curatoren deeser Universiteyt, en van de Heeren Burgemeesteren der Stad Leyden.

Be-

Behalven dit bovenstaande Legatteere ik nog verder de volgende kleinigheeden aan de hier naa genoemde persoonen, enz.

Wyders verklaare ik tot Executeurs van dit myn Testament aan te stellen en te Committeeren, naa alvorens der zelver mondelinge bewilliging daar toe te hebben ontfangen, myne geinstitueerde Erfgenaamen, de Heeren Pieter Binkhorst, en Mr. François van der Vorm, benevens den Heer Mattheus de Ruusscher, Rechtsgeleerde, tegenwoordig zig doorgaans ophoudende in 's Graavenhage, de zelven zoodaanige last, maght, en Authoriteit geevende, als alle Executeurs naar rechten, reede, en billykheyt toekomt, kan en mach gegeeven worden, ook speciaal om myne begraaffenisse, en wat daar toe behoort, te bezorgen; met seclusie, van alle Heeren Magistraaten, en alle anderen, die ampts of maagschaps halven eenige magt of gezach over mynen boedel en naalaatenschap zoude kunnen competeeren, of sustineeren te competeeren.

Laastelyk reservere en behoude ik aan my de macht, om deeze myne dispositie te mogen veranderen, vermeerderen of verminderen, Legaaten, prælegaten, en andere makingen af, en toe te doen, zoo ik dat zal goetvinden, het zy by een byzondere acte, onder myne particuliere handteekeninge, of mondeling, in presentie van twee geloofwaardige getuygen, willende, en begeerende, dat die acte, of mondelinge verklaringe van zoodanige kragt en waarde zal worden gehouden, als of de zelve in deesen geinsereerd, of voor Notaris en getuigen gepasseert was.

Alles 't geene hier boven staat, verklare ik te zyn myn Testament, en uitterste wille, begeerende, dat het zelve, na myn overlyden, daar voor nagekomen en agtervolgd zal werden, 't zy als Testament, Codicil, gifte uit zaake des doods, of zoo het zelve andersints op de beste wyze zal konnen bestaan, zonder eenige cavillatien of exceptien, en zonder dat eenige chicanes van rechten, eenige alteratien, of elusien, daar in zullen konnen, of moogen maken; al-was het dat hier iets was gedaan of geschreven, 't geen van de ordinaire practycq en solemniteiten van rechten bevonden wierdt eenigsints af te wyken, 't welk, zoo 't geschiet is, uit bloote onkunde, of abuys, is voortgekomen.

In oirconde der waerheit, heb ik dit in goede gezondheid zynde, en nae rype beraedt, met myn eigen hant, en name onderteekent, in Leyden op den 19en. October 1743.

[*Was geteekend,*]

Jan Stolp.

Byvoegsel tot het Testament van Jan Stolp, op den 23. January 1752.

Ik Jan Stolp, in een besloten Testament, gedagteekend op den 19en. October 1743. en in bewaaringe gegeeven aan den Heer David van Royen, Pensionaris deeser Stad, en Secretaris van de Heeren Curatoren, en Burgemeesteren van deeze Universiteit, gelegateerd hebbende de somma van tienduizend guldens aan gemelde Universiteit, tot zekere eindens daar in aangeweesen, het bewind daar over opgedragen hebbende aan de Heeren Professoren Theologiæ en Philosophiæ, en daar ingesteld de wyse onder genumeroteerde articulen begrepen, waar op ik wenschte, dat zulks mocht geschieden; heb naderhand goet gevonden in een eigenhandig Codicil, geteekent op den 6en. January 1752. 't geen, in mynen boedel zal gevonden werden, 't gemelde Legaat nog te vermeerderen met een somme van eenduizend guldens; en verder ten opzigte van de administratie, daar nog by te voegen, dit naavolgende:

Voor eerst, worden de Heeren Philosophen verzogt privativelyk, zonder de Heeren Theologanten, by die van hunne Professie nog een te willen assumeeren, uit eene van de andere faculteiten, of een van de Heeren Litteratores, naa hun goeddunken, dewelke ook zyn leeven lang deel aan deeze administratie zal hebben.

Ad Art. 7. Het verkiezen van een bekwaam Meester, tot het graveeren der stempels moet privativelyk werden overgelaten aan de Heeren Philosophen, en den geassumeerden Professor, uit een van de andere faculteiten, die verzogt worden,

den, daar over het advis in te neemen van den Heer François van Mieris, een van myne aangeftelde Executeurs van dit Teftament, als deeze zaaken kundig zynde.

Ad art. 12. De verkiefing van den inkoop der boeken voor de Bibliotheecq, zal beurtelings gelaten worden aan de Heeren Theologanten, en vervolgens aan die van de Philofophife Faculteyt, nevens den geaffumeerden Heer Profeffor.

Ad art. 13. Dewyl ik het Legaat met eenduizend gulden vermeerdert heb, om ten eerfte daar uit de noodige koften te vinden, kan men aanftonds een begin maken om myne difpofitie in 't werk te ftellen.

Ad art. 15. Worden de verfchillen, die 'er mogten ontftaan, wel gerenvoyeert aan de *Senatus Academicus*; doch indien 'er enkel een egaliteit van ftemmen mogt wefen, aan wien de prys gegeeven zoud' moeten worden, kan zulks door het lot gedecideert worden.

Dit bovenftaende verzoek ik, dat ook moet geobferveert worden, gelyk de andere bepalinge uitgedrukt in myn gemelte Teftament, voor zoo verre deeze laatfte met de bovenftaande niet ftrydig zyn.

[*Was geteekend*,]

Jan Stolp.

Gefchreeven in Leyden den 23en. January 1752.

Codicille, behoorende tot het Teftament van Jan Stolp, gemaakt op den 19en. Octobe 1743.

Ik ondergefchreeve Jan Stolp, Litmaat van de Univerfiteit in deeze Stad Leyden, in een befloten Teftament, gedagteekend, op den 19en. October 1743. en onder bewaaringe gegeeven van den Heer Mr. David van Royen, Secretaris van de Heeren Curatoren, en thans Penfionaris der gemelde Stad, gedisponeerd hebbende over de goederen, welke ik naa myn dood zoud nalaten; en in het flot van 't zelve aan my gereferveert hebbende de macht, om deeze myne difpofitie te mogen veranderen, vermeerderen, ofte verminderen, Legaaten, prælegaaten, en andere maakingen af en toe te doen, zoo als ik het zoude mogen goedvinden, het zy by een byzondere acte, onder myne particuliere handteekeninge, of mondeling in prefentie van twee geloofwaardige getuigen, heb goedgevonden my op heeden van die gereferveerde macht te bedienen in deeze tegenwoordige acte, gefterkt met myne onderteekeninge, omtrent de hier naavolgende pointen; in wil dat de zelve van zoodanige kragt en waerde zal gehouden worden, als ofze in het gemelde Teftament was geinfereert, en gepaffeert voor Notaris en getuigen.

In myn gemelte Teftament wordt de adminiftratie van dit Legaat opgedraagen aan de Heeren Profefforen van de Theologifche faculteit, te gelyk met die geenen, welke de Philofophife en Mathematife wetenfchappen doceeren, in den tyd aan deeze Academie zynde, heb nu goedgevonden hier by te voegen, dat de Heeren Philofophen verzogt worden [privativelyk zonder de Heeren Theologanten] beide van hunne profeffie noch te willen affumeeren, twee Profefforen uit de andere faculteiten, of een van de Heeren Literatores, naar hun goeddunken, dewelke ook hun leeven lang deel aan deeze adminiftratie zullen hebben.

Ad art. 12. In myne difpofitie, over het Legaat aan de Academie, heb ik gewilt, dat voor 't overfchot der revenues, boeken voor de publicque Bibliotheecq zullen ingekocht worden, en vinde nu goed daar by te voegen, dat de verkiefinge van die boeken beurtelings door de *Facultas Theologica*, ende *Facultas Philofophia* met de geaffumeerde Profefforen zal gefchieden.

Sub N. 16. In die zelve difpofitie heb ik gewilt, dat indien dit Legaet door de *Senatus Academicus* niet mocht aangenomen, of in 't vervolg het bepaald gebruik daar van genegligeert worden, het zelve alsdan in 't geheel zoude komen aan de gereformeerde Kerk te Graft; doch nu wil ik dat zulks, in een van die twee gevallen maar zal wezen voor de helft van dat Legaat, en dat de andere helft zal comen aan myne geinftitueerde Erfgenamen.

Al het bovenftaande wil ik, gelyk gezeid is, dat van de zelve kracht en waarde

de zal gehouden worden, als of het in myn Testament was begreepen [dit voor het overige in zyn volle kracht blyvende] en reserve &c.
In goede gezondheid, en naa rype overlegginge heb ik deeze met myn handteekening bevestigd.

[*In margine stondt*],

Actum Leyden den 6en. January 1752.

[*Was geteekend*],

Jan Stolp.

Tot de administratie van het boven gemelte Legaat in myn Testament aan de Academie, en alles 't geen daar uit voortkomt, had ik verzocht de Heeren van de Theologische en Philosophische faculteit met twee geassumeerden uit de andere faculteiten: doch by nader bedenken heb ik nu goed gevonden, zonder het minste præjuditie aan de loffelyke qualiteiten van die Heeren te geeven, uit den geheelen Senaat daar toe acht geëligeerde te bidden, te weeten, den Rector Magnificus Weis, den Heer J. Schultens, Professor Theologiæ, den Heer Rucker, Professor Juris, den Heer Gaubius, Professor Medicus, de Heeren Hemsterhuis, Musschenbroek (1), Lulofs, Alaman, alle uit de Philosofische faculteit met macht, als 'er een komt te deficieeren, een ander uit de gemelte Senaat aanstonts met gelyke macht te nomineeren. Dit en al het bovenstaande zal, hoope en vertrouwe ik naar de letter zonder chicane gepresteert worden &ca.

In Leyden den 11en. October 1753.

[*Was geteekent*],

Jan Stolp.

De Heer Jan Stolp heeft deezen zynen uittersten wille, of dit Testament en Codicille, door den dood bekrachtigd op den dertienden dag van October, des jaars 1753. in den ouderdom van tweeëntachtig jaaren en vier weeken, en is in Sint Pieters Kerk te Leyden begraaven.

(1) De Heer Professor Musschenbroek zich hier van verschoond hebbende, is de Heer Professor Adrianus van Royen verkoozen geworden.

VAN 'T COLLEGIUM THEOLOGIÆ TE LEYDEN.

Acte van de Heeren Staaten van Holland, tot het stichten van het Collegium Theologiæ binnen de Stad Leyden.

Den 3. May 1591.

De Ridderschap, Edelen en Steden van Holland en West-Vriesland, representerende de Staten van den selven Lande; Doen te weeten: Alsoo Wy ter eeren Godes, tot opbouwinge der Kerke Christi, en op dat met goede kennisse en eenigheydt binnen dese Landen, de Christelycke Gereformeerde Religie vruchtbaerlycken magh werden geleert en geoeffent, tot stichtinge en onderwys der Gemeente, en afbreuck van alle dwalingen en Ketteryen binnen den selven Lande, noodigh bevonden hebben, eenige jonge bequame Studenten te doen optrecken, sonderlinge *in Studiis Theologiæ*, om daer na ter bequamer tydt en plaetse ge-

gebruyckt te mogen werden in den dienst van der Kercke; hebben Wy bewilligt, geconsenteert en geordonneert, bewilligen, consenteren ende ordonneren by desen, dat binnen der Stad Leyden [overmidts de goede gelegentheyt van de Universiteyt aldaer] een Collegie Theologia opgerecht en gestelt sal werden, voor 't eerst van eenendertigh Studenten, die na voorgaende examinatie, op de Ordonnantie ende Instructie, daer toe gemaeckt, of te maecken, aldaer sullen werden ontfangen en onderhouden, uyt de jaerlyksche inkomsten van acht duysent ponden, van veertigh grote Vlaems het pondt, daer mede Wy het selfde Collegie voor het eerste jaerlycks hebben voorsien en gedoteert. Ende ten eynde 't voorsz. Collegie met authoriteyt gemaintineert magh werden tot Godes eere, ende ten meesten dienste van den Lande, ordonneren en beveelen Wy eenen yegelycken dien het selve eenighsins aengaen magh, dat syluyden Regent, Subregent, Oeconomum, den Studenten, en anderen, wesende in dienste van den selven Collegie, doen en laten genieten alle 't gunt hen by Onse Ordonnantie sal wesen vergunt en geaccordeert, en den selven daer in te doen en te laten geschieden alle voorstant, hulpe, en assistentie, want Wy 't selve tot dienste der voorsz. Landen alsoo bevonden hebben te behooren.

Gedaen in den Hage onder Onsen Grooten Zegele hier aen gehangen, den derden May, in 't jaer onses Heeren vyftien hondert eenentnegentigh.

Aldus stont geschreven op de plique,

Ter Ordonnantie van de Staten.

Geteeckent;

C. de Rechtere.

En was bezegelt met een rood wasschen Zegel, aen dubbelden Francynen staerte uythangende.

Grootplakkaatboek IV. Deel pag. 438.

Drie Resolutien van de Heeren Staaten van Holland en Westvriesland, omtrent het te recht stellen van Studenten en Bursalen van 't Collegium Theologiæ, op de Universiteit te Leiden, over delicten; midsgaders wegens de plaatse hunner gevangenisse.

Den 27. *en* 28. *October, en* 1. *November* 1594.

Is gehoort het rapport van de Curateurs van de Universiteit der Stad Leyden, Mrs. Jan van Banchem, en Jan de Groot, aengaende de ordre, die by de Curateurs, met die van de Magistraet der Stad Leyden, was genomen, tot de straffing van Danielem Alting, Soon van Mousiere, Predicant tot Embden, omme te verhoeden de uyterste inconvenienten, ten aensien van de grote dertelheden, moetwille, en ongeregeltheden van meest alle de Beursalen in het Collegie Theologiæ binnen de voorschreve Stede; gehad het advis van de voornoemde Curateurs, hebben de saek geleit in lange communicatie, en deliberatie, overmits de importantie van de saeke, in wat voegen de gevangen en geweeken Studenten souden mogen gehandelt werden, en is daer op resolutie genomen.

Acte wegens de Judicature van de Vierschaer van de Universiteit, en der zelver Gevangenisse.

Gehoort by de Staten van Holland en Westvriesland, uyt het aengeven van de Curateurs der Universiteit binnen Leyden, de swaricheden voorgestelt by den Rector ende Assesseurs, op de judicature, ende straffe der delicten der Studenten des Universiteits,

siteits, ende Beursalen des Collegiums Theologiæ, ende wat plaetse voor de gevangenen der Studenten ende Beursalen sal werden gebruikt; mitsgaders het advys van de selve Curateurs, hebben, na rype deliberatie, verstaen, en verklaert, verstaen, en verklaren by desen.

Dat de Rechters by de voornoemde Universiteit gestelt, tot kennisse ende judicature over der Studenten Saken, soo Civile, als Criminele, ook gehouden zyn, kennisse en judicature te gebruiken over de voornoemde Beursalen.

Dat mede de selve Rechters, de delicten der Studenten en Beursalen naer beschreven rechten, placcaten, en costumen deser Landen, behoren te doen straffen, sonder te letten op het gene in *Authent. Habita*, *Ne filius pro patre*, ende andere passages van Rechten, nochte by eenige Doctoren, of Scribenten op de selve, ter contrarie werdt verhaelt, of gevoelt, wel verstaende, dat syluiden op de qualiteit van de Studenten, hare jonkheit, ende anders, alle behoorlice insichten [sulks, als na rechten behoort] sullen nemen; Blyvende de uiterlike gratie gereserveert de Hoge Overicheid, ende syn Excellentie, als in andere saken.

Verstaen voorts, dat de Rechters van de Universiteit voornoemt, voor de gevangenisse van de Studenten, ende Beursalen, sullen gebruiken 's Gravensteen binnen Leyden, ter tyd en wyle, dat een andere gevangenisse sal wesen gemaekt.

Lasten, ordonneren, ende bevelen eenen ygelyk, hen hier na te reguleren; ende desen te doen publiceren, na behoren.

Gedaen in den Hage, onder het zegel van de Staten voornoemt, hier op gedrukt den XXVII^en. October XV^c. vier en negentich.

En is geteikent,

De Rechtere.

Extract uit de Resolutien van haer Ed. Gr. Mog. van den 27. Octobr. 1594.

Voorgelesen synde de extensie van de resolutie, te voren genomen op de swaricheden by den Rector, ende Assesseurs tot Leyden, op de judicature, ende straffe der delicten der Studenten, ende Beursalen des Collegiums Theologiæ, by de Curateurs voorgehouden, is de selve gehouden voor gearresteert, ende is voorts resolutie genomen op de straffe en aenneminge der Beursalen, die de insolentien, ende den manslach bedreven hebben, ende geperpetreert.

Acte wegens de straffe en aanneminge der Bursalen in het Collegium Theologiæ, over by de selven gepleegde insolentien, en den manslach.

De Staten van Holland ende Westvriesland, gedelibereerd hebbende op de excessen, geperpetreert by de Beursalen des Collegiums Theologiæ binnen Leiden, op de correctie gedaen aen den persoon van Daniel Alting, hebben verstaen, ende geresolveert, dat de Beursalen, tot elff in getale, in het voorschreve Collegie althans wesende; gehouden sullen worden vry van de voorschreve excessen: Ende alhoewel anderen, het voorschreve Collegie verlaten hebbende, wel meriteerden over de voornoemde excessen exemplaerlyk gestraft te worden, so werdt nochtans, om redenen de Staten moverende, verstaen, dat de gene van de selve Beursalen, die geapprehendeert syn, en niet uitterlyk en hebben gedaen den manslach van den bode, de voorschreve correctie geassisteert hebbende, in hare kamer geleit sullen worden te water en te brood, voor den tyd van acht dagen, sonder binnen den selven tyd daer uit te mogen gaen, ende de selve acht dagen geëxpireert synde, dat syluiden elk aen den Rector, Assesseurs, Burgemeesteren, ende andere geordonneerde Rechters over de saken van de Suppoosten van de Universiteit binnen Leyden, sullen præsenteren supplicatie, daer by haer misdaed bekennen, beterschap beloven, ende versoeken in gratie ontfangen te werden: Op welke requeste de Regent, en Subregent van het College gehoort sullen werden, omme te adviseren, of de Supplianten respective syn van sulken leven, ende beleid, dat syluiden een College nut syn, in welken gevalle, syluiden,

den, onder belofte van beterschap, en dat syluiden, elk van hen in 't byzonder, hen niet alleen en houden onderworpen de correctie van Regent en Subregent met de Roede, ende anderſints tot hare arbitrage, maer ook, dat ſyluiden hen ſullen laten gebruiken, ſonder enige contradictie, tot aſſiſtentie van den Regent, en Subregent, des by de ſelve vermaent ſynde, omme vorderinge van de correctie met de Roede, ende anderſints, over een ygelyk van de Beurſalen te aſſiſteren: Ende ſoo veel aengaet de Beurſalen het College verlaten hebbende, ende niet geapprehendeert weſende, dat de ſelve anders niet en ſullen werden geadmitteert, dan mits doende gelyke ſupplicatie, bekenteniſſe van misdaet, pænitentie, ende beloften, ende op het advis als hier voren van de gevangenen is verhaelt; welke belofte ook gehouden ſullen weſen te doen de voornoemde Beurſalen, als nu in 't College weſende, die als inculpabel van de voorſchreve exceſſen werden gehouden: Ende voor ſoo veel roert den genen, die bevonden ſal worden, den manſlag begaen te hebben, het ſy of de ſelve geapprehendeert is, ofte niet, verſtaen de Staten, dat by de Rechters van de Univerſiteit jegens den ſelven geprocedeert ſal werden tot de ſententie incluis, ſonder nochtans de ſelve te pronuntieren, ofte executeren, maer ſullen, naer het beſluit van dien, de hoge Overicheit, ofte ſyne Excellentie daer van adverteren, om by de ſelve daer op nader gelet, ende geordonneert te mogen worden.

Gedaen in den Hage den XXVIIII^{en}. October XV^{c}. vier en negentich.

Extract als vooren van den 28. October 1594.

Reſolutie om de Acte wegens de Judicature van de Vierſchaer van de Univerſiteit, en der ſelver Gevangeniſſe te doen publiceren ende naerkomen.

Is geordonneert te ſchryven aen Rector en Aſſeſſeurs van de Univerſiteit der Stad Leyden, dat men aen henluiden ſendt de Acte van de ordre en reſolutie, die de Staten nodich bevonden hebben te nemen op de judicature, en ſtraffe van de delicten der Studenten der Univerſiteit, ende der Beurſalen des Collegiums Theologiæ aldaer binnen Leiden, ſoo in Civile, als Criminele ſaken, ende ook op de plaetſe van de gevangeniſſe: Ten einde, dat ſyluiden die acte willen doen publiceren, aengeſiens briefs, ende den inhouden van dien naerkomen, ende doen achtervolgen; ende ſulks de auctoriteit van de Staten, en de dienſt van de Univerſiteit, tot goede voortgang van de geregeldheid van de Studenten daer inne voorgeſtaen, en gevorderd mag werden ter eere, ende respect deſer Landen.

NB. Het inhouden van de voorſchreve ordonnantie, en reſolutie is daer na, in November in de Univerſiteit gepubliceert, ſonder eenige ſwaricheit opte oppoſitie.

Den XXI. November is by de Beurſalen geweigerd eed te doen, om de ſtraffe, in de Reſolutie geroert, te aſſiſteren.

Extract als vooren van den Eerſten November 1594.

Ordon-

Ordonnantie, gemaakt by de Ridderſchap, Edelen, en Steden van Holland en Weſtvriesland, repreſenteerende de Staaten van den zelven Lande, op 't ſtuir, en beleid van 't Collegium Theologiæ, by de zelve Heeren Staaten geſondeerd, en opgerecht in de Univerſiteit binnen de Stad Leyden.

Den 1. *October* 1631.

't EERSTE DEEL.

Belangende d'Opſienders.

I. Eerſt ſal tot beleyt van 't Collegie, by den Heeren Staten voornoemt, werden gheſtelt ende gecommitteert uyt twee ofte meer bequame Perſoonen, by de Curateurs van de Univerſiteyt, ende Burgermeeſters der voorſz. Stadt voor te ſlaen, ofte alſulcke andere als de Heeren Staten goet vinden ſullen, eenen Regent, ſpreeckende de Nederduytſche Tale, die daer toe, ſoo ten opſicht van eenen goeden ende Godtſaligen wandel, 't profiteren der Gereformeerde Religie, als anderſints, ghenoughſaem bequaem ſal worden gevonden, zynde van goeden aenſien, ontſagh, beleyt, ende voorſichtigheydt, wel ervaren ſoo in de Latynſche, Griecxſche, ende Hebreeuſche ſpraecken, als oock in de Philoſophie ende Theologie, ſtaende in eenigheydt in de Leere met de Gereformeerde hier te Lande, tot welcker verſeeckertheydt hy mede gehouden ſal zyn, in 't aenvangen van ſyn Ampt, de Formuliaren van eenigheydt in de Leere, namentlyck de Confeſſie ende Catechiſmum der Nederlantſche Gereformeerde Kercken, mitsgaders de naerdere verklaringen, ofte Canones in de laetſte Synodo Nationael tot Dordrecht geſtelt, als ſchriftmatigh, te onderteyckenen.

II. Wiens Ampt ende Offitie weſen ende ſtrecken ſal tot directie van de Studia, 't leven, converſatie, ende manieren der Burſalen. Ende ſulcx voornemelyck, dat ſy hen ſelfs recht leerende kennen, tot kenniſſe van Gode Almachtig mogen geraecken, ende in ſyn heylige vreeſe werden opgetrocken, ende dat ſy, achtervolgende Godes H. Woordt, dagelycx ernſtelyck werden vermaent ende onderrecht, hare Magiſtraet ende Overigheydt alle ghehoorſaemheydt ende eerbiedinge toe te dragen, ende in 't voorder de Burſalen neerſtelyck te doen frequenteren de leſſen, ſoo in de Univerſiteyt, als in 't Collegie, te ordonneren ende bevelen wiens leſſen elck een ſal hebben te hooren, geſamentlyck om de voorſz. Burſalen te oeffenen, ſoo veel eenighſints doenlyck is, ſoo in 't confereren, reſumeren, ende repeteren van de gehoorde leſſen, als oock in 't diſputeren, proponeren, ende declameren, ende andere ſcholaſtique oeffeningen ende exercitien.

III. Ten welcken eynde de Regent hem dickmalen in der Leſſen ſal laten vinden, oock alle Sondagen in de Predikatien, die de Burſalen ſullen hooren, omme opſicht te neemen, ende oock daer op te letten, offer eenige Burſalen ſouden mogen zyn achter gebleven.

IV. Sal alle weecke de Leſſen in der Theologie, oock de Predikatien by den Burſalen gehoort, onder den ſelven, ſoo veel doenlyck is, doen repeteren, ende ten minſten alle Sondagen ende Woensdagen den Burſalen uytleggen den Catechiſmum, ſal oock de Leſſen, repetien, propoſitien, diſputatien, en andere exercitien, onder den Burſalen van half jaer tot half jaer alſoo verdeylen, dat ſy door de ſelve ten bequaemſten ende ſpoedigſten mogen werden gevordert, welcke verdeylinge, met advys ende kenniſſe van de Profeſſoren Theologie geconcipieert, door den Regent den Burſalen aenghedient, ende eens geſtelt zynde, voor dat ſelve half jaer onveranderlyck ſal onderhouden werden.

V. Sal oock verſorgen, dat die geene, die in 't Collegie komen, eerſt in *Latinis*, *Græcis & Hebraicis*, mitsgaders in *Logicis* ende *Mathematicis* geoeffent werden, daer naer in *Phyſicis*, ende volgende in *Ethicis* ende *Metaphyſicis*, ſonder nochtans daer-en-tuſſchen te verſuymen den Catechismum, ende andere oeffeninghen van Godtſaligheydt, maer door de Philoſophie, ende de Hebreeuſche tale

 geraeckt,

geraeckt, ende *ad Theologiam* gepromoveert zynde, dat sy als dan voor 't eerste in *Locis communibus* sullen werden geëxerceert, daer naer in *Lectione*, *Auditione*, ende *Meditatione Veteris & Novi Testamenti*, mitsgaders in 't disputeren ende proponeren, tot welcken eynde sy de publycque Theologische ende Hebreeusche Lessen in de Universiteyt sullen moeten frequenteren, ende uyt de selve Lessen wedergekeert zynde, daer over van den Regent ende Sub-Regent respective geëxamineert worden, sonder dat de voorsz. Bursalen sich mette private Lessen ofte exercitien sullen moghen genoegen, welcke private Lessen ende exercitien oock alsoo sullen werden verdeelt, datse niet en concurreren op de selve uyren als de publycque Theologische ofte Hebreeusche Lessen werden gedaen, ende sullen oock in 't voorsz. Collegie geene publycque Lessen mogen gedaen worden, *Excepta lectione Catechismi, & Anallysi capitis Biblici prælecti*; wyders sal den voornoemden Regent oock versorgen, dat niemandt syn voorgaende Studien veranderen ofte verlaeten sal, om tot hooger te geraecken, dan met voorgaende kennisse van den Regent, ende publyque Examinatien. Welcke tot dien eynde, ordinarie ten minsten eens s'jaers in de vacantie van October, ende extraordinaris voor de vacantie voor Paesschen, solemnelyck in 't Collegie, by den Regent ende Sub-Regent, elck in den synen, geschieden sal, ende dat in jegenwoordigheydt van den Professor, ofte Professoren van soodanige tale, konste, ofte faculteyt, als die gene, die gepromoveert sullen worden, respectivelyck sullen hebben gehoort.

VI. Sal t'allen tyden, als de Bursalen hare maeltyden sullen houden, ofte soo hy daer niet en kan by wesen, den Sub-Regent hem daer jegenwoordigh laten vinden, over, ende weder over wandelende, soo wel om op de zeden ende manieren van de Bursalen te letten, als oock omme toe te sien op 't Regiment van de Schafmeester, ende of hy ter taeffelen wel ende behoorlycken doet aenschaffen; waer over, indien tusschen den Regent ende Schafmeester verschil soude moghen vallen, sal de Regent een ofte meer Professoren in de H. Theologie daer toe te roupen, tot syner ontlastinge.

VII. Ende sal van de saecken van 't Collegie, belangende de instellinge, vorderinge, ende voortganck mitten gevolge van dien, pertinent Register houden, ofte by den Sub-Regent doen houden.

VIII. Den Regent sal worden bygevought eenen Sub-Regent, ofte Met-hulper, wel ervaren zynde in de Nederlantsche, Latynsche, Griecxsche en Hebreeusche talen, oock in der Philosophie, vroom van leven, ende eerlyck van zeden, volgende de Gereformeerde Religie, daer van hy oock openbare Professie sal doen, staende in eenigheydt der Leere met de Gereformeerde Kercken hier te Lande, tot welcker verseeckertheydt, hy als Sub-Regent, mede gehouden sal zyn, in 't aenvangen van syn Ampt, de formulieren van eenigheydt in de Leere, namentlyck de Confessie, ende Catechismum der Nederlantsche Gereformeerde Kercken, mitsgaders de naerdere verklaringen, ofte Kanones, in de laetste Synodo Nationael tot Dordrecht gestelt, als schriftmatigh, te onderteyckenen.

IX. De welcke de Jonge Bursalen in *Hebraicis*, *Græcis*, ende *Latinis*, mitsgaders in *Logicis*, *Mathematicis*, *Physicis*, *Ethicis*, ende *Metaphysicis* oeffenen en exerceren sal, met doen repeteren, declameren, disputeren, ende anders, soo dickmaels, ende ter sulcker uyre ende plaetse, als hem by den Regent ten ghevoeghlycxsten sal werden geassigneert, sal oock gehouden zyn in des Universiteyts Lessen dickwils te verschynen, ende den Regent ghetrouwelyck te assisteren in 't stuyr ende beleyt van 't Collegie; waer toe hy oock in 't afwesen van den Regent syn plaetse vervullen ende persoon representeren sal, in 't welcke hy mits desen wert ghestelt ende geauthoriseert, ghelyck hy mede den Regent op syn aen-manen, in de directie ende stuyr van 't Collegie gewillighlyck assisteren, ende, soo hy yet verneemt, daer van de Regent dient kennisse te hebben, tydelyck hem bekendt maken, mitsgaders voorts met hem in alles goede eenigheydt ende goede correspondentie onderhouden sal.

X. Ende sullen beyde soo wel den Regent als Sub-Regent in 't aen-nemen van hare Ampten aen handen van de Curateurs der Universiteyt solemnelycken sweeren, hun in den last ende 't Ampt, hun op-gheleydt ende vertrouwt, getrouwelyck te dragen, de regelen ende wetten van den Collegie te onderhouden, ende by elck eenen te doen onderhouden, ende de Jeught, onder de gehoorsaemheydt van hare wettige Overheydt, op te trecken in de Religie, die nu ter tydt in den lande openbaerlyck wert geleert, ende in de voor-geroerde Belydenisse,

Ca-

Catechismo, ende naerder verklaringen der Nederlandtsche Christelycke Ghereformeerde Kercken vervatet is, ende verklaert staet.

XI. Sal oock tot dienst van 't voorsz. Collegie, beneffens den Regent ende Sub-Regent, by den Heeren Curateurs voorsz. werden gecommitteert ende gestelt eenen *Oeconomus*, Dispensier, ofte Schaf-meester, wesende een Man van goeden, vromen ende Godtsaligen leven, staende tot eerlycke ende loffelycke Name ende Fame, een Litmaet van de Gereformeerde Kercke.

XII. Wiens Ampt wesen ende hem uytstrecken sal, totter huys-houdinge, ende sulcx om de tafel te voorsien, alle de Bursalen van behoorlycke mont-kosten, spys, dranck, havenisse ende gemack, vuyr ende licht op haer-luyder gemeene vergaderinge te versorgen, ende hem mit 't vorder onderhoudt van den huyse te bemoeyen. 't Welk te verstaen is, dat hy gehouden sal zyn, 't synen kosten te versorgen ende bestellen de kaerssen, die over de Maeltyden, ende in de ghemeene Lantaernen van noode sullen zyn, maer voor soo veel aengaet 't licht, 't welck men gebruycken sal tot lessen, repetitien, gebeden, mitsgaders andere extraordinaris t' samen-komsten, ende van gelycken de kaerssen ende olie, die hy de Bursalen, ter bescheydenheydt ende ten bevelen van den Regent sal uyt-deelen, dat hy daer van reeckeninge houden ende voeren, ende ter Ordonnantie van de Curateurs ende Burgermeesters voldaen en betaelt werden sal, van gelycken dat hy, t' synen kosten de stoven in de gemeene Eet-plaetse sulcx driemalen 's daeghs sal stoocken, dat de selve ghemeene plaetse ghenoughsame warmte sal hebben. Ten weten, ten eersten, 's morgens op de Bursalen eerste t' samen-komste, ten tweeden, 's middaeghs, ten derden, t' savonts, op beyde de Maeltyden, ende soo dickwils als de stove op andere tyden, ten bevele van den Regent, sal werden gestookt, dat hy daer van reeckeninghe houden, ende, alsvooren, extraordinarie betaelt werden sal, dat hy wel letten ende naerstigh opsicht nemen sal, dat den gemeen dienaer des Collegii, mitsgaders de wasschese, elck in den synen, haer officie ende opgeleyde plicht doen sullen, vorder dat de ghemeene plaetsen worden gereynight, ende de daecken, veynsteren, glasen, kasynen, deuren, muyren, ende andere saecken 't gebouw van 't Collegie ende de havenisse van dien aengaende, wel ende naer behooren onderhoudende, ten welcken eynde hy alle veerthien daghen eens metten Regent omme-gaen, ende vlytigh op alles letten sal, Curateurs ende Burgermeesters tydelicken te kennen gevende, waer toe, of aen, eenighe reperratien van noode sullen zyn.

XIII. Den Schaf-meester sal tot synen kosten onderhouden soo vele Dienst-boden, als tot behoorlycke dienst van de *Oeconomie* noodigh sullen wesen.

XIV. Ende sal tot kosten van 't Collegie onderhouden worden een gemeen Dienaer, ofte *Famulus*, oock Student zynde, wiens Ampt sal wesen, de tafel der Bursalen te bedienen, de gemeene plaetsen van 't Collegie van alle vuyligheydt te reynigen, de klock ter geordineerder uyren te kleppen, voor het lynwaet der Bursalen, alst gewasschen wert, te sorgen, ende voorts soodanige diensten te doen, als de Regent, ofte Sub-Regent, tot dienst van 't Collegie noodigh vindende, hem in der billigheydt sullen bevelen.

XV. Sal den Bursalen behoorlick tracteren voor soodanighe somme Jaerlicx, als de Heeren Staten, nae de ghelegentheyt ter tyden, sullen goet vinden hem toe te vougen.

XVI. Ende sal de betalinghe van de mont-kosten der Bursalen den Schaf-meester t' elcken vierendeel-Jaers werden ghedaen, op de attestatie ende getuygenisse van den Regent, alles ter ordonnantie van den Curateurs ende Burgermeesters, sulcx ende inder voughen, als alle andere penningen van de Universiteyt werden uyt-gekeert ende verstreckt.

XVII. De Schaf-meester wert gehouden dagelicx ten behoorlicken uyren eendeels hier naer uyt gedruckt, ende voorts ten bevele ende verklaren van den Regent aen te rechten. Ten eersten, alle morgen ten on-byten voor elcke vier Bursalen een vierendeel-pont boters, ende goet tarwen-broot daer toe, ende op Sondagen des middaghs tot voor-spys, voor elck een snede tarwen-broots-soppe, op de vleesch-ketel gheweeckt; tot het tweede gericht, ghesprenght ofte ghesouten warm runderen vleesch, ende voor het derde gericht, schapen-hutsepot met laemoenen, ofte kalfs-hutsepot met groen kruydt gestooft. Des avonts tot voor-spys, salaet van groen des Somers, ende van biet-wortelen des Winters, voor het tweede gericht, gebraden schapen, ofte kalveren vleesch, voor 't derde gericht, boter ende broot, een vierendeel pont boters voor vier persoonen.

Op Maendaghe des middaghs tot voor-spys, witte-broot-sop in melck, ofte schapen-nat geweeckt, ofte ghestoofde knollen, voor het tweede gericht, ghesprengt ofte ghesouten vleesch, voor het derde gericht, gehackt met korenten gestooft naer behooren. Des avonts tot voor-spys in de winter, rysten-bry van soete melck, ende in de somer, soete melck met witte broot ghekoockt, voor het tweede gericht, het overblyssel van 't ghebraden, ende voor 't derde gericht, boter ende broot, als vooren. Op Dynsdagen des middaegs tot voorspys, kort warmoes groen, ofte van kool, voor het tweede gericht, gesprengt ofte gesouten vleesch, voor het derde gericht, schapen hutsepot met witte wortelen, pruymen, of turcxsche boontjens, des avonts tot voorspys, knollen gestooft ende wel overgooten met booter: voor het tweede gericht, het overblyssel van schapen-vleesch gherooft zynde, ende met boter ende asyn over-goten, somtyts oock ghestooft zynde met appelpent daer om geleyt, oock wel gehackt daer van ghemaeckt, naer gelegentheydt, ende in gevalle van 't voorsz. schapen-vleesch niet en is overgebleven, in plaetse van dien runderen of schapen-hutsepot met turcxsche boontjes ofte wortelen. Op Woonsdagen des middaegs tot voorspys, groene ofte grauwe erreweten met boter en asyn daer over, somtydts oock deselve groene erreweten in stucken ghewreven, met boter en wat geimber ende salye daer in gekoockt: voor het tweede ghericht, versche zee-visch ofte riviervisch, naer gelegentheyt van wint ende weder, of anders in plaetse van dien ghesouten visch, ofte stock-visch: ende voor 't derde gericht, boter ende broot, daer toe komynde koeyen-kaes om tot het boter en broot te eeten; des avonts tot voorspys, kaerne-melk met witte-broot ofte bischuyt wel gesoden, ende een goet stuck boters daer onder: tot het tweede gericht, visch, naer gelegentheydt als voren: ende tot het derde gericht, boter en broot, mede als voren. Op Donderdagen des middaegs tot voorspys, turcxsche boontjes groen, ofte gepelt, oock wel roomsche boonen ende peulen des somers: tot het tweede gericht, gesprengt ofte gesouten-vleesch, tot het derde gericht, hutsepot met roode ofte witte wortelen, of in de voortydt met groen kruyt ofte ajuyn gestooft: des avonts tot voorspys, salaet ofte soete-melck met witte-broot, ofte biscuyt gesoden; oock wel in de winter bier met broot gesoden: tot het tweede gericht, runderen ofte schapen hutsepot met ghestoofde pruymen: ende voor 't derde gericht, boter en broot als vooren. Op Vrydagen des middaegs tot voorspys, graeuw erreweten, knollen ofte kool, langh-warmoes, zynde ghestooft: voor het tweede gericht, visch, naer gelegentheydt als vooren: ende voor het derde gericht, boter ende broot met kaes daer op, mede als voren: des avonts tot voorspys soete-melck met biscuyt, ofte witte-broot gesoden: voor tweede spys, visch, naer gelegentheydt als vooren, ende voor derde spys, booter ende broot, mede als vooren. Op Saturdagen des middaegs tot voorspys, groene erweten met kouck doorslagen en boter overgegooten: voor het tweede gericht, zee-visch ofte rivier-visch, naer gelegentheyt: ende voor het derde gericht, boter ende broot met koeyen-kaes: des avonts tot voorspys, kaerne-melck met witte broot of biscuyt t' samen wel gesoden: voor het tweede gericht, het overblyssel van 't vleesch met gestoofde pruymen, en somtyts wel soete appele ghestooft daeromme geleyt, wel verstaende, dat in tydt van noodt, als men dese voorsz. spysen niet hebben en kan, hy alsdan, in plaetse van 't geene men niet hebben en kan, met kennisse van den Regent yet anders sal mogen schaffen in dessels plaetse, 't welk even goet is: ten laetsten sal den Bursalen tot haren dranck versorgen, bier van drie gulden 't vat, ende dit al redelycker wyse, ten genoegen van des lichaems nootelyck voetsel ende onderhout, ende sal hy voor den Bursalen in de gemeene Eedt-plaetse gehouden zyn te doen brengen, terstont naer het middachmael, twee flesschen, elck houdende een vaene van 't voorsz. bier, ende tusschen drie ende vier uyren, mede naer noene, vier der voorsz. flesschen, ende naer de avondt maeltydt mede twee flesschen als vooren.

XVIII. De Schaf-meester sal op 't aen nemen van syn ampt aen handen van de Curateurs voor-noemdt eedt doen, de regulen ende wetten van den Collegie te onderhouden, ende voor soo veele hem aen gaet, by elck een te doen onderhouden, alle scandalen ende ergernissen, 't Collegie aen treffende, tot kennisse te brengen ende te openbaren aen den genen, die sulcx ampts-halven toekomt te weten, weren ende straffen sonder die yemandt vreemts te ontdecken, ofte verklaren, ende voorts den oirbaer ende het wel-varen van 't Collegie,

naer

naer alle ſyn vermogen, te verſorgen. Ende en ſal niemant in ſyn dienſt mogen aen-nemen, ten zy aen handen van den Regent onder hant-taſtinge gelycke beloften doende.

XIX. De Huys-vrouwen, Dienſt-boden, ende ſulcx 't geſinde van den Opſiender, Met-hulper ende Schaf-meeſter, elck in den ſynen, indien ſy eenighe hebben, moeten zyn van goeden, vroomen ende Godtſaligen leven, handel ende wandel, ſtaende ter goeder name ende fame; onbeticht ende onberuſt van alle onbehoorlycke ſaeken, de Gereformeerde Religie niet alleen toegedaen, met oock openbare Profeſſie ende belydeniſſe daer van doende.

XX. Ende om op de vorderniſſe van de Burſalen te letten, ſullen de Profesſoren Theologiæ by gebeurte dikwils, ten minſten eens ter weecke, hun werck maecken ende ſich laeten vinden in het Collegie, om aldaer te aſſiſteren ende hooren *Analyſin Theologicam*, die by den Regent werdt geleſen, ende oock om mede opſicht te nemen op de manieren ende 't leven van den Burſalen, ende met eenen toe te ſien, dat den Schaf-meeſter hem, nopende het tractement, wel en behoorlyken quite.

XXI. Sal oock allen Profeſſoren *Theologiæ*, *Philoſophiæ*, en *Linguarum* vry ſtaen in 't Collegie te koomen, ende aldaer te verſchynen; ſoo dickwils als den Regent eenige *Lection s Catecheſticas*, ende hy met den Sub-Regent eenige repetitien, ofte andere exercitien doen onder den Burſalen, in eens yeders profeſſie ofte faculteyt, ſonderlinge als *Solemnes Orationes*, *Diſputationes*, ofte *Examina Publica* in 't Collegie ſullen geſchieden.

XXII. Van ghelycken ſullen de Profeſſoren *Theologiæ* ende *Philoſophiæ*, mitsgaders oock van de Griecxſche ende Hebreeuſche ſpraecke, ghehouden zyn alle drie maenden eens in 't Collegie te komen, ende de voorſz. Burſalen; ten overſtaen van den Regent ende Sub-Regent, te oeffenen in het repeteren, van 't gunt ſy die voor-leden drie maenden van de ſelve ſullen hebben ghehoort, gheleert ende onthouden. 't Welck den ſelven Profeſſoren gheſamentlick, ende elck van hen van gelycken, mitsdeſen werdt gelaſt ende bevolen te doen. Ende ſullen de voorſchreven Profeſſoren alsdan ook eenige vraghen den voorſz. Burſalen mogen voorſtellen, nae ghelegentheydt, ſonder dien aengaende aen eenen preciſen tydt gebonden te zyn;

XXIII. Ende ſullen de Curateurs ten minſten twee reyſen 's jaers, tot ſoodanigen tyden, alſt hen geleghen weſen en goet dunken ſal, onverſiens in den Collegie komen, om hen behoorlycken ende naerſtelycken te ondervragen, hoe hem yegelyck in ſyn ampt, vertroude en opgeleyde laſt is dragende, ſoo wel ten opſicht van den Regent, Sub-Regent, Schaf-meeſter, ende huys-geſinden, als oock van de Burſalen, of ſy wel vorderen ende toenemen, om, eenige gebreecken ende mishandelinge bevindende, daerinne tydelick te mogen voorſien, daer ende ſulcx ſy ten meeſten oirbaer van 't Collegie ende vorderinge van dien, bevinden ſullen te behooren. 't Welck doende ſy de Burſalen in haer jegenwoordigheydt door eenighe, 't haren believen, ſullen doen onderſoucken ende beproeven, of ſy behoorlyk toegenomen ende gevordert ſullen zyn. Ende die ſy ſulcx bevinden ſullen hem beſt bevlyticht ende gequeten, of niet behoorlyck gevordert te hebben, eenighe vereeringe toe vougen, of vermanen ende beſtraffen, alles om den anderen te dienen tot een ſpoor ende ontſich.

HET TWEEDE DEEL.

Belangende de Giften van de Beurſen der Burſalen, beproevinghe ende onderſouckinghe voor der ſelver in-komſt in 't Collegie.

I. De Beurſen, door de genoemde E. E. Mog. Heeren Staten alreede op-geſtelt ofte noch op te ſtellen, ſullen als vooren weſen jaerlicx van hondert twintich gulden voor de montkoſten, van elf gulden voor het bewaſſchen van 't lynwaet, van twintich gulden voor ordinaris ſubſidie, boven de vrye bewooninge, ende ter nominatie van de genen, die ſulcx vergunt is, of ſal worden, ſtaen ter gifte van de ſelve E. E. Mog. Heeren Staten, of haer Gecommitteerden Raden.

II. Ende ſullen tot de voorſz. Beurſen voor al werden genomineert, die bin-

 nen

nen de palen van Hollandt ende West-Vrieslant gebooren sullen zyn, van bequamen ouderdomme, 't welk hem verstaet niet onder de seventhien jaren, niet merckelyck mismaeckt van gesicht, spraeck ofte leden, ende hebbende goede ghetuygenisse van haren voorgaenden Rector, of Schoolmeester, dat sy zyn goet van aert, begrip ende verstant, in hare Studien soo verre gekomen wesende, dat sy bequaem zyn tot der Universiteyt te gaen, ende sulcx de gemeene lessen met vruchten te hooren.

III. Omme waer van verseekert te zyn, sullen alle de geene, die genomineert zyn, om met een van de voorsz. Landts-beursen voorsien te werden, hen al-vooren stellen ter examinatie, proeve ende ondersouck van den genen, die daer toe by den Senaet van de voorsz. Universiteyt, uyt het Collegie van den Professoren, door den achtbaren Heere Rector in der tydt, sullen werden gestelt, welcke Proeven en ondersouckinghen ghescheiden sullen, in *Latinis*, *Græcis*, *Rhetoricis*, *Logicis* ende *Catecheticis*, ten overstaen van den Regent ende Sub-Regent. Ende sullen de gecommitteerde daer inne handelen ende voorts-varen op haer luyder eeden, daer mede sy aen der Universiteyt verplicht staen, sonder yemandt daer inne te verschoonen, of gonst, of afgonst toe te dragen, het welck indien de Regent ofte Sub-Regent in 't examineeren, ofte beproeven bemerckten, sullen het selve den Curateurs aendienen ende te kennen geven, omme daer inne by hen-luyden, ten oirbaer van den Collegie, te werden versorcht, dat die geene, die 't selve onnut zyn, daer toe niet en werden gevordert, ende sullen de Gecommitteerde, mitsgaders de Regent ende Sub-regent ter saecke van 't ondersouck tot laste van 't Collegie genieten elck twintich stuyvers.

IV. Ende daer toe over sulcx bequaem gevonden zynde, sal hem by den Rector afgevraecht werden, of hy oock *ad Studium Theologicum*, ofte *Scholasticum* zy geneygt, ende van meeninge is daer in te volherden. Ende by soo verre de Student niet rondelyck en soude verklaren tot de voorsz. Studien geneyght te zyn, werdt verstaen, dat men den selven niet en sal admitteren. Welcke verklaringe geschiet zynde, sal hem daer van verleent werden acte onder 't Segel van de Universiteyt, de welcke elck eenen, doende tot dien eynde vervolgh, gehouden werd te verthoonen, beneffens syne requeste den Staten over te leveren.

V. Daer op by den Heeren Staten behoorlycke acten van aenneminge verleent, de welcke by de Bursalen vertoont sullen werden aen den Regent van 't Collegie, omme by den selven over genomen ende geregistreert te worden in 't register.

VI. 't Welck gedaen zynde, sal elck Bursael hem door den Achtbaren Heere Rector van de Universiteyt doen *immatriculeren*, ende aen handen van den selven Rector, mitsgaders van den Regent ende Sub-Regent, ten overstaen der Curateurs, ofte eenige van hen, ende van de Professoren van de Faculteyt der Theologie, beneffens den gewoonlycken eedt, die alle andere litmaten van de Universiteyt gehouden zyn te doen, oock beloven, dat soo lange als hy in desen Collegie sal blyven in 't stuck van de Religie gene andere leeringe sal aenhangen ofte volgen, dan die in de voorsz. Universiteyt geleert en ghehouden wert, daer beneffens syne wettige, hooge en subalterne Overigheydt, mitsgaders den Regent ende Sub-Regent, met aller eerbiedinge ghehoorsaem ende onderdanigh te zyn, hem te dragen naer de regelen ende wetten van 't Collegie, soo die nu ter tydt gemaeckt zyn, of sullen worden, alle blamatien, schandalen ende ergernissen, 't Collegie aentreffende tot kennisse te brengen ende te openbaren aen den geenen, die sulcks Ampts-halven toekomt te weten, weeren ende straffen, sonder die yemant vreemts te ontdecken of verklaren, uyttet Collegie niet te scheyden, dan met behoorlyck afscheyt, 't welck hem verstaet voor weten van de geene, die hem heeft genomineert, ende bewilligen van den Heeren Staten, syne Studien niet te veranderen of verlaten, te man gewerden ende tot bequamen ouderdom gekomen zynde, hem, 't zy in Kerckelycke saecken, of de Scholen, ende de regieringe van dien aengaende, te laten gebruycken ten dienste van den Lande van Holland ende West-Vrieslandt, ende hem sulcx tot geenen tyden aen yemantts dienste verbinden: dan met soodanige conditie ende voor-bespreck, daer van acte ghemaeckt, by de Bursalen, Rector, Curateurs, Professoren, Regent ende Sub-Regent onder-teyckent, by de Regent over ghenomen, doen registreren, ende aen de Curateurs overgelevert werden sal, omme tot het Landts verseeckerheyt bewaert te worden, alle welcke voorsz. beloften oock

oock de Burſalen, die alrede in het Collegie zyn, gehouden ſullen weſen aen handen en in voegen, als vooren, te doen.

VII. Al het welck ghedaen zynde, ſal de Burſael borge ſtellen, dat in gevalle hy mochte van ſinne worden, de *Studia Theologica* ofte *Scolaſtica* niet te volgen, of ſich ſoo komen te gedragen, dat hy de Kercken, ofte Schoolen deſer Landen geen dienſt en ſoude konnen doen, de borge als dan de koſten, die aen den Burſael tot ſyn onderhout in het voorſz. Collegie ſullen zyn ghedaen, ſal reſtituëren, waer van een publycque acte in behoorlycke forme ghemaeckt, aen de Heeren Curateurs over-gelevert, en by der ſelver Secretarius geregiſtreert ſal worden, omme tot 's Landts verſeeckertheyd bewaert te worden, ende ſal alsdan de Burſael, op het aendienen van den Regent aen den Schafmeeſter, de vruchten van ſyne beurſe genieten, ende ſal hem alle vieren-deels jaers een vierde part van het voorſz. ordinaris ſubſidie, tot nootwendigheden van boecken, kleederen, papier, pennen, inct, ende anderſints by den Regent ofte Sub-Regent verſtreckt werden.

VIII. De gifte zal weſen ende geduyren voor een tydt van ſes jaren, binnen de welcke ſy tot den kercken-ienſt niet en ſullen beroupelyck zyn, ende ſullen daer na de proffyten van haere beurſen buyten het Collegie noch mogen genieten twee jaren, (ten ware datſe onder dies tot den dienſt beroepen werden) om haer elck in hare Claſſen voorts te oeffenen, ofte oock om te peregrineren, ende andere Landen, Univerſiteyten, ende Kercken te beſoecken.

IX. In ſulcken verſtande nochtans, dat den voorſz. tydt by den Heeren Staten, t' haerder discretie, ſal mogen worden verlengt, in dien de Burſael op de getuygeniſſe van den Regent, mits ſieckte, ofte andere gelycke ongevallen (wettelicke verhinderinge mede brengende,) zyn voorgenomen *Studia* niet en hadde konnen voleyndighen, ende ten ware by interceſſie van den Curateurs, op te recommandatie van den Rector, Profeſſoren *Theologiæ*, ende Regent eenighe prolongatie by de *Mecænates* wierde vergunt.

HET DERDE DEEL.

Belangende 't Belydt der Burſalen in 't Collegie, hun by-wooninge, Ordre ende Regel van den Huyſe.

I. Alle den Burſalen ſal t' harer aen-komſte, eer ende alvooren ſy den voorgaenden eedt ende beloften ſullen doen, door den Regent voor gehouden ende op-geleſen worden, de regelen ende wetten van 't Collegie, beroerende het Ampt ende offitie der Burſalen, oock een doubelt of Copie van dien werden over-gelevert, om 't ſelve t' allen tyden te mogen doorſien ende leſen ende hen geheellyck, daer nae te gedragen, dewelcke tot dien eynde t'allen tyden in hun kamers op hare taeffelen gereet aen der hant leggen ſal moeten. Ende ſullen de Regulen ende Wetten, jaerlicx op ter Feeſte van den derden Octobris, by den Regent voor alle den Burſalen gheleſen ende vernieuwet worden.

II. Vorder zyn de Burſalen ghehouden t' harer in-komſte in den Collegie te brengen een Duytſche Bybel, met een Pſalm-bouck, mitsgaders een bedde, ende ſoo veel wollen ende linnen daer toe, als de dagelickſche noodtdruft ſal vereyſchen, met een noodigh ghetal van ſervietten, om aen de taeffel te gebruycken.

III. Sullen oock de Burſalen, t' harer in-komſte als vooren, den Regent in geſchrifte overleveren een rolle, lyſte ofte verklaringe van alle de boucken, die ſy met hen brengen, ende geen nieuwe boucken moghen koopen, ter ſchencke ontfangen, noch by mangelinge, leeninge, ofte anderſints bekomen, dan mit weten ende believen van den Regent, ende ſullen ſoodanige boucken, die de Burſalen op nieuws ſullen bekomen, t'elckens by hem op haer rollen lyſte ofte verklaringhe werden gheſtelt, ende daer mede verhooght. Ten welcken eynde de Regent de rollen, lyſten of verklaringhen ſorghvuldelycken bewaren, oprygen, of by den anderen boucx-gewyſe op binden ſal.

IV. Elck van den Burſalen is gehouden alle dagen des morgens, tuſſchen den eerſten Aprilis ende eerſten Octobris te vyf uyren, ende daer buyten ten ſes uy-

ren,

ren, op het tweede kleppen van de schelle, by den ghemeenen Dienaer te doen ten vollen gekleet, ende behoorlycken gewasschen ende ghekemt, te verschynen ter ghemeene plaetse van vergaderinge, die daer toe is, of sal worden geordineert, al waer de namen al voren van alle de Bursalen by den Regent sullen worden op-gheroepen, vervolghens by een van de Bursalen, ten bevele van den Regent daer toe te stellen, 't gemeen Ghebedt gedaen, ende daer naer een ofte meer Capittelen uyt den Nederduytschen Bybel gelesen sullen worden.

V. Niemandt en sal ten on byten, ter maeltydt, ofte tot andere vergaderingen mogen komen, ten zy mit 't kleppen van de schelle daer toe genoodight ende t' samen gheroepen deur den gemeenen Dienaer; sonder dat hem yemandt anders sal moghen vervorderen tot het roeren ende kleppen van de schelle. Ende sal het middagh-mael van de voorsz. Bursalen beginnen precys ten elf uyren.

VI. Ter maeltydt sal elck, voor 't eerste ende op 't aenkomen, voor-plaetsen hebben ende nemen, naer den tydt, dat sy in 't Collegie komen, maer sullen de gheene, die by den Regent bevonden sullen worden, meest toe-genomen ende gevordert te hebben, de voor-plaetsen werden vergunt ende toe-gevought.

VII. Tegen het eynde van de maeltyden, soo wel 's middaegs als 's avonts, sullen de oudste Bursalen by beurten een Capittel uyt het Oude ende Nieuwe Testament vervolgens stichtelyck lesen; ende sal de Regent 't selve Capittel t'elkens met klare afdeelinge, verklaringhe der duystere plaetsen, ende aenwysinghe van de voornaemste leerstucken, tot den *Catechismum* ofte *Locos- communes* gehoorende, kortelyck uyt legghen ende verklaren.

VIII. Yegelyck van de Bursalen is ghehouden, des avondts ten acht uyren, voor 't aflaten van de schelle, ter ghewoonlycker plaetse te komen tot de ghemeene avont-ghebeden, daer de Regent een korte vermaninghe sal doen van de vreese Godts, van het Godt-vruchtigh leven, ende van 't bidden om de ghenade Godts, tot het ghehoor, van welcke vermaninghe de voorsz. Bursalen sich oock met goeder aendacht ende ootmoedigheyt sullen hebben te begheven, ten welcken eynde de namen aller Bursalen oock sullen werden op-gheroepen.

IX. Niemant sal 's avondts vuyr of licht in syn kamer moghen hebben ofte ghebruycken, dan ter discretie ende met believen van den Regent. Ende en sal in allen gevallen oock niemant licht in syn kamer moghen hebben des avondts nae negen uyren, maer sal sich terstont nae de klock-geslach nae negen uyren te ruste begeven, doch sal elck een, die 's morgens hem begeert ter Studie te begeven, soo vroeg het gebruyck van 't licht mogen hebben, als hem goedt-dunckt, mits dat niemant op syn bedde sal mogen studeren, ende dat alle kandelaren, daer het licht opgestelt wert, sullen wesen metael, of yser, staende tot soodanigen plaetse, daer sy voor ongeluck van brandt mogen zyn verseeckert, ende de geene, die de Regent het gebruyck van 't licht in hare kamers niet en sal begeeren toe te staen, zyn gehouden te komen ter gemeene verordende plaetse, ende aldaer te studeren. Ende soo yemandt eenighe groote boucken van noode sal hebben in het studeren, sel de selve in de opgerechte Bibliotheque des Collegiums met believen des Regents, moghen ghebruycken.

X. De Regent ende Sub-regent sullen by ghebeurte, ten minsten tweemaels ter weecke, alle de kameren der Bursalen besoucken, en op alles naerstelyck toesien, hoe sy hen gedragen, sonderlinge wat boucken, gheschriften, ende papieren, die sy hebben ende lesen, of sy alle hare boucken noch hebben, of sy hare kameren in behoorlycke reynigheydt onderhouden, hun bedden oock maecken, op 't onderhoudt van hare klederen behoorlycke opsicht draghen, ende andere gelycke saecken, tot het Ampt van eenen naerstighen ende wackeren Regent ende Sub-regent behoorich.

XI. Niemant sal hem, 't zy daechs ofte 's nachts, sonder des Regents oorlof ende believen, uyt het Collegie begheven, noch boven den tydt hem by den selven voorghestelt, uyt blyven mogen.

XII. Van gelycken en sal hem niemandt begheven in eens anders kamer, noch oock eenige buyten personen in hun kamers mogen laten komen, of ontfangen, ten sy den Regent sulcx, om seeckere bewegende redenen, toegelaten hadde. In welcken gevalle, sulck eenen den tydt aldaer niet en sal mogen over brengen mit klappen, speelen, ofte andere onnutte daet, mer alleenlycken verhandelen 't geene daer omme by aldaer gekomen is.

XIII. Sul-

XIII. Sullen vorder de Burſalen ghehouden weſen, de leſſen die ſy hooren, af gedaen ende ghe-eyndicht zynde, ſonder divageren wederom naer 't Collegie te gaen, ende hen te begeven het ſy op hun kamer, of ter gemeene plaetſe.

XIV. Alle weecke drie mael ſullen *Exercitia Stili*, op de materie by den Regent voor geſtelt, van de Burſalen overgelevert ende vertoont, ende by den Regent, of onder-Regent gecorrigeert ende verbetert werden.

XV. Van gelycken ſal alle veerthien daghen in *Philoſophicis* gedisputeert, ofte gedeclameert werden, maer door de Philoſophie gekomen, ende tot het *Studium Theologiæ*, geraekt zynde, ſullen ſy in plaetſe van de Oeffeninghe in den ſtyl ende maniere van ſchryven, van veerthien daghen te veerthien dagen (by gebeurten veranderende) met disputatien in der Theologie, ende daer naer eenen tydt langh in de Theologie geoeffent, ende door examinatie van den Regent bequaem bevonden zynde, in het proponeren, het zy in Nederduytſche, of Latynſche talen geoeffent werden, mits dat ſy luyden in de Nederduytſche tale proponerende, ſullen ſoecken de ſelve te verrycken, ende van alle uytheemſche, baſtaerde ende gheſchuymde woorden te ſuyveren.

XVI. t'Elcken vierendeel jaers ſal by de geſchickſte der Burſalen, ter beſcheydentheydt van den Regent, in der Theologie gedeclameert werden.

XVII. De Burſalen ſullen d'eerſte derdehalf jaeren meeſt in *Studio Linguarum*, ende *Artium* beſteden, ende middeler tydt ſoodanige vlyt ende naerſticheydt aen wenden, dat ſy bequaem ende waerdich mogen bevonden werden, om na gelegentheydt, *ad Gradum Magiſterii in Artibus*, indien 't verſocht werdt, gepromoveert te werden, op peene anders bevonden zynde van hun beurſe gepriveert te werden, wettige verontſchuldinge uyt geſondert.

XVIII. Maer 't ſal ſtaen in 't oordeel van den Regent, ende de Senaet van de Univerſiteyt, om de Promotie voor een tydt op te houden ende uyt te ſtellen, al waert ſaecke, dat den Burſael daer toe ten voorgeſtelden tyde bequaem mochte werden gevonden, ende ſal den vorderen tydt voornemelick employeren *in Studio Theologiæ*.

XIX. Niemant en ſal eenige repetitien der leſſen vermogen te verſuymen, ten zy met bewilligen ende toelaten van den Regent, of onder-Regent, elck in den ſynen.

XX. Elck der Burſalen moet des Sondaegs de voor ende naer-middaegſche Predicatien van begin tot den eynde, met goeder aendacht ende een jegenwoordigen Geeſt naerſtelycken hooren, in ſoodanige Kercke, als hem door den Regent ſal worden belaſt. 't Welck doende, ſy haer ſit-plaetſen ſullen nemen tot ſulcken plaetſe, als hen bevolen ſal weſen, ende zyn gehouden den Regent t'ſynen believen ende vermanen reeckenſchap te geven van 't gunt ſy gehoort, verſtaen ende geleert hebben.

XXI. De Burſalen zyn oock gehouden altyts onder den anderen Latyn te ſpreecken, op ſodanige peene, als den Regent goet vinden ſal.

XXII. In gevalle eenig Burſael binnen de ſes jaren ſyner ſtuderinge hem ſelfs met trouw-beloſte aen eenige vrouwe quame te verloven, ofte verbinden, ſal, boven de privatie van ſyn beurſe, gemulcteert ende arbitralyck geſtraft werden, naer exigentie van der ſaecke.

XXIII. Soo wie der Burſalen yet breecken ſal aen veynſteren, glaeſen, of gelycke getimmerten van 't Collegie, die is gehouden 't ſelve te ſynen koſten te doen boeten, ende ſal boven dien by den Regent, naer der ſaken gelegentheydt, geſtraft werden.

XXIV. Binnen 't Collegie en ſal niemant vreemts mogen ſlapen ofte vernachten, ſonder des Regents voorgaende oorlof ende believen.

XXV. Niemant vermach ſyne kleederen ſulcx te laten maecken of dragen, daer uyt binnen of buyten den huyſe eenige argerniſſe mocht werden ghenomen, 't welck ſal ſtaen ter discretie van den Regent.

XXVI. Smorgens voor den in-byten is elck gehouden ſyn bedde te maken, kamer te keeren of vagen, ende de vuylicheydt wech te dragen ter plaetſe, die daer toe geeygent is.

XXVII. Geen van de Burſalen en ſal vermogen in herbergen te gaen, om wyn, bier of taback te drincken, noch oock eenige ſpys, of dranck, 't zy wyn, bier of taback van buyten in den Collegie te brengen, halen, ofte laten komen op ſware ſtraffen, hem van den Regent, nae gelegentheydt der ſaecken, op te leggen, noch ooek apart in ſyn kamerken mogen eeten, ofte drincken, ten waer

door fieckte, of straffe, ende dat met Voor-weeten van den Regent, ende op het aen rechten van den Schaf-meester.

XXVIII. Dat over de fieckten der Bursalen gestelt ende gebruyckt sal worden een *Medicyn*, ter ordonnantie van den welcken den siecken niet alleen naer 't vereysschen van der saecken, mit kennisse ende voor-weten van den Regent, verstreckt sullen werden de Medicynen tot hun ghesondt werdinghe noodich, tot laste van 't Collegie, mer oock hun spys ende dranck, tot laste van den Schafmeester, soo verre deselve de dagelycksche portie ende aenrechtinge niet merckelyck te boven en gaet, in welcken gevalle 't vorder oock komen sal tot laste van 't Collegie, ghelyck oock sal 't gheene den Schaf-meester, ten bevele van den Regent, sal hebben verstreckt ter saecke van doove-koolen, kranck-stoelen, Urinalen, doucken, ende ghelycke noodtwendige behoufsten, die de siecke Bursalen van noode hebben gehadt. Sal oock tot laste van het Collegie yemandt by den Regent bestelt worden, die den siecken hare behoorlycke handt-reyckinghe sal doen.

XXIX. Des Woons-daechs ende Saterdaechs sullen, ter discretie des Regents, binnen het Collegie d'Exercitien des lichaems gebeuren, beginnende 's winters een uyr voor het Middach-mael, ende somers een uyre voor het Avont-mael, de welcke kort wesen, ende een half uyr voor de maeltydt ophouden sal.

XXX. Het sal in 't vermoghen zyn van den Regent, omme den Bursalen in de Vacantien van Paesschen ende van de Honts-dagen, ten versoucke en op 't beschryven van haer Ouders, voochden ofte vrunden, t' huys te laten reysen, mits datse ten gesetten tyde wederom in 't Collegie moeten zyn, ten eynde sy daer door in den loop van hare Studien niet en werden verachtert.

XXXI. Ghelyck oock in 't vermogen sal staen van den Regent, om op Woonsdagen ende Saturdagen, wesende ordinarise Vacantien van de Universiteyt, den Bursalen te mogen oirloven buyten der Stede te gaen, om te spelen, en hun te verlustigen, mits hen belastende, datter niet onbehoorlicks en werde bedreven, 't welck ontstichtinge of argernisse souden mogen veroorsaecken.

XXXII. Ende sullen oock geene Bursalen in den Collegie, 't zy in haer kamerkens, of daer buyten moghen hebben eenige geweeren, musicale instrumenten, of onbehoorlyck speeltuygh, het zy rapieren, swaerden, ponjaerden, stocken, bogen, chyters, luyten, fluyten, harpen, verkeer-berden, quaert-spelen, taerlingen, ofte yet diergelycks, hoe men 't selve oock soude mogen noemen, gelyck oock niemant eenige honden, gevogelt ofte ghediert sal moghen houden of voeden, maer sullen hen, dies niet teghenstaende, mogen oeffenen in der Musycke, in sulcken verstande dat sy geen Musyck-boecken en sullen moghen hebben, dan met kennisse ende toelatinge van den Regent, op dat sulcx alle ontucht ende lichtveerdigheydt, voor soo veel mogelyck is, mach werden gemyt ende verhoet.

XXXIII. De geene die door traecheydt, ofte leuyheydt bevonden werdt niet ghenouchsaem te vorderen, of die eenichsints misbruykt, de Wetten overtreet ende daer jegens misdoet, of die anderfints in eenige grove feylen valt ende mishandelinge bedryft, sal na het uyt eysschen, ende der gelegentheydt van dien, vermaent en bestraft worden, het sy in 't heymelyck, het zy in 't ghemeen mit af-houdinge van maeltyden, ghebot van in haer kamer, ofte in het Collegie te moeten blyven, ende soo uyt de straffe van den Regent geen beteringe en volcht, sal by den Heeren Rector van de Universiteyt, ende een ofte twee van den Professoren, by den Rector ende Regent te versoecken, de welcke in sulcken ghevalle hen daer toe sullen laeten gebruycken, op het rapport ende mede-stemminge van den Regent gesuspendeert, of op het selve rapport, by den Heeren Staten van de beurse geheel ghepriveert, ende voorts arbytralycken ghestraft worden, blyvende evenwel aen het ghemeen-landt verplicht. Ende dit alles onvermindert ende behoudens de Criminele straffe, die (dat Godt verhoede) eenige van den Bursalen souden mogen komen te incurreren in swaere ende enorme delicten, achter-volgende de resolutie der Heeren Staten.

XXXIV. Behalven welcke Bursalen van 't ghemeen Landt, alle Steden, ofte particuliere persoonen, die eenighe jonghe gesellen souden willen opvoeden *in Studiis Theologicis*, de selve oock in 't Collegie sullen moghen bestellen ter ghehoorsaemheydt van den Regent, soo verre daer overige, ofte ledige plaetse sal zyn, mits aen den Schaf-meester voor de mont-kosten, als andere behoorlycke verseec-

ſeeckertheydt doende, ende hun in alles gedragende nae de Wetten ende Regulen ſoo langhe ſy in den Collegie ſullen woonen.

XXXV. Dat, buyten koſte ende laſte van den Schaf-meeſter, yemandt van wegen 't Collegie ſal worden geſtelt ende beloont, omme alle der Burſalen lynwaet te reynigen ende waſſchen.

XXXVI. Ende ſal 't Collegie vry zyn van alle exchyſen, impoſten ende andere ghemeene Landts laſten, ſoo wel van de Heeren Staaten, als van de Stadt Leyden, maer ſullen de Burſalen, in reſpect van de gheheele vrydomme, weder moeten derven de verdere vryheden van wynen ende bieren, die andere Litmaten van de Univerſiteyt zyn genietende. Ende en ſullen de Regent, Sub-Regent en Schafmeeſter niet vermogen eenigh ander of vreemt Student, niet weſende van hare eyghene particuliere familien, ofte van de voorſz. Burſalen in de koſt te houen, of by haer te laten logeren.

Welcke voornoemde Ordonnantie de Staten verſtaen ende bevelen, dat in alle ſyne Poincten ende Articulen, als vooren, ſal worden naer gekomen, geobedieert ende achtervolght, ende ſullen niet te min de ſelve t'allen tyden mogen veranderen ende vermeerderen, ſulcx na de gelegentheydt des tydts ende noodt van der ſaecke, bevonden ſal werden te behooren.

Gedaen in 's Gravenhage onder onſen grooten Segel hier aen ghehangen in den jare naer de Geboorte ons liefs Heeren eenigen Heylands ende Salighmaeckers Jeſu Chriſti duyſent ſeshondert een en dertigh, op den eerſten dagh van de maent October.

Ende is geparapheert :

J. De Waſſenaer, Vt.

Onderſtaet

Ter Ordonnantie van de Staten voornoemt.

Ende is geteeckent :

C. van der Wolf.

Ende is beſegelt met een groot root waſſen Segel aen doublen franchynen ſtaertt uythangende, verwapent met den Hollantſchen klimmenden Leeuw. Ende in den ommeloop geſchreven.

Sigillum Ordinum Hollandiæ.

Grootplakkaatboek I. Deel pag. 293. & ſeqq. Hollands Plakkaatboek, gedrukt te Amſterdam in 't jaar 1645. II. Deel pag. 221. & ſeqq. En Keuren der Stad Leyden, gedrukt te Amſterdam in 't jaar 1657, pag. 256 —— 285.

VAN DE BEURSEN IN 'T COLLEGIE THEOLOGIÆ, ENZ.

Stichting van de drie Beursen in 't Collegie Theologiæ, by de Stad Leyden opgerecht, onder de naamen van Abraham, Isaac, en Jacob: en middel tot het stichten van eene vierde Beurs, enz.

Den 25. April 1591.

WY Schout, Burgemeesteren, ende Schepenen der Stad Leyden, des Graefschaps van Holland, doen eenen ygelyken hier mede te weten, dat wy, aenmerkende de grote kosten, die van wegen 't gemeene Land van Holland, tot noch toe uitgeleit syn, ende dagelyks worden in de vorderniffe van de hoge Schole, ofte Universiteit, binnen deser Stede in den Jare vyftienhonderd ende vyfenseventich opgerecht; ende willende den Heeren Staten [jegenwoordiglyk in handen hebbende de Hoge Overicheid des Lands van Holland] voor so veel in ons is, navolgen de voorschreve Schole, ende Clergie vorderen, sonderlinge, die van soo kleinen vermogen syn, dat sy hun voorgenomen Studien niet konnen vervolgen, mer de selve, by gebrek van middel, gedrongen syn te rugge te laten, omme hem met eenige ambachten, ofte handwerken te generen, en hun kost te verdienen [een seer beklaachlyke sacke, ende door de welke verscheide heerlyke Verstanden, daer mede 't Gemeene Vaderland anderfints grootelyks soude konnen syn gedient, moeten onderblyven]. Hebben met goedvinden ende bewilliging van die van de grote Vroedschappe deser Stede, als 't lichaem van dien repræsenterende, alvorens hierop gehad het advis van de Heeren Rector ende Professoren, mitsgaders den Senaet van de voorschreve Universiteit, ter eeren Gods, ende vorderinge van 't Studium Theologiæ, opgerecht, ende rechten op mits desen drie Beursen [soo men die noemt] omme by de Burgemeesteren deser Stad, in der tyd, gegeven te worden, sulks, ende in der voegen hier na volgende is.

1. Eerstelyk, hebben wy tot elk van de voorschreve beursen gegeven, geëigent, ende geässigneert, geven, eigenen, ende assigneren by desen een somme van honderd gulden, van veertich groten 't stuk jaerlyks, die wy beset, ende bewesen hebben, besetten, ende bewysen mitsdesen, op soodanige goeden, als de particuliere acte daer van synde, medebrenght. Welke rente, op den sevenden February voorleden, syn begonst te loopen, ende ten behoeven van de Bursalen, in der tyd, aen handen van den Regent van 't College, daer sy wonen sullen, verstreckt, ende uitgekeert sullen werden tot vier termynen van den Jare: synde de voorschreve Beursen by ons, mitsdesen genoemt, de eerste beurse van Abraham, de tweede van Isaac, de derde van Jacob.

2. Dat de voorschreve beursen niet en sullen werden gegeven dan aan Jonge Gesellen, ten minsten twaelf jaren out, ende voortgekomen wesende van eerlyke Ouders, die van sodanigen vermogen niet en syn, om hunne voorgenomen studien te vervolgen, ende in de kleine scholen, soo verre sullen syn gevordert, ende gekomen, dat sy, na voorgaende examinatie van den Achtbaren Heere Rector des Universiteits, ende op 't getuyg, ende verklaringe van den selven genoegsaem gequalificeert sullen syn, omme als Lidmaten van de Universiteit gekent, aengenomen, ende innegeschreven te worden.

3. Dat, in 't geven van de voorschreve Beursen, de Borgeren, te weten, die geene, die binnen deser Stede syn, of sullen worden geboren, mitsgaders de Borgers

gers Kinderen fullen voorgaen de Poorteren, ende derfelver Kinderen, wederom de Kinderen van Poorteren voor innewoonderen Kinderen; ende de Kinderen van inwoonderen voor de gene, die buiten defe Stad, ten platten Lande, in eenige van de Dorpen van Rhynland fullen fyn geboren; in voege, dat de gifte van de voorfchreve Beurfen altyd bliven fal aen Burgers, of aen de Kinderen van Poorteren, ofte inwoonderen defer Stad, ofte ingeboren Rhynlanders, en aen geen anderen. Ende fal in 't geven van de voorfchreve beurfen, inficht genomen werden, dat de geene, die van 't minfte middel, ofte vermogen is, gepræfereert fyn fal, ende voren gaen den meerder vermogenden, ende dat felve in twyfel ftaende, die verreft in de Latynfche sprake gekomen, ende gevordert fal wefen: om 't welk te weten, de t'famen concurrerende malkander ter disputatie, ten overftaen van eenige Gecommitteerden van den Geregte, ende van de Univerfiteit, fullen mogen beroepen.

4. Dat, indien de Burgemeefteren, in der tyt, tot wiens gifte de voorfchreve beurfen, als voren, fyn ftaende, mit malkanderen daerinne niet en konnen overeendragen, de ftemme van de Oudfte, ofte præfiderende Burgemeefter, kragt hebben fal van twee ftemmen.

5. Ende ten eynde de voorfchreve beurfen fullen mogen werden gegeven, ende geconfereert aen de nutfte, bequaemfte, ende beft gequalificeerfte perfonen, fal by billetten, fo in de Univerfiteit, ofte hoge Schole, als ook in de triviale fcholen, aen te placken, mitsgaders by aflefinge, en uitroeping van 't Raedhuis ter gewoonliker plaetfe te doen, eenen ygelyk werden verwittigt, dat de Burgemeefteren t'einde 's jaers, aen die gene, die bevonden fullen worden, beft daer toe gequalificeert te fyn, fodanige beurfen fullen geven, ten einde, dat alle de gene, die daer toe begeren toegelaten te worden, fyn naem aen Burgemeefteren tydelyk doe aengeven, met verklaringe, dat de Beurfe t'fynen behoeve niet fal loopen, dan t'einde 's jaers, na fyn aengeven, en dat de vrugten middeler tyd vervallende, fullen werden bekeert tot aenwas, ende verbeteringe van de Beurfe.

6. Dat den genen, die met de voorfchreve beurfen fullen werden voorfien, daer van fal werden gelevert befegeldheid onder 't fegel defer Stede, met verhael van de jegenwoordige brieven van fundatie, de welke de Beurfael gehouden fal fyn te vertogen den Regent van 't Collegie, in der tyd, omme by hem daer van regifter gehouden, end aenteikeninge op den rugge van dien gedaen te werden, 't welk gefchiedt fynde, ende eer niet, den felven Burfael fyne vruchten fullen beginnen te lopen.

7. Des fal de voorfchreve Burfael aen handen van Burgemeefteren, by trouwe, eere, en fekerheid, in plaetfe van eede beloven, dat hy te Man, ende bequamen ouderdom komende, hem felfs voor alles, na hy daer toe verfocht fal wefen, fal laten gebruiken, ten dienfte defer Stede, [onder eerlyke beloninge, ten goeddunken, ende ter discretie van Burgemeefteren, in der tyd] ende hem fulks aen niemands dienft fal mogen verbinden, ten fy met fodanigen voorbefprek.

8. Ende fullen de voorfchreve Beurfen gegeven worden voor den tyd van fes jaren, fonder langer, oft dat die tyd enigfins fal mogen werden verlengt, ten ware Burgemeefteren, in der tyd, door 't getuigeniffe van den Regent van 't Collegie, gefamentlycken van den Profeffor, dien den felven Burfael meeft fal hebben gehoort, bleek, dat hy fyn voorgenomen ftudie, overmits fiekten, oft andere diergelycke ongevallen, wettelike verontfchuldiginge medebrengende, niet en hadde konnen voleindigen; in welken gevalle hem fyn tyd, ten goeddunken, en de verklaren van Burgemeefteren voor een jaer ten hoogften, fal mogen werden verlengt.

9. Dat den voorfchreven Burfalen aengenomen fynde by den Achtbaren Heere Rector, fal werden aengefegt, ende belaft, wat, ende wiens leffen fy fullen hebben te horen; nopende de welke onderhouden fal werden, dat fy de eerfte derde half jaren meeft fullen befteden in Studie Philofophiæ, en 't zelve doende, zodanige vlyt aenwenden, dat elk, binnen den felven tyd, *in artibus* werde gepromoveert, op pœne van fyn Beurfe te verliefen, wettige onfchuldinge door fiekten, of gelycke verhinderniffe, in alles behouden. Ende ten dien einde op haerluider vorderniffe, na behooren mach werden gelet, fullen de voorfchreve Burfalen, alle fes maenden, by de Profefforen, die fy gehoort fullen hebben, ten overftaen van den achtbaren Heere Rector, of van den genen, die daer toe by den felven, uit den Senaet van de Univerfiteit fal werden gecommitteert, mitsgaders van eenige van de Magiftraet werden onderfocht,

ende geëxamineert. Ende indien by de selve geen behoorlyke vorderniffe en wierden bevonden, sullen sy ter relatie van de voorschreve Gecommitteerden, ter wedersyden, by de Burgemeesteren, in der tyd, werden geheel afgezet, of voor een tyd geschorst, ende hem sulks de vruchten van de Beurse, 't sy geheel, of in deel, onthouden werden; alles gelyk Burgemeesteren, in der tyd, sullen bevinden te behooren. In sulken verstande, dat, in gevalle van schorssinge, de vruchten middelertyd vervallende, in verbeteringe van de beurse gelegt werden, en aenwassen sullen.

10. Ende tot welker tyd eenige van de voorschreve Beursen komen ledig te staen, 't sy mits sterven, ofte vertrecken van de personen, wien de selve waren gegeven, of dat die hem door quaet regiment, of onbequaemheid werden wederlegt; ende benoomen, soo sal t'elkens, omme een ander daer mede te worden voorsien, gevordert worden, als voren, in voegen dat tusschen elke persoon, ygelyke beurse, ten minsten, mit een jaer rente sal aenwassen, ende verbeteren.

11. Dat de aenwas, ende verbeteringe van elke beurse by de selve blyven, ende sulks by de Beursalen, daer mede voorsien synde, elk in den synen genoten werden sal; ter tyd ende wyle toe alle de aenwassingen, van de drie Beursen t'samen, gekomen sullen syn ter somme van gelyke honderd gulden jaerlyks, ten welken tyde de aenwassingen daer weder van sullen werden getrocken, en elk van de selve wederom gebracht tot honderd gulden jaerlyks, ende gemaekt tot een vierde beurse, ende soo voorts, vervolgende by nieuwe aenwassinge tot een vyfte, seste, ende sevenste, ende sulks voorts altyd aenwassende, ende verhogende.

12. Dat de voorschreve Bursalen voor 't eerste sullen woonen in 't Collegie der Theologie, 't welk, tot last van 't Gemene Land, binnen deser Stede gebout werdt, ende sulks hem moeten gedragen na de regelen, wetten, ende statuten van 't selve Collegie; ten ware de Bursalen deser Stad Leyden, met verloop des tyds, sulks souden mogen komen te vermeerderen, dat sy geraeckten ten getale van twaelve; in welken gevalle daer van by de Regeerders deser Stede, in der tyd, een Collegie apart sal werden gemaekt, ende opgerecht.

Aldus gedaen op 't Raedhuis der Stad Leyden desen vyfentwintigsten April, vyftienhonderd eenennegentich. Ende hebben des ten oirkonde, 't segel ter saeken deser Stede, de jegenwoordige letteren doen aenhangen, ende mit de ondertekeninge van den Secretaris doen bevestigen, mit bevel van den inhoude van desen, mit publicatie, ende uitgevinge van copien, eenen ygelyken te doen weten, ende bekent maken. Gelyk ten selven dage, na voorgaende klocke-geslag, gedaen, ende geschied is.

En is ondertekent,

J. v. Hout.

Ende, uithangende een dubbele franchine staerte, besegelt mit der voorschreve Stad Leyden segel ter saecken, in groenen wassche.

Ten bevele van die van den Gerechte deser Stede gedrukt op 't Raedhuis aldaer, in den Jare M. D. XCI.

Dus verre gecopieert na 't gedrukte zelve.

Uit de MS. papieren van den Heere N. N.

Tor-

Formulier van de publicatie eener openstaande Beurze in de Theologie, ter gifte van Burgermeesteren.

Den 25. April 1591.

Men laet eenen ygelyken mitsdesen weten, dat Burgemeesters, ende Regeerders deser Stad Leyden de Burse, staende ter gifte ende collatie van de selve, onder den tytel van . . . . . . laetst beseten by . . . . . . de welke jegenwoordichlyken openstaet, ende vaceert, van meeninge syn, weder te geven ende te confereren, aen sodanigen persoon, die daer toe bequaemst, ende meest gequalificeert sal werden bevonden; ende dit al ten tyde, dat alle de gene, die na de voorgaende Burse begeren te trachten, daer toe te geraken, ende sulks daer mede voorsien, ende begifticht te syn, hunne namen den Burgemeesteren tydeliken mogen doen aengeven; mit verklaringe mitsdesen gedaen, dat de Burse t'einde 's jaers van syn aengeven (1). Ende dat de vruchten van dien, tot daer toe gevallen, bekeert sullen werden tot aenwas, ende verbeteringe van de voorschreve Burse, alles na luyd, en achtervolgende de brieven van stichtinge van den 25en. April, 1591. Daer van de copien in de Universiteit, ofte Hooge Schoole, als ook in deser Stede Triviale Schole, sullen worden aengeplakt, ende opgeslagen.

Elk segge 't den anderen voort.

Aldus, naer voorgaende klocke-geslag, voor den Volke binnen deser Stad van Leyden afgelesen, ter ordonnantie van Burgemeesteren, ende in jegenwoordicheid van de selve, mitsgaders van Schout, en Schepenen, ten dage, en jare, voorschreven.

By my, *enz.*

Geschreeven naa eene MS. Copie.

(1) Hier schynd iet te ontbreken.

Copie van de bezegeldheid, die in gevolge van 't zesde artikel van de voorgaande Stichting, aan de Bursalen wierdt gegeeven.

Den 8. Maart 1601.

De Burgemeesteren, ende Regeerders deser Stad Leyden, des Graefschaps van Holland, als Mr. Franc Duyc de Jode, Claes Adriaensz. Lourens Andriesz. van Swaenswyk, en Foy van Brouchoven, doen condt eenen ygeliken mitsdesen, dat sy, achtervolgende, en in crachte van de brieven van Instellinge en stichting der drie beursen, by Schout, Burgemeesteren, en Schepenen deser Stede, met goeddunken, ende bewilligen van de Grote Vroedschappe, het lichaem van dien repræsenterende, opgerecht op den 25en. April van den jare XVc. eenennegentich, daer van copie authentyk hier by gevoegt es: Mitsgaders van de acte van date den negenden Novembris XVc. seven en negentich; daer by de voornoemde drie beursen mit een vierde syn vermeerdert, gegunt, ende gegeven hebben, gunnen, ende geven mitsdesen aen Cornelis van Tetroede, geboren in den Ambachte van Leyderdorp, sone van Jan Jacobsz. van Tetroede, in syn leven geweest synde Religieus in den Convente der Regulieren tot Leiderdorp voorschreven, ende Schoolmeester aldaar, geteelt aen Cornelia Bruynen Dr. syn wettige huysvrouwe, synde jegenwoordichliken van den ouderdom van ontrent achtien jaren, de beurse onder den tytel, of naem van Abraham, laetst beseten by Reinier van Coulster, Joriszoon, ende nu ledich staende, ten opsichte de voornoemde Reinier van Coulster, ten versoeke van hem, ende van syne vrinden, op den dertienden April des jaers sestienhonderd, van den eed

eed, en van den plicht, daer mede hy Reinier van Coulster, deser Stede gehouden, ende verbonden was, ontslagen, ende sulks uit den Collegie der Theologiæ alhier vertrocken es. Ende dit al, ten opsichte der voorschreve Cornelis van Tethroede, Jansz. alleen, ende niemand anders, beneffens hem versouc gedaen hebbende, om t'synen behouve de voorschreve openstaende beurse gegeven, ende geconfereert te worden, opten dertiende February voorleden, volgende 't getuych van de Achtbare hoochgeleerde Heeren D. Petrus Paau, Rector van de Universiteit, ende Professor der Medicinen, D. Johannes Kuchlinus, Regent van 't College der Theologie, den voornoemden Burgermeesteren daer van overgelevert, bequaem gevonden, ende geoordeelt es, om de publycke lessen, in der Universiteit alhier te hooren, ende oversulcks wel waerdich de vrucht van de voorschreve beurse te genieten. Omme de voorsz. beurse, jegenwoordichliken groot wesende, mits de accrescentie, ofte aenwas, sedert het voorschreve openstaen, honderd veertien guldens, van veertich groten 't stuk, jaerlyks, tot vier termynen van den jare, by gelyke portien, als t'elcken een vierde part t'ontfangen, te weten, den dertienden July, Octobris, January, en Aprilis, ende voor d'eerste, den dertienden July deses lopenden jaers sestienhonderd een, t'synen behouve ontfangen, geheven, ende genoten te werden uit handen van Lodewyck van Treslong, Rentmeester van de Memorien ende Getyden goederen, ofte van den genen, die in der tyt, tot 't selve Rentmeesterschap gestelt sal mogen werden, achtervolgende de voorgaende brieven van stichting, mitsgaders de regelen en wetten van 't Collegie der Theologie, naer de welcke de voornoemde Cornelis van Tethroede hem onverbreekelyk gehouden is te gedragen. Ten welcken den voornoemden Rentmeester, ende die 't in tyden en wylen wesen sal, de jegenwoordige sal strecken ordonnantie, met belofte, dat hem de betalingen, desen volgende te doen, 't sy aen handen van den Regent van 't voorschreve College, ofte van den Schaftmeester, op behoorlyke quitantie, in rekeninge, sonder swaricheid, sullen werden geleden, overbrengende, voor de eerste reise, Copie authentyk van de jegenwoordige. Des es de voornoemde Cornelis van Tethroede gehouden, aen handen van de voornoemde Burgemeesteren, by trouwe, eere, en sekerheid, in plaetse van eede te beloven, dat hy te Man, en bequamen ouderdom komende, hem selfs voor alles, naer hy daer toe versocht sal wesen, laten gebruiken sal, ten dienste deser Stede, onder eerlyke beloninge, ten goeddunken, ende sulks ter bescheidenheid van Burgemeesteren, ende Regeerders, in der tyd, ende hem sulks aen niemands dienst en sal mogen verbinden, ten sy mit sodanigen voorbespreck. Ende es, tot eenen oorconde, 't segel ter saecken deser Stede, op de jegenwoordige gedruct, ende mit de onderteickeninge van den voorgenoemden Burgemeesteren, en van den Secretaris der voorschreve Stede bevestigt, opten achsten Maert, des jaers sestienhonderd ende een.

Was eigenhandig onderteikent;

Fr. Duyk. Claes Adriaensz.
F. v. Brouchoven.

In kennisse van my
J. v. Hout.

Uit de MS. papieren van den Heere N. N.

Stichting van Twee Beursen in 't Collegiæ Theologiæ door Jonghheer Pieter van Rhoon, in zyn leeven Bailiuw en Ruwaerd 's Lands van Putten; van welken de Burgermeesters te Leyden Collecteurs zyn.

Den 5. Juny 1599.

Ick Pieter van Rhoon, aenmerkende de weynicheyt der Dienaren des Goddelicke Woorts, in den Lande van Hollandt, vuyt oorzaecke van de grote oncosten, die de jonghe Studenten, van cleynen vermogen zynde, moeten dragen, ende

ende willende daerinne naer myn vermogen eenich behulp doen, hebbe in forme van testamente, ter eeren Godes, ende zynder H. Kercken, onwederroepelick gestatueert, ende geordonneert, statuere ende ordonnere mitsdezen, twee bursen in den Collegie der Theologien binnen Leyden, in der voughen ende manieren als hier naer volcht.

Eerstelick zullen naer myn overlyden uyt myne goederen, die ick daer toe bewezen, ende geassigneert hebbe op de Tresorie der Stadt Leyden, bedragende de somme van acht ende veertich hondert guldens, waer van de jaerlicxe interesten, ende behoorlicke renten zullen zyn drye hondert gullens, dat is tot elcke beurse hondert daelders, gehouden worden twee jonghe Studenten, ten minsten veertien jaren out, ende zo verde gecomen zynde in haer studien, dat zy bequaem zullen zyn, omme die lessen, die in de Spraecken, ende Philosophie geschieden, in de Universiteyt te hooren, op hope, conditie, ende meeninghe, om metter tyt Predicanten des H. Woorts Godts te werden.

Ende zullen de voorsz. Studenten gehouden zyn haer in de Collegie Theologiæ binnen Leyden, onder de Wetten, ende Statuten der Ee. H. H. Staten van Hollandt, ende de goede opsicht des Regents, te begheven, zoo verre daer eenighe vacerende plaetze voor hen is, ofte anders, in zodanighe burgers huysen, als met des voorgenomden Regents weeten, ende consent geschieden zal.

De Collatie van zoodanighe bursen, zal blyven by de Burgermeesteren der Stede van Leyden, doch onder den tytel van den huyse van Rhoon, tot welcken eynde oock de voorsz. bursen genaempt zullen werden: De Bursen van Rhoon.

Sullen oock de voorsz. Bursen aen gheen anderen gegheven werden, als aen ingeboorne Hollanderen, off by gebreecke van dien, an andere Nederlanders, die haer zouden mogen presenteren: altyt myne vrienden [zulcx begerende] preferentie hebbende voor allen anderen, zoo verde die zelve haer tot zoodanighe studien begheven willen.

Den tyt van 't gebruyck van zoodanighe beursen, zal weezen voor zes jaeren, ende langer nyet, in zulcken verstande, dat zelfs myne eygene vrienden, 't gebruyck daer van nyet langer en zullen moghen genieten.

Ende op dat de zelve myne goederen, tot zulcken eynde, als voorschreven es, zouden mogen besteet ende wel geimployeert werden, zullen de gheenen, die de zelve bursen genieten willen, t' haerder eerster aenneminghe, in handen van een Professor der Theologhie binnen d' Universiteyt van Leyden, mitsgaders van den Regent des Collegiums, ende een, off meer van de Burgermeesteren, geassisteert zynde met haeren Secretaris, beloven, ende zweeren, de Gereformeerde religie, zo die nu jegenwoordelyck in Hollandt openbaerlyck gepredict ende geleert wert, ende in de zevendertich articulen der Nederlantscher Confessien begrepen staet, [welcke ic alleen voor de ware religie bekenne ende naer volge] te onderhouden, ende in tyden, ende wylen, daer toe beropen zynde, te predicken, ende hem vorder te dragen in aller vromicheyt, ende geschictheyt, als jonghe Studenten in der Theologien toestaet. Waer naer hem by den Secretario der voorschreven Stede, een acte gegheven zal werden, onderteyckent by den Professor, Regent, ende Burgermeesteren, om alle jare zodanighe penningen op des Stadz Trezorie te moghen genieten.

Zullen oock de voorsz. Studenten gehouden zyn, alle jaere getuygenisse haerder geschictheyt, ende vromicheyt, van den Regent des Collegiums te vorderen, ende de zelve den Burgermeesteren van Leyden te verthonen, omme alzoe in 't gebruyck haerder bursen jaerlicx gecontinueert te werden, ende by gebreecke van zodanighe goede attestatie, zullen de voornoemde Burgermeesteren hem mogen suspenderen, ofte ooc geheelick priveren, van zoodanich benefitium, ende andere daer mede vereeren, daer zulcx beter aen zoude moghen besteet zyn.

Ende in gevalle de voorschreven beursen, mochten een tyt lang stille staen, 't zy door suspensie, ofte oock door dien hem nyemant terstont en zoude comen presenteren, ofte ooc anderfins; zoo zal het acces, ende anwas besteet werden tot verbeteringhe ende verhoginghe van de zelve bursen, ter tydt toe, dat het acces van beyden zoo veel zoude mogen bedragen, dat daer uyt een nyeuwe

beurse zoude mogen werden gestelt, de welcke oock onder den tytel van Rhoon, ende op conditien als voren, gegheven ende besteet zal worden, insgelycken zal oock gehandelt werden tot oprechtinge van een vierde burse, vyffde, ende voorts.

Ende ingevalle de voorschreven gereformeerde religie door invasie van Spaengaerden, onze erffvianden, ofte andersins, ['t welcke Godt verhoede] zoude mogen comen te vervallen, ofte uyt de Landen verdreven te werden, zoo zullen de Burgermeesteren van Leyden gehouden zyn, de zelve, penningen te besteden aen des voorsz. Stadts Gasthuysen, des meest van noode hebbende, alles invougen ende manieren als zulcx aldaer gewoonlick, ende gebruyckelyck es.

Tot kennisse ende bundicheyt van alle 't welc, ic deze jegenwoordighe ordonnantie, by eens anders hant getrouwelicke, ende t'mynen zeer goeden genoegen geschreven, met myn eygen hant ende naem onderteyckent, ende met myn gewoenlicke zegel bevesticht hebbe, binnen der voorsz. Stadt Leyden op den vyffden Juny, anno XV^{C}. negen ende tnegentich.

Ende was onder geteyckent:

Pieter van Roon.

Wezende met een root wassen opgedruct zegel bezegelt.

Privilegieboek der Stad Leyden D. pag. 217. *versa & 218.*

Stichting van twee Beursen in het Collegie der Theologie te Leyden, door den Ed. Heer Mr. Jacob van Brouchoven, in zyn Leeven Burgemeester der gemelde Stad, ter begeevinge van Burgermeesteren, en twee eerste Professoren in de Theologie.

Den 12. *April* 1631.

Alsoo Mr. Jacob van Brouckhoven, in zyn leven Burgemeester der Stadt Leyden, by zyne testamente ende uiterste wille gesticht, ende geordonneert heeft twee Beursen in den Collegie Theologiæ binnen de voorsz. Stad Leyden, in den Graeffschappe van Holland, onder den titel van name van Brouckhoven, gelyk na der te zien is, uitte acte van Stichtinge, wesende van den inhouden hier naervolgende:

Nog wille ik, dat uit myne naer te laten goederen zullen werden getrokken sesduizend gulden, ende de renten van dien geëmployeert tot het onderhout van twee Beursen in het Collegie der Theologie tot Leyden, op den naam van Brouckhoven, omme daer op te onderhouden twee Studenten, aen yder van de welke de helfte van de voorsz. rente gegeeven zal werden tot haer jaerlicx onderhoud ende koopinge van Boucken: alles onder zodanige conditien, reglement, ende administratie, als ik daer van zal instellen ende met myne eygene hant onderteyckenen. Alle het welke ik wille, dat punctuelyk, ende precyselyk zal werden onderhouden; ende op dat het onderhoud van de voorsz. twee Beursen te vaster ende seekerder zoude mogen gaen, ende volgens myne goede intentie effect sorteeren, soo wille ik, dat d'Executeurs van desen mynen testamente in rente brieven, of wel verseeckerde obligatien uit mynen boedel sullen trecken de voorsz. somme van sesduysent guldens, ofte ingevalle in myne naer te laten goederen ten vollen niet en mochten werden gevonden, zoo veele vaste goederen verkoopen, als tot supplemente van de zelve somme noodig zal zyn, ende alle de zelve in handen van Burgemeesteren der Stad Leyden, in der tyd stellen, omme by haere Ed. Ed. in bewaernisse en verzeekertheid ghenomen, ende den incomen daer van met advys, ende goedvinden van den geenen, dewelke ik beneffens haere E. E. [in 't conformitê van 't geene by my daer van in eene aparte verklaringe apart zal werden gestelt] daer toe te nomineeren, ende authoriseeren sal, als vooren geemployeert te werden.

Schikking

Schikking omtrent de twee gemelde Beurſen.

Alzoo ik Jacob van Brouckhoven, by myne Teſtamente gewilt ende geſtatueert hebbe, dat uit myne naer te laten goederen, naer myn overlyden getrocken zal werden, eene ſomme van ſesduiſend guldens, omme op de renten of intereſten van dien te onderhouden twee Studenten in het Collegio Theologico tot Leyden, ende dat ik my in myne voorſz. Teſtamente refereere tot zeekere conditien, by my dies aengaende in te ſtellen, dewelke ik wille, dat in 't conferceren van deſelve benefitie zullen moeten werden geobſerveert ende naergecomen.

Soo is 't, dat ik verklare voor eerſt mynen wille en begeeren te zyn, dat de jonge Studenten, die mette voorſz. Beurſen zullen werden voorzien, ten minſten veertien Jaren zullen moeten oudt zyn, ende zoo verre gecomen in hare ſtudien, dat zy tot het gehoor van de leſſen, die in de Univerſiteit, in de ſpraeken ende Philoſophie, werden gedaen, bequaem ſyn op hoope, meeninge ende conditie, om metter tyd tot het Predickampt van Godes heilige woord gebruikt te werden.

De voorſz. Studenten ſullen gehouden zyn, haer in den Collegio Theologico binnen Leyden, onder de wetten, ende ſtatuten der Groot Mog. Heeren Staten van Holland ende Weſt-Vriesland, ende de goede opzigte des Regents te begeeven, by ſoo verre daer vaceerende plaetſen zyn, of anderzints in zodanige burgers huiſen als de Collateurs van de voorſz. Beurſen, hier nae te nomineeren, goedt ende oirbaerdunken zal, ter tyd ende wylen toe, dat in het voorſz. Collegie eenige plaetzen zullen komen te vaceeren.

Tot de voorſz. Beurſen zullen voor alle anderen werden geprefereert, myne Vrinden ofte Bloedt-verwanten, die zig tot het Studium Theologiæ zullen willen begeeven, ende daer toe bequaem geoordeelt werden; daer naer Ingeboorne der Stad Leyden; daer naer d'Ingeboorne Hollanders; ende by gebreeke van die allen Ingeboornen der Geunieerde Provincien, die zig daer toe zullen preſenteeren ende bequaem geoordeelt werden.

Den tyd van 't gebruik der voorſz. Beurſen zal weſen voor agt jaren, ten ware dat de Collateurs oordeelden ende dienſtig vonden, den zelven nog een jaer ofte twee ten hoogſten te verlengen, 't welk ik mitsdezen ſtelle in hare magt ende discretie.

De Collatie van de voorſz. Beurſen zal ſtaen aen Mrs. Clemens van Baersdorp, Johan van Wevelichoven, ende Pauls van Swanenburch, mitsgaders de Burgemeeſteren der Stad Leyden, in der tyd, aen dewelcke, mitsgaders de twee eerſte Profeſſoren in de Theologie, naer het overlyden van de voorſz. drie Heeren, die gifte ende Collatie alleenlyk zyn ende blyven zal, dog onder den naem van Brouckhoven. Tot welken einde ook de voorſz. twee Beurſen van den beginne aengenoemt zullen werden de Beurſen van Brouckhoven.

Ende, op dat de goede meeninge, die ik in dezen hebbe, naergekoomen, ende de penningen, die by my ten zelven einde gedeſtineert zyn, wel beſteed, ende geëmployeert zouden mogen werden, zullen die geene, die dezelve Beurſe genieten willen, in handen van een Profeſſor der heiliger Theologie, mitsgaders een van de voorſz. drie Heeren, beneffens een Burgemeeſter in der tyd, mitsgaders den Regent van 't Collegie, ofte voor twee Burgemeeſteren, een Profeſſor Theologiæ, ende den Regent, ingevalle de voorſz. drie Heeren dezer wereld overleeden mogten zyn, belooven ende ſweeren: „ De Gereformeerde Religie, ſoo die „ nu openbaerlyk gepredikt, ende geleert werd, in conformité van de Canones „ van het Nationael Synode tot Dordrecht gehouden, aen te hangen, ende in ty- „ den ende wylen [daer toe geroepen zynde] te prediken, ende leeren, ende hem „ vorders dragen, in alle vromicheid, geſchicktheid, ende Godſalicheyt, als jon- „ ge Studenten der Theologiæ toeſtaet, ende betaemt ". Waer van hem by den Secretaris der Stad Leyden eene acte geleevert zal werden, onderteykent by een van de voorſz. drie Heeren, een Burgemeeſter der voorſz. Steede, een Profeſſor der Theologie, ende den Regent van 't voorſz. Collegie, ende by aflyvicheid van de voorſz. drie Heeren, by twee Burgemeeſteren, een Profeſſor, ende Regent, om op de ſelve zodanige penningen, als hem by deſen werden toegeleyt, van de Collateurs van dit benefitie te ontfangen, onder conditie, dat zy voor het ontfangen van de zelve penningen t'elken jare gehouden zullen zyn getuigeniſſe van hare geſchiktheidt, vromicheid, Godſalicheyt, ende progres in hare Studien van den

Regent van het Collegie, ofte in dien zy daer buiten woonen, van een Professor Theologiæ, te vorderen, ende dezelve den Collateurs voorsz. vertoonen, om alsoo in het gebruik haer der beursen gecontinueert te mogen werden; ende by gebreeke van soodanige atteſtatie, sullen de Collateurs haer mogen suspendeeren, ofte geheeliken priveeren van het selve beneficie, ende aen een ander [aen wien sy oordeelen sulx beeter besteedt te zyn] naer haer discretie, ende welgevallen confereeren.

Ende in gevalle het gebeurde, dat dese twee Beursen, ofte een van deselve, 't ware door suspensie, ofte door dien men zoo haast geen bequaem, ende de zelve Beursen meriteerende persoonen konde vinden, mogte koomen stille te staen; soo zal het accres van tyd tot tyd vallende, werden aengeleidt, ende den interest van dien ter nood verstrekt aen den voorsz. Studenten, ter discretie van den Collateurs, tot dat het selve zoo groot zoude mogen zyn geworden, dat daer uit nog eene Beurse, ter somme als vooren, zoude konnen vervallen werden, 't welk ik wille, dat in zulken gevalle geschieden zal.

Ende of het gebeurde ['t welk God Almagtig genadelyk verhoede] dat de voorsz. Gereformeerde Religie, door overval onser vyanden, ofte door invoeringe van valsche, ende daar tegens strydende leeringe, quame te vervallen, ofte uitten lande verdreeven te werden; soo is myne ernstige wille, ende begeeren [den Burgemeesteren van Leyden, in der tyd, by desen, voor soo veel 't selve daer toe zal mogen helpen, op hare conscientie conjureerende] dat de voorsz. penningen, aen het Weeshuis, ende Stads Gasthuisen van Leyden, sullen werden geëmployeert.

Tot kennisse ende bondicheyt van alle 't gene voorsz. is, hebbe ik dit met myne eigenhand geschreven, ende geteykent opten XII[en]. Aprilis, anno XVI[C]. een ende dertich.

Ende was ondergeteykent.

Jacob Brouckhoven.

Uit de MS. papieren van den Heere N. N.

NB. D'Erfgenaamen van den voornoemden Heere Brouckhoven, hebben den Burgemeesteren ter handen gesteld het wapen van Brouckhoven gesneden in 't hout, ten einde het zelve op de acte van gifte mogt werden gedrukt.

Reglement by de Heeren Mecœnaten van de fundatie van wylen den Heer Ant. Halleth, Zal[r]. gearresteert, noopende de Studenten die als alumni van de voorsz. fundatie zyn, of zullen worden geadmitteert, en om door de gemelde Studenten by haar admissie te onderteekenen.

Den 30. *Juny* 1733.

1. In den eersten, zal ieder Student doen blyken aan den Heer Mecænas, van wien aan hem 't beneficie van deze beurs geconfereerd word, dat hy den ouderdom van zeventien jaaren heeft bereykt, dat hy met lof in de triviaale Schoolen heeft gestudeerd, en dat hy leedemaet is van de Christelyke hervormde Kerk.

2. Zal ieder gebeneficeerde zig stellen ter examen van den Heer Examinator, of hy kan geoordeelt worden in staat te zyn, om op deeze Academie onder de Heeren Professoren zyne studien voort te zetten, en zig tot den dienst van Gods Kerk bequaam te maken, van welk examen de Heer Examinator op d'eerste ordinaire comparitie aan de Heeren Mecænaten rapport zal doen.

3. De Studenten zullen ieder maand eens, op een dag daar toe by den examitor te benoemen, zig door den zelven laaten examineren omtrent de vordering van hunne studien.

4. Ie-

4. Ieder Student, die by den examinator geoordeelt zal worden, zoo verre in zyne ſtudien gevordert te zyn, zal gehouden zyn eens a tweemael in 't jaar in de Academie alhier publicq te disputeren, en zyn dispuut aan alle de Heeren Mecænaten, nevens haaren Rentmeeſter ordentelyk te dediceeren, welke dedicatie alvoorens aan den Rentmeeſter zal moeten worden vertoont, en voor alle de exemplaren van de dispuuten [geene uitgezonderd] geſteld worden, alles op poene dat de overtreeders direćtelyk en aanſtonds van 't beneficie zyn verſteken, werdende aan den Heer Rentmeeſter gelaſt by deze aan de Contraventeurs van dit artikel, geen vorderige penningen aan te tellen.

5. Tot ſublevatie van de onkoſten tot 't disputeren, zullen de Beurzaalen voor ieder dispuut, mits gedaan naar de ordre, in 't voorgaande artikel geſtatueert, genieten 25. guldens.

6. Geen van de Beurzaalen zal vermoogen zig buiten de Stad te begeven, zonder alvoorens permiſſie te hebben verzogt van een van de Heeren Mecænaten binnen Leyden woonende, en als dan van die geobtineerde permiſſie kennis gegeven te hebben aan den Rentmeeſter en Examinator: item, een van de beurzaalen met zoodanige permiſſie uit de Stad geweeſt zynde, zal van zyn t'huyskomſt aan een van de zelve Heeren, als ook aan den Rentmeeſter, en Examinator kennis moeten geven, alles op poene van 't verſtek van een vierendeel jaars ſtipendium, 't geen de Heer Rentmeeſter by deze gelaſt word in te houden.

7. Geen van de Beurzaalen zal zig tot Proponent mogen laten examineeren, zonder daartoe alvoorens te verzoeken 't conſent van 't gantſche Collegie van de Heeren Mecænaten, of ten minſten van de Heeren Mecænaten tot Leyden woonende, by contraventie van dit artikel zal de Rentmeeſter aan den overtreder geen verdere gelde toe tellen, zonder nader daar toe te zyn gelaſt.

8. Een van de Beurzaalen, naar 't genot van dit beneficium, of ook wel geduurende 't zelve tot beeter ſtaat gekomen zynde, zal gehouden zyn, als dan aan de Heeren Mecænaten te reſtitueeren, en goed te doen, de waarde van 't geen hy uit de beurs genoten zal hebben.

9. Iemand van de Beurzaalen naar 't genot van dit beneficium, of ook wel geduurende 't zelve werdende beroepen tot Leeraar in de een, of andere Gemeente, zal van dit beroep kennis moeten geeven aan de Heeren Mecænaten.

10. De jongſt aangekomene Beurzaal zal gehouden zyn zyne mede Beurzaalen den dag van de ordinaire comparitie van de Heeren Mecænaten, als mede den tyd by den Heer Examinator, tot hunne maandelyke exercitien gedeſtineerd, te communiceeren, als mede den dag, die de Heer Rentmeeſter tot 't betaalen van 't ſtipendium zal goedvinden te despicieren.

11. Zoo iemand van de Beurzaalen zig in ongehoorzaamheyt, ondankbaarheyt, of kleynagting voor de Heeren Mecænaten, of der zelver wetten, en ordonnantien quam te verlopen, of ook geene genoegzame vordering in zyn ſtudien deed, of een quaad, en onordentlyk leeven leyde, zal hy zig moete onderwerpen aan alle zodanige poenaliteyten, volgens 't goedvinden van de Heeren Mecænaten daar op te ſtatueren, zelfs wel voornamentlyk met verlies van zyn beneficie.

Aldus gedaan en gearreſteert op den 30en. Juny 1733. by de Heeren Mecænaten.

Uit de MS. papieren van den Heere N. N.

VAN DE

RECHTEN, VRYHEDEN, EIGENDOMMEN, EN BESTIERINGEN

BUITEN DE

STAD LEYDEN:

ALS VAN DE

HEERLYKHEDEN, MEEREN, WATEREN, POLDERS, WEGEN, BRUGGEN, MOLENS, ENZ.

II. DEEL.

VAN HET BAILIUSCHAP, DYKGRAAFSCHAP, EN 'T HOOGE HEEMRAADSCHAP VAN RYNLAND; ZOO VERRE DE STAD LEYDEN BETREFT.

De Heemraaden zullen geen margengeld gaderen, dan by een of twee van 's Graaven Raaden, en de Steden Haarlem, en Leyden. Den 17[en]. September 1396.

Groot Charterboek III. deel pag. 649.

De Hertog beveelt den Bailiu en Rechters van Rynland en van den Landen van Wourden recht te doen, en tien ponden te vorderen, van die by eenen anderen dan zyn dagelykſchen Rechter, of in Vrye-Steden van Waereldlyke ſchuld, recht zogte.

Den 29. July 1351.

Willem Hertoghe &c. Ombieden onſen Bailiu, ende allen onſen Rechteren van Rynland, ende van den Lande van Wourden, dat ghi elken man recht ende vonneſſe doet: ende wair dat zake, dat yemand in onſen Lande voirſcreven recht ſochte op enen anderen, die in onſen Lande wonachtich ware, van wairliken ſcout, anders dan vorſinen daghelixen Rechter, of in onſen vrien Steden, die willen wi dat verboren ſal X. ℔. Ende ombieden onſen Bailiu, ſoe wair, ende hoeſe verſcinen, dat hiſe in pande, ende ons rekeninghe dair af doe.

Datum des Vridages poſt Jacobi, anno LI.

Juſſu Domini Ducis, per commune conſilium tunc preſens.

S. ex Coph.

Joh. Hillegem.

Perkament Regiſter EL. 25. Noorthollant 1350—1355, Cas C. pag. 3. verſa.

De Stad Leyden, hebbende den Ryndyk doen Spekken tot de Sluize, die voor Oudzier legt, en den ſloot vaarbaar gemaakt, worden voor altyd van het zelve vry gekeurt door Heemraaden van Rynland.

Den 30. April 1416.

Jan van den Woude, Ridder, Heere van Warmondt, Ghysbrecht van den Zyl, Ridder, Jan van den Woude, Symon van der Scuur, Florys van den Tol, Jan van der Boechorſt, ende Vranck van Zaenden, Knapen, Hoogeheemraiders van Rynlandt, doen cond allen luden; want die Stede van Leyden den Ryndyck hebben doen ſpecken van der Stede, toter ſluzen toe, die voir Oudziers leyt, ende den ſloot hebben doen graven, datmen die mit ſchouden varen mach dat zandt op den zelven wech te voeren. Welcken wech ende ſloot wy gelooft heb-

ben,

ben, ende zyn des eendrachtelyck overdragen om gemeen oirbair 's Lants, dat alle Landt dat finen hoeveflach opten felven wech plach te hebben, voir die tyd dat hy gefandt wort, dien felven hoeveflach dair op behouden fel, ende op den floot voirfz. tot eewigen dagen op hoiren lanfchouwe den felven wech te houden mit zande, ende den banfloot langhes den wech, alfoo wyt, ende diep, alfoo goet; ende alfoo wel die Stede van Leyden nu ter tyt opgelevert heeft, ende des fel die Stede van Leyden tot eewigen dagen dair off ontflegen wefen, wtgefet hoir poorters, die dair gelant fien hoir banwerck dair op te houden. Ende defen wech felmen fchouwen alle jair op Sinte Martins dach in den Winter, ende op den Meyen dach. Ende want wy dit eendrachtelick ghecuert hebben, foo hebben wy defen brieff bezegelt mit onfen zeglen.

Gegeven opten Mey avont, in 't jaer ons Heeren duyfent vierhondert ende zeftien.

Privilegieboek der Stad Leyden B. pag. 59.

Uittrekfel uit den Brief van Philips, Hertog van Bourgonje, dat alle Dienaars van Rynland eed zullen doen in de Vierfchaar van de Stad Leyden.

Den 11. May 1427.

Item, hebben geconfenteert, ende gegonnet, confenteren, ende gonnen, dat voortaen alle die Dieners overal in Rynlant geloven, ende zweren zullen in der Vierfcharen van Leyden, in tegenwoirdicheyt des Gerechts aldaer, eenen yegelicken recht, ende vonniffe te doen. Ende wairt faecke, dat die Dieners voirfz. yemande recht weygerden, ende daer off betuycht worden mit tween, off mit drie wittachtigen, mannen, off meer, voir ons, off onfen Raide, die daer off die kenniffe hebben zullen, ende nyemant anders: So zullen zy after dien dach nymmermeer dyenen, ende boven dien zullen huer gelt verliefen, dat zy op die dienfte ftaende hebben.

Groot Charterboek IV. deel pag. 889.

Geding van den Procureur generaal van Holland met de Dorpen van Rynland, als Boskoop, Zwammerdam, Alphen, Koudekerk, Leyderdorp, Nieuwkoop, Sluipyk, en Rewyk over het diepen en reinigen der graften van het Slot van Wourden, enz.

Den 23. January 1465. *en* 1466.

Op ten voirfz. dach [28. Novembr. 1465.] foe compareerde voir den Hove van Hollant die Procureur generael van Hollant, en was feggende en proponerende, hoe dat de Edele Voirvaders myns genadigen Heeren, en omme die bewairniffe en befchermeniffe van defen Lande, hebben doen maiken en edificeeren dat flot te Woirden, fonderlinge tegens die Gefttichte, en Gelrefe, en al is 't foo, dat alle die geene die mitten voirfz. Slote befchermt fyn, fculdich fyn die grafte van den felven Slote te reynigen en te helpen diepen, foo fyn nochtans die Dorpen van Boscoop, Swamerdam, Alphen, Koudekerke, Leyderdorp, Nyeucoop, Slupyck, en Rewyc, die mitte voirfz. Slote grotelicken befchermt fyn, onwillich en in gebreke die felve graften mitten anderen Dorpen te willen helpen reynigen, hoewel nochtans dat him dat een werven en ander werven van wegen myns voirfz. Genadichs Heeren wegen bevolen is geweeft, dair fy him altyt tegens geopposeert hebben, en hen luyden op huyden dag beteykent is; en concludeerde dair-

dairom die voirnoemde Procureur, dat by sententie diffinitive van den voirsz. Hove, die voirsz. Dorpen bedwongen sullen wesen, omme mitten andere Dorpen, die mitten voirsz. Slote van Woirden beschermt syn, te helpen reynigen en diepen die graften van dien.

Tegens welken eysch Dirc Claisz. him seggende Procureur van deselve Dorpen, dag van beraet genomen heeft te veertien dagen. Presentibus uts. [Alcmade, Assendelft, Haelwyn, Petipas, Eycke en Werve].

De Procureur van de voorsz. Dorpen antwoorde, dat zy niet schuldig waren de graften van het Slot van Woerden te reinigen, maar wel de Vyver en graften van den Hove, en den zantweg tusschen den Hage en Ryswyk te onderhouden.

Opten voirsz. dach [23. January 1465. secundum Cursum Curie] compareerde voor den Hove van Hollant Dirck Claisz. ende de by monde van Mr. Arent van Ommeren synen Advocaet, als Procureur van de Dorpen van Boscoip, Slupick, Rewyck, en andere hoere medeggesellen, tegen alsulken eysch als die Procureur generael van Hollant op henlieden gedaen heeft, antwoorden en seggen:

„ Hoe dat die Rynlanders, dair onder dat die voirsz. Dorpen geseten syn, nye „ die graften van den Slote van Woirden gereynicht en hebben, mair die selve „ Rynlanders, en sonderlinge die voirsz. verweerders syn gehoefflach die Viver „ van den Hove en andere graften te reynigen, en oic den zantwech te onder- „ houden, die tusschen den Hage en Ryswyc gelegen is, dat voirtyts een vuyl „ ordende plecht te weten" (1):

Wairomme die voirsz. Procureur qualycke opten voirsz. verweerders geraict is, want na den generalen housflach, soo syn sommige Dorpen van desen Lande gehouden die grafte tot Schoonhoven te reynigen, en andere die grafte tot Medenblick, en andersins.

Ende concludeerden dairom die voirsz. verweerders, alsoo dit een nieuwe housflach wesen, en die gescien souden contrarie die oude hoefflach, dat sy dairomme by sententie diffinitive van den voirsz. Hove schuldich souden wesen geabsolveert te syn van den eysch, en impetitie van den voirsz. Procureur, en die selve verweerders presenteerden hoir feyten en vermeeten te proeven in tyden en wylen hunlieden des noid wesende.

Omme op welke antwoirde te repliceeren, die voirsz. Procureur dach genomen heeft te veertien dagen. Presentibus uts. [Alcmade, Assendelft, Haelwyn, Petitpas, en Eycke].

Geëxtraheert uit het vyfde Memoriaelboek van Swieten fol. 203. en 242.

Beschryving van 'sGravenhage door de Riemer I. deel pag. 780. *en* 781.

(1) *Of* Wesen.

Jan van Poelgeest, Hoogheemraad van Rynland, bekent welke last hem gegeeven is, wegens den Vriesschendyk, Zeeburg geheeten.

Den 11. *October* 1467.

Ic Jan van Poelgeest, hoige Heemraedt van Rynlant, doe cond ende kenlicken allen luyden, hoe dat ic by wille ende consente van den Commissarisen myns genadichs Heren, 's Hertogen van Bourgoenien, Grave van Hollandt, ende des Lants van Hollant gecommitteert, ende geordineert toter bepalynge van den Vriezendyck, ende gehieten is die Zeeburch, ende mede by wille ende consente van den Welgeboren hoigen Heemraden van Rynlant, myn lieve Heren ende medegezellen ontfangen ende onder my rustende hebbe eenen zekeren openen brief, myns voirsz. genadichs Heren 's Hertogen van Bourgoenien, Grave van Hollant, bezegelt mit zynen groiten zegel, gegeven in zynre Stede van Bruessel opten vyften

 dach

dach van Julio, anno XIIII^C. LXVI. dair of ic, der Stede van Leyden, ende dat Landt van Rynlant mitter Stede ende Lande van Woerden Copie auctentycke onder dat hanteyken Jacop Boſſairts, Secretarius myns voirſz. genadichs Heeren, overgelevert hebbe, ende aen deſen mynen brieve geannexeert, ende geveſticht is, roerende ende mencie makende van der Ordinancien van der bepalynge van den Vrieſendycke, ende geheiten is die Zeeburch, tot behouf van ons, ende voert mede van allen goeden Steden, Landen, ende Doorpen in Hollandt, ende Vrieslant, die mit hueren margentalen op deſen tyt, van gracien, ende niet van rechts wegen, gegolden, ende gecontribueert hebben toter bepalyngen van den voirſz. Vrieſendycke, om himluyden, ende elc van him mitten ſelven brieven, of mit Vidimus, of copie auctentycke dair van te mogen behelpen, tot allen tyden, ende tot allen plaitſen dair zy des te doen mogen hebben in toecommenden tyden. Ende des te oerconde, ſoe heb ick overmits abſencie myns zegels, op deſen tyt gebeden eerwaerdigen Vader in Gode, mynen lieven Here, mynen Heere den Abt van Egmonde, deſen mynen tegenwoerdigen brief over my te willen bezegelen mit zynen zegel: dat welke wy Geryt, by der genaden Goids Abt van Egmonde, om beden wille des voirſz. Jans van Poelgeeſt, ons liefs neven, alſoe gedaen, ende onſen zegel aen deſen brieve doen hangen hebben, opten XI^en. dach van Octobry in 't jair ons Heeren duyſent vierhondert zeven ende tſeſtich.

Privilegieboek der Stad Leyden A. pag. 137. *verſa en* 138.

Beloften van die van Medenblik en de vier Noorder Coggen, aan de Stad van Leyden en den Lande van Rynland, en de Stad en dat Land van Woerden, van den Vrieſendyk, gebeete Zeebourg, ten eeuwigen dagen te onderhouden buiten koſten van de Steden en Landen voornoemd, als uit gratie daar toe gecontribueert hebbende.

Den 13. *October* 1467.

Wy Schout, Burgemeeſteren, Schepenen ende Raide der Stede van Medenblick, ende wy Schouten, Schepenen ende Waerſchippen van den Dorpen van Obbicxwoude, Ooſtwoude, Hauwairden, ende der Does, als van de vier Noorder Coggen in Vrieslandt gelegen; ende wy Schouten, Burgemeeſteren, Schepenen ende Waerſchippen van den Steden ende Dorpen van Hooghtwoude, Abbekerck, Noordewael voor de huyſe Lambertsberge, Opmeer, ende Aertswoude, mede een van de voorſz. vier Coggen in den voorſz. Lande van Weſtvrieslandt; Ende wy Schouten, Burgemeeſteren, Schepenen ende Waerſchippen van den Steden ende Dorpen van Sybekerſpel, Benninebrouck, Twisck, Nudwoude (1), Nubbicxwoude, Abbekerck, Zuydwael, oock een van de voorſz. vier Coggen, ende geheten is die middelcogge; ende Wy Schouten, Burgemeeſteren, Schepenen, ende Waerſchippen van den Steden ende Dorpen van Spanbrouc, Wogen. (2) ende Wadwen, als mede een van de voorſz. vier Coggen; doen ende maecken ſamentlyck ende ygelycken van Ons by ſonder cond allen Luyden, Alſoo na veel clagen vervolgen, ende meenige Daghvaerden daer op gehouden, in den Jaere van ſeſſenſeſtigh leſt leden, by rade, conſente, ende overdragte van onſen genadigen Heere den Hertoge van Bourgoingnen, Grave van Hollandt, zynen Stedehouder ende Rade, ende den gemeenen Steden van Hollandt ende Weſtvrieslandt, den Vrieſendycke, ende geheten is den Zeebourgh, om welvaert ende behoudeniſſe des Landts, by der hulpen Goidts met Eycken balcken, houten ende yſer ſeer wel bepaelt, ende manieren dat dat ſelve by onſen genadigen Heere voorſz. ende ſynen voorſz. Steden ende Landen, overdragen ende geordineert geweeſt is, Tot welker bepalinge die Stede van Leyden met den Lande van Rhynlandt, binnen der Heemraetſchap van Rhynlandt gelegen, die Stede ende dat Landt van Woerden,

(1) *Of* Midwoude. (2) Wogenem.

den, ende meer andere Steden ende Landen op desen tyt van gratie ende niet van Regts wegen gegolden ende Gecontribueert hebben seeckere somme van Penningen van heuren mergen taelen, ende want by den selven onsen genadigen Heere zynen voorsz. Stedehouder ende Raide ende synen voorsz. Steden van Holland ende Vrieslandt, wel versproocken gelooft ende overdragen geweest is, Dat soo wanneer die voorsz. wercken, der bepalingen der voorsz. Dyckaedsen volmaeckt ende volbraght wesen soude, als dat dan een ygelycken wederom syn aendeel ende lenčte van synen Dycke aentasten ende maecken, ende alsoo bepaelt, onderhouden sal, tot synen Coste ende Laste tot ewigen dagen, gelyk onse voorsz. genadigen Heere opene besegelde Brieve, rustende onder de Heemraden van Rhynlandt, dat wel uytwysen ende verclaren. Soo ist, dat wy bekennen, 't gunt dat voorsz. is, alsoo van gratie geschiet te wesen, daer inne bedankende die goede Steden van Haerlem, Leyden, dat voorsz. Landt van Rynlandt met den Lande ende Stede van Woerden, Kermerlandt, Kermer gevolgh, Waterlandt, ende alle andere die van gratie wegen, ende niet van Regts wegen, hier toe gegolden hebben, ende gelooven mit desen onsen Ingelanden ende onsen Erven ende Nacomelingen den voorsz. Dyck met den Bolwercken, ende bepalingen voorsz. alsoo na te volgen, ende den voorsz. Dyck alsoo bepaelt te onderhouden buyten heuren hinder en Costen offte Lasten, tot eeuwigen dage, ende sonder in toecomende tyden yet meer van de voorsz. bepalinge op ten selven van Leyden ende van Rhynlandt nogh opten voorsz. Stede ende Landt van Woerden, off eenige andere die hier inne van gratie ende niet van Regts wegen gecontribueert hebben yet te begeeren, om der selver bepalinge wille in eeniger manieren; ende waert dat wy hier van in gebreecken waren, soo sal onse voorsz. genadigen Heere dat doen Heerlycken, Inwinnen, ende repareren, naer den Dyck Regte, sonder eenige dissimulatie, offte yemandt dat te verdragen, ook wie hy sy buyten coste ende laste van den Steden ende Landen voornoemt: ende des ten oirconde soo hebben wy Schout en Burgemeesteren, ende Schepenen der Stede van Medenblick, Hooghwoude, Abbekerck, Zydebekerspel ende Spanbrouck, alsoo wel voor ons selven, ende voor den anderen Steden ende Dorpen hier boven genompt, onder ende binnen onse Coggen gesteten, die dat aen ons begeert hebben, soo als sy selve geen zegel en hebben, onser Steede zegelen aen desen onsen Brieve gehangen, op ten XIII. dagh van Octobry, in 't jaer ons Heeren duysent vier hondert seven en 't festigh, onder staet geschreven: dese Copie accordeert metten orginael Brieve van woorde te woorde, ende is gecollationeert,

By my,

Ende is onderteeckent.

P. G. F. N.

MS. Privilegien van Rynland. Zie den Brief van Philips Hertog van Bourgonje, des jaars 1466. van de Reparatie van den Vriesendyck. By S. v. Leeuwen Privilegien enz. van Rynland pag. 91. & seqq.

Acte, van dat de Stad van Leyden met de Landen van Rynland, en de Stad en de Landen van Woerden, tot den Vriesendyk gecontribueert hebben, niet meer ten dien fyne belast zullen worden.

Zonder date.

Alsoo onse Steden ende Poorteren van Leyden metten Lande van Rynlandt, ende die Stede ende Lande van Woerden tot onser bede ende begeerte seeckere Penningen gecontribueert ende uytgegeven hebben om den Vriesendyck, gehieten den Zeeborgh, te bepalen gelyck dat nu ter tyt gemaect ende bepaelt is, daer off wyse seer vriendelyc bedancken, soo is 't, dat wy gelove mits desen onsen Brieve, dat wy onsen Steden ende Poorteren van Leyden, mitten Lande van Rynland ende die Steden ende Landen van Woerden tot geenen dage toe comende meer vergen, moeyen nogh belasten en sullen, om te gel-

gelden aen den voorsz. Vriesendyck van den Landen die gelegen syn in Rynlandt en in den Landen van Woerden, ende want wy dit voor ons, onse Erve, ende Nacomelingen, tot eeuwigen dagen houden willen vast ende gestade, soo hebbe des ten oirconde desen Brieve bezegelt &c.

MS. Privilegien van Rynland. enz.

Die van Leyden door den Bailiu van Rynland vry verklaard van de lastgelden en turfmaat, en belooft, in dien 'er verschillen opreezen tusschen hem en de Stad, die te verblyven aan de Burgermeesteren met vier zegslieden uit de Vroedschap.

Den 31. *Maart* 1473.

Ic Dirck Potter van der Loo, Bailiu van Rynlandt, doe condt allen luyden, ende bekenne, hoe dat ick binnen den tyt van dat ick Bailliu van Rynlandt geweest hebbe, der Stede ende poortere van Leyden dyckwil, ende te veele stonden gemoeyt, ende moeyenisse angedaen hebbe omme lastgelde, ende turfmaet gelden van henluyden te hebben, daer yeghen zy oppozeerden, als dat die poorteren, nye gheen lastgelden, noch turfmaet gelden van hoeren goeden, waer dat die gelegen zyn, gehouden, noch gegeven en hebben, ende altyt vry geweest zyn, mit hoer poorterschip op hoeren rechte, vryheyden, ende ouder gewoenten van der Stede: soe is 't, dat ick Dirc Potter van der Loo, Bailliu voorsz. bekenne, dat ick alsulcken eyssche opsegge, ende moeyenisse als ick der Stede, ende hoeren poorteren, soe wie dat die zyn, ende dat angaen ende ancleven mach, alinge ende all verdragen, ende neder geleyt hebbe. Ende soe wat dat ick daer of geëyst, ende den poorteren mitter voorsz. Stede gemoeyt ende gedaen hebbe, dat ic dat mit onrecht gedaen hebbe. Ende ick Dyrck Potter van der Loo, Bailliu van Rynlandt voorsz. gelove der Stede van Leyden, ende eenen ygelicken van den poorteren die 't ancleven mach, an die voorsz. lastgelde, ende turffmaet gelden voer geroert, als van dat zy gedolven hebben, ende binnen den tyt dat ick Bailliu ben, noch delven sullen, nu noch hier naemaels, noch tot gheene tyt meer moeyenisse doen, noch doen doen en sal, in geenre manieren, hoe datmen dat soude moegen dencken, vinden, ofte versieren, mar ick sal der Stede van Leyden, ende hooren poorteren daer of in hoer rechte vryheyde besitte, ende oude gebruycke laeten rustelic ende vredelick houden, ende laeten blyven.

Voort, zoe heb ick Dirck Potter van der Loo, Bailliu van Rynlandt, als Bailliu voorsz. overgegeven ende gelooft, overgeve ende geloeve der Stede van Leyden in goeder trouwen, ende als een goet man van eeren, waert zaecke, dat tot eeniger tyt eenich geschille, al hoedanich datter waer, ende oock waer of dattet roeren mochte tusschen der Stede van Leyden, ende hoeren poorteren, ende my, als Bailly van Rynlandt voorsz. opresen, ende op stonde, dat sal altyt staen, ende eenen vuytganck hebben by den Burgermeesteren van der voorsz. Stede in der tyt wesende, ende by Jan van Poelgeest, Huge van Zweten, Kerstant Nannen Zoon, ende Willem van der Does, als vier van der vroescip, van die gescillen neder te leggen, ende die te vereffenen tusschen den Bailliu voorsz. ende der Stede mit hoeren poorteren voornoemt, zoe dat zy an beyde zyden mindelick ende vredelich mit een sullen wesen, zonder die een den anderen enige costen ofte moeyenisse voort meer an te doen in eeniger wysen. In kennisse der waerheyt soe hebbe ick Dirck Potter van der Loo, Bailliu van Rynlandt voorsz. desen brieve bezegelt mit mynen zegele hier angehangen. Ende om der meerre seeckerhede, zoe heb ick gebeden Coen van Oesterwyck, ende Jacop Vinck, Schepenen in Leyden, desen brieff mede mit ende over my te bezegelen.

Ende wy Coen van Oesterwyc, ende Jacop Vinck, Schepenen in Leyden hebben om bede willen van Dyrck Potter, Bailliu voorsz. desen brieve mede bezegelt mit onsen zegelen hier an gehangen, in 't jaer ons Heeren duysent vierhondert drie ende tseventich, opten lesten dach in Maert.

Onder stondt geschreven:

Naer

Naer collatie bevonden accorderende, mitten originalen bezegelt mit drie groene vuythangende zegelen in dubbelde fteerte, by ons Dominicus Bort, Raedt ordinaris, als commiffaris, ende Jacob de Jonge, Secretarys 'shoofs van Hollandt, als adjonct in der proceffe van complaincte tuffchen den Regeerders der Stede van Leyden impetranten, ende den Procureur generael gedr. . . dfene procureur by den deurwaerder daer toe geinfinueert zynde, die daer inne confenteerde behouden zynde debath den XIIen Augufti, anno XVC. LXI.

Ende ondertekent

By ons

Ondergetekent

Bort, ende De Jonge.

Privilegieboek der Stad Leyden No. 50. pag. 243.

De Dykgraaf en Heemraaden van Rynland door den Landsheer vry gekeurd van alle accyzen voor zich, en hun huisgezin binnen hun rechtsgebied, 't zy in Steden of daar buiten.

Den 16. November 1506.

Kaerle by der gracie Gods Eertshertoge van Oiftenryck, Prince van Caftillien &c. Hertoge van Bourgoingnen, van Lothryc, van Brabant, van Styer, van Karinten, van Crain, van Limborch, van Lucemborch, ende van Gelre; Grave van Vlaenderen, van Habsborch, van Tirol, van Artois, van Bourgoingnen Palsgrave, ende van Henegouwe, Lantgrave van Elfaten, Marcgrave van Burgouw, ende des heylichs Rycxs, van Hollandt, van Zeelant, van Phirt, van Kiborch, van Namen, ende van Zutphen Grave, Heere van Vrieslant, opter Windismarch, van Portenauw, van Salins, ende van Mechelen: allen den gheenen, die defen onfen brieff zullen zien Saluyt, doen te weten, dat wy ontfangen hebben die oetmoedige fupplicacye van onfen befonderen die Dyckgrave ende Heemraeden van onfen Landen van Rynlant, gelegen in onfen Lande ende Graeffcap van Hollant, inhoudende, hoe al eift zoe, dat zy Supplianten zyn die eerfte ende oudtfte van den Dyckgraven ende Heemraden, geftelt by onfen voirfaeten, Graven ende Gravinnen van Hollant, die altyts by daege ende by nachte moeten laboreren, forgen, ende arbeyden, omme de bewairniffe, ende befchermeniffe van den voirfz. lande van Rynlandt, ende dat zy, ende hoeren voirfaten in officyen altyts geweeft zyn goede, eedele, ende fchiltbordege mannen, wair by zy nyet en behoorden geacht te zyne van mynder condicien dan hoirluyden naegebuyeren, die Dyckgrave ende Heemraeden van den quartieren van Delflant ende Schielant, dair hoirluyden Jurisdictien aen bepalende zyn, de welcke vry ende exempt zyn over all binnen defelve hoirluyden quartieren, ende Jurisdictien, van allen excyfen voir hen ende hoirluyden huysgefinne ende familie, defen nyet jegenftaende, foe worden die felve onfe Dyckgraeve, ende Heemraeden van Rynlant Supplianten binnende jurisdictie van Rynlant bedwongen te moeten geven excyfe, gelyck ende in alder manieren of zy de felve officien niet en hadden, d'welck genouch es in cleynachtieheyt van den felven officyen, want defelve Dyckgrave, ende Heemraeden by ou den previlegye van wege des Graeve van Hollant geftelt wordden, ons oitmoedelyck verfouckende hen hierop te willen voirfiene funderlinge, dat ons gelieve hen te willen bevryen ende exempteren van derfelver exchyfe, ende voirts confenteren hoirluyden woonftadt te moegen houden binnen den limiten ende paelen van de voirfz. Jurisdictie, ftreckende zoe wel binnen den Steden, als dair buyten, gelyck ende in aldermanieren als gebruycken die Dyckgrave ende Heemraden van Delflant, ende Schielant, binnen den felven limiten van Delflant, ende Schielant, ende hen hier van te doen expedieren onfe brieven. Waromme wy de faecken voirfz. overgemaict, ende hier op gehadt 't advys van onfen lieven ende getrouwen

wen de Stadthouder ende luyden van onsen Rade in Hollandt, den selve Dyckgrave, ende Heemraiden van Rynlant, Supplianten genegen wesende t'hoerer voirsz. bede ende supplicatie, hebben gegunt, geoctroyeert, ende gewillecoert, gonnen, octroyeren ende willecoeren vuytsonderlinge gracye mits desen onsen brieve, dat zy, ende hoere naecommers in der voirsz. officyen mitsgaders hoirre familie, ende huysgesinne zullen van nu voirtaen gehouden ende geachte wesen vry, exempt, ende ontlast van allen excysen van wyn, biere, ende andere hoedaenich die wesen moegen, diemen binnen hoirluyden voirsz. Jurisdictie geldende werdt, ende hoirluyden woonstadt houden binnen den limiten ende paelen van der selver Jurisdictie, streckende soe wel binnen, den Steden als dair buyten, gelyck ende in alder manieren als gebruycken, die Dyckgrave, ende Heemraden van Delflant, ende Schielandt, binnen den Limiten van Delflandt, ende Schielant, ende tot onsen weerroepen. Ombieden dairomme, ende bevelen onsen besunderen lieven, ende getrouwen, die Cancellier ende luyden van onsen groten Raede, Stadthouder ende luyden van onsen voirsz. Raede in Hollant, Bailliu van Rynlandt, Schout van Leyden, ende allen anderen onsen Rechteren, ende Officieren, jegenwoirdich ende toecomende dien dit aenghaen sal moegen, hueren Stedehouderen, ende elcken van hen bysonder, zoe hem toebehoren sal, dat zy van onse jegenwoirdige gracye, gunste, ende octroye, ende van al den inhouden van desen doen, laeten, ende gedogen den voirsz. Supplianten, ende hoere naecommers in officyen, rustelyck, vredelyck, ende volcommelick genyeten ende gebruycken, ende onder hen te doene, ofte laeten gheschiene eenich hinder, letsel, oft moeyenisse ter contraryen, want ons alsoe gelieft. Des t'oirconden hebben wy onsen zegel hier aen doen hangen.

Gegeven in onser Stadt van Mechelen den XVIen. dach in Novembri, in 't jair ons Heeren duysent vyfhondert ende sesse.

Onder stont gescreven:

By mynen Heere den Ertshertoge, ter relacye van den Raide.

Onder geteyckent:

Barradot.

Gecolacioneert jegens zyn origenael gescreven in francyn, mit eenen roeden zegel dair angehangen, in precentie van my.

D. Brouchoven.

Privilegieboek der Stad Leyden No. 50. pag. 149. En privilegien en handvesten van Rynland door S. van Leeuwen pag. 118. & seqq.

Schout, Burgermeesters, en Schepenen der Stad Leyden consenteeren dat Dykgrave ende Hooge Heemraaden sullen gebruiken binnen de Stad van Leyden de vryheeden van Excysen enz. volgens Brieve van Octroy hen door den Aardshertog Karel anno 1506. verleend.

Den 9. April 1507.

WY Schout, Burgemeesteren, ende Schepenen der Steede van Leyden, doen condt allen Luyden, dat op ten dagh van huyden, datum deser Jegenwoordiger Brieve, voor ons ende den Vroetschap van der voorsz. Stede, by en op ter Stedehuys vergadert synde, gecomen syn die Hooge Heemraden van Rynlandt, ende hebben getoont seeckere Brieve van Octroye heurluyden verleent by den Eertshertoge Karel van Oistenryck &c. Inhoudende als dat die Dyckgrave ende

ende Heemraden van Rynlandt, voor haer ende haere Nacomers in den voorſz. Officie, Mitsgaders haerluyder famielie ende huysgeſinde, zullen van nu voortaen gehouden ende geaght weſen, vry exempt ende ontlaſt van allen Excyſen, van Wyn, Bier, ende andere hoedanigh die weſen mogen, die men binnen heur luyder Jurisdictie geldende wert, ende haer luyder woonſtadt houden binnen den Limiten ende Paelen der ſelver Jurisdictie ſtreckende, ſoo wel binnen den Steden als daer buyten, gelyck ende in alre manieren als gebruycken die Dyckgrave ende Hooge Heemraden van Delfflandt, ende Schielandt binnen den Limiten van Delfflandt ende Schielandt, verſouckende daerom aen ons ende Vroetſchap voorſz. dat ſy ſulcx als voorſz. is, mogen gebruycken binnen der voorſz. Stede van Leyden, gelegen binnen den Limiten ende Palen der Jurisdictie van Rynlandt, welck verſouck gehoort weſende is geconſenteert by de meeſte ſtemmen van Ons ende den Vroetſchap voorſz. dat die Dyckgrave ende Heemraden voorſz. ſullen gebruyken binnen der Stede van Leyden van nu voortaen, alle alſulcke vryheden als voorſz. ſyn, aghtervolgende 't voorſz. Octroye. In kenniſſe der waerheyt ſoo hebben wy deſen Brieve bezegelt, mit den zegele der voorſz. Steden van Leyden die wy dagelycx gebruycken hier aengehangen, in 't jaer ons Heeren duyſent vyffhondert ende zeven, op ten negenden dagh in Aprille.

Hebbende een uythangende groen waſſchen zegel aen double ſtaerten.

MS. Privilegien van Rynland.

Beſluit van den hove van Holland met goeddunken der Heemraaden van Rynland, Delfland, en Schieland, om den Ryndyk te verſterken van Katwyk tot Bodegrave, en de Landen hier door voor het Zeewater te bevryden, en eenen duiker of zyltje te leggen in den Leydſchendam.

Den 4. November 1514.

Opten dach van huyden, ſoo was by den Hove van Hollandt, by communicatie ende goetduncken van den Heemraden van Rynlandt, Delflandt, Scielant, ende van den nyeuwen Ryndyck in 't quartier van Bodegraven, ende den Ryndyck te ſtercken, ende den ingelande aen deſe zyde te preſerveeren van den Zeewateren, geordineert 't gundt dat hier nae volcht.

Eerſt, datmen den voorſchreven Ryndyck gaende van Catwyck of tot die Stede van Leyden toe maecken zal twaelff roede voeten toeleggens.

Item, van der ſiecken buyten Leyden de ſingulen der ſelver Stede tot die Culck, ende voort tot die Coepoort toe, ende van de Coepoort tot die Hoochwoertſepoort toe, insgelycx gemaeƈt te warden twaelff voeten toeleggens tot coſte der zelver Stede.

Item, van de ſelve Stede van Leyden tot Bodegrave toe die ſelve te maecken vierthien voeten toeleggens.

Item, van Bodegraven tot die Hellmwech te maecken twaelff voeten toeleggens.

Item, die voorſchreven dyck van Catwyck tot die voorſchreven Hellmwech toe deurgaens te hoogen een roede voet op 't alderhoochſte na den waterpas, boven zes voeten breet blyvende, loopende binnen ende buyten tot discretie van den genen die Gecommitteert zullen worden om 't ſelve te beſteden.

Item, 't ſelve te maecken tot coſt van den genen die daer by beſcermt zullen zyn, morgen morgens gelycke, ende dit voor deſe reyſe alleen, ende ſonder prejudicieren.

Item, die coſten van deſen ſullen verſchoten worden by den pachters ende gebruyckers, ende ſullen heur eygens daer van corten die rechte helft.

Item, omme die ingelanden van Rynlandt gelegen aen deſe zyde van den Ryndyck te gerieven, zoo zullen die Heemraden van Delfflandt gedoogen, datmen in den Leydtſchendam ſal mogen maecken ende leggen eenen duycker, off zyltgen

deur sy heure water sullen moghen lossen, in tyden als die voorschreven Rynwech gesloten es. Ende die voorschreven van Delfflant by heure water nyet geprejudiciert en worden. Welck zyltgen gesloten sal wesen met twee sloten, daer van die eene slotel bewaeren sal een van den Heemraden van Rynlandt, ende d'ander een van voorschreven Heemraden van Delfflandt; ende en sal 't selve zyltgen niet geopent worden dan by consent ende goetduncken van beyde die voorschreven Heemraden.

Ende heeft 't voorschreven hoff gelast ende bevolen die voorschreven Heemraden van Rynlant, Delfflant, Scielant, ende van den nyeuwen Ryndyck, dese ordinancie van stonden aen t'achtervolgen, ende te procederen tot executie van dien. Ende voort van gelycken gelast den ingelanden, die hier by beschermt sullen wesen, die selve te volbringen ende volcomen sonder eenich wederseggen.

Item, omme dese ordinancie te volcomen ende volbringen zyn by den voorschreven hove geordonneert, ende gecommitteert Meesters Jan van Duvorde, ende Franchois Cobel, Raden ordinaris met een off twee die elcx van den voorsz. Heemraden vuyt heuren naeme daer toe sullen willen ordineren, mits dat elckx van den Edelen, ende Steden, onder die beschermenisse van den voorschreven Ryndyck gelegen, daer by oock sullen mogen vougen heure Gemachtichde, by welcke Commissarysen, Gedeputeerden, ende Geordineerden besteedt, ende opgenomen sal worden 't werck voorschreven nae luyden der articulen in de voorschreven ordinancie begrepen, ende verclaert.

Aldus gedaen in den Hage opten vierden dach in Novembry, anno XV^{c}. ende XIIII.

By mynen Heeren den Gouverneur, President, Meesters Willem van Berendrecht, Jan van Duvoerde, Abel van Coulster, Jacop, Mourys Zoon, Franchoes Cabel, Jasper Lyevens Zoon, ende Joost Zassebout, Raidtsluyden van Hollandt.

My jegenwordich

Symonsz.

Privilegieboek der Stad Leyden B. pag. 563. vorsa & 564.

Orde aan den Bailliu van Rynland door den President, en de Raaden der Rekenkamer van Holland gegeeven, om de gerechtigheid te handhaaven tegen de Geestelyken, en ter bescherminge der onderzaaten, tot nadere verklaaring van het Concordaat van Bisschop R. van Diepholt in 't jaar 1434. gemaakt.

Den 23. January 1520. en 1521.

Die luyden van der rekeninge in den Hage.

Eersame wyse bysondere goede vrundt, alzoe veel zaicken zyn daer off die geestelycke Rechters kennisse nemen, in prejudicie van der hoocheyt, ende jurisdictien van der Key. Mat. daer off die officiers van den K. by preferentie die kennisse hebben; oick mede worden die ondersaten van der K. M. in veel zaicken by de geestelycke rechters gemolesteert sonder redene, tegens die voergaende concordatien, ende ten eynde dattet niet meer en gescie, ende dat die K. M. recht ende justicie te bet bewaert werden, ende die ondersaten niet te vergeefs gemolesteert, soo hebben myn Heeren die President ende Raiden de selve concordaten gevisiteert, ende doen maken een memorie voor u, ende andere officiers, inhoudende de zaicken daer aff ghy van 's Keysers wegen kennisse moecht nemen, dat wy u hier inne besloten overseynden, u ordinerende van wegen de K. M. ende versoecken van den onsen, dat ghy de selve memorie wel oversiet, ende u voort an naer

naer den inhout van dien regelt, ende fcarpelycken toefiet, dat des K. M. Jurisdictie bewaert, ende zyn onderfaten befchermt werden als 't behoort. Ende indien ghy eenige zwaricheit bevint, daer fult ghy myne voorfz. Heeren de Prefident, ende Raide, oft ons, adverteren. Eerfame wyfe goede vrundt God zy met u.

Gefcreven in der Camere van der rekeninge in den Hage, den XXIIIen, in Januario, anno 1520. fecundum curfum curie Hollandie.

Aldus onderfcreven:

J. de Jonge.

Ende fuperfcriptie aldus:

Eerfamen wyfen voerfienigen onfen Vrundt Jan van Berendrecht, Baliou van Rynlant.

Eerfte Artyckel.

Dat zy conferveren 't recht van den Keyfer tegens alle waerlycke perfonen by preventie, kennis nemende van alle delicten in hueren Jurisdictien vallende, ende byfonder van overfpel, meyneedicheyt, facrilegie, fortfe oft gewelt gedaen in Kercken, Godshuyfen, oft geeftelycke perfonen, van blasphemyen, van toeverye, ende andere delicten diemen foude mogen feggen te zyn mixtifori, toebehorende foewel ten waerelycke, als geeftelicken rechten.

Dat tweede Artyckel.

Dat zy elcx in huer kenniffe nemen van alle actien roerende huys, gront, ofte erve, het zy dat die eyffcher, oft verweerder zy, geeftelick oft waerelick.

Dat derde Artyckel.

Oick dat zy niet an gehengen, dat eenige waerlycke perfonen by Priefters, Gafthuysmeefters, Kerckmeefters, Gildemeefters, Procurateurs van Cloofteren, oft ander Geeftelycke oft Waerelycke perfonen om pachten, aerbeytsloon, verteerde coften, oft andere waerelycke fcult betrocken worden voer den geeftelycken Rechter; maer tegens alfulcke betreckers procederen tot correctie, ende dat zy daer in doen goet cort recht, dat niemant redene en heeft te clagen.

Dat vierde Artyckel.

Dat zy den ghenen, die mit opgefetter laghe yemant doot geflagen heeft, oft die gebannen zyn om delicten tegens den Grave, oft zyn landt bedreven, oft andere delicten gedaen hebben, dien de vryheyt van der Kercken niet en foude mogen befcudden, van de Kerck oft Kerckhove te nemen, oft doen nemen fonder vreefe van mis, oft van eenich interdict, al achtervolgende die Concordaten by wylen Hertoghe Philips van Bourgundien, ende by Biffchop Roedolph gemaect.

Dat vyfde Artyckel.

Dat zy niet en laten den onderfaten der Key. Mat. by den Proviforen, oft Dekenen geactioneert, oft ghemolefteert te worden vuyt zaicken dat zy op heilighe dagen eenich nooddurftich werck gewrocht hadden, als van noots, oft gebots wegen op den dyck, oft waterfcap, oft in den oocxt, dat zy op heilighe dagen eenich nooddurftich werck gewrocht hadden, als van noots, oft gebots wegen op den Dyck, oft waterfcap, oft in den oocxft dat koren, ofte andere gewas zyn oirbaer doen, oft anderen gemeenen noodt oirbaer, foe dat gebueren mach, achtervolgende die Concordaten.

Dat sesde Artyckel.

Dat zy oick niet en gehengen gemolesteert, of bescaempt te worden gehoude Vrouwen, ten zy dat zy sitten in openbair overspel, oft dat zy daer off in Synode besculdicht zyn.

Dat sevende Artyckel.

Dat zy oick niet en gehengen gemolesteert te worden, die ondersaten der Keyserl. Majesteits, om dat zy huere Kinderen by ongeval, oft versuymenisse van water, vuer, oft anders verloren mogen hebben.

Dat achtste Artyckel.

Ende waert dat eenich Paep, oft Clerck enich overdaet bedreeff in Hollandt, Zeelant, oft Vrieslant, 't waer in vredebraeck, oft vechtelic in dronckenscap; oft in eenige overdadelycke zaicken, die geen redelick Clerck toe en behooren, dat zy luyden Officiers den selven doen vangen, ende leveren den Provisoers, oft Dekenen, daer dat feyt gesciet sal zyn, soe verde kenlick is, dat Clercken, ofte Priesters zyn, die welcke gehouden zullen wesen dien misdadigen niet te ontslaen, al eer zy d'Officiers van 's Keysers wegen, van den bruecken gebetert zullen hebben. Ende dit al achtervolgende die voernoemde Concordaten, die men wil onverbrekelick onderhouden hebben.

Aldus onderscreven ende geteyckent by ordinancie van myn Heeren van der Camere van der Rekeningen, in den Hage den XXIII^en. January, anno XV^C. XX. *Secundum cursum curie Hollandie.*

V. Dammas.

Privilegieboek der Stad Leyden No. 50. pag. 74. tot 76.

Octroy aan die van Haarlem verleend, dat twee poorters uit hunne Stad Heemraaden van Rynland zouden zyn, mids hun verblyf binnen de Stad houdende, en dat geduurende voor den tyd van de zesjaarige bede.

Den 15. October 1545.

Op huyden dathe deser, soo heeft de Coninginne Regente &c. in den naeme, ende wegen der Keyserlycke Majesteyt in consideratie van de goetwillige diensten, die de Burgermeesteren ende Schepenen der Stadt Haerlem syne Majesteyt altyt hebben gedaen ende noch dagelix doen, henluyden geoctroyeert, ende geconsenteert, octroyeert ende consenteert by deesen, dat gedurende den tyd van de bede ordinaris van hondert duysent Carolus guldens 's jaers voor ses jaeren, jegenwoordelyck by de Staten 's Lants van Hollant, syner Majesteyt geconsenteert, dat twee poorteren der voorsz. Stede van Haerlem ten minsten, Heemraden van Rynlant wesen sullen, op conditien, dat gehouden werden haere residentie te houden binnen der selver Stede. Van welcke Octroye ende consente d' voorsz. Burgermeesteren ende Scepenen van Haerlem tot heure meerder verseeckertheyt versocht hebben, dese jegenwoordige acte die hemluyden verleent is

is geweest binnen de Stadt van Brussel, den XV^en^. dach van Octobere, in 't jaer XV^C^. vyff ende veertich.

Onderstont :

Marie.

Lagerstont :

Ter ordonnantie van haere Majesteyt ;

Geteyckend :

Verreycken.

MS. Privilegien van Rynland van den Heere Schepenen Mr. Nicl. van Alphen ; en Privilegieboek der Stad Haarlem ; pag. 243.

Octroy van Philips , Koning van Spanje , met overleg zyns Raads ; en der Regeerderen van de Stad Leyden. ; aan den Bailiu van Rynland verleend ; om alle jaaren eene nominatie van vyfentwintig Welgeboorene Mannen te leveren om 'er dertien uit te verkiezen tot het spannen van de Vierschaar ; enz.

Den 2. December 1559.

Philips , by der gratie Gods Coninck van Castilien , van Leon , van Arragon , &c. Allen den geenen die desen onsen brief zullen sien , Saluyt. Doen te weten , dat wy ontfanghen hebben d' ootmoedighe Supplicatie van onsen welbeminden Willem van Palensteyn , Bailly van Rynlandt , inhoudende , hoe dat zyn voorzaten Bailliuwen van Rynlandt , ghewoonlick zyn gheweest hare Vierscharen te spannen , ende te houden mit Welgeboren Mannen , zonder datter eenich ghelimiteerde getal van Mannen daer toe ghedestineert ofte gheordonneert is gheweest , zulcx dat elck van partien altyts gheoorlooft is gheweest soo veel Mannen op haer daghen van rechten te brenghen , als hem-luyden goet dochte ; waer door groote confusien , ongheregheltheyt in de Vierschare gheschieden , ende verscheyden fauten ende abuyzen daghelycx opquamen , soo dat somtyts de ghene die 't meeste ghetal van Mannen by brachte , in de zaecke triumpheerde ; door dien dat de selve Mannen [de welcke oock groote ghelaghen tot lasten van partien droncken] den zelfden grootelycx favorizeerden ; sonder opte merite van de zake volcomelyck te letten : zoo dat wel van node ware omme daer inne te remedieren , datter alle jaren zekere bequame personen tot Mannen ghenomineert , ghecoren ende gheëedt zouden werden , metten welcken hy suppliant , als Bailly , ende zyn nacomers in officie , zyn Vierschare houden , ende een yeghelyck recht souden helpen administreren. Zoo heeft hy ons ghebeden , dat ons gheliven soude hem Suppliant als Bailly te autoriseren , van nu voortsaen te nomineren alle jare vyfentwintich Welgheboren Mannen , omme daer uyt by die van onsen Rade in Hollant ghecoren te werden dertien in ghetale , de welcke ghehouden souden zyn in handen van hem Suppliant ; den behoorlycken eedt te doen , omme mitten selven zyn Vierschare te houden , ende eenen yeghelycken recht ende justitie te doen. Ende dat de selfde nominatie ende electie , ende afneminghe van eede , alle jare van nieus ghedaen werde. Ende voorts dat ons ghelieve by forme van ordonnantie te interdiceeren alle Welgheboren Mannen niet ghecoren noch gheëedt zynde , ter voorschreven Vierschare te comen sitten , op sulcke penen als ons goetduncken soude , ende daer ofte verleenen onse behoorlycke brieven. Zoo is 't , dat wy de saken voorschreven overghemerckt , ende hier op ghehadt 't advys van onsen lieven ghetrouwen de President , ende luyden van onsen Rade in Hollant , daer op by hem-luyden ghehoort , de Burghemeesteren ende Regheerders onser Stede van Leyden ; naer communicatie daer op by hem-luyden ghehou-

houden, mit alle de Schouten van de Dorpen forterende onder Baillyfchap van Rynlandt, den voorfchreven Suppliant, als Bailly, gheneghen wefende in faveur van juftitie t' zynder fuppliantie ende bede. Ende omme te beter ordre te ftellen op de goede ende adminiftratie van juftitie, hebben hem gegunt, geoctroyeert, ende geconfenteert, gunnen, octroyeren, ende confenteren hem, oock autoriferen, dat hy als Bailly, ende zyn nacomelingen in officie, fal moghen alle jaren nomineren vyfentwintich Welgheboren Mannen, van goede name ende fame, ende mede van goeden in Rynlandt gheleghen; de welcke hy fal prefenteren aen de voorfchreven van onfen Rade in Hollandt, omme van dien, ofte andere dient hem goetduncken fal, te ordonneren en de committeren dertien voor dat jaer, die ghehouden zullen zyn heurluyder eedt te doen in handen van den voorfchreven Suppliant als Bailly, ende mit hem compareren in alle Vierfcharen, ten ware zy eenighe merckelycke redenen hadden van hem-luyden abfentie, 't zy van fieckte, ofte andere redelycke excufatie. Mit alle d' welcke dertien Mannen, de felve Bailly houden fal zyn Vierfchare, ende partien jufticie adminiftreren van veertien daghen te veertien daghen. Interdiceren allen anderen Welgheboren Mannen niet ghecoren noch geëedt zynde, als boven ter voorfchreven Vierfchare te comen zitten. Welverftaende, dat tot defen lafte niet ghenomineert ofte ghecofen zullen werden eenighe poorters ofte inwoonders onfer Stede van Leyden, zomen die niet en heeft mogen compelleren ter Vierfchare te comen van de voorfchreven Bailly van Rynlandt. Ende want het te laftich vallen foude voor de voorfchreven dertien perfonen alle viertien daghen te recchte te commen zonder eenighe bate ofte profyte te hebben, ofte te ghenieten, omme hem eenichfins te recompenferen om heurluyder vacatien, comparitien, ende teercoften, hebben hem geconfenteert ende gheoctroyeert, dat alle de eyffchers, die voor heurluyder eyfch maken fullen, totte fomme van drie guldens van veertich grooten 't ftuck onfer Vlaemfcher munte, eens, ofte daer onder, ghehouden zullen zyn te namptiferen twee ftuvers, ende foo verre, den eyfch excedeert de drie guldens, vier ftuvers, de welcke ghedeelt ende ghediftribueert zullen worden by die zyn proces verliefen fal. Ende wanneer eenighe taxatie van coften vallen, foo zullen partien daer voren betalen fes ftuvers: waer of de helfte comen fal tot profyte van de twee Mannen die daer toe gheordonneert zullen worden, ende d'ander helfte comen in de ghemeene beurfe, tot profyte van hemluyden allen, die t' eynden van den jare mitten anderen ghelyckelyck onder hemluyden ghedeelt zullen worden. Ontbieden daeromme ende bevelen de voorfchreven van onfen Rade in Hollant, den voornomden Suppliant, ende zyn nacomelinghen in officie, mitsgaders de voorfchreven Mannen, van defen onfen Octroye, accoort, ende confent, foo ende in der manieren voren verhaelt, ruftelyck, vredelyck ghenieten ende ghebruycken; fonder hem ofte yemant van hem, nu, noch in toecomende tyden te doen ofte laten ghefchieden eenich hinder, letfel, ofte moeyeniffe ter contrarie, mer te procederen jegens den overtreders van defen, by den peynen daer inne begrepen; want ons alfoo ghelieft. Des t' oorconden hebben wy onfen zegel hier aen ghehanghen.

Ghegeven in onfe Stadt van Bruyffel den tweeden dach van December in 't jaer ons Heeren vyfthien-hondert negenenvyftich. Van onfen Rycken, te weten, van Spangien, Cecylien, &c. 't vierde, ende van Napels 't fefte.

Ende opte plycke ftont gefchreven:

By den Coninck in zynen Rade.

Ende gheteyckent:

J. de la Torre.

Nieuwe Keuren van de Weeskamer van Rynland, enz. in 's Gravenhage anno 1607. *of Oude Ordonnantien van Rynland, pag.* 75. *& feq.*

Ver-

Verdrag van de Regeerders der Stad Leyden met den Baillïu van Rynland, over de oude en nieuwe Vierschaar van Rynland, en dat de Bailliuwen geene poorters, noch inwoonders der Stad in 't civyl, of crimineel voor hunne Vierschaar zouden moogen betrekken, enz.

Den 2. October 1564.

Alsoo Willem van Palensteyn, Baljuw van Rynlandt, de luyden van der Reekeninge in Hollandt, vertoont hebbende, dat de oude Vierschare van 't selve Baljuwschap binnen der Stede van Leyden seer oudt, vergaan, ontdekt, ende genoeg ruïneus was, sulx dat men aldaar niet bequamelyken voortaan regt en justitie administreren mogte, versoekkende daaromme reparatie van der selfder Vierschaare, tot kosten van de Majesteyt, ofte van der Stede van Leyden, soo de selve Stede mits de menigfuldige frequentatien ende comparitien, soo van de Mannen, als anderen buyten luyden, ter voorsz. Vierschare te doen hebbende, ende compareerende, in hare neeringen ende exchysen, seer geprofyteert ende gebetert waren: Soo was by den voorsz. van der Reekeninge tot meer-stonden een uyt haar Collegie geordonneert geweest, die hem by den Burgermeesters ende Regeerders der voorsz. Stede gevonden, ende versogt heeft, dat de selve van der Stede de voorsz. oude Vierscharen souden willen repareren, ofte gelyk alle andere Steden in Hollandt doen, hare Vierschare den Baljuwen in Rynlandt in der tyt communiceren op distincte Regt-dagen. Ende naer vele ende verscheyden communicatien, mette voorsz. vander Stede, ende ook den Baljuw, over ende weder over gehouden, zyn de voirsz. van Leyden eyntelyken [naar sy dese saake met de Vroetschappe aldaar in deliberatie geleyt hadden] aanschouw nemende op de menigfuldige lasten der selver Stede, die dagelyx door verminderinge van de neringe van de draperyen meerderden, afslaande de voorsz. Reparatie van der oude Vierschare, in effecte te vreden geweest de Majesteyt, ofte zyne Majesteyts Baljuwen van Rynland in der tyd t' accommoderen, ende te doen hebben binnen het Stedehuys aldaer, seekere bequame plaetse, omme zyn Vierschare, 't sy in 't Crym, ofte in 't Civyl te mogen houden, midts daar aan ook maakende een vertrek, waar inne de voorschreven Baljuw ofte zyne Mannen, tot haren gelieven, uyte voorsz. Vierschare sullen mogen vertrekken, ende hare vonnissen secretelyken concluderen, ofte anders communiceren naar exigentie van der saake, met een Schoor-steen ende Haart-stede, alwaer by tyden van Winter bequamelyken vuyr gemaakt, ende geleyt sal mogen werden, ende dat tot kosten van der Stede, die de behoeften van dien sullen administreren, mits dat de voorsz. Stede weder aan haer souden nemen ende behouden, tot der selver Stede behoef, de voorsz. oude geruïneerde Vierschare, ofte Ding-huys, metten erve ende plaatse van dien, sonder dat de Majesteyt ofte Baljuwen in der tydt daar eenige geregtigheyt meer sal competeren, ofte ook eenige Jurisdictie aldaar exerceren, dat ook de Baljuwen in der tydt geen Poorters nogte inwoonders der voorsz. Stede van Leyden aan hare voorsz. Nieuwe Vierschare comende, in Civile ofte Criminele saaken, en sullen mogen arresteren, becommeren ofte citeren, doen arresteren nogte becommeren in eeniger wyse, anders dan den genen die aldaar in der Vierschare ding-plegtig sullen wesen, ten ware aldaar compareerden eenige Delinquanten, ofte quaatdoenders, in des Baljuws Jurisdictie eenige delicten geperpetreert hebbende, apprehentie ende corporele punitie waardig zynde, den welken de voorsz. Baljuwen indien gevalle, aan hare Vierschare, sonder prejuditie van de voorsz. Stede Jurisdictie sullen mogen apprehenderen, ende anders niet: Dat ook de Baljuwen, in der tydt, den bewaarder van der Stede-huyse, aldaar wesende, voor zyn moeyten ende diensten, als vander Vierschare te openen ende weder te sluyten, de selve schoon ende reyn te houden, 't vuyr aan te leggen, ende afte dragen, &c. t'elken half jare betalen sullen twintig stuyvers Brabants, tot twee grooten Vlaams den stuyver, welke offre, ende presenntatie de voorsz. van de Reekeninge geaccepteert hebben, ende accepteren midtsdesen, ende is hier van geordonneert acte te maaken ende de voorsz. Ste-

Steden, mitsgaders den Baljuw elx een te leveren, omme hem daar na te reguleren.

Gedaan in den Hage, ten bevele der voorsz. Camere, den tweden Octobris XV^C. vier ende tseftig.

Onderstont geschreven;

My jegenwoordig,

Ende daer beneffens geteikent,

Rataller.

MS. Privilegien van Leyden. Costumen van Rynland, pag. 119. *en Oude Ordonnantien van Rynland, pag.* 83. *en* 84.

Philips, Koning van Spanjen, geeft, als Graaf van Holland, den Dykgraaf ende Hooge Heemraaden van Rynland vryheid van alle Excynsen.

Den 9. *Augusti* 1565.

Philips by der gratie Godts Coninck van Castillien, van Leon, van Arragon, van Navarre, van Napels, van Cicillien, van Majorcke, van Sardaine, van den Eylanden Indien, ende vasten Lande van der Zee Occeane, Eertshertoge van Oostenryck, Hertoge van Bourgoingnen, van Lothrick, van Brabandt, van Limborgh, van Luxenborgh, van Gelre, ende van Milanen, Grave van Habsburgh, van Vlaenderen, van Artoys, van Bourgoingne Palsgrave, ende van Henegouwen, van Hollandt, van Zeelandt, van Namen, ende Zutphen, Prince van Swave, Marckgrave des Heylicx Rycx, Heere van Vrieslandt, van Salins, van Mechelen, van der Stadt, Steden, ende Landen van Uytregt, Overyssel, ende Groeningen, Dominateur in Asien ende Affricken; Allen den geenen die dese jegenwoordige sien sullen, Saluyt: Doen te weten, dat wy ontfangen hebben die ootmoedige supplicatie van onsen besonderen, die Dyckgrave ende Heemraden van onsen Landen van Rynlandt, gelegen in onsen Lande ende Graeffschappe van Hollandt, inhoudende hoe dat sy Supplianten syn de Eerste ende Oudste van den Dyckgraven ende Heemraden gestelt by onse Voorsaten Graven ende Gravinnen van Hollandt, die altyts by dagen ende by nagten moeten laboureren ende arbeyden, om die bewaernisse ende beschermenisse van onse voorschreve Landen van Rynlandt, ende dat sy ende heure Voorsaten in officie altyts geweest syn goede Edele Schildbordige ende Eerlycke Mannen, waar by sy niet en behooren geagt te syn van minder conditie dan heurluyder nabuyren, die Dyckgrave ende Heemraden van den Quartieren van Delflandt, ende Schielandt, daer heurluyder Jurisdictie aenpalende syn, de welcke vry ende exempt syn over al binnen de selve heurluyder Quartieren ende Jurisdictien, van allen Excynsen, voor hen, heuren Secretaris ende heurlieder Huysgesinne ende Familie, als het oock blyckt dat dese Supplianten mede behooren te syne uyt cragte van seecker (1) Octroy van den XXVI^en. dagh van November XV^C. sesse lest leden, heur by wylen Hoogh Loffelyker Memorien den Keyser Kaerle, onsen Heere ende Vader, wiens ziele Godt genadigh zy, gegunt ende gegeven, daer op de selve Supplianten niet en hebben geleth, dese niet jegenstaende, soo worden sommige van de Heemrade van Rynlandt bedwongen te moeten geven Excyse gelyck ende in al der manieren off sy deselve Offitie niet en hadden, 't welck genough soude syn tot cleynagtigheyt van den selve offitien, want deselve Dyckgrave ende Heemraden by oude Privilegien van wegen de Grave van Hollandt gestelt wor-

(1) In de Privilegien van Rynland, door S. v. Leeuwen, pag. 118.

worden, biddende ons daeromme de voornoemde Supplianten seer ootmoedelycken, dat ons gelieve heur te willen bevryden ende exempteeren van der selver Excysen, binnen den selven limiten van heuren Quartieren ende Jurisdictien van Rynlandt, in alder manieren als gebruycken die Dyckgraven ende Heemraden van Delfflandt ende Schielandt voorsz. binnen den selven heuren limiten, ende hem daer op doen expedieeren onse behoorlycke opene brieven daer toe dienende; Soo is 't, dat wy 't selve overgemerct ende hier op gehadt 't advys van onsen lieven ende getrouwen, die President, ende Luyden van onsen Raide ende Reeckeninge in Hollandt, gesien, ook de informatien by de voorn. President gehouden op te Vryheyt van die van Delfflandt ende Schielandt voorsz. met synen advyse daer by gevougt, den voorn. Dyckgrave, ende Heemraden van Rynlandt Supplianten genegen wesende t' haerder voorsz. bede, ende begeerte hebben gegunt, geoctroyeert, ende gewillekeurt, gunnen, octroyeeren ende willekeuren uyt sonderlinge gratie, mits desen, dat sy ende haere Nacomers in de voorsz. officien, mitsgaders heure Familie ende Huisgesinnen zullen van nu voortaen gehouden ende geaght wesen vry, exempt, ende ontlast van allen excynsen van Wyn, Biere ende andere hoedanigh die wesen mogen, die men binnen heur luyder voorsz. Jurisdictie geldende is, gelyck ende in alder manieren, als gebruycken die Dyckgrave ende Heemraden van Delfflandt, ende Schielandt voorsz. binnen den selven limiten van Delfflandt en Schielandt. Alles tot onser wederroepen ende soo lange ons 't selve believen sal, ontbieden daeromme ende beveelen onsen Lieven ende Getrouwen die Hooft President ende luyden van onsen Secreten, ende Grooten Rade, de voorsz. van onsen Rade ende Reeckeninge in Hollandt, Balliuw van Rynlandt, Schout van Leyden, ende allen andere onse Regteren, Justicieeren, Officieren ende Ondersaten, die dit aengaen, offte roeren sal mogen, heuren Stedehouderen, ende elcken van hen bysonder, soo hem toebehooren sal, dat sy de voornoemde Supplianten, ende heure Nacomers, in Officie van dese onse jegenwoordige gratie, Octroy, ende Consent, ende van allen den inhouden van desen, in der voegen, ende manieren boven verhaelt, doen laten ende gedogen, rustelyck, vredelyck, en volcomelyk genieten, ende gebruycken, sonder hem te doen offte laten geschieden eenigh hinder, letsel, off moeyenisse ter contrarien, want ons alsoo geliefft. Des t' oirconden hebben wy onsen zegel hier aen doen hangen.

Gegeven in onse Stadt van Brussel den IX[en]. dagh van Augusto, in 't jaer ons Heeren duysent vyffhondert vyffensestigh, van onsen Rycke, te wetene, van Spaignen, Sicillen &c. 't X. ende van Napels 't XII[e].

Op de plycque :

By den Coninck in synen Raide,

Ende is geteyckent :

Mesdagh.

Hebbende een groot uythangende Root Wasschen Zegel aen double staerten.

MS. Privilegie van Rynland.

De Bailiu van Rynland doet in de openbaare Vierschaar den eed aan den voorzittende Burgermeester, de Privilegien en rechten der Stad Leyden te zullen onderhouden.

Den 16. *Augusti* 1588.

Op huyden den sestienden Augusti 1588. wesende ordinaris rechtdach van den Baillyschappe van Rynlandt, heeft Jonckheer Peter van der Does, Bailly des voorsz. Landts, aen handen van Claes Adriaenszoon Brouwer, eerste ende Presiderende Burgermeester der Stadt Leyden, by eede gelooft ende gezwooren den

den poorteren der Stadt Leyden, expeditie van Justicie te doen daer toe versocht zynde, ende t' onderhouden de privilegien ende rechten der zelver Stede, naer ouder gewoonten, ende dat al zonder prejuditie van zynen voorgaenden eede, die hy der Graeflycheyt gedaen heeft, zoo most hem Godt helpen.

Gedaen in de openbaere Vierschare van Rynlandt voor de gemeente, ten by zyn van Dirick Troost Rutgerszoon, Claes Phillipszoon van Leeuwen, Willem Janszoon, Schout van Aerlanderveen, Huybrecht Janszoon, Schout van Waddincxveen, Cornelis Ghysbrechtszoon Zael, Gerryt Dirixszoon van Heyningen, ende Bouwen Janszoon, Gezwooren Mannen van Rynlandt, ende van my,

Ende was onderteyckent:

J. van Hout.

Privilegieboek der Stad Leyden, *C. pag.* 499. *versa.*

Willekeurige uitspraak over de verschillen tusschen Dykgraaf en Hoogheemraaden van Rynland, en Burgermeesters en Regeerders der Stad Leyden, door die van den Hoogen Raade gedaan.

Den 30. *December* 1589.

Alsoo seeckere questien ende geschillen geresen waren tusschen Dyckgrave ende hoge Heemraden van Rynlant, Impetranten van opene brieven van Complaincte, geimpetreert van den Hogen Rade in Hollant, ter eenre, ende Burgemeesteren ende Regierders der Stadt Leyden, gedaechden ter andere syden, vuyt saecke, dat de voorsz. Burgemeesteren eene Jan Maes, Heemraetsbode van Rynlant hebben doen apprehenderen ter cause, dat hy hemluyden, in een saecke die sy sustineerden niet te concerneren het Heemraetschap van Rynlant, ten versoucke van seeckre partyen hadden gecyteert voor de Vyerschare van de Impetranten, waer deur sy sustineerden de Jurisdictie van de Magistraet der Stadt Leyden gevioleert te syn, ende dat daer tegens d'Impetranten sustineerende, deur d'apprehensie van heurluyder bode geturbeert te syn in de possessie van Jurisdictie, die sy maintineren binnen der Stadt Leyden te hebben, de voorsz. brieven van Complaincte gelicht, ende by seeckre Commissaris van den voorsz. Hogen Raede hadden te wercke doen leggen, ende dat eyntelicke partyen, omme langduyringe processen te schouwen, deur tusschen spreecken van den voorsz. Commissaris de decisie van de voorsz. questien, ende geschillen, soe op de provisionele recredentie, als ten principalen possessore hadden gekeert aen ons Arnoult Nicolai, President, Dirck van der Nyenburch, ende Jan van Banchem, Raet in den voorsz. Hoogen Raden, mitsgaders Jeronimus van Borre, ende Dirck van Leeuwen, Raet ordinaris in den Provincialen Rade van Hollant, omme by onsluyden by arrest getermineert te worden, sulcx als naer rechte breder blyckende by den compromisse daer van synde geinsereert in 't verbael van de voorsz. Commissaris, daer vooren partyen die saecke geinstrueert, ende eyntelick aen ons versocht hebben hem recht ende vuytspraecke gedaen te werden: Soe is 't, dat wy arbyters voornoemt gesien 't voorsz. proces voor de voorsz. Commissaris beleyt, ende op alles geleth d'welck in desen heeft mogen moveren by onse Sententie arbitrale, de voorsz. Impetranten gemainctenceert hebben, ende maincteneren by desen in de possessie, *vel quasi*, van binnen der Stadt Leyden, ende vryheyt van dien in saecken het Heemraetschap van Rynlant met dat daer aen cleeft concernerende, alrehande acten van Jurisdictie t' exerceren, ende van te hebben, ende te houden heurluyder gesworen bode van Rynlant, die, in saecken als boven, soo binnen als buyten Leyden, ende de vryheyt van dien alrehande weten, insinuatien, ende citatien doen, soo ten versoucke van Dyckgrave van Rynlant, als van partyen, condempnerende gedaagden alle turbatie den Impetranten in de selve possessie gedaen, door apprehensie van den voorsz. Jan Maes, Heem-

Heemraetsbode van Rynlant costeloos ende schadeloos aff te doen, hem verdragende van gelycken meer te doen, ontseggen den Impetranten heuren vorderen eysch, ende compenseren de costen van den processe om redenen.

Aldus gedaen, en den partyen, ofte heurlieder gemachtichden geprohunchieert in den Hage, ende by ons arbiters voornoemt onderschreven opten naestlesten Decembris, anno XV^c. negen ende tachtich.

Ende is onderteyckent:

A. Nicolai, D. Nyenburch, J. van Banchem, Jeronimus van Borre, D. Leeuwen.

Uit de Archiven van 't Hoog Heemraadschap van Rynland.

NB: Uit dit geval is ligtlyk optemaaken, om welke redenen het verdrag van den Dykgraaf, en Hoogheemraaden van Rynland, met Burgermeesteren en Regeerders van de Stad Leyden op den 28en. November des jaars 1595. voor eenendertig jaaren gemaakt is, en nog t'elkens vernieuwd wordt.

Verdrag over het rechtsgebied van Dykgraaf en Hooge Heemraaden van Rynland, met Burgermeesters en Regeerders van de Stad Leyden, en Hoofd-Ingelanden gemaakt, voor de eerstkoomende eenendertig jaaren, enz.

Den 28. November 1595.

Alsoo naer verscheyden questien ende geschillen, gereesen geweest synde tusschen den Dykgrave ende hooge Heemraden van Rhynlandt ter eenre syde, ende de Burgermeesteren der Stadt Leyden ter andere, den selven Dykgrave ende hooge Heemraden behandicht is geweest, 't geene de voornoemde Burgermeesteren by geschrifte hadden doen stellen, tenderende ten fyne door middel van dien souden mogen worden beslecht alle voorgaende questien ende misverstanden: Ende de voorschreven Dykgrave ende hooge Heemraden 't selve Collegialiter gecommuniceert, ende den Raedsheer Meester Johan van Banchem versocht hadde gehadt, dat hem gelieven soude opten achtsten Novembris voorleeden, te verschynen in 't gemeen Landtshuys binnen Leyden, omme met de voorschreven Dyckgrave ende hooge Heemraden, mitsgaders de voorseyde Burgemeesteren, ofte dessels Gecommitteerden, te visiteren 't geschrift van weegen de voorschreven Burgermeesteren overgeleevert: Aldus oock 't geene Dyckgrave ende hooge Heemraden goedtgevonden hadden, daer op te doen corrigeren ende byvoegen, op dat de voorzeyde Raedsheeren, de respective zwaerigheeden gehoort ende verstaen hebbende, als een neutrael Middelaer, waer 't doenlyk, soo veel soude te weege brengen, dat door dessels intercessie, de voorschreve Dyckgrave ende hooge Heemraden, mitsgaders den voorseyden Burgemeesteren, elckanderen souden mogen verstaen: Tot 't welck de voorschreven Raedtsheer te vreden geweest was hem te laten gebruyken: In voegen dat de voornoemde Burgemeesteren daer af verwitticht synde, in Collegie van Dyckgrave ende hooge Heemraden voorschreven, beneffens de voorseyde Raedtsheer, opten voorseyden achtsten Novembris gecompareert syn geweest: Ten welken dage 't voornoemde geschrift met de correctie ende byvoeginge opgeleesen, gecommuniceert, ende naerder gecorrigeert wesende, de voorschreven Dykgrave ende hooge Heemraden metten Burgemeesteren in veele ende verscheyden poincten by provisie, ende op 't behagen hadden gecondescendeert: Wesende mitsdien 't vorder, als ook het eyndelyk besluyt gedifferეert tot de eerste vergaderinge van Dyckgrave, hooge Heemraden, ende Hooftingelanden des voorschreven Lants. So hadden de voorschreven Dyckgrave ende hooge Heemraden, onder andere opter saken voorschreven, den Hooftingelanden beschreven, jeegen dyngsdage den achtentwintichsten No-

vembris binnen de Stadt Leyden, op 't Raedthuys aldaer. Ende elck der selver overgesonden 't dobbelt van 't voorschreven geschrift van de Burgemeesteren, de correctie ende ampliatie voorschreven, omme metten voorschreven Dyckgrave ende hooge Heemraden, al 't selve naerder te resumeren, ende waert doenlyck, tot eyndelycke beslechtinge van alle voorgaende questien voorts te varen. Gelyck desen volgende opten voorseyde achtentwintigsten Novembris binnen de Stadt Leyden, op 't voorsz. Raethuys gecompareert syn Jonckheeren Peeter van der Does, Dyckgrave, Johan van Duyvenvoorde ende Woude, Heere tot Warmont, &c. Gerard van Poelgeest, Heere tot Hoogemade, &c. Pieter de Kies, Jonckheeren Andries van Bronchorst, Heere van Vliet, Arent van Duyvenvoorde, ende Niclaes van Mateneffe van Wibesma, hooge Heemraden: Meester Johan van Banchem, Raedt in den hoogen Rade, als Gecommitteerde van de Heeren Staten van Hollandt, representerende de Graeffelyckheyt van den selven Lande, ten opsiene van de geannoteerde goederen in Rhynlandt geleegen, Meester Jacob de Jonge, Raedt ende Rentmeester van den huyse van Wassenaer; Johan van der Meer, Bailliu van Haserswoude, van weegen Maximiliaen, Heere van Cruyningen, Heenvliet, Haserswoude, &c. Jonckheer Gerard van Wyngerden, Heere tot Benthuysen, Ambachtsheer van Soetermeer, President van Hollandt, Jonckheer Jacob, Heere van Wyngerden ende Ruygbroeck, Joncheer Johan van Mateneffe, Thyman van Wou, Commandeur van de Sint Jansheeren tot Haerlem, Pieter Adriaensz. van der Werf, Jan Jansz. van Baersdorp, ende Jan Ysnoutz. van der Nesch, Burgemeesteren der Stadt Leyden, ende Matheus Augustynsz. Steyn, Burgermeester der Stadt Haerlem, alle Hooftingelanden des voorschreven Lants, In wiens presentie in conformité van de voorseyde beschryvinge, 't voorschreven geschrift van de Burgemeesteren der Stadt Leyden, mitsgaders de correctie ende ampliatie, gedaen van wegen Dyckgrave ende hooge Heemraden van Rynlandt, distinctelyck opgeleesen ende geresumeert synde, is eindelyk by Dyckgrave, hooge Heemraden, ende Hooftingelanden voorschreven, geaccordeert, bewillight, ende geresolveert, het geene hier naer volcht:

Eerst, dat Dyckgrave, hooge Heemraden, ende niemandt anders, kennisse nemen sullen van alle civile saeken, 't Heemraetschap, ende 't Heemrecht; met dat daer aenkleeft, concernerende, alomme in ende over het Dykgraefschap, ende Heemraetschap van Rynlandt, ende die met Rynlandt uytwateren, als naer ouder gewoonte. Wel verstaende, dat soo veel aengaet de Stadt van Leyden, ende de vryheyt van dien, voor den tydt van een ende dertich eerstkomende jaren, ende tot dat anders sal wesen geaccordeert, geachtervolcht sal worden 't geene by de Hooftingelanden besloten, ende by den Heeren Staten geapprobeert is, op het twintichste poinct der swarigheden by de voorschreven van Leyden in den jare vyftienhondert een ende tnegentich overgeleevert, wesende de voorschreven approbatie van de Heeren Staten gedateert den twee en twintichsten Juny vyftien hondert een ende tnegentich.

Jurisdictie.

Dat Dyckgrave ende hooge Heemraden sullen abstineren van eenige Jurisdictie te exerceren binnen de Stadt Leyden, op de Chingelen, ende vordere vryheyt van dien, soo die nu ter tydt syn, ofte in toekomende tyden sullen mogen worden vergroot, 't sy aen de sluysen, heulen, bruggen, straten, platen, den loop van den Rhynen, ofte andere wateren ende graften, watergaten, matte, hecken, ofte schotdeuren van dien, palissaden, waterboomen, ende alles anders binnen der voorschreven Stadtsgraften, Chingelen, ende chingelgraften van dien leggende: maer daer mede sullen laten bewerden de Burgemeesters ende Regeerders van de Stadt. Doch soo, dat die van de Stadt het gemeene Landt in syn waterloosinge niet en sullen ontrieven, noch tot schade van de Ingelanden de Chingelen doordelven, ofte Naeckte sluys, ende 't verlaet van dien, beyde gelyck, tot schade van d'Ingelanden opensetten. Dat meede die van de Stadt de voorschreve chingelen altyt sullen onderhouden, soo hoog, dick, ende swaer, als den Rhyndyck boven ende beneden de Stadt wesen sal. Ende dat soo verre die van de Stad in eenig der voorschreven poincten gebreekig vielen, syluyden daer toe, naer voorgaende interpellatie opte aenklagte van den Dyckgrave, ofte andere geinteres-

intereſſeerde, gecompelleert ſullen mogen worden by authoriteyt van den Hove van Hollant, van den hoogen Rade, of van de hooge Overigheyt, daer aen de Dyckgrave, ofte geintereſſeerde expedienſte vinden ſal hem te addreſſeren. Dat voorts Dyckgrave ende hooge Heemraden, binnen der voorſchreven Stede ſullen mogen exerceren Jurisdictie in ſaeken buyten der Stede van Leyden, ende de vryheyt van dien vallende, ende 't Heemrecht concernerende over een yegelick, niemandt uytgeſondert, ſulcx ſy van oudts gedaen hebben. Dat nochtans geen koſten van Criminele executien gebracht ſullen worden tot laſte van 't gemeen Landt: ſulcx oock meede 't ſelve Landt geen confiscatien ſal genieten, maer ſal den Dyckgrave daer mede bewerden, ſoo hy te rade vinden ſal.

Onvermindert de Privilegien, ende gerechtigheyt van Dyckgrave ende hooge Heemraden, ende de Burgemeeſteren van Leyden respective: als oock ſonder prejuditie van de privilegien, gerechtigheyt, ende 't gebruyck van de Stadt van Haerlem: Ende belangende de politique regeringe. Item, de rechtvorderinge, ende 't beleyt in alle andere ſaeken met het Heemrecht niet gemeens hebbende; ſal ſtaen ter ordonnantie ende judicature van den ordinaris Rechter, ende die van oudts daer toe geprevilegieert ſyn, ende niet van Dyckgrave ende hooge Heemraden.

Dat den Ommedyck, ende den geheelen Ring van Rhynlandt [ſoo veel de ſelve noch in weſen is] met de ſluyſen, ſpoeyen, ende duyckers, daer inne gelegen, ende 't geene daer toe is behoorende, ſal bekeurt ende berecht werden by Dyckgrave, ende hooge Heemraden, op ſulcke boeten als de ſelve Heemraden daer op ſullen ſetten ende wyſen.

Dus verre 't gene de Stadt Leyden betreft, het volgende Rynland afzonderlyk aangaande, zie Handveſten enz. pag. 333. & ſeq.

Gedrukt op 't Raadhuis der Stad Leyden in 't jaar 1591. Privilegien en Handveſten van Rynland pag. 328. & ſeq. Grootplakkaatboek II. Deel pag, 1346.

Verdrag van de Regeerders der Stad Leyden met den Dykgraaf, ende Hooge Heemraaden van Rynland, over de Vryheid van der Stede Accyſen.

Den 2. December 1596.

Die van de Grote Vroetſcappe deſer Stadt Leyden, in haer Vergaderinge op 't Raedhuys voorgeleſen zynde het accord, 't welck Burgermeeſteren ende Regierders alhier, voor een tyt van eenendertich jaeren, onder heurluyder advoy ende behaghen gemaeckt hebben mit Dycgrave ende Hooge Heemraden van Rynlandt, nopende de vrydommen van deſer Stede Exchyſen, by de zelve middelertyt te genieten, op wynen, bieren, vleyſch, ende coorn, hebben 't zelve accord belieft, bewillicht, ende beveſticht, believen, bewilligen, ende beveſtigen mitsdeſen, mit verclaringe, dat 't zelve geheelyc achtervolght werden zal, naer den forme ende innehouden hier naer volgende ende innegelyft. Ten eynde tuſſchen Dycgrave, ende Hooge Heemraden van Rynlandt, ter eenre, ende Burgermeeſteren, ende Regierders der Stadt Leyden, ter andere zyden, mach blyven ende onderhouden worden, onderlinghe vruntſchap ende eenicheyt, mit mydinge van alle 't gene twiſt ende oneenicheyt weder mocht veroorſaecken, ter cauſe de voorſcreven Dycgraeff, ende Hooge Heemraeden zeggen ende ſuſtineren, dat hen de vrydom van der voorſz. Stede Exchyſen is toecomende, in crachte van heurlieder privilegie van daete den XVI. Novembris XV^c. zes, ende 't bewilligen van de groote Vroetſchappe der voerſz. Stede van den IX^en. Aprilis XV^c. VII. mitsgaders de poſſeſſie van den voorſcreven Dycgraeff, ende Hooge Heemraden, daer op gevolcht: Daer jegens de voornomde Burgemeeſteren zeggen ende voorwenden, dat nyet blycken en zal, dat Dycgrave ende Hooge Heemraden, oyt in poſſeſſie van 't genomde privilegie zyn geweeſt, mer dat heurlieder verſoucken van vrydommen te genieten, aen die van de Vroetſchappe gedaen den

II^en. Octobris XV^c. XXVI. ende XVIII^en. July XV^c. XXXVIII. t'elcken zyn afgeslagen, ende dat in den jaere vierentzestich, ende vyfentzestich, als by Dyckgraeff ende Hooge Heemraeden, ten eynde voorscreven, nieu Octroy versocht, ende partyen daer op voor Commissarissen van den Hove, jegens malcanderen gehoort waeren, den Heemraden in dier tyt, by die van de groote Vroetschappe, 't lichaem deser Stede representerende, de vrydommen alleenlicken haer leven geduyrende zyn vergunt ende laeten volgen. Den welcken al nyet jegenstaende de Burgermeesteren ende Regierders, verclaert hebben, wel gesint te zyn, Dycgrave, ende Hooge Heemraeden, voor zoo veel in hen is, te gratificeren, ende believen, ende zulcx de goede hant daer aen te houden. Dat hem de vrydommen, by die van der Vroetschappe voer haer leven, off anderssints, zullen werden vergunt ende bewillicht, niet connende gedogen, dat zy zodanige vrydommen, op hun recht alhier souden genieten; mer dat zy genootdruct zullen werden, 't zelve ten uytersten weder te staen. Soo zyn de voornoemde Dycgraeff, ende Hooge Heemraden, mitte Burgermeesteren ende Regierders, mitten anderen verdragen, dat de zelve questie, gelyc, ende in der vougen, die jegenwoordelyck es, ende zulcx behouden een yegelyc zyn recht, sal in schorsinge blyven, gelycke tyt van eenendertich eerstcomende jaeren, als andere questien ingaende ende uytgaende mitten voorsz. generalen accorde, geduyrende welcken tyt, de Burgermeesteren ende Regierders, de Dycgraeff, ende Hooge Heemraeden binnen deser Stede woonende ende huyshoudende, ofte collegialiter vergadert zynde, deur haerlieder pachters, noch Collecteurs van de Exchysen op wynen, bieren, vleysch, ende coorn, niet en zullen doen maenen, eysschen, off aenspreecken, directelyck, off indirectelycken. Des tot eenen oirconde hebben wy Jan Janszoon van Baersdorp, Claes Adriaenszoon, Foy van Brouchoven, ende Mr. Yzaac Nicolai, Burgermeesteren deser Stadt Leyden, van der zelver Stede wegen, in cracht van approbatie van de groote Vroetschappe, op huyden gedragen, desen bevesticht mit onse onderteeyckeninge, ende 't groote zegel deser Stede, 't welc ten contracten werdt gebruyct, aen desen gehangen, mit beloste van ons geheelicken conform den voorschreven accorde te gedragen.

Aldus gedaen opten tweeden Decembris, anno XV^c. zes ende tnegentich.

Aldus stont ondergeteeyckent :

J. de Baersdorp, F. Brouchoven, Claes Adriaensz., Yzaac Claeszoon.

Ende was gezegelt mit een groot groen wassen zegel, aen double franchynen doersteecken staert uythangende.

Privilegieboek der Stad Leyden D. pag. 151. *versa &* 152.

De Brief van gelyken inhoud van Dykgraaf en Hoogheemraden was dus onderteekend :

Den 1. *January* 1597.

Des tot eenen oirconden, hebben wy Joncheeren Pieter van der Does, Dycgrave, ende Bailly van Rhynlandt, Johan van Duvenvoorde ende Woude, Heer tot Warmond, &c. Gerardt de Poelgeest, Heere tot Hogemade, &c. Pieter de Kies, Niclaes Ruychaver, Joncheeren Andries van Bronchorst, Heer van Vliet, Aernt van Duvenvoorde, ende Niclaes van Mathenesse, Hogeheemraiden des voorscreven Lants, dezen brief mit onse respective onderteeyckeninge, ende zegelen bevesticht, mit belofte van ons geheelicken naer den voorscreven accoorde te zullen gedragen, alzo de voorscreven Burgermeesteren ons op huyden hebben overgelevert, gelycke briefve van accorde, geteyckent by de Burgermeesteren, ende bezegelt mit 't groote zegel der voorscreven Stede, 't welc

't welc ten contracten wordt gebruyckt, wesende in daete den tweeden Decembris, anno zes ende tnegentich.

Aldus geschiet binnen de Stad Leyden, desen eersten January vyftien hondert zeven ende tnegentich.

Onderstont geteeyckent :

Pieter van der Does, Johan van Duvenvoorde, Poelgeest, Pieter de Kies, Ruychaver, A. v. Bronchorst, A. van Duvenvoorde, N. van Mathenesse.

Ende was bezegelt mit acht roode wasse zegelen, aen double franchyne doergesteecken staerten uythangende.

Privilegieboek der Stad Leyden D. pag. 152. & 153.

Nicolaes van der Boukhorst tot Bailiu en Dykgraaf van Rynland verkoozen, belooft, naa 't uitgaan van drie jaaren, gelyk andere Bailiuwen voor hem, binnen de Stad Leyden te zullen koomen woonen.

Den 1. *December* 1624.

Alhoewel de Heere Prince van Orangien, nu seeckeren tyt geleden, myn ondergeschreven heeft geëligeert tot Bailliu ende Dyckgraeff van Rhynlandt, in plaetse van den overleden Heere van Zweten: nochtans dewyle het zedert gelieft den Heeren Staten van Hollandt ende Westvrieslandt, myn, opte voorstellinghe van den Heeren Edelen van den selven Lande, in myne tegenwoordige commissie ter vergaderinge van den Heeren Staten Generael, die anderssints te Mey toecomende soude geeyndicht zyn geweest, noch te contiueren den tyt van drie jaeren daer nae, gedurende welcken tyt ick derhalven zeer qualicken myne gestadighe woonplaetse binnen de Stadt Leyden soude konnen houden, gelyck voorgaende Bailliuwen ende Dyckgraven van Rhynlandt wel hebben gedaen: ende dat echter de Heeren Burgemeesters, ende Regierders der voorsz. Stede Leyden, om seeckere redenen swaricheyt maecken, my als Bailliu van Rhynlandt, den behoorlicken, ende gewoonlicken eedt aff te nemen, ende in die qualiteyt te erkennen, ten waere hen eenighe verseeckeringe wierde gedaen van dat ick mede binnen Leyden metter woone sal comen: Soo is 't, dat ick tot contentement van den Heeren Burgemeesteren ende Regierderen voornoemt, den selven by desen belove myne vaste woonplaetse met myne familie mede binnen de Stadt Leyden te zullen nemen, ende gestadelick houden, terstont nae d'expiratie der voorsz. drie jaeren van myne continuatie vooren verhaelt, ingevalle het de Heere Almachtich belieft my soo langhe het leven te spaeren, ende ick 't voorsz. Bailliuschap als dan noch souden moghen bedienen.

In waerheyts oorcond' dit onderteyckent opten 1. Decembris van den jare XVI^c. vier ende twintich.

Onderstont geteyckent :

Nicolaes van der Bouchorst.

Privilegieboek der Staát Leyden E. pag. 83. *verso.*

Con-

Continuatie van het Verdrag tusschen het Hooge Heemraadschap van Rynland, en de Stad Leyden voor den tyd van eenendertig jaaren gemaakt.

Den 7. January 1627.

Nademael den tyt van het eenendertich-jarich accord, dat tusschen Dyckgrave ende Hoocheemraden van Rynlant ter eenre, ende de Burgemeesteren ende Regierders der Stede van Leyden ter andere zyden, tot beslechtinge van alle voorgaende questien ende misverstanden, op den XXVIII^en^. Novembris van den Jare XV^C^. vyffentnegentich, door intercessie ende ten overstaen van den Raetsheer Mr. Johan van Banchem, was gemaeckt ende aengegaen, ginck expireren, dat mede ginck expireren den tyt van het verdrach tusschen de gemelte partyen op den tweeden Decembris van den Jare XV^C^. sessentnegentich gemaeckt, daer by den selven Dyckgrave ende Hoocheemraden de vrydom van de exchysen der voorsz. Stede by Burgemeesteren ende Regierders, gelycken tyt van Jaren was toegestaen; ende dat de voornoemde partyen alrede ten wedersyden hadden geopenbaert heure genegentheden totte continuatie van dien, dat oock dien volgende partyen ten wederzyden 't voorsz. eerst accord in volle vergaderinge tot dien eynde elcx apart gehouden op nyeus geresumeert, ende poinctuelick geexamineert hadden: Soo waren eyntelick d'voorsz. partyen tot onderhoudinge van onderlinge vrede vruntschap, eenicheyt, ende goede correspondentie overgecomen ende geaccordeert, gelyck d'selve overcomen ende accorderen by desen, dat het voorsz. eerste, ende ander accord in 't geheel ende in allen deelen, sulcx als d'selve respectivelick leggen, sullen syn ende blyven gecontinueert, ende geprolongeert voor den tyt van eenendertich toecomende jaren, begonst metten aenvanck van den lopende jare XVI^C^. sevenentwintich, ende te eyndigen mette expiratie van den jaere XVI^C^. achtenvyftich.

Aldus gedaen overgecomen ende geaccordeert opten VII^en^. January XVI^C^. sevenentwintich.

In jegenwoordicheyt van ons, ende is onderteyckent:

Schilperoort. S. v. Baersdorp.

D'approbatie van desen accorde, by de groote Vroedschap gedaen den XVII. Juny anno XVI^C^. seven ende twintich.

Stont in Margine.

NB. Tot gedachtenisse van de posteriteyt wert alhier gestelt, dat alhoewel in de gedructe Copie van het gemelde accord, by J. van Hout, in syn leven Secretaris deser Stede, staet geteyckent aen de rechter syde, dat nochtans by my gesyen synde in het regifter, berustende in het gemeenlants huys van Rhynlant alhier, alwaer het voorsz. accord uyt den origineelen is geschreven, ende geauthenthiseert by Purtick, ende Onderwater, in der tyt Secretarissen van den Hove van Hollant, bevonden is het selve geteyckent te syn by D. Egmont, ende J. van Hout, in vougen dat hier van aen Burgemeesteren, ende Regierders deser Stede kennisse gedaen zynde, d'selve, omme alles te doen op den ouden ende voorgaenden voet, ende te vermyden nieuwe onlusten, die op de onderteyckeninge van den voorsz. accorde waren geschapen te ontstaen, my als Secretaris gelast hebben van wegen dese Stadt, het selve accord aen de slincker syde te onderteyckenen.

Privilegieboek der Stad Leyden E. pag. 96.

Een

Een Heemraad van Rynland, wegens Leyden aangesteld, mag geen andere bedieningen binnen, noch buiten de Stad bekleden.

Den 19. en den 29. Maart 1655.

Op huiden den negentienden Maert XVIc. vyfenvyftich fyn in 't Gemeenlandshuis van Rhynland binnen Leiden gecompareert, de Wel Ed. Heer Amelis van de Bouchorft, Heer van Wimmenum, &c. Dykgraef, ende de Heer Jacob van Waffenaer, Heer van Warmont &c. Cornelis van der Hoog, Jacob van Lantskroon, Heer van Kyfhoek, Johan de Bruin van Buitenwech, Heer van Nieukoop &c. Arent Adam van Waffenaer, Heer van den Bofch &c. Hogeheemraden van Rhynlant, ter eenre. Ende de Heren Jan Pietersz. van der Maerfche, Mr. Simon van Baersdorp, Mouring Cornelisz. van der Aa, ende Dirk Lucasz. van Walbeek Burgemeefteren der Stad Leiden ter andere fyde: Ende fyn de Heren Comparanten, uit goede redenen, ende motiven, mitsgaders tot nader bevestiging van de goede enicheit, ende correspondentie, die van alle oude tyden tusfchen de Heren is onderhouden, met den anderen verdragen, ende geäccordeert by defen, gelyk de felve verdragen, ende accorderen by defen, dat van nu voorts aen de Heren van Leiden fullen hebben een permanente plaets als Hoochheemraed in 't College van de Hoochheemraden van Rhynland, dewelke by de Hoogheemraden in der tyd fal werden geftelt, ende dat uit Burgemeefteren, ofte Schepenen der Stad Leiden, ofte die defelve ampten hebben bekleet, wefende, daer beneffens, behoorlyk gequalificeert. Wyders is verdragen, dat, fo wanneer de te kiefen Hoogheemraeds plaetfe, by aflivicheid, ofte anderfints fal komen te vaceren, de Heeren Hoogheemraden wederom een ander fullen kiefen, ende eligeren, invoegen als voren verhaelt, alles in defen verftande, dat de Heren van Leiden, in de Vergadering van de Ed. Gr. Mog. Heren Staten van Hollant, ende Weftvriesland, voor fo veel in haer is, effect fullen doen genieten, helpen handhaven, ende mainteneren de privilegien, fo fy leggen, van Florens, Grave van Holland, ende andere Princen van den Lande, aen de Hoogheemraden gegeven, daer by de Heren Hoogheemraden van Rhynland abfolutelyk fy gequalificeert, omme, naer haer welgevallen, Hoogheemraden te verkiefen, ende te ftellen, mitsgaders het gebruik van de felve, in 't eligeren van de Hoogheemraden, voor defen, ende tot heden toe gepleegt. Edoch, by aldien, buiten vermoeden, by de Heren Staten van Holland, ende Weftvriesland mochte werden verftaen, het gemelde College van Hoogheemraden geen recht van verkiefinge, maer alleenlyk nominatie te competeren, dat in fulken gevalle echter het meergemelde College, de nominatie, tot bekleding van een Heemraedsplaets voor de Stad Leiden nu, ende namaels fucceffivelyk fal doen van drie perfonen, uit de bovengemelde Burgemeefteren, ofte Schepenen der Stad Leiden, ofte die defelve ampten hebben bekleet, gequalificeert, als voren, ende dit alles, in regarde van de Heeren van Leiden, op approbatie van de Grote Vroedfchap derfelver Stede. Aldus verdragen, ende geaccordeert, ter plaetfe, dage, ende jare voorfchreven, ende ter Ordonnantie van welgemelde Heren Hoogheemraden, ende Burgemeefteren en Regeerders der Stad Leiden, by ons der felver respective Secretariffen onderteikent.

Die van de Grote Vroedfchap der Stad Leiden, gehoort de Lecture van het bovenftaende accord ende verdrach, hebben 't felve geapprobeert, ende haer laten welgevallen, gelyk fy doen by defen. Laftende dienvolgens, haré Gecommitteerden in der tyd, om, fo wanneer de faken van de Hoogheemraedfchappen, in de Vergaderinge van de Heren Staten van Hollant, ende Weftvriesland, fullen werden in deliberatie gebragt, conform het felve accord, in 't reguard van het Hoogheemraedfchap van Rhynland te adviferen, Ende vinden verder goed, dat in cas nu, ofte in tyd en wilen een perfoon van wegen defe Stad tot Heemraed van Rhynland verkoren werdt, fynde buiten defelve Stad in enig College van regeringe, ofte politie gecommitteert, ofte het Bewindhebberfchap van d'Ooftindifche Compagny bekledende, dat defelve perfoon den tyd, voor den welken hy in de felve Collegien is gecommitteert, uitgediend hebbende, naderhand, fo lange hy het Hoogheemraedfchap bekleet, in gene Collegien van regering, policie, ofte in enige Hoven van Juftitie, buiten defe Stad, ofte tot het Bewindhebberfchap voor-

noemt, sal werden gecommitteert, ofte gevorderd, ende dat sulks de te verkiesen Hoogheemraed geen plaets in de Hoven van Justitie; ofte in de Rekenkamer van de Domeinen van Holland sal mogen bekleden, ende verder gehouden syn, syne vaste woonplaetse binnen de Stad Leiden, ende nergens elders te houden. Dat widers de te verkiesene Hoogheemraed, alvorens in de bediening van syn ampt te treden, sal gehouden syn aen handen van Burgermeesteren, in de Vergadering van de Grote Vroedschap te doen den eed, die volgens resolutie van de Grote Vroedschap, in dato den 25en. Augusti 1638. werdt gedaen by die gene, die by de Vroedschap werden gecommitteert in eenige Collegien van de Generaliteit ofte van de Provintie van Holland. Als dat hy om 't voorschreve Hoogheemraedschap geen versoek gedaen, ofte gedaen doen, nogte ook enige gifte ofte gaven, hoedanich die souden mogen wesen, gegeven heeft, nochte belooft heeft namaels te sullen geven, nochte ook namaels sal geven, directelyk ofte indirectelyk in eniger manieren.

Aldus gedaen ende geresolveert den 29en. Maert van den Jare XVIc. vyfenvyftich.

My jegenwoordich,

G. v. Hoogheveen.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 324. En privilegieboek der Stad Leyden E. pag. 304. versa & 305.

Continuatie van het eenendertig jaarig verdrag van Dykgraaf en hooge Heemraaden van Rynland met de Regeerders van de Stad Leyden.

Den 8. *May* 1658.

Naerdemael met het expireren van den Jare XVIc. achtenvyftich was komen te eyndigen de continuatie gedaen op den sevenden January sestien hondert sevenentwintich, van het eenendertich jarich accord, dat tusschen Dykgrave ende hoog Heemraden van Rynlant, ter eenre, ende Burgemeesteren, ende Regierders der Stede Leyden, ter andre syde, tot beslechtinge van alle voorgaende quæstien ende misverstanden, op den XXVIII. November van den Jare vyftien hondert vyfentnegentich, door interceffie ende ten overstaen van den Raatsheer Meester Johan van Banchem, was gemaekt, ende aengegaen, als mede van het verdrach tusschen gemelde partyen op den tweeden December XVc. sesentnegentich gemaakt, daar by den selven Dykgraaf ende hoogheemraden, de vrydom van de exchynsen der voorsz. Stede by Burgemeesteren ende Regierders gelyken tyt van jaren was toegestaen. Ende dat op de twaelfde reekeninge van den Rentmeester van der Laan, den achtsten Mey XVIc. achtenvyftich geresolveert was, dat het voorsz. accoord wederom op nieus soude werden geresumeert: Ende dat de voornoemde partyen alrede ten wedersyden hadden geopenbaert hare genegentheden tot de continuatie van dien. Dat oock dienvolgende de selve ten wedersyden 't voorsz. eerste accord in vollen vergaderinge, tot dien eynde elkx, apart gehouden, op nieus geresumeert ende punctuelyk geexamineert hadden. Soo waren eyntelyk de voorsz. partyen tot onderhoudinge van onderlinge vrede; vruntschap, eenigheyt, ende goede correspondentie, wederom over een gekomen ende geaccordeert, gelyck sy overeenkomen ende accorderen by desen, dat het voorsz. eerste ende ander accoord, in 't geheel ende in allen deelen, sulcx als de selve respectivelyk leggen, sullen syn ende blyven gecontinueert, ende geprolongeert, voor den tyt van XXXI. toekomende jaren, begonst mitten aenvank van den Jare 1659. ende dienvolgende te eyndigen mitte expiratie van den Jare 1689.

Aldus gedaen, over een gekomen ende geaccordeert op den XI. Augusti 1659. by de Heeren Amelis van der Broukhorst, Heer van Wimme-

num &c. Dykgraaf, Cornelis van der Hoog Arent Adam van Wassenaer, Heere van den Bosch, Saenen &c. Arent van Wassenaer, Heer van Duyvenvoorde, Voorschoten, Offem, &c. Wilhem Paets, ende Johan van Tielt, hoog Heemraden van Rynlant, ter eenre; ende Jan Pieterz. van der Maersche, Mouring Cornelisz. van der A, Willem Symonsz. Hasius, ende Hendrick van Willegen, Burgemeesteren der Stad Leyden, geadsisteert by Johan Wevelinchoven, Raat ende Pensionaris der selver Stede, ter andresyden; alwaer Matheus Steyn, Burgemeester der Stadt Haerlem, en Adriaen van Stryen, Raat ende Pensionaris der selver Stede, als Hooft ingelanden van den selve Lande, mede by waren. Ende dit alles in conformitè van de opgemelte resolutie genomen den VIII. Mey XVI^{C}. achtenvyftich.

In Jegenwoordigheyt van ons,

J. Hulsthout, G. van Hoogeveen.

Sy gelet, dat vermits 't overlyden van den Heer Jacob van Wassenaer, Heer van Warmont, &c. ende de absentie van den Heer Gerrit van Poelgeest, Coudekerk, en Hoogemade, die beschreven, ende buyten 't lant synde, niet is gecompareert, de meergeroerde commissie, in vougen vooren verhaelt, is voltrocken.

De Regeerders van Leyden vertoonen de Heeren Staaten van Holland en Westvriesland, hoeveel belang zy hebben aan het Bailiu en Dykgraafschap van Rynland, dat open gevallen was, draagen dierhalven den Oudburgermeester Meerman voor.

Den 24. September 1669.

Welgeboorne, Wel Edele, Wyse, Voorsienighe Heeren, Myne Heeren de Ridderschappen en Edelen Comparerende ter Vergaderinghe van de Edele Groot Mogende Heeren Staten van Hollant en Westvriesland;

Welgeborene &c.

Door het overlyden van den Wel Ed. Heer Amelis van der Bouchorst, Heere van Wimmenum, synde gecomen vacant te werden het Bailjuws en Dyckgraefs Ampt van Rynlant, hebben wy by desen Uw Wel Ed. wel willen versoecken, soo ten respecte en uyt consideratie, dat de Stadt Leyden, ten opsichte van verscheyden Heerlyckheden, en Landeryen de Godshuysen en andere particuliere ingesetenen der selver Stede toecomende in Rynlant gelegen, en daer onder gehorich, ten hoogsten geinteresseert; en daer aen gelegen is, dat het voorsz. Bailjuws- en Dykgraefs Ampt, by een persoon van Leyden bekleet werde: daer by komende, dat die gene, die tot het voorsz. ampt daer toe gevordert syn, van outs [daertoe] gehouden syn geweest, [om] haer woonplaetse en verblyf ter selve Stede te [nemen] houden, self ten tyde van de Graven, die soo verre het interest van deselve Stadt hebben behartícht, schoon der selver liefde en genegentheyt tot het interest van de ingesetenen van de Steden nergens na te compareren is, by de grote goedertierentheyt van hare Ed. Groot Mog. die gedurende hare regeringe, oock voorhenen, desen aengaende te meermalen gunstichlyck hebben gereflecteert, en self ten effecte, dat tot het voorsz. Ampt Burgeren en ingesetenen deser Stede syn geëmployeert geweest: als mede ten aensien by hare Ed. Groot Mog. generalyck aen de andere Steden van Hollant soo veel is gedefereert, dat deselve op haer instantie, en serieuse officien in gelycke saken, van tyt tot tyt goedertierenlyck syn begunsticht, en vervolgens de Bailjuws- en Dyckgraefs Ampten syn geconfereert op ingesetenen van de respective Steden, aen en ontrent het territoir en districht van deselve gelegen: Dat uw Wel Ed.

believen gunſtige reflexie te nemen op den perſoon van den Heer en Mr. Johan Meerman, out Burgemeeſter deſer Stede, jegenwoordich gedeputeerd ter vergaderinge van hare Hoog Mog. de H. H. Staten Generael deſer vereenichde Nederlanden, en den ſelven met de ſtemme van uw Wel Ed. tot het geſeyde Ampt te vereeren, en vorderen, te meer, dewyle de voorſz. Heer Meerman de ſaken van den Staedt in ſyne beroupingen met grote vlydt en pryſelycke ſorge onophoudelyck waergenomen, en noch onlanghs met vele moeyten en ongemacken de extraordinariſe Ambaſſade wegens deſe Republycke aen 't Hoff van Engeland lofſelyck helpen bekleden hebbende, van den Lande niet qualyck gemeriteert heeft. Wy willen dan verhopen, en uw Wel Ed. nochmaels gedienſtelyck verſoecken, dat de ſelve gelieven de inclinatie van meergenoemden Heer Meerman [die vermits ſyne ſwackheyt en ſieckte onbequaem is, om deſelve ſyne inclinatie aen de Leden van de Regeringe te comen uytten] en deſe onſe recommandatie in goede achtinge te nemen, ten eynde wy t'effect van dien mogen erlangen: waer door wy ons ten hooghſten ſullen verplicht houden, om by gelycke, en andere gelegentheden 't ſelve als een merkelycken en ſonderlinghen dienſt aen de Stadt Leyden gedaen weder te verſchuldigen. Wy ſullen uw Wel Ed. eerſtdaeghs door expreſſe Gedeputeerdens van wegen deſe Stadt de bovenſtaende ſake andermael doen vernieuwen met breder deductie en allegatie van de redenen daer toe dienende. Ende verwachten dat uw Wel Ed. haer met niemant anders onderwylen ſullen engageren. Inmiddels willen wy God bidden, dat hy U Welgeborene &c. met een geduyrige vreedſame, en voorſpoedige regeringe wil begenadighen.

Geſchreven in Leyden den XXIVen. September van den Jare XVIc. negen en tſeſtich.

Uw Wel Ed. goede Vrienden de Burgemeeſters en Regeerders der Stadt Leyden.

Ter ordonnantie van de ſelve.

MS. papieren van den Heere N. N.

Een Vroedſchap te Leyden Dykgraaf en Baljuw van Rynland wordende, Vroedſchap te blyven, doch niet Gecommitteerd te werden door de Vroedſchap tot eenige ampten.

Den 13. October 1669.

Is by den Heer Johan Eleman, Eerſten ende Præſiderenden Burgemeeſter, aen de Grote Vroedſchap der Stad Leiden in bedenken gegeven, dewyle deſer wereld was komen te overliden Jonker Amelis van den Bouchorſt, Here van Wimmenum, geweſene Baljuw, ende Dykgraef van Rhynland, of deſe Stad, na 't exempel van andere naburige Steden, ter aenſtaende Vergadering van Haer Ed. Gr. Mog. tot het ſelve, als nu vacerende Baljuw en Dykgraefſchap van Rhynland, niet en behoorde te recommanderen iemand uit de Grote Vroedſchap deſer Stede, ende in cas van Jae, wat, voor af, van den te recommenderen perſoon behoorde gereſolveert te werden.

Ende eerſtelyk, of iemand uit de Vroedſchap het Voorſeide Baljuw, en Dykgraefampt bekomende, na deſen eligibel ſoude ſyn tot Burgermeeſter, of Schepen deſer Stede, dan neen.

Of deſelve, geduirende ſyne bekomen commiſſie, ſoude konnen werden gedeputeerd in enig College, 't ſy van Haer Hog. Mog. ter Generaliteit, in het College van de Gecommitteerde Raden, Raden van State, 't College ter Admiraliteit tot Amſterdam, in de Ooſt- of Weſtindiſche Compagny, ter Dagvaerd, tot het Ordinaris Theſaurierampt deſer Stede, ofte enige ampten, die by deſe Vergadering werden vergeven.

Ende, in ſpecie, of door het bekomen van het opgemelde Baljuw- en Dykgraef-

graefampt, hy foude moeten afgaen, ende verliefen deffelfs Vroedfchaps ofte Veertichplaets in de Grote Vroedfchappe defer Stede.

Waerop fynde gedelibereert, is verftaen, dat men aen de Leden van Haer Ed. Grot. Mog. Vergadering, tot het meergemelde Baljuw, en Dykgraefampt van Rhynland foude voorftellen, ende recommenderen den Here Johan Meerman Vroedfchap, jegenwoordich, wegens defe Stad, Gedeputeerd ter Vergadering van de Hoog. Mog. Heren Staten Generael der Verenigde Nederlanden. Dat men tot beter uitwerking van 't vorenftaende behoorde te doen een extraordinariffe befendinge aen de leden, ende Steden ter Vergaderinge van Haer Ed. Gr. Mog. ftem hebbende, daer toe de Grote Vroedfchap defer Stede is verfoekende, omme de Steden van Suid-Holland te disponeren, fo doenlyk, den Here Johan Eleman, Burgemeefter, Mr. Gerard van Grootvelt Schepen, mitsgaders Mr. Pieter van der Maerfche Griffier; ende omme die van Noordholland, den Hr. Diderik van Leiden van Leeuwen Schepen, Mr. Johan van Kerchem Schepen, der Ed. Harmen Schuil Vroedfchap, mitsgaders Mr. Frans Meerman Secretaris defer Stede.

Met dien verftande, dat in cas de voornoemde follicitatie, ende befendinge, van fodanigen uitflag bevonden mogte worden, dat het meergefegde Baljuw- en Dykgraefampt, by Haer Ed. Gr. Mog. geconfereerd wierde op den voornoemde Here Meerman, ofte ymand van de Leden van defe Vroedfchap, defelve voor het toekomende niet eligibel en fal, ofte fullen fyn tot eenige ampten, die ter dispofitie, voorftel, ofte recommendatie van defe Vergaderinge fyn dependerende, maer alleen fal, ofte fullen konnen fyn, ende bliven behouden deffelfs Vroedfchaps, ofte Veertigs plaetfe in den breden Rade defer Stede.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 333.

Beëediging van den Bailliuw van Rhynland door Burgemeesteren van Leyden.

Den 17. *December* 1669.

Op Dinsdach, den 17^en^. December 1669. fynde ordinaris rechtdag van Baljuw en Mannen van Rhynland, fyn drie van de Heren Burgemeefteren; namentlyk Mr. Herman van der Meer, Mr. Rippert van Groenendyk, ende Herman Schuil, geäffifteert met den Secretaris Mr. François Meerman gegaen uit de Kamer van Burgemeefteren, de grote trap af, na de Vierfchaer van Rhynland, alwaer fy buiten de deur van de gemelde Vierfchaer, by handtaftinge verwelkomt fyn door den Heer Gysbert van Matheneffe, Baljuw van Rhynland, en fyn de Burgemeefteren, en Haren Secretaris eerft, ende de Here van Matheneffe vervolgens de voorfchreve Vierfchaer ingetreden, ende hebben Haer begeven in de vertrekkamer van Baljuw en Mannen.

In welke Kamer een weinich tyds vertoeft hebbende, ende onderwylen de Gemeente by klokke geflach te famen geroepen fynde, fyn naderhand eerft in de Vierfchare gekomen de meergemelde Baljuw en Mannen, mitsgaders der felver Secretaris, haer op hunne gewoonlike plaetfen ter nederfettende. Dewelke gefeten fynde, fyn mede uit de voorfchreve vertrekkamer in de Vierfchaer gekomen de voorgemelde Burgemeefteren, en Hare Secretaris, haer ter nederfettende op ftoelen, die voor Haer aen de tafel in de voorfchreve Vierfchaer waren geftelt.

Waer na door den Secretaris van het Baljuwfchap van Rhynland gelefen is de commiffie, die by de Staten van Holland aen den meergemelden Heer van Matheneffe, tot bedieninge van het voorgemelde Baljuwfchap is verleent. Welke commiffie gelefen fynde, wierde aenftonts door den Burgemeefter van der Meer met luider ftemme gefeit, dat de Baljuwen van Rhynland gewoon waren, aen Burgemeefteren defer Stede eed te doen, boven den eed, dien fy aen de Kamer van Rekeninge hadden gedaen, ende waer van in hunne Commiffie wierde vermeldt, vragende mitsdien den gemelden Heer van Matheneffe, of hy daer toe bereid, en gereed was, die daer op aenftonds andwoorde, van Jae. Welken volgende, door den Secretaris Meerman [met den Heer van Matheneffe, beide over eynde ftaende] gelefen is de gewoonlike Eed, dien de gemelde Heer van Matheneffe met opgefteken

ſteken vingeren heeft afgelegt, ende gedaen aen handen van Mr. Herman van der Meer, eerſten, en Præſiderenden Burgemeeſter deſer Stede. 't Welk geſchiedt ſynde, hebben gemelde Burgemeeſteren den meergemelden Heere van Matheneſſe, in ſynen dienſt, by handtaſting gecongratuleert, en ſyn alſoo de Vierſchaer uitgegaen, doende de Heer van Matheneſſe den meergemelden Heren Burgemeeſteren uitgeleide tot buyten de deur van de Vierſchaer.

Onderſtond.

Van alle 't welk ik een ooggetuige ben geweeſt. Doch 't was met geen naem ondertekent. Maer was geſchreven by de hand van Mr. Dirk Verruit, toen ter tyd Mede-Secretaris der Stad Leide, ſoo als blykt uit de blafferden van ontfang en uitgift van de jaren 1669. 1670. met ſyn hand geſchreven, en ter Theſaurie beruſtende.

Eed van den Baljuw van Rhynland.

Ik belove den Poorteren van Leiden expeditie van Juſtitie te doen, die Privilegien, ende Rechten der ſelver Stede te onderhouden, ende dat onverminderd mynen voorgaenden eed, dien ik mynen Genadigen Heere, in 't ſelve officie gedaen hebbe, ſo moet my God helpen, ende alle ſyne Heiligen.

Dus was 't formulier van den Eed in den Jare 1523. ſoo als die te vinden is by Simon van Leeuwen in ſyne Inleiding tot de Coſtuimen van Rhynland. §. 25.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 414. & ſeqq.

Brief van de Burgermeeſteren en Regeerders der Stad Leyden aan de Ridderſchap en Steden van Holland, wegens het opengevallen Balliuw- en Dykgraafſchap.

Den 1. *Maart* 1670.

Edele Achtbare Heeren,

Ontrent vyf maenden geleden, by occaſie van het affterven van den Wel Edelen Heere Amelis van der Bouchorſt Heere van Wimmenum, in ſyn leven Bailliuw, ende Dycgraef van Rynland, hebben wy de vrymoedigheit derven neemen, van tot het doenmaels vacante Bailiuw- en Dycgraefſchap voor te draagen den perſoon van d'Heere en Mr. Johan Meerman, Burgemeeſter deſer Stede, en van wegens haer Ed. Groot Mog. gedeputeert ter vergaderinge van de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, ende U Ed. AA. ſo door miſſive, als de Heeren onſe Gedeputeerdens gedaen verſoeken, ten einde gemelte Heer, ſo omme deſſelfs goede ende recommendabile qualiteiten [daer van hy niet alleen in de Stads regeeringe, nemaer ooc in de publycque commiſſien en emplojen, daer mede het de hoge Regeeringe belieft heeft hem te honoreeren, voldoende preuven heeft gegeven] als byſonderlyk ook om de luyſter, ende het intereſt deſer Stad in de vergevinge van 't ſelve amt met U Ed. AA. ſtemme mogte werden geſecundeert: maer wy hebben doenmaels het ongeluk gehad, dat U Ed. AA. apparentelyk op vroeger, of anterieure recommendatie van de Heeren Edelen belieft hebben den Wel Ed. Heere van Matheneſſe voor de voornoemde Heer Meerman met collatie der meergeroerde amten te præfereren; en alſo mits het overlyden van welgemelte Heere van Matheneſſe voorſz. officie, als nu wederom by haer Ed. Groot Mog. na de ordre van de Regeeringe ſtaet vergeven te werden, ſo hebben wy by deſen U Ed. AA. ſeer gedienſtelyk willen verſoeken, wt conſideratie dat de Stad Leyden ten opſichte van verſcheide Heerlicheden en Landeryen, ſo deſelve Stad, als de Godshuyſen, en andere particulieren toecoomende, in Rynland gelegen, en daer onder gehoorig ten hoogſten geintereſſeert, en daer aen

aen gelegen is; dat het voorsz. Bailiu- en Dycgraefs amt by een persoon van Leyden becleet werde, dat U Ed. A. A. gunstige reflexie gelieven te neemen op de persoon van den Heer en Mr. Herman van der Meer, Heer van Hooghevecn, onse præsiderende medebroeder, die uit goetvinden van de groote Vroedschap deser Stede zyn dienst daer toe is præsenteerende, gelyk dan ook by de gemelde Vroedschap is goed gevonden dessels goede intentie, soo door eenige Heeren daer toe wt het midden van dese Regeeringe te deputeeren; als met dese onse præallabile brieven, op het aldereernstigst te secondeeren; onder een vast, ende confident vertrouwen; dat wy U Ed. A. A. voorgaende gunst sullen hebben geconserveert; ende dat men dese Stad, die van den aenleg deser Republycq sich met so groote cordaetheit ontrent het welvaeren van de gemeene saecken, als eenige heeft gedraegen; nu niet voor altyt sal willen onthouden, die influentie die andere Hoofdsteden, als Dordrecht, Haerlem, Delf, Rotterdam, ende meest alle de andere, door Dycgraaven en Bailiuwsschappen wt haere regeeringe gecooren, in de Dycgraef- en Baillusschappen van de Alblasserwaerd, Kennemerland, Delfland, Schieland, en verder respectivelyc, 't sy by speciale privilegie, 't sy liberaele collatie van hooggemelte haer Ed. Groot Mog. tot noch toe hebben gehad; insonderheit als wy daer toe voorstellen persoonen van welkers kennisse, habitude, en probiteit, de hooge regeeringe kan wesen versekert, gelyk wy meinen, dat de goede en experte conduite, mitsgaders integriteit van gemelte Heer van der Meer, niet alleen in dese Stad, nemaer ooc aen meest alle de Leden van dese Provincie syn bekent, ende te meer, dewyl over eenige jaeren het selve amt by gelyke persoonen wt de Vroedschap deser Stede lange is bediend geweest, so voor als na de regeeringe der Graven in dese Provincie, welkers goede voorsorge ontrent de welstant, ende het interest van de Steden, by die van haer Ed. Groot Mog. in geenen deelen is te compareeren. Wy versoeken dan seer vriendelyk, en onder belofte van reciprocatie van desen weldaet, het gene ter eerster vacature syn obstacul heeft gevonden, als nu op onse twede instantie in faveur van gemelte Heer van der Meer, ons believen te gemoet te treden, en deselve met haere stemme tot het voorsz. amt te begunstigen; De gemelte Heeren gedeputeerden zullen so haest de wegen reisbaer syn U Ed. A. A. hier over nader comen begroeten; waer mede eindigende met verwachtinge dat U Ed. A. A. inmiddels met niemant sich sullen engageeren, bidden God Almachtig dat hy U

Edele Achtbaere Heeren met een vreedsamige en geluckige regeeringe wil begenadigen.

Geschreven in Leyden den eersten Maert van den jaere 1670.

U Ed^e. Achtb. goede Vrienden,

Burgemeesteren ende Regeerders der Stad Leyden.

MS. Papieren van den Heere N. N.

Verdrag tusschen Dykgraaf, Hoogheemraden, en Hoofdingelanden van Rynland, en de Steden Haarlem en Leyden, over de besteding der Verlaten in den Drecht en in de Aer.

Den 29. April 1670.

Ter occasie van de verlaten, in de Drecht en in de Aer te steecken, ende de besteedinge ten dien eynde te doen, syn de Heeren Dyckgraeff, Hoogeheemraden, ende Hooftingelanden van Rynlant, mitsgaders de Steden van Haerlem en Leyden met den anderen verdragen, dat de besteedinge derselver verlaten, volgens de opgestelde conditien, ter breete en diepte als in deselve conditie, syn voortgangh sal hebben; en dit alles onvermindert en sonder eenige de min-

minste prejuditie te leggen aen het recht ende gerechticheyt, de voorschreve Collegie en Steden respectivelyck competerende.

Aldus gedaen in 't gemeen Lants huys van Rynlant, binnen Leyden, den XXIXen. April XVC. tzeeventich.

Was geteekend :

Frederik van Dorp, A. A. de Wassenaer; A. B. Wassenaer, J. F. de Scaghen; J. Steyn, Gaspar Fagel; H. van der Meer, P. Burgersdyck, J. Hulshout.

MS. Privilegien van Rynland.

Verdrag van den Dykgraaf, en de Hoogheemraden van Rynland, met de Stad Leyden ter eenre; en de Stad Haarlem ter andere zyde aangegaan, over de scheiding van de wateren van Rynland van die van Amstelland.

Den 16. Juny 1670.

Op huyden den XVI. Juny XVIC. tsevehtich syn, naer voorgaende beschryvinge, by den anderen vergadert geweest, de wel Edele Heeren Fredrick van Dorp, Heere van Maesdam, &c. Dyckgraeff, Arent Adam van Wassenaer, Heere van den Bosch, Saenen, &c. Johan van Tilt, Johan van Wassenaer, Heere van Warmont, Hasferswoude, &c. Gerard Bicker, Heere van Swieten, &c. Adriaen van Bosvelt, Hoogheemraden van Rynlandt, ter eenre, de Heeren, Meester Herman van der Meer, Johan Meerman, Rippert van Groenendyck, ende Herman Schuyl, Burgermeesteren, Meester Pieter van Burgersdyck, Pensionaris, ende Meester Jan van Groenendyck, Secretaris der Stadt Leyden, ter tweder; ende Jacob Steyn, ende Mattheus Schatter, Burgermeesteren, Meester Gasper Fagel, Pensionaris, ende Meester Dammas Guldewagen, Secretaris der Stadt Haerlem, ter derder syde; ende syn de voornoemde Heeren met den anderen overgecomen ende verdragen in manieren hier naer volgende:

Alsoo te beduchten was, datter wel licht eenige differente soude comen te ontstaen tusschen de Heeren Dyckgraeff en Hoogheemraden van Rynlant, de Heeren Burgermeesters ende Regeerders der Stadt Leyden, ende de Heeren Burgermeesters der Stadt Haerlem, voor het intrest van deselve Steden, ten ware daerinne by goede ende minnelycke conditie wierde voorsien; Soo ist, dat de voornoemde Heeren Dyckgraeff ende Hoogheemraden van Rynlandt, ende de gemelte Heeren Burgermeesters ende Regeerders der Stadt Leyden, mitsgaders de Heeren Burgermeesters ende Regeerders der Stadt Haerlem, met den anderen verdragen syn, in voegen ende manieren hier naervolgende:

Eerstelycken, dat de voorschreve Heeren Dyckgraeff ende Hoogheemraden van Rynlandt, mitsgaders de Heeren van Leyden, ende Haerlem, Hooftingelanden van Rynlandt, by alle mogelycke ende betaemelycke middelen, den anderen den hant sullen bieden, ende gesamentlyck laboreeren, ten eynde soo ten petitoiren als possessoiren, mach werden gediffinieert, dat het in den macht van Rynlandt staet, de wateren van 't selve Lant van de vreemde wateren te separeren, 't sy met het leggen van dammen, kaden, off verlaten, soo als Rynlandt oordeelt voor 't selve Lant alderbest ende bequaemst te syn.

Ten tweden, dat, selve alsoo gedeclareert off gediffinieert wesende [als verhoopt ende erlangt wert] door de voornoemde Heeren Dyckgraeff, ende Hoogeheemraden van Rynlandt, de wateren van Amstellant met kaden en dammen alomme sullen moeten werden gesepareert, ende gesepareert gehouden van de wateren

teren van Rynlandt, uytgenomen alleen in de Aer ofte de nieuwe vaert tusschen Amsterdam en ter Goude, alwaer deselve wateren sullen worden gesepareert door een verlaet, te steecken op deselve wyte en diepte, als syn de bruggen, leggende in den Ryn, over de Goutsche sluys, ende de brugge, leggende in de Nieuweveensche wech, gemeenlyck genaemt de Duivelsbrugge, ende anders, off verders niet.

Ten derde, dat, het sy hoe de sententien in de voorschreve saecken, soo in het eerste als in het verdere ressorten, soo ten principalen als by provisie, soo ten petitoire als possessoire, souden mogen comen uyt te vallen, by de voornoemde partyen gesamentlyck alle mogelycke ende betaemelycke devoiren sullen moeten werden aengewent, ten eynde de passagie van van de binnevaerten, ontrent de voorschreve te doene separatien van de wateren van Rynlandt, soo naeu, engh, ende ondiep mogen werden gemaeckt, als eenichsints gedaen ende gemeyntineert sal kunnen werden, sonder dat evenwel, in cas van dispuyten over de engte, off ondiepte van de voorschreve passagie, de provisionele separatie der voorschreve wateren sal mogen werden opgehouden.

Ten vierden, dat, ingevalle de Heeren Dyckgraeff ende Hoogheemraden van Rynlandt souden mogen comen goet te vinden, eenige provisionele verlaten, tot separatie van de voorschreve wateren, te steecken, voor ende aleer by den hoogen Raede in Hollandt op de proceduyren in cas van Campleynte, ter oorsaecke van de voorschreve separatie, aldaer geintroduceert, naerder sal syn gedisponeert, dat in sulcken gevalle deselve verlaten provisionelycken in de Drecht, mitsgaders in de voorschreve Aer, ofte nieuwe Vaert tusschen Amsterdam ende ter Goude, sullen werden gesteecken, behoudelyck, dat voor de deuren van het voorschreve te steecken verlaet in de Drecht, sullen werden geslagen twee palen van soodanigen hoogte, als de dammen van deselve provisionele verlaten sullen syn, ter wyte off distantie van vyftien voeten, twee duymen, Rynlantsche maten, van den anderen, in voegen, dat de schepen, genaemt, yle haringen, komende van ter Goude, ende altans de Bilderdamse quaeckel konnende passeren, oock by provisie door de voorschreve paelen sullen konnen passeren, ende dat deselve paelen oock aldaer soodanich ende oock soo vast gehecht, ende gemaeckt sullen moeten syn, dat geene schepen van meerder wyte, door de voorschreve palen ofte elders buyten om, door 't voorschreve verlaet sullen konnen passeren.

Ten vyffden, dat de voorschreve provisionele verlaten, naer 't verloop van vier maenden, totalicken sullen, off moeten syn wechgenomen ende geamoveert, ofte immers soodanich gestopt, dat daer door geen schuyten, off schepen meer sullen konnen passeren, sonder dat deselve provisionele verlaten, om eenige redenen, hoedanich die oock souden mogen syn, off aldaer langer sullen kunnen off mogen werden gehouden, off immers ongestopt sullen moghen blyven, ten ware by den hooge Raide in Hollandt, by de voorschreve sententie in de voorschreve saecke van compleynte te wysen, gedefinieert werdende, dat de voorschreve separatie der voorschreve wateren soude moeten werden gedaen door verlaten, over de wyte ofte ondiepte derselver verlaten eenige disputen mochten comen te ontstaen, in welcken gevalle de voorschreve provisioneele verlaten sullen blyven leggen, tot dat de voorschreve dispuyten by den Competenten Rechter sullen syn gedecideert, blyvende niettemin in sulcken gevalle partyen alhier gehouden haer, nopende 't verder, in allen deele naer 't voorschreve geconvenieerde te reguleren, als waerinne by dit artyckel geen veranderingh gemaeckt en wert.

Ten oirconden dese geteyckent ten dage ende jare als vooren, by ons Secretarissen van het Hoogeheemraedschap van Rhynland, Leyden, ende Haerlem.

J. Hulshout.
J. v. Groenendyck.
Dammas Guldewagen.

MS. Privilegien van Rynland, enz. Staat ook in 't Privilegieboek der Stad Leyden F. pag. 202.

De Heer Frederik van Dorp, in de plaats van den overleden Heer van Matenesse, tot Bailliu en Dykgraaf van Rynland verkoozen zynde, verontschuldigt zich aan de Regeerders van Leyden, dat hy tot nogtoe, gelyk andere Dykgraven zyne Voorzaaten, zyn blyvende wooning niet te Leyden hadt konnen neemen.

Den 20. November 1670.

Alsoo d' Ede. Groot Mog. Heeren Staten van Hollandt ende Westvrieslant, my ondergeschreven hebben geëligeert tot Bailljuw ende Dyckgraeff van Rynlandt, in plaetse van den overleden Heer van Matenesse, ende myne jegenwoordige particuliere mesnage niet toe en laet voor alsnoch uytten Hage metter woon te vertrecken, ende myne gestadige woonplaetse binnen de Stadt Leyden te konnen houden, gelyck voorgaende Bailljuwen ende Dyckgraven van Rynlandt wel hebben gedaen; ende dat echter de Heeren Burgemeesteren, ende Regierders der voorsz. Steede Leyden, om seeckere redenen swarigheyt maecken, my als Bailljuw van Rynlandt den behoorlicken eedt af te nemen, ende in die qualiteyt te erkennen, ten ware hen eenige verseeckeringe wierde gedaen van dat ick meede binnen Leyden met der woone sal comen: Soo is 't, dat ick tot contentement van de Heeren Burgemeesteren ende Regierders voornoemt, deselve by dese beloove, myne vaste woonplaetse met myne familje meede binnen de Stadt Leyden te sullen nemen ende gestadelick houden, soo haest als ick daer toe wegens de gemelte Heeren Burgemeesteren ende Regeerderen sal wesen vermaent.

In waerheyts oirconde, dit onderteyckene op den XXIIen. April van den jare XVIC. seventich.

Versoeckende by continuatie van de excusen daer van hier voore, ofte wel om gewigtiger, die my soude mogen wedervaren, ende by my werden geallegeert, dat wel gemelde Heeren Burgemeesteren ende Regenten, in der tyt op deselve, als dan nae discretie sullen gelieven te reflecteren.

Actum den XXen. November, anno 1670.

Is geteyckent:

Frederick van Dorp.

Privilegieboek der Stad Leyden F. pag. 205.

Besluit van den Dykgraaf, Hoogheemraden, en Hoofdingelanden van Rynland, binnen Leyden Collegialiter genoomen, met de Heeren Gecommitteerde Hoofdingelanden, Poelgeest, Leyden en Haarlem.

Den 4. Juny 1671.

Den Heere Dyckgraaf en andere Heeren Gedeputeerdens, hebben afgeleyt het rapport van 't geen op den 2den. Juny aen de Bilderdam, tusschen de Heeren Gedeputeerdens van de Steden van Amsterdam en Gouda was gepasseert, ende namentlick, dat den voorslagh by haer, door ordre en op de resolutie commissoriael van den 30. Mey, aen de gemelte Heeren Gedeputeerdens van de voorschreve Steden gedaen, ende mit alle crachtige officien geappujeert, geen ingressie gevonden, nemaer by deselve Gedeputeerdens absolutelick gerejecteert en verworpen was gewerden: dat insgelycx het verlaegen van den drempel van 't voorschreve

schreve verlaet tot 6. duymen en ½. de voorschreve Gedeputeerdens mede ten hoochste gechocqueert, en aen deselve geen contentement gegeven hadden; is goet gevonden en verstaen, de voorschreve Heeren Gecommitteerdens voor haer genomen moeyten te bedancken, gelyck deselve daer vooren bedanckt werden mits desen. Dat voorts het gesteecken verlaet by provisie opgenomen, de materialen geconserveert, ende in conformite van de conventie van den 16en. Juny 1670. het provisionele verlaet wederom invoegen als voor desen gesteecken sal werden, en dat ter tyt ende wyle toe, dat de questie tusschen de discreperende Steden over de diepte en wyte van 't voorschreve principale verlaet, 't sy by de justitie, 't sy by accomodement, sal wesen affgedaen en getermineert.

[*Onderstondt:*]

Uytgegeven voor Copie van notule of resolutie.

By my,

Hulshout.

MS. Privilegien van Rynland, enz.

Accord

Van 't eenendertig jaarige verdrag tusschen de Stad van Leyden, en het hooge Heemraadschap van Rynland.

Den 21. May 1691.

Nademael met het expireeren van den jaare 1689. was koomen te eindigen, de continuatie gedaen den XI. Augusti 1659. van 't XXXI. jarige Accord, dat tusschen Dykgraef ende Hooge Heemraden van Rynlandt ter eenre, ende Burgemeesteren ende Regeerders der Stad Leyden, ter andere zyde, tot beslegtinge van alle voorgaende questie en misverstande op den 28. November van den jaere 1595. door Intercessie, ende ten overstaen van den Raedsheer Mr. Johan van Banchem, was gemackt, als mede van 't verdrag tusschen gemelde Partyen, op den 2. December 1596. opgeregt, daer by den selven Dykgraef ende Hooge Heemraden, de vryheid der Excysen der voorsz. Steede by Burgemeesteren en Regeerders, gelyke tyden van jaeren, was toegestaen, en dat op de Xde. Reekening van Mr. Johan Sylvius, op den 1ste. Mey 1691. gedaen, was geresolveert, dat het voorsz. Accoord wederom op nieuws door eenige Heeren Commissarissen, aldaer genoemd, soude werden geresumeert ende geëxamineert; Ende dat Partyen ook alreede ter wedersyden haere genegentheden tot de continuatie van 't selve hadden geopenbaerd, syn ingevolge van de Brieve van Beschryvinge, op den 21. Mey 1691. op 't Raedhuis der Stad Leyden vergaderd geweest, de Heeren Jacob van Wassenaer en Duyvenvoirde, Heere van Duyvenvoirde, Voorschoten, Veur, &c. Dykgraef, Gerard Bicker van Swieten, Heere van Swieten, Oud Haerlem, &c. Adriaen van Bosvelt, Jacob van Wassenaer, Heere van Wassenaer, &c. Willem van Liere, Heere van beyde de Catwycken, Oosterwyck, 't Zandt, &c. Diederik Dicx, Hoog Heemraden; Willem van Wassenaer, Heere van Sterrenburg, &c. Charles de la Torre, Heere van Valkenisse, &c. Nicolaes van der Duyn, Heere van Ryswyck, Frederik van Liere, Heere van Soetermeer, Middelburgh, &c. Arent van Wassenaer en Duyvenvoirde, Heere van Voorschoten, enz. Nicolaes Aelbert van Schagen, Heere van Lochorst, enz. Johan van Banchem, Mr. Daniel van Alphen, Jacob Vromans, ende Cornelis Wittens, Burgemeesteren, geadsisteert met Mr. Mattheus Joachum Ravens, Pensionaris, en Johan van Groenendyk, Secretaris der Stadt Leyden, Nicolaes van Assendelfft, Burgemeester, geadsisteert met Mr. Mattheus van Valckenburgh, Pensionaris der Stad Haerlem, Hooftingelanden van Rynland; Soo is, na voorgaende Lecture van 't XXXI. jarigh Accord, mitsgaders de continuatie daer op gevolgt, mitsgaders 't verdrag in dato den 2.

December 1596. en verder gehoort synde 't rapport van de Heere Commissarissen, tot het examineeren van de selve Gecommitteerd geweest synde; Soo is na rype deliberatie en Examinatie van het voorsz. Accord, en 't ander Verdrag met eenparige stemmen goedgevonden en verstaen, dat tot onderhoudinge van onderlinge Vrindschap, Eenigheyt, ende goede Correspondentie, 't voorsz. XXXI. jaerigh Accord ende het verdrag, in 't geheel ende in alle deelen, sulcx als de selve respectivelyk leggen, sullen syn ende blyven gecontinueert ende geprolongeert, gelyk als deselve gecontinueert ende geprolongeert werd by desen, voor den tyt van XXXI. toecomende jaeren, begonst met den aenvang van den jaere 1690. en dien volgende te eyndigen met de expiratie van den jaere 1720.

Sy gelet dat vermits de siekte van den Heer van der Maes, en de absentie van de Heeren van Schagen, Voorst, en Noortwyck, die beschreven en buyten Lands waeren en vervolgens niet en syn gecompareert de voorsz. Resolutie is voltrocken in jegenwoordigheyt van Ons,

En was geteeckent :

J. Hulshout, J. v. Groenendyck.

Uit de MS. Privilegien van Rynland, enz.

Redenen om welken het Bailiu en Dykgraaffchap van Rynland aan de Stad Leyden zoude voegen, en tot dat einde den Heere Pieter van Leyden, Heere van Vlaardingen, voorgedraagen.

Den 12. Juny 1737.

Edele Achtbare Heeren;

Door het overlyden van den Welgeboren Hoog Edelen Heere Jacob van Wassenaer, Heere van Duivenvoirde &c. Bailiuw en Dykgraaff van Rhynland, zynde gekoomen te vaceeren het zelve Bailliuw en Dyckgraafsampt, hebben wy ons aanstonds erinnert, ende nieulyx voor oogen gestelt, hoe grootelyck de Stad Leyden, ten opsigte van verschyde haare Heerlyckheden, ende van de Landeryen, de Godshuysen, ende andere particuliere ingesetenen, derselver Stede toekomende, in Rhynland gelegen, geinteresseert, ende daar aan gelegen is, dat het voorsz. Bailliuw en Dykgraaffampt by een persoon van Leyden bekleed werde, daar by geconsidereert zynde, dat die geene, die tot het voorsz. ampt zyn gevordert, van ouds daar toe gehouden syn geweest, om haar woonplaatse ende verblyff ter selver Stede te neemen, waar op te meermalen gunstelyk is gereflecteert, in zoo verre, dat ook voorhenen tot het voorsz. ampt, Burgeren, ende ingesetenen deser Stede zyn geëmployeert geweest, daar by koomende, dat haar Ed. Groot Mog. doorgaans voor de andere Steden van Holland, zoo veel goetheyd hebben gehad, dat deselve op hare instantie in gelycke zaacke van tyd tot tyd goedertierentlyck syn begunstigt, ende vervolgens den Bailiuw ende Dyckgraafsampten zyn geconfereert op ingesetenen van de respective Steden, aan, ende ontrent het territoir van de selve gelegen. Gevolgelyck hebben wy daar dese Stad, die van den aanleg deser Republycke, met zoo groote cordaatheyt ontrent het welvaren van de gemeene saake, haar niet min als andere heefft gesignaleert, niet konnen naarlaten ons daar mede te flatteeren, dat haar Ed. Gr. Mog. vergaderinge met ons te regt insiende het voorgaande gerepræsenteerde, daar op een gunstig oog zullen slaan, ende niet willen dese Stad genoegsaem alleen misdeelen, ontrent de influentie van haar faveur, ende preuven van haar goedertierentheyt, die deselve aen de andere Steden deser Provincie in gelyken gevallen meest doorgaans gewoon zyn te laten toekoomen:

Sulcx wy vervolgens UEd. Achtb. by dezen versoecken, dat deselve believe, ten eynde als vooren, een gunstige reflectie te neemen op den persoon van den Heere

Heere Pieter van Leyden, Heere van Vlaardingen, Oud Burgermeester deser Stede, Gecommitteerd ter Admiraliteyt tot Amsterdam, ende jegenwoordig Hoogheemraad van Rhynland, die allen 't halven van zyne getrouwe ernst, yver, ende capaciteyt, ten dienste van den Lande, goede, ende voldoende prœuven gegeven, ende niet qualyk van den selven gemeriteerd heeft.

Wy willen dan verhoopen, ende UEd. Achtb. nogmaal gedienstelyck versoecken, dat deselve gelieven de inclinatie van den meergenoemde Heere Pieter van Leyden, die deselve nader aan UEd. Achtb. sal koomen uytten, ende dese onse gantsche serieuse recommandatie tot het Bailjuw en Dyckgraafsampt van Rhynland in goede ende favorable agtinge te neemen, ten eynde wy het effect van dien mogen erlangen; Wy sullen het selve voor een marque van UEd. Achtb. gunste, goede correspondentie, ende wel willentheyd opneemen, ende ons daar door ten hoogsten verpligt, ende van nu aff aan gereed houden, om by voorvallende gelegentheyt het selve, als een merkelycke, en zonderlingen dienst aan de Stad Leyden gedaan, dankbaarlyck te verschulden, ende sullen U Ed. Achtb, eerstdaags door expresse Gedeputeerdens van wegen dese Stad, de bovenstaende sake andermaal doen vernieuwen met breder deductie, ende allegatien van de redenen daer toe dienende.

In middels willen wy &c.

Geschreven den 12^en^. Juny 1707.

Uit de MS. Papieren van den Heere . . . .

Memorie voor de Gemachtigden van de Regeerders der Stad Leyden in opzicht van het Bailiu-en Dykgraafschap van Rynland.

Den 12. *Juny* 1707.

NAer gedaene compliment uyt den name van de groote Vroedschap, bestaende in een toewenssinge van een voorspoedige regeringe over de Stadt en Burgerye, mitsgaders van gesontheyt en voorspoet over de persoonen en familien van de Regenten;

Voor te dragen, dat den Heer van Duyvenvoirde is overleden, en dat daer door het Bailliu- en Dyckgraafsampt van Rynlant is komen vacant te werden, dat de Stadt [Leyden] dat employ, ingevolge van het exempel van veele Hollantse Steden, voor een van de Leden van hare Regeringe versoekt, dat de selve verscheyde Ambachtsheerlyckheden in Rynlant heeft leggende; dat de Goodtshuysen van dese Stadt, nevens veele Regenten, en ingesetenen hare meeste Landeryen daer in gelegen hebben, en vervolgens considerabel geinteresseert, dat de Bailiu en Dyckgraaf van outs binnen dese Stadt heeft moeten wonen, al van de tyde van de Graaflycke regeringe, en aen de Burgermeesteren den eedt afleggen; dat het selve ampt te meermalen op Burgeren en Ingeseten van dese Stadt geconfereert is geweest; gelyck dat alsnoch in de Steden Dordrecht, Haarlem, Delft, Amsterdam, Rotterdam, Gorinchem en andere, de welcke sodanige Bailiuw en Dyckgraafsampten aen en omtrent haer territoir hebben gelegen, wert gepractiseert, en in observantie is; dat onse Stadt een van de groote contribuerende Steden is, en vervolgens groot intrest heeft, dat een behoorlycke mesnage in Rynlant werde gehouden; dat de Chartres en papieren van Rynlant binnen Leyden werden bewaert, en dat Leyden voor Haarlem, onder de Hooftingelanden van Rynlant de voorrangh heeft.

Uit de MS. Papieren van den Heere . . .

Middelen van de Groote Vroedschap der Stad Leyden aangewend, om het Bailiu en Dykgraafschap van Rynland voor eenen hunner medeleden te verkrygen.

Den 27. Juny 1707.

Die van de Groote Vroedschap der Stad Leyden, na de ordre van de Regieringe in 't seecker te gemoed siende.

Dat het Bailliuw en Dyckgraafsampt van Rhynlandt, door het overlyden van den Heere Jacob van Wassenaar, Heere van Duvenvoirde &c. gewesene Bailiuw en Dykgraaff van Rynland, zynde gekoomen vacant te vallen, onder de poincten van beschryvinge, van de eerst aanstaande ordinaris vergaderinge van Haar Ed. Gr. Mog. in Julio staat gebragt, en vervolgens by deselve daar over gedisponeert te werden, ende met veel ernst, ende aandagt considererende, hoe grootelyx de Stad daer aan gelegen legt, dat, naar het exempel van genoegsaam alle andere naburige Steden in de Provincie van Holland, het gemelte Bailiuw en Dyckgraafsampt op yemand uyt den Haren zoude mogen werden geconfereert.

Hebben, naar voorgaande serieuse deliberatie, goedgevonden, ende verstaen, dat aan de Leden van Haar Ed. Gr. Mog. vergaderinge, tot het als nu vacerend Bailiuw en Dykgraafsampt van Rynland, door een extraordinaris besendinge van deses Stads wegen, op 't meest kragtigste voorgestelt ende gerecommandeert zal werden den Heere Pieter van Leyden, Heere van Vlaerdingen, &c. Vroedschap deser Stede, Gedeputeerde in het Collegie ter Admiraliteyt tot Amsterdam, ende jegenwoordig mede Hoogheemraad van Rhynlandt.

Wordende dienvolgende ten selven eynde versogt ende Gecommitteerdt, gelyck versogt ende Gecommitteerdt werden by desen, de Heeren Pieter van Dorp, eerste en Presideerende Burgermeester, Mr. Isbrand de Bye, Presideerende Schepen, Mr. Frans van Kerchem, Vroedschap, mitsgaders Pieter van Groenendyk, mede Secretaris, na de Steden Haarlem, Amsterdam, ende 't geheel Noorder Quartier.

Item, de Heeren en Mr. Joan Eleman, Burgermeester, Mr. Joan van Assendelft, Schepen, Mr. Karel Crucius, Vroedschap, mitsgaders Mr. Pieter Marcus, Raad-Pensionaris, na de Steden Dordrecht, Gouda, Rotterdam, Gornichem, Schiedam, Schoonhoven, Briele.

Alsmede de Heeren Mr. Gerard Meerman I. Z. Burgermeester, Mr. Nicolaas van Banchem, Schepen, Mr. Joost van Heemskerck, Vroedschap, mitsgaders Johan van Groenendyck, Secretaris der Stede Leyden, aan de Heeren van de Ridderschap, ende de Stad Delf.

Omme invoegen als vooren verdeelt, de Leden Composerende de Vergaderinge van Haar Ed. Groot Mog. met de redenen daar toe dienende, op de uytvoerelyckste wyse te persuaderen, op de Stad Leyden, tot bereyckinge van haar zoo redelycke een oogmerk ten desen, ende de voornoemde Heere Pieter van Leyden, tot een gewenscht eynde van dese zyne sollicitatie zoude mogen geraacken.

Aldus gedaan, ende geresolveert by die van de Groote Vroedschap der Stad Leyden, op den 27en. Juny 1707.

Uit de MS, Papieren van den Heere ...

Dispensatie omtrent het Dykgraafschap van Rynland ten gevalle van den Heere Pieter van Leyden.

Den 27. *Juny* 1707.

Op den seven en twintigsten Juny 1707. hebben die van de Groote Vroedschap [van de Stad Leyden] den Heer Pieter van Leyden gedispenseerd van een clausule van de resolutie van den Jare 1630. en 1669. houdende, dat ymand, geëligeerd wordende tot Dykgraaf en Baljuw van Rhynland, geduirende dien dienst, niet anders soude mogen wesen, als Raed, ofte Vroedschap.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 371.

De Heemraed van Rhynland wegens Leiden admissibel tot alle Commissien, zoo buiten als binnen Leiden.

Den 22. *November* 1717.

Is door den Eersten, ende Præsiderende Burgermeester, in deliberatie gebragt, dat Hem in Burgemeesteren Kamer voorgekomen was, als of de jegenwoordige Burgemeester, Heemraed van Rhynland synde, wegens dese Stad, in geen commissien meer soude mogen geëmployeerd worden.

Dat, dewyle de experientie geleerd hadde, aen wat mouvementen, en onrusten de Regering onderworpen werdt, als 'er een geval exteert, daer men speculatie op wil maken, om ymand te secluderen van dingen, die 't een ander dunkt so niet te behoren, waer door Vrinden tegen Vrinden, Bloedverwanten tegen Bloedverwanten werden opgeset; dat het nutter voor de tranquilliteit van de Regering, ende van alles is, dat men sulks voorkome, met die saken, buiten kuiperie, in deliberatie te brengen, eer de gevallen exteren.

Weshalven hy Præsiderende Burgemeester aen die van de Grote Vroedschap voordroeg, of 'er, by enige van de Leden van dien speculatie, ofte gedachte gemaekt werdt, waerom dat de jegenwoordige Burgemeester, die Hoogheemraed van Rhynland is, niet behoorde, na syn rang, en verkiesing, met de commisien wegens dese Stad, binnen of buiten de selve sullende vaceren, egael met de andere Regenten gehandeld te werden.

Dat in de Conventie met klare woorden was uitgedrukt, ende vastgesteld, dat de Burgemeesteren, met de Commissien, buiten of binnen dese Stad, na haren rang, en verkiesing, geäccommodeerd sullen werden. Dat alle de Leden van de Grote Vroedschap die Conventie hebbende ondertekend, ende belooft, die heiliglyk te sullen nakomen, als luiden van Eere, met alle trouw, en eerlyklykheid; ende dat de jegenwoordige Heemraed van Rhynland, al Consulaer was, doe de Conventie gemaekt is, Hy, op gelike conditien, als de andere Regenten, sonder exceptie op het Heemraedschap te maken, in de Conventie was gekomen; Dat de Conventie later synde, als enige vorige resolutie, als men in cas subject soude konnen allegeren [hoewel die noit gepractiseerd is, als uit de exempelen bleeck] het evident was, dat het laetste geresolveerde het vorige abrogeert.

Waer op gedelibereerd synde, hebben die van de Grote Vroedschap der Stad Leiden goedgevonden, en verstaen, dat de jegenwoordige Hoog-Heemraed van Rhynland, in deser Stede Regering synde, volgens de bekende Conventie, op syn tour en rang, na syne verkiesing egael met de andere Heren Burgemeesteren, en Regenten geäccommodeerd sal werde met de Commissien van wegen dese Stad te begeven in de Collegien van de Staten Generael, Raed van Staten, Admiraliteit, Generaliteits Rekenkamer, Gecommitteerde Raden, Rekenkamer van Holland, ende Bewindhebber van de Oostindische Compagny.

Actum

Actum by die van de Grote Vroedschap der Stad Leyden, op den 22en. November 1717.

Geresumeert op den 29en. daer aen volgende.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 377.

Nadere Continuatie van 't voorgaande Accord van XXXI. Jaeren.

Den 3. September 1723.

Nademael met het expireeren van den Jaere 1720. was coomen te eyndigen de continuatie gedaen den 21e. Mey A°. 1691. van het XXXI. Jarig Accord, dat tusschen Dykgraaf en Hooge Heemraden van Rhynland, ter eenre, ende Burgemeesteren ende Regeerders der Stadt Leyden, ter andere zyde, tot beslegtinge van alle voorgaande questien en misverstanden, op den 28. November 1595. door Intercessie en ten overstaen van den Raedsheer Mr. Johan van Banchem was gemaekt, als mede van 't verdragh tusschen gemelte Parthyen op den 2. December 1596. opgeregt, daar by den selven Dyckgraef en Hooge Heemraden de Vryheyd der excynsen der voorsz. Steede, by Burgemeesteren en Regeerders gelyken tyd van Jaeren was toegestaen; Ende dat op de XIde. Reekening van Mr. Abraham Guldewagen, op den 4e. Mey 1723. gedaen, was geresolveert, dat het voorsz. Accord wederom op nieuws door eenige Heeren Commissarissen aldaer genoemd, zoude werden geresumeert en geëxamineert, en dat Partyen ook alreede ter wedersyden hare genegentheden tot de Continuatie van 't zelve hadden geopenbaert, syn in gevolge van de Brieve van beschryvinge op den 3e. September 1723. op het Raedhuys der Stad Leyden vergadert geweest de Heeren Wigbolt van der Does, Heere van beyde de Noordwycken, Offem, Langeveld, &c. Dykgraaf, Pieter van Leyden, Heere van Vlaerdingen, Middelburg, &c. Jacob Godefroy van den Boetzelaer, Heere van Nieuveen, Jan Gerrit van Wassenaer tot Duyvenvoirde, Willem van Liere, Heere van beyde de Catwycken, 't Zand, &c. Albert Fabricius, Hoog Heemraden; Albert Nicolaes van Schaegen, Heere van Goudriaen, &c. Frederik van Liere, Jacob Emmery van Wassenaer tot Duivenvoirde, Hendrik Haaswindius, Burgemeester, geadsisteert met Mr. Dammas Guldewagen, Secretaris der Stad Haarlem, Hoofd Ingelanden van Rhynland, geadsisteert door Mr. Abraham Guldewagen, Rentmeester, en Diderik van Leyden, Secretaris van 't Hoog Heemraetschap van Rhynland, ter eenre, ende Mr. Nicolaas van Banchem, Willem Paets, Daniel van Alphen, Burgemeesteren der Stad Leyden, geadsisteert met Mr. Pieter Marcus, Raed en Pensionaris, en Mr. Pieter van Groenendyck, Secretaris derselver Stede, ter andere syde: Soo is, na voorgaende Lecture van 't XXXI. Jarige Accord, mitsgaders de Continuatie daer op gevolgt, als ook van 't Verdrag in dato den 2. December 1596. En verder gehoord zynde het rapport van de Heeren Commissarissen, tot het examineeren van den selve gecommitteert geweest zynde, zoo is, na rype deliberatie van 't voorsz. Accord, en het ander Verdrag, met eenparige stemmen, goetgevonden, en verstaan, dat tot onderhoudinge van onderlinge Vrindschap, Eenigheyd, en goede Correspondentie, het voorsz. XXXI. Jarige Accord, en het verder Verdrag in 't geheel in allen deelen, sulcx als de selve respectivelyk leggen, zullen zyn en blyven gecontinueert en geprolongeert, gelyk als de selve gecontinueert en geprolongeert werden by desen, voor den tydt van XXXI. toecomende Jaeren, begonnen met den aenvang van den Jaere 1721. en dienvolgende te eyndigen met de expiratie van den Jaere 1751.

Sy gelet, dat vermits de vacatie van twee Hoog Heemraeds plaetsen, en de absentie van de Heeren van Wassenaer, Haserswoude, Alkemade, Langeveld, en

en Twikkel, Hooft Ingelanden, die beschreven en niet gecompareert zyn, de voorsz. Resolutie is voltrokken, in tegenwoordigheyt van Ons:

En was geteekent:

D. v. Leyden. P. v. Groenendyk.

MS. Privilegien van Rynland, enz.

Een Vroedschap van Leyden Dykgraef en Bailliuw van Rynland wordende, is eligibel tot Burgemeester, en commissibel ter dachvaert van Holland.

Den 7. May 1725.

Dewyl door de dood van den Hoog-Edelen, Welgeboren Heer Wigbold van der Does, Heer van Noortwyk, was komen te vaceren het Balju- en Dykgraefs-Ampt van Rhynland, hebben die van de Grote Vroedschap der Stad Leiden, na voorgaende aendachtige deliberatie goedgevonden, dat tot het orschreve Ampt van Stads wege, aen de Leden van Haer Ed. Gr. Mog. Vergadering, by brieven van Voorschryvens door Burgemeesteren, en [des noods synde] door een extraordinaris besending, sal werden gerecommandeert de Heer en Mr. Joan van den Berg, Eerste, en Præsiderende Burgemeester.

Doch, onder dese expresse restrictie, en bepalinge, dat soo het bovengemelde Baljuw- en Dykgraefschap op den voornoemden Heer van den Berg mogt werden geconfereert, dat syn Ed. niet eligibel sal syn tot Schout, Schepen, Thesaurier Ordinaris, en Extraordinaris, Vroonmeester, Penningmeester van de Trekvaerten, Rentmeester van de Universiteit.

Dat ook niet sal mogen werden gecommitteert in de Staten Generael, Raed van Staten, Gecommitteerde Raden, Admiraliteit, Generaliteits Rekenkamer, Rekenkamer van Holland, Oost- en West-Indische Compagny; maer dat op syn tourbeurt sal eligibel syn tot Burgemeester, en tot den Dagvaert.

Waer op die Heer voor 't doen, of afgaen van eenige recommandatie, aen handen van de Heeren Burgemeesteren, met eede, sal moeten verklaren, hem na dese resolutie te sullen reguleren (1).

Aldus met eenparicheid geresolveert by die van de Grote Vroedschap der Stad Leiden, op den sevenden Mey 1725.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 412.

(1) Dit is geschiedt.

Beloften aan Haarlem door die van Leyden gedaan, om derzelver belangen, wegens de Bailuiages omtrent die Stad, te begunstigen.

Den 20. Juny 1725.

Mr. Johan van den Bergh, Eerste en Præsiderende Burgemeester, refereert aen die van de Grote Vroedschap, dat aen de Heren van wegen dese Stad gecommitteert tot het besolliciteren van het jegenwoordich vacerende Baljuw- en Dykgraefschap van Rhynland, op syn persoon van verscheide Leden van de Regering in de Steden was voorgekomen, dat de sollicitatie van de Heren van Leiden, volkomentlyk was gefondeert, en dat sy wel genegen waren, met Haer stemmen, en verdere intercessie, de Heren van Leiden te helpen; Maer dat sy

aen de andere kant ook gaerne verſekert wilden weſen, dat, ingevalle een Baljuw- of Dykgraeffchap onder haer diſtrict reſſorterende, 't welk by Haer Ed. Gr. Mog. ſtond vergeven te worden, naderhand quam open te vallen, dat de Heren van Leiden Haer als dan wederom, met Haer ſtem, en al Haer vermogen ſouden aſſiſteren. Waer op gedelibereert ſynde, hebben die van de bovengemelde Vroedſchap den Burgemeeſter, en Penſionaris deſer Stede, nu, en in der tyd, ter dachvaert ſynde, geäuctoriſeert, met die Leden van Haer Ed. Gr. Mog. Vergadering, die Haer met de Heren van Leiden ſullen willen verbinden, om malkander over, en weder over, by vacature van de Baljuage, en Dykgraeffchappen, yder in ſyn diſtrict, waer onder deſelve reſſorteren, met Haer ſtem, en verdere interceſſie te ſullen byſtaen, en ſodanigen perſoon te helpen bevorderen, als waer toe van die Stads wegen ſal werden gerecommandeert, ſodanige Conventie te mogen aengaen, ende ſluiten, ende daer inne te beloven, dat ſulks heiliglyk ſal werden nagekomen, en achtervolcht.

Aldus gedaen, ende gereſolveert by die van de Grote Vroedſchap der Stad Leiden, den 20en. Juny 1725. En gereſumeert den 29en. daer aen volgende.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 413.

Verdrag tuſſchen de Steden Haarlem en Leyden, over de Balliuw- en Dykgraaſſchappen onder hunne Steden behoorende.

Den 21. *Juny* 1725.

WY Mr. Cornelis Silvius, Raed, en Regeerend Burgemeeſter, en Mr. Albert Fabricius, Raed en Penſionaris der Stad Haerlem, ter eene, ende Mr. Hendrik van Willigen, Raed en Regeerend Burgemeeſter, ende Mr. Pieter Marcus, Raed en Penſionaris der Stad Leiden, ter andere ſyde, als daer toe ſpecialyk by de Heren van de Vroedſchappen der voorſchreve reſpective Steden verſocht, ende gequalificeert ſynde, hebben, in conſideratie van het groot belang, dat onſe Steden, ende de goede Ingeſetenen van dien, daer by ſyn hebbende, dat de reſpective Balliuwagien, en Dykgraeffchappen, reſſorterende onder onſe Steden, werden bekleedt door ſodanige Heren, als daer toe, wegens die Steden werden gerecommandeert, en dat het ſelve met geen groter verwachting van ſucces kan werden gevordert, als door een dadelike, en reële onderhouding van Vrinſchap, en harmonie tuſſchen gemelde Steden, ende ſulks door een onaffcheidelike eendracht, om, met alle yver, en oprechticheid, een yders intreſt, op dat ſtuk te bevorderen, nodich geächt, met malkanderen op te rechten de volgende engagementen, die wegens de Heren Principalen der reſpective Steden altoos heiliglyk ſullen werden nagekomen, ende gepræſteert.

Te weten, dat de Regering der Steden van Haerlem en Leiden reſpective, by vacature van eenige Baljuagien en Dykgraeffchappen, onder hare Steden reſpective reſſorterende, ſonder onderſcheid, of de ſelve reeds ſtaen ter collatie van Haer Ed. Gr. Mog. of naderhand door de ſelve ſullen werden begeven, niet alleen hare ſtem voortaen ſullen geven aen die Stad, onder welker reſſort de vacante Baljuage, of Dykgraeffchap behoort, maer dat de ſelve reſpective Steden ook alles ſullen doen, en bybrengen dat dienen kan, om te beſorgen, dat die Baljuwage, of Dykgraeffchap worde gegeeven aen ſodanich een Heer, als door de Stad, waer onder de ſelve reſorteert, werdt gerecommandeert. Des ten oirkonde hier van gemaeckt twee alleens luidende Inſtrumenten, beide met onſe gewone handtekening en cachet bekrachticht.

Huiden 21. Juny 1725.

Was getekent :

L. S. C. Silvius. L. S. H. v. Willigen.
L. S. A. Fabricius. L. S. P. Marcus.

MS. Privilegien van Leyden van den Heere N. N. pag. 413.

Goed-

Goedkeuring en bekrachtiging van het Verdrag op den eenentwigtigsten Juny deezes Jaars, tusschen de Steden Haarlem en Leyden gemaakt.

Den 4. July 1725.

Burgemeesteren ende Regeerders der Stad Haerlem, in gevolge van de auctorisatie van de Heren van de Vroedschap, aen Haer Ed. Gr. Achtb. verleent, geëxamineert hebbende de Conventie van engagement, tusschen de Heren Mr. Cornelis Silvius, Raed en Regerende Burgemeester, en Mr. Albert Fabricius, Raed en Pensionaris der Stad Haerlem, ter eene, en Mr. Hendrik van Willigen, Raed en Regerende Burgemeester, en Mr. Pieter Marcus, Raed en Pensionaris der Stad Leiden, ter andere syde [in gevolge van de qualificatie, by de Heren van de respective Vroedschappen op gemelde Heren Gecommitteerden verleent] den 21en. Juny 1725. aengegaen, gesloten ende getekent, hebben gemelde Conventie geapprobeert, ende geratificeert, so als Haer Ed. Groot Achtbare de selve approberen en ratificeren by desen, met beloften, van den inhoude van dien stipt, en heilichlyk te sullen achtervolgen, en nakomen. Des ten oirconde, hebben wy Burgemeesteren, ende Regeerders voornoemt, dese met onse Stads Segel ter saeken, ende de hand van onsen Secretaris doen bevestigen.

Huiden den 4en. July, in 't jaer dusend sevenhonderd en vyfentwintig.

Was getekent:

D. Guldewagen.

Synde voorts besegelt met Stads segel, en overdekt met een papiere ruite.

Goedkeuring en bekrachtiging van de Stad Leyden.

Dese Acte was met de selve bewoording opgestelt, als die van Haerlem, *mutatis mutandis.*

En was geteikent:

P. v. Groenendyk.

Synde voorts ook besegelt met Stads segel, overdekt met een papiere ruite.

MS. Privilegien van Leyden.

Continuatie van het eenendertigjaarige Verdrag tusschen Dykgraaf en Hoogheemraaden van Rynland, ter eenre, en Burgermeesteren en Regeerders der Stad Leyden, ter andere zyde.

Den 4. September 1752.

Nademaal met het expireeren van den jare XVIIc. eenenvyftig was komen te eyndigen de Continuatie gedaen den 3en. September 1723. van 't eenendertig jarig accord, dat tusschen Dykgraav en Hoogheemraden van Rhynland ter eenre, en Burgermeesteren en Regeerders der Stad Leyden, ter andere zyde, tot beslegtinge van alle voorgaande questien en misverstanden, op den 28en. November van den jare 1595. door intercessie, en ten overstaan van den Raadsheere Mr. Johan van Banchem was gemaakt, als meede van 't Verdrag tusschen gemelte

melte Partyen op den 2en. December 1596. opgeregt, daar by den ſelve Dykgraav ende hooge Heemraaden, de vryheid van excynſen der voorſz. Steede by Burgermeeſteren en Regeerders, gelyken tyd van jaren was toegeſtaen, ende dat op den 2en. Mey 1752. was gereſolveerd, dat het voorſz. accord wederom op niuws door eenige Heeren Commiſſariſſen, aldaar genoemd, ſoude werden geresumeert en geëxamineert, en dat Partyen ook alreede ten wederzyden haare genegentheeden tot de continuatie van 't ſelve hadden geopenbaart, ſyn in gevolge de brieven van beſchryvinge op den 4en. September 1752. op 't Raadhuys der Stad Leyden vergadert geweeſt, de Heeren Frederik Hendrik van Waſſenaar, Heere van beyde de Catwyken, 't Zand &ca. Dykgraav, Unico Willem van Waſſenaar, Heer van Waſſenaar &ca. Vincent Willem van Hompeſch, Heere van Genderen &ca. Mr. Pieter Steyn, Mr. Pieter van den Broeck, Mr. Jacob Deutz, en Wigbold Jan Theodorus van der Does, Heer van Noortwyk &ca. Hoogheemraden; Adam van der Duyn, Heere van Benthorn, Jacob van Waſſenaar tot Obdam, Arent Jacob van Waſſenaar, Heere van Hazaarswoude &ca. Vincent Guſtaaf van Hompeſch, Willem Hendrik van Waſſenaar, Mr. Dammas Guldewagen, Burgemeeſter, geadſiſteerd met Mr. Paulus Abraham Gilles, Penſionaris der Stad Haarlem, Hooftingelanden van Rynland, geadſiſteerd door Mr. Dirk de Raet, Rentmeeſter, Diederik van Leyden, en Pieter Cornelis van Leyden, Secretariſſen van 't Hoogheemraadſchap van Rynland, ter eenre, en Mr. Nicolaas de Bye, Mr. Nicolaas van de Velde, Mr. Nicolaas Willem van Leeuwen; Mr. Johan van der Mark Ægidiuszoon, Burgermeeſteren der Stad Leyden, geadſiſteerd met Mr. David van Royen, Raad en Penſionaris, en Mr. Ysbrand van Dam, Secretaris der ſelver Stede, ter andere zyde: Soo is na voorgaande lecture van 't eenendertig jarige Accord, mitsgaders de continuatien daar op gevolgt, als ook van 't Verdrag in dato den 2en. December 1596. Ende verders gehoord zynde 't rapport van de Heeren Commiſſariſſen, tot het examineeren van de ſelven Gecommitteerd geweeſt ſynde, nae rype deliberatie met eenparige ſtemmen goedgevonden en verſtaan, dat tot onderhoudinge van onderlinge vrindſchap, eenigheid, ende goede correspondentie, 't voorſz. eenendertig jarig Accord; ende 't verder Verdrag in 't geheel, ende in allen deelen, ſulks als de ſelve reſpectivelyk leggen, ſullen ſyn en blyven gecontinueert, en geprolongeert, gelyk als de ſelven gecontinueert en geprolongeert werden by deſen; voor den tyd van eenendertig toekomende jaren, begonnen met den aanvang van deſen jare XVII^C. twee en vyftig, en dien volgende te eyndigen met de expiratie van den jare XVII^C. twee entagtig.

Onderſtond:

In jegenwoordigheid van ons;

Ende was onderteyckent:

P. C. V. Leyden. Ysbrand van Dam.

Ter zyde ſtont:

Sy gelet dat vermits de abſentie van de Heeren Bentinck, en Hoogenhouck, Hoogheemraden; Van Boetzelaer, Alblas, en Sterrenburg, Hooftingelanden, die beſchreeven, ende niet gecompareert ſyn, de voorſz. reſolutie is voltrokken in jegenwoordigheid van ons.

MS. Privilegien van Rynland.

Een

Eed van de Hoogheemraaden van Rynland.

Dat sweert gy, dat gy sult wesen Hoogheemraed van Rynlant, en recht wysen tusschen de Heeren en ondersaten, en tusschen tweer mantael, den armen gelyc den ryken, hantvesten en privilegien des Lands van Rynland te houden naer alle uw vermogen, den lagen acker doen gelyc den hogen, den quaden acker gelyc den goeden, naer uw rechter vyff Sinnen, en enen yegelicken daer inne doen gelyc u selven, en als een goed Heemraad schuldig is te doen, en dat niet te laten om liefde nog om lede, om myede, nog om vrese, nog om generleyde saken, also moet u God helpen.

VAN DE AMBACHTSHEERLYKHEID, EN 'T GERECHTE VAN DE VENNIP.

De Heer van Wassenaer beleent Tielman van Heemskerk met het Ambocht en 't Gerecht van de Vennip.

Den 15. May. 1462.

Johan, Heere van Wassenaer, van Voorschooten, ende van Catwyck, &c. Ridder, Burchgrave van Leyden, doen cond allen Luyden, dat wy, behoudelyck ons, ende eenen ygelycken syns rechts, verleyt ende verleent hebben, verlyen, ende verlienen voir ons, ende onsen naercomelingen, Tielman van Heemskerck, onsen Neve, dat Ambacht ende Gerechte dat geheeten is die Vennep, mit allen zynen toebehooren. Welcke Ambacht ende Gerecht voorschreven, belegen heeft een water dat geheeten is die Meer aen die Zuytzyde, ende aen die Noortzyde mitter Wildernisse van den hout, streckende aen dat Ambacht van Hillegom, te houden van ons, ende onser naecomelingen tot eenen erffleen, die [jonger] man voir dat ouder wyff, dair zy beyde even nae zyn, te verheergewaden 't allen veranderingen mit een muyter hayck, off XL. ß. dair voir.

Hier waren over ende aen onsen getrouwen Leenmannen, Dirck Poys, Secretarys ons genadichs Heeren van Bourgongen, als Grave van Hollandt, Jacob Jacopszoon, ende Philips van Wartzelair.

In kennisse van desen, so hebben wy onsen segel hier aen doen hangen XV. dagen in Meye, in 't jaer ons Heeren duysent vierhondert ende twee ende tsestich.

Ende was besegelt.

Privilegieboek der Stad Leyden, B. pag. 190.

De Schout van de Vennip heeft vryheid van de Jagt in 's Graaven Wildernissen, en te schieten in zyn Ambocht.

Den 29. November 1542.

Ick Huyge van Treslonge, Schout van Hillegom certificere voor die gerechte waerheyt, dat voor myn, ende die getuygen hier onder geschreven, gecomen zyn Heynrick Bantszoon, oudt LII. jaren, Dirick Thoniszoon, oudt omtrent LXXX. jaren, ende Claes Dircxzoon, oudt omtrent LII. jaeren, ende hebben ge-

geseyt, getuycht ende verclaert by horen eede mit opgeheven handen, ende uytgestreckten vingeren, als recht is, alsoo zy deposanten deur versouck van Heeren Zeger van Alveringen, Ridder, rechtelycken daer toe verdaecht, ende gebrocht zyn, eerst Heynrick Bantszoon, seyt ende deposeert, dat omtrent LXX. jaren geleden Bant Janszoon, zyn vader, eerst Schoudt worde van de Vennip, ende dat hy zyn voorschreven Vader menichwerff heeft hooren seggen, dat doe hy eerst aent Schoutambocht van der Vennep quam, dat hy een brieff hadde hoohooren lesen bezegelt, vermeldende, dat een Schout van de Vennep boven alle dat die visscherye, vogelrye, thynsen, ende scouwen aenginck, dat hy als Schout vande Vennep voorsz. mochte jagen in alle des Graven Wildernissen eens ter weecke, mit twee winden ende een spangoel sonder verbeuren, ende den selven Schout soude moghen schieten in den voorschreven ambochte van de Vennep, Reyger, Puttoers, ende voort alrehande vliegende wilt, anders dan Zwaenen, voort en mochte daer nyemandt visschen, noch vogelen mit staende want, dan by consent, ofte verpachtinge van den Schout van de Vennep. Dirick Thoniszoon seyt, dat hy 't guudt dat Heynrick Bantszoon, hier boven gedeposeert heeft, hy oock heeft hooren seggen enen Geryt Dirickszoon, Schout op die tyt wesende van de Vennep, ende heeft doot geweest omtrent XXXV. off XXXVI. jaren. Claes Dirickszoon blyft by 't gene dat Dirick Toniszoon geseyt, ende gedeposeert heeft, ende seyt daer en boven, dat hem wel kennelyck is, dat den Schout van de Vennep, off zyne gewaerde, mochten visschen in 't voorschreven water van de Vennyp, mit alle nauwe want van Vlouwen, vuycken, alzoo 't hen beliefden, sonder wederseggen van yemant. Ende want men in allen rechtvaerdigen saecken schuldich is getuygenisse der waerheyt te geven, des versocht zynde, soe hebbe ick Huyge van Treslonge, in kennisse der waerheyt dese certificatie bezegelt, ende myn zegel hier beneden op spacium gedruckt in presentie van tuygen, als Willem van Langevelt, ende Albert Diricxzoon, opten XXIX^en^. dach van Novembry, anno XV^C^. twee ende veertich.

Ende was besegelt met een root opgedruckt wassen zegel.

Privilegieboek der Stad Leyden, C. pag. 183. versa en 184.

De Burggraaf van Leyden beleent Josue van Alveringen met het Ambocht van de Vennip.

Den 26. Maart 1544. en 1545.

Jacop van Lingne, Grave van Falckenburch &c. Als Vader ende Veucht van Joncker Philips van Lingne mynen zoon, Heere van Wassenaer, Burchgrave tot Leyden, &c. doen condt, dat wy behouden ons, ende eenen yegelycken zyns rechts, verleyt ende verleent hebben, verlyen ende verleenen mits desen, Pieter van Roen, als Oom ende Veucht van Josue van Alveringen, Zoen van Zeger van Alveringen, in zyn leven Reekenmeester in Hollandt, dat Ambocht ende Gerechte, dat geheeten es de Vennep, met alle zyne toebehooren, belegen aen een water, dat genaempt es de Meer, aen de zuydzyde, ende noordtzyde de wildernisse van den houte, streckende aen dat Ambocht van Hillegom, hem aengecomen by 't overlyden van zyn Vader voornoemt, te houden van ons, onsen erven ende naecommelingen, Heeren, ofte Vrouwen van Wassenaer, de voornoemde Josue voor hem, zynen erven, ende naecommelingen, tot eenen erfleen, den jonger man voor dat ouder wyff, daer zy beyde even naede zyn, tot zulcken recht ende Leen, als de voornoemde Zeger van Alveringen, ende zyn aucteurs 't selve Ambocht ende Gerechte beseten ende gebruyct hebben, te verheergewaerden altyts als 't verandert met een muyter havick, ofte XL. schellingen daer vooren, ende daer van heeft ons de voornoemde Pieter van Roen, in de naem als vooren, hult, eedt, ende manschap gedaen, daer by aen ende over zyn geweest, Meester Adriaen Brasser, Advocaet in den Hove van Hollandt, Leenmannen van onsen huyse van Wassenaer, ende Barthout van Assendelft, Secretarys, als Leenman van onsen genadigen Heere, als Grave van Hollandt,

landt: des soo wordt de voornoemde Josue van Alveringen gehouden, als hy tot zyn mondige jaeren gecommen zal weesen, ons hult, eedt, ende manschap te doen.

In oorconde van desen, hebben wy onsen segel hier aen gehangen, den XXVI^en^. Marcii anno XV^C^. XLIIII. *Stillo Curie.*

Ende was besegelt mit een root wassen segel, uythangende aen eenen dobbelen franchynen staert.

Privilegieboek der Stad Leyden, C. pag. 193.

Jonkvrouw Margriete van Roon, bekent de Heerlykheid van de Vennip met alle toebehooren, als een Leen van den Huize van Wassenaär, verkogt te hebben aan de Stad Leyden.

Den 6. Juny 1552.

Ick Jonckvrou Margriete van Roen, bekenne, ende lyde mitsdesen, vercoft te hebben by wille, consent, ende auctorisatie van Meester Everaert Nicolay, myn man, den Burgermeesteren der Stede van Leyden, tot der zelver Stede behouff voor myn selven, ende als Momberſche ende Voicht van myn Kinderen; ghewonnen by Heeren Zegelyn van Alveringen, Here van Hoffweghen, zaliger gedachten, ende bysonder van Josue myn Soon, de Heerlyckheyt van de Vennep mit alle zyne toebehooren, ende aencleven, zulcx alsmen die te leen houdende is van den Heere, ende huyse van Wassenaer; belovende den zelffden de voorschreven Heerlyckheyt te vryen, ende te waeren, alsmen zulcke leengueederen schuldich es te waeren, ende te vryen, daer onder verbindende alle myne guederen, die ick nu hebbe, ende naemaels vercryghen mach, waer die zyn ofte gelegen mogen wesen. Bekennende voorts van den selffde Burgermeesteren van den voorschreven coop wel ende deuchdelyck betaelt te zyn mit die somme van hondert ende tachtentich ponden van veertich grooten het pont. In kennisse van desen hebbe ick myn naeme hier onder gestelt, ende gebeden Mr. Everairt, myn man voorsz. ende Mr. Karel van Nytse, myn Zwager, Raidt Ordinarys in den Hove van Hollandt, dit mede over my te willen teyckenen.

Aldus gedaen op den sesten Juny anno XV^C^. ende twee ende vyftich.

Ende was onderteyckent:

E. Nicolay, Margriet van Roon, Carel van den Nytsen.

Privilegieboek der Stad Leyden, C. pag. 255. *versa.*

De Stad Leyden beleend met het Ambocht, en de Heerlykheid van de Vennep, door den Graaf van Ligne.

Den 6. Juny 1552.

Jacob, Grave van Ligne, van Fauckenburghe, &c. als Vader ende Voocht van Philips van Lingne, onsen Soone, Heere van Wassenaer, Burchgraeff van Leyden, &c. doen condt allen luyden, dat voor onsen Stadthouder ende Leenmannen, hier onder genomineert, gecompareert es in haer propere persoon, Jonckvrouwe Margarite van Roon, als Moeder ende Tuterſſe van Josua van Alveringhen haeren Zoon, by wylen Heere Zegelinghe van Alveringhe, in zyn leven Heere van Hoffwegen, geprocreert, by auctorisatie van Meester Everaert Ni-

Nicolay, Raidt des Keysers, in synen secreten Raide, haeren Man, voor zoo veel in hem is, die 't selve avoyeerde, ende droech op, transporterende in onsen handen sonder yet daer aen te behouden, zoo mannen wysden dat recht was, dat ambocht ende gerechte, dat geheeten is die Vennep met alle zyn toebehooren, belegen aen een water dat genaemt is die Meer, aen de Zuydtzyde, ende aen de Noortzyde de Wildernisse van den Houte, streckende aen 't Ambocht van Hillegom, sulcx als Josyne van Alveringe, ende voorsaeten, 't zelve beseten hebben, ende dit tot behouff van Gerryt Roeloffszoon, poorter der Stede van Leyden, in den naem ende tot prouffyte van de selve Stede, ons ootmoedelyck biddende, dese overdracht danckelyck te willen nemen. Soo is 't, dat wy in den naem als boven, de voornoemde opdracht, zulcx als die gedaen is, in dancke nemen, den voorschreven Gherryt Roeloffszoon, in den naem ende tot behouff van de Stede van Leyden: behouden ons, ende een ygelyck zyns recht verleydt, ende verleent hebben, verleyen, ende verleenen, mits desen onsen brieve, 't voornoemde ambocht, geheeten de Vennep, belent als boven, te houden van ons, onsen erven, ende nacomelinghen, Gerryt Roeloffszoon, in den naem van de Stede voorschreven, tot zulken recht ende leene, als onse oude regifteren dat vuytwysen, ende verclaeren, te verheergewaerden als 't verschynt met een muyter havick, off veertich schellingen daer voor: Behoudelyck, zoo wanneer Gerryt Roeloffszoon deser werelt overlyde, dat alsdan die voorsz. Stede van Leyden, zoo lange zy 't zelve leen houden sal, gehouden zal zyn, zoo dikmaels 't selve vaceren, ende versterven sal, een ander man van desen leene te setten, dien den eedt daer van doen, ende de heergewaerde mette behoorlycke hoffrechten, ende andere dienste daer toe staende, in den naem van den voorschreven Stede betalen zal. Ende van dese Leene zoo heeft ons de voorschreven Gherryt Roeloffs Zoon, in den naem van de Stede van Leyden, op dese tyt huld, eedt, ende manschap gedaen, als dat behoort: Daer by aen ende over waren Meester Adriaen Brasser, Advocaet, Gherryt van Valckesteyn, Johan van der Mersche, onse Leenmannen van Wassenaer.

In oorconden van deesen hebben wy onsen zegel hier aen gehangen den zesten Juny, anno vyftien hondert twee ende vyftich.

Op de plycke stont geteyckent:

De Jonghe.

Ende was besegbelt mit een root wassen Zegel, uythangende aen eenen dobbelen franzynen staert.

Privilegieboek der Stad Leyden, C. pag. 257. versa en 258.

Op den 31. December des jaars 1583. is de Thyns van de Vennip aan de Stad Leyden verkoft.

Zie onder 't Vroon, hier achter.

De Heeren Staaten beleenen Mr. Frank Duik, Burgermeester te Leyden, met het Ambocht en Gerechte van de Vennip, behoorende onder het Huis van Wassenaar: als mede ten behoeve der zelver Stad, met zes paar broedende Zwaanen, enz.

Den 19. Februari 1593.

Die Ridderschap, Edelen, ende Steden van Hollandt ende Westvrieslandt, representerende de Staten van den zelven Lande, doen condt eenen yeghelicken, dat wy behouden ons ende eenen yeghelicken zyns rechts, verlydt ende ver-

verleent hebben, verlyen ende verleenen mitz desen onsen brieve, Mr. Francq Duyck, Burgermeester der Stadt Leyden, in den naeme ende tot prouffyte van de zelve Stadt, als daer thoe by de meerderheyt van Stemmen, van die van de groote Vroetschappe van Leyden voorschreven vercoren zynde, blyckende by acte van date lesten February vyfthien hondert twee ende tnegentich, in de registeren van de Leenen van Wassenaer geregistreert, als de zelve Duyck nu commende in de plaetze van wylen Gerrit Roeloffszoon van der Mye, dat Ambacht ende Gerechte, dat geheeten es de Vennip mit allen zynen toebehoiren, belegen aen een water dat geheeten es die Meer, aen de Zuytzyde, ende an de noortzyde die Wildernisse van den Houte, streckende aen 't Ambocht van Hillegom; zulcx als wylen Josue van Alveringen, ende zyne voorzaeten 't zelve bezeten hebben, te houden van ons, van wegen die Graeffelicheyt ende Hooghe Overicheyt van Hollandt, als bezitters van de Heerlicheyden, goeden, ende gherechticheyden van den Huyze van Wassenaer ende Zuydtwyck, Meester Franck Duyck, in den naeme ende ten behouve van de voornoemde Stadt Leyden, van den Huyze van Wassenaer tot zulcken recht ende Leene, als onze oude registeren dat vuytwysen ende verclaren, te verheergewaden als 't verschynt mit eenen muyter havick, ofte veertich schellingen daer vooren: behoudelicken zoe wanneer de voorschreven Meester Franck Duyck, dezer werelt overlydt, dat alsdan de voorschreven Stadt Leyden, zoe langhe zy 't zelve leen houden zal, gehouden zal zyn zoe dikmael 't zelve vaceren ende versterven zal, een ander man van dezen leene te zetten, die den eedt daer van doen, ende 't heergewade mitte behoorlycke hoffrechten, ende andere dienste daer toe staende, in de naeme van de voorschreven Stadt betaelen zal.

Hebben noch, ten date van desen, ter ernstigher begeerte van den voornoemden Meester Franck Duyck, vuyten naeme ende ten behouve der voorschreven Stadt Leyden verlydt, ende verleent, verlyen ende verleenen, midts dezen onzen brieve uyt zonderlinghe gratie, zespaer broedende Zwaenen te moegen houden om de Stadt van Leyden, in haere graften ende in den Rhyn tot Leyderdorp, aen d'eene, ende tot Catwyck aen d'andere zyde, midtsgaders in alle der Stede voorschreven eyghen wateren, te weten, die Meeren mitten Poelen daer toe behoorende, ende die Maren, streckende vuyter Stadt vesten, tot aent Warmonder veer, ende voorts totten hooghe Weyfloot toe, beneffens meer andere Zwaenen, toecommende den gheenen gelycke tytel van leene, off anders ghifte van den Huyze van Wassenaer hebbende, de voorschreven zes paer Zwaenen te moeghen houden van ons, van weghen die Graeffelickheyt, ende hooghe Overicheyt van Hollandt, als bezitters van de Heerlickheyden, goeden, ende gherechticheyden van den Huyse van Wassenaer ende Zuydtwyck voorsz. Meester Franck Duyck, in den name, ende ten behouve van de Stadt Leyden, als voeren, tot eenen rechten onversterfelycken erffleene, te verheergewaden, zoo wel nu jeghenwoordelyck, als oock zoe dicmael als 't verschynen zal mit zes Zwaenen, ofte vyfthien stuvers voor elcke Zwaen, midtz oock daerenboven betaelende d'andere onse ghewoonlycke hoffrechten tot een middelleen. Ende van dezen voorschreven twee leenen, heeft ons op huyden, huld, eedt, ende manschap ghedaen, de voornoemde Meester Franck Duyck, in den naeme als voeren, als naer behooren, onder zeeckere protestatie, dat die Burghermeesters ende Regierders der Stadt Leyden, niet en zullen wezen by den voornoemden eedt geprejudiceert, omme vryelycken ter vergaderinghe van den Staten, mitten anderen Steeden ende Leeden van Hollandt te moeghen stemmen, in zaicken oock den voorschreven Huyze van Wassenaer aenghaende, zulcx zy tot dienste van den Lande; ende haerder voorschreven Stadt zullen bevinden te behoiren. 't Welck de voorschreven Duyck versochte hier by gheteyckent te werden.

Hier hebben by, aen ende over geweest, Mr. Cornelis van der Hooch, ende Henrick van Coesvelt, Leenmannen van den Huysse van Wassenaer.

Des t'oercónde hebben wy dezen brieff mit onzen groten zeghele, ende het contrezeghel van den voorschreven Huyze, 't welck wy in gelycke zaecken ghebruycken, bezeghelt den negenthienden February, vyfthien hondert drieentnegentich.

Onder de plycque stont geteyckend:

J. van Oldenbarnevelt.

Opte plycque stont :

By den Staten van Hollandt ende Westvrieslandt, ende ter ordonnantie van de zelven, geteyckent by my,

Ende was geteyckent :

J. de Jonge.

Ende was bezeghelt met een root wassen zegel, uythangende aen een double francyne staerte.

Privilegieboek der Stad Leyden, D. pag. 30. en 31.

Leeninghen, die de Stadt van Leyden schuldich is den Huysse van Wassenaer, ter cause van de Heerlickheyt van de Vennip, op huyden ontfanghen by Meester Francq Duyck, Burghermeester der zelver Stede.

Den 19. February 1593.

Heergewade een muyter havick, off daer voren — — —	II. ℔.
't Zegele — — — — — — — — —	VI. ℔.
De registratuer — — — — — — — — —	VI. ℔.
De Clercq van den Heere — — — — — — —	XXXIX. ß.
Van te registreren d'acte van commissie van de Stadt Leyden, opten voornoemden Duyck — — — — — — —	XX. ß.
Voor twee Leenmannen, elcx IIII. ß. — — — — —	VIII. ß.
Somma —	XVII. ℔. VII. ß.

Andere leninghen van een paer broedende Zwanen te houden om de voorsz. Stadt, ende voorts tot Leyerdorp, ende tot Catwyck.

Heergewade een Zwaen — — — — — — — —	XV. ß.
't Zegele — — — — — — — — — —	II. ℔.
De registratuer — — — — — — — — —	II. ℔.
Den Clercq van den Heere — — — — — — —	IX. ß.
Voor twee Leenmannen — — — — — — — —	VIII. ß.
Somma	V. ℔. XII. ß.
Totalis Somma —	XXII. ℔. XIX. ß.

Die ick bekenne ontfangen te hebben by handen van den voornoemden Duyck, den XIXen. February XVc: drienentnegentich.

Ende was geteyckent :

J. de Jonge.

Privilegieboek der Stad Leyden, D. pag. 31. versa.

De

De Schout van de Vennip heeft Vryheid van de jagt, in al 's Graaven wildernissen.

Den 22. December 1603.

Certificatie van den Gerechte der Stad Leyden van Jaagen, Schieten en Visschen den Schout van de Vennip Competerende. B. f. 183. 29. *Nov.* 1542.

Articul ten opsigte van de Vrye jagt overgegeven aen Cornelis Cornelisse van Immerseel, als Schout van de Vennip, den 22. December 1603.

Dat hy alsoo by Certificatie van dato 29. November, 1542. blykt, dat de Schouten van de Vennip van outs hebben mogen jagen in alle 's Graven wildernisse eens ter weeken met twee winden en een spiljoen, sonder verbeuren, en in de voorscr. ambogte van de Vennip soude mogen schieten reygers, putoirs ende allerhanden vliegende wild, anders dan swanen, [welke gerechtigheyd by Simon Thomas van Swieten, terwyl hy van deser Stede wegen 't Schoutambogt van de Vennip bediende is gecontinueert] deser Steden geregtigheyd oock continueren sal, behelteltyken, indien hem daar in eenige verhindering gebeurde, dat hy den Burgemeesteren in der tyd daar van tydelyken sal verwittigen, omme daar in als dan te werden gedaan, gelyk ten meesten dienste van de Stad en tot conservatie van de geregtigheyd van dien bevonden sal werden te behoren, alles sonder bekroon van den voorscr. van Immerseel.

Uit MS. papieren.

Verdrag met die van Hillegom wegens de scheiding en de schouwing van de Vennip, en hunne Jurisdictie.

Den 14. *Maart* 1607.

Alzo tusschen die van den ambachte van Hillegom ter eenre zyde, ende Burgermeesteren ende Regierders der Stadt Leyden, als Ambachtsheeren van de Vennip ter andere syden geschillen geresen zyn, ende meerder verducht werden, nopende 't scheyt van de respective Jurisdictien ende 't aenleggen van de Schouwe by de Schout van de Vennip in der tyt te doen opte Vennipperlaen, opte Beecq, ende op Elsbrouckerlaen, ende het sulcx zy, dat de voornoemde Burgermeesteren, om zodanige geschillen mitter minne uyter wege te leggen, naer voorgaende schriftelicke advertentie, alhier in den ambachte van Hillegom gesonden hadden Jasper van Banchem, haerluyder medebroeder in Gerechte, ende Jan van Hout Secretaris; mer dat de voornoemde van Hillegom versuymt hadden van 't gunt voorsz. es, ende van de jegenwoordige t'samencompste te verwittigen de Heeren van de Reeckeningen van wegen de Graeflicheyt ende Ambochtsheerlicheyt van Hillegom. So is 't, dat de gesubstitueerde Schout van Hillegom mit de Ambachtsbewaerders ende Gesworens aldaer, in desen geassisteert mit Joncheer Andries van Thienen, haerluyder Bally ende Hooftoffichier aldaer, met den voornoemde Gecommitteerden der Stadt Leyden geaccordeert zyn, dat de voorsz. Schout van de Vennip by provisie, ende onvermindert eens yegelicx gerechticheyt, zyne voorsz. schouwen zal aenleggen ter plaetse tot noch toe gewoonlicken ende gebruyct, ter tyt ende wylen toe tusschen de voorsz. Heeren van de rekeningen, ende van Leyden, nopende 't Scheyt van haerluyder respective Jurisdictien naerder ende ander verdrach zal zyn gemaect, ende ten opsichte van de schouwen in de Leeck ende Elsbrouckerlaen, de welcke aen des syde beschout moeten werden by die van Hillegom; ende aen d'ander syde by die van de Vennip, dat de zelve van nu voortsaen by de Schouten ten wedersyden sullen gedaen werden teffens ende op eenen dach ende uyre beginnende, gelyck ooc ten zelven dage mede sal werden de Beecque, zo by de voorsz. van Hillegom, als by die van de Vennip, elc in heur respective Jurisdictie, alles naer voorgaende Kerckgebodt ofte affixie van billetten, volgende de Keure van de Heeren Dyckgraeve ende Hogeheemraeden

den van Rynlandt, ende dit al op pene dat eenich van beyde de Schouten ende Croosheemraeden versuymich zynde de voorsz. uyre waer te nemen, dat de achterblyvende Schout gehouden sal zyn te draegen alle de costen opten zelven dach dach gevallen ende gedaen, ende dat zy gesamentlicken eenen anderen dach sullen raemen om te schouwen als vooren. Des ten oorconden dezen by de voornoemde contrahenten geteyckent opten XIIII. Marty, anno XVI^{C}. ende zeven.

Was ondergeteyckent

A. van Thienen, Jasper van Banchem, J. van Hout, C. van Immerseel,

By my

Gerrit Gerritsz. Dirck Sneygen 't merck ♆. gestelt by de handt van Wouter Willemsz. Lourys Henricxz. Gerrit Florisz.

By my

Cornelis Claesz. merck ⋇. gestelt by de handt van Dirck Jansz.

Privilegieboek der Stad Leyden D. pag. 232.

Verdrach over de scheiding van de Jurisdictie van de Vennip en Hillegom door de Regeerders der Stad Leyden, als Ambochtsheeren van de Vennip, en die van de Rekenkamer in Holland gemaakt.

Den 17. *Juny* 1608.

Op huyden den zeventhienden Juny des Jaers zestienhondert ende acht, zyn ter camere van de reeckeninghen, op 't hoff in den Haege gecommen, ende verscheenen Jasper van Banchem, Presiderende Schepen, ende Jan van Hout, Secretarys der Stadt Leyden, als gecommitteerden van Burgermeesteren ende Regierders der zelver Stede, Ambachtsheeren van de Vennip, omme met die van de Reeckeninge van wegen der Graefflicheyt eyntelick over te commen ende te verdragen, aengaende het rechte scheyt van den Ambachtsheerlickheyden aen d'een zyde van de Vennip, ende aen d'ander zyde van Hillegom, tusschen Elserbrouckerlaen, ende die Leeckssloot, volgende de caerte daer van gemaeckt by Meesters Florys Jacobs Zoons, ende Jan Pieters Zoon Dou, gesvvooren Lantmeters, ter voorsz. Camere vertoont, ende overgelevert, ende zyn de voorsz. van de reeckeningen van wegen de Graeffelicheyt, hier op alvooren gehoort hebbende, Geryt Gerytsz. Schout van Hillegom, ende Jan Henricx Zoon Gesvvooren aldaer, ten overstaen van Pieter Bor, Rentmeester generael van Noorthollant, ende Joncheer Andries van Thiennen, Bailly van Noortwyckerhout, Lisse, ende Hillegom, ter eenre zyden, mitten voornoemden van Banchem, ende van Hout, van wegen Burgermeesteren ende Regierders der voorsz. Stadt Leyden, ter andere zyden, onderlinge overgecommen ende verdragen, dat de acht ende twintich morghen drie hondert zeven ende dertich roeden, by de voornoemde Lantmeters, Oostwaerts van den heerwech ter Meerenwaert, tusschen de voorsz. Elsbrouckerlaen, ende de Leeckesloot, affgemeten sullen werden, verhoocht met een morgen vier hondert tweeënveertich roeden, ende dit ten opsichte van de Landen, die tzedert de meetinge van Mr. Symon van Edam uyter wildernisse ingewonnen zyn, ende zulcx dier tyden in der mate niet en zyn begrepen geweest, te weeten, ten eersten, tweeëndertich roeden voor het stucxken aen den heerwech, ten zuyden van de Beeck gelegen. Ten tweeden, een morgen twee hondert acht ende twintich roeden voor 't lant voor 't huys te Nieuroden, tusschen den heerwech ende graft van 't selve huys. Ten derden, tsestich roeden voor 't stucxken aen den driesprong. Ende ten vierden hondert tweeëntwintich roeden voor de stroke lants noortwaerts daer aen; ende dat sulcx de rechte scheytpalen proporcionelicken Oostwaerts aen

ter

ter Meerenwaert fullen werden geftelt. Voorder dat de linie fulcx, ende gelyck de zelve tufchen de voorfz. fcheytpalen [als boven geftelt zynde] fal werden bevonden voor nu ende ten eeuwigen dagen zal gehouden, geacht werden, ende wefen het rechte fcheyt van beyde de voorfz. ambachten, volgende den welcken de Schouten, Schepenen, Croesheemraiden, ende alle andere dies aengaende zich ten wederfyden fullen hebben te gedragen, foo wel ten opfichte van het verzegelen, fchouwen, ende 't gunt voorder fal mogen voorvallen, 't welck van gelycken fal verftaen worden ten opfichte van de contributien ten wederzyden, wel verftaende dat middelertyt, ende zoelanghe tufchen die van Hillegom ende de Vennip geen eyntelick befluyt en zal zyn genomen mit hoe veel de Landen, daer de fcheytlinie overlopen fal, in elck ambacht fullen hebben te gelden, by provifie de contributie ten wederzyden zullen werden geheven opten voet zoe jegenwoordich in gebruyck es. Des ten oirconden zyn hier van gemaeckt twee acten, daer van aen elcke zyde eén es, onderteyckent van wegen de Heeren van de Reeckeninge by Mr. Dierick van Santen auditeur der voorfz. Camere; ende van wegen die van Leyden by de voornoemde van Banchem, ende van Hout.

Gedaen ten Burele van der Camere van reeckeningen in den Haege voorfz. ten dage ende jare als boven.

Ende was onderteyckent.

D. van Santen, Jasper van Banchem, J. van Hout.

Privilegieboek der Stad Leyden D. pag. 234. verfa.

De Burgermeefters, en Regeerders der Stad Leyden, ftellen, als Ambochtsheeren van de Vennip, Cornelis van Tol tot Schout aldaar, en noemen de rechten en voordeelen die hy genieten zoude.

Den 4. *December* 1648.

Wy Burgemeefteren ende Regierders der Stadt Leyden, als Ambachtsheeren van de Vennip, doen cont eenen yegelycken, dat wy tot bedieninge van den Schoutampte onfer Ambachtsheerlyckheyt van de Vennip, de welcke in de oude brieven van outs belent is met een water, dat geheten is de Meer, aen de Zuytfyde, ende aen de Noortzyde mit wilderniffen van hout, ftreckende aen dat Ambacht van Hillegom, mitsgaders van den aencleven, ende gevolgen van dien, te weten.

Ten eerften, het recht van tyns, vallende opten eerften January, mitsgaders het verboucken, ende verbeurten, fulcx ende die daer toeftaen.

Ten tweeden, het recht van 't zegel, belangende de vercoopingen, vervreemdingen, ende belaftingen van de onroerende goeden, onder het refort van de voornoemde Ambachtsheerlycheyt gelegen, ende 't gunt vorder voor de Schouten van de andere ambachten gewoon es verleden te werden.

Ten derden, het recht van de jaerlicxe fchouwen van wegen ende wateringen.

Ten vierden, het recht van de vrye jacht, van outs 't voorfz. Schoutambacht annex geweeft zynde.

Ten vyfden, het recht van pontgelt, belangende de onroerende goeden onder 't voorgaende refort leggende, die in 't openbaer fullen werden vercoft.

Ten VI^{en}. het recht van de naer naeftinge van fodanige onroerende goeden als voorfz. es, dewelcke in 't heymelicken vercoft zynde, binnen 'sjaers by geen vrunde, oft andere, recht van naeftinge hebbende, niet werden gefinnet oft genaeftet.

Ten zevende, het recht van ftellen van een Secretaris ende Bode.

Ende ten laetften, omme Vierfchaer te mogen fpannen, ende een jegelyck recht ende juftitie te mogen adminiftreren.

Geftelt ende gecommitteert hebben, ftellende ende committeren mitsdefen Cornelis Henricxz. van Toll, omme 't voorfz. Schoutampt in eygener perfoon, ende 't Se-

't Secretariſſchap, ende Bodeampt, deur ſeeckere bequame, ende getrouwe perſonen t'ſynen believen ende beſcheydentheyt te bedienen ende waernemen, ende vorder te doen bedienen ende waernemen, alles in der vougen, ende op conditien ende voorwaerden hem gegeven, ofte noch te geven.

Omme, in welcken dienſt hem wel ende naer behooren te quyten, den voornoemde Cornelis van Toll gehouden is aen onſe handen te doen den gewoonlycken eedt, als naer behooren. Ende dit al voor den tyt ende termyn van ſeven aen een volgende jaren innegegaen den XXV^en. Februarius, des lopende jaers XVI^C. achtenveertich. Ende hebben des ten oirconden deſen onſe brieve van commiſſie beſegelt mit deſer Stede zegele ter zaecke, ende vorder doen beveſtigen mit d'onderteyekeninge van onſen Secretaris, opten XXV^en. February 1648.

Ende was geteeckent:

A. v. Hoogheven.

Hebbende voirts een groote groene waſſe zegel, daer opgedruckt ſtont een Leeu hebbende in d'eene claeu het ſwaert, ende in d'andere de dubbele ſleutelt, 't wapen van Leyden, onder uythangende aen een double franchyne ſtaerte.

Op ten rugge ſtont:

Op huyden den IIII^den. Decembris 1648. heeft Cornelis Henricxz. van Toll aen hande van Burgemeeſteren ende Regierders der Stadt Leyden, als Ambachtheeren van de Vennip, mit opgeheven handen ende wtgeſtrecte vingeren, als recht ende gewoonlyck is, verclaert ende geſwooren, het Schout ambacht van de voorſz. Vennip metten aencleven, ende gevolge van dien, volgende de commiſſie ende inſtrucſie hem verleent, oprechtelycken te bedienen ende bewaren het recht van de Graeffelyckheyt, en van deſer Stede gade te ſlaen, waer te nemen, ende in haer geheel te houden, ende ſulcx by den Secretaris ende bode by hem te ſtellen, te doen doen eenen yegelycken des aen hem begerende, recht ende juſtitie te doen, laten becomen ende gewerden, ende voorts alles te doen dat een goet, neerſtich ende getrou Schout ſchuldich is ende behoort te doen, Soo waerlicken moſt hem Godt Almachtich helpen: gedaen ten dage ende jare voorſz.

Lager ſtont:

In kenniſſe van my,

En was geteeckent:

G. v. Hoogheveen.

Noch lager ſtont:

Ic ondergeſchreven Cornelis Henricxz. van Toll, Schout van de Vennip, bekenne ende belyde mitsdeſen van de Heeren Burgemeeſteren ende Regierders der Stadt Leyden, als Heeren van de Vennip, ontfangen te hebben een groot ront zegel van ſilver, omme by my, als Schout, in het zegelen van allerhande voorvallende inſtrumenten gebruyckt te werden, onder expreſſe conditie ende beloſte, dat het voorſz. zegel aen Burgemeeſteren der Stadt Leyden in der tyt ſal werden gereſtitueert, ſoo wanneer den voorſz. mynen dienſt als Schout ſall comen te ceſſeren, hier onder verbindende myn perſoon ende goederen egeen uytgeſondert. Ten oirconden deſen geteyckent opten vierden Decembris 1648.

Ende was getekent.

Corn. van Tol.

Privilegeboek der Stadt Leyden E. pag. 227. verſa & 28.

De

De Heer van Wassenaar beleent den Heere Mr. Johan Eeleman Burgermeester met het Ambocht en 't Gerechte van de Vennip.

Den 24. February 1760.

Jacob Baenderheer van ende tot Wassenaer, Heere van Obdam, Hensbroek, Spierdyck, Wochmeer, Zuytwyck, Kernhem, Laege, Twickelo &c. Lt. Generael van de ruyterye ten dienste van den Staet der Vereenigde Nederlanden, Gouverneur van Willemstadt, Clundert, ende de forten daer onder resorterende, doen kondt eenen jegenlycken, dat wy [behoudens ons, ende een jegelyx recht] verleydt ende verleent hebben, verleyden ende verlenen mits desen onsen brieve d'Heer en Mr. Johan Eeleman, eerste ende præsiderende Burgemeester der Stad Leyden, in den naeme ende ter proffyte van deselve Stad, als daer toe by die van den grooten Vroetschap der voorsz. Stadt gecommitteert synde, blyckende by acte van dato den I^{en}. February 1700. die wy beneffens dese in onse Leen registere van Wassenaer hebben doen registreren, de voorsz. Heer en Mr. Johan Eeleman, nu komende in de plaetse van d'Heer Johan van Banchem, in syn leven mede Burgemeester der voorsz. Stadt, dat Ambacht, ende Gerechte dat geheten is de Vennip met alle syn toebehoren, gelegen aen een water, dat geheten is de Meer, aen de Zuytsyde, ende aen de Noortsyde de wildernisse van den houte, streckende aen het Ambagt van Hillegom, sulcx als wylen Jossie van Alverningh, ende syne voorsaten 't selve beseten hebben: te houden van ons, onsen erven, ende nakomelingen, Heeren en Vrouwen van Wassenaer ende Zuytwyck, de voorsz. Heer en Mr. Johan Eeleman, in den name ende ten behoeve van de voorsz. Stadt Leyden tot alsulcken recht ende Leene als onse oude Registeren dat uytwysen ende verclaren, te verheergewaden, als 't verschynt met een muyter havick, of XL. ß. daer voor: behoudelyck, dat soo wanneer de voorsz. Heer en Mr. Johan Eeleman deser werelt overleydt, dat alsdan de voorsz. Stadt Leyden, soo lange sy 't selve Leen houden, gehouden sal syn een ander Leenman van desen Leene te setten, die den eedt daer van doen, ende de heergewaden mette behoorlycke hofrechten, ende andre diensten daer toe staende, in den name van de voorsz. Stadt, betalen sal. Hebben noch de voorsz. Heer en Mr. Johan Eeleman, in den name ende ten behoeve als vooren [mede behoudens ons, ende een jegelyx recht] verleydt ende verleent, verleyden ende verlenen mitsdesen onsen brieve ses paer broedende Swanen te mogen houden om de Stadt Leyden, ende hare grachten, in den Rhyn tot Leyderdorp aen d'ene, ende tot Catwyck aen d'andre syde, mitsgaders in alle de voorsz. Stede, en eygen wateringen, te weten de Meeren mette Poelen daer toe behorende, ende in de Maren, streckende uytte Stadts vesten tot aen 't Warmonder Veer, ende voorts tot aen hooge Weyfloot toe, beneffens meer andere Swanen toekomende den geenen gelycke titulen van Leenen, ofte andre giften van den huyse van Wassenaer, hebbende: De voorsz. ses paer Swanen te houden van ons, als vóren tot een recht onversterffelyck Leen. Ende van dese twee voorsz. Leenen, heeft ons huldt, eedt, ende manschap gedaen na behoren den voornoemde Heer en Mr. Johan Eeleman, in den name als voren, en dat in handen van Johann Fridel Muller, Stadthouder van onse Leenen van Wassenaer; edog onder die protestatie, dat de Burgemeesters en Regeerders der Stadt Leyden, by den voorsz. eedt niet en sullen syn gepræjudicieert omme vryelyck ter vergaderinge van de Staten, met andere Steden en Leden van Hollandt te mogen stemmen, oock den voorsz. huyse van Wassenaer aengaenden sulx sylieden tot dienste van den Landen, sullen bevinden te behoren, 't welck den voornoemde Heeren Mr. Johan Eeleman in desen versogt aengeteekent te werden. Hier waren by, aen, en over Mr. Jacob de Meger Adt. Diederick Havius, en Sirach van Oldersom als Leenmannen. Ten oirkonde hebben wy hier aen doen hangen onsen zegel, en contra zegel, dat wy totten Wassenaerse leenen gebruycken.

Gedaen in den Haghe den XXIIII^{en}. February des jaers seventien hondert.

Op de plycque stond:

By

By ſyn Excellentie als Baenderheer van ende tot Waſſenaer, ter relatie van Stadthouder en Leenmannen boven genoemt,

Ende was geteyckent:

Joh. Fridel Muller.

Privilegieboek der Stad Leyden F. pag. 236. & 237.

VAN DE AMBACHTSHEERLYKHEID VAN LEYDERDORP.

Uitſpraak van Hertog Willem over den twiſt om het voorofferen in de Kerk van Leyderdorp.

Den 31. *December* 1406.

Willem, by der genade Godts Palsgrave opten Ryn, Hertoghe in Beyeren, Grave van Henegouwen, van Hollandt, van Zeelant, ende Heere van Vryeslandt, doe condt allen luyden: want onſe welgeboren luyden van Leyderdorp, in voorleden tyden ſcheelden ende twiſten om 't voorofferen, ende voir Paes te nemen in der Kercken aldair, dat onſe lieve Oom Hertooch Willem, zaliger gedachten, nederleyde, ende ſcheyde mit zynen zeggen, gelyc zyne beſegelde bryeven daer off inhouden, ende begrypen daer noch zeder twiſt ende discoort om geweeſt hebben tuſſchen Geryt van Zyl, Mouweryn van der Dues, ende Gerrit van Bennenbroeck, die dat alinge ende al an ons gekeert, ende gebleven zyn; Soe hebben wy met onſen Raede, na den tuyghe, ende beſten beſcheyde, die wy daer off gevinden conden, onze ſeggen daer off gezeyt, ende willen dat die gene, die ander Zuytſyde van der Kercke mit recht ſtaen, voor Paes nemen, na inhout ons lyeff Ooms zegghen voorſz. des zullen zy alle drie voorſz. ende haer nacomelingen beneden den koer gaen ſtaen, Gerrit van Zyl, ende Mouryn voorſz. aen de Noortzyde, ende Gerrit van Bennenbrouck aen die Zuytzyde, ende wye opten koer ginck ſtaen, die en zoude aldaer offeren noch Paetsnemen in geenrewys. Ende alzoe Gerrit van Zyl, ende Mouryn van der Does voorſz. aen eenre zyde ſtaen, is onſe ſeggen, of om dat wy vinden dat Gerrits Ouders voorſz. altoes voortyts 't voordel gehadt hebben van den voor offeren, en Paets te nemen, dat Gerrit, ende zyne naecomelingen dat voort aen hebben, ende houden zullen, voor Mouweryn, ende zyn naecoemelingen.

Voort, waert dat yemant, die zyn Ouderen ofte hy zelve eenige Cappelryen, ende Outaer in der voorſz. Kercken gemaeckt hadde, off noch maeckten, daer zal een yeglyck tot zynen Outaer vooroffferen, ende Paes moegen nemen voor yemandt anders, zonder daer aen yet te misdoen.

Welck ſeggen wy gezeyt hebben eenen yegelycken aen beyde zyden te houden op een peyn van drie hondert Ingelſche nobelen jegens ons te verbeuren, alſoe dicke als daer jegens gedaen worde, Ende wairt dat hier naemaels enich geſchil of twiſt geviele in der ſtucken voorſz. dat houden wy tot onſen verclaren. Ende om dat wy willen, dat onſe guede luyden gemeenlyck, dit ſeggen volcomelyck houden, ende voldoen zonder yemant meer daer jegen te coomen op die peyne voorgaende, ſoe hebben wy in kenniſſe der dinghen voorſz. onſen zegel hier an doen hanghen.

Gegeven in den Haege opten leſten dach in Decembri, in 't jaer ons Heren duyſent vierhondert ende zeſſe.

Privilegieboek der Stad Leyden N°. 50. *pag.* 47.

De

De Burggraaf van Leyden verkoopt aan die van Zoeterwoude, welken onder de Kerk van Leyderdorp behooren, het recht om eene brugge over den Ryn te maaken, enz.

Den 25. September 1452.

Johan, Heere tot Waſſenaer, Ridder, Burchgrave tot Leyden, doen cond allen luyden, dat wy bekenne mit dezen brieve vercoft te hebben die ghemeen bueren van Zoeterwoude, die tot onſen ambocht ter Kerken hoeren, een brugge te maken ende te leggen over den Ryn omtrent der Kerken, alſo groot ende alſo cleyn om over te gaen ende over te ryden alſt hem beſt denct ende gelieven ſal, ende dat veer dat wy jairlicx verhueren, ende te verpachten plegen, ſal nu voirt an off ende te nyete wezen, alzo vroech als die voirſz. bilen, die jocken ende palen van den voirſz. brugge in den Ryn hebben doen ſteken.

Voirt ſo ſynt voirwairde, wairt dat die brugge, die die voirſz. bueren aldus gemaict hadden, brake ende te niete quame mits oirloge, off ander ongeval dan in den lande quame, ſo ſouden die bueren voirſz. dair een veer mogen houden, als dair nu ter tyt leyt, dair zy die bat ende proffit off hebben ſouden ter tyt toe, dat die brugge weder gemaect ende geleyt wair: behoudelick dat ſi die brugge ſoude doen maken binnen den eerſten ander half jair na dat een mogelike redeliken vrede hier in den lande wair, ſonder enych toe ſeggen van ons ende van onſe nacomelingen Heeren voirſz. Ende deſe voirſz. brugge ſal geheel ende volmaect twisken dit ende wtganc Meye naeſtcommende, alle dinck ſonder arch off liſt. In kenniſſe der wairheyt heb ic deſen brieff open bezegelt, ende myn ſignet upgedruct by gebreken van mynen groten zeghel up deſe tyt; in den jair van twee en vyftych, vyf ende twintich dach in Septembri.

Uit de Archiven van Hooggeb. Heere Unico Willem Graaf van Waſſenaar enz. N. 16. pag. 8. verſo.

De Burggraaf van Leyden maakt een nieuw verdrag met die van Zoeterwoude, welken onder de Kerk van Leyderdorp behooren, omtrent de brugge, die over den ryn gelegd was.

Den 10. July 1492.

Wy Johan, Heere van Waſſenaer, Borchgrave van Leyden, doen condt eenen yegelicken, dat omme die minne ende dienſte die ons hier voirtyts gedaen hebben, ende hopen dat noch doen ſellen, die onderſaten van Zoeterwoude, ſtaende ende behoerende onder die Jurisdictie van onſe Kercken ende heerlicheyde van Leyderdorp, den welken wy hier voirtyts geconſenteert hebben gehadt te mogen maken een brugge, up voirwairden ende conditien ſulke, als doe ter tyt in de brieve (1) by ons himluyden dair van gegeven, geconditioneert ende bevoirwairt waren, van welke brieve ende brugge voirſz. zekere geſcellen ende queſtien geweeſt zyn tuſchen ons, ende der voirſz. onderſaten, van welke geſcellen ende queſtien voirſz. is vrindeliken getracteert ende geaccordeert, ſoe wel van onſer wegen, als van hoeren wegen, als dat brieven die wy himluyden hier voirtyts gegeven gehadt, roerende die vorſz. brugge mitter condicien, dat die ſelve brieve geſcoert, gecaſſeert, te niete ende van geenre wairden weſen ſall. Dairomme wy van nieus voir ons ende ons nacommelingen den vorſz. onderſaten van Zoeterwoude, behoerende onder die Jurisdictie van onſer voirſz. Kerke ende heerlicheide van Leyderdorp, ende hoeren nacommelingen gegeven hebben in huere ende pachte, dat recht ende paſſage van de brugge, die is over onſe heerlicheyt van den Ryn, in onſer heerlicheyt van Leyderdorp, ende dit den tyt van thien jaren gedueren de, beginnende tot Synte Pieter ad Vincula nu naeſtcommende anno XIIII^{c}. twee

(1) Den 25. September anno 1452.

twee ende tnegentich, ende alfo van jare te jare, up condicie, dat die voirnoemde onderfaten alle jare up Synt Pieters ad Vincula ons, of onfe Rentmeefter, dan in der tyt wefende, van onfer wegen jairlicx geven ende betalen fullen, die fomme van viertich ftuvers, elck ftuver voor twee groten Vlaems gerekent, ende felle die voirfz. onderfaten gehouden wefen den voirfz. brugge te repareren, ende te onderhouden up horen eygen coften. Ende of enige van onfen onderfaten van Leyderdorp willen gheven dien van Zoeterwoude eenige porcien ende andeel, foe voir die jairlicxe renten, of totter reparacien van den voirfz. brugge, dat fellen zy van Leyderdorp mogen doen, fonder dat die van Zoeterwoude den felve van Leyderdorp dair toe fullen mogen doen verbinden ofte bedwingen. In kenniffe der waerheyt fo hebben wy Johan, Heer van Waffenaer ende Borchgrave van Leyden, defen brieff bezegelt mit onfer gewoenlycken fignet hier an gehangen, ende ons gewoenlick hanteyken hier onder gefcreven mit onfer eygen hant te famen gedaen upten thienften dach in Julio, in 't jair ons Heeren duyfent vierhondert twee ende tnegentich.

Uit de Archiven van den Hooggeb. Heere Unico Willem, Graaf van Waffenaar, enz. N°. 16. pag. 8.

Verdrag van den Burgermeefter van der Werf, en van den Secretaris Jan van Hout, Gemachtigden van de Stad Leyden; met den Bailiu van Waffenaar, en Mr. Jacob de Jong gemachtigden van den Graaf van Ligne, als Heer van Waffenaar, over den koop van de Ambochtsheerlykheid van Leyderdorp en de gevolgen van dezelve, ten behoeve der Stad Leyden, op zekere voorwaarden gemaakt.

Den 1. December 1582.

Op huyden den I^en^. Decembris XV^C^. LXXXII. zyn Joncheer Andries van Waffenaer, Bailliu van Waffenaer, ende Mr. Jacob de Jonge, Rentmeefter van den huyze van Waffenaer in cracht van haer brieven van volmacht van mynen G. Heere mynen Heere den Grave van Ligne ende Faulcquenberge &c. Heere van Waffenaer, Ambochtsheer van Leyderdorp &c. ter eenre; ende Pieter Adriaensz. van der Werf, Burgemeefter, ende Jan van Hout, Secretarys, Gecommitteerden der Stad Leyden ter andere zyde, by tuffchen fpreecken van Mrs. Jan van Banchem, Raed van den hogen Rade van appel, ende Mr. Cornelis van der Hooch, onder 't behagen van heuren refpective Meefters, ende op 't advoy ende believen van den hoge Overicheyt van den Lande, overgecomen ende verdragen: Eerft dat de voornoemde van Leyden in coope hebben zullen de voorfz. Ambochtsheerlicheyt van Leyderdorp mitten gevolge van dien als Schoutambocht, Bodeambocht, Clercqambocht, de wint, ende 't veer zulx ende in der vougen zyn G. de zelve Ambochtsheerlicheyt ende gevolge [volgende de oude Leen brieven daer van de voorfz. van Leyden voor zo vele de voorfz. Ambochtsheerlicheyt angaet, zonder vorder extracten, of copie auctentycq gelevert zullen werden] van de Graeffelicheyt van Holland ten rechten Leene houdende es; zonder dat hier inne begrepen wert de viffcherye van den Ryn, die by zyn G. tot een ander Leen apart, ofte op hem zelven van de voorfz. Graeffelicheyt werdt gehouden. Ende dit al mits dat de geene die 't voorfz. Schoutambocht, Clercqambocht, Bodeambocht, ende 't veer nu ter tyt in pacht hebben ende gebruycken, de zelve, ende elc van hem haren pacht den refterenden tyt zal volgen, gehouden blyvende ten behoeve van de voorfz. Stede te betalen 't gunt zy daer voren gehouden zyn uyt te keeren; te weten Jan Jochimsz. 't Schoutambocht ende Bodeambocht noch een tyt van vier jaeren, eyndende Lichtmiffe LXXXVII. gevende jaerlix te pacht dertich guldens. Salomon van der Woert het Secretarysfchap tot wederzeggen toe, gevende jaerlix tot een kenpenning dertich ftuvers, ver-

verschynende Lichtmisse. Ende Cornelis Jansz. van 't veer noch vier jaeren eyndende Ien. January LXXXVII. gevende jaerlix te pacht zes gulden, daer van de pachten vallende Ien. January, ende Lichtmisse LXXXIIII. tot des Stads proufyte zullen comen. Ende zullen de brieven van verpachtinge daer van zynde de voornoemden van Leyden werden gelevert. Ten tweeden, dat de voornoemde van Wassenaer, ende de Jonge van wegen zyn voorsz. G. en voor zo vele zyn G. Heerlicheyden van Ougstgeest, ende Voorschoten angaet, consenteren, ende approberen zullen, gelyc zy voor zo vele des noot es consenteren ende approberen mitsdezen, dat het Octroy by de voorsz. van Leyden opten Xen. January XVC. LXXV. verworven, mitsgaders de approbatie, ende breder verclaringe van zyne Pre. Exe. als representerende, ende hem gedefereert zynde de hoge Overheyt van Holland daer op gevolcht van date den IIIIen. Octobris LXXXII. in de voorsz. Heerlicheyden, zo verre de limiten van VC. ende VIIIC. roeden aldaer verhaelt, hem respectivelikken uytbreyden, ende vorder niet, plaetse grypen, ende in alle zyn poincten onderhouden, geachtervolcht, ende naergecomen werden zal; des zal de voorsz. zyn. G. t'zynen gelieven aen de Zyl in den voorsz. Ambochte van Leyderdorp mogen doen stellen zeeckere huyzinge, 't zy van steen of van hout, tot verclaringe van Burgermeesteren dar Stad Leyden in der tyt, dienende alleenlic tot geryf van den bewaerder van zyn G. tolrechten, zonder dat de zelve bewaerder aldaer eenige tapperyen of andere Stadsneeringen zal mogen oprechten, doen, noch gebruycken, of yet doen anders dan bouwerye, ende mits dat hy alle zyn wynen, bieren, ende andere lyfsbehouften voer hem zelven, ende zyn gantsche familie dienende, binnen Leyden ende anders nieuwaerts haelen zal mogen, ende daer van alle exchyzen, ongelden, ende lasten opleggen ende betalen zal moeten gelyc de burgeren, ende innewoonderen der voorsz. Stede in der tyt doen zullen, alles op peene ende verbeurte in 't voorsz. Octroy begrepen. Van alle 't welc respectivelicken tot coste van der Stadt van Leyden brieven van verly, opdrachte, ende overgifte in behoorlicker formen zullen werden verleeden omme daer op by die van Leyden aggreatie, ende approbatie van de hoge Overheyt, ende elders, daer 't zelve van noode zal zyn, versocht te werden, 't welc zy van Leyden ten wederzyden verclaringe gedaen wezende by hun Meesters de jegenwoordige overcompste gestant te doen mitten eersten aennemen te doen, de welcke vercregen hebbende, zullen de voorsz. van Leyden, voor alle 't gunt voorscreven es, in gereeden gelde, aen hande van den voornoemden de Jonghe als Rentmeester, ende onder absolute quictantie van den zelven betalen een somme van duysent guldens van veertich grooten 't stuck, ende daer by vougen obligatie van de voorsz. Stede van gelycke somme, omme t'eynden 'sjaers, aen zeeckre persoon, hem te nomineren, betaelt te werden, des hem de voorsz. Rentmeester, in zyn particulier, by de voorscreven quictantie, verbinden zal, dat hy mitten alder eersten, de voorscreven van Leyden, buyten haeren costen, bestellen, ende in handen leveren zal, behoorlycke, ende absolute quictantie, onder de hant ende 't zegel, van mynen voorscreven G. H. Toorconde dezen by de voorsz. personen, elc in zyn qualite ondergeteyckent ten dage als boven.

Ende es geteyckent:

Wassenaer, J. de Jonge, Pieter Adriaensz. van de Werff,
J. van Hout, J. Banchem, Cor. van der Hooch.

Vergeleecken mitte originale getekent als boven, ende accordeert daer mede dezen XXVIIIen. Aprilis XVC. LXXXIII. stylo novo.

By my,

J. van Hout.

Uit de Archiven van den Heere Mr. L. van Heemskerk.

De Burggraaf van Leyden, Heer van Wassenaar, enz. benoemt twee Gemachtigden om zyn Ambochtsheerlykheid van Leyderdorp met het veer over den Ryn, ten behoeve der Stad Leyden voor Stadhouder en Leenmannen van Holland, over te geeven en op te draagen.

Den 20. Maart 1583.

Wy Philips, Grave van Ligne, ende van Faulcquenberge, Burggrave van Leyden, Baenreheere van Wassenaer, ende van Belloeyl, Heere van Oftambruges, Ollegnies, Voorschoten, Catwyc, Valckenburch, Oestgeest &c. Ridder van der Ordren van den gulden vlieze, doen condt allen luyden, dat wy machtich gemaeckt hebben, ende maecken machtich mitsdezen Joncheer Andries van Wassenaer onsen Bailliu, ende Jacop de Jonghe onsen Rentmeester van Wassenaer t'samentlic ende elc byzonder, omme uyt onzen name te compareren voor Stadhouder, ende Leenmannen der Graeflicheyt van Holland, ende elders daer 't van noode wezen zal, ende te cederen, transporteren, ende overgeven tot behoeve der Stad Leyden onze Ambochtsheerlicheyt van Leyderdorp mit dat veer over den Ryn, zulcx wy die tot noch toe tot een rechten Leene van de Graeffelicheyt van Holland gehouden, ende bezeten hebben: belovende over goet, vast, ende van waerden te houden 't gunt by den voorsz. onsen gemachtichden, ende elx van him byzunder in 't gunt voirsz. es, gehandelt, ende gedaen zal werden, onder alle voor der conditien ende bespreecken tusschen den voornoemden onsen Gemachtichden, ende die van Leyden, in 't tracteren van overdracht der voorsz. onse Ambochtsheerlicheyt, op 't believen van de hoge Overicheyt, op den eersten Decembris XV^C. LXXXII. voorsproocken ende geaccordeert. Verzouckende ende hoge Overicheyt des Graefflicheyts van Holland deze onze overdrachte over danckelic te willen nemen de zelve te believen, ende die van Leyden voornoemt behoorlicke brieven van investiture te willen verleenen. t'Oirconde onzen zegel hier an gehangen, ende onzen name hier onder gestelt den XX^en. dach van Maerte XV^C. drye ende tachentich.

Ende es ondergesz.

Philipes de Ligne.

Bezegelt mit een groot root wasschen zegel uythangende aen double franchynen staerte.

Uit de Archiven van den Heere Mr. L. van Heemskerk.

Jan van Banchem, Raad in den grooten Raad van Holland, en Henrik Heermale, beide Leenmannen van de Graaflykheid, getuigen, dat de Gemachtigden des Heeren van Wassenaar met welgevallen der hooge Overicheid, de Ambochtsheerlykheid van Leyderdorp met het veer over den Ryn, ten behoeve der Stad Leyden, opgedraagen en overgegeeven te hebben.

Den 25. April 1583.

Wy Jan van Banchem, Raedt ordinarys in den grooten Raedt van Holland, ende Heynrick Heermale beyde Leenmannen van de Graeffelicheyt van Hollandt, doen condt eenen yegelycken, dat op huyden voor ons in persone gecompareert es Jacob de Jonge, Rentmeester van Wassenaer, ende heeft voor ons uyt crachte van zyne procuratie hem gegeven by mynen Heere den Grave van Ligne, als

als Heere van Wassenaer, in date XX^en. Marty XV^c. LXXXIII. daer dezen deurgesteecken es van wegen deszelffs Heeren, ende op 't advoy, ende welbehagen van de hoge Overicheyt van den Lande, gecedeert, getransporteert, ende overgegeven tot behoeve der Stad Leyden, des voorsz. Heeren Ambochtsheerlicheyt van Leyerdorp mit dat Veer over den Ryn, zulx de voorsz. Heere, die tot noch toe tot eenen rechten Leene van de Graeffelicheyt van Hollandt gehouden ende bezeten heeft, onder alle vordere conditien ende bespreecken, tusschen de voornoemde van Leyden, ende den voorsz. de Jonge mit Joncheere Andries van Wassenaer, Bailliu van Wassenaer, als gemachtichden van den voorsz. Heere Grave, in 't tracteren van de overdracht der voorsz. Ambochtsheerlicheyt op 't believen van de hoge Overicheyt als vooren, opten eersten Decembris lestleden, voorsproocken, ende geaccordeert, verzouckende de voornoemde de Jonge, uyten name als voren, ande hoge Overicheyt des Graeffelicheyts van Hollandt, deze voorsz. overdrachte overdanckelic te willen nemen, de zelve te believen, ende die van Leyden voornoemt behoorlicke brieven van investituere te willen verleenen. t'Oirconde van dezen hebbe ic Jan van Banchem voorsz. gebeden den voornoemden Jacob de Jonge zyn zegel uyt mynen naem hier aen te willen hangen, zoe ic zelver als noch geen zegele en gebruyc; zulx ic de Jonge voorsz. zoe uyten name van den voorsz. Banchem, als ooc van my zelven ghaerne gedaen hebbe. Ende ic Heynric Heermale hebbe myn zegele hier mede aen gehangen den XXV^en. Aprilis anno XV^c. LXXXIII.

Ende es geteyckent:

J. Banchem.

Ende bezegelt mit II. root wasschen zegelen aen double franchynen staerten.

Voor copien van de Originalen geteyckent ende bezegelt als boven; uytgegeven dezen XXVIII^en. Aprilis XV^c. LXXXIII.

By my

J. van Hout.

Uit de Archiven van den Heere Mr. L. van Heemskerk.

Verzoekschrift aan zyne Vorstelyke Genade den Heere Prins van Oranje, betreffende de Koop van de Ambochtsheerlykheid van Leyderdorp, en het veranderen van de eigenschap van van 't Leen; enz.

Den 27. April 1583.

Deurluchtige hoocligeboren Forst ende G. H.

De Schout, Burgermeesteren, ende Regierders der Stad Leyden, uwer F. G. onderdanige dienaren, anbieden hem deur my haren gecommitteerden in aller onderdaniger gedienstichheyt, tot uwer F. G. zulx ende in zodaniger vougen, goede, getrouwe, ende gehoorzame onderzaten haren angenomen ende gecoren Grave, wettigen Landsheer, ende hoge Overheyt schuldich zyn, ende behoren te doen. Congratuleren u F. G. zyn nieu huwelic, mit verclaringe van een vaste hope die zy hebben, dat 't zelve, behalven 't welgevallen van u F. G. tusschen de Kercken van Vrancryc, ende deze Landen [hebbende onderlinge een algemeyne zaecke] grote eenicheyt, ende zulx merckelic voordeel veroorzaecken zal. Daer aen zy bidden God almachtich zynen zegen te willen verleenen tot grootmakinge zyns Goddelicken naems, vrede, eenicheyt, ende opbouwinge der Kercken, ende welvaert der gemeene Landen. Hopende dat die naer zo langduyrige ellenden eenmael deur 't goet beleet der zaecken van u F. G. tot haer

voorgaende fleur, bloeysel, ende welvaren zullen werden gebracht, te meer; hebbende u F. G. jegenwoordelicken 't middel in handen van meerder autoriteyts te mogen gebruycken: daer aen de voorsz. van Leyden niet naerlaten en zullen in alles naer hun uyterste vermogen de goede hand te houden. Ten laetsten, dat zy niet zo zeer en wenschen als u F. G. mit Mevrouwe de Princesse zyn Ghemale, ende mit Joncvrouwen zyn dochteren, in welvarende gezondicheyt in Holland te zien, ende mitten monde deze hare dienstwillige gehoorzaemheyt aen te bieden, ende te verclaren, zo drae de gelegentheyt van 's Lands zaken alhier zulx zullen mogen toelaten.

Vorder G. F. ende H. al est zulx dat de voorsz. Stad van Leyden, zo mits de voorleden beroerten, hare belegeringen, als ooc dat zy voor lange jaren neringloos heeft gezeten, in de meeste t'achterheyt van de werelt es gecomen, ende de voorsz. Schout, Burgermeesteren, ende Regierders zulx niet en weten hoe doer haer oude schulden te geraecken, ende des Stads staet ten voordeel te brengen, daer toe zy nochtans verhopen dat God almachtich zyn genade, ende bequame middelen zal verleenen, zoe mits zynen zegen gevende tot den wasdom der Universiteyt [by u F. G. aldaer gesticht ende innegestelt] als met het toenemen der nieuwe neeringen, ende waer toe zy bidden dat u F. G. gelieve [gelyc tot noch toe] de goede hand te houden, so en hebben zyluyden nochtans de goede gelegentheyt hem geopent niet connen naerlaten waer te nemen, van mitten Gecommitteerden des Grave van Ligne, als Heer van Wassenaer, ende Ambochtsheer van Leyderdorp, aen te staen zeecker particulier accord, daer by de voorsz. van Leyden in cope hebben becomen de Ambochtsheerlicheyt van Leyderdorp mitten gevolge van dien, naerder blyckende by extract van 't zelve accord aen dezen gehecht. Welc accord de voorsz. van Leyden voor haer Stad niet alleen vorderlicken, mer geheel nodich hebben gevonden, zoe omme de buyten neeringen, ende getimmerten, die men aldaer heymelic, of andersins zoude mogen oprechten, tot grote schade, jae gehele bederfnisse van de Stad te beter te connen beletten, als ooc ende voornemelicken omme by middel van dien te ontgaen de processen ende rechtvorderingen, die de voorsz. van Leyden, ter zaecke der geroerde buyten neeringen ende getimmerten van dier zyde andersins verzeeckert zyn te moeten sustineren, en den twyfelachtige uytcompst van dien te voorcomen. Daer voor de voorsz. van Leyden billicken zyn verscrict, als geleert wesende deur de grote ende menichfuldige processen, die hare voorzaten zedert den jare veertich voorleden ter oorzaecke van Zoeterwoude [mede gelyc ooc Leyderdorp doet, dicht om ende onder haer Stadt gelegen] hebben moeten sustineren: de welcke de voornoemde Stadt een grote machtige som van penningen hebben gecost. Dan alzoe de voorsz. Ambochtsheerlicheyt mitten gevolge, van u F. G. als Grave van Holland, ten rechte Leene wert gehouden, ende zulx zonder believen van u F. G. niet vervreemt en mach, noch en behoort te werden: hier by gevoucht, dat de voorsz. Grave van Ligne, jegenwoordelicken eenen Zoon heeft van den ouderdom van omtrent XX. jaren. Zoe est, dat de voorsz. van Leyden u F. G. mitsdezen oetmoedelicken bidden ende verzoucken, dat der zelver goede gelieven zy, naer de zonderlinge faveur, goede gonst, ende genegentheyt, die u F. G. altoos gedragen heeft tot de voorsz. Stadt van Leyden [mits 't ontset, van de welcke de zelve zo heerlicken, en loffelicken roem over de breede wyde werelt heeft bekomen] eerst de voorsz. cope der Ambochtsheerlicheyt van Leyderdorp mitten gevolge van dien, achtervolgende 't voorgeroerde contract, te advoyeren, approberen, ende bevestigen, ende vorder uyt u Pr. authoriteyt, ende Graeffelicke macht, de natuyr van 't voorsz. rechtleen wech te nemen, te vernietigen, ende de voorsz. Ambochtsheerlicheyt mit zynen gevolge daer van te vryen, de voorsz. van Leyden bewilligende 't zelve als vrydoem van van der Stad, ende gelyc de vrydomme, die zy buyten haer andere poorten es hebbende, in der eewicheyt te mogen bezitten ende gebruycken, amplierende, ende vermeerderende overzulx mitte voorsz. Heerlicheyt de Jurisdictie ende 't Rechtsgebieden der voorsz. Stad Leyden. Doende de voorsz. van Leyden daer over expedieren behoorlicke brieven van Octroy in gewoonlicker formen, des de voorsz. van Leyden verhopen, dat u F. G. sich onbezwairt zal laeten vinden in dezen te bewilligen, alzoe den Grave van Ligne, evenwel ter zaecken van de Baronnie van Wassenaer, ende andere verscheyden Leenen, Vassal van u F. G. ende zyn G. Graeffelicheyt van Hollandt blyft, ende u F. G. in dezen in plaetse van een Leenman, of Vassal, vercrycht alle borgeren ende inne-

innewoonderen der voorsz Stad Leyden, die te vreden zyn, ende hem mitsdezen aenbigden [gelyc zy eensdeels betoont hebben] ten dienste van u F. G. goet en bloet op te zetten, jae him gewillich houden voor de vocten van u F. G. te sterven.

Ten laetsten, G. F. ende Heere, hoewel de Regenten der voorsz. Stad Leyden op ten VII^en^. Septembris XV^c^. LXX. gestatueert ende gekeurt hebben, dat alle die geene, die eenige penningen, toecomende Weeskinderen, onzinnigen, uytlandigen, of andere gelycke personen, onder curatele staende, ende toezicht behouvende, op renten onder nemen, gehouden zyn de hooftzomme van dien, naer de zelve personen tot haer mondigen dagen, verstand, te Lande, of tot haer voochdie gecomen zullen zyn, beneffens 't verloop, te lossen, op dat zodanige personen overzulx middel mochten hebben van hem mit haer Capitael, of hooftstoel in hun neeringe, handelinge of traffycke te behelpen. Van gelycken, dat omme de voorsz. personen te verlichten van grote onnutte costen, alle zodanige stipulatien ende verlyen niet voor Schepenen, als tot dier tyt toe was geschiet, mer voor Weesmeesteren gedaen, ende in 't weesbouc dat, men daer van hout, opgeteyckent zoude werden, mit verclaringe, dat zodanige verlyen, ende stipulatien, gesamentlic 't voorsz. weesbouc recht van Ypoteque ende preferentie zoude hebben in allen schyn, of de brieven voor Schepenen waren verleden, gelyc als 't zelve tot noch toe zonder wederzeggen es gebruyct, ooc in eenige ommeleggende Steden wert onderhouden. Hier by gevoucht, dat de jegenwoordige Regierders dezer Stad Leyden, by de vernieuwinge haer Keuren, in den loopenden Jare gedaen, van gelycken in de C^ste^. ende CXI^ste^. Keuren hebben gestatueert, volgende doubelt van dien, aen dezen gehecht; zo beduchten de voorsz. van Leyden nochtans, dat in tyden ende wylen eenige van de voorsz. persoonen daer over proces ende rechtvorderinge zoude mogen werden beweecht, omme 't welc, ende den onzeeckeren uytcompst van dien voor te comen, verzoucken daer op mitsdezen u F. G. Octroy approbatoir, zoe wel nopende 't geene alreets gepasseert es, als beroerende het toecomende.

Dit doende &c.

Uwer F. G. Onderdanichste Dienaer

J. van Hout.

Uit de Archiven van den Heere Mr. L. van Heemskerk.

De H. H. Staaten van Holland en Westvriesland erkennen den Koop van de Ambachtsheerlykheid van Leyderdorp, door de Regeerders van Leyden gedaan, voor goed en van waarde; en veranderen ten gevalle van de zelven, het Rechtleen in een onversterflyk Erfleen.

Den 30. Augusti 1597.

De Ridderschap, Eedelen, ende Steden van Hollant ende Westvrieslant, representerende de Staten van den zelven Lande, allen den ghenen die dese jegenwoordige sullen zien of hooren lesen, saluyt. Alzoo Burgermeesteren, ende Regierders der Stadt Leyden, ons te kennen gegeven hebben, dat sy Supplianten, om de voorscreven Stede te ontledighen van groote costen, moeyten, ende processen, gesamentlyc van haer neeringhe te beneficeren, op den eersten Decembris XV^c^. tweentachtich, mit een gecommitteerde van den Grave van Ligny, Heere van Wassenaer, op 't behagen van de Hooge Overicheyt, geaccordeert ende overcomen zyn, aengaende de Coope der Ambochtsheerlicheyt van Leyderdorp mit den gevolge van dien, jaerlycx vuytbrengende sevenendertich gulden, tien stuvers, de welcke van de Graeffelycheyt van Hollandt voornoemt gehouden wordt tot een rechten Leene, te verheergewaden mit een muyter havick,

vick, ofte tien ponden daer vooren. Welcke coope gedaen zynde voor een fomme van twee duyfent guldens, by den voorfz. Grave de Ligny, op den XX^en^. Marty XV^C^. dryentachtich, ende zulcx alleer zyne goederen aengeflagen zyn geweeft, nyet alleen was geapprobeert, maer zyn daer van opten XXV^en^. Aprilis dryentachtich voornoemt, ooc ten behouve van den voornoemden van Leyden, voor Leenmannen brieven van overdrachte verleden, als ons es gebleecken; maer waer de zelve cooper (1) tot noch toe nyet geheelyck voltrocken, mits 't overlyden van zyne Princelycke Excellentie, Hoo. Memo. ende de veranderinge, onlancx daer nae in den Huyfe van Waffenaer voorgevallen, ooc verfcheyden zwaricheden de Stadt van Leyden zedert bejegent. Ende zy Suppliantem beduchten ten opfichte van zeeckere Schouwe, by Schoudt ende Croosheemraeden van Leyderdorp gepretendeert binnen der voorfz. Stede vrydomme buyten de Zylpoorte, weder te commen in nieuwe zwaricheden ende moeyte, verfocht hebben, dat wy de voorfcreve coope approberende, de natuyre van 't voorfz recht Leen wilden veranderen, ende die van Leyden de voornoemde Ambachtsheerlicheyt mit den gevolge van dyen, op den name van zeecker perfoon by hen te nomineren, te verleyen, ende verleenen, tot een onverfterffelyck erfleen, mits voor de zelve veranderinge 't recht van 't heergewaden foude mogen verfwaert worden. ende de beloofde twee duyfent guldens geconverteert in een hooftfomme van een jaerlycxe rente, naer beloop van den penning zeftien, te betaelen aen den Rentmeefter van den Huyfe van Waffenaer, in der tyt wefende. Soo is 't, dat wy de faecke voorfcreven overgemerct, ende hier op gehoort den Ontfanger van de confiscatien in Hollandt, Thomas Gemets, hebben de voorfcreven coope geconfirmeert ende geapprobeert, confirmeren ende approberen by defen, ende voorts den Supplianten geconfenteert ende geaccordeert, d'Ambachtsheerlicheyt van Leyderdorp voornoemt te mogen aenvaerden ende houden in plaetfe van een rechtleen, als een onverfterfelyc erfleen, daer inne wy de voornoemde Ambochtsheerlicheyt veranderen ende converteren by defen, te verlyden op zeecker perfoon, by den Supplianten te nomineren: behoudelyc dat de Supplianten, gehouden zullen zyn, voor 't recht van 't heergewaden te betalen vyfentwintich ponden, van veertich grooten 't pont, t'elcken reyfe als 't voorgenoemde erfleen zal worden verheven. Ende voorts te conftitueren een erffelycke rente, van de beloofde twee duyfent ponden, ter loffe den penning zeftien, ende de voorfz. rente jaerlycx te doen betalen aen den Rentmeefter van de goederen van den huyfe van Waffenaer, in der tyt wefende, ofte die de adminiftratie daer van hebben zal, ende daer van behoorlicke brieven over te leveren. Ende ten eynde de Supplianten de voornoemde Ambochtsheerlicheyt van Leyderdorp, als een onverfterfelyc erfleen, als vooren, ontfangen mogen, fal 't felve op 't regifter van de Leenen, mit 't inhouden van defen, worden verandert ende geregiftreert, ende zal den Rentmeefter van de goederen van Waffenaer van de voorfz. rente in reeckeninge verantwoorden nae behooren.

Gegeven in den Hage onder onfen grooten zegele hier aen gehangen den XXX^en^. Augufti anno XV^C^. zevenentnegentich.

Onderteeckent:

J. van Oldenbarnevelt.

Noch opte plycke ftont:

Ter ordonnantie van den Staten,

Geteeckent

De Rechtere.

Ende was gezegelt met een groot waffen zegel, aen double franchyne ftaert uythangende.

Privilegieboek der Stadt Leyden D. pag. 156.

(1) *Of* Coope.

De

De Regeerders van Leyden bekennen zekere somme met de jaarlyksche renten schuldig te zyn aan den Huize van Wassenaer, of den Rentmeester van dien, voor de Koop van Leyerdorp, onder beding dat de Bewaarder der Wassenaarsche tollen aan de Zyl, geene Stedeneringen zoude doen.

Den 13. *September* 1597.

Wy Burgermeesteren, ende Regierders der Stadt Leyden, des Graeffchaps van Hollandt, doen eenen yegelycken hier mede te weten, ende bekennen mitsdesen, dat alzoo in den jaere XV c. twee ende tachtich, opten eersten Decembris, tusschen den volmachtichden van den waelgeboren genadigen Heere Philips, Grave van Ligne, en van Faucquenberge, Burchgrave van Leyden, Baenreheer van Wassenaer, ende van Belloel, Heere van Estaubuges, Catwyc, Valckenburch, Oestgeest, &c. Ridder van der oirden van den gulden Vliese, ende Burgermeesteren, ende Regierders onse voorsaten in dier tyt, een overcompste ende verdrach gemaeckt es, aengaende de coope van de Ambachtsheerlicheyt van Leyderdorp mitten gevolge van dien, als Schoutambacht, Bodeambacht, Clercambacht, de Wint, ende 't Veer, zulcx ende in der vougen zyn E. de zelve Ambachtsheerlicheyt ende gevolge, volgende de oude Leenbrieven van de Graeffelicheyt van Hollandt ten rechten Leene houdende was. Voorder ooc aengaende de approbatie by zyn voorsz. G. te doen, dat het Octroy, by de voorsz. van Leyden opten tienden January XV c. vyfendetzeventich verworven, mitsgaders de approbatie, ende breeder verclaringe van zyn Princelycke Excellentie van Oraegnyen, H. M. als representerende, ende hem gedefereert, zynde de Hooge Overheyt van Hollandt, daer op gevolcht van date den IIII en. Octobris twee ende tachtich, in de voorscreven Heerlicheyden van Oestgeest en Voorschoten, zo verre de Limiten van vyfhondert, ende achthondert roeden, aldaer verhaelt, hen respectivelycken uytbreyden, ende vorder niet, plaetse grypen, ende in alle zyne poincten onderhouden, geachtervolght, ende naergecomen werden zal: des soude de voorsz. zyn G. t' zynen gelieven, aen de Zyl, in den voorsz. ambachte van Leyderdorp, mogen doen stellen zeeckre huysinge, 't zy van steen, off van houdt, tot verclaringe van Burgermeesteren der Stadt Leyden, in der tyt, dienende alleenlyc tot geryf van den bewaerder van zyn G. tolrechten, sonder dat de zelve bewaerder aldaer eenige tapperyen, of andere Stadsneeringen zal mogen oprechten, doen noch gebruycken, off yet doen anders dan bouwerye, ende mits dat hy alle zyne wynen, bieren, ende andere lyfbehouften, voor hem zelven, ende zyn gantsche familie dienende, binnen Leyden, ende anders nieuwers, halen zal mogen, ende daer van alle exchysen, ongelden, ende lasten opleggen, ende betaelen zal moeten, gelyc de borgheren ende innewoonderen der voorsz. Stede, in der tyt doen zullen, alles op peene ende verbeurte in 't voorsz. Octroy begrepen: ende dit al voor een somme van twee duysent guldens van veertich grooten 't stuc. Ende de voorsz. coope, in vougen voorsz. geschiet, hadde zyn voorscreven G. by andere zyne brieven van den XX en. Marty XV c. LXXXIII. last gegeven om de voorscreven Ambachtsheerlicheyt, ten behouve van deser Stede voor Stadthouder ende Leenmannen, en deelders daer 't van noode wesen soude, te cederen, transporteren, ende overgeven, mit belofte van 't gehandelde van waerden te houden, onder alle vordere conditien ende bespreecken, in het tracteren van de voorsz. overdracht, onderlinghe, opten voorsz. eersten Decembris XV c. LXXXII. voorsproocken ende veraccordeert, gelyc ooc daer van tot deser behouff, opten XXV en. Aprilis XV c. LXXXIII. voor Meester Johan van Banchem, Raedt Ordinaris in den grooten Rade van Hollandt, ende Henrick Heermale, als Leenmannen van de Graeffelicheyt, dien volgende opdracht es gedaen. Ende het zulcx zy, dat de voorsz. cope, opten XXX en. Augusti voorleden, by de Ridderschap, Eedelen, ende Steeden van Hollandt ende Westvrieslant, representerende den Staten van den zelven Landen, es ge-

con-

confirmeert, ende geapprobeert, ende ons geconsenteert, ende geaccordeert de voorscreven Ambachtsheerlicheyt te aenvaerden, ende houden, als een onversterfelyc erfleen, mits boven de verzwaringe ende vermeerderinghe van 't heergewaden, ten opsicht van de voorscreven veranderinghe van 't rechtleen, in een onversterffelyc erfleen, constituerende een erffelicke rente van twee duysent guldens, van veertich grooten 't stuc, daer vooren originelycken als boven, belooft ter losse den penning zestien. Soe est, dat wy luyden van der voorsz. Stedewegen mit voorgaende consent ende bewilligen van die van de groote Vroedschappe deser Stede, als 't lichaem van dien representerende, gedragen opten eersten Septembris voorleden, mitsdesen bekennen vercoft te hebben, ende schuldich te wesen den voornoemden huyse van Wassenaer, een jaerlicxe losrente van hondert vyf ende twintich gulden ten pryse voorscreven; de welcke wy voor ons, onsen erven ende naecomelingen, van nu voortsaen, wel ende wettelicken beloven op te brengen ende te betalen aen handen van den Rentmeester der goederen van den huyse van Wassenaer, in der tyt wesende, oft die de administratie hebben zal van de goede tot den voorscreven huyse toebehoerende, ende dat vryts gelts, ende zonder eenige afcortinge oft verminderinge, van bekende, of onbekende lasten, of contributien, opten dertichsten Augusti jaerlicx, daer van 't eerste jaer renten vallen ende verschynen zal opten voorsz. XXX^{en}. Augusti, des jaers XV^{C}. achtentnegentich eerstcomende, ende zoo voorts van jaere te jaere, ende geduyrende zo langhe, ende ter tyt toe, dat wy de voorsz. jaerlixe rente van CXXV. guldens, zullen hebben gequeten, ende afgeloft, 't welc wy luyden, ende onse naecomelingen t'allen tyden, als 't ons, of hemluyden believen zal, zullen mogen doen, mits tessens, ende tot eenen maele opbrenge aen handen van den Rentmeester, off administrateur voornoemt, een somme van twee duysent guldens, ten pryse als boven, in hooftgelde, mits daer by vougende, alle de verscheenen, verloopen, ende onbetaelde renten, mit 't verloop, naer rate des tyts, ende belasten voor nu als dan, ende dan als nu, onsen Tresorier ordinaris in der tyt, off die tot de betaelinge van deser Stede renten, zal off zullen werden gestelt, de voorsz. jaerlycxe rente van hondert vyf en twintich gulden, op haer registers te stellen, ende doen stellen, ende de betaelingen, ten jaerlycxen verschyndagen precyselicken te doen, daer toe hem, de jegenwoordige zal strecken ordonnantie, zonder dat van noode wordt andere te verbeyden, onder toesach, dat hem de jaerlicxe betaelingen zonder zwaricheyt zullen werden geleden in hun uytgeven, mits overbrengende voor d'eerste reys copye auctentyc van de jegenwoordige, ende t'elcken jaere behoorlicke quitantie. Ende hebben de voorscreven jaerlycxe rente, ende de hooftsomme van dien mitsgaders costen daer om te doen, ende lyden, besedt ende verseeckert, besetten ende verseeckeren mitsdesen; op alle deser Stede goeden, exchysen, ende innecomen, die wy nu hebben, ende noch vercrygen mogen, zoo roerende, als onroerende, gerechticheyden enne inneschulden, de zelve, ende de vruchten, en keure van dien 't bedwang ende 't verbandt van allen 's Heeren rechten, ende Rechteren onderwerpende mitsdesen, hier toe te buyten gaende, vertyende ende doende afstandt mitsdesen, alle brieven van State, gratie, ende atterminatie, vorder alle exceptien, privilegien, ende vryheyden, die ons tot achterdeele van desen eenichsints zouden mogen vorderlicken zyn; belovende ons daer mede nyet te behelpen, ende dit alles ter goeder trouwen, ende zonder argelist. Des ten oirconden hebben wy de jegenwoordige brieven by onsen Secretaris doen onderteyckenen, ende onsen grooten zegel, 't welc wy ten contracten gebruycken, in groenen wassche, hier onder aen doen hangen; desen dertienden Septembris vyftienhondert zeven ende tnegentich, naer den nieuwen styl.

Ende was ondergeteeckent:

J. van Hout.

Wat lager stont geschreven als volgt:

Op huyden den zeventienden Septembris XV^{C}. zevenentnegentich, heeft Jan van Hout, Secretaris der Stadt Leyden, aen handen van my ondergescreven, als Rentmeester, ende ten behouve van den huyse van Wassenaer, overgelevert de originelen rentbrieff, daer van het doubelt hier boven es gestelt mit de jegenwoordige, ende zulcx ooc met de vyff by-

byvouchselen, hier voren opten cant gestelt, ende afgehaelt mit lynen geheelicken accorderende. Ende was de voorscreven originele bezegelt mit een groot groen wasschen zegel uythangende aen doublen franchynen staerten. Des ten oirconden desen by my ondergeteeckent.

Ende was ondergeteyckent :

J. de Jonge.

Privilegieboek der Stad Leyden D. pag. 157.

De Burgermeester van Baarsdorp in den naam van de Stad Leyden, beleend met de Ambachtsheerlykheid van Leyderdorp.

Den 20. September 1597.

De Ridderschap, Edelen, ende Steden van Hollant ende Westvrieslant, representerende de Staten van den zelven Lande; doen condt allen luyden, dat mits opdrachte, overgifte, ende quytscheldinghe ons gedaen, voor zeecker onse Leenmannen van Hollandt, by Jacob de Jonge, Rentmeester van Wassenaer, [vuyt crachte van zyne procuratie, hem gegeven by den Grave van Ligne, als Heere van Wassenaer, in date den XXen. Marty XVC. LXXXIII.] van d'Ambachtsheerlicheyt van Leyderdorp, met dat Veer over den Ryn, ende dat ten behouve van de Stadt Leyden, breeder blyckende, by de voorscreven brieven van opdrachte in date den XXVen. Aprilis des voorsz. jaers LXXXIII. Welcke voorsz. Ambochtsheerlicheyt den voornoemden Grave van Ligne, ende zyne voorouders van ons tot een recht leen gehouden hebben, ende nu by onsen Octroye, in date den XXXen. Augusti lestleden, ter versoucke van Burgermeesteren ende Regierders der voorsz. Stadt Leyden, tot een onversterffelyck erfleen gereducheert, ende gemaect es, blyckende by de zelve brieven van Octroye, die wy mitte voorsz. brieven van opdrachte, ende procuratie, beneffens desen in onsen Registeren van Hollandt hebben doen registreren. Soo is 't, dat wy de voorsz. opdrachte, overgifte, ende quytscheldinghe believende, ende danckelyck nemende; behouden ons, ende eenen yegelicken zyns rechts, verlyt ende verleent hebben, verlyen ende verleenen mitsdesen onsen brieve, de voorsz. Stadt Leyden, de voornoemde Ambachtsheerlicheyt van Leyderdorp met dat Veer over den Ryn, te houden van ons, van wegen de Graeffelicheyt ende hooge Overicheyt van Hollandt ende Westvrieslandt, tot een onversterffelyck erfleen, ende te verheergewaden met vyfentwintich ponden, van veertich grooten 't pont: Ende want omme te conserveren onse heerlycke rechten ende heergewaden, 't zelffde Leengoet op een sterffelyck persoon gestelt moet werden; Soo heeft ons hier van hulde, eedt, ende manschap gedaen Jan Janszoon van Baersdorp, eerste ende presiderende Burgermeester der voorsz. Stadt Leyden: achtervolgende die resolutie van de groote Vroetschappen derselver Stadt Leyden, in dato den XVIen. Septembris, mede lestleden, die wy van gelycken, beneffens desen in onsen registeren van Hollandt hebben doen registreren, met laste, dat nae den overlyden van den voornoemden van Baersdorp, by alsulcken anderen persoon, als by den Magistraten der voorsz. Stadt Leyden daer toe genomineert zal worden, 't voorsz. leen van wegen de zelve Stadt Leyden verheven, ende de heerlicke rechten, ende heergewaden betaelt sullen worden. Hier waren by, aen, ende over, als onse Leenmannen van Hollandt, Laurens van der Goes, Dirc Caubel, ende Joseph van Meerhoudt. Des t' oirconde desen brief bezegelt met onsen grooten zegele, 't welc wy in gelycke saecken gebruyckende zyn.

Gegeven in den Haghe den twintigsten Septembris, anno XVC. zeven ende tnegentich.

Ondergeteeckent :

J. van Oldenbarnevelt.

Aldus ſtont geſcreeven op te plycke :

By den Staten van Hollandt ende Weſtvrieslant, ter ordonnantie van de zelve.

Onder geteeckent :

Jan van der Does, ende van Noortwyck.

Ende was bezegelt met eenen grooten rooden waſſchen zegel aen double franchyne doerſteken ſtaert uythangende.

Privilegieboek der Stad Leyden, D. pag. 158.

Door het overlyden van Jan Jansz. van Baersdorp, is Mr. Frank Duyck de Jode, Oud-Burgermeeſter, met de Ambochtsheerlykheid van Leyderdorp beleend geworden.

Den 1. Mey 1609.

De Ridderſchap, Eedelen, ende Steden van Hollandt, ende Weſtvrieslandt, repreſenterende den Staten van den ſelven Landen, doen condt allen luyden, dat wy mits d'afflivicheyt van Jan Jansz. Baersdorp, den ouden, in ſyn leven Oudt Burgermeeſter der Stadt Leyden [behouden ons ende eenen yegelycken zyns rechts] verlyt, ende verleent hebben, verlyen ende verleenen, mitsdeſen onſen brieve Mr. Franck Duyck de Jode, Oudt Burgemeeſter der voorſz. Stadt Leyden, d'Ambachtsheerlicheyt van Leyderdorp mit dat Veer over den Rhyn, ende dat ten behoeve van de voorſz. Stede, volgende die reſolutie van de groote Vroetſchappe der ſelver Stede in date den XV^en^. Aprilis leſtleden, beneffens deſen in onſe Leenregiſteren van Hollandt geregiſtreert, te houden van ons, van weghen die Graeffelicheyt ende hooge Overicheyt van Hollandt ende Weſtvrieslandt, tot eenen onverſterffelicken erffleen, ende te verheergewaden mit vyff ende twintich ponden van XL. grooten 't pont: behoudelyck ende welverſtaende, dat nae doode van de voorſz. Mr. Franck Duyck, by alſulcken anderen perſoon, als by de Magiſtraet der voorſz. Stadt Leyden daer toe genomineert zal worden, 't voorſz. Leen verheven, de heerlicke rechten, ende heergewaden betaelt zullen werden, ſoo volgende onſe brieven van Octroye van date den XXX^en^ Auguſti, anno XV^C^. zeven ende tnegentich, ende die bryeven van verlydinge daer naer gevolcht, gedateert den XX^en^. Septembris anno voorſz. Ende hyer van heeft ons hulde, eedt, ende manſchap gedaen, den voornoemden Mr. Franck Duyck, als 't behoort, ende dat in handen van Heer Johan van Oldenbarnevelt, Ridder, Heere van Tempel, Rooderys &c. Stadthouder van onſe Leenen, daer by, aen, ende over waren als onſe Leenmannen van Hollandt, Egbert Gool, onſe Greffier van de Leenen, Steven Snouck, ende Jacob Zwerius, Clercquen van den voornoemden Heere Stadthouder. t' Oorconde deſen onſen bryeff gezegelt mit onſen grooten zegele, 't welck wy in gelycke ſaecken gebruyckende zyn.

Gedaen in den Hage den eerſten Mey, anno XVI^C^. ende negen.

Was geparaphreert :

J. van Oldenbarnevelt.

Op

Op de plycque stont :

By den Staten van Hollandt ende Westvrieslandt , ter relatie van den Stadthouder der Leenen ende Leenmannen voornoemt.

Ende geteyckent :

Johan van Oldenbarnevelt.

Hebbende een vuythangenden zegel in rooden wasse , mettet wapen van Hollandt.

Uit de Papieren van den Heere N. N.

Verschil over den Koop van Leyderdorp , tusschen den Prins van Ligne , en Regeerders der Stadt Leyden.

Voor den 18. Juny 1614.

Al welck Octroy nyettegenstaende van de Heeren Staten verkregen , hebben echter Burgemeesteren , om te thonen dat haer meeninge nyet en was den Heer Grave van Ligne te frustreren van de belooffde twee duysent guldens , ofte yetwes te doen tot nadeel van den huyse van Wassenaer , aen Lamorael, Grave van Ligne , soone van den Heer Grave Philips , overleden , doen presenteren boven de geconstitueerde rente , noch te furneren , gelycke twee duysent guldens in gelde ; maer geweygert synde by hem , de voorsz. penningen aen te nemen , is de saecke daer by blyven berusten , ende syn Burgemeesteren gebleven in vreedsamige possessie van de voorsz. Ambachtsheerlicheyt totten jare XVI^{c}. negen , dat gemaeckt synde bestant van wapenen tusschen de Eertshertogen van Oostenryck , ende den Staten der Vereenichde Provincien , ende daer by een yegelycken weder toegelaten de vrye aenvaerdinge syner goederen , de voorsz. Heere Lamorael , Prince van Ligne , gecomen is in 't besitt van de goederen van Wassenaer , ende aen dien van Leyden begonst heeft te moveren , swaricheyt opte voorsz. Ambachtsheerlicheyt van Leyderdorp , als anders nyet wetende , off en waren die van Leyden hen alleenlyck funderende op de gifte van de Heeren Staten , maer onderrecht synde , dat Burgemeesteren van Leyden hadden gehandelt met syn Heer vader , soo verre dat de coop by hem geapprobeert was , ende de selve by syne speciaele procuratie geauthoriseert hadde synen Bailliu ende Rentmeester van Wassenaer , om de voorsz. Ambochtsheerlicheyt te transporteren voor Stadthouder ende Leenmannen , heeft men begonst te spreecken van de questie in der minnen te verdragen , mits die van Leyden den belooffden prys souden verhoogen , ten insien de voorsz. Heerlicheyt altans veel meerder soude mogen gelden. Waerinne , hoewel Burgemeesteren in den eersten swaricheyt maeckten , om dat sy terstont , naer het verleende Octroy hare beleeftheyt gepresenteert hebbende , 't selve onwaerdelick was affgeslagen , hebben sich nochtans by intercessie van luyden van qualiteyt , soo verre laten persuaderen , dat sy metten voorsz. Heere Prince , ende desselffs huysvrouwe getreden synde in gespreck , besonder om dat Burgemeesteren mosten den hoochgemelten Heere Prince mede contenteren , over de Jurisdictie van omtrent vyer mergen Lants , by vergrootingen der voorsz. Stede getrocken binnen de Stadt , eyntelyck gemaeckt is het accord hyer nae volgende.

Uit de MS. papieren van den Heere N. N.

Nader verdrach over den koop van de Ambachtsheerlykheid van Leyderdorp in 't jaar 1582. *gedaan; en over het land, 't gene van de Heerlykheid van Oestgeest binnen de graften der Stad lag, tusschen de Princesse van Ligne, en de Burgermeesters der Stad Leyden geslooten.*

Den 18. *Juny* 1614.

Alzo zeeckere geschillen vuytstaende waeren tusschen den Heere Prince van Ligne, ende van 't heylich Ryck, Marquis van Roubais, Grave van Faulquemberge en van Nechin, Burchgrave van Leyden, Seneschal van Henegouw, Souverain van Famgnoelles, Baron van Belloeil, van Wassenaer ende Chissoing, Heere van Monstroel, Tulin, Lestrem, Maulde, Estambruges, Ellegnies, Jeumont, van beyde de Catwycken, Valckenburch, Voerschoten ende Voerburch, Ridder van den gulden Vliese, Gouverneur ende Capiteyn Generael des Lants van Artois &c. ter eenre; Ende Burgermeesteren der Stadt Leyden, ter ander zyden, nopende de Ambachtsheerlicheyt van Leyderdorp, pretenderende de welgemelde Heer Prince, dat hoewel de voorsz. Ambachtsheerlicheyt by de Stadt Leyden was aengenomen by concessie van de Heeren Staten deser Landen, sonder yet anders daer voren te hebben gegeven, dan geconstitueert ten behouve van den huyse van Wassenaer, een jaerlicxe rente van hondert ende vyffentwintich guldens 's jaers, 't welck soo naer de waerde van de voorsz. Ambachtsheerlicheyt te zeer gering was, 't geen reden en was, dat Burgermeesteren voorsz. de Stadt Leyden zouden willen doen verrycken met syne schade, ende dat sulcx hem daeromme de voorsz. Ambachtsheerlicheyt behoorde te worden gerestitueert, in conformite van den tractate tusschen hare Hoocheden de Ertshertoge van Oostenryck, ende den Heeren Staten van de Vereenichde Nederlanden gemaect, ofte hem daer over gedaen worden eenige naerder verbeteringe, te meer, na dien de gemelten Heer Prince om veel redenen meynde te sustineren, dat de contracten by hooger gedachten Heer Philips, Grave van Ligne, ende Fauquemberge, zyn Heer Vader, doer procuratie gemaect nyet valide, noch ooc voltrocken; ende ooc selfs by de Burgermeesteren van Leyden eenige jaren ongevordert gelaeten zyn, ende mitsdien syn Excellentie nyet conde prejudicieren om de voorsz. ende meer andere redenen. Ende dat daer tegens by de Burgermeesteren voorsz. werde gesustineert, dat sy den jersten Decembris in den jare XV^{C}. twee ende tachtentich, van goeder gedachten den voornoemde Heer Philips, Grave Ligne, d' Heer Vader van den vermelten Heer Prince gecoft hadden de voorsz. Ambachtsheerlicheyt van Leyderdorp, om de somme van twee duysent guldens, volgens de brieven ende zegel daer van zynde, dat ooc dien volgens vuyt crachte van de approbatie der voorsz. coop ende tweede procuratie in date den XXIII^{en}. Marty XV^{C}. dry entachtentich, by den welgemelten Heer Graeff verleent, op Mr. Jacob de Jonge, syner G. Rentmeester, de voorsz. Ambachtsheerlicheyt voor Leenmannen van Hollandt was overgedragen, ende getransporteert op Burgermeesteren voorsz. invougen dat geene redenen ter werelt conden bedacht worden, waerom de voorsz. coop syn effect nyet en soude sorteren, aengesien dat nyet doer haere toedoen ofte schult, maer overmits de alteratien onder de Provintien aen, ende aen meerder gevallen de eyntelycke investiture voor Stadthouder ende Leenmannen was gesuspendeert, ende sulcx de saecke daer by blyven rusten totten jare XV^{C}.. zeven ende tnegentich, dat Burgermeesteren voorsz. verstaende, datter by eenige andere gearbeyt worde, om van de Heeren Staten van Hollant te obtineren de voorsz. Ambachtsheerlicheyt, genootsaect syn, geweest de voorsz. onderhandelingen te kennen te geven, ende daer by te verzoucken approbatie van de voorsz. cope, mits Burgermeesteren alsnoch te vreden waren, in plaetse van de belooffde twee duysent guldens een rente tot gelycke hooftsomme, ten behoeve van den huyse van Wassenaer te constitueren, 't welck by de voorsz. Burgermeesteren van de Heeren Staten geobtineert, ende de voorsz. rente geconstitueert ende betaelt synde jaerlicx ter somme van hondert vyff ende twintich guldens van XL. grooten, Burgermeesteren van Leyden, sedert waren geweest in vreed-

vreedsamige possessie der voorsz. Ambachtsheerlicheyt, genietende de geheele cleyne proffyten daer van jaerlycx procederende. Ende alhoewel daerom de voorsz. Burgermeesteren noch souden mogen sustineren, dat hen geen tyt hadde geloopen, ende de welgemelte Heer Prince nyet voorder zoude connen gerechticht wezen, dan totten onfange der voorsz. rente, ofte totte opleggingе van de hooftsomme van dien, zoo ten insichte van de voorsz. coop, als van de approbatie van de E. Heeren Staten, nochtans de voorsz. Burgermeesteren verclaerden liever te hebben in vruntschap syne Excellentie te bejegenen, dan daer over in eenich misverstant te geraecken, waer toe zoo de welgemelte zyne Excellentie sich ooc erboden hadde; Soe is 't, dat naer verscheyden byeencomsten daer op gevallen, eyntelyck, Wy Vrouwe Maria van Meleum, Princesse van Ligne, ende van 't heylich Ryck, Marquise van Roubaix, Gravinne van Faulquemberge ende van Nechin, Borchgravinne van Leyden, Seneschale van Henegouw, Baronnesse van Belloeil, Wassenaer, Ville, ende van Chisoing &c. als gemachticht van Heer Lamorael, Prince van Ligne, onsen Heer ende man, ter eenre, ende wy Burgermeesteren der Stadt Leyden, ter ander zyden, zyn veraccordeert ende verdragen, als dat de welgemelte Heer Prince van Ligne, voor zoe vele als noot soude mogen wesen, zal approberen ende ratificeren de coop van de Ambachtsheerlicheyt van Leyderdorp, zulcx die met zyn G. den Heere Philips van Ligne zyn Vader in den jare XV^C. twee ende tachtich gemaect, ende by de Heeren Staten van Hollant, in den jare XV^C. zeven ende tnegentich bevesticht is, ende ten dien eynde leveren alle behoorlicke brieven, ende doen alle transporten voer Stadthouder ende Leenmannen des Graefflicheyts van Hollant gerequireert, ende daerenboven laten aen de Stadt Leyden, de Jurisdictie over zoe vele margentalen, als vuyte Heerlicheyt, ofte Ambachtsheerlicheyt van Oestgeest, binnen der Stadt Leyden Cingel, ofte Cingelgraften, groot omtrent vier mergen, zyn begrepen. Ende dat Burgermeesteren voorsz. voor alle 't geen voorsz. is, haer Excellencie sullen doen aentellen een somme van vyff duysent ponden van veertich groten tstuck, daer onder begreepen de twee duysent ponden originelicken voor de voorsz. Ambachtsheerlicheyt belooft, ende daer voren de voorsz. rente ten behouve van den huyse van Wassenaer, in den jare XV^C. zeven ende tnegentich geconstitueert is, mitsgaders ooc onder gecomprehendeert sullen syn die renten, die daer over als noch te betaelen staen, de welcke hier mede sullen zyn gequeeten ende afgelost, daer mede alle questien, zo nopende de voorsz. Ambachtsheerlicheyt, als aengaende de margentalen van Oestgeest sullen aff, doot ende te niete zyn. Om alle 't welck voorsz. is, nae te comen, wy Vrouwe Maria voorsz. verbonden hebben, ende verbinden mitsdesen den persoon ende goederen, zoo van onsen welgedachten Heer ende Man, als van ons: Ende wy Burgermeesteren alle goederen der Stadt Leyden, tot bedwangh van alle rechten ende Rechteren, ten welcken oorconden desen ten wedersyden onderteyckent; Ende wy Vrouwe Maria voornoemt, tot meerder bevestinge, onse zegel hier op doen drucken op ten achtienden Juny Anno sestienhondert veerthien.

Marie de Meleun, Claes Adriaenszoon, Laurens Gael.

Uit den perkamenten brief van den Hooggeboren Heere Unico Willem, Graaf van Wassenaar enz.

Het nadere verdrach over de koop van de Ambachtsheerlykheid van Leyderdorp, in de Fransche taale.

Den 18. *Juny* 1614.

Comme certain different estoit meu entre Monseigneur le Prince de Ligne & du St. Impire, Marcquis de Roubaux, Comte de Faulcquemberge, & de Nechin, Seriechal de Haynault, Visconte de Leyden, Baron de Wassenaer, Ville, Belloil, &c. d'une part, & les Bourgmaistres de la Ville du dit Leyden, d'aultre, touchant la Seigneurie basse de Leyderdorp, pretendant le dit Sr. Prince, que combien la dicte Seigneurie de Leyderdorp estoit emprise par la dicte Ville,

Ville, du consentement des Estats de ce Païs, sans avoir paye pour icelle autre chose que la constitution d'une rente de cent & vingtcinqz florins par an, au prouffit de la maison de Wassenaer, qui estoit sy peu a ladvenant de la valeur de la dicte Seigneurie, qu'il ny avoit raison que les dicts Bourgmaistres se deussent prevaloir a son dommaige, que partant la dicte Seigneurie luy debvoit estre restituée, en conformité du traicte des tresves entre leurs Altezes les Archiducqz d'Austrice, & les Seigneurs des Estats des Provinces Unies, ou sur ce luy estre faict aultre melioration, d'aultant plus que le dicte Seigneur Prince, pour plusieurs raisons peut sustenir, que le contreict faict par feu de bonne memoire Messire Philipes, Conte de Ligne & de Falcquemberge, Pere du dict Seigneur Prince, en vertu de sa procure n'avoit este valide, ny accomply, & quy par faulte des dicts Bourgmaistres de Leyden estoit demeuré imparfaict, durant plusieurs annees, que par ainsy, & poür aultres causes son Excellence ne pouvoit estre prejudiciée. Et que sur ce fut soustenu par les dicts Bourgmaistres, qu'en l'an 1582. ilz avoyent achete du dict Messire Philipes, la dicte Seigneurie de Leyderdorp pour la somme de deux milz florins, suyvant les Lettres seellees de ce estans; que aussy en suytte de ce, & en vertu de l'approbation du dicte achapt, & la seconde procure, en datte du XXIIIe. de Mars 1583. passee, par le dict Sr. Conte sur Jacques de Jonge, Recepveur d'icelluy, la dicte Seigneurie avoit este cedée & transportee par devant Hommes de fiefs de Hollande ausdicts Bourgmaistres, de maniere que aucunes raisons ne se peurent alleguer, par lesquelles la dicte vente ne doibve sortir effect, veu que ce n'at este par leur faulte, ny obmission; mais que a cause des alterations survenues de plus en plus entre les Provinces, l'investiture finale par devant le Lieutenant & hommes de fiefz avoit este suspendue, & par ainsy l'effect demeure imparfaict jusques l'an 1597. que lors les Bourgmaistres susdicts, entendans que aulcuns aultres travailloient pour obtenir des Seigneurs Estats de Hollande, la dicte Seigneurie, furent necessites de donner a cognoistre la dicte negociation & sur ce requerir approbation du dict achapt, d'aultant que lesdicts Bourgmaîstres estoient encore contens de constituer une rente au prouffit de la maison de Wassenaer, au lieu desdicts deux mils florins promis; ce quayant este obtenu par les dicts Bourgmaistres des dicts Estats; & la dicte rente constituée & payée annuellement jusques a la somme de cent & vingt cinq florins, les dicts Bourgmaistres ont depuis estè en paisible possession de la dicte Seigneurie, jouissans de tous les petits revenus qui en procedent annuellement. Et combien que en tout cas lesdicts Bourgmaistres suyvant les dicts tresves, eussent peu soustenir, qu'il ny avoyt aulcun laps de temps, & que le dict Seigneur Prince ne seroit fonde plus avant, que pour recepvoir la dicte rente, ou les deniers capitaulx d'icelle, tant pour le regard du dict achapt, que de l'approbation desdicts Seigneurs les Estats. Toutefois lesdicts Bourgmaistres desirans plustot s'accommoder amiablement avec le dict Seigneur Prince, que d'entrer en ulterieur dispute, acquoy aussi son Excellence estoit inclinee: Sy est il, qu'apres plusieurs communications sur ce tenues finalement, nous Dame Marie de Meleun, Princesse de Ligne, & du St. Impire, &c. comme authorise de Monseigneur Lamorael, Prince du dict Ligne & du St. Impire, notre Seigneur & Mary, d'une part, & nous Bourgmaistres de la Ville de Leyden, d'aultre, sommes accordés & convenus, que le dict Seigneur Prince de Ligne en tant que mestier seroit, approuverat & ratifierat la vente de la basse Seigneurie de Leyderdorp, comme elle at estè arrestee par le dict Seigneur Conte de Ligne son Pere, l'an 1582. & par les Estats approuvee l'an 1597. & a cest effect exhiber & delivrer tous escriptz pertinents, & en faire le transport par devant Lieutenant & hommes de fiefz de Hollande ad ce requis, & par dessus ce de laisser la dicte Ville de Leyden, la Jurisdiction sur telle quantite de mergues de terres, que sont comprins & incorporès es circuits & fosses del la dicte Ville, & emprins sur la Seigneurie & Jurisdiction d'Oostgeest, contenans environ quatre mergues. Que pour tout ce que dict est, les dicts Bourgmaistres feront compter & payer a sou Excellence la somme de cincq milz florins de quarante gros piece, en ce comprins les deux mils florins originellement promis pour la dicte Seigneurie, & pour lesquels ladicte rente de cent & vingt cincqz florins avoit este constituee au prouffit de la maison de Wassenaer en l'an 1597. & les arrieraiges d'icelle rente non encoire payes, quy par ceste feront esteints & acquittes, & parmy tant demeureront assoupis, annullès, & mis a neant toutes difficultes, & disputes, touchantes tant a la dicte Seigneurie de Leyderdorp, comme des dictes mer-

mergues incorporees, pourquoy effectuer, & accomplis nous Dame Marie susnommee avons obleige, & obligions par ceste les personne & bien, tant de notre dict Seigneur & mary, que de nous; & nous Bourgmaistres tous les biens de la dicte Ville de Leyden, a la constraincte de tous Juges & Justiciers. En tesmoingnage de ce avons reciproquement la presente signe. Et nous Dame Marye, susnommee, pour plus grande asseurance de ce que dict est y avons faict apposer nostre contre seel, ce dixhuitieme jour de Juin l'an mil six cent & quatorze.

Ende was geteyckent:

Marie de Meleun, Claes Adriaensz.
Laurens Gael, F. Thorenvlyet,
Ad. van de Werff.

Hebbende een opgedruct cachtt van rooden wasse, metten wapen van de zelve Princesse.

Opte rugge stont:

Nous Dame Marie de Meleun, Princesse de Ligne & du St. Impire; Marquise de Roubaix, Contesse de Falcquenberge, Senechalle de Heynault, Baronne de Wassenaer &c. Confessons par ceste a voir receu de Messieurs les Bougmaistres de la Ville de Leyden, les cincqz milz florins, mentionez au blancq de ceste, & pour les causes y declarees; quitons & dechargeons partant lesdicts Seigneurs Bourgmaistres & tous ceulx quil appartient de la dicte somme, par le tesmoing de notre signature aposee le dixhuictieme Juing XVI^c. & quatorze.

Ende was geteyckent:

Marie de Meleun.

Uit de papieren van den Heere N. N.

Lamorael, Prins van Ligne, bekrachticht het verdrag door zyne echtgenote, met de Regeerders van Leyden, over den koop van Leyderdorp gemaakt.

Den 1. July 1614.

Nous Lamoral, Prince de Ligne & du St. Impire, Marquis de Roubaix, Conte de Faulcquemberge, Senechal de Haynault, Visconte de Leyden, Baron de Wassenaer, Ville, Belloeil, Chevalier de l'Ordre du Toison d'or, Gouverneur & Capitaine General du Pays & Contè d'Arthoys &c. Scavoir faisons qu'avons veu les Lettres d'accord & transaction, faicte entre Dame Marie de Meleun, Princesse du dit Ligne, & du St. Impire, notre chere compaingne en notre nom, d'une part, & les Bourgmaittres de la Ville de Leyden, d'aultre, dont le teneur de mot a aultre sensuyt:

Comme certain different estoit meu entre Messire Lamoral, Prince de Ligne & du St. Impire &c. d'une part; & les Bourgmaistres de la Ville de Leyden, d'aultre, touchant la S^rie. basse de Leyderdorp, &c. le dixhuictiesme de Juing mil six cens & quatorze (1).

Avons iceluy contract en tous ses poincts aggrèe & ratiffie, agreons & ratifions

(1) Zie hier voor op den 18. Juny 1614.

fions par cefte, affin qu'en tous fes membres il feroit en fuivy, auquel effect nous avons authorife, & authorifons par ces prefentes Meffieurs Renier Perfyn de notre Confeil & Advocat de la Court en Hollande, & Jehan de Weerden, notre entremetteur d'affaires, pour en notre nom Comparoir pardevant Lieutenant & hommes de fiefz de la Conte de Hollande, & illecquez notifier cefte notre agreation & ratification, & en cas befoing, foit transporter es mains du Sr. feodal la dite Seigneurie de Leyderdorp, la Jurisdiction & les quatre mergues de terre fcituees en Ooftgeeft, incorporees en la dicte Ville de Leyden, requerir que d'icelles les dicts Bourgmaiftres en foient inveftis, & nous faifans fortz que Meffire Florent de Ligne, Marquis de Roubaix, Prince d'Amblize, & Baron d'Anthoing &c. ne fera aucune ratraicte d'aucune des partyes cy deffus declarees. En tesmoingnaige de quoy avons figne la préfente ; & apofe notre cachet armoy de noz armes, le premier de Juillet, feize cens quatorze, en la Ville d'Arras.

Ende was geteyckent :

Lamoral de Ligne,

Hebbende een opgedruct Cachet van rooden waffe met het wapen van den felven Heere Prince.

Uit de papieren van den Heere N. N.

Vier mergen lands aan de Stad Leyden getrokken, ontflagen van alle verbinteniffe des Leens.

Den 11. *September* 1614.

De Ridderfchap, Edelen, ende Steden van Hollandt ende Weftvrieslandt, reprefenterende den Staten van den felven Lande, doen te weten, alfoo Burgemeefteren ende Regierders der Stadt Leyden, Ons verthoont hebben, hoe dat opten zeften Mey des jaers XVI^{C}. elff, fyluyden by ons geoctroyeert waren om de Stadt Leyde te mogen vergrooten, met verclaringe, dat wy der felver Stede Jurisdictie naer advenant van de voorfz. vergrootinge extendeerden, voor foo veel de Jurisdictie van de Graeffelicheyt van Hollandt aenginck, maer wat foude mogen aengaende Jurisdictie van andere particuliere Heeren, off Ambachtsheeren, fy Supplianten gehouden fouden wefen dien aengaende met de felve te overeomen, 't ware als nu, foo dat in de voorfz. vergrootinge begrepen waren omtrent vyer mergen Lants van de Heerlicheyt, off Ambochtsheerlicheyt van Oeftgeeft, daer van de Supplianten contentement gedaen hadden aen den Heere Prinche van Ligne, als Heere, off Ambochtsheere van Oeftgeeft voorfz. meynende voor henluyden genoech te fyn fulcx aen den Stadthouder ende Leenmannen van Hollandt, beneffens de opdracht van den voorfz. Heere Prince te notificeren, om voorts aen de voorfz. vyer mergen, als alle andere gedeelten ende plaetfen der voorfz. Stede te mogen houden aen ende onder de Jurisdictie der voorfz. Stadt, fonder eenige vorder off particulierder recognitie, dan foo 't fcheene, dat by den voorfz. Stadhouder fwaricheyt gemaeckt worde, omme de voorfz. opdracht ende notificatie in fulcker vougen aen te nemen, fonder onfe naerder verclaringe, om dat de voorfz. Heer- off Ambochtsheerlicheyt foude wefen een recht Leen: Waeromme zoo addrefseerden de voorfchreeven Supplianten hen aen ons, ende verfochten, dat wy, ontflaende de voorfz. vyer mergen van alle verbinteniffe des Leens, belieffden voorts te verclaren, dat de voorfz. vyer mergen Lants fouden worden gehouden van foodanigen natuyr ende Jurisdictie, als de Stadt Leyden felffs gehouden wert. Soo is 't, dat wy 't voorfz. vertooch ende verfoucke overgemerckt, ende rypelyck op alles geleth, aennemende notificatie daer by gedaen, ende verclaren voorts by defen, dat in crachte van den Octroye by ons aen de Stadt Leyden op de vergrootinge der felver Stede verleent, ende defe onfe jegenwoordige conceffie, nyet jegenftaende de Heerlickheyt, ofte Ambochtsheerlicheyt van Oeftgeeft ghehouden wort ten rechten Leene, de vyer voorfz. mergen Lants ontflagen worden van alle verbinteniffe des Leens, daer mede de zelve aen ons, ofte de Graeffelicheyt verbonden waren; confenteren ende accorderende, voor foo veel als 't noot fy, ende de facc-

ſaecke nieuw conſent behouve, dat de voorſz. vyer margen lants vuyten Ambochte, Heerlicheyt, off Ambochtsheerlicheyt van Oeſtgeeſt, in de vergrootinge ingenomen, ſullen weſen ende gehouden worden van ſoodanigen nature, Jurisdictie, rechte, ende reſorte, mitsgaders ſubject weſen de ſegelinge van Schepenen, als de Stadt Leyden zelffs gehouden wert, ende gebruyckelyck is: behoudelyck dat deſen ter Leencamer werde geregiſtreert: 't welcke gedaen ſynde, laſten wy onſen lieven ende getrouwen Heere Johan van Oldenbarnevelt, Ridder, Heere van Berckel, Roodenrys &c. Stadthouder ende Regiſtermeeſter onſer Leenen, mitsgaders allen anderen onſen Officieren, Juſticieren ende onderſaten, dat ſyluyden, ende elcx van dyen hen naer deſen reguleren, ſonder den Supplianten te doen, off gehengen gedaen te worden enich hinder, beleth, off moeyeniſſe ter contrarie.

Gegeven in den Hage onder onſen grooten zegele hier aen gehangen, opten elffden dach van Septembris, in 't jaer ons Heeren eenigen Heylants ende Salichmaeckers duyſent zeshondert ende veerthyen.

Was geparaphreert:

J. van Oldenbarnevelt.

Op de plycque ſtont;

Ter Ordonnantie van den Staten

Ende geteyckent:

A. Duyck.

Op de rugge ſtont:

Op huyden den XI[en]. September anno XVI[C]. veerthyen zyn deſe jegenwoordige opene brieven in de Regiſtercamer van Hollandt gepreſenteert, geviſiteert, ende voorts achtervolgende d'inhouden der ſelver geregiſtreert in 't Regiſter van de verhevene Leenen, beginnende mitten Jare XVI[C]. twaelff, beneffens den Verlybryeff ten behouven van de Stadt Leyden, nopende d'Ambachtsheerlicheyt van Leyderdorp, Cap[e]. Noorthollant.

Actum te dage ende jare voorſz. In kenniſſe van my als Griffier,

En geteyckent:

E. Gool 1614.

Hebbende een vuythangenden zegel in rode waſſe metten wapen van Hollant.

Ende is met eenen van de voorſz. Ambachtsheerlicheyt van Leyderdorp op nyeuws weder verlyt Mr. Franc. Duyck de Jode, ſulcx als vuyte naevolgenden bryeven te ſyen is.

Uit de papieren van den Heere N. N.

Mr. Frank Duyck de Jode, Oudburgermeeſter te Leyden, met de Ambachtsheerlykheid van Leyderdorp, met het Veer over den Ryn, en de Jurisdictie van vier margen Lands in Oeſtgeeſt, in den naam van de Stad Leyden, op nieuw beleend ten onverſterflyken erfleene.

Den 11. *September* 1614.

De Ridderſchap, Edelen, ende Steden van Hollandt, ende Weſtvrieslandt, repreſenterende den Staten van den zelven Landen, doen condt allen luyden, dat voor Heer Johan van Oldenbarnevelt, Ridder, Heere van Berckel, Ro-

derys &c. Stadthouder van onse Leenen, ende den Leenmannen hier nae genoempt; gecomen ende gecompareert zyn in properen persoonen Mr. Reynier van Persyn, Advocaet voor den Hoove van Hollandt, Raedt van den hoochgeboren Heere, Heer Lamoral Prince van Ligne, ende des heylichs Rycx, Marquis van Robaix en Ridder van de Ordre van den gulden Vlyese, ende Johan de Weerden, Onderwinder van de affairen van den zelven Heere Prince, ende hebben [uyt crachte van de authorisatie henluyden, onder de hant ende cachet van den hoochgemelte Heere Prince gegeven, geinsereert in de acte van approbatie, gestelt achter seecker voorgaende schriftelicke accord, ende transactie gemaect tusschen de hoochgeboren Vrouw, Vrouw Maria van Meleun, Princesse van Ligne de hoochgemeltes Prince Gemale, ter eenre, ende de Burgemeesteren der Stadt Leyden ter andere zyden, beneffens desen in onse Leenregister van Hollandt geregistreert] ons mit halm, hande, ende monde opgedragen, overgegeven, ende quytgeschouden, sonder eenich recht, actie, ofte toezeggen daer meer aen te behouden, als onse Leenmannen wysden dat recht was, ten behoeve van den voorsz. Stadt Leyden, d'Ambachtsheerlicheyt van Leyderdorp, mit dat Veer over den Rhyn, mitsgaders de Jurisdictie van vier mergen Lants, gelegen in Oestgeest, ende by de voorsz. Stede van Leyden mitte vergrotinge van dien geincorporeert. Soo is 't, dat wy d'voorsz. opdrachte, overgifte, ende quitscheldinge believende, ende danckelyck nemende [behouden ons, ende een yegelycken zyns rechts] verlyt ende verleent hebben, verlyen, ende verleenen mits desen onsen brieve Mr. Franck Duyck de Jode, Oudtburgemeester der voorsz. Stadt Leyden, ten behouve van selve Stadt, volgende de resolutie van de groote Vroetschappe der selver Stede in date den XV^en^. Aprilis, anno XVI^C^. negen, mede in onse voorsz. register geregistreert, d'Ambachtsheerlicheyt van Leyderdorp, mit dat Veer over den Rhyn voorsz. ten behouve als vooren, te houden van ons van wegen die Graeffelicheyt, ende hooge Overicheyt van Hollandt ende Westvrieslandt, tot een onversterfflyck erffleen, ende te verheergewaden mit vyff ende twintich ponden van XL. grooten 't pondt; behoudelyck ende wel verstaende, dat na den overlyden van den voornoemden Mr. Franck Duyck by alsulcken anderen persoon, als by de Magistraet der voorsz. Stadt Leyden, daer toe genomineert sal werden, 't voorsz. Leen verheven, de heerlicke rechten, ende heergewade betaelt sullen werden, al volgende onse brieven van Octroy, in date den XXX^en^. Augusti anno XV^C^. seven ende 't negentich; ende aengaende de Jurisdictie van de voorsz. vyer margen Lants, houden de zelve geincorporeert aen de voorsz. Stad Leyden, in al der vougen, als alle andere gedeelten der selver Stede, in conformite van de brieven van Octroy den voorsz. Burgemeesteren der Stadt Leyden daer by ons verleent van date den VI^en^. Mey, anno XVI^C^. elff, mitsgaders noch seeckere andere onse brieven van Octroy den selven Burgemeesteren op huyden date deser daer van verleent; alle welcke voorsz. bryeven van Octroye oock in onse voorsz. Leenregister geregistreert zyn, ende hyer van heeft ons d'voorsz. Mr. Franck Duyck de Jode hulde, eedt, ende manschap gedaen, als 't behoorde, ende dat in handen van den voornoemden Heere Stadthouder van onse Leenen. Daer by, aen, ende over waren, als onse Leenmannen van Hollandt, Heer Cornelis van der Myle, Ridder, Heer van der Myle, St. Anthonispolder &c. Egbert Gool, onse Greffier van de Leenen, Steven Snouck, Jacob Zwerius, ende Pieter Hackert. t'Oorconde desen onsen brieff bezegelt mit onsen grooten segele, 't welck wy in gelycke saken gebruyckende syn.

Gedaen in den Hage den XI^en^. September anno XVI^C^. veerthyen.

Was geparaphreert,

J. van Oldenbarnevelt,

Op de plycque stont:

By den Staten van Hollandt ende Westvrieslandt, ter relatie van den Stadthouder, ende Leenmannen voornoemt,

Ende was geteyckent:

Johan van Oldenbarnevelt.

Hebbende een uyt hangende zegele in rooden wasse, metten wapen van Hollant.

En

En soo te vooren de voorsz. vyff duysent guldens aengetelt waren aen de voorgemelte Vrouwe Princesse, volgens de quitantie hyer vooren geroert, ende opten rugge van 't voorsz. accord gestelt, soo syn weder aen Burgemeestern overgelevert de Rentebryeven van IIM. guldens ten behoeve van den huyse van Wassenaer, volgens den Octroy van de Heeren Staten geconstitueert, ende hyer vooren geinsereert, houdende verclaringe van cassatie sulcx als volcht.

Volgende zeker contract gemaect ende getransigeert tusschen den hoochgeboren Heere Prince van Ligne, ende van 't heylichryck, Heere van Wassenaer &c. ende de Heeren Burgemeesteren der Stadt Leyden, mitsgaders de approbatie daer naer gevolcht, in date den iersten July anno zestyenhondert ende veerthyen, zoo is de rente van hondert ende vyff ende twintich guldens 'sjaers vermelt in 't witte van dese, gequeten ende te nyette gedaen, consenterende de cassatie eude caevillatie van dese brieve, ende alle andere daer van zynde, gedaen te worden by de Procureurs tot dyen eynde by den voorsz. Heer Prince geconstitueert voor Stadthouder ende Leenmannen van de Graeffelicheyt van Hollandt, 't welck oock zoo geschiet is op den thyenden Augusti zesthyen hondert ende veerthyen, in oorconde der waerheyt hebben als Procureurs van den voornoemde Heer Prince, wy ondergeschreven deze onderteyckent,

Ende was geteyckent:

J. de Weerden.

Uit de papieren van den Heere N. N.

Consent van Dykgraaf en Hoogheemraaden van Rynland aan Burgermeesteren der Stad Leyden, als Ambachtsheeren van Leyderdorp, om den Ommendyk te doen opmaaken en verbeteren, ten kosten van de bruikers.

Den 24. October 1641.

Alsoo d'E. E. Heeren Burgermeesteren en Regierders der Stad Leyden, als Ambachtsheeren van Leyderdorp, Dykgrave en Hoogeheemraden van Rhynland, by requeste hadde verthoont, hoe dat verscheyden gebuyren en ingelanden haren tocht gebruyckende op, en over den Ommedyk, gelegen in Leyderdorp voorseyt, aen haer EE. by requeste te kennen gegeven hebben, hoe dat den selven Dyk by tyden van regen, in 't gaen, en dryven van haere beesten, sonderlinge in 't voor jaer, den herfst, ofte in de winter, niet en is te gebruyken, ende sulx al eenige jaren geweest is, versoekende mitsdien, dat den Ommedyk voorseyt, soo met sand, als andere bequame stoffe sulx verbeetert en verhoogt mogt werden, dat d'selve bequamelyk, en in dier vougen onderhouden moge werden, en dat op sodanige maniere als haer EE. best en oirbaerlykst bevinden souden; welken volgende de voorgemelte Heeren Burgermeesteren naer voorgaende oculaire inspectie 't voorsz. versoek geëxamineert hebbende, en genegen synde tot accommodatie der gemeene gebuyren en Ingelanden, in 't voorsz. versoek, als synde noodsakelyk, gaerne souden bewilligen, dien volgende den voorsz. Ommedyk sulx te laten verbeeteren, door den geenen die haer EE. daer toe committeeren sullen, mits dat d'oncosten ter saeke van dien vallende, ten laste van de gemeene Ingelanden, den voorsz. overtogt mit haere beesten, wagens, en paerden gebruykenden, ommegeslagen en by parate executie, volgens den Dykregt ingevordert sullen werden, dat voorts den voorsz. Ommedyk, alvorens opgemaekt synde, daer naer by den Schout en Croosheemraden van Leyderdorp verhoefflaegt, en jaerlicx op 't schouwen van den wagenweg van den Lagenrhyndyk mede geschouwen werden sal, ten eynde deselve altoos in goede ordre blyven en onderhouden moge; mits welken de Heeren Burgemeesteren voornoemt te rade syn geworden hen te keeren aen haer Wel Ed. versoekende, naer voorgaende Kerkgebot, consent en authorisatie, dat de voorsz. Ommedyk tot kosten en lasten van alle de voorsz. gebruykers van dien opgemaekt en verbetert werden. Item, d'onconsten

consten van dien ommegeslagen, en innegevordert, mitsgaders verhoefflaegt en geschouwen werden, alles invougen voorsz. Soo is 't, dat Dykgraef en Hooge-heemraiden voornoemt gesien 't Kerkgebot t'haerder Ordonnantie in den bedryve van Leiderdorp door een Heemraedsboode desen aengaende gedaen, en dat daer jegens niemand en heeft geopposeert, d'Heeren vertoonderen hun voorsz. versoek hebben geconsenteerd en toegestaen, mits dat te selve sich daer inne, en in alles daer aen kleeft, geheel sullen hebben te gedragen volgens haer Ed. Keuren en Ordonnantien.

Aldus gedaen in 't Gemeenlandshuis van Rhynland binnen Leiden, huiden desen 24en. Octobris 1641.

Uit de Archiven van 't Hoogheemraadschap van Rynland.

Consent om te Leyderdorp in plaatse van het Schouw, een Brugge te maaken.

Den 5. January 1664.

Alsoo de Heeren Burgemeesteren ende Regierders der Stad Leyden, de Wel Ed. Heeren Dyckgraeff, ende Hooge Heemraden van Rynlant, by requeste hadden vertoont, dat sy vertoonderen in het maecken ende approprieren van de gronden, ende gelegentheden tot het voorgenomen treck- ofte jaechpath op Utrecht, ondervonden hebben, dat het schou leggende voer de Kercke van Leyderdorp, de jachtschuyten die de selve vaert sullen gebruycken, sal toe brengen een merckelyck retardement, ende dat het selve soude connen werden geremedieert, indien de voorsz. schouwe geamoveert, ende in plaetse van dien mochte werden geleyt een bequame brugge over den Ryn, daer door de Schepen, met staende masten souden connen passeren, ende gemerct de voorsz. veranderinge niet soude connen geschieden, sonder alvoorens van haer Wel Ed. geobtineert te hebben consent ende permissie, versochten de Heeren verthoonderen, dat haer Wel Ed. 't voorsz. consent, ofte permissie haer geliefden te accorderen: Soo is 't, dat welgemelde Heeren gesien 't Kerckgebot t'haerder Wel Ed. Ordonnantie, desen aengaende, door een Heemraets Bode in den Ambachten langes den Ryn gedaen, ende dat daer jegens niemant en hadde geopposeert, de Heeren vertoonders het leggen van de versochte brugge over den Ryn, in plaetse van het voorgeroerde Schouw, hebben geconsenteert ende toegestaen, gelyck haer Wel Ed. consenteren ende toestaen by desen, mits dat de selve sal werden gemaect op soodanige wyte, dat de waterloosinge daer door niet werde verhindert, blyvende subject de Keuren en Ordonnantien van 't Hooge Heemraetschap van Rynlant, alreede geëmaneert, ofte noch te emaneeren.

Aldus gedaen in 't Gemeenlantshuys van Rynlant, binnen Leyden, den vyffden January XVIC. vierensestich.

Onderstont:

In kennisse van my,

En is getekent:

J. Hulshout.

Privilegieboek der Stad Leyden F. pag. 149.

De

De Burgermeesteren en Regeerders der Stad Leyden, geeven, als Ambachtsheeren van Leyderdorp, op verzoek van den Schout, en de Kroosheemraaden, magt aan de zelven, om de Hoofdingelande tot het maaken van den weg of Ommedyk by een te roepen.

Den 17. Augusti 1756.

Aan de Edele Groot Agtbare Heeren, de Heeren Burgermeesteren en Regeerders der Stad Leyden, als Ambagtsheeren van Leyderdorp.

Geeven met schuldige eerbied te kennen, Schout, en Kroosheemraden van Leyderdorp, hoe dat zeekere weg, van Ouds genaamd den Ommendyk, ontrent de Kerk van Leyderdorp U Ed. Groot Agtbare, als Ambagtsheeren van Leyderdorp, in eygendomme toebehorende, ten eenemalen, voor de Ingelanden, dewelke aldaar haar overpad zyn hebbende, onbruykbaar geworden is, omme haar koorn, hooy, ofte vee, daar over te voeren, ofte te dryven, ende dat het te dugten is; dat dezelve weg van tyd tot tyd, zoo niet daar in voorzien werde, zal verargeren, ende in onbruyk blyven.

Zoo keeren zy Supplianten haar tot U Ed. Groot Agtbare ootmoediglyk verzoekende, dat U Ed. Groot Agtbare aan de Supplianten gelieven te accordeeren, en toe te staen, de weg, ofte Ommedyk te mogen doen repareeren, ende Ingelanden, haar over- ofte uyt pad daar op hebbende, des weegens te convoceeren, als meede de puyn, en diepgoed, daar toe nodig hebbende, ten allen tyden uyt de Stad, vry en vranck, te mogen laten halen, en laden. 't Welk doende &c^a^.

Geteekent:

David Bosch, als Schout van de Ambagtsheeren.

In Margine stont geappostilleert;

De Burgermeesteren en Regeerders der Stad Leyden, als Ambagtsheeren van Leyderdorp, gehad delectūre van de nevenstaande requeste, hebben by deezen Schout en Kroosheemraden van Leyderdorp gequalificeert, de Ingelanden hier nevens gemelt, te convoceeren, ten eynde aan de zelve den voorslag tot het repareeren van den Ommendyk te doen, mits van den uytslag aan ons rapport doende, ten eynde, als dan, over den verderen inhoud van deeze requeste nader gedisponeert te werden, zoo als wy zullen vermeenen te behooren.

Actum den 17^en^. Augustus 1756.

Ter ordonnantie van de Heeren Burgermeesteren,

Geteekent,

Ysbrand van Dam.

Uit de MS. papieren van den Heere N. N.

De

De Burgermeesteren en Regeerders der Stad Leyden, neemen, als Ambachtsheeren van Leyderdorp, het maaken en onderhouden van zekeren weg, genaamd den Ommedyk, voor hunne rekening, onder zeker beding.

Den 13. *December* 1756.

Aan de Ed. Groot Agtb. Heeren de Heeren Burgermeesteren en Regeerders der Stad Leyden, als Ambagtsheeren van Leyderdorp.

Geeven met behoorlyke eerbied te kennen de Ingelanden [volgens de lyste ten desen annex] soo van de Kalck-Munnicke-Bosch- en Zyllaanse Polders, gelegen onder den Ambagte van Leyderdorp, ende die alle het uyt en Overpad syn gebruykende, over seekere weg, van ouds genaamd den Ommedyk, omtrent de Kerk van Leyderdorp, althans voor de opgemelte Ingelanden geheel onbruykbaar, en soo verre het voorkomt, in vervolg van tyden, sonder dat daar in werde voorsien, tot grooter en merkelyker na deel van alle de Ingelanden voornoemt.

Weshalven sy Supplianten, na voorgegane convocatie en rypen raade, sig tot U Ed. Groot Agtb. syn keerende, bereyd synde U Ed. Groot Agtb. als eygenaars van opgemelten Ommedyk, over te geven het maken, en onderhouden van dezelve weg, mits dat sy Ingelanden, daar voor aan U Ed. Groot Agtb. de eerste vyff jaaren souden betalen 'sjaarlyks ses stuyvers, ende in vervolg 'sjaarlyks altoos twee stuyvers per mergen, en van het onderhoud van dezelve weg, ofte Ommedyk, altoos bevryd blyven, versoekende sy Supplianten, hier op U Ed. Groot Agtb. gunstige apostille 't welk doende &c. *Getekend*

D. v. Alphen DZ. voor 13. mergen, N. Tiarck voor my selve 6. mergen, nog voor Gomarus van Krayenbos 4. mergen, nog voor Mevr. de Wed. v. d. Burgh 5. mergen, nog voor Cornelis Sprong 12. mergen, nog voor Hr. Pieter Tjerk 8. mergen, Hendrik van Buren voor 10. mergen. Wed. Pieter Versyden, voor 3. mergen, Hugo van den Bosch voor 8. mergen, C. Immerseel, Wed. B. Bosch 54. mergen, Alexander le Breton van Doeswerff voor 7½. mergen, Pieter Franken, 6. mergen, J. van der Meer van Hoogeveen voor myn Moeder 5½. mergen, Willem van Noort 9. mergen, Willem Ramp 7½. mergen, C. Tedingh van Berkhout voor myn Broeder Jan Tedingh van Berkhout 6. mergen, Jacobus Boekaart 9. mergen, Cornelis Meerburg een merge, Jacob v. d. Wilk voor een half morge, Gerrit van Geer voor een merge, D. van Outeren voor 23. mergen, D. van den Brand voor 7½. morge, 't Catharina en Cecilie Gasthuysen voor omtrent 5½. merge, voor Floris Kamper omtrent 12. merge, Hermanus Gildenhuys, Cornelis van Benten voor 7. mergen, voor de Heer Jan Is. Fremeaux in de Bospolder vyfftien, in de Munnik Polder negen mergen, in de Sylaan 13. mergen, Johannes Vermeulen, P. v. Dorp voor 10. mergen, voor Johanna van Raaphorst vierenveertig mergen, zo in de Bos-Munnik, als Kalk Polder, Willem Righout, per Ordre van de Heer van de Pol, nom^e. Uxoris, voortien mergen, J. v. Akeren, voor een en een half mergen, J. v. d. Marck, Æ. Z. als Rentmeester van 't Capittel ten Hoogelande binnen Leyden.

In margine stont geappostilleerd,

Burgermeesteren en de Regeerders der Stad Leyden, als Ambagtsheeren van Leyderdorp, gehad hebbende de Lecture van de nevenstaande requeste, hebben by dezen overgenomen, het maken en onderhouden van seekere weg, van Ouds genaamt den Ommedyk, gelegen omtrent de Kerk van Leyderdorp, ons in eygendom toe behoorende, mits de ingelanden, in de requeste gemelt, daar voor, de eerste vyff jaaren, jaarlyks betalende ses stuyvers, ende in 't vervolg jaarlyks altoos twee stuyvers per mergen, waer van den eersten termyn met primo Meyvan den jaare 1758. en zoo vervolgens jaar-

jaarlyks, ten Comptoire van den Secretaris van Leyderdorp zal moeten werden betaald.

Actum den 13. December 1756.

My jegenwoordigh,

Geteekend:

Ysbrand van Dam.

Uit de MS. papieren van den Heere N. N.

VAN HET VROON, OF DE VRYEWATEREN, TUSSCHEN DE STEDEN HAARLEM, EN LEYDEN.

Hertog Willem verhuurt de Visscherye, en de Wateren, die men 't Vroon heet, tusschen Haarlem en Leyden, om honderderd en zeventig ponden 's jaars. Den 24en. July 1415.

Groot Charterboek IV. deel pag. 341.

De Hertog van Bourgonje vergunt de Vroonvisscherye in erfpagt aan die van Leyden. Den 21en. April 1433.

Groot Charterboek IV. deel pag. 1017.

Vrouw Margriete, Weduw van Graaf Willem den VI. verpagt het Vroon, voor vyf en zeventig schilden 'sjaars aan de Stad Leyden, den 20en. Maart 1434. en 1435.

Beloften van de Regeerders van de Stadt Leyden aan den Kastelein van Teilingen, wegens het in pagt genomen Vroon.

Groot Charterboek IV. deel pag. 1064. *en* 1065.

Hertog Albert verlangt de pacht van 't Vroon, tusschen Haarlem en Leyden gelegen, noch twintig jaaren, ter gunste van Vranken Dirk Poes Zoon.

Den 3. *December* 1392.

Aelbrecht &c. doen condt allen luden, dat wi Vranken, Dirc Poes Zoen, virlanget hebben, ende virlangen mit desen brieve, sulken pachte als Dirc Poes syn Vader, van ons hadde, an onsen water tusschen Harlem ende Leiden, dat met 't Froen hiet, twintich jaer lang, na den jaren die Dirc voirsz. dair an hadde, in alre maten als die brieve dair of inhout, die Dirc Poes, Vranken Vader voirsz. dair of hadde: ende van den voirsz. XX. jaren, na den jaren die Vranken Vader voirsz. hadde an onsen water voirsz. na inhout synre brieve voirscreven sal Vranken voirsz. betalen onsen onsen Rentmeester van Northollant tot onser behoef elcs 'sjaers tseftich oude scilde. In oirconde &c.

Gegeven in den Hage opten derden dach in December, anno XCII.

Jussu Domini Ducis Alberti.

Presentibus Domino de Arkel & Domino Mool. de Bersalia Domini Alberti Consiliarium. Ja. Pe. de Leiden.

S. Dominus de Gommengies.

Memoriale B. D. 1351—1396. cas R. pag. 50.

Hertog Albert verhuurt aan Florents van Alkmade de Visschery van 't Vroon tusschen Leyden en Haarlem, en de Visschery van den Over-Ryn by Alphen.

Den 24. Maart 1396. en 1397.

Wy Deken, ende ghemeen Capittel van Sinte Pancraiskerk tot Leyden, doen condt allen luyden, dat wy gesien ende gelesen hebben enen brieve wail bezegelt mit des hoichgeboren Vorsten Hartoge Aelbrechts, saliger gedacht, zegele. Welken brieff was gans gave, ongerafeert ende ongecanseleert in zegele, in staerte, ende in scrifture sonder enige vicie, blame, ofte razuere, inhoudende, ende sprekende als hier nae volghet;

Aelbrecht, by Goids genaden Palensgrave opten Ryn, Hertoge in Beyeren, Grave van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant, ende Heere van Vrieslant, doen condt allen luyden, dat wy voir ons, ende voir onsen nacomelingen verpacht hebben, ende verpachten mit desen brieve Heren Florys van Alcmade, Ridder, ende synen nacomelingen, die visscherie van den Vroen tusschen Leyden ende Hairlem mit zulken nutscip ende profyt als dair toe staen, om seven ende vyftich pont tsjaers, sulken als wy van onsen renten in Noorthollant nemen: Oic mede die visscherie van den overen Ryn by Alphen mit allen nutscip ende profyt daer toe behoerende, om achtien pont tsjairs payments voirsz. die voirsz. visscherie te bevisschen, te verpachten, ende synen vrien wille dair mede te doen in alre manieren, als die Vranc Poes Zoon van Leyden nu ter tyt van ons gebruct, ende gewoenlic is: mar des sal Heer Florys voirsz. of syn nacomelingen, dat voirsz. gelt elcx jairs betalen tot onser behoiff, onsen Rentmeester van Noorthollant, die ter tyt wesen sal, die een helft tot onser Vrouwen dach Purificacio, ende die andere helft tot Sinte Martyns dage in den winter. Dit sal ingaen optie tyt als die jaren wtgaen, die Vranc Poes Zoon voirsz. an die voirsz. visscherie nu ter tyt heeft, ende gedurende dair nae vyftien jaren lanck, ende dair en tenden tot onsen wederseggen. In oirkonden desen brief bezegelt mit onsen zegele.

Gegeven in den Hage XXIIII. dage in Maerte, in 't jair ons Heren M. CCC. XCVI. na den lope van onsen hove.

In kennesse der wairheyt, soe hebben wy Deken ende Capittel voirsz. dit Vidimus bezegelt mit onsen ghemeen Capittels zegel opten XIII. dach in April, in 't jair ons Heren M. CCCC. XLII.

Privilegieboek der Stad Leyden A. pag. 99.

De

De Hertog van Bourgonje stelt Orde dat die van Leyden in de gepachte Vroon wateren niet verkort, of beschadigd worden.

In de Maand Juny 1451.

Philips, by der gratien Godts, &c. doen condt allen luyden, die nu syn ende namaels wesen sullen, ons ontfangen hebbende die oitmoedige supplicatie van onsen geminden den Burgemeesteren, Schepene, Raide en alle 't gemeyne onser Stede van Leyden, inhoudende hoe dat mit onsen anderen opene brieven gegeven in onse Stede van Rotterdam den XXIen. dach in April, in 't jaer ons Heeren duysent vierhondert drie ende dertich, wy onser voornomde Stede van Leyden verleent hadden, van ons te hebben in een erffpacht die visscheryen van de wateren ende 't Vrone omtrent onser voorsz. Stede van Leyden gelegen, ende dat om die somme ende erffrente van vyff ende tseventich Guillelmus schilden, die ons onse voirnomde Stede daer jaerlicx ende erffelick voor wtreycken ende betaelen moet, in den welcken erffpacht ende visscheryen onse voorn. Stede van Leyden hinder ende schade gedaen werdt by veele personen, die hem dagelicx vervoirderen te visschen in den voorn. Vroon by heymelicke ende bedeckte wegen, ende anders tot grooter schade en hinder van onser voirnomder Stede van Leyden, ende van heure voorsz. erffpacht, alsoo sy seggen, ons oitmoedelick biddende om voorsienicheyt daerop te mogen hebben, in sulcken vougen dat sy van heure voirnomde cynse off erffpacht als in desen vredich ende rustelick gebruycken ende genieten mogen, ende want wy dese saken ansiende overgemerckt die onse voirnomde Stede van Leyde in den voorn. chynse off erffpachte van onsen Vroone wateren ende visscheryen houden ende beschudden willen, hier op gehadt 't advys ende goedtduncken van onsen lieven ende getrouwen Stedehouder die Heere van Lanoy, ende den anderen van onsen Raide van Hollant, ende daer na van den luyden van onsen groten Rade by ons wesende, hebben wy geordonneert, ordonneren ende verbieden by desen onsen brieven, dat van nu voortan nymant, wy dat hy sy, en vissche, noch hem en vervoirdere om te visschen in den voorn. Vroen, mit gaerne mit netten noch mit andere enginen, sonder consent ende willecore van onser voirsc. Stede van Leyden, ofte vallen en te komen in sulcke breucke ende peyne van gelde als onse voirn. Stede van Leyden mit onsen Schout aldaer daerop ordineren sullen, d'eene helfte tot prouffyte van ons, ende d'andere helfte tot prouffyte van onser voirsz. Stede van Leyden, ende die ter contrarie van desen doen, sullen wie datse syn, onse voorsz. Stede van Leyden salse mogen doen hechten ende vangen, op dats noot zy, by onsen Schout van Leyden, ende andere onsen Amptluyden ende Officieren dient behooren sal, daermense sal mogen vinden, het sy in den voornomde visscheryen of elders, in alsoo verre als 't deuchdelick blyckt van der misdaet, om hunluyden te bedwingen te betalen die voorsz. peyne ende breucken, die sy in der sake voorsz. gebrueckt sullen hebben, welcke bruecke wy ontfaen willen hebben, te weten die eene helfte tot onsen prouffyte, by onsen Schout van Leyden, die nu is, ende namaels wesen sal, die gehouden wert elcx jaers ontfanck daer aff te doene in syne rekenschap tot onsen prouffyte, ende die anderhelft sullen heffen, beuren ende verkrygen, die selve van den Gerechte onser Stede van Leyden tot oirboir ende prouffyt der selver Stede. Ontbieden daerom ende bevelen onsen voirnomden Stedehouder ende Raiden van Hollant ende allen anderen onsen Schouten, Baehouwen ende anderen onsen Amptluyden ende Deynaren, die nu syn ende in der tyt wesen sullen, dat sy van deser onser Ordonnantien, Verboden, ende van al den inhouden hierinne begrepen, in der vormen ende manieren dat boven geschreven staet, onser voorn. Stede van Leyden doen ende laten gebruycken, rustelic, vredelic ende tot eeuwigen dagen, sonder ons ofte die selver onser Stede daer tegen te doen ofte laten geschien hinder, letsel off ongebruyc in eeniger maniere, want ons dat alsoo gelyeft gedaen te wesen. Ende om dat dit vast ende gestadige sake zy tot eeuwigen dagen, soo hebben wy aen desen brieff doen hangen onsen zegel, behouden in andere saken ons recht, ende elcx anders in allen.

Gegeven in onser Stede van Brussel, in der maendt Junio in 't jaer ons Heeren duysent vierhondert een ende vyftich.

Onder stondt:

By myn Heere den Hertoge. J. de Brull.

MS. Privilegien van Leyden.

De Hertog van Bourgonje verpant aan die van Leyden, de renten van het Vroon aldaar, zeker Land te Katwyk, Rynsoever geheeten, en de Visscherye van Over-Ryn.

Den 16. September 1456.

Phillips, by der gracien Goids Hertoge van Bourgoengen &c. doen cond allen luden, want onze goede Stede van Leyden tot onsen verzoucken ende zonderlinger begeerte him voir ons verbonden hebben aen alrehande personen voir zekeren sommen van lyfpensien, die wy hebben doen vercopen ter sommen toe van XXXV. ℔. groten Vlaems sjairs ter lossinge, ende dair wy 't gelt of hebben doen ontfangen by handen van onsen getruwen Raid ende Rentmeester generail van Holland, Zeeland, ende Vriesland, Claes die Vryeze, die dair of gehouden zal zyn ontfanck te maken tot onsen profyte, ende rekeninge ende bewys te doen. Voir welcke vercopinge van den lyfpencien zy geloeft hebben, als principael zaecweldige, den copers ende pensionaryzen te betalen elx jairs die voirsz. somme van XXXV. ℔. groten den Eyngelschen nobel IIII½. eyngels wegende, voir VIII. ß. IIII. drs. groten gerekent, ende den Rynschen Coirvorsten gulden voir XL. groten Vlaems gelts tot IIIen. lyven, ende die oic of te lossen mit X. penningen enen penninck mitten achterstallen ende verschenen renten, als ons dat gelieven zall te lossen, of te doen lossen. So is 't, dat wy wederom onser voirsz. Stede van Leyden, om die gunste ende onderdanicheit, die zy ons hierinne gewillichlick bewyst hebben, geloeft hebben, ende geloven mit dezen onzen brieve, wail ende volcommelic hier of te quyten, ende scadeloes te houden, zo dat zy dair of zonder cost ende scade bliven zullen. Ende om [dat] wy onser voirsz. Stede van Leyden wail, ende getruwelic hier of verzekeren ende voldoen willen, so hebben wy voir ons, ende onsen erven ende nacomelingen, Grave ende Gravinnen van Hollant, ende van Zeelant, bewyst, overgegeven, ende in handen geset, bewyzen, overgeven, ende in handen setten onser voirsz. Stede van Leyden, alzulke Vroonscult als zy ons jairlix vutreyken ende betalen, ende dair toe onse Lant, dat wy liggende hebben in den ambachte van Catwyc, ende geheten is Rynsoever, mitter Visscherye van Over Ryn, mit allen hoeren toebehoeren, ende die renten jairlix te betalen, van welken ontfange ende betalinge van den voirsz. lyfpensien, onse voirsz. Stede van Leyden, ons, of onsen getruwen den luyden van onser rekeninge in den Hage, alle jair goede ende getruwe rekeninge doen zullen, als him des by den zelven van onsen rekeningen van onser wegen vermaent zall worden, des zullen zy ontstaen, mits van den Pensionarisen nemende quytancie, om die te thonen bi den rekeningen, die zy doen zullen als 't behoirt, ende dan die zelve quitancien na him weder nemen, om him selven dair mede te bescudden, ende t'ontlasten, dair, ende als dat behoren zall. Ende op dat onze Stede van Leyden voirsz. of hoir gecommitteerde ymmer betalinge gecrygen zullen van onsen renten ende demeynen voirsz. om die voirsz. lyfpencien dair mede te betalen, ende him selven te quyten, als voirsz. is: So hebben wy gegeven, ende geven mit desen onsen brieve, der selver onser Stede van Leyden, ende den ghenen dien zyt voirt machtigen zullen, ende elken van dien volcomen macht ende bevel onse voirnoemde renten ende demeynen te innen, ende t'ontfangen van onser wegen, mit zulken rechte als onze Rentemeesters generail van Hollant, ende van Noirthollant, dat zouden mogen innen, ende ontfangen. Ende want onse voirsz. Stede van Leyden ons in desen saken groten danck ende gunst gedaen hebben, so hebben wy voir onzen erven ende nacomelingen, Graven ende Gravinnen van Hollant, ende van Zeelant, geloeft, ende geloven in goeden truwen, ende Princeliken woirden, alle punten in dese onse voirsz. brieven begrepen, ende elx bysonder te houden, ende te volcommen, zonder in eniger wys dair tegens te doen, of te laten doen, of enige wegen te zouken, of te laten zoeken, dair mede enige van desen punten voirsz. enichsins gemeinct, of gebroken zoude mogen worden. Ende ontbieden voirt ende bevelen onsen voirsz. Rentemeesters generael van Hollant, ende van Noirthollant, die nu zyn, of namaels wesen zullen, dat zy hoir handen trecken van onsen voirsz. renten ende demeynen, ende dair mede laten begaen onser voirsz. Stede van Leyden, in der manieren als voirsz. staet, sonder hem enigen hinder, of we-

wederstoot daer in te doen, of te laten geschien, in eniger wys, ende van den overschot van desen renten ende demeynen sal onse voirsz. Stede van Leyden gehouden wesen ons jairlix goede ende getruwe rekeninge, ende bewys te doen, als zy des van onser wegen vermaent sal worden. Ende gebieden voirt onzen luden van der rekeningen in den Hage, dat zy alle jair onsen voirsz. Rentemeesters generael van Hollant, ende van Noirthollant, van die voirnoemde versette renten ontlast laten in hoir rekeningen, mits mencie dair of makende, als dat behoirt, want wy 't alzo gedaen willen hebben, niet tegenstaende enige brieven, mandamenten, ordinancien, ende restrinctien van desen ter contrary. Des t' oirconden hebben wy onzen zegel hier angehangen.

Gegeven in onser Stede van der Goude opten XVIen. dach van Septembri in 't jair ons Heren M. IIIIC. zes ende vyftich.

Aldus geteyckent :

By mynen Here den Hertoge, ter relacie van zynen hogen Rade.

Scoenhove.

Privilegieboek der Stad Leyden A. pag. 122. *versa &* 123.

De Hertog beveelt op een boete van drie ponden, dat niemand eenige ruigte omtrent de kanten der meeren en wateren van de Stad Leyden, snyde, of wegbaale.

Den 29. *July* 1458.

Phillips, by der gracien Goids Hertoge van Bourgongnen, van Lothryck, van Brabandt, ende van Lymborch, Grave van Vlaenderen, van Arthoys, van Bourgongnen Palatyn, van Henegouwen, van Hollandt, van Zeelandt, ende van Naemen, Marcgrave des heyligen Rycks, Heere van Vrieslandt, van Salins, ende van Mechelen, onsen Duerwairder van onser raidtcamer in Hollandt, off gezworen bode hier op verzocht, saluyt. Alsoo die Burgermeesteren, ende Gerechte onser Stede van Leyden, onsen getrouwen Rade van Hollandt te kennen gegeven hebben, hoe dat onse voorscreven Stede tegens ons gepacht heeft, zeeckere meeren ende visscheryen daer ontrent gelegen, omme die te gebrucken tot eeuwigen dagen, daer van dat wy onse Stede voorhoemt, zekere brieven, ende privilegen gegeven hebben, nae uytwysinge der selver onser voornoemder Stede, macht gegeven die te regieren, ende die gene, die him ongebruyck dair inne doen souden willen te corrigieren, desen niet jegenstaende, het believet dagelycks eenige persoonen ontrent die voorscreven visscheryen ende meeren voornoemt, die ruuchte omtrent die kanten van der zelver meeren ende visscheryen staende, te snyden, ende die wt den wateren te haelen, ende die voortbrengen ter plaetsen daer hunluyden dat best belieft, doende mits dien onser voorsz. Stede groote schade in de voorscreven visscherye, want mit dat de snouck daer inne wesende, aldair geen ruychte en bevindt, soo stryckt hy van danen in andere vreemde wateren ende visscheryen, 't welcke dat onse voorsz. Stede gecomen is tot grooten achterdeel, ende schade, ende meer doen soude, en wair by ons dair inne niet versien, als dair toe behoirt, om welcker voorsienicheyt onse voornoemde Stede ons gebeden hebben. Soo is 't, dat wy u daerom ontbieden ende bevelen mit ernste, dat ghy tot versoecke van onser voornoemde Stede van Leyden, aen den Dorpen, ende ingeseten van Wairmonde, Oestgeest, ende andere omtrent die voorsz. meeren ende visscheryen geseten, ende aldair openbairlyck verkundicht, ende yegelycken gebiet van onser wegen, dat niemant op die peine van drie ponden Hollants, voortaen geenrehande ruychte en snyde, noch en hale wt die

voorsz. meeren ende visscheryen, die onse voornoemde Stede van Leyden van ons in erfpachte hebben, nae wtwysinge hoere brieven boven verclaert, soo dat onse voornoemde Stede geen schade meer en lyden, ende dat die buyren oock alsulcke ruychte, als zy opten kanten van den voorsz. meeren opgehaelt mogen hebben van daenen niet en voeren, mair die laeten leggen, optie verbeurnisse van de voorsz. boete van drie ponden, soo wie ter contrarie dede. Gevende voort macht mit desen onsen brieven, onsen Schout van Leyden, die voorsz. boete van drie ponden van onser wegen te executeeren, ende te innen opten genen, die de contrarie van desen onsen bevele voortaen doen souden. Ende wairt datter yemant op die meeren geseten, seggen wouden hyer by veronrecht te wesen, off dat sy hantvesten, privilegien, off brieven ter contrarien van desen vercregen hadden, tot allen tyden als die voorsz. opposanten hem hierentegen verweeren willen, commen voor onsen Stedehouder, ende Raide van Hollant dit te kennen geven, hun luyder partyen gehoort, sal goet recht en Justicien gescien. Ende hier in en zyt in geenen gebreke, want wy 't alsoo gedaen willen [hebben]. In oirkonden desen brieve, ende onsen signet hier op gedruckt.

Gegeven opten XXIX^en^. dach in Julio, in 't jaer ons Heeren duysent vierhondert acht ende vyftich.

Onderstont geschreven:

By mynen Heere den Hertoge, ter relacien van den Rade van Hollandt.

Ende was onderteyckent, en gesegelt met een opgedruckt root wassen zegel.

Privilegieboek der Stad Leyden B. pag. 182.

De brieven der Vroonvisscherye van de Stad Leyden bevestigt, en vryheid aan de zelve gegeeven, om die hinder of schade daar aan toebrengen, te vangen, en te straffen, mids de geldboeten slechts half te genieten.

Den 30. *Maart* 1483. *en* 1484.

Maximiliaen, ende Phelips, by der gracien Goids Ertshertogen van Oistenryck, Hertogen van Bourgondien, van Lothryck, van Brabandt, van Lymborch, van Lucemborch, ende van Gelre, Graven van Vlaenderen, van Artoys, van Bourgondien Palatynen, van Henegouwen, van Hollandt, van Zeeland, van Namen, ende van Zutphen, Marcgraven des Heylich Rycx, Heeren van Vrieslandt, van Salins, ende van Mechelen, allen den genen die dese lettren sullen sien, saluyt. Van wegen van onse lieve ende welgeminde, die Burgemeesteren, Scepenen, ende Raide van onser Stede van Leyden, is ons vertoocht geweest, hoe dat in den Jare van drie ende dertich lestleden, wylen Hertoge Philips van Bourgondien, onsen Grootvader, saliger gedachte, der voorschreven Stede van Leyden, omme menige getrouwe diensten, die de selve Stede him gedaen hadde, ende omme den gemeenen orboir van dier te vorderen, gegunt, ende verpacht heeft gehadt in eenen erfpachte die Visscheryen omtrent der voorschreven Stede gelegen, geheeten dat Vroon, om een somme van penningen 's jaers, ende dat naevolgende dien erfpachte, die voorscreven Stede die possessie van dien geapprehendeert, ende tot nu toe gehadt heeft, jaerlycx betaelende den voorscreven pachte, ende dat overmits zeeckere jaeren dair nae enigen him vervorderende waren contrarie, ende in vermindertheede van den pachte van der voorscreven onse Stede, in de voorsz. Visscheryen te visschen bedectelyck, ende anders, die Burchmeesteren, Schepenen, ende Raide der selver onser Stede, in dier

dier tyt wesende, zeeckere opene brieve van provisie van den voorschreven Hertoghe Philips, onse Grootvader, vercregen hebben gehadt, by den welcken die selve Hertoge Phelips enen yegelycken verboden heeft gehadt, in de voorschreven Visscheryen, ende Vronen te visschen mit gaerne, netten, ofte andere gereetscepen, in wat manieren dat wesen mochte, sonder consent ende wille van den voorschrevenen onser Stede opte (1) vallen, ende te comen in alsulcken breucken ende peyne, als die selve van onse Stede mitten Schout aldair, dair op ordineeren, ende setten soude, gelyc dit breeder blycken mach by den brieven van onsen voorscreven Grooten Vader dair van gemaect, van welcken die teneure hier nae volcht, ende is sulck:

Philips, by der gracyen Gods Hertoge van Bourgondien, &c.

Gegeven in onser Stede van Rotterdam, opten XXI[en]. dach in April, in 't jaer ons Heeren M. CCCC. drie ende dertich.

Groot Charterboek IV. deel pag. 1017.

En een ander ... *Zie hier voor pag. 699.*

Nu is waer, dat enen zekeren tyt herwaerts tot nu toe, eenige him onderwonden hebben den pachteren van der voorschreven Stede in de voorsz. Visscherye ende Vroonen diversche letselen, hinderen, ende schade aen te doene, te weten: hore vuycken, cuwen, ende netten opte halen himluyden die, ende hore gevangen visschen te benemen, ende anders, tot grooten intresten, ende schade van onse voorscreven Stede. Waeromme de voorschreven ons gebeden hebben in den naem van der selver Stede, geen ordonnancie, octroy, ofte macht en heeft van onsen Voorsaten, noch van [ons] om die misdadige te corigieren, ende de gelegentheyt van hooren misdaden, ende niet myn, indien dat der voorsz. onser Stede by ons hyer inne niet geremedieert en worde, die selve onse Stede ware geschepen geen, off luttel gebruycks van der voorschreven Visscherye te hebben, ons gelieve himluyden dair op [te] voorsien mit onse behoorlycke brieve, mitgaders himluyden confermeeren de voorschreven brieven van onsen voorschreven oude Vader, hier boven geschreven, ende op al hem te verleenen onse gracie. Doen te wetene, dat de saicken voorschreven overgemerckt, ende hier op eerst gehadt 't advys ende goetduncken van den luyden van onsen financyen, ende daer nae van onsen Cancellir, ende Luyden van onsen grooten Raide by ons wesende, wy de voorschreven brieven van onse voorgenoemden grooten Vader, hier boven geincorporeert, ende al 't hinhouden van dien hebben geconfermeert, ende geapprobeert, confermeeren, ende approbeeren mitsdesen. Ende voorts ten heynde dat de voorschreven thoonders in den naeme als boven mogen ... van horen voirnoemde teynse, off erffpachte, vredelyck, ende rustelyck gebruycken ende genyeten, hebben geordonneert, ordineeren, ende verbieden mit desen onsen brieve, dat van nu voortaen nyement, wie dat hy zy, en belet, schade, ofte ongebruyck doe den voorschreven van onser Stede van Leyden, noch horen pachtenaers, luyden, oft dieners, het zy mit wech te brenghen, ofte nemen horen netten, vuycken, cuwen, andere engynen, ofte vissche mit crachte, ende gewelt, bedectelyck, oft openbairlyck, noch anderssins in eniger manieren, hoe dat zy, in horen luyden voorschreven Visscheryen ende Vroenen, sonder consent, ende willecoren van dien van onser voorschreven Stede van Leyden opte vallen, ende te commen in sulcke breucke, ende pene van gelde, als by den voorscreven van onser Stede mit onsen Schout aldair, dair op geordineert sal werden, d'een helfte ten proffyte van ons, ende den ander helft ten proffyte van onser voorschreven Stede. Ende by alsoo, dat yemant gevonden waer gedaen te hebben ter contrarye, wy in dat cas hebben geconsenteert, ende geoirloft, consenteeren ende oirloven mitsdesen den voorschreven thooners, in den naeme als boven, dat sy die misdadigen sullen moghen doen hechten, ende vangen, op dats noot zy, by onsen Schout van Leyden, ende anderen onsen Amtluiden, ende Officieren, dien 't behooren zal, dair mense sal mogen vinden, het sy in den voornoemde Vis-

(1) ofte.

Visscheryen, oft elders, in alsoo verre als duechdelyck blyckt van den misdaet, ende tegens himluyden procederen, off doen procederen, 't, sy ter betalinge van der voorschreven bruecke, t'heurlieder correctye, oft anderssins, gelyckerwys, ende in alder manieren, als zy dat tot noch toe gedaen hebben, ende mogen doen, uyt crachte van den voorsz. brieven, hier boven geincorporeert, tegens de genen die gevischt hebben in de voornoemde Visscheryen; behoudelyck dat de rechte helft commende van den voorscreven brueken, ontffaen, ende gegeven wert tot onsen proffyte, nae d'inluyt van den voorschreven brieven. Ombieden daeromme, ende bevelen onsen Stedehouder, ende Luyden van onser Camer van den Raide in Hollandt, ende allen anderen Schouten, Bailluwen, ende anderen onsen Ampluyden, ende Dieners, die nu zyn, ende hier namaels wesen sullen, dat sy van dese onse confirmacie, approbatien, mitsgaders van dezer onzer ordonnancie verboden, ende van al den inhouden van desen in der vormen ende manieren dat boven geschreven staet zy, ende elck van hem doen, ende laten onsen voornoemde Stede van Leyden gebruycken, ende genieten rustelyck, ende vredelyck, sonder hym daer tegens tedoen, ofte laten gescien hinder, letsel, ofte ongebruyck ter contrarie, want ons alsoo gelieft. Des t'oirconden wy hebben onsen zegel hier an doen hangen.

Gegeven in onse Stede van Mechelen, den XXX[en]. dach Meerte, in 't jaer ons Heeren duysent vier hondert drie ende tachtentich, voor Paesschen.

Opte plycke stont gescreven :

By mynen Heere den Ertshertoge, ter relacie van den Raide.

B. le Fevre.

Privilegieboek der Stad Leyden B. pag 302. *versa & seqq.*

Extract

Uit de rekeninge van Pieter Paedze, en Geryt Heye, Thesauriers der Stad Leyden, anno XV[C]. ende acht, pag. 65. versa.

Aen den Rentemeester van myn Heere van Wassenaer, over een jaer pachts van des voersz. Heeren van Wassenaers Water, gehieten Cleypoel (1), dat die Stede in pachte heeft, te weten, die Vischerye, ende Vogelerye, verschenen tot heyliger misse anno XV[C]. ende acht, XII. ₰.

Alsoe Jacop van Bosschuysen binnen den jaere van XCVIII. op die tyt Vroenmeester, in pachte genomen heeft van Rutger van Ylem, opte zelve tyt Rentemeester van myn Heere van Wassenaer, des voersz. Heeren Water, geheten Cleypoel, den tyt van X. Jaeren lanck geduerende, t'sjaers om XII. ₰. mit voerwaerder, dat die voirsz. Rentemeester hebben soude voer zyn rentsoene een jaer pachts, belopende XII. ₰. Soe heeft die voersz. Rentemeester 't voirsz. Water voert verhuyert Andries Aelbrechtsz. ende Matheus Willemsz. oeck den tyt van X. jaeren lanck geduerende, t'sjaers om XI. ₰. all van XXX. groten 't pont, mit voerwaerden, dat die voersz. Aelbrecht ende Matheus den voersz. Vroenmeester betalen souden in gereden gelde, dat leste jaer pachts van den voersz. X. jaeren. Welcke jaer pachts die voersz. Vroenmeester op die tyt ontfangen heeft, als 't blyct by zyne quitancie, ende heeft die penningen voert bekeert ende betaelt in handen van des voersz. Rentemeesters, voor 't rentsoene, als blyct by des voersz. Rentemeesters quitancie, ende alsoe voer voll ontfanck gemaect is van alle den Vroenwateren, gelyck in allen voer-

(1) *Of* Clenpoel.

voergaende jaeren gedaen is, daeromme hier weder in vuytgeven een jaer pachts van den voersz. Water van myn Heere van Wassenaer, verschenen Bamisse anno XV c. ende VIII. ontfangen by den voersz. Vroenmeester, belopende XI. ℔.

Door den Prins van Oranje, de Ridderschap, Edelen en Gedeputeerden van Holland, representerende de Staaten van 't land, aan de Stad Leyden verkogt het Vroon tusschen Haarlem en Leyden, de Bottingen, de Thyns van de Vennip, enz.

Den 31. *December* 1583.

Willem, by der gratien Goodts, Prince van Orangnen, Grave van Nassou, van Catzenelleboghe, van Vianden, Diets &c. Buren, Leerdam, Marquis van der Veer, ende Vlissingen, Heere ende Baeroen van Breeda, Diest, Grimbergen, Arlay, Noseroy &c. Erffburchgrave van Antwerpen, ende Besanchon &c. als den selven gedefereert zynde de hooge Overicheyt binnen den Lande van Hollandt; mitsgaders die Ridderschappen, Edelen, ende Gedeputeerden van de Staeten (1) van Hollandt, representerende de Staten van den selven Lande: Doen te wetenen, dat naerdyen bevonden is de Domeynen van Hollandt, in voorleden tyden, ende verscheyden jaeren successivelycken, zoo by 't vercoopen ende versetten van dien, als belastinge van renten daer opgestelt, zeer vermindert, becommert ende beswaert te zyn in der vougen, dat vuyt die jaerlycxe vruchten ende incomsten der zelver de voorsz. renten, ende lasten daer op staende nyet en mochten worden voldaen, waerdeur die renten ende schuldeysscheren [den welcken de zelfde Domeynen veronderpandt ende verbonden stonden] naer vele claechelycke versoucken ende aenhouden, omme die betalinge van heure achterheyden, eenige ten lesten waeren vervorderende van Justitie ende executie opte zelffde domeynen te procederen, omme die by subhastatie ende decrete voor haer achterwesen te doen vercoopen, in welcken gevalle de selffde Domeynen, nyet alleen by alsulcke vercoopingen zeer weynich zoude hebben gestreckt; maer die renten ende lasten daer op staende, mits lange vertreck van de betalinge van dien, by 't verloop van den tyt, ende jaeren soo langer soo meer sulcx geschapen waren op te loopen, ende te wassen, dat een groot deel van de voorschreven Domeynen mit de betalinge van dien, oock sonder offlossinge van de capitale hooftsomme der selver soude geabsorbeert ende te nyete gebracht hebben geworden, te meer, zoo de oncosten van de administratie der zelver Domeynen, des nyettemin op de jaerlycxe incomsten van dien mosten worden gedragen, nyet anders, dan off de zelve vry, zuyver ende onbelast waeren geweest: Omme hier tegens te voorsien ter gemeene conservatie van de Domeynen totte Graeflycheyt van Hollant behoorende, ten meesten oorbaer van de zelve Graefflyckheyt, ende hoocheyt van dien, wy raetsaem bevonden hebben by zeeckere Commissarissen, soo vuyt den Edelen, ende Gedeputeerden van de Steeden, als uyt den Raide Provinciael, ende van die van de reeckeninge in Hollandt te doen procederen, tot vercoopinge van diversche partyen van Domeynen. Welcke Comissarysen onder andere overcomen zyn mit die Burgermeesteren, ende Regeerders der Stede van Leyden, als dat sy luyden in coope hebben ende behouden zullen, ten behouve van heurluyden Stede, de partyen van Domeynen hier naer verclaert.

Eerst, d'erffpacht van vyff ende tzeventich Wilhelmus schilden, verschynende tot twee termynen t'sjaers, als Sint Jansmisse, ende Kersmisse, die de voorschreven Stede jaerlycks schuldich is van 't Vroon tusschen Leyden ende Haerlem, voor de somme van twee duysent achthondert ponden van XL. grooten Vlaemsch 't pondt.

Item, de Bottingen tot Leyden, beloopende twee ponden, verschynende tot elc-

(1) *Mogel.* Steden.

elcken drie jaere eens, ende waeren lest verschenen Mey XV^c. LXXXIII. lestleden, voor de somme van zestien ponden.

Item, den thyns tot Vennep, beloopende t'sjaers eene schelling acht penningen, verschynende Jaersdach, voor de somme van drye ponden negen schellingen.

Item, de recognitie van ses ponden t' sjaers, die de voorscreven Stede de Graefflyckheyt schuldich is, van dat haer geoctroyeert is geweest, te mogen opstellen twee nyeuwe vrye Jaermarcten op huyden, leeren, ende vellen, &c. verschynen in Junio, voor de somme van hondert twintich ponden.

Ende noch de beterscap van de erffpacht van vier ponden zestien schellingen t' sjaers, die de voorsz. Stede van Leyden jaerlyks schuldich is van de vrye Vroonen, ende visscherye der Meeren tusschen Leyden ende Haerlem, boven ses ende tsestich ponden sestien schellingen, daer vooren den selven erffpacht in den jaere XV^c. V. aen eenen Willem Willemszoon verpant is geweest, voor de somme van twintich ponden; beloopende alle de voorsz. partyen ter somme toe van twee duysent negen hondert negen ende vyftich ponden negen schellingen, alle van XL. grooten Vlaems 't pont.

Ende alzoo de voornoemde Stede van noode is daer van te hebben haerder verseeckertheyt, onse opene brieven daer toe dienende; Soo est, dat wy hebbende de voorsz. vercoopinge voor aengenaem, ende willende ter goeder trouwen procederen mitte voornoemde Stede, ende haer verseeckeren zoo 't behoort, hebben den selven vercoft, gecedeert ende getransporteert, vercoopen, cederen, ende transporteren by desen, de voorsz. partyen van Domeynen, hier vooren geroert, vry, sonder opstal van eenige renten, omme de selve voor haer, off actie van haer hebbende, in vryen eygendom te besitten ende gebruycken, sonder dat daer van eenige naecoop, naestinge, off lossinge sal mogen geschien. Ende sullen de voornoemde Stede de vruchten van de jaerschare XV^c. LXXXIIII. tot zyn proffyte volgende betaelt worden. Beloven voorts de voorsz. coope by alle tractaten van peyse te houden staen, ende te doen approberen, ende de voornoemde Stede, off actie van haer hebbende te garanderen vry, costeloos, ende schadeloos te houden van alle actien, aenspraecken, ende pretensien, die selve ter cause van de voorsz. coope gemoveert sullen mogen worden. Oock en sullen de voorsz. partyen van Domeynen by geen mesusen ofte delicten verbeurt mogen worden, ten waere d'eygenaer van dien eenige verraderye tegens 't gemeen Vaderlandt aenrichte. Ende voor de onderhoudenisse van alle de voorsz. poincten hebben wy verbonden, ende verbinden by desen alle de goederen ende incomsten van 't gemeen Landt van Hollandt, mitsgaders alle de persoonen ende goederen van alle d'ingesetenen van den voorsz. Lande, onder verbandt van Heerlycke ende reale executie van den Hove van Hollandt, ende allen anderen Hoven, ende Rechteren: blyvende daer beneffens den selven Stede tot vorder waringe verbonden alle andere Domeynen van de Graefflyckheyt van Hollandt, die ter oorzaecke boven verhaelt, naemaels bevonden zullen mogen worden, nyet veralieneert noch te vercoft te zyn, alles onder 't verbant als vooren, auctoriserende voorts de voorsz. Stede de voorschreven Erffpachte, ende Bottingen te mogen innen ende executeren met gelycke cohertie ende executie als de zelve tot noch toe, van wegen de voorsz. Graeflycheyt geinnet, ende geëxecuteert zyn geweest. Ende naer dat dese opene brieven van coope, opdracht, ende cessie, in der Camere van der reeckeninge sullen zyn geregistreert, ende aldaer van de voldoeninge van de voorsz. somme van de twee duysent negenhondert negen ende vyftich ponden negen schellingen gebleecken zal zyn by de handt van den Rentmeester Generael van Noortholland, Willem Hanneman, die gehouden wort daer van in reeckeninge te verandtwoorden naer behooren. Soo ordineren ende lasten wy den President ende Raiden van Hollant, die van der reeckeninge aldaer, ende allen anderen Justicieren, ende Officieren, die 't selve eenichsins aengaen zal, dat zy de voornoemde Stede, off actie van haer hebbende, styven, starcken, ende maincteneren, jegens eenen yegelycken in den vryen eygendom, ende gebruyck der voorschreven erfpachte, ende bottingen, zonder daer van eenichsins in gebreke te blyven.

Des t' oerconden, soo hebben wy desen mit onse segele uythangende besegelt, ende by onsen Secretarys doen teyckenen opten lesten Decembrys XV^c. drye ende tachtich.

Opte

Opte plycke ter anre zyde stont :

Ter ordonnantie van zyne Excellencie,

Ende was onderteyckent :

N. Bruyninck.

Ter andere zyde stondt :

Ter ordonnantie van de Staten.

Ende was onderteyckent ;

By C. de Rechtere.

Ende was besegelt mit twee roode wasse zegelen, uythangende aen dobbele franchyne staerten.

Opten rugge stont :

Ick Willem Hanneman, Rentemeester Generael van Noorthollandt, bekenne mitz desen ontfangen te hebben van de Burgermeesters ende Regierders der Stede van Leyden, de somme van twie duysent negenhondert negen ende vyftich ponden negen schellingen, van veertich grooten 't pont, ende dat uyt zaecke van coope van diversche partyen van Domeynen, die de voorsz. Stede jaerlyks de Graeffelyckheyt schuldich was, als in 't witte van duese aen d'ander zyde gespecificeert staen, dat aen hooftsomme ende verloope jaren renten, spreeckende op 't Domeynen van Noorthollandt.

Actum den XIIIIen. November XVc. vier ende tachtich.

Ende was Onderteyckent :

W. Hanneman.

Neeh lager stont :

Nae dat dese opene brieven van coope, in der Camere van de reeckeninge in Hollandt zyn gepresenteert geweest, ende by de boven gheschreven quitantie van den Rentmeester Generael van Noorthollandt, blyckt van de voldoeninge van de somme in 't witte van desen gementioneert; soo zyn de zelve aldaer ter ordonnantie van de luyden der voorsz. Camere, geregistreert in 't IIde. regifter van de vercoopinge van de Domeynen, geschiet in den jaere XVc. LXXXIII. fol. XVII. verso.

Actum ten burele van de voorsz. Camer deses XVIIen. July, anno XVc. vier ende tachtich.

My jegenwoordich.

C. van der Goes.

Privilegiebóek der Stad Leyden, C. pag. 455. verso tot 458.

Hoe verre zich het Vroon der Stad Leyden uitstrekt, en uit welke wateren het zelve bestaat, kan uit de volgende Keure gezien worden.

Den 28. February 1594.

Alsoo de Stadt van Leyden in den jaere M. CCCC. XXXIII. van H. M. Hertoge Philips van Bourgongien, in der tyt Grave van Hollandt, het recht vercreghen heeft tot de Visserien van de Meeren, ghelegen aen verscheyden

den partien tuſſchen Leyden, Haerlem, ende Amſterdam: ende ſulcx van den ſelven tyt aen, in geduyrighe ende vreedſamighe poſſeſſie, ende gebruyck is gheweeſt van de volgende wateren, ende Viſſcheryen, diemen van oudts mit eenen name ghenoemt heeft het Vroon; daer van het byſonderſte partie beginnende aen de Zylbrugge, ende van daer voorts ommeloopende naer den Noorden, Oosten, ende Zuyden in ſynen ommetrec, ofte circumferentie belent ende beleghen heeft; Eerſt de Landen van Leyderdorp, daer aen van Ouſtgeeſt, van den anderen mit de Slaechſloot afgeſcheyden, daer aen de Landen van Warmont, daer aen des Heeren van Waſſenaers viſſcherye, gheleghen in Saſſenhem, daer aen de Landen van Liſſe, van de Vennip, van Hillegom, ende van Heemſtede, tot aen de Haerlemer tonne toe, van outs ghenoemt geweeſt zynde, 's Graven-ſloot, daer aen de Landen van Schalcwyck, ende de vyfhuyſen, daer aen de Landen van Nieuwerkerck ende Ryck, daer aen de Landen van Ryckeroort, van Aelsmeer, [de Stommeer daer in begrepen zynde] van 's Grevels-recht, van groot ende cleyn Burchgraverveen, van Leymuyen, Reynzaterwoude, Jacobswoude, of Eſſelickerwoude, van Alckemade, weder van Warmont, ende van Leyderdorp: die mit verſcheyden namen werden ghenoemt, als de Zyl, 't Zweylant, de Norremeer, de Hemmeer, de Valckemeer, of 't Vennemeertgen, de Spriet, de Kever, de Zeven, 't Hellegat, de Zaſſemmeer, de Greveling, de Aa, Huykeſloot, de Cagermeer, de Aftermeer, de Leydtſchemeer, de Haerlemmermeer, de Hellemeer, de Verremeer, de Stommeer, 't Griet, de Braſemeer, de Oudeweteringhe, de Gooch, ende de Nieuweweteringhe. Dat oock de voorſz. van Leyden, naederhandt, verſcheydelicken zyn geprevilegeert ende gheoctroyeert, ten opſichte van de voornoemde wateren, ende viſſcherien, ſoodanighe Keuren ende Ordonnantien te maken, ende realicken mitter daet ter executie te doen ſtellen, als henluyden, tot welſtant ende vorderinge van haer voorſz. wateren ende viſſcherien, goet ende oorbaerlicken zoude beduncken: van 't welck de voornoemde van Leyden oock zyn in vreedtſaemich ende onwederſproken ghebruyck van ſoo lange, dat gheen gheheuchniſſe ofte gedencken van menſchen daerentegens zy. Ende het ſulcx oock is, dat niet teghenſtaende de ſonderlinge ſorghe ende naerſtighe opſicht by de Regenten in der tyt ghenomen, op de voornoemde wateren, ende viſſcherien: de Keuren ende Ordonnantien by de ſelve, tot onderhout ende vorderniſſe van dien ghemaect, allenskens in verghetinghe ghekomen, ende qualicken onderhouden zyn, 't zy deur ſlofficheyt, onachtſaemheyt, ofte quade toeſicht, daer by comende de opgecomen inlandtſche beroerten: Invougen, dat behalven dat de viſſcherien grotelycx vermindert, ende daghelicx de wateren gheld ghemaeckt worden, oock mits de vercleyninghe van de maſſchen der viſch-netten, de beviſſchinghe van de wateren t'allen tyden van de jaren werden gedaen, oock in de voc-tyt, ende dat noch by ſoodanighe luyden die gheen pachten hebben, mer dieſſche wyſe by nacht, ende ontyden daerinne comen viſſchen, daertoe ghebruyckende nieu ghevonden viſch ghetuych, en verboden want, by middel van de welcke de cleyne viſch by duyſenden, of verſmoort, of tot aes opgevangen wert. Dat oock de Viſſchers van Stadts wateren, jeghens de oude loffelicke ghewoonten, ende de beloften by hen op 't verpachten ghedaen, haer ghevanghene viſch niet binnen deſer Stede ter marcten brenghen, mer of andere luyden vercopen, of in andere omleggende Steden, ende plaetſen ter marct brenghen, 't welck veroorſaect, dat binnen deſer Stede weynich meerviſch ter marct coemt, vercort, ende ſulcx deſer Stede van hare gherechticheyt, ende de Burgheren ende inwoonderen van haer gheryf, ende behoorlick onderhoudt.

Zoo is 't, dat Schout ende acht Schepenen der Stadt Leyden, willende daer inne [als naer behooren] voorſien, ende de marct deſer Stede, tot geryf van de Burgheren ende inwoonderen, vorderen: ten opſicht van alle deſer Stede visſcheryen, ſoo wel over de Vroon-wateren, [ende ſulcx oock over de viſſcherye van de Maren ende Maren-poelen, beginnende van der voorſz. Stede veſtgraften, ende lopende deur de Quaeckel, voorby, ooc door 't Warmonderveer; eyndende in de Lee, beneffens het oude Veerhuys, daer des Heeren van Warmonts viſſcherye begint, ende in de Poel deur 't voorſchreven Veer aen de Ooſtzyde, mit de hoge Wey-ſloot, ende aen de Weſtzyde mitte Vyfhontſloot, ende ten laetſten oock eyndende aen de Rynsburgher Vliedt, mit een pael affgheteyckent, als ter plaetſe daer 't banwerck van de voornoemde Vliedt eyndet,] ghesamentlick oock ten opſichte van deſer Stede viſſcherye in de Veſtgrach-

grachten, mit advys van Burgermeesteren der selver Stede, in cracht der voorsz. Stede Privilegien, ghekeurt, ghestatueert, ende gheordonneerd hebben.

Keuren en Ordonnantie van den Gerechte der Stad Leyden, op het bevisschen der Vroonwateren.

Ontwerp tot het Droogmaaken van de Leydsche en Haarlemmermeeren, en verdrag daar toe dienende.

Den 15. Augusti 1617.

ALzo contract is gemaekt by zekere drieëndertig personen, hen stellende als hoofden, omme tot gemene kosten, schade en bate, by de Ed. Mog. Heeren Staeten van Holland, ende Westvriesland te vorderen, ende te vervolgen Octroy om te mogen bedyken en droogmaken 't groote Meer, gelegen tussen de Steden Leyden, Haerlem, en Amsterdam. Welk contract mede is geteykent by my Reynerus Bontius, Professor der Medicinen der Universiteit binnen Leyden. Zoo verklaren ende bekennen wy Reynerus Bontius, ende Cornelis Sprong hier ondergeschreven, de voorgemelde onderteykeningen, gedaen te wesen uit den naeme, ende van wegen ons beyden, ende tot onser beyder gemene profyte ende schade, representerende zulks mit ons beyden een hoofd, ofte hoofdingeland, omme in alle vergaderingen van de Compagnie te besoingeren, te helpen resolveren, ende alles te verrigten, dat werd vereyst, conform de contracten daer van alreede gemaekt, ofte nog te maken, met zulken verstande, dat wy ter vergaderinge voorsz. een van ons beyden zullen laten compareren, op zodanige gebeurte ende ordre, als wy na desen mitten anderen zullen beramen, wesende de meninge, ende onser beyder opregte verstand, dat geen van beyden yets zal mogen doen, ofte gedogen gedaen te worden, buyten des anders kennisse, consent, en goede geliefte: alles ter goeder trouwen, ende zonder argelist. Onder verband als naer regten.

Des ten oirconde zyn van deze twee gelyk luyde cedulle gemaeckt, daer van elks een heeft, op dat een van beyden verleyd, verloren, ofte agtergehouden, de presente sorteren zal zyn effect, regt of zy beyden voor handen waren.

Aldus gedaen ten huyse van myn Heer Doctor Everardus Vorstius, Professor binnen Leyden, huyden den XV[en]. Augusti, anno sestienhondert en zeventien.

R. Bontius. Cornelis Sprong.

Ten overstaen van ons ondergeschreven als getuygen daer toe specialyken versogt, ende gebeden:

Ev. Vorstius. A. van Hogeveen.
1617.
Christoffel Dircksz. van Nieuwenhoven.

MS. Beschryving van de Stad Leyden door Alckemade IV. deel pag. 26. en II. deel pag. 85.

Die van de Vroedschap der Stad Leyden besluiten het bedyken en droogmaaken der Meeren te beletten.

Den 12. January 1632.

Vroedschap te Leyden gehouden den 12[en]. January 1632.

VOorgedragen zynde seeckere requeste aan de Heeren Staaten van Holland ende Westvrieslandt, gepresenteert by Mr. Gerard Meerman, ende consorten, omme te hebben Octroy totte bedykinge van 't Leydse ende naestgeleege Meeren:

ren: Es by de groote Vroedschappe voornoemt, om veele gewigtige redenen, verstaen, ende geresolveert, dat de voorsz. Gecommitteerden dezer Stede alle mogelyke de voiren zullen aanwenden, ten eynde de voorsz. requeste mag buyten deliberatie blyven, emmers afgeslagen werden.

Actum ten dage ende jare voornoemt.

Uit de MS. papieren van den Heere Pensionaris Meerman.

Resolutie genomen by de groote Vroedschap der Stad Leyden, tegen het bedyken der Leydsche, en naast aangelegene Meeren.

Den 6. October 1632.

Hebben de Heeren Burgermeesteren van deze Stadt Leyden, de grote Vroedschap derselver Stede voorgedragen, dat alhoewel de voorsz. Vroedschap by haar resolutie van den 12. January deses lopenden jaars, den Gecommitteerden der voorsz. Stede, doenmaals ter dachvaart weesende, hadde gelast alle mogelyke devoiren aan te wenden, ten eynde seekere requeste aan de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt gepresenteert by Mr. Gerard Meerman ende consorten, om te hebben Octroy tot de bedyckinge van de Leydse ende naast aangelegen Meeren, mogte buyten deliberatie blyven, immers afgeslagen werden, men echter gewaer wierde, dat de voornoemde Meerman, ende consorten, als nog onder de handt waren arbeydende om 't voorsz. Octroy te bekomen, ende gemerkt de voorsz. Meeren dese Stadt Leyden in eygendom toebehooren, ende dat de bedyckinge van dien, extreme grote schaden en interessen, jaa [dat Godt verhoede] den geheelen ondergang van de voorsz. Stadt soude konnen veroorsaaken, of daarom niet goed en dienstig en ware in tyds vast te stellen, dat voortaan op 't stuk van de bedyckinge der voorsz. Meeren, met 't geene daar van eenigsints is dependerende; van wegen dese Stadt niet en sal mogen werden gedelibereert, nog geresolveert, dan by de voorsz. Vroedschappe, ende alle leden van dien tegenwoordig, of immers daar toe geconvoceert zynde; mitsgaders by eenparige stemmen van alle de selve, sonder dat overstemminge daarinne plaatse sal mogen hebben, ende in gevalle de voorsz. Vroedschap eenstemmiglyk in tyden en wylen de voorsz. bedyckinge dienstig, ende oorbaarlyk mogte komen te oordeelen, dat als dan het Octroy daar toe by ende van wegen de Stadt van Leyden selfs zal werden versogt, op welke saake, als weesende van de hoogste importantie voor de Stadt Leyden, de voorsz. Vroedschap delibererende, heeft by deesen verklaart, dat de gemelte Heeren Burgemeesters, 't geene voorsz. is wel en voorsigtelyk hebben geproponeert, ende heeft dienvolgende ook by desen volkomentlik in deselve poincten van propositie der Heeren Burgemeesteren gecondescendeert, en sulks geresolveert, dat voortaan in conformiteyt van dien, en niet anders 't stuk van de voorsz. bedyckinge sal mogen werden verhandelt.

Aldus gedaan en geresolveert op den VI^en^. October van den jare XVI^C^, twee en dertig.

Accordeert met de voorsz. Resolutie.

Extract uit het Vroedschapsboek der Stad Leyden, getekent Littera R. fol. 332. verso. en van den Heere Pensionaris Meerman.

Verbaal

Verbaal door last van de Heeren Burgermeesteren der Stad Leyden, op den laatsten October, en den eersten Novembris 1652. gehouden by Pieter Joostens Warmont, als Vroonmeester, noopende het voortplanten van binnelandse Bot in de Vroonwateren der Stadt Leyden.

Den 3. November 1652.

Maerten Jansz. wonende op 't Paddegat by de Braesſemmeer, Pachter van de eerſte verhuyringe van de Vroonwateren der Stadt Leyden, ſeyt dat hy tien jaren de Braesſemmeer met de ſegen, en wel twintig jaren d'ſelve meer met vuycken heeft beviſcht, dat hy doorgaens ſwarte Bot heeft gevangen, maer meeſt met vuycken, datſe groot ende cleyn valt, de cleyne wechwerpende, ende groote tot Leyden te coop brengende, dat die aldaer wel eens ſo veel, en meerder gelt als de Tybot, ſomtyts wel vier of vyf ſtuyvers 't ſtuc; dat de Bot meeſt gevangen wort aen de Ooſtſy van de Braesſemmeer, in vuycken by Baſtejaen Thonisz. voor de Kerc van Reynſterwou, omtrent de palen: Dat de Bot aeſt op Spiering en ſnel, die beyde in de Braesſemmeer gevonden werden, dat de Bot aldaer gevangen cuyt en hom heeſt, in de binnewateren voortvoet en hem aldaer onthout, maer niet in groote quantiteyt: Dat hy ooc ſomtyts Bot vangt in de groote Meer, maer weynich, datſe aen de Haerlemſe ſyde niet gevangen wert, datſe zeer weynich gevangen wort in de Hannepoel, Coppoel, Jan Jeroensſches Poel, en Heymans wateringe, dat de Bot by de hoeckers en ſcheerwantviſſers ſomtyts gevangen wert alſe met ſpiering azen; meent dat de Noorthollandſe Bot toe nemen zoude, alſe geplant wierde, maer 't moſte bezocht werden.

Dirc Willemsz. Tollecom in de Cage, out omtrent vyfenſeſtich jaren viſſende onder Thonis Pietersz. in de tweede verpachtinge, ſeyt dat hy weynich met deſegede Bot vangt, en die hy vangt omtrent het Sweylant te vangen, maer niet in de Zyl, of andere naeuwe wateren. Thonis Pietersz. ſeyt datter ooc ſnel, daer de Bot op aeſt, in de wateren van Sweylant gevonden wort.

Nanning Cornelisz. Pachter van de derde verhuyringe der Vroomwateren, gelegen aen de Haerlemſe zyde van de groote Meer, ſeyt dat hy geen bot omtrent het Sparen, ende achter Lis en vangt, noch ooc niet nae de Spieringmeer toe, overmits hy daer niet en viſt, door dien het aldaer pollich en oneffen gront is, dat in ſyn pachtinge ſeer groote quantiteyt ſpiering en pen waſt, voort voet, en gevangen can werden, Seyt voorts, dat de Vuyckers op de Braeſſemmeer, Wytaa, Sweylant, en daer omtrent veeltyts Bot vangen, dat ſe aldaer beſt geplant ſoude connen werden, en aldaer wel voortvoeden zoude.

Abraham Claesz. ende Gerrit Thonisz. beyde viſſers wonende tot Sparendam by de cleyne ſluys, ſeggen, dat ſy viſſen tuſſen Muyen en Sparendam Bot, die men Hambot noemt, en men reeckent als Wyckermeerſe Bot, om dat het water aen malcander paelt, ende Wyckermeer weynich Bot nu ter tyt uytlevert: Verhalende voorts, dat een Frederic Jansz. viſſer tot Purmerent, dicwils meenichte van Tybotgens, om voort te planten van hun coopt, om een Stoter, of vyf groten 't hondert, die hy wyts ende zyts tot den rycdom in de vyvers, en elders brengt, ſonder dat ſy weten waer, en of ſy opneemt of niet.

Tot Purmerent aen de voorſz. Vrederic Jansz. geſonden zynde, wierde niet t'huys gevonden, dan ſyn huysvrou ſeyde, dat de binnelantſe Bot te vet was om te verplanten, en in geen groote quantiteyt becomen coſt werden: verhaelt ooc, dat de buyten Bot binnen in 't ſoet water ſwart wert, dat haer man Plantbot gelevert heeft, nae haer beſte wetenſchap, tot den Ambaſſadeur Kats, tot Juffrou Liebergen in de Diemermeer, tot van der Duſſe tot Alcmaer, tot Carel en Jan Loote in de Beemſter; heeft ooc yewers in de Veenen over 5. of 6. jaren Bot gelevert, die aldaer wel voortvoet en gedyt. Naderhant heeft Frederic Jansz. ſelfs geſchreven, dat hy aen den Heer van Nieucoop, tot Nieucoop veel duyſent Bot gelevert heeft, als mede tot den Burgermeeſter Hogendorp tot Rotterdam.

Pou-

Pouwels Pietersz. Sluysvisser tot Monickendam seyt, dat de Binnebot aldaer aest op snel, en opschilpen, die een voet of anderhalf in de gront aldaer gevonden wert, dat de Saeybot, binnen dycx gevangen, in ander verswater wel aerden zoude, presenteert de binnelantse Saeybot te leveren om een ryxdaler het duysent; maer seyt, dat den tyt daer toe omtrent Maert zoude zyn. Hy schynt een out vroom man te wezen, ende een groote Visserye met Vuycken te hebben, betaelt aen de Stadt van Monickedam jaerlicx wel drie hondert guldens aen huyr, den Burgermeester Ketel, op te dachtvaert in 's Gravenhage comende, is syn neef, heeft geen gelegentheyt om de pootvis te brengen, maer zoude daer toe wel volc bestellen: zeyt dat binnebot aldaer meest in de Vuycken gevangen wert, en weynich met de segen.

Resolutie van de Regeerders der Stad Leyden om hondert duizend Ty- en Vyftig duizend binnen Botten in de Vroonwateren te planten.

De Burgemeesters, ende Regierders der Stadt Leyden, gehoort de lecture van 't bovenstaende Verbael, mitsgaders het mondeling advys van den E. Pieter Joostensz. Warmont, Vroonmeester deser Stede, aengaende 't planten van Bodt in deser Stede Vroonwateren, hebben goetgevonden den voornoemden Vroonmeester by desen te authoriseren, om te kopen hondert duysent Ty- ende vyftich duysent binne botten, ende deselffde te doen setten, ende planten ter bequaemer tyt, soo in de Cager, Brasemer Meeren, als andere binne Vroonwateren deser Stede.

Actum den III[en]. Novembris van den jaere XVI[C]. twee ende vyftich.

My jegenwoordich,

G. v. Hoogheveen,

Uit de papieren van den Heere N. N.

Overweeging, omtrent den naam van den Heere Meerman gesteld in de Resolutie van den 6[en]. October 1632. voortaan achter te laaten.

Den 20. May 1653.

By occasie van het verkiesen van Mr. Johan Meerman tot Veertigh deser Steede, in deliberatie geleyt synde, off niet in het voorlesen van de resolutie van de Groote Vroedschap, in date den VI[en]. October 1632. gewoonlyk den nieu verkooren Veertigen voorgelegen te werden, den naam van Gerrit Meerman, voortaan verswegen zal werden: hebben die van de groote Vroutschappe, voor altyt inhererende, ende voor vernieut houdende de voornoemde resolutie, verstaan, dat onvermindert deselve, voortaan als de zelfde resolutie den nieuw verkoren Veertigen wert voorgeleesen, de woorden van *Mr. Gerard Meerman, ende Consorten*, zullen werden overgeslagen, ende in plaetse van de woorden, *dat den voornoemden Meerman, ende Consorten*, gelesen, *dat de Supplianten ende vervolgers van de voornoemde Requeste.*

Actum den 20. Mey van den jare 1653.

Extract uyt het Vroedschapsboek V. fol. 257, verso.

Uit de MS. papieren van den Heere Pensionaris Meerman.

Uitspraak van Commissarissen van den Hove van Holland tegen den Bailiu van Kennemerland, welken meendé gerechtigd te zyn, het vischwant, en de fuiken in de Vroonwateren der Stad Leyden met geweld te moogen weghaalen, enz.

In Julio 1656.

Gedaan te Aalsmeer den 9. July, in tegenwoordigheid van Mr. Symon van Baarsdorp, Burgemeester, Maurits van der Aa, Out Burgemeester, en Vroonmeester Mr. Jan van Wevelinchoven, Pensionaris, midsgaders Adriaan van Hoogeveen, Secretaris, der Stadt Leyden, als Gecommitteerdens van de Heeren Burgemeesteren, en de Regeerders der voorsz. Stad, Impetranten van Complaincte, enz.

Alsoo ons Commissarissen volkomentlyk gebleeken is, dat de Heeren Burgemeesters ende Regeerders der Stadt Leyden, Impetranten van Complaincte, hebben 't regt, en zyn in de possessie, *vel quasi*, van de Visscheryen van de Meeren, gelegen aan verscheyde partyen, tusschen de Steden Leyden, Haarlem, ende Amsterdam, van outs genaamt het Vroon, ende privative ende alleen, met seclusie van alle andere, over de voorsz. Stadts Vroonwateren ende Visscheryen, Keuren ende Ordonnantie te maken, ende de Overtreders van dien, voor Schepenen der voorsz. Stadt Leyden, door hare Schout, ofte Vroonmeester te causeren ende beklagen, ook hegten, ende vangen, naar gelegentheyd der sake; ende de Vonnissen, daar over te wysen, te stellen ter executie.

Dat mede ons gebleken is van turbatie, hinder, ende storinge, by den voorsz. gedaagde, de voorsz. Heeren Impetranten, in de voorsz. hare possessie gedaan.

Soo hebben wy Commissarissen, uyt den naam ende van wegen de Hooge Overigheyt ende Graaffelykheyt van Hollandt, Zeelandt, ende Vrieslandt, de voorsz. Heeren Impetranten gemainteneert, gestyft, ende gesterkt, in de voorsz. hare possessie, *vel quasi*.

Ende procederende voorts tot het doen van 't Restablissement, hebben wy Commissarissen den voorsz. Gedaagde, dienvolgende, geordonneert, gelyk wy hem ordonneren midts desen, het feytelyk ligten ende weghalen van de drie fuyken, by den Ruygenhoek, op het Meer, toebehoorende Thys Pietersz. woonende in den Banne van Leyn-muyden, Pagter van de voorsz. Heeren Impetranten, op den 18. Mey voorleden gedaan; Item, het ligten ende weghalen van de vyf fuyken, toebehoorende Jan Frericksz. mede Pagter van de voorsz. Heeren Impetranten, ten voorsz. dage, op 't Oosteynde van Aalsmeer gedaan; alles met den gevolge ende aankleven van dien, als een hinder, steuringe en turbatie de voorsz. Heeren Impetranten, in hare voorsz. possessie, *vel quasi*, aangedaan, met der daadt af te doen ende te repareren.

Ende hebben wy Commissarissen voorts van wegen de hooge Overigheyt, op een poene van hondert goude Ryders, tegens deselve te verbeuren, den voorsz. Gedaagde, ende allen anderen geinterdiceert, gelyk wy henluyden interdiceren midsdesen, van gelyken meer te doen, alles, tot dat, Partyen gehoort, anders, by den voorsz. Hove sal zyn geordonneert.

Ende, in cas van oppositie, hebben wy Commissarissen de sake contentieux, genomen ende gestelt, in handen van de Hooge Overigheyt, omme onder deselve geregeert te werden; den voornoemden Gedaagde gedagvaart, gelyk wy hem dagvaarden by desen, te compareren, of Gemagtigde te senden, voor den voorsz Hove, *ad primam*, na de aanstaande vacantie van Augusti, om ons Exploict te sien approberen, ende de Heeren Impetranten breeder ende volkomentlyker, in de voorsz. hare possessie, *vel quasi*, te mainteneren, indien 't soo behoort; daar jegens contrarie te sustineren, ende voorts te procederen, soo wel nopende de Recredentie, als op de materie possessoir, als naar regten dienen ende behooren sal.

De voorsz. Gedaagde is te vreden, tot voldoeninge van 't voorsz. Restablissement, de respective fuyken, daar inne vermelt, aan de eygenaars van deselve te restitueren.

Ende heeft, dienvolgende, den Secretaris van Aalsmeer, voor ende ten behoeven van de voorsz. Thys Pietersz. naar hem genomen de drie fuyken, den voorsz. Thys Pietersz. com-

competerende, ende is, by den Bailliuw van Kennemerlandt, aan de voorsz. Secretaris, ten behoeve als voren, betaalt twee gulden tien stuyvers, voor het gene de voorsz. drie fuyken zyn beschadigt.

Gelyk mede de voorsz. Jan Frericksz. zyne vyf fuyken naer hem genomen heeft; ende overmidts deselve mede waren beschadigt, heeft den voorsz. Gedaagde, daar over, aan de voorsz. Jan Frericksz. door tusschen-spreken van ons Commissarissen, betaalt de somme van vyf gulden.

Waarmede de voorsz. Heeren Impetranten verklaarden, by provisie te nemen contentement.

Onder stont:

In kennisse van my,

Ende was geteykent:

W. van Alphen.

Mr. W. van Alphens Papegay I. deel pag. 173—183.

Resolutie genomen by de Grote Vroedschap der Stad Leyden, omme op 't aankomen van yder Veertig van deze Stad, voor het doen van den eed, in die kwaliteit voor te leezen, van niet te resolveeren in het bedyken van de Leydse en naast aangelegen Meeren, van dato den 14. *November* 1662.

Is naar deliberatie by de Groote Vroedschap der Stadt Leyden, goedgevonden, ende geresolveert, dat op 't aankomen van yder Veertich ende Raadt van dese Stadt, voor het doen van den eedt in die qualiteyt aan den selffden sal werden voorgeleesen, dat by forme van Placcaat ofte Manifest op den 22. July van den jaare XV^C. eenentachtig, by den Prince van Orangie, ende Staten van Hollandt, Zeelandt, ende Vrislandt kennelyk was gemaakt, dewyle den Koning van Spangien, &c.

Daar en boven, dat gemerkt de bedyckinge van de groote Leydsche Meer was eèn point van verren uytsigte, ende van het importantste interest ten aansien van de Stadt Leyden, jaa dat het selfde niet alleen groote schade, maar ook [dat Godt verhoede] den geheelen ondergang van de selfde Stadt soude konnen veroorsaaken, dat over sulks op verscheyde maalen, ende wel sonderling op den sesden October XVI^C. twee en dertig, by de groote Vroedschap is verstaen en geresolveert, dat op 't voorsz. stuk der bedyckinge van de voorsz. groote Leydsche, en aangelegene Meeren, met het geene daar aan eenigsints is dependeerende, van wegen de Stadt Leyden niet en sal mogen werden gedelibereert nog geresolveert, dan by de voorsz. Vroedschappe, ende alle de Leden van dien tegenwoordig, ofte immers daar toe geconvoceert zynde, mitsgaders by eenparige stemmen van alle de Leden van dien, sonder dat overstemminge daar inne plaats sal mogen hebben, ende in gevalle de voorsz. Vroedschap eenstemmelyk in tyden en wylen de voorige bedyckinge dienstig en oirbaar mogte komen te oordeelen, dat als dan het Octroy daar toe, by en van wegen de Stadt Leyden selfs sal werden versogt, ende dat eyntlyk &c.

Gedaan ende geresolveert desen XIIII^en. November XVI^C. twee en sestig.

Accordeert met de voorsz. Resolutie.

Extract uit het Vroedschapsboek der Stadt Leyden, getekent littera X. fol. 37. *verso & seq.*

Den

Den 13. July 1750.

BY Resolutie van de groote Vroedschap, in dato 13. July 1750. is geresolveerd, dat de Leeden elkander zouden ontslaen van de beloften, ingevolge de bovenstaande Resolutien van den 14en. November 1662. by alle de Leden gedaan: zynde alle de Leeden daar toe speçiaal twee dagen te voren geconvoceerd, en die in buiten commissien waren behoorlyk beschreeven.

Uit mede gedeelde berichten.

Bepaaling der Visscheryen van de Steden Haarlem en Leyden, of scheiding van 't Haarlemmer met het Spieringmeer.

Den 6. November 1698.

DOor ordre van de edele groot agtbare Heeren Burgemeesteren der Steeden Haarlem en Leyden, hebben wy ondergeschreve geswooren Landmeeters, afgepaald de scheydinge van 't Haarlemmer- met het Spieringmeer, synde de scheydinge der visscheryen van de respective Steeden van Haerlem en Leyden, volgens de overeenkomste van haar edele groot agtbare van den 29. Augustus laestleeden in deser voegen:

Beginnende op den hoeck van Vyfhuysen, is de pael aldaer gesteld op 't land van 't Weeshuys van Haerlem.

Van waer de scheydraije, gaende op den hoeck van 't groene wegje, aan 't meer onder Nieuwerkerck, declineert drie graaden van 't oosten nae 't zuyden.

Van welcke pael raijende op de Kerck van Aelsmeer, maeckt, met de genoemde scheydraye, een hoeck van acht en sestigh graden.

Raijende op den hoogsten toorn van 't slot van Heemstede, maeckt met de scheydraije, een wyden hoeck van een honderd ses en vyftigh graden.

Raijende op den toorn van de groote Kerk van Haerlem, maakt een hoek van een hondert drie en veertig en een halve graaden.

Raijende op den toorn van Spaerwoude, maeckt een hoeck van negen en tachtig, en een halve graden.

Raijende op 't midden van den huyse van Swanenburgh, maeckt een hoeck van drie en veertigh en een halve graden.

Op den hoeck van Nieuwerkerck is de pael gestelt op 't land van . . . . agtien roeden agt voeten, ten noordwesten van de scheydsloot, tusschen 't genoemde land en dat van . . . . agtien voeten ten Zuydwesten, uyt 't midden van de sloot langs 't groene wegje.

Van welcke pael raijende op den toorn van Aelsmeer, maeckt op de meer genoemde scheydraije een hoeck van drie en tnegentigh graden.

Raijende op den toorn van Hillegom, maeckt op de genoemde raije, een hoeck van twee en dertig graden.

Raijende op den hoogsten toorn van 't slot van Heemstede, maeckt een hoeck van twaelff, en een vierde graden.

Raijende op den toorn van de groote Kerck van Haerlem, maeckt een hoeck van drie en twintigh, en een vierde graden.

Raijende op den toorn van Spaerwoude, maeckt een hoeck van twee en sestigh graden.

Eyndelyck raijende op 't midden van den huyse van Swanenburgh, maeckt op de genoemde scheydraije een hoeck van agt en tnegentich en seven achtste graden.

Synde wyders de twee stucken, op welcke de scheydpalen syn gestelt, in allen delen gelyckformig de geannexeerde caart ende paelen op deselven in sodanigen situatie gestelt, als de caert accurate aenwyst, 't welcke wy met onser by der handt teeckeninge affirmeren, desen 25. September 1698.

Was geteekend,

Anthony Velsen, F. de Roos.

Den 6. November 1698.

De Heeren Burgermeesteren ende Regeerders der Steden Haerlem ende Leyden, van tyt tot tyt ondervonden hebbende, dat tusschen de pachters ende huyrders van haer respective visscheryen querelles ende verschillen quamen te ontstaen, over ende ter sake van de limiten nopende het bevisschen van de wateren van beyde de Steden; en om in 't toecomende voor te comen ende te prevenieren, dat die van Haerlem de wateren van de Stadt Leyden, ende weder die van Leyden de wateren, die de Stadt Haerlem van de Graeffelyckheyt in pacht heeft, niet quamen te bevisschen; maer, ten eynde yder 't syne mochte komen te gebruycken, soo syn de Heeren Burgermeesteren ende Regeerders van de voornoemde Steden Haerlem ende Leyden, naer voorgaende oculaire inspectie dien aengaende op den 29en. Augustus lestleden genomen, met den anderen over een gecomen ende geconvenieert, dat, tot distinctie van de respective wateren, een scheydingh ofte limietpael soude werden genomen en geset, namentlyck, naer de syde van Haerlem, op de Vyffhuyserhoeck, ende, naer de syde van Amsterdam, op de Nieuwerkercker ofte Gaethoek, ende dat van dese afpalinge en scheydinge, door de Lantmeeters van de voornoemde Steden Haerlem en Leyden, soude werden gemaeckt een teeckeninge en kaert met soodanige mercken en rajeringe, dat [hoewel het lant, daer op de palen souden werden gestelt in tyden en wylen soude comen af te spoelen] evenwel ten allen tyden de limite en scheydinge van de respective wateren soude cunnen werden geweten; als mede, dat door deselve Lantmeeters als dan van alles een pertinent verbael soude werden gemaeckt soo tot narichtinge van de respective Steden van Haerlem ende Leyden, als om haer respectivelyck daer naer te gedragen, en sulcks te strecken voor acte obligatoir. Dat, de gemelte limiet scheydinge synde geschiet, de afpalinge gedaen, daer van een pertinente caerte met de behoorlycke mercken ende raijeringe gemaeckt, op huyden door Anthony Velsen ende Francois de Roos, Lantmeeters, by de respective Steden gecommitteert, getekent, ende van dit gebesoigneerde door de voornoemde Lantmeeters, op den 25. September lestleden het voorstaende verbael geformeert en opgestelt; soo syn de Heeren Burgermeesteren ende Regeerders van de voornoemde twee Steden Haerlem ende Leyden weder by den anderen gecomen, om aen 't voornoemde geconvenieerde syn volkome perfectie te geven; vervolgens hebben haar edele groot achtbare respectivelyck gedeclareert ende verclaert, gelyck declareeren ende verclaren by desen, dat sigh de gemelte afpalingh, de gedresseerde caerte ofte afteeckeninge, ende verders het voorstaende verbael wel laten gevallen, aanneemende ende belovende, dat haer respectivelyck daer naer, in 't bevisschen van de gemelte wateren, soude gedragen, onder verbandende bedwanck als na rechten.

Aldus gedaen, gearresteert, gereguleert, ende geperfectioneert op beyder Steden gemeene huysinge aen den Delfwegh, op den VI. November 1698. presenten, wegens de Stad Haerlem, de Heeren, Meester Diderick Dickx, Pieter Schatter, ende Meester Pieter Baes, regerende Burgermeesteren, mitsgaders Meester Johan Sylvius, als Vroonmeester; ende wegens de Stad Leyden de Heeren, Johan van Banchem, Meester Cornelis Wittens, ende Meester Coenraet Ruysch, regerende Burgermeesteren, item Meester Daniel van Alphen Simonsz. als Vroonmeester. t'Oirconde hebben wy Burgermeesteren ende Regeerders voornoemt dese, met de hand van onse respective Secretarissen, doen onderteken ende becrachtigen op dato als voren.

P. Reynst. J. v. Groenendycc.

Op

Op Orde van Burgermeesters en Regeerders van Haarlem en Leyden, de afpaaling van de Visscheryen der gemelde Steden hersteld.

Den 25. Augusti 1705.

Door ordre van de Edele Groot Agtbare Heeren Burgermeesteren ende Regeerders der Steeden Haerlem ende Leyden, hebben wy ondergeschreeven geswooren Landmeeters hersteld de schydpaal van de Visscherye der genoemde Steeden Haerlem ende Leyden, die gestaen heeft op den hoeck van Vyffhuysen, dog die, mits 't affpoelen van 't Land door de fleet van het Meer, was weg gedreeven.

Ende hebben de voorschreeve paal gesteld in de selve raainge, daar die voor deesen gestaan heeft, dogh vyftig en een halve roeden dieper te landewaarts, en sulcks op 't Land van . . . .

Declineerende de gemelte schydraaje der Visscheryen drie graaden van 't oosten naa 't zuyden als voor deesen.

Raajende van de gestelde paal op den tooren van Aalsmeer, maakt met de schydlyn der Visscheryen een hoek van seven en tsestig graaden.

Raajende op den hoogsten tooren van 't sloth Heemstede, maakt met de schydlyn voornoemt, een hoek van een honderd vyff en vyftig en een vierde graaden.

Raajende op den tooren van de groote Kerk tot Haerlem, maakt een hoeck van een honderd twee en veertig en een halve graden.

Raajende op den tooren van Spaerwoude, maakt een hoeck van agt en tagtig graaden.

Eyndelyk raajende op 't midden van den huyse van Swaanenburg, maakt met den voorschreven schydlyn een hoek van een en veertig graaden.

Op den hoek van Nieuwerkerk stond de schydpaal nog ter plaatse, daar die by ons ondergeschreven, in den jaare 1698. was gesteld, ende sulks de raajingen te dier plaatse observeerende, syn bevonden als in den jaare 1698. voornoemt, namentlyck, raajende op den tooren van Aalsmeer, maakt met de schydlyn der Visscheryen een hoek van drie en tneegentich graaden.

Raajende op den tooren van Hillegom, maakt een hoek van twee en dertig graaden.

Raajende op den hoogsten tooren van 't sloth Heemstede, maakt een hoek van twaalff en een vierde graaden.

Raajende op den tooren van de groote Kerk tot Haerlem, maakt met de schijdraaij der Visscherye een hoeck van drie en twintig en een vierde graaden.

Raajende op den tooren van Spaerwoude, maakt met de meergenoemde scheijdraaij der Visscherije een hoek van twee en tsestig graaden.

Eyndelijck, raajende op 't midden van den huijse van Swaanenburg, maakt met de schijdraaje een hoek van agt en tnegentig en seeven agtste graaden.

Alle 't welke wy met deese onse onderteekeninge affirmeeren deesen XXV^sten^. Augusty 1705.

Antony Velsen, F. de Roos.

Nadere afpaaling omtrent de Visscheryen van de Steden Haarlem en Leyden, op orde van de Heeren Burgermeesters en Regeerders der gemelde Steden gedaan.

Den 27. *May* 1713.

Door ordre van de Edele Groot Agtbare Heeren Burgermeesteren ende Regeerders der Steeden Haerlem ende Leyden, is, door my ondergeschreve Landmeeter van Rhynland, de schydpaale van de Visscherye der genoemde Steeden, staande op Nieuwerkerk en de hoek van Vyfhuysen, dog, mits 't affspoelen van de Landen door de fleet van de Meer, waaren in perykel weg te spoelen, die verder in 't Land gesteld.

Ende de paal op Nieuwerkerk, van de plaats, daar die in den jaare 1698. de eerste rys was gesteld, op de kaart geteykent, 1. paal, verset op de plaats, in de kaart geteykent, 2. paal, dogh in deselve raaje, oost aan negen en twintig roeden in 't Land, declinerende de gemelte schydraaje der Visscherye drie graaden van het oost naa het zuyden.

Van deeze paal raajende op den toren van Aalsmeer, maakt met de schydlyn der Visscheryen een hoek van drie en tnegentig en drie vierde graaden.

Raajende op den toren van Hillegom, maakt een hoek van vier en dertig graaden.

Raajende op den hoogsten toren van 't slot Heemstede, maakt een hoek van veerthien graaden.

Raajende op den toren van de groote Kerck tot Haarlem, maakt, met de schydraaje der Visscherye, een hoek van een en twintig graaden.

Raajende op den toren van Spaarwoude, maakt, met de meer genoemde schydraaje der Visscherye, een hoek van agt en vyftig en een halve graaden.

Raajende op 't midden van den huyse van Swanenburgh, maakt, met de schydraaje, een hoek van vyff en tnegentig en een halve graaden.

De paal op de hoek van Vyffhuysen, voor de eerste rys gesteld geweest in de plaats, op de Kaart geteykent, 1. paal, ende op den 25. September 1705. gesteld op de plaats, 2. paal, vyftig en een halve roede Landwaard van die eerste plaats, ende nu voor de tweede rys verset nog twee en vyftig roeden Westwaarts in 't Land op de plaats getykend op de Kaart, 3. paal, behoudende deselve raajinge.

Raajende van de gestelde paal op den toorn van Aalsmeer, maakt, met de schydlyn der Visscherye, een hoek van vyff en sestig graaden.

Raajende op den hoogsten toren van 't slot Heemstede, maakt, met de schydlyn voornoemt, een hoek van een hondert drie en vyftig en een vierde graaden.

Raajende op den toren van de groote Kerk tot Haarlem, maakt een hoek van een hondert een en veertig en een halve graaden.

Raajende op den toren van Spaarwoude, maakt een hoek van ses en tagtig en een halve graaden.

Eyndelyk raajende op 't midden van den huyze van Swanenburg, maakt, met den voorschreve schydlyn, een hoek van veertigh en een vierde graaden.

Alle het welcke ick affirmeere desen 27. Mey 1713.

Antony Velsen.

VAN

VAN DE AMBACHTHEERLYKHEDEN VAN ZOETERWOUDE, STOMPWYK, WILSVEEN, DEN LEYDSCHENDAM AAN DE ZUIDZYDE VAN DE VLIET, EN VAN TEDINGERBROEK.

Hertog Albert beleent Heer Borthbolomeus van Raephorst met het Ambocht van Zoeterwoude, door afstand van Jongvrouw Lisebeth, Weduw van Tetrode, 's Heeren Jans Dochter van Egmond.

Den 14. February 1376.

Albrecht &c. Doen cont allen Luden, dat voer ons ende onse Mannen ghecomen is Joncfrou Lisebeth, Philips Weduwe van Tetrode, Heer Jans dochter van Egmonde, ende heeft ons mit horen vryen wille, ende mit hoirs ghecoren Mombairs hant opghedraegen, alse onse Mannen wysden dat recht was, dat Ambocht van Soeterwoude, alsoe sy 't van ons te lene helt. Welck Ambocht voersz. wi om hoere bede willen verleyt hebben, ende verlenen Heer Bartholomeus van Raephorst, ende sine nacomelinge, van ons, ende van onsen nacomelingen, Graven te Hollant, te houden in manieren als hier na gescreven staet; dats, waer dat sake dat Haer Bartholomeus storve, dattet Ambocht voorsz. comen sal op sinen outsten soen, ende liet hi ghienen soen, soe sou 't comen op syn outste dochter, ende liete hi ghiene kinder after hem, soe sou 't comen op sinen outsten Leenvolger, ende niet te versterven alsoe langhe als wittachtich kynt leeft, dat van Heer Bartholomeus van Raephorst ghecomen is, ende in sulcken rechte als anders Ambochtsheeren Ambochte in Hollant van ons houden, dats te verstaene de derden penninc te heffen van allen vervallen, ende verbuernisse. In orconde &c.

Ghegeven in den Hage op Sinte Valentyns Dach, anno LXXVI.

Uit de Archiven van de Regifter - of Leenkamer van Holland.

De Regeerders van Leyden maaken bekent, op welke wyze zy met Willem van Naeldwyck verdragen zyn, van 't gene ieder, wegens den Overtocht [aan den Leydschendam], betaalen zoude.

Den 17. May 1435.

Schout, Scepenen, ende Raide der Stede van Leyden, doen cond allen luyden, hoe dat wy om oorbaer ende nutschap van onser Stede, ende om dat een yegelycke van onsen poorteren weten mach wat zy geven zullen van den overtochte gelegen tusschen der Stede van Leyden voorschreven, ende der Stede van Delf, soo syn wy van der Stede wegen overdragen mit Willem van Naeldwyck

wyck

wyck om [ruft] ende vreede willen onder onfe poorteren te houden een oirdinantie van de overtochte voorfchreven, daer te geven inder manieren als hier nae befcreven ftaet; te weten, den Engelfchen Nobel, wegende vyftalfve engels, gerekent XCII. groten, ende alle ander payment daer nae.

In den eerften, foo fal men geve van elcke aeme Dordrechtfe wyns, die men over den overtocht wint II. Engelfen.

Item, van terwe, rogge, erweten, gerft, boenen, van elcke drie hoede twee groote.

Item, van haver, calc, ende rinde, van elcken drie hoede eenen grooten.

Item, van zeven vaten biers, ende alle natte wair, dat in Homborgher vaten beflegen is, van de zeven vaten eenen grooten, ende van allen anderen mindere vaten na den beloope.

Item, van zes Hamborger vaten, droger wair, hoe dat genaemt es, eenen grooten.

Item, van een fterpel giel (1) wolle, wegende drie vaten zwaers, eenen grooten.

Item, van den poken eenen halven grooten.

Item, van vier hondert vellen eenen grooten.

Item, van een terninck lakens eenen grooten.

Item, van negen bodems fmeers eenen grooten.

Item, van drie homder waffe, voir anderhalff hondert vat fwairs.

Item, van vier verckens eenen grooten.

Item, van drie ftroo bockens voor een van fwairs.

Item, van duyfent eycken bernincx houts 1½. grooten.

Item, van een fchip canthouts drie groote.

Item, van een hondert wagefcotz twee groot.

Item, van een fcip fteens, turfs, elfenhouts twee groot.

Item, van een fcip ambedels drie groot.

Item, van een duyfent tonnen ftal eenen grooten.

Item, van een deker huyden eenen halven grooten.

Item, van een fcip hoys, ende riets anderhalven grooten.

Item, van een duyfent aertbonde latten, off achte bonden latfnoers, off twee hondert befemen, elx voor twee vaten zwairs.

Item, van een wage glas eenen halven grooten.

Item, van een ledich fchip met volck eenen grooten.

Item, een pipe weets twee vaten zwaers.

Item, een pipe weeds vier vaten zwaers.

Item, een pipe Bourgons als twee vate zwaers.

Item, een bale meeds, ende een bale aluyns elcx eenen halven grooten.

Item, van zeven vaten Pruyfch affche eenen grooten.

Item, twee fack muls een vat zwaers.

Item, wat men op den overtocht opflaet, ende een menfche in zyn arm tot eenen gang overdragen mach, daer en fal men niet aff geven.

Item, men zal den wyn ende vifch reedtfchap doen voor alle ander goede, ende een ygelyck zal den wyn ende vifch ruymen van den overtocht, hy zy poorter te Leyden off geen.

Ende waer dat die overtochtmeefter, die nu is, ofte naemaels mach wefen, tot eeniger tyt meer naeme van onfen poorteren van enige guede dan voorfz. is, dat foude die Stede verhaelen aen den overtochtmeefter, fonder Willem van Naeldwyck hem eenich [befchut] daer aff te doen.

In kenniffe der waerheyt foo hebben wy defen brieff befegelt met onfen zegel.

Gedaen in 't jaer ons Heeren duyfent vier hondert vyff ende dertich, opten XVII[en]. dach in Mey.

Onder ftont gefcreven:

Geëxtraheert vuyt regifterboek van Naeldwyck, ende is bevonden daer mede te accorderen van woirdt tot woirdt.

(1) Engelfche wolle.

Gedaen

Gedaen opten XXVII. February anno XV^c. LX. *Stillo Co.*

By my Secretariis van Honshol.

Ende was onderteyckent :

M. Hertman Adriaensz. van Capenborch.

Privilegieboek der Stad Leyden B. pag. 88.

NB. Het Verdrag door Willem, Heer van Naaldwyk, met die van Leyden gemaakt, is in 't IV. deel van 't Groot Charterboek, op den zelven tyd, als dees getekend, te vinden.

Albert van Raaphorst, Dirkszoon, wordt beleend met Zoeterwoude; door overgifte van Adriaen van Raaphorst; en afstand van zynen oudsten Zoon.

Den 20. *May* 1470.

Karel &c. Doen cond allen Luyden, dat voir onsen getruwen Ridder, Raidt, ende Camerling, den Here van den Gruythuyse, onsen Stedehouder Generael, ende voir onsen Leenmannen van Hollant, hier na genoemt, gecomen is, Adriaen van Raephorst, ende heeft ons opgedragen, overgegeven ende quytgescouden mit halm, handt, ende mit monde, als onse Mannen wysden dat recht was tot behouff Ailbrechts van Raphorst, Dircxzoon, syns neven, dat Ambocht van Zoeterwoude; zo hy dat van ons te leen hielt, dit heeft Ailbrecht van Raphorst, oudste zoon, ende rechte Leenvolger des voirsz. Adriaens van Raphorst voir den selven onsen Stedehouder, ende Mannen mede overgegeven ende quijtgescouden alle syn recht, dat hy dair an hadde, off tot eniger tyt dair an vercrijgen mochte, ende dat also wail vuyt crachte van zekere brieve, die die voirsz. Adriaen hadde verworven van onser liever moeije Vrouwe Jacop van Beijeren, Gravinne van Hollant, zaliger gedachten, mits welken brieve die voirsz. Adriaen, synen voirsz. oudsten zoon Ailbrecht, dat Ambocht van Zoeterwoude voirt verlijen mochten van him te te leen te houden, als anders, in wat manieren dat zy: Ende indien die voirsz. Adriaen zynen voirsz. zoon Ailbrecht 't voirsz. Ambocht tot eniger tyt verleijt mochte hebben, zo heeft die voirsz. Ailbrecht die verlijinge mede quijtgescouden, in presentie, ende by vonnisse onser voirsz. Mannen, zonder hier namails tot genen tyden dair na te talen off te vervolgen: Ende dit gedaen wesende, zo hebben wy rechte voirt weder omme, behouden ons, ende enen ijgelicken syns rechts, verleijt ende verleent, verlijen ende verlenen mit desen brieve, den voirsz. Ailbrecht van Raphorst, Dircxzoon, onsen Scout van onser Stede van Hairlem, ende Rentmeester onss Lants van Westvrieslant, op dese tyt 't voirsz. Ambocht van Zoeterwoude, te houden van ons, ende van onsen nacomelingen, Graven off Gravinnen van Hollant, Ailbrecht voirsz. ende synen nacomelingen, tot sulken recht ende leen, ende voirt in alre manieren als 't Adriaen voirsz. ende syn voirvorders gebruijct, ende beseten hebben, ende als die oude hantvesten, ende brieve, ende onse registeren van Hollant, die dair aff syn, dat inhouden ende begrijpen.

Hier waeren an, ende over, Dirc van Zwieten, Vrederic van der Zevender, ende Bartholomeeus Pertant.

In oirconde &c. Datum opten XX^en. dach van Meije, in 't jair XIIII^c. ende tseventich.

Perkament Register Karolus A. 1467. — 1476. *Chs G. Onder Noordholland pag.* 18. *versa &* 19.

Verdrag tusschen Hoogheemraaden van Delfland en die van Delft, om twee Verlaaten met eene Kolk aan den Leydschendam te maaken.

Den 17. *October* 1578.

OPten XVII. dagh van Octob. annó XV^c. LXXVIII. syn gecompareert voor de Hoogheemraaden van Delflant, collegialiter vergadert wesende, Burgermeesteren der Stad Delff, de welke versoght hebben, dat de Hoogheemraaden wilde believen ende consenteeren in 't steeken van twee verlaaten met een culk, ter plaatse daar den Overtogt, genaamt den Leytsendam, staande is, vermits dat de Scheepen bier, ende andere waaren geladen hebbende, als ook den reysende man, tot meerder gerieff van den Lande, ende sonder quetsinge en bederffenisse van den schepen ende schuyten daar deur souden mogen passeeren, des hebben Burgermeesteren voornt. gepræsenteert tegens den aanstaande tyt, de brugge tot Ouderschie [die boven de anderhalf roede nu niet wyt en is] te doen maken met jocken, ende so wyt uyt te delven, als die Schie wyt is, sulcx dat de waterlosinge, ter plaatse daar die brugge leyt; mede ontrent elff roeden wyt wesen sal, als die deurgaans aldaar is, ende nog daar en boven tot sulken tyden als het Lant van Delflant met de wateren belast soude mogen syn, of des van doen soude mogen hebben heurluyder sluysen op Delfshaven, die alleenlyk totter vaart ende navigatie dienen, te openen ende open te houden, so lange als het oirbaar, ende het Lant van Delflant van de wateren, tot discretie van de Hoogeheemraaden voornt. ontlast wesen sal, ende nog ter geleegender tyt; als over een jaar, drie, vier, of vyff onbegreepen tot meerder geryf van de waterlossing, die binnen sluysen op Delfshaven te vernieuwen, ende te maaken tot sulken wytte, als de buytenste sluyse ter Maase waart geleegen, jegenwoordigh is. Gehoort welk versoek ende præsentatie van de Burgermeesteren voornt. ende deurgesien hebbende de verscheyde oude Acten en Advysen van onse Voorsaten in officie, op 't steeken van de voorsz. verlaaten ende culken eertyts uytgegeeven, ende bevindende op onsen eedt, dattet Heemraatschappe ende gemeene Lant van Delflant; daar deur in de waterlosinge grotelyx gebatet sal syn, hebben wy Hooge Heemraden van Delflant 't voorsz. versoek van Burgermeesteren van Delff voor goedt aangenomen, bewilligt ende geconsenteert, bewilligen ende consenteeren by desen, dat ter voorn. plaatse, daar den Overtoght van den Leytsendam tegenwoordelyk staat, twee verlaten met een kulke gesteeken sal werden; wesende de selve culke niet langer als XX. roeden, ende niet wyder dan vyff roeden, maar wel minder, mits dat die plaatinge, als ook die deuren van de selve verlaaten syn sullen een halve voet hooger, dan den houve sytwinde tegenwoordelyk is, ende dat de selve altyt een halve voet boven den houve sytwinde verhoogt sullen werden, indien die in toecomende tyden hooger gekeurt worden, ende dat deselve altyt digt, ende sonder eenige leckingh gehouden sal werden, dat ook mede tot geenigen tyde, beyde de verlaaten op eenen tyt teffens, ende die selve niet meer ten hoogsten als viermaal, tussen dagh ende nagt geopent sullen worden; dan by consente van ons Hoogheemraaden voornoemt. Dat ook mede die selve Culke wel geplatet ende gecadet, ende de Verlaaten, Culke, Kaaden, ende plaatwerken tot allen tyde goet ende volmaakt sullen wesen, als wy Heemraden of onse gewaarde Clercquen of Boode, die wy daar sullen senden; daarop comen sullen, opte boeten van thien ponden, te verbeuren telkens, als daar inne eenig gebrek ende faute bevonde worde, welverstaande, dat Burgermeesters voornoemt, volgende haare præsentatie, gehouden sullen syn tegens den aanstaande tyt in 't werk te treeden, ende die brugge tot Ouderschie op te neemen, deselve uyt te graven, ende in de plaatse van dien te steken een brugge met Jocken, lang ontrent elff roeden, ende de Schie aldaar wyt te maken, sulcx het canaal van dien doorgaans is, ende ook ter gelegender tyt, ten langsten binnen den tyd van Zeven eerstcomende jaaren, de binnenste sluysen tot Delfshaven te vernieuwen, ende die te maken van alsulke wytte als die buytenste sluyse, ter Maaswaart leggende, jegenwoordigh is, ende dat Burgermeesteren gehouden sullen wesen t' allen tyden, als wy Heemraden tot des gemeene Lands oirbaar bevinden sullen, 't selve van nooden te syn, ende hunluyden door onse gewaarde Clercq ofte Booden,

den, versoeken haare sluysen op Delfshaven te openen, omme 't water daar deur te lossen ende quyt te worden, volgende de voorgaande beloften. Alle 't welke de voorsz. Burgermeesteren voor hen en haare Nasaaten belooft ende overgegeeven hebben, wel ende getrouwelyk te volbrengen, ende syn tot kennisse hier van gemaakt twe besegelde Brieven, die wy Ottho van Eghmont, Heer van Kenenburgh, Ridder, Jonkheer Abraham van Almonde, Mr. Arent van der Meer Vrankensz. en Pieter Hanneman, als Hooge Heemraden van Delflant mit onse zegelen, ende Burgemeesteren der Stad Delf met des voornoemde Stads zegel besegelt, ende by onsen Clercq ofte Secretaris van 't Heemraadschap, ende Burgermeesteren voornoemt, by heure Pensionaris gedaan teekenen hebben, ten daage en jaare als boven.

Ende was onderteekent: S. Storm, G. Biese.

Lager stont:

Collatie gedaan jegens d'origineele Brieven van accort.

Onderstont als boven:

Besegelt met vyff uythangende zegelen, een van groene, en vier van roode wasse, ende bevonden is te accordeeren:

By my, A. van der Meer.

MS. Privilegien van Delft, van den Heere K. Privilegien van Rynland, pag. 364. *& seq. en Beschryving van Delft door Blyswyk, pag.* 722.

Verdrag tusschen de Stad Leyden, en Jongheer Ysbrand van Merode, over het Rechtsgebied van zyne Ambochtsheerlykheid van Zoeterwoude.

Den 24. *May* 1585.

Ick Joncheer Ysbrandt van Merode, Ambachtsheer van Zoeterwoude, doe cond ende kennelyk eenen yegelyk, hoe dat zeeckere questien ontstaen, ende geresen zynde tusschen my, als Ambachtsheer van Zoeterwoude, ter eenre, ende Burgermeesteren ende Regierders der Stadt Leyden, in den name ende van wegen der zelver Stede, ter andere zyden, beroerende 't scheyt van de Jurisdictie ende het rechts gebieden der voorsz. Stede, ende van myne voorsz. Ambachtsheerlicheyt van Zoeterwoude, ten welcken ic was sustinerende:

In den eersten, dat myne voorsz. Ambachtsheerlicheyt eyndende was, tot dicht aen het heck, gestelt voor de Wittepoorte der voorsz. Stadt Leyden, ende dat zulcx de huyzinge, off herberge, die van wegen die Stadt Leyden, die voorleden jaeren aldaer es doen bouwen ter zyde van het blochuys, opte plaetze daer eertyts 't Leprosen huys heeft gestaen, gestelt zoude zyn in myn voorschreven Ambachtsheerlicheyt van Zoeterwoude, ende de zelve, mitsdien gezamentlyk de geene die in tyden ende wylen daer inne zouden comen te wonen alle lasten, ommeslagen, ende diensten van myn Ambachtsheerlicheyt van Zoeterwoude onderworpen zoude zyn, gelyc ooc myne Schouten gerechticht zouden wezen te schouwen tot dicht aen de voorsz. Wittepoort, ende 't hec daer vooren gestelt toe.

Ten tweeden, dat myne Schouten van Zoeterwoude recht hebben, ende in 't gebruyc zyn zouden, omme haere jaerlicxe schouwe te beginnen opte naeste sluyse, ende van daer te gaen schouwen Oostwaerts aen, tot beneffens den wech, lopende van de Koepoorte der voorsz. Stede naer Zoeterwoude toe; ende zulx opter voorscreve Stede Cyngele.

Ende ten derden, dat de Coepoorte der voorſz. Stede, daer eertyts de buyten raemen op hebben geſtaen, zoude weſen ende behooren onder de voorſz. myne Ambachtsheerlicheyt van Zoeterwoude, ende over zulcx tot alle laſten aldaer, gelyc gebuytlanden gehouden te gelden ende dragen, ende het zoe zy, dat de voorſz. Burgermeeſteren, omme alle rechtvorderinghen ende zulcx grote coſten te voorcomen, by my gecomen zyn, hebbende niet alleen de contrarie, van 't gunt by my, als gezeyt es, voorgenomen werde, geſuſtineert, mer my ooc verthoont, hoe dat de Stadts Jurisdictie ende Rechtsgebieden ooc in hem begrypt de Chingele met de Chingelgrafte, ende zulcx eyndende es aen den uyterſten cant van den voorſz. Chingelgrafte van Stadts muyren uff te reeckenen, in vougen dat de voorſz. getimmerde, huyzinge ende erve, niet binnen 't rechtsgebieden van Zoeterwoude, mer binnen de bepalingen van de Jurisdictie van Leyden es ſtaende, dat ooc de voorſz. drie morghen landts van de buyten raemen, zedert dat de zelve mit de ramen bezet zyn geweeſt, de Judicature van Schepenen van Leyden onderworpen, ende den eygendom van dien, onder Schepenen zegelen over, ende weder over gegeven ende gegaen es.

Zoe eſt, dat ick alle 't zelve inneziende, ende niet anders begeerende, dan mitte voorſz. van Leyden alle goede vruntſchappe, eenicheyt, ende gebuyrſaemheyt te onderhouden, ende alle oorzaecken van twyfelen, misverſtande, ende rechtvorderingen wech nemen voor my, mynen erven, ende nacomelingen mit goeder kenniſſe erkent, ende beleden hebben, erkenne, ende belyde mitsdeſen, dat het rechtgebiede der voorſz. Stadt Leyden, eyndende es aen den uyterſten cant van de voorſz. Chingelgraften, zulcx die nu ter tyt zyn, ende in tyden ende wylen gemaect zullen mogen werden: behoudelicken den goede luyden, die haer landt tot de voorſz. Chingele, off Chingel graften zouden mogen werden affgedolven, haer recht ende voldoeninge volgende de privilegien, die de voorſz. Stadt Leyden daer op heeft, ende dat zulcx alle 't geene daer binnen begrepen es, ende zulcx mede de voorſz. huyſinge ende herberge, ende andere die aldaer in tyden ende wylen meer zullen mogen werden gemaect mit myne voorſcreven Ambachtsheelicheyt niet gemeens en hebben, dat ooc zulcx myn Schouten in der tyt aldaer geen recht en hebben van te mogen ſchouwen, mer zullen de zelve van nu voorts, hun ſchouwen aenleggen van 't eynden van den voorſz. Chingelgraften, beginnende aen de voorſcreven Coepoorte, beneffens den Zuytcant van de ſloot, die der voorſz. Stede Chingel van de tuynen ſcheyt.

Bekenne vangelycken, dat 't voorſz. landt, daer de buyten raemen op geſtaen hebben mit myn voorſchreven Ambachtsheerlicheyt niet gemeens en heeft, als mede onder 't rechtsgebiedt der voorſz. Stadt gelegen, ende dat 't zelve in respect van dien affſcheydt mit de muyr langs den wech, ende mitten uyterſten cant van de graften, om de voorſz. drie morgen gegraven: Renunchierende, vertyende, ende doende afſtandt mitsdeſen, in qualie voorſz. van zodanich contrarie gebruyck als mynen Schouten in der tydt hieretegens, buyten weten van de Regierders der Stadt Leyden geuſurpeert zouden mogen hebben, in zulcken verſtande nochtans, dat indien de Regierders der Stadt van Leyden, die nu zyn, off namaels wezen zullen, tot eenigher tyt deden jeghens de vrydomme, die de zelve my op huyden hebben vergondt, volghende de brieven my daer van verleent, ende dat zy daer van wettelicken vermaent ende verwitticht zynde, van 't zelve geen affſtandt en deden, dat de jeghenwoordighe brieven van verclaringhe daer mede zullen gehouden wezen voor nul, negeen, ende van onwaerden, invoughen dat elck van ons weder comen, ende ſtaen zal tot ghelycken recht als wy elck in den onzen voor date van dezen ghehadt hebben, ende off de jegenwordighe verclaringhe niet geſchiet en waer, ende hebbe dus ten oirconden dezen onderteyckent ende bezeghelt opten XXIIII^en^. Meye XV^C^. vyff ende tachtich.

Onder ſtont gheteyckent:

Yſebrant van Mervede.

Ende was bezeghelt met een root waſſen zeghel, uythangende aen een double franchyne ſtaerte.

Privilegieboek der Stad Leyden N°. 50. pag. 235. en 236.

Ver-

Verdrag van Burgermeeſteren en Regeerders der Stad Leyden, met die van Zoeterwoude, over de Weide buiten de Koepoort, door bemiddeling van Dykgraaf en hooge Heemraden van Rynland.

Den 18. Maart 1595.

Alzo zeeckere misverſtanden geſchapen waren te ontſtaen, tuſſchen den Ambachtsheer, ende Ambachtsbewaerders van Soeterwoude, ter eenre; ende Burgermeeſteren, ende Regierders der Stadt Leyden, ter andere zyden, ſuſtinerende de voorſcreven Ambachtsheer, ende Ambachtsbewaerders, als dat de voorſcreven Stadt, gehouden ſoude weſen te maecken ende repareren den beneden wech, ſtreckende van de Cingelgraft, buyten de Coepoort, lancx ende beneffens de palleſſade naer Lammen, tot het eynde van de thuynen toe, mitsdyen dat in zeeckere apoſtille, uytgegeven by Dycgraeff ende hooge Heemraeden van Rynlandt, de voorſcreven beleden wech, mede tot haeren laſte geſtelt was; ende dat de zelve wech by de eygenaers van de voorſcreven thuynen, deur het ſtellen van eenige boomen, aen de ooſtzyde, hem eygen gemaect was. Waer tegens de voorſcreven Burgermeeſteren deden ſeggen, als dat zy in de voorſcreven onderhoudinge, ende reparatie van de voornoemde beneden wech, waeren ongehouden, alzoo de zelve niet anders en es dan een lydtwech; ende dat het gangpat, ſtaende tot laſte van de voorſz. Stede, zoo wel, ende behoorlyc gemaect es, dat daer niemant reden heeft om over te clagen; ende dat de voorſz. apoſtille niet en conſte tot haerder naedeele getrocken werden, voor zoo veel de zelve buyten 't verſouck was diſponerende, ende daeromme; onder andere de zelve van eerſten aen, met goede redenen nyet aengenomen; maer daer jegens altyts gereclameert es geweeſt, ende dat in 't voorder, de voorſz. particuliere beplantinge nyet geſtelt es, om eenige eygendomme op de voorſz. wech; daer mede te pretenderen; maer alleen tot loute van de voorſz. tuynen, wel mogende lyden, dat zo die van Soeterwoude eenichſints daer by geintereſſeert zyn, dat zy de ſelve ſouden afhouden, ende naer haer nemen. Soo zyn eyntelycken de voorſc. partyen, by tuſſchenſpraeck van de voorſz. E. Heeren Dycgrave, ende H. Heemraden van Rynlandt, mitter minne, ende in 't fruntlyc overcommen ende geaccordeert, in manieren hier nae volgende, te weten, dat die van Leyden voor deſe reyſe, alleenlicken, 't haren laſte, zullen dragen de gerechte helft van de coſten, die ter ſaecke van den voorſz. wech wel, ende behoorlicken te maecken, ende repareren zullen werden vuytgeleyt, comende de wederhelfte tot laſte van die van Soeterwoude, die welcke hen, van dan voorts verbinden zullen, gelyc zy hen verbinden mitsdeſen, tot het maecken ende onderhoudt van de voorſz. wech in 't geheel, ten eeuwigen dagen, buyten coſt ende laſt der voorſcrever Stede, die tot haren laſte, in eenen houfſlach, alleen behoudt het gangpat binnen de pallaſſade, ſulcx ende in der vougen, als 't zelve jeghenwoordelicken es, ende dat de voornoemde van Soeterwoude de voorſz. wech, in toecomende tyden, tot laſte van eenige particuliere gelanden, daer omtrent, niet en ſullen mogen repartieren, ofte verhoefſlaegen; ende ten laetſten, dat hier mede, de voorſcreven apoſtille zal doot ende te niet weſen, zonder dat hem yemant met die zelve, in toecomende tyden eenichſints zal mogen behelpen.

Ten oirconde van deſen zyn twee deſer gelycke, daer van ten weder zyden een es, by de voorſcreven Heeren, Dycgraeff, ende E. Heemraden, mitsgaders de voornoemde Ambachtsheer, ende Ambachtsbewaerders, ende de voorſcreven Burgermeeſteren reſpectivelycken onderteyckent, opten elfden Decembris, vyftienhondert vier ende tnegentich.

Onderſtont geteeckent:

Pieter van der Does, Johan van Duvenvoird, ende Woude, Pieter de Kies, Ruych Aerntsz. Brouchorſt, A. van Duvenvoirde, N. van Mateneſſe. By my, Dirc Lenertszoon, Claes Ws. van Warmont, Pie-

Pieter Adriaensz. By my, Aernt Pietersz. Jacob Thomaesz. Laurens Andrieszoon.

Noch lager stont:

Alzoo Joncheer Ysbrant van Merode, Heer tot Soeterwoude, &c. de minute, daer dese jegenwoordige naer luydende es, wesende van gelycke date, beneffens den Burgermeesteren der Stadt Leyden, ende den Ambachtsbewaerders van Zoeterwoude, geteeyckent heeft gehadt, ende den selven middelre tyt deser wereldt es overleden. So heb ic ondergescreven jegenwoordich Ambachtsheer van Soeterwoude voornoemt, approberende 't geene myn Za. Vader, in zyn leven, geaccordeert ende geconsenteert heeft, twee deser acten geonderteyckent huyden den achtienden Marty XV^c. vyf en tnegentich.

Ondergeteeckent:

Ysbrant van Merode.

Privilegieboek der Stad Leyden, D. pag. 115. versa en 116.

Verdrag van Burgermeesteren der Stad Leyden, met den Ambochtsheer, Schout, Ambochtsbewaarders, en Schepenen van Zoeterwoude, over de Vrouwensloot, en den Vrouwenweg, bevestigd door de Groote Vroedschap.

Den 12. July 1596.

Wy Pieter Adriaenszoon van der Werf, Jan Jans van Baersdorp, Jan Ysnoutszoon van der Nesse, ende Laurens Huygenszoon Gael, Burgermeesteren der Stadt Leyden, ter eenre; ende Joncheer Ysbrant van Merode, Ambachtsheer van Zoeterwoude, Stompwyc, &c. Gysbrecht Vermy Huybreehtszoon, Schout, Jorys Meeszoon, ende Cunier Pieterszoon, Ambachtsbewaerders, Dirc Jan Dircxzoon, Clement Lenaertszoon, Pieter Mees Joriszoon, Maerten Adriaens Bon, Willem Corneliszoon Quant, Engel Lenaertszoon, ende Maerten Dircxzoon, Schepenen van den Ambachte van Soeterwoude, ter andere zyden; doen condt eenen yegelycken, dat wy, zoo van wegen der voorsz. Stede, als van wegen 't gemeen Ambacht van Soeterwoude, daer onder den van Stompwyc mede es begrepen, mit den anderen bekennen overgecomen ende verdragen te zyn, in der vougen hier naer volgende.

Eerstelicken, hebben wy Burgermeesteren voornoemt, van der voorscrever Stede wegen, den voornoemden van Soeterwoude ende Stomwyk, mit den innewoonderen, ende innegelanden van dien, die nu zyn, ende naemaels wesen zullen, in een eeuwige erfpacht, ende op erfpachts rechts, uytgegeven, ende geven uyt mits desen, een stuck lants, ende graft, off Sloot daer langs henen loopende, gelegen in den voorscreven Ambachte van Soeterwoude, genamt, de Vrouwen Wech, ende Vrouwensloot, zoo groot ende cleyn, als 't tusschen de volgende bepalinge es gelegen, te weten: aen d'oostzyde, eerst d'erfgenamen van Jacob Lambrechtszoon, daer aen Adriaen Janszoon Knotter, daer aen Dirc Dircxzoon, alias Dirc Jan, daer aen d'erfgenamen van Jacob Lambrechtszoon, daer aen de Weduwe van Willem Corneliszoon, alles mit haer landen, ende daer aen Teens oude Jan, mit 't Laentgen aen Meerburch; ende aen de West zyde d'erfgenamen van Andries Janszoon Schoth, ende daeraen Cornelis Dircxzoon, Cruydenier, repective, mede mit hun landen, ende mit de wederhelft van een gemeene scheytsloot, streckende van d'eene brugge, daer mede 't erff van Jacob Lambrechtszoons erfgenamen, verheelt werdt aen de voorscreven wech, Zuytwerts tot aen de brugge toe, die over Meerburch leyt, ende dat onder de volgende voorwaerden, te weten: dat aengaende 't gebruyc van de voorscreven Vrou-

Vrouwenſloot, de zelve alleen vry ende onbeleth zal weſen voor die van Soeterwoude ende Stomwyc voorſcreven, namelicken de innenwoonders ende innegelanden, als vooren geſamentlicken, ende niemant anders, dan by gedooch van Burgermeeſteren der Stadt Leyden in der tyt, des die van Soeterwoude ende Stomwyc [zoo 't hen gelieft] vry zal ſtaen, omme die inwonders ende ingelanden van Zoetermeer, Zegwert, ende Benthuyſen, deur de voorſz. Vrouwenſloot, invougen voorſeyt, mede te laeten paſſeren. Ende voor voo veel belanght de wech voorſcreven, mit 't gangpadt daer beneffens leggende, 't geheele gebruyc der zelver, zo te voet, mit waegens, paerden, ende andere beeſten, als ooc 't genot der grasweydinge, in ſulcken verſtande, dat alle de borgeren ende innewoonderen der Stadt Leyden, die nu zyn, ende in tyden ende wylen weſen ſullen, ten eeuwigen dagen eenen vryen onverhinderden tocht ende overgang ſullen hebben, op, ende over de voorſcreven Vrouwen wech, te voet, te wagen, te paerde, ende met beeſten van gelycken, deur de voorſcreven Vrouwenſloot 't haren goetduncken ende believen. Van gelycken dat de gelanden aen de voorſcreven Vrouwenſloot geoorloft zal zyn, hoofden eynden in de voorſz. Vrouwenſloot te ſteecken, ende houden leggende ter wyde, volgende Keure van Rynlandt. Ende indien de voorſcreven van Soeterwoude ende Stompwyc, voor 't gebruyk ende den overtocht van de voorſcreven wech, tot laſte van andere perſoonen, in deſen niet begrepen, eenige recognitie, off erkenteniſſe verſtonden op te ſtellen, 't welc zy zullen vermogen te doen, zo en zullen zy de zelve niet meer mogen afheyſſchen, noch afnemen dan van elcken wagen een halve ſtuver; van elc paert, niet in tou zynde, een oort ſtuvers, ende van elc beeſt [zonder calveren, off ſchapen daer in te begrypen] twee penningen, alles zonder meer. Dat voort de voorſcreven van Soeterwoude ende Stompwyc, de voorſcreven wech, ende 't gangpat, wel ende behoorlicken zullen onderhouden; hooch ende drooch genouch om 't zelve t' allen tyden; zoo wel des Winters, als des Zomers, bequamelyc te werden ghebruyct, alles onder de opſicht van Burgermeeſttéren, de welcke zy t' haren believen; ten minſten tot twee maelen t'sjaers zullen mogen comen nemen, ende indyen zy eenich gebreck in de voorſcreven behoorlycke onderhoudinge bevonden, zullen daer van doen verwittigen de voornoemde van Soeterwoude, omme in 't gebrec als naer behooren, te werden voorſien, 't welc indyen zy verſuymden te doen, zullen de Burgermeeſteren [in der tyd 't gebrek mogen doen beteren, mits 't zelve in 't openbaer beſtedende tot coſten ende laſten van de voorſcreven van Soeterwoude ende Stompwyc, ten waer, de voorſcreven van Soeterwoude wilden ſuſtineren den wech wel, ende naer behooren te zyn gemaect; in welcken gevalle 't gheſchil van dien ſal ſtaen tot gerechtelicke verclaringe, ende wysdomme van Dycgrave, ende Hooge Heemraden van Rynlandt. Ende alzo de gelanden aen der Weſt Zuytweſtzyde van de voorſcreven Vrouwenwech; die mitten anderen gepoldert zyn, hem onderſtaen hebben de voornoemde Vrouwenwech te gebruycken voor haer molen Kade, daer door de zelve wech de voorleden jaeren, zonderlinge mit het anperſſen van den winter watere in den polder ghelaeten zynde, grootelixt es beſchadicht; zoo zullen de Burgermeeſteren voorgenoemt de goede handt daer aen helpen houden, dat 't ſelve voortsaen mach werden geweert, ende zulcx gelycke ſchade voorcomen ende beleth. Voor al 't welck, ende voor den profytigen eygendom van de voorſcreven wech ende ſloot, de voornoemde van Soeterwoude ende Stomwyc, van nu vooftsaen jaerlycx ter Treſorie der Stadt Leyden zullen opleggen een ſomme van achtien guldens, van veertich grooten 't ſtuc, voor d'eerſte reyſe opten eerſten Meye des jaers XVᶜ. zeven ende tnegentich; ende voorts ten eeuwigen dagen geduyrende; Welcke voorgaende ſomme van achtien guldens jaerlycx drye guldens es vermindert, invougen, dat die zal werden betaelt mit vyftien guldens, ten opſicht de voorſz. van Leyden, de voorgaende jaeren, tot verſcheyden reyſen eenige mergentalen Landts; uyt den Ambachte van Soeterwoude, tot de vergrotinge van haer Stadt, aen hen genomen, ende onder haer Jurisdictie getrocken hebben, over de welcke de voorſcreven van Soeterwoude, dyen niet jegenſtaende de ongelden, zoo van mergengelden, als verpondingen hebben gehouden ende gedragen. Ende zullen de voorſcreven van Soeterwoude den voornomden jaerlycxen erfpacht, van vyftien guldens, van tien jaeren te te tien jaeren, ende zulcx voor d'eerſte reys, in den jaere zeſtienhondert zeſſe, gehouden zyn te verſoucken, ende verboucken mit een halven erfpacht, ende dit al op peene, dat by gebreecke van het onderhouden der voorſcre-

ſcrever conditien, off 't verſuym van den erfpacht, behoorlick te betaelen, de voorſchreven wech, 't padt, ende ſloot, zal vervallen, als naer rechten, aen de Burgermeeſteren van Leyden in der tyt, als gront Heeren, verbindende tot voldoeninge van 't jegenwoordighe accordt, te weten; de voornoemde Burgermeesteren, aen d'een zyde, alle de goeden van de Stadt; ende de voorſcreven van Soeterwoude, 't geheele lichaem van de voorſcreven ambachte, de ſelve, ende de vruchten, en keure van dyen, 't bedwang van allen rechten ende Rechteren, onderwerpende mits deſen; ende dit alles ter goeder trouwen, ende zonder argeliſt. Des ten oirconden zyn hier off gemaect twee deſer brieven, daer off aen wederzyden een es, beveſticht mit der voorſcrever Stadt Leyden zegel ten contracten mit de respective zegelen van de voorſcreven Ambachtsheer, Schout, ende mit de onderteyckeninge van de Ambachtsbewaerders, ende Schepenen voornoemt, opten vyfden Juny, anno XV^c. zes ende tnegentich. Ende zyn de jegenwoordighe brieven, die van de groote Vroetſchappe der voorſcrever Stadt Leyden, als 't lichaem van dien repreſenterende, geopent, verthoont, ende gelegen, ende by de zelve goet gevonden, gelaudeert, geapprobeert, ende beveſticht opten twaelfden July XV^c. zes ende tnegentich.

Onder ſtont geteeyckent:

Dirc Jansz. Pieter Mees Joris Zoon, Maerten ⋈. Dircx Zoons marck, Engel ⊠. Lenaers Zoons merck, Clement Ψ. Lenaerts Zoons merck, Willem 朩. Cornelis Zoon Quants merck, Maerten ꝕ. Adriaensz. Bons merck, Joris Meesz. Kniers Pietersz.

Op te plycke ſtont:

Ter ordonnantie van die van Soeterwoude,

Ondergeteeyckent:

D. Egmond.

Ende was gezegelt mit eenen groenen, ende twee roode waſſe zegelen aen double franchyne doorſteecken ſtaerten uythangende.

Privilegieboek der Stad Leyden D. pag. 145. *verſa &* 146.

NB. *De Vrouweweg*, en *Vrouweſloot*, meene ik gelegen te zyn, tuſſchen de brugge by Krooneſtein, of Lamme, en die over de Meerburgerwatering ligt, niet verre van Zoeterwoude.

Conditien ende Voorwaarden, naar den innehouden van de welcke Joncheer Ysbrant van Merode, Heere tot Soeterwoude, Stompwyk enz. alhier in 't openbaar naar affixie van billetten verkopen wil de Ambachtsheerlykheid van Soeterwoude, Stompwyck, Wilsveen, den Dam aan de Zuytſyde van de Vliet, ende Tedingerbrouk met alle den toebehooren, ende appendentien van dien, gelyk 't zelve hier naar breder uitgedrukt is.

Omtrent den 2. *September* 1610.

Men doet de vercopinge vry, ende ſonder eenige belaſtinge, behouden den Heer ſyn recht.

Item, is de voorſz. Ambachtsheerlickheyt ſtreckende buyten de Wittepoort, Koepoort, ende Hogewoertſche poort der Stad Leyden. Item, aen de Heerlicheyden van Haſerswoude, ende Benthuyſen, mitsgaders aen de Jurisdictien van Zegwaert, Zoetermeer, ende Voorſchoten; voorts deur Soeterwoude tot de Lantſchey-

ſcheydinge, ofte oever (1) Zydwinde tuſſchen Rynlandt ende Delfflant toe; ende over de ſelve Lantſceydinge mit de polre van Tedingerbrouck totte Ryswyckerkade, over welcke Landen in Tedingerbrouck; de Scout van Stompwyck zegelt ende 't ſegel recht ende pont gelt is genietende; mer de ſcouwe wert aldaer gedaen by den Scout van Voorburch, hoewel eertyts de Scout van Stompwyck de ſcouwe aldaer plach te doen, 't welck deur negligentie ſchynt geincorporeert te weſen.

Ende dit in 't geheel, off aen twee partyen, namentlick Soeterwoude alleen, ende Stompwyck, Wilsveen, den Dam, ende Tedingerbrouck t'ſamen, mede apart, als in Jurisdictie, contributien, Scouten, Ambachtsbewaerders ende andere Officiers ende dienaers apard geſepareert geweeſt ſynde.

De voorſz. Ambachtsheerlicheyt is groot, volgende voorgaende correctie; behalven de gevouwen mergen talen, ter regard van de Veenlanden, ende andere lichte landen, vyff duyſent ſeven hondert XXIII. morgen vyff hont, behalven Tedingerbrouck groot thien hondert morgen, maeckende t'ſamen zes duyſent zeven hondert XXIII. morgen V. hont.

De Ambachtsheer ſtelt de Scouten van Soeterwoude ende Stompwyck, mitsgaders de Secretaryſſen ende boden aldaer.

't Scout ende Bodeampt van Soeterwoude is in pachte gelaten aen eenige gebuyren van Zoeterwoude, voor vyf jaren in Auguſto zeſtienhondert negen 't eerſte, om die ſomme van twie hondert ponden te XL. grooten 'sjaers, 't welck tot de Copers profyt loop ſal hebben in Auguſto XVIc. thien.

Dies ſy luyden 't ſelve by geen Scout en mogen doen bedienen, dan de gene die de Ambachtsheer goetduncken ende gelieven ſal, ende is by proſiviſie den jegenwoordigen Scout gecontinueert voor een jaer ingaende in Auguſto ſeſtien hondert negen voorleden, ende ſoo veel langer als den Heer, ende de voorſz. pachters gelieven ſoude.

Dan alſoo de voorſz. pachters aen den Here vercoper in geſcrifte niet en hebben overgelevert, veel min geverefieert 't gene ſy tot na deele van den voorſz. Scout, jegen den Heere vercoper hebben laten luyden, ſoo heeft den Heere vercoper, geſien hebbende 't ſcryven van den Bailly van Rynlant, by wiens den ban van 't voorſz. Scoutampt verleent moet werden, den voorſz. jegenwoordigen Scout verleend acte, houdende belofte van den ſelven Scout te ſullen continueren voor de voorſz. tyt, ende pacht ten ware hy 't ſelve misbruycte, of den tyt niet en beleeffde, aengeſien dat de bedieninge op de commiſſie van den Heer vercoper in allen geval moet geſcieden.

't Secretaryſſchap van Zoeterwoude is eertyts onder de pacht van 't Scoutampt begrepen geweeſt;

Mer by tyden van den jegenwoordigen Secretarys is in de pacht cedullen van de Scouten geſtipuleert geweeſt, dat ſy den ſelven in aenſieninge van verſceyden dienſten, zonder conſent van den Heere niet en mochten verlaten.

Item, den ſelven jegenwoordigen Secretarys is by den Heere vercoper in 't Secretarysampt opten voorgaenden eed gecontinueert den tyt van vyff jaren, in Auguſto anno ſeſtien hondert negen 't eerſte, zonder pacht te betalen, gelyk hy te voren noyt eenige pacht betaelt en heeft, als 't ſelve tot wederſeggen bedient, ende hem daer inne ten contentemente van den Heere vercoper, ende ſyn overleeden Heer Vader ſulcx gedragen ende gequeten hebbende, dat den ſelven, behalven de dienſten van de voorſz. Secretarys, geen oorſaecke en hebben gehadt den ſelven Secretarys te verlaten.

't Scoutampt van Stompwyck ende den gevolgde mit het Bodeampt is verpacht voor drie jaren, Meye anno XVIc. negen 't eerſte, 'sjaers om hondert ponden, 't welck ſedert Meye anno XVIc. thien tot profyt van den coper loop gehad ſal hebben.

De voorſz. pacht der Schoutampten is vry gelts van als.

Aen de Ambachtsheerlicheyt behoort een gedeelte van de turffmaet over Soeterwoude, Stompwyc, Wilsveen, ende de Vrouwe Veenen, ende is 't ſelve gelaten aen de Secretarys van Stompwyc voor den tyt van drye jaren, anno XVIc. negen 't eerſte, 'sjaers om XXVII. ₰. apparentelicken meer uytbrengende, ende ſal 't jaer XVIc. thien by den coper genoten worden.

De voorſz. Ambachtsheer ſtelt jaerlicx Ambachtsbewaerders, ende Scepenen, mits-

(1) *Of* Aen de.

mitsgaders Kerck- ende Heyligengeestmeesteren over Soeterwoude, Stompwyck, ende den gevolge. Ende belangende de Croosheemraden worden by den Scout in den name van den Ambachtsheer gestelt, volgende de Keuren van Dyckgrave ende Hoge Heemraiden van Rynlant.

Aen de voorsz. Ambachtsheerlickheyt behoort mede de Ryntiende, gelegen aen den hogen Ryndyc, namentlick Tryne Gommerblock, ende een gedeelte van 't Barreblock, voor soo veel 't selve is gelegen in Soeterwoude. Welcke thienden in dese geoffereerde vercopinge sullen syn begrepen, dies de Heer aen hem behout alle de kennipthienden ende smaltiende, ofte crytende thienden in Hasferswoude, daer proces om es, synde de rest van de thienden mede in Hasferswoude gelegen, aen den Heer van Hasferswoude vercoft.

Vuytbrengende de voorsz. thienden voor den jare XVI^{c}. acht, te weten 't Rynegommerblock LXXXV. ℔. Item, anno XVI^{c}. negen LXV. guld. ende anno XVI^{c}. thien LXXVII. guld.

Ende 't voorsz. Barreblock over Soeterwoude voor den voorsz. jare XVI^{c}. acht CXII. ℔. Item anno XVI^{c}. negen LXXVIII. guld. ende anno XVI^{c}. thien LXXX. guld.

Van welcke voorsz. thienden den coper 't jaer XVI^{c}. thien profiteren sal.

Ende de smaeltiende in Soeterwoude voorsz. worden gecolleєteert by den pachter van Rynegom, geduyrende syne huyre van Rynegom voorsz. als vyff jaeren XVI^{c}. thien 't eerste, 't welck den Coper mede profiteren sal.

Dat de voorsz. separatie van de voorsz. thienden tusschen Soeterwoude ende Hasferswoude gedaen ende affgepaelt moet worden tot costen van den Heer van Hasfertswoude.

Al wesende Leen gehouden van de Graeffelickheyt van Hollant, te weten, de Ambachtsheerlickheyt van Zoeterwoude mit al syn toebehoren, tot sulcken recht ende lene, als de Moeder van de Heer van Soeterwoude dat te houden plach, niet te versterven al soo lange alsser wettachtich kint leeft, dat van wylen Heer Bartholomees van Raephorst lyve gecommen is.

De Ryntiende tot een onversterffelick erffdeel (2).

Noch vyff hoet rogge uyt de thienden van Hasfertswoude tot een onversterffelick erffleen, die den Heer aen hem behout.

Nopende de X. ℔. 'sjaers op hondert mergen lants tot Benthuysen, off Benthorn, es, mits consent van de E. M. Heren Staten affgecoft.

Gesamentlick te verheergewaden als 't verscynt mit een paer wapen hantscoen, off XX. ß. daer voren, volgende de Leenbrieve daer off synde, 't welck in 't geheel sal blyven op de Heerlickheyt, ende den gevolge.

Aan de voorsz. Ambachtsheerlicheyt behoort noch IX. ℔. 'sjaers van de wint, verleent aen Huych Syclaesz. in 't Dorp van Soeterwoude, dies en mach aldaer binnen een myl ommegaens op nieus geen wint vergunt worden, XVI^{c}. thien zal den coper profyteren.

Item, de wint in Stompwyck is VI. ℔. 'sjaers, XVI^{c}. thien zal den coper profyteren.

Aen de selve Heerlicheyt sal volgen XV. ℔. sjaers erffpacht, op erfpachts recht, te betalen voor Mey, op verbeurte, over de wint, ende seeckere uyterdyck voor de hoffstede van Rynegom gelegen, de besitters van 't welck weder ontfangen drie guld. 'sjaers over d'erffpacht van eenige anders uyterdycken mede voor Rynegom voorsz. gelegen.

De voorsz. Heerlicheyt is over lange jaren by den Heer van Alkemade gecoft van de voochden van Joncheer Adriaen van Sweten, naer inspectie by Commissarysen genomen, ende approbatie van den hove van Hollant.

De voorsz. van Swyeten mondich geworden synde, heeft gelicht provisie van den Hove, sustinerende de coop niet te mogen subsisteren.

In vougen dat eysch gedaen, ende geantwoort synde, niet wyders en es gevolcht.

De Ambachtsheerlicheyt is by testamente ten huwelicke gegeven den Vader van den jegenwoordigen Ambachtsheer.

Item, de Vrou van Moncheau, synde d'ouste dochter, heeft gesustineert recht te hebben, onder andere tot de Heerlicheyt, mitsgaders totte Ryntienden, onder meer andere Heerlicheyden.

Dat

(2) *Of* Erffleen.

Dat sy onlancx dient halven by sententie van den Hove van Hollant heeft gesuccumbeert, daer van sy heeft geappelleert an den Hogenraide.

Soo dat 't gene dienthalven tot nadele van den Ambachtsheer zoude mogen bejegenen sal comen tot laste van den Heere vercoper.

Die te vreden es den Coper soo veel daer voren in te laten, als de pretentie tot voordele van de erffgenamen van de Vrou van Moncheau, in tyden ende wylen soude mogen bedragen, hoe wel die van de Raide van den Heer van Zoeterwoude niet en connen bevinden de voorsz. erffgenamen eenige actie te competeren, mits middelretyt betalende intereſt jegen den penning zestien.

De betalinge sal geschieden vrys gelts, ende sonder eeniger hande cortinge, ende sulcx mede van den XL^{en}. penning, ende dat op een derdepaert terstont gereet, ende de rest op twee eerstcomende jaren, als t'elcken een gelyc derdepaert, waer voren de Coper stellen sal souffisante borgen ten genougen van den Here vercoper, die hem verbinden sal als principael, ende midtsdien verstaen wert gerenunchieert te hebben de beneficien daer toe dienende.

De Coper sal boven dien, ende onvermindert 't selve, tot een vereeringe van de Vrouwe van Zoeterwoude leveren een vergulde Kop, ende soo veel gelts daer inne, dat tselve sal bedragen twaelff hondert guldens.

Soo hy Coper mede gereet ten rantsoen, aen handen van den Heere Vercoper betalen sal op yder gulden deser Cope, een stuver, om des vercopers oncosten, 't recht van 't pont gelt van de Scouten van Zoeterwoude ende Stompwyck, 't gelach t'zynre discretie, ende ander oncosten daer mede te vervallen.

Zal noch den Coper betalen aen den Secretarys van Soeterwoude, die somme van . . . . over de costen van de billetten, d'zelve alomme te brengen, ende doen affigeren, 't maecken, grosseren, ende doubleren van de conditien, ende voorwaerden. Item, syne vacatien, ende verſceyden andere diensten hem by den Heere vercoper toegevoucht.

Gelyck de Coper mede betalen sal den Bode van Soeterwoude, ende den oprouper alhier heurluyder respective gerechticheyt.

Al sonder cortinge.

De waringe sal gescieden by willich decreet van den Hove van Hollant, ende sal de Heere vercoper den coper leveren brieve van investiture voor den Stadthouder ende Leenmannen te verlyden, al tot coste van den coper, sonder dat den Coper de gerede cooppenningen totter interpositie toe, zal mogen inhouden, mer sal de selve terstont opleggen, dies de Heere vercoper de coper terstont de possessie van de voorsz. Heerlicheyt, ende den aencleven zal leveren.

Ten eersten sal de Coper mit syn borgen tot behouff van den Heere vercoper verlyden behoorlicke obligatie.

Ende wort hier niet vercoft, sal elck syn gelach betalen.

De vercopinge wort gedaen in gulden van XL. grooten 't stuck, t'ware mitten op, off afslach. Ende oft saecke waer, dat in eenich mynen tusschen twie, ofte meer teffens questie geviel, ende den Here vercoper niet en conde onderſceyden wie 't voorwoort hadde, soo behout de Heere vercoper de macht midtsdesen aen hem, om de coop, ofte het treckgelt daer questie om valt, te gunnen een van de twistige myners dier hem gelieft, ofte d'opveylinge op nieus te laten doen, tot dat yemande beſceydelyck sal hebben gemynt, al sonder tegenseggen.

Ygelicx gebod wort van waerden gehouden ter palmslach toe, ofte anders tot dat den Heere vercoper [mits syn vertreck uytter herberge] elck eenen sal hebben ontslagen, alwaert oock soo, dat 't selve gebod tot meermalen mocht verhoocht wesen, in sulcker vougen, dat den Heere vercoper vry staet den palmslach te geven die 't hem gelieft.

Soo wye eenich gelt treckt, zal gehouden zyn terstont borge te stellen, om de voorwaerden te voldoen, indien hem de coop vermocht vergundt worden, of by faulte van dien, sal hy gehouden syn het treckgelt terstont te restitueren.

Ende soo den Coper in gebreecke ware dese voorwaerden in 't geheel, off deel te voldoen zalmen 't vercofte van den gebreeckigen Coper andermael mogen doen vercopen, 't waere terstont, off op eenen anderen siddach meer geldende tot profyt van den Here vercoper, ende min geldende tot ſcade van den eersten Coper, die 't cort mit gereet gelt gehouden wort te vervollen.

Tot al 't welck de goederen van elck bieder off myner nu voor dan, ende dan gelyck nu gehouden worden 't verbant van allen t'sHeren rechten ende Rechteren te zyn onderworpen.

Beroerende de vercopinge der Ambachtsheerlicheyt van Soeterwoude mitten gevolge, omme mitten Heeren Burgermeesteren, ende Regierders der Stad Leyden te commen in naer der conferentie, dient het volgende.

Eerst dat de vercopinge sal gescieden in 't geheel, namentlick Zoeterwoude, Stompwyck, Wilsveen, den Dam, ende Tedingerbrouck, ende dat op de conditien ende voorwaerden hier voren verhaelt, ende dien 't gene 't halven by desen verandert, ende geamplieert is.

't VII. Artikel van de voorwaerden.

Staet te letten, dat de Scout van Soeterwoude boven de twe hondert gulden 'sjaers belooft heeft, een vierendeel boters, dan dat den zelven Scout den Heer van Soeterwoude dienthalven voor de resterende vier jaren heeft gecontenteert.

't XVIII. XIX. ende XX. Artikelen.

Dat de thienden aldaer gementioneert by die van Soeterwoude in de verpondingen jaerlicx gestelt syn op XVII. ₶. VI. ß. VIII. penningen.

't XLI. Artikel.

In plaets van 't selve XLIe. Artikel, stelt den Heere vercoper tot laste van de Heeren Coper voor syn gedaen oncosten van vrachten, ende anders, die somme van drie hondert gulden. Item, voor den armen der Stad Leyden hondert ende vyftich gulden, ende voor de Kerc ende den armen van Soeterwoude gelycke hondert ende vyftich gulden, te verdelen deselve hondert ende vyftich gulden tot discretie van den vercoper, ende boven dien [behalven dese vergaderinge] een eerlicke maeltyt, ende belangende de Scouten, t'selve wort gestelt tot discretie van de Heeren Copers.

't XLII. Artikel.

Mentionerende van 't loon van den Secretarys, stelt de Heer vercoper 't selve tot des Copers discretie.

't XLIII. Artikel.

Belangende de Bode van gelycken.

Hier bygevoucht, dat de Heeren Burgermeesteren niet en sullen verhinderen de betalinge van een oort stuyvers opte gulden van 't lant van den Heer van verdingen Nieustadt, ende de Scout van Soeterwoude voor syn pontgelt by de voorwaerden van vercopinge toegevoucht.

Item, van 't pontgelt van 't lant van Adriaen Andries Zoon gecoft by Cornelis Jacobs Zoon van der Does, off zyn Soon.

Op alle condition ende voorwaerden, mitsgaders de veranderinge, ende ampliatie hier voren in 't lange verhaelt, is de Heerlicheyt van Zoeterwoude, Stompwyck, Wilsveen, den Dam, ende Tedingerbrouck mitten ancleven van dien gecoft by de Heren Burgermeesteren ende Regierders der Stad Leyden, voor de somme van dertich duysent gulden, te XL. grooten 't stuck, onder verstant, dat de vereeringe van de Vrou van Soeterwoude, in plaets van twaelff hondert gulden, sal gescieden mit de somme van seshondert gulden. Ende dat de Heere vercoper boven de waringe van willich decreet, tot verseeckertheyt van de Stad Leyden, specialyck sal verbinden de hoffstede ende landen van Rynegom, gelegen in Soeterwoude jegen over de Doesbrugge, ende generalyck al syn andere roerende ende onroerende goederen, geduirende de selve speciale verbintenisse, den tyt van thien eerstcomende jaren, ten ware de processen in de voorwaerden vermelt, mitsgaders de genen die in geval van oppositie op 't decreet souden mogen bejegenen, middelretyt eyntelyck by den Hogenraide mochten wesen gedecideert, in welck geval de speciale verbintenisse, als dan terstont sal cesseren, blyvende niettemin de generale verbintenisse in vigeur.

Aldus

Aldus gesciet tot Leyden in den gouden Hoorn, opten II^en^. September XVI^C^. thien, t'oirconde desen by den Heeren Vercoper, Copers, ende presenten geteyckent,

Ende was geteyckent:

Ysbrant van Merode, Adrian van Matenesse, Johan van Matenesse, Claes Adriaensz. Laurens Gael, J. Baersdorp, Heyndrick Egberts, Nic. van Zeyst, J. Exalto de Egmond.

Privilegieboek der Stad Leyden, D. pag. 247. *usq. ad* 250.

Claas Adriaans Zoon, Burgermeester, ten behoeve der Stad Leyden, by overgifte van Heer Bartholomeus van Raaphorst, beleend met het Ambacht van Zoeterwoude, en zyn toebehooren, als mede met de Ryntiende.

Den 10. *September* 1610.

De Ridderschap, Edelen, ende Steden van Hollant, ende Westvriesland, representerende den Staten van den selven landen, doen condt allen luyden, dat voor Heer Johan van Oldenbarnevelt, Ridder, Heere van den Tempel, Roderys, &c. Stadthouder van onse Leenen, ende den Leenmannen hier nae genoemt, gecomen, ende gecompareert is in properen persone Joncheer Ysbrant van Merode, ende heeft ons mit halm, hande, ende monde opgedragen, overgegeven, ende quytgescouden, zonder enich recht, actie, ofte toeseggen daer meer aen te behouden, als onse Leenmannen wysden dat recht was, ende dat ten behouve van de Stadt van Leyden, de twee naevolgende perceelen van Leenen, als eerst, dat Ambocht van Soeterwoude met allen synen toebehoren, te houden van ons, van wegen die Graeffelicheyt, ende hoge Overicheyt van Hollant ende Westvrieslant tot sulcken recht ende Leene, als de voorsz. Joncheer Ysbrant van Merode, ende syne voorsaten dat te houden plagen, nyet te versterven soo lange alsser wettachtich kint leeft, dat van wylen Heere Bartholomeeus van Raephorst lyve gecomen is. Ende noch de Rynthiende, als namentlick Tryne Gommerblock (1), ende een gedeelte van 't Barreblock, voor soo veel 't selffde in Soeterwoude is gelegen, te houden van ons, van wegen als boven, tot eenen onversterffelicken erffleene. Soo is 't, dat wy d'voorsz. opdrachte, overgifte, ende quytscheldinge believende ende danckelick nemende [behouden ons ende eenen ygelick syns rechts] verlyt ende verleent hebben, verlyen ende verleenen mits desen onsen brieve Claes Adriaens Zoon, Burgermeester der voorsz. Stadt Leyden, in den name ende ten behouve van de selve Stadt, de voorsz. twee perceelen van Leenen, achtervolgende zeeckere acte van commissie, gepasseert by die van den Gerechte der voorsz. Stadt Leyden, van date den vierden deser maent Septembris, beneffens desen in onse Leenregisteren van Hollant geregistreert, te houden van ons van wegen die Graeffelicheyt, ende de Hoge Overicheyt van Hollant ende Westvrieslant Claes Adriaens Zoon voornoemt, elck perceel daer aff tot sulcken recht en Leene als voren verclaert staet. Ende hier van heeft ons de voornoemde Claes Adriaens Zoon hulde, eedt, ende manscap gedaen, als 't behoort, ende dat in handen van den voornoemden Heere Stadthouder van onse Leenen: behoudelick ende wel verstaende, dat na den overlyden van den selven Claes Adriaens Zoon, Burgermeesters ende Regierders der voorsz. Stadt Leyden ons altyt eenen sterffelicken man setten sullen, omme ons te dienen, ende onse rechten ende heergewaden, daer toestaende, te betalen, in allen scyn off dese voorsz. leenen aen eenen particuliere hant gebleven waren; want wy mits desen de natuyre van dien niet anders en veranderen, dan die hier voortyts geweest is, daer by, aen, ende overwaren, als onse Leenmannen van Hollant, Heer Helias van Oldenbarnevelt, Ridder,

(1) 't Rynegommerblock.

der, Heer in Middelherniſſe, Raedt ende Penſionaris der Stadt Rotterdam, Heer Cornelis van der Myle, Ridder, Ambachtsheere van der Myle ende St. Anthonispolder, Raedt van ſyne Princelicke Excellentie, Egbert Gool, onſe Greffier van de Leenen, ende Steven Snouck. t'Orconde deſen onſen brieff bezegelt mit onſen grooten zegele, 't welck wy in gelycke zaecken gebruyckende zyn.

Gedaen in den Hage den thienden Septembris, anno XVI^c. ende thien.

Onder de plycke ſtont getekent:

J. van Oldenbarnevelt.

Boven op de plycque ſtont:

By den Staten van Hollant ende Weſtvrieslant.

Noch lager op de plycque ſtont:

Ter relatie van den Stadthouder ende Leenmannen voornoemt,

Ende was getekend:

Johan van Oldenbarnevelt.

SSt. ende was beſegelt met een groot ſegel in roden waſſe aen een dobbele franchyne ſtaert uythangende.

Privilegieboek der Stad Leyden, D. pag. 250. verſa en 251.

De Heer Ysbrand van Merode verbindt, onder andere, de Hofſtede en het Land van Rynegom, allodiaal goed, aan de Regeerders van Leyden tot het volbrengen van de Koop van Zoeterwoude, Stompwyk, Wilsveen, den Dam aan de Zuidzyde van de Vliet, en Tedingerbroek.

Den 21. October 1610.

Ick Pieter Meesz. van Trietvelt, Scout in den Ambachte van Soeterwoude, doen cond eenen ygelicken, dat voor my, ende voor Pieter Jansz. ende Walich Arysz. Scepenen in den ſelven ambachte, als getuygen ten deſen verſocht, gecomen ende gecompareert es Dirck van Egmond, Secretarys t'Soeterwoude voorſz. ende exhibeerde de procuratie, hier nae van woorde te woorde geincorporeert:

Wy Scout, Scepenen, ende Raiden der Stadt Leyden, des Graefſchaps van Hollant, oirconden, ende doen eenen yegelicken midtsdezen weten, dat op huyden date deſer, voor Jasper van Banchem, ende Pieter Aerentsz. Deyman, Scepenen alhier, gecomen ende gecompareert es d'edele ende erntfeſte Joncheer Ysbrant van Merode, verclarende, dat hy comparant aen de Heeren Burgermeeſteren, ende Regeerders der Stadt Leyden vercoft hadde de Ambachtsheerlicheyt van Soeterwoude, Stompwyck, Wilsveen, den Dam aen de ſuytzyde van de Vliet, ende Tedingerbrouck mit al den toebehoren, ende appendentien van dien, naer der blyckende by de geteyckende voorwaerden, in date den tweeden Septembris voorleden, ende dat hy comparant in conformite van deſelve voorwaerden, boven de waringe van het willich decreet daer in vermelt, tot vorder verſeeckertheyd van de Stadt Leyden, gehouden was tot waringe ſpecialick te verbinden de hoffſtede, ende landen van Rynegom, ſtaende ende gelegen aen de hogen Ryndyck in Zoeterwoude, jegen over Doesbrugge, groot twintich morgen eene roede, weſende allodiael goet. Belent ſynde ten ſuyden, 't Weeskint van Joncheer Lenert van Scouwen van Endegeeſt, gewonnen by Joffrou Machtelt Paets van Santhorſt, geco-

gecomen van Joncheer Frederick van Eynatten, Heeren van Verdingen Nieustadt, &c. man ende voocht van Joffrou Beatricx van Merode, zyn Comparants Vader, ende ten noorden Rynegommer wateringe, streckende van den Ryndyck tot in de Puycsloot; ende voorts generalyc al syn Comparants ander roerende ende onroerende goederen; wel verstaende dat de voorsz. speciale verbintenisse niet langer en soude geduyrende dan den tyt van thien eerstcomende jaren, ten ware de processen, in de voorwaerden begrepen, mitsgaders de geene die ingeval van oppositie, op 't decreet souden mogen bejegen, middelretyt eyntelick by den hogenraide mochten wesen gedecideert, in welcke geval de speciale verbintenisse, hier voren vermelt, alsdan terstont sal cesseren: blyvende niettemin de voorsz. generale verbintenisse in vigeur. Ende want alsnoch de voorsz. Heeren Burgermeesteren geen Commissie nopende 't Scoutampt (1) en hebben doen depescheren, ende dat hem Comparant ongelegen is sich langer alhier te onthouden, soo is 't, dat hy Comparant, in de alrebeste forme ende style, hem eenichsints doenlick synde, midtsdesen specialic geconstituceert, ende machtich gemaect heeft Dirck van Egmont, Secretarys t'Soeterwoude voorsz. omme te Compareren voor Scout ende Scepenen van Zoeterwoude voornoemt, ende aldaer in syn Comparants name, tot verseeckertheyt van de Stadt Leyden, de speciale, ende generale verbintenisse te doen in manieren als hier voren, onderwerpende 't voorsz. speciael hypoteecq, ende syn Comparants generale goederen, 't verbant ende executie van allen 's Heeren rechten ende Rechteren, belovende 't selve te houden, ende doen houden van zulcker waerden als off hy Comparant de voorsz. speciale ende generale verbintenisse zelff in persoon hadde gedaen, onder verbant als recht es. Des ten oirconden zoo hebben wy ons segel ten saecken, 't welck wy jegenwoordich gebruycken, hier onder op doen drucken, ende de jegenwoordige daer beneffens mitte onderteyckeninge van onsen Griffier doen bevestigen, opten XIII^en. Septembris, anno XVI^c. ende thien.

Hebbende een opgedruct groen wassen segel,

Ende is geteyckent:

J. van Banchem.

(1) *Of* 'Scout XX. ℞.

Ende heeft hy Comparant in crachte der voorsz. procuratie boven de waringe van het willich decreet, vermelt in de voorwaerden, daer op Joncheer Ysbrant van Merode in de voorsz. procuratie genoempt, aen de Heeren Burgermeesters ende Regierders der Stadt Leyden vercoft heeft de Heerlicheyt van Soeterwoude, Stompwyck, Wilsveen, den Dam aen de Zuytsyde van de Vliet, ende Tedingerbrouck, mit al den toebehoren, ende appendentien van dien, mitsdesen tot vorder verseeckertheyt van de Stadt Leyden, specialick verbonden de hoffstede ende landen van Rynegom, staende ende gelegen aen den hogen Ryndyck in Soeterwoude jegen over Doesbrugge, groot twintich morgen eenre roede, wesende allodiael goet, belent synde ten zuyden 't Weeskint van Joncheer Lenert van Scouwen van Endegeest, gewonnen by Joffrou Machtelt Paets van Zanthorst, gecomen van Joncheer Frederick van Rynatten, Heer van Verdingen Nieustat &c. man ende voocht van Joffrou Beatricx van Merode, Swager van den voornoemden Joncheer Ysbrant van Merode, ende ten noorden Reynegommer wateringe, streckende van den Ryndyck tot in de Puycsloot, ende voorts generalick als des voorsz. Joncheer Ysbrant van Merode ander roerende, ende onroerende goederen, welverstaende, dat de voorsz. speciale verbintenisse niet langeren sal geduyren dan den tyt van thien eerstcomende jaren, ten ware de processen in de voorwaerden begrepen, mitsgaders de gene, die in geval van oppositie op 't decreet souden mogen bejegenen, middelretyt eyntelyc by den hogen Raide mochten wesen gedecideert, in welck geval de speciale verbintenisse, hier voren vermelt, alsdan terstont sal cesseren, blyvende niet te min de voorsz. generale verbintenisse in vigeur, 't voorsz. speciael hypoteecq, ende des voorsz. Joncheer Ysbrant van Merodes ander goeden, 't verbant ende executie van allen 's Heeren rechten, ende Rechteren, onderwerpende midtsdesen, al sonder fraude. Des t'oirconde heb ick Scout voorsz. desen ten verlyde van den voorsz. Comparant mit myn uythangende segel, 't welck ick als noch gebruycke, bevesticht, synde daer beneffen by den Comparant, ende de voorsz. Scepenen onder de plycke geteyckent.

Aldus

Aldus gedaen opten XXI^en. Octobris anno XVI^C. ende thien,

Ende was geteyckent:

By my

D. Egmond, Pieter Jansz.

Walich Arrisz.

Ende was besegelt met een root wassen zegel aen een dubbelde franchyns staert uythangende.

Privilegieboek der Stad Leyden D. pag. 251. & 252.

Request aan myne Ed. Heeren van den Rade, om te hebben Mandement Poenaal, tegens het toestoppen, of dammen van zeker water aan den Vrouwenweg onder Zoeterwoude.

Omtrent het jaar 1630.

Geven ootmoedelyck te kennen de Schouten ende Ambachts-Bewaarders van Soeterwoude, ende Stompwyck, dat hoe wel d'Ingelanden van de Vliets Polder gelegen in den Ambachte van Soeterwoude voorsz. ontrent Lammen, in 't minste geen recht hebben, op ofte aan den Vrouwenwegh, nochtans, eenige jaren geleden, de voorsz. Ingelanden aan den Dyckgraaf ende Hooge Heemraden van Rhynlandt versocht hebben, dat de voorsz. Vrouwenwegh soude mogen strecken tot hare Kade, ende dat sy haar Dammen souden mogen leggen aan den selven Vrouwen wegh, waar jegens de Supplianten haar hebben geopposeert, so is tusschen de Supplianten ter eenre, ende Maarten Willeboorts, als voocht van Christina Willeboorts, ende Werrebout Pieters, van wegen Maritjen Pieters, die naast gelanden zyn aan den voorsz. Vrouwenwegh, op den 26. October 1601. gemaakt seecker accoordt, daar by is geconsenteert, dat heuren landen aan den voorsz. Vrouwenwegh gedamt souden blyven, onder expresse conditie, dat, tot welcken tydt, den voorsz. wegh door het water, komende van de voorsz. aangedamde landen, ofte uytte voorsz. Polder eenige schade geraackte te lyden, syluyden 't selve tot haren kosten souden doen repareren, ten langhsten binnen drie dagen, naar dat de schade gebeurt soude zyn, ende dat syluyden van de schade verwittight zynde, dien aangaande in gebreecke bleven, dat de Supplianten de schade souden mogen doen repareren tot koste van de voorsz. aangedamde Landen, ende soo 't selve door de vorst soude werden verhindert, dat het selve soude geschieden soo haast als doenlyck soude zyn: ende alsoo de jegenwoordige possesseurs van de voorsz. aangedamde Landen, waar van een is Andries Jaspersz: van Vesanevelt, Oudt-Burgemeester der Stadt Leyden, wel behoorden, ingevolge van 't voorsz. accoort, de groote schade die de Supplianten nu drie ofte vier jaren aan den anderen, dogh het eene jaar min het andere meer, door de groote aanpersinge van het water van den voorsz. Polder, in de voorsz. Vrouwenwegh geleden hebben, te hebben gerepareert, soo is nochtans den voornoemden Vesanevelt daar toe t'eenemaal onwilligh, pretexerende hy aan 't voorsz. accoort met syn predecesseurs gemaeckt, niet soude zyn gebonden, 't welck alsoo niet en behoort, ende de voorsz. Dammen jegenwoordigh open leggende, ende de Supplianten niet wesende gehouden te gedoogen, dat deselve wederom toegedamt sullen werden, sonder te hebben volkomen reparatie van de voorsz. geleden excessive schade, ofte dat hy, in kas hy 't voorsz. accoort niet wil gestant doen, aan den voorsz. weg niet te seggen heeft, nochte aan den selven aandammen mach, ende de Supplianten beducht zynde dat de voorsz. Dammen wederom souden mogen werden dicht gemaackt: Soo keeren de Supplianten haar aan desen Hove, ootmoedelyck versoeckende Uwer myn Ed. Heeren Mandament, uyt krachte van 't welcke den voornoemden Vesanevelt, ende allen anderen, des noodt zynde, van wegen de Hooge Overigheyt, op seeckere groote poenne jegens den selven te verbeuren, zal zyn geinterdiceert de voorsz. Dammen wederom toe te stoppen ofte dicht te maken, voor ende aleer syluyden der Supplianten geleden schade sullen hebben gerepareert, belastende haar als noch de selve schade metten eersten te repareren,

ende

ende te betalen de kosten hieromme gedaan, ende in kas van oppositie, de voorsz. bevelen poenaal stadt houdende, tot dat Parthyen gehoort, anders by den Hove geordonneert sal zyn, zy d'Opposant ofte Opposanten dag beteyckent voor den Hove, omme te seggen de redenen van dien, t'aanhooren soodanigen Eysch ende Conclusie, als de Supplianten ten dage dienende, sullen willen doen ende nemen, daar jegens te antwoorden, ende voorts te procederen als naar Rechten.

Dit doende, &c.

M. Paats.

Fiat Mandament van simpel bevel mette clausule, omme ten dage dienende, te hebben de bevelen poenaal. Actum by de Heeren de With ende Dedel, den 7. February 1630.

Naar Resumptie in den Rade blyft het Hof by 't voorgaande Appointtement, behoudelyck, dat den Rechtdagh geleyt sal werden op Maandagh toekomende, drie weecken precise, ende dat den Gedaagde oock alsdan gehouden sal zyn te antwoorden op 't versoeck, omme te hebben de Bevelen poenaal. Actum in den Rade, den 8en. der voorsz. Maandt February 1630.

Mr. W. van Alphens Papegay, II. Deel pag. 418.

De Kaade, en 't Gangpad, langs de Meerburgerwateringe, van de Vrouwenbruggen tot aan den hoogen Ryndyk, niet af te sluiten, dan met Hekken om welke men gaan mag.

In 't Jaar 1643.

Volgens de opene brieven van Complaincte, van den Hoogen Raade in Hollandt geimpetreert, by, ofte van wegen Schout en Ambachtsbewaarders van Zoeterwoude, en Burgemeesters en Regierders der Stadt Leyden, als Ambachts-Heeren van Zoeterwoude met hen gevoegd op, ende jegens Pieter de la Court, Koopman tot Leyden.

Is, naa het beschouwen der in verschil staande zaaken, door den Commissaris en Raad in den Hoogen Raade, R. P. en zyn Adjunct W. V. A. Secretaris van den Hove Provinciaal van Holland, verzeld van den Schout en Ambachtsbewaarders van Zoeterwoude, geassisteert met heurlieder Advocaat en Procureur, midsgaders met Mr. S. v. Baersdorp, Burgemeester, J. van Wevelinchoven, Raad en Pensionaris, en A. van Hoogeveen, Secretaris der voorsz. Stad Leyden, van wegen Burgemeesters en Regierders der voorsz. Stede, als Ambachts-Heeren van Zoeterwoude, gevonden omtrent halfwegen, tusschen de voorsz. Vrouwenbruggen en den Ryndyk, een houte poort met een deur vastgeslooten, zulcx dat men daar door, nog om gaan konde, daar voorheen een gemeen hek, gelyk de anderen, om 't welke men gaan konde, gestaan hadt, vervolgens hebbenze ook omtrent de wooning van P. de la Court, een nieuw hek, geslooten gevonden, zulks men van den Ryndyk niet op de voorsz. Kade koomen konde, dan dat de deur van 't zelve hek open was, alwaar ook een gemeen hek gestaan hadt, enz.

Uitspraak tegen den Gedaegden Heere P. de la Court.

De Impetranten verzogten, terwyl de Gedaagde geene contrarie feiten possessoir wilde poseren, dat de Commissaris het verzogte restablissement zoude willen decerneren.

„ Alsoo my Commissaris, by gedane demonstratie ende informatie, midsga-
„ ders munimenten by d'Impetranten geproduceert, is gebleeken van der voorsz.
„ Impetranten possessie, midsgaders de turbatie, ende belet by de voorsz. Ge-
„ daagde, hen luyden daar inne gedaan, hebbe deselve Impetranten van wegen

„ de Hooge Overigheid ende Graaffelykheyd van Hollandt, Zeeland, ende „ Vriesland, gehouden ende gemaincteneert, houde ende mainctenerenhen by „ desen, in de possessie, *vel quasi*, van het onverhinderde gebruik en overgank „ van de Kaade, in questie, midsgaders het vry passeren over zyn gedaagdens „ Werf, door, ende om 't voorsz. hek tot op den Ryndyk toe, breeder in de „ voorsz. Brieven van Complaincte geroert: en procederende voorts tot restablis- „ sement, hebben van wegen de Hooge Overigheid, onder correctie van den „ Hoogen Raade, de voorsz. Gedaagde, op een peyne van vyftig goude „ Ryders, jegens den selven te verbeuren, belast, ende bevolen, sulks ik „ hem belast ende bevele midsdesen, dat hy reëlyk en met der daad sal afdoen „ ende repareren, alle 't voorsz. letsel ende turbatie, ende dat hy terstont „ alles stelle in zyn eerste ende behoorlyke staate, weg nemende de poorte „ op de voorsz. Kaade gesteld, midsgaders de Impetranten latende een vrye „ passagie over de voorsz. Kaade, ende zyne Werf, door en om het voorsz. „ hek, tot op den Ryndyk; midsgaders hem mede belast ende bevolen, ge- „ lyk ik hem belaste ende bevele midsdesen, hem niet te behelpen met het „ Mandement van Sauvegarde by hem van de Hooge Overigheid geobtineert, „ ende mede te desisteren van 't versoeken van 't Appoinctement poenaal „ van Dykgraaf ende Hooge Heemraden van Rynland, breeder in de voorsz. „ brieven van Complaincte gementioneert, oft 't selve aldaar verder te vervol- „ gen; Ordonnerende hem midsdesen het voorsz. Mandement van Sauveguarde, „ aan my Commissaris over te leveren, om by my gecasseert te werden. Ende „ hebbe de voorsz. Gedaagde, op gelyke peyne als boven, geinterdiceert, gelyk „ ik hem interdicere midsdesen, diergelyke beletselen, meer te doen, of- „ te te laaten geschieden, ende in cas van oppositie, weygeringe, ofte „ vertrek, hebbe de sake contentieux in cas van nieuwigheid genomen, ende ge- „ stelt, gelyk ik die neme ende stelle by desen in handen van de Hooge Overig- „ righeid als Overste, om onder de selve geregeert te werden, en voorts den „ voorsz. Gedaagde gedagvaart, gelyk ik hem dagvaarde midsdesen, te compa- „ reren, ofte gemachtigde te senden voor den voorsz. Hoogen Raade, op Dyns- „ dag toekomende drie weeken, omme d'Impetranten breder en volkomentlyk „ te sien houden ende mainctenéren in de vorige possessie, ende te seggen de re- „ denen van zyne Oppositie, ende voorts te procederen volgende d'Instructie van „ den voorsz. Hoogen Raade.

Als hier na op de Gedaagde beloofde aan de begeerte van den Commissaris te vol- doen, en de Impetranten verklaarde met deeze aanbieding en belofte, verklaar- den contentement te neemen, is het verschil met deeze uitspraake geëindigd.

Mr. W. van Alphen. Papegay, 1 Deel pag. 138 — 139.

Verdrag van de Regeerders van Leyden, met den Schout en de Ambachtsbewaarders van Zoeterwoude, over het Banwerk op den hoogen Ryndyk tot aan de Roomburgersluis.

Den 1. October 1660.

Op huyden date deses syn de Burgemeesters en Regierders der Stadt Leyden, ter eenre, en den Schout, en Ambachtsbewaerders van Soeterwoude, ter andere syde, met den anderen overgecomen en verdragen, als dat de Burgemeesters ende Regierders voornoemt sullen aennemen, gelyck sy aennemen by desen, tot koste van de Stadt Leyden te maecken, al het Banwerck op den Ryndyck, buyten de Hogewoertspoort der selver Stede, van den uytkant van der selver Stede Chingelslooth tot aen de Roomburgersluys. Welck banwerck tot laste van eenige gelanden in Soeterwoude, tot noch toe is gemaeckt geweest, beloo- ven 't selve banwerck te houden uytter schouwe, buyten lasten, kosten, en- boete van de voornoemde gelanden, waer voorens de voornoemde Schout, ende Ambachtsbewaerders belooft hebben, gelyck sy belooven by desen, jaerlycx ten behoeve der Stadt Leyden, aen handen van den Thesaurier ordinaris der selver Ste-

Stede, te fullen betalen eene somme van veertich guldens, te XL. grooten 't stuck, waer van dienvolgende het eerste jaer omgekomen sal syn op den eersten January van den jare XVI^{c}. twee ende tsestich. Tot naercominge van 't geene voorsz. is, verbinden de Burgemeesters en de Regierders voornoemt der Stede Leyden, ende den Schout, ende Ambachtsbewaerders des voornoemden Ambachtsgoederen ende incompsten.

In waerheyts oirconden syn hier van gemaeckt twee alleensluydende contracten, beyde door last van de Burgemeesters ende Regierders, door den Secretaris der Stadt Leyden, ter eenre, ende den Schout ende Ambachtsbewaerders ter andere syden, ondergeteyckent op den eersten October van den jare XVI^{c}. sestich.

Ende was geteyckent :

G. v. Hoogheveen, Pr. v. Maersche, Willem Cornelisz. Pieter Toniszoon.

Privilegieboek der Stad Leyden, F. pag. 93.

Van het Banwerk aan den Laagen Ryndyk.

Diergelyke verdrag van het banwerk op den Laagen Ryndyk, buiten de Zylepoort der Stad Leyden, van het eerste bruggetje af, tot aan het Leyderdorpsche veerpad; te weeten: van 't voornoemde bruggetje af, tot aan de Zylebrugge den weg te bestraaten, en van daar voort, tot aan 't voornoemde schouw al het banwerk te maaken, ter lengte van vyfhondert tien roeden, mits de Schout en Ambachtsbewaarders, volgens authorisatie van Dykgraaf en Hooge Heemraden van Rynland, jaarlyks aan de Stad Leyden zouden betaalen zesentseventig gulden en tien stuivers. Getekend den 5^{en}. November 1662.

Privilegieboek der Stadt Leyden F. pag. 117.

Doch alzoo deeze Weg naderhand bevonden is, niet langer dan vierhonderddrieënnegentig roeden, zoo is ook de somme van jaarlyksche betaaling verminderd op drieënseventich guldens twaalf stuivers, op den 1. January 1665.

Privilegieboek der Stad Leyden, F. pag. 118.

Requeste van de Burgemeesters en Regeerders der Stad Leyden, aan de Ed. Groot Mog. Heeren, de Staaten van Holland en Westvriesland, wegens het Leenrecht van Zoeterwoude.

Den 5. December 1662. of daar omtrent.

Verthoonen met behoorlyke reverentie, Burgemeesters ende Regeerders der Stadt Leyden, hoe dat sy over de vyftich jaren geleden, van Joncker Ysebrant van Merode, in een vasten Erf-koop hebben aangestaen d'Ambachts-Heerlyckheyt van Soeterwoude, Leenroerich van U. Ed. Groot Mog. Heeren, nevens andere goederen meer, met voornemens omme hunne voorsz. Stadt voor altyd, ende ten eeuwigen dage daermede te mogen beneficeren ende verbeteren, in consideratie van nabuyrschap, ende seer nae gelegentheyt van de selve Ambagts-Heerlykheyt met haer voorsz. Stadt, dat dienvolgende sy vertoonders by 't laetste verly van de selve Ambachts-Heerlyckheyt genomen volgens 't gebruyck tot een sterffelyck Man gestelt hebbende, Mauring van der Aa, in syn leven Burgemeester der voorsz. Stede, mits dessels overlyden haer hebben geaddresseert aen den Heere Stadthouder van de Leenen van Hollandt ende West-Vrieslandt, ende hem wederom hebbende gepresenteert een nieuw sterffelyck

 Man,

Man, van den voorſz. Heere Stadthouder, op den ſelven ſterffelycken Man, ten behoeve van de voorſz. Stadt verſocht hebben, met de ſelve Ambachts-Heerlyckheyt verlyt te mogen werden. Ende alſoo den gemelten Heere Stadthouder ſchynt eenige bedenkinge te hebben in 't geven van 't ſelve verly; ſoo hebben de Vertoonders goet gevonden haer daer over te addreſſeeren aen U Ed. Groot Mog. ende te verſoecken, dat de ſelve gelieven, den gemelten Stadthouder van de Leenen te ordonneren, het voorſz. verſochte verly aen de Verthoonders te verleenen, om ſoo als voor deſen, ende ſucceſſivelyck was geſchiet, geconſidereert, of wel by den gemelten Heere Stadthouder voor de oorſaeck van ſynen voorſz. bedenckelyckheyt wert gemoveert, dat het voorſchreve Ambacht ſoude weſen geaffecteert aen de Deſcendenten van de laeſt geinveſtieerde, nochtans dat het daer mede in diervoegen is gelegen, dat 't voorſz. Ambagt, zynde gekomen, niet alleen op de deſcenderende Dochters, maer oock op de colaterale, ofte op de Zydmagen, ſoo Mannen, als Dochters, als mede ſoo nu en dan van d'eene in d'andere Familien ofte Stammen, ſelfs by wech van executie getransfereert, ende ſoo eyntelyck op de voorſz. Stadt van Leyden, by willige verkopinge gekomen, 't voorſz. Leen [onder reverentie] niet anders en kan werden geoordeelt te weſen, dan een ordinaris goet Hollants Leen, nademael de voorſz. devolutien ende toedrachten, alle te ſamen eygentlycke qualiteyten zyn, die de nature ende eygenſchappen van een Hollants recht ofte quaet Leen, directelyck contrarieren, ende in de Hollandſche goede ende onverſterffelycke Erfleenen, onder anderen mede werden gevonden, te meer, dewyle altydt voor vaſt is gehouden, ende met veelvoudige gewysdens, ſoo oude, als moderne, ende namentlyck nu noch onlangs in de ſaecke van de Heerlyckheyt van Schagen, by den Hoogen Rade in Hollandt is geconfirmeert, dat in de Provintie van Hollandt alleen tweederhande ſoorten van Leenen zyn bekent, te weten: goede, ende quade Leenen, ende dat de natuyr van goede ende onverſterffelycke Erf-leenen, werden verſtaen te hebben, alle ſoodanige Leenen die geen rechte Man-leenen, ofte quade Leenen en zyn, ſpecialyck allen geaffecteert, omme altydt van Man tot Man, *in descendenti linea* te mogen ſucceederen, ofte anderſints by faute van deſcenderende Mannoir te weſen vervallen; ſchoon genomen de uytgifte in eenige gelegentheden ſouden mogen ſchynen, ſoo verre niet te gaen, als ordinaris doen de verlyen van onverſterffelycke Erf-leenen: ende genomen, dat de oude uytgiften, ingeſien zynde, het voorſz. Ambacht van Soeterwoude, ſoude mogen ſchynen van ſoodanige goede natuyre niet te zyn, als de Hollandtſche onverſterffelycke Erf-leenen, des neen, ſoo ſoude alvooren de Stadt van Leyden [die de ſelve Ambachts-Heerlyckheyt notoirlyck voor een goet Leen heeft gekoft] tot het verly van dien te admitteren, ſulx moeten gemoveert ſyn geweeſt, ende geenſints verly geconſenteert, onder de modificatie alleen, van dat Burgemeeſters ende Regeerders der Stadt Leyden, U Ed. Groot Mog. altydt een ſterffelyckman ſullen ſetten, om U Ed. Groot Mog. te dienen, ende der ſelver Rechten ende Heer-gewaeden daer toe ſtaende, te betalen; 't welck by Burgemeeſters ende Regeerders der Stadt Leyden werdende gepreſteert ende naegekomen, de ſelve [onder reverentie] niet weder en kan werden gevergt, zynde regelrecht tegens den text ende teneur van 't ſelve bedingh, oock ongehoort, ende ontallycke incongruiteyten ſubject, naer den Perſoon van den Sterf-man, in den welcke het Leen geenſints en is geradiceert, ende volgens deſſelfs gelegentheyt het Leen by een Stadt gekocht ende werdende beſeten, te willen reguleeren, alſoo daer uyt ſoude komen nootſaeckelyck te volgen, dat de Steden van Hollandt, die Leenen beſitten, van de ſelve haere Leenen, alhoewel buyten alle bedenckinge onverſterffelycke Erf-leenen, de ſelve haere Leenen ſoude komen te verlieſen, by aldien den Sterf-man, by de gemelte Steden geſtelt, onbemaegt quam te ſterven, ofte buyten ſchult van de Stadt, ſodanige felonie quam tegens den Leen-Heer te begaen, daer door de Leenen aen den Leen-Heer nae rechten komen weder te keeren, oock met het recht van collaterale ſucceſſie ſoude kunnen werden belaſt, als ſoodanigen Sterf-man ſonder Kinderen, deſe Werelt was komen te overlyden; 't welck niet alleen voor de reſpective Steden van Hollandt overhart ſoude zyn; maer oock komt te ſtryden met alle 't geene de Feudiſten dienthalven zyn ſuſtinerende, ſonder dat in cas ſubject eenige veranderinge maeckt, dat ten tyde, als de Stadt Leyden, met de voorſz. Ambachts-Heerlyckheyt van Soeterwoude eerſt is verlydt, onder bedingh, van dat Burgemeeſteren ende Regeerders van de ſelve Stadt altydt een Sterffelyck man ſullen hebben te ſtellen,

ten

ten fine als by 't selve bedingh breeder vermelt, daer by gevonden werden gevoecht te zyn dese woorden: *want wy mits desen de natuer van 't voorsz. Leen niet anders veranderen*, *dan die hier voortyds geweest is*, alsoo de selve woorden alleen *per modum rationis* daer by gevoecht ende sulck geen *vim dispositionis* hebbende, notoire geen veranderinge in 't voorgaende bedingh en hebben kunnen maecken, ofte 't selve verders extenderen, als den text ende teneur van dien is mede brengende.

Mr. P. Bort, van het Hollands Leenrecht, III. Deel pag. 40. *en* 41.

Opmerking over het Leen van Zoeterwoude.

Omtrent den 8. *December* 1662.

In 't jaer 1662. Mauring van der Aa, Burgermeester der Stadt Leyden, dese werelt, sonder Kinderen na te laten, wesende overleden, ende de Heeren Burgemeesters ende Regeerders van de selve Stadt, aen den Heere Stadthouder van de Leenen van Hollandt hebbende gepresenteert, in plaetse van den opgemelten van der Aa, den Burgemeester Meerman, ten eynde omme op den selven sterffelyck-man, ten behoeve van de Stadt Leyden, wederom verlydt te zyn met het Ambacht van Soeterwoude, heeft den gemelten Stadthouder wel gemoveert, dat het voorsz. Leen by de origineele uytgifte was geaffecteert aen de Descendente van den eersten Vasal, ende vervolgens gesustineert, alsoo den Burgemeester vander Aa, laetste sterfman van 't voorsz. Leen, dese werelt sonder Kinderen was overleden, dat 't selve Leen soude behooren verstaen te werden aen het gemeene Landt vervallen te zyn, in alle gevalle, dat hy Stadthouder geen nieuw verly en konde geven, sonder ordre van de Ed. Groot Mogende Heeren Staten van Hollandt ende Westvrieslandt.

Maer daer over de Heeren Burgemeesters ende Regeerders der Stadt Leyden hebbende, neven andere Advocaten, oock met my (1) geadviseert, ende by de selve Heeren Burgemeesteren ende Regeerders op ons advys gepresenteert wesende Requeste, ende daer by op den gemelten Burgemeester Meerman, als Sterfman nieuw verly van het voorsz. Ambacht van Soeterwoude wesende versocht, is sulcx in de Maent van December van den selven jaere 1662. toegestaen, ende vervolgens het versochte verly oock gedepescheert, maer ten eynde haere Ed. Groot Mog. met soodanige versuymen, als in de selve saecke by haere Ministers in voortyden waeren gecommitteert, in toekomende niet meer en souden kunnen werden bejegent, soo is by occasie van deselve saecke op den 8. van de voorsz. Maent December, by de Ed. Groot Mog. Heeren van Hollandt ende West-Vrieslandt, gedaen emaneren seecker Placcaet, tegens het maecken van eenige veranderinge in de Investituren van de Leenen, buyten den teneur van de origineele Brieven van uytgifte, welck Placcaet in 't vyfde Deel Tit. I. num. 29. van de Leenen [door Mr. Pieter Bort] van woordt tot woordt is te vinden, en luydt de Requeste in de voorschreve saecke, aen haer Ed. Groot Mog. by de Heeren Burgermeesters ende Regeerders der Stadt Leyden gepresenteert, ende in verscheyde respecten wel meriterende alhier te werden geinsereert, aldus:

Zie het naast voorgaande Request.

Mr. Pieter Bort, van het Hollands Leenrecht pag. 40.

(1) Mr. Pieter Bort.

De Staaten bewilligen, dat de Stad Leyden, by dispensatie, verlyd zal worden met Soeterwoude, mits op eenen sterflyken man.

Den 9. December 1662.

Ontfangen een Missive van de Raden ende Meesters van de Reeckeningen over haer Ed. Groot Mog. Domainen, geschreven alhier in den Hage, den achtsten deser loopende maendt, houdende in gevolge ende tot voldoeninge van haer Ed. Groot Mog. Appoinctement, in date den vyfden daer bevoorens haer bericht ende advis op de Requeste van Burgemeesteren ende Regeerders der Stadt Leyden, raeckende de nature van 't Leen van de Ambachts-Heerlyckheydt van Soeterwoude, ende de nieuwe investiture van dien, by Burgemeesteren ende Regeerders voorsz. in den name ende ten behoeve van de voorsz. Stadt versocht op een ander sterffelyck Man, by doode ende overlyden van wylen de Heere Borgemeester van der Aa, die daer mede in den name ende ten behoeve als vooren jonghst was geinvestieert geweest: Waer op gedelibereert zynde, hebben haer Ed. Groot Mog. om redenen ende insichten by 't voorsz. advis in 't breede genarreert, gracieuselyck gedispenseert, gelyck by haer Ed. Groot Mog. gedispenseert wordt midts desen van soodanich recht van verval als de selve op de voorsz. Ambachts-Heerlyckheydt van Soeterwoude uyt dien hoofde dat den voornoemden van der Aa, laetste geinvestieerde, sonder Kinderen ofte verdere Descendenten naer te laten, deser wereldt is komen te overlyden, ofte op eenighe andere gronden ende fondamenten souden konnen pretenderen; ende werdt midtsdien den Stadthouder van de Leenen by desen gelast ende geordonneert de voorsz. Ambachts-Heerlyckheydt van Soeterwoude, ten behoeve van de gemelte Stadt, wederom te verlyen op soodanich sterffelyck Man, als by Burgemeesteren ende Regeerders voorsz. daer toe gepræsenteert sal worden, soo nochtans dat ten aensien van de modificatien, ende conditien in de eerste uytgifte uytgedruckt, ende omme het recht van haer Ed. Groot Mog. voor 't toekomende, naer gelegentheydt, ten besten te conserveren, op de Persoon by Burgemeesteren ende Regeerders voorschreve, als sterffelyck Man, soo nu als naermaels te presenteren, in effecte geappliceert sullen werden de conditien ende clausulen in de voorschreve eerste uytgifte begrepen, in sulcker voegen, dat de voorschreve te præsenteren sterffelyck Persoon in allen deelen ende maniere sal werden aenghesien ende gehouden als rechte besitter van 't voorschreve Leen, even ende in sulcker voegen, als of 't selve Leen aen een particuliere handt gebleven ware, ende dat midtsdien oock in specie, de geinvestieerde t'eeniger tydt komende te overlyden sonder wetachtich Kindt, dat van synen lyve gekomen is, in leven naer te laten, de voorschreve Ambachts-Heerlyckheydt aen haer Edele Groot Mog. sal wesen vervallen; blyvende nochtans aen Burgemeesteren ende Regeerders van Leyden voornoemt, vry ende onverlet, by so verre in tyden en wylen mochte komen te exteren het voorschreve geval, dat namentlyck de geinvestieerde sonder Descendenten quame te overlyden, om sich als dan te mogen behelpen met soodanighe middelen ende argumenten, waer van de selve haer teghenwoordich souden hebben moghen dienen om te debatteren het recht van verval van het voorschreve Leen, 't welck by haer Ed. Gr. Mog. hadde moghen werden gepretendeert, sonder dat dese jeghenwoordige Resolutie, ofte de voorschreve conditien ende modificatien van het voorschreve Verly daer op te doen, de voorschreve Burgemeesteren ende Regeerders daer jeghens in eenigen deele sullen præjudicieren; Wel verstaende dat haer Edele Gr. Mog. als dan mede vry sal staen te sustineren dat het voorschreve Leen jegenwoordich ofte voor date deses albereydts aen haer vervallen is geweest, sonder dat in sulcken cas dese jegenwoordige concessie ende dispensatie daer jegens mede yets sal opereren ofte geallegeert mogen werden; Ende by soo verre de selve Burgemeesters ende Regeerders van Leyden voornoemt, meerder ghenegentheydt soude moghen hebben om met de voorsz. Ambachts-Heerlyckheyt te werden verlyt als een onversterffelycke Erfleen, hebben haer Ed. Gr. Mog. daer inne mede bewillight, gelyck by haer Ed. Gr. Mog. daer inne bewillight wordt midts desen, midts by de selve Heeren Borgemeesteren ende Regeerders ten Comptoire van den Rentmeester Generael van de Espargnes betaeldt wordende soodanigen recognitie, als waer over syluyden met de Raden ende

de Meesters van de Reeckeningen over haer Ed. Groot Mog. Domainen sullen konnen convenieren. Ende sullen van 't gene voorsz. is, ten behoeve van de meergemelte Stadt, Brieven in forma gedepescheert, ende soo ter Kamere van de Reeckeningen voorsz. als ter Leen-Kamere naer behooren geregistreert worden.

Resol. der Heeren Staaten van Holland &c. den 9. December 1662.

Haar Ed. Gr. Mog. maaken eene schikking omtrent het Leen van de Ambachtsheerlykheid van Zoeterwoude, dat door het sterven van den Burgermeester Mauring van der Aa, als een kwaad Leen, scheen aan de Graaflykheid vervallen, wyl hy geene Kinderen achter liet; en wyzen een middel aan die van Leyden om het in een onversterflyk Erfleen te verkeeren.

Den 23. December 1662.

De Staten van Hollant ende Westvrieslant doen te weten, alsoo ons verthoont is by Burgemeesteren ende Regierders der Stadt Leyden, hoe dat sy over de vyftich jaren geleden van Jor. Isbrant van Merode in een vaste erftcoop hadden aengestaen d'Ambachtsheerlyckheyt van Soeterwoude, leenroerich synde aen ons, nevens andere goederen meer, met voornemens omme de voorsz. Stadt voor altyts, ende ten eeuwigen dage daer mede te mogen beneficeren ende verbeteren, in consideratie van de nabuyrschap, ende seer naegelegentheyt van de selve Ambachtsheerlycheyt met de voorsz. Stadt; dat dien volgende sy verthoonders by 't laeste verly van de selve Ambachtsheerlycheyt genomen volgens 't gebruyck tot een sterflyck man gestelt hebbende Mauringh van der Aa, in syn leven Burgemeester der voorsz. Stede, mits desselffs overlyden haer hadden geaddresseert aen den Stadthouder van onse Leenen, en hem wederom gepresenteert hebbende een nieu sterffelyck man; van de voorsz. Stadthouder op den selve sterffelycken man, ten behoeve van de voorsz. Stadt hadden versocht met de selve Ambachtsheerlycheyt verlyt te mogen werden, ende alsoo den gemelten onsen Stadthouder scheen eenige bedenckinge te hebben in 't geven van 't selve verly, soo hadden de verthoonders goetgevonden haer daer over te addresseren aen ons, ende te versoecken dat het ons gelieffde den gemelten onsen Stadthouder van de Leenen te ordonneren, het voorsz. versochte verly aen de Verthoonders te verleenen; soo als voor desen, ende successivelyck was geschiet, geconsidereert, off wel by den opgemelten Stadthouder voor de oorsaeck van syne voorsz. bedenckelycheyt werde gemoveert, dat het voorsz. Ambacht soude wesen geaffecteert aen de descendenten van de laest geinvestieerde, nochtans dat het daer mede in dier voegen was gelegen, dat 't voorsz. Ambacht synde gecomen niet alleen op descenderende dogters, maer oock op collaterale, ofte op de syde, soo mannen als dochters, als mede soo nu ende dan, van de eene in de andere familie ofte stammen, selfs by wege van executie getransfereert, ende soo eyntelyck op de voorsz. Stadt van Leyden by willige vercoopinge gecomen, 't voorsz. Leen [onder reverentie] niet anders konde werden geoordeelt te wesen dan een ordinaris goet Hollants Leen, nademael de voorsz. devolutien ende toedrachten alle te samen eygentlyck qualiteyten waeren die de natuyre ende eygenschappen van een Hollants recht, ofte quaet Leen, directelyck contrarieren, ende in de Hollandsche goede ende oversterffelycke Leenen onder anderen mede werden gevonden, te meer; dewyle altyt voor vast was gehouden, ende met veelvoudige bewysens, soo oude als moderne, ende namentlyck nu noch onlangs in de Heerlycheyt van Schagen by den hoogen Rade alhier was geconfirmeert, dat in onsen Lande van Hollant alleen tweederhande soorten van Leenen syn bekent, te weten, goede ende quade Leenen, ende dat de natuyre van goede ende onversterffelyck erffleenen werden verstaen te hebben alle soodanige Leenen, die geen rechte man Leenen, ofte quade Leenen en syn, specialyck alleen geaffecteert omme altyt van man tot man in descendent

descendenti linea te mogen succederen, ofte andersints by faulte van descenderende man oir, te wesen vervallen, schoon genomen d'uytgifte in eenige gelegentheden soude mogen schynen soo verre uyt te gaen, als ordinaris doen de verlyen van de onversterffelycke erffleenen: ende genomen dat de oude uytgifte ingesien synde, het voorsz. Ambacht van Soeterwoude soude mogen schynen van soodanige goeden natuyre niet te syn, als de Hollantsche onversterffelycke erffleenen, [des neen] soo soude aen de Stadt van Leyden [die de selve Ambachtsheerlycheyt notoirlyck voor een goet Leen hadde gecocht] alvoorens tot het verly van dien geadtmitteert te wesen, sulcx moeten gemoveert zyn geweest, ende geensints verly geconsenteert, onder die medificatie alleen, van dat de Burgemeesters ende Regierders der Stadt Leyden ons altyt een sterffelyck man souden setten om ons te dienen, ende onse rechten, ende heergewaeden, daer toe staende, te betaelen, 't welck by Burgemeesters, ende Regierders der Stadt Leyden werdende gepresteert ende naegecomen, deselve [onder reverentie] niet verder konde werden geverckt, synde regelrecht tegens den text ende teneur van 't selve bedingh, oock ongehoort ende ontallycke incongruiteyten subject, nae den persoon van den sterffman, [in den welcken het Leen geensints was geradiceert] ende volgens des selffs gelegentheyt, het Leen by een Stadt gecocht, ende werdende beseten, te willen reguleeren alsoo daer uyt soude comen nootsaeckelyck te volgen, dat de Steden van onsen Lande van Hollant ende Westvrieslant, die Leenen van ons syn houdende, haere Leenen, alhoewel buyten alle bedenckingen, onversterffelycke erffleenen, de selve hare erffleenen souden comen te verliesen, by aldien den sterflycken man, by de gemelte Steden gestelt, onbemaecht quam te sterven, ofte buyten schult van de Stadt, soodanige felonie tegens ons quame te begaen, daer door de Leenen aen den Leenheer nae rechten comen weder te keeren, 't welck niet alleen voor de respective Steden van onsen Lande overhart soude syn, maer oock soude stryden met alle 't geene de feudisten dienthalven syn sustinerende sonder dat in cas subject eenige veranderinge soude maecken, dat ten tyde als de Stadt Leyden met voorsz. Ambachtsheerlycheyt van Soeterwoude eertyts was verlyt, onder bedingh van dat Burgemeesters ende Regierders van de selve Stadt altyt een sterffelyck man souden hebben te stellen; ten fine by 't selve bedingh breder vermelt, daer by gevonden werden gevoecht te zyn dese woorden; want wy mitsdesen de natuyre van 't voorsz. Leen niet anders en veranderen, dan die hier voortyts geweest is, alsoo de selve woorden alleen per modum rationis daer by gevoecht, ende sulck geen vim dispositionis hebbende, notorie geen veranderinge in 't voorgaende bedinch hadden connen maecken, off 't selve naerder extenderen, als den text ende teneur van dien was medebrengende, ende versochten mitsdien de Vertoonders, dat het voorsz. versochten verly haer in voegen als vooren soude mogen werden geaccordeert. Soo is 't, dat wy de saecke ende 't versoeck voorsz. overgemerct hebbende, ende de Verthoonder willende gelieven, naer genomen berichtinge ende advys van de Raden, ende Meesters van de Reeckeninge over onse domainen, uyt onse rechte wetenschap, souveraine macht, ende authoriteyt, om redenen ende insichten ons daer toe moveerende, graticuselyck gedispenseert hebben, ende dispenseren mitsdesen van soodanich recht van verval, als wy op de voorsz. Ambachtsheerlycheyt van Soeterwoude uyt dien hooffde, dat de voornoemde Mauringh van der Aa, laetste geinvestieerde sonder Kinderen, off vordere descendenten naer te laten, deser werelt is comen te overlyden, ofte op eenige andere gronden, ende fondamenten souden connen pretenderen; ordonneren, ende lasten mitsdien den Stadthouder van onse Leenen de voorsz. Ambachtsheerlycheyt van Soeterwoude, ten behoeven van de gemelte Stadt wederom te verlyen op soodanich sterffelyck man, als by de Verthoonders daer toe gepresenteert sal worden, soe nochtans, dat ten aensien van de modificatien ende conditien in de eerste uytgifte uytgedruct, ende omme ons recht voor 't toecomende naer gelegentheyt ten besten te conserveeren op de persoon by de voorsz. Verthoonders als sterffelyck man, soo nu als naermaels, te presenteren, in effecte geappliceert sullen worden de conditien, ende clausulen in de voorsz. eerste uytgifte begrepen, in sulcker voegen, dat de voorsz. te presenteren sterffelycke persoon in allen delen ende manieren sal werden aengesien ende gehouden als rechte besitter van 't voorsz. Leen, even en in sulcker voegen, als off 't selve Leen aen een particuliere hant gebleven waere, ende dat mitsdien oock in specie de geinvestieerde t'eeniger tyt comende te overlyden sonder witachtich kint, dat van synen lyve gecomen sal syn, in leven naer te laeten; de voorsz. Ambachtsheer-

lyc-

lycheyt aen ons ſal weſen vervallen, blyvende nochtans aen de Verthoonders voorſz. vry en onverlet, en ſoo verre in tyden ende wylen mochte comen te exteren, het voorſz. geval, dat namentlyck de geinveſtiecrde ſonder deſcendenten quame te overlyden, om ſich alsdan te mogen behelpen met ſoodanige middelen en argumenten waer van de ſelve haer jegenwoordich ſouden hebben mogen dienen; om te debatteren het recht van verval van het voorſz. Leen, 't welck by ons hadde mogen werden gepretendeert, ſonder dat deſe jegenwoordige dispenſatie, ofte de voorſz. conditien, ende modificatien van het voorſz. verly daer op te doen, de voorſz. Verthoonders daer jegens in eenige deele ſullen prejudiceren; wel verſtaende dat ons als dan mede vry ſal ſtaen te ſuſtineren, dat het voorſz. Leen jegenwoordig, ofte voor date deſes albereyts aen ons vervallen is geweeſt, ſonder dat in ſulcken cas deſe onſe jegenwoordige conceſſie ende dispenſatie daer jegens mede yets ſal opereren, ofte geallegeert mogen werden; ende by ſoo verre de ſelve Vertoonders meerder genegentheyt ſouden mogen hebben om nette voorſz. Ambachtsheerlycheyt te werden verlydt als een onverſterffelyck erffleen, hebben wy daerinne meede bewillicht, gelyck wy daer in bewilligen by deſelve Verthoonders ten Comptoire van onſen Rentmeeſter Generael van de Espargnes betaelt werdende ſoodanige recognitie, als waer over zy lieden met de Raden ende Meeſters van de Reeckeninge over onſe domainen ſullen connen convenieren, ende ten eynde de Verthoonders 't effect van deſen onſe conceſſie, ende dispenſatie, in voegen als vooren mogen genieten, ſullen deſelve gehouden ſyn deſen t'onſer camere van de Reeckeninge voornoemt, als mede ter Leencamer te preſenteren, omme aldaer geregiſtreert te werden, ſonder van des te doen te blyven in gebreecke, op pene, dat eerder, ende anders niet, het effect van deſen de Verthoonders volgen ende gewerden ſal, ende 't ſelve gedaen ſynde, laſten ende bevelen wy, die van onſe Reeckeninge voornoemt, den Stadthouder van onſen Leenen, ende allen anderen onſen Officieren, Juſticieren, ende Onderſaeten, die deſen raecken ofte aengaen ſoude mogen, dat ſy de Vertoonders, ofte actie van haer vercrygende, den inhouden van deſen doen, laten, ende gedoogen ruſtelyck, vredelyck, ende volcomentlyck genieten, ende gebruycken, ceſſerende alle beleten, empeſchement, ende moeyeniſſe ter contrarie.

Gegeven in den Haghe onder onſen grooten zegele hier aen doen hangende den IXen. December, in 't jaer ons Heeren ende Salichmaeckers duyſent ſes hondert twee en ſeſtich.

Is geteykent :

Johan de Wit, ut.

Ter ordonnantie van de Staten,

Geteyckent :

Herbert van Beaumont.

Onder ſtaet :

Naer dat deſe opene brieven van Octroy ten burele van de Camer van de Reeckeninge der Domeynen van de Heeren Staten van Hollant ende Weſtvrieslant waeren gepreſenteert, geleſen ende geëxamineert, ſoo ſyn deſelve nae haere forme ende innehouden aldaer als geinterineert, geregiſtreert in 't Ve. Regiſter met de roode Leeu, beginnende metten jaere XVIC. LXI. fol 61. & cetra. Huyden den XXIIIen. anno December XVIC. LXII.

My jegenwoordich,

En is geteyckent :

C. C. Buys.

Deſe opene brieven van dispenſatie, ende conceſſie in de Regiſter ende Leencamer van Hollant ende Weſtvrieslant, geſien ende geëxamineert, ſyn aldaer, als geinterineert, geregiſtreert in 't Regiſter van Ho. Ot. P. & apo. Noorthollant fol. LX. & ultra. Actum in de voorſz. Camer den XIen. December 1662.

My preſent,

En is geteyckent :

E. Brandt.

Privilegieboek der Stad Leyden, F. pag. 125. & 126.

Het Leen van Zoeterwoude ter begeerte van de Regeerders van Leyden veranderd in een onverſterflyk Erfleen.

Den 15. Maart 1663.

Alſoo in gevolge van de Faculteyt den Heeren Burgermeeſteren ende Regierders der Stadt Leyden, by reſolutie van de Ed. Groot Mog. Heeren de Staten van Hollant ende Weſtvrieslant, van den VIII^en^. ende IX^en^. Decembris, des voorleden jaers XVI^C^. LXII. gegaen, de ſelve ter camere van de reeckeninge van de Domaine van hoochgedachte Heeren Staten hebben verclaert, genegen te ſyn, omme van wegen, ende ten behoeven van de voorſz. Stadt, met de Ambachtsheerlycheyt van Soeterwoude verlyt te werden, als met een onverſterffelyck erffleen, mits betalende ſoodanige recognitie, als met de Raden en Meeſters van de Reeckeninge van de voorſz. Domainen ſoude werden geconvenieert, ſoo ſyn dien volgende de ſelve Raden, ende Meeſters van de Reeckeninge, vermogens de authoriſatie, mede in de voorſz. reſolutie vervat, met de voorſz. gecommitteerde getreden in de conferentie over de begrootinge van de voorſz. recognitie, ende is eyntelyck, naer verſcheyden gehouden communicatien met de ſelve Gecommitteerden, verdragen, ende geconvenieert, ſoo als verdragen, ende geconvenieert wert by deſen, dat de voorſz. Heeren Burgemeeſters, ende Regeerders ten Comptoire van de Rentmeeſter Generael van de Espargnes, ter ſaecke, ende in voldoeninge van de voorſz. recognitie ſullen furneren de ſomme van vyftien hondert ponden, te XL. grooten 't pont, ende ſulcx gedaen weſende, dat deſelve ten behoeven van de voorſz. Stadt, met de voorſz. Ambachtsheerlycheyt van Soeterwoude ſullen werden verlyt, als met een onverſterffelyck erffleen, mits dat de inveſtiture ſal werden genomen op een ſterffelyck perſoon, overgevende dien volgende de opgemelte Raden, ende Meeſters van de Reeckeninge, in crachte van de voorſz. reſolutie, dat den perſoon, by de voornoemde Heeren Borgemeeſteren, ende Regeerders te nomineren, ten behoeven als boven, by Stadthouder ende Leenmannen van Hollant ende Weſtvrieslant met de voorſz. Ambachtsheerlycheyt, als met een onverſterffelyck erffleen, nu, ende in toecomende, als naer ſtyle ſal werden geinveſtieert, ende dat tot meerder verſeeckertheyt deſe acte, beneffens de voorſz. reſolutie mede ter Leencamer ſal werden geregiſtreert.

Aldus gedaen, ende geconvenieert in 's Gravenhage, ten burele van de Camer van de Reeckeninge voorſz. deſen XV^en^. Martii, van den jaere XVI^C^. drye en ſeſtich.

My jegenwoordich,

En was geteyckent:

C. Camerlin.

Lager ſtont:

Ontfangen by my ondergeſchreven, als Rentmeeſters Generael van d'Espargne, uyt handen van d'Heeren Burgemeeſters ende Regeerders der Stadt Leyden, de ſomme van vyftien hondert guldens, in voldoeninge van de recognitie daer mede de gemelte Heeren met d'Heeren Raeden ende Meeſters van de Reeckeninge der Domeynen van d'Heeren [Staaten] van Hollant ende Weſtvrieslant ſyn verdragen, dat de opgemelte Heeren Burgemeeſters met de Ambachtsheerlycheyt van Soeterwoude, als met een onverſterffelyck erffleen ſullen werden verlyt.

T'oirconde deſen op den XXII^en^. Maert XVI^C^. drye en ſeſtich.

Is geteyckent!

W. Dedel.

Privilegieboek der Stad Leyden F. pag. 127. *verſa &* 128.

NB. Uit hoofde van deeze verandering, meene ik, dat de Heer Mr. Johan Meerman, welke als eerſte en voorzittende Burgermeeſteren met de Ambachtsheerlykheid van Zoeterwoude, op den elfden December zeſtienhonderdtweeënſeſtig beleend was, nu op den eenentwintigſten van Maart 1663. andermaal is verlyd geworden. *Privilegieboek F. pag.* 127. *verſa* 128.

Octroy tot het bedyken, en droogmaaken van den Driemanspolder, onder Wilsveen, Stompwyk, enz.

Den 23. July 1668.

De Staten van Holland en Westvriesland, doen te weten; Alzo ons vertoont is by Adrianus Quaçk, medicinæ Doctor, en Consorten, hoe dat zy Supplianten considereerende, de desolaten staat van een gedeelte van Soetermeer en Wilsveen, alles aan malkanderen, zynde de partyen tussen de Landscheydinge van Delfland, en Rhynland, Delfs-wallen, Voor, Marcxe, en Wilsveensewegh, Kerklaan, ende Stompwykerweg &ca. Soo is 't, dat wy de zaake en 't versoek voorsz. overgemerkt hebbende, ende genegen wesende, ter bede van de Supplianten, naar ingenome berigtinge, en advis van onse Gecommitteerde Raaden, uyt onse regte wetenschap, Souveraine magt, en authoriteit, de Supplianten geauthoriseert, en geoctroyeert hebben, authoriseeren, en octroyeeren dezelve mitsdesen, ten eynde zylieden, de voorgeroerde uytgeveende, en verslagturfde gronden, voor haar, haare erven, en nakomelingen, ofte haare regt verkrygende, zullen mogen doen uytmaalen, droogmaaken, en bedyken, geevende en octroyeerende de zelve daar toe vrydom, en exemptie van verponding over alle dezelve te bedyken gronden en landen, van de Impoften op de hoornbeesten ende besaayde Landen: item, op de fruyten, en grove waaren, mitsgaders van den veertigsten penning van alderhande verkoopingen, ende hypothecatien geduurende den tyd van sesendertig jaaren, dewelke zig mede extendeeren zal, ten aansien van zodaanige aangelege Landen, als de Supplianten tot het maaken ende leggen van haare Dyken, en 't uytschieten van de noodige ringslooten van eenige particuliere eygenaars op taxatie van den Dykgraaf, en hooge Heemraaden van Rhynland, zullen goed en nodig vinden, aan te neemen en te gebruyken: Alles ingaande naar dat de voorsz. Dykagie zal wesen voltrokken, en de eerste vrugten daar van zullen wesen genoten: Indien verstande, dat by den Schoutten, en Ambagtsbewaarders van de respective Dorpen, daar onder de voorsz. te bedyken gronden en landen gelegen, ende behoorende zyn, zal moeten opgebragt en betaalt werden de oude verpondinge, dewelke op dezelve uytgeveende, en verslagturfde gronden en landen staande is, en tot date deses vervallen zal wesen. Geevende en vergunnende de Supplianten daarenboven vrydom en exemptie van des Gemeenelands van Rhynland lasten jaarlyks omgeslagen werdende, voor gelyke tyd van zesendertig jaaren, als mede de vrydom op den Impost van de bieren, de welke, geduurende de voorsz. bedykinge, by de Supplianten, haare Toesienders, Dykers, en Arbyders, gedronken zullen werden. Des blyven de Supplianten gehouden voor het recht van novale tienden te betaalen t'onsen behoeve, aan, ofte op ordre van de Raaden, en Meesters van de Reekeninge over onse Domainen, over elke mergen van de voorsz. te bedyken gronden, en landen, twee grooten Vlaams jaarlyks: Ende dat alles mede onder expresse conditie, dat de voorgenoome Dykagie binnenden tyd van drie jaaren, naar dato deses, zal moeten wesen voltrokken, op poene van te verliesen het effect van alle de voorgeroerde gratien, vrydommen, en concessien. Authoriseerende wyders de Supplianten, omme over de ring van meergeroerde Dykagie te mogen maaken, zodaanige Keuren en Ordonnantien, als zy lieden tot bestieringe, vorderinge, en ten besten van dien, naar gelegentheid van tyd, en zaaken, goedvinden, en raadzaam agten zullen, als mede omme den Dykgraaf, Heemraaden, Penningmeester, en andere nodige Officianten tot bestieringe, en bevorderinge van de Dykagie, als vooren te mogen aanstellen, en veranderen naar dat de gelegentheid, den oorbaar en noodzaakelykheid van dien, zal komen te vereysschen. Blyvende dies niet te min de voorsz. te bedyken gronden en landen onder het oppergesag ende directie van het Dykgraafschap van Rhynland, daar onder dezelve jegenwoordig zyn hoorende. Declareerende, Ordonneerende, en Statueerende eyndelyk, dat alle questien, en differenten, dewelcke tussen de Supplianten onderlinge, ofte met anderen, de voorsz. te doene Dykagie raakende, daar over zouden mogen ontstaan, mitsgaders de taxatie van de landen, dewelke tot dezelve Dykagie by de Supplianten zouden mogen werden gerequireert, aangenomen, en geconsumeert, sullen werden gestelt en gelaten; gelyk wy dezelve stellen en laaten mitsdesen aan de kennisse en judicature van den Dykgraaf en hooge Heemraaden van Rhynland voorsz. Authoriseerende de zelve, omme par-

thyen, en geintereſſeerden ten wederzyden gehoort, de voorſz. queſtien ende differenten ſummarie, ende plano af te doen, en te decideeren, zo als in regt, reden, en billykheid, zal bevonden werden te behooren, en dat alles ſonder eenige povocatie, ofte appellatie: Ende ten eynde de Supplianten het effect van deſen onſen conſente, Octroye, en authoriſatie mogen genieten; laſten wy, dat deſe ter kamere van de Reekeninge zal werden gepreſenteert, omme aldaar geviſiteert, en geinterinneert te werden, als naar behooren.

Gedaan in den Hage, onder onſen grooten zegele hier aangehangen, op den 23en. July, in 't jaar onſes Heeren en Zaligmaekers duyſent, ſeshondert agt en ſeſtig.

Accordeert met het voorſz. Regiſter, &c.

Uit het MS. Extract uit het Regiſter der Octroyen verleend by de Heeren Staaten van Holland en Weſtvriesland.

Octroy verleend aan Burgermeeſteren en Regeerders der Stad Leyden, tot droogmaaking van de Starrevaarts Polder, ten Ooſten van den Leydſchendam, onder het Ambacht van Stompwyk in Rynland gelegen.

Den 3. February 1736.

In gevolge van het vyfde point van de jegenwoordige beſchryving, gedelibereert zynde op het advis van de Heeren Gecommitteerde Raaden, en van Dykgraaf en Hoogheemraaden van Rhynland, geformeerd op de requeſte van Burgermeeſteren en Regeerders der Stad Leiden, waar by deſelve verſogt hebben Octroi tot het bedyken en droogmaaken van de Starrevaarts Polder, leggende ten Ooſten den Leidſendam, onder den Ambagte van Stompwyk in Rhynland, en voorts tot uitvoering van dat werk ſoodanige vrydommen, gratien en conceſſien, als geſien kan worden uit de ſelve requeſte, welke neevens het voorſchreeve advis geſonden is geweeſt aan de leeden by de pointen van beſchryving der Vergadering van Maart des voorleeden jaars:

Hebben de Heeren van de Ridderſchap en Edelen, mitsgaders Gedeputeerden van de reſpective Steeden, in de naam en van weegen Burgermeeſteren en Vroedſchappen van deſelve Steeden, geconſenteerd en bewilligt, ſoo als deſelve conſenteeren en bewilligen by deeſe, dat aan de Vertoonders, of haar regt verkrygende ſal worden verleend Octroi tot bedyken van de voorſchreeve Starrevaarts Polder.

Dat voorts aan deſelve Vertoonders, of haar regt verkrygende, ſal worden verleend, ſoo als verleend word by deeſe, Vrydom van de Ordinaris Verponding, des dat voor het ingaan van deſelve vrydom ter Finantien van haar Edele Groot Mog. ſal moeten worden overgegeeven ſpecifiquelyk en behoorlyk gecertificeerde lyſte van de landen de voorſchreeve Vrydom ſullende genieten, en van het beloop der ſelver Verponding; en dat ook de oude verſchuldigde Verpondingen ſullen moeten worden betaald tot den dag van het ingaan der voorſchreeve Vrydom.

Dat meede nog aan de Vertoonders, of haar regt verkrygende ſal worden verleend, ſoo als gedaan word by deeſe, vrydom van den veertigſten en tagtigſten penning van de Verkoopingen en Hypothecatien van de Landen in deſelve Polder begreepen, mitsgaders van de Impoſitien op de paarden, hoornbeeſten, bezaaide landen, koehouders zout, en groove waaren, mits dat, onverminderd de Vrydom der voorſchreeve verpagte Middelen, den inhoude van het generaal placaat, de generaale en particuliere Ordonnantien op deſelve Middelen applicabel, ſoo ten opſigte van het haalen van billietten, en het laaten doen van aanteekening, als andere procautien, preciſelyk ſullen moeten worden nagekoomen, op de poenaliteiten daar inne gemeld; alles voor de tyd van veertig jaaren, aanyang neemende na het eerſte jaar dat de vrugten van de drooggemaakte Landen ſullen zyn getrokken, mits dat daar van ter Finantien als vooren ook behoorlyk bewys ſal moe-

moeten worden overgeleeverd; en wyders meede nog Vrydom van de novaale Tienden, mitsgaders van alle Graeffelykheids Tollen voor alle de materiaalen, de welke tot alle de Werken en Werktuigen van deeſe bedyking en droogmaaking ſullen worden vereiſcht; des dat deeſe Vrydom van Tollen ſal ceſſeeren met de effective voltrekkinge der voorſchreeve Droogmaaking, waar van ook by de Vertoonders behoorlyke bekend maaking aan de Gecommitteerde Raaden ſal moeten worden gedaan; en eindelyk meede nog vrydom van alle contributien tot den Spaarendamſche en andere des gemeene lands dyken, ſluiſen, en werken, of de ſoogenaamde Rhynlandſche mergen gelden, voor den tyd van tien jaaren na het voltrekken van de voorſchreeve bedykinge en droogmaaking, en dat voor de nombre van een honderd twee en twintig mergen vyf en twintig roeden, met welke deſelve als nog na verkreegen remiſſien in het gemelde Rhynlands mergengeld zyn contribueerende, mits dat na expiratie der voorſchreeve tien jaaren weder in het ſelve contribueeren mergen mergens gelyk, na proportie van twee honderd en ſeſtig mergen vyf en twintig roeden, als zynde den aanſlag waar na de Starrevaarts Polder van ouds heeft gecontribueerd.

Dat verders aan de Vertoonders ſal werden gepermitteerd, ſoo als gepermitteerd word by deeſe, om ten behoeve van deeſe Bedyking [onder verband van de Actens obligatoir, welke weegens de opgebragte ſtuivers, anderhalve of twee ſtuivers per roede waarborg- en afkooppenningen, tot ſecuriteit der betaalinge van des gemeene Lands en Rhynlands laſten der Landen in de Droogmaakerye gecompreheñdeerd, ſeedert den jaare 1680 ten Comptoire van Rhynland belegt zyn] te moogen negocieren ſoodanige ſomme als het montant van het gemelde Capitaal importeerd, mits dat deeſe opte neemen penningen effectivelyk tot de bedyking ſullen moeten worden geëmploieërd, en dat ook jaarlyk, te beginnen met dat jaar in welk de eerſte vrugten van de bedykte Landen genooten ſullen zyn, een veertigſte part van de genegocieerde ſomme ſal moeten worden afgeloſt, van welke gedaan afloſſinge jaarlyks door de Vertoonders, of haar regt verkrygende, een behoorlyk blyk aan Dykgraaf en Hoogheemraaden van Rhynland ſal moeten worden geëxhibeerd, op poene van dat, by eenig manquement aan de voorſchreeve jaarlykſche afloſſing, Dykgraaf en Hoogheemraaden van Rhynland voornoemd de manqueerende ſomme by panding en executie van de eigenaars der bedykte gronden, volgens de Keuren van Rhynland, ſullen moogen proſequeeren.

Dat wyders der Vertoonders meede ſullen worden geauthoriſeerd, ſoo als geauthoriſeerd worden by deeſe, om te moogen aanneemen alle de verſlagturfde gronden binnen de voorſchreeve Dykagie geleegen, ende akkers of Landen daar in overig, dog alleen voor ſoo veel betreft de gronden van die eigenaars, dewelke haare ongelden niet hebben betaald, of niet geneegen zyn in deeſe bedykinge te participeeren; wordende, aan de ſoodanige, welke tot nu toe haare Verpondingen, mergengelden, en andere laſten betaald hebben, en liever na rato van haare eigendom in deeſe Droogmaaking ſouden willen participeeren dan haare goederen overgeeven, ſulks gepermitteerd; en voorts ook om te moogen gebruiken de by, aan, en omtrent geleegen Landen, gronden, ſlooten en watertogten, die ſy tot verwydinge van de Cavelen en uitwaateringen haarer moolens, mitsgaders het leggen van den Ommedyk, van nooden ſouden moogen hebben, mits de eigenaars van dien, en alle andere, die door de voorſchreeve haare werken eenige ſchaade of intereſſe ſouden koomen te lyden of hebben, daar van in alle reedelykheid contenteerende, en voorts ook onder conditie, dat het aan Dykgraaf en Hoogheemraden van Rhynland vry ſal ſtaen te ordonneeren op wat plaatſe de dyken ſullen moeten gelegt worden, als meede dat den geheelen ringdyk ſal moeten gelegt worden op de vaſte grond, tot ſoodanigen hoogte en breedte als welgemelde Dykgraaf en Hoogheemraaden van Rhynland, om voor gevaar van ſwaarigheid gepreſerveerd te zyn, ſullen oordeelen te behooren, en behoudens dat door deeſe bedyking ook niets gedaan of ondernoomen werde het welke aan de omleggende Heerlykheeden, Polders, en Landen, mitsgaders de opgezeetenen van dien, ſoude koomen te prejudicieeren; en dat ook de Vertoonders, of haar regt verkrygende, gehouden ſullen zyn, in dien eenige werken buiten den ring van haare bedyking ſouden moeten maaken, als dan daar toe te verſoeken conſent van Dykgraaf en Hoogheemraaden van Rhynland, en voorts ook na de expiratie van haare Vrydom ſig in alles te reguleeren na de Keure van het Hoogheemraadſchap van Rhynland, ſig onderwerpende de Jurisdictie van welgemelde Dykgraaf en Hoogheemraden, ſoo en in diervoegen als deſelve bevoegt zyn die in dit en andere Am-

bagten van Rhynland te exerceeren, en wyders ook jaarlyks voor den 1. Mei ter Secretarye van Rhynland over te leeveren behoorlyke reekening der onkoften, welke tot Confervatie van haare polder, en ten nutte der Landen van de Droogmaaking omgeflaagen dienen te werden, om by Hoogheemraaden geapprobeerd en geëxamineerd te worden, soo als in andere Ambagten en Polders, en fpecialyk in deefe polder, tot nu toe is gepractifeerd: En eindelyk dat, gelyk by voorgaande Octroyen van bedyking, aan verfcheide Polders in Rhynland gegeeven, by haar Edele Groot Mog. is geordonneerd, deefe te onderneemen bedyking en droogmaaking ook fal zyn en blyven onder het oppergefag van Dykgraaf en Hoogheemraaden van Rhynland, en dat booven dien alle queftien en differenten, fonder onderfcheid van wat natuur defelve fouden moogen zyn, relatie hebbende tot de voorfchreeve dykagie en droogmaaking, mitsgaders de taxatie van Landen en effecten, ten dienfte van deefe bedykinge noodig, by het Collegie van Dykgraaf en Hoogheemraden van Rhynland, na verhoor van partyen, fonder forme van proces, fummarie, *de plano* en by arreft fonder eenigerhande appellatie, of provocatie, fullen moeten worden afgedaan en gedecideerd; en dit alles onder deefe verdere conditien, dat voor de conceffie van dit Octroy jaarlyks van ieder bedykte en drooggemaakten merge ten Comptoire van Noordholland voor een recognitie fal moeten worden betaald drie fchellingen, tot twee grooten Vlaams het ftuk, in te gaan feeven jaaren na de voltrekking van de voorfchreeve dykagie; en dat ook deefe bedyking en droogmaakerye fal moeten worden begonnen en voltrokken binnen den tyd van fes jaaren, te reekenen van den dag van huiden, mitsgaders met 'er daad ook overgeeven alle de lyften en Certificatien hier vooren gemeld; op poene van te verliefen het effect deefes.

En fullen hier van behoorlyke brieven van Octroi ten behoeve van de Vertoonders gedepecheerd worden.

Grootplakkaatboek VI. deel pag. 1520. tot 1522.

Octroy van de Heeren Staaten van Holland en Weftvriesland tot het droogmaaken van de Damhouders Polder onder Stompwyk.

Den 6. Mey 1758.

De Staaten van Holland, en Weftvriesland, doen te weeten, alfoo ons te kennen is gegeven, by Schout, ende Ambachtsbewaarders van Stompwyk, dat zy in confideratie van het onophoudelyk vermeerderen van de binnen wateren, in den Landen van Rhynland, door het uythalen van Veen, tot den turffbrand voor de Ingefetenen deezer Landen; waar door het land eenmaal tot water geworden zynde, wy quamen te derven een groot gedeelte van onfe jaarlykfe inkomften, voor foo veel defelve geheft wierden van de middelen van confumtie, en andere tot het bebouwen van Landeryen nodig, en [wetende hoe goeden werk het is van water land te maken, tot voedfel, bewoninge, en dienften, der menfchen,] te raden waren geworden, een gedeelte van de Damhouderspolder, gelegen tuffchen de Stompwykerwegh en de Vliet, onder den Ambagte van Stompwyck in Rhynland, foo verre de felve als nu by na tot water was gemaakt, groot omtrent hondert en veertig mergen, van het gemelde water te ontlaften, uyttemalen, en van een fchralepoel tot Landeryen te maken, die haar impoften, en ongelden door de tyd, ende de oncoften daar aan te doen, fouden kunnen opbrengen, en waar door aan ons, behalven de middelen, welke ten platten lande geheeven wierden, ook wederom met 'er tyd fouden kunnen voldaan werden de verpondingen, en honderfte penningen over de voorfz. polder omgeflagen, en waar van uyt overtuigingh van den jammerlyken ftaat van de voorfz. Damhouderspolder, bereyds door ons goed gunftelyk, al voor eenige jaaren herwaards, voor een gedeelte remiffie was verleend geworden: Edogh vermits de voorfz. onderneeming op figh felffs niet alleen feer koftbaar, maar daarenboven ook van een ganfch onfekeren uytflagh was, ende de Supplianten daarom in deefen wel eenigfints dienden te werden gefubleveert, waar toe fy buyten onfe goedgunftigheyd geen middel wisten uyt te denken; foo naamen de Supplianten de vryheyd figh met diepe onderdanigheyd te keeren tot ons, ootmoedigly verfoekende, dat wy, om hen Supplian-

plianten tot het werkstellig maken van het voorschreeve soo kostbaar en hasardeus project te en courageeren, hun over het voorsz. gedeelte van de bevorens gemelde polder, geliefden te gratificeeren met sodanige favorable brieven van Octroy, als wy op den 3en. February 1736. aan Heeren Burgemeesteren, en Regeerders der Stad Leyden, ter droogmakinge van de Starrevaartspolder, ten Westen van dese Damhouderspolder geleegen, hadden gelieven te consenteeren, en vervolgens daar by aan haar Supplianten, ofte haar regt verkrygende, te vergunnen, en te verleenen, vrydom van de ordinaris verpondingh, alsmede vrydom van de XL. penning en Xe. verhoging van de verkopingen, en hypothecatien van de droog te maken landen, in deselve polder gelegen, mitsgaders van de Impositien op het oorgeld van de paarden, hoornbeesten, besaayde landen, koehouders zout, en groove waaren, alles voor den tyd van veertig jaaren, mitsgaders mede vrydom van de novale Tienden, en van alle Graaflykheyds Tollen voor alle de materialen, dewelke tot alle de werken, en werktuygen van deeze bedykingh, en droogmakingh souden werden gebruykt, en eyndelyk nogh vrydom van de ordinaris; en extraordinaris Rhynlands mergengelden, voor den tyd van twintig jaaren, na het voltrekken van de voorsz. bedyking, ende droogmakinge der Landen, versoekende verders sy Supplianten, dat wy haar Supplianten, ofte haar regt verkrygende; geliefden te auctoriseeren, om ten behoeve van deese bedyking en droogmaking [onder verband van de actens obligatoir wegens opgebragte stuyvers waarborg, en affcoop penningen t'sedert den jaare 1680. ten Comptoire van Rhynland belegt] te mogen negotieeren soodanige somme, als het montant van het gemelde Capitaal beloopt, als meede om tot alle 't selve te mogen aannemen de verslagturfde gronden binnen de voorsz. dykagie gelegen, en de akkers daar van overig, ende gebruykende, by, aan, ende omtrent gelegen landen, gronden, slooten, en watertogten, die sy tot verwydinge van de Cavels, en uitwateringen harer molens, mitsgaders het leggen der dyken nodigh souden mogen hebben, mits aan de eygenaars van dien, en van gelyken ook alle andere, die door de voorsz. haare werken eenige schaden, off interessen, souden komen te lyden, daar van in alle redelykheyd contenterende, en indien soo ter dier saake, ofte ietwes anders de voorsz. bedykinge met het geene daar aankleeft, en van dependeert, rakende en aanhangende jegens eenige by, aan, off ingelanden, eenige swarigheeden, geschillen, off differenten souden mogen ontstaan, die onder henlieden niet souden konnen beslegt, off affgedaan werden, dat de kennisse, en decisie van dien soude staen, en blyven by het Collegie van Dykgraaff en Hoogheemraden van Rhynland privative, en absolutelyk, ofte die daar toe uit het gemelde Collegie souden werden gecommitteerd, en geautoriseert, om sonder forme van proces, summarie, ende plano by arrest, en sonder provocatie daar in te disponeeren, sulcx by het welgemelde Collegie, oft eenige van dien, daar toe by het selve te committeeren, en te autoriseeren, bevonden soude werden te behooren, behoudelyk, dat in 't begrooten van de prys der verslagturffde en andere landen, binnen den omring van de voornoemde dykagie gelegen, behoorlyk reguard genomen soude werden, soo op de verponding, mergengelden, binnelandsche kosten, als anders, op de voorsz. landen jaarlyks geheven werdende, alsmede op de verpondingen, en andere kosten van andere Landen op deselve gesteld, voor de welke deselve specialyk waren verbonden, en geaffecteert.

Soo is 't, dat wy de saak en 't versoek voorsz. overgemerkt hebbende, en genegen wesende, ter beede van de Supplianten, na ingenomen consideratien, en advis van onse Gecommitteerde Raaden, en Dykgraaff, en Hoogheemraden van Rhynland, uit onse regte wetenschap Souveraine magt, en autoriteyt, geconsenteert en bewilligt hebben, soo als wy consenteeren en bewilligen by deese, om ten behoeve van alle de onderneemers van het voorsz. werk, en der selver participanten, hunne respective successeurs, erffgenamen, off regt verkrygende, te verleenen Octroy tot het bedyken, en droogmaken van een gedeelte van de voorsz. Damhouderspolder, en ook te approbeeren het project van bedyking, en droogmakery, soo en in dier voegen als het selve aan het eynde deses is geinsereert, met bevel, dat het selve van nu aff aan sal moeten verstrekken tot een perpetueel reglement, en rigtsnoer voor de bedykers, en mede participanten, en alle andere geintereseerdens, wie het ook soude mogen syn. Wyders hebben wy by deese goed gevonden te accordeeren, vrydom van de ordinaris verponding, des dat voor het ingaan van de selve vrydom, ter financie van ons sal moeten werden overgegeven specifieque en behoorlyke gecertificeerde lysten van de Landen, de voorsz.

vry-

vrydom, sullen genieten, met het beloop van deselve verponding, en dat ook de oude verschuldigde verpondingen sullen moeten werden betaald tot den dag van het ingaan der voorsz. vrydom: voorts mede vrydom van den XL. penning, en tiende verhoging van de verkoping, en hypothecatien van de droog te maken Landen in de polder gelegen, mitsgaders van de imposten op het oorgeld van de paarden, hoornbeesten, en besaayde Landen, koehouders sout, en groove waaren, mits dat, onverminderd de vrydom der voorsz. gecollecteerde middelen, den inhoud van het generaal placcaat, de generale en particuliere ordonnantien op de selve middelen applicabel, soo ten opsigte van het haalen van billetten, en het laaten doen van aanteekening, als andere precautien, precieselyk sullen moeten werden nagekomen, op de poenaliteyten daar in gemeld, alles voor een tyd van twintig jaaren, aanvang neemende na het eerste jaar dat de vrugten van de drooggemaakte Landen sullen zyn getrokken, mits dat daar van ter finantie, als vooren, ook behoorlyk bewys sal moeten werden overgelevert, en wyders mede nog vrydom van de novale Thienden, mitsgaders van de Graaflykheyds tollen voor alle de materialen, de welke tot alle de werken, en werktuygen van dese bedyking en droogmaking sullen werden vereyscht, des dat deese vrydom van Tollen sal Cesseeren met de effective voltrekking der voorsz. droogmakerye, waar van ook by de Supplianten behoorlyke bekendmakinge aan de Heeren Gecommitteerde Raaden sal moeten werden gedaan: En eyndelyk mede nog vrydom van de ordinaris en extraordinaris Rhynlands mergen gelden voor den tyd van vyff jaaren, na het voltrekken van de voorsz. bedyking, en droogmakinge, en dat van de nombre van een hondert vier en veertig morgen, vyffhondert drie en veertig roeden, zynde na afftrek van de overige heele Landen, gelegen tusschen de Ringdyk, en binnen kaade, en het geene de Steeden Delft, en Leyden tot het trekpad hebben ingenomen, als mede het geene in de Starrevaardspolder reeds is gecomprehendeert, de effective groote waarmede de Landen in de Damhouderspolder tot nogh toe in het Rhynlands morgengeld zyn contribuëerende; mits na expiratie der voorsz. vyff jaren weder in het selve contribueeren, na proportie van een hondert seven en tagtig mergen, en vierhondert vyff en twintig roeden, als zynde den aanslagh waar na de Damhouderspolder van ouds heeft gecontribueert, verders aan de Supplianten te permitteeren, soo als wy permitteeren by deeze, om ten behoeve van deeze bedykinge [onder verband van de actens obligatoir, welke wegens de opgebragte stuyvers, waarborgh, en affcooppenningen tot securiteyt der betalinge van de gemeene Lands, en Rhynlands lasten der Landen, in de droogmakerye gecomprehendeert, sedert den jaare 1680. ten Comptoire van het Hoogheemraadschap belegt zyn:] te mogen negotieeren een somma van seven en twintigh duysend, twee hondert vyff en seftigh gulden, en twaalff stuyvers, als zynde, volgens overgeleverde Lyste van de Supplianten, het montant dat het gemelde Capitaal importeert, mits dat deese op te neemen penningen effectivelyk tot de bedykinge sullen moeten werden geëmployeert, en dat ook jaarlyks, te beginnen met dat jaar, in welke de eerste vrugten van de bedykte Landen genooten zullen zyn, een vyffde part van de genegotieerde somme sal moeten werden affgelost, van welke gedaane affloffinge jaarlyks door de Supplianten een behoorlyk blyk aan Dykgraaff, en Hoogheemraaden van Rhynland, sal moeten worden geëxhibeert, op peene van dat by eenigh manquament aan de voorsz. jaarlyks afflossinge, Dykgraaff, en Hoogheemraden van Rhynland voornoemt, de manqueerende sommen by pandinge en executie van de eygenaars der bedykte gronden, volgens de Keuren van Rhynland sullen mogen prosequeeren; en voorts ook te mogen gebruiken de by, aan, en omtrent gelegen Landen, gronden, slooten, en watertogten, die sy tot verwydinge van de Cavelen, en uytwateringh harer molens, mitsgaders het leggen van de binnen dyk, van nooden souden mogen hebben, mits de eygenaars van dien, en allen anderen, die door de voorsz. haare werken eenige schade, off interessen souden komen te leyden, off hebben, daar van in alle redelykheyd contenteerende, ter tauxatie van Dykgraaff en Hoogheemraden van Rhynland; behoudens, dat door deese bedyking ook niets gedaan off ondernomen sal mogen werden, het welk aan de omleggende Heerlykheeden, polders, en landen, mitsgaders de opgeseetenen van dien, soude komen te præjudicieeren, en dat ook de Supplianten sullen gehouden zyn, indien eenige werken buyten den ring van haare bedyking souden moeten maken, als dan daar toe te versoeken consent van Dykgraaff en Hoogheemraden van Rhynland, en voorts na de expiratie van haare vrydom, sigh in alles te reguleeren na de Keuren van het Hoogheemraadschap van Rhynland, sigh onder-

onderwerpende de Jurisdictie van gemelden Dykgraaff, en Hooghecmraaden van Rhynland, soo en in diervoegen als deselve bevoegt zyn, die in verdere Ambagten, en polders binnen Rhynland te exerceeren: en dit alles onder deese expresse, conditien, dat voor de concessie van dit Octroy jaarlyks van yder bedykte en drooggemaakte mergen, ten Comptoire van Noortholland voor een recognitie sal moeten werden betaald drie schellingen, tot twee grooten Vlaams het stuk, in te gaan seven jaaren na de voltrekkingh van de voorsz. dykagie, en dat ook deese bedykingh, en droogmakerye, sal moeten werden voltrokken binnen den tyd van vyff jaaren, te rekenen van den dagh van dit ons Octroy, mitsgaders met 'er daad ook overgegeven alle Lysten, en Certificatien hier voren gemeld, op poene van te verliesen het effect van dit ons Octroy.

VAN DE HOOGE HEERLYKHEID VAN OESTGEEST EN POELGEEST.

Vryheid van zekere Landen, onder Oestgeest gelegen, aan de Stad Leyden door den Burggraaf afgestaan. Den 15. September 1403.

Groot Charterboek III. deel pag. 784.

Hertog Karel geeft Philips, Broeder tot Wassenaar, Vryheid de Misdaadigen van Oestgeest, in de gevangenisse binnen de Stad Leyden te zetten.

Den 20. *October* 1470.

Eenen brieff bezegelt mit een root zegel, in date XX. Octobris XIIIIc. LXX. daer by Hertoghe Kaerll oorloft Philips broeder tot Wassenaer, binnen zynre heerlicheyt van Oestgeest, alle misdadighe ende brueckighe personen te mohen vangen, ende die gevanghen brengen, ofte zeynden in der vangenisse binnen der Stede van Leyden, mits den zelven te rechte stellende binnen zynre voorsz. heerlicheyt van Oestgeest, nae den rechte van den Lande van Rynlandt, duyerende tot wederseggen. Inhoudende mede bevel aen den Schoudt van Leyden openinge van de voorsz. vangenisse te doen, des versocht zynde.

Inventaris van de Chartren van den Huize van Wassenaar enz. pag. 19. versa.

Oestgeest en Poelgeest, die twee Ambochten en dingbanken pleegen weezen, om dat de Schout geen Azingen genoeg aldaar vinden konde, die met hem te recht zaten, tot een dingbank, of een ambocht gemaakt.

Den 17. *Maart* 1398. *en* 1399.

Aelbrecht &c. doen cond allen luden, want in der prochien van Oestgheest tot desen dage toe twee dincbancken ende ambochten gheweest hebben, dat is te weten Oestgheest ende Poelgheest, dair men mitten Azingen ende den bueren pleecht te dinghen, ende die bueren ende huyslude van den ambochten voirscreven also zeer versturven syn, ende wt den ambochten gevaren, dat onse arme lude

in den voirsz. ambochten wonende onse jaerscot ende bede niet betalen en mogen, ende oic mede alsso vele huysluden ende bueren niet en syn, dair die Scout mitten Azyngen recht mede doen mach, men moetse wt vreemde dorpen halen. Soe hebben wy onsen goeden luden van Oestgheest ende van Poelgheest, alsso vele gracie gedaen, dat sy te samen hebben sullen een ghemeen dincbancke voir beyden ambochten, dair die Scout mitten Azinghen ende bueren recht doen sal, tot sulcker tyt ende stede, alsmen in den voirsz. ambochte van Oestgheest tot dese dage toe ghedaen heeft. Ende hebben him vorder verlicht hoer riemtale, dair sy ons mede plegen te dienen, dat is te weten, dat die alinghe prochie van Oestgheest ende van Poelgheest voirsz. ons, ende onsen nacomelinghen dienen sullen in onser heervaert, jaerscot, ende bede te betalen mit enen riem. Ende ombieden ende bevelen onsen Bailiu van Rynlant, ende onsen Rentemeester van Noirthollant, die nu syn of namels wesen sullen, dat sy onse arme lude van Oestgheest ende van Poelgheest, niet hogher en belasten in heervaerde, jaerscote, ende in beden, dan voirscreven is. Dit sal gheduëren tot ewighen daghen. In oirconde &c.

Gegeven in den Haghe, zeventien daghe in Mairte, anno XCVIII. na den lope van onsen hove.

Perkament Register Liber V. 1390——1401. Cas E. pag. 325. versa en 326.

Keizer Karel beleent zyne Nichte, Jongvrouw Maria van Wassenaar, Burggraavin van Leyden, op zekere voorwaarde, met de Leengoederen haars Vaders, betreffende den Burg te Leyden, de Ambachtsheerlykheid van Leyderdorp, de hooge Heerlykheid van Oestgeest, enz.

Den 12. September 1525.

Karel, &ca. Doen cond allen luyden; alsoe wy, by andere onse opene brieven, gegeven in onser Stadt van Gendt, den XXVII^en. dach van Decembris XV^C. XXI. ende omme den redenen daer inne verclaert, geconsenteert ende geoctroijeert hadden, wylen onsen lieven ende getrouwen Ridder van onser Oirdene, Raidt, ende Camerlinc, den Heere van Wassenaire, Burchgrave van Leyden, &ca. uyt sonderlinge gracie, in faveur ende bekentenisse van diversche syne groote ende menigvuldige diensten, dat Joncfrou Marie van Wassenaire, onse Nichte, syne outste Dochter, nae syn doot, in gebreck van manshoir succederen, erven, ende ontfangen souden worden totten rechten, ende versterffelicke Leenen, die hy van ons, als Grave van Hollandt, houdende was, ende by specificatie in de selve brieven verclaert stonden. Ende alsoe de selve Heer van Wassenaire sonder Soen, ofte Soenen, after te laten in onsen dienst' in Vrieslant gestorven is, daer by alle syn Heerlicheden ende Leenen, die hy van ons hilt, ende gesuccedeert syn, soe nae de coustume van onsen Lande van Hollandt, aengaende de onversterflicke Leenen, als de rechte, ende versterffelicke Leenen, uyt machte van onsen brieven van Octroye, ende oock uyt machte van seecker testament by den selven Heer van Wassenaire, gemaikt den derden in Junio XV^C. XXII. by ons geconfirmeert XXIIII^en. in Septembri daer an, op Joncvrou Marie van Wassenaire, onse Nichte, zyne oudste Dochter voorsz. Soe is op huyden voor onsen lieven ende getrouwen Ridder van onser Oirdene, de Grave van Hoochstraten, als Stadhouder Generail van onsen Landen van Hollandt, Zeelandt, ende Vrieslandt, gecompareert Vrouwe Jozyne van Egmont, Vrouwe Douagiere van Wassenaire, onse Nichte, mit Joncvrou Marie van Wassenair, haer Dochter voorsz. begerende te versoucken alle de voorsz. Heerlicheden ende Leenen, haer voorsz. Dochter bestorven, ende angecomen by doode van wylen den Heer van Wassenaer, in der manieren hier voeren verclaert. Soe is 't, dat wy, behouden ons, ende eenen yegelicken zyns rechts, verliet ende verleent hebben, verlien ende verleenen mit desen onsen brieve, de voorsz. onze Nich-

Nichte, Joncvrou Marie, Vrouwe van Wassenaire, ende Burchgravinne van Leyden, de nae geschreve perceelen van Leene te houden van ons, onsen erven, ende nacomelingen, Graven, ende Gravinnen van Hollandt, tot sulcken recht ende Leene, als hier naer van parceel tot parceel verclaert staet.

Eerst die hooghe Heerlicheyd van &c^a.

Item, seeckere rest van Landen, toebehoerende tot ten huysen ende Hofstede van Poeldyckerpoele, tot eenen onversterffelicken erfleene, te verheergewaden met een zeel winden.

Item, die Burch binnen Leyden, die Thollen aldaer, die Gruyte ende Hoppe aldaer, die Buttinge aldaer, twintich schellingen goets gelts t'sjaers, tot eenen rechten Leene.

Item, d'Ambochtsheerlicheyt van Leyderdorp mit dat Veer over den Ryn, tot eenen rechten Leene.

Item, d'Ambachtsheerlicheyt van Oestgeest mitter Erfbede, Lentebede, negenendertich scellingen goets gelts t'sjaer, die Buttinge aldaer, veertich scellingen goets gelts t'sjaers, mit een half block Corenthienden, gemeen mitter Abdisse van Reynsburch, ende een halve smaelthiende oick aldaer, oock gemeen mitter voorsz. Abdisse, mit eenen loopenden Thyns, tot eenen rechten Leene.

Item, t'Oestgeest Vry Heer te wesen van hoogen, middel, ende laeghen recht, Oostwaerts van der Wael, in den Ambocht van Oestgeest, totter vuyterste steene brugge toe van Rynsburch, by der Kerke van Oestgeest Zuytwaert, totter vuytcant van den Vliet ende Westzy, ende andere luyden daer op betymeren sullen, die te houden van ons, ende onse nacomelinghen, tot eenen onversterffelicken Erfleen, ende te verheergewaden mit een muyter havick, of thien ponden daer voeren.

Item, die Hofstede tot Oestgeest mit XXXVII. mergen Lands daer toe behorende, tot eenen rechten Leene.

Item, d'Ambachtsheerlicheyt van &c^a.

Item, jaerlicx een hart vuyten houte, vuyt saycke van 't Burchgraefschip, tot eenen rechten Leene.

Item, die Visscherye in &c^a.

Ende dit all navolgende die ouden brieven, ende onsen Registers daer van wesende: behoudelick ende welverstaende, dat indien de voorsz. Joncvrouw Marie overleet sonder getroude mans geboerte achter te laten, dat wy ende onse nacomelinghen, Graven ende Gravinnen van Hollant, indien gevalle wedercomen ende wesen sullen, aengaende de voorsz. versterffelicke Leenen, sulcx als wy geweest hadden, indien wy den Heer van Wassenaer de voorsz. gracie niet gedaen en hadden, ende dat mits desen, 't verly van de voorsz. versterffelicke Leenen op een Vrouwe te verlyen, de conditie van den selven versterffelicken Leenen niet gemutheert, oft verandert en sullen wesen, of dat 't selfde getogen sal worden in consequentie tot onsen achterdeele.

Ende voor onse voorsz. Nichte heeft ons hulde, eed, ende manscip gedaen onse lieve ende getruwe Neve, ende Capiteyn Generael van alle onse Landen van herwaertsover, Heer Floris van Egmondt, Grave van Buyeren, Heer van Ysselsteyn, Sinte Martensdyck, ende haer Neve: behouden ende welverstaende, dat huer Kerkelick Voicht in der tydt wesende, gehouden werd den eedt te vernieuwen als 't behoert.

Hier waren by, an, ende over, als onse Leenmannen van Hollandt, de Heere van Brederode, de Heere van Huykelum, Joncheer Win. Turch, Heere tot Nyenwenrode, Mr. Jan Duvoirde, onse Raidt ordinaris in Hollant, Heer Willem Oom van Wyngaerden, Ridder, Heer tot Albrantswaert, ende Adriaen van Dorp.

Actum XII^en in Septembri XV^C. XXV.

In margine stondt:

Ghecollationnert tegens de Oerginale brieven, den XVIII^en. in Octobri XV^C. XXV.

By my, V. Damas.

Uit de Registers van de Leenkamer van Holland.

Vryheid om eenen Windwatermolen onder Oestgeest, tusschen den nieuwen weg en Marendyk te zetten, door Dykgraaff en Hoogheemraaden aan sommige Paters, en anderen, verleend tot wederzeggens toe.

Den 8. *April* 1556.

De Paters van Sinte Michiels, Sinte Urselen, ende Sinte Agnieten Conventen, binnen der Stede van Leyden, Pieter Aelbrechtsz. in de Roos, Willem Cornelisz. Symon Florysz. Tol, Jacob Pietersz. *Cum Sociis*, es geconsenteert tot wederseggen van den Dycgrave, ende hooghe Heemraden van Rynlandt, dat zy zullen mogen stellen, ende doen maelen een Wintwaetermoelen op hoorluyder Landen, geleegen in Oestgeest, tusschen den nieuwen wech, ende den Marendyck, groot omtrent tzeventich mergen, alwaer twee paerde moelens plagen te staen, om alzoe hoer voorscreeven Landen, des noot zynde, drooch te maelen, dat haer beesten daer bequamlyck zullen mogen gaen.

Actum tot Leyden den VIII^en^. in Aprille, anno vyfftien honderd ses en vyfftich.

By den Dyckgrave Adriaen van Crimpen,
Johan van Alkemade,
Heeren Aernt van Duivenvoirde,
Willem van Lochorst, Ridderen,
Jacob van der Does, ende
Lievyn van Bosschuysen, hooghe Heemraden van Rynlant.

Uit de Archiven van 't Hoogheemraadschap van Rynland.

Verdrag van Vrouwe Maria van Melun, Princesse van Ligne, Burggravinne van Leyden, enz. met de Heeren Burgermeesteren der Stad Leyden, over de verkooping van Oestgeest, zoo hooge, middele, als laage Jurisdictie, en al 't gene daar toe behoort.

Den 23. *Juny* 1615.

Op huyden den XXIII^en^. Juny XVI^C^. vyftien, heeft d'hoochgebooren Vrouwe Maria de Melun, Princesse van Lignie ende van 't heylich Ryck, Marquise van Roubaix, Gravinne van Faulckenberge, Rechin, &c. Burchgravinne van Leyden, Baronnesse van Wassenaer, Beloul, Ville, Chison, &c. uyt crachte ende vermooghens, de procuratie van oock hoochgebooren Heer Lamorael, Prince van Ligne ende van 't heylich Ryck, Marquis van Roubaix, Grave van Faulckenberge, Baron van Wassenaer, &c. Ridder van de Ordre van den gulden Vlyese, in date den eersten January anno XVI^C^. veerthien, vercoft te hebben, Laurens Gael, Pieter Arentsz. Deyman, Burgemeesteren, Mr. Vranck Duyck de Joode, presideerend Schepen, ende Niclaes van Zeyst, Raedt, ende Pensionaris der Stadt Leyden, als speciaelyck gelastet by Burgemeesteren, Regierders, ende Vroetschap der voorsz. Stadt, ende sulx ten behouve van de zelve Stadt gecocht de hoge, middele, ende laege Jurisdictie van Oestgeest mette thienden, thynssen, ende alle gerechticheyden daer toe behoorende, ende de Vrouwe vercooperssе tot deesen daege toe heeft gepossideert, ende genooten, midtsgaders achtenveertich ende een halff margen lants, zulx als all de zelve by de hoochgedachten Heere Prince van Ligne te leene gehouden werden van de Graeffelicheit van Hollant ende Westvryeslant, eensdeels tot goet onversterffelyck erffleen, ende andersints ten rechten leene, met conditie, dat de hoochgemelte Vrouwe vercooperssе, binnen den tyt van zes eerstcoomende maenden procu-

cureeren zal, dat de partyen van de voorsz. Heerlicheyt ende Landen, die ten rechten leen gehouden werden, by de Ed. Mog. Heeren Staten van Hollant, verandert werden tot goede onversterffelycke erffleenen, off dat anderssins deze coope nul ende van geender waerden zyn zal. Voor welcke Heerlicheyt, Landen, ende 't gunt daer van dependeert d' voorsc. Heeren Coopers betaelen sullen in gereeden gelde, ende dat vry van alles, de somme van tweënveertich duysent guldens, ofte de Vrouwe vercoperse van desen dage affhouden, ende doen quyteeren aen, ende by den hoochgebooren Heere Prince van Espinoy, &c. off zyn Excellentie gecomitteerde, off actie van hem hebbende, de voorsz. somme van tweënveertich duysent guldens metten intereste van dien, van dezen daege aff, ende zal de Vrouwe Vercooperse d' voorsz. Heerlickheyt, ende Landen, sulcx als vooren, tot goet leen verandert zynde, aen de voorschreven Heeren Coopers leveren, ende opdraegen voor Stadthouder ende Leenmannen van Hollant, ende middeler tyt, binnen een maent, dit contract van coope, ende dat daer vuyt volcht, doen approbeeren by den hoochgemelten Heere ende Prince, haeren Heere ende Man. Ende ofte gebeurde, dat de voorsz. veranderinge in 't goet leen, niet conde te wege gebracht werden, soo dat deese coop nul zoude zyn. Soe belooft de voorsz. Vrouwe Vercooperse, in zulcken gevalle, d' voorsz. tweënveertich duysent guldens mitte interesse van dien, tegen den penning sestien, t'eynden d' voorsz. sesse maenden aen de voorsz. Coopers te restitueren, ende daerenboven noch een somme van drie hondert guldens voor de costen ende moeyten, ende advancement van 't gelt; te betaelen de zelve driehondert guldens vuyt het gereetste incoomen van Oestgeest. Voor restitutie van welcke penninghen metten interest van dien, als vooren, de voorsz. Vrouwe Vercooperse voor Stadthouder, als vooren speciaelick sal verbinden d' hooge ende Ambachtsheerlickheyt van Wassenaer mette Landen, ende andere partyen van goede leenen daer toe behoorende, midtsgaders de hooge ende Ambachtsheerlicheyt van Oestgeest, ende landen daer toe behoorende, soo veel de zelve goet Leen zyn; ende noch de hoge Heerlickheyt van Catwyck. Welcke Heerlickheyden van Wassenaer ende Catwyck, de Vrouwe Vercooperse tot beter verseeckerheyt van de Coopers, maecken sal, dat vuyt den decreete van den Heere Prince van Espinoy zullen blyven, indien dat eenich decreet blyft, ende zal daerenboven haer daer toe, soo het den Coopers belyeft, by den hoghen Raide laeten condemneeren, ende de voorsz. Heerlicheyden voor de voorsz. restitutie doen verclaeren verbonden, ende executabel, daer toe de voorsz. Vrouwe Vercooperse speciaelyck last, Cornelis Luck, haeren Procureur. Ende es mede bevoorwaert, soo d' voorsz. mergentaelen bevonden werden meerder te zyn; als achtenveertich mergen, te weeten, een geheel mergen meer, dat de voorsz. coopers voor yder merghen, die meer bevonden wert, betaelen sullen zes hondert guldens; ende soo deselve oock minder bevonden wert, sal henluyden voor yeder mergen ende minder gedeelten naer advenant gerestitueert werden, gelycke zes hondert guldens; alles als zulcx bevonden es. Sal meede de Vrouwe Vercooperse den voorsz. Heeren Coopers overleveren alle bryeven; Chartres, ende papieren d' voorsz. vercofte Heerlicheyt ende Landen concerneerende, mediate, off immediate, welverstaende, indien eenige brieven, papieren, off chartres waeren, die beneffens de selve Heerlicheyt ende Landen, noch concerneerden andere Heerlickheyt, off Heerlickheyden ende goederen, de Vrouwe Vercooperse boven dien toecoomende, dat de zelve Vrouwe Vercooperse van soodaenige brieven niet anders gehouden zal zyn den coopers te leveren als copie autentycque, off vidimus; onder 't zegel van den hoogen Raide, off Hove van Hollant, totte Vrouwe vercoperse costen: ende dit alles onder verbant van de respective Contrahenten; persoonen, ende goederen, tot bedwangh van allen rechten ende rechteren, ende sonder arch off list.

Actum ten daege ende jaere als boven; ende ten oirconde van dien, syn hier van gemaect twee gelyck luydende contracten, by de Contrahenten ten zelven daege geteyckent.

Onder stont:

Marie de Meleun, Laurens Gael; Pieter Deyman; Fr. Duyck; Nic. van Zeyst.

Laeger stont :

Volgende welcken Contracte, alsoo de Heeren Burgermeesteren eene gedeputeerde, hier boven genoemt, op huyden, den Heere Prince van Espinoy, off zyner Excellentie gemachtichden, hebben van onsent weghen gecontenteert, ende betaelt met een obligatie van tweeenveertich duysent guldens tot onsen proffyte, ende in minderinge van 't gunt, wy de zelve Heere Prince van Espinoy noch schuldich zyn, daer toe wy onze assignatie verleent hadden : Soo is 't, dat wy daeromme ons van den voorsz. deze contracte houden, ten vollen genoecht ende voldaen, ende midtsdien den voorsz. Heeren Burgermeesteren van de voorsz. somme van tweeenveertich duysent guldens volcomentlicken quytschellen.

Ten oirconden es dezen by ons onderteyckent, huyden den XXIII^en^. Juny, anno XVI^C^. vyftien.

Onderstont geteyckent :

Marie de Meleun.

Privilegieboek der Stad Leyden E. pag. 7. en 8.

De hooge Raad verwyst Vrouw Maria van Melun &c. in 't voldoen van 't verdrag van Koop van Oestgeest, en verklaart de daar voor verbondene goederen executabel.

Den 16. July 1615.

Opden dach van huyden, compareerde voor den hogen Rade in Hollandt, Joan van Ryn, als Procureur van de Burgemeesters ende Regierders der Stadt Leyden, requiranten, die gepresenteert hadde op ende jegens Vrouwe Maria de Melun, Princesse van Ligne, ende van 't heylige Ryck, Marquise van Roubaix, Gravinne van Faukenberge, Rechin, &c. Burchgravinne van Leyden, Baronnesse van Wassenaer, Beloiel, Ville Chison, &c. als procuratie hebbende van Heere Lamorael, Prince van Linge ende van 't heylige Ryck, Marquis van Roubaix, Grave van Falckenberge, Baron van Wassenaer, &c. Ridder van de ordre van 't Gulden Vliese, gerequireerde, omme condemnatie te begeren op contract ende accordt den XIII^en^. Juny lestleeden gemaect, ende presenterende den Hove 't voorsz. contract ende accort, versochte daerop condemnatie. Waer inne by Cornelis Lucq, als Procureur van de voorsz. Vrouwe gerequireerde, volgende zyn speciale procuratie, in 't contract geinsereert, geconsenteert zynde, voor zoo veel de Vrouwe gerequireerde, by 't zelve contract is verbonden, heeft 't Hoff, gesien 't voorsz. contract eude accordt hier naer geinsereert.

Op huyden den XXIII^en^. Juny XVI^C^. vyftien, heeft d'Hoochgeboren Vrouwe Marie de Melun, Princesse van Ligne, enz. (1).

Gecondemneert, ende condemneert by desen, de voornoemde Vrouwe gerequireerde in 't inhouden van den voorsz. contracte, ende verclaert de goederen ende Heerlicheyt daer inne geroert, verbonde ende executabel.

Gedaen in den Hage den XVI^en^. July XVI^C^. vyftien.

Onderstont :

In kennisse van my,

Ende was geteeckent :

M. Rosa.

Privilegieboek der Stad Leyden E. pag. 10. en 11.

(1) Zie hier voor op den 23. Juny 1615.

De

De Burgemeesteren der Stad Leyden, ziende het draalen der Princesse van Ligne, besluiten zelfs aan de Heeren Staaten te verzoeken, dat de Ambochtsheerlykheid van Oestgeest, een kwaad leen, in een goed leen mogt veranderd werden.

Den 21. September 1615.

Compareerden voor my Ewout Henricxz. Craen, Notaris publyck, by den Provincialen Hove van Hollandt, opte nominatie van die van den Gerechte dezer Stadt Leyden geadmitteert, ende de naergenoemden getuyghen, d'eersame Heeren Laurens Huygensz. Gael, Jan Isnoutsz. van der Nessen, ende Pieter Arentsz. Deyman, Burgermeesteren dezer Stede, voor haer zelven, ende vervangende Henrick Egbertsz. van der Hal, haer medebroeder in Burgermeesterschappe, tegenwoordich absent zynde, ende verclaerden, dat sy om te bevorderen by de Heeren Staten, dat de Ambachtsheerlicheyt van Oestgeest, ende de Landen by haer gecoft van de Princesse van Ligne, als Vrouwe van Wassenaer, weesende quaede Leenen, mochten werden geconverteert in goede Leenen, van meeninge waren aen de Heeren Staten te presenteren requeste, ende daer by de voorsz. conversie te versoucken, niet tegenstaende 't zelve, volgens de contracte tusschen de voorsz. Princesse, ende de voornoemde Burgermeesteren opgerecht, by de hoochgemelte Princesse behoort geprocureert te werden, dan alsoo de voorsz. Burgermeesteren verstaen, daer mede niet te prejudiceren zoodaenich recht, als de selve uyten voorsz. contracte jegens de voorsz. Princesse es competerende, soo protesteren de voorsz. Burgermeesteren voor ons Notaris, ende getuygen ondergeschreven, van dat het overgeven der voorsz. requeste, ende den inhouden van dien, niet en sal maecken eenige prejuditie ofte verminderinge in haer voorsz. recht, maer dat zy verstaen diesaengaende, gelyck in allen anderen poincten van den voorsz. contracte, te blyven in haer geheel, even off de voorsz. requeste by haer niet en ware overgelevert. Versouckende hier van gemaect ende geexpedieert te werden een, off meer openbaere acten om te dienen ende strecken als naer behooren.

Aldus gedaen op 't Raethuys dezer Stadt Leyden, in Burgermeesteren Camer, opten eenentwintichsten Septembris, anno XVI^{c}. ende vyftien, ter presentie van D. E. Franck Cornelisz. van Thoornvliet, ende Huych Pieterszoon Codyck, Schepenen der selver Stede, als gelooffwaerdige getughen hier toe, beneffens my Notario gerequireert.

Onderstondt:

't Welc ick affirmeere.

Geteyckent: E. H. Craen, Nota^{s}. Publ^{s}.

Privilegieboek der Stad Leyden E. pag. 11.

Jan Ysnoutsen van der Nesse, eerste presideerende Burgermeester der Stad Leyden, uit den naam, en ten behoeve van de zelve Stad, beleend met de Heerlykheid van Oestgeest, enz.

Den 7. Juny 1616.

De Ridderschap, Edelen, ende Steden van Hollant ende West-Vrieslant, representerende de Staten van den selven Lande, enz. Doen cond allen luyden, dat voor Heer Johan van Oldenbarnevelt, Ridder, Heere van Berckel, Roderys, Stoutenburg, &c^{a}. Stadhouder van onse Leenen, ende den Leenmannen

nen hier nae genoemt, gecomenen gecompareert is in propren persone, de hooggeboren Vrouw, Vrouw Maria de Meleun, Princesse van Ligne, ende des heylich Ryx, Vrouwe van Wassenaer, &c^a. ende heeft uyt krachte van haer twee distincte procuratien generael ende inrevocabel, d'eene in dato den eersten January anno XVI^c. veertien, ende d'ander den 9^en. Aprilis lestleeden, byde gepasseert by de oock hooggeboren Heer, Heer Lamoral, Prince van Ligne, ende 's heylig Ryx, Heere van Wassenaer, &c^a. Ridder van de Orden van den Gulden Vliese, haren Heer ende Man, in voldoeninge, ende achtervolgens seecker schriftelick contract van coop, gemaeckt tusschen de hooggemelte Vrouw, Princesse van Ligne, ter eenre, ende de Heeren Gedeputeerden der Stad Leyden, ter andere syde, in dato den 23^en. Juny, anno XVI^c. vyftien, mitsgaders d'acte van approbatie van den selven accorde, ende procuratie speciael van de hooggemelte Heere Prince van Ligne, agter den voorsz. accorde gestelt, in date den 10^en. Aprilis voorleeden, alle t' samen beneffens desen in onsen registeren van Holland geregistreert, ons met halm, hande, ende monde opgedragen, overgegeven, ende quytgeschouden, sonder eenig recht, actie, ofte toeseggen daer meer aan te behouden, als onse Leenmannen wysden dat recht was, ten behouve van de Stad Leyden, de naevolgende partyen van Heerlicheeden, goeden, ende Landen, by den hooggemelte Heere Prince van Ligne, te leen gehouden van de Graeflicheyd van Holland ende Westvriesland, tot sulcken recht ende leene, als de brieven daar van synde uytwysen.

Als eerst, de Ambagtsheerlicheyd van Oestgeest mitter Erfbeede, Lentebeede, negenendertig schellingen goet gelt 's jaers, die Buttinge aldaer, XL. schellingen goet gelts 's jaers, met een half block coorntiende, gemeen mitter Abdisse van Reynsburgh, ende een halve Smaltiende oock aldaer, meede gemeen mitter voorsz. Abdisse, mit een lopende thyns.

Item, t' Oestgeest vry Heer te wesen van hoge, middele, ende lage Gerechten, Oostwaert van de Wael, in den Ambagte van Oestgeest totter uyterste steene brugge toe van Rhynsburg, by der Kercke van Oestgeest, Suytwaers totter uytcant van de Vliet, ende wes men daer op timmeren soude.

Item, die Hofstede van Oestgeest mit sevenendertig mergen Lands daer toe behorende.

Item, seecker rest van den Lande, toebehorende tot den Huyse ende Hofstede van Poeldyckerpoele.

Ons oodmoedelick versouckende, het voorsz. transport, als vooren gedaan, overdanckelick te willen aenneemen. Soo is 't, dat wy aennemende het voorsz. versouck, de voorsz. overdragt, overgift, ende quytscheldinge toegestaen, geapprobeert, ende geconfirmeert hebben, gelyck wy d' selve toestaen, approberen, ende confirmeeren by desen: Ende gemerckt wy op 't versouck ons van wegen de voorsz. Stad Leyden gedaen, nae goede deliberatie ende om redenen ons daer toe moverende, goetgevonden hebben de voorsz. partyen van Leenen, soe veel d' selve volgende d' voorgaende brieven voor recht, of quade Leenen gehouden werden, te veranderen tot goede onversterffelicke Erfleenen, ende daer en boven aen de voorsz. Stad te accorderen, ende te consenteeren, dat alle de partyen van Landen, hier voren gespecificeert, van 't recht van Leen, ende Vassallagie, dat ons ter sake van dien competeert, soude syn ontslagen, gevryt, ende gequeten, ende dat d' selve Landen voortaen by de selve Stad soude werden gehouden, ende gepossideert, als vrye, ende allodiale Landen, daer op wy geen recht van Leen, off Vassallagie meer sullen pretenderen, alles agtervolgende onse brieven van Octroy, consent, ende quytscheldinge in onser vergaderinge geaccordeert, daer van uytgegeven in date den 17^en. Decembris lestleden: deur de welcke desen onsen brief open, deurstteken, bezegeld, ende hier te vooren in onse regifter van de veranderde Leengoederen, geregistreert is.

Hebben daer omme in consideratie van de voorsz. veranderinge van Leen, ende quytscheldinge tot allodiael goet, 't welck wy noch approbeeren, ende consenteren by desen, behouden ons, ende eenen yegelycken syns rechts, alleenlick verlyd, ende verleend gelyck wy verlyen ende verleenen mitsdesen onsen brieve, Jan Ysnoutssen van der Nesse, eerste presiderende Burgemeester der Stad Leyden, uyten naem, ende ten behouve van de zelve Stad, volgende die acte van nominatie van de voorsz. Stad, in date den 12. November lestleeden, mede in onse registeren van de Leenen geinsereert.

Eerst, d' voorsz. Ambachtsheerlicheyd van Oestgeest mitter Erffbeede, Lente-

tebede, negenendertig schellingen goed gelt 'sjaers, die Buttinge aldaer, veertig schellingen goet gelt 'sjaers, mit een half block Coorntiende gemeen mitter Abdisse van Rynsburg, ende een halve smaltiende oock aldaer mede gemeen mitter voorsz. Abdisse, mit een lopende Thyns tot een goet onversterffelick Erfleen.

Ende noch t'Oestgeest vry Heer te wesen van hoge, middele, ende lage Gerechten, Oostwaerts van de Wale in den Ambachte van Oestgeest totter uyterste steene brugge toe van Rynsburg, by der Kercke van Oestgeest, Suydwaers tot ten uyt cant van de Vliet, ende wes men daer op timmeren sal, tot een goet onversterffelyck Erfleen, ende te verheergewaden mit een muyter havick, of tien ponden daer vooren: behoudelyck, ende wel verstaende, dat nae den overlyden van de voorsz. Jan Ysnoutsen van der Nesse, by alsulken anderen persoon als by die van den Gerechte der voorsz. Stad Leyden daer toe genomineert sal werden, d'voorsz. Leenen verheven, de heerlicke rechten en heergewaden betaelt sullen werden.

Ende hier van heeft ons d'voorsz. Jan Ysnoutsen hulde, eed, ende manschap gedaen, als 't behoorde, ende dat in handen van den voorsz. Heere Stadhouder van onse Leenen. Daer by, aen ende overwaren, als onse Leenmannen van Holland, Heer Cornelis van der Myle, Ridder, Heere van der Myle, St. Anthonispolder &c^a. Raed van State der Vereenigde Nederlanden, Egbert Gool, onsen Griffier van de Leenen, Steeven Snouck, Commissaris Ordinaris van de Monsteringe, ende Carel de Briedere.

t'Oorconde &c[a]. Gedaen in den Hage den 7[en]. Juny, anno XVI[c]. sestien.

Uit de Leenregisters van Holland enz..

Saamenvoeging van 't overige gedeelte van de hooge Heerlykheid van Oestgeest, aan die van de Stad Leyden door de Heeren Staaten vergund.

Den 21. Maart 1625.

De Ridderschap, Edelen, ende Steden van Hollant ende West-Vrieslant, representerende de Staten van den selven Lande, &c. Alsoo Burghe-meesteren ende Regierders der Stadt Leyden ons vertoont hebben, hoe dat de selve Stadt is toe-behoorende niet alleen d'Ambachts-Heerlyckheyt in 't geheel, maer oock voor een groot ghedeelte de hooge Heerlyckheyt van Oestgeest, leggende dicht by de voorsz. Stadt, ende dat in 't selve ghedeelte van de Hooge Heerlyckheyt eenighen Huysen waeren staende, die meest wierden ghebruyckt tot Tavernen, in de welcke door het quaet Regiment van de Taverniers ende haere Laech-ghenooten, verscheyden doot-slaghen, ende andere moetwilligheyden wierden ghepleeght, oock veel Dieven ende lichtvaerdighe Persoonen sich waeren onthoudende, daer door niet alleen de weghen daer ontrendt onveyligh ghemaeckt, maer oock de Studenten van de Universiteyt, ende andere jonghe luyden tot Debauchen aenghelockt wierden, sonder dat daer in tot noch toe met ernst ende nae behooren by de Verthoonderen hadde konnen werden voor-sien, dewyle den Baillju, den welken de Verthoonders over de voorschreven heure ghedeelte van de Hooghe Heerlyckheydt hadden ghecommitteert, van tyt tot tyt teghen de Persoonen aen de voorschreven Doodt-slaeghen, Dieveryen, Moedtwilligheyden, ende andere mesusen schuldigh wesende, by apprehentie, indaginge ende andersints wel geprocedeert gehadt, soo en waeren echter daer op gheene Vonnissen, veel min eenighe Executien ghevolght, door faute van Rechters, ende dat overmits in 't voorschreven der Verthoonders ghedeelte van de Hooghe Heerlyckheyt niet en woonden soo veel gequalificeerde luyden daer uyt men competent ghetal van Schepenen ende Wel-booren Mannen soude moghen verkiesen, om daer mede een Criminele Banck te moghen spannen, ende dat Rechters van andere Jurisdictie weygherigh waren, over de ghevanghens of gheaccuseerden van den voorschreven Baillju van Oestgeest vonnisse te wysen; streckende alle 't selve tot verdruckinghe van de goede, ende sterckinghe van de boose, het welck bequamelyck soude konnen werden ghebetert, inghevalle de reste van de voorschreven Hoogheyt,

Heerlyckheydt van Oestgeest, jegenwoordigh de Graeflyckheyt van Hollant, competerende, ende onder den Balljuschap van Rhynlant behoorende, aen 't voorschreven ghedeelte van de Stadt Leyden wierde ghevought, aen-ghesien, alsdan in de selve tsaemen-ghevoughde ghedeelten van de Hooghe Jurisdictie van Oestgeest een gheneughsaem ghetal van goede eerlycke ende bequame luyden souden werden ghevonden, daer uyt men een bequaem Collegie van Rechters aldaer souden konnen op-rechten, waeromme de verthoonders haer reverentelyck tot ons waeren keerende met ghedienstigh versouck: Dat wy favorabel regardt nemende op 't gheene voorschreven is, beliefden 't voornoemde resterende ghedeelte van de Hooghe Heerlyckheydt van Oestgheest de ghemelte Graeflyckheydt competerende, aen de Stadt van Leyden te cederen, om by de selve Stadt aen haer voor der eyghen ghedeelte van de voorschreven Heerlyckheydt, ten eynde vooren verhaelt, ghevoughdt te werden, ende hen-luyden daer van te verleenen onse opene brieven in forma. Soo is 't, dat wy de voorschreven saecke ende versouck over-gemerckt, naer verscheyden deliberatie hier op ghehouden, ende naer voorgaende uytschryvinghe specialycken, op dit versouck ghedaen aen de Heeren Ridderschap, Eedelen ende Steden van de selve Lande, oock hier op gehadt het advys van die van onse Kamere van de Reeckeninge tot voorderinge van de Crimine Justitie over de Heerlickheydt van Oestgeest, ende omme de vertoonders, synde een Notabel lidt van onze vergaderinge, in haer voorsz. versouck te believen, uyt onse rechte wetenschap, volkomen macht, ende souveraine authoriteyt, d'selve geaccordeert, gecedeert, ende geconfereert hebben, accorderen, cederen, ende confereren mits desen, absolutelyck 't resterende gedeelte van de hooge Heerlyckheyt van Oestgeest, de Graefflyckheydt van Hollandt ende West-vrieslandt competerende, omme gecombineert te werden mette gedeelte, dat de Vertoonders in de selve Heerlycheyt van Oestgeest hebben, ende in een Leen van alsulcker natuyre, als is het gedeelte henluyden competerende, van de Graefflyckheyt ontfangen, ende verheven te worden met alle 't recht, ende gerechticheyden daer toe specterende, Ende ten eynde de vertoonders dese onse gunste, gratie ende concessie mogen genieten, ende gebruycken, als het behoort, lasten ende bevelen wy onsen Stadthouder ende Manne van Leene van de voorsz. Landen, onsen Greffier, ende allen anderen die desen soude mogen aengaen, de voorsz. vertoonders mette voornoemde gedeelte van de hooge Heerlyckheyt van Oestgeest de Graefflyckheyt competerende te verleyen naer coustumen, ende Rechten van de Leen-Camer, ende desen t'onser Kamere van Reeckeninge voornoemt, geregistreert, ende geinterineert synde, dat de Vertoonders dese onse gunste, gratie ende concessie, rustelyck, vredelyck ende volkomentlyck sullen genieten, ende gebruycken, cesserende alle belet, ofte wedersseggen ter contrarie.

Gegeven in den Hage onder onsen grooten segele hier aen gehanghen op den een-en-twintichsten Martii, Anno 1625.

Extract uit de Resolut. der Heeren Staaten van Holland enz.

Consent van Dykgraaf en Hoogheemraaden van Rynland aan Schout en Kroosheemraaden van Oestgeest en Poelgeest, tot het schouwen van de wegen.

Den 8. April 1690.

Alsoo Schout, en Croosheemraden van Oestgeest en Poelgeest, de Wel Ed. Heeren Dyckgraeff ende hooge Heemraden van Rhynlant by requeste hadden vertoont, dat zy met op merkinge hebben geresumeert, hare menighvuldige schouwen, van wegen en wateringen, die sy jaarlicx in haren bedryven syn doende. Item mede, wanneer en op wat tyden deselve tot nogh toe zyn gedaen; sy Supplianten bevonden hebben, dat eenige weegen, en wel de voornaemste, die meest gebruykt ende bereden werden, tot nogh toe zyn geschouwen in de maent van Mey, oock op St. Jan, wanneer deselve ordinaris droogh, vast, ende bequaem zyn, dogh in 't na jaer seer komen te vervallen, soodanigh, dat nu eenen tyt

tyt herwaerts, dien aangaende, veele klaghten [selfs wegens haer Wel Ed. zyn gedaen] om welcke voor te komen de Supplianten nodigh en dienstigh geoordeelt hebben [op 't behagen en goetvinden van haer Wel Ed.] de wegen tot nogh toe jaerlicx op Mey geschouwen, te verschuyven, en te schouwen op Alreheyligen, en eenige die op St. Jan syn geschouwen, te brengen op de Schouw gedaen werdende St. Lambrecht, sulcx dat voortaaen de respective wegen en wateringen, in de voorsz. Heerlyckheden souden werden geschouwen, als volght:

Des Dynsdaghs naa St. Jan,

Den ouden Dam;
De nieuwewegh,
De Poelsteegh,
De Vinckewegh,
De beneden Hofdyck,
De Broeckdyk,

Woensdagh naa St. Jan,

De Endegeester Wateringh,
De Pastoors Wateringh,
De Wateringh aldaer rontom de polder,
De Vaerfloot van de Vyffhuysen tot aan de Rynsburgerpoort;

Dynsdagh naa Lamberty,

De hoogen Hoffdyk,
De hoogen Morsdyk;
Het Valckenburgerwegje,
De Sluys aan de Morspoort, ende voorts
Alle de Sluysen in den hoogen Morschdyk gelegen,
Alle de Zypen op de Morsch,
De Zyp van Schutjebuyl tot Rynsburgh toe,
Het Zypje omtrent Vosenthuyntje,
De wegh by Rhynsburgh,
De hooge en looge Coelputter, off Oestgeester Dyck,
Het voetpad van Oudendam aff tot aan de Oestgeesterbrugge toe;

Alreheylige Schouw;

De Marendyck,
Het Santpadt op de hoogh Mosch;
De Leyderwegh van de Moschpoort aff tot aan Rustenburgh toe,
De Slaeghwegh,
De Morschdam,
De Groenesteegh,
De Heerwegh van de hooge Voort af tot den Oudendam toe;
Nogh de hooge- en laage Voorden,
Mitsgaders het Voetpadt op Poelgeest.

Instantelyken versoeckende sy Supplianten, dat meergemelte; Haer Wel Ed. haer by deesen daer toe gelieve te authoriseeren: Soo is 't, dat wel gemelte Heeren, 't voorschreeven versoek hebbende overgemerkt, de Supplianten haer voorsz. versoeck, soo 't leyt, hebben geconsenteert ende toegestaan, gelyck Haer Wel Ed. doen by deesen.

Aldus gedaen in 't Gemeenlantshuys van Rhynlant binnen Leyden den aghtsten, Aprill XVI^c. tnegentigh.

Uit de Archiven van 't Hoogheemraadschap van Rynland.

Resolutie van Burgemeesteren en Consulairen der Stad Leyden, als Heeren van de Vrye Heerlykheden van Oestgeest en Poelgeest, Ambachtsheeren van Leyderdorp, Soeterwoude, Stompwyk, Wilsveen, Tedingerbroek, en de Vennip, aangaande de Boeken, Chartren, Documenten, en de Papieren in de respective Ambachts- en andere Kisten of Kassen, en Secretaryen der voorsz. Domeinen berustende, en aan de bewaaringe der zelve Schouten en Secretarissen toe vertrouwt. Genomen den 8en. November 1737. *met concurrentie en eenparig goedvinden van de Heeren Consulairen, daar tegenwoordig waaren*

De Heeren Mr. Johan van den Bergh,
Mr. Abraham Hoogenhouck,
Mr. Johan van Lanschot,
Mr. Nicolaes van Tol, PZ. Regeerende Burgemeesteren:

De Heeren Mr. Hendrik van Willigen,
Mr. Willem Paats,
Johan van der Maersche,
Mr. Pieter Gys,
Mr. Gerard Amelis van Hoogeen,
Mr. Johan van Teylingen,
Mr. Dirk de Raet, [op de resumtie]
Mr. Nicolaas Tedingh van Berkhout,
Jacob Drolenvaux,
Pieter van Hoogmade, Oud-Burgemeesteren.

Den 8. *November* 1737.

De Heeren Burgemeesteren ende Consulairen, als daer toe specialyken by Burgemeesteren verzogt zynde, door den Heer Eersten en præsideerende Burgemeester van den Bergh, uit name, ende van wegen de Heeren regeerende Burgemeesteren, gehad hebbende d'ouverture van eenige pointen van ordre, welke Burgemeesteren hadden gemeent op een vaste, en rigtige voet te moeten werden agtervolgt, in deeser Steede Heerlyke, ende Ambagtsheerlyke goederen van Oestgeest en Poelgeest, van Leyderdorp, Soeterwoude, Stompwyk, Wilsveen, Tedingerbroek, ende de Vennip; de zorg ende het opzigt van de Heeren Burgemeesteren ende Regeerders der Stad Leyden aan bevoolen: Hebben na voorgaande deliberatie eenpaariglyk goedgevonden, ende verstaan: Dat de respective Schouten, ende Secretarissen van de voorsz. Stadts Domeynen, binnen de tydt van een half jaar, na den ontfangst deezes, zullen hebben op te maaken, ende aan handen van de Heeren Regeerende Burgemeesteren over te leveren, exacte lysten ende inventarissen, by hen onderteekent, van alle boeken, charters, documenten, ende papieren in de respective Ambagts- en andere kisten, ofte kassen, en Secretaryen der voorgemelde Domeinen berustende, ende waar van de bewaaring hen is toe vertrouwt.

Als mede dat by overlyden, avancement, ofte afstandt van een der voorgemelde Schouten ofte Secretarissen, den overblyvende Schout ofte Secretaris de Heeren Burgemeesteren zal verzoeken, ten einde hun Ed. Groot Agtb. ten overstaan van den Secretaris deezer Steede, agtervolgens de voorsz. Lyste, of inventaris, gelieven te doen overneemen uit handen van de erven der overleedenen, ofte van den geavanceerde, ofte afstand doende, zoodaenige boeken, charters, documenten, ende papieren, als den zelven in zyne respective qualiteit zyn geweest, ende dat den nieuw aengekoomen Schout, ofte Secretaris, ten overstaen ende uithanden als vooren, dezelve stukken ontfangen hebbende, de Lyste ofte Inventaris der overgenoomene boeken &c. zal hebben te onderteeken, ende den onderteekenden Lyste, of Inventaris over te geeven, om ter Secretarye deezer Steede te berusten.

Dat wyders de respective Secretarissen der voorgemelde Heerlyke, ende Ambagtsheerlyke goederen van tydt tot tydt te voltrekken: egter voor den 10en. Novembr. 1738. [gelyk voorheen jaarlyks gewoon was te geschieden] zullen doen uit-

uitschryven copyen van alle reekeningen, welke in den jaare 1734. in hunne respective Ambagten aan handen van de Heeren Burgemeesteren, als Ambagtsheeren zyn gedaan, ende van den jaare 1735. ende zoo vervolgens van jaar tot jaar van ydere reekening een wydt geschreeven borderel omme by de voorf. reekeninge van den jaare 1734. ter Secretarye der Stadt Leiden te werden overgebragt, ende te blyven berusten.

Ende zyn laastelyk, de Heeren regeerende Burgemeesteren voor hunne attentie, ende den Heer van den Bergh voor de gegeeven ouvertuure bedankt, werdende de Secretaris van Royen verzogt, ende gelast Copye deezes aen de respective Schouten en Secretarissen voorsz. ter hunner narigtinge overtegeeven

Aldus gedaen ende geresolveert op den 8en. November 1737. ende op den 10. daar aanvolgende voor 't afgaan van Burgemeesteren geresumeert ende gearresteert:

[*Onderstondt*]

My jeegenwoordig;

D. v. Royen.

Uit de MS. papieren van den Heere N. N.

VAN WARMOND, DE KATWYKEN, HAZERSWOUDE, EN ZOETERMEER.

Verdrag van de Regeerders der Stad Leyden met den Heer van Warmond over de scheiding van hunne Wateren en Visscheryen.

Den 19. Maart 1596.

Wy Joncheer Johan van Duvenvoorde ende Woude, Heer tot Warmondt, Esseickerwoude, Alckemade &c. Admirael, ende Houtvester van Hollandt; ende Burgermeesteren ende Regierders der Stadt Leyden, doen eenen yegelycken hier mede te weeten, dat alzo onse wateren ende visscheryen vast aen den anderen gelegen, ende malkanderen dicht aenpaelende zyn; So is 't, dat wy, om alle misverstanden, oneensheyden, ende geschillen, die tusschen ons souden mogen rysen, ende ontstaen, ter oorsaecke van rechte scheyt van de voorscreven visscheryen, ende om te continueren in de onderlinge vruntschap, ende goede naebuyrsaemheyt die tusschen de Heeren van Warmont, ende de Stadt van Leyden altyts es geweest, op huyden mitten anderen, gereyst zyn, op te voorsz. visscheryen, omme de limiten, ende bepaelingen van dien zulcx te doen afmercken ende bekent maecken, dat die in tyden ende wylen zonder tweespalt zullen connen werden gevonden, ende den naercomelingen kennelycken zyn, ende hebben zulcx doer Meester Symon Fransz. van der Merwen, gesworen Landtmeter van Rynland, doen doen de volgende afpeylingen ende rayingen.

Ten eersten, belangende 't scheyt van des voorschreven Heeren van Warmonts visscherye van de Weyde A, eyndende aen 't paddegat; ende van des Stadts van Leyden visscherye van 't Wester Meertgen van de Braasemmeer, hebben 't scheyt genomen aen de Oostzyde van een sloot, die de Ambachten Alckemade, ende Esselickerwoude van den anderen scheyt, ter plaetse daer den toorn van Leymuyden bevonden werde op negenentwintich graden ende een halve, van Noorden naer Oosten, den toorn van Reynsaterwoude alhier genomen voor de Linie van het rechte scheyt op vyff graden drye quarten, van 't Noorden naer 't Oosten, den ouden toorn van Jacobswoude op negenentwintich graden ende quaert, van Oost naer Zuyden, de Kerck van Woubrugge op zessentzeventich graden, ende

 een

een halff, van Ooft naer Zuyden, den toorn van Coudekerck op dryentwintich graden ende een quaert, van 't Zuyden naer Weften, ende het toorntgen, op St. Pancraes Kerc tot Leyden, op tzeventich graden, van 't Zuyden naer 't Weften.

Ten tweeden, belangende 't fcheyt van des voorfcreven Heere van Warmonte Viffcherye, van de Rypweteringe, ende van des Stads viffcherye van Mouryns-poel, of Coppoel, aen 't Noorteynde van de voorfcreven Rypweteringe, hebben aen de Weftzyde van de voorfcreven Rypweteringe bevonden den toorn van Homade op vierentachtich graden drie quarten van Ooften naer Zuyden, het toorntgen van de Hoochlantskerc tot Leyden, op eenenvyftich graden een quaert, van Zuyden naer Weften de Kerc van de Kage, op vyftich graden drie quaerten, van Weften naer Noorden, ende den toorn van Lifle op tzeventich graden, van Weft naer Noorden, ende den toorn van Hillegom, op vierentachtich graden ende een halve, van Weft naer Noorden.

Ten derden, belangende 't fcheyt van des voorfcreeven Heeren van Warmonts Viffcherye aen 't Oofteynde van de Leede, ende des Stadts viffcherye van de Spriet, off Laet, hebben 't inftrument geftelt op een ftuc lants aen de Weertfloot, ende bevonden het toorntgen van St. Pancraeskercke tot Leyden, op eenentwintich graden ende een halve, van 't Zuyden naer Weften, den toorn van Warmont op een halve graet, van 't Weften naer 't Noorden, ende een baecke geftelt aen d'ander zyde, alhier genomen voor de Linie van het rechte fcheyt op negenendertich graeden drie quarten, van Weften naer Noorden, den toorn van Zaffenhem op vyfentachtich graden een quart, van Weften naer Noorden, den toorn van Liffe op veertien graden ende een halve, van Noorden naer Ooft, de Kerc van de Kage op negenenveertich graden, een halve, van Noorden naer Ooften, ende den toorn van Hogemaede op zevendertich graden drie quaerten, van Ooften naer Zuyden.

Ende ten vierden ende laetften, belangende 't fcheyt van des voorfcreven Heeren van Warmonts Viffcherye, aen 't Wefteynde van der Leede omtrent 't Warmonderveer, ende des Stadts viffcherye van de Maren, ende Marenpoelen, hebben 't inftrument geftelt aen de Zuytooftzyde van de Lee rechts beneffens 't oude Veerhuys over, op een ftuc lants genamt 't Veerlant, off de Camp op 't Wedde, beneffens 't paerde molentgen, ende bevonden 't voornoemde toorntgen op St. Pancraeskerc op zevenentachtich graden, van Ooft naer Zuyden, de floot van 't oude Veerhuys genomen voor de Linie van 't fcheyt op zevenendertich graden, van Weften naer Noorden, den toorn van Noortwyc op zeffenvyftich graden ende een halve, van Weften naer Noorden, ten toorn van Voorhoudt op zes ende tzeventich graden drie quaerten, van Weften naer Noorden; den toorn van Warmondt op zeventien graden een quaert, van Noorden naer Ooften, de Kerck van de Cage op eenenvyftich ende een halve graden, van Noorden naer Ooften, den toorn van Hogemade op zeftien graden, van Ooften naer Zuyden, ende den toorn van Koudekerc op veertich graden drie quaerten, van Ooften naer Zuyden.

Alle welcke voorgeroerde merckteyckenen, Wy Heer van Warmondt, ende Burgermeefteren ende Regierders der Stadt Leyden, voor ons, onfen erven, ende naecomelingen houden ende bekennen, ende by elck eenen, zoo onfe bruyckers ende pachters, ooc allen anderen diet eenichfints aengaen fal mogen, verftaen, ende begeeren gehouden ende bekent te werden voor 't rechte fcheyt van onfe voorfcreven respective Viffcheryen. Beloven in 't vorder, dat, omme de voorfcreven onfe viffcheryen, ten weder zyden goet ende in wefen te houden, wy nyet en zullen gebruycken, noch doen gebruycken, dan goet ende behoorlic vifchwant, de maffchen van zodanige wyde, als van oudts gebruyckelic es geweeft, te weeten de fchakelmaffchen op twee duymen tien gereynen, de vlu maffchen op twee duymen vyff greynen, de zegen maffchen op een duym zevendalve greyn, ende fuycmaffchen op een duym drye greynen, alles te reeckenen de twaelff duymen op een voet, twaelff greynen voor de duym Rynlantfche maete. Ende dat wy in de voe tyt de wateren niet en fullen beviffchen, off doen bevisfchen, 't welc hem verftaet, dat tuffchen den vierden Meye, ende tweentwintichften Juny, nyet en zal mogen werden gevift mit de zegen.

Tot voldoeninge van alle 't welc, hebben wy verbonden ende verbinden mits defen de Heere van Warmont, alle myne goeden, ende de voornomde Burgermeefteren, alle der voorfz. Stede goeden, exchyfen ende innecomen, de zelve, de vruchten, ende Keure van dien 't bedwang ende verbant van allen 'sHeeren rech-

rechten ende Rechteren onderwerpende mits desen; ende dit alles ter goeder trouwen, ende sonder argelist.

Des ten oirconden hebben wy Joncheer Johan van Duvenvoorde, ende Burgermeesteren, twee deser gelycke, daer van aen weder zyden eene es, respectivelycken bezegelt mit de zegelen van den Heere van Warmont, ende der Stadt Leyden, ende in 't voorder ondergeteeckent by de voornoemde Heere van Warmondt, voor hem zelfs, by Pieter Adriaens Zoon van der Werff, ende Jan Jans Zoon van Baersdorp, Burgermeesteren, als op te voorsz. peylinge jegenwoordich geweest zynde, by den Vroonmeester, ende by de voornoemde Lantmeter, mitsgaders by de Secretaris van der Stede wegen, opten XIXen. Marty XVC. zes ende tnegentich: belangende de eerste drye peylingen.

Onder stont geteeckent:

Johan van Duvenvoirde ende Woude, Pieter Adriaens Zoon,
J. de Baersdorp, Jaspar van Banchem, S. van Merwen,
J. van Hout.

Ende was gezegelt mit eenen roode, ende groenen wasse zegelen aen double frauchyne staerten uythangende.

Privilegieboek der Stad Leyden D. pag. 144. *en* 145.

De Heer van Warmond huurt van de Regeerders van Leyden de Visscherye van de Maren en Marenpoelen voor een en dertig jaaren.

Den 19. *Maart* 1596.

Ophuyden den negentienden Martii anno vyftienhondert zessentnegentich, heeft de Eedele Erntfeste Joncheer Johan van Duvenvoorde ende Woude, Heer tot Warmont, Esselyckerwoude, ende Alckemade &c. Admirael ende Houtvester van Hollandt, innegehuyrt van Jaspar van Banchem, Vroonmeester der Stadt Leyden, van der voorsz. Stede weghen mit goetduncken ende believen van Pieter van der Werff, ende Jan Jansz. van Baersdorp, Burgermeesteren der voorsz. Stede, der voorsz. Stede Visscheryen genampt de Maren ende Marenpoelen, zulcx ende die Joncheer Cornelis van de Myle laetst heeft gebruyct, ende in huyre gehadt, belent hebbende an de Noortoost zyde, de hoge weysloot, ende daer recht tegens over de vyfhond sloot, streckende Westwaerts over tot de Vliet toe, ende voorts Zuytwestwaerts tot des Abdts landt van Egmont, voorts tot des Graven Rietvelt, ende zoo voorts in der maren, totter quaecke toe; heeft voor der belent aen d'ander zyde des voornoemden E. Heeren van Warmonts water, geheeten de Lee, scheydende rechts neffens het oude Veerhuys, aen de Oostzyde streckende Zuytwaerts om in de Maren, ende eyndende, aen de voorscreven Quaeckel, ende zulcx in hem begrypende beyde de poelen aldaer: Ende dit voor den tyt ende termyn van eenendertich jaeren, innegaende met het loopende jaer XVC. zessentnegentich, ende eyndende opten negen entwintichsten Marty, anno zestienhondert zeven en twintich, des jaers om de somme van achtien guldens, van veertich grooten 't stuck. Ende 't zyn voorwaerden, dat 't voorsz. water nyet en zal werden bevischt, dan met der zegen, schaeckels, ende fuycken, achtervolgende der voorsz. Stede Keuren op te Visscheryen, ende dat de voorsz. E. Heer van Warmondt, 't voorsz. water niemant in heel off deel zal mogen overdoen, dan met voorweeten van den Vroonmeester, ende consent van Burgermeesteren in der tyt. Ende dit al onder verbandt van des voorsz. E. Heeren van Warmonts goederen, de zelve, ende de Vruchten, ende Keure van dien 't verbant ende bedwang van allen rechten, ende Rechteren mitsdesen onderwerpende.

Des

Des ten oirconden desen by de voorscreven E. Heere van Warmont bezegelt ende ondergeteyckent.

Aldus stont onder geschreven:

Johan van Duvenvoirde ende Woude,

Ende was gezegelt mit eenen rooden wassen uythangenden zegel aen double franchynen doersteecken staert.

Privilegieboek der Stad Leyden D. pag. 161.

Verdrag tusschen de Regeerders van Leyden, en de Heeren van Warmond, en Wibisma, over het gebruik van de twee poelen by het Warmonder Veer, en aen de Maren, mids 'er niet in te Visschen.

Den 5. December 1597.

Wy Joncheeren Johan van Duvenvoorde ende Woude, Heer tot Warmont &c. Admirael ende Houtvester, ende Niclaes van Mathenesse, Heer tot Wibisma &c. doen condt eenen yegelycke, hoe dat alzoo de Burgermeesteren ende Regierders der Stadt Leyden, t'onsen versoucke, gerenuntieert, vertegen, ende affstant ghedaen hebben van haerluyder recht van Visscherye in zeeckere twee poelen omtrent Warmonder Veer, aen d'Oostzyde van de Maren, volgende de brieven, die ons daer van zyn overgelevert, ende van den innehouden als hier nae volght:

Wy Burgermeesteren, ende Regierders der Stadt Leyden, doen eenen yegelycken weeten, hoe dat wy op 't versoucken aen ons gedaen by de Edele Erntfeste Joncheeren Johan van Duvenvoorde ende Woude, Heere tot Warmont &c. Admirael, ende Houtvester, ende Joncheere Niclaes van Mathenesse, Heere tot Wibisma &c. onse goede Vrunden ende naer gebuyren, naer voorgaende deliberatie ende resolutie, mit die van den Gerechte deser Stede verscheydelicken gehouden, ende eyntlicken genomen den XV^en^. July voorleden, van der voorsz. Stede wegen gerenuntieert, vertegen, ende afstant gedaen hebben, renuntieren, vertyen, ende doen affstant mitsdesen, van zodanich recht van Visscherye, als deser Stede toecomende es, off soude mogen toe comen op ende in zeeckere twee poelen, gelegen ontrent 't Warmonder Veer, aen de Oostzyde van de Maren Zuytwaerts van 't voorsz. Veer, beyde zeer ondiep, ende genoech verlandt zynde, ende dit al ten eynde de voorsz. Heeren van Warmondt ende Wibisma de voorsz. poelen gesamentlicken onverhindert zullen mogen hebben, houden, ende gebruycken, tot sodanich recht van Vogelrye, als hem daer inne competerende es, off zo hem des andersints sal goetduncken, 't welc hem doch verstaet, dat de voornoemde Heeren van Warmont, ende Wibisma, noch hare erven, off naecomelingen, de voorsz. poelen en zullen mogen gebruycken tot eenighe Visscherye; ende indien 't zelve tot eeniger tyt bevonden werde, gedaen te zyn, zal de gerechticheyt van de Visscherye, in de voorsz. twee poelen, strac ende mitter daet vervallen zyn aen deser Stede, sonder eenich becroon, off tegenseggen van de voorsz. Heeren van Warmont ende Wibisma, haren erven, ende naecomelingen, off eenige van hem; ende dit alles ter goeder trouwen, ende sonder argelist. Ende hebben des tot eenen oirconde, deser Stede grooten zegel, 't welc wy ten contracten gebruycken, aen dese letteren doen hangen, ende mit de onderteyckeninge van onsen Secretaris doen bevestigen, opten vyfden Decembris, anno XV^c^. zeven ende tnegentich.

Soo eest, dat wy de zelve renuntiatie, afstant, ende vertydinge misdesen overdanckelycken aennemende, voor ons, ende onsen erven, ende naecomelingen belooft hebben, ende beloven mitsdesen, dat wy, tot geenen dagen, in de voorsz. twee poelen eenich recht van Visscherye, en zullen gebruycken; en indien 't zelve

ve t'eeniger tyt bevonden werde gedaen te zyn, zal de gerechticheyt van de visscherie in de voorsz. twee poelen, stracx, ende mitter daet vervallen zyn, aen der voorsz. Stadt Leyden, zonder eenich becroon, of tegenseggen van [ons] onsen erven, off nacomelingen, ende dit alles ter goeder trouwen, ende zonder argelist.

Ende hebben des tot eenen oirconde, de jegenwoordige brieven onderteeyckent ende mit onsen zegelen hier onder in rooden wassche aengehangen, bevesticht, opten vyfden Decembris, anno XV^c. zeven ende tnegentich.

Onder geteteyckent :

Johan van Duvenvoorde ende Woude, J. van Matenesse.

Ende was gezegelt met twee roode wasse zegelen aen double franchyne doergesteecken uytgesneden staerten.

Privilegieboek der Stad Leyden, D. *pag.* 162. *versa tot* 163.

Verdrag wegens den opdragt van het water genaemt de Hemmeer, van de Regeerders der Stad Leyden met den Heere van Warmond gemaakt, tot het droogmaaken van dezelve Meer.

Den 20. *Maart* 1623.

Alsoo Burgemeesteren ende Regierders der Stadt Leyden, mitsgaders Jasper van Banchem, Vroonmeester der selver Stede, op den seventienden Juny anno XVI^c. twintich, volgens de last ende authorisatie hem dies aengaende opten achtentwintichsten February des voorsz. jaers, by die van de Groote Vroetschappe der selver Stede gegeven met de Ed. Heere Joncheer Jacob van Wassenaer ende Duvenvoorde, Heere van Warmont &c. waren verdragen ende overgecoomen, ende dien volgende Burgemeesteren ende Regierders voornoemt hadden wtgegeven, ende de gemelde Heere van Warmont hadde aengenomen in eeuwige erffpacht, het water genaemt de Hemmeer, gelegen in de Heerlicheyt ende Ambachte van Warmont, ende dat naer luyt het alhier ingelyffde ontwerp van de brieve van Contracte des voorsz. Erffpachts.

Opte volgende manieren ende conditien hebben Burgemeesteren ende Regierders der Stadt Leyden, mitsgaders Jasper van Banchem, Vroonmeester derselver Stede, volgens den last ende authorisatie hen dies aengaende gegeven by die van de Groote Vroetschappe der voorsz. Stede, opten achtentwintichsten February anno XVI^c. twintich, ter eenre uytgegeven, ende d'Eedele Heere Joncheer Jacob van Duvenvoorde ende Woude, Heere tot Warmont, Esselickerwoude, Alckemade &c. ter andere syde aengenomen, gelyc zyluyden ten wedersyden wtgaven, ende aennamen by desen, in eeuwigen erffpacht het water genaemt de Hemmeer, gelegen in de Heerlicheyt ende Ambachte van Warmont, groot bevonden by pertinente meetinge, daer van gedaen by Mr. Jan Pietersz. Douw, geswooren Lantmeeter, ruym tseftich mergen, omme deselve Meer drooch ende tot Lant te maken. Des de voorgemelde Heere beginnende metten eersten Mey XVI^c. twee ende twintich, toecoomende aen den Tresorier Ordinaris der voorsz. Stede, ten behouve van de selve jaerlix betalen sal op ieder mergen als vooren drie guldens te XL. grooten 't stuc, ende dat op erffpachtsrecht, sulx dattet eerste jaer daer van verschenen zal weesen Mey XVI^c. drie en twintich, waer vooren speciaelicken sullen syn ende blyven verbonden de voorsz. droochgemaecte Landen, ende voorts generalicken alle de goederen van den voorgemelten Heere.

Is voorts geconditioneert, dat d'selve Heere t'synen laste nemen zal, 't gene by die van den huyse van Alckemade wert gepretendeert, noopende seecker vyvertgen, gelegen in de noorthouc van de selve Hemmeer, sonder ter saecke van dien eenige cortinge te mogen doen, gelyc ooc totten eersten Mey XVI^c. twee en twintich, de gemelte Heere in 't regard van 't voorsz. water soo veel jaerlicx betalen zal, als over de Visscherie van dien by de Stadt bedongen is. Ende in gevalle, dat God verhoeden wil, den voorsz. Hemmeer drooch gemaeckt synde, by ongeval ende doorbreeckinge van dycken quame te inundeeren, sal evenwel de erffpacht, als vooren werden betaelt; maer by aldien de selve meer niet drooch conde gemaeckt werden, soo sal 't recht van d'erffpacht als dan cesseren, mits dat in 't regard van 't water ende voor de visscherye by de gemelde Heer betaelt sal werden soo veel als de voornoemde contrahenten onderlingen sullen connen accorderen. Ende oft gebeurde ['t welc ooc anders van den goeden Godt wert verhoopt] dat in toecoomende tyden door openbare oorlogen ende troubles, de voorsz. droochgemaeckte Landen t'ongebruyc mochten werden gemaeckt, soo is mede wtdruckelicken by desen bedongen, dat partyen contrahenten voornoemt, hen in sulcken gevalle mede zullen hebben te reguleren naer de generale ordre die dien aengaende als dan by de Staten, off Heere van den Lande sal werden geraemt ende gestelt.

Ende dat naderhant de gemelte Heere van Warmont swaricheyt maeckende, om redenen noopende de voorsz. clausule van erffpachtsrecht, hem derhalven betoonde genegen om de voorsz. erffpacht mit gereden gelde te redimeren, ende aff te coopen: Soo is 't, dat Burgemeesteren ende Regierders der voorsz. Stede, achter volgende het consent by die van de Groote Vroetschappe voornoemt, op den eersten Decembris anno XVI^c. ende twintich, daer toe gedragen, de voorsz. saecke hervatten, eyntelyck metten welgemelten Heere van Warmont naerder syn geaccordeert ende verdragen, dat de selve Heere van Warmont, de voorsz. erffpacht ende alle 't recht van dien, affcoopen ende redimeeren sal met hondert vyffentwintich guldens te XL. grooten 't stuc, op ieder van de voorsz. tsestich morgen, bedragende te samen de somme van seven duysent vyff hondert gelycke guldens, vry suyver gelt, te betalen lichtmisse dage anno XVI^c. drie ende twintich, sonder eenige cortinge off affbreck, hoedanich die ooc soude mogen weten, daer aen te doen, ende sal niettemin de welgemelte Heere van Warmont tsynen laste nemen 't gene by die van den voorsz. huyse van Alckemade wert gepretendeert, nopende het voorsz. vyvertge, gelegen in den noorthouc van de voorsz. Hemmeer; maer ingevalle deselve Meer niet en conde droochgemaeckt worden, soo is geconditioneert dat als dan de voorsz. penningen by de voornoemde Burgermeesteren, in der tyt, aen den welgemelten Heere van Warmont, off syn erffgenamen, ofte recht vercregen hebbende, sullen werden gerestitueert, mits dat in 't regard van 't water, ende voor de visscherye by den zelven Heere synen erffgenamen; off recht vercrygende, aen de voornoemde Stadt sal werden betaelt, soo veel als de selve als dan sullen connen accorderen. Op alle welcke conditien, ende in achtervolch van dien: Soo hebben wyders de Burgermeesteren ende Regierders voornoemt, de gemelte Heere van Warmont opgedragen, gecedeert, ende getransporteert, gelyc sy opdragen, cedeeren, ende transporteeren by desen de voorsz. Hemmeer, ofte wateren, groot ruym tsestich morgen, als vooren, omme deselve by zyne Ed^t. ofte actie van hem vercrygende, gebruyct ende gepossideert te werden met soodanich recht, als deselve by de Stadt Leyden tot noch toe syn gebruyct, ende geposssideert geweest. Belovende opte voorsz. conditien den gemelten Heere te guaranderen, vryen, ende waren van allen commer, ende opstal, mitsgaders van allen actien die op de voorsz. Meer, ofte wateren, by wie het ooc sy, souden mogen werden gepretendeert, onder verbant van alle deser Stede goederen, exchysen, ende innecoomen, egeen wtgesondert. Ten laetsten bekenden Burgermeesteren ende Regierders voornoemt, van der selver Stede wegen, ter saecke van de voorsz. cessie ende transporte betaelt ende voldaen te syn den lesten penninc mitten eersten, ende dat met de somma van zeven duysent vyffhondert guldens als vooren.

Des ten oorconden hebben wy desen jegenwoordigen brieve mit der Stede groote zegel, het welcken wy ten contracten gebruycken, ende met d'on-

d'onderteyckeninge van onsen Secretaris doen bevestigen, in 't jaer ons Heeren duysent seshondert drie en twintich, opten twintichsten dach van Maert.

Onderstond geteyckent:

S. v. Baersdorp.

Weesende voorts besegelt met een groot groen wasschen zegel aen een dobble franchyne staerte.

Privilegieboek der Stad Leyden E. pag. 75. & 76.

Octroy voor den Heere van Warmond, om eene brugge te leggen over het Warmonder Veer, en Vryheid om zeker geld op den Overgang te moegen stellen.

Zie hier voor pag. 400. & 401.

De Heer van Warmond geeft, op versoek van die van Haarlem en van Leyden, vryheid om de brugge over zyn Veer leggende, te verhoogen, ten dienste der trekschuiten.

Den 11. October 1657.

Op het mondelingh versouck by de Gecommitteerdens der Steden Haerlem ende Leyden gedaen aen my Jacob van Wassenaer, Heere tot Warmont, om ten dienste ende tot meerder bequaemheyt van de schuyten, sullende bevaeren de nieuwe treckvaert tusschen de voornoemde twee Steden, te mogen inslaen de kruyn van de brugge by, ende tot mynen costen geslagen ende gemaeckt over het veer van myne Heerlycheyt van Warmont, ende het recht staende werck van de selve brugge te verhoogen, mitsgaders in plaetse van de voornoemde kruyn over de selve brugge te leghen houte overleggers, sulcx ende in der vougen, dat by het hoochste water de treckschuyten door deselve brugge bequaemelyck sullen konnen doorvaeren: Soo est, dat ick in 't gene voorsz. is, de voornoemde Steden van Haerlem ende Leyden willende believen, by desen aen deselve haer voorverhaelde versouck toestaen, ende accorderen: behoudelyck dat de voornoemde brugge ten eeuwigen dage by de voornoemde Steden, buyten costen van my, ofte myne naecoomers, Heeren van Warmont, behoorlyck sall werden onderhouden, ende dus onvermindert den vollen eygendom van de selve brugge aen my, en myne naecoomers, mitsgaders de reparatie van het Tolheck tot mynen laste blyven sall, ende daer van by de voornoemde twee Steden aen my gelevert behoorlycke acte.

Gedaen op den huyse van Warmont den XI. October, anno XVIc. seven en vyftich.

Ende is onderteyckent:

J. de Wassenaer.

Privilegieboek der Stad Leyden F. pag. 9.

De Gerechte der Stad Leyden verbieden aan die van de Katwyken het invoeren en verkoopen van alle eetwaaren in die Heerlykheden vallende.

Den 12. *December* 1670.

W A E R S C H O U W I N G H E.

Die van den Gerechte der Stadt Leyden hebben, [om kennelicke redenen] goetgevonden, mitsdesen provisionelycken te ordonneren, dat niemant van de ingesetenen van beyde de Catwycken ende 't Zant, te rekenen naer den dach van huyden, alhier ter Stede, 't zy op ordinarisse, ofte eenige andere dagen, sall mogen inbrengen, ofte vercoopen, 't sy selffs, ofte door anderen doen inbrengen ende vercoopen eenige visch, vee, boter, kaes, melck, taruwe, rogge, wortelen, knollen, kool, ofte eenigerhande gewassen ofte eetwaeren binnen de voorsz. Heerlyckheden gevallen, uytbesondert conynen, op peene dat die gene, die contrarie defes bevonden sall werden, yetwes van 't gunt voorsz. staet, binnen dese Stadt, ofte de Vrydomme van dien ingebracht te hebben, verbeuren sall, voor de eerste mael al 't gunt by hem sall syn ingebracht, daer van d'eene helft sall werden bekeert ten behouve van den aenbrenger, ende de wederhelft ten behouve van 't Weeshuys deser Stede, ende ingevalle yemant achterhaelt synde voor de tweedemael, sulcx quame te doen, deselffde sall als dan, boven het aengebrachte, verbeuren een boete van vyfftich guldens te appliceeren als boven.

Aldus gedaen ende geresolveert by die van den Gerechte der Stadt Leyden, ende naer voorgaende klocken geslach ter poeye van Raethuys der voorsz. Stede, in jegenwoordicheyt van den Schout, Burgermeesteren en Schepenen, voor den volcke affgelesen. Huyden twaelffden December 1670.

By my,

En was getekend :

F. Meerman.

Uit de Archiven van den Huize van Wassenaar.

Het Verbod door de Gerechte der Stad Leyden aan die van de beide Katwyken en 't Zant gedaan, weder vernietigd.

Den 28. *February* 1671.

Die van de Gerechte der Stadt Leyden, gehoordt wt den monde van Burgermeesteren der selver Stede, de menigvuldige versoeken in derselver vergaderinge gedaen by de innegesetenen tot Catwyck, ten merendele bestaende wt de bedroefde Weduwen ende Wesen, ende noch op huyden weder seer instantelyck gerenoveert, synde dese laetste reyse geadsisteert by Justus Geestekoorn, Notaris alhier, de welcke niet alleen verclaerde gededommageert te syn van de schade ende onkosten by hem gedaen ende geleden, ter sake van de bekende extraordinaris proceduren jegens hem tot Catwyck op Rhyn gehouden, maer ook daer nevens voor de gemene ingesetenen van de Catwycken gansch ernstig te intercederen tot afdoeninge van de interdictie by haer Achtb. jegens deselve ingesetenen om 't geen tegens hem tot Catwyk was voorgevallen op den 12en. Decembris van den voorleden jaere 1670. gedaen, hebben mitsdesen wel willen defereren aen de beden ende smeeckingen van so veel arme luyden, de welken by verdere continuatie van het voorsz. verbodt, ontbloot van alle middelen van subsistentie, tot de wtterste armoede geschapen waren, te sullen vervallen, ende hebben vervolgens, wt

wt de voorsz. compassieuse insigten, mitsgaders reflecterende op de voorsz. intercessie ende voorspraeck van den voornoemden Geestekoorn, goedtgevonden de voorseyde interdictie medogentlyck af, ende te niette doen, gelyk deselve om redenen voren verhaelt t'eenemael af, ende te niet gedaen werdt by desen.

Aldus gedaen ende gearresteert by die van de Gerechte voornoemt, op den 28. February A°. 1671. ende ten selven dage voor den Volcke ter poye van 't Raedthuys afgelesen.

By my

J. van Groenendyck.

Uit de Archiven van den Huize van Wassenaar H. N°. 47.

Dispositie van de Ed. Mog. Heeren ende Meesters Hendrick Druyff, ende Francois Fagel, Raden in den Hogen Rade in Hollant; als Commissarissen in de saecke van Complaincte, aengevangen by de Heeren Burgemeesters ende Regheerders der Stadt Leyden, in den name ende van wegen de Poorters ende Ingesetenen der selver Stadt, als Impetranten; contra de Vrouwe van beyde de Catwycken en 't Sant, mitsgaders den Tollenaer tot Catwyck op Zee, Gedaegdens.

Den 5. Maart 1671.

In de saecke van Complaincte, tusschen Burgermeesters ende Regeerders der Stad Leyden, in den name ende van wegen de Poorters ende Ingezetenen der selver Stadt, Impetranten van Mandement van Complaincte, ter eenre, ende Maria van Reygersbergh, Vrouwe van beyde de Catwycken ende 't Sandt, mitsgaders Jan Boon, Tollenaer tot Catwyck op Zee, Gedaeghdens in 't voorschreve cas, ter andere zyde; gesien by ons Commissarisen d'informatien, stucken ende monumenten onder ons geproduceert, by ofte weghens de voornoemde Impetranten; ende mede gesien der voornoemde Gedaegdens contrarie feyten possessoir ende destructif, mitsgaders informatien, stucken, ende munimenten, tot verificatie van dien overgeleydt, ende hoewel ons Commissarisen daer by ten genoegen is gebleecken, dat de voornoemde Impetranten, ende der selver Ingezetenen volgens oude privilegien, hen by de Graven van Hollandt, in der tydt, vergunt ende verleent; syn in oude ende deugdhdelycke possessie *vel quasi* van vry ende exempt te zyn, in reguarde van hare waren ende koopmanschappen van alle tollen, van wat natuyre ofte naeme die oock souden mogen zyn, ende oock in specie van die gheheven werdt tot beyde de Catwycken, soodanich nochtans, dat aldaer geobserveert werde den voet van aengeven ende bekentmaeckinge by exhibitie van tol-brieven, die by alle andere Steden ende plaetsen insghelycks tolvry zynde, nopende haren waren ende koopmanschappen, wert gebruyct; dewyl echter ons Commissarisen niet en is gebleecken, dat de Impetranten in de selve haere possessie *vel quasi* by de Gedaeghdens syn gestoort ende geturbeert: Ende ons mede niet en is gebleecken, dat de voornoemde Impetranten syn in deuchdelycke possessie *vel quasi*, van vry ende exempt te zyn van den tol tot beyde de Catwycken; in reguarde van meubelen en huysraedt, die uyt ende door de voorschreve Catwycken werden gebracht ende gevoert, hebben wy Commissarisen de voorschreve brieven van Complaincte gemuteert in simpele citatie, ende dienvolgens de voorschreve Gedaegdens gedachvaert, soo wy de selve daghvaerden by desen, omme jegens morgen ende veerthien dagen, dat wesen sal den twintichsten deser maendt Maert, te compareren, ofte Gemachtichde te senden voor den Hoogen Raede over Hollandt ende West-Vrieslandt, omme aldaer te hooren soo-

soodanighen eysch ende conclusie, als de voorschreve Impetranten ten dage dienende, jeghens hun Gedaeghdens sullen willen doen ende nemen, daer jegens, als mede op het versoeck, omme by provisie te hebben adjudicatie van de recredentie, te antwoorden, ende voorts te procederen ende sien ordonneren soo het behooren sal.

Gedaen by ons Commissarisen, ende gepronunçieert in den Hage in de Vertreck-kamer van den Hooghen Raede, ghenomen voor de plaetse contentieus, desen vyfden Marty sesthien hondert eenentseventich, by ons;

Ende was onderteeyckent:

Hend. Druyff, ende Francois Fagel.

Uytgegeven voor Copie, by my,

J. Coenen.

Uit de Archiven van den Huize van Wassenaer H. No. 44.

Acte van Restablissement, gedecerneert by de Ed. Mo. Heeren ende Meesters Hendrick Druyff, ende Francois Fagel, Raden in den Hoogen Rade in Hollandt, als Commissarisen in de saecken van Complaincte, aengevangen by Maria van Reygersberg, Vrouwe van beyde de Catwycken ende 't Sant, als Impetrante van Mandement van Complaincte, ter eenre; op ende jegens Simon van Vliettoorn, Raet ende Vroetschap der Stadt Leyden, Mr. Cornelis Vliettoorn, Advocaet, soo voor haer selven, als oock in den name van hare respective Vrouwen, mitsgaders Nicolaes Clignet, Postmeester, Hendrick Jacobus van den Salm, genaemt in de wandeling Lange Heyn, ende Jan Klaes, alias Magdelyn, beyde Voerluyden, mitsgaders Abraham Stevens Timmerman; alle wonende tot Leyden, Gedaegdens in 't voorsz. Cas, ter andere zyde.

Den 5. Maart 1671.

In de saecke tusschen Maria van Reygersbergh, Vrouwe van beyde de Catwycken ende 't Sandt, Impetrante van Mandement van Complainte, ter eenre; ende Simon Vliettoorn, Raet ende Vroetschap der Stadt Leyden, Mr. Cornelis Vliettoorn, Advocaet, soo voor haer selven, als oock in de name van haere respective Vrouwen, mitsgaders Nicolaes Clignet, Postmeester, Hendrick Jacobs van den Salm, genaemt in de wandelinge Lange Heyn, ende Jan Klaes, alias Jan Magdelyn, beyde Voerluyden; mitsgaders Abraham Stevens Timmerman, alle woonende tot Leyden, Gedaechdens in 't voorschreve cas, ter andere zyde: Gesien by ons Commissarisen de demonstratien ende informatien, mitsgaders stucken ende monumenten onder ons geproduceert by ofte wegens de voornoemde Impetrante, tot bewys van hare possessie *vel quasi* ende de turbatie haer daer inne gedaen; ende mede gesien der voornoemde Gedaechdens contrarie feyten possessoir ende destructif, mitsgaders informatien, stucken ende monumenten tot verificatie van dien overgeleydt; ende ons Commissarisen daer uyt ten genoegen gebleecken zynde, dat de voornoemde Impetrante is in deuchdelycke possessie *vel quasi* van den Tol tot beyde de voorschreve Catwycken te verpachten, ofte te doen Collecteren respectelyck, op Tol-recht, achtervolgens de lyste daer van zynde, ende specialyck dien tol te ontvangen, ofte door haeren Pachter, Collecteur, ofte Tollenaer te doen ontfangen, mede over meubelen ofte alderhande huysraedt door een van de voorschreve Dorpen ofte Heerlyckheden passeerende, ofte daer van daen

daen uytgevoert werdende, ende dat jegens den hondert twintichsten penningh, ofte naer dat die Pachters, Collecteurs, ofte Tollenaers haer by vrywillige compositie andersints hebben laten contenteren, ende te vreden stellen, schoon de selve meubelen, ofte alderhande huysraedt van ende naer plaetsen wert gevoert, tolvry zynde wegens hare koopmanschappen, ende andere goederen, sonder dat eenich Stadt, Plaetse ofte Persoon, voor soo veel ons gebleecken is, ende in specie oock niet die van de Stadt van Leyden, van den voorschreven Catwyckse tol over allerhande huysraedt, ofte meubelen te moeten betaelen, ofte de Pachter, ofte Collecteur respective daer over te moeten te vreden stellen, alvoren dien tol te mogen passeeren, geëximeert ofte geëxcipieert zyn. Voorts dat de voorschreve Impetrante noch mede is in deuchdelycke possessie *vel quasi*, dat oock selfs allen den gheenen, die in hunne Koopmanschappen, ende andere goederen [buyten huysraedt] vry van de voorsz. tol souden mogen wesen, gehouden zyn, passerende met die hare vrye koopmanschappen ende andere goederen de voorsz. Heerlyckheden op die hare passeringen des Impetrantes voorsz. tol aldaer aen te spreecken, stil te houden, ende haerluyden brieven van Vrydom ofte attestatie daer op staende, aldaer te vertoonen; ende selfs, dat die genen, de welcke op een van beyde de voorsz. Catwycken den tol hebben betaelt, ende door het ander Dorp willen passeren, noch mede aldaer aenspreeckende de betalinge by haer gedaen, bekent maecken, sonder dat yemandt in allen 't selve, 't zy dan met den voorsz. tol niet datelyck te betalen, ofte met niet aen te spreecken, ofte oock [omme die betalinge, ofte aenspreeckinge t'ontgaen] met omwegen te soecken, ofte andersints, vermach haer Impetrante, ofte haren Collecteur ofte Tollenaer van den voorsz. tol te frustreren. Ende ons Commissarisen mede gebleecken zynde van de turbel ende stoornis de voornoemde Impetrante by de voorsz. Gedaeghdens in hare voorsz. possessie, *vel quasi* ghedaen, breeder in den voorsz. mandemente verhaelt, hebben wy Commissarisen, onder correctie van den Hooghen Raede, uyt den name ende van wegen d' Heeren Staten van Hollandt ende West-vrieslandt, de voornoemde Impetrante gemainctcheert, gestyft, ende gesterckt, mainctenéren, styven, ende stercken dezelve by desen in de voorsz. hare possessie *vel quasi*; ende procederende tot het doen van restablissement, ordonneren van wegen als boven de voornoemde Gedaeghdens alle turbel, ende stoornisse de voorsz. Impetrante in hare voorsz. possessie *vel quasie* ghedaen, reëlyck ende metter daedt af te doen, ende alles wederomme te stellen in synen eersten ende behoorlycken staete, ende sulcks den huysraedt, meubelen ende imboel, op den vyfden December des voorledene jaers sesthien hondert tseventigh, uyt de huysinge van wylen Dominus Vliettoorn, ende syne huysvrouw zaliger, gehaelt, ende op drie wagens geladen, midtsgaders sonder, 't zy tot Catwyck op Zee, 't zy tot Catwyck op Rhyn, den Tollenaer ofte Collecteur wegens die huysraedt, meubelen ende imboel, den tol betaelt, ofte den selven daer over gecontenteert, jae selfs hem niet aengesproocken te hebben, tot Leyden gebracht, van daer met de voorsz. wagens wederomme in den voorgenoemden Dorpe van Catwyck op Zee, ende in de voorschreve huysinge van den voornoemden Dr. Vliettoorn te brengen, ofte ingevalle den voorschreven huysraedt, meubelen ende imboel, ofte eenigen van dien soude mogen zyn gedistraheert of veralieneert, de rechte waerde van dien, sodanich als zyluyden ter goeder trouwen, ende des noots, met eede sullen konnen verklaeren, die selve waerdich te zyn gheweest, interdicerende hen Gedaeghdens elck op eene peyne van hondert goude ducaten, jegens de hooge Overigheydt te verbeuren, van gelycken meer te doen, alles tot dat parthyen gehoort, anders by den Hoogen Rade sal zyn gedisponeert, ende de in cas van oppositie hebben wy Commissarisen de sake genomen en gestelt, nemen en stellen de selve by desen in handen van de Hooge Overigheyt, omme onder de selve gheregeert te werden. Daghvaerden voorts de voornoemde Gedaegdens, omme te compareren, ofte Gemachtichden te senden voor de meergem. Hoogen Raede jegens morgen ende veerthien dagen, dat wesen sal den twintichsten deser maendt Maert, omme ons exploict te sien approberen, ende de Impetranten ende breeder volkomentlycker in de voorschreve hare possessie *vel quasi* maincténeren, indien 't soo behoort, daer jegens contrarie te sustineren, en voorts te procederen, ende sien ordonneren, als behooren sal.

Ghedaen by ons Commissarisen, en gepronuncieert in den Hage, in den Vertreckkamer van den Hoogen Rade, ghenomen voor de plaetse conten-

tentieus, den vyfden Martii, festhien hondert een en tseventich, by ons;

Ende was onderteeckent :

Hend. Druyf, ende
Francois Fagel.

Uytgegeven voor Copie, by my

J. Coenen.

Uit de Archiven van den huize van Wassenaar H. No. 44.

Verdrag van de Poorters van Leyden, die in Hazerswoude geland zyn met de buuren van Hazerswoude, over het vergaderen van morgengelden, schot, en bede. Ten overstaan van Burgermeesteren en Schepenen van Leyden, en van den Ambochtsheere, gemaakt.

Den 3. Augusti 1476.

WY Schout, Burgemeesteren, ende Scepenen der Stede van Leyden, doen kondt allen Luyden, dat voor ons gekomen zyn Heer Gerryt Symonsz. Heer Pieter Dirrick Hillez. &c. ende Claes Gerryt Gelmersz. alle poorteren ende ingelande binnen den ambocht van Hazerswoude, an die een zyde; Ende wy Johan van Montfoirde, Ridder, Heer van Hazerswoude, doen kondt allen Luyden, dat voer my gekomen zyn alle die bueren, die gelandt zyn in den ambocht van Hazerswoude, an die ander zyde, en hebben bekent an beyden zyde, om te scuwen, ende neder te leggen die grootte onkosten, die zy hebben, ende dachgelix geschien van te gaderen die morgengelden van der waterscap, scot, ende bede, die vallen in den ambocht van Hazerswoude, te samen minlick, ende vrindelick overgedragen, ende overkomen zyn, ende een ordinantie ende overdracht met malcander gemaekt hebben in sulcker manieren, als hier nae volget ende beschreven staet.

Eerst sullen die poorteren van Leyden alle jaren twie goede mannen setten van den poorteren, die gelandt zyn in Hasertswoude om haer voersz. ongelden te ontfangen om die jaerlix te borde te brengen; ende desgelycx zoe sellen die buyren van Hazertswoude oeck twie goede mannen setten, daer 't voorsz. ambocht mede bewaert sal wesen, om oeck haer ongelden te ontfangen, ende te borde te brengen, gelyck voorsz. staet, ende zoe wat onkosten die gescien sullen van den genen die gelandt zyn in den ambochte voersz. ende buyten der vryheyt van Leyden, ende buyten den ambochte van Hazertswoude voorsz. wonen, om die ongelden voorsz. te innen, ende van hemluyden te ontfangen, om die mede te borde te brengen, die selve onkosten die daerom gedaen sullen worden, sullen gelyck komen te gelden op 't gemene Landt van Hazertswoude voersz. ende die gene die daer toe geset sullen worden, sullen alle jaer die voersz. ongelden betalen, ende die te borde brengen, elck in den zynen, te weten op Sintter Nycholaes dach, den sesten dach in Decembri, die een helft, ende die ander helft des Sonnendaechs voer vuytganck Meye, in handen van den genen die men jaerlix toe setten sal, ende waert saecke dat daer ymant onwillich waer zyn ongelden te betalen, zoe zullen die voersz. ontfangers den onwilligen over leveren, ende die Rechters sullen dan terstont opten onwilligen mogen vutpanden an horen gereesten goeden, te weten twie schat an gelden, of vier schat an pande verloren te weesen binnen dages Sonnenschyn. Ende waert sake, dat haer Lande, of haer goede niet goet genoech en waren die onkosten voersz. daer an te verhalen, zoe soude die gene, die onwillich waren, dan terstont daer voer ballinx 's Lants weesen, ende bliven wt Hollant, ter tyt toe dat zy betaelt hadden. Ende waer 't sake

't ſake dat menſe daer mede niet bedwingen en mochten mit panden, of mit ballinge t' weeſen, zoe zoudt men dat gelyck gelden op 't gemeene Land van Hazerswoude voerſz. behoudelick, datter gepandt waer, dat ſoude bliven tot oerboer ende profyt des gemeen Lants voerſz.

Item, zoe en ſal niemant zyn Landt vercopen, veranderen, noch vervremden, dat gelegen is in Hazertswoude voerſz. hy en ſal komen voer den Schout, ende Schotvangers van Haſertswoude voerſz. of by 't meeſtendeel van hem luyden voerſz. opten dach dat zy dat Schot ſetten ende kerven, om die overſettinge van den Landen te doen by hem luyden voerſz. behoudelick, dat men den kerfdach bieden ſal in der kercken, nae ouder gewoenten, ende zoe ſullen die Schout, ende die Schotvangers van Haſerswoude voerſz. als dan dat opſcriven in een regyſter, daer drie regyſteren af gemaeckt ſal worden, daer af die een leggen ſal by den hantveſten van Haſertswoude, die anderde onder de poorters van Leyden, die daer gelandt zyn, ende die derde onder die Schotvangers voirnoemt. Ende die Schout, ende Schotvangers en ſullen geen overſettinge doen dan opten genen die ryck genoech zyn die oncoſten van den Lande daer an te verhalen.

Item, zoe ſal men geven van teykenen in den regyſter van den Landen die verandert zyn by coope, of by gifte, of by beſterfte, van elcken kerff IIII. Deniers paymants, ende van een half kerf II. deniers, ende van een ſtech een denier ſonder meere.

Item, waer ymant zoe oudt, of zoe kranck, of enich merkelick gebreck hadde, dat hy op die kerfdach niet komen en mochte om overſettinge te doen, die ſel een bode van ſynent wegen machtigen dan dair mogen ſenden.

Voert oft ſaecke [waere] datter enich burger verſterft van den genen die Lant hebben in Haſertswoude voerſz. zoe ſullen die gene komen die Lant hebben an beſtorven is, opten kerfdach, nae dat den boel geſcift ende geſceyden is, voor den Schout, ende Schoetvangers van Haſertswoude voerſz. gelycken oft vercoft of verandert waere, in der manieren of als voerſz. is.

Item, tot welcken tyt dat men rekent van morgengelt, of van ongelden, zoe ſullen die poorteren van Leyden den Clerck geven van elcke rekeninge voer hoer deel voer zyn loen twalef comans groot, ende daer voer zoe ſal die Clerck ſchuldich, ende gehouden weſen den ſelven poorteren te leveren tot elcken reyſe een gelyck wederſcrift vuytter ſelver rekeninge, ſonder meer loons den Clerck daer af te geven.

Item, waert ſake datter ymant onwillich waer in enige van deſen voorſz. puncten, zoe ſel die Heere van Haſertswoude, in der tyt weſende, ende de voorſz. Stede van Leyden elck in den ſynen, op die onwilligen malkander byſtandichheyt doen ter tyt toe, dat hy zyn ongelt voldaen ende betaeld zal hebben, des is altyt wel voorſproken, dat alle privilegien ende handveſten an alle zyden in hare waerden bliven ſullen, zonder dat ſy mit deſen overdracht yet gecrenct zullen weſen, ende deſe voorſz. ordinantie ende overdracht hebben die voerſz. poerteren van Leyden aen die een zyde, ende die bueren van Haſertswoude, die in den voerſz. ambocht gelandt zyn an die ander zyde, malkander geloeft te houden vaſt, geſtade, ende van goeden waerden, ſonder verbreken. Ende deſer brieven ſynder twe, daer elck zyde eenen of heeft.

In kenniſſe der waerheyt, zoe hebben wy Schout, Burgemeeſteren, ende Schepenen der Stede van Leyden, dezen brieven over den poorteren voernoemt beſegelt metter voirſz. Stede zegel van Leyden, die wy dachgelick gebruyken, hier an gehangen. Ende wy Johan van Montfoirde, Ridder, Heere van Haſertswoude voerſz. hebbe deſen brieve over den voerſz. buyren, die gelandt zyn in den voerſz. ambocht, mede bezegelt mit onſſen zegel hier an gehangen. In 't jaer onſſes Heeren duſent vierhondert ſeff ende tzeventich, opten dertienden dach van Auguſto.

Privilegieboek der Stad Leyden N°. 50, pag. 145. en 146.

Octroy tot de bedyking en droogmaaking van de Zoetermeersche Meer; mids voldoende de Stad Leyden, en anderen, de schaade, hinder, en letsel, daar door te veroorzaaken.

Den 15. Maart 1614.

De Ridderschap, Edelen, ende Steden van Hollant ende Westvrieslant, representerende den Staten van den zelven Lande, doen te weten, alzo Jonckheer Jacob van Wyngaerden, Heere van Benthuysen, Wyngaerden, ende Ruybrouck, Ambachtsheer van Zoetermeer, mitsgaders Doctor Everardt Vorstius, Proffessor Medicinæ ordinaris in d' Universiteyt binnen der Stadt Leyden, Johan Pellicorne, Coopman van Antwerpen, mede tot Leyden wonende, ende andere heure consorten, ons verthoont hebben, hoe dat zyluyden supplianten, naer verscheyden deliberatien, ende daer op genomen advysen, ende informatien, achten souden, dat van eenige goede apparentie ware, de Soetermeersche Meer, leggende tusschen Soetermeer, Wilsveen, Stompwyc, ende Zoeterwoude, te bedycken, drooch te maecken, ende tot vruchtbaer Landen te brengen, ten zeer grooten dienste van 't gemene Lande van Hollandt, 't welcke ten respecte van de veelheyt der ingesetenen, menichte der binnenlantsche wateren, meeren, poelen, ende uytgetrocken Veenlanden, ende cleynicheyt, daer tegens; van de vruchtbare Landen, sonderlinge in dat quartier, so midden in 't Landt, ende so na by zo veel treffelicke Steden, ende plaetsen gelegen, ten hoochsten daer mede gedient souden mogen wezen, dat van water lant gemaect; veele ingesetenen daer aen proffytelick te werck gestelt, ende meer vruchten, daer deur ten gemenen beste, ende proffyte van elc geteelt conden werden, ende te meer, om dat sulcke meeren, onbedyct blyvende, dagelycx by hem zelven noch grotelycx toe namen, ende d'aengelegen Landen merckelick affspoelden, sleeten, ende verminderden, ende bysonder de Soetermeersche Meer, mits die gelegen was in sulcken lichten, ende bollen veengront, ende daer noch so veel dobbens, ende uytgetrokken landen, so nae by, ende dicht aen waren gelegen, dat te beduchten stonde, dat de zelve in corte jaren, mette omleggende dobbens souden mogen gemeen worden, ende alzo tot noch een veel groter, ende dieper water geraecken mochte, niet tegenstaende deselve tegenwoordich wel tusschen de zeven ende acht hondert margen groot geraempt, ende diep bevonden werde, zes, zeven, acht, ende op sommige plaetsen, negen ende thien voeten, winter water, ende deurgaens maer omtrent eenen voet min Somerwater, waer deur de zelve Meer, oock om drooch te crygen, ten minsten drie hooch zoude moeten malen, ende den dyc op de aengelegen vaste landen geleyt werden, die noch mits de lichtheyt, ende bolheyt van den gront der zelver, veel periculen van sinckinge soude subject wesen; Ende alzo mitsdien de voorsz. bedyckinge, omme de voorgemelde redenen van zeer excessive groote costen, periculen, ende swaricheyden waren, zouden de Supplianten niet geraden vinden, in 't stuc van dien eenichsints verder te treden, sonder 't zelve ons alvoorn geremonstreert, ende daer op van ons becomen te hebben, so vorderlycken ende avantagieusen Octroy, als sodanich werck soude mériteren, ende wy gewoon waren andere, in gelycke saecken, daer toe genegentlick te verlenen: Waeromme dan de Supplianten hen keerden t' onswaert, onderdanichlycken versouckende, dat ons gelieffde, om redenen voorsz. de voorsz. meer, daer van de Visscherye, ende Vogelrye by den voorsz. Heer van Benthuysen, met ende beneffens d'Ambochtsheerlicheyt van Zoetermeer, tot een onversteffelyc erfleen van de Graeffelicheyt van Hollandt tot Leen gehouden worde, van den plicht van Leen t' ontslaen, ende hen Supplianten te vergunnen, dat de selve Meer bedyct, ende tot lant gebracht wesende, hun, ende heure nacommers, ende actie van de zelve daer thoe vererygende, vry eygen soude wezen, ende blyven, sonder dat sy die souden behouven te leene t'ontfangen, oft houden, mitsgaders oock de voorsz. Heer van Benthuysen, voor hem, ende zyne nacommers, Ambochtsheeren van Soetermeer te cederen 't recht van novalia, 't welcke wy tot gront van de voorsz. Meer souden mogen pretenderen, ons te competeren: Ende wyders de Supplianten, heure erven, ende nacommers, ofte recht van de zelve crygende, over de voorsz. bedyckte Meer, ende aengelegen Landen, die zy om heuren dyc te leggen, en-

de ringsloot uyt te schieten, van de particbliere eygenaers souden moeten copen, metten selven dyc, ende ringsloot, gebouw, ende gethimmerten, daer binnen te stellen, te gunnen, ende verlenen vrydomme, ende exemptie van alle gemene Lants ongelden, lasten, ende contributien, als van Verpondingen, Schoorsteengelt, X^e. XXe. L^e. C^e. meer of minder penningen; Imposten van XL^en. penning, hoornbeesten, besayde Landen, beplante Landen, ende alle andere diergelycken, hoedanich die souden mogen wezen, oft genaempt worden, alles voor den tyt van veertich jaren, naer 't voltrecken der voorsz. bedykinge, ende droochmakinge, mitsgaders oock vrydomme van dien, impost van de bieren, die geduyrende de voorsz. bedyckinge met 't gene daer aen cleeft, by de Supplianten, heure toezienders, dyckers, ende arbeyders, aldaer zouden gedroncken worden. Item, dat de voorsz. alzo bedyćte Landen metten dyc, ende ringsloot van dien vry ende exempt zouden zyn, ende blyven van alle contributie tot den Sparendamschen, ende andere gemeen Lants dycken, slusen, ende wercken van dien, mede voor den tyt van veertich jaren, naer 't voltrecken van de voorsz. bedyckinge ende droochmakinge, ende daer naer verder niet mogen beswaert werden, dan met halve margengelden van dien; alles ten regarde van de lancsame ende sobere vruchtbaerheyt, die van de voorsz. bedyćte Landen, om redenen voorsz. stonden te verwachten: dat mede alle de vruchten, ende veen, dat aldaer wassen ende vallen zoude, mitsgaders alle de materialen, die aldaer van node zoude mogen wezen, ende van buyten gebracht worden, altyt vry, ende exempt zouden wezen ende blyven, van alle des Graefschaps tollen, ende gemene Lants Imposten: dat voorts de Supplianten, ende heure rechts vercrygende, by hen zelven, by meerderheyt van stemmen, sulcke keuren ende ordonnantien, op 't stuc van de voorsz. heure dyckagie, conservatie, ende onderhoudinge van de zelve met 't gene daer aen cleeft, ende van dependeert, souden mogen maken, ende des nood zynde hermaecken, mitsgaders tot d'opsicht van d' zelve onderhoudinge, ende executie van de voorsz. heure daer by gemaećte keuren, ende ordonnantien, met ende naer den Dycrechte, daer omtrent gecostumeert, sulcken, zo Dycmeesteren, Heemraden, Penninemeester, ende andere nodige Officianten by hen selven, souden mogen stellen, ende, des noodt ware, herstellen, ende voorts zulcke molens, sluysen, watertochten, verlaten, wegen, caden, dammen, hoofdens, heulen, ende bruggen, met 't gene daer aencleeft, mede by hen selven mogen stellen, leggen, ende maecken, ende, des noot wezende, herstellen, herleggen, ende hermaecken, al gelyck 't voorsz. werc, ende gelegentheyt van dien, in der tyt, zoude mogen vereysschen, ende syluyden mitten anderen best, ende oirbaerlicxste zouden mogen vinden, ende dat de Supplianten, ende heure rechts vercrygende, tot alle 't zelve souden mogen gebruycken, de by, aen, ende omtrent gelegen landen, caden, slooten, ende watertochten, die zy daer thoe van node zouden mogen hebben, mits d'eygenaers van dien, ende van gelycken oock allen anderen, die deur de voorsz. heure wercken eenige schaden, oft interest souden mogen comen te lyden, daer van in alle redelicheyt contenterende; ende zo ter zaecke van dien, ofte anders, in yetwes de voorsz. bedyckinge met 't gene daer aen cleeft, ende van dependeert, raeckende, ende aengaende, 't ware tusschen hen luyden onderlinge, off tegens eenige aen off bygelanden, oft yemant anders, eenige swaricheyden, geschillen, oft differenten, souden mogen ontstaen, die onder hen luyden niet en zouden connen beslecht, ende afgedaen werden, dat de kennisse ende decisie van dien, altyt soude staen, ende blyven by 't Collegie van onse Gecommitteerde Raden, absolutelyck, die daer thoe souden gecommitteert, ende geaućthoriseert wezen, omme sonder figure van proces, sommarie ende de plano, daer inne by arrest, ende sonder alle provocatie, te disponeren, sulcx by 't voorsz. Collegie, oft eenige van dien, daer thoe by 't zelve te ordonneren, ende committeren, bevonden zoude werden te behoren, ende dat ons zoude gelieven, hem supplianten van alle 't zelve te verlenen, ende doen depescheren behoorlycke brieven van Oćtroye in forma. Welcke versouc by ons gezien zynde, hadden wy geordonneert, dat alvoorens daerop te disponeren, 't selve zoude gestelt worden in handen van die van onse Camere van de Reeckeningen, voor zo veel 't selve versouc ons, ende de Graffelicheyt raecken mochte; van gelycken in handen van Dycgraeff, en hoge Heemraden van Rynlant, voor zo veel 't Heemraetschap, ende heure rechten zulcx aenginge; als mede in handen van Burgermeesteren ende Regierders der Stadt van Leyden, zo als naest gelegen Stadt, als mede als

hebbende de Ambochtsheerlicheyden van Soeterwoude, ende Stompick, &c. voor 't prejuditie, dat de zelve, in de voorsz. zaecke souden mogen hebben : ende na wy der zelver respective verclaringen, ende advysen, daer over hadden gezien, ende den zelven den Supplianten hadden gecommuniceert, ende by ons op alles rypelicken geleth ware: Soo is, dat wy de voorsz. zaecke en verzoucke, wel overgemerct, ende ons genegen vindende, 't voornemen van zo goeden werck, by alle gevouchlycke wegen te vorderen, ende te secunderen, vuyt onzer rechter wetenschap, volcomen macht, ende authoriteyt, den Supplianten vergunt, geconsenteert, geaccordeert, ende geoctroyeert hebben, gunnen, consenteren, accorderen, ende octroyeren by dezen, de voorsz. Meere, genaempt de Soetermeersche Meer geheel, ende t'enemael onder eene dyckagie te mogen brengen, [mits dat zyluyden, voor ende aleer in 't werc te treden, zo veel de Stad van Leyden over heur pretensie, als mede allen anderen, die deur de zelve bedyckinge schade, hinder, letsel, oft empesschemente, soude mogen commen te lyden, gehouden zullen wezen, in hare waterlosinge, schaden, of anders, zulcx te bejegenen, accommoderen, ende vergoeden, dat de zelve mogen hebben contentemente] op de voordeelen, vrydommen, ende conditien, hier nae volgende : Behoudelick de voorsz. bedyckinge geschieden zal moeten, binnen zes toecomende jaren, op peyne van 't effect van desen Octroye te wezen vervallen.

Eerstelick, dat de Supplianten de voorsz. Meer tot lant gebracht hebbende, sy luyden, heuren erven, ende naecommelingen, ofte recht ende actie van de zelve becomende, de zelve landen, zullen hebben, houden, ende besitten, als vry, eygen, ende allodiael goet, daer thoe zyluyden van de plicht van Leen, by desen worden ontslagen, mits dat de hooge Heerlicheyt over de zelve landen blyven zal aen ons, ende de Graeffelicheyt, ende de Ambochtsheerlicheyt aen den Ambochtsheere van Zoetermeer, ende dat de Ringsloot, ende Visscherye van dien, voortsaen te lene zal moeten werden gehouden, tot alsulcken nature ende recht van Leen, als de Visscherye ende Vogelryen van de voorsz. Meer, tot noch toe gestaen, ende gehouden zyn geweest: gelyck mede aen den Heere van Benthuysen, voor hem ende zyne nacommers Ambochtsheeren van Soetermeer, gecedeert wert 't recht van Novalien, dat de Graeffelicheyt, over de voorsz. nieuwe bedyckte landen, competeren soude, ende zulcx den selven, synen erven, ende nacommelingen, oft recht ende actie van de zelve hebbende, genieten zullen de thienden over de zelve Landen; mits daer voor, ende voor de vuytgifte van den gront van de voorsz. Meer, ende de remissie van 't Leen, over de zelve jaerlycx tot een recognitie betalende, ten behouve van de Graeffelicheyt, ten Comptoire van den Rentmeester van Noorhollandt, in der tyt, drie schellingen van twe grooten Vlaems den schelling, van yder margen, welcken Rentmeester daer van gehouden zal wesen te verantwoorden, neffens d'andere penningen ven zynen ontfang, ende zal dese recognitie innegaen, t' eynden de eerste zeven jaren, na de voltreckinge van de dyckagie voorsz. Behoudelyck, dat by de bedyckers, sal moeten gelaten worden, den honderften marge van alle de Landen, binnen den ring van dese dyckagie, te bedycken tot eenen Godtsacker, voor den armen van Soetermeer, Soeterwoude, ende Stompick; noch vrydomme, ende exemptie van de verpondinge, ende alle andere reele lasten, den tyt van vyffentwintich jaren, mits blyvende de zelve verpondinge, gelyc die jegenwoordich over de voorsz. Meer, ende visscherye van dien, gegeven wort. Item, van de hoorngelden, ende besayde Landen, beyde den tyt van thien jaaren, ende van den veertigsten penning van de vercopinge en alinatien, den tyt van vyff jaren, alle nae 't voltrecken van de voorsz. dyckagie: insgelycks vrydomme van den Impost van de cleyne bieren van drie gulden, ende daer beneden, de tonne, voor zo veel by de Dyckers, werckende arbeytsluyden, aen de voorsz. bedyckinge, gevolge ende aencleven van dien, sal mogen werden gedroncken, mitsgaders van drie lasten dicbier by de Officieren van de dyckagie te consumeren: vorder vrydomme van 's Graeffelicheyts tollen van de goederen, ende materialen, die voor 't eerste totte wercken der voorsz. dyckagie, gevolge ende aencleven van dien sullen nodich wezen. Item, dat de Supplianten sullen hebben authoriteyt omme heure molens, sluysen, watertochten, verlaten, wegen, kaden, dammen, hooffden, heulen, bruggen met 't gene daer aen cleeft, voor 't eerste by hen selven te mogen stellen, leggen, maecken, ende, des noot zynde, herstellen, herleggen, ende hermaecken; gelyck

lyck mede zyluyden, tot hunne wercken gebruycken sullen mogen, de by, aen, ende omtrent gelegen landen, kaden, slooten, ende watertochten, mits den eygenaers, ende geintereſſeerden daer over doende behoorlyck contentement; dan 't werc volbracht zynde, sullen daer nae subject wezen, ende blyven, de keuren ende Ordonnantien van 't Heemraetschap van Rynlandt, in de zelve, ende alle gelycke poincten als alle andere luyden, eygenaers ende bruyckers, onder 't Heemraetschap voorsz. dat de bedyckte Landen der voorsz. Meer, mitten dyc ende ringsloot van dien, voor den tyt van dertich jaren, naer 't voltrecken van de voorsz. bedyckinge, ende droochmakinge, vry ende exempt zullen wesen, ende blyven, van alle contributien, totten Sparendamschen dyc, ende andere gemeenlandt van Rynlants dycken, sluysen, ende wercken van dien, ende nae d'expiratie van de voorsz. dertich jaren, voor den tyt van noch thien dan eerst comende jaren, contribueren zullen met halff morgengelt, ende daer naer ten eeuwigen dage gedurende met vol morgengelt, morgen morgens gelyc. Accorderende den Supplianten tot aenvang, ende volvouringe van 't voorsz. werck, Dycgraeff, Heemraden, Penningmeester, ende andere Officieren, de dyckagie raeckende, by de meeste stemmen te mogen stellen; de welcke auctoriteyt hebben sullen, beneffens den Supplianten, Keuren ende Ordonnantien, tot vorderinge, ende goede directie deses wercx te maecken, ende 't gene met consent van de Hooftingelanden, oft by meerdere stemmen van de zelve tot maeckinge, ende onderhout van de voorsz. dyckagie metten appendentien van dien, ommegeslagen zal werden, 't selve hebben zal parate executie, ende innegewonnen werden naer dycrecht met dubbel geven, niet jegenstaende oppositie, off appellatie; gelyck mede parate executie hebben zal, ende naer dycrecht mogen werden geinnet, alle boeten van den Dycgrave, mitsgaders alle vonnissen van de voorsz. wercken, eenige der zelver, oft eenich gevolch ende aencleven van dien, die by de Heemraden, den voorsz. wercke geduyrende, ende voor 't voltrecken van dien, sullen werden gewesen; ende zo uyt sake der voorsz. bedyckinge, met 't gene voorsz. is, ende daer aen cleeft, ende van dependeert, roerende ende aengaende; 't ware tusschen den Supplianten onderlinge, ofte tegen eenige aen of by gelanden, ofte yemanden anders, eenige swaricheyden, geschillen, ofte differenten, souden mogen ontstaen, die onder henluyden niet en zouden connen geslecht, ende afgedaen werden; ordonneren wy, dat de kennisse, ende decisie van dien staen ende wesen zal, by 't Collegie van Dycgraeff, ende hoge Heemraden van den Lande van Rynlandt voorsz. die wy voor zo veel 't nood zy, daer toe auctoriseren by desen, om absolutelyck, sonder figure van proces, sommarie, ende deplano, daer inne te disponeren, sulcx als zyluyden bevinden zullen te behoren; ende zal der zelver dispositie, effect sorteren, ende executie hebben, ten minsten onder cautie, niet jegenstaende provocatie, ofte appellatie, ende sonder prejuditie van dien; Ende dit alles mit conditie, dat de molens in de bedyckte Landen te stellen, niet en sullen mogen malen ten tyde als de sluysen in den Rhyndyc gelegen, volgende de Keuren van Rynlandt, mits de Noorden, Noortwesten, ende Noortoosten winden gesloten zyn, op zeeckere penen by Dycgraeff, ende hoge Heemraden van Rynlandt daer toe te stellen, ende dat by de zelve Dycgraeff, ende hoge Heemraden, ten overstaen van de Supplianten, oft heuren gelasten, ende de Regierders van omgelegen Dorpen, alleermen zal mogen beginnen te malen, een bequame somer, ende winter peyl ter seeckerden behoorlycker plaetsen, zal geslagen werden, conform de welke het malen zal moeten geschieden, sonder dat deselve peylen, in 't malen sullen mogen worden geëxcedeert, mede op peyne als vooren, daer thoe te stellen, met vorder verstant; dat zo hier na in tyden ende wylen, by experientie mochte bevonden worden; het malen ende loosen van de watere van de voorsz. te bedycken lande, niet jegenstaende die gemelte stipulatien te strecken, tot merckelycke schade van de aengelegen Ambochten, 't zelve by Dycgraaff ende hoge Heemraden van Rynlant, by de bequaemste middelen, ten meesten oorbair, ende minste quetse van dezelve Ambochten, consamentlyck van de landen dezer bedyckinge, zal mogen worden geredresseert. Als ooc by Dycgraeff ende hoge Heemraden, op de contributie van de te bedycken landen, nopende de binnelantsche costen, van Soeterwoude ende Stompick [door wiens sluysen, in den Ryndyc, 't water van de zelve te bedycken landen, meest zal moeten losen,] ter expiratie van de voorsz. dertich jaren, regardt genomen, ende gedisponeert zal worden; gelyck als in redenen ende billicheyt, naer behoren bevonden zal worden. Ende ten eynde de

Supplianten, desen onse gunste, accorde, ende octroye, met alle vrydommen; voordelen, ende conditien, daer inne begrepen, mogen genieten, als nae behoren, sullen zy gehouden wezen, desen t' onser Camere van de reeckeninge te presenteren, om aldaer gevisiteert, geregistreert, ende geinterineert te worden, 't welcke gedaen zynde, lasten ende bevelen wy de Presidenten, ende Raden, in den Hoven van Hollandt, die van de Camere van de reeckeninge voornoemt, ende allen anderen onsen Justicieren, Officieren, ende onderfaten, dien dezen raecken, of aengaen zal mogen, dat se de Supplianten, heuren erven, ende nacommelingen, oft recht ende actie van de zelve vercrygende, doen, laten, ende gedogen, rustelyck, vredelyck, ende volcomentlick genieten, ende gebruycken van allen, ende elcke poincten van dien cesserende alle hinder, beleth, moeyenisse, ende empesschement, ter contrarie.

Gegeven in den Hage, onder onsen groten zegele, hier aen gehangen, opten vyfthienden dach van Maerte, in 't jaer ons Heeren eenigen Heylant ende Salichmaeckers, duysent zes hondert ende veerthien.

Ende was geparagrafeert:

J. van Oldenbarnevelt.

Ut. *Laeger staet:*

Ter Ordonnantie van de Staten.

Ende is onderteeckent:

A. Duyck.

Lager staet noch:

Naer dat dese opene brieven van Octroye ten burele van de Reeckeninge in den Hage, zyn gepresenteert, gelesen, ende geëxamineert, zo zyn de zelve aldaer als geinterineert, geregistreert in 't tweede register mette roode Leeuwe, beghinnende metten jare XVI^{C}. ende veerthien, staende *folio VII. recto & ultra.*

Gedaen ten Burele voorsz. dezen XXIIII^{en}. Aprilis XVI^{C}. ende veerthien.

Onderstont:

My jegenwoordich.

Ende was geteyckent:

D. van Santen.

Onderstaet:

Gecopieert ende overgescreven uyt zyne originele gescreven in franchyn, op franchyne bladeren aen den anderen gehecht, wesende ondergetekent, ende bezegelt met een groot wassen zegele aen een double franchyne staerte, deur de bladeren gesteecken, uythangende; ende es desen, naer voorgaende Collatie, daer mede accorderende bevonden, huyden dezen XX^{en}. July, anno XVI^{C}. ende veerthien.

Lager staet:

By my Notarys publycq, tot Leyden residerende.

Ende was onderteeckent:

A. C. Paedts, Not^{s}. Pub^{cq}.

Uit het MS.

Vere

Verdrag van de Regeerders der Stad Leyden met Jongheer Jacob van Wyngaarden, Heer van Benthuizen enz. en Ambochtsheer van Zoetermeer, over het voorgaande verleende Octroy tot de bedykinge, en droogmaakinge van de Zoetermeersche Meer.

Den 4. April 1614.

Alsoo ten versoucke van Jonckheer Jacob van Wyngaerden, Heer van Benthuysen, Wyngaerden, Ruybrouck &c. Ambochtsheer van Soetermeer, ende die metten zelve Heere gecontraheert hebben, de E. E. Mo. Heeren Staten van Hollandt ende Westvrieslandt geconsenteert, ende geoctroyeert hadden te doen drooch malen, bedycken, ende doen bedycken de Soetermeersche-Meyr, geleghen tusschen de Ambochten van Soetermeer, Soeterwoude, Stompwyck, ende Wiltsveen, midts dat den geinteresseerden, ende naementlicken den Burgermeesteren ende Regierders der Stadt Leyden, als Ambachtsheeren van Soeterwoude, Stompwyck, ende Wiltsveen gedaen zoude werden redelick contentement van 't geene zy opte voorsz. meyr te pretendeeren soude moghen hebben, ende dat daer op de voorsz. Heer van Benthuysen, ter eenre, ende de voorsz. Burgemeesteren ende Regierders, ter andere zyden, goetgevonden hadden metten anderen te treden in vrientlicke conferentie, sustineerende Burgemeesteren ende Regierders voorsz. dat voor soo veel de voorseyde Meyr geleghen was binnen de Limiten van Soeterwoude, Stompwyck, ofte Wilsveen, henluyden als Ambachtsheeren over den grondt van dien behoorden te volgen de Jurisdictie, ofte Ambochtsheerlicheyt, mitsgaeders de thienden van de novalien; die aldaer metter tyt zouden moghen vallen, willende in 't vorder den Heere van Benthuysen laeten genieten zoodanige penninghen, 't zy jaerlicxe, off andere als zyner E. jegens den bedyckers over den gront van de voorsz. te bedycken Meyr soude moghen hebben gestipuleert. Ende den voornoemden Heer van Benthuysen daer tegens, dat zyne voorouders, en hy naeder zelver overlyden, uyt goede deuchdelicke tytulen van den Princen dezer Landen hadden gehadt ende beseten, zonder yemants tegenseggen, de visscherye van de geheele Meyr soo wyt, ende zoo groot, als de selve tegenwoordich was, oft geworden mochte zyn, ende zulcx meynden recht te hebben om den gront van dien t'zynen proffyte te doen appliceeren, als hy die visscherye gedaen hadde: Oock niet anders te weeten, off en was de voorschreven Meyr geleghen in den ambochte van Soetermeer, daer van se oock den naem droech; immers dat zeer swaerlicken voor Burgemeesteren ende Regierders voorsz. soude te bewysen zyn, voor hoe veel, off verre de voorsz. Meyr in de bepaelinge van Soeterwoude, Stompwyck, off Wilsveen soude gelegen zyn, ende in alle gevalle by de Heeren van Soeterwoude overlange te syn verlaten soodaenige gerechticheyt, als zy daer op zoude moghen hebben. Soo is 't, dat nae de voorsz. zoo Heeren van Benthuysen als Burgemeesteren den anderen gedaen hadden eenige naer der onderrechtinge van d'een ende d'anders gerechticheyt, met vruntlicke wederlegginge van d'anders gesustineerde, eyntelick te zaemen zyn verdraeghen, als dat aen de Burgemeesteren ende Regierders der Stadt Leyden, als Ambachtsheeren van Soeterwoude, Stompwyck ende Wilsveen eeuwelick sal volghen, ende zulcx onder de Leenbrieven van de voorsz. Ambachten Heerlicheyt van Soeterwoude ende Stompwyck verstaen worden begrepen te zyn, 't recht van de Ambachtsheerlicheyt over de twee hondert morghen, die deurgaens aldernaest aen Stomwyck zullen coomen te palen, midtsgaeders over de caden, dycken, dammen, wateringhen, weghen, die daer onder zullen wesen begrepen, in aller manieren als de voorsz. Burgemeesteren van Leyden in andere plaetzen van Stompwyck zyn gebruyckende, midtsgaders soodanich recht van thienden, als in de voorsz. twee hondert morghens sullen vallen, sonder dat Burgemeesteren voorsz. gehouden sullen zyn daer over eenige recognitie, 't zy aen de Graeffelicheyt, off aen yemant anders te betaelen; maer dat den Heer van Benthuysen de voorsz. Burgemeesteren daer van zal vry houden ende indemneeren, in sulcken verstande nochtans, dat de bedyckers sullen genieten soodaenige vrydommen, 't zy van Jurisdictie ofte van thiende, als hemluyden, soo by 't voorgeroerde Octroi de E. E. Mog. Heeren Staten, als by den contracte tusschen hemluyden ende den voorschreven Heere van Benthuysen, nopende 't bedycken van de voorsz. Soetermeersche

ſche Meyr gemaeĉt, zyn vergundt ende geaccordeert, ende dat Burgemeeſteren voorſz. t'haeren pericule ſullen hebben te debateren ſoodaenige vrydomme van thienden als by die van Stompwyck wort gepretendeert, ſonder dat den Heere van Benthuyſen gehouden ſal zyn het ontfangen der voorſz. tienden te preſteren: Alles ter goeder trouwen, ende zonder argeliſt. Ten welcken oirconden hier van gemaeckt zyn twee alle leens luydende bryeven, bezegelt, aen de eene zyde by 't zegel der Stadt Leyden, ende aen de andere zyde byden Heer van Benthuyſen om daer van by elcx een, 't zyner verſeeckeringe bewaert te werden.

Aldus gedaen op 't Raethuys der voorſz. Stadt Leyden den vierden April XVIc. veerthien.

Ende was bezegelt met een groot groene, ende een roode waſſen ſegel.

Privilegieboek der Stad Leyden E. pag. 1.

VAN DEN OVERTOOM BY AMSTERDAM.

Middel door zyn Excellentie enz. ontworpen, om de Verſchillen van de Stad Haarlem met die van Leyden en Amſterdam, over den Overtoom buiten Amſterdam gereezen, by te leggen.

Den 8. April 1604.

Syn Excellentie verſtaen hebbende de differenten ontſtaan tuſſchen de Steden van Leyden ende Amſterdam, Requiranten van beſlooten Miſſive van den Hove van Holland, ter eenre, ende de Stadt Haarlem, gerequireerdens ter andere zyde, beroerende 't leggen, maaken en repareeren van den Overtoom, gelegen omtrent de Stadt van Amſterdam, ende dat den dag van Comparitie tuſſchen de zelve partyen daer van geleyt was ophuyden den 8. April 1604. voor de Heeren Mrs. Nicolaas Cromhout, Pieter van Couwenburgh van Blois, ende Floris van Schoterboſch, Raaden Ordinaris in den voorſz. Hove, als Commiſſariſſen daar toe geordonneert, heeft om tydelyk te voorkomen alle oneenigheden ende verbittertheden, die onder de Steden ter ſaake van de voorſz. queſtie zoude mogen vallen, goetgevonden de Comparitie te doen leggen in zyne jegenwoordigheyt, ten overſtaan van de Heeren Gecommitteerde Raden, ende de voorgenoemde Commiſſariſſen, niet om de ſaak af te doen by forme van Juſtitie, maar by vrindelyk accoord of uytſpraek, ſulxs zyn Excellentie, volgende zyn ampt als Stadthouder ende Gouverneur, tot conſervatie van de meeſte geruſtheyd onder de Steden oorbaarlyk vinden zoude, volgens welke zyn Excellentie begeerte, zyn in de Kamer van de Heeren Staten van Hollant ende Weſtvrieslant voor dezelve ſyn Excellentie, de Heeren Gecommitteerde Raden, ende voorgenoemde drie Commiſſariſſen gecompareert, van wegen de Requiranten Mr. Franck Duyck, Frank van Toorenvliet, Nicolaas Adriaens, Burgermeeſter, Mr. Nicolaas Zeyſt, Penſionaris der Stadt Leyden; Francois Heyndericksz. Oetgens, Burgermeeſter, Dr. A. de Veer, Penſionaris der Stadt Amſterdam, ter eenre, van wegens de Gerequireerdens Adriaen van Berckenrode, Jan de Waal, Gerrit Willemsz. Schoterboſch, Maerten Ruychaver, Nicolaas Suyker, Burgermeeſteren, Mr. Jan de Haen, ende van Wourden, Secretaris der Stadt Haarlem, ter andere zynde, ende naer dat naer veel diſcourſen ende allegatien over en weder over, by die van Haarlem, Gerequireerde, eyndelyk verklaart werde niet gelaſt te weezen, als aan te houden tot retabliſſement van den Overtoom, ſulxs die van ouwden tyde, ende nog over veertien dagen geweeſt heeft; ende by die van Leyden, ende Amſterdam, Requiranten,

ten, gelast wezende, eenige goeden voorslag van accoord gehoort hebbende, die op het behagen van haare principalen, ende sonder prejudicie van der zelver, of elks anderen recht te ampleƈteren, ende niet te begeeren, dat eenige meerder verbitterheyt onder so goede nabuuren zoude komen te gliseeren; maar haarluyden tot de goetvindinge van syn Excellentie, ende de presente Heeren te willen, gedragen; is eyndelyk by syn Excellentie voorgeslagen ende begeert, dat partyen ten wederzyde hen hier naer souden reguleren; te weeten, dat den Overtoom, onvermindert eens ygelyk zyn recht, ende sonder prejudicie van dien by die van Haarlem, ter presentie van de voornoemde drie Commissarissen van den Hove, ende bywezen van de requiranten, op Diensdag naestkomende, wezende den 13. dezer Maend April, den Overtoom gemaeckt ende gestelt zal worden, in sulken staate als dezelve over drie weeken geleden is geweest, ende alle nieuwigheden ter contrarie gedaen, [so verre eenigen gedaen zyn] dadelyk af te doen; ende voorts dat partyen, binnen een maend daer naer, den anderen over en weder over sullen doen communicatie van haerluyder principalen stukken ende munimenten, daer op sy verstaen, elx haer respeƈtive rechte te willen funderen, ende dat gedaen, binnen een Maend daer naer te compareeren voor hooggemelde zyn Excellentie, ende de voorsz. Heeren, indien sy present zyn, om de zaaken eyndelyk te accoorderen ende verdragen, ende aan haere Principalen desen favorabel rapporteren, de zaaken alzo by provisie, ende sonder prejudicie van ymants recht geaccommodeert te wezen; mits welke voorslag, hoewel de Requiranten verklaarden hen niet te konnen contenteeren; maer ernstelyk begeerdende reparatien gedaen te worden door de Commissarissen by de geene die sy daer toe lasten souden; zyn nochtans ernstelyk versogt het gemeene Land ten besten, ende syn Excellentie te gevalle, de zaaken sulxs by provisie te laaten voortgaen, om alle vordere onlusten in deze conjunƈture van tyden onder de Steden te schuwen; ende dit alles zonder prejudicie van elk zyne gerechtigheyt ende onvermindert dien. Van alle 't welk notitie alleen voor memorie, sonder ymant te communiceren, gelast is gehouden te worden.

Extraƈt uit de Resolutien van de Heeren Staaten van Holland en Westvriesland in haer Edele Gr. Mog. vergaderinge genomen den 8. April in 't jaar 1604.

NB. Door last van de voorgemelde Commissarissen is op den dertienden en veertienden April 1604. den Overtoom gemeeten, en eener naauwkeurige verklaaring opgesteld; te vinden in het *Privilegieboek der Stad Haarlem pag.* 385. *& seq.*

De Pensionarissen van Leyden en Amsterdam verklaaren gereed te zyn, om hunne stukken wegens het recht omtrent den Overtoom in te leveren.

Den 8. *May* 1604.

Syn voor den Secretaris Duyck gecompareerd de Heeren Pensionarissen van Leyden en Amsterdam, verklarende, dat, volgende 't afscheyt van den achtste der voorleden maend April, zy luyden hier op huyden, als weezende den laasten dag van de gestelde maent gecompareert waeren: om met de Stadt Haarlem te doen wisselinge, ende communicatie van de principale stukken ende munimenten, daer op zy verstaen, elx haer recht, nopende, den Overtoom ter heyliger Stede te willen funderen; sonder datse van wegen die van Haarlem ymant, daer toe meede gelast, alhier vinden, begeerende sulx van haer comparitie ten voorsz. eynde notitie gemaakt zoude worde, ende voorts die van Haarlem aangeschreeven, om als nog binnen seekere dagen, hen luyden te prefigeeren, gereed te willen wezen, en hier ten voorsz. dage te compareren, of ymand daer toe gelast schikken, ende met eenen haer Stede respeƈtive geadviseert van den dagh die men die van Haarlem beteyckent zal hebben, omme meede jegens den selven hier de Heeren te mogen doen verschynen, ende voorsz. wisselinge te perfeƈtioneeren: 't welk by den zelven Secretaris, de presente Gecommitteerde Raaden voorgedragen zynde, is

is geresolveert, die van Haarlem te prefigeeren veertiendagen, ende de Steden Leyden en Amsterdam daer van te notificeeren.

Extract uit de Resolutie van de Heeren Staaten van Holland en Westvriesland in haer Ed. Gr. Mog. vergaderinge genomen den 8. May 1604.

Uitspraak van zyn Excellencie, en de Gecommitteerden over het repareeren van den Overtoom ontydig gedaan.

Den 26. November 1604.

Syn Excellentie, de Heeren Gecommitteerde Raden, ende de Commissarissen van den Hove, onderigt zynde dat Burgermeesteren ende Regeerders van Haarlem op II. dezer maend November, gedaen hebben eenige reparatien aan den Overtoom, geleegen aan den heyligen weg buyten Amsterdam, als verandert hebbende de twee uyterste Kespen aan den zelven Overtoom, ende dat Burgermeesteren ende Regeerders respective van Leyden ende Amsterdam twee dagen daar naer alle middel Kespen hebben opgenoomen, ende den boodem van den voorsz. Overtoom gerepareert, sonder reguard te neemen op de versoeken, so van wegen de Stadt Haarlem gedaen, om voor al de proceduren van Leyden ende Amsterdam te hebben gerepareert, ende van weegens de Steden Leyden en Amsterdam om deeze zaaken uytgestelt te worden, tot op Maandag naastkomende; hebben verstaen, dat de voorsz. Burgermeesteren ende Regeerders van Haarlem qualyk hebben gedaen, dat syluyden hangende de saak voor syn Excellentie, ende de voorsz. Heeren, in die poincten, dat op dezelve met den eersten souden hebben worden gebesoigneert, om de voorsz. Steden te vereenigen, zonder voorweeten van syn Excellentie, nogte van de voorsz. Heeren, ende zonder kennisse van partyen de voorsz. verandering hebben gedaen, ende mede de respective Burgermeesteren van Leyden ende Amsterdam, van gelyken qualyk hebben gedaen, wesende de zaak in state als vooren, dat sy de voorsz. openinge, ende reparatie gedaen hebben; Ende gemerkt de gelegentheyt van de voorsz. questie, sonderlinge mids vertreck van syn Excellentie, niet toe en laat om als nu daer op vorder te besoigneren, sulx dat dezelve voor twaalf, of veertien dagen ten langsten zal moeten werden uytgestelt; zo is by syn Excellentie ende de voorsz. Heeren goedgevonden ten diensten ende meeste gerustheyt van den Lande, dat de voorsz. twee uyterste Kespen zullen worden opgenoomen, ende den voorsz. Overtoom wederom gemaakt, gerapareert, ende gestelt zal worden in sulken staat, als die ter Ordonnantie van syn Excellentie ende de Heeren voornoemt, by consent van partyen voor de voorsz. Commissarissen ten overstaen van partyen in de Maent van April laastleden gemaakt is geweest; daer toe de voorsz. Commissarissen by deezen worden gecommitteert, omme 't zelve door een neutrael Timmerman te doen effectueren; al 't welk verstaen wort te zullen geschieden onvermindert ende sonder prejudicie van partyen respective regt in 't petitoir, possessioir, ende namentlyk van de regtelyke proceduyren tusschen deze partyen, ter oorzaake van de voorsz. questie uytstaande, ende sonder dat d'een of den anderen van deeze partyen hen niet deeze of voorgaende verklaringe in April gedaen, of de reparatien, die dienvolgende gedaen zyn, of zullen worden, hen sullen mogen behelpen.

[*Onderstond*]

Ter Ordonnantie van syn Excellentie, de Gecommitteerde Raaden van de Staten van Hollant en Westvrieslant, ende de Commissarissen van den Hoove.

A. Duyck.

Uit de Resolutien van de Heeren Staten van Holl. en Westvr. van den 26. November 1604.

Uitspraak ter bemiddelinge van de verschillen wegens den Overtoom by voorraad door zyne Excellentie, de Heeren Gecommitteerde Raaden, en Commissarissen van den Hove gedaan,

Den 11. *December* 1604.

SYn Excellentie, de Heeren Gecommitteerde Raaden, ende Commissarissen van den Hove, gesien de minuten ende stukken met het advertissement, overgelevert van wegen Burgermeesteren, ende Regeerders der Stadt Haarlem, ter eenre, mitsgaders de stukken ende deductien van wegen de respective Burgermeesteren ende Regeerders van Leyden, en Amsterdam geëxhibeert, ter andere zyde, roerende de zaake van den Overtoom, gelegen buyten Amsterdam aan de heylige Wegh; ende t'zamen gedelibereert hebbende op verscheyde voorslagen van accoord ende minnelyke vereeniging, ende die zelve de Gedeputeerden van de voorsz. Stede voorgehouden, ende devoir gedaan omme den zelven tot d'eene of d'andere voorslag t'induceeren, sonder dat syluyden nogtans tot aanneeminge der zelver hebben konnen beweegt worden, hebben tot dienst ende welvaren van den Landen, ende meeste gerustheid van de voorsz. Stede, laestelyk de voornoemde Gedeputeerden gedaen deze naer volgende voorslag, namentlyk, dat de voorsz. Overtoom by provisie ende onvermindert een ygelyk zyn recht, by de Stadts Timmerman van Haarlem, ten overstaan van de voornoemde Commissarissen, ende in by wezen van de voornoemde partyen, gemaakt ende gestelt zal worden in alsulcken staat als die in de Maend van April laastleeden, ten overstaan van de voornoemde Commissarissen, ende in presentie van de voornoemde partyen gemaakt is geweest, ende op dat den zelven Overtoom in 't overtrekken gebruykt zullen worden alsulke instrumenten van rollen, invollinge van styve eycke planken tusschen den Kespel, vysel, palen, om de touwen vast aan te maaken, slikhouten, of lange plancken, ende anders zedert den Jaare 1602. gebruyckt zyn geweest, zonder dat dezelve slikhouten, of lange planken met inkervinge, spykers of houte pennen in de Kespel, of het staande werk van den Overtoom vastgemaakt zullen mogen worden, of dat daar toe eenige andere of swaarder instrument gebruykt zullen mogen werden; ende so wanneer de voorsz. Overtoom ontstelt of geramponeert zal zyn: so zal dezelve by een Timmerman van Haerlem, op den voorsz. voet ende forme ten overstaen van Timmerluyden, of andere by die van Leyden, ende Amsterdam te committeeren, die by die van Haarlem twee dagen te voren daar toe sullen moeten werden geinsinueert, onderhouden en gerepareert worden; ende by so verre op de voorsz. reparatie tusschen de voornoemde Timmerluyden, of de andere Gecommitteerdens eenige different mogt vallen, sal 't zelve by een of twee Commissarissen van den Hove gedecideert, ende ter ordonnantie van de selve, ten overstaan als vooren gerepareert worden, ende dat alles tot kosten van den geenen die ongelyk zal hebben: Ende in gevalle op de klagten van de Schippers, die den Overtoom gebruycken, aan de Wagters of Opzienders van die van Haarlem aldaar gedaan, binnen de tyd van vier dagen, den voorsz. Overtoom niet worde gerepareert, ende dat die zelfde als dan tot kosten van die van Haarlem, ter Ordonnantie van een of twee Commissarissen, by een neutraal Timmerman zal worden gemaakt; ende op dat de voorsz. reparatie ende onderhoudinge met seekere ordre, ende sonder questie zoude mogen worden gedaen, zo zal van de hoogte, breete, ende lengte van den voornoemde Overtoom gemaakt worden een kaart ende perfect patroon; alle 't welke verstaen wort te zullen geschieden by forme van accoord by provisie, onvermindert ende sonder prejudicie van partyen respective recht in petitoir, possessoir op de provisien ten principalen, of anders, ende namentlyk van de rechtelyke procedueren, tusschen deeze partyen, ter oorzaake van de voorsz. questie ontstaen; ende sonder dat d'een of d'ander partyen hen met deeze geraemde voorslag, of accoord, ende voorgaande besoingne, ende verklaringe van syn hooggemelde Excellentie; ende de voorsz. Heere op de voorsz. zaaken gedaen, in 't proces eenigsins zal mogen behelpen, des zo zal aan de hooggemelte syn Excellentie, ende voorsz. Heeren, blyven d'interpretatie ende twyfelachtigheeden, die op 't verstant van deezen voorslag zoude mogen vallen? ende heeft hooggemelde syn Excellentie de Gedeputeerden van de voorsz. Steden ernstelyk versogt ende vermaent, ten eynde zyluyden by haere respective Principalen devoir willen doen, dat deeze provisioneele voorslag den Landen ten beste, ende

fyn Excellentie ten gevalle mag worden naergekomen, ende op Vrydag eerstkomende de daer op respective verklaringe aan syn Excellentie gedaen; ende den voorsz. voorslag aangenomen zynde, zal daer over geaccordeert worden, hoe veel jaaren dezelve zal worden gevolgt, ende of partyen dien onvermindert haere zaaken by institutie, so in 't petitoir, posseffoir als op de provisien [alrede vervolgt, of nog te verzoeken] zullen willen vervolgen, ofte dezelve zo lang houden in fulken state als die jegenwoordig is.

Aldus gedaan by zyn Excellentie, ende de voorsz. Heeren, in den Hage op den 13. December 1604.

Ende was geteekent:

Maurice de Nassau.

Uit de Resolutien van de Heeren Staten van Holl. en Westvr. genoomen den 11. *December A°.* 1604.

Protestatie van die van Haarlem wegens de verschillen die hunne Burgermeesters en Regeerders omtrent den Overtoom hadden met die van Leyden en Amsterdam.

Den 18. *December* 1604.

De Gedeputeerden der Stadt Haarlem versoght zynde haar te verklaren, of zy gereedt ende gelast waeren, om in de poincten van 't Reces te treden, hebben verklaert, te vreden te zyn, dat de poicten van 't Reces by der hand genoomen worden, ende datse openinge van de resolutie haerder principalen dien aengaende doen zullen, behoudende ende, onder expresse protestatie, dat zo verre de voorslagen by syn Excellentie, ende andere Heeren alrede gedaen, ende die nog gedaen, zullen mogen werden op 't stuk van retablissement van den Overtoom, niet en worden aan genoomen; nog accoord getroffen, d'Acte van den 26. November voorleeden [by de Gedeputeerde van Haarlem op het begeeren van die van deze vergaderinge selfs tot vier, of vyf dagen, naar de komste van syn Excellentie te vreden geweest te patienteren] in effecte gestelt zal worden, begerende hier van notitie gemaakt te worden, ten eynde haer hare consenten niet en prejudiciere, als niet verstaande sonder executie van de voorsz. Acte met de consenten by haer gedragen eenigsins te zullen weezen verobligeert.

Tegen verklaaring van die van Leyden en Amsterdam.

Welke verklaringe by de Heeren Edelen, ende andere Steden gehoort zynde, daer op in besoigne van 't Reces getreeden; maer is by de Gedeputeerden der Steden Leyden en Amsterdam verklaart, niet te verstaen, by de voorsz. verklaringe van die van Haarlem henluyden eenige prejudicie gedaan te worden.

Resolutien van de Heeren Staaten van Holl. en Westvr. den 18. *December A°.* 1604.

Uitspraak van het Hof van Holland, dat de Stad Haarlem gevoegd is tot het repareren van den Overtoom, tegens de meening van die van Leyden en Amsterdam.

Den 24. *October* 1608.

Gesien by den hove van Hollandt de grieven, den selven hove overgegeven van wegen den Burgermeesteren, ende Regierders der Stadt Haarlem, appellanten van de concessie van seeckere besloten missive van den voorschreven hove,

ve, geïmpetreert by den Burgermeesters ende Regierders der Steden van Leyden ende Amstelredamme, in date den vierden Aprillis XVIc. ende vier, ende aen den voorschreven appellanten gelevert den vyffden Aprilis voorschreven, mitsgaders de clausule van surcheantie ftadt houdende, daer inne begrepen, op ende tegens de voorschreven Burgermeesters van Leiden ende Amsterdam, geappelleerden: 't Voorschreven Hoff, repareren de grieven van den den appellanten, revoceert de clausule van surcheantie, den geappelleerden by de voorschreve missive vergunt, voor soo veel daer by soude mogen verstaen werden, onder de wercken, breder in de requeste van den geappelleerden ende appostille daer op gevolcht gementioneert, mede gesurcheert, ende den appellanten verboden te zyn de reparatie van den Overtoom, naer haer oude forme ende gestaltenisse, sonder de selve in hoochte, breete, ofte lengte eenichsints te veranderen: ende nopende 't vorder inhouden van deselve clausule, verclaert 't voorschrveen hoff, quod curia non defert. Gedaen in den Hage, by Meesters, Pieter de Hiniosa, president, Franchoys de Coningh, Pieter Couwenburch van Belois, Heynrick Rosa, Johannes Buyes, ende Steven van der Does, Heere van Noortwyck ende Catterdyck, Raetsluyden van Hollandt, ende gepronunchieert den XXIIII. Octobris, anno XVIc. ende acht.

Van welcke sententie, ofte appointement Joost van Rhyn, als Procureur van de Burgermeesters ende Regierders der Stede van Leyden, ende Dirck Boot, als Procureur van de Burgermeesters ende Regierders der Stede van Amsterdam, ten selven dage appelleerden aen den hogen Rade in Hollandt geordonneert; protesterende heure grieve te proponeeren, ende appellatie te prosequeren, daer ende alsoo 't behooren sal.

Ik kennisse van my Griffier

A. Duyck.

Verdrag tusschen Burgermeesteren en Regeerders der Steden Leyden en Amsterdam, wegens het onderhouden van den Overtoom aan den heiligenweg by Amsterdam.

Den 16. Juny 1609.

Wy Burgermeesteren ende Regierders der Stadt Leyden ende Amsterdam, doen te weten: dat alzo wy verscheyden processen hebben uytstaende tegens Burgermeesteren ende Regierders der Stadt Haerlem, nopende 't maecken, repareren, ende gebruycken van den Overthoom aen den heyligen wech by Amstelredam gelegen, wy metten anderen zyn verdraegen, dat niet tegenstaende de conclusien van wegen de voorsz. Steden, 't zy gesamentlick, off, in 't by sonder genomen, off te nemen, tegens de voorsz. Burgermeesteren van Haerlem, ende ooc dat ons de zelve conclusien gesamentlick, off in bezonder mochten worden geadjudiceert, ofte dat wy gelyckelick met die van Haerlem zouden mogen comen te accorderen, wy Burgermeesteren van Leyden, den Burgermeesteren van Amstelredam metter maecken ende repareren van den voorsz. Overthoom zullen laeten bewerden zonder voortsaen ons 't voorsz. maecken, ofte repareren te sullen onderwinden; des wederom wy Burgermeesteren van Amstelredam beloven den zelven Overtoom te houden in goede reparatie, zonder den zelven immermeer te verhoogen, off tot meerder ongeryff te maacken, welverstaende dat in zo verre wy, 't sy gesamentlick, off elck bezonder in toecomende tyden mochten bedencken eenige instrumenten, dienende tot lichter ende bequamer overtocht van de schuyten ende schepen, 't zelve elck anderen sullen helpen bevorderen, ende in 't werck stellen, zonder dat wy Burgermeesteren van Leyden ende Amsterdam in toecomende tyden nopende 't gebruyck, 't maecken, ende repareren van den Overtoom met Burgermeesteren van Haerlem, off yemant anders, zullen eenich accord mogen maecken in prejuditie van den jegenwoordigen accorde, ende by zo verre by die van Haerlem, off yemant anders ter zaecke voorsz. die van Leyden, off Amstelredam eenich proces gemoveert worde, zullen wy als dan van wegen beyde Ste-

 den

den Leyden ende Amstelredam, gehouden wesen ons tot gemeenen costen daer tegens in rechte te defenderen, daer toe verbindende ten weder syden alle de goederen der voorsz Steden van Leyden ende Amstelredam. Ten welcken fyne wy Burgermeesteren voornoemt dezen hebben bevesticht met der respective Steden zegelen aen desen doen hangen, den zestienden Juny XVI^C. ende negen.

Ende was verzegelt met twee groote uythangende zegelen van groenen wasse aen dubbele franchyne staerten.

Privilegiebock der Stad Leyden D. pag. 239.

Verdrag tusschen de Steden Haarlem, Leyden en Amsterdam, betreffende den Overtoom aan den Heiligenweg.

Den 16. *October* 1609.

Alsoe op het different van den Overtoom, gelegen buyten Amstelredam aen de heylige wech, tusschen den Heeren Burgemeesters ende Regeerders van Haerlem, ter eenre, ende den Heeren Burgemeesters ende Regeerders van Leyden ende Amstelredam, ter andere zyde, tzedert den jaere XVI^C. vyff, waren gedaen verscheyden voorslagen, ende daer op gehouden eenige communicatien, omme 't selve different provisionelyck ende voor eenige jaeren in 't vruntlyck te accorderen; soe was eyntelyck ophuyden den XVI^en. October XVI^C. negen gemaeckt een provisioneel verdrach op te navolgende articulen.

Eerstelycken, dat den Overtoom sal blyven in sulcker hoochte, laechte, ende vorder gestaltenisse, alsse op den IX^en. X^en. XI^en. ende XII^en. February XVI^C. vyff, in conformite van 't patroon van den XIII^en. ende XIIII^en. Aprilis XVI^C. vier, gemaeckt is geweest.

Dat de reparatie gedaen sall werden by den timmerman van Haerlem ende Amstelredamme te samen, zoe van de boodem ende kespen, als van de invulselen van styve eycken plancken, omme op dezelve voet ende patroon gedaen te worden, alsse in Februario voorschreven gemaeckt is geweest.

Dat, geduyrende 't voorschreve accordt, opte voorschreven Overtoom geen andere forme van instrumenten sall mogen geinventeert, noch gebruyckt werden, alsser in Februario voorscreven gebruyckt is geweest, ende daer en boven jegenwoordelyck gebruyck werden, volgens de pertinente specificatie ende patronen, die binnen den tyt van acht dagen, ten overstaen van beyde parthyen, daer van gemaeckt zullen werden.

Dat het voorscreven verdrach verstaen sall werden gemaeckt te zyn by forme van provisie, ende op een proeve, ende duyren voor den tyt van vyfthien jaeren.

Behoudelyck, dat de voorschreve Steden sullen blyven ongeprejudiceert in alle hare gesustineerde ende gerechticheyden, zoe in 't petitoir als possessoir, opte provisie ende ten principalen, die door 't voorschreve accordt nyet en sullen verstaen werden, aen d'een off d'ander zyde, in 't minsten vercort zyn.

Dat oock de respective Steden geen tyt gelopen en heeft, noch loopen zal tot d'expiratie van desen accorde toe, omme te gebruycken alsulcke middelen van rechten, ende lichten soedanige provisien van Justitie off relieff, zelfs jegens de sententie by den hove van Hollant gewesen opten XXIIII^en. October XVI^C. acht, met de reparatie vuyt crachte van dien gedaen mitsgaders het belet in 't repareren van dien gepleecht, als zy, t'eynden de voorschreve XV. jaeren, geraden sullen mogen vinden ten wederzyden.

Aldus gedaen ende geaccordeert, door tusschen spreken van d'Heere Meester Nicolas Cromhoult, Raedt ordinaris van den hove van Hollandt, by den Gecommitteerden van de Heeren Burgemeesters ende Regeerders van Haerlem, namentlyck Maerten Ruychaver, Burgemeester, Gerrit Willims Schoterbos, Outburgemeester, ende Meester Johan de Haen, Pensionaris,

ſionaris, als daer toe ſpecialyck gelaſt zynde, aen d'eene zyde; ende Pieter Arentt Deyman, Burgemeeſter van Leyden, met Meeſter Nicolas Zeyſt, Penſionaris aldaer; mitsgaders Jacob Boeleſſen, Burgemeeſter, Cornelis Pieterſſen Hooft, Barthel Cromhoult, Doctor Baſtiaen Egberts, Outburgemeeſters, ende Doctor Albert de Veer, Penſionaris van Amſtelredam; als by den Heeren Burgemeeſters ende Regeerders van Leyden ende Amſtelredam repective tot de voorſchreve ſaecke gemachticht; ende geteyckent by den voorſcreven Gecommitteerden, ende den voornoemden Raetsheer Cromhoult, in den Hage opten voorſchreven XVIen. Octobris XVIc. ende negen.

Mr. Ruychaver, G. W. Schoterbos, Johan de Haen, P. Deyman, Nic. van Zeys, J. Boelens, Corn. Pieterſen Hooft, B. Cromholt, B. Egbertsz. A. de Veer, Niclaes Cromhoult.

VAN DE HEERLYKE- EN ANDERE HUIZEN BUITEN DE STAD.

Verdrag van den Hertog, op den raad van den Bailiu van Rynland, enz. en der Stad Leyden, met Heere Gerard van Poelgeeſt, tot de overgave van het huis te Poelgeeſt, gemaakt, door de Regeerders van Leyden, op verzoek van den Hertog, met het zegel der Stad beveſtigd.

Den 18. February 1352.

Hertoghe Willem &c. maken cond &c. dat wi bi rade onss lieves ghetrouwes Ridders, Heren Willems van der Wateringhe, Bailius van Rhynland, ende van den Lande van Woerden, anders eens deels onſer goede lude, ende onſer ghetrouwer Stede van Leyden, eeure zoene over een ghedraghen zyn mid Heren Gheryd van Poelgheeſt, ende mid ſinen gheſellen, die mit hem 't huys tot Poelgheeſt ghehouden hebben, in dus ghedanighen manieren, alſe hier na ghelcreven ſtaet.

In den eerſten, zel Heer Gherid afgaen, ende alle ſine ghezellen van den voirſeyden huſe in haren ſlechten cleyderen, onghewapent mit haren riemen ende taſſchen, zonder beſoeken.

Voirt zal Heer Gherit voirſeyt verzekeren, ende alle ſine gheſellen, ende na elc voir him, zelven zweren, nimmermeer jeghens ons, noch jeghens yemande wt onſen Landen mid rade, noch mid daden te misdoene, noch te deren an live jof an goede, ende mie dat brake, die ſoude trouweloes ende meineedich weſen, ende verboren jeghens ons, alſo ghedanich goet, alſe hi in onſen Landen hevet.

Voirt, want Heer Ghered voerſz. een Welgheboren man is, ende Ridder, ſo hebben wi him zulke gracie ghedaen, dat him al zyn goet volghen ſal, ſoe waer dattet gheleghen es buten den ambochte van Coudekerke, na waer 't huus ende borch te Poelgheeſt mid den ambochte van Coudekerke, ende mid alle den goede dat hi daer binnen hevet, dat houden wi an ons tot onſen wille.

Voirt van alle zinen gheſellen, die mit hem op den huſe legghen, ſoe houden wi an ons half hair goet, ende die ander helfte zullen hebben haer wiven; hare kinder, of die ghene diet ſculdich zyn te hebben; ende die ghene die ghene wive, noch ghetrouwede kinder en hebben, die ſullen ſelve die helfte van haren goede vryelic behouden, wtghenomen alzullic goet alſer van onſen weghen voir deſe

syt vercoft is, dat wilke wi an ons houden, want wyt alfe dat onfe vercoft hebben.

Voert van allen renten, die Heren Gherid voirfz. jof finen ghefellen voirfz. verfcinen fullen in den jare naeftcomende, dier zullen fi quite wefen, ende niet manen noch hebben.

Voert foe fel Heer Gherit, ende fine ghefellen voirfz. quite fcelden alle zekerheden, ende overgheven alle brieven die hi hevet van Harbaren van Foreeft, jof van yemande, roerende van defen oerloghe.

Voert, foe fullen Heren Janne, Prochipape van Coudekerke, finen broeder volghen alle fine renten ende vervalle van zyne Kerke voirfcreven, behouden dat die prochie verwaert warde.

Voert fal Heer Gherit, ende al finen ghefelfcap voirfz. rumen alle onfe Graeffcapen, ende Heerfcapen, ende zullen wife doen gheleyden ten enden onfer palen, daer fi vrielyc van onfen luden moghen wefen, ende alle voirfprokene voerwairden fullen wefen fonder enicherhande archeyt.

In 't oerkonde defen brieve bezeghelt mit onfen zeghel: ende omme die meerre zekerheyt, foe hebben wi ghebeden onfen lieven ende ghetrouwen Rechter, Scepenen, ende Raet onfer Stede van Leyden, dat fi defen brief in oerkonde der waerhet mit ons, mit der Stede voirfcreven zeghel bezeghelen willen.

Ende wi Rechter, Scepenen, ende Raet der Stede voirfcreven, om bede onss liefs Heren voerghenoemt, hebben defen brief mit him, in kenneffe der waerheyt midder Stede voirfcreven zeghel bezeghelt.

Ghegheven tot Zerixe des Saterdaghes na Sinte Valentyns dach, in 't jair ons Heren M. CCC. tuye ende vyftich.

Juffu Domini Comitis,

Prefentibus Dominis Florentio de Berfalia, & Eluino de Everinghe, Militibus, Johanne de Noordelofe, Daniele de Tholofe, & Symon de Bruelis, Opidis Zierixeæ, & Middelburch, & aliis de Confilio.

Yfebr. Bt. S. Florentius de Berfalia f. Nicolai, Militis.

Perkament Regifter E. L. 25. Noorthollant 1350 — 1355. *Cas C. pag.* 29.

De Hertog beveelt den Bailiu van Rynland de krygsluiden, liggende voor 't huis te Poelgeeft, te betaalen, en het geld uit zyne onderhoorige lieden goederen uit te panden.

Den 26. *July* 1352.

Hertoghe Willem &c. Ombieden u onfen Baliu (1), die nu is of namaels wefen zal, dat ghi onfen Soudiers voer den hufe te Poelgheeft hebben doet, ende wt pant haer foudeye, van der gheenre goede, die in uwen bedrive ghezeten [zyn] fo als ons brief hout dien wy daer of ghegheven hebben, by eendracht ons ghemeens Raets van Hollant ende van Zeeland. Ende waert dat fys niet ghehenghen en wilden dit ghelt wt haren goede te panden, dat ghi van onfer weghen vermaent, onfen goeden Steden van Northollant ghemeenlike u te helpen, dat ghelt te innen alfe vorfz. is. Ende wi ghebieden onfen lieven ende ghetrouwen Steden vornoemt, dat fi onfen Beliu vorfz. hier in, daers te doen is, ende daer fys van hem vermaent worden, te helpe comen na horen vermoghen, ende zo wie u hier in wederftonde, of pande keerde, dat foude wy houden an fyn lyf en an fyn goet, ende nochtan willen wy dat die pandinghe voorganc hebbe. Ende ombieden u dat ghi dien by onfen Steden vorfcreven alfo corrigyert, dat's hem een

(1) *Nament.* van Rynland.

een ander hoede, ende wat ghi met onſen Steden vorſz. daer toe doet, alſe vorſz. is, dat zullen wy altoes ſtadehouden.

Ghegheven des Donredaghes na Jacobi, in 't jaer LII.

Juſſu Domini Comitis,

Preſentibus Dominis, Arkel, Egmonde, Culenburch, Hemskerke, Bloemſteyne, omnibus Villis Hollandie, & pluribus aliis Conſilii.

Johannes Hillegem.

Perkament Regiſter E. L. 25. Noortbollant 1450 — 1355. Cas C. pag. 13. verſa.

De Hertog beveelt den Bailiu van Rynland, de landen te verkoopen van die genen, welken op den huize te Poelgeeſt liggen, ten overſtaan van twee gemachtigden van den Stad Leyden.

Den 22. December 1352.

Hertoghe Willem &c. maken cont &c. dat wi bevolen hebben Heer Willem van der Wateringhe, onſe Bayliu van Rynland, ende van den Lande van Woerden, off twien hi in ſine Stede zet, te vercopene alle der gheenre Lande die op den huſe te Poelgeeſt legghen, met tween mannen die onſe Stede van Leyden daer toe zetten zullen, ende wat ſi daer toe doen, dat zullen wi gheſtade houden, ghelyc of wy 't zelve ghedaen hadden, ende alzulke brieve daer of gheven dat goet te waren alſe den ghenen denct diet coepen, dat ſi daer mede verſekert ſyn, dit zal ghedueren tot onſen wederzegghen, ende hier af zal onſe Bayliu vorſz. ons goede rekeninghe doen, wanneer dat hys van onſen weghen vermaent wort.

Ghegheven in den Haghe des Zaterdaghes na Sente Thomas dach.

Juſſu Domini Comitis,

Ad relationem Florentii de Berſalia f. Domini Nicholai, & Willelmi Heerman.

Yſebr. S. ex Coff.

Perkament Regiſter E. L. 25. Noortbollant 1350 — 1355. Cas C. pag. 19.

Hertog Willem beveelt de Steden, Haarlem en Leyden het huis te Teilingen aan den Bailiu van Rynland over te geeven; op dat die het zelve tot 's Hertogen overkoomſt en verblyf bekwaam maake.

Den 29. April 1352.

Hertoghe Willem &c. maken cont &c. dat wi bevolen hebben, ende bevelen met deſen brieve Heren Janne van Haerlaer onſen Baeliu van Rynland, ende van den Lande van Woerden, onſe huus te Teylinghe te beſitten, ende in reke te houden, ſoe waers te doene is, ons te leveren als ons ghenoeght: Ende ombieden onſen lieven ende ghetrouwen Steden, van Haerlem ende van Leyden ghemeenlike, ende elken bizonder, dat zi Heeren Janne voirſz. onſen Bailiu, onſe huus te Teylinghen voirnoemt over leveren t'onſer behoef; want wi wel verſtaen heb-

hebben, datter alrehande ghebrec es aen den huse, waer bi dat hy 't timmeren ende stoppen mach doen, soe waers noet es, alsoe dat wy 't bereyt vinden ons op te legghen als wi, of God wilt, te lande comen, ende des niet en laten.

Ghegheven in Middelburch, des Zondaghes na Sente Marcus dach, in 't jaer LII.

Jussu Domini Ducis,

Ad relationem Domini Ducis Lanchastrie, & Dominorum de Egmonde & Oliveri de Everinge.

A. de Berwerde. S. Dominus de Bersele.

Perkament Register E. L. 25. Noortbollant 1350 —— 1355. Cas C. pag. 12.

De Graaf van Egmond, Stadhouder van Holland, enz. en Tielman Oom van Wyngaarden, blyven borgen voor de beloften door Arend Bastaard van Yselstein, wegens het huis ter Does, aan de Regeerderen van Leyden gedaan.

Den 30. July 1492.

Wy Jan, Grave tot Egmonde, Heere tot Baer, &c. Stadthouder Generael van Hollandt, van Zeelandt, ende van Vrieslandt; Ende ick Tielman Oom van Wyngaerden, doen te weten, enen yegelycken dient behoort, alsoo Heeren Aerent die Bastaert van Yselsteyn, ons gebeden heeft, zyne borgen te willen wesen, om te volcomen zulcke punten ende articulen verclaert in den brieve, die Heeren Aerent die Bastaert, Ridder, der Stede van Leyden, gelooft ende gegeven heeft, bezegelt mit zynen wthangende zegel, daer desen onsen brieve doorsteken is. Soo is 't, dat wy Jan, Grave van Egmonde, &c. ende Tielman Oem, voorschreven Heeren Aerent, in dit stuck niet en hebben willen weygeren, ende zyn zyne borghe ghewordén, ende geloven mit gesamender handt, ende elcx voor al, dat indien eenige gebreke waeren, ende niet volcomelyck onderhouden, noch voldaen en worden, sulcke punten ende articulen, off eenich van dien, alse in den voorschreven Heeren Aerents brieff verclaert, ende begrepen zyn, daer desen brieve doorsteecken is, dat wy dan selver die punten ende articulen volcomen onderhouden ende voldoen zullen, ende wy zullen die van den Gerechte van Leyden, 't selve huys van der Does terstont, ende sonder eenich vertreck, ofte ontschulden daer in te maecken, dan weder in horen handen leveren, om dat by hem luyden bewaert, ende gebruyckt te worden in allen schyn, als zy dat nu ter tyt hebben.

In oorconden van desen, soo hebben wy Jan, Grave van Egmondt, &c. ende Tielman Oem voorschreven, desen brieve, elc bezegelt mit onsen zegelen aen desen brieve gehangen, in 't jaer ons Heeren duysent vierhondert twie ende tnegentich opten dertichsten dach in Julio.

Ende was besegelt mit een groot, ende clyn wassen zegel van rooden wassche, uythangende aen dobbele franzyne staerten, doorsteeken aen desen voorgaende.

Privilegieboek der Stad Leyden B. pag. 362. versa en 363.

Hertog Albert van Beyere, geeft, als Graaf van Holland, aan Heere Floris van Alkemade, dat al wie op deszelfs huis Wouterswerf [heeden Kroonenstein geheeten] woont, en te Leyden poorter is, het poortersrecht in alle deelen behoudt.

Den 7. Mey 1404.

Aelbrecht, bi &c. doen cond allen luden, dat wy om menigen trouwen dienst, die ons Heren Florys van Alcmade, Ridder, dycwyl ghedaen heeft, ende noch, oft God wil, doen sal, den selven Heeren Florys gegeven hebben, ende geven mit desen brieve, dat soe wye op Heren Florys voirscreven hofstede woent, die men op dese tyt noemt, Heren Wouterswerf, ghelegen in den Ambocht van Zueterwoude, ende poirter is te Leyden, of poirter aldair wort, dat die opter voirscreven hofstede wonende mach bliven an poirters ghemoede, dat is te verstaen, dat hi, ende alle die ghene die besitter syn, ende werden sullen der voirscreven hofstede, dair op wonen mogen, ende dair hoir poirterscap verwaren, ghelykerwys of sy binnen onser Stede van Leyden wonaftich waren: dit sal gedueren XIIII. dagen lang, na myns Heren wederseggen. In oirconde &c.

Gegeven in den Hage opten VII^sten^ dach in Meye, in 't jair ons Heren M. CCCC. ende vier.

Memoriale B. I. 1401 —— 1404. Cas R. pag. 64. Gebreklyk in 't Groot Charterboek III. Deel pag. 783. en in de Privilegien van Rynland door S. van Leeuwen, pag. 743. en by anderen.

De Hertog van Bourgonje vergunt Florents van Bosschuysen, woonende op zyne hofstede in de Waart, daar hy met eene brug over de Vest, naast den tooren Oosthollant geheeten, naar toe gaat, de zelve vryheid rechten, en diensten te bedryven, als of hy binnen de Stad woonde.

Den 6. November 1438.

Phillips, by der gracien Goids Hertoge van Bourgondien, &c. doen condt allen luden, dat wy om sunderlinge gunste ende liefte die wy hebben, ende dragen tot onsen geminden Florys van Bosschuysen, den selven Florys geconsenteert ende belieft hebben, consenteren ende believen mit desen brieve voir ons, ende onse nacomelingen, Graven van Hollant, dat hy ende syn nacomelingen, off andere, die die hofstede ende woninge, die hy getymmert ende bemuert heeft buten onser Stede van Leyden in den Waert, over die veste ende besyden den toirn die geheten is Oesthollant, dair hy nu ter tyt mit eenre brugge over die veste gaet, sullen mogen bewonen, ende mit hoerre alinger woenstede aldair bliven, ende poorteren wesen onser Stede van Leyden, alsoe dat zy aldair wonende, zullen genieten ende gebruyken allen den vryheiden ende rechten onser Stede voorsz. ende allen diensten aldair bedriven, ende vueren, gelyck andere poorteren, ende in alre manieren, als zy doen souden mogen, of zy binnen die onse veste van onser Stede wonachtich waren, sonder in eniger manieren dair of vermindert, of by yemande vercort te wesen van hoiren poortrechten voorsz. Behoudelic dat dese onse gracie ende consent in enigen anderen punte niet tegen en draicht die hantveste ende vryheden onser voorsz. Stede van Leyden.

In oirkonden desen brieve, ende onsen zegel hier an gehangen. Gegeven op-

opten VI^sten. dach in Novembri, in 't jair ons Heeren duysent vierhondert achte ende dertich.

By minen Heere den Hertoge, Grave van Hollant.

Jo. Rose.

Privilegiebock der Stad Leyden, A. pag. 105. versa.

De Regeerders van Leyden belooven de vryheid, door den Hertog van Bourgonje den 6den. van November 1438. aan Florents van Bosschuysen, woonende in de Waard, verleend, te zullen laaten genieten, en hem te beschermen.

Den 9. May 1443.

Wy Scout, Burgermeesteren, Scepenen, ende Rade der Stede van Leyden, doen condt allen luyden, dat voir ons, ende onser gemeene Vroeschip gecomen is Florys van Bosschuysen, ende heeft getoont enen besegelden brieff van ons genadichts Heeren wegen, Hertoge van Bourgondien, Grave van Hollant, &c. inhoudende, dat onse genadige Heer voirscreven Florys voorsz. gunt ende geeft vryhede hem, ende zynen nacomelingen, of die besitters mogen worden, of mitter woen comen op lande ende erve gelegen in den Waerdt, ende nu ter tyt betymmert is, ende overgaet mit eenre bruggen over onser vesten, besyden onsen toirn van onser Stede, geheten Oesthollant, ende is groot omtrent vier morgen lants, soe dat den selven Florys hy, ende syn nacomelingen, ende die besitters, of wonachtich wesen, sullen, poorters sullen wesen tot Leyden, ende alle vryheden genieten ende gebruucken in allen schyn, of zy woenden binnen onser Stede oude muren ende vesten. Welke vryhede wy Schout, Burgermeesteren, Scepenen, ende Rade voirsz. by Rade onser gemeenre Vroescap consenteren ende aen nemen in onser Stede hoede, ende beschermenisse, ende alle der Stede vryheden mede ghenieten ende gebruucken sullen, in alre manieren, of zy binnen onser Stede oude muren ende vesten geseten waren. In oirkonde desen brief besegelt mit der Stede zegel van Leyden, die wy dagelix famentlyc gebruucken, hier an gehangen.

Gegeven opten negenden dach in Meye, in 't jair ons Heeren duysent vierhondert drie ende veertich.

Privilegiebock der Stad Leyden A. pag. 106.

Uitspraak van den Graaf van Charlois over het verschil tusschen de Stad Leyden, en Florents van Boschuizen, wegens zyn huis.

Den 28. January 1466. en 1467.

Karel van Bourgoignen, Grave van Charrolois, Here van Castelbelin, ende van Bethunen, Stedehouder Generail van mynen genedigen Here ende Vader, doen condt allen luyden, alsoe onse getrouwe dyenaers ende bysonder vrunden, die Scout, Burgermeesteren, Scepenen, ende gemeyne Vroetschap der Stadt van Leyden, an die een zyde, ende Florys van Buschuysen, vervangende alle syne Kinderen, als van moederliker zyde verstorven wesende, aen die andere zyde, himluyden aling ende al an ons gesubmitteert hebben van al hoeren geschelen, questien, ende differenten, die zy onderlinge hadden, of hebben mochten, mit al dat daer an clevende was, ende dippenderende, by hu eren vryen wil-

wille, ende wel gedelibereerde conſente, biddende zeer oitmoedelic, beyde die voirſcreven partyen, dat wy die terminacie ende deciſie van den voirſz. geſchelen aen ons nemen wilden, om dair van partien an beyden zyden al in 't lange gehoirt, een hendelike wtſprake te doene. Soe eiſt, dat wy om die ſonderlinge liefde ende gunſte, die wy hebben ende dragen aen die voirſz. Stede van Leyden, aen die inwonende ende poirters van dierre, om pays, ruſte, ende minne onder himluyden onderlinge te ſtellene, te voeden, ende te meerſen, die terminacie ende deciſie van den voirnoemden geſchelen ende queſtien aen ons genomen hebben, om dair van partien gehoirt by ons an beyden zyden, of 't rapport van den ghenen, die wy dair toe committeren zullen optie voirſcreven geſchelen een wtſprake te doene, ende onſe ſentencie arbitrale te pronunchieren, alſoe dat behoeren ſal. Ende nair dat wy gehoirt hebben 't rapport van Geryt van Aſſendelf, ende van Meeſter Jan van Halewyn, onſe Raitsluyden, die wy geſtelt ende gecommitteert hadden, om die voirſz. partyen, roerende hoirluyder geſchil, al in 't lange te hoeren. Soe doen wy te weten, dat wy, dair op raid ende adviz gehad hebbende, mit enigen van onſen Rade, hebben gewyſt, ende wyſen by deſen onſer ſentencie arbitrael.

In den eerſten, dat die huyſingen, toebehoerende Florys van Buschuyſen voirnoemt, ſtaende by den graften ende muyren der ſelver Stede van Leyden, blyven ſullen in ſulken ſtate als die nu zyn, zonder geraſeert, of gedemolliert te weſen, tot ander ſtont, dat by ons andersſins dair of geordineert of verclaert ſal werden.

Voort meer, ſoe ſal die voirſz. Stede van Leyden den voirſcreven Florys, ende zynen erven, tot ewigen dagen quytſchelden, ende ontlaſten van der ſomme van vyftien hondert vierwerf twintich Rinsch gulden, of dair omtrent, die himluyden angewyſt waeren, ende getauxeert op ende tegen Florys voirſz. ter cauſe van zeker coſten, die de voirſz. Stede gehadt hadde, ende geſuſtineert in 't beleyden van zekeren pleyte ende gedinge, dat zy langen tyt hangende hadde tegen den voirnoemden Florys, roerende die voirſcreven huyſen, ende andersſins voir den groten Raid van mynen genadigen Heere, ende Vader, zonder dair van den voirſz. Florys, of ſynen erven in toecomende tyden wat te mogen heysſchen.

Voortmeer, ſoe verclaeren wy, ende wtſpreken by deſen onſer ſentencie arbitrale, dat noch boven deſen die voirſz. Stadt van Leyden geven ſall, ende wtreycken ten proffyte van den voirſz. Florys, die ſomme van vierhondert ponden groten Vlaemſcher munten, tot twee paymenten: is te weten, die twee hondert ponden groten te Meye naiſtcomende; ende die ander tweehondert ponden groten binne enen jaer dair nair volgende: wel verſtaende, dat van den voirſz. vierhondert ponden groten, ofgaen, ende genomen ſullen ſyn vierhondert cronen, makende vierwerf twintich ponden groten, die geleyt ſullen ſyn in den handen van Huge van Zwieten, Willem van Buschuyſen d'oude, ende Meeſter Aernt Muylairt, Penſionaris der ſelver Stede van Leyden, om die partyen gehoirt, die 't angaen mach, gegeven ende gediſtribueert te ſyne dair, ende alſoot behoeren ſal.

Ende mitsdeſen ſoe wyſen wy, ende verclaeren by deſen onſer ſentencie arbitrael, dat alle queſtien, proceſſen, gedingen, ende geſchelen, die tuſſchen der voirſz. partyen, toten dage van huyden geweeſt hebben, of zyn mogen, mits al dat dair an cleven mach, ende dependeren zyn zullen, ende mit allen weſen te niete ende geëxtingeert, hoedanich oic die ſyn, of weſen mogen, ende ſullen die voirſz. partien van nu voortan ſamentlic ende onderlinge minlic verkeeren, hantieringe hebben, ende vruntlike converſacie als goede magen, vrunden, zwagers, ende inwonende burgers ſculdich ſyn, van hebben ende te doene, zonder ter cauſe van den geſchelen voirnoemt, mitgaders oic dat dair an cleven mach, ende wtſpruyten, enige andere queſtien of gedingen op te ſtellen.

Die welke pointen ende articlen voirſz. ende elc byſonder, wy bevelen den voirſz. partyen wel ende duechdelic te onderhouden, zonder dair tegens enichſins te comen of te doen dierectelic, of indirectelic, in wat manieren dattet zy, op al dat zy ons duchtende zyn, ende verbueren mogen tegen onſer genaden hoichheyt ende heerlichede, ende oic op te vervallen in onſe gramſcip ende indignacie.

Ende by alſoe, dat in enige van den punten voirnoemt, mit dat dair an cleven mach, enige donckerheit of duyſterheit hier namaels reſe, of opſtonde tus-

schen den voirsz. partien, dair of houden wy tonswairt, ende reserveren die interpretacie ende declaracie om partien, al in 't lange gehoirt elken te hebben, dat hy sculdich is te hebben met rechte.

De welke onse ordinancie, wtsprake, ende sentencie arbitrale, die voirscreven partien an beyden zyden met hoeren vollen consente, terstont accepteerden, ende expressélic met den woirden emologierden, ons dair van grotelicx bedankende. Des te getuyge, hebben wy onsen segel hieran doen hangen.

Gegeven in den Hage opten XXVIIIen. dach van Januario, in 't jair onss Heren M. CCCC. zes ende tsestich, nair den loop van onsen Hove.

Aldus geteykent:

By mynen Heere den Grave. A. de Halewyn.

Perkament Register, Privilegia Ducis Caroli 1469 —— 1495. Cas K. pag. 5. versa & 6.

Willem van Bosschuysen, Florentszoon, bekent voor Schepenen van Leyden aan de Burgermeesteren der Stad verkoft te hebben, een stuk Lands, drie roeden breed, langs der Stede Vesten in de Waard, op 't welke zyn huis stondt, dat hy afgebroken heeft, en eene brugge over den ouden Ryn; beloovende binnen vyftig roeden na aan der Steden Vesten voor zich, en zyne naakomelingen, geen ander huis te timmeren, enz.

Den 10. February 1472.

Wy Dirc van Zyl, Janszoon, ende Jan Aernt Pouwelszoonszoon, Scepene in Leyden, verkonden, dat voir ons quam Willem van Bosschuysen, Floryszoon, ende geliede, dat opten dertienden dach in Octobri lestleden, hy vercoft heeft die Burgermeesteren van Leyden, alse Aernt Heerman, Florys Pieterszoon, ende Huge Spruyt, tot der Stede behoiff een stuke Lants van drie roeden breedt, gelegen in den Ambocht van Leyderdorp, in die Wairt, langes der Stede Vest gaende, ende mit eenre brugge, diemen gaet over den ouden Ryn, ende diemen van der Stede wegen optrecken, ende versteken sal, neffens den voirsz. landen, die de voirnoemde Burgermeesteren gecoft hebben, om te gaen opten selven lande voirsz. Welc sticke lants van drie roeden breet, streckende is voir wten ouden Ryn, langes der Stede veste voirsz. tot an Harman Bouwens zoons thuyn lant toe, mit sulken recht ende vryhede van der brugge, die tot Willem van Bosschuysen huysinge, die op 't voirsz. lant stonde, ende hy ofgebroken heeft, diende, ende behoerde mit welke brugge, staende over die Vest, na inhout der brieve die van onsen genadigen Heere Hertoge Phillips van Bourgoegnen, saliger gedachten, ende van der Stede van Leyden dair of zyn, men plach te gaen doer der Stede muyer bezyden den toren, gehieten Oesthollant, over die Stede veste opten voirsz. lande, dat Willem voirsz. der Stede vercoft heeft, ende tot an die voirsz. huysinge, die Willem voirsz. selve heeft doen of breken. Des zyn voirwairden, dat Willem van Bosschuysen voirsz. noch zyn erven, ende nacomelingen, noch die ghene, die die landen, die Willem van Bosschuysen voirsz. behoudt, leggende bezyden 't lant dat hy den Burgermeesteren voirsz. tot der Stede behoiff vercoft heeft, ende hy nu ter tyt gebruyct, of die 't hier namails gebruyken sellen, die en sullen op die selve landen geen huysingen tymmeren noch maken, noch doen tymmeren, of doen maken binnen vyftich roeden na der Stede veste, na inhout der hantveste, ende kueren van der Stede: ende Willem van Bosschuysen voirsz. Florys van Bosschuysen zyn Vader, ende Coen van Oesterwyc zyn Zweer, loveden mit gesamender hant, ende elcx voir al die

Burgermeesteren van Leyden voirnoemt, ende diet namails wesen sullen, tot der voirsz. Stede behoiff, dat voirsz. stucke Lants van drie roeden breet, langes der Stede veste gaende, ende mitter brugge, gaende over den ouden Ryn, tot op 't voirsz. Lant in der manieren voirsz. ende dit voirsz. lant, streckende wten Ryn, drie roeden breet, langes der Stede veste tot an Herman Bouwenszoons tuyn lant toe, ende daer toe alsulc recht, ende vryheden van der brugge over der Stede veste, na inhout der voirsz. brieve, die dair of zyn, gaende doer der Stede muyer onder den thoren, gehieten Oesthollant, over die vest tot opten voirsz. lande der Stede toebehoerende, gelyc voirsz. staet, vry te waeren jair ende dach, alse recht is, ende alsmen vry lant, ende eygen erven mitten rechten ende vryheden van der voirsz. twie bruggen, gelyc voirsz. staet, schuldich is te waeren. Ende Willem van Bosschuysen ende Florys van Bosschuysen, zyn vader voirsz. loveden mit gesamender hant, ende elcx voir al Coen van Oesterwyck voirnoemt, hier of schadelois te houden. Ende waert, dat dit voirsz. lant by Willem van Bosschuysen voirnoemt, yet becommert, belast, of bezwairt wair, zeder die tyt dat Willem voirsz. die landen van Florys zynen Vader voirnoemt gehadt heeft, dair of gelove de Willem voirsz. Florys zynen Vader voirnoemt, te vryen te quyten, ende schadeloes te houden. Ende wairt sake, dat dit voirsz. lant by Florys voirscreven yet belast of bezwairt wair boven die waringe, die hy Willew voirnoemt van den heelen lande ende huysinge, die dair op stonde, gedaen heeft, dair of gelovene Florys voirsz. Willem zynen Zoen voirnoemt schadelois te houden, ende hem dat op te rechten ende te beteren. Voirt so beliede hem Willem van Bosschuysen voirscreven, hier of wel voldaen ende betailt den lesten penninc mitten eersten.

In oirkonden desen brieve besegelt mit onsen segelen, in 't jair ons Heeren duysent vierhondert twie ende tseventich, opten tienden dach in Februario.

Privilegieboek der Stad Leyden A. pag. 142. verso & 143.

Het huis ter Does door den Roomschkoning Maximiliaan, en den Aardshertog Philips, verbeurd verklaard, en aan de Stad Leyden, om zich te versterken, gegeeven.

Den 5. January 1488.
Den 20. September 1490.

Maximiliaen, by der gracie Gods Roomsche Coninck altyt vermeerder t's Rycks; ende Philips, by der selver gracie Ertshertoge van Oostenryck, Hertogen van Bourgoingnen, van Lothryck, van Brabant, van Lemborch, van Lucemborch, van Gelre, Graven van Vlaenderen, van Thirol, van Arthois, van Bourgoingnen Palatinen, van Henegouwen, van Hollandt, van Zeelandt, van Naemen, ende van Zuytphen, Marcgraven des heylichs Rycx, Heeren van Vrieslandt, van Salins, ende van Mechelen; Allen den genen die dese onse letteren zullen zien, of hooren lesen, Saluyt. Doen te wetene, dat ter ootmoediger supplicacye van onsen wael geminden Burghemeesters, Scepenen, ende Raid onser Stadt van Leyden in onsen Landen van Hollandt, die ons te kennen gegeven hebben, hoe dat in de maent van Januario, in 't jaer acht ende tachtentich, wy hebben himluyden by onsen openen Letteren geteyckent onder den ploy mitter hant van ons Coninck, ende op den ploy mitter handt van wylen Meester Anthuenis de Witte, ende om de redenen wille dair inne begrepen, gegeven zekere huus mit zynen toebehoirten, geheeten ter Does, als geconfisqueert, vuyt der causen te vullen verclaert in de zelve onse voorschreven Lettren, van den welcken 't inhouden hier naer volcht van woirde te woirde.

Maximiliaen, by der gracie Goids Roomsch Coninck altyt vermeerder t's Rycks;

Rycks : Ende Philips, by der selver gracie Ertshertoge van Oostenryck, Hertogen van Bourgoingnen &c. Allen den genen die desen onsen brieff zullen zien oft hooren lesen, Saluyt. Alsoo wy t'andere tyden overmits 't goet ende deuchdelyck rappoort dat ons aengebrocht was van der getrouwichede, diligencye, ende neersticheede zynde in den persoon van Heere Arent, bastaert van Yselsteyn; zoo stelden ende maecken wy den voorschreven Heere Arent Chastelein van onsen huuse ende slote van Wourde, tot bewaernisse van den welcken huuse hem geordonneert was, alsoo wel by ons, als by onsen goeden Landen van Hollandt, zeeckere knechten, ende ruuteren tot den getaele van twintich, of daer boven, die welcke wel ende deuchdelyck waren betaelt, ende onderhouden. Ende hoewel dat de voorschreven Heere Arnt van Gods wegen, ende om zynen eedt te quyten, schuldich was te onderhouden de voorschreven knechten tot den voorschreven getaele, ende wel te verstaene totter bewaernesse van onsen voorschreven huuse ende Chastele; nochtans zoo heeft hy des in gebreke geweest, waer by 't selve huus ende slot gerocht zyn, ende gevallen vuyt onser macht ende auctoriteyt, ende gecommen in handen van Heere Jan Himsermeude Burggrave van Montfoort. 't Welcke gescepen es te redonderen, ende te keeren ten grooten verdriete, schade, ende achterdeele van ons, ende onse voorschreven Landen van Hollandt, in dat daer tiegens niet voorzien en worde mit alder diligencie, ende neerstichede. Ende 't zy alsoo, dat als huyden datum 's brieffs onse besondere Burgemeesters, Scepenen, ende Raide van onser goeder Stadt van Leyden, hebben ons te kennen gegeven, hoe dat de voorscreven Heere Arent heeft een huus geheeten ter Does, gelegen buyten derselver onser Stede in den Ambochte van Leyderdorp, 't welcke een huus es van goeder stercte, wel dienende ter deffensie, ende beschermenisse van onser voorschreven Stadt van Leyden, ons ootmoedelyck biddende, dat wy hem consenteeren willen 't voorsz. huus, Lant, ende andere toebehoorten, als geconfisquieert zynde tegens ons, om 't zelve t'applicquieren ten behoeven van onser voorschreven Stad, ende daer aff te gebruycken tot eeuwigen daghen, ende tot dien eynde hier by t'expedieeren onse opene brieven in behoorlycke vorme. Doen te wetene, dat wy considereerende 't gene dat hier boven verhaelt es, zonderlinge die groote coste, ende laste, die onse voorschreven Stadt van Leyden gesustineert heeft, ende noch dagelycx sustineert in diversche manieren, willende der selver onser Stadt daer af eenichsins releveren, ende genegen zynde tot huer voorschreven begeerte, hebbende den voorschreven suppliant in 't generael als boven toegeseyt, geconsenteert, ende geaccordeert, toeseggen, consenteeren, ende accordeeren mit desen vuyt onse zonderlinger gracie 't voorschreven huus, lant, ende andere huere toebehoirten, om 't selve t'appliqueeren tot der selver onser Stadt ter fortificatien ende sterckte van dier, tegen die quaetwilligen van ons, ende van der selver onser Stadt, ende daer aff voorts te gebruycken, besitten, ende te doene gelyck van heuren eygen goeden. Soo eyst, dat wy ontbieden ende bevelen onsen lieven, ende getrouwen neve, ende Stadthouder generael van onse Lande van Hollandt, Zeelandt, ende Vrieslandt; ende den luyden van onser camer van den Raede aldaer, den Gecommitteerden, of te commicteeren te inventerieren allerande goeden, toebehoorende onse ongeoirsaeme ondersaeten van Hollandt, ende allen anderen onsen Justicieren, ende Officieren dien dit aengaen zal mogen, dat zy doende den voorschreven van onser Stadt van Leyden useren van onser voorschreven ghyfte, den selven stellen, off doen stellen van onsent wegen in de possessie, ende gebruucksaemheyt van den voorschreven huuse, lande, ende andere heure toebehoirten, ende him daer aff doen, ende laten rustelyck, ende vredelyck genyeten, ende gebruuken tot eeuwigen dagen, hier toe bedwingende allen den genen, die hier toe te bedwingen staen by alle redelycke wegen van bedwange, want ons alsoo belieft, niet tegenstaende de wat ghyfte, ordonnantie, statute, ende mandemente gedaen ter contrarie: behalven dies, dat die van onser voorsz. Stadt gehouden zullen wesen jaerlycx over te brengene in de reeckeninge van der selver Stadt alsulcke renten, ende andere proffyten als zy van den zelven huuse, ende huere toebehoorten ontfangen sullen hebben. In getuygenesse van desen hebben wy 't signet van secreet van ons Coninck, verwapint mit onsen wapene hier aen doen stellen, in absencie van onsen grooten zegel.

Gegeven in onser Stadt van Leyden den V^en^. dach in Januario, in 't jaer ons

ons Heeren duusent CCCC. acht ende tachtich, ende van den Rycke van ons Coninck 't derde.

Aldus geteyckent onder den ploy :

Maximilianus R.

Ende op den ploy :

By den Coninck,

A. de Witte.

Begeerende de selve exposanten, mits dat de voorschreven letteren by negligencien van den genen die 't bewint van der zaecken der selver Stede tzichtent ter date van den voorsz. letteren, ende tot noch toe gehadt hebben, niet en hebben bezegelt geweest mitten signette van ons Coninck, daer of dat men doe ter tyt useerde, alsoo dat de selve letteren inhouden ende begrypen, t'en eynde dat zy te meer auttentyck zyn, wy willen die doen inserreren in andere onse opene letteren, ende die besegelen mit onsen grooten zegele, 't welck wy himluyden geaccordeert hebben mit desen, dewelcke wy, in oorconden van dien hebben doen zegelen mit onsen grooten zegel.

Gegeven in onser Stadt van Lyere den XX^en. dach in Septembre, in 't jaer ons Heeren duust vierhondert ende tnegentich, ende van den Rycke van ons Coninck 't vyfste.

Opte plycke stont geschreven :

By den Coninck, ter relacie van den Raide.

Privilegiebock der Stad Leyden B. pag. 318. versa tot 321.

Verdrag van den Bastaard van Yßelstein, met de Regeerders van Leyden, die hem het huis ter Does overgeleverd hadden, gemaakt, mits het ten dienste der Stad Leyden, een open huis blyven zal.

Den 30. July 1492.

Ic Aerent die Bastairt van Yselsteyn, Ridder, doe condt allen luyden, alsoo by den Gerechte, ende Vroescip deser Stede van Leyden, ten versoecken begeerte, ende liefden van mynen lieven Heeren den Grave van Egmonden, Stadhouder Generael der Landen van Hollandt, van Zeelandt, ende van Vrieslandt, my wederom gelevert hebben in mynen handen, dat huys van der Does, in sulcken schyn alst nu ter tyt staet, ende is, dat zy luyden een wyle tyts in haren handen hebben gehadt. Welck huys ick hier voirmaels tegens Foeye van der Does gecoft hebben, ende soo die voorschreven Stede van Leyden op sekere punten, ende manieren, dat voorschreven huys ter Does, in mynen handen gelevert hebben in sulcken schyn als voorschreven is, alse dat men die costen, die de Steden van Leyden van den huyse ter Does stellen, ende brengen mach in de reeckeninge ende costen van der oirloge van den Landen, ende dat die dair deuchdelyck ghepasseert worden, om der Stede dair van geremburseert te wesen.

Item, ende dat ick alsulcke verschenen ende verleden pachten, als die seven getyden in Sinte Pieters Kerck, tot Leyden van der rietsudzen, Heer Aerent voorsz. toebehoorende, voldoe, ende betaelen; ende daer toe alsulcken afterstallen ende gebreken alsmen eyssche van der Cappelyen behoorende totter huysinge te Does, voldoe, ende betaelen, al buyten der Stede costen ende schaden, ende dat ick, ende myne nacommers, besitters van der huysinge ter Does, die selve huysinge tot allen

tyden,

tyden, als die Stede van Leyden des te doen mach hebben, 't selve huys open houden sel tot der Stede behoef. Soo is 't, dat ick Aernt die Bastairt van Yselsteyn voorschreven gelooft hebbe, ende geloven mit desen tegenwoordigen mynen brieve, als goet edel man, by mynre Kerstelycke trouwen dese voorschreven punten, ende elck punt bysonder volcommelycken te onderhouden, te voldoen, ende te volbrengen in alre manieren, als voorschreven is: ende waert by alsoo, dat die voorschreven articulen, off eenich van dien, gelyck die verclaert staen, niet volcomen, noch volbrocht en worden nae horen vormen ende inhouden, ende daer naemaels gebreck in viele, dat Godt verhoeden wil, dat ick, ende mynen naecomelingen alsdan 't voorschreven huys te Does terstont, ende sonder eenich vertreck, ofte ontschulden dair in te maecken, weder leveren sel in handen van die van den Gerechte van Leyden, om dat weder by hemluyden bewairt ende gebruyckt te worden in alsulcken schyne, als zy dat tot nu toe gebruyct hebben, ende om die van den Gerechten der Stede van Leyden mitter alinge Vroescippen hier off wel te versekeren, soo heb ick gebeden mynen lieven Heere die Grave van Egmonde, ende Tielman van Wyngaerden, mynen Zwager, dat zy hier off myne borgen willen wesen. In oirconden van desen soo hebbe ick Aerent, bastaert van Yselsteyn desen brieve wthangende bezegelt mit mynen zegele, in 't jaer ons Heeren duysent vier hondert twee ende tnegentich, opten dertichsten dach in Julio.

Ende was besegelt mit een root wassen zegel uythangende aen dobbele franzyne staerten.

Privilegieboek der Stad. Leyden B. pag. 361. *versa &* 362.

Verdrag van de Regeerders der Stad Leyden met Abraham Verschouw, om buiten de nieuwe Zylepoort een herberg te bouwen ten dienste van reizende lieden, en inzonderheid voor de Veerschepen van Haarlem en Amsterdam, enz.

Den 21. *May* 1647.

Conditien ende bespreecken, op de welcke Burgemeesteren ende Regierders der Stadt Leyden, volgens d'authorisatie hemluyden by den Gerechte van deselve Stadt gegeven, geconsenteert hebben aan Henrick Abrahamsz. Verschouw, Vleyshouwer, op 't versouck daar toe by den voornoemden Verschouw, aan de voorsz. Gerechte gedaan, omme op een gedeelte van de staelgronden, gelegen buyten de nieuwe Zylepoorte, de Stadt Leyden in eygendomme toebehoorende, te mogen doen bouwen een bequame huysinge, tot het houden van de herberge, ende nachtgasterye.

Eerstelyck, sall de voornoemde Verschouw op eene gedeelte van de gront van de voorsz. stalen, hem van Stadts wegen aengewesen, groot in alles schaers achtentwintich roeden, vermogen te doen bouwen eene ruime huizinge voorzien van goede en genouchsame vertrecken ende cameren bequaem ende dienstich tot het houden van eerlicke herberge, ende nachtgasterye voor den reysende man, ende dat in gevolge van de gront teyckeninge ende modelle hem Verschouw daer toe, door den Fabryck deser Stede ter handen gestelt.

Den eygen domme van de gront, daer op de voorsz. huysinge ende herberge sall werden gebout, sall blyven ten behouve van dese Stadt Leyden, ende sall den voorsz. Verschouw, of die in tyden ende wylen volgens de bespreecken hier naer verhaelt, eygenaer van 't voorsz. gebouw sall coomen te werden, ten behouve van dese Stadt moeten betalen eene erkentenisse van ses gulden 'sjaars, waer van 't eerste jaer erkentenisse sall coomen te verschynen den eersten Novembris XVI^c. acht en veertich.

De voornomde verschouw, sall metten eersten, ende soo haest doenlyck sall wesen, 't voorsz. gebouw moeten by der hant nemen, ende versorgen, dat het selve sall moeten voltimmert, ende volcomenlyck opgemaeckt wesen, binnen de maent van Julio eerstcoomende, invougen dat hy metten eersten September, daar

aan

van volgende daerinne ſall moeten woonen, ende alles bequaem weſen tot het ontfangen van de nacht gaſten, ende bequaem logys voor de reyſende man, als metten welcken eerſten dach van September, of oock eerder, by aldien hy Verſchouw eerder in de voorſz. herberge van alles behoorlyck geappropriéert weſende ſall coomen te bewoonen, aldaar voor de voorſz. herberge ſall werden geordonneert, den aenlegh van de veerſchuyten van Haerlem ende Amſterdam.

Het voorſz. gebouw, en ſall nergens anders als tot het houden van herberge ende nachtgaſterye mogen werden gebruyckt.

Ende ſall mitsdien den eygenaer ofte bewoonder van dien gehouden weſen, allen perſoonen die by avont of ontyden, naer 't ſluyten van deſer Stede poorten, ſullen mogen aenkoomen, onweygerlyck [tot wat tyden van de nacht 't ſelfde mochte weſen] vriendelyck te ontfangen, ende de ſelfde op redelycke belooninge tracteren, ſonder yemant te beſchatten.

Gelyck hy oock onweygerlyck ſall moeten ontfangen ende innemen alle arme ende onvermogende perſoonen, die mette ſchuyte, ofte wagen ſullen aencomen ende logys begeeren, ende den ſelfden met vier, licht, dranck, ende ſlaepſteden accommoderen, ende geryven, mede om redelycke belooninge, alwaert oock ſulcx, dat ſe niet en begeerden te teeren, maer uyt haer eygen korf, of eygen ſelfs medegebrachte proviſie te eeten.

Sal vermogen alle inlantſe gebrouwen, ende oock uythemſche, ende overſeeſche bieren in te ſlaen, ſlyten, ende tappen, mits daer van te vooren betalende Staten impoſt, mitsgaders deſer Stede excys.

Gelyck hy oock uyt deſe Stadt ſall moeten halen alle ſyne behoufſten van eetwaren, ende andere, ende ſulcx van wyn, broot, turf, ende andere excysbare waren betalen de gerechticheyt van de excyſen van deſe Stadt.

Ende mede gehouden aen de handen van Burgemeeſteren te doen gelycken eedt als andere herbergiers binnen deſe Stadt, ende ſulcx hem ſelven, als mede ſyn huysvrouwe, kinderen, ende dienſtboden, moeten gedragen naer de keuren ende ordonnantien opten bier ende wyntappers by de gerechte deſer Stede gemaeckt, ende als noch te maecken.

Sall wyders in de voorſz. huyſinge mouten houden, goede, eerlicke, ende loffelycke herberge, ſonder eenich quaet regiment op te houden, of toe te ſtaen.

Ende by aldien de Burgemeeſteren ende Regierders deſer Stede in der tyt, eenige gefundeerde clachten ſouden mogen voorcomen van yemant logys geweygert, of niet ontfangen, of gewilt te hebben, ofte dat oock de goede luyden buyten reden, over 't gedane tractement ſouden weſen beſchat: ſall in ſulcken gevalle den Burgemeeſteren voornoemt altyt vryſtaen, den eygenaer, of bewoonder van de voorſz, herberge daer uyt te ſetten; ende daer mede een ander bequaem perſoon te voorſien, mits doende den eygenaer van 't gebouw van de ſelve herberge alleenlyck genieten ſoodanige redelycke huyre, als Burgemeeſteren ſullen goetvinden ende oordelen redelyck te weſen, daer mede den gemelten eygenaer ſall moeten te vreden weſen, of oock, in gelycken gevalle; vermogen 't voorſz. gebouw tot Stadts behouve aen te nemen mits voldoende aen den eygenaer van dien ſoodanige ſomme van penningen, als 't voorſz. gebouw alsdan by vier neutrale ende onpartydige luyden haer op het ſtuck van timmeren ende metſelen verſtaende, ten wederſyden twee te verkieſen, geoordeelt ſall werden waerdich te weſen, in de uytſpraeck ende oordeel van welcke vier perſoonen, ſoo de Burgemeeſteren als oock den eygenaer van de voorſz. herberge ſullen moeten nemen contentemente ende deſelfde naecomen.

De eygenaer van de voorſz. herberge en ſall niet vermogen deſelve aen yemant te verhuyren, ten ſy de ſelfde huyrder den Burgemeeſteren aengenaem ſy, ende tot dien eynde daer toe van Burgemeeſteren in der tyt, der ſelver toeſtant moeten verſoucken, ende ſall oock altyt den huyrder ende bewoonder van de voorſz. huyſinge in handen van Burgemeeſteren moeten doenden behoorlycken eedt als poorter ende herbergier, ende oock belofte doen hem naer den inhouden van de voorgaende conditien, voor ſoo veel de ſelfde het houden van eerlicke herberge ende nachgaſterye aengaet te ſullen gedragen, mitsgaders ten overvloet noch onderwerpen, in gevalle daer over clachte mochte koomen van dadelyck by den Burgemeeſteren uytte voorſz. herberge geſet te mogen werden.

Ende op dat alle 't geene hier vooren is geſtelt ter goeder trouwen ende oprechtelyck mach werden naergecoomen, ſoo verbinden by deſen de Burgemeeſteren ende Regierders voornoemt alle de jegenwoordige ende toecomende goederen,

ende innecompften van de Stadt Leyden: ende ick Henrick Abrahams Verfchouw mede voornoemt myn perfoon ende goederen roerende, onroerende, actien, ende crediten, jegenwoordige ende toecomende, ende fpecialick mede 't gebouw by my op te voorfz. gront te doen bouwen. In oirconden der waerheyt hebben wy Burgemeefteren voornoemt metten onderteyckeninge van den Secretaris defer Stede ter eenre, ende in 't reguard van Henrick Abrahamsz. Verfchouw mede met fyne onderteyckeninge, beneffens de onderteyckeninge van de ondergefchreven Schepenen, voor de welcke de voornoemde Verfchouw comparerende verclaert heeft de overcompfte invouge vooren verhaelt gefchiet te fyn, ende tot naercominge van dien fpecialyck 't voorfz. te ftellen gebouw ende herberge te verbinden by defen, ter andere fyden ondergeteykent op den eenentwintichften Maye XVI^c. feven ende veertich.

A. van Hoogheveen. Heindrick Abramfe Verfchouw.
J. van den Berch. C. D. Block.

Privilegieboek der Stad Leyden, E. pag. 220. & 221.

VAN DE LANDEN, WEGEN, BRUGGEN, MOLENS, ENZ. BUITEN DE STAD LEYDEN.

Vyfentwintig morgen Lands, in de vryheid van de Stad Leyden geleegen, ten eeuwigen dage vry verklaard van alle koften des gemeenen Lands van Rynland.

Den 13. April 1589.

Alfoe proces gerefen was tuffchen Foy van Brouchoven, als Rentmeefter van den Lande van Rynlant, deur laft van den hooft innegelanden, mitsgaders den Dyckgrave van den zelven Lande, voort intereft, ende tot confervatie van de privilegien, hantveften, ende vryheyden van den zelven Lande, mit hem gevoucht ter eenre, ende de Burgermeefteren, ende Regierders der Stat Leyden vuyten name, ende van wegen de Meefteren van Sinte Catrynen Gafthuys, ende van den Leproosmeefteren aldaer, mitsgaders voor hem zelven tot confervatie van de Jurisdictie ende gerechticheyt des voorfz. Stats, ter andere zyden, fuftinerende de voorfz. Foy van Brouchoven, in den naem als boven, dat de voorfchreven Gafthuysmeefteren, ende Leproosmeefteren gehouden zoude wefen te contribueren in de ongelden des Waterfchaps van Rynlant met zeeckere vier morgen anderhalff honden lants, ende noch met twee morghen vyftalff honden lants, gelegen buyten de Reynsburgerpoorte de Stats Leyden, 't voorfz. Gafthuys ende Leprooshuys respective toe comende, ende over fulcks te betalen ende op te brengen zeeckere fomme van penningen over de ongelden in den Jare XV^c. tachtich, eenentachtich, tweentachtich, drieentachtich, ende vierentachtich, tot reparatie ende onderhoudeniffe van den Sparendamfchen dyck metten aneleven van dien ommegeflagen, ende de voorfz. betalinge benevens d'ander contribuale Landen van Rynlant te continueren. Ende de voorfz. Burgermeefteren, ende Regierders der Stat Leyden ter contrarie fuftinerende, dat de zelve zeven morgen Lants niet waren fchuldich te contribueren totte reparatie, ende onderhoudeniffe van den Sparendamfchen dyck, noch in eenige andere laften des Lants van Rynlant, als gelegen zynde binnen de vryheyt des Stats van Leyden, ende niet onderworpen 't Heemrecht des zelffs lants, maer dat de zelve zeven mergen lants, gelyck ook alle andere mergentalen, gelegen binnen de vryheyt des Stats, zoe vry, ende van zulcker natuyr ende conditie waren al offfe gelegen waeren binnen de muyren ende walle des Stats, zulcx oock dezelve van allen ouden tyden geacht, ende gehouden waren.

Soe

Soe eist dat de voorsz. hoofingelanden, mitsgaders Dycgraeff, ende Hoghcheemraden des Lants van Rynlant, ende Claes Adriaens Zoon Brouwer, vuyt crachte van de speciale last op hem by den Burgermeesteren, ende Regierders des voorsz. Stats geexpedieert in date den elffden April XV. tiegen ende tachtich, vergadert zynde in den Haghe opte auditie van de eerste reeckeninge des voorsz. Foy van Brouchovens, omme alle vordere questien, ende processen te eviteren, die vuyter voorsz. different zoude mogen rysen, deur tusschen spreecken van myn E. Heere Meester Adriaen van der Myle Presidents 'shooffs van Hollant, ende Dirck de Bye, eerste Reeckenmeester van Hollant, van 't voorsz. geschil verdragen, ende veraccordeert zyn in der manieren hier nae volgende, als te weten, dat de voorsz. Burgermeesteren, ende Regierders des Stats Leyden betalen zullen aen handen des voorsz. Foy van Brouchoven tot profyte van 't gemeene Lant van Rynlant, de somme van hondert Carolus guldens te XL. grooten 't stuck eens; waer tegens wederomme de voorsz. mergen Lants, ende alle andere Landen binnen de vryheyt des Stats Leyden totte nombre van vyff ende twintich morgen thoe, 't zy off de zelve de voorsz. Stat, ofte eenige particuliere burgeren, ende inwoonderen van Leyden toe comen, ten eeuwigen dagen zullen zyn ende blyven vry, ende exempt van alle de lasten des gemeen Lants van Rynlant, ende andere Landen mitte voorsz. Landen van Rynlant deur de Sluyssen van Sparendam vuytwaterende, zoe wel die alrede ommeslagen zyn, ofte noch t'eenigen tyden ommegeslagen zullen mogen werden, ende voor nu alsdan gehouden werden in 't gunt voorsz. es, in alle schyne al off de zelve binnen de muyren, wallen, poorten, cingelen, ende cingelgrachten des Stats van Leyden gelegen waren, ende zullen hier mede alle processen, ende questien, de Landen binnen de voorsz. vryheyt gelegen aengaende, off, doot, ende ter neer wesen met compensatie van Costen.

Aldus gedaen opte voorsz. vergaderinge, ende geteyckent by de voorsz. Hooftinnegelanden, ende dit by kennisse, ende ten overstaen van myn Heeren den President, ende Reeckenmeester voornoemt, mitsgaders de Hogeheemraden van Rynlant, die welcke dit over zulcx mede ten versoucke van beyde de partien hebben onderteeckent, opten XIII^en^. Aprilis, anno XV^c^. negenentachtich.

Ondertekendt:

De Jong, de Wyngaerden, Johan van Mateneffe, G. Wyngaerden, R. Adriaensz. Chaes Adriaen Zoen, vuyten name, ende van wegen de Burgermeesteren van Leyden, Thyman van Wou, Commanduyr, Ysebrant van Merode, Jacob Ysbrantsz. Adriaen van der Myle, Dirck de Bye, G. Poelgeest, P. Buys, Pieter de Kies, Ruychaver, Aelbrecht van Raepharst.

Privilegieboek der Stad Leyden, N°. 50. pag. 236. verso & 237. En privilegieboek C. pag. 509. verso & 510.

Resolutie van de Heeren Staaten van Holland op de voorstelling by die van de Stad Leyden wegens de Warmoesluiden omtrent het heffen van tienden genomen.

Den 13. December 1602.

De Staten van Hollant ende Westvrieslant, gehoort de propositie gedaen by de Gedeputeerden der Stadt Leyden, van wegen den Warmoesluyden aldaer, hopende d'interpretatie van den placcarten in den jare vyfthien hondert twintich, ende negenentwintich, op 't heffen van den thienden geëmaneert, ende 't geen daer tegens by den Edelen ter jegenwoordiger dachvaert wezende, is voorgewent hebben verstaen, dat de voorschreven placcarten, mitsgaders zodanige deductien, als yegelick van partyen binnen zes weecken, naer het scheyden van deze verga-

 deringe

deringe, tot justificatie van zyn intentie, daer by zal willen vougen, overgezonden zullen worden aen den hoogen ende Provincialen Raden, ende daer op worden verzocht der zelver advys: Omme daer naer, als opte Vergaderinge in de Maent van Maerte, naer vorige beschryvinge, een eyntelicke resolutie dies aengaende Staets-gewyze genomen te worden. Ende is verstaen, dat voor den eersten Aprilis eerstcomende, in Rynlant geen nieuwe verhuyringe, ofte handelinge opten opheve der thienden en zal werden gemaect: ende dat daerentusschen totten zelven eersten Aprilis zal blyven gesurcheert de proceduyren van 't proces uyt gelycke oorzake, voor den Raetsheer Niclaes Cromholt, als Commissaris uytstaende.

Van welcke resolutie geordonneert is deze jegenwoordige Acte gemaect, ende partyen gelevert te worden.

Gedaen in den Hage den dertienden Decembris anno zestien hondert ende twee.

Ter ordonnantie van den Staten voornoemt.

Was geteekend: A. Duyck.

Uit het Gedrukte op 't Raadhuis in de Maand van Augusto des jaars 1603.

Advys van den Hoogen- en Provincialen Raden, wegens de Thienden der Warmoeslanden aan de Heeren Staaten van Holland, enz. gegeeven.

Den 18. Maart 1603.

Aen de Heeren Staten van Hollant ende Westvrieslant.

Welgeboren, Edele, vermogende, wyze, voorzienige, zeer discrete Heeren,

Wy hebben ontfangen Uwer Ed. missive ende resolutie van den dertienden Decembris voorleden, daer by de zelve begeerden te verstaen ons advys op 't verzouc gedaen by den Gedeputeerden van Leyden, van wegen de Warmoesluyden aldaer, nopende de vernieuwinge ende interpretatie van de placcarten in de jare XV^c. XX. ende XXIX. op 't heffen van de thienden geemaneert, ende 't gunt daer tegens by den Edelen, ende andere Thiendheffers in Rynlant, ter contrarie schriftelic is gededuceert: Volgende welcke hebben wy 't gesustineerde van beyde partyen, mitsgaders alle de munimenten, certificatien, ende andere verificatien, ten beyden zyden daer by gevoucht, doorgezien, ende gevisiteert: Ende by ons rypelic overwegen, ende geëxamineert zynde alle 't gene tot dier materie was dienende, ofte eenichsins mochte moveren: hebben [onder correctie van uwer Ed.] verstaen, dat de zelve, zonder regard te nemen op te exceptie van Litispendentie by den Edelen, ende andere Thiendheffers geproponeert: interpreterende de voorschreven twee placcarten, behooren te verclaren dat warmoes ende boom-vruchten, cool, peen, ajuyn, wortelen, pluc-erweten, pluc-boonen, knollen, of rapen, radyzen, saladen, appelen, peeren, noten, ende alle andere gelycke vruchten, op wat soorte, ende parceelen van landen die gewassen, ende geteelt mogen zyn, geen thiendbare vruchten zyn: ende dat overzulx niemant geoorloft en zy eenige thienden, hont-gelden, ofte andere ongelden, in plaetse van thienden, van de voorschreven vruchten te eyschen, heffen, ofte genieten, ten ware by by speciale titule, ofte by uyt gifte van Landen, bevonden werde expresselic dair toe gerechticht te zyn: ofte dat hem by sententie diffinitive ten principale, ende in 't petitoir gewezen, gegaen zynde in crachte van gewysde, zulc recht ware toe gewezen: of dat claerlic bleke, dat hy gelycke recht van thienden voor

voor date van 't voorschreven placcart van den jare vyftien-hondert ende twintich, den tyt van veertich jaren wettelic hadden geprescribeert: de welcke wy verstaen dat gerechticht zouden zyn tot het heffen ende ontfangen van thienden der voorscreven specien. Ende dat daer na van nu voortaen alle de questien, processen, ende differenten, ter zaecke van de perceptie der zelver thienden in Hollandt ende West-Vrieslandt gerezen, ende possessoire, of ten principale ongedecideert hangende, zouden behooren gedecideert, ende geëxamineert te worden. Ende gemerct zedert den jare vyftien hondert ende twintich, de thienden der voorschreven specien, by vele, ende diversche personen, uyt crachte van haren generalen titule zyn gepercipieert, ende dat gelschapen is, [de voorschreven placcarten by uwer Ed. in vougen als voren geinterpreteert zynde] dat vele questien ende processen tusschen den inwoonders van den voorsz. Lande van Hollant ende West-Vrieslant, ter zaecke van dien zouden mogen ryzen: hebben goet gevonden uwer Ed. by dezen te adviseren, dat omme de zelve te weeren, by uwer Ed. zoude mogen werden verclaert ende geordonneert, dat de thienden, ofte hont gelden, die over de voorschreven specien, zedert de voorsz. placcarten zouden mogen betaelt wezen, niet en zullen mogen gerepeteert werden, ende dat de zelve placcarten in maniere voorschreven voorts-aen zouden werden geobserveert. Ende hier mede

Welgeboren &c. Geschreven in den Hage den XVIII^en^. Marty 1603.

Onder stont,

Uwer Ed. Dienstwillige de President ende Raden van den hoogen Rade, ende d'eerste ende d'anderde Raden van den Rade Provinciael in Hollant.

Onderteyckent:

Rosa. Duyck.

Uit het gedrukte op 't Raadhuis 1603. van den Heer Mr. . . .

Uitspraak van het Hof van Holland, dat de Warmoeskruiden, of vruchten, omtrent Leyden, en in Rynland vry zyn van de tienden.

Den 27. Juny 1608.

Edictum van de Sententie by den Hove van Hollant gepronunchieert tusschen den Deecken, ende Hooftmanne van 't warmoesgilde binnen der Stadt Leyden; ende de Burgermeesters, ende Regierders der zelver Stede met hen gevoucht, impetranten in rauactie, ter eenre; opende jegens Joncheer Johan van Duvenvoirde, Heere van Warmont, Alckemade, Jacobswoude &c. Joncheer Ysbrant van Merode, Heere van Soeterwoude, Adriaen Mouryns Zoon, Rentmeester van de goederen van de Abdye van Leeuwenhorst, Joncheer Gerrit, Heere van Poelgeest, Homade, Coudekerck &c. voor hem zelven, ende als administratuer van de Abdye van Reynsburch, Joncheer Maerten van Schouwen van Endegeest, Joris de Bye, Trezorier generael van de geunieerde Provintien, ende Meester van de reeckeninghe in Hollandt, mede voor hem zelven, ende als Vader ende Voocht van Joffrouwe Josina de Bye, zyne Dochter, Joncvrouwe Helena Rengers, als speciale procuratie hebbende, Joncheeren Willem de Rengers, ende Phillippus Canlier, als man ende Voocht van Jouffrouwe Machtelt de Rengers Kinderen, ende erffgenamen van wylen Joncvrouwe Maria van Wingaerden haer Moeder, ende Schoonmoeder respective, was advoquerende de proceduyren gehouden opten naem van Joncvrou Otta van Wyngaerden, haere Moeye was, Joncheer Nicklaes van Mathenesse van Wybisma, Heere van Hasferswoude, Joncheer Jasper van der Lint, Commanduyr van Catwyck, die Weduwe van Meester Dominicus Boot, in zyn Leven Raet in desen Hove, Maerten Bol, Jonchr. Joncheer Johan van Mateneffe, Heere van Lis, Joncheer Jan van Wassenaer, Heere van Duvenvoorde, Meester Cornelis Duyn, Advocaet voor dezen Hove, vuyten name van zyn

zyn huysvrouwe, Casper Wyntgens, mede in den name van zyn huysvrouwe, Meester Cornelis van der Hooch, als Rentmeester van de goederen van den huyse van Wassenaer, Cornelis van Mierop, Heere van Hoochtwoude, Eertswoude &c. Ontfanger generael over Hollant, Cornelis van Coolwyck, Rentmeester van de Abdye goederen van Egmont, Joncheer Lodewyck van Treslong, Rentmeester van de Capittels goederen ten hogelande tot Leyden, ende van de memorie ende getyde goederen aldaer, ende Pieter Bor, Rentmeester van Noorthollant, alle t'samen recht van thienden pretenderende in de quartieren van Rhynlandt, gedaechden.

't Voorschreven Hoff, met rype deliberatie deurgesien, ende overgewegen hebbende alle 't gend ter materie dienende es, doende recht in den name ende van wegen de Hoge Overheyt ende Graeffelickheyt van Hollant, Zeelant, ende Vrieslant, condemneert den gedaechden, ende elcx van henluyden heur te verdragen d'voorsz. Impetranten ter zaecke van de thienden van de Warmoeslanden, te weeten, van warmoes ayun, wortelen, peen, cool, pluckerweten, pluckboonen, knollen off rapen, radys, salade, ende alle andere diergelycke vruchten, diemen in warmoeshoven gewoon is te teelen op wat soorten, ofte perceelen van Landen groot off cleyn die gewassen ende geteelt mogen zyn, eenichsints directelick, off indirectelick, in wat manieren dattet zoude mogen wesen, te molesteren, maer te gehengen ende gedogen, dat d'impetranten de voorsz. haere vruchten naer haer nemen vry zonder eenige thienden, ofte yet anders in plaetse van dien daer voren te geven. Ende compenseert de coste van desen processe, omme redenen den Hove daer toe moverende.

Gedaen in den Haeghe, by Meester Franchoys de Cononck, Niclaes Cromholt, Pieter Couwenburch van Beloys, Amelis van Rosendael, Joan Buyes, Florens van Schoterbosch, ende Steven van der Does, Heere van Noortwyck, ende Cattendyck, Raetsluyden van Hollant, ende gepronchieert den XXVII. Juny, anno zestienhondert acht.

Onderstont:

In kennisse van my,

Ende was geteyckent:

J. Heerman.

Privilegieboek der Stadt Leyden D. pag. 235.

Hertog Albert beveelt den Bailiu, en hoogen Heemraad van Rynland, eenen weg te maaken van de Stad Leyden, onder Podikenpoel, tot aan den Geest. Den 2en. Maart 1394. en 1395.

Groot Charterboek III. deel pag. 624.

Hertog Albert vernieuwt het bevel van den weg onder Podikenpoel tot aan den Geest met zand te spekken, en benoemt de Dorpen, die de Kosten draagen moeten.

Den 12. July 1395.

Aelbrecht, bi Gods ghenade &c. laten u weten onsen Dycgrave ende Hoghenhiemraet van Rynlant, want wi in verleden tiden ghescreven hebben, dat ghi enen wech cueren ende ordineren soudt wel ghespect mid zande, diemen liden mocht winter daghes van onser Stede van Leyden onder Podikenpoel tot an die gheest; daer wi of verstaen, dat die wech ghekuert ende begraven is; mer niet

niet ghespeƈt mit zande, als wi u bevolen hadden. So onbieden wi u noch ende bevelen ernstelic, dat ghi dien wech sonder langher vertrec doet specken van die van Noortich, Noortigherhout, Catwic, Valkenburch, Oestgheest, Zasnem, Lis, Hillegom, Voerhout, ende dat also mit hoefflaghen, ende mit cueren bewaert, dat hi voert an goet ghehouden worde winterdagen wt ende in onser Stede te paerde ende te waghen te liden, ende dat ghi den cost van den lande, van wateringhen ende sluzen set opten ghenen te ghelden, die daer meest mede ghebaet syn, ende daer 't u redelicste sel deinken staen, dat en laet in ghienrewys, want wi des een end hebben willen. In oirconde desen brieve, ende onsen zeghel hier op ghedruƈt.

Ghegheven in den Hage XII. dagen in Julio, in 't jair ons Heeren M. CCC. XCV.

Privilegieboek van Leyden A. pag. 59. versa.

Verdrag van de Regeerders van Leyden met de Bestierders van het Klooster Mariepoel, buiten de gemelde Stad, over het maaken en onderhouden van den weg buiten de Rynsburgschepoort.

Den 22. April 1566.

Wy Jooft Jooft Jacobs Zoon, Gheryt Roelofs Zoon Meesters Cornelis van Veen, ende Frans Jans Zoon van Duyseldorp, Burgermeesteren der Stede van Leyden, doen condt eenen yegelycken, dat tusschen ons, vuyten name der voorschreven Stede, volgende 't consent, ende goetduncken der gemeene Vroetschap van date den elfden Decembris, anno vyftien hondert vyff ende tzestich ter eenre, ende Broeder Thomas Hermans Zoon, Reƈtoor, Suster Gheritgen Ysbrants Dochter, Priorinne, Suster Grietgen Jans Dochter, Procuratrix, soo voor hem zelven, als uyten naeme van den gemeene Conventualen ende Regularissen tot Sinƈte Maryenpoel buyten der voorschreven Stede, naer voorgaende traƈtaet ende rype deliberatie by den zelfden Conventualen behoorlycken daer van gedaen, ter andere zyden, aengaende de maeckinge, ende onderhoudenisse van de nieuwech buyten de Reynsburgerpoorte, streckende van de straet, oft vryheyt deser Stede af, tot Jan Vinckenlant toe, in den anderen geest gelegen, seeckere accoord gemaeckt es, in manieren naervolgende: als dat de Conventualen tot laste van den Cloostere van Sinte Maryenpoel voorsz. den voorschreven wech zullen maecken ende onderhouden, zoo wel de principael rytwech, als het gangpat met paelen, off hecken, ende zandt, ende andere toe behooren van dien, voor de somme van twintich gulden t'sjaers, geduyrende den tyt van twintich jaeren, beginnende 't eerste jaer van dien Meye, anno XV^{C}. zes ende tzestich, daer van de helfte betaelt zal werden alle jaers Alreheyligen, ende die andere helfte Meye daer aen volgende, wel verstaende, dat die voorschreven Conventualen, die poeyen ende gebroken steen werck van der Stede wercken vallende, tot reparatie, ende onderhoudenisse van de voorsz. wech behouftich zullen mogen doen haelen, zonder yet daer vooren te betalen, met expresse conditie nochtans, dat de zelfde Conventualen, stellende eenige nieuwe hecken opten voorschreven gangpat, daer van betaelt zullen werden van der Stede wegen voor d'eerste reyse onvermindert de voorschreven jaerlycse penningen. Des hebben die voorschreven Conventualen, ten fine van de voorschreven onderhoudinge, ende reparatie geduyrende den voorschreven tyt te doen, by desen specialycken verobligerende alle 't recht, ende aƈtie van alle de los, ende lyfrenten, die de voorsz. Conventualen eenichsins opte voorschreven Stede sprekende hebben, ende voorts daer toe gerenuncieert, ende renuncieren by desen alle beneficien van rechten. Des ten oorconde zyn hier van twee gelycke brieven ten behouven van elcx der voorschreven Contrahenten gepasseert, ende metten uythangend zegelen, zoo van der voorschreven Stede, als Convente respec-

tive besegelt, opten twee ende twintichsten Aprilis, anno vyftien hondert zes ende tzestich.

My yegenwoordich, als Secretarys der voorschreven Stede,

Ende was onderteyckent opteplyck:

J. d. Hout.

Ende besegelt mit twee groen wasse zegelen uythangende aen dobbele franchyne staerten.

Privilegieboek der Stad Leyden C. pag. 340.

Consent van Dykgraaf en Hoogheemraaden van Rynland aan Burgermeesteren van de Stad Leyden, om den weg en het gangpad buiten de Koepoort te neemen tot hunne kosten.

Den 2. April 1588.

Geeven te kennen de Burgermeesteren ende Regierders der Stadt Leyden, dat de voorleeden Jare by Uwer Ed. vernieut zynde den houfflach van 't gangpat buyten de Coepoorte der voorsz. Steede, omme by de eygenaeren van de tuynen aldaer onderhouden te werden, in den voorleeden Jare meest alle de Burgers der voorsz. Steede, ter selver plaetse tuynen hebbende, zyn beschout, bekeurt, ende in boeten beslagen, uyt zaeke van 't welck voor uwer Ed. verscheyden processen syn gesustineert, ende meerder staen te verduchten, omme waerinne in 't vorder te voorzien, de toonderen te rade gewerden syn mitsdeesen aen Uwer Ed. te versoucken ten eynde derselver goede gelieven zy den voorsz. perticulieren houfflach te veranderen, ende voor zoo veele die gestelt is tot laste van de voorsz. geëygende, beginnende van de nieu gestelden draeyboom, daer van te maecken eenen houfflach tot laste der voorsz. Steede tot eene bekeuringe staende, ten eynde zy toonders 't gangpat ter voorsz. plaetse naer behooren zullen moogen doen maecken, ende uyter Schouwe houden, ende 't gunt zy zulx daer aen doen uytleggen onder hun voorsz. burgeren moogen doen vinden, ende omme slaen, ende dit eensdeels ook ten inzichte dat den voorsz. perticulieren houfflach notelicken zal moeten veranderd, ende innegecort werden, zoo deur dien de toonders verstaen den zelven buyten hunne weeten geëxtendeert te zyn, opter voorsz. Stadt Cingele, alwaer die van Zoeterwoude notoirlicken geen Jurisdictie en competeert, als ook vermits de tuynen, diemen ter voorsz. plaetse van nieus alreets maeckende is, ende vorder zal mogen coomen te maecken, de welcke t'elckens daer meede ondergetrocken behooren te werden, ende van jaer tot jaer inne cortinge van den houfflach, ende zulx groote moeyten ende costen veroorzaecken zouden, Dit doende &c^a^.

Op te Margine staet geappostilleert:

Dyckgrave ende hooge Heemraden van Rynlant, hebben de toonders geäccordeert, ende accordeeren by deesen 't gangpad, ende de wech te neemen tot heuren lasten, beginnende an de Koepoort buyten der Stadt Leyden, ende voorts strekkende langes verby de gemeene tuynen, zoo verde zelve tuynen by de oude Keure van date den IIII^en^. Aprilis XV^C^. een ende dertich zyn gehoufflacht, zulcx dat de poorters, en inwoonders der voorsz. Stad Leyden [die ter regard van heur tuynen daer inne gehoufflacht mogen syn] daer van zullen blyven ontlast, mits dat de toonders 't voorsz. gangpad, ende wech, voorts aen zullen maecken, ende

ende onderhouden tot Keure ende Ordonnantie van Dyckgraef ende hoge Heemraiden voorſz. die welcke mitsdien, om alle vorder querellen te ſchouwen, de beſchouwinge van dien, zoo verde de tuynen zyn ſtreckende, ende vorder naer hen goetduncken aen hen reſerveeren mits deeſen.

Actum tot Leyden deeſen IIen. Aprilis XVc. ach ende tachtich.

Was geteeckend:

P. Egmond, 1588.

Uit de Archiven van 't Hoogheemraadſchap van Rynland.

Conſent van Dykgraaf en Hoogheemraaden van Rynland aan Burgemeeſteren der Stad Leyden, ompaalen met leeningen te zetten buiten de Koepoort, tot bevryding van het gangpat.

Den 29. October 1588.

Op 't verſoek aen Dykgrave ende Hoogeheemraden van Rhynland, gedaen by Claes Adriaensz. Willem Jansz. van Hemskerck, ende Jacob Willemsz. van der Burch, Burgermeeſteren der Stad Leyden, tendeerende ten eynde henluyden geconſenteert ſoude worden buyten de Koepoort der voorſz. Stad in Soeterwoude beneffen 't Santpad aldaer ['t welck deur verſoek van de voorſz. Burgermeeſteren t'haren laſte geſtelt is] te mogen doen ſtellen ſeekere palen met leningen daer op, tot bevrydinge ende off heyninge van 't voorſz. padt, ten coſte van de gemeene tuynen, mit auctoriſatie om de ſelve coſten beneffen de onkoſten van 't maecken van 't voorſz. Santpad, omme te ſlaen over de ſelve tuynen: hebben Dykgrave en Hoogeheemraden voorſz. geconſenteert ende conſenteeren by deeſen, dat de voorſz. Burgermeeſteren de voornoemde offheyninge ſullen mogen doen maken mit aucthoriſatie om de coſten van dien, beneffen de coſten gevallen in 't maaken van 't Zandpad omme te ſlaen over den gehoufflaegde van 't pad, 't welk als vooren tot laſte van de Burgermeeſteren geſtelt is; welverſtaende, ſoo yemande daer over clachtich waere, ende ſuſtineerde beſwaert te weeſen, dat Dykgrave ende Hoogeheemraden, kenniſſe van ſaecken ſullen neemen, ende mitsdien, dien aengaende disponeeren, gelyk ſy bevinden ſullen te behooren.

Actum tot Leyden deſen XXIXen. Octobris Achtendetachtich.

[*Lager ſtond*]

My preſent,

[*Geteeckent:*]

Egmond, 1589.

Uit de Archiven van 't Hoogheemraadſchap van Rynland.

Dykgraaf en Hoogheemraaden van Rynland bewilligen in het vereffenen, beſtraaten, en beplanten van den hoogen Ryndyk van de Stad Leyden tot aan de Roomburgerſluis.

Den 18. *September* 1660.

Alſoo de Heeren Burgemeeſteren ende Regierders der Stadt Leyden, den Wel Ed. Heeren Dyckgraeff ende Hoochge Heemraden van Rynlandt, by requeſte hadden verthoont, hoe dat ſy Verthoonderen tot verbeteringe van de aen-

 comſte

comste van de selve Stadt, genegen waeren buyten de Hogewoertschepoorte van de meergenoemde Stadt, den hoogenryndyck tot aen de Roomburger, ofte de eerste sluys, te doen vereffenen, bestraeten, ende op 't cierlyckste beplanten, ende tot dien eynde met den Schout, ende Ambochtsbewaerders van Soeterwoude t'accorderen, ende het maecken van de voorsz. wech (1) tot laste van de voornoemde aen te nemen, ende de gehoufflaechdens daer van te ontlasten, versouckende sy verthoonders tot het geene voorsz. staet, haer Wel Ed. consent. Soo is 't, dat welgemelte Heeren 't voorsz. versouck overgemerckt, hebben, de Heeren Verthoonders 't selve, soo als 't leght geconsenteert, ende toegestaen, gelyck haer wel Ed. doen by desen, mits dat den voorsz. Ryndyck sall blyven, ofte werden gemaeckt op soodanige hoochte als deselve jegenwoordich is.

Aldus gedaen in 't Gemeenlantshuys van Rynlandt binnen Leyden den XVIII. September XVI^c. ende festich.

Onder staet:

In kennisse van my,

Ende is geteyckent: J. Hulsthout.

Privilegieboek der Stad Leyden F. pag. 92. versa.

(1) *Of* Water.

Dykgraaf en Hoogheemraaden bewilligen aan de Regeerders van Leyden het beplanten van den hoogen Ryndyk te vervolgen van de Roomburgersluis tot aan het Leyderdorpsche schouw; insgelyks den laagen Ryndyk te beplanten van de Zylbrugge tot aan het gemelde schouw, mits een verdrag met de gehoufslaagdens aan te gaan.

Den 28. *October* 1662.

Alsoo de Heeren Burgemeesteren, ende Regierders der Stadt Leyden, de Wel Ed. Heeren Dyckgraeff ende Hooge Heemraeden van Rynlant, by requeste hadde verthoont, dat zy Verthoonderen tot verbeteringe van de aencomste van de Stadt, genegen waren de begonste beplantinge van den Ryndyck buyten de Hogewoertse poort te continueren tot aen het Leyendorpsche schouw; en van gelycken ter wedersyden te beplanten den laegen Ryndyck van de Zylbrugge aff, tot aen het voornoemde schouw, en ten voorsz. eynde, tot laste der selver Stede aen te nemen de voorsz. wech te maecken, en van 't onderhout van de selve t'onlasten de respective gehoufflaechdens, mits daer voorens genietende, tot laste van de Gelandens, tot welckers laste de voornoemde wech moet werden gemaect, gelycke recognitie naer proportie van de lengte van de wech, als alrede van de wech buyten de Hogewoertspoort, tot aen Roomburgersluys wert betaelt, en van de wech buyten de Zylepoort tot aen de Zylebrugge is bedongen; versochten derhalven de verthoonders, dat haer Wel Ed. dit selve aen de Stadt Leyden, die de hooftstadt van Rhynlandt is gunsteliyk gelieffden te accorderen, en vervolgens de respective Schouten en Ambachtsbewaerders van Soeterwoude en Leyderdorp t'authoriseeren, om op den voorsz. voet met de verthoonders te accorderen, en vervolgens om uyt te loven recognitie jaerlicx over de voornoemde gelandens om te slaen; Soo is 't dat welgemelte Heeren 't voorsz. versouck overgemerct, de Verthoonderen 't selve hebben geconsenteert ende toegestaen, gelyck als haer Wel Ed. doen mitsdesen.

Aldus

Aldus gedaen in 't Gemeenlantshuys van Rhynlandt binnen Leyden, den XXVIII^en^. October XVI^c^. twe en tseftich.

In kenniffe van my,

Ende was geteyckent:

J. Hulshout.

Privilegieboek der Stad Leyden F. pag. 115.

Confent van Dykgraaf en Hoogheemraaden van Rynland, aan de Regeerders der Stad Leyden, om den weg buiten de Zylepoort of te fparren om te beftraaten.

Den 16. May 1699.

Burgemeefteren ende Regeerders der Stad Leyden, is op haer verfoeck by requefte gedaen, geconfenteert en toegeftaen, dat fy de weg van de Zylepoort af, buyten de Stadt Leyden tot aen de Zylebrugge, fullen mogen doen affparren tot het beftraaten van de felve wegh.

Actum binnen Leyden den 16^en^. Mey 1699.

Uit de Archiven van 't Hoogheemraadfchap van Rynland.

Verdrag van Dykgraaf en Hoogheemraaden van Rynland met Burgermeefteren der Stad Leyden over het maaken en onderhouden van de Zylbrugge.

Den 11. April 1534.

Alfoo die Zylbrugge voertydts by Heer Gillis van Cralinge, ende zynen Nacomers gemaekt ende onderhouden is geweeft, ende 't cleyne Zylbruggetye by die Ambagten van Rynlant daer deur waterende, als 't blykt by den Heemraeden Regiftren, ende anderfints, ende laeftlyk in den jaere XIIII^c^. LXXXVI. Vernyeut, ende met drie gaten gemaect is geweeft, ter ordinantie van Dycgrave ende H. Heemraeden van Rynlant, daer van die Stede van Leyden die twee deelen betaelt heeft, ende die voorfz. Ambachten dat derden deel, als 't blyct by der reekeningen der felver Stede, ende omtrent acht off thien jaere leftleeden, de voerfchr. brugge vergaen zynde, zulx datfe wederom vernyeut behouffde te weefen, foo lieten hem eenige van den Burgemeefteren van Leyden duncken, dat de voerfz. Stede in de twee deelen van de voorfz. brugge niet gehouden was, daer uyt queftie ende gefchille gereefen is, zoo dat elcx den andren hoer befceyt overgegeeven hebben, ende veel ende dieverfche vergaederingen, ende communicatien daer op gehouden zyn geweeft, zonder eyntlyck hier inne te concludeeren off te fluyten. Binnen welke verloop van tyd, de voorfz. brugge, zoo zeer vergaen is, datze noodzaekelyk gemaect ende vernyeut moet weefen; Soo dat op huyden die Burgermeeftren der Stede van Leyden by den Dykgrave ende hooge Heemraeden voerfz. vergaderd zyn geweeft, Communiceerende omme te procedeeren, tot makinge van de voerfz. Zylbrugge, ende tot wiens coften daer inne zoo verre gefprooken is, dat die voerfz. Burgermeefteren van der Stede weegen geconfenteerd hebben, In de twee deelen van die coften van 't maken van de voorfz. Zylbrugge te verfchieten ende te betalen mit verdinck; indien namaels bevonden worde, dat de voorfz. Stede min fchuldich waer te maken, ende onderhouden van dezelve brugge, datmen indien gevalle de voorfz. Stede dat weeder doen reftitueeren, ende betaelen zal by den geenen dien 't behoort, ende dat die Ambachten

ten voorsz. dat derdendeel van die coften betalen zullen; des zal die Stede van Leyden van stonden aen procedeeren tot maken van een goet besteck, ende dat by den Heemraeden gesien, die brugghe daer nae te besteeden off doen maken ten meesten oerbaer, ende ter presentie van een uyt den Heemraetschap, ende den Clerk.

Aldus gedaen den XI^en^. April XV^c^. vier ende dertigh, by Jan van Berendrecht, Dycgraeff, Heeren Jan van Duvenvoerde, Willem van Alkemade, Ridderen, Gheryt van Poelgeest, Heer van Hoemade, ende Jan van Alkemade, Vrankenz. hoge Heemraeden van Rynlant: Jan Creynz. Dirk Florisz. Heermalen, ende Willem Bouwenz. Burgermeesteren, Mr. Willem Aggeris, Pensionaris, ende Jacob Jansz. Deyman, Secretaris der Stede van Leyden.

My jeegenwoordig

Bruyn. F. Z.

Uit de Archiven van 't Hoogheemraadschap van Rynland.

NB. Den 8. Augusti 1407. hadden de Heemraaden van Rynland, de Stad Leyden vry gekeurd van 't vertimmeren, verhoogen en verwyden enz. van de Zylbrugge. *Groot Charterboek IV. deel pag. 72.*

De Regeerders van Leyden verpachten 't recht van de Zylbrugge twee derde deelen voor de Stad, en een derden deel voor de hooge Heemraden van Rynland, aan Pieter Nanning voor vyf jaaren.

Den 4. February 1619.

Burgemeesteren ende Regierders der Stadt Leyden van wegen de selve Stadt voor twee derde paerten, ende de hoge Heemraden van Rynlandt van wegen 't selve landt, voor een derde paert, hebben mitsdesen op een nieus verpacht Pieter Nanningsz. wachter van de Zylbrugge, 't recht van de deurvaert der selver brugge, namentlick een halve stuver van elck schyp ofte schuyt, groot off cleyn, door de voorsz. Zylbrugge mit staende masten passerende, t'snachts doubelt gelt, in vougen dat de voorsz. pachter gehouden is, de goede luyden te geryven, zoo by nacht als by dage, gelyck hy mede gehouden is in arreste te nemen de schepen ofte schuyten van den genen die onbehoorlick de voorsz. brugge souden mogen beschadigen, om de selve schade tot contentement van de verpachters gebetert te werden, daer toe hy geauthoriseert wert mitsdesen, zoo dat hy de verpachters dien aengaende, als oock van alle andere voorvallende inconvenienten de voorsz. brugge, ende den aencleven aengaende, t'allen tyden sal adverteren; ende dit voor den tyt van vyff aen een volgende jaeren, innegegaen wesende Meye anno sestienhondert ende seventien, voor de somme van achtien guldens van XL. grooten 't stuck vrys gelts te betalen, ter expiratie van yder jaer, aen den Thesorier Ordinaris der voorsz. Stadt, twaelff guldens, ende aen den Rentmeester van Rynlant de resterende zes guldens. Ende tot versekerheyt van de zelve betalinge heeft den pachter by desen verbonden alle syne roerende ende onroerende goederen, ter executie van allen 's Heeren rechten ende Rechteren, zonder fraude. Ten oirconden syn deser cedulle drye, daer off de Burgemeesteren ende Regierders, de hoge Heemraden van Rynlandt, ende den pachter voorsz. elcx eene hebben, by den Secretarisen der Stadt Leyden, ende 't Heemraedtschap van Rynlant, mitsgaders den pachter respective geteyckent opten IIII^en^. February, anno XVI^c^. enden negentien.

Ende was geteyckent:

J. Swanenburch. D. Egmondt. Pieter Nannincxz.

Privilegieboek der Stad Leyden E. pag. 37. versa.

Van

Van 't ophaalen , en de deurvaart van de Zylbrugge.

In 't Jaar 1652.

Harman Gerritsz. Kuytter , in plaetſe van Nanning Pietersz. die van ſyn reſterende huyr affſtant heeft gedaen , als van Burgemeeſteren voor den tyt van vyff jaeren , innegegaen Meye dage 1651. aengenomen ſynde tot Wachter aen de Zylbrugge , en ſulcx in pachte vercregen hebbende , des Stadts twee derde parten in 't recht van de deurvaert van de Zylbrugge ; te weten , een halve ſtuver op elcke Schuyt ofte Schip , dat door de voorſz. brugge met ſtaende maſten paſſeert , 's nachts dubbelt gelt , onder de conditien , ſtaende in Privilegieboek E. fol. II^C. LX. verſo , jaerlycx voor de Stads gedeelte voor een ſomme van twaelff gulden.

Theſauriers rekening van 't jaar 1652. pag. 106. verſa.

Dykgraaf en Hoogheemraden van Rynland , bewilligen in 't verzoek van de Regeerders van Leyden , om twee molens te ſtellen tot ververſching van de wateren der Stad , de eene tuſſchen de Hoogewoerts en Koepoort , en de ander buiten de Wittepoort.

Den 16. April 1644.

Alſoo de Heeren Burgemeeſteren ende Regierders der Stadt Leyden , de wel Ed. Heeren Dyckgrave ende Hoogeheemraden van Rhynlandt , by requeſte hadden verthoont , hoe dat ſy verthoonderen van jare tot jare , by ervarentheyt bevindende , dat ſoo door de menichfuldige bepolderingen van de Landen in Rhynlant gelegen , als oock door de vuyle neringen , of hantwercken der voorſz. Stede , de wateren binnen de ſelve Stadt , meer ende meer vervuylen , in ſulcker vougen , dat dickmael by ſtilte , ende byſonderlick in den ſoomer , groote ſtanez in de voorſz. Stadt wert veroorſaeckt , dat ſy luyden omme daer tegens [ſoo veel mogelick is] te voorſien, ende tot dien eynde voortaen meerder ververſchinge van de wateren in de graften ende canalen der voorſz. Stede te maecken, genootſaeckt ſyn geworden , ernſtelyck te letten op middelen , die daer toe ſouden mogen dienen , ende dat naer verſcheyden voorſlagen , dienaengaende by eenige perſoonen gedaen , den beſten geoordeelt is , het ſtellen van twee wint watermolens aen Suytſyde van de meergenoemde Stadt , d'eene tuſſchen de Rhoodenburgerlaen , ende Stadts Chingel , tuſſche de Hoogewoertſche ende Koepoorten , op 't lant van de erfgenamen van Gerrit Oom Claesz. omtrent hondert ende vyftich roeden van Stadts Chingel ; ende d'andere tuſſchen de Boschuyſer wateringe, ende nieuwe treckvaert , buyten de Haechſche- of Wittepoorte van de voorſz. Stadt , op 't lant van den Wel Ed. Heere van Haſertswoude , omtrent hondert ende thien roeden van de voorſz. Chingel, omme met behulp van de voorſz. molens , door de Sloten , ter voorſz. plaetſen alrede leggende , ofte noch te maecken , off te verwyden , 't ſchoone ende goede water , uyt de Rhoodenburger wateringe ende Boschuyſer wateringe , ende oock [des noot ſynde] uyt de oude Vlieth reſpective , door de voorſz Chingel [d'welcke tot dien eynde op eenige plaetſen ſouden dienen geopent] in des Stadts Veſtgraften te mogen maelen, mitsgaders oock het ſtellen van een ſchutſluyſken in de chingel , t'eynde van de voorſz. nieuwe treckvaert , omme by perſſinge van 't water aen de Suytſyde van de Stadt , 't ſelve tot ververſchinge , als vooren , mede aldaer te mogen doorlaten , verſouckende, dat hare Ed^en. hun verthoonderen tottet ſtellen van de voorſz. twee molens , 't ſchieten ende verwyden der voorſz. ſloten , 't openen van de chingel , 't maecken van een Schutſluysken, op de reſpective plaetſe, vooren verhaelt , ende tot het malen ende leyden van de wateren door de ſelve ten fine voorſz.

voorsz. souden gelieven te verlenen acte van consent, ende authorisatie, in behoorlicken forme; mits dat d' voornoemde Heeren verthoonderen te vreden waren, den eygenaren van de Landen, off gronden, op, ende door de welcke d' voorsz. wercken sullen werden gemaeckt, in alle redelyckheyt end billickheyt te voldoen. Soo is 't, dat welgemelte Heeren, Dyckgrave ende Hooge Heemraden van Rhynlandt, d' voornoemde Heeren verthoonderen haer voorsz. versouck hebben geconsenteert, ende toegestaen, mits dat d' selve Heeren verthoonderen gehouden sullen syn, de geintereſſeerden te contenteren ende te vergoeden, ter arbitrage van de Heeren Dyckgrave ende Hooge Heemraden voornoemt.

Aldus gedaen in 't Gemeenlantshuys van Rhynlant binnen Leyden, huyden desen XVIden. April XVIC. vier ende veertich.

Onder stont :

In kenniſſe van my.

Ende was geteyckent :

Schilperoort.

Privilegiekoek der Stad Leyden E. pag. 187.

Dykgraaf en Hoogheemraaden van Rynland, staan aan de Regeerders van Leyden toe eene derde Windwatermolen, tot ververſching der wateren van de Stad, aan 't Noorden der Stad te moogen stellen.

Den 18. *April* 1645.

Alsoo de Heeren Burgemeesteren ende Regierders der Stadt Leyden, d' Wel Ed. Heeren Dyckgrave ende hooge Heemraden van Rhynlandt by requeste hadden verthoont, hoe dat zy verthoonderen by het stellen van twee wintwatermolens, vermogens haer Edts verleende consent, in date den XVIen. April XVIC. vier ende veertich, tot ververschinge van de wateren van de grachten ende canalen der voorsz. Stede, gestelt aen de Zuytzyde van de zelve Stadt, alrede wel eenige ververschinge aen de zelve Zuytzyde van de Stadt hebben beginnen te vernemen: dan alsoo de canalen ende graften in 't Noorder quartier van de Stadt, mette versche water aen de Suytzyde van de zelve Stadt, door behulp van de voorsz. twee gestelde molens, niet en connen werden behoorelyck gedient, ten zy aen de zelve Noortzyde meer treckinge toe come. Dat zy verthoonderen daeromme nodich ende dienstich hadden geoordeelt, dat tot verbeteringe, ende ververschinge van de wateren, in de graften ende canalen in 't Noorden van de voorsz. Stadt, d' welcke zy verthoonderen achten, dat bequamelyck zal cunnen werden gestelt, op de ouwde slaechslooth, omtrent hondert roeden ten Oosten van de ouwde slaechmolen, die door seeckere nieuwe te schietenslooth, ten Zuyden van de zelve Slachslooth, tot in de ouwde slooth [daer door de oude watermolen 't water uyt de Stadt is treckende] 't water zal malen op de slaechsloot, welcke slaechsloot, mitsgaders de sloot van de ouwde naer de Stadt toe wel mogelyck beyden zouden vereyſſchen verwyt te werden, omme door de zelve tweede moolen, ende by gevolge meerdere treckinge, 't versche ende goede water, van de Suytzyde ingemalen, te beter te doen trecken, ende doen loopen in de canalen ende grachten in 't Noorden van de Stadt, ende alsoo daer door de gantsche Stadt, mette voorsz. goede wateren te voorsien; versouckende derhalven haer Edts. acte van consente ende authorisatie, tot het stellen van de voorsz. molen, 't schieten ende verwyden van de voorverhaelde slooten, mitsgaders

ders

ders tot het malen ende leyden van wateren door de voorsz. flooten, te vreden zynde de respective eygenaren, welckers landen daer toe zullen werden geappliceert, in alle redelycheyt ende billicheyt te voldoen. Soo is 't, dat de welgemelte Heeren gesien het Cerckgeboth t' haerder Edts. ordonnantie, in de bedryve van Warmont, Leyderdorp, ende Oestgeest, door een Heimraetsbode desen aengaende gedaen, daer jegens niemant en heeft geopposeert, de Heeren verthoonderen haer voorsz. versouck hebben geconsenteert, ende toegestaen, behoudens ende onvermindert alle sodanige conditien, bespreecken, ende bepalingen, als begrepen, ende specialyck uytgedruckt staen in de acte van consente van date den tweeden Augusti XVI^c. ende acht, uyt crachte ende in gelycheyt van 't welcke, d' ouwde slaechmolen, ende de aencleven en gevolge van dien voor desen gestelt ende gemaeckt zyn, ende mits dat d' Heeren verthoonderen oock behouden zullen syn, alle de geinteresseerden behoorlyck vergoedinge, ende contentement te geven, ende te doen ter arbitragie van welgemelte Heeren Dyckgrave ende hooge Heemraden.

Aldus gedaen in 't Gemeen Landtshuys van Rynlandt binnen Leyden, huyden desen XVIII. Aprilis XVI^c. vyff ende veertich.

In kennisse van my.

Ende was geteyckent :

C. Schilperoort.

Privilegieboek der Stad Leyden E. pag. 230.

Consent van Dykgraaf en Hoogheemraaden van Rynland, aan de Regeerders der Stad Leyden, om de twee Watermolens tot ververzing van hun water, gestaan hebbende buiten de Witte- en Hoogewoertspoort, te verzetten buiten de Maerepoort.

Den 8. *September* 1685.

Alsoo de Burgemeesteren en de Regeerders der Stadt Leyden, de Wel Ed. Heeren Dyckgraef ende Hooge Heemraden van Rynlant, by requeste hadde vertoont, dat sy genootsaeckt waren tot ververfing van der selver Steede wateren, de twee Watermoolens, d' een gestaen hebbende buyten de Wittepoort aen de Boshuyser Wateringe; ende de tweede buyten de Hoogewoertse poort, omtrent Roomburgh, te verplaetsen buyten de Marepoort omtrent de Slaegsloot; en nademaal daertoe haer Wel Ed. consent wiert gerequireert, soo versogten sy vertoonders, dat haer Wel Ed. 't geene voorsz. staet, haer gelieffde te accordeeren ende toe te staen: Soo is 't, dat Welgemelte Heeren 't voorsz. versouck hebbende overgemerckt, de Heeren vertoonders 't selve, soo 't leyt, hebben geconsenteert en toegestaen, gelyck haer Wel Ed. doen by deesen.

Aldus gedaen in 't Gemeenlandshuys van Rynlandt binnen Leyden, den 8^en. September 1685.

Uit de Archiven van 't Hoogheemraadschap van Rynland.

De Hooge Heemraaden van Rynland, bewilligen in het beschoeyen van 't Minnebroerspad, en het diepen van den Ryn, buiten de Hoogewoertsche poort, alsmede in 't beschoeyen van de Volderye buiten de Morschpoort, enz.

Den 30. *Juny* 1663.

Hoogheheemraden van Rynlant hebben de Heeren Burgemeesteren ende Regierders der Stadt Leyden, op haer Achtb. schriftelyck versoeck, geconsenteert ende toegestaen, te mogen beschoeyen een gedeelte van 't Minnebroers-

 path,

path, tegens den Ryn buyten de Hoogewoertſchepoort der voorſz. Stede, ende den Ryn aen de canten aldaer te mogen opdiepen tot gemacklicheyt van het aenleggen van de marctſchuyten, weeckelicx in ende uyt de voorſz. Stadt comende: mitsgaders dat haer Achtb. ten dienſte van de twee nieuw gebouwde voldérye, buyten de Morschpoorte, waer toe mede nodich is geweeſt te overtimmeren den dyckſloot, de wal van de ſelve aen den Ryn ſullen mogen doen beſchoeyen, ende in den voorſz. Ryn doen leggen een vloth om de warpen, ende het garen tot het maecken van de ſelve, te bequaemer te connen doen ſpoelen, in gelycker voegen als in andere volderyen buyten de Witte poort gedaen wert.

Actum in 't Gemeenlantshuys van Rynlandt binnen Leyden, den XXXen. Juny XVI^C. drye enſeſtich.

In kenniſſe van my.

En was geteyckent:

J. Hulshout.

Privilegieboek der Stad Leyden F. pag. 122.

Conſent van Dykgraaf en Hoogheemraaden van Rynland, aan Burgermeeſteren en Regeerders der Stad Leyden, om den Nieuwenryn van de Hoogewoerdschpoort af tot aan het ſcheyd te doen diepen.

Den 28. *Auguſti* 1683.

Alſoo de Burgemeeſteren en de Regeerders der Stadt Leyden, de Wel Ed. Heeren Dyckgraeff en de Hooge Heemraden van Rynlant, by requeſte hadden vertoont, dat ſy om de navigatie, en het acces tot de ſelve Stadt te faciliteeren, gaerne den Nieuwen Ryn van, off omtrent de Hoogewoertſe poort aff, tot aen 't ſcheyden van den ſelven ſoude doen verdiepen, ten deele met den beugel, ende voor ſoo veel het gedeelte aen de harde vloer belangt, met de ſpaede, daer toe dan noodwendigh twee dammen in den voorſz. Ryn ſoude moeten werden geleyt, ende nademael ſulx niet vermach te geſchieden ſonder daer toe te hebben haer Wel Ed. permiſſie, ſoo keerden ſy vertoonders haer aen haer Wel Ed. verſouckende, dat haer Wel Ed. haer beliefde te conſenteeren, dat ſy den meergenoemden Ryn, ter plaetſe voorſz. ſoude moogen verdiepen, ende de dammen daer toe nodig in de ſelve ſlaen: Soo is 't, dat welgemelte Heeren 't voorſz. verſouck hebbende overgemerckt, de Heeren vertoonders 't ſelve, ſoo 't leyt, hebben geconſenteert en toegeſtaen, gelyck haer Wel Ed. doen by deeſen.

Aldus gedaen in 't Gemeenlantshuys van Rynlandt binnen Leyden, den 28en. Auguſti 1683.

Uit de Archiven van 't Hoogheemraadſchap van Rynland.

Conſent van Dykgraaf en Hoogheemraaden van Rynland, aan de Regeerders vam de Stad Leyden, omme met haar Lootſen achter de vyf Voldershuisjes aan den Morschdyk, te moogen ſpringen vier en een half voet in den Ryn.

Den 15. *October* 1685.

Burgemeeſteren ende Regeerders der Stad Leyden, is op haer verſouck by requeſte gedaen, geconſenteert en toegeſtaen, dat ſy vertoonders met hare Lootſen achter de vyf voldershuysjes ſtaende aen den Morschdyck, omtrend het Gerecht in Oeſtgeeſt, ſullen moogen ſpringen vier en een halve voet in den Ryn; mits dat het ſelve onder hol en kot blyve.

Aldus gedaen in 't Gemeenlandshuys van Rynlant binnen Leyden, den 15en. October 1685.

Uit de Archiven van 't Hoogheemraadſchap van Rynland.

SUP-

SUPPLEMENT

OF

VERMEERDERING

TOT DE

HANDVESTEN EN PRIVILEGIEN

DER STAD

LEYDEN.

Ordre op de bezorging van de Sleutelen der Poorten van de Stad Leyden; zynde eene nadere schikking van die ordre hier voor gedrukt op pag. 279. en 280.

Den 21. April 1733.

De Heer Mr. Johan van den Bergh heeft aan die van de Geregte, uyt namen van de H. H. Burgemeesteren, voorgedragen, dat hem, als jegenwoordig Deken van de Hoofdmannen van de Schutteryen deser Stede was voorgekomen, gelyk 't zelve aan Burgermeesteren hadden gecommuniceert; dat de Schryvers, ende de Portiers van de respective poorten met geen genoegzame accuratesse zorg droegen voor het boven brengen van de Sleutels deser Steden Poorten op het Raadhuys, ter gewooner uure des nagts, verzoekende de voorsz. Hoofdmannen, dat tot voorkominge van desordres, in dese de behoorlyke voorzieninge mogt werden gedaan: Waar op gedelibereert zynde, hebben die van de Geregte goedgevonden, ende verstaan, dat van nu voortaan de Portiers, of Schryvers van de respective Poorten deser Stede, ieder op syn tydt, als na gebruyk, in eygener persoonen de Stads Sleutelen op het Raadhuys zullen moeten brengen, ende des mergens op syn tyd weder afhaalen, zullende de Portiers en Schryvers, zonder en met de Sleutels, gehaalt, gebragt ende geadsisteert moeten syn, so in het gaan als komen, ieder met twee Soldaten van deser Stede Binnenwagt, alles op pœne, dat den tegendoender voor de eerste reys zal verbeuren twaalf gulden.

Voor de tweede reys vyfentwintigh gulden, beide ten behoeven van den armen, én arbitrale correctie.

Ende voor de derde reys van zyn dienst *de facto* zal wezen vervallen.

Ende op dat niemant deses ignorantie prætenderen, dat zulks aan de Hoofdmannen deserStede Schutterye, en aan de Schryvers en de Portiers zal werden aangeseidt, en de copye deses overgegeven, omme in de Poorten geaffigeert te werden.

Aldus gedaan, geordonneert, ende goedgevonden by die van de Geregte der Stadt Leyden, op den 21en. April 1733.

My jegenwoordig.

En was geteekend:

D. v. Royen.

Uit het gedrukte, in de Notulen van Deken en Hoofdmannen der Schutterye.

Uitspraak van het Hof van Holland over het verschil, tusschen den Bailliu van Rynland; en Schout der Stad Leyden, enz. over het recht der Poorteren

Den 4. Maart 1559.

Moet volgen achter die van den 3en. November 1542. op pag. 293.

Sententie van den Hove van Hollandt op den 4en. Maart 1559. geweset, tusschen Nicolaes van Berendrecht, Schout der Stad Leyden, Impetrant in cas d'Appel, ende de huysvrouw van Jan Cornelisse, voor haer interest met hem gevocht, ter eenre; ende Willem van Palesteyn, Bailliu van Rhynlandt, gedaegde

daegde, ter andere zyde, in welke saecke de voornoemde Jan Cornelisse, Poorter van Leyden, buyten de selve Stadt, in Rhynlandt, een nederlaegh geperpetreert hebbende, ende daer over voorvluchtigh zynde, den Bailliuw van Rhynlant, voor syn Welgeboore Mannen, by defaulten, tegens den voorsz. Jan Cornelisse hadde geprocedeert, ende tegens den selven gecontendeert tot bannissement, ende confiscatie van syne goederen, ten profyte van den Prince van den Lande: Daer tegens den voorsz. Schout van Leyden, intervenierende voor de huysvrouwe ende Kinderen van den voornoemden Jan Cornelisse, voor Wel-geboore Mannen voorsz. hem beholpen heeft met het privilegie der Stadt Leyden; het point der redemptie concernerende, sustinerende, dat uyt krachte van dien; des voornoemden Jan Cornelissens goederen niet confiscabel waeren, hooger dan ter somme van sestich ponden, waerop by Welgeboore Mannen voorsz. den voorsz. Jan Cornelisse gebannen, ende syne goederen geconfisqueert zynde, ten profyte van de Koninckłycken Majesteyt van Spangien, als Grave van Hollandt, den voorsz. Schout van Leyden daer van geappelleert heeft aen den Hove van Hollandt, alwaer de saecke formeelyck geinstrueert ende beschreven zynde; 't Hof by haere sententie, doende recht in den naem van den Koningh van Spangien, als Grave van Hollandt, tot wiens behoeve de voorsz. Confiscatie was gedecerneert, te niet gedaen heeft het voorsz. vonnisse van Welgeboore Mannen van Rhynlandt, blyvende niet te min 't selve vonnisse in syn vigeur, nopende het bannissement, daerinne geroert, verklaerende, indien de voorsz. Officiers, uyt saecke voorsz. malkanderen yet wilden eyschen, dat sy luyden 't selve souden doen in rauwe Actie voor desen Hove; verstaende over sulckx het Hof, dat 'er in regarde van het voorsz. privilegie, tegens den voornoemden Jan Cornelisse, geen Confiscatie van goederen plaets en hadde, maer indien de voorsz. twee Officieren malkanderen, ende niet op de voorsz. Huysvrouwe ende Kinderen van den voornoemden Jan Cornelisse, yet willen eyschen, te weten, wie van beyden ontfangen souden de sestig ponden, die tot redemptie van de confiscatie mosten betaelt werden, dat sy sulcx rauwelyckx doen souden voor den selven Hove, soo dat *in judicio contradictorio*, selfs by het Hof van Hollant, verstaen is, dat de voorsz. privilegien de redemptie der geconfisqueerde goederen concernerende, oock plaetse hebben in regart van persoon, die haer leven behouden, ende met bannissement gestraft werden, gelyk ook in diergelyke andere gevallen verstaan is.

P. Bort van de Criminele zaaken pag. 126. *en* 127.

Ontwerp tot redres der finantie van de Schutterye aen de Heeren Burgermeesteren, door de Hoofdmans overgeleverd, overwoogen zynde, is het volgende besloten.

Den 22. *July* 1732.

Moet volgen op pag. 299. *voor den Titul van 't Bannen.*

HHen. Burgermeesteren hebben aan die van de Geregte gerapporteert; dat aan haar was gecommuniceert door den jegenwoordigen Deken, sekere memorie van Hoofdmannen deser Stede Schutterye, dienende tot redres der zelver finantie, ter zaeke de Secretaris de Bye, als Rentmeester deser Stede Schutterye, in syn laatste rekeninge te boven gekomen, en dien volgende de Schutterye aan hem schuldigh was een groote achtien honderd guldens, zynde het gunt ten tyde van het Rentmeesterschap van de voorsz. Secretaris de Bye, de Schutterye ten agteren was geraakt, als loopende nogh tot der selver lasten een somma van vyftienhondert guldens, ten behoeve van d'erfgenaam van Mr. Pieter van Groenendyk, gewese Rentmeester van de voorsz. Schutterye, waer uyt consteerde, dat de nodige lasten jaarlyks het inkomen surpasseerden, ende het dienvolgende noodsakelyk was, door het een of het ander middel der selver vervallende finantie te onderstounen: Dat daerom Heeren Burgermeesteren met Hoofd-

Hoofdmannen voorsz. in besoinge getreden zynde, by examinatie van de voorsz. pointen hadden bevonden, dat eenige der zelve inpracticabel, eenige, als namentlyk, het verdubbelen der wagten, wel avantagieus voor de finantie, maer lastigh voor de goede gemeenté bevonden; en andere poincten geheel afhingen van de directie van Hoofdmannen, te weten, het afschaffen van een maaltydt, genaemt de tweede dagh van de rekeningh.

Dat daerom H. H^en^. Burgermeesteren, omme de wagten der goede Burgerye niet te verdubbelen, ende om dat de uytdeelingh der Wagtboetens, om de twee of drie jaeren voor ider Lidt van een Vaendel zo geringh waeren, dat de zelve voor gegoede ingesetenen den ontfangst niet waerdigh schenen, behalven dat meerendeels door een quade gewoonte was geintroduceert, dat de Burgeren om de jaar twee a drie de voorsz. boetens ontfangende, de selve tot verteeringe willende employeeren, gemeenlyk genoodzaeckt waeren by dezelve vyf sesmael zo veel te moeten byleggen, tot veragteringh van haer eige huishouden, ende om andere verdere redenen op de voorslagh van de respective Hoofdmannen, wel van advys zouden konnen zyn, omme in plaats van dese geringe uytdelinge, de voorsz. wagtboetens tot verval van deser Steden Schutterye's nodige onkosten te dispicieren, ende te schikken.

Waer op gedelibereert zynde, is goed gevonden ende verstaen, de H. H^en^. Burgermeesteren, voor haar gegeven openingh ende præadvys te bedanken, ende wyders, dat tot lasten van deser Stede Schutterye zal gemaeckt werden een Obligatie van duysend guldens, ten behoeve van Mr. Gerard de Bye, lopende tegen twee en een half per C^to^. in 't jaar, ende zodanige andere conditien als de Contractanten kunnen afspreeken en eens worden.

Dat geschorst werdende de uytdeelingh der wagtboetens, het slot van de rekeningh der selver, zal werden gebragt tot verval van de nodige onkosten van de Schutterye, omme daer uyt te voldoen, eerst de intrest van de voorsz. twee Obligatien, de twee stuyvers voor yder man, voor 't opschudden van de matrassen op de Hoofdwagt, betaelt werdende aan de Conchergie.

Ende laestelyk, zodanige andere onkosten, als de voorsz. Schutterye onvermydelyk sustineren.

Dat van nu voortaan zal zyn afgeschaft de voornoemde maeltydt, genaemt, de tweede dagh van de rekeningh.

Dat wyders de Hoofdmannen serieuselyk zal werden gerecommandeert, haer respective Compagnien te suppleeren met de gegoedste en fatsoenlykste Burgeren, welke sy in haar wyk zullen kunnen bekomen. Met alle welke pointen de finantie der Schutterye zodanigh worden verhoopt, geredresseert, ende in staet gebragt te zyn, dat op die voet de Hoofdmannen boven haer ordinaris lasten, zullen kunnen het voorige verval remedieren.

Accordeert met het voorsc. Notulboek.

Extract uit het Notulboek gehouden ter Camere van de H. H^en^. Burgermeesteren, in dato den 22. July 1732. uit de Notulen van Deken en Hoofdmans der Schutterye.

Orde dat de Burgers by tyden van brand, niet van hunne loopplaatsen zullen schelden, voor dat het Werk klokje geluid zal zyn: en schikking omtrent de Hoofdmans, als die buiten de Stad gaan, dat dan hunne Luitenans op 't Raadhuis moeten koomen, enz.

Den 23. Juny 1742.

Mr. Pieter Gys, Burgermeester, als Deeken van Hooftmannen deser Stede Schuttery, heeft ter vergadering gerapporteert, dat de Heeren Burgermeesteren ten tyde van de laaste brand gesien hebbende, dat eer de Geregte geschei-

fcheiden was, 'er verfcheyden burgers van haar loop plaats fyn afgegaan, en heen en weder liepen; verfogten aan den voornoemde Hooftmannen hier in te willen voorfien. Ten andere, dat de Heeren Burgermeefteren, de bovengemelde Hooftmannen, wanneer fy mogten uyt de Stad gaan, verfogten, dat de felve geliefde ordre te ftellen, dat deffelfs Luitenants, ten tyde van brand, op 't Raadhuis defer Stede komen fouden, om by alle voorvallen by de hand te fyn. Hebben gemelde Hooftmannen op het rapport van Mr. Pieter Gys, Burgermeefter defer Stede gedelibereert en goetgevonden, aan Quartiersmeefters van de Burgery order te geven van [ten tyde van brand] geen Burgers van haare loopplaatfen te laten vertrekken, voor dat het werkklokje geluyt heeft, en foo 'er enige Burgers tegen de gemelde order henen gaan, de Quartiermeefters bevolen worden, de felve op te fchryven, ende lyften daar van aan haar Hooftman defer Stede Schuttery over te geven, als mede ook van die geene die abfent fyn. Het tweede poinct belangende, hebben de Hooftmannen opfig genoomen, om, wanneer de felve uyt de Stad gaan, de Luytenans fulks aan te feggen met order van ten tyde van brand, en in abfentie van gemelde Hooftmannen op 't Raadhuys defer Stede te compareeren.

Actum den 23en. Juny 1742.

Uit de Notulen van Deken en Hoofdmannen der Schutterye.

Authorifatie voor de Magiftraaten der Steden van Holland en Weftvriesland, om alle kwaadwillige, en muitzugtige perzoonen uit de Steden te doen vertrekken.

Den 24. Juny 1598.

NB. *Onder den titule van 't recht van het bannen buiten de Stad Leyden, te laaten volgen op pag. 307.*

De Heeren Staten geresumeert hebbende haarluyder Refolutie, genomen in April vyftien hondert vyff en tagtig, aengaende het uytfetten van de fuspecte Perfoonen, hier naer geinfereert: Hebben verklaerd ende geordonneert, dat de zelve refolutie, ten aenfien van de jegenwoordige conjuncturen des tyds in het werk gefteld, ende agtervolgd zal worden, ende tot dien eynde gefchreven aen de Officieren ende Magiftraten van de Steden van Holland en Weftvriesland, ende aen elks dubbelt van de voorfz. refolutie overgezonden:

De Ridderfchap, Edelen, ende Steden van Hollandt ende Weftvrieslandt, reprefenterende de Staten van den felve Lande, Staets gewyfe befchreven ende vergadert zynde, omme ordre te ftellen op alle 't gunt tot defentie ende confervatie der voorfz. Landen, ende goede ingefetenen van dien nodich is, volcomentlyk bericht zynde, dat nyet jegenftaende verfcheyden haere voorgaende refolutien ende bevelen, inhoudende dat alle quaetwillige jegens het Vaderland ende het gemeene welvaren, mitgaders alle oproerige ende fufpecte perfoonen, die dagelycks veel quade offitien onder de gemeente doen, ende d'felve tot oproer, ende ongehoorfaemheyt jegens haer Overheyt, ende de Magiftraten verwecken, ende arbeyden omme de gemeene contributien ende middelen, tot defentie van den Lande nodich fynde, te verhinderen, ofte difficulteren, der vyanden handelingen verfchoonen, ende andere quade dienften doende, trachten om de gemeente, ende gemeene middelen, defentie, ende het fupporteeren van de lafte van den Oorlogen te verflauwen, ende meer andere loofe practycquen te gebruycken tot nadeel van het gemeene befte, opende, by middelen van dien, de deuren naer heur vermogen omme den Steden ende Landen, de moetwillige flavernye, ende barbarifche tyrannie van de gemeene vyanden t'onderwerpen: hebben de Staten voornoemt, omme tegens alfulcke machinatien, fchadelycke factien, ende handelingen te voorfien, als noch eendrachtelyck de Officieren ende Burgermeefteren van allen den Steden van Hollandt ende Weftvrieslandt, ende elck van henliedem befonder, jegenwoordich in offitie wefende, ende die geduyrende defe oorloge in haere

haere plaetse gestelt, sullen werden geauthoriseert, ende op den eedt ende plicht, daer mede sylieden haer Vaderlandt, ende respective Steden verbonden syn, belast ende geordonneert, lasten ende authoriseren by desen, terstont, na den ontfang van desen, elcx in de heuren goede onderfouck te doen, wat persoonen aldaer met woorden ende wercken yet geseyt, gedaen, ofte geattenteert sullen hebben, in sulcke ende diergelycke saeckende, streckende tot nadeel van 't gemeene welvaeren van den Lande, ofte der voorsz. Steden, ende d'selve, mitsgaders den geenen die de Magistraten van de voorsz. respective Steden, in haer gemoet, ende conscientien, by meerder stemmen sullen houden voor suspecte persoonen, ende dat dat de noot ende dienst der Landen, ende van de respective Stede sulcx vereyscht, sonder eenige figure van proces ende andere proceduyren, binnen sonneschyn, ofte eer, tot haer lieder discretie, deselve, als den Vaderlande, ende Steden onnut, te doen gaen, ofte leyden uyt de voorsz. Steden respective; ende van gelycken te procederen tegens den geenen, die naemaels met woorden, ofte wercken hen van gelycken souden mogen ontgaen; ende oock jegens den geenen, die omme d'voorsz. uytleydingen, ofte uytsetten te ontgaen, hen uytte Steden haerlieder residentie, in andere Steden van Hollandt ende Westvrieslandt naemaels begeven sullen, al off zyluyden noch persoonelyck in haere voorsz. eerste Stede van residentie waeren: welcke persoonen alsoo uytgeseyt, ofte uytgeleyt uyt den Steden der voorsz. Landen, over sulcx geduyrende d'oorloge sullen moeten blyven, ofte dat by den Staten voornoemt, Staets gewyse vergadert, anders daer inne sall wesen geordonneert. Alles op pene van by een yegelyck aengetast, ende gerançonneert te mogen werden als vyanden van den Lande, tot profyte van den geene, die deselve sullen aentasten, ofte oock by den Officieren geapprehendeert, in haere goederen gemulcteert, ende ten eeuwigen dage uyt de voorsz. Steden gebannen te werden, ende alsoo sulcke uytgesette, ofte uytgeleyde persoonen, deur heure quade ende suspecte handelinch nyet en behoren ontlast te weesen van de personele lasten, die andere Ingesetenen, ende voorstanders van den gemeenen Vaderlande moeten dragen; Soo werden de voornoemde Magistraten mede geauthoriseert, de selven uytgesetten persoonen, in de personele lasten op alsulcke contributien te stellen, als sylieden in alle redelycheyt ende gelyckheyt bevinden sullen te behooren, daer vooren by faute van betaelinge, haere goeden metter daet sullen werden geëxecuteert, 't welck henluyden in 't uytsetten, ofte uytleyden verclaert sall werden: Ende sall 't geene by de Magistraten van de Steden hierinne sall werden gedaen, effect sorteren, nyet jegenstaende contradictie, oppositie, ofte appellatie: Ende sullen de Magistraten van de Steden respective binnen XIIII. dagen na den ontfang van desen, aen de Staten, ofte haerlieder Gecommitteerden Raden, behoorlyck advertentie doen van 't geene by henlieden daerinne sall wesen gedaen, ende tot allen tyden binnen acht dagen na de uytsegginge, ofte uytleydinge van eenige persoonen, de namen ende toenamen van de selve oversenden, die voorts beneffens de eerste beschryvinge sullen over geschict worden aen de andere Steden, op dat alsulcke persoonen alomme bekent gemaekt, ende dese ordonnantien te beter onderhouden mogen werden. Ende hebben de Gedeputeerden van de Steden aengenomen, elcx in den heuren, dese resolutie ende ordonnantie, tot dienste van den Lande, ter behoorlyke executie te stellen.

Aldus gedaen ende geresolveert in den Hage, in de volle Vergaderinge van de Staten, den XXIIII^en^. Juny XV^c^. XCVIII.

Onder stont:

Ter Ordonnantie van de Staten.

Geteyckent:

C. de Rechtere.

Extract uit de Resolutien van de H. H. Staaten van Holland en Westvriesland, genomen in haar Ed. Gr. Mog. Vergaderinge op den 24^en^. Juny 1598.

Verdrag van de Stad Leyden met Stad Vlissingen in Zeeland, over het recht van Issue, of Exue.

Den 18. Juny 1738.

Volgt achter pag. 322.

WY Burgermeesteren ende Regeerders der Stad Leyden, als ten deezen specialyk geauthoriseert zynde, by resolutie van de Heeren van de Groote Vroedschap dezer Stad van dato den 19. Mey 1738. doen Cond eenen yegelyk dien 't behoort ende deesen aengaen zal, dat tot onderhoudinge van een sincere ende mutuële Vrundschap en Correspondentie, het regt van Issue, of Exue, 't welk dese Stad onwederspreekelyk van de Ingezeetenen van de Stad Vlissingen in Zeeland, over uytgaende Erffenisse ende Nalatenschappen, als anders, benefsens alle andere met dewelke daer over niet en is geaccordeert ofte verdragen, mitsgaders van de Innegezetenen van deese Stadt naar de Stad Vlissingen in Zeeland metter Woon gaende, weegens het veranderen van haar Domicilie, is Competeerende, Eeuwiglyk ende Erffelyk zal zyn en blyven gemortificeert en vernietigt, gelyk het zelve gemortificeert en vernietigt werd by dezen; Zulcx dat niemand van de Innegezeetenen en Inwoonderen onder het gezag ende Jurisdictie van de Stad Vlissingen in Zeeland behorende, tot eenigen tyden gehouden zal zyn, nogte geconstringeert mogen werden, om over het regt van Issue off Exue, iets te betaelen wegens de uytgaende Erffenissen en Nalatenschappen, als anders op hem Ex Testamento, ofte ab intestato, als andersints gedevolveert, gelyk ook niemand van de Ingezeetenen, en Inwoonderen dezer Stede, ende Jurisdictie van dien zig metter woon na de Stad Vlissingen in Zeeland transporterende gehouden zal zyn, wegens het veranderen van zyn Domicilie iets te voldoen, hoe dikwils en menigmalen het zelve zoude mogen geschieden, maar dat alle de voorsz. wederzydse Innegezetenen respectivelyk van 't geene voorsz. staat zullen zyn en blyven gelibereert, ende dat alles niet alleen voor het toekomende nemaar ook voor het gepasseerde, voor verre dat nog niet is betaalt.

Des ten Oirconden dezen by Ons onderteyckent, ende dezer Stede Zegel hier ondergedruckt op den 18e. Juny 1738;

En was ondertcekent,

A. Hoogenhouck, P. Gys, J. v. Teylingen, en N. Teding v. Berckhout.

Extract uyt het Groot Privilegieboek der Stad Leyden Litt. G. fol. 414. & 415.

Verdrag van de Stad Leyden met die van 's Hertogenbosch, over het recht van Exue.

Den 14. February 1747.

WY Burgermeesteren en Regeerders der Stad Leyden als ten desen specialyk geauthoriseert by Resolutie van de Heeren van de Groote Vroedschap deser Stad van dato den 19en. Mey 1738. ter Eenre, ende Wy Scheepenen, geswörens en Raden der Hooftstad 's Hertogenbosch, ter ander Syde, maken kond allen luyden, die deesen Openen Jegenwoordigen brieven getoont sullen worden. Dat wy gesamentlyk geaccordeert en overeengekomen syn, dat van nu voortaan de Burgeren en Ingeseetenen die uyt de Steede Leyden scheyden en binnen der Steede 'sHertogenbosch met er Woon trecken sullen, en ook de Burgeren en Ingeseetenen van 's Hertogenbosch uyt derselver Stede tot Leyden met er Woon komende,

mende, van haare goederen geen Exuwegelt, Pondgeld, off eenige andere Ongelden de voornoemde Steeden geven sullen.

Dat insgelyx van nu voortaan [dog speciaal daar meede onder begreepen de Erffenissen en besterffenissen reets vervallen, dog waar van tot nog toe het voorsz. Regt niet betaald sal syn] de Burgeren en Ingeseetenen der Steede Leyden die tot 's Hertogenbosch eenige goederen aenkomen mogen, by besterffenisse, Huwelyk, Testament, off anders, sullen deselve mogen besitten, vry na hen neemen off vervoeren sonder eenig Exuegeld, Pongeldt, off eenige andere Ongelden daar van te geven: En van gelyke sullen de Burgers en Ingeseetenen der Steede 'sHertogenbosch, die te Leyden eenige goederen aankomen mogen by besterffenissen, Huwelyk, Testament, off anders, deselve mogen bezitten, vry na hen neemen off vervoeren, sonder eenig Exuegeld, Pongeld, off eenige andere Ongelden daar van te geeven: En om dit Accoord off overeenkomst vast ende gestadig van nu voortaan te blyven en te houden, ten eeuwigen dage, sonder fraude off arglist, Soo hebben Wy Burgermeesteren en Regeerders der Steede Leyden, en Wy Scheepennen, Geswórens ende Raden der Hooftstad 's Hertogenbosch voornoemt, twee eens luydende Instrumenten daar van door onse Secretarissen laten teykenen en behoorlyk doen Zegelen.

Actum den Veertienden February seventien hondert seven en veertig.

[*Onderstond:*]

Ter Ordonnantie van Burgermeesteren ende Regeerders der Stad Leyden,

[*Was geteekend:*]

D. v. Royen.

47.

Extract uyt het Groot Privilegieboek der Stad Leyden Litt. G. fol. 533.

Verdrag van de Stad Leyden met die van Frederikstad aan den Eyder, over het recht van Exue.

Den 26. February 1748.

Wy Burgermeesteren ende Regeerders der Stad Leyden, als ten deesen specialyk geauthoriseert by resolutie van de Groote Vroedschap derselver Steede, in dato den 19. Mey 1738. ter Eenre: ende Wy Burgermeesteren en Raden der Stad Frederickstadt aan den Eyder, ter andere zyde, maken kondt allen luyden, die deesen teegenwoordige brieven getoond sullen worden, dat Wy gesamentlyk geaccordeert ende overeengekomen syn, dat van nu voortaan de Burgeren ende Ingeseetenen, die uyt de Stad Leyden scheyden, en metter Woon binnen Frederickstadt aan den Eyder komen zullen.

Gelyk ook de Burgeren en Ingesetenen die uyt Frederickstadt aan den Eyder scheyden, en metter Woon binnen Leyden komen sullen, over en weder over van hunne goederen geen Exuwe Pondt, off eenig ander ongeld aan deselve Steeden geven sullen.

Dat insgelyks van nu voortaan [dog speciaal het geval van . . . . . soo als het selve geconstitueert is, ende voorts alle andere Erffenissen en besterffenissen reets vervallen, dog waar van tot nog toe het voorgem. Regt niet betaald is, daar onder begreepen] de Burgeren en Ingeseetenen der Stad Leyden, dien tot Frederickstadt aan den Eyder, gelyk ook de Burgeren ende Ingezeetenen van Frederickstadt aan den Eyder dien tot Leyden reciproquelyk eenige goederen aankomen mogen in Erffenissen, besterftenissen, Testament, Huwelyk off anders, deselve sullen mogen na sig neemen, vervoeren, bezitten, en sonder eenig Exuwe, Pond, off eenige andere Ongelden daar van te geeven.

Als werdende over en weeder over het bovengem. regt in allen gevallen geremitteert, ende quytgefcholden, gelyk het felve geremitteert ende quytgefcholden werd by deefen.

Ende op dat dit accoord en overeenkomft van nu voortaan ten eeuwigen daage, vaft ende geftade gehouden werden en blyven, hebben Wy Burgermeefteren ende Regeerders der Stad Leyden, ende Wy Burgermeefteren en Raden des Stad Frederickftadt aan den Eyder voorn^{s}. daar van twee eensluydende Inftrumenten doen vervaardigen, het felve met onfer Steeden Zegelen doen bekragtigen, en door Onfe Secretariffen onderteekenen.

Actum deefen { Frederickftadt den 14. February 1748. / Leyden den 26. February 1748.

Ter Ordonnantie van Burgermeefteren en Regeerders der Stad Leyden.

[*En was getekend:*] D. v. Royen. 48.

Ter Ordonnantie van Burgermeefteren en Regeerders der Stad Frederickftadt aan den Eyder.

[*En was getekendt:*]

J. v. Kaul. Civit. Friederickft. Secretar.

Extract uyt het Groot Privileboek der Stad Leyden Litt. G. folio 535.

Verdrag van de Stad Leyden met de Regeerders van het Land Appenzell in de buitenfte Roden, over het recht van Exue.

Den $\frac{1}{12}$. *Augufti* 1753.

Wy Burgermeefteren ende Regeerders der Stad Leyden, als ten defen fpecialyk geauthorifeert by Refolutie van de Groote Vroedfchap derzelver Steede, in dato den 19^{en}. Mey 1738. ter Eenre, Ende Wy Land Amman en Raad van het Land Appenzell in de buytenfte Roden ter andere zyde maken kondt allen luyden, die deefe Jeegenwoordige brieven getoond fullen werden dat Wy gefamentlyk geaccordeert ende overeengekomen zyn, dat van nu voortaan de Burgeren ende Ingezeetenen die uyt de Stad Leyden fcheyden, en metter Woon binnen Appenzell in de buytenfte Roden komen zullen.

Gelyk ook de Burgeren en Ingefeetenen en die uyt Appenzel in de buytenfte Roden fcheyden, en metter Woon binnen Leyden komen zullen, over en weder over van hunne goederen geen Exuwe-Pond off eenig ander Ongeld aan dezelve Stad of gemeenfchap diftrict van Appenzel in de buytenfte Roden geven zullen.

Dat insgelyks van nu voortaan de Burgeren en Ingefeetenen der Stad Leyden, dien tot Appenzell in de buytenfte Roden, gelyk ook de Burgeren ende Ingezeetenen van Appenzell in de buytenfte Roden, dien tot Leyden reciproquelyk eenige goederen aankomen mogen, by Erffeniffe, befterffeniffe, Teftament, Huwelyk of anders [waar onder fpecialyk mede begreepen zal zyn de Nalatenfchap van : : : : . onlangs tot Leyden overleeden, en by Ingezeetenen van Appenzell in de buytenfte Roden geërft] dezelve mogen na zig neemen, vervoeren en bezitten, zonder eenige Exuwe, Pond off eenige andere Ongelden daar van te geeven.

Als werdende over en weder over het bovengem. Regt in allen gevallen geremitteert, ende quytgefcholden, gelyk het zelve geremitteert ende quytgefcholden werd by deezen.

Ende op dat dit Accoord en overeenkomft van nu voortaan ten Eeuwige dage vaft ende geftade gehouden werden en blyve, hebben Wy Burgermeefteren ende Re-

Regeerders der Stad Leyden, ende wy Land Amman en Raad van het Land van Appenzell in de buytenste Roden voornt., daar van twee eensluydende Instrumenten doen vervaardigen, het zelve met onser Steeden Zeegelen doen bekragtigen, en door onze Secretarissen onderteekenen.

Actum deezen $\frac{1}{12}$. Augustus 1753.

Ter Ordonnantie van Burgermeesters ende Regeerders der Stadt Leyden.

Was geteekend :

Ysbrand van Dam, Secretaris.

Ter Ordonnantie van den Land Amman en Raad van het Land Appenzell in de buytenste Roden.

[*Was geteekend :*]

Johan Heinrich Grob, Raedschryver.

Extract uit het Groot Privilegieboek der Stad Leyden Litt. G. folio 600.

Verdrag van de Stad Leyden met de Stad Hanau en Hanausche Landen, over het recht van Exue.

Den 11. *September* 1753.

Wy Burgermeesteren ende Regeerders der Stad Leyden, als ten desen specialyk geauthoriseert by Resolutie van de Groote Vroedschap derzelver Steede, in dato den 19. Mey 1738. ter eenre; Ende wy Stads Bailliuw, Burgerm^{rs}. en Raad van de Oud Stad Hanau, ter andere zyde, maken kondt allen luyden die deze jeegenwoordige brieven getoond zullen worden, dat wy gesamentlyk geaccordeert ende overeengekomen zyn, dat van nu voortaan de Burgeren ende Ingeseetenen die uyt de Stadt Leyden scheyden, en metter woon binnen de Hanausche Landen komen zullen.

Gelyk ook de Burgeren en Ingezeetenen die uyt de Hanausche Landen scheyden, en metter woon binnen Leyden komen zullen, over en weder over van hunne Goederen geen Exuwe- Pond- off eenig ander Ongeld aan dezelve Stadt geven zullen.

Dat insgelyks van nu voortaan de Burgeren en Ingezeetenen der Stadt Leyden, dien in de Hanausche Landen, gelyk ook de Burgeren ende Ingezeetenen van de Hanausche Landen, dien tot Leyden reciproquelyk eenige Goederen aankomen mogen, by Erffenisse, Besterffenisse, Testament, Huwelyk off anders, waar onder specialyk mede begreepen zal zyn de Nalatenschap van de Suster van . . . . onlangs binnen de Oud Stadt Hanau overleden, en by dezelve . . . . tot Leyden woonagtig geërft, dezelve mogen na zig neemen, vervoeren en bezitten zonder eenige Exuwe- Pond- off eenige andere Ongelden daar van te geeven.

Als werdende over en wederover het bovengemelde Regt, in allen gevallen geremitteert ende quytgescholden, gelyk het selve geremitteert ende quytgescholden werd by deezen.

Ende op dat dit Accoort, en overeenkomst, van nu voortaan ten Eeuwigen dage vast ende gestade gehouden werden en blyve, hebben wy Burgermeesteren ende Regeerders der Stad Leyden, ende wy Stads Bailliuw, Burgermeesteren en Raad van de Oudt Stadt Hanau voornt. daar van twee eensluydende Instrumenten

 ten

ten doen vervaardigen, het zelve met onzer Steeden Zegelen doen bekragten, en door onzen Secretariſſen onderteekenen.

Actum deezen 11en. September 1753.

Ter Ordonnantie van Burgermeeſteren en Regeerders der Stadt Leyden.

[*Was geteekent :*]
Ysbrand van Dam, Secretaris.

Ter Ordonnantie van Stads Bailliuw, Burgerm^m. en Raad van de Oud Stadt Hanau.

Was geteekent :
J. D. Dardicq, Syndicus.

Extract uit het Groot Privilegieboek der Stad Leyden Litt. G. folio 604.

Reſolutie van haar Ed. Groot Achtb. tot handhaaving van de Stoffen tot Leyden gemaakt, den Hoofdmannen der Schutterye voorgeſteld, om te volgen.

Den 8. January 1737.

Te voegen achter die van den 4. January 1737. Handveſten en Privilegien der Stad Leyden pag. 376.

Mr. Niclaas van Tol, Burgermeeſter, als Deeken van Hooftmannen deſer Stede Schutterye, heeft aan Hooftmannen deſer Stede gecommuniceert, dat haar Ed. Gr. Agtb. die van groote Vroedſchap, een reſolutie genoome hadde om haar Edelen ſelf, als mede haar Ed. Soonen, benevens de Knegts, voortaan ſouden Kleeden met Leydſche Fabrycq, en dat de voorſchreve reſolutie ſig uytſtrekte tot haar Officianten en Gebenificeerdens, ſoo dat ſyn Ed. uyt naame van Burgermeeſteren gemoedelyk verſogt, dat Hooftmannen ſig na de ſelve reſolute te ceguleeren: 't welk allen de Hooftmannen hebben aangenomen te ſullen doen.

De Wagtmeeſters, en Subſtituytwagtmeeſter, de reſolutie voorgehouden ſynde, hebben het ſelve mede aangenoomen te ſullen doen.

Notulen van Deken en Hoofdmannen der Schutterye.

Mandament van Sauvegarde tot handhaaving van den Dykgraaf en hooge Heemraaden in hun recht over alle Wateren onder hun rechtsgebied, en tot beſcherming van een Verlaat in den Drecht by voorraad gemaakt, door die van Haarlem geweldiger hand aan ſtukken geſlaagen.

Den 29. September 1671.

Moet volgen achter het Verdrag, dat op pag. 649. in de Handveſten en Privilegien van Leyden eindigt.

De Preſident ende Raden over Hollandt ende Weſt-Vrieslant, den eerſten geſworen Exploictier hier op verſocht, Saluyt. Alſoo Dykgraaf ende hooge Heem-

Heemraden van Rynlandt, ons vertoont hebben, hoe dat zy Vertoonders zyn genootsaeckt geweest, als Gedaegdens, mitsgaders oock als Impetranten in cas van Complaincte, ter eenre, voor den Hooge Raden in Hollant proces te sustineren, op ende jegens de Burgermeesteren ende Regeerders der Stadt Amsterdam, mitsgaders Dyckgraaf ende Hooge Heemraden van Amstellandt, Impetranten ende Gedaeghdens in 't voorsz. cas, ter andere zyde, in welcke voorsz. saecke soo verre is geprocedeert, dat soo by actens van restablissement van den 12. Mey, als by sententie van den voorsz. Hoogen Rade, den 17en. July gewesen, is verstaen, dat aen de eene zyde de Vertoonders zyn, ende by provisie oock moeten blyven in de possessie *vel quasi*, van over al in Rynlandt, ende oock over alle wateren, ende vaerten van dien, hoedanich die souden mogen wesen, geene uytgesondert, soodanige Keuren, Wetten, Ordres te maecken, ende te stellen, ende bevelen te doen, als sy luyden tot nut ende oirbaer van den Lande van Rynlant bevinden te strecken, en sulcx mede allen wateren, waer door sy Vertoonders oordeelen het Landt van Rynlandt te werden geincommodeert, te keeren, te stuyten, ende te weeren, met het leggen van Dammen, strecken van Verlaten, soodanich sy Vertoonders oordeelen best ende bequaemst te wesen, wel verstaende, dat het selve moet geschieden onverkort, en sonder prejuditie, of langdurich belet van een anders recht ofte possessie van deurvaert, behoudenis in regart van soodanige Keuren, Wetten, Ordres, Resolutien, ende beveelen, die by de Vertoonders uyt eygen motyf gemaeckt, genomen, ende gedaen werden, den geenen, die souden mogen vermeynen daer by gegraveert te zyn, den wegh van protestatie: ende aen de ander syde is verstaen, dat de wateren de Drecht ende de Aer, van outs altydt zyn bevaren, of by Octroy van den Prince van den Landen bevaren werden, met Vracht-schuyten ende andere vaer-tuygen, ende sulcx dienen voor publycke vaerten van Amsterdam naer andere Steden, Plaetsen, ende Dorpen in Hollandt, soo in het gaen ende keeren, ende dat de gemelte Borgemeesters ende Regeerders der Stadt Amsterdam, mitsgaders Dyck-graef ende Hooge Heem-raden van Amstellant, ende hare Ingesetenen, daer van zyn in de possessie *vel quasi*, dat de Vertoonders daer nae mede goedt gevonden hadden, onder anderen mede de voorsz. wateren van Amstellant, ende Rynlant, in het voorsz. water de Drecht te separeren, ende te scheyden, vermogens de voorsz. Sententie, door het steecken van een effectyf Verlaet, waer toe oock de Vertoonders, als voor desen, eenige *telle-quelle* voorsieninge gedaen hebbende, door het provisioneel leggen, ende maecken van hoofden met deuren tusschen beyde, by forme van een provisioneel Verlaet, daer door de separatie der voorsz. wateren by provisie eenichsints is geschiet, soo waren sy Vertoonders verder te rade gewerden het voorsz. geresolveerde Verlaet, in het voorsz. water de Drecht, ten fine voorsz. te doen steecken, gelyck oock albereyts de Vertoonders in 't werck waren getreden, ende het gemelte Verlaet voor een goet gedeelte hadden gedaen maecken, doch alsoo by de voorsz. actens van restablissement, en sententien van recredentie, was uytgedruckt, dat het voorsz. effectyf Verlaet souden moeten werden gesteeken, onverkort, ende sonder præjuditie van eens anders recht, ende possessie *vel quasi* van deurvaert, sonder dat echter by de gemelte actens en sententien is gedefinieert, hoe wyt ende diep het voorsz. Verlaet soude moeten wesen, of hoe engh ende ondiep het selve soude mogen zyn, soo was voorgevallen, dat als nu de Vertoonders besich waren met het voorsz. effectyf Verlaet te doen steecken, dat niet alleen de Borgemeesters ende Regeerders der Stadt Amsterdam hun daer omtrent geinteresseert hebben getoont, maer dat oock daer benevens de Borgemeesteren ende Regeerders der Stadt Haerlem, Leyden, Gouda, ende Rotterdam, hebben doen blycken mede daer ontrent haer interest te hebben, eenige mede met scherpe comminatie, van dies aengaende nietwes tegens, of buyten hun ingegeven interest, te sullen, ofte te willen lyden, zynde oock dat interest, het welck den een of den anderen van de voorsz. Steden respectelyck voorgeeft, ontrent de wyte, ende diepte, of enghte, ende ondiepte van het voorsz. effectyf Verlaet te hebben, soodanich strydich, ende contrarie, d'een minder, ende d'ander meerder diepte, ende wyte begeerende, dat het de Vertoonders niet mogelyck en is geweest allen te pas te maecken, invoegen, dat de Vertoonders genootsaeckt zyn geworden het voorsz. werck, ende 't steecken van 't voorsz. Verlaet te laeten vaeren, ende voor als noch te staecken, ende hun ondertusschen te mogen blyven behelpen met het voorsz. provisioneel Verlaet, hebbende echter de Vertoonders omme eenmael het voorsz. effectyf Verlaet te

te mogen ſteken, ende vermogens de voorſz. ſententie van den voorſz. Hoogen Rade geſteeken houden, haer geaddreſſeert aen den ſelven Hoogen Rade in Hollandt, ende aldaer verſocht een declaratoir; daer by den ſelven Hoogen Rade, naer verhoor van de voorſz. Steden, haer ontrent het ſteeken van het voorſz. effectyf Verlaet intereſſeerende, ſoude verklaren, tot hoedanigen wyte ende diepte de voorſz. Vertoonders het voorſz. Verlaet ſullen moeten ſteecken, doch alſoo ondertuſſchen Burgermeeſters ende Regeerders der Stadt Haerlem, op den 17^{en}. deſer loopende maent July, 's morgens heel vroech, een notabel aental volcx hadden geſchickt naer het voorſz. proviſioneel Verlaet in de Drecht gelegen, ende het ſelve hadde doen aen ſtucken ſlaen, ende ruineren, niet tegenſtaende gemelte Heeren van Haerlem, by een ſolemnele conventie hadden belooft, ende overgegeven, dat geduyrende de diſpuyten over de wyte ende diepte van 't voorſz. effectyf Verlaet, by aldien daer eenige ſouden mogen voorkoomen, de voorſz. proviſioneele hoofden en deuren ſouden mogen werden geſteken, ende geſteken zynde, aldaer gehouden werden, ende blyven continueren, tot dat deſelvige queſtie by den compatenten Rechter ſoude weſen gedecideert, ſoo waren de Vertoonders genootſaeckt geworden tot hare merckelycke koſten, het voorſz. proviſioneel Verlaet, aldaer wederom by proviſie te doen leggen, dan beducht zynde uyt 't geen albereyts is voorgegaen, dat voorgemelte Burgemeeſteren ende Regeerders van Haerlem, wel wederom voor de tweedemael diergelycke feytelyckheyt mochte ondernemen, ende dat ſulcx door middel van dien, de voorſz. ſeparatie van wateren tuſſchen Amſtellant, ende Rhynlant, onder en tuſſchen mochten werden belet, tegens hoedanige feytelyckheyt de Vertoonders ſeer gaerne door authoriteyt van deſen Hove ſoude voorſien, ſoo keeren ſy Vertoonders haer aen den ſelven Hove, alſoo ſy ſeggen, verſoeckende daeromme onſe proviſie. Soo is 't, dat Wy U committeeren mits deſen te trecken ter plaetſe daer 't van nooden weſen ſal, ende aldaer van wegen de Heeren Staten van Hollant ende Weſt-Vrieslant, by U roepende den Officier van der Plecke [is 't noot] neemt, ſtelt, ende hout het voorſz. proviſioneel Verlaet, in den Drecht gelegen, met alles wat daer aenkleeft, in de protexie, ende ſauvegarde van de gemelte Heeren Staten, bevelende voorts Burgermeeſteren, ende Regeerders der Stadt Haerlem, ende allen anderen, van wegen als boven, op de verbeurte van lyf ende goedt, aen het voorſz. proviſioneel Verlaet, met alles wat daer aen kleeft, niet te doen, ofte doen doen, in eeniger wyſe, alſoo wy 't ſelve uyt de naem, ende van wegen als boven, genomen ende geſtelt hebben, nemen ende ſtellen mitsdeſen, onder de protexie ende ſauvegarde van de voornoemde Heeren Staten, ende op dat niemant hier van ignorantie ſal mogen pretenderen, ende een ygelycken hem ſal mogen wachten van misdoen, ſoo bevelen wy u deſe ſauvegarde opentlyck te verkondigen, daer men gewoonlyck is Edicte te doen, ende des noot weſen ſal: Ontbieden daeromme alle Juſticiers, Officiers, Dienaers ende Onderſaten van de voorſz. Heeren Staten, dat ſy U, dit doende, ernſtich verſtaen, ende obedieren, op alle 't gunt ſy der ſelver Heeren Staten toorn duchtende zyn, ende daer jegens verbeuren mogen.

Gegeven in den Hage onder 't zegel van Juſtitie den XXIX^{en}. September XVI^{C}. LXXI.

Onderſtont :

By mynen Heeren de Præſident ende Raden over Hollandt ende Weſt-Vrieslandt.

Ende was geteeckent :

Adriaen Pots.

Hebbende onder uythangen het zegel van Juſtitie in rooden waſſche, aen een dubbelde francyne ſtaert, met wit papier overdeckt.

Dit Mandament van Sauvegarde weſende gedaen exploicteren, ende by de Stadt Haerlem niet geobedieert, maer in tegendeel van dien ingehouden, ende met een penne-mes gelacerteert ende doorſneden, hadde het Hof van Hollandt daer op tegens de Heeren Burgemeeſteren van de voorſz. Stadt Haerlem verleent Mandament Crimineel, maer is het ſelve Mandament Crimineel ongeëxploicteert gelaten, als zynde daerinne door interventie, ende directie van eenige Leden van de Staten voorſien.

P. Bort Tractaat van de Complaicte pag. 375.

De

De Heerlykheid van Oestgeest by de Stad Leyden te ontfangen als een onverssterflyk Leen, en de Landen in die Koop gemeld, zullen geconverteerd worden tot allodiale Landen.

Den 1. en 22. December 1615.

Volgt achter dien van den 21en. September 1615. pag. 759.

Is insgelyks op de remonstrantie van Burgermeesteren ende Regeerders der Stad Leyden verstaan ende verklaart, nopende de Ambachts Heerlykheyd van Oestgeest, te weten, dat die van wegen de Stad Leyden, als een onversterffelyk Leen sal worden ontfangen naar de ordre van de Leenhoven: Ende aangaande Landen in hare koop met de voorsz. Heerlykheyd gekogt, dat dezelve geconverteert zullen [worden] tot allodiale Landen.

Accordeert met de voorsz. Resolutie.

Extract uit de Resolutien van de Heeren Staaten van Holland en Westvriesland, genomen in haar Ed. Mog. vergaderinge jeders den 1en. December 1615. tot den 22en. dito daar aanvolgende.

NB. Dees wordt onder Oestgeest, in den brief van den 7en. Juny 1616. pag. 760. gemeld op den 17. December.

Gebod aan die van Oestgeest en Poelgeest, door de Heere Burgermeesteren en Regeerders der Stad Leyden, als Heeren van de gemelde Heerlykheid goedgekeurd, om geene Vreemdelingen zonder behoorlyke blyk van hun goed gedrag, en 't stellen van cautie, aldaar te laaten woonen.

Den 17. April 1717.

W A A R S C H O U W I N G E.

Alzoo den Schout, Ambagtsbewaarders, en Schepenen der vrye Heerlykheeden van Oestgeest, en Poelgeest, van tyd tot tyd bevinden dat 'er vreemde, off uytheemse Persoonen, contrarie de 108e. 109e. en 110de. Keuren van Rhynlandt, onder de voorsz. Heerlykheden koomen woonen, sonder alvoorens te vertoonen behoorlyk blyk van haar goed gedrag in de laatste plaats van haare residentie, ende sonder suffiçante cautie te hebben gestelt, dat Armmeesteren der voorsz. Heerlykheeden door haar, of haar huysgezin, niet en sullen werden belast, Soo hebben den gemelde Schout, Ambagtsbewaarders, en Scheepenen, met approbatie van de Ed. Groot Agtb. Heeren Burgermeesteren en Regeerders der Stadt Leyden, als Heeren der voorsz. Heerlykheden, goedgevonden aan de voorsz. vreemde, of uytheemse personen, te verbieden, en te interdiceren, gelyk sy verbieden, en interdiceren by deezen, onder de voorsz. Heerlykheeden te komen wonen, sonder alvorens behoorlyk blyk van haar goed gedrag in de laatste plaatse van haare residentie te hebben verthoont, en sonder alvorens suffiçante cautie, ten genoegen van den Schout, en Ambagtsbewaarders der voornoemde Heerlykheeden te hebben gestelt, dat Armmeesteren der voorsz. Heerlykheeden, door haar, of haar huysgezin, niet en zullen werden belast, alsmede de Ingezeeten der voorsz. Heerlykheeden, en een ygelyk te verbieden van een Vreemde, of uytheemse persoon, of persoonen, contrarie de voorsz. Keuren, hare huyzen, kamers, off andere woonplaatsen in de voorsz. Heerlykheeden te verhuuren, immers de selve daar in te laaten wonen, ofte Logeeren, sonder dat voorsz. persoon, of persoonen, alvorens behoorlyk blyk van haar goed gedrag in de laatste plaats van haar residentie hebben vertoont, en sonder dat sy alvoorens sufficante cautie hebben gestelt, dat Armmeesteren der voorsz. Heerlykheden, door haar, of haar huysgezin niet en zullen werden

den belast, ider point op de boeten by de voorsz. Keuren gestelt, en dat daaren boven zodanige persoon, of persoonen, metter daet uyt de voorsz. Heerlykheeden sullen werden gezet.

De bovenstaande waarschouwinge by de Heeren Burgermeesteren, ende Regeerders der Stad Leyden, als Heeren van de Heerlykheeden van Oestgeest en Poelgeest, &ca. gesien, ende geëxamineert zynde, soo hebben haer Ed. Groot Agtb. deselve waerschouwinge geapprobeert, huyden den 27en. April 1717.

Accordeert voor extract authenticq met het Regifter van Oestgeest, geletterkent B. en te vinden *folio* 102. *verso*, beruftende 't selve Regifter ter Secretarye der Stad Leyden.

Actum den 14. February 1743.

By my,

En was geteekend : D. v. Royen.

Uit de Stukken van den Wel Ed. Groot Achtb. Heere Mr. T. van Schoonhoven, Burgermeester der Stad Leyden.

Door het niet volgen van deeze Ordre, is met den Heere van Endegeest, eenigen tyd laater, verschil gereezen, en tusschen hem, en die van Oestgeest, voor den Hove van Holland proces ontstaan, 't welke door de wakkerheid van den rechtsgeleerden Heere Mr. Thimon van Schoonhoven, als Bailiu van die Heerlykheid, zoo verre is gebragt, dat de Heer van Endegeest genoodzaakt is geworden, door de volgende verbintenis, of borgtogt, het geding te eindigen.

Verzekering van den Heere van Endegeest aan het Ambacht, en den heiligen Geest Armen van Oestgeest, dat ze geene last zullen hebben van zekere zyne bedienden, op het huis Endegeest woonende, indienze tot armoede mogten vervallen.

Den 22. September 1746.

Declareere ick ondergeschreeven, in voldoening van het vonnis van Welgeboore Mannen van Oestgeest en Poelgeest, in dato den 31en. October 1742. ende confirmatoire sententie van den Hove van Holland, in dato den 17en. Maart 1746. dat Justus Frans Kip, eenigen tyd hebbende gewoont op myne goederen, onder de voorschreeven Heerlykheit van Oestgeest en Poelgeest, op myn huis Endegeest, met syne huisvrou Maria Margaretha Deppen, hun lieden in 's Haage [zynde geweest de laatste plaatse hunner residentie, voor dat deselve op Endegeest voornoemt syn komen woonen] soo veel myn bewust is, wel en ordentlyk sig hebben gecomporteert, ende verbinde ick ondergeschreeven my wyders mits deezen aan, ende ten behoeve van het Ambagt, en heiligen Geestarmen van Oestgeest en Poelgeest voornoemt, het selve Ambagt en heiligen Geestarmen ten allen tyden te sullen afhouden, ende indemneeren, dat deselve namaals uit hoofde van de voorsz. inwooninge niet sullen weesen beswaart met den voornoemden Justus Frans Kip, nogte met syne gemelde huisvrou Maria Margaretha Deppen, nogte met haare Kinderen, in cas deselve, of een van hen lieden tot armoede mogten komen te vervallen. Tot naarkominge deeses verbinde myn persoon en goederen, deselve onderwerpende aan de Jurisdictie van alle Regteren, en speciaalyk van den Hove van Holland.

Aldus geteekent, en met myn angebooren signet bekragtigt, op den huise Endegeest, den 22en. September 1746.

Was versterkt met het Cachet, in zwart lak.

En geteekend : Frederic Graaf van Gronsfeldt.

Uit de Stukken van den Wel Ed. Groot Achtb. Heere Mr. T. van Schoonhoven, Burgermeester der Stad Leyden.

R E-

REGISTER

DER

HANDVESTEN, PRIVILEGIEN, OCTROYEN, EN ANDERE STUKKEN,

Naar de order des tyds.

In

in

R E G I S T E R

1616.

1617.

1618.

1619.

1621.

1622.

1623.

1624.

1625.

1627.

1628.

1629.

Onder-

REGISTER.

1697

R E G I S T E R.

E I N D E.

D R U K F E I L

Op pag. 578. de laatste regel van den eerste brief dus te veranderen.

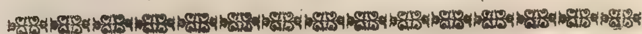
En genooten is tot den aanvang van de Collecten der gemeene Middelen.

TER BOEKDRUKKERYE

VAN

VAN DAMME.

056900

(0 eg)

